

فہرہ نگا

مہرگ و ژى

مہ لا خہ لیل مشہ ختی

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیره ی روشنیبری

*

خاوهنی ٲیمتیا: شهوکهت شیخ یهزدین

سهزنووسه: بهدران شههمهه ههیب

ناوونیشان:

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی ئاراس، شهقامی گولان، ههولتیر

فہرہ نگا

مہرگ و ژى

مہ لا خہ لیل مشہ ختی

ناوی کتیب: فەرھەنگا مەرگ و ژێ "فەرھەنگی کوردی - کوردی"
دانانی: مەلا خەلیل مشەختی
بە سەرپەرشتی: نەوزاد مەلا خەلیل مشەختی و کامەرەن ئیبراھیم مەلا خەلیل مشەختی
بلاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ۵۱۰
دەرھێنانی ھونەرێی ناوھوہ: بەدرەن ئەحمەد حەبیب
سەرپەرشتیاری چاپ: ئاوەرەحمانی حاجی مەحموود
چاپی یەکەم، ھەولێر- ۲۰۰۶
لە کتیبخانەی گشتیی ھەولێر ژمارە (۹۴۰) ی سالی ۲۰۰۶ ی دراوەتی

ئەگەر بىرم شەھىدى دەرد و كۆفان
نەبىنم خۆشیا كوردان ل دەوان
دبىت وینەم ئەوئ جەژنى ببىنیت
دەمى موزدەم بدەت. دى من قەژىنیت

شده ش

خوینەری بەرێز

ماوەی شەش ساڵ زیاترە ئەم فەرەهەنگە لە دەزگای ئاراسدا چاوەروانی چاپە. رەنگە
یەکیەک بپرسی هۆی ئەم دواکەوتنە هەرچیبەک بێت ماوەیەکی زۆرە!

راستە ئەم ماوەیە زۆرە، بەلام بەهیچ شتێوەیەک بەهۆی پشتگوێ خستن نەبوو. ئێمە لە
سەرەتاوە ویستوویمان ئەم فەرەهەنگە لە چاپ بدەین بەلام دەمانزانی زۆر کەموکورتی هەن
دەبێ چارەسەر بکرتین.

زۆر لە روشنبیران وەک کاک مستەفا مزووری، سەگفان یوسفی، ئەحمەد قەرەنی و
دوچار ئاکۆ محەمەد ئامادەیی خوێان دەرپری بۆ پێداچوونەوهی ئەم فەرەهەنگە و هەڵبەری
کردنی.

ئێمە لەکاتیگدا سوپاسی هەموو ئەم بەرێزانە دەکەین کە کاتی بەنرخێ خوێان بۆ
پێداچوونەوهی ئەم کارە و بۆ یارمەتیدانی ئێمە تەرخان کرد بەلام دەبێ ئەوەش بڵێین
ئەنجامی گشتیی کارەکە بەدلی ئێمە نەبوو و هیشتا کەموکورتی تیا دا ماوە.

بەمەلای مامۆستا مەلا خەلیل مشەختی، بەردەوام پالێپەستۆیان دەکرد ئەم فەرەهەنگە
دەرپچێ و مامۆستا بەچاوی خوێ ئەم بەرەهەمەیی بپینێ. داوا ی لیبوردنیان لێ دەکەین،
ئەوهی لە توانادا هەبوو کردمان.

دەزگای ئاراس

پيشه‌کي

بناقي يه‌زداني دلوقان

سپاس و ستايشيت بي سنوور و بيكه‌ران، ته‌مه‌ن خيزيت پروبار و چه‌مان، و دار و گيا و گولان، ثاقيت كاني ده‌ريايان، و به‌فر و بارانان، و ئستيت چرخ و ئاسمانان، و هندي زماندار و به‌سته‌زمانان، بي گيان و گيانداران، بو وي نه‌ندانزياري ژوري، كو ئاده‌ميزاد ئافراندن دا هر سپاسي وي بكن. ب همي زار و زمانان، ناف جهان و بدرتي يا رزگارن، كو ئاده‌ميزاد كرده ريزدار و جي نشين كربه ل سهر زمين و ب سهر سهرئ همي ئافه‌ريدت خو ئيخستيه‌و، كربه جي نيشي خو (اني جاعل في الارض خليفه) و ب عقل و زماني ژ به‌سته‌زمانان بلند تر كربه، دا ل گه‌ل هم ره‌سه‌ني خو، بدهت و بستينيت و باخقيت و برت و بزيت و فه‌زيت و سهرزه‌ميني ئافا بكهت و مافي خودي و كومه‌لي بجي كهت و كاري قه‌نج بكهت (ومن آياته اختلاف السنتمك والوانكم) شاهده و به‌لگه وگروه‌يه سهركار درستي يا وي و (انا جعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا) به‌لگه‌يه ل سهره‌به‌بونا نه‌ته‌وه‌و نه‌ته‌وايه‌تبي و هيمايه بو په‌يوه‌نديت گه‌ل و كومه‌ليت سهر رويي زمين دا دگه‌ل ئيك ب ئاشتي و دلوقاني و ته‌بايي بزين. يا دياره كو ئاشنا بوون و ناسين ب زار و زماني تيته‌كرن و نه‌فه مه‌زنترين دباري يا يه‌زداني يه كو پيشكيشي ره‌سه‌ني مرؤقي كرى.

كومه‌لايه‌تي بي تيك گه‌شتن و زمان نابيت، ژ به‌ر بهارداري يا زماني كو سه‌تويي كارو ژيانا توخمي مرؤقي يه و گه‌له‌ك زاناييت نه‌ته‌وه‌بين جور به‌جور زندكيت خو هه‌لدابنه بو به‌ره‌ف كرنا فه‌رهنك و واژه‌نامان دا زمانئ ملله‌تي خو ژ ره‌شه‌بايا بير فه‌چووني بيارين، هه‌تا بدرستي بگه‌هينه نه‌في و نه‌في چركيت خو.

گومان تيدا نينه كو زانستي فه‌ره‌نگفاني بي ژ همي زانستان كيشيترو گرانتريه. به‌لي كو مه‌ په‌يف و واژه ل زاري ده‌يكا خو گرتيه نك مه ب ئاسان تيته‌به‌ر، ژ به‌رقي چهندي هر ژ كه‌فندا ئاده‌ميزاد بي واژه كوم كرن به‌زينه و دبه‌زن، زمان گيانا هر ملله‌ته‌كيه، نه‌گه‌ر زمان ل سهر خو به‌ ملله‌ت ساخه، نه‌گه‌ر نه ملله‌ت نينه:

زمانه ملله‌ت، ميلله‌ت زمانه

نه‌گه‌ر زمان مر، ملله‌ت نه‌مانه

فه‌ره‌نگ - يان واژه‌نامه - كليله بو رافه‌كرنا مه‌عناو مه‌به‌ستان، ژ به‌ر هندي زانستا فه‌ره‌نگي پاسه‌فاني زماني يه‌و ژ همي تستان بي تقي تره بو ژي دريژيا هر نه‌ته‌وه‌كي.

نه‌ته‌وي بي زمان و فه‌ره‌نگ ناقي وي ل ناف كارواني ملله‌تان ناهيته تومار كرن. به‌لكي دبيته پرد و كاروان سهر پستا وي را ده‌رياز دبن.

به‌لي... خودان زمان و فه‌ره‌نگ بيت بلا ديل و به‌له‌نگاز ئي بيت هر نه‌ته‌وه‌يه و هر بسه‌نگه، هر دي جارده‌ك

بينيت: زستان و ههور لاچون و بهر بهرۆژك خوش بوون و بهارا زهر بووی بهردا كه نيی و كوشا وی پر گول کرو، بلبلی بهختی وی ل سهر لقی دارا نازادیی خواند.

گه لهك نه تهوه و گه لهك دهولهت، ب دهستههلات و هیز و توانا و ب مال و مروث و لهشكر و سامان و ب ناف و بانگ و هونەر و ناڤا و تیر و تهژی، كولیكا زهمانی خو بوینه. چ كیم و كاستی لنك نه بوینهوه، چ خهوش و لهكه و ئەكه و تبل لسهر نه بوویه، بهلی چكول نشكه كیقه بارۆقهیی رۆژگاری ناهه موار و چهرخه به دكار و دهسای لناف چوبنه مه گەر ل قورچورنه تی میژوویی یان هندهك نفیسین لسهر گۆر و كیلیت مری یان و بهس. هیچ شك و گومان تیدا نینه كو: سهلامه تیا زمانی سهلامه تیا ملله تهك چهند تووشی ژێردهستی و ستهم و دهرده سهری بیت و تفت و تهحلیا رۆژگاران بخۆت، ئەو گهل، ئەو قهوم دمینیت و دژیت مادام ههر پاسه فانی و ناگاداریا زمانی خۆدكهت و ناهیلیت زمانی وی لناف بچیت. زمان وهکی سوپیر و كه لاته كی ناسی به بو تان و په رژان كرنا ملله تان و چیا به كه مللهت ل پشتا وی ژ ههر گه زهنده کی پاراستی به... ههتا چی دبیت چیاژی بخشیت و لگی خۆبچیت، بهلی... زهوا لا ملله تی و زمانی چ جارا نینه، سهده ههزار نافه رین و په سن بو وی زانایی كو گۆتی: ملله تی دیل و بیخسیری خودان فرههنگ و زمان وهکی زیندانی به کیه كو کلیلی زیندانی لبه ریکا ویدا بیت، ههر چاخه كو بیقیت رزگار ببیت و ژ بهنده یی سه راست ببیت، ب کلیلی زمانی خۆ دئ به ندیخانه یا دیلی بی قه كهت و سنجه ق و به یداخه رزگاری بی سه رنه فراز كه ته قه یه لی... ملله تی خۆ لی پیوه ری دیل و بی فرههنگ و زمان، وهکی وی بیخسیری به كو کلیلی ده ری به ندیخانه ی دبه ریکا دوژمنی ویدا بیت، ناچاره چیربیت و هه می كه لویه ل و كرتوكۆکی وی و مال و سامانی وی وهکی میراته ی لسهر مالان پشك پشك و پارچه پارچه دبیت، و چرای وی قه د مریت و ب و جاخ كۆری دچیته ناف گه ریت میژوویی... ئەقه بو ته رو ن بوو كو فرههنگ و فرههنگدانان و زانستی زمانی ژ هه می زانست و هونه ران ل پیشتر و واجبتره بو ههر نه ته وه کی.

سسستی و ته مبه لی ل راستا فرههنگی و پشتدا ناوی به گونه هه کی مه زن تبه نه نفیسین لدیوانا تاریخی و ولاتی وی له عنه تی لی دكهت و خاسمه ملله تی. پله نزم و نهوی و بی نا فمالی و تازه گه شتی، پیوسته ئەم قیژی ژبیر نه كه یین كوچ مام وهستا و عالم و زانا ل دنیا یین دانین ده ست لهه می زمانی خۆ وه رینابن و ناگا لهه می په یف و واژه یان بن و هه می دکیسی سه ری وان دا بیت، یان وان دا لیس بووین ئەقه (محاله و محال) چكوو ئەقه دتواناییا كه سی دا نینه، مه گه ر خودی...

قیجا ژ بهر هندی ئەگه ر ههر زمانهك نه كه قیته ناف چار مه لبه ندی فرههنگ و واژه نامه یان دی باو و بارۆقه و وه شه نی رۆژگاران شن (خیز) ب سه ر وهر كه ن و ئیخه بن لیم و به هه من و ره نیان، هه تا ناف و نیشان ژی نامین و تی دچن. ههر لبه رقی ترسی زانا و هونه رمه ند و ماموه ستا و مووكه لیشان ئەف هزره كرینه و ههر ژ كه قن قه خه ریکی فرههنگ نفیسینی بووینه، و واژه ییت ملله تی خۆ كۆم كرینه سه ریهك، هه تا ژماره یی فرههنگی وان هندی ژماره یی زمانیت هه می جیهانی لیها تینه، و نه خاسمه فرههنگی زمانیت زیندی ئەویت ژماره یی وان دگه هیته هه زار و پینج سه د (۱۵۰۰) زمان و ژمارا واژه ییت هندهك ژوان فرههنگان ژ سه د هه زارا ده ریا ز بوویه.

میژووژان دبیتن: كه قنترین فرههنگ، فرههنگا (كالیماکی غه راماتیقی) گریکی به زاینی هاتیه نفیس و نیگار کرن، پاشی بهر به ره و هیدی هیدی زانا و دانشمه ندان ده ست ها قیینه واژه نامه و واژه كۆم کرن و فرههنگ

نقیسین، زهنگ و باسک لیتهلدانیه هه ر ژ یونانی هه تا عه ره بی و زمانیت دیتر کو ئیک ژوان زمانێ کوردی یه .
ئیکه م و که قنترین واژه نامه بی کوردی و هه م (بنظم) کو بکرمانجیا ژۆری هاتیه نیگار و نقیین (نوبهاره) کو ژ لای بی
نقیسقیانی مه زن نه حمه دی خانیشه دارژ بایه ، عه ره بی ، کوردیه لسالا ۱۰۹۴ ک . رۆناییا ئاسمانی فه ره نه نگقانی
دیتیه .

دوه م : شیخ مارفی نۆده هیه کو لسالا ۱۲۱۰ فه ره نه نگا نه حمه دی نقیسیه نه وژی (بنظم) دارشیه عه ره بی کوردیه
ویژی ته قلیدا نه حمه دی خانی کره .

سپیه م : (یوسف ضیاء) پاشایی خال دی کوردی یه ، ویژی فه ره نه نگه ک دانایه کوردی ، عه ره بیه ، و ناقی وی دانایه
(الهیده الحمدیه) و لسالا ۱۳۱۰ نه سه ته مبولتی چاپ بوویه .

چاره م : فه ره نه نگا میجرسونی ئینگلیزی یه ، کوردی - ئینگلیزیه ، لسالا (۱۹۱۹ ز) ل له نه دن چاپ بوویه .

پینجه م : فه ره نه نگه جنرال ئوغوستوبایا (قونسوله کئی روسی بوو) لسالا ۱۹۴۳ ز نقیسیه .

شه شه م : لسالا (۱۹۵۰ ز) فه ره نه نگه رابه ر عه ره بی - کوردی یه .

هه فه ته م : لسالا (۱۹۵۶ ز) فه ره نه نگه (شیخ محمد ایت الله مردوخ) کوردی ، فارسی یه .

هه شته م : لسالا (۱۹۶۰ ز) فه ره نه نگه مه هاباد ژ لای بی گیوی موکریانیقه کوردی ، عه ره بی یه .

نوهه م : لسالا (۱۹۶۴ ز) فه ره نه نگه (شیخ محمد خال) کوردی به کوردی ، هاته ئاسمانی فه ره نه نگقانا ن .

دههه م : لسالا (۱۹۶۹ ز) فه ره نه نگه (توفیق وهبی) کوردی ، ئینگلیزیه .

یازدهه م : فه ره نه نگه (د. محمد تقی ابراهیم پور) کوردی فارسی یه .

ئه فه و زیده باری چه ندین فه ره نه نگ و واژه نامه ییت دی کو هه می شایانی ئاماژه و گرنگی پیدانی نه ، به ئی من
بو زمانێ کوردی چه کری یه ؟

هه ر ژ سالین (۶۰) نه ز خه ربکی به ره فه کرن و لیکدانا فه ره نه نگه کا کوردی بووم و به ره فه می قی چه ندی ژ ی
فه ره نه نگه ک بوو ب ناقی فه ره نه نگا (شکه فتان) ، ب خو ماندی کرن و ماوه کئی زۆر من نه فه فه ره نه نگه گه هاند بوو
دیماهی ، رۆژ ب رۆژ من په یقین نوی ل سه ر زیده دکرن ، تاکو رۆژه کئی مامۆستا هه ژاری موکریانی ب نوینه رایه تی ژ
لای بی کۆری زانیاری فه هاته ده ف من ل قه زا (شیخان) و وه سا دا خوبا کرن کو گوایه کۆری زانیاری خه ربکی
به ره فه کرنا فه ره نه نگه کا مه زن و به ر فراوانه کو چه ندین فه ره نه نگ و فه ره نه نگقان تیدا پشکدارن و داخواز ژمن ک
کو فه ره نه نگا خو بده مه وی دابه ته کۆری زانیاری ، من ژ ی فه ره نه نگا خو دگه ل چه ند به ره فه مین دی دانه جه نابی وی
هه ر وه کو نه و بخول (چیشتی مجتور) وه سا ئاماژه پی دایه :

«..... گوتیان مه لا خه لیل سوله یمان له (شیخان) ی پشت موسل فه ره نه نگکی بادینی نویسیوه و

له سه ر یه زیدیه کانیش به عه ره بی کتیبی هه یه . خه به رمان بو ناردوه ، قبولی نه کردوه هاو کاریمان ده گه ل

بکا . من نه و کاره م وه ستو گرت . له ریگه ی هه ولیره وه چومه موسل . شه و بوو ، راننده حازر نه بوون

مبه نه شیخان که شه وانه رووت ده کران . گوتم برا من که س روتم ناکا . دل م دانوه و ده گه ل دوو

پۆلیس بردمیانه شیخان بوومه میوانی فرماندار که ناوی (حاجی رهسول) و خه لکی سوله یمانی بوو. ناردم له دووی مه لا خه لیل ده مییک بوو ده مناسی شاعیرتیکی زۆر پیر و زۆر فه قیسر. شه و زۆر خو شمان رابوارد و سبه ی مه لا خه لیل بردمییه وه ماله خو ی. له ری با سم کرد که فه ره ه نگه که ت زیراکس ده که یین، له فه ره ه نگگی گه ورده دا سو پاس ت ده که یین که له تو به ره مان وه رگرتو وه، کتیبه عه ره بیه که ی سه ر یه زیدیانیش ت له وان یه به ناوی تو چاپ بکه یین؛ هیچ نه بی ناهه وتی و تو که چه ند جار مالت سوتینراوه و کتیبه فه وتاون، نه وان ه ت بو ده مینن. باش وایه بده یه ی بیان به م.....»

«هه ژار موکریانی، چیشتی مجتور، ۱۹۷۷، چاپی یه که م، ل ۵۳۷»

سروشتی یه کو چاره نووس و سه ره نجامی فه ره ه نگا (شکه فتان) مینا سه ره ات و سه ره نجامی به ره ه مین دی یین من بوو کو هه می بوونه پی خو ر و سوته مه نیی ناگر و ژ نا قچوونی هه تا نه قو ر که ژ ی نزانم کاج ل وی فه ره ه نگگی هات، به لی هی قیدارم دگه ل به ره ه مین دی هاتینه پاراستن.

پشتی قی رویدانی نه ز هه ر وه کو جار ان سه رگه رمی فه هاندنا هوزانا بووم تا کول سالا ۱۹۷۴ ز نه م ناواره و ده ره ده ری وه لاتی ئیرانی بووین، ئیدی نه ب تنی زمانی کوردی به لکو ملله تی کورد ژ ی که فته ناف چارچو فا مان و نه مانی و پاشه رو ژا کوردان ژ ی که فته ریره وه کتی زراف و به رته نگ کول نیقا مه رگ و ژ یانی ده رباز دبوو، قی کاودانی کانی یه ک ئینا بیرا من کو دکه قیسته لایب به ر رو ژا چیا یی گاره بی ل نیزیکی سپینداری، نه ف کانی یه ده مه ک پر ئافه، ئافه کا ته زی و زه لال، به لی نه ف پر ئافی یه به رده وام نینه به لکو ژ نشکه کیقه ه شک دبیت و ئاف تیدا نامینیت و دیسان پشتی ده مه کتی دیار کری کانی پر ئاف دبیته فه و هه ر ب قی ره نگگی جار پر ئاف و جار ه شک و بی ئافه، ئافی قی کانیی (مه رگ و ژ ی) یه، قیجا ژیر کارتیکرنا کاودان و باره دوی ملله تی کورد و ب ئیلهام وه رگرتن ژ سروشتی کوردستانی من ده ست هاقیته به ره ه ف کرنا قی فه ره ه نگگی (فه ره ه نگا مشه ختی) ده می من ده ست هاقیته یه قی کاری نه ز هوزانقانه کتی پیر و که فتی ب ژیی هه شتی سالی و ده سستی له رزو ک و چاقیت لاواز و هزر و بیریت تیکه ل و پیکه ل بووم.

کو ریت من... که نجیت قی وه لاتی... نه ز نابیترم کو فه ره ه نگفانم و من بسپو ری و شاره زایی دقی بواری دا هه یه و، دزانم کو کورتی و یماسی د فه ره ه نگا من دا هه نه و نا هیتنه ژماره کرن ههروه سا دزانم کومن گه له ک وشه بیته ساده و ساکار ژ بیر کرینه و ههروه سا من به حسی هنده ک تشتا کری یه کور ه نگه بو فه ره ه نگه کا کوردی پیویست نه بن، نه فه هه می کیماسی نه و نه ز هه سستی ب فان کیماسی یا دکه م و نکارم وان په رده پو ش که م و فه شیرم، به لی باور بکه ن نه ز نه دشیم خو ل کونجا خانی فه شیرم و گو هنی خو بده مه تان و ئاخفتنیت دو ژمن و نه یاریت زمانی کوردی له و ما نه و هه ست و ناگرئ دسینگگی من دا نه ز پالدام تا کو قی فه ره ه نگگی به ره ه ف بکه م، قیجا پیراتی و چاقی لاواز و ده سستی له رزو ک و قی راستیی کو نه ز هوزانقانم نه ک فه ره ه نگفان ژبیر نه که ن و ب هه می هیتز وشیانیت خو تی بکوشن بو ده وله مندی یاقی فه ره ه نگگی، چه فتی بیت وی راستقه که ن، کیماسیییت وی بده نه خوبا کرن و چاره سه ری یا وان بکه ن، ره خنیت ئافاکه ر و دروست ژ ی بگرن و ئاخفتنا سه یدایی خانی ژ بیر که ن کو گو تی یه:

ئۆمید ئه وه ژ نه هلی عیرفان

ئه و دئ نه گرن ل من چو حه رفان

تەشنىيەت نەكەن وەكى غەيووران
ئىسلاھ بىكەن ل من قىسوران
ئەسحابى كەمال پەردە پۆش
ئەربابى غەرەز، دېر خىرۆش

دېت بېئرم ئامانجا من ژ نقىسىن و ئامادەكرنا قى فەرھەنگى ئەونىنە كو ناڤو دەنگى من بەلاڤ بېت يان ناڤى
من ب نەمرى بېنىت بەلكو من دڤىت وشە و پەيڤىن كوردى پاراستى بن و ژناڤ نەچن، لەوما دەمى ل سالىن
ھەشتى ھەژار موكرىانى ل تەھرانى ھاتە دەف من و دا خوبا كرن كو فەرھەنگە كى بەرھەف دكەت و ژمن خواست
فەرھەنگا خو بدەمە وى دامفايى ژى وەرېگىت، من فەرھەنگا خۇدا جەنابى وى و گوڤى:

«بلا پەيڤ و واژەيىت كوردى نەمرن، ئەگەر فەرھەنگا و ژى، تووشى مەرگ و مرنى بوو بلا
فەرھەنگا تە دەولەمەند بېت و پەيڤىت فەرھەنگا من ب پارىزىت، گرنگ ئەو پەيڤ نەمرن بلا ئەم
بەرىن و ناڤى مەنەمىنت» .

و سوپاسى يا جەنابى وى دكەم كول پېشەكى يا فەرھەنگا خو ئامازە ب قى چەندى داىە كو مفا ژ فەرھەنگا من
وەرگرتى يە ل دىماھىيى قى راستى يى ژى دى دەمە دياركرن ب رىكا (شىخ ئەيوب پى رەش) كو سەخمەراتى
فەرھەنگى گەلەك خو ماندى كر و شانە ئەنستىتويان زمانى كوردى ل پارىس دا كو بېتە چاپ كرن. بەلى پىشتى
ماوھەكى ديار بوو كو ئەنستىتويان كوردى ل پارىس چ ھزر نىنە بو چاپ كرن فەرھەنگى، رەنگە ئەف چەندە ژى قە
زڤرىتە ھندەك ئارىشا كو وان ھەبوويە و ئەز پى تاگادار نىنم.

پىشتى راپەرىنا مەزن ب ھارىكارى يا (شىخ ئەيوب) مەھول دا كو فەرھەنگى قىرئ كەمە كوردستانى دا بەلكو
ل وىرى بېتە چاپكرن بەلى شەرى ناڤخوڤى ھاتە روويدان و ژفانا من دگەل (شىخ ئەيوب) ي ژى تىك چوو.
ل دويف قى چەندى پىشتى كو ئەم قەگەرىپاينە كوردستانى ل سالا ۱۹۹۴ و ل كومەلگەھا (چرە) ي ئاكنجى بووين
دىسان گەلەك ھەول و پى كولېت بى مفا ھاتە ئەنجام دان و چاپ كرن قى فەرھەنگى و ل دىماھىيى فەرھەنگا مەرگ
و ژى رۇناھى يا چاپى ب چاقىن خو نە دىت. بەرھەمى ئان ھەول و تەقەلايىت كو من داين ب تنى بەرزە بوون و ژ
دەست چوونا چەند بەرگىت قى فەرھەنگى بوون.

بەلى ئەڤرۆكە خەمخور و پالېستىت زمان و پەيڤا رەسەنى كوردى زەندك و باسكىت خو ھەلدائىنە و دلسۆزانە ل
سەرڤى فەرھەنگى كار دكەن و خۆزى و ئاواتىت من بىن ب سالان جى بەجى دكەن، لەوما ب ئەركى خۆ دزانم كو
سوپاسى يا ھىژا و بەرگەفتى، رىزدار (نېچىرقان بارزانى) بكەم كو ئەف فەرھەنگە ل سەر ئەركى وى ھاتىبە چاپ
كرن و ژ يەزدانى مەزن داواكارم كو ژىيى وى درىژ بكەت.

دىسان سوپاسى يا دەزگەھا (ئاراس) دكەم كو خەم ل قى فەرھەنگى خوارى يە و چ كورتى و كىماسى و دەرىڤ
نەكرى يە بەرامبەرى فەرھەنگا (مشەختى) ل دىماھىيى سوپاسى يا خۆ ئاراستەى ھەمى ھەقالو روشنبىرا دكەم كو ھەر
ژ كەڤن ھەتا نو كە ھارىكار بووينە بو چاپكرن قى فەرھەنگى.

(فمن يعمل من الصالحات وهو مؤمن فلا كفران لسيعه وإنا له كاتبون)

مەلا خەلىل مشەختى

پهیدا بوونا واژه و زمانی

پهیدا بوونا واژه و زمانی بابه ته کنی تاویتته یه چونکه په یوهندی دگهل په پیدا بوونا مروژ و مروژقاپه تی یی قه هه یه، میژویا کهفن و سهر تورا مروژی به رزه یه و ههر و هسا نفیسین وهکو نامراز ی سهره کی یی پاراستنا په یف و زمانی ل ماوه کنی درهنگ سهرهلدا یه، هه تا نوکه زانا و بسپور نه شیا یه قی چهندی دهست نیشان بکه ن و چهوانی یا دروست بوونا زمانی بدهنه خوبا کرن.

ژیو چاره سهرکرنا قی ناریشه ی زانا و بسپورا په نا بری یه بهر هندهک بیردوژ و گرمیانه بیته زانستی و مادی، جارن ژی لژیروناهی یا بیر و باوریت تایینی ههول هاتی یه دان کو ئەف راستی یه بیته راقه کرن.

باوریت تایینی بو هلویتست و بو چونیت تایینن جوړاجور د زقریت کو سهره تایین دروست بوونا زمانی بشیوهکا تایینی ژکار و کردهویت یه زدان و هیتیت نادیار د زانن.

د تایینی ئیسلامی دا ئەف چهنده ل ژیر روناهی یا قی نایه تا پیروژ تیتته شروقه کرن:

(وعلم ادم الاسماء كلها ثم عرشهم علی الملائكة فقال انبئونی باسماء هولاء ان کنتم صادقین)

کهواته ل سهره تایین په پیدا بوونا مروقی خودی په یف و ناخفتن نیشا ناده می دایه، لقیره ژی زانایان هزرتین جیاواز هه نه و هندهک داکوکی ل سهرقی چهندی دکه ن کو ئەف ناف و په یفه ب رهنگی زانیاری و زانین و ناسین د ههست و میتشکی مروقی هاتینه چاندن نهک ب شیوه یی دنگ و تاوازا.

به لی باوه ری بیت مادی په یدا بوونا واژه و زمانی دزقرینه په یوهندی بیت جفاکی و کومه لایه تی یا مروژقان، د بیژن نه گهر جفاتینی و کومه لایه تی نه بایا پیدقی تی گه هاندن و نالو گور کرنا هزر و بیران نه دبووین.

دهمی مروقی ههول دایه وان مه بهستین کو هاتن و چونوی د دلدا دکه ن دهربریت هیدی هیدی ئەف دهسکه فتی مه زن کو زمانه بدهستقه ئینایه و پهره ب په یف و دنگا دایه و شیا یه هزر و بیریت خو دهربریت هندهک زاناییت زمانی ههلویتستی خو و هسا ددهنه خوبا کرن کو گویا په یف و دنگ بو جارا ئیکی ژ دنگ و ناوازیت سروشتی هاتینه و هرگرتن و پاشان بهره بهره گوران بسهر وان داهاتی یه و ژ نه نجاما وهرار و پیشکه فتنی وشه و په یقین جوړا و جوړ دروست بووینه.

رهنگه هندهک په یف ب قی رهنگی دروست بووین به لی ئەم نه شیین بیژین کو ناخفتن و په یقین ب تمامی دهسکه فتی سروشتی یه، چونکه دهنگیت سروشتی ژ لایین فونه تیکن قه ریک و پیک و ههف ناهنگ نین و چ واتا و رامانا ناگه یین به لی زمان و ناخفتنا مروقی بریتی یه ژ سیسته مه کی ریک و پیک دهنگی.

سهردهم و چهوانی یا سهرهلدانا زمانی هنده گرنه نینه به لکو چهوانی یا پهره سندن و وهرارا زمانی جهی بایه خ و پیته یی دانیه چونکه زمان ب ههر رهنگه کی سهرهلدا بیت ئەف راستی یه کو زمان د ناف ریره وی وهرار و پیشکه فتنی دایه ناهیته ئینکار کرن و کهس نه شیت نکولی یی لی بکهت.

جودای یا زمان و واژه‌ییت

نه‌ت‌وا

سروش‌تی‌یه هەر تشت‌هک بۆ‌جارا ئی‌کی ژ خاله‌کا دیاری کری ده‌ست پێ‌ دک‌هت و چوار چو‌شه‌کا بچوک و ته‌سک هه‌یه کو مرۆ‌ف دشی‌ت ب ئاسانی وئ ده‌ست نیشان بک‌هت، سیم‌او ئه‌دگار‌یت وئ بده‌ته خویا کرن، به‌لێ‌ روژ ب روژ ئه‌ف چار چۆ‌شه به‌رفراوانتر دبیت و گه‌له‌ک مه‌به‌ست و ر‌امان و تشت‌یت نوی بخۆ‌شه د گ‌ریت، هیدی هیدی به‌ره‌ف ئاویت‌ه بوون و ئالۆ‌زبێ‌ دچیت، بئ گومان زمان ئی‌که ژوان زانستا کو بۆ‌ جارائیک‌تی چار چۆ‌شه‌کا ته‌سک و دیار کری هه‌بوویه به‌لێ‌ روژ ب روژ به‌رفره‌هتر بوویه و دگه‌ل زۆر بوونا ژمارا مرۆ‌فان و رووبه‌ری ئاکنجی بوونی‌ ک‌ه‌فتیه ریکا پێ‌شک‌ه‌فتن و وه‌رائی و لق و تایی‌ت جۆرا و جۆر و نوی ژ خو‌ داينه.

بئ گومان مرۆ‌ف و مرۆ‌فایه‌تی ل ده‌ستپیک‌تی بریتی بوویه ژ کۆمه‌ل و ده‌سته‌کا دیارکری کو روژ ب روژ ژمارا وان زۆر بوویه، لقی قوناغی دیاردا کوچ کرنی‌ په‌یدا بوویه و مرۆ‌فایه‌تی ژیک قه‌یه‌شی‌یه و هەر ده‌سته‌ک ژ مرۆ‌فان به‌ره‌ف عه‌رد و وه‌لاته‌کی نوی چوویه و ل ویری‌ نیشته‌جی بوویه.

ژینگه‌ها نوی کار‌تیک‌رنه‌کا مه‌زن کری‌یه سه‌ر زمان و پرۆ‌سا به‌ره‌ف پێ‌ش چوون و به‌رفراوان بوونا زمانی چونکه هەر جهه‌کی نوی خودانی‌ تاییه‌تمه‌ندی و ئه‌دگار‌یت تازه و نوی‌یه له‌وما ده‌می مرۆ‌ف گه‌شتی‌یه وه‌لاته‌کی نوی به‌ری خودایه هنده‌ک تشت‌یت تازه کول وه‌لاتی‌ وی‌بێ‌ که‌فن دانه‌بوویه، ژیر کاربگه‌ری‌یا فان تشت‌یت نوی شیوه و رواله‌تا ژبانا خو‌ گۆه‌ریه و سیمایه‌کا نوی دایه سه‌روبه‌ری‌ ژبانا خو‌ب قی رهنگی‌ تووشی سه‌ده‌ا گورانکاری و تشت‌ین نوی بوویه.

لقی‌ره پێ‌ وستی‌ ب وشه و په‌یش‌ین نوی بوویه، دگه‌ل هندی‌ هنده‌ک وشه‌ ژ بئیرک‌رینه چونکه ئه‌و وشه په‌یوه‌نددار بووینه دگه‌ل وه‌لات و ژینگه‌ها وی‌یا که‌فن، وه‌سا زمان که‌فتی‌یه ناف کیشا ژبیر کرن و داهیتانی‌ و هیدی هیدی ژ زمانی‌ سه‌ره‌کی دویر بوویه و رهنگه‌کی تازه ب خو‌قه‌ گرتی‌یه.

د گه‌ل هندی‌ نابیت ئه‌م وان گوهرپنا ژبیر بکه‌ین کو د ئاستی‌ (فۆنۆلۆژی‌)ی‌ روودده‌ن و هاریکارن بۆ‌ دروست بوونا وشه و په‌یش‌ین نوی ب تاییه‌تی (ئه‌لفۆن‌)ا رۆله‌کی سه‌ره‌کی و مه‌زن هه‌یه دتیک‌چوون و پێ‌ش و پاش کرنا رواله‌ت و رووی‌ په‌یغ و وشا، دیسان لاچوون و قرتاندنا هنده‌ک ده‌نگاژی‌ دبسته ئه‌گه‌ر بۆ‌ دویر که‌فتنا په‌شقان ژ بنیشه و ژیرخانا خو‌یا سه‌ره‌کی. هۆکار بۆ‌ په‌یدا بوونا زمانیت جۆراو جۆر زۆرن و په‌یوه‌ندی ب می‌ژو و جوگرافیا و لایه‌نیت ئایینی‌ و ئابوری و گه‌له‌ک بواری‌ن دی هه‌یه.

ب قی رهنگی‌ ب درێ‌ژاهی‌یا دیروکی‌ هزاران زمان هاتینه سه‌ر رووی‌ قی عه‌ردی، هنده‌ک مرینه و هنده‌ک ژ ب هاریکاری‌یا پالپشتیت سیاسی و روشنبیری‌ هزاران سال به‌رده‌وام بوینه.

ئه‌فرۆکه‌ زمانیت جیهانی‌ گه‌له‌ک زۆر بوینه و هەر ئیک ژشان زمانا ژ ئه‌دگار و ساخله‌تیت خو‌ بی‌ن سه‌ره‌کی هه‌نه و ژ زمانیت دی جیاوازن و دبیت ب شیوه‌کا جیاواز د گه‌ل هەر ئیک ژ وان هه‌لسوکه‌فتی‌ بکه‌ین.

پى گه هشتنا زمانى كوردى

زمانى كوردى وهكى ههمى زمانيت زىندى يىن جيهانى ژ لايىن مووسيقا و دهنگ و ئاخفتنى خودانى ئەدگار و تاييهتمەندى يىن خوڤه، زمانه كه كوشيا يه خۆل بهر سهختى و دژوارى يىن رۆژگارنى كه چ رهفتار راگريت و زىده بارى قى چەندى ببيتە زمانه كى ئەدەبى و هۆزان و ههلبەست پى بینه قه هاندن.

كوردى زمانه كى رهوان شيرينه، هزاران په يقين نازك و جوان بخوڤه گرتى يه، زمانه كى ئاوازه دار و كارىگه ره، ههر وهكو هۆزانقانى بليمهت (خانای قوبادى) دىبىزىت:

جه لای عاقلان، صاحب فهم و دين
دانا و بزرگان، كوردستان زمين
راستهن مه و اچان: فارسى شه كه رهن
كوردى جه فارسى بهس شيرينته رهن
په پى چيش نه ده و رانى، ئەى دونياى به دكيش
(محفوظن) ههركهس به زمانى و يش
(معلومه ن) ههركهس به زمانى
بو اچو نظمى، جه: ههركهس به زمانى
جه لای خييرهتمه نند، دل په سند مه بو
شيرين تهر جه شه ههد، شيره دى قه نند مه بو

بنيشه و سه ر چاوه پى زمانى كوردى ما د پى كه قنه كو ئاقىستايى زه رده شتى پى هاتى يه نقيسين، به لى ئەم نه شين برىارى بدەين كو ئاقىستايى نوكه ههمى په يقين كوردى يه كه قنه چونكه پاش زه رده شتى گه له ك و اژه ييت بيگانه و نامۆ ژ بو شىرۆقه كرن و مه به ستين دى هاتينه ناف ئاقىستايى به لى د گه له هندی ئاقىستا هه ر ب پشكه ك ژ كه له پور و روشنبرى يا كوردى تپته ناسين، زمانى كوردى وهكو هه ر تشته كى زىندى ژ داىك بوويه و به ره به ره قىرا گه هشتى يه و خو دارشتى به و هزاران گۆرانكارى به سه ر دا هاتينه به لى سه ره را پى قى چەندى پرانى يا زانايان و رۆژ هه لاتناسان دوى باورى دانه كو سه روكانى يا زمانى كوردى زمانى (مادى) پى كه قنه كو هه ر ئەف زمانه يه ئاقىستايى زه رده شتى پىك دىنينيت، بو نمونه (دار مستر) رۆژه لاتناسى ب ناف و دهنگ دىبىزىت:

(ئاقىستا ل سه ر ده مى مادان و ب زمانى مادى بو زه رده شتى هاتيبه، زمانى كوردى پاشماوه پى زمانى ماديبه).

هه ر وه سا (ميجهرسون) دىبىزىت:

(سه روكانى يا زمانى كوردى ماديبه و لدويف به لگه ييت به رده ست ئاقىستا ب قى زمانى هاتيبه).

هه ر وه سا گه له ك ژ رۆژ هه لاتناسيت دى داکۆكى پى ل سه ر قى چەندى دكه ن وهكو (مىنۆرسكى) و (هه رتسفلد).

ديسان د ناف ژيده ريت يونانى ژى گه له ك باس ژ قى چەندى هاتيبه كرن.

هەر وەسا ژ ئەنجاما ئەکولینیت بەردەوام کۆمەن ل سەر ئاقیستا و ئەدەبیاتی ئاقیستایین کۆری گەهشتیمە ئی راستی بێ کۆ زمانی ئاقیستای و ب تاییەت (گاتها) زۆر نێزیک و هەف چەشنی زمانی کوردییە نەخاسمە دیالیکتا گۆرانی (هەورامی).

ئێجا مە ماف هەیه و مافەکی رەوایه کۆژ پەیقیت ئاقیستایی بەهەرمەند بێن سوودی ئی وەرگربن. ولفیترە دبیتر مە بەری هەر نەتەوکی ماف هەیه کۆ بیژن ئاقیستا پشکەکە ژ ئەدەیات و کەلەپۆری مە چونکە ب سەدان وشە و پەیف دژمانی کوردی هەنە کۆ ئاقیستینە و دناف زمانی فارسی هەر ب کار ناهین.

سەبارەت ب وان کەسان ئی کۆ دبیتر زمانی کوردی پشکەکە ژ زمانی فارسی یان ئاقیستا فارسی یا کەقنە دبیت چاقیت خۆ ئەکەن و بەری خۆ بەنە مێژوویا کەقن و بزانی کۆ (پشدادی) و (کەیان) هەر کورد بووینە و حوکم ل ئیرانی کرینە پاشان (ماد) ئی کۆ بێ گومان کورد بووینە هاتینە سەر حوکمی و ل وی سەردەمی (پارسوا) ئیلک بوو ل ژیر دەستەلاتداری یا میدیا، بەلی ل سالا (۵۵۰ ب.ز) ژ بەر سەم و زۆرداری یا (ستیگ) شاهی مادان، میدی نەچار بوون و داخووزا هاریکاری ژ (کورش) ئی هەخامەنشی کرن و ماد و پارس بوونە ئیک و (ستیگ) ژ ناقبرن و (کورش) هاتە سەر تەختی پاشایەتی بێ و تیکەلی یا مێژوویی دناقبەرا ماد و پارسان پەیدا بوو، حەتا (هردوت) دیروکفانی ب ناف و دەنگ دبیتر:

(پارسیان لاسایی یا مادان دکر ب تاییەتی دشیوہیا جل و بەرگیت کۆ ب کار دینان)، ئەقە هەمی بەلگەنە کۆ فارسان گەلەک پەیف و وشە بۆ خۆ برینە، هەر چەند وان ئی تارادەیکە کارتیکرن ل سەر زمانی مە هەبوویە بەلی بێ گومان ئەو پتر کەفتینە ژیر کاریگەری یا زمانی کوردی.

ئەگەرە هندی کۆ ئەف پەیقیت هەقشک د ناف فارسی و کوردی ژلایی خەلکەکی ئە ب فارسی هاتییە زانی ئەقەیه کۆ مەلا و پیاویت ئایینی هەر ژ کەقن دیوانا (حافظ) و بەرەمپین (سعدی) خواندن و هزر د کرن کۆ ئەو پەیف هەمی فارسینە و ئەقە ئی دیسان ژ بەر هندی بوو کۆ فارسان زویتر ژمە دەست هاقیتە نقیسین و خرەقە کرنا ئەدەبیاتی خۆ.

بەلی ئەقۆرکە ئەم دشیپن بەرسقا وان بەدین و بەلگەیی ب هیز و پتەو پشکیشی وان بکەین. شاهدی مە چیا بێ (هەلگورد) ئی سەرلندە کۆ ناخی وی ئاقیستایی و پشکەتییە ژ (هەرە: چیا) و گرد= زل و زەبەلاح) هەر وەسا چیا بێ (گارە) ئی کۆژ (گەئیرە) یا ئاقیستایی هاتیە و رامانا چیا یان کیتی بلند د دەت.

ل سەر قی چەندی ئەگەر ئەم ژ فارسان بۆرین دبیت بیژن کۆ ئەف واژە هەقشکن و مەژی مافی بکا ئینانا وان پتر ژ هەر کەسەکی دی هەیه، دەربارەتی زمانی تورکی، بێ گومان کاریگەرییە کۆ زۆر سەر زمانی کوردی هەبوویە ئەو ئی ژ بەر داگیر کرنا عەردی کوردستانی ژ لایی وان و دەسەلاتداری یا وان یا دویر و درپژ بەلی ئەف کاریگرییە پتر ژلایی (مۆرفۆلۆژی) بوویە و ژمارەکا زۆر ژ پەیقین تورکی هاتینە ماف زمانی مە بەلی چونکە سروشتی زمانی تورکی ژ سروشت و تاییەتمەندی بیت زمانی کوردی دویرە، ئەف زمانە نەشیایە کارتیکرنەکا مەزن ل سەر ئاستین (فۆنۆلۆژی) و (سینتاکس) ئی زمانی کوردی بکەت.

هەر وەسا زمانی عەرەبی پتر ژ هەر زمانەکی دی کاریگەری ل سەر زمانی کوردی هەبوویە ئەقە ئی پتر د ز قریتە

ڦه بو ټاييني ئيسلامى كومه كوردان ب جان و دل نه ڦ ټايينه قه بول كر و پهي گير پي ب ناموژگاري بيت وئ
كريبه، ڦيجا سروشتييه وهكوهه مى زمانيت ناوچه يي زمانى مه ژى كه فت بيته ژير كارتيكرا زمانى عه ره بى.

نوكه هم دگهل ڦان په يقيت بياني چ بكه ين؟ ټايه هم بيان ژ زمانى خو بكه ينه ده ري؟ تشته كي ټاشكرايه و همه مى
زانايت زمانى دبپژن كو ټهو زمانى نه ده ت و وه رنه گريت و اته دان و ستاندى نه كه ت زمانه كي مريبه، ويان دئ
تووشى مرن و نه مانى بيت. چ زمانه ك نينه كو دان و ستاندى نه كر بيت ته نانه ت زمانى ئينگليزي وشه و په يقين
(۵۰) زمانا هم مپيز كريبه ديسان زانايه كي ټالمانى كتبه ك به ره ه ڦ كر ل سهر ووشه بيت بكار تين ټه ڦه و زنده بارى
هزاران په يڦ و ووشه بيت عه ره بى و ب ڦى رهنگى گه هشته ڦى راستى يي كو ريژه كا زور ژ په يقين نهو دنا ڦ زمانى
فارسي بكار تين فارسي نين، سه باره ت ب زمانى عه ره بى ژى به ري خو بده پشكيت دپاهيكا ڦى فه ره هنگى.

ڦيجا ب هه لوپستى من باشتره ټهو په يقيت كو ژ زمانيت بياني هاتينه نا ڦ زمانى مه و گورانكارى سهر وان دا
هاتييه و ملكه چى ياسا و ده ستورين (فونولوژى) يا كوردى بوينه و چار چوڦه كا نوى بو خو دروست كرينه و دهنگى
زمانى كوردى ب وانڦه دياره، بي ده ستكارى نا ڦ زمانى خو به ييلين چونكه ټه گهر ټه م وه نه كه ين دئ تووشى
ده رده سهر بى بين و گرفتين زمانى مه دئ روژ ب روژ پتر لئ هين.

ټه ز بخو د ژى په تى كرنا زمانى كوردى نينم بهلكو داكوځيى ژى ل سهر دكه م به لئ بمى په تى كرنئ ده بيتسنوره ك
هه بيت و ب شپوه كا زانستپانه بيته ټه نجامدان.

به ري خو بده نه فارسان يان عه ره ب و توركان سهره رايى هندي كو گه له ك په يقيت بيتگانه و ب تاييه ت كوردى د
نا ڦ زمانى وان دا هه يه چ جار هه ول ناده ن ڦان ووشا زمانى خويكه نه ده ري و وان ب پشكه ك ژ زمانى خو دزانن،
بداخه كا زور كو گه له ك ووشه وان ژ مه و دبپژن كو ټه ڦ ووشه بيت وانن:

«كوردستان مهشكا له داره چى كه سئ هات و كيا» راگرى بو خو نيڦشكى هندي هه ز كرد و ڦيا.

ديالېكتين زمانى كوردى

زمانى كوردى وهكو پړانى يا زمانيتجهانئ ژ چنه دلق و پړبان پي ك تيت كو ټهو ژئ برپيتيه ژ هنده ك ديالېكتيت و
گوڦه ريت سهر ب ڦان ديالېكتا نه ڦه ب كورنى دشپين زمانى كوردى دابه شى پينچ ديالېكتيت سهره كي بكه ين:

۱- كرمانجى يا ژوورى " ژ چنه دين گوڦه ران پي ك تين وهكو بوتانى، هه كارى، بادينانى، شه مدينانى، بايه زبدي،
و... هتد.

۲- كرمانجى يا ناڦه راست: پي ك تيت ژ گوڦه دين سوړانى، بابانى، موكربان، ټه رده لانى،... هتد.

۳- لورى: ديسان ژ هنده ك گوڦه را پي ك تيت وهكو به ختيارى، لهكى، فه يلى... هتد.

۴- گورانى: كو هنده ك دبپژن (هه ورامى) و پي ك تيت ژ هنده ك گوڦه را وهكو شه به كى، هه ورامى، گورانى و هنده ك
ديالېكتا زازايى ژى ب گوڦه ره كا ڦى ديالېكتى دزانن.

۵- زازايى: كوب (دمبلى) ژى تيته ناسين و ژ هنده ك لايه نا ڦه تيزيكي ديالېكتا هه وراميه.

دەست نیشان کرنا سنورێ ڤان دیالیکتا کارهکی ئاسان نینه و ئەم نەشیپن ب دروستی و تمامی ڤی چەندی بەدینە خویا کرن ئەوتشتی کوفان دیالیکتا ژیک جودا دکەت بریتییه ژ هەندەک جیاوازی یا کو دئاستین (فۆنۆلۆژی) و (مۆرفۆلۆژی) و (سینتاکس) ئ بەرجسته دبن بێ گومان زمانی کوردی ل دەستپیکتی هەر ئیک زمان بوویه بەلی هییدی هییدی دگەل تیپه‌پوونا ماوه‌یه‌کی درێژ و ل ژیر کاریگه‌ری یا هۆکارین جۆرا و جۆر ئەف دیالیکته دناڤ زمانی دا پەیدا بووینە؛ رەنگه‌ سه‌رهلدانا ڤان دیالیکتا پەيوه‌ندی ب میژویا که‌ڤن و وی تیکه‌لی بێ هەبیت کودناڤه‌رامادان و تیره‌بیت دی وه‌کو (لولو، گوتی، کاسی، ئیلامی) یان ل سه‌رده‌مێن که‌ڤن رو و دای، هه‌روه‌سا سروشتی کوردستانی (هه‌بوونا چیا بێت بلند، ریکیت سه‌خت و به‌رتەنگ، به‌فر و بارانیت به‌رده‌وام...هتد) کاره‌کی مه‌زن کرپیه سه‌ر لاواز بوونا پەيوه‌ندی بێت خەلکی ده‌ڤه‌رین جۆراو جۆر و ب ڤی رەنگی بوویه پالپشته‌ک بو دروست بوونا دیالیکتان.

ژێده باری ڤی چەندی گه‌له‌ک هۆکارین دی ژ (ئابۆری، روشبیری، سیاسی... هتد) به‌شدار بووینە دڤی چەندی دا. بەلی ئەڤ جیاوازی بێت کودناڤه‌را دیالیکتان دا هه‌یه نابیته کۆسپ دریکا هه‌ڤ گرتنا نه‌ته‌وه‌یی. هه‌بوونا دیالیکتا نه‌تشته‌کی تایبه‌ته ب زمانی کوردی به‌لکو گه‌له‌ک زمانیت جیهانی خودان دیالیکت و لق و تاییت جۆرا و جۆرن.

ده‌نگیت زمانی کوردی و سه‌رنجه‌ک

دناڤ زمانی کوردی (۳۶) ده‌نگ هه‌نه‌ کو (۲۶) ده‌نگ ژڤان ده‌نگا کونسنانتن (نه‌بزوین) و (۲) ژ وان نیمچه کونسنانتن و (۸) ده‌نگ تینه‌ ناسین وه‌کو ده‌نگیت ڤاول (بزوین):

ده‌نگیت ڤاول

ی î

ئ ê

ه e

ا a

– i

و u

وو û

ۆ o

ده‌نگیت نیمچه کونسنانت

ی y

و w

ئ –

ب b

p پ
c ج
ç چ
h ح
x خ
x غ
r ر
r ر
z ز
js ژ
ع - ، (،)
f ف
v ث
Q ق
k ک
g گ
L ل
L ل
M م
N ن
h ه

دهنگیت (ث، ذ، ص، ض، ظ، ط) دناڤ زمانی کوردی دا نینه ههر چهنده ل هندهک دیالیکتا ب تایبته گۆڤه را بادینان هندهک ژ ڤان دهنگا تینه زار کرن وهکو:

تاری : طاری

زانا : ظانا

سه د : سه د

و ئهڤه ژ ئه نجاما کارتیکرنا زمانی عه ره بییه و نابیته ئه گهر یان به لگه کو ئهڤ دهنگه دناڤ زمانی کوردی دا هه نه .

ههر وهسا ئهڤ دهنگیت مه ناماژ هیی دابین و هاتنه نیاسین وهکو دهنگ و فۆنیمیت زمانی کوردی هه می ره سه ن و کهڤن نین دزمانی کوردی دا به لکو تیپیت (ح، ع، غ، ق) کهڤن نین و سازگاری یا وان دگهل زمانی کوردی ئهڤ

دهنگه ب تهواوی قهبول نهکری به و گهلهک جارن جهی فان دهنگا دگهل هندهک دهنگیت دی ئالۆگور دبیت ههر وهکو دی ل (هاقری فهدان سهر هندهک دهنگان) ئاماژهی ب فان گۆرانکاری یا دهین.

زیده باری فان دهنگا کو هندهک جارن رۆلی (فونیم) و هندهک جارن (ئهلفۆن) یا دبین هندهک دهنگیت دی ژی هه نه کو ناوچه بینه و ل هندهک دهقهرا تینه بکار ئینان، بۆ نمونه ل هندهک دهقه ریت بادینان دهنگی (ک) ب دوو شیوا تینه زارکرن و جارن دینه فۆنیمیت هه قدوو بهلی هه تا نوکه چ نیشان بۆ جودا کرنا وان نه هاتیه دانان ژ بلی هندهک ههول و پیکولیت لاواز، چونکه ئەف دهنگه ل هه می دیالیکت و دهقهرا بکارنا هین، دانانا هیماییت جیاواز بووان کارهکی دروست نینه و دی خویندهفانی توشی کیشه و دهرده سه ریبه کهن.

رینقیسا کوردی

سه بارهت ب رینقیسا کوردی هه تا نوکه چ رینقیسه کا ئیکگرتی بۆ زمانه کوردی نه هاتیه دانان، پرانی یا کوردیت کوردستانا باکوور تیپیت لاتینی، و کوردیت کوردستانا باشوور تیپیت عه ره بی و هندهک ژ کوردین ئیره فانی تیپیت سلاقی بکار دئین.

ئه فه ژی ئاریشه کا مه زنه بۆ زمانه کوردی، ب راستی ئەم کیژ تیپان بکار بینین؟

ل قیره ل دوین دیتنا من دبیت دنیقا تیپیت لاتینی و عه ره بی ئیک ژ وان هه لبرترین و بکار بینین.

دیاره نقیسین ب تیپیت عه ره بی گه لهک کیماسی هه نه بۆ نمونه تیپیت عه ره بی نکارن جیاوازی یا دناقههرا قاولیت (u, \hat{i}) و نیمچه کونسنا ئیتت (y, w) بۆ مه خویا بکه ن چونکه ههر ب ئیک شیوه تینه نقیسین دیسان قاولا (\hat{i}) درینقیسا عه ره بی دهرناکه ئیتت بۆ نمونه په یقا (بزن) ده می ب رینقیسا لاتینی تیته نقیسین (Bizin) دبیته پینچ پیت به لی درینقیسا عه ره بی ب تنی سی پیت دهرده کهن.

هه ره سا تیپیت عه ره بی کارئ فیر خوازی دژوار دکه ن چونکه بۆ پرانی یا پیتان سی چه شنه هیمه هه نه. (وهکو دهنگی (م) تیته نقیسین).

ئه ف گرفت و ئاریشه درینقیسا لاتینی بهرچا ف تیپا بکار بینین، ههر چه ند تیپیت لاتینی ژی بی کیر و گرفت و کیماس نین (ب تایبهت نه بوونا نیشانهک بۆ دهنگی (ئ)) به لی دگل هندهک گورانکاری و دهست تی و هردانی و شین فان تیپا بکار بینین چونکه براستی دگهل سروشتی زمانه کوردی گونجاوترن.

هاقری فهدان سهر هندهک دهنگان

(ک) و (ق)

وهکو مه بهری نهو ئاماژه پی دای دهنگی (ق) دنا ف زمانه کوردی دا ره سه ن نینه و ژ ئه نجاما کارتیکرنا زمانیت بیانی هاتیه نا ف زمانه کوردی له و ما پرانی یا وان ووشا کو ئەف دهنگه تیدایه یان کوردی نین یان ژ ئه نجاما تورت کرن و شاندنا هندهک دهنگیت دی و ب تایبهت دهنگی (ک) دی دروست دبیت، ژ بهر هندی زۆر جارن (ک) و (ق) دینه ئه لفۆنیت هه قدوو به لی (ک) دروستتیره و ب کارئینانا وی هندی مومکین بیت باشتره. ئەقین خوازی

ژی هندهک نمونه نه کو قی چه ندی دسه لیلین و دده نه خوبا کرن کو (ک) و (ق) ئەلفونیت هه قەدوونه و جهیت وان تیتته گوهرین:

کۆر قۆر
که لاشتن قه لاشتن
خنکا خه ندقی
هه لکه نندن هه لقانندن
رک رق
بریکه بریقه

به لئ هه می جارا ئەف چه نده کاره کئ ناسان نینه به لکو دبیت ناگاداری هه می دیالیکت و یاسایین زمانئ کوردی بین بۆ نمونه هه ردوو په یقین (کویر) و (قوول) کو بۆ ئیک مه به ست ل کرمانجی یا سه ری و کرمانجی یا ناچه راست بکارتیتین د به ری خو دانا ئیکی زۆر ژیک دویرن ژ لایی دهنگ و پیک هاتنی قه به لئ ئەگه ر قی چه ندی بزانی کول گوڤه را بادینان گه له ک جار (وو) دبیته (و) بۆمه خوبا بیت کول گوڤه رتین دی بین کرمانجی یا سه ری (کوور) ژی بکارتیت و دیسان ئەگه ر ناگاداری گوڤه را گورانین دهڤه را (نافکور) ئ بین کو دبیته سنور د ناچه را کرمانجی یا سه ری و ناچه راست دی بومه دیار بیت کو. هه ر ئەف په یقه ب قان رهنگا تیتته زار کرن: (قویر) ، (قوور).

له و ما د ئەنجام ئەف چه نده بو مه رۆن دبیت کو ره چه له کئ قان په یقا هه ر ئیکه و وه سا دشین په یوه ندی یا د ناچه را وان پیشان بدهن:

کوور (کویر) قوور (قویر) قوول
(ع)

ئەف دهنگه ژی ره سه ن نینه له و ما زۆر کیم ب کارتیت و گه له ک جار ان ژی ژ ئەنجاما شدانندن و تورت کرنا دهنگه کئ دی دناڤ هندهک په یقان بکارتیت:

(ئ - ع)
ئهور عهور
ئیل عیل
ئسمان عه سمان
ئەرد عەرد
(۱ - ع)
کانی که عنی
تال ته عل
(غ)

تهمه نئی قئی پیتهی ژئی د زمانئی کوردی گهلهک نینه لهوما دیسان کیم تیتته بکار ئینان و پرانی یا جارن دهنگئی
(خ) جهئی وی دگریت کهواته (غ) و (خ) دبنه ئەلفۆنئیته ههقدوو:

غم خه م
غه زال خه زال
غافل خافل
باغ باخ
ساغ ساخ

ئهغه به پیچهوانا زمانئی فارسییه کوردنگ (غ) تیدایی گۆرانکاری ب کارتیت و تارادهیهک بهر فرههه ژئی و د
گهلهک پهیشان بکارتیت: (غمگین، غافل، غم،...هتد).

ئهگه باش بهری خۆ بدهینی دبیین کو گهلهک وشه بیته عه ره بی (وه کو غافل) ملکه چی زمانئی کوردی بوینه و
رهنگ و رووی و ان هاتییه گۆهرین بهلی د زمانئی فارسی هه رهنگ و دهنگئی بیانی پیغه دیاره.

هه چهنده (خ) و (غ) پرانی یا جارن د بنه ئەلفۆنئیته ئیک بهلی ئەف یاسایه هه می گاڤا دروست نینه و جارن
دبنه فۆنیم و واتایی دگۆهرین:

غار خار
(ح)

ئهف دهنگه ژئی د زمانئی کوردی دا کهفن نینه و گهلهک ژئی بکار ناهیت، د گهلهک جارا جهئی هندهک دهنگا د
گریت بهلی دهنگئی دروست و سه ره کی هه ر دیاره:

(ه - ح)
هشک هه شک
هیشتر هیشتر
بههشت بههشت
ههوار ههوار
(ا - ح)
اتل ته حل
پان په حن

بهلی د هندهک وشه بیته عه ره بی (وه کو هه رام) کو داڤ زمانئی کوردی ب کارتین (ح) نابیتته (ه) و هه وه کو
عه ره بی تیتته زار کرن و نقیسین به روفاژیی زمانئی فارسی کو (ح) د فان په یفاژیی د بیتته (ه) بهلی ل ده می
نقیسینی هه (ح) تیتته بکار ئینان.

(ف) و (و)

سه‌بارەت ب قان هەردوو تەپیان تەشتی گرنگ ئەوێ کو تەپیی (ث) د کرمانجی یا ناڤه‌راست زۆر کیم و دەگمەنە و تەخەر د کرمانجی یا سەری ب کارتیت:

کرمانجی یا ناڤه‌راست	کرمانجی یا سەری
ئاو	ئاڤ
ناو	ناڤ
ساوا	ساقا
چاو	چاڤ
شوان	شقان
کەوان	کەقان

کەواتە پێرانی یا جارێ ئەڤ دوو دەنگە دبنە ئەلفۆنیت هەڤدوو دناڤه‌را کرمانجی یا ناڤه‌راست و ژووری. بەلێ ئەڤ جیوازای یە نابیتە گۆڤه و بەلگە کو دەنگی (ث) یان (و) نارەسەن، یان چ یاسا و دەستوور نین کو بێتیت (ث) باشترە یان (و)، لەوما دکارین بێژین هەردوو ئەلفۆن و چ کاره‌کێ خراپ ناکەنە سەر زمانی و بکارئینانا هەردوو یان دروستە.

(وو) و (ه)

د ئاستی (فۆنۆلۆژی) دا جیوازبەک هەیه د نیڤا کرمانجی یا ناڤه‌راست و کرمانجی یا سەری ئەو ژێ ئەڤه یە کو هەندەک ووڤه د کرمانجی یا ژووری ب (ه) وە د کرمانجی ناڤه‌راست ب (وو) دەست پێ دکەن:

کرمانجی یا ناڤه‌راست	کرمانجی یا ژووری (سەری)
ووشک	هشک
وورچ	هرچ

زێدە باری قێ چەندی هەندەک پەقیقین دی د کرمانجی یا ناڤه‌راست هەنە (وێکو ووڤه) کو ب (وو) دەست پێ دکەن.

سه‌بارەت ب قان پەیقان باشترە ئەوێ ئەگەر مومکین بیت (ه) بێنە بکار ئینان ئەگەر نە وا وەک بتنی (و).

(ژ) و (ز)

زمانی کوردی بەر و قازی پێ زمانی فارسی پێ نوی دەنگی (ژ) پاراستی یە، چونکە د زمانی فارسی پێ نوی دەنگی (ژ) دەگمەنە و د هەندەک پەیقان بکارتیت و گەلەک جار (ژ) د زمانی کوردی بەرامبەری (ز) د زمانی فارسییە:

فارسی	کوردی
زن	ژن
زانو	ئەژنو

زبر	ژبیر
زنگ	ژهنگ
تیز	تیز

رهنگه (ژ) د زمانئ کوردی ل (چ) یان (ج) ئاقیستایی شه هات بیت هه تا نوکه ژی گهلهک په یف د زمانئ کوردی دا هه نه کو (چ) جهی (ژ) د گریت و دبنه ئەلفۆتیت ئیک، بو نمونه په یقین (رۆچه) ب راما نا (رۆژی) و (به رۆچکه) ب راما نا (رۆژ) د گوڤه را شه یه کی تیتته بکار ئینان دیسان هه ر د گوڤه را شه یه کی و هندهک و دهقه رین بادینان په یفا (باچیر) ب راما نا (باژیر) ل کاره.

جاران ژبی ئەف دوو دهنگه دبنه ئەلفۆتیت هه ق دوو د زمانئ کوردی دا:

دلسۆز دلسۆژ

دهنگئ (ز) ژی دهنگه کی که فنه کو د ئاقیستایی دا زۆر ب کار هاتییه هه تا نهۆژی گهلهک په یقین ئاقیستایی کو ئەف دهنگه تیدایه (وه کو مه زه نست = مه زن) د دیالکتین کوردی بکارتین، گهلهک جاران ئەف دهنگه کوژ سه ردهمین که فن هاتییه پ راستن د زمانئ فارسی یه نوی و (په هلهوی) دبیته (د).

فارسی	کوردی
ئەدم	ئەزم
داماد	زاڤا، زاوا
دانا	زانا
گنبد	گومه ز
دوال	زویل
دول	زول
دنچ	زنج

وهسا دیاره کو زمانئ کوردی گهلهک هه ژ قئ گورانئ د کهن چونکه هندهک ووشه یین نوی و بیانی وه کو (خدمه) یه عه ره بی ملکه چی یاسا و دهستورین خو کر بیه و ئەف په یقه د زمانئ کوردی دا بوویه (خزمهت).

(وو) و (وی)

گهلهک جاران (وو) د گوڤه را بادینان دبیته (وی) یان (ی):

بۆتان	بادینان
دوور	دویر، دیر
خوون	خوبن خین
بووک	بووک
سوور	سویر

هه‌ر وه‌سا گه‌له‌ک په‌یفتین دی هه‌نه کو ئەف گورانکاریه تیدا روو د ده‌ت ته‌نانه‌ت په‌یفتین بیانی و عه‌ره‌بی ژێ
تووشی فئی چه‌ندی دبن:

مه‌حموود مه‌حمید

موسا میسا

مه‌جبوور مه‌جبیر

دیسان ل هنده‌ک ده‌قه‌رتین بادینان کارێ (بوون) دبیته (بین) یان (هه‌بوون) دبیته (هه‌بین).
(و) و (ب)

گه‌له‌ک جارن ده‌نگێ (ب) د دیالیکتا هه‌ورامی و گوڤه‌را شه‌به‌کی دبیته (و) و هنده‌ک جارن ژێ ئەف چه‌ند و،
هنده‌ک گوڤه‌ریت کرمانجی یا ناڤه‌راست روو د ده‌ت:

با وا

بازی وازی

به‌فر وه‌فر

به‌سه وه‌س

به‌رۆ وه‌رۆ

رۆژبیانی کو ب دیالیکتا گورانی دپه‌یفتن دپه‌نده‌کی خۆدا دبیتژن:

ئه‌گه‌ر وا بی وه‌رۆ به‌ داد

ئه‌گه‌ر واو واران بی وه‌رۆ به‌جفت

دقی نمونه‌ی دا ئەف چه‌نده ب باشی خوبابوو دیسان ده‌نگێ (ب) هنده‌ک جارن دبیته (و) و هنده‌ک جارن دبیته
(ف) د دیالیکتا زازایی دا:

به‌فر باری قه‌ورێ قاری

با وا

(خ)

ئه‌گه‌ر به‌راوورده‌کی بکه‌ین دناڤه‌را ناڤیستا وزمانی ئەفرۆ یی کوردی دبیین کو ئەف ده‌نگه‌ ژ گه‌له‌ک په‌یفتان
هاتییه‌ لادان:

خشه‌ب شه‌و، شه‌ف

دیسان هنده‌ک جارن ئەف ده‌نگه‌ دناڤه‌را زمانی فارسی و کوردی تیتته‌ لادان یان ده‌نگه‌کی دی جه‌ی وی دگرت،
ب تاییه‌ت ئەگه‌ر ئەف ده‌نگه‌ د سه‌ره‌تایی په‌یقه‌کا فارسی هات بیت:

فارس کرمانجی یا سه‌ری کرمانجی یا ناڤه‌راست

خشک هشک ووشک

بیست و شه‌ش

خرس	هرچ	وورچ
خمیر	هه قیر	هه ویر

به لئی د دیالیکتا گۆرانی ئەف دیارده زۆر به لاقه و گه له ک جارا (خ) تیتته گوهرین و قرتانندن، ئەگه به ریی خۆدهینه فان گورانکاری یا دئ بینین کو د زۆریه ی گوڤه ریلالات دیالیکتا گورانی هه قچه شن بو نمونه ئەقین خواری د گوڤه را شه به کی و پرانی یا گوڤه ریت سه ر ب فی دیالیکتی (گورانی) هه قپشکن:

خانه یانه
 خۆر هۆر
 خواردن وارده
 خوون هوون
 خوش وهشی
 خۆیندم واندم
 خه وتن هوتنه ی، هوتنه
 خه ر (که ر) هه ر
 (ه)

تی بی نی سه رقی دهنگی زۆرن به لئی ئەوی هه ژیی ئاماژه پی دانیه ئەوه کو د هنده ک گوڤه رین کرمانجی یا سه ری ئەف دهنگه (ه) د که قیته دو یف دهنگی (ۆ) و ب فی رهنگی لاداناوی چ کارتیکنه کن ناکه ته سه ر په یشتی واته هه بوون و نه بوونا وی گرنگ نینه:

بۆت بۆهت
 سۆتی سۆهتی
 نۆت نۆهت
 گۆتن گۆهتن
 دۆتن دۆهتن
 جۆت جۆهتن
 رۆن رۆهن

ديسان د هنده ک په یقین دی ژی تیتت کو زارکن یان زارانه کرنا وی چ گوهرینا دروست ناکه ت:

گۆرین گوهرین
 درێژایی درێژاهی
 بیستان بیهستن

زیده باری فان نمونیتت کو مه ئاماژه پی داین، د ناقبه را دیالیکتین زمانی کوردی و د ناقبه را گوڤه رین فان

دیالیکتا گهلهک نمونیت دی ژی پهیدا دبن ب تاییه تی هه بوونا ئەلفوئا دیاردهکا بهرفرههه د زمانی کوردی دا، ههر ئەف چهنده دبسته ئەگەر بو زۆر بوونا په یشتین فرههنگیت کوردی چونکه هندهک په یف ب چهن دین شیتوا تینه زارکرن.

ووشین ئەهریمه نی و یهزدانی

دقی فرههنگی دا گهلهک جارن ئامازه ب هندئ هاتییه دان کو ئەف ووشه ئەهریمه نییه یان ئەف ووشه یهزدانییه، لهوما مه ب پتویست زانی کو قی چهندی رافه بکهین چونکه تشتهکی نامویه.

یاراست ئەوه کو هه می په یف و ووشه یین زمانی ژ ئەنجاما وەرار و پیشکهفتنا زمانی گههشتینه ئاستی بکارئانی و ههر ئیک ژ وان بو مه بهستهکا تاییهت یان تشتهکی دیارگری هاتینه بکارئانین، هندهک بو تشتین جوان و مه بهستین پاک و هندهک بو تشتین کریت و فهین و مه بهستین پیس ل کارن و ههرئیک ل جههکی تاییهت و بوکس و تشتین تاییهت و ل دهمین دیارگری بکارتین.

ل قیره مه بهست ژ ووشیت (ئهریمه نی) و (یهزدانی) ژی ههر ئەفهیه و په یوهندی ب وانا بئ قه ههیه و تشتهکی (سیمانیکی) یه پرانی یا جارن دوو په یف هه قو اتاییت هه قن به لی ئیک ژ وان بو شکاندن و بچووکرنا مرؤقی و یادی بو مه بهستهکا پاک و ریز گرتنی تیتته بکار ئیان.

زۆر جار په یشتین (ئهریمه نی) ژ ئەنجاما ب ئەرک ئیخستنا تشت و زاراقیت تاییهت ب ئاژهل و گیانه وهران و ب کارئینانا وی بو مروقان دروست د بیت.

ئەقین خواری ژی چهنه نمونه نه بو په یشتین ئەهریمه نی و یهزدانی:

یهزدانی	ئهریمه نی
زک، سک	چهرش، تل، گهوده، زش
تهرم، جهسته	کهلهخ
روی، روومهت، دیم	بیچم، پر دم
سه ر	کلخ
نقسن	پهرچفتن
مرن	تویین، دربان

سه‌رنجه‌ک

ب ئاناھی یا خودی و کارو تیکۆشانه‌کا به‌رده‌وام مه‌پیدار چوون و ئاماده‌کرنا فئی فه‌ره‌نگی دیدماهی ئینا زیده باری راستفه‌کرنا هه‌له‌بین چاپی و کیماس بیته دی مه‌هنده‌ک کارین دی ژئی ئه‌نجام داینه و ب پیوست د زانین کو ئاماژه‌ی ب وان ژئی بدهین.

مه‌پیشه‌کی یا فئی فه‌ره‌نگی ژنوی فیه‌نقیسی و بۆ کورت کرنا هنده‌ک مه‌به‌ستین تاییه‌ت د بواری زمانه‌وانی دا مه‌چهند زاراقت نوی وه‌کو (فۆنۆلۆژی، مۆرفۆلۆژی، سینتاکس، سیمانتیک) بکارئینا، ئه‌ف چهند پشتی کو مه‌ده‌ستیر ژ سه‌یدای وه‌رگرتی هاته ئه‌نجامدان.

هه‌ر وه‌سا ژیاناما سه‌یدای ژئی مه‌دوو‌باره‌نقیسی و ئاماژه‌ ب هنده‌ک تشتین به‌رزه د ژیانای دا هاته دان هنده‌ک بابته‌ین دیرۆکی ژئی سه‌باره‌ت ب میژویا کوردان هاتنه‌ لادان چونکه‌ پیوه‌ندی ب فه‌ره‌نگی فیه‌نه‌بوو، ب هاریکاری یا خودی د به‌ره‌مین دی بین سه‌یدای دی فان بابته‌ان گونجینین.

فئی‌جال دیدماهی بی هیقیدارین پشتی چهند جار پیداجوون و هه‌له‌گرتنی هه‌له و چه‌فتی بین مه‌کیم بن و ببیته تشته‌کی کیم هه‌له و تاراده‌یه‌ک باش پیشکیش کربیت.

هیماییت تاییه‌ت وه‌ک کلیلا فه‌ره‌نگی بۆ هنده‌ک دیالیکت و زمانا هاتییه‌ دانان ب تنی جاران (ف) بۆ زمانی فارسی و (ت) بۆ زمانی تورکی و (ع) بۆ زمانی عه‌ره‌بی و (ک) بۆ زمانی کوردی هاتییه‌ بکارئینان، لقییه‌ ژئی ب ئه‌رکی خود زانین کو سوپاسی یا به‌ریز (شیرزاد) ل ده‌زگه‌ها ئاراس بکه‌ین کو پیسخه‌مه‌ت کومپیوتهر کرنا فئی فه‌ره‌نگی گه‌له‌ک خۆماندی کربه و هاریکار بوویه دگه‌ل مه‌.

نه‌وزاد مه‌لا خه‌لیل مشه‌ختی

کامه‌ران مه‌لا خه‌لیل مشه‌ختی

چەند لایەنەک ژ ژيانا (مەلا خەلیل مشەختی)

سەبارەت ب ژيان و سەرپۆرا (مەلا خەلیل مشەختی) دبیەت بێژین کو ژیانەکا سەخت و سەر پۆرەکا درێژ و ئالۆز هەبوو، مامۆستا دسی سەدەیان ژیا، سەدا بیستی ب تمامی دیتییه، د ناڤهرا هەردوو جەنگین جیهانی یا ئیکتی و دووی دەرباز بوو، هزاران سەرھاتی و تشتین جۆرا و جۆر دیتییه، سەد سال دگەل مللەتی خو ژیا، ناگاداری کاودان و ئارشیەت مللەتی خو بوو، لەوما ناماژەدان ب ژيانا (مەلا خەلیل مشەختی) نەکارەکی ئاسان و ساکارە، (مشەختی) تو مارا چەرخابیستی، قیجا ئەگەر مەبقتی ژيانا وی ب تمامی بێخینە بەرچاقتین وە د بیەت میژوو یا سەدەیا بیستی ب چەندین پەریەندان پێشکیش بکەین.

ژ بەر هندی ب تنی دی هەندەک لایەنان ژ ژيانا وی پی دویر و درێژ و پری وینە و سەرھات ئیخینە بەر چاقتین وە وەکو چەند ئیستگەهین سەرەکی:

ھوزانقان و نڤسەرئی کورد (مەلا خەلیل سلیمان خابور) ناسراو ب مشەختی ل سالا (۱۸۹۷ز) ل گوندی بەلاوات سەر ب پارێزگەھا میسل ژ دایک بوو، مامۆستا ژ تیر (باجلان) ە کو پشکەکا ژ پیکھاتی عەشیرەتا شەبەکان. مامۆستا ل ژیر سبەرا زولم و زۆرداری یا حکومەتا عوسمانی ھاتییه دنیا ب و ب ژیانەکا دژوار و نەخۆش تی پەر بوو، ھەژاری و دەست تەنگی ژ ئەدگارین قوناغین سەرەتایی یا ژیانای بوو.

سەیدا دگەل بابی خول گوندی (بازیو) ی گاڤان بوو، پاشان بارەدۆخ ل بەر وان سەختتر و بەرتەنگتر لی ھاتییه و نەچار بوو، (بازیو) ی بچھ بھیلن و بەرەڤ دەڤەرا (ناڤکۆر) ئ بچن، ل ویری بابی وی بوو، سەپانی مەرۆڤەکی ل گوندی (دیناران) و ھەر ل ویری ژ پستی ماوہکی کورت و ەڤەرا دماھیی کرپی و چوو، بەر دلۆقانی یا خودی.

وەسا مامۆستا نەچار د بیەت بو ب رێڤەبرنا ژيانا خو بیستە گولکشان ل گوندی دیناران و ب ھاندانا دەیکا خو ئیڤاریان بو خاندنا زانیاری بێن دینی چوو، دەف مەلایی گوندی و پستی ماوہکی سپارە تەواو کرپی و دیقرا ژی قورئانا پیرۆز ختم کرپی. پستی کو دەیکا وی دەستیرا وی دەت پێخەمەت پەرەپیدان ب زانیاری بیەت خو بێن ئاینی و برینا قوناغین فەقیاتی بێ دچیتە دەف گەلەک مەلا و زانایی ئاینی و باژیلەکی گوند و شارین کوردستانی دبیەت مینا (شوش، میرسیدا، بارزان، نسرا، کانی مازی، مەتوفانکی، شەقلاو، بەرپورا... ھتد).

سەیدا د ناڤهرا سالی ۱۹۱۸ - ۱۹۲۰ ز دگەل خودی لی خوش بیەت شیخ بابو و بارزانی بێ نەمر ل بارزان فەقی بوو، لجم (مەلا سعید) ئ ئاکرەیی بەلی پستی لەشکەری لیقی ل سالا ۱۹۲۰ ز ھیرش ئینایە سەر بارزان سەیدا ژی نەچار دبیەت مینا فەقی بێن دی ژ بارزان دەرکەڤیت و بەرەڤ دەڤەرا بادینان بیەت و بەرەدوامی ب فەقیاتی بێ بەن پاشان بەرەڤ دەڤەرتین سۆران چوو، و ل ھەریر و شەقلاو خواندییه، پستی (۱۵) سالان ژ خواندن و باژیلەیی شیایە ئیجازا مەلاتی ل دەف (مەلا ئەحمەدی رەش) وەرگرت.

پستی قی چەندی بیست سالان مەلاتی کرپی ول جھ و گوندین جۆرا و جۆر وەکو (زیناڤا، ئەشکەفتەندیان، باجلۆر، طەلو، بامەرنی... ھتد) مەلا بوو.

مشهختی د ناڅېره سالیڼ (۱۹۳۷ - ۱۹۴۲) ل گوندی کوره مارکی مهلابوویه، لڅیره تیکه لیه کا زور هه بوو دگه ل مهلا انور مائی و صالح یوسفی و کامیران به درخان و گه له ک جاران فان که سایه تی یا سه ره دانا وی ل کوره مارکی کری یه.

څیجا تیکه لیه یا مشهختی د گه ل بارزانیه نه مر ل سه رده میتن گه نجاتی یی و دهنگی هوزانیت حاجی قادر کوپی و گفتوگو و ناخفتنا وی د گه ل فان که سایه تی یا ههستی نه ته وایه تی یا وی هه ژاند و کریه کوردی نه ته وه په روه ر. ل سالا ۱۹۵۵ ز سیدای مه لایه تی بجه هیلا و ل قهزا شیخان ناکنجی بوو دهست هاڅیته کارئ دوکانداریه و ژيانا خو بریڅه بر. ل څی دهمی دهست ب چالاکی یین سیاسی کر و چوو ناف ریزیت پارتی دیموکراتی کوردستان و پستی ماوه یه کی کورت بوو نه دامت ناوچا شیخان.

سه رده م سهرده می (عبدالکریم قاسم) ی بوو، ژ بهر سیاسی تین څی حکومتی سیدای تیتته گرتن و بو ماوه کی ل باژیری که رکوک تیتته زیندانی کرن پاشان تیتته بهردان و دزفرتته ناف خیزان و مالا خو به لی دیسان پستی ماوه یه کی کورت ژ بهر هندئ کو پهیره یی ژ فه رمانیت حکومتی ناکه ت سه باره ت ب هه لنه کرنا ناگری نه ورؤزی تیتته نه فی کرن بو باشوری عیراقی و ل باژیری (ناصریه) زیندانی دبیت و بو ماوه کی دیارگری ل ویری دمینیت. څی جاری ژی زرگار دبیت به لی ده مه کی کیم پی دچیت و دیسان ژ بهر چالاکیین سیاسی ژ لایین حکومتی تیتته گرتن، هه ژ سالا ۱۹۶۱ ز هه تا ۱۹۶۳ ل به عدا ژیر شکنجه نه خشی یی دمینیت تا کو حکومتا (عبدالکریم قاسم) ی تووشی داروخانی دبیت و د گه ل څی روودانی (مشهختی) ژی تیتته بهردان و راسته و خو په یوه ندی ب شوره شا نه یولی و هیزین (حسو میرخانی دؤله مری) دکه ت و ب فه رمانا بارزانی یی نه مر دبیته قازی شوره شی ل ده فه را شیخان.

پاشان حکومتا مه رکه زی گه له ک هه ول دان و پیلانیت جورا و جور گپران به لی نه شیان څی جاری سیدای بگرن. ماموستا ب څی رهنگی به رده وامی دا کارین خوه یین سیاسی و نه ده بی، خزمه ته کا مه زن پیشکیشی شوره ش و دؤزا ملله تی خو کر تا کو پستی ریکه فتناما جزایری شوم و راهه ستیان شوره شا کوردی سیدای ژی مینا هزاران که سین دی دهر به دهر و ناواریه یی ئیرانی بوو.

پستی راپه رینا سالا ۱۹۹۱ ز (مهلا خلیل مشهختی) که فته تیکو شانی پیخه مه ت څه ز قریانی به لی هندک ناسته نگ هاتنه ریکووی و نه ف چهند دووا که فت و ل دیماهی ل سالا ۱۹۹۴ ز څه گه ریا څه کوردستانی و نوکه ژی ل کومه لگه ها (چره) ی ناکنجیه. ب څی رهنگی ژيانا وی هه می هه ژاری و زیندان و دهر به دهری و نه شکه نجه بوویه، چهند جارا مالاوی هاتییه تالان کرن و سوتن دگه ل هندئ دهست ژ ریباز و هه لویتستا خو نه هه لگرتیه.

سیدای دیوانه کا هوزانا یا هه ی، نه ف دیوانه مه زن و بهرکه فتیه ب راستی تو مارا سهدا بیستییه، زیده باری څی چهندي گه له ک بهر هه میتن دی ژی هه نه:

۱- ته فسیرا قورناتی ب زمانی کوردی

۲- (فقهی موجهه دی) ژ نقیسینا محمد مه ردوخی، وهرگیراه بو سه ر زمانی کوردی.

۳- فه رهنکا (مه رگ و ژی).

۴- فه رهنکا شکه فتان (نهو یی ل کوړی زانیاری ل باژیری به غدا).

۵- (خطوة مع اليزيدية) باسی ژ رهوش و بیرو باور و تیتالین ئیزدیان دکهت (ل کۆرئ زانیاری ل باژیری بهغدا).

۶- عوامل منظومة، باسی نه حوی زمانی عه ره بی ب شاعر کریبه.

۷- المدني بشرح المغني. ده باره ی (نه حو) عه ره بییه (ب عه ره بی).

۸- البلاغة في علم البلاغة. ده باره ی (بلاغة) ی ب عه ره بی.

۹- توشه ی پاشه رۆژ (فقه الشافعی) ب زمانی کوردی.

۱۰- مه ولوود نامه، مه ولوودا پیغه مبه ر (د.خ) ب شاعر هاتیبه نقیسین.

۱۱- موافقون: ب زمانی کوردی.

۱۲- چواره ندی بیته بابا تهرئ هه مه دانی، ژ دیالیکتا لوری فه گوهاسستیبه سه ر دیالیکتا کرمانجی یا سه ری.

۱۳- چواره ندی بیته خه یامی، ژ فارسی وه رگتراهه، هاتیبه چاپ کرن.

۱۴- چواره ندی بیته فایزی دهشتستانی، وه رگتراهه بو سه ر زمانی کوردی.

۱۵- (منطق الطیر) ئ عه طاری نه یشابوری وه رگتراهه سه ر زمانی کوردی (ب شاعر).

۱۶- یوه ارادلا: بریتی ژ (۴۰۰) په ندیت پیشینان کو ب شعر هاتیبه فه هاندن.

ئه فه و چه ندین به ره مه مین دی کو جهی بایه خ و پیته پیدانی نه و دبیت خه م ل وان بیته خواری و بیته چاپ کرن تا وه کو ئه ده ب و ره وشه نیری یا کوردی پی ب ره وش بکه قیته.

ئه قین خواری ژئ و هوزانقان و ره وشه نبیرن کو سه یدای تیکه لی و هه قالینی د گهل وان هه بوویه:

۱- هه ژاری موکریانی

۲- کامیران به درخان

۳- مه لا ئه نوری مایی

۴- مه لا ئه حمدی نالبه ند

۵- شاکر فه تاح

۶- شیخ مه مدوحی بریفکانی

۷- شیخ غیاث الدین بامهرنی

۸- صالح یوسفی

۹- مه لا جه میل روژبه یانی

۱۰- ابراهیم احمد

۱۱- جه گهر خوین (پیر موس)

ئه فه و زیده باری چه ندین روشنبیریت دی و که سایه تین سیاسی و دینی.

بەراوردەك دناقبەرا
كوردى، زەردەشتى، ئاقىستىيى

كوردى	زەردەشتى	كوردى	زەردەشتى
			(ئ)
ئەيە، ئەقە	ئەيە، ئىيە	ئوپىترو	ئوپىترو
بەك بەك	ئىكى ئىكى	ئەپراز	ئەپراز
	(ب)	ئافراندىن	ئەپدېدقەن
بابۆ	ببۆ	سپىندار، ئسپىندار	ئەسپىندار
باچ	باچ	ھۆستا	ئوستا
باجان	بادنجون	ھەسپ	ئەسپ
بار	بار	ئەستېرە	ئەستارە
باغ، باخ	باغ	دەستە بېل	ئەستەبېل
باخەوان	باغبون	ھەستى، ھەستىك	ئەستە
باقلە	باقلە	ھەشپىش (قمل)	ئەشپش
بالا	بالا	حېشتەر	ئۆشتور
بابى مەزن	بامەس، بامەز	ئەشك، رۆندك	ئەشك
بچوك	بەجوك	ئەژمارە	ئەشمارە
بەخش	بەخش	ئەفرازنشېف	ئەفرازئوشى
پودەر، باب	بەدەر	خۆم. ھۆم. ھېم	ئوم
برا	برار	ئەقروژ	ئەمروژ
شوبرا	براشو	ئەقرو	ئەمرو
برادەران	برادەرون	ئەندازە	ئەندوزە
بەرز، بلند	بەرز	ھەنجىن، ھەنجىن	ئەنجىن
بەل چم	بەرسم	ئەنگوشت، تېل	ئەنگوست
بەلگە	بەرگە	ئەنگور، ترى	ئەمگىر
ھەور، ئەور	ئورە	ئاوارە	ئەنقورە
برىن	برىدون	ئەو، ئەو	ئونە
بەرىك	برىك	ھەورىشم	ئەف و یشەم
باز و بەند	بوز و بەند	شەنە	ئوشىن
بزن	بوزىنە	ئابلە، خورىك	ئولە
بەس	بوس	ویران	ئىقرون

کوردي	زهرددهشتي	کوردي	زهرددهشتي
پهر، پهريت ناشي	پهر، پهره	بهسته	بهشته
فراوان	پرافون	بهستن	بهشتون
پروپي	پروپو	بهژن	بهشن
فهریاد، فرباد	پهرياد	بهلكهم، بهلكي	بهلكهم
په نير	په رين، په نير	بلند	بلند
پشكل	په شگل	بوم، بم، بچ دهنگ	بوم
په شيمان	په شيمون	بهند، به ندي خانه	بهند
گوپال	پال	بهند بهند	بهند بهند
په لهشت، پيس	په لهشت	بنهفش، بنهوش	بنهفش
په لپته، پتيله	په لپته	به نه، بيمک	به نه
په مبه، په مبي	په مبه	تايي هسک	بوتی هوشک
پنتی، پنتیک، قریزي	په نتي	بار	بور
پینجی	پنجی	باش	بوش
په ند	په ند	باميه	بومبو
په نهان	په نهون	بان	بون
پوز، کهپ، دفن، لوت	پوز	بوته، بيته	بوته
پونی، دهستان، (حيض)	پونی	بوهار	بهار
پاش، پشت، دویف	پاش، پهش	بههر، باروپسک	بههر
پارتيز	په رتيز	بيژه، بيچ	بيجه
پير	پيره	بيخ، رتیشه	بيخه
کوزهر، جوزه گيا په که	پيزور	بيزار	بيزور
پيشتر	پيشتر	بيل، مه ريل	بيل
پيشمه رگه	پيشمه رگ	بیمار	بیمار
په يمانه	په يمون	به يان، سپيده	بيبون، به يون
پينه، پنی	پينه	بيوه، بيوهژن	بيقه
په يام	په يوم		
په يامبه ر، نامه به ر	په يومبه ر		(پ)
	(ت)	په هن، پان	په ن
		پاتيل، قازانی بچوک	پاتيل
ته حل، تال	ته ئل	پار، پارچه	پاره
ته نيا	ته ئنا	پاشنه، پاشپانی	پاشنه، پوشنه

كوردى	زەردەشتى	كوردى	زەردەشتى
جله و، پيش	جەلەو	تازە	تاجە
جەم	جەم	تاس، كاسە	تاس، توس
جيمك	جۆملى	تاك، كەت	تاك
جوالم، جەوال	جەقال، جۆقول	تەرگ، تەرزە	تەتەرگ
جۆر، رەنگ	جۆر	تەغار، لىنك	تەخور
جام، پيالە	جۆم	توخم، تۆف	توخم
جان، گيان	جۆن	تەرەسالى، سالاپرياران	تەرسول
جان دار، گيانەوەر	دور	تەنور، تەنۆير	تەرين
جە، جەھ، جو	جە	تەنورە، تەندور	تەرينە
جيهان	جەهون	تەشت، تەست	تەشتە
	(ج)	تەكان، جولانەوہ	تەكون
		تل، زك	تەل
چاچولە، حيلە	چاچولە	تەن، لەش	تەن
چارتا، چوارتا	چارتا	تەن پەرورە	تەن پەرقرەر
چارزى، مەرى چارسالە	چارزە	تەنك، نازك	تەنوڪ
چارەمىن	چاروم	توفير (فەرق)	تۆپير
تيشت	چاشت	تويخو، بخوت	توخەدەت
چاقو، چەقۆ	چاقۆ	تالار (قصر)	تولۆر
چور، چير، كير	چەر	تاوان	توفون
چورت، نقرۆسك	چورت	تە	تە
چرا، چما، بۆچ	چەرۆ	تيرەمار	تيرەمور
تيفرك، سيفاندىك	چقوك	تيروكقان	تيروكەفون
چاك	چوك	تيژ	تيژ
چەقو	چەكو		
چەم، چاو	چەم		(ج)
چاڤ بەرى	چەم بەرە	جوان، جھيل	جال، جۆئەل
شەمۆز، شەمبۆز	چەموش	جوانو	جالو
چەند	چەن	جودا	جەدا، جەدۆ
چەمبەر، چمبل	چەنبەر	جەژن	جەشن
چۆ، چيو، چيف، دار	چۆ	جەلاب	جەلاب
چورى، جوجكە	چورى	جەللە، سەگين	جەللە

کوردی	زهردهشتی	کوردی	زهردهشتی
خواندی	خونده	چی؟ چی؟	چی؟ چی؟
خان و مان	خون و مون	چینه دان	چینه دون
خین، خوین	خین		(خ)
	(د)	خاکی	خاک تهری
دههتا	دهئهتا	خالو	خالو
داد، فریاد	داد	خایه، هیلکه	خایه. خیه
دادگه، دادگاه	دادگه	خوب	خۆب
دارودارمان	دارو، دهرمون	خهقمی، هپرو	خهقمی
تهپاله، تهپکه، ریخ	دهپاله، دهپوله	خۆن، بهخۆم	خودوم
دهپهریش، ردین پان	دهبهریش	خۆبی، ناسیار	خودومی
درهخت، دار	درهخت	خهراش، سهلخین	خهراش
دهبەنگ، هپتر	دهبهنگ	خوردەك، خورده	خهردوك
دۆت، كچ، كیژ	دۆت، دوتەر	كهريان، كهرهاژۆ	خه ران
دهرز، تیک	دهرز	خرف، غرف	خهرف
ردست	دهرهس، دهرهست	خهسته، ماندی	خهسته
روزنه، پهنجهره	دهروژنه	خوش، خواهش	خهش
درۆواچ، درهوین	درۆفاج	خوش حال	خهشال
دهریا	دهریو	خوشناث، خۆشاو	خهش ئو
دهست بهند	دهس بهند	هشكه سال	خهشك سول
دهسته مهړ	دهس مهړه	خۆشناو، خۆشناف	خهش نوم
دهشتان (حیض)	دهشتان، دهشت	خاتر خاز	خهتهرخۆ
دهستكههاون	دهشی ههقهن	خۆل، خاك	خۆل
دوژمن	دوشمن	خلتی کونجی، موسیپه	خلتی کونجی
دشمان، جقین	دوشمون، دوشنوم	خوندهقان	خونده قون
دهریچه، دالان	دهلیچه، دهریچه	خۆ	خۆ، خه
دهم ریز، پر، تهژی	دهم ریز	خواهر، خوشک	خوئه ر
دهندهل	دهندهل	خوازگین	خاهون
دانه	دانگ	خورشید، رۆژ	خورشیر
دز	دوز	میتری خوشکی، زاقا	خور میتره
دزی	دوزی	خوشه، هوشه، ویش	خوشه

زەردەشتی	کوردی	زەردەشتی	کوردی
دۆلچە	دۆلچە، دۆلکە	زەنگار	زەنگار
دونا	دانا، زانا	زون	زون
دانه‌فیج	دانه‌بیژ	زونی	زونی
دیدەقون	دیدەقان، زیرەقان	زە، زه	زە، زه
دیزە	دیزە، دیز، قازان	زەهکەنەک	زەهکەنەک
دیقال	دیوار	زی	زی
دیقو درنج	دیو و درنج، شەیتان		
دیف	دیو	(س)	
دیقونە	دیوانە	ساتۆر	ساتۆر
		سوفک	سوفک
		سپیل، ئسپیل (طحال)	سپیل، ئسپیل
		سپە، سەپە، سەگ	سەپە، سەوہ
		سەختە، سەفتک	سەپتە
		سفت، قایم	سەپت
		سپی، سفید، (ابيض)	سەپیت
		سۆن	سوتقون
		ستون، ئستون	سوتقون
		سوژن، شوژن	سەژەن
		سەرنشیف	سەراشیف
		سمیل، سمیل	سمیل
		سیتو، سیتب، سیتف	سیبو، سوپو
		سەوز، سەبز، کەسک	سەقز
		سەوزی، سەبزی	سەوزی
		سفق	سەقوک
		سوخە، سنگ، مۆلە	سولە، سون
		سال	سول
		سپلە، سفله، بی وەفا	سپپالی
		سیخ	سیخ
		سیخور	سیخور
		(ش)	
رەئۆ	ری ئاو		
رەبەر	رئبەر		
رەپتور	رەفتار		
رەز	رەز، باخ		
رەشک	رەشک، (حسد)		
رەمە	رەقی، گەلە، مئگەل		
رەنجادمون	رەنجاندن		
رەئوس، روفاش	رووناس، ریشی		
رۆج، رۆژ	رۆژ		
ریشوس	ریشاس، ریشاس		
		(زا)	
زودمون، زادمون	زادمان، زان زایین		
زالو	زالو، زیری، (علق)		
زەرەنگ	زەرنگ، زیرەک		
زەلەبیه	زەلۆبیه، زەلابیا		
زەمبیل	زەمبیل		
زومچی	شمتی، زەبەش		
زەمین	زەمین		
زونگ، ژونگ	ژەنگ		

زهردهشتی	کوردي	زهردهشتی	کوردي
شانو، شوتهره	جاتره	قه‌ره‌قول	قه‌ره‌قول، قه‌راول
شال	شال	(ک)	
شهرقار	شهروار، شهلوال، شهلوار	کارد	کارد، کپرده، کپترک
شهروقار	شروقر، ئاخفتنیت پوچ	کافور	کافر، کاوړ
شوش	شوش، شیشار (ریه)	که‌بچه، که‌فچه	که‌فچک، که‌وچک
شونه، شرونه	شانه، شانگ، شه	که‌پ‌گیر	که‌فگیر
شه‌س	شه‌ست، شیتست	کوتیله‌سپه	کودیل، کودیله‌سه‌گ
شهل	شهل‌لی، له‌نگهر	کوچ	کوچ، بو‌گازی کرناسه‌ی
شه‌له‌م	شه‌له‌م، شیلیم	کوچه‌سپه	کوچکه‌سه‌گ
شلوغ	شلوخ، (ازدحام)	کوخ	کوخ، کوخه، کوخک
شهم	شهم، مۆم	که‌د	قه‌د، به‌ژن و بالا
شمور تۆن	ژمارتن، نه‌ژمارتن	کودوم	کودام، کیشک
شموره	ژماره	کودی	کودی، کولند
شه‌مبولیله	شه‌مبه‌لیلک	که‌را	کرئ، (اجرہ)
شو	شه‌و، شه‌ف	که‌ریز	کاریز، (قناه)
شوسر (منی)	شوسر	کفارک	کفارک
شه‌قه‌ل	شاقول	کولوته	کولوته، ژیر له‌چک
شه‌قنه‌م	شه‌ونم، خونا‌ف	که‌مته‌ر	کیمتر
شونه	شانه، شه	که‌ناره	کناره
شوقیچ	شه‌وید، شیت، سبت	کونجه‌ت	کونجی
شیش	شه‌ش	که‌نزه‌رک	کۆزه‌رک، جوړه گیایه‌که
شپور	شپار، هشیار	کوپته‌ر	کۆتر
(ف)		که‌فچو	که‌فچل
فراخ	فره، فراخ، فره‌وان	کوش	کوش
فریود	فریاد، داد، هاوار	کۆل	کۆل، پشت
فهلپته	فتیله، پتیله	کوئونه	کۆنه، که‌ون، که‌فن
فۆنوس	فانۆس	کۆمی‌دل	کامی‌دل
(ق)		کفین	کین، (عناد)
قه‌با	قه‌با، کورته‌ک		

زهردهشتی	کوردي	زهردهشتی	کوردي
که ره شو	که ره با	ما	مه، ئەم، ئیمه
(گ)		ماچه	ماچه، ماکەر
گوخته	کوجسته، (ملعون)	ماکیان	مامر، مریشک
گه دو	گه دا، ده روزه کهر	مایه	مایه، مئی، میتوله
گورگ	گورگ	موز	مز، مزه، (اجره)
گورون	گران	مه ستهر	مه زتر، مه زن تر
گز	گز، (تقلید)	موسو، موھی	ماسی
گوزه ند	گه زه ند	موشک	مشک
گوش	گوش، کوچل، گوھ	مول	مل، گه رده ن
گوشاد	گوشاد، فاللا و فره ه	مه نجهل	مه نجهل
گتو، گه نو	گونه ه، گوناھ	موور	میروو
گنی	گه نی	مویز، مه قییز	میویژ، مه ویژ
گۆفه	گروقه، به لگه، شاهد	میر	هه قیر
گۆفرون	گار ان	میون	میان
گیرو گرفت	گیرو گرفت	مه یقه	میتوه
گه نه وم	گه نم	میبه خه ر	ماکه ر
(ل)		(ن)	
له چه ک	له چه ک	ناجور	ناجور، کاری ناهنجار
له به	لاوه، پارینه وه	نار، ئە نار	هنار، هه نار
لاش	له ش	نه خوش	نه خوش
لاله	لاله	نه ردو قون	ده رده وان (سلم)
لومپا	له مپه	نه ری	نیری
له نگ	له نگ	نه زی ک	نیزی ک
له نگه ری	له نگه ری، سینی کا مه زن، له گن	نه فرین، نه پیرین	نه فرین، نه پیرین
لوک	لوک، حیثیوا هه قه ت، سالا بوری	نه گرون	نیگه ران
	لیس، لوس، بی تام	نه مه ک	نه مه ک، خوئی (ملح)
لیس	لو بیس مال (ملاق)	نه وروج	نه وروژ
لیس مال		نه قروژ	نه وروژ
		نه وروژ	نه وروژ
(م)		نومه	نامه

زەردەشتى	كوردى	زەردەشتى	كوردى
(ث)		ئاگر، ئاگر	ئاتر
فاجە، فوجە	واجە، واژە، پەيف	ئاشتى	ئاخىشتە
قاد	وا، باد، با	ئاھو، مامز	ئاسو
فاشنا	واشنا، ئاشنا	ئەسپ، ھەسپ	ئەسپە
فانگ	بانگ	ھەور، ەھور	ئورە
فەپەرس	پەرس	پەرد، پەرت	پەربەتە
فەرپ	بەفر، بەرف، فەرپە	تەم	ئەم
فەرپز	وەرز	ژن	جەئىنى
فەرەسى	فەرەسى، بېزارى	دۆژە، دۆزخ	دوژنگەھە
فەرە	بەرە، فەرە، وەرە	ئەژنو، زانو	ژنو
فوزور	ئازار	رۆژ	رەئوچە
فولە	ئاولە، ئابلە، خورىك	رۆژە، رۆژى	روچى
فەھدىن	بەھدىن، بېھدىن	گوناهكاران	وہناہكاران
فېابون	بېابان	مانگ	ماوینگە
فېرونە	وېران	مېش، مەش	مەخشى
(ھ)		ھاوین، ھاڧین	ھامین
ھېچ	ھېچ	برا	برات
ھەرە	ھەراو، فرە، فراوان	پەز، پەس	پەسى
ھوک	ھۆك، ھۆلكە	تۆم، تۆ، توف	تۆم
ھەمرائى	ھەمرایى، ھەقال	دروژن	دروژین
ھەمە	ھەموو، ھەمى	رېش، برین	زېش
ھەمیر	ھەمیر، ھەڧیر	رېست، مری	رېست
ھوشە	ھۆشە، ویشیى تری	سېئو، سېئف	سېئب
ھېزکە	ھېزوم، ھېزوم (حطب)	كەنیل، كەنیشك، كېژ	كەنیل
(ی)		گیان	گیان
یاگا	یانگە، یانگا، جینگە	لیستان، ئالیستان	لیستان
یوئین	جوخین، خەرمان	بەرچم، بەلگى دارى	بەرسم
		وہفر، بەفر، بەرف	وہفر
		ئەندام	ھندام
		یەو، جو	یەڧە
		واژ	واچ، واچ

زهردهشتی	کوردی	زهردهشتی	کوردی
واچیم	دورقه‌ند	دورپنده	واژیم
به‌ه‌رتیز	ئوسپارند	سپارتن، سپاردن	پارتیز
ئەس	جەش	جەشن، جەژن	ئەز
گۆشن	پاورۆ	پۆر	گوتن
بەلم	گامە	گام	بەیلەم
پەدوهند	تەنۆ	تەن، لەش	پەبۆهند
پەدەش	بوزە	بزن، بزه	پەنەش، پەدەش، بئەو
منیچ	هاقەنە	هاون	منیش، منزی
هشتم	شاتە	شاد	هیشتم
ئویگمانم	داتە	داد	ببگمانم
گام	کەمتە	کەمتر، کەمتەر	گام، گاڤ
بیدن	وناس	گوناه	بون
ئوا	چەش	چیش، چیژ	با، وا
تەش	زیوا	زیبا، جوان	تەشنە، تیننی
چین	ئاز	ئاز. (طمح)	چون
دارودەرمان	ئازەر	ئازمەند. (طمعکار)	داودەرمان
ئارەزو	دەشتان	دەشتان (حیض)	ئارەزو
پەریکە	هەپارە	هاری، یاری	پەری
سپەکە	پەزد	پەست. (منحط)	سپە، سپەکە سەگ
مەس، مەز	هومیڤد	هومیڤد، ئومیڤد	مەزن
فراز	گوقه	گوقه، بەلگه	فراز، ئەفراز
وہشاد	دەریۆزە	دەریۆزە، خازوک	گوشاد، فرە، قالا
شەپیک			شەپیک

د

د: يه که م تپپه ژ تپپیت «چه چپي» کوردی کو ب حسابا
ته بجه دی دبیتته ژماره یک (۱)، تپپه کی دهنگدارو
ناسازه.

نا (آ): د کوردیدا دبیتتی ئه لفا دریت. ئه ف تپپه دهنگداره ل
سه ری واژه ی و نیقه کا واژه ی و ل دووماهی یا واژه ی تیت و
گه له ک مبه سستی جۆربه جۆر پیشکیشی زمانئ کوردی
دکته: (۱) دبیتته پاشگر بۆ تهوسیف، وه کی: زانا، بینا،
گۆیا، غارا، خۆرا؛ (۲) بۆ زۆری بی ژی تیت، وه کی: فرا؛
(۳) بۆ گازی کرنی (نداء) تیت، وه کی: پهروه دگارا، جانا،
خوداوه ندا؛ (۴) بۆ دوعای تیت، وه کی: مبه بادا، خودایا،
ههوارا؛ (۵) ئیسمی مبه سده (چاوغ) تیت، وه کی: دریتا،
پاهنا، دارا؛ (۶) زیده ژی تیت، وه کی: گه وههرا؛ (۷) بۆ
کۆفان و موخابنی تیت، وه کی: دریغا، کۆفانا، هسه رته؛
(۸) بۆ خۆزی تیت، وه کی: خوزیکا؛ (۹) بۆ شکۆهی و
به رزی تیت، وه کی: خودایا، شاها، شپخا؛ (۱۰) بۆ
چه سپاندن و پیقه نووساندن و گرتدانا دو ناقان یان دو
رسته یان ب هه فرا، ب مهرجی کو بکه قیته مابه ینا وان دو
ناقان یا دو رسته یان، وه کی: به رابه ر، به رانبه ر، وهراوه ر،
سه رانسهر، سه راپا، چافانچا، چاچاچا، روویاروو،
مالامال، لتاوتل؛ (۱۱) دبیتته پیشگر بۆ پرسپاری، وه کی:
ئایا ده زانی؟؛ (۱۲) دبیتته هۆی ناقی مبه سستی (اسم
معنی)، وه کی: ئاشنا؛ (۱۳) د پاگۆیی دا تیت، وه کی: ئا،
ئاری، ئانا.

نائیت: نهۆ، ئیستا، نوکه.

نائین: ئابین، ئۆل، رتیاژگه، کیش (مذهب)

نائینه: ئاوینه، ئاوینه، خۆدیک (مرآت)، (اصلی) مبه سستی
ئاو + وینه یه = وه کی ئافی.

نائیل: مندال، زارو.

نائیلی: مندالی.

نائیل: نارخوا، نه رتیک.

نائیستا: هائیستا، هانهۆ، لئاقیستایداو هه ورامیدا نائیت
هاتیه.

نائوش: هیشتا، هیشت، هیژ (بعد).

ئاپروو: شهرم، فهیت، ناموس، رتیز (حیا-شرف-اعتبار).

ئاپرووچون: ریسوا کرن، ئاپروو بردن، فهیت کرن.

ئاپرووچون: هه یاجون، فهیت بوون، به دناف بوون،

شهرمه نده بوون، ریسوا بوون. ئاپروومه ند: پاک مهنیش،
به رتیز، خودان ئاپروو (شریف).

ئاپره: ئینان، هاوردن، ئاوردن.

ئاپله: ئاوله، ئافله، خۆریک.

ئاپ: رهوش، رهوشن، رۆن، رۆناهی، هه یقا مشتاخان، ئاف.

ئاپۆر: پاشه کهفت. ئابۆری: ئابۆری کرن، پاشه کهفت کرن

(اقتصاد). ئابۆری کهر: پاشه کهفتکه ر (مقتصد).

ئاپۆری زان: شاره زا د بواریت ئابۆری. ئابۆری ناس: ئابۆری
زان.

ئاپلۆقه: هابلۆقه، دورپیتج، گه مارۆ.

ئاپلۆقه دان: دۆر لیگرتن، دۆرلیتیه رینان (تطویق).

ئاپۆنه: که شیش، زهخم، قه له و، که له خ مه زن. کچا ژ میترا

گه شتی و هیژ لمالی بابی خۆیه و میتر نه کریه «لوغه ته ک
غه ربه».

ئاپرتیس: ئافه رتیس، ئارموشی سافییه (قز - کهژ). عه ره بکاری
بوو به (ابریز).

ئاپی حه یات: ئافا حه یاتن. جزیری فه رموویه:

پور بوان جهران خوتیرن لۆکووی دهرمان ده که ن؟

شهرهت و ئافا حه یاتن شه که ره قه ندو گولاب

ناتەك: ئەتەك، تەك، بەرتە نېشت، ھەقال، كورتە كراسەكە ژن لېن كراسى سەرى دكەنە بەرخۆ.

ناتى: زىر، ئالتون.

ناتەت: ئەف جى يە.

نات: ھات، مسوگەر (بالتاكيد). ھندەك جار «ت» ى فرە ددەن و دبېژن «ئا»: مسوگەر.

ناتون: خودايى مسرى يى كەفن.

ناتەشى: دژوار، توند، تىژ.

ناتەر: ئاگر.

ناجىل: چەرەز، نوقل.

ناجىل فرۆش: چەرەز فرۆش.

ناجىل و ماجىل: چەرەز تىكە لۆك.

ناجسور: كەلپوچ، ژ ئاگورى ھاتىيە. (ئانكو كوردو فارس موعەرەبەكەى بكار تىين ئەسلەكە ھىلانە).

ناجۆ: رەق.

ناجار: رەگ و رېشە لۆك.

ناجەگ: چاشتەنگ، چاڭ تارى.

ناجەگى: قەلسى.

ناجان: پاسەقان، زىرەقان.

ناجاخ: ئەشكرا.

ناجە: لىدەر.

ناچوخ: ئاچوخ، قالا، قەكرى (ت). كوردكارى بوويە.

ناچوگىر: ئاچوگىر، قالاكرن، قەكرن.

ناچى: سەرچى، ئەسلى وى «ئەراچى» يە، بوچى، چما، لەبەرچى.

ناچار: كلىل، ھاچار.

ناخ: خاك، بەداخەوا، خوزىكا، پەيفشا پەشىمانى و ھىقى و ئازارى.

ناخشە: دۆستانى، ئاشتى.

ناخشى: ئاشتى، دۆستى (سلم، صداقة).

ناخا: ئاغا، پېشەوا، پەيفەكى مغۆلبە، ب راما نا شكومەند و د فارسى و كوردى دا بكار تىت.

ناخازادە: پس ئاغا، كورە ئاغا.

ناخەل: مەخەلى مەر و مالانى (حظيرة الماشية).

ناخال: گلىش و پىساتى.

نابلەكوت: خورىك قوت (ملقح الجدرى).

نابى ژىركاھ: ئاقا بن كايى. كنايەتە ژ: مەرۆقى زىرەك و زرەنگ، ھەم بو مەرۆقى مۆن و مووزى و بنقە بنقە ژى تىت كۆب رىكارانە سەر قە سەر قە خۆ خەشىم و سادە ديار دكەت و د دەروون دا وەكى مارى ب خەلكى قەد دەت.

نابى بن كاھى: ئاقا بن كايى، ئابى ژىركاھ. "باتەبى" فرەموويە: زوو گەھشتن چۆنە دۆرامە كەھى كەتنە بۆسان مثلى ئاقابن كەھى.

نابدەستخانە: تەتى خانە، جەھى دەست ئاقى.

نابدەست: ئاودەست.

نابدەوت: ئاوات. واژەبەكى موشتەرەكە: ھەورامى و ئاقىستى.

ناپۆرە: پەتە، بەلا، پەتەت، كۆم بوون، ھەشىمەت، حەشر.

ناپىن: ئاپۆ، مام.

ناپە: ئاڭ، فرىشتا زىرەقانى ئاقان د ئاقىستايى دا.

ناپۆرە: ئاپۆرە، قەلەبالغ، رووشە.

ناپۆرن: ژن مام.

ناپۆ: ئاپىن، مام، ھاپۆ.

ناتر: ئاگر، ئىگر، ناتەر، ئاور، ئازر.

ناتەش: ئاگر، ئازەر، گورپى جەھەننەم (قەر). جزىرى دبېژىت: ئىرو مەلا سراپا لەو تىك بومە ناتەش من دى سەجەر خەرامان نەيشەكەرا شىن مەش

ناتەشكەدە: ئاگردان (بىت النار)؛ جى ئاگرى زەرەدەشتىيان (مەيد).

ناتاج: نەبوون (عدم)؛ خەم (رەنگى عەرەبى دەت كوردكارى بوويە).

ناتاجى: خەمدار، ئاقچوبى (معدم، حزين) <ع،ك>، (عدم، حزن).

ناتوون: توون، ئەتون، ئاتەشخانە، ئاگردان.

ناتەشخانە: جەھى ئاگرى، ئاتەشگەھ.

ناتەشگەھ: ئاتەشگا، جەھى ئاگرى.

ناتەشپەرست: ئاگر پەرئىس.

ناتەشەك: ئاگرۆك.

ناتىن: نەفسا كامىلە، ئاقى باپى فرىدۆنىيە، گيان پاك.

ناترىان: ئاگرقان.

ناتەشبان: ئاگرقان.

ناترەش: زىرەقانى ئاگرى نك زەرەدەشتىيان.

- ناخوورڪ:** پيشو له بيت هوور، موورڪ.
- ناخوور:** هافر، ڪوٽ (ت.).
- ناخووند:** مهلا، ماموستاين ٿاينى، روحانى يئ شيعه يان (طالب).
- ناخاتى:** رتبه رى، سهرو ڪا يه تى، رقان ب ڪوردى.
- ناخفتن:** په يفتن، ٿا هونتن «به لئ ناخفتن سڦڪتره»، (تحدث).
- ناخاوتن:** پين هافيتنا دهواران، په يفتنا دوويان، يان چهند ڪه سان بهه ٿرا.
- ناخه بان:** بانئ خانى سواقدان، يان ٿاخرئ ڪرنا خانى.
- ناخپول:** بانئ خانى سواقدان يان لووس ڪرن.
- ناخوز:** ٿاغوز، ٿاڪ، ٿاڪ، فرائي ٿاڪم شير.
- ناخ ليوه:** ٿاخ له وهر، فهروه ردين، دهسٽيڪا بوهارئ.
- ناخ له وهر:** ٿاخر له وهر. ٿهو ده ميڪو له وهر و چهوران ٿ ناخئ سهه له ددهت ديئتن: «ٿاخ سبات، ٿاخ ليٿه، ٿاخ نه بات، ٿاخ ليوه».
- ناخ نه بات:** بهار، ٿهو ده مه ڪو نه بات و گيا ٿ ناخئ ديار ديبت ٿهو ٿي هه مه عنى يا ٿاخ ليوه و ٿاخ ليوه و ٿاخ له وهرى دگه هينيت.
- ناخفت:** په يفت، خه بهردا، «خانئ» فهرمويه: «گاڦا ڪو ڦه خار مه مئ و زينئ - ناخفت لن جهئ برينئ».
- ناخوورچى:** چاڦديرچى دهواران، ميراخوور.
- ناخسبات:** سهري بهاري، فهروه ردين، ٿاخ ليوه.
- ناخله:** جوڳينه يئ ڏورا هه يفتى، خه رمانه ي مانگ.
- ناخنه با:** ناخنه بات (ڪ، ع) سهري شوياتي، دو ماهي يا زستانئ.
- ناخيش:** ٿاڦ، با، ٿاگر، ٿاخ (چار ره گه زيت سهه رڪى).
- ناخين:** ٿاخين، ٿاخرن، ٿاخرن، نالين.
- ناخليٿه:** خاڪليٿه، فهروه ردين، سهه رتايو بوهارئ.
- ناخليٿف:** «ٿاخ + ليٿف» ٿاخ به ليٿف، ٿاخ ليٿاوي ڦه يه (مفلس، تدليس، مدلس).
- ناخله ويڪ:** تاوه، مه قلى.
- ناخله وي:** ٿاغله وي، مه قلى.
- ناخباران:** خاڪبارين، تووره ران.
- ناخه لڪيشان:** هه ناسه هه لڪيشان.
- ناخڪرن:** ناخه لڪيشان، هه ناسه هه لڪيشان.
- ناخدانه با:** توور ران (ذر التراب).
- ٿاخرئ:** ٿاخ درست ڪرن لهه ريانئ.
- ٿاخراده نه سهه:** بوڦه شارتنه عه يئ تيته بڪارئينان، توور له ميشڪرن.
- ٿاخرزى:** بو عه ردي ب داهات بڪار تيته.
- ٿاخى:** ٿاغى، ياغى، قاچاخ (تمرد، عاص).
- ٿاخيون:** سهه رڪيشى ڪرن (عصيان، تمرد).
- ٿاخرڪولان:** ناخه له قاندين.
- ٿاخي:** ٿهو سنگه ڪو لنيزيكى هافرئ تيته چه قاندين، به خيه.
- ٿاخله دان:** گهري يا ماري يه (تكموڪ الحيه).
- ٿاخرزا:** رابو، هه لستا (قام).
- ٿاخرزگه:** زادگه، ناخيزگه، جهئ په يدا بوونئ (مسقط الرأس).
- ٿاخله:** ته ناث، خه رمان، مشتاخه.
- ٿاخل:** مه خه ل، جهئ مهرو مالائئ.
- ٿاخرزان:** رابوون، هه لستان، واژه به ڪي موشته ره ڪه مابه ينا ڪوردى و زاراڻئ هه ورامى و فارسى يه.
- ٿاخر:** ٿاخر، ٿاگر (شريف، نبيل).
- ٿاخر ناپاده گان:** ناڦئ په رستگاهه ڪا زور مه زنه ل تازه ربايجانئ.
- ٿاخرم:** ٿيڪه م مروڦه و بائئ هه مى مروڦا يه.
- ٿاخرم ياد:** ڪوريت ٿاخرمى.
- ٿاخرم يئو:** ٿه مى مروڦ، «ٿاخرمى + و»، ٿاخرم يئو ده مده م يئو «په نند».
- ٿاخرم ته رزى:** وه ڪي مروڦان (ڪ، ع).
- ٿاخرم خور:** مروڦخور، خون ريٿ، سته مڪار.
- ٿاخرم ڪور:** مروڦ ڪور، سته مڪار.
- ٿاخرم:** قايده، ب نه ندازه، زانست (ڪرم، عمل، علم، عقل، خيره).
- ٿاخرم:** ڪه يڦ، خوره م، شادى.
- ٿاخرم يئ:** ٿاگر، ٿاخرم، ٿاخرم.
- ٿاخرم:** شاقولڪ، پاڪ ڪرن، پاڪ ڪرنا ره زى و بيستانئ، يان بزاره ڪرنا برنجئ ٿاخرم يئ بئگانه.
- ٿاخرم ڪرن:** پاڪ ڪرن.
- ٿاخرم ڪه:** ٿهو ڪه سهه ڪو بيستانئ ٿاخرم يئ پاڪ دڪه ت.
- ٿاخرم يان:** مروڦان، مروڦه ڪان.
- ٿاخرم دان:** زه قئ يئ بهات و بهه ره م.
- ٿاخرم ناداني:** لگه ل بيت و بهه رڪه تئ.

نادیانی: بنه ماله کن ژ بنه مالیت شیخادی (عدي بن مسافر ب راما نا بني برکات).

نادینه: ئەینی. (نادینه کوردیتره ژ ههینی).

نادۆده: ئادۆکه، بیلهکان: بیلهقان ناڤ کیتلک، دارا نیڤهکا مهشکێ.

نادۆد: دارمهشکه.

نادیان: ئەڤ بنه ماله تیتته پالدان بۆ (نازاد ئاباد) ژ بنه مالیهی ئابادیی مهن دبیژنێ، نادیانی، تیرهکه ژ بهرواری.

نازهرییر: پیڕێ ئاگرهه لکرنێ د ئایینی زهردهشتیان.

نادهر بهرزین: په رستگه ههکه ل بهلخ، یان نیشابووری.

نادهرشهب: فریشته یه که وه کیلی پاراستنا ناگریه.

ناداش: ولداش، دلداش، ههڤال.

نادیر: نشتهر (مشرط).

نادینه: که سکوسۆر (قوس و قزح).

نادینه گهردین: ئەو قۆدیک و ماشه لانه کو ب بووکان فه دکهن.

نار: دوولکه که ب دیمایا ناڤ و چاووگ یقه دمینیته. هندهک راما نا چیدکهت و خاوهندیی دگه هین بۆ فاعلی وهکی: گریار

«بکر»، هوشیار، زانیار، گریار، گۆتار. واژهیی «نار» ی تیکهلی گهلهک رسته یان د زمانێ کوردیدا تیتته بهرچاڤ، ئاور، ئاگر.

ناردۆله – ئارددۆله: جوۆره شوۆریا یه که کو بئاری گهفی تیتته درستکرن. بهلێ مهعنا وئ، ئێ کوردی ئاردۆله ههه ئارخافکه کو ئاری گهفی لگهه روونی و شرینییی دکهنه پیسخارن. هندهک دبیژنێ «ناردهاله» و هندهک دبیژن «نارداله» و هندهک دبیژنێ «مرتۆخه».

نارد – ئارد: هارد، دیاره، ئارد، یان ئارد ژ نهسلێ هاردی هاتییه، چونکه ب رهنگیت دهکا تیت جوۆره جوۆر تیتن و هه میژی ب «هه» دهست پیسدیته وهکی: هارد، هاردن، هارین، هیران، هیران، هیران، ههقران.

ناراته: نازاته، نازاد، نازادهگان، بۆ چینهکی بکارتینان کولسهه دهوړی ساسانیان کار بدهست بوون (احرار).

نارام: ژ «رام» هاتییه تراشین، تهنا، ئۆقره، ناڤی کوړی (نوح) پیغه مههه.

نارامی: تهناپی، زمانێ ئارامیان، نژادی ئارامیان.

نارامگه: جهی ئارامییی. جی داکه سیانی، جی ته نابوون و ئۆقره گرتنێ، ئارامگا، گۆرستان.

نارامش: برامانا ته نابوون.

ناران: زۆزان، جهی کوچه رال زستانێ.

نارمه نیتهی: فریشته یی ئەقینی.

نارخافک: مرتۆخه.

نارخه یان: دلبیانی، داکه سیان، ئۆقره گرتن، ته نابوون، نارامگرتن، خاترجه می

نارنج: ئەنیشک، ئارهن (مرفق).

ناره زوو: هیقی، ئومید، ئاوات.

ناره زومهنه: ئومیدوار، هیقیدار.

نارمان: ئارمانج، نیشان.

نارمانج: هیقی، ئومید، نیشان.

نارمانجانی: نیشانانی.

نارهن: ئارنج (مرفق).

ناویشه: ئاریش، کیشه، گرفت، ئالۆزی، ته ننگه ژه.

ناریش: گیتچهل، کیشه، گرفت، به هۆش، عهقل.

نارنگ: بلتسه، تاڤ، رهوش، خه تیر.

نارا: ژ ئارایشیقه هاتییه، جوان کرن. میر عمادالدین فهرموویه: «لبه درێ کاتیی حوسنی – نفیسی عه مهه ری سارا/ شرینه

غالیی حوسنی – بنیسا ناجه مال ئارا». نارا دبیته پاشکو (لاحقه) و مانا بکهری دده ته ناڤی و وه سفی وهکی: بهزم نارا، رهزم نارا، جهان نارا، جهمال نارا.

نارتیس: ئەرتیس، هونه رمه ند، ناڤی عه شیره ته که و گونده کی کوردانه ل کوردستانا عیراقی، دهۆک. ناڤی مه زنی وان «سلیم مصطفی» بوو ئەو عه شیره ته لقه کا دۆسکیانن، میچراک و مهرد و دلیر و پردین و سۆز و حه یا و خودان خه بهرن و یاری کهرن و نوکته چینه. ئەرتیس به مانا حه نک ژ هاتییه.

ناریایی: ئیرانی، نه ژادی هندو ئوروی.

نارا: هه قالینی، وجود بوون.

ناراسته: پیتشکیش کرن، خه ملاندن.

نارۆ: هارۆ، ئەڤرۆ، ئیرۆ.

نارۆنه: رک گرتنا مندالبه، پیچه وانه. ریکا که چ، گریا بچوکی بی ئەگهه. ئەڤ واژه یه ئاویتستایدازی هاتییه: «ئه وارۆنه»

ب مهعنا که چره وی و ریکاخواره.

نارکه برنج: ئاری برنجیه.

نارکه ساقار: ئاری ساقاریه. (ئاری هوور ناڤدوو به ران دڤیت) «په ند».

- نارهش:** مهبهست، مهردم، نافی مروشان ژی تیت. «نارش» کوردیتره، نافی پاشایه کئی ئیرانی بوویه.
- نارویس:** وهریس، گوریس «ههورامیبه».
- ناریه:** حهنگ، یاری، گه مه، ترانه (مزاح).
- ناروو:** خیار، (خیار ژی ههر کوردی و فارسییه).
- نارستان:** هیلان، پشتگوهفه هاقیتن (ترک).
- نارامگرتن:** نارامه لگرتن، تهنابون، داکه سیان.
- ناریختی:** پشکیت نافی بو خودانیت نوه دارین، میرنابه (مسئولی).
- ناراندن:** نازراندن، نازرباندن، تووره کردن، نهوژی ژ نارونه یفه هاتیبه.
- ناریان:** کیسه گرتنا برینی، یان کولکئی، نهوژی ژ «نارونه» هاتیبه.
- نارزهوودار:** خودان ئومید (ذوامل، راج، ذوقن و امل).
- نارشتی:** تیر (نبیل، سهم).
- ناروینان:** نازوقه، توشه.
- نارگه:** کوچکی ناگری، کوانگ، نهسلج وی ژ دو واژه یانه: «ناگر + گه» یه، جی ناگری و هاتیبه کورت کرن و بوویه نارگه.
- نارمیش:** نارمووش (حریر).
- نارهق:** مهی، خوه، ب رامانا شیرازهی ژی تیت.
- نارهقخور:** مهی خور، مهی فهخور، نارهق فهخور (ع، ک).
- نارهق فروش:** مهی فروش (ع، ک).
- نارهقه:** خوه (عرق، رشح الجسم) (ع، ک).
- ناریان:** «جمع» ناری، نازریان.
- نارزن:** نهرزین، نهرزینک، چهناکه، چهناوه، چناکه، چهنه، لاچانک.
- ناره:** زمان شرین، خهملاندی (بلیخ)؛ دیاره ژ نارایشی هاتیبه.
- نارتا:** ئیکاتی، بهرابه ری.
- نارخته:** بهختهک، کابوس.
- ناره:** نهره، مشار.
- نارکیش:** ناردمالک، دهپه داره که ناری ژ مزاحه ی پین دکیشن.
- ناریژ:** بیژینگ (غریال).
- نارامبهخش:** تهناکه، نارامکه.
- نارهقگیر:** مهی گیر (ساقی الخمر) (ع، ک).
- نارهقگیر:** نارهق چیکه (ع، ک).
- نارایش:** جوانی، خهملین، زینهت.
- نارپاد:** نارپاد حاله ته که بو میترمندان (مراهقان) ژ کچ و کورپان چیدبیت، زور دل دچسته کارئی جنسی، وهکی دین و سهر خوشالیتین. دبیزئی «گرو نارپاد».
- ناریان:** «جمع» ی ناری یه کو دبسته گهلهک تیره و رهگهز.
- ناری:** واژه یه کئی لیکدای یه ژ «نار» و «ی» نیسه تئ نار د زمانئ کوردی کهدا و فارسی یئ کهدا نهویکو نهو کوردی ژیهک سهروکانینه و نیزیکی ئیکن، ب مهعنا ناگریه ههروهها «نایه» و «ناور» و «ناههر» و «ناهی» و «ناتهر» و «ناتر» و «ناگر»، نهقه هه می د زاراقیت کوردیدا بکارتین.
- ناز:** (طمع، حرص). هندهک کولک دومبهلن لرووی بچووکان تین، ل ناویستای (نارهزوو) هاتیبه ب مهعنا (حرص).
- نازا:** زیرهک، دلیر، نازاد (شجاع).
- نازادی:** سه ره خوی، سه ره سستی (حریه).
- نازادی خاز:** سه ره خوی خاز، نیشتیمان پهروه، سه ره سستی خواز (طالب الحریه).
- نازادی خواه:** سه ره خوی خاز، نیشتیمان پهروه، سه ره سستی خواز (طالب الحریه).
- نازادانه:** وهک نازادان (کالاحرار).
- نازادکرن:** نازاد کردن، بهرله کرن، ته لاق دان.
- نازهرمه:** کور و کچیت جاحیل، گهنج و لاو.
- نازورته:** نازار (اذیه).
- نازاد کرن:** سه ره سستی کرن.
- نازاردان:** نهشکه نهجهدان (تعذیب).
- نازریان:** تووره بوون، کهره هلستان.
- نازrandن:** تووره کرن، کهره فه کرن.
- نازوقه:** توشه، رزق، میره، نازوقه (ت).
- نازی:** جوانی، نههریمه نی نازو (زینه).
- نازاره:** نهلهم، ئیش، نازار.
- نازیه تبار:** بههیدار، نازیدار.
- نازاته:** نازاده، سه ره سستی (حر).
- نازاردهر:** نهشکه نهجکه.
- نازریته:** نهشکه نهجکه.
- نازمخ:** هنده دانه بیته کچکه نه هشک و رهقن کو لسه رووی

ناژاندار: ژاندار، ژاندارمه، جه ندرمه.

ناژی دههاک: یان «نازی دههاک» یان «نەژی دههاک» یان «نەژدههاک»، (بنیتره ناژدههاک).

ناژەن کردن: ناژکرن، ئاڤ لسه زهڤیان پشک کرن و دابه شیون، دهرزی قووت دان.

ناژاوه: فتنه، شلتاخی.

ناژاوه گپ: ناژاوهچی.

ناژاوهچی: فتنه هه لکه.

ناژی: ناژیانی، تووره بوونا زیدهی ئەندازه.

ناژۆتن: هاژۆتن.

ناژۆ: هاژۆ، ناژۆتەر، شوفیتر.

ناژۆتەر: هاژۆ، راننده، شوفیتر.

ناژۆک: پاوشک.

ناژۆکرن: ئاڤ رهشینکرن.

ناژۆتکار: «ساتق»، راننده، ناژۆتیار، جۆتیار.

ئاس: ناڤی دارهکی جوان و بهاداره، گهشتن، لهز، کوردیا کهڤن ب رامانا (به).

ئاسیاو: ژ دوو واژهیان پیکهاتییه: «ئاس + ئاو»، ئانکو ئه و ئاسی (ئاشی) کو بناڤی دکه پیت: ئەگەر بناڤی کار بکهت، دبیترتی: «ئاسیاب: ئاسیاو»: ئەگەر بیای کار بکهت، دبیترتی: «بادئاس» و ئەگەر بدهستی کار بکهت، دبیترتی: «دهست ئاس»، ئەگەر بکهری بکه پیت و گهر بخوت و کار بکهت، دبیترتی: «خه رئاس» و ئەگەر ژی بناگری بزڤریت، دبیترتی: «ئاس ناگر: ئاشی ناگری». ل کوردیدا ب «س» و ب «ش» هاتییه، بهلی ب «س» بهرفه تره.

ئاسیاوژنه: ئاسیاو نکرین (نقاره الطاحونه).

ئاسیاوهوان: ئاشه فان (طحان).

ئاسان: سههل، ساناهی.

ئاسمین: ناڤی گولهکی یه (یاسمین).

ئاسانی: سانایی.

ئاساییش: تهناهی، رهحه تی.

ئاساییشگه: ئاساییشگا، جهی تهناهی.

ئاساییشگا: جی ئارامی یی.

ئاسا: پاشکۆیه کو مهعنا «وهکی» و «مثل» ی دگه هینیت.

ناستەنگ: عهردی ئاسی ژ دوو واژهیان پیکهاتییه: «ئاس + تەنگ».

جلدی مرۆڤان چیدین، بهلین هیچ دهرد و نازار تیدا نینه، هه م دبیترتی: ئەزهخ، ناژهخ، واژهخ، وهزهخ، سیگیل، زگیل، وهردان، بالوو، بالوول، بالوولک، ناڤی گوندهکی ل کوردستانا عیراڤی قهزا ئەتریش.

نازەریاد: مویه دهکی مهزن و بناڤ و بانگه کو ههڤچاخی ئەرده شیر باهکان بوویه.

نازەر هۆشهنگ: ناڤی ئیکه م پیغه مبهری پارسیان بوویه، کو هه م دبیترتی: «مهتاباد - مههاباد».

نازەر: ناڤی بابی ئیبراهیم پیغه مبهرییه، نه هه مین هه یقه ژ هه یڤیت ئیرانی.

نازار: ئیش.

نازیسه: نازدار، تهماع (حریص).

نازەنتی: راقه، شروڤه کرن، فاقارتن.

نازۆیتی: بگهل و گوشت، قهلهو.

نازمايش: تاڤی کرن، ئەزمون.

نازورده: ئەزییه تبار، خه مبار، ئەشکه نجه دیتی.

نازاردان: ئیشاندن، (عذاب) دان.

نازەند: ته مە عکار.

نازەمر: نازۆ (برک): ئاویستایی ژی نازۆ هاتییه، چالا ناڤی.

نازاله: سۆته منی، سۆته نی (محروقات الشتاء).

نازۆ: نازی، عفریت، دیو، شهیتان، دهوال، هه یوولا.

نازانی: زیان (خساره).

نازهخ: بالوولک (بنیتره نازهخ).

ناژدهها: ماری مهزن (ثعبان).

ناژدههاک: ماری مهزن، ناڤی ئیلیسیه ژی لنک زهردهشتیان ناڤی پادشاهکی سته مکه ره ژ عه ره بان حوکمی ئیرانی د دهستیدا بوو. به ره بهی دبیترتی (ضحاک) کو پاشی جمشیدی هاته سه ر حوکمی.

ناژی: ژیر، زیرهک (نشیط). «ژی» کوردیتره ژ «زیرهکی».

ناژال: سه ویل، گیاندار، مهرو مالات (ماشیه).

ناژل: ناژال، مهرو مالات.

ناژیته: چه کوچکه کو ئاشی دهیترتی (سنانه، الطاحونه).

ناژالدار: خودان مهرو مالات.

ناژال چه رین: په زچه رین.

ناژان: جه ندرمه، هه یته، ناجان (شرطه).

- ناسووده:** نارام، ره‌حت.
- ناسووده‌یی:** راحه‌تی.
- ناسته‌م:** عه‌سته‌م، سڤک، کیم (خفیف).
- ناسمان:** ئەسمان، ئاسیمان؛ د ئاقیستایدا (ئەسمۆ)، د فارسی یا کەشن (ئەسمەن) ب سەنسکریتی (ئەثمەن) ره‌گئی فی وشه‌ی (ئەسمه‌یه، چونکه ئاس) رامانا به‌ری دگه‌هینیت ئەفه‌ ژئی به‌لگه‌یه کو ئاری یا هزر کره‌ه کو ئەسمان به‌ره. له‌وانه‌یه کو (سما) ئی عه‌ره‌بی ژ فان په‌یفا هاتبیت.
- ناسمانی:** ئەسمانی، خودایی، ره‌نگئی شین.
- ناسمانی به‌رین:** ئەسمانی به‌رفره‌ه یان بی پایان.
- ناسار:** ئاستار.
- ناستار:** به‌ته‌نی جلاکان ژ ناڤدا.
- ناسی:** نه‌خوش، نه‌ساک، به‌ره‌نگ.
- ناسیاتی:** ناسی بی.
- ناسیایی:** ناسیایی.
- ناسیاتی:** عه‌ردی ناسی و ئاسته‌نگ (وعوره).
- ناسۆ:** هیتسی، هیتسوو، له‌ز، ئەسپین خوش رۆ.
- ناستان:** ئاستانه.
- ناستانه:** ده‌رازین، ده‌رازینک، دیریز (عتبه)؛ جزیری فه‌رموویه: «ناستان و دهر و دیوار و شباکئی قه‌له‌هی».
- ناسۆیی:** هیتسووی.
- ناسک:** خه‌زال، مامز.
- ناسن:** ناهه‌ن، (حه‌دید).
- ناسنی:** وه‌کی ناسنی، ژ ناسنی، ناسنین.
- ناسندپ:** کناری، جوړه کولیه‌که دبیژنی (شیخ الجراد).
- ناسندپک:** کناری (شیخ الجراد).
- ناسنگر:** ناسنقوت (حداد).
- ناسن گه‌رمیق:** کنایه‌ته ژ جدی بۆنا کار و کاره‌ساتی، په‌ره‌ساندن.
- ناسنی ساره:** کنایه‌ته ژ سستی و گرنگ نه‌بوونا کاری.
- ناسن ره‌قین:** ئاسنفرین.
- ناسیان:** وه‌رمان و په‌رچفتن، ئقسنتن، خه‌وتن.
- ناسان گه‌شت:** ئاسگه‌شت.
- ئاسگه‌شت:** ب ره‌حتی گه‌شتن.
- ئاستین:** به‌جی هیلن (تارک).
- ئاستین:** ده‌رازین (عتبه‌الباب).
- ئاسیایه:** وه‌رمتیبه، په‌رچفتیبه، ئقسیتیبه.
- ئاسکل:** ئەسکل، په‌ل، په‌نگر (حجره).
- ئاستونه:** ئەستون، ئستیون.
- ئاسمه‌ن:** بنیبه‌ ئاسمان.
- ئاسرۆ:** رۆندک، فرمیتسک.
- ئاسپینه:** به‌رفره‌یی (سعه‌العیش).
- ئاسپین:** که‌یف (فرح).
- ئاسویری:** رۆناهی.
- ئاسنیه‌ر:** ئەو ئەره‌یه کو ئاسنی بی دپرن.
- ئاسنجاو:** ئامرازیت ئاسنی.
- ئاسنره‌ق:** بریتیبه ژ مرۆقی سهره‌شک.
- ئاسانه:** جی‌یه‌که ئاماده کره‌ه بۆ دانانا پیلاخان لپیش ده‌ری.
- ئاسرمه:** پالدوو، پالوویع ده‌واران.
- ئاسیابورن:** ئاشه‌فان (طحان).
- ئاسیاگه‌رد:** ئاسیاوگپیر، ئاشگپیره‌کی ئاقی، ئاسیاوگه‌ر.
- ئاست:** جه‌ناب، سه‌یدا، میر.
- ئاسیو:** به‌لا.
- ئاشم:** قه‌خارن (شرب).
- ئاشام:** تشتی رۆن بۆ قه‌خارنی (مشروب).
- ئاش:** ئاشی ئاره‌پیرانی، شیف، گرار، جه‌می ئیقاری ژ خواری.
- «هه‌ر ئەو کاسه و هه‌ر ئەو ئاشه» په‌ند.
- ئاشه‌فان:** ئاشه‌وان.
- ئاشیان:** ئاشیانه، هیلوون، هیلانه، هیلین. «خانی» فه‌رموویه: «هه‌م شیره و هه‌م جناح و هه‌م سه‌ر - هه‌م بییزه و هه‌م ئاشیان و هه‌م په‌ر».
- ئاش:** ئەو جه‌پ کو گه‌نم و ده‌خلان تیدا ده‌پرن و دکه‌نه ئارد.
- «ئاش نه‌گه‌ریا، ئاشه‌فانی حه‌ز کرد» «په‌ند»، سوپ، شو‌ریه.
- ئاشه‌وستا:** ئەو کسه‌سه کو ئەگه‌ر ئاش خراب بن ئەو درست دکه‌ته‌فه.
- ئاشه‌پ:** ئەو کسه‌ن کو هه‌فران ئیناینه سه‌ر ئاشی بۆ هپیرانی.
- ئاشووت:** ره‌نی، هه‌ره‌س، ئاقی گونده‌کی مه‌زن ل هه‌مبیزا چیاپی (دویلج) جارن فه‌له نشین بوو.
- ئاشوویی:** پبساتی، په‌لیدی، ئالووده‌یی.
- ئاشکال:** ئاشقال، گلپش (زیاله).
- ئاشکالدان:** ئاشکال خانه، ئاشقال خانه، ئامانی گلپش تیدا.

- ناشکالی:** ناشکالی (کناس).
- ناشمال:** سیننی نالیسک، کنایه‌ته ژ مرۆقی چاپلوس، مرۆقی بیس و چه‌هل.
- ناشمالی:** چاپلوسی (ملاقی). ئەف وازەبە ژ دوو وشەیان بیکهاتییه: ناش + مال: «شۆرەخۆر».
- ناشتی:** ل ئاویستایدا «ناشه ئیتییسی» هاتییه ب مانا «ئستراحتەگه» و ناخشتی ب راما ناشتی هاتییه، پینک هاتن، تەناهی، دۆستی، هەقالینی.
- ناشه‌قولی:** ناشەقولانج، ناشاشۆکانج، شیف شیفانجی «یارییەکا مندالایه بۆ خۆژ دەرڤه خوارنج درست دکەن».
- ناشتی خاز:** دژی شهر و هەرای، تەناهی خواز.
- ناشتیخواه:** ناشتی خاز.
- ناشک:** گەدە، (معدە).
- ناشکرا:** بەلی، ئەشکرا، دیار، «چیل بدزی تیتتەکەل و بناشکراییی دزیت» "پەند".
- ناشانه:** مزاش، پشکا خودانجی ناشی کو ناشەفان ددەتی.
- ناشاخە:** میتوەجاتیت فاسد.
- ناشگیڕ:** ناش شەلین، دزی ناش.
- ناشنا:** ناشناس، نیاس، ناسیار.
- ناشماست:** دۆین، گلۆنج بامستی چیدکەن.
- ناشنا و روشنا:** کریفاتی، دۆستانی نافنجی جەماعەتەکن.
- ناشنایەتی:** ناشایی، ناسیاری.
- ناشام بخیر:** شام بخیر، شەوباش، ئەقشام بخیر؛ ژ تورکیڤه کوردکاری بوویه.
- ناشتەن:** ژمارە هەشت (۸).
- ناشتائیتی:** ژمارە هەشتا و یەک (۸۱).
- ناشه:** پاک، راستی، ئارد: «ئەشۆ زەرەدەشت: زەرەدەشتی پاک».
- نەشۆب:** فتنه، شلتاختی.
- ناشۆگیڕ:** فتنه‌گیڕ، فتنه‌تراش.
- ناشۆگیڕان:** فتنه‌هەلکرن.
- ناشۆبناهوه:** فتنه‌درستکرن.
- ناشه تەندووور:** بیرا ناشی ئافی، زڤرەک.
- ناشی:** تەقلیدای کۆرکۆرانە.
- ناشاشۆک:** ناشکج مندالانە. «دی تە زڤرینم وهکی ناشاشۆکی» «پەند».
- ناشیپۆژ:** ناشپۆژ.
- ناشپەز:** ناشچی، گرار لینەر، وازەبەک فارسی یه.
- ناشپەزخانە:** تیشتنخانە (مطعم)، (ف،ک).
- ناشۆ:** کورته بێندان، پشودان.
- ناشیانە:** هیلانە، هیلینک (عش).
- ناشفتە:** دەرەدار، بچ سەرۆبەر.
- ناشفتەدل:** دلته‌نگ، پەرتشان.
- ناشکارە:** ل ئاویستایدا «ناشکارەک» هاتییه، ئەشکەرا، دیار.
- ناشیف:** خەپار، ناده، خەپارە، تەربیش، ئالاغ، بۆار.
- ناش ماش:** نەوعە گرارەکە ژ ماش و برنج و گوشت و گیایی سەبز، ئیرانی درست دکەن.
- ناشام:** دەمی رۆژئافای.
- ناشی:** لەبر بەزەبی، کۆرەوهری، کۆرەواری.
- ناشیب:** کەفتە نافجی باژیری ئامیدی یی. هەتا سەرەمی زبیرنا ئامیدی هەر دگۆتنی «ناشیب»، هەم دگۆتنی «جالاب» و «ئامیدی».
- ناغا:** ئاغا، مەزن، سەرۆک، وازەبەکنی مغۆلیه. ئەف ناقه ل پاکستانی و ئیرانی و کوردستانی تیتتە بکارئینان، بەلج ل پاکستان و ئیرانی دریکا مجاملەیی بۆ هەمی زەلامان بکارئینان، وهکی: پەیشا (سیدی) د عەرەبیدا. بەلج کورد لعراقی تەنج بۆ خان و دەرەبەگان و سەرۆک عەشیرەتان - بخلەتی - بکاردەبن.
- ناغازادە:** پس ناغا، ئاخازادە، کۆرناغا.
- ناغایانە:** ماقولانە، وهکی ناغایان.
- ناغازن:** خانم، ژنا ناغای.
- ناغی:** یاغی، قاچاغ (متمرد).
- ناغەل:** شاتر، مەخەل، جەیی مەرۆ مالات.
- ناغەلوی:** ناغەلوی، مەقلی.
- ناغەلوی:** تاوہیەکا کچکۆک و بەدستەکە هەم دبیتزنی «یەغلا»، «یەغلاو»، «یەغلاوی»، «یەغله‌وی»، «یەغله‌وی»، «یەغلو»، خوراسانی وهکی کوردان دبیتزنی: «ئەغلاو» یان «لغلاوی»؛ (مقله، طاوه).
- نافتان:** بزراقی بەر مەقلووبیان هاقیتتەن، دیارە ریشەیی وی ژ «افتادن» هاتییه.
- نافتایی:** هاقیتی، فڕەدایی.
- نافه‌ریتە:** نافه‌رین.
- نافه‌رین:** داخوازو دعایی خیری.

هر کهسهک ژې څه خوټ ئیدی نامریت و دبیتن «خضر» پیغه مبهه ری ژې څه خواریه؛ هم دبیتن «ناقې حه یوان»، «ناقې خضری»، «ثا قا به قایی». هم ثا قا حه یات کنایه ته ژ خوژی بې مه عشووقی، (بنیره نابا حه یاتی).

ثا قیستا: ټو کتیبیا ئاسمانییا (مقدسه) ه کو بزمانی (مادی) کوردی بو ټه شوژه رده شت پیغه مبهه ری (د.خ) ژلابی خو دیتغه هاتیبه خواری، به لې پشتی مرنا زه رده شتی، ئاشکانیان و ساسانیان (ته غه ر) واژه بیت وئ وهرگیترانه سهر زاراث و شپوه بی زمانی خو. ټه ث جار هر ژبه ر هندئ ټم نه شپین بربرای بدین کو ثا قیستای نهو همی زاراقی کوردی و مادی کفه.

ثا قا بن کای: کنایه ته ژ مروقی زرنګ و هشیار، (بنیره ثابی ژیر کا ه) کای.

ثا قه ر: ثا قه شاندن، ټه ث واژه به ژ ټه په غره ی ثا قیستی زقیره بوویه «ثا پرژ» ژ دو واژه یان پیکهاتیبه، وه سان «ټه په + غزه ده» ژی ژ دو واژه یان پیکهاتیبه. ل کوردیدا «ئاوشار» ژی هیه.

ثا قرتیم: کانی بهاریک.

ثا قه ریز: ثا قه ریز (قر).

ثا کیله و ما کیله: ثا قیله و ما قیله، ئامرازید جو تی (ادواة الحراة).

ثا کوند: یاقوت، عه ره بکاری بوویه بو یاقوتی.

ثا کاو: چاپوک، زیرهک (نشیط، عاقل، ذکی).

ثا کام: (۱) سه ره نجام، عه ره بکاری بوویه و مه عنا ژی لېگوریایه، ټه نجامدان (نتیجه)؛ (۲) گیاندار، گیانه لا، ناویلکه، مرز (حشرة الموت).

ثا کنجی: نیشته جی، جی وار.

ثا کار: ره وشت، کریار، کرده وه (صفه).

ثا کره: ئاکری، ناقې باژیره کی به ل کوردستانا عیراقی، ټه سلې وی (ئاگره) یه، عه ره بکاری بوویه بو (عقره).

ثا گر: ناور، ئیگر، نایه ر، تاته ر.

ثا گوردی: «ئاگر + دوو» ئاگر دوو، سوته مه نی.

ثا گردان: (۱) جی ئاگری، خانی بی ئاگری تیدا هه لکه نه (مطبخ)؛ (۲) ده ستریتی، ئاگری چه کی (اطلاق نار الاسلحه).

ثا گرې بنکای: بریتیه ژ مروقی دو ټه زمان، نه مام، فتنه تراش، نه رمو نه رمو.

ثا فرشته: پرس، پسبار.

ثا فتنه: ئامانی ثا قی.

ثا فره ت: ژن.

ثا فتمت: ثا قا بو ش، پرثا ث.

ثا فسرژن: ئاشوژن.

ثا فتاو: ئا فتا ب، هه تا ث.

ثا فتاو گه ردان: خیفه تا سه فه ری، گول به رپوژ.

ثا فتاوه: مه سینک.

ثا فتوش: لیکراست هاتن، گه هشتنه ئیک.

ثا فکما دک: ئا فگورشت، ئیشکه نه، ثا قا قه لیبی «ده فوکا مزوری و دو سکتکیا».

ثا فر: هافر، ئاخو ر.

ثا ث: ئاو، لئا قیستایدا «ئا په، ټه په» هاتیبه.

ثا قا: ثا قه دان.

ثا قایی: ثا قاهی، ئا وایی، ثا قاهی کوردیتره چکو نیزیکی ټه سلې هندیه ټه ویکو کوردی ژې څه په شپه.

ثا قه نګ: ټه وه عه رده کو ئا ث لیرا وه ستایی، به نګا ث.

ټه قیفا زک: ثا قکا پیفا زی.

ثا قخیز: ثا قا کو نه رم دجیت، زه نه ک.

ثا قده ث: متاره، ئاقدان، قو مومه.

ثا قبه ز: به زاث، ثا قا کو ب توندی دجیت.

ثا قه دان: ثا قا، به ووش.

ثا قه دان کرن: ثا قاکرن.

ثا قه دانی: ثا قاهی، ثا قایی، ئا وایی.

ثا قرو نګ: گریه کی دژوار و پر فرمیسک.

ثا قاتری: شیلیا تری.

ثا خوران: ثا ث خورانا مرو قه کی.

ثا قدان: ئاودان، جهی پاراستنا ثا قی.

ثا قده ست: ټه و ثا قه که کو ده ستان پی دشون به ری خواری.

ثا قته زوک: ثا فته زک، یه خچال، کونه به فر (ثلاجة).

ثا قنګه: کو قان، خه م.

ثا قکیش: ټه وه که سی ثا قی دکیشیت.

ثا قکیشان: کیشانا ثا قی.

ثا قله: ئاوله، ئابله، خو ربیک، په قوشک.

ثا قا حه یاتی: مورده ژ ثا قا کوردی و (حه یاتا عه ره بی)، دبیتن ثا قا زبنده گانی بی سه ره کانی یه که دنا ث تاریکییدا کو

- ناگره:** ناگره، عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (عقره). ناگری د کوردیدا گه‌له‌ک ناڤ هه‌نه، وه‌کی: «ناگر، نایه‌ر، ناوور، ناهر، ناھیر، ئاتهر، ئازهر» و لفراسییی که‌فن: «هار، هیر، ئاذر، ئاتر، ناگر، ئاتەش». هه‌ر وه‌رەنگ: «ه‌را، ه‌رید، ه‌یرید، اذید، نوذر، اذراباد، اذرابادیان، اذرابادگان، اگرداد، اتراب، اتروپاتین، اتروپاتکین، ئەخگەر، ئەستیر، ئستاره، ئاهور»؛ ئەڤه هه‌می ژ زمانی ناری موشته‌قن و مه‌عنا ناگری دده‌ن. هه‌روه‌کی: «هاگدر» کو (معربی) وی (هاجرة) وی مه‌عنا یی ڤه‌دگریت.
- ناگری نه‌مروودی:** ناگری کو بفرمانی نه‌مروودی، فهرانداری بابلی هاتبووه هه‌لکرن تا «ابراهیم خلیل الله» تیدا بسۆژیین، به‌لئ ناگر بفرمانا خودی بوو فینکاتی و سه‌لامه‌تی.
- ناگرۆک:** (١) نه‌خۆشییه‌کی جلدیه (شری)؛ (٢) نه‌خۆشی یه‌که تووشی سه‌وزه و گیای دبیت.
- ناگرکوژ:** ئەو که‌سه کو به‌لایی دادمربینیت.
- ناگرخۆش:** ئەو که‌سه کو سه‌هرا خه‌لکی پیتیت ژ به‌ر زمان شریناوی لڤۆر ناگری وی کۆم دبن و دچنه دیوانا وی.
- ناگری:** بریتیه ژ وی که‌س کو مه‌ترسیی ژ خۆ لاده‌ت، بریتیه لو که‌س کو به‌راهیا ناگری ڤه‌پریت و نه‌هیلیت زیده بکه‌ت، فتنه‌مرین.
- ناگریازی:** یاری کرنا بناگری، ئاته‌شبازی.
- ناگریاران:** (١) بریتیه ژ به‌لاڤبونا فتنه‌ی؛ (٢) قوماشه‌کی ب ره‌وش و شه‌وقه.
- ناگر ڤه‌مراندن:** فتنه ڤه‌مراندن.
- ناگریارێژ:** زیه‌ڤه‌نای ناگری، ناگریه‌ریس، خۆ ژ فتنه پارێژ (سلمی).
- ناگریه‌ربوون:** ناگر تیبه‌ربوون.
- ناگرکرن:** ناگر کردن، ناگر هه‌لکرن، ناگر ئیساندن، فتنه تراشین.
- ناگر که‌شکرن:** ناگر داگیرساندن.
- ناگر گرتن:** بریتیه ژ که‌ریه‌کا دژوار، ناگر تیبه‌ربوون (ثوران الغضب).
- ناگرۆک:** مرۆڤی به‌کۆکی یی بکه‌ت، دووری.
- ناگرین:** وه‌ک ناگری.
- ناگری خودی:** بریتیه ژ (نور الحق)، بریتیه ژ کاره‌ساتیت خودی.
- ناگریگر:** ناگرگر، ناگر خۆشکه‌ر، چیلک (شدید الاشغال).
- ناگر خۆشکه‌ر:** به‌لافروش، فتنه‌چی.
- ناگردل:** نه‌فرینه لسه‌ر که‌سه‌کی، دوعا.
- ناگا - ناگه:** هشیار، ناگادار، ئیگه.
- ناگاهی:** هشیاری، ناگاداری، ناگایی.
- ناگه:** ناگا، ناگاه (فاهم، یقظ).
- نال:** فح، کولیلکا کشف، سوژی کیم ره‌نگ، جنۆکه‌یی زیتسانی کوژ، دیو.
- نالاله:** هه‌لاله، لاله.
- نالال:** (١) قه‌له‌م، سنجه‌ق، به‌یداخ (٢) ئارا، جوان کرن، خه‌ملاندن. «مه‌وله‌وی» فهرموویه: به‌ل بالاش ئالاش، ده سه‌د خه‌م و چه‌م - بازوه‌ینۆن بی خه‌م، وه‌ی چه‌م یا ئەو چه‌م.
- نالاستن:** ئالیتسن، لیستن (الحس).
- نالان:** نالیان، تیشالیان، لیثالیان، لڤۆنالیان. نالان ناڤی عه‌شیره‌تا «مه‌می نالان»ه.
- نالاخ:** گیاییت کو لئاڤ ده‌رامه‌ت و بیستانان تیت و زبانی دگه‌هینه‌ و ارداتی.
- نالاجیق:** هه‌رزیل، که‌پرۆک.
- نالاف:** نالیک (ره‌نگی عه‌ره‌بی دده‌ت: علف).
- نالای پالی:** چه‌پوچوپ، لف و ده‌وران.
- نالیسک:** کیرکی که‌ڤچک چیکرنی، بریتیه ژ زمانی گایژی.
- ناللی:** لا، به‌لئ «لا» کوردیتره ژ «نالی».
- نالۆدار:** دارو شه‌ڤه‌لئ سه‌ر کاریتیه.
- نالۆز:** شیلیای (مشوش).
- نالۆزی:** گیرو گرفت، ئاریشه، تشویش.
- نالۆزیان:** ئالۆزان، تیکه‌ل بوون.
- نالۆزیای:** شیلیای.
- نالۆش:** خوریان (حساسیه).
- نالوشه:** بن چناگه.
- نالوو:** (١) گه‌لالیشک (بلعوم)؛ (٢) ئالووشه، ئالگووش (لوزتین)؛ (٣) ئالووبالو، ئالبالوو؛ (٤) ئەلهۆ، هه‌لۆ، شاهین (عقاب).
- نالوگۆر:** ئالیگۆر، ئارگۆر، گه‌وژین (تبادل، مبادل).
- نالینۆک:** نۆکیت بیتیفیل.
- نالبرن:** بیته‌وش بوون.
- نالایی:** تیک پیچایی، مه‌نده‌هوش، نمای بون.

نامباز: لېك، ئەمباز، بەرامبەر، تېك ئالان (مساوی، شريك).

نامداگرتى: ھەقىشكى (مشاع).

نامراز: ھەقراز، ھەقسەر (شريك السر).

نامسەر: ھاوسەر، ھەقسەر، ھەقزېن.

نامشۆ كۆرن: ھاتوچۆ كۆرن <ھەورامبە>.

نامشوكەر: ھاتوچۆنكەر (متردد).

نامك: مېمك، مەت <رۆژبەيانى و مەقلوبىيە>.

نامۆزا: پسمام يان دوتمام.

نامۆزازا: پس پسمام.

نامۆژ: رېنمايى، ئېرشاد.

نامۆژگار: شېرەتكەر، ماموستا.

نامۆژيار: نامۆژگار.

نامۆژگارى: رېنمايى، رېبەرى.

نامۆژيارى: نامۆژگارى.

ناموو: نامرازى جۆتى، ھنجاپ.

نامە: دالك، كورته ناقتى (آمنة).

نامىتە: تېكەل <بزاراقتى لورى و ھەورامبە>، ھەرەمە.

نامىژە: ھېقىتى ماست و پەنبىرى.

نامىژەن: نامىژە.

ناماتە: نامادە.

نامانم: باوەر دكەم (اعتقد).

نامىدى: شارەكى مېژوويىيە ل باكوورى كوردستانا عېراقىيە. ئەسلى وازەى (ئاشاھىيا مېدىيا) يە؛ ناقتى وئىيى كەفن (نامات) ھاتىبە.

نامەد: بەخت، كەفتە ناقتى دياربەكرىيە.

نامراز: ئالاش.

ناماژە: ھېما، سەرەرا، زىدەبار.

نامۆشۆ: ھاتوچۆ، نامشۆ، ژ (آمد و شدى) ھاتىبە كورت كرن: «داخو چەند وەدەست نازك نەونەھالان - نامۆشۆت كەردەن، پەى دلى مالان / ئىيسە ھاچۆن من پەشيووت بىن حال - كەفتەنە خاك مەگەر رات پامال» مەولەوى.

نان: دىبىتە پاشكۆيى وازەى مەبەستى، چاخى و جىبى دگەھىنىت وەكى: ئىبقاران، نىشرۆيان، سۆبەبنان، تىشتان، برىنگان. دىسان مەبەستى كومبوونى (الجمع) دگەھىنىت، وەكى: كوران، كچان، مالداران. ل دووماھىيا رەوشىژى زىدە دىبىت

ناليسۆر: سېشى لاسۆر.

نالوودە: پيس، چەپەل، تېكەل. ئالوودەيى: پيسى، تېكەل بوون.

نالانە: ھېلېن، ھېلېنك، ھېلانە (عش).

ناليز: ئەلېز، ھەلېز، مەشكە.

نالېه: ئومېد، ئارەزوو.

نالوچە: ھەلوژە.

نالوو كەفتن: نەخوشى يا گەپىي.

نالۆلە: گلۆلە (غېرمتناسق).

نالگۆسىكال: وەرنە يارى و ھەنەكى، ئەلگۆسىكال «كوردى يەكى غەربىيە».

نالىش: ئالوشە.

نالوش: گەلالىشك.

نالانە: بېستانى دانگى چىاي، ئەو بېستانى كول نېشەكا دەشت و چىايى دايە.

نالەت: بېبەر، فلفل، «رەنگى عەرەبى ددەت».

نالاو: گورى، پېت (لھىب).

نالەكە: تراخوم، نەخوشىيەكا چاقتى يە.

نالۆرى: بالۆلى، چاڭ سۆرى پىكەتى، حىچ بوويى.

نالفجاپ: چەراگە، لەوەرگە.

نالشت: دان و ستاندىن، خووسار.

نالاخ: بژار، ئادە.

ناميان: ناقتى گوندەكى ل نىزىكى بەردەرەش، ھىقىن، ھىز، وەكى: بەيانت خۇش و گەش خانم كز و ھىواى دل و جانم لە بسكت دايە تاي ژيانم ئەوينت يۆتە ناميانم "ھەژار"

ناماولوايى: ھاتوچۆن.

نامادە: بەرھەف، حازر.

نامادەيى: بەرھەفى، حازرى.

نامادەكرن: بەرھەف كرن، حازر كرن.

نامادەكرى: بەرھەف كرى، حازركرى.

ناموزگار: شېرەت كەر، ماموستا.

نامورزگارى: شېرەت.

نامىژ: تېكەل، باوەش (معاشرە، مېاشرە).

ناماس: پەرچفتن، خەوتن (ورم) <ھەورامبە>.

نامان: ھاتن، سېنك، قاپ.

نامانج: بىتېرە ئارمانج.

- وچ مەبەستى (مەعنای) كىم و زىدە ناكەت، وەكى: ويران، دىران، لىدان...
نانين: ئىنان، ھاوردن.
نانىشك: ئەنىشك، خوارۆك (معوج)، لئاقىستايۇنى ھەر بەو مەبەستە ھاتىيە. و ئەنىشك و ئەنىشكە ئى ھەر ئى خانەوادەيى يە. (مرفق).
ئان: يان، يا، «ئان لئاشىكە، ئان ل ئاشى باركە» "پەند"؛ «ئان كوردستان، ئان نەمان».
ئانام: ئەندام.
ئانە: وشەكە ھەر دەمى كۆ بدووماھىيا ئاقى قە چەسپىيا، دى ئى كەتە (مشبە بە)، وەكى: زالوانە (زالو صفە)، مندالانە، پىاوانە، دليرانە، شىرانە، مەردانە. دى بىتە ھەرفا نىسبەتى ئەگەر بدووماھىيا (اسم الجنس) يىقە چەسپىيا، وەكى: رىقەچۇنا دزانە، پىتلاقى ئزانە، كراسى ميرانە.
ئانگوت: ھنگافت.
ئانگوتەن: ھنگافت.
ئاند: پاشگرە كارى تىنەپەر دكەتە تىپەر (فعلى لازىمى دكەتە متعدى). بۆ وىنە: ئەقە ھەمى تىنەپەرن. دەمىكو ئاند دىبىتە ھەمى تىپەر دبن، بۆ وىنە: شكاند، كەناند، مراند، خەلاند، نغاند.
ئاوا: ئاڧا، ئاودەدان.
ئاو: ئاڧ.
ئاودەدان: ئاقەدان (عامر).
ئاودەدانى: ئاقەدانى (معمور، عمارە).
ئاوخانە: ئاودەستخانە، تەتى.
ئاوخاردن: ئاڧ قەخارن.
ئاودان: ئاڧدان (سقى).
ئاودز: ئەو ھەردى ئاقى ددزىت، سرنج، شرنقە، دەرزا ئاقى.
ئاودەست: ئەو ئاقەكە كۆ بۆ ئىستىنجايى ئامادە كرى.
ئاوار: وىرانە، چاپى.
ئاوارەكرن: دەریدەر كرن.
ئاوارەيى: دەریدەرى، باژىلەيى.
ئاوارەچى: ئاوارەكەر.
ئاوہخ: ئاخ، ئاھ.
ئاودەستخانە: تەتى، ئەدەبخانە.
ئاواز: سەدا، دەنگ.
ئاوام: وام، قام، قەر.
- ئاور:** ئاگر، ئاقش، سەرەنج.
ئاورى: ھەڧال، ھەڧالرى.
ئاوربەند: ئاتەش بەست، ئاگر بەست.
ئاوات: داخواز، ئارەزوو (بغیە، منى).
ئاواتخوستان: داخواز كرن، ئارەزوو كرن (تمنى).
ئاواتخواز: ھىوادار، ھىشى دار.
ئاوارتن: چەرت كرن، قەقە تاندن (فصل تمیز، استثناء).
ئاوازخوش: دەنگ خوش.
ئاوا: داوى، دفن بلند، «ڧلانكەس ددلى خو دا چەند ئاواپە!»، ئاقەدان، داچونا روژى.
ئاواتتە: ھاوئەتتە، نە سار نە گەرم (ت).
ئاوئەتتەچى: ھاوئەتتەچى، رەشەكەر.
ئاودز: شرنقە، سرنج.
ئاودرووت: بۆ قەرۆچكاندنا تەيران بەھۆى ئاڧا گەرم بكار تىت.
ئاورا: ھەورا، برسى «واژەيەكى شەبەكىيە».
ئاوژوو: بەرەڧاژى.
ئاوفا: ئەمباز، ھاوبەش.
ئاواوك: چەنەباز، پرىيژ.
ئاوبوتىر: ئەو بۆتكەدارەنە كو ئاقى تىرا دپۆرىننە سەر ملكى.
ئەويار: ئاوبوتىر، بۆتك.
ئاوباز: مەلەڧان، مەلەوان.
ئاوپر: ئەو دەرراقە، يان ئەو ھەردە كو ئاقى تىدا دبرن. ئەو مەر و مالاتە كو مرن دكەڧىتە تىدا ژ بەر گەلەك قەخارنا ئاڧا سار د زستانىدا.
ئاوربەر: قەگۇھاستنا ئاقى ژ تامانەكئ بۆ تامانەكادى.
ئاوبەند: ئىسقات، نەخوشىيا ژنىكىت ئاوس.
ئاوپال: ئاوپاليتش.
ئاوپاليتف: سەڧىنك.
ئاوہرەش: يان «ئاقارەش»، كۆرەبۇون، ڧالا بەد.
ئاڧدزك: ئەو برىنە كو ئاڧ بچىتە تىدا و تەشەنە بىيت.
ئاوپر: ھاڧرى، سەرنج، "جزيرى" ڧەرموويە: «وان دچەرختىدا كو دىم - ئاور پەياپەى دانە من».
ئاودر: كەنداو، ئاوكەند.
ئاوكەند: ئاوپرەكە، كەنداڧ.
ئاوخۇرى: ئەو ترارە كو تىرا ئاڧ قەخارنا مەرۆڧەكى بگريت، ترارى ئاقخۇرىيى.

ناوژونه: ئابژونه، ئاغزوم، ئاسنځ سهړئ قاووش.

ناوېرژين: ئه و كهسه ئافئ دره شينيت. ئه و ده ستگايه نه كو ئافئ دره شين.

ناوېرژاندن: ئاف ره شانندن.

ناويستا: ئافئستا، ئه و يه كه مين كتيبنا ئاسمانى يه كو د بيتزن بزمانئ كوردى هاتيه نقيساندن و «گوايه» ئه رده شيرئ پاپكانى (پاشايه كى كورد بوويه) فه رمان دا يه ب كو مكرنا وئ، پاشى ئافچوئنا وئ، هه ژئ گوتن و به بيان كرنئ يه (ئافئستا) چنده سه دهك پاش مرنا زه رده شتى (د.خ) هاتيه نقيساندن و پاشى ژ لايئ هندهك كه سانغه هاتيه كوئم شه كرن ئه و هه مى ژئ خه لكئ هه ريمى مادان نه بوون. هه رچه ند (گوايه) گاتان پشه كه كئ ئافئستا يييه هندهك سرودت زه رده شتسيه، به لئ بو هندئ ژئ چ به لگه يه كى موكوم (قاطع) نينه ئه ف جا هه ر چنده كو زمانئ ئافئستا پئ هاتيه نقيسين فارسى نينه و زمانه كئ تايه تيه و بزمانئ ئافئستايى ئاف ده ركربه و مه شهو بوويه و لگه ل هندئ ژئ كو پشه كه ك ژ زمانئ ئافئستايى ل هندهك رووفه لكوردى يئ نه ژ دجيت. به لئ... هه ر نايسته به لگه بو هندئ كو ئافئستا هه موو كوردى يئ كه فنه. ميژووفان دبئژتى: زه رده شت مرؤفه كئ جوئكار (جوتيار) و خه لكئ هه ريمى «ماد» بوويه و هه ر لئاف خه لكئ ده فه رئ بيرو باور و رتبازا خو به لاف كربه. به لئ... پاشى فئ به لاف كرنئ، له لايه ن ماديت كوچه رقه (به شه كئ زورئ كوردئ وى چاخى) به ربه ركانا وى هاتيه كرن و ژ ولاتئ خو هاتيه ده ركرن و باژتيله كريا يه و چوويه هه ريميت دى ژ ئيرانئ و ئايينئ خولوتري به لاف كربه و، پاشى ئه شكانيان گوئتت وئ كوئم كرينه و پشتى وانژئ ساسانيان هه روه كربه و دياره ئه شكانيان و ساسانيان هه تا راده يه كئ زور شتو يئ زمانئ وى چاخئ خو بسه ر زمانئ به رته ئ ئافئستايى ئيخستينه و تيكه ل و پتبه ك كرينه. به لئ وه سا دياره لبه ر هندئ و ئايينئ زه رده شتى (د.خ) بزمانئ مادان بوويه، نه شياينه زمانئ «مادان - كوردان» ژ ئافئستايى بيه كجارى لابه دن و لئاف بيه ن و زمانئ خو لئ وئ بچه قينن و بنجئ وى داكوتن و ژ به ر هندئ ناچار بوويه هندهك لزمانئ كو زه رده شت ئايين پئ به لاف كرىو تيكه لئ زمانئ خو بكه ن و په خش كه ن. بكورتئ ژ به ر هندئ، زمانه كئ تيكه ل ژ فان زمانا په يدا بو و هيدى هيدى زمانيت دى بيت ئيرانى تيكه ل بوويه هه تا زمانئ كو ئه م دبئژينئ ئافئستا.

ئاوسا: ئاوسان، ئاوساو، پولك، ئافگرئ.

ئاوساو: و «ئاوس» و «ئافس» و «ئابسته ن» هه مى ژ يه ك ريشه نه، ب مه عنا «پولك» ي دگه هين و هه مى دچنه سه ر يه ك چكو ئافسيژئ هه ر ئافه ئاف ره حمئ كوئم دببت، هه ر وه كى پولك لسه ر له شئ مرؤفى پري ئافدببت.

ئاويته: (١) ژ ئامرازئ فه لاهه تئ، لايسته، لايسته؛ (٢) زارى، نالين، فيغان، كالين.

ئاويار: ئاودير.

ئاودير: ئه و كه سه كو ئافئ مه زووعاتى بمانگانه، يان بسالانه ب ئوجره ت بده ته وه رزكاران.

ئاويارى: ئاوديرى.

ئاودر: ئاودر كه.

ئاودر كه: ئاودر (خليج).

ئاوانازى بين: كر كركا گه رووى (حنجره).

ئاوه ند: دبئژنه وى وه ريسئ كو هه ر دوو سه ريت وى ب دوو داران گرئ بده ن و ويشيتت ترى پتفه به لايه ن، به لگه، ده ليل، بورهان، قولپ (حجه)، و ب مه عنا ئامان ژئ هاتيه.

ئاورينگ: پريشكا ئاگرئ.

ئاووينه: وه كى ئافئ، به لئ كورد بخره له تئ، يان ژبه ر كورت كرنئ دبئژن: ئاويته وه كو ئافئ، به رنگئ ئافئ، قؤديك، گوژگئ.

ئاوريشم: حه رير، ئارمووش، ئه بريشم، ئه وريشم و هه وريشم ژئ هاتيه و عه ربه كارى بوويه بو (ابريسم).

ئاوز: ناريش، ژيرى، ئاوه ز، هوش.

ئاويلكه: بيته وئشى يا مرئئ (سكرات).

ئاورگ: پتكوچك، كوانك (مرقد).

ئاونگ: خونا ف، بارانا هوور.

ئاوايه: عه ردئ ئافئ، به راف.

ئاوه نگ: ئاونگ.

ئاوه ز: ئاوز، هوش.

ئاويته: خو ديك، قؤديك ژ دوو واژه بان پتبه كه تيه: ئاو + ويته. **ئاويته به ند:** ئؤده يئ شيشه به ندرئ.

ئاوى: عه ردئ بئاف، عه ردئ ئافئ، به راف.

ئاوس: ئافس، باردار. ئاوسئ: باردارئ.

ئاوسكرن: ئافسكرن، ئاوسكردن، باردار كرن.

- ناوشرینک:** قهلیبۆک.
- ناولناو:** هه‌قالناف.
- ناولناوی ژماری:** هه‌قال ناڤی ژماره‌یی.
- ناوکی:** وه‌کی ناڤی، بره‌نگی ناڤی، روڤ وه‌کی ناڤی.
- ناوه‌کی:** باژتیه، ده‌به‌در، ناواره، شل، وه‌کی ناڤی.
- ناوگۆشت:** چه‌لاو، گۆشتاو.
- ناه:** ناخ.
- ناها:** په‌یقا سه‌رسۆرمانی.
- ناهن:** ئاسن.
- ناهنک:** به‌زم، موسیقا.
- ناهنک گیتی:** به‌زمگیتی (مطرب).
- ناهی:** ناگر، ناھر.
- ناهو:** ناھی، مامز.
- ناهره‌من:** نه‌هره‌من، ژ دوو واژه‌یان پیکه‌تیه: ناھر + مان، ئانکو «جی + ناگری» پێ مرز پێ شه‌یتانه.
- ناهیست:** ئارام.
- ناهوژا:** یه‌زدان، خودی.
- ناهوژایی:** خودایی (ربانی).
- ناهیته:** خراب، به‌د (سیء).
- ناهی:** نه‌وان (هۆلاء).
- ناهال:** نه‌هل، ئارام، نه‌ف وشه‌یه لساها‌نامه‌یا فرده‌وسی ژ فارسی یا که‌فن هاتیه نه‌سلی وئ (هال)ه، «ته‌ماشای واژه‌ی (هال) ی بکه». بکوردی دبیژن: فلان پپچه‌ک ناھل بوویه، ئانکو: ئارام بوویه. نه‌هل ژ ناھالی قه‌هاتیه نه‌ ژ (اهل)ی عه‌ره‌بی.
- ناهننگ گیتی:** به‌زمگیتی (مطرب).
- ناهار:** گلێز (لعاب).
- ناھۆ:** په‌تا، درم، تووته، ده‌رد، تازار.
- ناھر:** ناھیر.
- ناھی:** ناگر.
- نایه:** نه‌ندازه، ناگر، عه‌یار، عه‌یاره (قیاس).
- نایش:** خه‌بات، ئیش، کار (سعی، کسب).
- ناي:** په‌یقا سه‌رسۆرمان و په‌شیمانی، ژ نائی پێ ئاقیستاییشه هاتیه؛ ناڤ، بزراڤی هه‌ده‌ک شه‌به‌کان.
- ناي ناي:** (۱) ناوازه‌کی کوردی، بو سه‌رسۆرمانه بکار تیت.
- نایهۆ:** هایهۆ (کلمه‌ استنکار).
- نایه‌ردان:** ناگردان، قیاسکه.
- نايۆ:** کات، ژین.
- نايه:** نه‌یه، نه‌فه، بزراڤی هه‌ورامی دبیژن: یه.
- ناينه:** نه‌هۆ پیتقه، دامی دابیت.
- نايندار:** باورمه‌ند، خودان نایین (متدین).
- نايین و نويین:** چه‌پ و چه‌رو حیهله بناڤی دینی.
- نايین:** ری، زئی، رتیاژگه، دین.
- نايینه:** ناوتینه (مرآت).
- نايین په‌رست:** دیندار، دین په‌رست، دین په‌روه‌ر.
- نايفت:** ئومید، سوود (نفع، فايده)، ئاقیستیایی ژئی نايفت هاتیه.
- ناياره:** قیاس، کورد بخه‌له‌تی دبیژن (عه‌یاره).
- نايهۆت:** هه‌یهۆت، خلاس بوون مه‌هیت بجۆت ئانکو: ته‌مامیا هه‌ر دوو کانونان دبیژنی (هه‌یهۆت) و دبیژن (نه‌یهۆت).
- زۆرجار گه‌له‌ک سه‌رما تیدا دژوار دبیت. له‌و باب و کالیت مه‌ بکوردی دبیژن: «نه‌یهۆت، خه‌لاس بوون مه‌هیت بجۆت - دایین کچ فرۆت، دابداری و لیه‌ر خو سووت!»
- نايله‌من:** ره‌قشیله، ره‌شویله، ره‌شقیله (زرزور).
- نايه‌ر:** ناگر، بزراڤی هه‌ورامی "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «ئیمشه‌و هه‌م خه‌مان وه‌ نه‌م سه‌داوه - سه‌رتاپای ته‌نم نایه‌ر وه‌رداوه».
- نايينزا:** نه‌ف په‌یقه ژ دو واژه‌یان پیکه‌تیه: نایین + زاد، پاشی هاتیه کورت کرن و لیکدان و بوویه نایینزا ئانکو: زاده‌یی نایینی، یان: نایین + نزا ئانکو دین و دوعا، ژبه‌رکو نزا ب رامانا هیقی و پارانه‌قی هاتیه ته‌ماشای واژه‌ی (نزا) ی بکه.
- نه:** تپیه‌که نه‌گه‌ر لپیشیا واژه‌ی هات دئ لسه‌ر دوو جورا بیت، خورستی، یان پیتقه‌نووس: (۱) خورستی نه‌سلی نه‌وه کوژ له‌شی واژه‌ی بیت و چینابیت بیته‌ فه‌ردان، وه‌کی: نه‌ز، نه‌رزان، نه‌یوان، نه‌ینی، نه‌شکرا، نه‌بدال: (۲) پیتقه‌نووس (نه‌نه‌سلی) نه‌وه‌کوژ له‌شی واژه‌ی بیت، به‌لی بفره‌ داناوی مه‌عنا و مه‌به‌ستی ناگۆریت، وه‌کی: شکفت (نه‌شکفت)، سپیندار (نه‌سپیندار)، گه‌ر (نه‌گه‌ر)، ژمارتن (نه‌ژمارتن)، شکه‌نجه (نه‌شکه‌نجه).
- نه‌ئیتره:** مام وه‌ستایی دانیشگای.
- نه‌نۆجنگه:** بلندترین، عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (اوج) ی (ناویستا).

- ئەنئۆرەنت:** ئەلۋەند، ئاقى چىياپەكى ئىرانىيە.
- ئەنئۆرە تۆچە:** رۆن كرن.
- ئەنئۆر سېرە:** سىپارتىن، راسپاردن (ئاويستا).
- ئەنئۆر يىش:** بىر رىش.
- ئەنئۆر شىما:** خەشم، كىن (حق).
- ئەنئۆر ئىش:** ئىش، كار (ئاويستا).
- ئە:** ئەگەر لىسەرى كارى بىت و ژ لەشى وازەى نەبىت بۆ (استقبالىن) تىت، وەكى: ئەكەم، ئەبەم، ئەخۆم، ئەرۆم، ئەنۋوسم.
- ئەبدال:** پۆرى نىر، دەرويش، بەلەنگاز.
- ئەبەرە:** ھاوردن، ئاوردن، ئىنان.
- ئەبلەق:** چاقرەق.
- ئەبەرۆ:** برۆ، ئاقىستاينى ژى (برۆ) ھاتىيە.
- ئەبلە تراش:** شىت، ئەسلى وى «ئەبلە + تراش».
- ئەبىرەش:** ژنا كىم شىر.
- ئەبلە مەزىچ:** زىدەرەوى (اسراف).
- ئەبىزىم:** زىرپى پاك و ساف، عەرەبكارى بوويە.
- ئەبىزىم:** ئابزۆنە، ئاقزۆنە.
- ئەبان:** ئابان، ھەيشا ھەشتى ئىرانىيە، ئاقى فرىشتەيا ئاسنىيە.
- ئەبىيۆن:** عەرەبكارى بوويە، بۆ (افىيۆن).
- ئەپەكۆرە:** ئاقىشتىن. دو وازەنە: «ئەپە + كۆرە».
- ئەپە غۆرە:** ئاقىشتىن. دو وازەنە: «ئەپە + غۆرە».
- ئەپە نايۆ:** ئابالىغ، نەگەشتى.
- ئەپە:** ئاڭ.
- ئەپەرتر:** زۆرتىر.
- ئەپراغ:** ئەپراغ، دۆلمە، رەنگە توركى بىت ھەرۋەسا بە يونانىيى (ئەپراغ).
- ئەپراغ:** ئىپراغ، دۆلمە.
- ئەتك:** ھەتك، فەيت (سمعه).
- ئەتك لىبىرن:** ھەيا لىبىرن، فەيتكىرن، شەرمەزاركىرن.
- ئەتك بەر:** بىر شەرم (ھتاك)، كوردكارى بوويە (ع،ك).
- ئەتۆزان:** زەردەشتى.
- ئەتەشە:** جۆرە گورپاتىيەكە تووشى پەزى دىبىت.
- ئەترەش:** فرىشتەيى زىرەقانى ئاقىيە، زەرەڭ، زەندەق.
- ئەترەش پەقىن:** زراف بزدىيان، زەندەق چوون.
- ئەترەش چوون:** زراف رۇيان، بزدىيان، زەندەق چوون.
- ئەتۆ:** تۆ.
- ئەترىنج:** ترىنج، عەرەبكارى بوويە بۆ (اترىنج).
- ئەترۆش:** ئەترەش، فرىشتەيى زىرەقانى ئاڭ و ئاگرىيە، ئاقى شەرەكى كەقنى كوردانە ل پارىزگەھا دھۆكى كوردستانا عىراقى، ھەتا ۱۹۷۵ ھەر ئاڭا بوو، بەعسىيان وىران كر، ئەترەش و ئەترۆش ب مەعنا زەرەڭ و زەندەق و ورەى و جەسارەتتى ژى تىن.
- ئەخرەب:** دووېشك، رەنگە عەرەبى بىت.
- ئەخترەمە:** شەكەستى، دىل، ئەسىر، خەتيرە، دەوائى تالانى (ذليل).
- ئەختەر:** ئەستىرە، بەخت، ئالا، فرىشتەيى وەكىلى عەردى (طالع).
- ئەختەرستان:** كىتپەكە د ئەحكامىت ئىستىران.
- ئەختەر سۆتى:** ئەستىرە سۆتى، بى (طالع)، بەدبەخت.
- ئەختەر ژمىر:** ئەستىرە ناس.
- ئەختەرى كاويان:** ئالايى فرىدونى، ئەوى كو كاوى بلند كر بو بۆ شۆرشى دژى (ضحاك) ى. ئەو ئالا پارچە كەڭلەك بو دىبىژنى ئەختەرى كاويان، يان درەڭشى كاويان.
- ئەختە كرن:** خەساندن.
- ئەختە:** ئىختە، بارگىر (كديش).
- ئەخگەر:** ناگر.
- ئەخشال:** قاپ و قاچاخىت ئاڭ مالى (اثاث البيت التافهة).
- ئەخلەدان:** مار وەكى خۆ گەرى گەرى دكەت دىبىژنى: ئەخلەدان، ئەخلەداى (تكعوك الحية).
- ئەخيار:** نەمەست (ضد السكر).
- ئەخم كرن:** روى ترش كرن.
- ئەخلەخ:** ئىكەك، زوخمە، سوخمە (صدرىيە).
- ئەدى:** ئىدى (اجل).
- ئەددى:** ژ بەرچە «ئەددى تۆ بۆ ناخوونى؟».
- ئەدا:** دايك، رەفتار، رەوشت، ئەخلاق.
- ئەدىنە:** ئادىنە، ئەينى، ھەينى (يوم الجمعة).
- ئەداپايا:** كولىكەكە وەكى دەستى مۆڭقى پەنجەدارە.
- ئەردەشىر:** پاشايەكى ساسانىيە؛ ئەڭ ئاقە پىك ھاتىيە ژ دو واژا (ئەرد+شىر) مانا شىررى دروست ئان راست.
- ئەرژەنگ:** وىتەنامەى مانى، و پالەوانەكى تورانىيە كو بدەستى (توسى) ھاتە كوشتن، و ئاقى دىوەكىيە كو د مازندران

نەرزەش: قىممەت، بەھا، عەربەبكارى بووئە بۆ (نەرش).
نەرفاز: ئەفراز.
نەرتەپاتە: پاسەفانى عەردى، ل ئولا زەردەشتى.
نەرتە: ئاويتا، راست (حقيقت).
نەرشات: ژمارە هەشتى (۸۰).
نەرشەكە: نەرشەك، رشك، رەشك، رشتە (حسد). رەنگە
 واژەى زك رەش ژ رەھىت «رشك» ئى ھاتبىتە تراشين،
 وەكى دىبىژن زك رەش، ئانكوو (حسود).
نەرتنە: نىف گەز (باع).
نەرارات: زنجىرە چىيايت ژۆرى يىن كوردستانى يە.
نەرەوودە: تاقي كرى، جەرياندى.
نەرك: رەنج، نەركە، وەزىفە (تعب).
نەركدار: رەنجبەر، نەركەدار، زەحمەتكىش.
نەرەقچىن: كولاقي ژ دەزى يىن سپى تىتە درستكرن (ع،ك).
نەرى: بەلى؟، ناي؟ (نعم، اجل).
نەرەپەستە: پالپالانى، قەرە پەستۆكانى، قەرە پەستۆك.
نەرەبەستە: بەسلەمە، دابەستى، ئەو حەيوانە كو ب خودان كەن
 ھەتا قەلەو دىبىت و پاشى سەرى وى بىرن و بكنە قەلى.
نەرەقگىر: ئارەقگىر، ئەو تىشتى ئارەقا لەشى دكىشتە خو.
نەرس: رۆندك، فرمىسك.
نەرمۆن: عرىۆن، معامەلە بەكە ھەندەك مالى ئىكەم جار ددەنە
 فرۆشبارى.
نەرموزد: ئەھۆرا مەزدا، يەزدانى گەورە.
نەرنە: ئەگەر نە.
نەرەند: (۱) تاقي كردن، ئەزمون (۲) ئارەزوو، جادوو، (۳)،
 (شرط العرب) روبارى دجلە.
نەرەندروو: روبارى نەرەندى (دجلەى) رىبارەكە ژ لىك دانا
 ھەرسى رىبازىن (دجلە و فرات و كارون) ل باشورى
 عىراقى چى دىبىت و دىبىژنى (شط العرب).
نەرج: وەرچ، مەزنانى.
نەرج مەند: بزرگوار، واژەبى نەرجى ئاقىستىبە د كوردىدا تەحوبر
 بووئە (وەرچ) ى و عەربەبكارىژى بووئە بۆ (نەرش) ى ب
 مەعنا بەھايە.
نەرنان: دانان.
نەرنە: دانە.
نەز: من (انا): «نەزم زەردەشت، دۆستى ئاھۆرا مەزداو»

لگەل رۆستەمى دەرگىر بوو بوو و رۆستەمى ئەو كوشت.
 "جىزىرى" فەرمووبە: «بسىماقى بزىراقى تو رۆژى نەخشەكى
 باقى - كو دا نەرزەنگ ژ وى ناقي لىبەر روژى نەبت
 پەردە».
نەرد: (۱) ناقي فرىشتە بەكە وەكىلى سەرمالى يە لدىنى
 زەردەشتىدا؛ (۲) زەمىن، ھىز، تەندىستى، توانايى.
نەر: ئەگەر (آن، آذ).
نەرىزە: باوھىن.
نەرىزە لىكرن: باوھىن لىكرن.
نەرز: سوود، مفا (نفع، ارزش).
نەرزان: كىم بەھا (رخىص).
نەرزانى: كىم بەھايى (رخص).
نەرزان بايى: نەرزان بەھايى.
نەرزىن: گارسى زەرە، نەرزىنك، ژ (زەنخ) ھاتى يە.
نەرامەند: خەمبار، خەمگىن.
نەرخە: ھارىكەر، پىشتەگىر، رەنگە ژ رەكەخى عبرى كو ب
 مەعنا ئىستىراكىبە ھاتبىت (نصير). نەرخەوان: نەركەوان،
 نەرخەوان (ارجوان).
 نەرخەوانى: نەركەوانى، نەرخەوانى.
نەرزى: جورەكى ھۆيرانە.
نەرا: بۆچى؟
نەرە: مشار (منشار). بارا بتر كورد نەرى بكار دىبەن، چكو
 مشار عەربىبە و كوردكارى بووئە ژ منشارىقە ھاتبە. رەنگە
 نەرە وشەبەكى موشتەرەك مابەينا كوردى و فارسى يى بىت.
نەرشەك: چاڭ تارى، حەسوود، بەخىل.
نەرغەوان: ژ نەركەوانى عەربەبكارى بووئە، بۆ نەرجەوان و
 نەرغەوانى، ئەمژى ھەر عەربەبكارى بەكەى بكار دىبەن و
 دىبىژىن: (ارغوان). "جىزىرى" ھەر وەكەرىبە كو فەرمووبە:
 «خوون و زۆخ جو جۆرەوان تى - وەك عەقىق و نەرغەوان
 تى / لى ژ دەست سەلوا جەوان تى - ئەو شەپالا شەنگ و
 شوخ».
نەرد بەھەشت: ناقي ھەيڤا دوويى ئىرانىبە. ناقي فرىشتەكەبە د
 ئايىنى زەردەشتىدا و ئىناقىستايى نەردوھەشت ھاتبە.
 نەردبەھەشت ناقي رۆژا سىبى يە لەھەمى ھەيڤىت ھەتاقى يە
 (ئىرانى). ناقي جەژنا نەردى بەھەشتەگانە كو دكەڤىتە
 رۆژا سى يى ھەيڤا نەرد بەھەشتىدا كو زەردەشتى ھەر سال
 وى جەژنى بەرپا دكەن. ھەيڤا دووھىنى بەھارى.

دوشمەنى ئەھرىمەن» "ئاقىستا"؛ «ئەگەر ئەزم ھەلدە بەزم»
 "پەند". جىتفاھە كى گەلەك كەقنەو بەرى كارى تىننە پەرتىت
 - چ كارى رابردوو چ نوگە چ ئايندە بيت- بەلى داخلى
 كارى رابردوو تىپەر نايىت مەگەر بىتتە (بەركار)، وەكى:
 وى ئەز دىتتوم، وى ئەز دىتم.
ئەز نەشىم: ئەز ناتوانم. لئاقىستايدا (ئەندىشىم) ھاتىبە.
ئازا: ئازاد، سەربەست.
ئازاد: نەجىب، ئازا، زىرەك، دلپىر، (حىر). ئەف واژەبە
 لئاقىستايدا (ئازاتە) ھاتىبە ئانكو ئازاد، نەجىب.
ئازادەكان: چىنەكى بلندو سوارچاكان بوون ل سەردەمى
 ساسانىيان.
ئەزىنەنى: ئەزىندە (مخلصك).
ئەزمون: تاقى، ژ رىشەبى ئازمايشى ھاتىبە (امتحان).
ئەزەخ: ئاقى گوندەكى بە لكورداستانا عىراقى - دھۆك. لئقىرە
 ھەژى گۆتتى يە گەلەك گوند ل رۆژا ئاقى كوردستانى ھەنە
 دووماھىيا وان تىپا (خ) ھەبە، ئەو ژبەر شىرىنيا ئاقى
 ئەخنىخى (نوحى) يە ئەو گوند ژى ئەقەنە: ئەزەخ، ھەزەخ،
 ھەرزەخ، پەرخ، بابۇخ - باباؤخكى، زاخ (زاخۆ)، شەرنەخ
 - شەرنەخى، شندۆخ - شندۆخا؛ ئەف واژانە ژ رىشەى
 ئارامىنە.
ئەزمان: (لسان)، ئەزمان ژ (زبان) ى كوردىترە و زمان ژ
 ھەردووان سقكتەرە.
ئەزمانگا: گىياھەكە.
ئەزمانرەش: ئەزمان پىس (فاحش).
ئەزمان تىژ: زمان درىژ (حاد اللسان).
ئەزمان درىژ: بى توره، ئەزمان پىس (طويل اللسان).
ئەزاتە: تىشتى مى بى ئەزى. (ستەور: قسر، ئەزى).
ئەزافە: گلىش، عەزافە.
ئەزقېن: ئالۆيون، تىكرامان، ھەزقېن.
ئەزمار: ژمارە، ئەزمارە، شمارە.
ئەزمارەخواز: ژمىريار، ژمىركار.
ئەزمارتن: (ھەزمارتن).
ئەزماركەر: ژمارەكەر، ژمىريار.
ئەزمارتى: ھاتىبە ھەزمارتن (معدود).
ئەزدەر: ئەزديھا، ئەزدەھاك، جورە موشەكەكە ل ژىر ئاقى بكار
 تىت دژى دژمىنى.

ئەزئۆ: لئاقىستايدا (ژەنو) ھاتىبە، چۆك.
ئەزئەفاتن: ئەزئەوتن.
ئەزئەوتن: بىستان، گوھ لى بون.
ئەزكەفت: ئەشكەوت، ئشكەوت، شكەفت.
ئەزى: مارى مەزن، جورە مارەكە سۆرى شكفتايە.
ئەزى: بناغا وى: «ئەز ژى» يە، منىش.
ئەزىر: ژىر، زىرەك، فاما، تىگەشتى.
ئەزەخ: ئەزەخ، بالوولك (نوء لول).
ئەزى: گولپىوو.
ئەزئەوين: گولپىبون.
ئەس: ئەز، بگۆرىنا (ز) ب (س) چكو ئەف جورە گۆرىنە د
 كوردىدا ژۆر بكارتنى.
ئەسپ: ھەسپ، ھەسپ، ئەسپ، بەلى ھەسپ بكارتر و
 كوردىترە. ھەسپ گەلەك ئاقى سىفەت د كوردى و فارسىدا
 ھەنە: بارە، بارەگى (ھەسپى بارى)، بالاد، بالادە (ھەسپى
 توندرۆ)، پۆزە (ھەسپى نىلە)، تۆسن (ھەسپى سەركىش)،
 جەردە (ھەسپى دورەگ، ئەختە)، چەرمە (ھەسپى سىپى)،
 خنگ (ھەسپى باز)، دىزە (ھەسپى رەش، يان
 خاكستەرى)، سەمەند (رەنگ زەر)، توند (توندرۆ)، يەك
 ران.
ئەسپازى: قوشمە و چرىدانى بەھسپان.
ئەسپەرە: سقى، كەپەك، پۆستى گەنى و دەخلى، كاپەك.
ئەسپول: ئەسپل.
ئەسپل: سىپل، خاش، خالخالك (طحال).
ئەسپون: چۆغان، تىسو، «تىسوو كوردىترە».
ئەستونى: عامودى.
ئەسپەرە: مەترەكە، دارەكى كو دكەنە سەر دەستكى پىمەرى و
 پى خۆ دداننە سەردا.
ئەستەپىتر: بىترە ئەزاتە.
ئەسپارتن: ئەسپاردن.
ئەسپاردن: راسپارتن (توصيه).
ئەسپىندار: سىپىندار (سپەھىدار).
ئەسرىن: رۆندك، فرمىسك.
ئەسپايى: دەرەبەگ يان جىگرى دەرەبەگى.
ئەسپىناخ: ئەسپەناخ، ئسفاخ (اسفیناج).
ئەسپى: گىباندارە وەكى كىچى (قمل).

- ئەسپيئون:** جەنن ئەسپي زور تېدا بن.
- ئەسپەند:** ئيسپەند، ئيسفەند، ھەيقەكا ئيراني يە (شباط).
- ئەسپا:** ماھين، ئەسپ بۆ ئيىرى و ئەسپا بۆ مې لئاقىستاي بكار ھاتىبە.
- ئەستېرەكارى:** فال گرتن، رەمل لېدان.
- ئەسپە:** ويسپا، قيسپا، قيسفا (ھەسپ).
- ئەستىرلىك:** سترک، شرياز.
- ئەستوو:** ئەستۆ، سوکر.
- ئەستوور:** ستوور، برىتيە ژ ستەمكارى (غليظ).
- ئەستوورى:** برىتيە ژ خورت و قەوى (غلظە).
- ئەستەنگ:** ستىنگ، زەمبور، ژ بنەمالا زركىتتکايە.
- ئەستەرە:** گوزان، گوزان (موس الحلاقە).
- ئەستەر:** ھەستەر، ھىستەر، بىبەر؛ ئەستەر، ئان ھىستەر پىتک ھاتىبە ژ دو بەشان (1) پىتا نەرى يە (ناقىيە) (ستر) نژاد، بەر، طوف (ذرىبە) (بغل).
- ئەستىرى:** ئستىرى، درک، سترىک (شوک).
- ئەستىرک:** جەھکە ژ قورپى يان ب دارا درست دکەن بو پاراستنا ئازوقەى.
- ئەستوون:** عامود، ئستىن.
- ئەستىرۆک:** جانەوەرەكى بالدارە بشەقنى رۆناھى ددەت، ھندەک دىبىژنى «ئىستىر، ئىستىرۆک»، ژ خانەوادى کىزانە.
- ئەستىشک:** کەفگىر.
- ئەسکل:** پەل، پەنگر، پەرەنگ (جمر، جمەرە).
- ئەسکور:** ھەسکوو، ھسکو (مفرقە).
- ئەستوورگ:** ستوورگ، مەزن، بکەلەخ، بقەلافەت، بتىن (قوى). ئەف واژەبە د کوریدا کز و لاواز بووبە ھەتا نىزىكى مرنى بووبە مەگەر د زاراقى کرمانجىا ژىرىدا بەو مەعنايە، بۆ نەوعە نانەكى بكار تىت دىبىژنى «ئەستوورکە» کو بکرمانجىا ژۆرى دىبىژنى «دۆرک»، بفارسى دىبىژنى «سترگ» ستىرکار ژى ھاتىبە.
- ئەستوورگە:** دۆرک، ناننى سىلن، بزراقى بادىنانى ب (الف) و بى. (الف) تىت وەكى سىپىندار و ئەسپىندار، وستوون و ئەستوون، سپارتن و ئەسپارتن، ستورکە و ئەستورکە، ستوورگ و ئەستوورگ، ستى و ئەستى، ستىرە و ئەستىرە ...
- ئەستى:** ئستە، ئاسنەکە ل بەرى ددەن و چرىسکا دھاقيىژىت (مقدمە).
- ئەستار:** بە تەنن جلكان.
- ئەستىرەشناس:** ئەستىرەناس، خىبزان، خىقزان.
- ئەستوندەك:** ئەستونگ، ستىون، ستون.
- ئەستوران:** داڧا ستوور، رىس ستوور.
- ئەستوورايى:** ئەستوورى: «ھەمى تشت بزراقى دبزدىت تەنى مرۆڧ لئەستوورى» "پەند".
- ئەستىل:** قولە تىن، برک (حوض).
- ئەستىوگ:** ئەو ئاسنە کو ھەقىرى پى تىكشە ددەن.
- ئەستىڧ:** ئەستىبو، ئەو خاكە ناسەيە كو خولى بى پى دەردكەن (مساه النار).
- ئەسكەناس:** پارەو دراڧنى كاغەزى.
- ئەسكەنە:** ئالاقەكە بو تراشېن و كولانا دارا.
- ئەسان:** سانايى، ساناهى.
- ئەسكەلە:** ئىسكەلە (محطە) «رەنگە كوردى نەبىت».
- ئەش:** جىناڧقە كول پاشى كەلىمەى تىت و مەعنا غائىبى دگەھىنىت: وتردەش، بەردەش، كەردەش، واتەش، يانەش، كورەش، گەدەش.
- ئەشكەلە:** باوەش.
- ئەشك:** رۆندك، فرمىسك.
- ئەشكەفت:** شكەفت، شكەوت، ئەشكەوت.
- ئەشكەنجە:** ئازار (عذاب).
- ئەشكەنجەكەر:** ئازارکەر، مەردوم ئازار.
- ئەشكەنجەچى:** ئازارکەر، مەردوم ئازار.
- ئەشپىش:** ئەسپى.
- ئەشپىشۆ:** مرۆڧنى پىر سىپى، سىپىھۆ.
- ئەشكرا:** بەلى (واضح)، لئاقىستا «ئەشكەرە» ھاتىبە، ئاشكرا.
- ئەشكرابى:** ديارى (وضوح).
- ئەشكرابوون:** دياربوون، بەلى بوون.
- ئەشكراکەر:** ديارکەر.
- ئەشكراکرن:** ديارکرن.
- ئەشقمە:** عوورگش، عورگ لگەل عوورگشى، شكەمبە.
- ئەشكىل:** قىد، بەند.
- ئەشپىل:** ھىلكەى ماسيان.
- ئەشتوور:** حىشتر.
- ئەشتووران:** حىشترەڧان.
- ئەشتووردار:** خودان حىشتر.

ئەشەرە فى: دراقەكى خۆشبازار بوول ئىرانى سەردەمى (ملک اشرفى قاجارى).
ئەشى: دىبىت (مىکن).
ئەشكبار: بگريان، ب رۆندک و فرمىسک (باک).
ئەشکرئ: رۆندک بارىن (سکب الدموع).
ئەشکانى: ژ مېرەکا پاشايىت ئىرانى بوو.
ئەشکاوهر: رۆندک چىکەر (مسيل الدموع).
ئەشا: يەقە، ئەزەلى، حەتا حەتايى.
ئەفيارى: نەى مەست (ضد السكر).
ئەفام: وام، دەين، قەر.
ئەفراز: بلند، بەرز (علو، اعلا).
ئەفسانە: چىرۆک، سەرھاتى (قصه، حکايه).
ئەفسانەپيژ: چىرۆکپيژ.
ئەفسانەکەر: فيلباز (مشعوذ).
ئەفسان: هەسان.
ئەفسار: هەفسار، هەوسار، بەلى ئەفسار کوردبىترە چکو نىزىکتى (ئەئىسوى سار) ئاقىستايە (Eîwîsar) کو مەعنا ئەفسارىيە.
ئەفسوس: مخابن، خەم، خەفەت، عەرەبکارى بوويە بو (اسف).
ئەفسوون: حيله، فيل، پسپسا جادووکەرى.
ئەفسوونباز: جادوگەر، ئەفسوونکەر (ساحر).
ئەفشار: عەشیرەتەكى کوردبىيە «نادرشاه» ژ وانه.
ئەفروز: دورئىخستى، دەرکرى، چماندى.
ئەفسوونکەرى: کارى جادووى، فيل بازى.
ئەفيهان: ئاقى ئامازەدان بو نىزىکە.
ئەفيهانى: ئاقى ئامازەدان بو کۆمەليە.
ئەفسەر: پلەيەکە د ئاق لەشکەر و دەزگەهيت پوکيتى.
ئەفرىنگان: ئەو جىيە ل نىقەکا بەهەشت و جەهەنمى، قورئان دىبىرتى (اعراف)، ئاقىستايى يە.
ئەفە: ئەقە، ئەمە، ئەو ئەشەرەتى بۆ نىزىکە.
ئەفە: ئەقە، ئەمە، ئەو ئەشەرەتى پىچەک دوورتەرە.
ئەفها: ئەقانه، ئەمانە، ئەو، (پىچەک دوورتەرە).
ئەف: ئەقە، ئەمە.
ئەفراز: ئەوراز، هەوراز.
ئەفرازى: ئەورازى، هەورازى: «هەر ئەفرازى يەک نشىقى يەک»

ل دوو تىت «پەند»: «مىرىشک مىرىشکە دەمى ئاقى قەدخۆت تەماشاشاي ئەفرازى يە دكەت!» «پەند» بو سەحوويە تى ژى بکنايەت بکارتىت.
ئەفەت: ئەقە، ئەو دەتە.
ئەفین: ئەوین، قىيان (حب).
ئەفینى: ئەوینى، دلدارى، خۆشەويستى.
ئەفیندار: دلدار، عاشق.
ئەفیندارى: دلدارى، خۆشەويستى.
ئەفيهانى: ئەفيهانى، ئىشارەتا دووربىيە.
ئەفیت هەنى: ئەفيهانى، ئىشارەتا دووربىيە بۆ کۆمەلى.
ئەفشىن: هەفشىن، هەشکبونا شىرى مەر و مالاتى ژبەر نەخۆشى يەكى، هەروسا فەرماندەكى «معتصم» بوويە.
ئەفشى: هەشکبو و (بزىت مە هە ژ بەارىقە ئەفشىن و نزانم چەلا بو).
ئەفینقان: دلدارى شەيدا.
ئەفكىنک: هەفكىنک.
ئەفىستا: ئاقىستا، پەرتووکا زەردەشتى (بنيړه ناويستا).
ئەقجەم: ئەجگەم، پىل، شەپۆل.
ئەقرۆت: ئەقرۆت، عەقرۆت (دبوث).
ئەک: دەک، ئەف واژەيە دكەفىتە بەرى رستەيى نەرىن: «ئەک ملت بشكىت!» : ئەکو نەمىنى! ئەکو مالانە خرابىت! ئەکو خىرى ژ خۆ نەبىنى، هلاک بى!
ئەکز: مرۆقى ئاقمل و پشتيان.
ئەکنجى: ئاکنجى، خۆجى، نىشستەجى: ئەف پەيقە گەلەکا کەقنە چنکە ئاقى سومەريا هاتىيە ki-en-ge هەر وەسا ئاقى کەنعانىا هاتىيە (کنجو) ئەف ئاکنجىا کوردى پەيوەندى ب قانا هەيە وە ديار ددەت کو سومەرى ئو کەنعانى ژ رەگەزى نارى بووينە..
ئەکە: ئەف واژەيە لزمانى کوردىدا زۆر بکارتىت ب مەعنا لەکە هاتىيە، ئەکە، گەر، هەگەر، لەکە يە. لئاقىستايىدا ب مەعنا عەيب (كىماسى)، (زىان) هاتىيە. (ئەف دەوارە هېچ ئەکە تىدا نىنە) يان هېچ ئەکەرەک يان هەگەرەک تى نىنە يان هېچ ئەگەرەک تىدا نىيە يان هېچ هەگەرەک تىدا نىنە. ئەقە هەمى دچنە سەر رىشەيى ئاقىستايى.
ئەگەر: هەگەر، هەگە، ئەگە، گەر، ئەر، وەر. گە: ئەگە تىت ب مەعنا لەگەل هەندى هۆ، سەبەب تىت و سەرەپاي ئەمەژى.

نه‌گينا: سه‌كو، نه‌خۆ، نه‌كو (حرف الربط وإلا).

نه‌گره: ئينگره، ئيره، قيره، هيره، هر، فر.

نه‌گريجه: بسك و په‌رجه‌م (زلوف، اطرار). «نهم په‌رجه‌م و نه‌گريجه ههمى دوشمه‌نى ديين - نهم زلف و رووه‌ت ئافه‌تى سه‌ر روويى زهمين».

نه‌لف: تيبه‌كه ژ تيبه‌ت چه‌په‌ي كوردى. نه‌لف د زمانى كورديدا لسه‌ر سه‌ دۆخان (حاله) تيبه‌ت: ل سه‌رته‌تا، ل دووماهى، ل نيغه‌ك. نه‌لفى نه‌ولى واژه‌ى لسه‌ر سه‌ دۆخان تيبه‌ت (اصلى، وصى، زيده). (اصلى) نه‌وه كو فرهدانا وئ ب چ ره‌نگان چيناييت وه‌كى: ئامانا، ئاگر، ئاف، ئاو، ئامانج، ئاپۆ، ئابۆر، ئارى؛ (وصلى) نه‌وه كو فرهدانا وئ چيدبب و (معنى) پئ ناهيته‌ گۆرين وه‌كى: نه‌گهر. (الفى) زيده نه‌وه كوژ واژه‌يه فرهدانا وئ چينه، وه‌كى: نه‌تۆ، نه‌من. (نه‌لفى) لنيغه‌كا واژه‌ى نه‌وژى دوو جوړه نه‌لفن: نه‌لفى په‌يوه‌ستى (ربط) دوو واژان پيگه‌، وه‌كى: به‌رامبه‌ر، سه‌رانسه‌ر، سه‌راپا. نه‌لفى دووماهيا په‌يغى ههمى دهم (اصليه) و فرهدانا وئ ب چ ره‌نگا ناييت وه‌كى: زانا، بينا، توانا، غارا، خۆرا، قيجا، نه‌قجا.

نه‌لف و بئ: ناهه‌كه بكورتى تيبه‌ت بكارئيبان و مراز پئ ههمى تيبه‌ت چه‌په‌ي نه.

نه‌لها: كه‌ل كه‌له (غضروف).

نه‌لغه: قه‌يد، به‌ند.

نه‌لپه‌ر: دوو، زه‌رقى باز، فيلباز.

نه‌لقاويز: خزيموكا ده‌رگه‌ى يا حلقه‌به‌كى ئاسنيه لپشتا ده‌رگه‌ى قايم دكه‌ن، ل سيداره دان.

نه‌لقه‌ويز: نه‌لقه‌ويز ژى هاتيه‌ گوتن، هه‌ر يه‌ك مه‌به‌سته.

نه‌لقه‌دان: مار دهمى خو دكه‌ته گه‌رئ گه‌رئ (تكموك).

نه‌لقه‌مچى: نه‌وعه زنجيره‌كى زيرى يه‌ ژ چه‌ك و خشليت ژنان.

نه‌للو: هه‌لووژه.

نه‌لماس: به‌رده‌كه ئافى وى (ماس)ه‌و زۆر ب نرخ و به‌ياه.

نه‌لك: شه‌وه.

نه‌لماستراش: ئيستكانئ په‌راسوو په‌راسوويه.

نه‌لوجه‌و: هه‌لووژه، نه‌لووژه.

نه‌لوئ: واژه‌به‌كى هه‌وراميه‌و شه‌به‌كيه. چاووگئ وئ لوان، رانه‌برديئ وئ (مه‌لۆ) يه‌ و ب مه‌عنا چيدبب، و ده‌ست دده‌ت ژى هاتيه. (بوئ نه‌لوئ: نه‌روا، بوئ چيدبب).

نه‌لبورز: چياهه‌كه ل ئيرانئ راهنداڤى ته‌رانئ يه.

نه‌لۆ جه‌لۆ: عه‌لۆجه‌لۆ، لات و لووت، كناهه‌ته ژ مروقى بئ نه‌سل و ريشه.

نه‌ليا: بوريا، خوژى، خوژگه.

نه‌للو: حولى ره‌شك.

نه‌لهۆ: هه‌لۆ (عقاب).

نه‌لبيزه: نه‌رپيز، باوه‌شپن، باوه‌شپنكرن.

نه‌له‌مسوت: ئافى چياهه‌كه، بلندترين كوئى چياى و ئاف قه‌لايه‌كى ميژوويى يه‌ كو (حسن الصباح) سه‌روكى ئيسماعيليان تيدا بوويه، وه‌لاتئ ئيرانئ.

نه‌لوار: باهوو.

نه‌لكاو: نه‌لكاى، لكاو.

نه‌لكاى: پتفه‌ماى، پتفه‌نووסיماى، پتفه‌چه‌سپيماى، پتفه‌ داوژاى.

نه‌لله‌ه: ده‌بيت (الا).

نه‌مشاسپه‌ندان: نه‌مشاسپه‌ندان بۆ ده‌سته‌يه‌ك ژ فريشتا د ئاقيستايده هاتيه‌ كو نه‌ژمارا وان شه‌شن: ۱) به‌همه‌ن (مه‌نيس پاك); ۲) نه‌ردى به‌هه‌شت (چيترين راستى); ۳) شه‌هريوه‌ر; ۴) نه‌سفه‌ند، نه‌رمى (تواضع); ۵) خوردا (پاكي، كه‌مال); ۶) نه‌مرداد (نه‌مر). نه‌فه مه‌لانيكه‌تيت ئاهورامه‌زداى نه‌ نه‌مشاسپه‌ندان ئانكو پاكيت نه‌مر (الخالدون المقدسون) و نه‌هورا مه‌زدا (خودئ) لسه‌رسه‌رئ وانه و فه‌رمانا دده‌ته وان، نه‌قجا لگه‌ل نه‌هورا مه‌زداى دبنه (۷): ۱) نه‌هورا مه‌زدا; ۲) به‌همه‌ن; ۳) نه‌ردى به‌هه‌شت; ۴) شه‌هريوه‌ر; ۵) نه‌سفه‌ند; ۶) خوردا; ۷) نه‌مرداد. نه‌ث په‌يغه ژ چار واژه‌يان پيگه‌تتبه: ۱- نه: نه; ۲- مش: مرن; ۳- سپه‌نت: مقدس; ۴- ئات نه‌مرازئ كويه مه‌عنا ب تيكرايى: نه‌مرتت پاك (الخالدون المقدسون). تشكيله‌به‌كى هه‌فتانه نك ئيزيديان هه‌يه نه‌و ژى بريتى يه‌ ژ هه‌فت شاپليتبه‌يان دكه‌نه ئاف ئامانه‌كى پرى دونئ زه‌يتى هه‌ر هه‌فت شاپليتبه‌يان لسه‌فه‌كا ديار هه‌لدگيرسيئنه هه‌تا سپيئى، هه‌ده‌ك ئاهه‌نگ و مه‌راسميت قئ تشكيله‌يه، ئشاره‌ته بال نه‌مشاسپه‌ندانيقه. ئيزدى ديئژنه قئ مه‌راسمئ چقلتوو.

نه‌مرداد: نه‌مر، ئافى فريشته‌به‌كه لئاف ريزا نه‌مشاسپه‌ندان. ئافى هه‌يشا پينجئ ئيرانيه. به‌رپرسياره ژ كارو كردارئ مرۆقانه د زستانيدا، ئافه بۆ رۆژا سيبه‌م له‌هر دواژه هه‌يقت هه‌تافى بيت ئيرانئ.

ئەم: ئېمە، جېناقە بۆكەسى يەكەم كۆم.
ئەمە: ئېسىم ئېشارەيە بۆكەسى نېزىك.
ئەمانە: ئېسىم ئېشارەيە بۆكەسى نېزىك، ئەقانە.
ئەمىر: ئەقرو، ئېرۆ، ئەورۆ.
ئەمجا: ئەوجا، ئەوجىيە، ئەقجا.
ئەمشەو: ئېمشەو، ئېشەش، ئەش شەقە.
ئەمەك: وەفا، سۆز، ماخوئ.
ئەمەكدار: ب وەفا، وەفادار.
ئەمبار: بېنەر ئامبار.
ئەمبار: كۆگا، غەمبار، غەربكارى بوويە بۆ (غەمبارى).
ئەمیان: كېسىمى دراڧى، ھەمیان.
ئەمىرۆد: ھەمى، غەربكارى بوويە بۆ (غەمبۆ).
ئەمەك كېشان: وەفا راگرتن، رەنج كېشان.
ئەمىرۆستەويلە: ئەنگىرۆستەويلە، گوستىل.
ئەمەككەرام: بې وەفا.
ئەنگىرۆشتما: ھەلبۇرتى، تېل بۇزار.
ئەنگىرۆچك: ھۆچك، ھەنگىرۆچك، قىچك.
ئەنى: ناوچا (جېھە).
ئەندازە: مقدار، قىياس.
ئەنداز: ئەگەر ئەف واژە بدووماھيا ئامرازەكېتقە چەسپىادىيەتە بىكەر وەكى: تىرئەنداز: تىرھاوئىژ، ئەندام: بۆ ھەر ئەندامەكى ئادەمىزاد و بېجگەكى ئادەمىزاد ئى بكار تېت. ب مەعنا ئەندامىت ئەنجوومەنان ئى بكار تېت.
ئەنار: ھنار، ھەنار.
ئەنارى: ھنارى، ھەنارى.
ئەنجام: پاشەرۆژ، دېماھىك، ئاكام.
ئەنجامدان: جى بەجى كرن.
ئەندازيار: ئەندازكەر (مەھندس).
ئەندازە گرتن: گرتنا ئەندازەيى.
ئەندامان: كومكرىيا (ئەندام).
ئەندىشە: ھزر، ئەنىشە، خەيال.
ئەندىشمەند: ھزرەوەر (مفكر).
ئەندىشىار: ئەندىشمەند، خودان ھزر.
ئەنئىر: ھەلاشنى سەرشەقلە و كارىتەى.
ئەنگەدان: ھاتىيە غەربكارى كرن و بوويە (انجىدان) گىياھەكى پزىشكىيە ھەندەك دېئىزنى (ھەنگەدان).
ئەنگىرۆتكە: گشتك، گىندە، گرگ، گرگا ھەقېرى.
ئەنىسۆن: بەرزەك، كتاف (حرم).
ئەنوشەرەوان: پاشايەكى ساسانى بوو كورئ قوبادىيە. واژا ئەنوشىرەوان يان ئەنوشەرەوان برامانا نەمر (خالد) ئەن=پىتئ نەرىيە + ئەئوشە= مرن.
ئەنگوست: ئەنگوس، ئەنگوش، تېل.
ئەنگىشتە: ئەنگوشتەرى، گوستىل.
ئەنگر: فەناگەر، فەناكەر، وئرانكەر، لئاقبەر (مەھلك).
ئەنگاوتن: ھەنگاقتن، ھەنگاقتن، لىدان، پىكان.
ئەنگۆ: ھەنگۆ، ئىئو، وە.
ئەنگۆزى: لادەمى بۆرىدا، مابەينا مەغرىب و عىشايى، ئىكارى.
ئەنگوستىلە: ئەنگوستەويلە، گوستىل.
ئەنگىر: ھەنگىر، ئەنگور، تى.
ئەنجىر: ھەنجىر، ھەزىر، ھزىر.
ئەنىشك: ئانىشك، تىشتى وەرچەپ، ئەنىشكا مەرۆقان (مرفق).
ئەناج: ئەناج، عەناج، سەررەق، سەرکېش.
ئەندەك: ھەندەك، كىم، ھەندەك، ھەك.
ئەنگام: ھەنگام، ھەنگاڧ، گاڧ، دەم، چاخ، ھەنگاو.
ئەنگەبىن: ھەنگەبىن، ھەنگو، ھەنگىڧ.
ئەنگىل: ھەنگىل، ھەنگىلى ھەر تىشتەكى، ھەنگىلى ھەبائى، برىتەيە لمروڧنى نزرە پىتقەنوسك.
ئەنگەچەرى: بى شەرم، ئەف واژە لئاقىستايىدا ب مەعنا بىدەستەھلات ھاتىيە.
ئەنەئىشم: ئەز نەشىم.
ئەنوا: پەنا، پەسىو.
ئەنئوزەنى: مادى.
ئەنئوزەن: مادە.
ئەندەكو: بۆرە مەرۆڧ دېئىزنى، عەندەكو، كنىرۆك.
ئەنگىزە: پالدر، غەرىزە.
ئەنگوش: ئەنگوست، تېل، لئاقىستاتدا ئەنگوشتە ھاتىيە.
ئەوزىي: شەش ئامرازىت پەيدا بوون و پىنك ھاتنىيە: (۱) مادا زىندى (۲) ئاخ (۳) شە (۴) گەرما (۵) ھەوا (۶) روناھى.
ئەو: بەرناقەكە بۆكەسى سىيەمى تاك بكار تېت.
ئەوان: وان، بەرناقەكە بۆكەسى سىيەمى كۆم تېت.

- ئەوتۆ:** ئەوتۆتۆ، ئەو چەشەن، ئەوجۆز، ئەو رەنگ.
- ئەورا:** ئەورا، بەرسى.
- ئەور:** ئەور، ئەور، ئەئاقىستايىدا «ئەقەرە» و «ئەور» ھاتىيە.
- ئەودەرە:** شەتە ئاقى، دەلىقە (منفذ).
- ئەوشى:** ھوشى مروفى.
- ئەوشىن:** ھەققىن، ھەشكبوونا مەر و مالاتى ژ شىيرى.
- ئەويژە:** ويژە، تاييەت.
- ئەوگە:** ژ ڭو كىلويان تىشتەك زىترە.
- ئەوگار:** كېو سىس، داماو.
- ئەوگارى:** ھەوگارى، سىسى، كېي.
- ئەور:** ئۆرە، ويژى.
- ئەويپە:** ئەو كەسە (نېر).
- ئەويپە:** ئەواھە.
- ئەواھە:** ئەويپە، يانكو ئەو كەسە (مى) يان ئەو تىشتە.
- ئەوسا:** وەسا، وەھا.
- ئەوجار:** ئەوجارە.
- ئەوجار:** ھەوجار، خىنجاپ (ئارامى) (محرث).
- ئەوى:** جى ئاقى كەسە سىيەمى تاك بى مى.
- ئەوى:** جى ئاقى كەسە سىيەمى تاك يان مى.
- ئەوى گۆت:** ئەو گوتى يا ئەو ووتى (نېر).
- ئەوى گۆت:** ئەو گوتى، ئەو ووتى (مى).
- ئەورىن:** ئازريان.
- ئەوراندىن:** ئازراندىن.
- ئەوارە:** دەريەدەر. بۆرە مروف دېيژن: ئەوارە.
- ئەوارە:** دەريەدەرى.
- ئەويژە:** بىنېرە ئەويژە.
- ئەھرىمەن:** ئەھرىمەن، ئەنگرەم مينو، ھىزا خراب.
- ئەھرىمەن:** ئەھرىمەن، شەيتان، ئەف واژەيە ژ (ئەنگەرە مينو) ھاتىيە بويە (ئەرىمەن) پاش ئەھرىتمەن يا ھەژيە بىژىن كو واژا (ئەرىمەن) ب سەنسكىرتى مانا (ھەقال) دەت.
- ئەھرىم:** ئەھرىمان (شىطان). "جىبرى" فەرموويە: «داغ و كەى من لى ھەزارن - گول دەست شەوكتىن بخارن / سورپەى دىوى كو بارن - ئەھرىمەن خاتەم رەقايە».
- ئەھرن:** ئەھرىمەن، شەيتان.
- ئەھۆر:** ئەھۆرا، بەزدان.
- ئەھۆرا مەزدا:** جان ئافەرىن، يەزدانى مەزن.
- ئەھزايى:** خودايى.
- ئەھۆز:** ئاقى قارەمان و تىرھاقىژەكى ئىرانىيە كو ب ھارىكاريا (ملک زى يىزى) ئەمىرى يەمەنى ھەلستاي ھەتا ژ دەستى ھەبەشيان رزگار كر.
- ئەھليرون:** ئارام بون، تەماشاي واژەيى (ئاهال) ي بکە.
- ئەھ:** ئۆھ، دەنگە بۆ ھازۆتتا گارەشان.
- ئەھاي:** ھاي ھاي، ئاھاي.
- ئەھنۆخوش:** ئاقى دەستەيەكە ژ چار تاييەت كو جەمشيدى ملەت لىسەر پارقە كرېوب ب قى رەنگى: ۱- ئەھنۆخۆس: سەنەتكاران: ۲- راکاتۆرى: پىساويت ئايىنى: ۳- نىسارى: لەشكریان، سەربازان: ۴- لىسۆرى: پالا و جوتيار، زەحمەتكىشان.
- ئەھىتە:** ھەيتە، ژاندارم، جەندرمە، پۆلىس.
- ئەھىنى:** ھەينى، ئەين، ئادىنە (جمعة). مەتەل دېيژن: «ئەھىنى بارى، شەمبى تىتتە ھارى، يەك شەمب فەلە چۆ پارى».
- ئەھىلۆ:** گەلۆ، بو گاز كرني زەلامان بكار تىت.
- ئەھىلى:** گەلۆ، بو گاز كرنا ئافەرەتان بكار تىت.
- ئەھيارە:** شروفە كروفا قارتنا كىتيا زەندىيە.
- ئەھىرۆ:** ئەھىرۆلە.
- ئەھياخ:** ئەھياخ، قۆرمچى، رىكا ئاقا پىس. رەنگە ئەف واژە نە كوردى بيت.
- ئەھىلۆيى پىر:** چىرۆكەكى دلخەراش و دلسۆز و دلتەزە ژ سەرھاتىت كوردا.
- ئەھىن:** ئەھىنى، ئادىنە، ھەينى.
- ئەھىرىكە:** ھەرىكەرى بويە كرىە (ابرىق) و ئەسلى كەقندا (ئابرىز)ە يان ئابرىزە.
- ئەھىرىز:** زىرى پاكژە، ھەرىكەرى بويە.
- ئەھىزىم:** ئابزۆنە.
- ئەھىتۆك:** مزگىنى، موژدە، مژدە.
- ئەھىشە:** بەدكارو دەبوس.
- ئەھىپە:** ھىپە، ھىپە، ئەو دقېلە چەرمەيە كو لىترى دىپچن.
- ئەھپراخ:** بىنېرە ئەپراخ.
- ئەھىتر:** بۆ دووماھىيا تىشتەكى يان كارەكى و دەست پىكرنا كارەكى.
- ئەھىتراک:** زەندەق، زەراف، كەرب.
- ئەھىتراكم چوو:** زرافى من پەقى، كەرب لى قە بوون.

ئىتراكم تەقى: كەرىپ من فەبوو، زراقى من پەقى.

ئىتقات: باو دەرى (تقە).

ئىستە: نوکە، ئىستا.

ئىت: ھىت، جۆت.

ئىت وان: ھىتەوان، جۆتبار، بەلى ھىت درىستىرە.

ئىجا: زاراڭەكە ۋەكى: ئەوجار، ئەقجار، ئەقجارە، ئەوجارە،

ئىجگار، ئىكجار. ئىكجار كوردىترە. ئىجگار خەلەتە، ژ

زاراقى دەرىقە ھاتىبە.

ئىجانە: ھىجانە، ئىجانە.

ئىچ: ھىچ.

ئىچش: چش، ھىچ.

ئىجايى: ھىجايى، يارىبەكا كچانە يە.

ئىخ: ئىخ، يىخ، يەخە، جەھى رونىشتىن ۋە دانىشتىن

ھىشتىرى يە.

ئىختار: ئەختىيار، پىرەمىر.

ئىختە: ئىختە، يەختە، بارگىر (كدىش).

ئىختە: «رىختە درىستىرە»، جۆرەكە ژ گىيائىن كارى دىبىرتىن:

پىفك ۋە يان كارى قوون خورىنك ۋە يان كارى رىختە.

ئىدى: ئىتر، ئەوئىدى، ئەوئىتر، ژ ئىتەبى ئاقىستى ھاتىبە،

جارەك دى.

ئىد: ئىسمى ئىشارە يە، ئەقە.

ئىدەك: ئىدەك، ھەر تىشتەكى (احتىياطى) دىبىرتىن ئىدەك چ

دەوار، چ ئامراز، يەدەك.

ئىران: ئىران، ئاقى ھوشەنگى كورى سىمامەكى بوو. ئىران د

ئەسلدا (ئىريان، ئارىيان، ئارىيون) ۋە لاتىن ئىرانى يە.

ئىرتە: ھىرتە (من أدوات الحراثة).

ئىراق: بەرىبە رۆك.

ئىرش: ئىرش. ئەف ۋاژە يە ئاقىستىدا (ئىرا) لىن ئىرشى

ھاتىبە دىيارە ئىرش ژ (ئىرا) ھاتىبە، ھىرش.

ئىران وىچ: ئانكو سەرزەمىن ۋە جىگا ۋە ئىقامەتگاھى ئارىيان

ئاقىستىن ئەف ۋاژە يە زۆر برىز ۋە ئىحترام تىتە گۆتن ۋە

دروود بووى خواستار دىن ئىران وىچ ئاقى سەرزەمىنە كىبە

كو ئارىيت ئىرانى پاش جودابوونا وان ژ ھندى ئىكەم جار

لوئىرى دامەزىريان ۋە بو خۆ كرنە ئىقامەتگاھ. ھندەك

رۆژ ھەلاتناسى دىبىرتىن: ئازەربايجان ئەو جى يە ھەر (ئىران

ۋىچە).

ئىزگە: ئىستگە، ئىستگە ھە رادىبىرى.

ئىسگە: جى راو دەستانى، ئىزگە.

ئىزى: يەزدان.

ئىزمك: ھندەك كولك ۋە برىن لسەرچاقى منداليت ساڧا تىت.

ھندەك دىبىرتىن: «واز» ۋە ھندەك دىبىرتىن «ئاز»، ۋەكى قى

ۋاژى ل ئىنگلىزى دىبىرتىن (ئەكزما).

ئىزە: بزە، بز، بزن، بوزە، بۆزە، ئەف ئاقە ئاقىستىدا ژى تىنە

دىتن (بوز، بۆزە، ئىزە) ۋە لىشەبەكى دا بزە ۋە زاراڧىت دىبىت

كرمانچىدا ھەمى دىبىرتىن: «بزن».

ئىزەد: ئاقەكى خودى يە.

ئىزەدە نا: پەنا بە ئىزەد، پەنا بردن بو خودى.

ئىزەدى بەخشندە: ئىزەدى مەننن، خودى يە بەخشندە.

ئىزىم: ئەز دىبىرتىن.

ئىزى: دىبىرتى.

ئىزىن: دىبىرتىن.

ئىزىن: بەنىشت.

ئىزەندان: جى بەنىشتى.

ئىستا: نەز، ئەف دەمە.

ئىستاكە: ئەف دەمە دىياركىرى، نەو، ئىستا.

ئىستەكانى: ئەف دەمە دىياركىرى، نەو، ئىستا.

ئىسگا: ئىستگا، يىسگە.

ئىستگا: بىرە ئىسگا.

ئىسر: ھىسل، جەھى گفاشتا فىقى ۋە مېتوچاتان.

ئىسان: ئىسيان، ئاگر ھەلبوون، داگىرسان (اشتعال).

ئىسە: دەردەكى كوشندە يە ژ سەدان پىنج ژى رزگار نابىن.

ئىسپىنمان: ئاقى ۋىجاخا زەردەشتىبە، ئاقى مالباتا زەردىشتىبە.

ئىسپووت: ئىسپووت.

ئىسپووت: بىرە ئىسپووت.

ئىسال: ئەفسالە، ئەمسالە، ئەوسالە.

ئىسك: نىسقىرە، برک، سىكسىكە، ئەسكەرە.

ئىستەبرەك: قورى، عەرەبكارى كرىبە بو (استىرق).

ئىسپارتىن: سپارتىن، سپاردىن، راسپاردىن، راسپارتىن (توصية،

اناطة).

ئىستەك: ھىستەك، ئىسك، ئىسقان.

ئىسپەر: سپىر، سوبىر.

ئىسۋىتى: (توركى يە) بىبەر، فللا رەش.

<p>ئیمجا: ئەفجا، ئەوجاره، ئیجا.</p> <p>ئیم: ئیم، هیز، توانا، هیم، ئالف، ئالیک.</p> <p>ئیمرو: ئەقرو.</p> <p>ئیمشەو: ئەف شەفە.</p> <p>ئیمروچ: ئەقرو، ئیرو، ئەمرو.</p> <p>ئینسان: مروث (ع).</p> <p>ئینە: ئەفە (هَذَا).</p> <p>ئینەن: ئەفەنە.</p> <p>ئینجا: ئەف جەپە (ف).</p> <p>ئینجیل: ئەنجیل، واژەبەکی یونانیە ب مەعنا بشارەت و مزگینی.</p> <p>ئیو: ناغی دەنگیە (اسم الصوت) ئانکو تەقلیدای دەنگییە کو ژ دەواری شەمبۆز، دەمی پینهاقیئتیدا دیار دبییت.</p> <p>ئیوار: ئیفار، ئیوارە.</p> <p>ئیواران: ئیفاران.</p> <p>ئیوان: ئەیوان، هەیوان.</p> <p>ئج: بچەند مەبەستان هاتیە: (١) مەعنا ئەری (نعم: ٢) مەعنا رازی بوون هەم هاتیە: (٣) بو هەرەشا کرنی ژی تیت.</p> <p>ئپراخ: ئپیراغ، پراغ، (ت. یونانی).</p> <p>ئیت: یان، ئید، ئین، یەل (جە ناوہ بو کوم کرنی) د زاراقی کرمانجیا ژوووریدا بو وینە: کوریت مە چونە دەرسخان، مالت مە دانانە واریت پار. ئیت ب مەعنا هیت هەم هاتیە، دبیتن: ئیتەکی گوشتی ئانکو هیتەکی گوشتی. تەماشای واژە «هیت» ی بکەن.</p> <p>ئنجگار: ئیکجار.</p> <p>ئنجگاری: ئیکجاری، ئیکجاری، ئیکجاری درسترن.</p> <p>ئیختە: یەختە، ئەختە، د کوردیدا ب مەعنا بارگبەر بکار دین بەلج مەعنا وی ئی ئەسلی بو هەر ب گونەکی تیت، چ مروث و چ دەواری و چ نیری و چ بەران. بکوردی دبیتن: ئیختە و یەختە و ئەختە (ت).</p> <p>ئیختە زەلام: زەبەلاح.</p> <p>ئیخترمە: یەخترمە، ئەخترمە تالان. "جزیری" فەرموویە: «ئیخترمە پین خون رشتیان...».</p> <p>ئید: بزراقی هەورامی وشەبەکی و شەبەکی جی ناغە بو کەسی سێ یەم یان بو ئیشارەتی "مەولەوی" فەرموویە:</p>	<p>ئیش: کار، کردار، کریار (عمل). ئااقیستایدا ژی واژئ ئیشی ب مەعنا کار هاتیە. «بە ئیشە، خۆ نە بە ریشە» "پەند".</p> <p>ئیشەسا: خەبات، ئیشبەتە. ب ترکی دبیتن: ئیش.</p> <p>ئیشار: یازمە، دەرسوکا ئارمیشی یا ژنانەبە.</p> <p>ئیشە: داخواز.</p> <p>ئیشیک: هەلبەرین، چۆپی کیشان، ئیرش کرن، هوردهوات، دەرگەفانی.</p> <p>ئیشەف: ئەو شەو، ئەمشەو، ئەف شەو.</p> <p>ئیشقلکی: هەلبەرین لاسەر یەک پچ (قفز علی رجل واحد).</p> <p>ئیشکەر: کارکەر (عامل).</p> <p>ئیشکردن: ئیشکرن، کارکرن.</p> <p>ئیشک: شدانن و بادان.</p> <p>ئیشکدان: وەباردان. ئەو کەو دارەکی بکەنە ناغ تایی وەریسی و بادەن هەتا پەیت دەبیت.</p> <p>ئیشمەخ: جەمەدانی (ت).</p> <p>ئیشلەک: ئیلەگ، سوخمە، رخمە.</p> <p>ئیشت: شدانن، بادان، پەیت کرن.</p> <p>ئیشتیم: میراتە (میراث).</p> <p>ئیشیم بەر: میرات بەر.</p> <p>ئیشیم گر: میرات گر.</p> <p>ئیع: دەنگەکە وی دەمەی ژ مروثی دەرتیت کو تشتەکی گەنی و پیس ببیت. دیسان ئەف دەنگە ژ وی کەسی تیتە دەر کو د حالی قەرشیانێ بیت.</p> <p>عیعانی: کوتلیدان، حنچک لیدان، وشەبەکی ئەهەمەنی بە.</p> <p>ئیفتر: ئەو وەک یە کودوو: «وەکی ئیفترەن: وەکی یە کوو دوونە» (ت).</p> <p>ئیفلیج: شەپلە (فلج) (ع)، شەلەل.</p> <p>ئیفتادە: پیری ژ کار کەفتی.</p> <p>ئیف: فیتان (صفیر).</p> <p>ئیففت: نایبفت، ناردزوو، فیان، وەرچ، ئاوات.</p> <p>ئیفق: ناغ دەنگی وی کەسیبە کو دقەر شیت.</p> <p>ئیفقرە: ئوقرە، تەناپوون.</p> <p>ئیفگە: ئیرە، هیرە.</p> <p>ئیفگەل: بۆش، گەلەک، زۆر.</p> <p>ئیفگر: ئیگر، ناگر.</p> <p>ئیفگرەری: رکه بەری، هەفرکی.</p>
--	---

ئىژەن: بەنىشت، بنىشت، بنىشت، جاجك.
ئىژەندەن: ئەو ئامانە كو بەنىشتى تىدكەن.
ئىژەنى مندالان: بەنىشتى دەقىچ بچوكان، كناپەتە ژ بەدناقى و رسواپونى.

ئىژەن: ئەسكەل، پەنگەر، پەلى ئاگرى، پەرەنگ.
ئىژەتەسى: ئىژەن تەسى.

ئىژەن تەسى: بەنىشتا سىپى، بەنىشتا كوردى.
ئىسان: ھىسان، ئاسان.

ئىسانى: ساناهى.
ئىسقان: ھىستەك.

ئىستەر: ھىستەر: «ھىستەرە توانا و باربەرە - دايكى مابىنە، باوكى كەرە» "پەندى پىكەنەن".
ئىستا: ئىستاكونى، ئىستاكانى، ئىستاكە، ئىساكە، ئىستا، نەھ، نوکە.

ئىسترسوار: ھىسترسوار، سوارھىستەر، ئەف واژە لسەردەمى بەرىدا برىتیبوو بۆ ھىسترسوارىت جەندرمىت ترکان و ئەرناتوتان بكار دەھت.

ئىسكسوك: ھەستى سىك، دارسك.

ئىسكقورس: ھەستى گران، دارگران، لەش گران.

ئىسك گران: دارگران، لەش قورس، خون سار.

ئىسك و پرووسك: ھەستى، رزى.

ئىسانى: پىشەوايى، رىبەرى.

ئىش: ژان، دەرد، ئازار (الم).

ئىشان: ژاندان، بزاراقى شەبەكى تىت ب مەعنا ئەو پىت ھە، ئەوان ھەرەھە رنگ ئوسان ژى ھەر ب وى مەبەستى تىت بەلى ئىسم ئشارەبى دوورە، بەزم و ھەلپەرك.

ئىشدار: دەردەدار، ژاندار (متالم).

ئىشا گران: گرانەتەن، گرانەتا، نەخۇشى سەخت.

ئىشك گىر: بەزم گىر، چۆبى گىر (مطرب).

ئىشىك: بەزم (حفل، رقص).

ئىشلەخ: زەخمە، سوخمە.

ئىشك: چاقىرى و پاراستنا تىشتى و ناگەداريا وى، ئىلەك.

ئىشەك گرتن: زىرەقانى كرن.

ئىشكچى: زىرەقانچى.

ئىشگران: مروفى ئىش دژوار.

ئىشىنگ: ھۆگر و ھەفگرت پاك (اتباع طیبون).

دېدە سەرئەرشى دېدە سىبركافىن ئىددابى منافىقەن ئەو دوای شافىن ئىد وظيفەى گل ئەو لطيفەى دل ئەو چون مەنزلەن ئىد بى چون مەنزل ئەو بقاش نى يەن فەناش تاقى يەن ئىد عطاش تاقى و لاقى و باقى يەن **ئىدن:** ئەو دى.

ئىدەن: ئەقەپە.

ئىدەك: بىنپەرە ئىدەك.

ئىرقت: ھەقراست (عرعر).

ئىرۆ: ھىرۆ، ناقى گولەكى يە (خطى). ھىرۆ كوردىتەرە.

ئىرەقە: ئىرەق.

ئىرەق: كەلەبى ھىنجارى، دەندە ھىنجارى دەمى كو گىسن پىشە نەبىت. ئىرەق بۆ رەقبوننا كىرى ھەسپان ژى بكار تىت، دىبىژن: ئەف ھەسپە خۆ ئىرەق كرىە. بەلى ديارە شاعرى كورد "شىخ رەزا تالەبانى" بۆ مروفان ژى ئەف واژەب مەجاز بكار ئىناپە كو خەبەرە دىبىژىتە "شوكرى ئەفەندى": «عەھدە، كرددومە لە خزمەت شىخ رەزا دا، ورچە كویر - ناىخەمە ناو لىنگى دايكت تا لە تۆى ئىرەق نەكەم!».

ئىرەق كرن: كىر رەپ كرن.

ئىرش: بىنپەرە ئىرش.

ئىرەگاھ: ئىرگا.

ئىرەگا: ئىوارە، ئىفارە.

ئىرەگادان: دانى ئىفار.

ئىرەگايان: ئىفارار.

ئىرە: ئىرانە، ئىرانوكە، ئىرەكۆكە (ھنا).

ئىرەبى: چاڭ پىن نەپابون.

ئىزدى: ئابىنى كەقنى كوردا، بەلى ئىزدەدى درستەرە.

ئىزەبەند: نىشتىا چاڭ و زاران.

ئىزا: پاداش، پاداشت (ثواب).

ئىزى: جۆلانە، جۆلانك.

ئىزوم: ھىزوم، دارى سۆتەنى، ئىزك، ھىزك، ھىزوك.

ئىزومك: ئاز، واز (شرى).

ئىزەد: خودى، ئىزەد، يەزدان.

ئىزدىن شىر: يەزدان شىر، شىر ئىزدىن، شىرى يەزدانى (اسد الله) مەنەكە ژ مەزنىت كوردىت جزىرا بۆتان، ژ مالا بەدرخان بەگى مىرى بۆتانە. شۆرشەكى توند و دژوار دژى توركان بەرپا كرىو، تورك نەچار كرن كو سەرى خۆ بۆ وى شۆر بكن بەلى ب عەھد و سۆند و پەيمانان ھاتە خاپاندن و توركان ئەو ژى ژ ناڭ بر.

ئیشا زراف: سل.

ئىف: فى، طه، بى، هوش بوون (صرع).

ئىفدار: طه پدار، دوژمندار، غەنیمدار.

ئىفتەر: ئەو یتىدى، "مەولەوى" فەرموویە: «ئە ئازیز وینەى

ئىفتەر یارانەن...». بزرافى شەبەكى ئىفتەر ب مەعنا يەك

و دوو و ب هەورامى ب مەعنا ئەو یت دیبە.

ئىفاره: ئىفاره، ئىوار، ئىوارە (مساء). (العصر و مابعد).

ئىفارهیان: دانى ئىفاره.

ئىفاره ئىفاره: لاوژەبەكى جوانى كوردیبه، بەستەبەكى خۆش و

رەوانە.

ئىقدانەو: ئىقەدانەفە، ئىقەكرن، ئىقەكرن (تەووع).

ئىقلاب: بەرخۆز، خىوانە، خىفانە، بەركوت، بەرقوت.

ئىقرە: ئۆقرە، تەنابى، ئارام.

ئىك: كەت، كەتەك.

ئىكانە: (۱) يەكتا (واحد)، دىبژنە وى مندالى كو بابى وى چ

زارۆك نەبن: ئىكانە، تاقانە؛ (۲) دىبژنە وى بەرازی كوچ

جەك لگەل دا نەبن، ئىكانە؛ (۳) برىتیبە ژ مرۆقى بەیز و

دەست و لەپ.

ئىكتاپەرست: ئىكانە پەرىس، خودى پەرىس.

ئىكتاپەرستى: خودى پەرىسى.

ئىكوتىك: ئىكونم، دەم و دەست، يەكسەر، ئىك ل دوو ئىك.

ئىكۆنم: دەر حال، دەم و دەست.

ئىك ل دوو ئىك: پەى دەریه، ل دوو هەف.

ئىك دل: تفاق.

ئىك دەست: يەك دەستە، يەك دەستەبى.

ئىك ریز: ئىك تىپ، ئىك جور.

ئىك تىپ: يەك ریز.

ئىك بىر: يەك هەلوتىست.

ئىكبار: يەكجار.

ئىك رەنگ: يەك رەنگ، وەك هەف.

ئىكسەر: بنیتره ئىك و ئىل (ب راما نا هەمى ناھیت).

ئىكتىپ: يەك ریز.

ئىك شۆپ: بنیتره ئىكتىپ.

ئىكاتى: يەكاتى، ئىكەتى، يەكیتى.

ئىل: «واژەبەكى تركیبە كوردكارى بوویە» هۆز، رەشمال نشین،

زۆم (قبیلە، طائفە، گروه، قوم). "شیخ هادی لاله شی"

فەرموویە: «ئۆل پەرستى بۆ خودى یە نە ولات - ئىل

پەرستى تىبگە بۆ هەر دووان».

ئىلخان: خانى ئىلى، مەزنى ئىلى، رەئیسى كۆچەر اتى. ئەف

واژە ژ دوو گۆتان پىكھاتىه: ئىل + خان.

ئىلنجى: دل رابوون (تەووع).

ئىلدە: یەلدا، شەفا تارىك، ئاخ شەف ل پایبىزى.

ئىلاخ: یەلاخ، زۆزان، كوستان. "مەولەوى" فەرموویە: «ئەو

سەبوون سقتبەى پرداخ بى پرداخ - تۆ بۆى شنۆى باى

ئىلنخ نە دەماخ».

ئىلان: مېرچاكان، یەلان، رەنگى تركیبى دەت.

ئىل پەرست: هەژى كەرى گەل و عەشیرە تا خو.

ئىلجاری: یارمە تیا هەقراىیە (مساعده جماعیه).

ئىلجى: پەيك.

ئىلەك: سوخمە.

ئىلە پەپى: هینلە پەپى، كنجروون (اقراص من البیض و

الدقیق).

ئىم: مئو، بزرافى شەبەكى و كوردیت سوورى بى، هیم،

ئالف.

ئىمیش: «بزرافى شكاكان»: مئو جات، شەفچەرە: ژ دوو

مورفیمان پىك هاتىه (تركیبه).

ئىمە: ئەم.

ئىمە مانان: ئەم و كەسیت وەك مە.

ئىمە ومانان: ئەم و كەسیت وەك مە.

ئىمۆ: گۆرانىبەكى پەستەبى كوردیبه.

ئىن: جى نافی كویە بو كەسى سىبەم.

ئىنچ: دواژە ئىكى، حوقەبە.

ئىن: ئین، ئەینى.

ئىنكەبەرى: رەكەبەرى، چرەكیشان، هەقركى.

ئىوژن: «بزرافى شەبەكى» بىتوژن.

ئىو: هەو، هەنگۆ.

ئىو: یەو، جۆ، جەھ (شعبیر).

ئىوارە: ئىفاره.

ئىواریان: ئىوارەیان (امسیات).

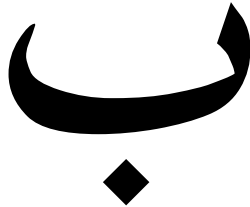
ئىوگى: پرىبىزى، تامسارى، رەشە فرۆتن، گەف تراشین.

ئوتە: نغستن، لئاقىستایى ئوتە ب مەعنا بىتوژى تیت. هەر

دوو مەعنا ژىك نەدوورن.

ئۆمىدەوار: ھېقى دار، ھېوادار.
ئۆيگان: بېگانە، غريب.
ئۆغلمە: دەستىز، ھىنگامە، قەرەبالغ. (ت) "جىزىرى" فەرموويە:
 كى دزانىت من ژ رىمازان دەما ئوغلمە تىن
 تىنە دل سەدرم ژوان و سىنە تىننى سەد جەرىد
ئوغلمە: جەنگ و ئىتىرىش توند و تىزە. واژەيەكى تركىيە و
 ئەسل موغولىيە و كوردكارى بوويە.
ئۆ: ئا، ئاڭ، ب زار ئ ھەركى و، شكاكان پەيشا سەرسورمان و
 بانگ كرنى.
ئۆب: ھۆب، زۆم، ئىل، عىل.
ئۆبال: بارانى گران، گوناھ (ع،ك).
ئۆخەن: ئۆخەننە، ھەفتە شەشەمە ل زستانى. دىبىژن: «ئۆخەن
 دىبىنىت، مريەم دىشكىنىت». (پەند)
ئۆخەي: ئۆخەش، خۆشا، خوشىم، ئۆخەش.
ئۆخەش: بىنئىرە ئۆخەي.
ئۆدە: ھۆدە، ئۆتاق، ژوور (منزل).
ئۆرتە: ئاقتىجى (وسط).
ئۆرشەلىم: «واژەيەكى عبرىە» (قدس) باژار ئ ئاشتىيى ئۆرشلۆم.
ئۆرتى مەيدانى: نېشەكا مەيدانى.
ئۆرە: وئىرى.
ئۆلك: ئەندازەيەكى عەردىيە (ت).
ئۆلكە: ولات. "مەھوى" فەرموويە: «لە ئۆلكەي عىشقىقە دابى
 چوونە سەردار - بە ئاسانى مەزانە بوونە سەردار».
ئۆل: رىيازگە، رىي (مذھب).
ئۆگرە: «ب زار ئ بەرمە قلوويى» وئىرى.
ئۆھ: پەيشا رەدكرو و قەبىل نەكرنى.
ئۆھە: ئۆحە، لىخسورپىنە بۆگارەشان (اسم الصوت لسوق
 الايقار).
ئۆيىن: يارى يى قومارى يە، حىلە.
ئۆيىن باز: فېتلى باز، حىلە باز.
ئۆيىيە: شورابە، پوولەكە خىشل.

ئۇجاخ: «ژ ئۇجاقتى تركىيە كوردكارى بوويە» بگەلەك مەبەستان
 ھاتىيە: (۱) كوچك، كوچكدانى، جى قازانكى؛ (۲) ب
 مەنا (طائفة)؛ (۳) ب مەنا پىرى تەرىقەتتى ژى ھاتىيە،
 جى قازانكى.
ئۆر: يان ھور، ھېر، گېژ.
ئۆرە: ھۆرە، بابى توندى رۆژھەلاتى.
ئۆرمەوى: نىسبە تە بال شارى ئۆرمى يى.
ئۆرە: ھەلستە، ھەستە، رابە، ھلۆ.
ئۆرزان: ھەلستان.
ئۆرشىان: ئور تىكچۆن، دل زقرىن، فەرشىان.
ئۆرگىلە: فەگەرى وركىلە، فەزقرى.
ئۆرگىلان: فەگەرىان، وركىلان (رجوع).
ئۆرتىن: ئۆرتىيان.
ئۆرتىيان: ھەلپەرىن، ھەلپەركى.
ئۆرتە: ھەلپەرى: «ستىكە سەلام، ئۆرتە جەلام، بەلا ھەرام»
 "پەند".
ئۆرچىن: ھەلچىن.
ئۆرۆس: كەلشېر، دىكل.
ئورک: ئور.
ئور: زك، لئاقىستايى «ئوروتور» ھاتىيە وواژەيى ئور، يان
 ئورک ژ وئى ھاتىيە تراشېن. وشەيى ئور، ئورک، زك، عور.
ئۆنگە: ئۆلكە.
ئۇلاخ: ئۇلاخ، ولاغ.
ئۇلاغ: دەوار (كەر).
ئۇلاخدار: خودان ولاغ.
ئۇلى: ولى، وەيلى (ع،ك).
ئۇلامەت: ستەم، بىگەر.
ئۇسە: ئۇسان.
ئۇسان: وەسان، وەھا.
ئۇشتر: حىشتر، لئاقىستايى «فوشترا و ئوشترا» ھاتىيە.
ئومىد: ھېقى، ھېوا، مەردەم.

ب: تیبیا دووین ژ تیپیت چهچیب (هجایی) کوردی به، بحسابا
تهبجهدی دبیتنه ژماره (۲)، تیپهکی سازو بیتدنگه.
دکوردی دا ئەف تیپه بچهند مهبهستان هاتییه. بۆ وینه:
(۱) دچیتسه سهر (کاری داخوازی) چ حازر یان نهحازر، چ
کهت چ کۆم، وهکی: «عیلمی ب خون، عهملی بکه»؛
«بزانه، بنقیسه»؛ «گهلی کوردان بکۆشن بۆ تفاق و
چاکیان»؛ (۲) دکهفیتسه مابهینا دوو رستهیان ههردوان
پیکهفه گرتددهت، وهکی: وهره ئەز و تو ب ههقرا بچین بۆ
دهرسخان؛ (۳) بۆ بهرامبهری تییت: من باری تری دا ب
گهنم؛ «من هیسترا خو دا ب سهد دیناران»، دهندهک
زارا دبیتسه (و): بهرچاو (وهرچاو)، بهفر (وهفر)، زویان
(زووان)، بهراز (وهراز)، بهههشت (وهههشت).
عیلمی ب خون: ئەگهر مهبهست خویندن بیت دهبی پیکه
بیتنه نقیسین، بخوون یان بخوتنه.
(ب) وهکو نامراز لگهل کارو ناڤ دیتن دگهل ناڤان لکاو
ناپیت و دگهل کاران لکاو دهپیت.
با: لقینا ههواپ و تشتهکه نهتیتته دیتن، نه تیتته دهستی و
گرتنی مهگهر ژ لقینا و، یان لقینا تشتان ههست پی
دکهین، مهبهستیت جوریهجۆر ددهته زمانی کوردی: (۱)
دبیتته موختهسهری بالی و مهبهستی ناخفتنی ددهت وهکی
«وهره با من دا ئەم بچین»: «ئهری میثانی مه کیقه چۆ؟»
وهلام: ئەفه بامنه (لگهل منه)؛ (۲) خاوندی پی چیدکتهت
وهکی: باهونهر، باهۆش؛ (۳) ب مهعنا «نک» وهکی:
بامن، باته، باوی، باوان: (نک من، نک ته، نک وی،
نک وان).
باثر: عهردی ویرانه، عهرههکاری بوویه، عهردی چاندن
لینهکری.

باناور: بادئاور، ئەو تشته کو ب ئاسانی دهستکهفتی.
باب: باوک، باوکه، باب.
بابا: مهزنی ئیلی، باب، باوک.
بابه: ب زاراقی شهبهکی دبیتنه باپیری.
باپیر: ئانکو بابی پیر (بابی بابی یا دایکی).
بابه بزگ: بابی مهزن، باپیر ههم دبیتنه پیری مهگرهه شیتخی
تیرهبی ئیزیدیان.
بابهجان: پیرهکی بناڤ و بانگی کوردستانی بوو، مرۆقهکی باش
بوو.
باب کال: بابی کهون، باب و باپیر.
بابۆ: ئەی باب.
بابی چاویش: بابی خیقزان.
بابی خیقزان: ئانکو بابی بکهرامهت لنک ئیزیدیان، ههم
پلهیهکی دینی یه جهم زهردهشتیان.
بابی کووچک: ئانکو بابی کچکه له بابی کوچک.
بابی کوچک: ئەوژی پلهیهکی ئایینی یه لنک ئیزیدیان ئەو ژێ
بهرامبهری (صوفی) بیت مسلمانان، بابی بچووک.
بابیه: دبیتنه ریبازگهیی بهائیان، نسبهته بال (علی باب
الشیرازی) یه.
بابک: باب کالک، بابک: ناڤی شاههکی کوردانه کو نهردهشیر
کورێ کچا ویه، ژیهر هندی دبیتن: نهردهشیری بابکان.
بابان: ناڤی عهشیرهتهکی کوردیه کول دهههرا سلیمانی
ئاکنجی نه. و قی عهشیرهتی ئیمارهتهک بناڤی ئیمارهتا
بابان دامهزراند.
بابانی: چۆنا جارا نهوهلا بووکی بۆ زیارهتا مال بابی پشتی
میگرکن. ههم دبیتن: بابا.

بابوٽه: عهريڪاري بوويه بڙ (بابونجي).

بابري: بابر دوو.

بابردوو: ڙ دهست چڙي.

باب ٽادم: مرڙڙي ٺهولي.

بابه ليسڪ: بابيچهڪ، باگيڙ، گردباد، گهردهلول، بايهڪي دڙواره لڏڙ خڙ دچهرخيت و تنورهڪي گهرد و خاڪي لگهل خڙ دچهرخينيت و بلند دکهت. ٺهه هنگي چيڊييت ڪو دوو جهرياني ههوايي ليڪ گيڙ دهن و ليڪ دڙڙڙن.

بابه جابان: باهه گاشان، ڪوردهڪي مهزنه ڙ ٺهه سحابييت پيغه مبهري، جابان ڙ گاشاني عهريڪاري بوويه، تهماشاي واڙهبي جاباني بڪهن.

بابهڪ خورم دين: پيشه وائي خورم دينان ڪو د دهمي (مهٺموني عهباسي) ل تازه ربايجاني ب حڪومه تا عهريڪان بلند بوو و لسره ٺهه جامدا (ٺهه فشين) ڪو ب دروييت (معتصم) اي خايبا بوو، ٺهه بره به عدادئ و ٺينا (معتصم) سؤز و پهيماني خڙ شڪاند و باههڪ بدار ڦهڪر.

بابه راخ: شاعرهڪي ڪورده ڙ ٺيلا داسنان (دهنا) ٺهه و باهه گيس دوو شاعر و پههلهوان و شيرهوشين بوون ل سالا (۲۲۰ ڪ) شهر لگهل (منصور عباسي) لڙير سهرداريا (مير جعفري داسني) ڪرينه و لسره ٺهه جامدا هه دوو هاتينه ڪوشتن و لهشڪري (مير جعفر) اي داسني ڙي شڪهست خواريه و (مير جعفر) ڙي خڙ ڪوڙي ڪريه.

بابه ڀير: باگيڙ، باگيڙ (فاتوله)، ٺهه عهريڪه ڪو با ز ڦرڪ بيت و به فر لي راوهستي و ڪوم بببت، زارافي دؤستڪيانه.

بابهستاني: ياري به ڪه بچوڪ سواري سهري ڪاريتي دهن، ههريڪ لسرهڪي، دربينيت پشتي ڪونيشهڪا وي داري دادنينه جييهڪي بلند. جار ٺهه وسه بلند دييت و جار ٺهه سهرهه دبيڙني هنگلي خڙ پاني، هنگلي هڙ پاني.

بابه ڪاني: جوره سهماو داوهتهڪي ڪوردييه.

بابه ڙله: بالوله، بالوڪه، بالوڪ: وهريچهڪي ناني <زارافي دؤله ميريانه >.

باهت: هڙي، بهاو نرخ، لهمهري، دهرياره، (موضوع).

باپر: نه فسه پي، ههواپي، ٺهه دهره ڪو با ڙي دهرنه ڪه قيت، يان نه چيته تيڏا.

بابردوو: چڙي، بابري، نه ماي.

بابرؤمي: دو بهرن دکهفته سه هه دو لاييت دهری.

بابونڪ: بابونه.

بابي بابي: ياري بهڪا مندالانهيه.

بابيني: ٺهه ميراتهيه ڪو ڙلاي بايغه بڙ مرڙڙي پاشماييت.

باب ڪوشتي: ٺهه ڪهسه ڪو بابي مرڙڙي ڪوشتييت خويندار. ههه

ٺهه ڪهسه ڪو بابي وي هاتبيته ڪوشتن.

بابدهست: ڪنايهته ڙ مفلسان.

بابدهستي: ٺيفلاس، بهلهنگازي.

بابووسڪ: خولي، خاڪستر.

بابوش: بابي وي.

بابا ٺوٺيل: د باوهري منداليت مسيحيان پيره ميترهڪي مهزن و رڊين سپيه، جلو بهرگي سؤرتاري لهرن، د شهقا جهڙنا دايڪ بوونا مهسيحي گهلهڪ شيريني و پڻ لهيزوڪان ب مندالان دبه خشيت، ٺهه مريڪا دبيڙني «سانتاڪلؤس» و بلچيڪي دبيڙني «سن تيڪلا» و فرهنسي دبيڙني «پانؤٺيل» و فهلهييت عيرافي دبيڙني «عمونؤٺيل» و هندهڪڙي دبيڙني ٺهه سانتاڪلؤسه ڪه شيشهڪ بوو ڙ مرقيت ٺاسيائي ڪچڪه بوو، بشيوه بهڪي نهيني و ناگاهه وي بيناسين هاري ڪاريا بهلهنگازان دڪر، مال و دراڻ و خواردهمهي د پهتجهرانرا تافيتته ناڻ ماليت هه ڙاران.

بابووسڪه: بابووسڪه، خولي، باروڙهيه تيڪهل لگهل دندڪييت بهفري.

بابيچهڪ: بايچهڪدانا تشتهڪي بوهريسي، بازڦهڪ، باگيڙ، ٺهه بابي ڪو لئاڻ زڪي مرڙڙي پيچدهت.

باهچ: بهريهريچ، وهلام، بهرسڦ.

بابيره گوره: بابي بابيري.

بابيچهڪي ناني: نووردي بي ناني.

بابيري: هناري مز.

بابيشڪ: بابي پيشي باراني.

بابيوان: بايپشان هه تيوجه، هيتيم چهرهڪ، ٺيتموڪ.

بابيپاني: بابيپاني، هه تيم، چهرهڪي.

باتمان: پهتمان، ٺهه نندارهڪي ناسيابه ڙ ڪيشانئ لڏورا چارده ڪيلوويانه، واڙهي (پهتمان) ي ل ٺاقيستاي دا هاتيه و هه به مهبهستهيه ڪو د ڪورديدا تيت ڪو (پهيمان، پهيمانه، ٺهه نندارهيه) يه و بهتمان ڙي هاتيه.

باته: ناڦي گوندهڪي ڪوردانه ل ڪوردستانا باڪوور، جهم ته، نڪ ته، بالته.

باتهبي: ٺهه هوزانفانئ مهزنه ڪو ناڦي وي (مهلا حسيني ڪوري ٺهه حمهديه) دياره ڪو لسرهدهمي ميري ٺاميدي بي بوويه و

بهیتا (نه سیحه تان) ژی بۆوی شه هونایه و بریه، وی گه لهک شیعیر و غه زهل هه نه، هه می ژی کوردینه. مه ولودنامه یه کی ریک و ره وان بکوردی دانایه و هاتیه چاپکرن. نیزیکی هزار بهیتانه، گه لهک شیعیریت دیژی هه نه.

باتیسک: بزراقی ئیزدی بیته شیخان خوشکا ژنا مرۆقی، بالدز، بالدوز، دش.

باتی: ژیتشغه، لچی وی، جامی ژ شیشه ی چیبووی.

باتزوک: باتزوک، پفکی، مرۆقی زوو تووره دبیت، مرۆقی فهلیته و ترۆیه.

باتیزک: کیم شهرم، بی فهیت.

باتوف: باتوفسا، باقی کولیلکه کی سۆری جوانه، ناچی گونده کی یه ل کوردستانا عیراقی ده فه را زاخۆ.

باتوو: گون (خصیه، خایه).

باتسقه: نه فسی، بالهقی، پارچه یه کی سپی و ته نکه.

باتسی: جه ژنه کی ئیزدی یانه و ئیزدی ژ بیرا خو بریه، رهنگه ئه و جه ژنه بیت کو زه ده شتی **دبیزنی:** (جشن سده) کو دکه فیه ته دیماهی یا چلی زستان یه و ژ وی جه ژنی هه تا جه ژنا نه ورۆزی (۵۰) رۆژن.

بات: دشکی دایه، به لنی کورد دبیزن فلان کار هات و باته.

باتلاخ: چۆرم، نقرۆسک، زه نه کداری.

باتینک: گولا نوو بشکفتی، بشکۆژ.

باتینگان: عه ره بکاری بوویه بۆ (بادنجان) یان (بادمجان) یان (بادمجان)، باجان.

باج: (۱) دراقه کی ژ لاتی مه زن یان گه و ره یان دهسته ه لاتداره کی ژ مله تی دیته ستاندن؛ (۲) ماره یی، قه لهن، (مه ر). باج ژ (به جه ئی) نا قیس تیغه هاتیه. به لنی، پتویسته ئه م پیچه ک لقی ره لسه ر ئه قی په یقه ئی به یقین: باج لئایینی زه ده شتیدا بیده نگ بوونه کا په راستنی د تکایه دا دده م خۆشوشتنی و دده م خوردانی، پاشی ئه ف وشه یه هاتیه بکارئینان، بۆ مه به سستی دراف و هه رگرتنا ده وله تی ژ مرۆقان (چکو ئه وژی دراف دانه و ده نگ نه کر نه). ئه قجا باجی کو حکومه ت دستینین (چ گمرک، چ جزیه چ ئه و دی کو ریگر بۆ ته ئمینا ریکا بازرگانان دستینین، ئه قه هه می د مه عنا باجیدا ب مه جاز حسین. به لی مه عنا دروست بۆ باجی: کرپینه.

باجخانه: جی باج و هه رگرتنی.

باجه رگر: ئه و که سه کو باج و خوکی و هه رگرت.

باجدار: ئه و که سه کو باج نک هه یه، خودان باج.

باجستین: باج و هه رگر، باجستان.

باج ساندن: باجستاندن: «میه رانه پر ئه به ته رکرین - خالان ژ به ر بسکان هه لین / زولفان موسه لسه ل عه نه برین - چین چین ژ چینی تیتته باج»، ژوره کا بچوکه کو پلیتیت ریبه سن یان فروکی لی تیتته کرین.

باجگر: باجوه رگر.

باجگرتن: باجوه رگرتن.

باجگه: جی باجوه رگرتنی.

باجه وان: باجه فان، باجوه رگر.

باجده ر: ئه و که سه کو باجی دده ت، باجه ده.

باجول: باجلان، ناچی نا قچه یه کی ئیرانی یه.

باجلۆز: ژ باجۆلی هاتیه، تراشین، ناچی گونده کیه لکوردستانا عیراقی - دهۆک - رهنگه ئه و ژ باجۆلی ئیرانی کۆچ کر به وی عه ردی، دیاره باج ل ویری دهاته ستاندن.

باجلان: عباره تن ژ دو تیره یان: (۱) جمۆر؛ (۲) قازانلو، ئه و ژ وی ژ عه شیره تا له کی نه و به شه کن لوورا، نیزیکی هزارو سه دو سی سالانه لناوچه یی (قوره تو) و (هورین) و (شیتخانی) و (قصر شیرین) و (قازانیه) و (مندلی) و لدۆری رووباری قه زوین ژی نیزیکی سه د ماله کا هه نه و هنده ک خانه واده ژوان ناف شه به کان ژی هه نه.

باجه: ته ره جه، په نجره، ئه قه مه عنا کوردیه کو ل شه به کیدا هاتیه.

باجن: ئه و عه شیره ته کورده نه کول به راهیج مسلمان بوینه، دچیرۆکان هوسا هاتیه نیگار کرن دبیزن: کومه له ک کورد ژ بازرگانیت عه شیره تا (باجن) بی ژلایی جزیرا بوتان قه چوینه (طایف) و لسه ر ده سستی پیغه مبه ری (د.خ) مسولمان بوینه. نهۆژی ئه و عه شیره ت بناقی (ژانا، جانا) هه ر مایه.

باجی: خووشکا مه زن، هه قشیره، هه مشیره.

باجه: بیژه، پتویسته بیته گۆتن کو ئه ف و اژه یه شه به کبه و ژ ریشه یه کی نا قیس تای هاتیه. د (اصل) دا «قه ئۆجا» بوویه (بگو، بیباگهان) ئانکو: بیژه، ژ مه سده ری «قه چ» هاتیه.

باچک: (۱) گه ئه شام؛ (۲) هه له لوه ک، هه له له لۆک، باچیک، به لالیک، به لالوه ک، داره کا سۆره کو به ری وی ژ گیتلاسی هورتره، تاما وی مزه.

باچیک: (۱) نەرزن؛ (۲) عەشیرە تەکی کوردی کۆچەرە.

باچ: باج.

باخ: جنیک، باغ، بیستان.

باخ و بیستان: باخ و گولزار.

باخچە: باغی بچووک.

باخەوان: باغەوان.

باخچەوان: باخچەفان.

باختەر: روژئاڤا.

باختەران: روژئاڤایی.

باختەری: روژئاڤایی، بەلێ ئاڤاڤیستایدا باختەر ب مەعنا

«باکوور» هاتیە، هەم ب مەعنا جەهەنەم، جن پەری

رەشکان ژێ هاتیە، جار ژێ ب مەعنا روژەهلات هاتیە

«باختەر» ب مەعنا «ئەختەر» ژێ هاتیە.

باخەل: پاخەل، بن چەنگ.

باخیرە: باغیرە، کرپۆه، باکوورفە، باگەر (زوبەه، عاصفە،

ئەلجیە).

باخم: باخۆی من، خودایی من: «هەمی باخم باخم باخم -

گەردێ سۆلێ دەباخم / روژێ سێجا نەتیبینم - نەمردیە،

نەمی ساخم» "طاها مفر". دوور نابینم کو واژەیی (باخم) ی

ژ (بناخم) هاتیە کورت کرن. ئانکو ئەز ئەو ئاخم کو لێسەر

سۆلێ تەنیشییای و چیدیبت «باخم باخم» نەبیت، «ئاخم

ئاخم» بیت. لازمە شێعر هوسا بیت: «هەمی ئاخم، ئاخم،

ئاخم - گەردێ سۆلێ دەباخم / روژێ سێجار نەتیبینم - نە

مردیە و نەمی ساخم».

باخ: دۆرانەن.

باخواردن: ئەو بندکە یان ئەو دەزی یەکە کو ئالۆزیای بیت.

باخوارن: باخوران، ئەو تشتە کو بەرەهەوا بکەن.

باخۆش: بپیترتر، خورتتر، یاوتر.

باخۆشتر: باخۆشتر.

بادی هەوا: بادی هەفا، بێسوود، بێ مفا.

بادەوه: سەرماو کەرڤە، کەرپۆه.

باد: (۱) با، هەوا، بخار؛ (۲) پفکرن، پەرچفتن، دەمبەل،

خۆهەلکیشان و پەسین (غرور)؛ (۳) ئاخکرن، هەنەکبازی،

پریبێژی، فرکیلی (تەجەب)؛ (۴) هێچ، چۆنە، مەدحۆ،

کالین، برک (مەعدوم)؛ (۵) تر، فس، ناڤتی فریشتەیی

و هکیلی جۆتکران (ازدواج) ی بە.

بادام: باهیڤ.

باداد: حەقە، ئەهلی حەقییی، ئەهلی عەدالەتی.

بادان: چەپ چوویر کرن، لادان و بادان.

بادانەوا: بادانەڤە، لادان (انحراف).

بادی: جام، تاس، تراز.

بادناوەر: ئێک ژ هەشت خزینیەت شاپەرۆزییە. دبیتژن جەنگەک

مابەینا ئیران و (قەیسەر) ی روومی روودا ئینا (قەیسەر)

رابوو گەمی یەک پر ژ زێر و گەوهەر کەر و رەوانە

جەزیرە یەکی ئەمین کەر. بەلێ، لێشکا بایئ ئەو گەشتی

دەرئێخست و کەتە دەستی لەشکرێ خسەرە پەرۆزی و بۆ

خۆ هەلگرت و ناڤلێدانان بادناوەر (بای ئینا).

بادینان: گەلەک لێسەر ئێ واژە ئاخفتن کرینە: (۱) هەندەک

دبیتژن: باپیەرە گەورەیی جێ بادینان ناڤتی وی بەهە الدین

بوو، ئینا واژە هاتە کورت کرن و گۆتی بادینان؛ (۲) ووشی

بادینانی ژ بەهەدینان قە هاتیە ئانکو (دیندارت قەنج) ئەڤ

واژە یە نەوژی نەبەرزه بوویە و گەلەک جارن ئەڤ پەیشه ل

ئاڤیستایدا هاتیە هەر دبیتژت: خوزی بۆ «بەهەدینان»

زەردەشتیان نەوژی فەرەهەنگەک هەیه بناڤتی فەرەهەنگی

بەهەدینان، و بویەژی بەهەدینان بکار تیت بو دەڤەرا بادینان.

بادیان: بادیانە.

بادیانە: رازبان، رازیانە، رازیانج، رازیانی، عەرەبکاری بوویە

بۆ (رازیانج).

بادار: ئەو کەسە کو ئان لەشی وی پەرچفتبیت ئان ئیشا

روماتیزمی تیتالییا بیت.

بادەر: فەتەگێر، فیلپاز، جیلەکەر.

بادگیر: باکتیش، جۆرە ئامبەرەکە بای دکیشیت.

بار: (۱) ئەو بارە کو بەسەر پستی تیتە هەلگرتن: باری ژنان،

بەری داری، گرانی، دارایی؛ رەگێ رانەبردوویی چاووگان

(بارین) هەو دبیتە پاشگر، وەکی: بارانبار، بەفرانبار،

شەکر بار.

بارک: فەرەخە مریشکێ کەوکی.

بارانی: هەوری بیاران ئەو دارو دەخلێ کول بەر بارانی کەفتی،

دبیتژن: ئەڤ کونجیە بارانیە، ئەڤ مێوژە بارانیە، ئەڤ

پەمبۆیە بارانیە، بارانی نازناڤە بۆ خانەدانەکا کوردا ژ

عەشیرە تا زیدکان، دبیتژن: مالا بارانی مالهەکا مێرن و

ناندەرن.

و سیفاتاندا تیت، قومہریاز، حبلہ باز، فیلباز، نیرباز، می باز، نہیرہگباز، ئەفسوون باز... جار ژئی لگهل واژہیی تیت مہعنا بورین و نازادی و رزگارییی ددہت، وەکی: دہریاز، بازہبەر، بازی، بازگہ، بازدان، بازبازانی؛ جار ب مہعنا قہکری و سپی تیت، وەکی: ناچاقباز، بازار، بازہبەر، چاقباز.

بازی: عہشیرہتہکە ژ کوردان، فہلہنہ کەفتینہ ژیر توخیبی تورکانو گہلەک میترن و خودان خەبەرنو دل پاکن.

بازار: سووک، جی کرین و فرۆتیی.

بازاری: سووکی، پۆرہ مرۆف.

بازرگان: تاجر: (مال ژنہ و بنیات خانی - کار رەزە و بازرگانی - رت لبایی نیچیرفانی) <پەند>.

بازرگانگہ: بازرگانگاہ جیبی بازرگانی، توجارەتخانہ.

بازرگانگاہ: بنیترہ بازرگانگہ.

بازدان: رەقین، رکەیی بازدان: <باز + دان>.

بازبەر: بازبەر، جہتی دەر بازبونہ.

بازبەر: بنیترہ بازبەر.

بازہلدان: شەقاویت مەزن ہلدان.

بازرہ: بازرہ، قہرەقین، قہسلکین، لیکپاشقہچوون. (بازرہ ژ بازرہی کوردیترہ).

بازر: بنیترہ بازرہ.

بازبەرمان: ہەیشا شواتی یە چکو نازادین ژ سەرما یی ہەر وہکی دیارہکو «باز» مہعنا قہکرنی و نازادی یی ددہت.

بازوو: قۆل، باسک، بازوو بریتیبہ ژ ہیزو توانایی پۆستہ میتری بکارتیت.

بازدار: خودان باز، باز خودانکەر، بازەقان.

بازەقان: بنیترہ بازدار.

بازی: یاری، وازی، گہمہ، بەلج گہمہ و وازی کوردیترن.

بازاری گہرمہ: بریتیبہ ژ ہەر تشتہکی کورہ و اجدار بیت.

بازاری سارہ: بریتیبہ ژ ہەر تشتہکی کو بیترہ و اج بیت.

بازبہند: بازووبہند، بازی بہند.

بازمان: بازمان، پاشباب، ئەو بچووکہ کو پاشی مرنا بابین ہاتیبیتہ دونیایی دا.

بازن: بازنن کورژن دکہنہ دەست، ئەلہنگۆ (سوار).

بازنہ: بازنۆک، بازنۆکە، دائری.

بازہ: قوماشکە کچی پەمبہیہ.

باران: بارینا چیکیت ئافی ژ ئەسمانی، ئەف وشہیہ جار دبیتہ پاشگر و بہندەک ناخانقہ دچہسپت، مہعنا دارشتن ددہت وەکی: بہرہدەباران، گولباران.

بارووکہ: بارک.

بارپین: بارہبارا سہویلی، باراندن، بارپین.

بار و ہۆر: بارینہکی (بجہلہ).

باراندن: ئەو مریشکە کو چاخی ہیلکە کر ناوی ہاتبیت و چووچەلۆکیت خو ژ خو دور بکەت دبیتژن: ئەف مریشکە چوچکیت خو باراندن.

باراخووی: بریتیبہ ژ زەکاتن، پشکا خودی.

باراش: ہەقوان، ژ دوو واژان پیکہاتیہ: «بار + تاش».

باراش لیکرن: ہەقوان ہیران.

بارانی: خزیزان، خورداد، نہہاتنا بارانی.

باراش ہیر: ہەقوان ہیر.

بارہبی: بارہبوو، کۆمەک، ہاریکاری، یارمەتی.

بارہبی کرن: کۆمەک کۆم کرن، ہاریکاری کرن.

باروہ: شوورہ، شووہہ (سور).

بارمتہ: گروگان، ئەسیر، رەہین، کەفیل (مئقل).

بارکرن: ژ عہردەکی بار بکەن، یان کاروانی بار بکەن، یان ئیک بمریت ئانکو بۆ مرینژی بارکرن بکارتیت.

باروبارخانہ: بۆ تشتیت بہرکەتی وەکی نقین و ئامان و ناقلی و تشتیت پربہا بکارتیت.

بارکەفتی: بیچارہ، بیتری، ناتوان، (عاجز)، پەک کەفتی.

بارگیر: ئیختہ (گدیش).

بارانہ بارانہ: گۆرانی یەکی تەر و خوشی کوردیہ.

بارانباری: گۆرانی یەکی تەر و خوشی کوردیہ. «بارانباری تیکیت بانان قہشیریان» <پەند>.

بارووت: باریت، تیژ (باروود) رەنگہ ئەف و ہشہ ترکی یە.

بارہگا: بارہگاہ، بارہگہ.

بارپیتج: وەرپس، گورپس.

باریک: زراف. باریکی: زرافی.

باریکہ: باریک، باریکہ تەغەر بۆ زہفی، یان عہردی زراف بکارتیت.

باریکہری: ریکا زراف، کۆرہ ریک.

بارتہقا: چاشتی.

باز: ئەو بالندہیی بناف و بانگہ، پاشگرہکە ل دوو ہندەک ناٹ

- بازکه:** به لهکی یه کتی کیم.
- بازاری رهش:** بازاری سیا، سیکا گران فرّشا.
- باژن:** باوهشین، باوهشینک (مروحه). «ژهن» پاشگره که دکه قیته دووماهیا هندک ناقان دکه ته (اسم آله) و بکه و دهکی: باژن، مهشکه ژهن، دراژهن، په مپوژهن، خوی ژهن، لواژهن، لقاژهن: «ما ئەز دراژهنم؟!» یان: «ما ئەز دراژی دژهنم?!».
- باژ:** باج (ضریبه)، گه لهک جار (ج) د کوردیدا دبیته (ژ).
- باژەقان:** باجهقان.
- باژن:** نیری کیشیبه (تیس جیلی).
- باژنه:** باژنو، پاژنه، پاژنو، پانی (عقب الرجل).
- باژی:** باژار.
- باژی:** خه لکتی باژی.
- باژیله:** باژله، کولانی، ناوارة (مشرد).
- باژیله کرن:** دهره دهر کردن، هه ی کرن.
- باژیله دهره دهر:**
- باژیله کری:** دهره دهر کری، هه ی کری.
- باژیان:** باژوان، باژقان، باژوهرگر، باج وهرگر.
- باس:** به حس (ع).
- باسترمه:** گوشتی قیمه کری پاشی خوی کری و فلفل و بهارات و سیر تیکه ل کری و هه شاننده ناڤ ریفتیکی هه یوانی و هه لاویستی بو دهمی پیتقی (ترکی به).
- باسپرس:** باسکول، ژ به حس پورسی هاتیبه درستکرن (ع، ک).
- باسپیژ:** چیرۆکیژ (ع، ک).
- باسترژ:** پروباکنده کهر (ناشر الدعا به) (ع، ک).
- باسوق:** باسوخ، باسو، ماسو، شالو، گوشه، فهره ز.
- باسک:** گهره دن، مل، تل، گرد، قوّل، باسکه هنجار.
- باسکه مژانه:** مژانه، ئەو باسکتی کو کریه مژانه، بازی، بازی بی جوت (هیرته).
- باسکه:** جوره مه له قانی به که.
- باسکانی:** مملان، بریتیه ژ دوویه ره کانی (انشقاق، تحرب).
- باسکوباسکانی:** مملانی، ژیکرتیکانی.
- باستان:** دیرین، کهفن، بوری، گه لهک کهفن، میژوو.
- باستانشناس:** دیرینه ناس، شینه وار ناس.
- باستانشناسی:** دیرینه ناسی، شینه وار ناسی.
- باستانی:** میژوویی (اثری).
- باسمه:** چاپ، واژه یه کی ترکیه.
- باسکه سهگ:** سه یی دریتژ و هه لکیشای.
- باسکه زه لام:** زه لامباش.
- باسقه نده:** دهسته دارای ژ هه لهه لوکتی، باسقه نگه.
- باسکردن:** گوفتوگۆ کردن (ع، ک).
- باسکه مه له:** باسکه، مه له قانی باسکان.
- باسکتیش:** مژانه.
- باسمیل:** خویه سن، باسمیل، خویه سنی.
- باسریشک:** به فر و با و باران.
- باسه واد:** خینده وار (قاری و کاتب)، «باسه واد و بسه واد یه که مه عنایه». «قه قبی طهیران» فه رموویه: «جه ماکه ن تیک عالمی - هه میان بئوستاد کهن / حه رف ژ له وحی قیده می - بشه رح و بسه واد کهن / نائینه بهر قه له می - به حران ئەر بمیداد کهن».
- باسکول:** باسپورس، فه کولهر.
- باش:** ئانکو نه به ز، قه نج، خیر (حسن، جید).
- باشی:** قه نجی: «باشی خودانی خودناسیت»، «چاکی بی بکه و بئاقیدا به رده» «په ند».
- باشار:** چاره سهر، مه عیسه ت.
- باشقه پان:** جوره مارده که.
- باشویش:** دهسته لاف (مبذر). باشویشی: دهسته لافی (تبدیر).
- باشهل:** باشیل، پاشهل.
- باشیلا:** باژیلا، باژیله، ناوارة، دهره ند.
- باشیکر:** چاکی کهر.
- باشیکه:** واش، جوره بالنده که عه ره بکاری بوویه باشق.
- باشکو:** خودان گه وره یی، ریزدار (معظم).
- باشگه:** باشگاه، یانه.
- باشوور:** ژیر، (جنوب).
- باشامه:** جوره عه بایه کی ژنانه یه لئیرانی بکارتینن بی ب دهره زچکن.
- باشووری:** ژیری، دژی باکووری تیت (جنوبی).
- باشیم:** میراته (میراث).
- باشیمگیر:** کوتگر، میراتگر.
- باشارکرن:** توانین، شیان.
- باشه:** باشیکه.

باشتی: میراتہ (میراث).
باشتیگیر: باشیگیر (وارث).
بافس: فیقی بیچ چرمسی و نہگہشتی.
بافش: فرہ، نہرایک، خہہرسار، تامسار.
بافرؤ: درؤ، فیشال، دہلہسہبیژ، ہاوتتہکەر، ہلہہ پاس (مدلس).
بافروبی: ہلہہ پاسی.
بافت: ہیژا، شایستہ.
بافیش: لاف و گہزاف، فری، فرت، شہتات، بہتات.
بافین: تہفن کرن.
بافیژہ: بافی، چافی، بہافیژہ.
باڤ: باب بزارافی بۆتان، مہیل، دبیتژن: ئەڤ برنجہ باڤ سۆزہ، ئەڤ تشستہ باڤ شینہ، یان باڤ رەشہ ٹانکو مہیل رەشہ. باڤ ب مہعنا خونافی ہم تیت، دبیتژن: ئەڤ نساخہ باشکئی ہور ہافیژتیبہ سەر و چافی وی، یان تہماشاکہ ئەڤی نہخۆشی بافی مرنئی گرتیبہ ٹانکو رەنگئی مرنئی گرتیبہ.
بافئی مرنئی: رەنگئی مرنئی، مہیلئی مرنئی.
بافڈیزہ: مہیل ڈیزہ، رەنگ ڈیزہ، باڤ رەش.
بافی: باوی، بۆز، باہیف، بادام.
بافپک: گوہرین، بہدل بونا ہہوای.
بافۆشہ: فیقی بیچ ناکام.
باقلاوا: باقلاوا، بقلاوہ، واژہیہکی ترکیبہ و کوردکاری بوویہ.
باقلہ: باقلک، پاقلہ (فول).
باقۆر: گۆلکہ بہراز، بریتیبہ لہ کہسی خری و پان و قہلہو، بہچکہ بہراز.
باقر: ژہنگ، ژہنگاری ٹامانیت سفری.
باقۆلہ: بہچکہ بہراز (قمل کبیر).
باقۆزہ: بہرکوتہ، دارتہقینہ.
باقہبہلہ: بہلہباقہ، باقہبزہ، ئیشہکہ بزنان دگریت کوتوپر وان دکوژیت.
باقہبزہ: بنیترہ باقہبہلہ.
باقاندن: باقباقا بزنی.
باقہبہست: باقہبہس، ئەو تشستہ کو دەستان پیچ گرتیددەن.
باقہباق: حکایہ تا دہنگئی بزنی، یان کارکئی یہ.
باک: مننہت، پەرہو، ترس، ہہوجہ (التفات): «باکم نیبہ: ترسم نیبہ».

باکرن: پەرچفتن، پفکرن.
باکور: ژووری، شیمال. باکووری: خہلکئی شیمالی.
باکورزک: ئەو بایہ کو زۆر سار بیت و پەشکیت بہفر و بارانیژی لگہل بیتن.
باکوسک: بنیترہ باکووزک.
باکوزیرک: ئەو بایہ کوموویت لہشی مرؤڤی گزڈکەت.
باکیتش: باگیر، بادگیر (عبار ہوائی)، باکەش، عہردئی بالئی زۆر دیت، ٹامانئ دریاوی و ہکی ہبیزہی.
باکۆزہ: گۆپال، چۆگان، گۆچان، عہرہبکاری بوویہ بۆ (چاگون).
باکەش: بنیترہ باکیتش.
باکۆڤہ: باقۆڤہ، فیقی بیچ نہگہشتی.
باگیر: بنیترہ باکیتش.
باگپ: ئەو دہردہ کو بایچ وی بیبتہ زڤرہک.
باگور: باگورک، ئاریکاری، پاچک، ئابونہ.
باگوران: بانگوران، باگوردان (حادلہ، محدلہ).
باگونہ: گونہبا، ئیشہکہ گون پیچ مہزن دین.
باگژ: ئەو بایہ لمابہینا باکوور و رۆژہہلاتئی دکہڤیتتہ ری.
باگڤ: ئەو ئاجورہ کو باش نہبرژیای.
باگپزہ: بابہلیسک، گہردہلول، توفان (فاتولہ).
باگئی یادئ: ہہیفا یادئ خودئ (رمضان) <دہڤہرا سندی، گولی یان>.
بالگی: بالیف، بالیفک، بالگہ، بالیک، بالینک، بالین، بالگیک.
بالگاشہ: بانگاشہ، پروپاکندہ.
بال: (۱) شاپەر؛ (۲) ہنگفین، (شہبہکی)؛ (۳) دہڤ، لہکن؛ (۴) رەنگئی خاکی.
بالا: بلند، بلندی، ئەقراز، بہژن، بہژن و بالا (قد و قامت).
بالاڤر: بالہڤر، ڤرۆکہ، ئەقرازڤر، بالہڤر، بالاڤر.
بالخانہ: تہبہقا سہری ٹانکو خانئی بیچ بالا.
بالدار: بالندہ (طائر، طیر).
بالہڤر: بنیترہ بالاڤر.
بالہڤرڤان: ڤرۆکہ ڤرین، ڤرۆکہوان. بالہڤرڤانی: ڤرۆکہ ڤرینی.
بالدز: بالتیسک، دش، بالتوز، بالدوز.
بالینہ: تشستہکہ و ہکی عہگالئ نان پیژ دانینہ سہرسہری خو و تہبہڤئی نانئ دکہنہ سہر بۆ ڤرۆشتئی.
بالتیس: بنیترہ بالدز.

باشتی: میراتہ (میراث).
باشتیگیر: باشیگیر (وارث).
بافس: فیقی بیچ چرمسی و نہگہشتی.
بافش: فرہ، نہرایک، خہہرسار، تامسار.
بافرؤ: درؤ، فیشال، دہلہسہبیژ، ہاوتتہکەر، ہلہہ پاس (مدلس).
بافروبی: ہلہہ پاسی.
بافت: ہیژا، شایستہ.
بافیش: لاف و گہزاف، فری، فرت، شہتات، بہتات.
بافین: تہفن کرن.
بافیژہ: بافی، چافی، بہافیژہ.
باڤ: باب بزارافی بۆتان، مہیل، دبیتژن: ئەڤ برنجہ باڤ سۆزہ، ئەڤ تشستہ باڤ شینہ، یان باڤ رەشہ ٹانکو مہیل رەشہ. باڤ ب مہعنا خونافی ہم تیت، دبیتژن: ئەڤ نساخہ باشکئی ہور ہافیژتیبہ سەر و چافی وی، یان تہماشاکہ ئەڤی نہخۆشی بافی مرنئی گرتیبہ ٹانکو رەنگئی مرنئی گرتیبہ.
بافئی مرنئی: رەنگئی مرنئی، مہیلئی مرنئی.
بافڈیزہ: مہیل ڈیزہ، رەنگ ڈیزہ، باڤ رەش.
بافی: باوی، بۆز، باہیف، بادام.
بافپک: گوہرین، بہدل بونا ہہوای.
بافۆشہ: فیقی بیچ ناکام.
باقلاوا: باقلاوا، بقلاوہ، واژہیہکی ترکیبہ و کوردکاری بوویہ.
باقلہ: باقلک، پاقلہ (فول).
باقۆر: گۆلکہ بہراز، بریتیبہ لہ کہسی خری و پان و قہلہو، بہچکہ بہراز.
باقر: ژہنگ، ژہنگاری ٹامانیت سفری.
باقۆلہ: بہچکہ بہراز (قمل کبیر).
باقۆزہ: بہرکوتہ، دارتہقینہ.
باقہبہلہ: بہلہباقہ، باقہبزہ، ئیشہکہ بزنان دگریت کوتوپر وان دکوژیت.
باقہبزہ: بنیترہ باقہبہلہ.
باقاندن: باقباقا بزنی.
باقہبہست: باقہبہس، ئەو تشستہ کو دەستان پیچ گرتیددەن.
باقہباق: حکایہ تا دہنگئی بزنی، یان کارکئی یہ.
باک: مننہت، پەرہو، ترس، ہہوجہ (التفات): «باکم نیبہ: ترسم نیبہ».

بالتیسک: بنیتره بالدز
بالدووز: بنیتره بالدز.
بالولی: فاک و فیک، بہ تران (طیش).
بالزلہ: بنیتره بالولی.
بالاث: جہم ناغی، سہرشوشتن، <دوو وشہیہ: بال + ناغ>.
بالافی: ئەو کەسە کو بالا فکری، یان دقیت بچیتہ بالاغی.
بالافیک: سمایلۆک. سافرائی ھوور، ھوورکا ساواری.
بالافگہ: جی بالا فکرتی، گەرماث، گەرماپہ (مستحم).
بالافخوش: گەرماثخوش دبیژن: تہ گەرماث خوش.
بالتہ: بالتہ جہنجر، جہم تہ (سکاکیں النورج).
بالتہ: فیسی بی تازہ گہہشتی، ناغی گوندہکی کوردایہ ل کوردستانا عیراقی - دھۆک.
بالووک: بالووکہ، بالوولکہ، سگیل، زگیل.
بالابۆست: دبیژن: کن، کنک، قۆت، کورت (قزم): «بالابۆست وردین چلگەز» "پەند".
بالابەر: دەستگەکە بو را کرنا تشتیت گران.
بالافس: بنیتره بالابۆست.
بالاپۆش: چارووکہ (عبا ۵).
بالابەرز: بالابلند، بەژن بلند. بالابەرز: بەژن بلندی.
بالابلند: بنیتره بالابەرز.
بالویەر: پەر و بال، بریتییہ ژ زۆریا ھەمی کەل و پەلان.
بالاشرین: بەژن جوان، قشت.
بالان: دیلیز، دالان (دھلیز).
بالەفان: خۆفیر کرنا بەچکە تەیری بۆ فرینی، بالەوان.
بالەفانی: بال ھژاندن بۆ فرینی، بالەوانی، بال ھەلتەکاندن.
بالابەژن: بالابەند، بەژن بلند.
بالبەستہ: بریتییہ ژ وی کەسێ کو ھیچ ژئ ناھیت، دەستبەستی.
بالەکەرہ: دارکی گلیش کیش.
بالان: رینگە یا خەتی بۆ تەبیارہی.
بالەمی: شەما (شمع). ئەگەر تەماشای قی واژەیی بەکەین دئ بۆ مەدیار بیت کوژ دو واژەیان پیکھاتییہ: <بال + مەمی>. بال بزارا قی شەبەکی ھنگفینہ و مەمیژی مەمکە ئانکو شەما بۆ ھنگفینی وەکی مەمکیہ چکو شەما زەرفی ھنگفینیہ.
بال تەپہ: بالە تەپہ.

بالە تەپہ: بالە فریتی.
بالتان: سەرەخۆ، ئارام، ھیدی (علی مہل).
بالەشوہ: مرنا مریشکان.
بالباز: سەرباز، شەبەکی بۆ رەنگی خاکی دبیژن بال، ئەو کەسێ کو جلکی وی رەنگی ل خۆ کەن دبیژنی بالباز کور رەنگی سەربازییہ.
بالتووز: بنیتره بالدز.
بالکۆ: تارمە، بالگون، بالکۆن، بالەکون.
بالیۆز: نیونەرئ دەولەتەکی ل دەولەتەکا دی.
بالویژخانە: نیونەرخانە (سفارہ).
بالویژی: عەلۆعەلۆ، عەلی شیش.
بالویژ: بنیتره بالیۆز.
بالۆرہ: بالۆری.
بالۆری: (ترغم) مەقامەکی خوشی کوردیہ.
بالق: گەہشتی، (بالغ).
بالقی: بالغی (ع،ک).
بامغەلتان: باگوردان (حادلہ) بان غەلتان کوردیتر و دیارترہ. (ک،ع)
بامگاھ: بامگا، باھنگاٹ بایج بەینا (روژئاڤا و شەقی) کو دبیژن ھندەک گیانیت خراب بەلاڤ دین و خەلکی نەخاسمە مندالان دھنگیشن لەو دبیژن: باھنگاٹ ئانکو و ئەو دەمی کو بەھنگاقتن، دەمی ھنگاقتن. باھنگاٹ ژ ھەر دو واژەبیٹ دی کوردیترہ.
بامگەھ: بنیتره بامگاھ
بامیہ: ئەسلئ وی (بامیان) چکو لشارئ بامیانئ ئەفغانئ ھاتیہ. ھندەک بخەلەتی دبیژن: بانیہ، جورہ داھاتەکی بیستانیہ.
بادمجان: بادنجان، باجان.
بامداد: بامدادہ، سپیئدہ، بەیان.
بامدادہ: سپیئدەدەم.
بامرہ: بنەپان، قوونەبان.
بامیرۆین: باپروین، داچیین.
بامز: خوش مەزہ، تامدار، بەتام.
بامرئ: تاعوون، نەخوشی بەکە.
بامەرن: ناغی گوندەکی کوردانہ، ل کوردستانا عیراقی.
بام: بیم، بیم. میر ئەحمەد زەنگەنہ فەرمویہ: «پە ی چ دەلیلی»

بالتیسک: بنیتره بالدز
بالدووز: بنیتره بالدز.
بالولی: فاک و فیک، بہ تران (طیش).
بالزلہ: بنیتره بالولی.
بالاث: جہم ناغی، سہرشوشتن، <دوو وشہیہ: بال + ناغ>.
بالافی: ئەو کەسە کو بالا فکری، یان دقیت بچیتہ بالاغی.
بالافیک: سمایلۆک. سافرائی ھوور، ھوورکا ساواری.
بالافگہ: جی بالا فکرتی، گەرماث، گەرماپہ (مستحم).
بالافخوش: گەرماثخوش دبیژن: تہ گەرماث خوش.
بالتہ: بالتہ جہنجر، جہم تہ (سکاکیں النورج).
بالتہ: فیسی بی تازہ گہہشتی، ناغی گوندہکی کوردایہ ل کوردستانا عیراقی - دھۆک.
بالووک: بالووکہ، بالوولکہ، سگیل، زگیل.
بالابۆست: دبیژن: کن، کنک، قۆت، کورت (قزم): «بالابۆست وردین چلگەز» "پەند".
بالابەر: دەستگەکە بو را کرنا تشتیت گران.
بالافس: بنیتره بالابۆست.
بالاپۆش: چارووکہ (عبا ۵).
بالابەرز: بالابلند، بەژن بلند. بالابەرز: بەژن بلندی.
بالابلند: بنیتره بالابەرز.
بالویەر: پەر و بال، بریتییہ ژ زۆریا ھەمی کەل و پەلان.
بالاشرین: بەژن جوان، قشت.
بالان: دیلیز، دالان (دھلیز).
بالەفان: خۆفیر کرنا بەچکە تەیری بۆ فرینی، بالەوان.
بالەفانی: بال ھژاندن بۆ فرینی، بالەوانی، بال ھەلتەکاندن.
بالابەژن: بالابەند، بەژن بلند.
بالبەستہ: بریتییہ ژ وی کەسێ کو ھیچ ژئ ناھیت، دەستبەستی.
بالەکەرہ: دارکی گلیش کیش.
بالان: رینگە یا خەتی بۆ تەبیارہی.
بالەمی: شەما (شمع). ئەگەر تەماشای قی واژەیی بەکەین دئ بۆ مەدیار بیت کوژ دو واژەیان پیکھاتییہ: <بال + مەمی>. بال بزارا قی شەبەکی ھنگفینہ و مەمیژی مەمکە ئانکو شەما بۆ ھنگفینی وەکی مەمکیہ چکو شەما زەرفی ھنگفینیہ.
بال تەپہ: بالە تەپہ.

باویزه: ئەو بایه کولناڤ زکی مروڤی پینچانددهت و قوورقوری دکەت.

باوویان: ئاره‌زوو، هیوا، ئومید.

باوه‌سەندن: زال بوون (انتصار).

باوه‌که‌رۆ: «باوکه + رۆ» ئەی بابۆ، باوکه‌لی.

باوه‌ت: بابەت، ئەڤه لسه‌ر وی زاراقیه کو (ب) دکەنه (و).

باوه‌ته: هه‌ژێ یه، بابەته، وه‌کی: ئەو کچه باوه‌تی ئەو کورده‌یه.

زریاب: میتری ده‌یکێ کو بابۆ مروڤی نه‌بیت.

باوه‌ژن: ژنباب.

باوکه‌له: بنیڤه باوه‌که‌رۆ.

باوه‌شین: باژهن.

باوهر: ئەڤ واشه ژ دوو گۆتان پینکه‌تیه: «با + وهر»، په‌یقا «با» ب مه‌عنا خاوه‌نه و په‌یقا «وهر» ب مه‌عنا قناعه،

بروا، بینه ده‌ورامی دا، به‌لکی.

باوه‌په‌لامان: وهره نک مه‌ڤه: «مامۆستای سه‌رئیل و شیرین که‌لامان – ته‌شرف خه‌بیرت باوهر وه‌لامان» مه‌وله‌وی" ئانکو به‌ره‌ڤ نک مه‌ڤه وهره: با، وهر، وه‌لامان.

باویشه: (١) باویزه: (٢) ژۆر داهاتنه خوارێ.

باویزه: باویز، ئەو هه‌ژیره کو بینه ڤه خراب دبیت و دوه‌رته‌یه بینه‌ی دارێ، یان هه‌ر پینکه‌یه به‌لێ فاسده.

باوشک: ژ دوو واژه‌یان پینکه‌تیه: «با + وشک»، بایه‌ خشک (تشاوب): «بایه‌ + خشک» و «بایه‌ + وشک» یه‌ک مه‌به‌ستن. «وشک» ژ «خشکی» کوردیتره.

باوه‌پیاژه: زریاب، ئانکو بایه‌ وه‌کی پیناژێ.

باوه‌پیکرن: بروا ئینان (تصدیق).

باوه‌پیکهر: باوه‌رپه‌ند (مؤمن).

باورپیکری: باوه‌ری پینکراو.

باوه‌ش پینگرتن: دانانه به‌ر سینگی، له‌مه‌بیه‌ گرتن: (احتضان).

باوه‌قوت: ژن و میریته‌ هه‌ر دوو وه‌کی ئیک کورت.

باوه‌لی: سمکۆلی.

باوی: باهیڤ، بادام.

باویز: فیقی بینه‌ نه‌گه‌شتی، تشتی باکه‌ر، هه‌ژیری خراب بوویی.

باویزی: بنیڤه باویزه.

باودان: حال، دۆخ.

باوگوری: مشاوه‌ره، راویش کاری. دبیتن: ئەنجومه‌نی باوگۆزی (مجلس الشوری).

نه‌کیانای وه‌لام – ویمۆ سپامۆ سامم فیدات بام». بام ب مه‌عنا بلا ب مه‌عنا «بو من» هه‌م هاتیه.

بان: سه‌رتشتی، بانێ خانی، بلندی: «یه‌کیان و دوباگوردانه – بانه‌ک و باگوردانه‌که – بانه‌ک و دوو هه‌وایه» په‌ند.

بان سه‌رم: سه‌ره‌ری من.

بان چاوم: سه‌رچاڤی من.

بان رۆحم: سه‌ر روحنی من.

بانین: باناندن، قبول کرن و خوش خواستن، دلدان، ئارامبوون.

باناندن: قبولاندن، قبول کرن، ئارامکرن، ئەڤ واژه‌یه نه‌هۆ ته‌نی لده‌رافه‌کی تایه‌ت تیت، دبیتن: ئەڤ بزنه، نه‌بانه، به‌لێ ئەڤ په‌زه بانۆکه و به‌چه‌یی خۆدبانیت، شیرینی دده‌تی، ئەڤ جادووکه‌ره ژن و میران لیک دبانییت.

بان ناڤ: بنیڤه بانناو.

بانناو: بنیڤه بانناو.

بانناو: ئەو که‌سه کو بانان سواق دده‌ت و ده‌ونیت. ژ دو واژه‌یان پینکه‌تیه: «بان + ناو: بان + قوردهر». «مه‌وله‌وی» فه‌رموویه: «بالاخانه‌ی چه‌م دیوانه‌که‌ی تو – بانناو وه‌گلی ئاسانه‌کی تو» ئانکو سه‌رچاڤی دیوانه‌یی ته‌ بیه‌ته قوردان و هه‌نون بگلی ئاستانی ته.

بانگوش: باگوردان (حاده).

بانه‌ک: ئەو زه‌ڤی به‌ دیمه‌یه کو نیزیکی گوندی بیت و خودان بو خۆ سوودی ژێ وهرگیت، ته‌غه‌ر لگه‌ل واژه‌ی به‌ر و یان به‌رۆک جۆت دبیت، دبیتن: به‌ر و بانه‌ک، یان به‌رۆک و بانه‌ک.

بانگیشتن: ده‌عه‌وت، گازی کرن.

بان: بانگ، قاودان، ته‌ره‌قاندن، بانێ خانی.

بانبارکه: به‌ربووک.

بانباک: مشکێ سه‌ر گه‌نجی به.

بانا: ئامرازه‌ک لایه‌ی هاتنا بایه‌ نیشان دده‌ت.

باوه‌ش: هه‌مبیه‌ز، بریتیه‌ ژ پاراستنی.

باو: باخۆش، ده‌ستووور.

باوخۆشتر: باخۆشتر.

باوانی: بابانی (ته‌ماشای ویری بکه).

باوهر: باور، بروا، ریشاڤی په‌یڤی (ور) مانا (اعتقاد).

باوه: بابه، باب، باوک.

باوام: باهیڤ.

باوه خوون: بنیڤه باباتی.

باهیڤ: بنیڤه باوی.

باهیڤۆک: سیڤۆک، هه لبه هین، سیڤه لۆک.

باهنجیر: هژیری بیدهری (جۆره هه ژیره کی بی که لکه).

باهۆزه: هۆزه با، ره شه با، بریتییه ژ مرۆقی هاوه نته کهر.

باهوردار: مرۆقی قهوی و ساخه لم یان ب هیژ.

باهوو: کور، مۆده، دیواری قورپ.

باهۆ: زهند، زه ندک.

باهۆل: چانته.

باهیر: سه رگه شته، بیزار، خیره سه ر، عه ردی بائر (حیران).

باهۆز: تۆفان، باهۆز؛ "هه ژار" ل «مه م و زین» دا فه رموویه:

گیان و دلی بۆته شیوه ی پیرۆز بی ترسه له گیتۆ تۆزو باهۆز

باهور: بنیڤه باهۆزه.

باهینک: هینک، روماتیزم، روماتیسم. «هینک» درسته ژ

«باهینک» ی چکو ناڤی وی هینکه نه باهینک.

با ی: (۱) قودیکا زلکا، شه مچه (شخاطه، کبریت)؛ (۲)

مالدار، وه ره، دڤی بی.

بایام: بنیڤه باوی.

باینجان: بادنجان.

بایله: بالوولک.

بایخ: بها، باوری، گرنگی (ثقه، اهتام).

بایه ف: حاجی باهیڤک، بادامی کیفی، باهیڤی چبایی.

بایید: له گن، ته شت.

بایست: ده بیت، بیبت، پیتتی.

بایا: (۱) پیوست؛ (۲) بیا، بیایا، هاتجاجی بایا و بیایا زۆر

نافکوردیدا دا تیتته دیتن، بایا دگۆرانییت بۆره شاعراندا

تیت، وه کی: «هۆ دلۆ خۆزی ده رگه بی کلایل بایا - هۆ دلۆ

خه سوو داری نه بایا - هۆ دلۆ دا بووک بدلی خۆبایا».

بایگان: نهو که سهی کو کارئ وی بایگانی کر نه (ئه رشیف).

بایه قووش: بالنده یه کی وه کی کونده بۆیه، ناڤی وی بی وه غه ری

و نه که به تی ده رکه فتی یه. "مه وله وی" فه رموویه: «تۆ وینه ی

بلبل مه سستی هه وای گول - من چۆن بایه قووش چۆل نه وای

دل».

بایی: بهایه، لۆز راژی، را له خۆ، بادی هه وای:

گوئ ناده نه راستی و درۆیان

زوو بایی ده بن به بیری خۆیان "هه ژار"

بایت زهر: (یرقان). بایت زهر ئیشه کی پیس و په رکه مداره

(معدی) یه، میتلاکاره ش ته مه به ل دبیت و کار ناکه ت و

دپه رچشیت و زه رداڤ خوینێ درتیتته ناڤ میزلدانی و میزا

نه خۆشی زه رد دبیت. ده رمان بۆ وی ئیشی هه تا نهۆ په یدا

نه بوویه، ته نی ده رمانی وی پارێزه، ژ گۆشتی، هیلکه ی

نیفشکی، چه وری. نه گه ر نه ف پارێزه بتمامی هاته کرن

بیگومان نه خۆشه که بزووترین وه خت ساخ دبیت و هیچ بقه

(خطر) تیدا نینه. نیشانییت وی نه فه نه: سیپیلکا چاڤی

نه ساخی زه رد دبیت و ته مه به ل دبیت، جۆزه تایه ک ژی تیتتی

و جار ژ دلجی وی رادبیت و له ش خوربان ژی هه ف تووشی

وی دبیت و میزا و بری زه رد دبیت.

بایخ: بنیڤه بایه خ.

به: (ب) له سه ر گه له ک مه به ستان د زمانی کوردیدا هاتییه: (۱)

بۆ هۆبی (سببیه): به هانتت دل خۆشم؛ (۲) بو سووندی:

به خوا؛ (۳) بۆ هان و هاری کاری (استعانه): نقیسا من

ته غه ر به قه له می پاندانیه؛ (۴) بۆ ظرفیه): برۆژی دچمه

سه رکاری، بشه قی دنقیسیم؛ (۵) بۆ بلندی (استعلا):

به داخوه گه له ک لاویت کوردان بدارفه هاتنه هه لواسین؛ (۶)

بۆ ته قرابی (مصاحبه): به دل و مراژقه هاتم بۆ سه ره دانا ته

ب خیزانغه؛ (۷) بۆ چاشتی بی (للتشبيه): من چ که س ب

ره نگێ ته مرۆڤ نه دبیتیه؛ (۸) بۆ چه ند و چاوابی بی (کمیه

و کیفیه): گه نم هه ده ک جه ان ب کیشانه وه له نه ده ک جه یت

دی بیپشانه؛ (۹) بۆ پیپشه چه سپیانی (للإلصاق): چه ده ده

به مه نووسیایه، ده ردی پاشکه فتنا کوردان ب

نه خونده واری یه؛ (۱۰) ناڤی دگۆریت و ده که ته زاب (صفه):

مندالی به هۆش زه لامی ب هونه ر ژئ چیدبیت؛ (۱۱) بۆ

په یه وه ند کرنا ووشه کی بووه شیدی فه: رووبه رووی ته دی

راوه ستم، مل ب مل شان به شان، ده سته به ده ست،

سه فه سه ف راوه ستین.

ب ئافادا به ردان: عباره ته ژ مه زاختنا زۆر، قه نجی لگه ل

بیته فای.

به نۆک: ناشرین (زشت).

به ناگاهاتن: هشیاریوون، بریتییه ژ لۆ قه گه ریانی.

به بۆ جان: رزگار، نجات، رزگاریوون، سه له لاهه تی. نه ف واژه به

نیزیکی مرنی بوویه، مه گه ر به ری ۸۰ سالان دده قی

مندالان بکار ده ات ده میکو مه یاری بیه رکیت قه سپان دکر

مه دگۆته به رکه قه سپی خودیار یا چاله ژ چانی: به بۆ جانی،

- به ترف:** ژکارکه تی (عاطل).
- به تلاته:** رۆژا کو دبیتزنی پشوو (د، ع).
- به تلین:** کوسیبون، ژ هیتز که فتن، ماندی بووی، هسکببون.
- به توون:** مرۆقی خوس، نزهو دایه بوۆر (لابالی).
- به تاسه:** موشتاق.
- به تات:** درۆ، دزهو: «ئو چ تهقلید و شه تاتن، چ به تاتن تو دکی؟ - سه ری قییر رادهزین بدوسه د ئاهوکه سه» "جزیری".
- به تاسه یی:** به ئیشتیاق.
- به ترۆمه:** بنییره به ترمه.
- به ترمه یی:** پیتچه وانه ی ساده به، هنده دبیتزن: په ترۆمه (مرکب، ترکیبی).
- به تلاتن:** ژ دهست چۆن.
- به تۆکل:** ناخفتنا بتیقل.
- به تهقه که فتن:** دبیتزته وی که سی کوژ سه رما دا دهست ژ کاری هه لگری.
- به تکه بهش:** قوربه شه.
- به جه:** بنییره باج.
- به جهرگ:** دلاوه ر، نه ترس.
- به چی:** بوچی (زاراقتی باکووری مه قلووبین).
- به چه:** ۱) دبیتزته بیست رۆژیت پاش چله یی زستان، به چه؛ ۲) مندالی ساقا، تیترک، ساقایی هه گیانداره کی، دبیتزنی: به چه سه گ، به چه کتک، به چه بهراز، به چه گورگ.
- به چه که:** به چه، ساقا.
- به چه یی:** مندالی، به چه گانه.
- به چه گانه:** مندالانه، وه کی مندالان.
- به چه خۆر:** ئه و گیانداره کو به چه یی خۆ دخت، بچوک خۆر.
- به چه دان:** رهم، مندالان، پسدان.
- به چه سرکه:** جۆره کفارکه کی بیسوده.
- به چه مار:** تووره مار (عثمان).
- به چه خه زال:** خفش.
- به چه ئاهو:** به چه ئاسک.
- به چه ج هاتن:** کشتیبون (توتر).
- به چه باز:** نیرباز، لوتی. به چه بازی: نیربازی.
- به چه ند:** ب چه ندی، نرخا وی چه نده.
- ههروه کی مه دو عایه ک بو بهرکه قه سیپت خۆ به سهرکه تنی و سه لامه تی یی دکر، به لی مه بخۆژی مه عناقی رسته ئ نه دزانی، به لی پشتی هه شتی سالان ئه ژ رسته به لئاقیستایدا که فته بهر چاقتی من کو به بۆجانی ب مه عنا نجات هاتیه. نهۆ تازه دلنیا بووم کو ئه ژ واژه به نامریت چه ندانکو نهۆ نه یاربا به بۆجانی مل مه رجانی مایه و نه چاله ز چانی چکوچ بچوک یاریان به رکیت قه سپان ناکه ن.
- به به:** مندال، قونداغ.
- به یی:** بنییره به به.
- به بر:** تیژ، بره ک.
- به به وان:** عهرووسه ک، به به له، به به له، به به له، بووکه، بووکا مندالان.
- به به وان:** عهرووسه کانی، یاری کرنا ب عهرووسه کی.
- به بر:** ب پیت، ب بهرکه کت.
- به بر:** بهور، دینده به کی وه کی پلنگی به.
- به به کانی:** جۆره هه لپه رکی به کی کوردیه.
- به بری به یان:** جلکیت روسته می بوو کوژ که فلی پلنگی هاتبوو درست کرن.
- به تاوار:** سه ره نجامی تشتی.
- به تهر:** به دته ر، پیستر.
- به تران:** مرۆقی نه زان بهور (بطران) (ع، ک).
- به ترمه:** به ترۆمه، په ترمه، په یهوند لیدانا دارئ.
- به تیه:** به تنی، عه بای سپی و هاقینی.
- به تکار:** کاربیس، کارخراب، به دکار.
- به تکاری:** کاربیس، کارخرابی، به دکاری.
- به تکاران:** کاربیسه کان، خرابه کان، خرابی که ران، به دکاران.
- به تکاری کردن:** کاربیس کر، خرابی کرن.
- به تر:** خوقه به کهر، ژرکه ر، خودان تر و زر، به فیز.
- به تفهر:** بیتز، به دفهر (مشۆم).
- به تخوو:** به دره وشت، به دخوو، به دسیفه ت.
- به تبه خت:** لی وهرگه پبای، به دبه خت (بی طالع).
- به تۆ:** کۆفک، کۆفک (قمع).
- به تاره:** گوله نگ. گیفک و گیفه نگ.
- به تالایی:** بوشایی.
- به تر بیتر:** بهری دو رۆژان، ئانکو بهر تر بیتر.
- به تر بیتار:** بهری دو سالان، ئانکو بهر تر بیتار.

بهخت: تالغ، به قبال، ئیقبال، لیهاات (حظ). کوردان گه لهک ناخفتان و په نده دربارهی بهختی ئیناینه، دبیتژن: «میتیری پاشی، بهختی قازی»؛ «بهخت ئه گهر هاته سه ری، بزړه وهکی که ری»؛ خه لک دبیتژن: «هه ی نافه ری بهخت ئه گهر چۆ ژ بال، بیه یقه مسقال مسقال»؛ خه لک دبیتژن: «هه ی بی که مال»، «بهختی به له گه وره، بشه ف ساماله، برۆژی هه وره». بهخت د کوردیدا ب مه عنا ویتژدان ژی بکار د به ن. به لی، مه عنا وئیا درست به رامبه ری (حظ) ئ عه ره بی به (بهخت: حظ، نصیب، طالع، اقبال). بهخت عه ره بکار به ری بوویه و هه ر ب خو دبیتژن: (ذوبخت، بخیت، علی بختک، علی بخت الله، یا آمنة، یا بختک و اختصک مولاک، نعمه الکبری مولیدا این جگری). لئاقیستایدا «بهخته» هاتیه.

بهخت بهرگه شته: بهختنگون، بهخت رهش.

بهخت نازما: بهخت جه ربین.

بهختیار: بتالغ، بیه قبال، ب شانس (ذو حظ، سعید).

بهخته ور: کامران (سعید).

بهختیاری: کامرانی، ناقی عه شیره ته که مهنی لوریه لکودستانا ئیرانی (سعاده).

بهخته رش: بهدبهخت، بیتالغ. بهخته رش: بهدبهختی، بیتالعی.

بهخپوور: یان «بهغپوور» وازه یه کی چینی یه و ژ دوو په یشان پیکهاتیه ب پاشاییت چینی بکار تیت: «بهخ + پوور». بهخ یان بهغ: خودی، پوور: کوور، ئانکو کوور خودی. دبیتژن: بهغپوور، فهغفوور، بهخپوور، فهخفوور، «جزیری» فهرموویه: «ما جزیری شو بهی داری تهختی ههفت ئیقلم بیت - هه م ب حوکمی سه لته نهت ئه سه که ندهر و فهغفوور بیت».

بهختدار: خودان بهخت.

بهخته باران: هه یقا ناداری.

بهخت و جهخت: بهختیته باشه و جهختی بکه.

بهخه بهر: بههوش، باخه بهر، بهئاگا.

بهخش: پشک، بهش.

بهخشش: دان، بوورین، بهخشین.

بهخشیش: بنییره بهخشش.

بهخشنده: خودان بهخش و که ره م.

بهخشین: بنییره بهخشش.

بهخودان کرن: پهروه ره ده کرن.

بهخودانکه ر: پهروه ره ده که ر.

بهخز مهت: خز مهت خوش (خدوم).

به د: نه ی قه نغ، خراب.

به دئه خته ر: تالغ خراب، تالغ رهش، بهخته رش.

به دبهخت: بنییره بهخته رش. بهدبهختی: بنییره بهخته رش.

به دبهختانه: بهدبهختی.

به دبهۆ: بین نه خوش.

به دچاڤ: چاڤ بهد، چاڤ هافیتژ.

به دیله: ته مه ن، ژی ئیشالا به دیله کورت بی.

به دخوو: بهد ره وشت، بهدزاب، بهدئاکار.

به دخوا ه: بهدخواز (مرید الشر).

به دهره نگ: ناشرین.

به دسروشت: بهدزاب، بهدئه سل، بهد رهفتار.

به دفه رجام: پاشه روژ بهد، چاره نووس رهش.

به دفه ر: بی وقار، زات خراب.

به دکار: کار بیس. به دکاری: کار خراپی.

به دگومان: دل پیس، بهد بین. بهدگومانی: دل پیسی، بهد بین (سوء الظن).

به دنائ: ئه وی کو ناقی وی بخرابی چوبیت.

به دنافی: نائ بخرابی به لاقی.

به دوه: بهدجنس (بی ئه سل).

به دگل: بهدخاک، ناشرین و کریت و ناهه موار.

به دوا ز: بهدخواز، بهدخواه. «مهوله وی» فهرموویه: «نه شتوی به دکار نه بو ی بهدوازه ن - وهحشی یان هه مرز ته یران ده م سازه ن».

به دبین: بهدگومان.

به دبینی: بهدگومانی.

به دنژاد: بهد ره گه ز، بهد ئه سل.

به دنه سل: بهد توخم، توف خراب (وضیع).

به دهنه: نیف رهخ، ناقی گونده کیه ل کوردستانا عیراق - موسل.

به دبیتژ: زمان فهحش، بهدگو.

به ر: (۱) پیس، ریف، به ره م (ثمر)؛ (۲) سینگ، مه مک؛ (۳) بهرد، قه ده ر (اندازه)؛ (۴) پانی، به ری جلکان؛ (۵) پاشگره که لدووماهیا هندک ناقان تیت و مه عنا (اسم فاعل متعدی) دده ته رسته ی: «ره نجبه ر» و لئاقیستایدا ب

به‌رسم: چکل و به‌رگیت داران (ورق الشجر). لئاقیستایدا به‌رسم هر به‌و معنایه وه‌کی کوردی یا نوکه.

به‌رفه‌رمان: مل که‌چ، فه‌رمانبه‌ر.

به‌رکه‌تی: به‌رکه‌فتی، به‌رپیز، هیژا، به‌لج، به‌رکه‌تی دستتره.

به‌رگه‌می: کووزله، کووزی گیایه‌کی تام تونده.

به‌رگه‌شه: تالع ره‌ش. پاشقه‌چۆیی، پاشکه‌فتی (رجوع؛ ۲) به‌دبه‌ختی، بیژاری.

به‌رما: به‌رماوه، به‌رماک (فضله الطعام).

به‌رمه‌مک: مندالی شیرخۆزه.

به‌رووک: پزی، به‌رویک، گیرفان (جیب).

به‌ره‌ف: لیتکدان، ئاماده، درست (زارافی بۆتانی).

به‌رجۆم: سه‌نگدان، قییک، سیقلدان، (زارافی خدریانه، پشکه‌ک ژ شه‌به‌کانت).

به‌ره‌فکرن: درستکرن، ئاماده کرن.

به‌رسف: بنیتره به‌ریه‌رچ.

به‌ره: دواندن، به‌ره‌میش، ئه‌و می‌شا کو تازه شه‌لخه‌ی دده‌ت، عه‌شیره‌ت.

به‌ره‌باب: باب یان مه‌زنج عه‌شیره‌تی.

به‌ره‌زک: (منبر، برج) «ته‌ماشای واژه‌ی به‌رزی بکه».

به‌ره‌سوو: په‌نه‌با، دالده.

به‌رتیل: ولیقه‌ت، ویلفه‌ت.

به‌ره‌مال: خانه‌دان، ریزه‌مال، مالبات.

به‌رمال: جلنقیژ، شه‌ملکا نقیژ.

به‌رگه‌میۆ: به‌لگه‌میۆ (اوراق الکر).

به‌رگه‌فتن: که‌فتنا مروقه‌کی بن کاره‌سانی.

به‌رسینگ: به‌فل، به‌روک، پاخ.

به‌رد العجوز: ئه‌سلج وئ به‌رزالعجوزه، زیپک ئانکو (برج العجوز) (بورجی پییری) ئاخر هه‌فته‌یه ژ زستانج ئه‌ف ئال و گۆزه بحکمج ته‌عربی و اژه‌یی به‌رزیه بۆ برجج، پاشی برج ژ گۆرینه بال به‌ردی. ئه‌ف رسته‌یه ژ دوو واژه‌یان پینکها‌تی: «به‌رز + عجوز».

به‌رد: کو دا ئه‌سل دا به‌رزه، به‌ر، سه‌نگ.

به‌ره‌زقر: به‌ره‌زیف، به‌ری پی شو، به‌ری حه‌مامی.

به‌ره‌زیف: بنیتره به‌ره‌زقر.

به‌ره‌پیشۆ: بنیتره به‌ره‌زقر.

به‌ریچاق: به‌رچاق، به‌رچاو.

مه‌عنا سوود و به‌ره‌م هاتیه وه‌کی کورد یا نه‌ا... زه‌تر ئه‌شکرا دبیت.

به‌راییل: دل قبول کرن، پیشه‌وه‌ی کاروان.

به‌رخ: به‌چکه‌مه‌ر، لئاقیستایدا وه‌ره‌خا و به‌ره‌هاتیه.

به‌رایه‌ر: به‌رامبه‌ر.

به‌رامبه‌ر: بنیتره به‌رایه‌ر.

به‌رایه‌ری: به‌رامبه‌ری.

به‌ریه‌رچ: به‌رسف، وه‌لام.

به‌ریه‌چ: بنیتره به‌ریه‌رچ.

به‌ریلۆخ: په‌لخین، په‌لۆخه‌ی ناگری زۆر و گه‌ش (فنا).

به‌ریه‌ت: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (بریط)، ئامرازج به‌زمیه.

به‌ریات: ئه‌سلج وئ به‌ریاده، (فنا).

به‌ریاخت: ئه‌و که‌چیه کو ده‌می میترکر ناوئ حالبووی به.

به‌رات: (۱) به‌لگه، ئاوه‌ند (دلبل، برهان، مدرک؛ ۲) نامه‌ی رزامه‌ندی و عه‌فوکرنج ژ مه‌زنان، «جزیری» فه‌رموویه: «قاصد ب مه‌قصودا مه‌هات - با موژده و امر و به‌رات / نیشان هنارن هم خه‌لات - شه‌هزاده‌یا گولگون قه‌با»، نیفا شه‌عبانج، رزق. جه‌م ئیزدیا ناخه‌کا سپیه ل جه‌ه‌کی تاییه‌تی دئینو هه‌ری دکهن بناقا کانی سپیه‌ی پاش هنده کچیت نه‌شو کری دئ وئ هه‌ر بی کلول که‌ن هندی بونده‌قا دبیتژنج به‌رات، گه‌له‌کا پیروزه دبیت هه‌ر ئیزدیه‌ک به‌راتج هلگریت، قه‌وال به‌لاف دکهن ل گوندان.

به‌رگۆزه: دوکمیت به‌رسینگان، به‌رگۆش زارافی بادینانه.

به‌رۆک: (۱) به‌رسینگ؛ (۲) به‌رگۆش.

به‌رگۆش: پارچه قوماشه‌کی سپیه‌ی ناشیه‌ز (طباخ) لپیشفه بخۆشه‌گریدده‌ن دا جلکیت وان بیته‌ پاراستن ژ چپکیت خوارن و شه‌خارنج.

به‌ریپک: (۱) پینتالینک؛ (۲) ئه‌و به‌نده‌که کو مروژ ده‌لنگیت خۆیج ده‌ه‌لاوبسیت و گری دده‌ت دا بۆ ریشه‌چوونج سفک ل رئ بچیت و ده‌لینگیت وی ل چ تشته‌کی گيرو نه‌بیت.

به‌رایلی: به‌ره‌قانج، به‌رهاقیژک، قۆچه‌قان، به‌رده‌قان، به‌رائیل، به‌راهی، به‌راییل «ب زارافی هه‌ورامی». «مه‌وله‌وی» فه‌رموویه:

«کون دل دیده‌ش به‌رایلی بدۆ - وه‌گه‌رمیان دا بدیو وه‌بی تو».

به‌رک: به‌رکیت ته‌لاقدانج (حجر).

به‌رگ: جلک، به‌رگیت داران، به‌لگیت داران.

بهرده‌فی: به‌ردقی نوه کو دوو مروژ بشان و ملان ل هه‌قیده‌ن و نوه هه‌ر دوو ژئ لسه‌ر یه‌ک پی‌ه‌راوه‌ستای بن، نانکو هه‌ر یه‌ک ل سه‌ر پیه‌کی بیت.

بهراف: هسان، نیکه‌م ناقدان به‌رافکرئ برنجی یان جنیکی یان هه‌ر که‌سکاتی‌یه‌کی بیت، یان په‌زی یان گارانی.

بهرافیک: نوه سابونه کو نیقی بووی پشتی شوشتنا تشته‌کی.

بهریلاش: به‌ریلاشک، نوه کراسه کو لبالا‌قی ژنک دکه‌نه به‌رخو دهمی شوشتنی بز شه‌رمه‌گه فه‌شارتنی (وزره الحمام).

بهره‌لا: سه‌ریه‌ردای (مغلوت).

بهره‌لاکرن: سه‌ریه‌ردای کرن، نازادکرن، ده‌ست لسه‌ر راکرن.

بهرته‌لان: به‌ریه‌ته‌ن (بسفح التل، اوسفح الجبل).

بهریال: په‌ناگا، په‌نابا.

بهریوتی: نوه که‌سه‌ه کو تووشی گت‌چله‌که‌کی بووی و ژئ رزگار نابیت. (وقوع فی الممالک) نا‌قی هنده‌ک گوندیت کوردان هاتیه.

بهرگری: به‌ره‌فانی ژ خو کرن، راه‌ستان به‌رسینگی ته‌نگا‌فیان.

بهرگری که‌ر: خو‌گرتی، به‌ره‌فان.

بهریشین: توژ هافیتنا په‌ریزی.

بهرنه‌ق: به‌ری فی دهمی.

بهرجفت: به‌رجوت، به‌ره‌جوت، به‌ری جوتی.

بهرجه‌وه‌ن: به‌ره‌که‌تی، به‌رچا‌ف، دلخواز.

بهرجینک: به‌رچیق، داری کو دده‌نه به‌رچیق مه‌ر و مالاتی.

بهرتوی: لاپر.

بهرتورگرن: نوه کو سه‌ره‌ی داره‌کی وینتی وی راست و چه‌پ هه‌لتراشن و لاپر بکه‌ن. بچووک یاری یه‌کی پی دکه‌ن دبیتن: تورانی.

بهرز: بلند (عال). واژه‌ی (بورج) ژ به‌رزی عه‌ره‌بکاری بوویه. عه‌ره‌ب دبیتن: برج نه‌مروود نانکو: بورج نه‌مروود (قلعه‌نمروود)، خه‌لک گش دبیتنه‌ن ئاساریت که‌فتینه‌ن باکووری (حله‌ی ب بیست کیلومیتران، نوه‌ی کو کفلی بز خو کروه‌یه باره‌گاه، نوه‌ی شاری (پرس) به‌رسیا. مه‌قامیت عیراقی دبیتن: (صبح برز گرگان من دمع العیون).

بهرشیان: دهره‌تان، واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه.

بهرشیا: نوه دهره‌ت.

بهرشه: دهرکه‌شه، دهرچوو، دهره‌ده‌ری. له‌و دبیتنه‌ن (حجر الصحی): به‌رشه‌نوم، جو‌داکرنا نه‌ساخی مادده‌یی (بهرشه‌نومی ئاقیستی) دکیشیتنه‌ن سه‌ر به‌رشیان شه‌به‌کی،

وه‌کی: به‌رشیا، به‌رشه، به‌رشیان، به‌رشو، به‌رش، مه‌به‌رش، نه‌به‌رشه، به‌رشناس.

بهرکه‌ندال: بریتیه‌ی ژ بی پشت و په‌ناهی بی.

بهرکه‌فی: به‌رامبه‌ری که‌قیبت به‌فری.

بهرکه‌کنیتر: به‌ری داری کنیتری‌یه (حب محلب).

بهرکوته: دارته‌قینه، به‌رکوره.

بهرکوی: سه‌نگدان، قیسک.

بهره‌وژ: پیش هه‌تا‌قی، بریتیه‌ی ژ مروژقی نوه‌ی گه‌ش. به‌ره‌پوژکی‌ت ژستان.

بهرسیه‌ر: پی‌چه‌وه‌انه‌ی به‌ره‌وژیه، نزار.

بهرشه‌نوم: نوه کو مروژقی‌ت نه‌ساخو په‌رکه‌مدار ژ مروژقی‌ت ساخ جو‌دا که‌ن، «بهرشه‌ی ژ ریشه‌ی به‌رشیان‌یه: دهره‌تان».

بهریانی: ب مه‌عنا رو‌ودایه‌کیه تازه دهرکه‌فتی.

بهرده‌فک: نوه که‌سه‌ی بزمانی ئیکتی بیه‌یقیت، مؤدینک، مؤدین (المتکلم عن احد وکاله، مزاحم).

بهرافی: کوم بو‌ونه‌که، به‌ره‌فی بی «زارا‌قی شکا‌کیه».

بهرزه: نه‌دیار، وه‌ندابوو. به‌ره‌زه‌بوون: گومبسون، وه‌ندا بوون.

بهرزه‌کرن: گومکرن، وه‌ندا کرن.

بهرزه‌یی: نیهانی، نه‌دیاری (سری).

بهرزین: جلی بن زینی (برده‌ع).

بهرفره: زه‌حف، به‌رمشه، گه‌له‌ک، به‌رفراوان (کشیر). به‌رفره‌یی: به‌رمشه‌یی، زوری، به‌رفراوانی (کشره).

بهرته‌لاش: به‌ره‌فش، ناریک، ناشین، بن به‌تال، بن خلوله.

بهرپووک: مفلنگ، جنده، په‌له‌شت، بی غیره‌ت (قحبه).

بهرپوگی: مفلنگی، قه‌حبه‌یی، جنده‌یی، په‌له‌شتی، بی غیره‌تی.

بهرپووک: هه‌قالیت بویکی، بووکنی.

بهره‌ستیک: فرن، فرنه، ته‌ندوو‌را نان پیژی بی.

بهره‌نگاری: هه‌فتوشی، توش بوون.

بهرجه‌ل: بن شکیر (تحت قمه‌ الجبل): «مه‌جالی به‌رچه‌لا بوری - زهری ناهیتنه سه‌یرانی» "باته‌یی".

بهررومازک: جه‌فت، نوه به‌روه کو بدارئ مازیاقه تیت (بلوط ناعم).

بهر و برآشتی: نوه واژه‌یه د گه‌له‌ک عه‌شیریت بادینانی دبیتنه (کنایت) ژ پر رووی و کیم شه‌رمی بی. دبیتن فلان که‌س به‌ر و برآشتیه، یان به‌ر و بژارتیه (: بی شه‌رمه).

مه‌رگ و ژئ

بهروو: بهروى: «بهروويى بيهقيشكا خو نهرازى» "په نند".

بهري: خونكهر، قهبرينا تشتى، بهريپينا ناگرى.

بهراش: بهرداش، بهردناش، ئاسو.

بهري: بهرنگرين، ئهو كهسه كو بهراهيبيى لهلكيى دپريت (نقار الحجر).

بهردانگ: دههمه ن دانگى، ههر تشسته كى دامانى ويه: دانگى گوندى، دانگى مالان، دانگى كانى، دانگى چيى، دانگى رهزى.

بهردان: بهردانگ، بهره لا كرن.

بهريتك: پيتالينك، زهبرو زهنگ.

بهرشين: دهركه فتن، وهكى:

من قهقنهس نهوويم، هابيم وه قهقنهس

يهكجاريچ نيشه شو ها (بهرشيم) جهدهس "مهولهوى"

بهركهل: بهركول، گرا را نيفكه لى.

بهريناس: چاقنياس، سهوازان (عالم الاجناس): «گوهبده نه ژبو ساحب رهواجان - بهلكه ژبو بچووكيت كرمانجان / وهكى ژقورتانى خلاس بن - لازمه ل سهوادي چاقناس بن» "خانى".

بهري: بهرهژتير، بهرد، «ئهم هه مى بهندهينه چاف بهردهستى خوداينه»؛ «بهسه چاف لبهردهستى بيانى»؛ «ماكهنگى ئهم بهندهييت بهردهستى وانين؟»؛ «خو ئهز بهندهيى بهردهستى ته نيمه!».

بهراورد: ههقهبركرن، موقايسه.

بهرشيان: بنپره بهرشين.

بهرموم: پيندهقه، ژ بلى موم و هنگقينى مادهيك دى ژى ههيه دناث كوراي هنگقينى دا كو ميتش ددهنه بهر دهريى كوراي، وهكى قبرى يه.

بهره رت: چاله دام، داف.

بهرنكرين: «ژ دو واژه بيان پيكهاتيه: بهر + نكرين»، ئهو هوستايى بهريى ناشى كون كون دكهن.

بهرنكر: بنپره بهرنكرين.

بهرنهنگار: بهرنهنگار، توش، ههفتوش.

بهرنهنگار: بنپره بهرنهنگار.

بهرخوژ: بهرخوژ ئهوه كو جوتتبار بو خو هندهك دهخلى تيرا ههقرانهكى گيره بكهت ههتا بوخو بكهت داناش ههتا پايىزى دهه مى كو بيدهر رادبن، ههم ديپترى «خيوانه، خيشانه».

وشن بهرخوژى ئهگهر د مه بهسته كيدا بكارها ت ئهو هه مى (مجازن)، وهكى: بهرخوژى رهزى، بهرخوردار، بهرخوژى پهزى، بهرخوژى بازرگانبيى. ئهقه هه مى مهعنا بهره مى دگههيىن.

بهردايى: نازاد، بيى خودان، قالا، وهكو بهرد.

بهران: (۱) وههان؛ (۲) تبلا بهراني (ابهام)؛ (۳) بريتييه ژ ميترانى يى.

بهراك: بن قهپهز.

بهريا: ئهو دهخله پووجه له يه كو دكه قيته بهريايى. ههم بريتييه ژ مرؤقى كه له سوسكو و بيى باك.

بهريات: نهما، بهرباد.

بهراويشت: فاژى، واژى.

بهراويشت كرن: فاژيكرن، واژيكرن، قولپانندن.

بهراز: وهراز، خوك (خنزير).

بهرازخوژ: ئهو كهسى گوشتى بهرازي دخت.

بهرازه: ئستونى ستور كو ددهنه بن كاريتان.

بهرازكوژ: تفهنگا جفته يه.

بهرحه لينك: بوته، ئامانه بو هه لاندنا رساسى (بوتهقه).

بهرف: بهفر.

بهرفه خوژكه: (۱) جقه شينه، بهرفخوژكه (طائر)؛ (۲) ئهو بهفره كو بهفريى دهه لينيت.

بهراتخوژ: كرى گرتى (مرتق).

بهري هولي: بهريى زانينا گهرما و سهرمايى زستانى. ديپترن و من بخوژى گه لك جار بيستيه، گه لك ژ پيره ميپيت كوردان د هاقينيدا دا ب كاره كى سهير را دبوون بو نه تيجه بدهست خو ئيخستنى ژ دژواري و نه دژواري، يان سهرما و گهرما و قهوميپيت د زستانيدا كو دى پين رووبهروو بن (بهري هاتنا زستانى) نانكو د هاقينيدا خه بهر ژئ ددانه كوردا دال خو وشيار بن دى چ قهوميپت. ئهو كاره ئهقه نه: ئهو پيره ميپيرى ههواسه نچ دا سهريى هاقينى راييت چيسته كنارى رووباره كى، هه ميشه يى و سى چالكا (كورت) كؤليت بكورى يا نيزيكى گهزه كى و فره ييا بوسته كى و پرى دهسته كى بهلگه چؤلى دانپته بنى چالكيى و ههله پانكه كى دانپته سهروان بهلگان و ناخى راده ته سهر. هه يقا ئهولى هاقينى تهمام دكر دا چاله كى فالاكهت و بهري خو دهرييخيت كا چ پى هاتيه ژ تهر بوونى، يان خونا ف گرتنى،

بەرەلان: بەرەلان، عەردی ب بەرد.

بەرکێلک: قەلاوین، گریغان، بەرچلک.

بەرەفکی: قازی بژینی، پریبژی.

بەرینگار: بەرەنگار. ئەسلی فی ماددە، یان بەرنیگار، یان بەرنەنگار؛ نانکو بەرەکانیا نیگار و نەخشەیی ئێکی؛ یان بەرەکانیا ئەنگار و ئارەزوویی ئێکی و زدی گومانێ وی راوەستان.

بەرەمۆرە: پارچە قورەکی هسکە شیعە دادنێنە بن ئەنی یخ خو دەمی دچنە سجدی لئقیژیدا.

بەرەنقیژ: ئەو حەلانە بەرن کو خەلک لسهەر کانی و دەرافان نقیژ لسهەر دکەن.

بەردیلی: ژن بژنی، ژن بەژن، براستی وشەکی ناشینە. چیدیبت لسهەردەمی ئاشووریان بۆ مەمبیرانە مابیت، چکو پیتیوستە ئەم دبی وان واژیت مەبەسستج دیلی و بەندەیی و عبودی یەتی دگەهین دەریارە ژن بکار نەبەین، وشەیهکی ئەهریمە نیە.

بەرفخۆر: بنیترە بەرفەخۆرکە.

بەرکوی: ئەو گۆشتی بن چناکەیه.

بەرکول: بنیترە بەرکەل.

بەرماک: ئەو بەرخ و کارکن ددەنە میژاندنی و بەرماک دکەن.

بەرماک: ئەو خوارنا زیدە لبهەر خەلکیقە دمینیت.

بەرینگارگیر: بەرینگار بوون ئانکو لیک گیربوون (تخارش).

بەرماغ: تیلە جگاره، دەستە جگاریت خالی، کاغەزە جگاریت قالا (زیانە).

بەرگ دروو: جلدروو (خیاط).

بەرمیل: بۆشکە.

بەرماو: بنیترە بەرماک.

بەرناف: جی ئاف، راناو.

بەرنامە: پروگرام، هاتیە عەرەبکاری کرن و بوویە (برنامج).

بەرنقیژ: پێش نقیژی کەر (امام).

بەروار: ریتکا لته نیشستی چیا، دبیتژن «بەروار» و بەرواری، ری کەفت.

بەرورای: ئەو عەردە کو نە ئەقرازی و نە نشیقی و نە راستی بیت. نافی دو عەشیریت کوردینە کول باکووری عیراقی دژین.

بەرروال: نەخۆش، بۆ بۆری نەخۆش و ئاستەنگ و سنگە بەران

یان هسکی و نیف هسکی یین کاجۆلی پیتقە چەسپیانە، یان نە کا خۆه داینە؟ دا خەبەری دەت و بیثیت: کانوون دی هۆهۆ قەومیت وەکی هەیشا دوویی هاقینتی تەمام دبوو کورکا دوویی ژئی قەکەت نەتیجە وەکی مە گۆتی ژئی دگرت و خەبەر ددا. دەمی ئاخیری هەیشا هاقینتی دچو دا کۆرکاسی یین قەدەت بارەدوخی دیماهی یا زستانتی ژ بۆ خەلکی دگۆت، دی گەلەک بەفر هیت، یان هەر باران و بایە، سەرما سقکە، یان سەنگینە، سالا سەرھژینە، یان دوهرژینە سەهۆلە و سامالیە، یان سالەکی بخیرە و نەرمە و هتد...

بەر بار: ئەو دەوارە کو نیتزیکە بیتە بارکن.

بەر پیتج: بەراو پیتج (مفتول).

بەریا: ئەو کەسە لدوو هەوایی نەفسا خۆدچیت، ئەو تشتە کو با ددەتە بەرخۆ.

بەریوق: بەریوق، کونە ئاف، ژنا بەدکار (جندە).

بەریەر: خوین بەردەک، ئەو کەسێ خوینا زیدە ژ لەشی دکیتشا، نافی نەژادەکی یە.

بەریەن: خەناوکه (قلادە).

بەریەژن: هەقبەژن، دوغایەکە بدریژاییا کەسی نەساغە.

بەریا: نامادە، هەستان، رابوون (قیام، اقامە).

بەریاکرن: نامادەکرن، درستکرن، راکرن.

بەریسیار: بەریسیاری، بەریسی.

بەریەج: حەقیقەتە و مەجازە دەلامیدان.

بەرچاڤک: پەجە، پیتجە، چاویلکە، چەشمک.

بەرخواز: لاخوار.

بەرفخۆرک: بنیترە بەرفەخۆرکە.

بەرخل: هەقبیز، هەویز، شاتر، «زاراقتی بۆتان».

بەرکیش: جۆرە شەخەرەیهکە بۆ بەری کیشانی درستکرن.

بەردووک: سپینەبەر، خبیج.

بەرستی: کەقەرەستە، جۆرە بەرەک بوویە بو هەلکرا ناگری.

بەرەشو: شوشتنا دەخلی ژ ئاخ و بەران.

بەردەباران: سەنگ سار، بەرلیدان.

بەرگن: ئەو لقا یە کولدامانی پەزی پیساتی پیتقە دنووسیت، هەندەک دبیتژی «رینگ، رینگ».

بەرین: پلەیهکە سەریازی یە، بەرانبەری سەریازان (فصیل).

بەر زهار: قۆقلکارانی.

بهرزا: نه‌خری (اول ولد): «بهر + زا».

بهرسمبیل: تازه سمبیل هاتی.

بهرخه‌وان: شفانج به‌رخا، به‌رخه‌قان.

بهرفری: به‌فرمالک، پالو، پالدر، به‌فرینگ (کاستحه الثلج).

بهرقه‌لوون: بنیتره به‌ربانگ.

بهرکۆسته: به‌رکۆسه‌ر، عه‌ره‌بکاری کریه و بوویه (ماسحه)، بندییوار، به‌ردییوار.

بهرزۆمیر: کۆده‌چی، سه‌رژمیر.

بهرقه‌مبار: به‌رف ئه‌مبار، ئه‌مباری به‌فری (مخزن الثلج، تلاج).

بهرخه‌فج: به‌رخه‌فج و به‌رفنجک (کابوس). فارسی یان ده‌ریه، کوردکاری بوویه.

بهرفرک: پارچه‌یه‌کی ته‌نکه، به‌ری خه‌لکن دکرپی بو‌بهر کورتانی.

بهره‌بایی: به‌ری.

بهرکار: کارتیکری (مفعول).

بهرشین: ده‌رکه‌فتن. به‌رشا: ده‌رکه‌فت.

بهره‌ژن: نیشانه (علاقه).

بهرتریتر: بنیتره به‌تریتر. به‌رتریترار: بنیتره به‌تریترار.

بهرتاسه: ئاره‌زوودار.

بهرکزه: واردات. دبیتژن: ده‌رکزه و به‌رکزه: (الصادرات و الواردات).

بهرمال: جل نقیژ، ژ دوو واژه‌یان پیکهاتییه: «بهر + مال».

بهرمالتی ئی‌حرامی: دوو پارچه‌نه ژ فوتیت سپی ده‌می ئی‌حرام گریدانا یحه‌جی حه‌جی دخۆ وهردکه‌ن لجی لباسی، هه‌م دبیتژنی پشته‌مال، یان پوشته‌مال، یان پشت مال.

بهرجیس: ئه‌ستیرا مشتته‌ری. "خانی" فه‌رموویه: «که‌یوان د ده‌لوا نه‌ان بوو - به‌رجیس دحوتی بی نیشان بوو».

بهرزه: ره‌م، می‌نهر، دل پی سۆتن. ئه‌ف واژه‌ لئاقیستایدا هاتییه و مه‌عنا گوناهێ دگه‌هینیت. به‌لین، ده‌می ئه‌م بکوردی دبیتژین به‌زه‌م پی تیت، یان به‌زه‌بیم پی تیت، ئانکو گوناهێ من پی تیت، دلێ من پی دسۆژیت. ئه‌م ژ مه‌عنا ئاقیستایی دوور نه‌که‌فتینه.

به‌زاخ: دووروو.

به‌زاخگر: دووزمانی که‌ر.

به‌زاندن: غاریتکر، توانا لسه‌ر په‌یدا کرن (افحام).

تیتته‌ گۆتن، روال بو‌هه‌می سه‌ختی‌یه‌کی بکارتیت، رواله نه‌خۆشی، رواله‌ت، ریا.

بهره‌وار: «بشه‌یه‌کی» به‌ره‌خوار، ره‌نگه‌ وشه‌یی به‌رواری ژ فی وشه‌ی تراشیای بیت، شه‌به‌کی دبیتژن «وه‌ره‌وار» و «بهره‌وار».

بهرجه‌ژنانه: رۆژده‌ک به‌ری جه‌ژنی.

بهرژانک: هورده‌ژانک (اسم الخاص).

بهره‌وژۆر: به‌ر به‌قرازی (صاعدا).

بهره‌وژۆر: به‌ره‌و خوار (نازلا).

بهرمه‌شکه: کئی مه‌شک.

بهره‌ویی: به‌ده‌قه، ب لاین پییری فه‌ چون (استقبال).

بهره‌فکر: کۆم کرن و لیکدان، ناماده کرن (احضار).

بهرک خۆر: تغه‌نگا ده‌رفره و که‌فن.

بهره‌لست: بریتیییه ل مرۆقه‌کی کو بناسیبا ئیکیدی هه‌لستای بیت.

بهره‌م: رجز (محصولات).

بهر و مه‌تره‌ق: فه‌نه‌بن به‌رانی، یاری یه‌کی بچووکانه.

بهرین: پان، فره (عریض).

بهرنۆتی: برمیت، برنیت.

بهرناخ: کونه‌ دفته.

بهرازه: ددانکه‌ لسالاه‌ شه‌شی بو‌ ده‌واریت سم نه‌که‌لاشتی په‌یدا دبیت، به‌رازه‌یی نافخانی، کو دده‌نه به‌رکاریته‌ی.

بهرامه: بین و بۆیی خۆش (اریج).

بهرایته: به‌رهاقیتی، ژ دوو وشه‌یان پیکهاتییه: «بهر + ئاویته» دایکن کو بچووک به‌ر چووییت.

بهریانگ: ئه‌ول خوارنه‌ کو مرۆقی برۆژی پاش مه‌غریبی دخۆت.

بهریتر: پریتر.

بهرجین: به‌ریشین، چاندنا ده‌خلی د پریتری دا به‌ری باران هاتنی.

بهرخۆر: چاپلوس (ملاق).

بهرخوردار: ئه‌و که‌سه‌ هند عومردریژ بیت هه‌تا کوو ئه‌مه‌کی نه‌قی چرکیت خۆبخۆت.

بهردل: به‌ردلک (حبیب، حبیبه).

بهردووک: به‌ردوونگ.

بهرده‌رگانه: پشته‌ده‌ر.

بهرده‌ستی: کارکرن لبه‌ر ده‌ستی هۆستایه‌کی (عامل).

بهره‌فیتی: بنیتره به‌راویته.

بهزتن: باردانان لجی یه کی (حط الرحل فی مکان).
بهزونهک: بی هه ناف، ترسنوک، بزدیای.
بهزدین: ترساندن.
بهزهک: کتاب (حرم).
بهزگهر: جوتیار، دهفوکا سلیفانه بی، بهراقا مهزن و گهرگه ربیانه.
بهزمشک: گه نی (جیفه).
بهزتاو: دوندانا عهردی پهقی، ژ دهستویان، بهزی حه لاندی.
بهزم: ناهنگ (طرب).
بهزمگیت: ناهنگ گیت (مطرب).
بهزین: بهزیان، غاردان (رکض).
بهزمگا: بهزمگه، جی ناهنگ گیت پرائی.
بهزهک: نه خوشیا زهرکی.
بهزهکار: گونه هکار، تاوانکار.
بهزنجیر: تیک گیتدایی (مسلسل).
بهزا: غارا، خوشبزه، وشه بی بهزاندن ب مهعنا مه غلوبیهت ژی تیت دیتن: وان هم بهزاندین (رهفاندین) نانکو شیانهمه. فلان کس میتره کی نه بهزه نانکو شکست نه خوره. ئەف هه دوو مهعنا به نانکو غارا و خوشبزه و مه غلوبیهت د کرمانجیا ژوری و ژیریدا بکارن.
بهژ: دیتنه ئەو پشکه زهقی یا نه تاقدایی، بهش.
بهژک: دیمه کار، عهردی دیمی.
بهژا: دوو مرۆف کویهک ته مهن بن، ههف چاخ، ههف عومر.
بهژن بلند: بالا بهرز: «بهژن بوست و ردین چل گهز» "په ند".
بهژی: (۱) دیمه کار؛ (۲) پهژی، بهژیک، پهژیک، ئیشا به لاقبووی.
بهژیک: بنیره بهژی.
بهژان: ئیشدار.
بهژن: ژندار.
بهژن و مال: مالدار و بهژن.
بهس: واژه که ههتا عه ره ب ژی زور بکار تین، عیراقی و سووری و مسری ژ هه میان پتر (بهس) بکار تین، کافی.
بهسلهمه: ره بیته، دابهستی «واژک شه به کیه».
بهستان: گریدان.
بهستی: گیتدایی: «جه مه دا بهستی» (مربوط).
بهستهک: باقه گولهک، یان دهخلهک، بهستی به و باری.

بهستوک: ئەو ژنه کو هه رۆ یاره کی بگریت.
بهست: کناری رووباری ئەوی کو تاقی خولیتدایه پاش، بهستهک، دهشت.
بهستوره: هسکه رووبار: «بهسته + روو» و بو بهستوره.
بهسهر: پر، مشت (طافح) «بفارسى: سه رشار».
بهسهرکردنه وه: بهسهرکردنه وه، سه رهدان.
بهسته زمان: ناژهل، بی ئە زمانی، زمان گیتدایی.
بهسهرکردنه وه: بنیره بهسهرکردنه وه.
بهسته نی: دۆلدرمه. رهنگه دۆلدرمه نه کوردی بیت.
بهسته کوسبی: ئەف واژه بو زه رده شتی یان بکار تیت.
بهسات: پیوست، نه چاری (ضوری).
بهستریت: بنیره به تریتیر.
بهستریتار: بنیره به تریتیرار.
بهرداهاتن: نشکیتفه (صدفه).
بهسهرردن: دهم بو راندن.
بهش: تیت ب مهعنا ناف چاش سپی، وهکی: «غالبا ئەهلن زه مانج مه مه لا ناده مبین - فه مابین ژکه ری مهی رهش و گایه ته یی بهش» «جزیری»: (۲) ب مهعنا بی و ده ره ژی هاتیه، (۳) ب مهعنا فه کوری ژی زور تیت (مفتوح): (۴) ب مهعنا پشک (حصه) هاتیه.
بهشلانه: فیرخوازی دینی بی فهله یانه، فه قبی فه لا.
بهشبهش: گه لهک پشک، پارچه پارچه.
بهشهر: واری، میراتگر.
بهشکه م: بهشکوو، بهلکی.
بهشدار: پشکار، بهشدار: پشکداری.
بهشاوهند: قافیه، قافیه ی شیعری.
بهشکو: ناهنگه کی (مشترک)، خودان شکوه.
بهشگا: بهشگه جی به کی ویتیه بی به بو پار فه کرنا تاقی.
بهشگه: بنیره بهشگا.
بهشگاه: بنیره بهشگا.
بهفر و هفرست: ئیشاره ته بال چیروکه کی عامیانه ی کوردی دیتن: لهه یقا چله ی بهفر گه لهک هات و هه می دار و درهخت چه ماندنه بن خو ئینا بهفری گوته هه فرستی و هره دا ئەز شووبته بکه م و ئەم ئیزدواج ببین. هه فرستی گوتی: باشه، به لی هه تا پرسا خوشکا شواتن نه که م ئەز هیچ ناکه م. رۆژ هاتن و رۆژ چون و هه ر دوو کانوون بسهرچۆن و

مه رگ و ژی

به ق: به قۆك، گۆزه، گۆزك، تونگه، كووپكی كچكه .
به قلیسۆك: ژنا بی شهرم و حهیا .
به قهله مرون: به قهله مروت، عدل عدلۆك، دیکلی رومی .
به قل: سلق، زلق .
به قه م: ئەو رهنگی زوو به ردهت، بریتییبه لمزۆقی لسهر چۆكان ناراو هستیت .
به قین: کیندار، حاقد (حسود) . کین کوردیتره ژ قینی .
به قه به ق: (اسم صوت) حیکایه تا دهنگی ناخی به کو بچیته ناقچه رکی گه روو تنگ .
به قه قا نیزی: دهنگی پی پیرا نیزی به دده می گولینیدا .
به قۆك: بنیره به قۆ .
به کتاش: نازناقه بۆ ههر خزمه تکاره کی نک ئەمیران، ناخی و دلبیبه کی عرفانی به .
به کرۆك: دهمی کو ئیک ناخی فی مرۆقی تینیت هادری (مهم و زین) تینه بیرا مرۆقی . دبیتژن ئەف به کره خه لکی مه رگه وه ری بوویه، ب فه ساد و ناژاوه بدوو مهم و زینی کەفت و نه هیتلا کو بگه نه یه ک و بیمرز ههر دو چۆنه بن ناخی و جوانه مهرگ بوون .
به کره بی: جۆره دروونه کره که دروینا کۆمه لی .
به کره گی: جۆره شهل و شه پکه که .
به گ: مه زن، گه وره . وشه بی به گتی گه له ک که قنه و کوردی به بدای و باقه . ئەف واژه پیره، به زدان، دانا خودی، شاهناما فردهوسی به گ ب مه عنا (السید) هاتییه : لثاقیستایدا به گه و به غه و به گهه تینه دیتن هه میژی ژ یه ک سه ر و کانیی تین نه وژی: مه زن، گه وره (سید، عظیم، کبیر) ی دگه هیین . به گۆداته، به غۆداته (دانا خودی) به گۆبه خته (دانا خودی)، به خشنده، ئەفه هه می ناخیستینه، مه شاهد لسهر واژه بی به گیبه . به غۆداته، یان به گۆداته (بغداد) دیاره ناخی بغدادی ناقه کی ناخیستیه که قنه، ناخی (بغداد) ی ژ فی واژه ی وهرگرتینه (بغداد) تانکو دانا خودی (داده خدا) ب عه ره بی (عطاء الله) نه دووره کو زه رده شتیان ئەف ناقه نیشانی (منصوری) دابیت . به گۆبه خته یان به غۆبه خته ئاکو به خشه نده بی خودایی به گه، یان به غه تانکو خودا . به گ فوور، یان به غ فوور یانئ کورئ خودی، د زمانئ چینی دا ژئ ب رامانا خودی هاتییه . بعل+بوغ و خورسباد ناخی که فن مگ+نویا تورکا ئەف ناقه دانا سه ر هنده مه زنیته خو برهنگی (به ک) دیانا کوف دبیتژت ئەف په یقه میدیه .

به فر دهست بحه لیانی کر و ئاٹ ژ بن چۆ و هه فرستی سه ری خۆ ژ بن کورشه بی به فرئ ده رینا و گازی به فرئ کر و گۆت: ئە ی خانما به فر من پرسا خووشکا خۆ شواتئ کر و ئە و بیژی پی رازی بوونا خۆ سه ر فی ئیزدواجئ دیارکر . ئە فجا به فرموو دا ئەم ئیزدواجئ بکه یین . ئینا خانما به فر گۆت: ئەز بهه نا ف که تیسمه ئیسی و هه وه سی ئیزدواجئ لنک من نه مایه .
به فر: واژه کی زۆر که قنه و هه تا ئە فرۆژی باراپتری کوردستانی بکارتین . به لی، لکناری وان هنده کیدی هه نه کو دبیتژن «قه رقه» و لثاقیستایدا «قه فرا» هاتییه و هنده کیدی دبیتژن (وه فر) . به لی، چه نده کی کیم دبیتژن: «به رف» ئەفه غه ریبه (وه کی فارسی بی) .
به فراٹ: ناقه به فر .
به فرین: جهی کو گه له ک به فر لیبیت: «گوندئ مه گه له کی به فرینه» .
به فر و خوناٹ: ته شبیها رووی یاری پیدکه ن، ناخی قوماشه کی به .
به فر و خوون: خوون و به فر، ئەوژی ته شبیها دیمئ یاری پیدکه ن .
به فر مالک: به فره ژیلکه، به فره لوو، به فره لووکه، به فری، پالۆ .
به فر خۆرکه: بنیره به فره خۆرکه .
به فال: نیزی بی بالۆلی .
به فش: ژ ئامرازئ ته فن کرنی به .
به فر یاری: مقامه کی کوردی جوانه .
به فر انبار: کانوونا ئەول، به فرانه ر .
به فر: به بر، به تران، سه گاو، به قل .
به فری: سه گئ ناخی، به ترانی، ناقه بۆ شارئ بابلی، ل فارسی یا هه خامه نشی دگۆتنئ: «بابئ رو» یان «بابیلۆ» (بابل) . د عه ره بیدا ژو بی هاتییه، لثاقیستایدا به فر و به فری هه یه رهنگه به ق م ژئ هه ر ژ به فر و به فری هاتییه هه ل تراشین .
به قل: (۱) گیانداره که هندی پشیله ی سواری ملی شیری دبیت و شیر نه شیت وی ژ خۆقه که ت ئەوژی قریکای نابه رده ت هه تا شیری دکوژت . دبیتژن مات و به قلی منئ ژ من قه نایی؟ هه ر ژ به رقی مه به سستی دبیتژنه دوژمنی «به قل» .
به فرا: په قرا، تانکو بهه قرا، پیکشه .
به فر: به درۆ، مرۆقی هاوه نته چی .
به ق: (۱) بۆق (قورباغه): (۲) عه قدا ل (الدراج الذکر) .

- به‌گلک:** فئودال، دهره‌به‌گ.
- به‌گوتیره:** به‌پیتی، لدویف.
- به‌گه‌م:** بیکیرها‌تی، گرنگ.
- به‌گشتی:** ته‌فرا، تیکدا، هه‌موو (عموم، عام).
- به‌گاه:** لجنی.
- به‌گون:** ره‌شه‌که، مه‌ردی‌حسابی، پیاوچاک.
- به‌گی‌خان:** تیتت بۆ‌ناقئی ژنان.
- به‌گزاده:** نانکو زاده‌بین مه‌زنان و سه‌روکان.
- به‌گمه:** یاری‌یه‌کی کوردانه، دبیتزنی به‌گمه‌گزیز. "خانی" فه‌رموویه: «ئه‌ف میر و وه‌زیر یا جهانی - ئه‌ف به‌گمه‌گیر یا زه‌مانی / هه‌ر دو بمیسالی‌یه‌ک له‌بیزن - هه‌ر دو به‌تالوویی ته‌میزن / هه‌تتا وه‌کی که‌رنه‌بی تو (الحق) - که‌نگی دبیه‌ وه‌زیری (مطلق)؟».
- به‌گمه‌گزیر:** بنیتره به‌گمه.
- به‌ل:** تشتی قیت، بزناگوو لووله.
- به‌لۆ:** هنده‌ک (بکنایه‌ت) بۆ‌گورگی بکار دبه‌ن، ب‌ناقئی زه‌لامانژی تیتت.
- به‌لۆکه:** تیتل، تیتلک، گیلک.
- به‌لالوک:** هه‌له‌لۆک.
- به‌لالیک:** بنیتره به‌لالوک.
- به‌لین:** ئیقرار، سۆز، په‌یمان.
- به‌لیندان:** ئیقرار کرن، ئیعتراف کرن، سۆزدان.
- به‌لشین:** تیکه‌له‌لچۆن، لیک گیر بوون، ئه‌ف واژه‌یه ژ سربانیقه هاتیه.
- به‌له‌بۆز:** بۆ‌گورگی (ب‌کنایه‌ت) بکارتیتت.
- به‌له‌گه‌ور:** بریتیه‌ ژ به‌ختی به‌د، "مه‌ته‌ل" دبیتزن: «به‌ختی به‌له‌گه‌وره بشه‌ف ساماله، برۆژی عه‌وره».
- به‌لاتینک:** به‌لاتیتک، په‌روانه.
- به‌لاتیتک:** پروانه به‌لاتینک.
- به‌لاش:** ژخۆراییی، موفته‌کی (مجانی).
- به‌لف:** کولاه‌به‌رداری، خاپاندن، فیل.
- به‌لاف:** کولاه‌به‌ردار، خاپینۆک.
- به‌لاف:** به‌لاو، په‌رت.
- به‌لاو:** بنیتره به‌لاف.
- به‌لافی:** به‌لاوی، په‌رتی، بژاله، بژیان.
- به‌لاگیت:** فیدا (نذر، صدقه) (ع،ک).
- به‌لگ:** به‌رگ، وه‌لک (ورق الشجر).
- به‌لگه:** قولپ، ناوهند، ده‌ستاویز، ده‌لیل.
- به‌لم:** قرشی برنجی.
- به‌له‌فیرکه:** زک چون، ئیسه‌ال، زه‌رده‌له.
- به‌لاجه‌وی:** سه‌رسورمان (تعجب).
- به‌له‌ک:** (۱) تشتی دووره‌نگه ته‌خه‌ر بۆ‌ره‌ش و سپی بکارتیتت، واژه‌یه‌کی موشته‌ره‌که مابه‌ینا فارسی و کوردی. هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (ایلق) و کۆم کرینه سه‌ر (بلق): (۲) ساقی پی: (۳) کاری نه‌رستی، دبیتزن: گه‌له‌که به‌له‌که، ناکۆکی.
- به‌لغۆتۆ:** که‌سافه‌ت و بین نه‌خۆشی. ئه‌ف واژه‌یه ژ دوو پارچه‌یان لیکداییه: «به‌لغ + بۆ».
- به‌لله‌بیزه:** جزکا ئاقی بتوندی، سوورکا ئاقی، یان خوینی، یان هه‌ر جزکه‌ک بیت وه‌کی جزکا میزی.
- به‌لکه‌م:** به‌یکوو، به‌شکه‌م، به‌لکی، "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «به‌لکه‌م خه‌لاسیم نه‌ده‌ست دووریم بۆ - به‌و زۆخ زمان نه‌شون وه‌گلکۆ».
- به‌لکوو:** بنیتره به‌لکه‌م.
- به‌لامک:** بزیمک، داره‌که دکه‌نه نا‌ف ده‌قی کارکه سا‌فایان دا ما‌ک میژی پی نه‌که‌ن.
- به‌له‌خش:** له‌عل، "میر عماده‌دین" فه‌رموویه: «دره‌خشانی دره‌خشان بوو - سه‌نا به‌رقی ته‌جه‌للایی / دجامامه‌ی به‌له‌خشان بوو - بفه‌یرۆزی جه‌لادانی / وه‌کی له‌علی به‌ده‌خشان بوو - ده‌ستی ما‌ه سیمایی».
- به‌له‌د:** شاره‌زا، فیر.
- به‌له‌دی:** برووسکی بیده‌نگ (ومبض).
- به‌له‌م:** قارب، گه‌می یا بچوک.
- به‌له‌باقه:** دهرده بز.
- به‌له‌ندیر:** کافره می‌بی دووسالی.
- به‌له‌ندیرپر:** ده‌می برینا هوربی به‌له‌ندیران.
- به‌له‌جه‌م:** چقل و به‌لگیت داران، لئاقیستایدا «به‌رسم» هاتیه.
- به‌لگنی گو‌هی:** نه‌رمه گو‌ه (شحه‌ الاذن).
- به‌له‌باریک:** لاواز، له‌ر، بریتیه ژ کرگی.
- به‌له‌چه‌ک:** رتیچول، موربه‌با (مری).
- به‌له‌نگاز:** مسکین، هه‌زار.
- به‌لی:** نه‌شکرا (واضح).

به لاقوڪ: به لاقنامه (نثريات).

به لاقوڪر: په خشڪهر.

به لاقوڪخانه: به لاقخانه (دارالنشر).

به ميا: بؤمبه (قادفه).

به مياهاويز: ته ياره ي بؤمبه هافيز.

به مومو: (۱) چيا په كه له نته قا خانقين؛ (۲) مروقي تيرموو، هر تشته كي پرمو (الانسان الشعراي).

به نند: (۱) هر گريدانهك: وهريس، به نندك، به نندهك، زنجير،

وهريسكا جلك شورى يي، زيندان به نندهك ژ كتيبي،

به نندهك ژ قانوني؛ (۲) رههن وه رگرتن، په ميان، مهرج؛ (۳)

مهكر، حيله؛ (۴) خم، دلته نكي (محنه، طمع، توقع)؛ (۵)

جوت گريدان؛ (۶) به نند دبسته پيشگرو گه لك مه به ستيت

جوړبه جوړ دگه هينيت وهكي: به نندقاد، به نند و باث،

به ننددل، به نندهقه، به نند گاف، و هم دبسته پاشگر، ديسان

مه عنايت جوړيجوړ دده ته زمانى كوردى، وهكي:

شيشه به نند، كه مهر به نند، مه ليه نند، ده په به نند، باز به نند، چه شم

به نند، دل به نند، گه لو به نند، ده سته نند، پيتلا به نند؛ (۷) بريتيه ژ

گريدانى، ماره كرتى؛ (۸) گرفتار (عقد)؛ (۹) گريچك.

به ن: به نند.

به نندگريدان: تابرينا بده زيا، "حاجى قادر" فهموويه: «تابرين

به نندگريدان و نه فهمس...».

به ننديخانه: زيندان.

به نديره: په رچم، سنجق، نالا (علم).

به نده: به نى.

به نى: بنيزه به نده.

به نديبه نند: په ي دهر په ي، نيك لدوو نيكى، داڅ داڅ.

به ندهر: جى راوستانا كه شتيان، مينا، به ندهرگا.

به ندهرگا: بنيزه به ندهر.

به نده و باو: ده ستور و رژيم، گير و گرفت (نظام).

به نندگيرانه وه: به نندانى (ترجيع البند).

به ننده فسه: سازاده يه ك بوو نى بوت په رست ژ دوژمنيت

زهرده شتى.

به نديمارگرتن: به ندى ژن و ميران (عقد النكاح).

به نندهگان: جه معا به نديه. «واژه يي به ندى عه ره بكاريزى بوويه و

كؤمبوويه بؤ بنود».

به نده فش: گوله كه، رهنه كه، به نه وش، عه ره بكارى بوويه بؤ

(بنفسج).

به ندى دوو همبانى: بريتيه ژ مروقي ب كير نه هاتى.

به ندى وشك: به ندى كول جهى بشكوكان دا پى پيسيرا كراسى

گرى ددن (ازرار).

به ندهك: (۱) بنبارى داران؛ (۲) نهو چاره يه لسهر عووركى

په زى، به زى سهر زكى حيوانى.

به نده فشه زار: باغى به فشه ي، جى يي پر به فشه.

به ننگ: عه ره بكارى بوويه بؤ (بنج)، لثاقيستاييدا «به ننگه»

هاتيه، (۱) گيژ، گيل، ويل (۲) ماده كى ته فيسونى به (۳)

ده رمانه كه بو بى هوش كرتى.

به ننگان: عه ره بكارى بوويه بؤ (فنجان) كؤم كرينه (فناجين)،

كؤپ.

به نناڅ: داره كه وهكى داره پرووى ژبه هندى ته فث ناڅه (به نناڅ،

به ناو) دانايه سهر چكوو همى دارى دونيا يي بسهر ناڅى

دكه قن. ته نى به نناڅ، بن ناڅى دكه قيت.

به ننا: گيا په كه به لگيت وى وهكى كه ره فسپينه.

به نند بوون: زك هه زقين (تخمه).

به ندى: گرفتارى.

به نديشت: جاجك.

به نديشتى ده فنى خه لكن: بريتيه ژ به نناڅى يي و له كه و لؤمه

ليكرنى.

به ننگه: سكر، خمى، به ننداڅ.

به نندرى: كه ر، پيژيى سواربوونى.

به نندن: چيا و شكپي.

به نندان: ته ف واژه ل دوو هندهك ناڅان تيت و مه عنا به ستو

گريدان ژى چي دبست، وهكى: خه نه به نندان، ده ست به نندان،

يه خ به نندان، شينى به نندان.

به ننديوان: به نديشان (سبحان).

به ننه وان: زيره قاننى ده خل و دان و چاندى (حارس المزارع).

به ندى تيلان: به نندقاد.

به نندقاد: به نندقاد.

به نندقاد: دوو په تكن تاقينه هر دوو قاده ييت شه خره ي.

واژه يي قاده ي ژ گارته ي هاتيه ته حويل كرن، چكو كورد

بگارتى هلز و تالفى په زى د زستانى دا دكيشنه جهى په ز

لى دابخوت، نهو گارت لسهر به فرى زؤر سڅك و ئاسان

دكه فسته رى. نهو جار واژه يي قاده ي هر گارته يه به لى

«گ» كرىه «ق» و «ر» كرىه «د»؛ هه روهكى «قه تار» ژ

بههاره گه: دهمی بهاری، بهارگا: «بهاره لباده رهشکی - قیشاری دایه سهرکه بهشکی» "په ند".

بههاری: نسبت بال بهاری، جوړه گهغه که «بهاران دده ته بهردلی خو»: «بهار بددقی ئینا چوکان»؛ «کهرو نه مره بهاره» "په ند".

بههیهه: په یقی په سنکرنی (کلمه الاستحسان).

بهه دانانه سهر: نرخ دانانه سهر.

بههانه: عوزری نه لجن، بههانه نه لجن، دستاويز (مههانه).

بهه دار: گران مایه، ب نرخ.

بههر: پشک، بهش، سوود.

بههره مند: سوودمه ند.

بههره بهر: سوود بهر.

بههر دار: بنییره بههره بهر.

بهه زاد: نژارقه نج، ناقی زه لامانه.

بهه من: (۱) ناقی هه یقا ۱۱ ئیرانییه؛ (۲) لئاقیستایدا (وهه من) هاتییه، ئیک ژ نه مشاسپه ندانه، رهنیا به فری.

بهه ژ: دهری نه یوانی.

بهه ژش: هشیار، ژیر.

بهه رام: ناقه بز مه ریخی، ناقی مرزقان ژی بهه رام تیت. لئاقیستایی وهه رام هاتییه چکو د زمانی کوردی گه لک و گه لک «ب» و «و» پیکتینه گورین وهکی: «بهه من: وهه من: «بهه رام: وهه رام»؛ «بهه هشت: وهه هشت» و...، ناقی پالوهانه کی ئیرانی یه.

بهه لول: نه نی فه بوی، گوشاد.

بهه ی: پورسه، چرمسی (تعزیه).

بهه ین: چرمسین، سیسبون. بهه ی و بهه ین ژ مه به سستیقه نیزیکی هه فن.

بهه هشت: جنهت، لئاقیستایی وهه هشت هاتییه.

بهه هیف: بنییره باوی.

بهه هیشته: تهره بادام، باهیف تهرک.

بهه دینان: بنییره بادینان.

بهه یتشه: شیتوکه، گه لتهک، شووم، هیچ و پووج، شه یتان سیفدت. نهف په یقه بی هاتی لئاویستاییدا برهنگی (بئوتیشا) کو ناقی نه هریمه که مهنه ههروه سا دریا زییه نارامی برهنگی (بیتیشا) بواته ی پیس و چه پهل لجه م ئیزدیا بویه (بهیتهش) پرامانا (تام سار نوکرت).

«گاتار» ی هاتییه ته حویل کرن. نهف جزره ودرگتیر و داگتیر و تراشکاری یه د کوردیدا گه لک دکه فنه بهرچا و لقیتره دا «گارت» کریه «قارته» پاشی «ر» فرهدایه بوه «قارته» یا دیاره کو د کوردیدا «ت» و «د» گه لک پیک بهدل دبن. «ت» بویه «د» و بویه «قاده»، واژه بی بهندی ژی بویه پیشگری وئ: بهندقاده، یان بهن قاده. نهف شیوهیه ژی ژهر هاتنا واژه و تیپیت بیانیه بوناث زمان و واژه و تیپیت کوردیقه.

بهن گارته: بنییره بهندقاده.

بهندگارتته: بنییره بهندقاده

بهنه: بهندکی زراف.

بهنفشی: تشتی رنگ بهنفشی.

بهنوان: بهنوان، بهنغان، تهخه نهف په یقه بز کابانیسی بکارتیت، دبیتن: فلان کهس ژناوی نه مری خودی کر بی بهنوان مایه.

بهو: ودره بزرافتی ههورامی، بهویه و، بهوین. نهفه هه می نافدهنگن ژ حکایه تا دهنگی رهوینا سهگی.

بهور: (۱) بهوج، گهوج، گه لتهک؛ (۲) سهگ ناقی؛ (۳) بهقل، دوژمن.

بهوج: شهرم (وقار).

بهوری: گهوجی، گه لتهکی، بهترانی.

بهوش: بهفش.

بهوز: بز، زفیرک، جوړه زرکیتکه که، زهده واله.

بهویز: میرخاس (شجاع).

بهویزی: میرخاسی (شجاع).

بهوری: بنییره بهور.

بههک: عهره بکاری بویه بؤ (بهق) نه خو شیبیه کی پیستی یه.

بههوک: بهه، ههورامی دبیتن: بهی.

بهه: قییمهت، عهره بکاری ژی بویه بؤ (بهی، جوان)، نرخ.

بهه دار: پرقییمهت، بهنرخ.

بهه ار: بهار، بوهار، وهه ار، ههورامی و شه بهکی دبیتن وهه ار، «وهه ار وهه اردهن شهوی تاریک مه بؤ - وهه ار وهه اردهن زهردی باریک مه بؤ»، «مهولهوی».

بهه ارستان: نهو جهه کولاله و گول و گولزار لیهه ین، «دنیا هه می بهه ارستانه ئیمرو - له لای من هه ر چله ی زستانه بی تو».

بهه اران: بههاریان.

بهیتۆش: ناڤی گوندهکی کوردانه سه رب پارێزگه ها سلیمانی،
 ئەسلێ واژەیی بیتۆشه یه ب مهعنا بی رزق.
بهیتۆشی: زانایی بناڤ و بانگه کونافی وی (عبدالله) بوویه
 مه نسوویه بال وی گوندی.
بهیات: ناڤه بۆ جوژه مه قام و گۆرانی بهکی کوردی.
بهی: واژه بهکی شه بهکی و هه ورامیبه ب مهعنا بی، ههروهکی
 نهی ب مهعنا نیی، نه هییت تیت: "مه وله وی" فهرموویه:
 «په ی قوریان که رده ی ناله ی رنگ نه ی - چیش مه بو
 ئه ربه ی وه ی په ی، من ئه رنه ی».

بهیان: سپێده.

بهیتا نه سیحه تان: قه سیده بهکی زۆر درێژه و سێ به ندیبه (ثلاثی
 المقطع) ژ دانانا مه لایین با ته یی یه. ئەو نه وعه شیعره نه و
 نا هیته بکارئینان د گه فوگۆین. "مه لایین با ته یی" د سێ
 به ندی به کتیدا فهرموویه: «هه تا نه بیته لزام - نه چه جهی
 بیانی / ئەو مهعنه کا بی لغام - قاتلی سه رێ خودانی /
 ته هن هه بن عه قل و فام - ریا مالا خو بزانی». به لی
 خه لکی بهیتا نه سیحه تان هه می نه سخ و غه له ت کرینه.

بهیداخ: په رجه م، ئالا (سجعه ق) (ت).

بهیداخدار: په رجه م دار.

بهیار: عه ردئ نه کتیلایی.

بهیسیون: بابوونگ، جوژه گوله که، هاتیه عه ره بکاری بۆ
 (بابونج).

بهیتلشا: هه یج و پووج (تافه). <بهیته شه درستتره>.

بهینه ت: وه فا.

بهیندار: بهینه تدار.

بهیاخ: بهیداخ.

بهیهۆده: بی سوود، بی مه فا، ئەسلێ درست «بیهووده» یه.

بی: بنیته به ی.

بی بی: دادۆک (مربیة الاطفال) ژنا ناڤسال شه چوویی، ژنا
 موخته رده م.

بی بی مه تو: توتی، جوژه بالنده که (ببغاء).

بیبل: بیبلک، بیبیک (انسان العین).

بیبه ر: فلفلیت سو ر (فلفله)، کوردی نینه ژ ترکیقه هاتیبه.

بیتهک: ئەو پرژکن کولدۆرا قه بیتانی چافان هه لده دن.

بیتهانۆک: کولیلکه کی بهاریه و کیفیه و زۆر جوان و سو ره و بی
 بینه.

بیتهتکه: خو رک، مرک (عش).

بیته ر: بی به ره، بیبار، بی پشک، بی به ری: بی به ش (محروم).

بیج: زۆل، سنۆرته، بیژ، هه رامزاده.

بیجار: ناڤی شاره کی کوردستانا ئیرانی یه (مزرعه).

بیجاده: نممک، زه نگیانه (خرز ناعم).

بیخ: ره گ، ئەساس، ریشه.

بیخ بر: ره گ بر، شپنه کرن.

بیخ برین: کاری ره گ برین.

بید: بی (صفصاف)، واژه بهکی ئەسل فارسیه به لی د کوردیدا

«د» تیتسه فه رده ان و دبیتن: بی، بیهۆک، بید: داره کی
 بی به ره و سیبه ر خو شه، تاییت وی راست و درێژن، به لگیت
 وی درێژ و سادنه، لجه ییت بناڤ و هینک زیتن لکناری جو
 و ئافان و رووباران شین دبیت، به لگوو تیشلی وی تام
 ته حلن. ماده یی (Calicine) تیداهه یه و دارێ وی کیم
 عومره، زوو پیت دبیت. بی دوو جو ره یه: بی بی عاده تی و
 بی شه نگ. فارسی دبیتن «بید مجنون»، تاییت وی سه ر
 به ره خو ار تیتسه هه لا وی ستن. بی شه نگ، یان شه نگه یی.

بیر: (۱) خودایی ره عدی؛ (۲) بی ری ناڤی: «که سیکو بی ره کی بۆ
 ئیکی بکۆلیت، هه ر ئەو بخو دی دکه قیسه تید» "په ند";

(۳) هۆش و بی ره اتن، بی ره وهر (حافظه، ذاکره).

بیره: نو شافه یه کی مه ستکه ره (مسکر).

بیر و را: باوری (مشاوه ره، عقیده).

بیری: لی غه رب بوون: «بیریا وی دکه م» نانکو یادی ئەو
 ده که م، لیغه ربیم.

بیرنامه: بی ری نامه، یادگار، بی ره اتن.

بیره وهر: گه شتی، به هۆش و بی ر (رشید).

بیراستن: بی رازتن، نژین، ئافا کرن.

بیرزیار: ئەو که سه کو قه بری دبیتزیت و سه رگرتی دکه ت.

بیرزکار: بنیته بی رزیار.

بیزه: ژاژی.

بیزۆک: ئەو ژنه کو مه هان ده ت (وحام).

بیزۆ: بنیته بی زۆک.

بیژ: بیژی، سنۆرته، زۆل، شه یتان سیفه ت، هه رام زاده.

بیژیاتی: شه یته نه ت (شیطانی).

بیژۆکه: بیژیکه، بیژه که، ددانی زیده، تبالا زیده، هه ر تشتی کو
 نه لسه رخسو، خراب و قریۆک و نه سه حی، باقلکی

نه‌گه‌هشتی، ماشتی نه‌گه‌هشتی، یان نیسک، یان نۆک، یان میوژئی بیسیره‌یی بینه میوژئی، میوژئی قریووک، نه‌قه هه‌می ناڤئی بیژوئیکه بو وان بکار تیت. بیژی و بیژوکه و بیژیکه و بیژوکه و بیژوکه و بیژوکه هه‌می بکار تیتین بو که‌سی شه‌یتان سیفته.

بیست: ویست، بهیست، ژماره بیست.

بیست: گولیتوون (سماع).

بیستان: باغ، جنیک، بوستان.

بیسان: بنیره بیستان.

بیستوک: تله‌فون (هاتف).

بیستانه‌وان: بیستانه‌فان، باغه‌وان.

بیسه‌ر: گوچکه، بیستوک، گوهدار.

بیستیار: گوئه‌چن، سیخوور، جاسوس.

بیستیاری: گوهداری، گوئه‌چنی (سماعی).

بیسه‌نگ: شه‌نگه‌بی.

بیش: بیسه، بیسه‌لان، جه‌نگه‌ل، دارستان.

بیشکه: مه‌شکه، مندالی پینچای، به‌لی «بیشکه» بکارتره.

بیفته: گوشتی برژاندی، فریقی «بزاراڤی خانی و بایه‌زیدان».

بیف: بیف، بیو، ده‌لیشه، ده‌رفه‌ت، ده‌راف (مجال).

بیف: بنیره بیف.

بیفده‌ر: ده‌لیشه‌ده‌ر، نه‌و که‌سه کو خه‌لکئی ری برناکه‌ت، مه‌جالده‌ر.

بیفل: که‌ب، دفن، لووت، پۆز.

بیفتیر: نه‌خوشتی بی کوچ چاره لینه‌بیت (مرض مه‌لک)؛ هه‌م گیایه‌کی بهاری یه وه‌کی جه‌هی یه به‌لی چ زاد تیدا نینه‌و گه‌له‌ک زقره.

بیفتیری: نه‌و که‌سه کو تووشی نه‌خوشیا بیفتیر بوی.

بیفتیردار: خودان بیفتیر.

بیفشک: کین: «ته بوچی بیفشکا خو دایه من؟!».

بیگ: بووک (عروس): «عه‌زیزی دل‌به‌ری جانن، نه‌نی ته‌شبهی قو‌دیکئی - شه‌رابا قه‌لب و میلاکان، عه‌زیزی نازکئی بویکئی» "ناله‌ند".

بیگمار: مارمیلوک.

بیگه‌باران: کو‌سه‌بیگ، کو‌سه‌وه‌هی، یاری‌یه‌کی مندالانه‌یه‌و ری و ره‌سمه‌ک بو هاتنا بارانه.

بیل: خاک، خاکه‌ناس، مه‌ربیل.

بیله‌کۆ: «ب زاری شه‌به‌کی»: خاکسته‌ر (رماد).

بیله‌کیش: ناخکیش.

بییم: هه‌راس، ترس، واژه‌یه‌کی زازایی یه.

بیمناک: ترسینه‌ر (مخوف، مخیف).

بیमार: نه‌خوشت (مریض). بیماری: نه‌خوشتی (مرض).

بیمارستان: نه‌خوش‌خانه، نه‌قه‌ژی عه‌ره‌بکاری بوویه بو (مارستان، مستشفی).

بیمارسا: وه‌کی نه‌خوشتی (نفاق).

بین: اسم فاعله ژ دیتنی، پاشگره‌که مه‌عنا دیارکرنا تشته‌کی به‌رزه، یان گه‌له‌ک دوور، یان تشته‌کی بچاقا تیتته دیتن

دیار ده‌ته مروفتی، وه‌کی: دووربین، زراف بین، کووربین، داڤ بین، گه‌ردبین، زه‌ر بین.

بینا: زانا، خورا، روشنا، چاڤ رون.

بینایی: روشناییا چاقان (الله).

بینین: دیتن.

بیو: بنیره بیف.

بیواره: بیسه‌نگ (غریب، محروم).

بیو: بیوه، بیوه‌ژن (ارمل، ارمله).

بیوتیری: بیفتیری.

بیواوه: بگه‌هه، زاراڤه‌کی شه‌به‌کیه.

بیواوهم: بگه‌هه من (الحقنی).

بیوه: بنیره بید.

بیوهی: بی ئومید.

بیوا: وه‌ره، وه‌ر، بی، به‌و، بو.

بین: بو، به‌و، وه‌ره، بین. ناڤه بو ئیک تیپ ژ تیپیت چه‌چه‌یی کوردی، بو (نفی) بین و بو (استثنا) بین تیت، جارنا بو

(استدراک) ئ بکاره‌تیه. بین، بو، بییا، به‌و، هه‌می د کوردیدا ب مه‌عنا «وه‌ره» بکار تیتن.

بین ئۆل: بیدین، بیمه‌زه‌ب، واژه‌یه‌کی ئیزدیانه.

بین ئۆلی: بنیره بی ئۆل.

بین ناگاه: بی ناگه.

بین ناگاهی: بیناگاهی، بیناگاهی (غفله).

بین ناین: بیدین.

بین ناپروو: بی شه‌رم، بی حه‌یا، بی نابروو مه‌ندی (عدیم الشرف).

بین نارام: نه‌ته‌بتی، نه‌ته‌نا، بی ئۆقره.

بئ بئ: (۱) بئ سەبەر، بئ تەنگ، بئ كورت؛ (۲) ئەو تىشتى بئ خۆش كو بئ تئدا ئەماي، يان د ئەسلدا بئ ئەبئت.
بئ بئ: (۱) عەردى گەلەك كووربئ د ئاقتىدا؛ (۲) بئ بناغە.
بئپايە: بئ بناغە، بئ بئشە.
بئپارە: بئدراڧ.
بئ بەرداخ: بئ زەوق، بئ رەوش.
بئ بەرداخى: بئ زەوقى: "مەولەوى" فەرموويە: «دل نە گەردەلۇول، بئ بەرداخى يەن- دەماخ نە گئج بئ دەماخى يەن».

بئپەرەوا: نەپەرەوا، بئ ترس، بئ ھەراس، بئ مننەت، بئ (تھمل)، بئ مەيل، بئ ئارزوو، بئ جەخت، بئ ئارامى، بئگەم، بئ دلشە.
بئپەرە بال: پەرشكەستى، بەلەنگاز، بئدەست و لەپ، ناتوان.
بئ پىشان و كئشان: ئانكو و بئ ئەندازە (بلا وزن و لا كئيل).
بئ پىسار: بئ سوال، بئ پرس.
بئ پەرزان: بئ ئاستەنگ، بئ بەرگرى، بئ تان، بئ پەرژئن (بدون سىياح).

بئ پەردە: ئەشكرا، بئ فەشئىرىان، برئتئە ژ مرقى شەرم رۇباي، يان مرقى مەجرەم (محرم). كەسى كو بئرهكى بۇ ئئكى بكوئلت

بئپەرگەم: بئ عائق، بئ دووچك و كلك.
بئپارەپار: بئ لاقلاڧ و ئئلماس، بئ پارانەو.
بئپەرەوا: بئ تارو رۇخ.
بئ بەرداخ: بئتئە بئ بەرداخ.
بئتاوان: بئگونهھ. بئتاوانى: بئگونهھى.
بئتئئل: بئتئەل (لاسلكى) (ك،ت).
بئتان: ئەشكرا.
بئتئئتال: بئ لەكە.
بئتووك: بئكەيف.
بئتووكى: مپك (عث، ارضە، منخور).
بئتۆرە: بئ ئەدەب.
بئ تئئ: بئتئئز.
بئ تودئش: بئتام، تامسار.
بئتەئز و تئز: بئ درەو قەشمەرى.
بئتئ: چئتئ، زئتئ.
بئتاب: بئ ھئز.

بئ نۇرت: پەيمان شكئن، درۆزۆر.
بئ ئارى: بئ فەئت، بئ عارى.
بئ ئاوروو: بئ ئاپروو، بئ شەرم، بئ خەيال، بئ ئار.
بئ ئار: بئتئە ئاوروو
بئ ئەنوا: بئ ئەنوا، بئ دالدە.
بئ ئەنوايى: بئ ئەنوايى، بئ دالدەيى.
بئ ئاڧ: دئم، بئگەش و گوشادى (بلارونق، بلاطراو، بلا خجل).

بئ ئايئن و ئوئئن: بئ چەپ و پئچ.
بئباور: بئ ئئمان، بئ پروا.
بئباورى: بئ ئئمانى، بئ پروايى.
بئبار: نالەبار، دەستئەخۆش، بئبەش (محروم).
بئباسك: بئكەس، بئ پشئئقان، بئ قۆل، بئ دەستئەس.
بئباسكى: بئكەسى.
بئباب: بئباڧ، زۆل، بئبئى (حرامزادە).
بئبايى: بئباڧى (شئطانى).
بئباك: بئبەرەوا، بئگەم (لابالى).
بئباكى: بئبەرەوايى، بئگەمى.
بئبئئات: (۱) بەدئزاد، بەدئسەن؛ (۲) نەمان، بئ دەوام، بئ رەھورئشەو بناغە.

بئبەخت: دوو مەبەستان ددەت؛ (۱) بئبوجدان؛ (۲) بئتال.
بئبەختى: (۱) بئبوجدانى؛ (۲) بئتالئى.
بئبەر: (۱) خرش (بلائمر)؛ (۲) نەزۆك، بئمئدال (عاقئ).
بئبئ: بئبەرەكەت، بئبئز، برئتئە ژ ئەوكەسى كو كار لئەر ناچن.
بئبئپا: بئبئ، كئم تئانا (غئر قاطع).
بئباران: برئتئە ژ سالا ھشك و كئم باران.
بئبارانى: سالا ھشكى.
بئبازار: بازارى راوئستائى، بئ رەوش (كساد).
بئبازارى: بازارئ بئ رەوش.
بئبان: (۱) خانى بئ سەرنەگرتئى؛ (۲) ئاقتى گونئەكى كوردبە ل كوردئسانا عئراقئى - دھۆك.
بئبەش: بئ پشك، مەجرەم.
بئبەھر: بئبار و پشك.
بئبەلك: بئ بەرگ، بئ پەلك.
بئبەلك: بئدەللئل.
بئبەندو بار: نە رئكەو پئكى، بئ بناغە، بئ بەند (مەھمل).

بیتوان: بی شیان.
بیتار: نفروسک، چۆرتم، چۆرت، هیئترین، پۆئترین.
بیتان: بیژتن، بیژان (غریله).
بیتجی: کاری نه ل جی خۆ، بی ولات.
بیتجیازی: بیتجیوازی، بیتجیادیی.
بیتجان: بنیره باجلان.
بیتجگه: مهگهر (سوی، غیر).
بیتجگه لهوه: بیتجگ لهندی.
بیتجامه: جلکی شهقی، رهگهزی فی په یقی بین+جامه نانکو جلکی ته ناهی، کارک و بهرخت تازه په یدا.
بیتچند و چۆن: بی کیم و زیده، بی هنده و هنده.
بیتچکه: بیتچی، ساوا، ساقا.
بیتچی: بنیره بیتچکه.
بیتچاره: بی عیلاج.
بیتچارهیی: بی عیلاجی.
بیتچۆن و چرا: بیتچند و چۆن.
بیتچاڤ و روو: بی وهفا، بیتنمهک، بی نان و خوئی.
بیتچی فان: شفان کارک و بهرخ.
بیتچک: نهچه کدار، بی سلاح.
بیتچۆک: غارا.
بیتچر و چاڤ: بیتان و خوئی، بیتوهفا، چاڤکز.
بیتخبر: رهگهر، ریشه قه تین.
بیتخۆد: بی ههست، بی شعور.
بیتخۆدی: بی خودان، بیتکس (ب زاراقی ئیزدی و بۆتان).
بی خودان: بیتکس. بیتخۆدانی: بیتکسی.
بیتخۆی: بنیره بی خودان. بیتخۆی: بیتخۆیی، بیتخۆیی، بیتخۆی، بیتخۆی، بیتخۆی، بیتخۆی، بیتخۆی.
بیتخۆستی: بنیره بیتخۆد.
بیتخیر: بی سوود، بی مهفا.
بیتخهله: بی دهخل و دان.
بیتخهله خهران: نانکو بی دهخل و خهران.
بیتخیرهت: بیتخیرهت، بی شقل و ته مهبل (کسلان).
بیتخیرهتی: بی عهقلی، ل کوردیدا ب مهنا سست و ته مهبل زی تیت، ب رامانا بی شهرفی و بی ناموسی زی هاتیه.
بیتخل: بیتخۆتان.
بیتخهم: بی عاجزی، بی ناراحه تی.

بیتخه می: (۱) بیتسکر، بکوردی دبیتنه سگری، یان سدی:
 خه می، بارسته؛ (۲) بیتدل تهنگی.
بیتخمی: ناڤی گوندهکی کوردییه لباکووری عیراق، ل نزیک ناگری.
بیتداد: بی یه کسانی، سته م، بی عه داله ت (ظلم).
بیتدار: هشیار، وریا. بیتداری: هشیاری.
بیتداوی: بنیره بیتدوایی.
بیتدوایی: دوایی بریای، بی پایان، بی داوی.
بیتدۆش: چیلدۆش، نانکو تراری چیلدۆش.
بیتدووندان: نه زۆک، بی به رهه م، خفش.
بیتدیره تان: بیتدر، مرۆقی بی جی و ری به.
بیتدهست: گۆج، نه (عمد). بیتدهستی: نه (عمدی).
بیتدیری: بریتیبی ژ بی فهیتی بی.
بیتدیلنگ: بنیره بیتدیری.
بیتدالده: بی بنه وان.
بیتدهستهلان: بی هیز، ناتوان.
بیتدر: خهران، مرۆقی بی ری.
بیتدلخه: ئیکه که ژ چاره ههفته بیت دووماهیا زستانه ئه وژی ئه فه نه: ئیده، بیتدلخه، یۆخه ننه، مریه م؛ هه می دکه فه نه کانوونا دووی دا. دبیتژن (ئیلده بیتدلخه هه رکچ پجیت ژ مالا خوه، دی بیته قاتلی سه ری خوه) دبیتژن: (یۆخه ن دبیت، مریه م دشکینیت) نانکو لدووماهیا ههفته بی یۆخه ن، بیتان و جه مه د نامین له و دبیتژن: مریه م دشکینیت.
بیتدهم: بیتدهو، بیتدهف و زمان.
بیتدهم و پل: بیتچاره، بیتزمان.
بیتدهم و دووان: بیتچاره، بیتزمان، بی تاخفتن.
بیتدهنگ: بی قسه، بیتناڤ، بیتدوان. بیتدهنگی: کری، بیتناختنی.
بیتدل: دل مری، ب مهنا چاکی و ب مهنا خرابی دبیتته مه عنی کرن: دل مریه نانکو بیتدین و وجدانه؛ دل مریه نانکو دنیا بهردایه.
بیتدراڤ: بی دهلیشه.
بیتدراڤ: بنیره بیتدراڤ.
بیتدین: بنیره بی نۆل.
بیتدرو: بیتڤی، بی دره و.
بیتدامان: بی تووردهیی.

بیتوان: بی شیان.
بیتار: نفروسک، چۆرتم، چۆرت، هیئترین، پۆئترین.
بیتان: بیژتن، بیژان (غریله).
بیتجی: کاری نه ل جی خۆ، بی ولات.
بیتجیازی: بیتجیوازی، بیتجیادیی.
بیتجان: بنیره باجلان.
بیتجگه: مهگهر (سوی، غیر).
بیتجگه لهوه: بیتجگ لهندی.
بیتجامه: جلکی شهقی، رهگهزی فی په یقی بین+جامه نانکو جلکی ته ناهی، کارک و بهرخت تازه په یدا.
بیتچند و چۆن: بی کیم و زیده، بی هنده و هنده.
بیتچکه: بیتچی، ساوا، ساقا.
بیتچی: بنیره بیتچکه.
بیتچاره: بی عیلاج.
بیتچارهیی: بی عیلاجی.
بیتچۆن و چرا: بیتچند و چۆن.
بیتچاڤ و روو: بی وهفا، بیتنمهک، بی نان و خوئی.
بیتچی فان: شفان کارک و بهرخ.
بیتچک: نهچه کدار، بی سلاح.
بیتچۆک: غارا.
بیتچر و چاڤ: بیتان و خوئی، بیتوهفا، چاڤکز.
بیتخبر: رهگهر، ریشه قه تین.
بیتخۆد: بی ههست، بی شعور.
بیتخۆدی: بی خودان، بیتکس (ب زاراقی ئیزدی و بۆتان).
بی خودان: بیتکس. بیتخۆدانی: بیتکسی.
بیتخۆی: بنیره بی خودان. بیتخۆی: بیتخۆیی، بیتخۆیی، بیتخۆی، بیتخۆی، بیتخۆی، بیتخۆی، بیتخۆی.
بیتخۆستی: بنیره بیتخۆد.
بیتخیر: بی سوود، بی مهفا.
بیتخهله: بی دهخل و دان.
بیتخهله خهران: نانکو بی دهخل و خهران.
بیتخیرهت: بیتخیرهت، بی شقل و ته مهبل (کسلان).
بیتخیرهتی: بی عهقلی، ل کوردیدا ب مهنا سست و ته مهبل زی تیت، ب رامانا بی شهرفی و بی ناموسی زی هاتیه.
بیتخل: بیتخۆتان.
بیتخهم: بی عاجزی، بی ناراحه تی.

بیدور و کلیل: بئ قفل.

بیدرک: بئ ئستری.

بیده مار: بئ نشا، بئ غیرهت.

بیراندن: باراندن.

بیربیرۆک: کرمه کی فوسفوربیه بشهقی دته یسیت، بسبسۆک.

بیرک: بئیر، بئیل.

بیر: (۱) دارکی بئیری کو بیربقان (پهزدۆش) لسه ر دادنیشن؛

(۲) هم دبئزنی پهزدۆشی، بئیرگ، بئیرقان، خودان خیر، بئیر

ب راسانا سوود ژئ هاتیه، دبئزن (تو خیر دبئزی) مانا

خیرو بهرکه تی، خودان بهرکهت.

بیربقان: ئەو ژنا پهزدۆشه.

بیرایی: ئەبووان.

بیروو: بئ ئەرز، بئ ئابوو، رووقایم.

بیزه: بئ نشا، رهها مئیرانی بئ ل نک نینه.

بیرئ: بئچاره، بئ عیلاج.

بیرگ: بئیرگه جهئ بئیر لئ تئته کرن، بئیرقان.

بیره: فه گئیراندنا پهزی بۆجهئ بئیرتکرنئ، بیقه.

بیری کرن: بئیری کرن (اشتیاق).

بیریا ته دکهم: ژ ته غریبم، هزرا ته دکهم.

بیرم: بهندئاښ، سکر، سد.

بیرافک: سه لهه، سهول، بئیرا قایق هاژۆتنئ، بئیرا گه می

هاژۆتنئ.

بیروالهت: بئ بئیرهاتن، نه دیار، بئ ریا.

بیربا: شه نه با، بئله با.

بیز: دلره شی، بئیرلئیهاتن، دلئیزار بوون.

بیزم لیده بئسته وه: دلئ من لئ رهش دبیت: «بیزئ دکهت ژ

قه نجان، ژ ره مز و ناز و غه نجان / قه درئ گولان چ زانیت،

که رهش دقئیت کهرئ رهش» «جزیری».

بیزیاو: بئزاو، ژهر دل رهشبووی.

بیزکر نه فه: بیزکر نه وه، دل لتشتئ رهشبوون، دل هه لشیویان.

بیزوو: ئاره زوو، بئیزیو، ئاره زوو کرنا ژنا تازه باردار بو خوارنا

تشته کی.

بیزگه وان: بیزگه فان، ئەو ژنه کو بیزوو بکهت.

بیزنه هاتن: باور پئ نه کرن.

بیزم ناهیت: باورم پئ ناهیت، دلئ من ناچیتئ.

بیزۆکرن: بیز بۆ کرن ئاره زوو کرنا ژنا تازه باردار بووی بۆ خوارنا

تشته کی.

بیزووکەر: ئەو ژنه بارداریه کو ئاره زوو خوارنه کی بکهت.

بیزۆک: ئەو ژنه لرۆژتت ئەولی ئاقسبونئ (اول ایام الوحام).

بیزار: فه ره سیوون، وه ره سیوون (سامه).

بیزی کەر: بئیره بیزگه وان.

بیزران: دلرهش بوون.

بیزمان: بئ ئە زمان، لال (اخرس).

بیزیان: بئ خاره.

بیزیا: بیزارو دل ژئ رهشبووی: «ته مهن گه رده لولوهن، بادهن،

بارانهن - بیزیا و ارگه ی سه رکوسارانهن» «مه وله وی».

بیز: پاشگره که بدووماهیا هنده ک نافانقه دچه سپیت و ئەو ناف

وه رده گه رتته سه ره وه کی: مقام بیز، گۆرانی بیز، زۆرنا بیز،

دهنگبیز، خه بهر بیز، شتعبیز، ب مانا گوتار ژئ تیتت.

بیزار بیزار: ریزگال، ریزگال، پرت پرت، پارچه پارچه،

هه لاهه لا.

بیزینگ: (غریبال) غه ربال ژئ نه عه ره بیه.

بیزان: (۱) بیزینگ کرن؛ (۲) بئ ئیش (بالالم).

بیزانن: بیزاندن، بیزینگ کرن.

بیزانه وه: بیزینگ کر نه فه.

بیزن: ژن نه ئینای، سو یا.

بیزمار: زۆرو بئ ئە ژماره (بلا عدد).

بیزۆ: بیزۆک، پربیز (ثرثار).

بیزوو: مه ر و بز ن ه گه ر کیم شیر بن دبئزن «بیزوو».

بیزیار: گۆتیار، گۆتۆ (قاتل، قیل). بیزم: بلیم. بیزه: بلی،

بیز. بیز: بیز، بیز، بیزه. بیز و بیز هه می فعلی ئە مرن به لئ

بیز راستتر و قه واعدیترو کوردیتره وه کی گه له ک «بزان»

کوردیتره ژ «بزانه» ی، حاله تیت دی دکاریت داخوایه دا

هه روه سا «دانیش» ژ «دانیشه» ی، «هه ر» ژ «هه ره» ی،

«وه ر» ژ «وه ره» ی، مه گه ر دیماهی یا وئ جئ نا قئ لکا و

بیت، «جزیری: فه رموویه:

بیز ئەو حه بیبا سوورپه ری - دوردانه یا ئەز موشته ری

کا عه هه و په میانا به ری؟ - بئ فایده چۆن شهبی هه با؟

بیسیره: (۱) غۆره (حصرم): «بیسیره بسه برئ دبیتته حه لوا»

"په ند"؛ (۲) بئ نیشان، بئ ئارمانج، بئ (تنظیم)، لاپه ریز

(شاذ)، خوار.

بیسهر: بئ ریهه ر، بئ خودان، بئ شقان، بیسه رۆک.

بیسوود: بئ مه فا، بئ فایده، بئ قازانج.

- بیسو:** بوسی.
- بیسەر و بهر:** پهله‌شت، بیچاره: «ته دزانی فنکاته نه مکانی غزلانه - چ بها نینه متاعی ته‌بی بی سهر و بهر» "جزیری".
- بیسوس:** بیسوز، بی په‌یمان، جی چرادانکی، جهی دانانا چرای.
- بیسەر و پی:** بیسوز، بی په‌یمان.
- بیسەر و بن:** ناریک، ئالوزیای، بی داوی، بی پایان.
- بیسامان:** بیمال، دهستقاله، به‌له‌نگاز.
- بیستون:** (۱) بی ئستون، بی ئه‌ساس؛ (۲) چبایه‌که نیزیکی کرمانشاه.
- بیسەر و چاڤ:** بی نان و خوئی، نه‌مه‌ک نه‌شناس، بی وه‌فا.
- بیسەر و ساما:** بی ته‌رتیب، بیمال.
- بیسەر و سه‌دا:** بی قار و وار، بیده‌نگ (ساکت).
- بیسه‌لیقه:** بنگز، بی زه‌وق (ک، ع).
- بیسه‌نگ:** سار و شک (بی وقار).
- بیسیره‌ت:** بی ئه‌خلاق (ک، ع).
- بیسوو:** هشارگه، جهی که‌مینی.
- بیسیم:** بی زیف، لاسلکی، بی تیل، بی ته‌ل.
- بیش:** کۆمه‌ک کۆم کرن، باره‌بی، باره‌بوو (اکتتاب).
- بیشک:** بیشکه، لاندک.
- بیشۆ:** بیژمار، بیژومار، بی هژمار، بی عه‌ده‌د.
- بیشه:** بیشه، ده‌حل.
- بیشه‌لان:** بیشه‌لان، جهی پر دارو له‌قه‌ن.
- بیشه‌رمانه:** بی حه‌یایی، پر روویانه.
- بیشوو:** بیشوو، بی پایان، بی نه‌هایه‌ت، بی حه‌د. "خانایی قویدادی" فه‌رموویه: «یارب من بنده نافرمان تو - بی په‌روا چه فعل عصیان بی شوم / چون من گونابار مینت وه‌کویی - چون تو بخشنده کره بیشوی».
- بیشستاندن:** باج ساندن.
- بیشدان:** خاوه‌دان، باجدان.
- بیش:** بیش، بیشه، روونه، دانیشه.
- بیشه‌ده:** بی به‌رچاقک، بی په‌رده.
- بی فه‌ر:** بی ریز، بی وقار، بیرونیایی، بی بها، بی سه‌نگ.
- بی فیل:** په‌ست (منحط خلقیا).
- بی فیل:** په‌ستی.
- بی فرشک:** بی تنگ.
- بی فاج:** بی فاج، نه‌مه‌عقول <زاراقتی سووریه‌به>.
- بیفیل:** بیفیل، دفن، «بیفیل درسته‌ره».
- بیف:** بیف، بیو (فرسه).
- بیفاج:** نه مه‌نتقی، نه‌مه‌عقول.
- بیفهری:** بی ئومیدی (یاس).
- بیقیام:** گوشه‌نشین، پارسا (راهبه).
- بیقام:** نه‌ریک، سه‌رکیش، نه‌مه‌وزوون.
- بیکه‌لک:** بیخیر، بی، بی مه‌فا، بی سوود.
- بیکار:** بی شول، بی عه‌مه‌ل.
- بیکاره:** به‌تال و ته‌مه‌بل.
- بیکن:** دلپاک.
- بیکاری:** بی شولی.
- بیکوانه:** دوگانه، جاجک یان جیسوکا که‌زوانی، به‌نیشتی که‌زوانی.
- بیکه‌س:** بیمرۆڤ، ته‌نیا، ناقی شاعره‌کی مه‌زنی کورده ل پاریزگه‌ها سلیمانی.
- بیگانه:** بیانی.
- بیگار:** (۱) سوخره و زباره‌بی بکوته‌کی بخلکی کرن، هه‌وار و قیری؛ (۲) بیگار ب مه‌عنا (گریان) ژی هاتیه دبیزن: شین و بیگار.
- بیگانه‌په‌رستی:** دۆستییا بیگانه‌ی (عماله الاجنبی).
- بیگومان:** بیشک.
- بیگاه:** بیوه‌خت، بیگه، بیگاف.
- بیگه:** گه‌هیری، ناقی گونده‌کیه ژ کوردستانی عیراقتی، به‌گ.
- بیگاف:** بنیره بیگاه.
- بیگوه:** گوهنه سمتی، ئه‌و که‌سه کو شیره‌تی ژ که‌سی نابیسیت (مغفل).
- بیگه‌ف:** گه‌وج، سه‌رسه‌ری (احمق).
- بیگه‌فی:** گه‌وجی (احمقی).
- بیگۆ:** ئه‌و گسیایی کو هاتیه چه‌راندن، ئیدی حه‌یوان ناقدا ناچه‌رن.
- بیگن:** بیگه‌نی.
- بیگه‌ران:** بیگه‌ران، زۆر و زه‌وه‌ند، مالی زۆر، بی‌دووماهی (نه‌گران).
- بیگری:** بی چه‌پ و خواری.
- بیلنه:** جه‌ژنه‌کی فه‌لانه.

بیل: مهربیرک، بیل و بیری هاتیبه.	بیل: مهربیرک، بیل و بیری هاتیبه.
بیلها: نهوژی وهکی شهنبایه، بهلی بیریکا داری نه بشه نهی.	بیلها: نهوژی وهکی شهنبایه، بهلی بیریکا داری نه بشه نهی.
بیلدان: کولانا عهردی ببیلییه.	بیلدان: کولانا عهردی ببیلییه.
بیللا: دوو نهوژم، باران نهگر.	بیللا: دوو نهوژم، باران نهگر.
بیلان: بی هیلینک، بی لانه.	بیلان: بی هیلینک، بی لانه.
بیلهکان: بیلهقان (مغرقه، آله التعشیب).	بیلهکان: بیلهقان (مغرقه، آله التعشیب).
بیلته: ههلهپرکی کهر، مقامبیژ، گورانی بیژ.	بیلته: ههلهپرکی کهر، مقامبیژ، گورانی بیژ.
بیلتشان: رهقاسکه، چوبیکیش: «بیلتشانو، بیلتشانو - به نادای سهلهیه مهزانو» "غزال مشکو".	بیلتشان: رهقاسکه، چوبیکیش: «بیلتشانو، بیلتشانو - به نادای سهلهیه مهزانو» "غزال مشکو".
بیلغان: بیلهوان، بیلهقان، سهلهپهزان.	بیلغان: بیلهوان، بیلهقان، سهلهپهزان.
بیلغه: نهو کهسه کودهراقی کار و ناخفتنی نهزانیته.	بیلغه: نهو کهسه کودهراقی کار و ناخفتنی نهزانیته.
بیله دارینه: نهو بیله کوژ داری چیدکه.	بیله دارینه: نهو بیله کوژ داری چیدکه.
بیلدهخه: ناقی هفتی یهکی زستانییه.	بیلدهخه: ناقی هفتی یهکی زستانییه.
بیلزچکه: بیللی داری نهوی بچووک.	بیلزچکه: بیللی داری نهوی بچووک.
بیمهگ: بیمرن، نهمر، جاوید.	بیمهگ: بیمرن، نهمر، جاوید.
بیمهگی: ناقدیری (خلد، مخلد).	بیمهگی: ناقدیری (خلد، مخلد).
بیماک: بیدایک.	بیماک: بیدایک.
بیمان: بی بهقا، نهجاوید (غیر مخلد).	بیمان: بی بهقا، نهجاوید (غیر مخلد).
بیمال: کهسن کو هیچ نه بیت، مقامهکی خوشی کوردیه.	بیمال: کهسن کو هیچ نه بیت، مقامهکی خوشی کوردیه.
بیمیشک: بیمیژی، تینهگه یستی (خال من الدماغ).	بیمیشک: بیمیژی، تینهگه یستی (خال من الدماغ).
بیمه ریژ: نهی پاکژ، قریژی.	بیمه ریژ: نهی پاکژ، قریژی.
بیمه ریژی: قریژیاتی.	بیمه ریژی: قریژیاتی.
بیمدهر: بیدهر، خهрман.	بیمدهر: بیدهر، خهрман.
بیمندر: بیمسار، بیمن سهحر.	بیمندر: بیمسار، بیمن سهحر.
بیمترخ: بیم بها.	بیمترخ: بیم بها.
بیمن: (۱) بون (رائحه)، بیمن، (۲) «بیمن هاتیبه سهری دفنا من»؛	بیمن: (۱) بون (رائحه)، بیمن، (۲) «بیمن هاتیبه سهری دفنا من»؛
(۳) دبسته پاشگر مهعنا (اسم اله) ددهت، وهکی: پشت بیمن، پشت بهن، پشت بهند، پشت گریدهر، بهندی پشتی (حزام). هندهک بخهله تی دبیزن پشدین، یان پژدین، هم وهکی: دهر بیمن، دهف بیمن، دهست بیمن، یان دهست بیمن، پی بیمن، دهف و زاری بیمن. بیمندان: ئیستراحت کرن، تهرهقه کرن.	(۳) دبسته پاشگر مهعنا (اسم اله) ددهت، وهکی: پشت بیمن، پشت بهن، پشت بهند، پشت گریدهر، بهندی پشتی (حزام). هندهک بخهله تی دبیزن پشدین، یان پژدین، هم وهکی: دهر بیمن، دهف بیمن، دهست بیمن، یان دهست بیمن، پی بیمن، دهف و زاری بیمن. بیمندان: ئیستراحت کرن، تهرهقه کرن.
بیمفال: بیمن نیری دهمی کولفال بیت.	بیمفال: بیمن نیری دهمی کولفال بیت.
بیمهلمای: نهف سه تنگی، نهف سه سوار.	بیمهلمای: نهف سه تنگی، نهف سه سوار.
بیمهوا: بهلهنگاز، بیم نامانج، بیم مینته: «دهسته داری بیم نه وایانه خودی» "مهلا یونس دهوکی".	بیمهوا: بهلهنگاز، بیم نامانج، بیم مینته: «دهسته داری بیم نه وایانه خودی» "مهلا یونس دهوکی".

بۆيا: بېنا بايى، ئەو بېيىنە كو با لگەل خۆ بە لاف دكەت.
بۆيات: كۆسپ، ئاستەنگ، ئاستەنگىت دونيايى (عقبە).
بۆپ: بېين بې، ئەو تىشتە كو بېيىن دېرېت.
بۆت: ئانكوو بۆتە (لەك) ئاقى عەشپىرەتەكى بناث و بانگى كوردانە.
بۆتك: دارەكى قەوراندىيە ئاقى تېرا دېورېن بۆ سەر عەرد و زەقيان.
بۆتانى: زاراقى بۆتانى شەل و شەپكىت بۆتانى، تىقەنگا قوتە بۆتانى.
بۆتىمار: خەمەگورې، مارمۆلە، ئاقى بالندەكى ئاقى.
بۆتى: بن زك.
بۆتە: عەرەبكارى بوويە بۆ (بوتقە) ى زىرحەلېن. شاعر فەرموويە: «دل بۆتە بۆتە بۆتە».
بۆج: خۆپەسنى (انايە).
بۆجە: بودجە (مىزانىيە، مصرف).
بۆجەھ: بۆجۆ، بېين جۆ.
بۆجەلالى: لايىن جەلالى ئاقى (صوب الساقىيە).
بۆجكار: خۆپەسن.
بۆج: (۱) وقار، رېز، شكۆ، توانا؛ (۲) ئاقدەف؛ (۳) ژىەرچى؟ > د كوردېدا كەش دا و لئاقىستايدا ھەر ئەف مەبەستەنە. ئەوئىت كو «بۆج» ب «عەورەت» مەعنا دكەن ئەو زاراقەكى زۆر كىم و غەربىيە و نە زمانى تۆرەيە ژى، تەغەرى كوردستانى وئ مەعناى نازان.<
بۆجى: بۆجە؟ بۆج؟
بۆجروك: بېين چرچېك، بېين كوزېرك.
بۆچرك: بچووك.
بۆچك: سامان، ولكە.
بۆخە: مل قەوى، بۆغە، گايى بۆغە.
بۆخۆشكە: بېين خۆشكە (محلې).
بۆخاوو: بېينا زادى شەقى.
بۆپ: (۱) بۆپى ئاقى (معبىر)، بۆپ مەعنا پرتوقژى ھاتىيە: «بېرى تە عەقل، يان سەربور؟ بېرى گۆت: ئەگەر سەربور بىسەرى تەھات، ھەر بخۆ دى عاقل بى»... پەند؛ (۲) ستېرېكى تى و فېقى پاراستنى بۆ دەمەكى دىتېر؛ (۳) قەبال، دەخلى پېشت.
بۆر: (۱) دەوارى لى سواربوونى وەكى ھەسپ و ماھىنان،

بېھتەك: بى شەرم، پېروو.
بېھتەكى: بى شەرمى.
بېھتۇشى: بى ئاگە، بى ئاگاھ.
بېھرودە: بى سوود.
بېھرودەيى: بى سوودى.
بېھمەتا: بى ھەقال، بى مانەند، تەك.
بى ھەقال: بىئە بېھمەتا.
بى ھىز: بى توانا.
بېھتۇشى مەرگ: روحدان، سەكەرات.
بى ھارىكار: بى يارمەتى دەر.
بى ھۆم: بى وەغەر.
بوو: پەيدا بوو، بۆرى، ھاتە وجود.
بوت: سەنەم، دە گەزاقى واژەيى (بود)ە.
بوت پەرسى: (صنم) پەرسى.
بوتخانە: جەئ بوتوا سەنەما.
بۆردن: ژ ھۆش چۆن (اغما).
بوربان: برژبان. "جزىرى" فەرموويە: «زانم پەريشانى ژ دل، بېتەد بە ئىشانى ژ دل - تەشېھى بوربانى ژ دل، باللە نە ئېنسانى مەلا». بوربان بۆ تىشتى سەرما و سىرې برېژى بكارىتت. "مەولەوى" فەرموويە: «شۆرى رەشەباى زووسانى ھجران - سەرچەلى عەيشم كەردەن وەبوربان».
بووك: وەوى، بووك.
بووكى: داوەتى، يان بەر بووك. "ھەزار" فەرموويە: «ھاوجوتى يەكن مەلېن جودا بوون - بووكىنى مە فرشتەى خودا بوون».
بولبول: بلبل، بالدارەكى دەنگ خۆشە.
بولبولە: لولەى مەسېن شەراب.
بۆ: ئەف واژەيە د كوردېدا بگەلەك مەعنا و مەبەستان تېت:
 (۱) پىسپارى، وەك: بۆناخوونى؟ بۆكار ناكەى؟؛ (۲) (تلىكى) خاوەنى، وەكى: ئەف كىتېيە بۆ مە؛ (۳) ھۆيى: ئەز بۆ خوندنى ھاتىمە، تۆ بۆ مالى دونيايى؛ (۴) فەرمانى: بۆ لام (وەرە لام، بزاراقى شەبەكى و ھەورامى و رۆژبەيانى) لقيرە دا بۆ فعلى فەرمانىيە نە حەرفە؛ (۵) بسپورى: «ئەف زىنە بۆ ھەسپى مە»؛ «ئەف كورتانە بۆ ھىسترا تەيە»؛ (۶) ب مەعنا بېن (رائحە): «ئەف گولە زۆر بۆن خۆشە».

بۆزى: بۆز، بۆزبەگ، جار تېن و دېنە تاغى مروشان، جار ژى ب مەنا سڭكى و (اھانە) تېن.
بۆزىزانە: ئانكود دەۋارى بۆز، غارانە.
بۆزۇ: بەرماك، شووندەف، جېدەقى دەۋاران، بېزار، ئاڧا دەقى، بۆزۇ لئاقىستايدا ب مەنا: تف ھەپە. (سور).
بۆزۇكرن: بېزاركرن، بېزارى ديار كرن.
بۆسە: كەمىن، ئامرازى جۆتى، برىتسىيە ژ چەميانى. دېيىژن: «شەۋى دى ئەز لسەرما دابوومە بۆسە (تېكچووم).
بۆسۇ: بۆسى، بېن سوو، بېن سۆتى.
بۆسىكرن: برىتسىيە ژ دەريازبوننا كارى ژ ئەندازە و خەدى. دېيىژن: «تە ئەف كارە بۆسىكر، ئەگەر ژ خەدى دەرياز بوو».
بۆسا: ماچ.
بۆساشا: ئەو ماچى كر، عەرەب ژى (بوس) بكار تېن بەلى عەرەبى نېنە، دېيىژن: (ابوس ايدك، ابوس عيونك).
بۆست: بۆستا دەستى مروقى (شېر، وجب).
بۆستوتى: برىتسىيە لئەنگاشى بىن (مازق).
بۆق: بەق (ضفدع)، چاقى زل و مەزن دېيىژن: چاقبوق.
بۆقەپف: دېيىژنە زەلامى قەۋى و قەلەو و زل و زەبەلاخ و خرچاخوڧ.
بۆقزە: پەژك (بشرات).
بۆقەلموون: عەلۆعەلۆك (مرىشكەشام).
بۆغە: لۆك (قوى).
بۆكرووز: بېنا موو و ھرى بى سۆتى.
بۆلمەر: خاكستەر، خۆلەكەۋى (رماد).
بۆلمەبۆل: پتەپت، پرمەپرم.
بۆلمەبۆل: بۆ پىرپىرانیژى تېتە بكارئىنان دەمى گولېن و پەرىنى.
بۆل: زەنگولې ملى دەۋارى كاروانى، ملى بەكى ترى.
بۆنە و بېنە: ھۆسا و ھۆسا (كذا و كذا).
بۆن: بېن، بېنەن.
بۆندار: بېندار، بېندار.
بۆنەۋەر: جېهان.
بۆنە: ھەلكەفت، ھەرۋەسا بزاراڧى شەبەكى جار ژى دېيىژن بېنە، سەبەب و ئەگەر. «بزاراڧى سلىمانى»: «بەبۆنەى ستمكاران بوۋىنە پەناھندە».
بئە: بەتو (بك).

عەرەبكارى بوۋىە بۆ (براق) ى، بۆر، بۆز، (اغبر)، ھەسپ، بۆقوربانى، (اضحىه) ى بكار تېت: «شەۋ نەسىم خوەش پەنجە تېكرا - وى دچېن ۋەك طىرى فېكرا / بەھسى زولفى يارى پېكرا - بۆزى عشقى پۆر فرایە» "جزیرى" [بۆزى عشقى: ھەسپى مرزى؛ فرایە: تېژبالە، زۆرفەرە، زۆر بەفەرە، زىدە بەرزە و غارایە؛ ۲) عەردى نەچاندی؛ ۳) جورە رەنگەكە.
بۆرەبۆر: دېيىژنە قۆرىنا چىلا، بۆرىن: «سەد بورېت جەرباندىن»؛ «بۆر بەھارتى» "پەند".
بۆرەمروڧ: سادە مروڧ (عوام الناس).
بۆرەك: جۆرە نانەكى روونداى و شرىن كرىە.
بۆرىن: دەرياز بوون.
بۆرەلە: باڧ زەر.
بۆرە: بخۆ «بزاراڧى شەبەكى و ھەورامى».
بۆراندن: دەرياز كرن.
بۆرى: لوولە، شەپپور.
بۆرىزان: ئەو كەسە بېۋرى لېدانا عەسكەرى زانا بېت، شەپپورژەن.
بۆرە خزم: ئەو خزمى كوژ لايىن ژنانقە بېت.
بۆرچكرن: بۆز و قرىژى.
بۆرژانك: مۆرژانك، ماروۋژە، مارىزە، گىايەكى بەھارىە.
بۆردان: جېھى رەژى، جېگا خولەمېش.
بۆرچىل: بۆزچىل، ئەسەمەر.
بۆران: چاخى دەخل چاندن و بارانى.
بۆرانى: ھېلكە و روون.
بۆرەسوار: سوارەكى نەناس، سوارەكى تازەفېر.
بۆرەلۆكە: بۆرەقنە، بۆرەكەلە.
بۆرگە: جى دەريازبوننا تاغى (مەبر).
بۆزە: بووزە.
بووزە: ئېخساستن: «ئازىز ۋەس بووزەم نە گىجىاۋ خەم - ۋەس چۆن بىناى پەنھان ۋەر، نەچەم» "مەۋلەۋى".
بووزەم: من بېتخە.
بۆزردان: ۱) چىزكرنا جەركەرى بېلگە و ئاۋەند (افحام الخصم بالدليل)؛ ۲) بۆزدان، بۆزردان، بۆزدان.
بۆز: بۆر.
بۆزە: تشتى بۆز.

- بته‌و:** خوړستی.
- بته‌وی:** خوړستیاتی.
- بت:** بوت (صنم)، بوت کوردیتره.
- بت په‌رست:** بنیږه بوت په‌رست.
- بتخانه:** بوت خانه.
- بتر:** زوړتر، مشه‌تر، زه‌حفتر، گه‌له‌کتر.
- بتری:** زوری، زوړتری (اکثریه).
- بتر:** خوږه‌سن (انانی).
- بتیز:** بتر، متکبر.
- بتساز:** صنم چیکه‌ر، بوت ساز.
- بجن:** (مقول).
- بجی و ری:** ره‌بیا درست و (منظم).
- بجهرگ:** شجاع، میړچاک، دلیر.
- بجهرگی:** دلیری.
- بجهم:** مهبه‌ست (معنی، مفهوم).
- ب ج:** بجی؟
- ب چی:** ب چ تشتی؟ (بأی شی؟).
- بچو:** <فعلی (امری حاضر) یه>: برۆ، هه‌ره، بو حازری که‌ت بکار تیت.
- بچه‌ند:** به‌چهند؟ (بکم؟).
- بچووک:** مندال، زاروک.
- بچووکانه:** بچووکاتی، نامه‌عقول، مندالانه، زاروکانه.
- بچوکاتی:** مندالانه.
- بچاڅ:** به‌چاو، هشیار (واع).
- بچریان:** بچریان، دریان.
- بچریان:** بنیږه بچریان.
- بچراندن:** دراندن.
- بچرین:** درین.
- بچره‌اتن:** تینکچون (تجمد).
- بچرک:** ناسکه‌نان.
- بچکوله:** بچووک، مندال، هم بچکولانه و بچکه‌له و گچکه‌له و گچکوک هاتیه.
- بچوژ:** یان پچوک نانکو بخاترا ته (خودا حافظ، اودعناک، الوداع)؛ هم ده‌نگی ناښیه. ژ حکایه‌تا ده‌نگی که‌وان ده‌می کو بترس دفرین و دبیزن بچوژ، یان پچوژ.
- بخوژ:** زوړخوژ، خوژا.
- بخوژد نهمرد:** خوژا کو تیرا مان و نهمرنی بکه‌ت.
- بخوژ و نهمیر:** بنیږه بخوژد نهمرد.
- بخوژیخوژ:** گه‌ف، حه‌ر شه.
- بخیری:** کولینک، بغیری.
- بخوردان:** (مجمره، مجمر).
- بخوړیږ:** (لاابالی) هم ئیشاره‌ته بو چیرۆکه‌کی مه‌شه‌وری کوردی، دبیزن جارک مرۆقه‌کی ره‌زکی تری دیت، هرچه‌ک و دزه‌ک که‌فتینه‌ ناڅ ره‌زی وی و تری دخون ئینا ئه‌ول و ژریشه‌ هرچ ژناڅ ره‌زی کرده‌ده‌ر، پاشی دزگرت و گریدا و ده‌ستدا گویالی و دارکاریه‌کی حیسابی لدزی کر، ئینا دزی گوتی: ته بوچی هرچ به‌ره‌لا کر و نه‌قوتا و نه‌ز دارکاری کر؟ خودانی ره‌زی گوتی: چکو کاری هرچن هه‌ر بخو برۆیه (نانکوو دخوژ و دچیت) به‌لی هندی توی، تو دخوی و دبه‌ی!
- بدرت:** بده‌ت، ده‌ستبده‌ت، مومکین بیت، "جزیری" فهرموویه: «حجر اسود بدرت ده‌ست زیاره‌ت بکریم - نه‌زره من بت بگرم خواسی تهریقا مه‌که‌هی».
- بدی کار:** دیندار.
- بدیا:** دیتبا <لزاراقتی جزیری و هه‌ورامی>. «مه‌وله‌وی» فهرموویه: «ناخ، په‌ی خلوه‌تی بدیام و بی خه‌م - سیوای تو دیدم، که‌س نه‌دیام و ده‌چم».
- بدم ته:** بده‌مه‌ته <بزاراقتی به‌رواری ژوریان>.
- بده‌ه:** باج، ئه‌و رسمه‌ کو ده‌وله‌ت ژ مله‌تی وهردگریت.
- بده‌ بستین:** گو‌فت و گو (رد و بدل).
- بده‌یی:** بده‌ه، دان.
- بده:** بیسه، به‌ره‌ه‌م، هاتن، هات، دبیزم: ئه‌ف ساله‌ زه‌قی یا مه‌بده‌یه‌کی چاک ژئی هات.
- بده‌ره‌م:** بده‌ من.
- بده‌کار:** ده‌دیندار - مشترکه‌ مابه‌ینا کوردی و فارسی بده‌ه‌کار، یان بدیه‌کار.
- برا:** کورپی بابی مرۆقتی، کاک، «برا برایه، مامله‌ت جو‌دایه» "په‌ند".
- برازا:** کورپی برای.
- برازی:** کورپی برای ب زاراقتی کوردیت سووریه.
- براده‌ر:** بفارسی هم برایه، به‌لی بکوردی واژه‌ی دؤستی ژه‌دگریت.

بره‌فا خۆرا ناگه‌هی: ئەفرسته‌یه د کوردیدا تیت مزازه‌کی مجازی دگرت، دبیتژن: «رۆژەک دیت تو بره‌فا خۆرا ناگه‌هی» ئانکوو ناگه‌هییه ره‌قینی، ناگه‌هی بره‌قی، ره‌قین بده‌ستی ته ناگه‌قیت، نه‌شیتی بره‌قی، یان ره‌قین دئ بزه‌حمه‌ت که‌قیت. ئەف رستیت وه‌سانی بریتینه ژ ره‌قینه‌کی بترس و به‌لز و له‌زاندنه‌کی ژۆر توند و دژوار.

براماری: برایی ژ دایقه، دبیتژن: «براماری گیای بهاری» "په‌ند".

براگی: ئەوه کو حیلە‌ی هه‌تا لبرایی خۆژی دکه‌ت.

برایی دای بابی: برایی ژ دای و بابقه (شقیق).

براکوژی: شه‌ری ناخۆبی‌یی قه‌ومه‌کی.

برامازی: برابه‌للی، برامازک.

برابه‌للی: خورنیسک (خرنوب): «برایی گورگی»، «برایی جونی قوتی»، «برایی ماری»، «برایی دفن بری»، «برایی قه‌لی نکلی وی بگوویه» ئەفه هه‌می په‌ندن و کنایه‌تن.

برنجاری: جه‌ی برنج لی چاندی په‌رتیژ برنجی ئەسلی وازە‌ی: «برنج + زاره». جار پاشکۆیه کومه‌به‌ستی ژۆری و گه‌له‌کی یی دده‌ت وه‌کی: «برنجاری: برنجزاری»، «شافرچاری: شافرزاری»، «مه‌ره‌زجاری: مه‌ره‌زجاری»، «قامیشجاری: قامیشزاری، قاروشجاری». نه‌و پیقه ئەم دئ لسه‌ر وازە‌ی زاری ئاخقین.

برک: بری.

بری: قرتینه، نسقه‌ره (تجشوه).

برکه: بنج، برکه گوندۆر، برکه خیار، برکه شفتی، برکه تروزی. **برنابۆز:** پیره‌میتری که‌قناره، ته‌غه‌ر ئەف وازە‌یه بۆ پیره‌میتری فه‌لان بکار دهن، وازە‌یه‌کی به‌درتیز و ئەهریمه‌نیه.

برنجه: پرنجه، پرنج، بنز (برونز).

برۆ: ئەبرۆ، به‌لی برۆ کوردیتره، لئاقیستا‌بداژی «برۆ» هاتیه نه ئەبرو.

برووسک: برووسکه، چرقتی هه‌وران.

برووسکه: بنیژه برووسک.

برووسی: = =

برمه: گوشتی، یان سه‌رو پیکان دکه‌نه تیدا و ده‌ری وی دگرن و دکه‌نه ناف ته‌نووری، شه‌قی هه‌تا سپیدی ئەو تشتی تیدا دکه‌لیت و ده‌له‌لیت.

برمه‌برم: بۆله‌بۆل.

براده‌ری: دۆستانی، لئاقیستا‌یدا «براته» ب مه‌عنا براده‌ر هاتیه.

بریکار: جیگر، نایب، وه‌کیل.

بریکاری: وه‌کاله‌ت، نیابه‌ت.

بریتک: مشاری دوو ده‌سته، خیزان (قاطوع).

برانندن: لئاقیرن (استئصال).

براننده‌فه: براننده‌وه (اباده).

بریان: لئاقچۆن، که‌باب (محو).

برن: بردن.

برین: جودا کرن (قطع).

برینک: بنیژه بریتک.

بریندار: زامدار.

برین زام:

براشتن: براژتن، برژاندن.

برژیان: برشتن.

براشتی: پرژیای.

برژاندن: براشت، سۆتاندن.

برنجزار: برنجاری، عه‌ردی برنجی.

برمیزی: «ژ دوو وازە‌یان پیکه‌اتییه: پر + میز» ئانکو میزاکو بری و پیحیچ تیت، ئانکو میزای فه‌بر فه‌بره (متقطع). برمیزی مه‌عنا دیارتره ژ پریمیژی چندان کو هه‌ر دو مه‌به‌ست ئیکن و کوردینه.

براژن: ژن برا، ژنابرای.

براله: براکو (اخی).

برامازک: برامازی، جه‌فت.

برایه‌تی: بریاتی، برایی، براتی.

برچی: برسی، برس.

برسی: بنیژه برچی.

بریانه: بریتییه ژ مرۆقی زک مه‌زن.

بروش: دان هیرک، دانه‌یر: «ئە سۆفی دانیر - برسی نه‌بوون تییر / بۆته نه‌بت خیر - گوشتو چو نیی» "ناله‌ند".

برانی: داو‌دایرانی (مسابقه بالركض).

بردنه‌وه: برنه‌فه، قازانج کرن.

بر: ئەف ئاقه ژ بر که‌فتیه، بساژ (عبور).

برا: هاته برین.

برایی کانونی: پاییزه برا، براده‌ری ریایی.

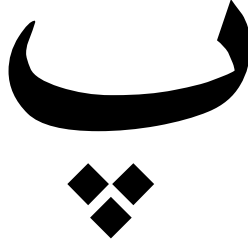
- بريڻه:** جهوسهر.
- برينگه:** ٺهه جي ٻه ل عاڦاري ڪوچولي ٺوئالفي حه يونان ليندبرن ٺهه سلي وي ديبته <برين + گه: جي + بريني>.
- برين پيڻج:** شهلتهقان (مضمد).
- برين ساز:** تيمارڪهري زام و برينان.
- بره:** بهرازي ٺيڪانهو تاقانهو نير، ددانج بهرازي.
- برههراز:** ڪومهلهڪ ٺاڙاوههڪران و شهرفروشان.
- برنهسهر:** ٺهه نجامدان.
- برپن:** دهنگي ٺاڦي، دهنگي بايي، دهنگي بارانج، برپينا سواران، برپينا زڪي، برهبر، بره لپي بره.
- برهجه برچ:** دهنگي ڪلهاتنا قازانگي، يان تشتهڪي دي.
- برنده:** برهڪ، تيڙ، مشار.
- برناخ:** بنپره بهرناخ.
- برنووتي:** بهرنوئي (نشوق).
- برهڪ:** مشار، ٺهه (منشار).
- برپيڙ:** برپيت و برههڪهت.
- برزانگ:** مڙولوانگ (اهداب).
- بريشڪه:** قهلاتنڪ، دامشته، دانج قهلاندي.
- برست و ريسقه:** ب ههمي قه، ب تيڪرايي.
- برڪ:** ڙانا بچووكبونوي، برينه (الم المخاض).
- برهبره:** گورمه گورما بايي، يان ٺاڦاخورت.
- بريق:** تيڙڪا روڙي، يان روڙناهي بهڪي دي (لمعان).
- بريقه بريق:** (۱) روڙناهي لدوو روڙناهي يي (تڪرار لمعان)؛ (۲) زوربيڙي.
- برينه:** ڙانا مندال بونج.
- بري:** فشارازانج، ٺيشا مندال بونج.
- بري ڪر:** بنپره برپڪار.
- برپڪرن:** وڪالهت، هنارتن، شانندن.
- بريقهدار:** تهيسوك، لهماع، ب رهوش.
- بريقو بوق:** تهيسيان، گازی و ههوار.
- بريقين:** بنپره بريقوبوق.
- برپوون:** ڙيڪ جودا بوون.
- برپاي:** نهماي، قهبرپاي (مباد).
- برچڪ:** برجه برچ، دهنگي ڪهليئي.
- بروا:** باور (ثقه).
- بروايي:** باوهري.
- برڪ:** فرڪ.
- برپيار:** پهيمان، قهرار.
- برپيڙ:** پرپيت، پاڪهڪر، قبيجه، تور تور (ذو برهڪ).
- برپنگ:** ڙ شير قهڪرن، خهبربر (فطام).
- برڙانهوه:** سوئنا بريني دهمي ڪهواندنج.
- برقهندهره:** چهقهل، تووري (واوي).
- برڪدان:** هاڦيٽن.
- برنج ڪوت:** برنج قوت.
- برهو:** بلنديا بهايي تشتي (ارتفاع لسعر).
- بريا:** خوزي (ياليٽ).
- برياني:** مريشڪ، يان بهرخي ناڦرووني سوزڪري.
- بريتي:** ڪنايهت، عبارهت.
- برييهڪهني:** خوزي (ليٽ).
- برنج:** لٺاڦيسٽايدا «برجه» هاتيه، داهاتهڪي ٺاڦي يه.
- برسياتي:** برسيتي: «برسي ناني د خهونا خودبينيٽ و روس جانگي»، «تيرڪي هاي ڙ برسيڪي نينه» "پهاند".
- برازاڦا:** برازاڦا، نيگهههاني زاقاي لسهفا زاقاي يي.
- برازيان:** ب جواني (تزين).
- برهه:** بهپيڙ، ب رهگوريشه.
- برهڪه:** بنپره برپته.
- برهو:** رهواجدار (رائج).
- براشه:** بريشته، بريشڪه.
- براتوته:** تبلا قليچڪي.
- برگين:** بگههينه. "جزيري" فهرمويه: «دا بييني سهنهما من، تو بگين خويدهخت - بگه تهخليسي جوابي مه ڙ قئي موختهسهری».
- بگهينه:** بنپره بگين.
- بل:** بيجهگه، ڙيل، بڙل (بيجهگه ڙ ههميان بوزماني تورهی ڪورديتره و جوانتره).
- بليسه:** بليسه، ڪلهه، پيت (مشعل).
- بلا:** بلائي، ٺي، باشه.
- بلياس:** عهشيرهتهڪي ڪوچهري ڪوردانه.
- بلبله:** لووله يي مهسيني.
- بلند:** بهرز (عالي، مرتفع، رفيع).
- بلندي:** بهرزي.
- بلنديا:** بهرزابي.

بن پڙانک: بنپڙان، لناف چوٽا نيشانا کچيني و بکاره تي ب
سه به بين کھفتني ڙ عه رده کي بلند.
بنتا: بنتايين دارا.
بنتاو: شتل.
بنج: بنجک، بنچک.
بنج داڦوتان: رپن برنه خوارئ، ريشه داڦوتان.
بنج داڦوتان: بنج داڦوتان.
بنج به سترکرن: بريتيه ڙ کاره کي کو باش بيته نه نجامدان.
بنه: گابي بنه (قاعده).
بنه چک: نه سل.
بن فله: بنديان (قريب العهد بالاسلام).
بنار: سه رڙک، ره ئيس.
بنج و بنه وان: بناغه و ريشه.
بنچاخ: سه نه دپت ملکينيا زهڻي (سند طاپو).
بنچل: بنچهل، بنکيشي.
بنچين: بناغه، نه سل.
بنخه رمان: بن بيدهر.
بنڊروو: قوونه دهرز.
بنڊوڙک: نه و تشته کو دکه ڦيٽه بن نيششکي ده مي کو دحه لپن.
بنده ست: ڙ ٿيرده ست.
بنده ستي: ڙ ٿيرده ستي.
بندين: بندهن.
بنک: به لگيت بني ڙ تووتني.
بنکدار: فروشياري گشتي فروشي.
بنکر: نه و گراه کو بيني ديزکيڻه نووسياي و سوتي.
بنتان: ٽيله ک.
بن که ليشه: بنکليشه، بنده ست.
بن که ن: بن که نند، بن که نندال.
بن که وش: بن که فش (تحت الابط).
بنگس: بنگست، بنگوش، بست.
بنگه: باره گه، باره گا.
بنگوڙ: مه خهل.
بنلق: بن تا.
بنووس: قه له م، خامه.
بنه: گابي بن گيڙي (مرکز).

بلندکرن: به رزکرنه وه.
بلندتر: به رزتر.
بلح: مفلنگ، قه حبه (کنايه).
بلمه پلم: برمه برم.
بلوق: زهق، چاڦلوق.
بلوول: بلوٿير، شه پيور (شبابه).
بلويل بيڙ: بلوول ڙهن.
بلوولڦان: بلوول بيڙ.
بلوز: کراسه کي ستور کو ڙ په ميوان، هري چيڊبيت.
بلقول: بزماري بددانوڙک.
بلنگاز: هم ڙار، به له نگاز (مسکين).
بلاو: به لاو، به لاف، في، شاش، نه هميس.
بلوسک: ڙ نامرازي ناشي ٿاڦي يه.
بله کناچي: مروڦي ڙنکاني و کچکاني، سه رڙنکاني.
بليمه ت: به رکه تي.
بلندگوز: بلند بيڙ (سماعه).
بم: کر، کپ.
بماني: کرا بکوملي (سکوت جماعي).
بسبيک: گييايه کي بهاريه تيته خوارن.
بجه مپ: گورمه گورم.
بچا: په مپ.
بچينه: بماني.
بن: ڙ ٿير (تحت).
بناغه: بناشه، بنيشه، ڙ ٿيرخانه.
بناغه دانان: بناشه دانان.
بنديايي: دهيندار، موفلس، نه و کچه کو کچينيا وي نه ما بيت.
بنپهل: بن ٿاگر، بن په نگر.
بنار: دانگ، دانگا چياي.
بناو: به ناو، داري بناڦي.
بناوان: سکر، بنه انا مالي، خانه دار (ريه الدار).
بناوان هله ستن: سکر دانان.
بناخهل: بن که فش، بن هنگل.
بنپ: ڦه پريان، بنه پي.
بنپال: به رته نيشت، بن ده ست.
بنپزوو: پالويي بن کلکي ده واري.

بنه پيئەدان: بەرزە کرن، (اهمال) کرن، پشت و گوھ فە هافيتن.
بن تيش: بن چەل، ژيئر لووتكەي چيا.
بن چەل: بنپيەرە بن تيش.
بن نيش: بنپيەرە بنيشە.
بنواشە: » »
بناشە: » »
بن جوو: بن جوي، ئەوھ كو بابي وي يان باپيري وي جوو بوويه.
بن فەلە: بنپيەرە بنديان.
بندۆك: بندهوك، ئەو تليە كو دكە قبيته بن نيششكي دەمئ
 حەلاندني.
بندك: بنكئ گوندي.
بنكي گوندي: بندي، بندكي گوندي، ئەو كەسە كو با و باپيريت
 وي ل گوندهكي ژباينه.
بنهوان: دالده، سەر فە گيئرئ مالي، كاباني، بانو (ريت البيت).
بنهواني: بنه قاني. <بۆ ئاگاداري: وازەيي واني، يان قاني
 پاشگرەكە لدوو ناقي گشتي (اسم الجنس) تيت، مەبەستي
 هونەر و پيشەي و نيسبە تي ددە تە مە، وەكي: ئاشەقاني،
 بەرخەواني، كوردهقاني، بنهواني، سەگەواني، جەنجەرواني،
 تۆرەقاني، چيچكەواني، زيرەقاني، پاسەواني،
 نيشسيەقاني، مەلەواني، نيچيرەواني، زمانەواني،
 مەرزهواني، مەتالواني، كەوگيرەواني، مەتلواني،
 شارەواني، پەهلەواني، دارەواني، وانەواني، ...>
بوئر: ب جەرگ، نە ترس (جسور).
بوئري: نە ترسي.
بويتان: هندەك پزرکن لدۆرا قەيتانئ چاقان تين.
بويتك: بويتان، بويتانك، سيستكە سەلام.
بويرا: خزم.

بنه تۆم: بنتۆف، بنه تۆف.
بن بەست: ريكا گرتي.
بنه جۆت: بنتۆف.
بنچە: رەگەز، نژاد.
بنەرەت: ئەساس، رەگەز.
بنيشە: بناشە، بنواشە، بناغە (بنيشە كوردپيترە).
بنزئيل: بن بيئرئنگ.
بنه باب: باب كالك (اجداد).
بنگەھ: بنه گە، بنه گا، هافينه وار.
بنه مال: مالبات، خانەدان، بنه مالە (آل).
بنهوا: بنه فش، حال خوش.
بنه وشيلە: بيمك.
بنهنكل: بن كە فش، ژيئر پاخل.
بنيشت: بە نيشت (علك).
بن بيئف: خانئ يئ بن عەرد و تاري.
بنگەھين: ريزمان (نحو).
بندك: ئاسنئ بنئ ئاشيە.
بنبەر: بريتيە ژگومكرنا تشتئ، بەرزە بوونا تشتەكي.
بنتووك: خوري، يان لقا يئ خراب، بن كولك (ردئ).
بن كولك: خوري، يان لقا يئ خراب (ردئ).
بن دەستك: عەميل.
بناث و بانگ: مەشهور.
بنه گوھ: بن گۆيچكە.
بنه بئ: بن بئ.
بنه جي: كاري مكوم، كاري كو باش هاتيه ئەنجامدان.
بنكئيلك: (دس، تحريض).
بنديان: بن فەلە، ئەوھ كو بابي وي يان باپيري وي فەلە بوويه.

پاتن: نان پیژان، پاتن. ئەسلی وئ «پاژتن» چکو هەمی
موشتهقا تیت وئ تپیا (ژ) ناڤدا هەیه، وهکی: پیژان، نان
پیژ، ب زاراشی زازایی سوتن.
پاتک: پشتمل، وه پیتیچه کی نانی، وه پیتیچه کی به لگیت
توتتنی.
پاتکیان: بریتیه ژ مرۆقی کیم تیگه یشتی (مغفل).
پاتال: شهر فرۆش، فتنه تراش.
پاتۆله: نانێ وه پیتیچای، پاتۆله به فر.
پاته خۆر: ئەو مرۆقی نزهیه کولسه ر سفره و خوانی خەلکی
ژیای و بریتیه ژ مرۆقی خۆ فرۆش و لگه ل بیانیان جۆت
بووی.
پاته: په رۆک، پارچه کئ قوماشی، کۆنه په رۆ.
پاتیل: پاتیله، پاتیلکه، قازانکی بچووک.
پاتهخت: (عاصمه) «پن تهخت راستره».
پاته: پینه، پنی، په رو.
پاته کرن: پینه کرن: «میری پاشی، پاتی قازی» "په ند".
پات: قه گێران، دبیزن: «دوو پات و پاچ و چیتور و پاتین».
پاتیز: بنیره پات.
پاجووش: که زاخه، شینه (منظمه، تقليم الاشجار).
پاچرا: پی چرا.
پاچهک: (۱) ریخا گاره شان دهمی کو هسک دبیت، وه ریچ،
دامان: (۲) ده همان، دامان، داوین.
پاچه: سهر و پی حیواناتی وه کی بز و مه ران.
پاچه چی: ئەو کهسه کو پاچهی درست دکهت.
پاچ: گیسن، قه گێران.
پاچه قولی: پیتالینک.

پ: سبیه مین تپیه ژ تپیت چه چه بی کوردی کو ب حسابا
ئه بجه دی دبیته (۲)، تپیه کی ساز و بیده نکه.
پا: پئ (رجل) «به لئ پئ کوردیتره و په تپتره ژ «پا» ی».
پانه فشار: ئەو رکبیه به کو جۆله (جعله) پئ خو داد نیته سهر د
حالی قنک کرنی و بافت کرنی.
پانه وشار: بنیره پانه فشار.
پانیز: پانیز (خریف).
پانیزی: پانیزی.
پانیزه ریز: نه خۆشیه د پانیزیدا تووشی مرۆقان تیت.
پابه ره: پاره، دهری (سروال).
پابیل: پتیه ره، بیل، مه ره، مه رک، مه ریتیر، مه ریبیل.
پابه ند: پتیه ند، پتیه ند (قید).
پابۆج: پتیه ند (قید).
پاپ: ئەو دورده مه کو ژ تشتی رۆن دکه فیته بن، مه زنی فه لا.
پاپا: مه زترین پله یه ژ رۆحانیت مه سیحیان، بابا، باب.
پاپۆج: بنیره پاپۆج.
پاپه جینه: په یزه، پتیه لیسک، پتیه جینه، قادمه.
پاپل: تایت بچووک ژ تایج داری.
پاپۆش: پیتا، پیتلاف، که فش، که وش (حذاء).
پاپۆرفان: پاپۆرفان، که شتیفان، که میفان، که له کفان (کلاک،
ملاح السفینه).
پایه جانی: پایه جانه، په پۆجانی.
پایه نجه: بنیره پایه جینه.
پاپه نج: سیخور.
پاپره گ: په پره گ، سه وکا ماری.
پاپه جان: بنیره پاپۆش.

- پاچین:** هه لپاچین، داپاچین، په رژنین، پاچووش، که زاخه.
- پاچه فه کرن:** وه رگپران، تهرجه مه.
- پاچک:** پاتک، په رو، پیچکه.
- پاخوا:** هه ر بلندی بهک کو بشکلگی گرگی دهرهاتی، په خوا.
- پاخ:** پراخ، ئیپراخ.
- پاخراو:** پیخواس.
- پاخستن:** ژ پی که فتن، مانندی بیون.
- پاخل:** باغهل (جیب).
- پاخوشه:** خوش رو.
- پاخړه:** پاخړکه، بی ستوورک.
- پاخه سوو:** پیخه سوی.
- پادزکی:** پیدزکی.
- پاداش:** پاداشت (ثواب).
- پادشاه:** پاشا (ملک).
- پادشاهزاده:** پاشازاده.
- پادشاهی پاشان:** شاهن شاهان، ئه سلن وی پادشاهن
- پادشاهانه.
- پادشانشین:** پایتهخت، جیب پاشای.
- پادشاهی:** پاشایی.
- پاداډ:** ئه و داډیسکن کول عه ردی رادچین، توږ، داډ، دام.
- پاد:** پاس، پاراستن.
- پادو:** خزمه تکار.
- پادویی:** خزمه تکاری.
- پاده:** پی، پینگاډ (خطوه).
- پاداو:** ئه و که وه کو لئاډ رکه دی دهنه بیت و که وان دپخسته
- گرفتارا داډن.
- پار:** پاره که، سالا چویی. لئاډیستایدا «پاره که» هاتیه.
- پاره:** دراډ، به ل ل زمانن په هله ویدا ب معنا بهرتیل هاتیه و
- هه دو معنا ژیک نه دوورن، چکو ته غه بهرتیلدان
- بدراقیه یه، پارچه (قطعه).
- پاراډی:** پاراوی، ئاخفتیت سار، په لدار (تعریض).
- پارچه:** پرتکه.
- پارسهک:** گه دا.
- پارسه:** ده روزه، گه دایی.
- پارسهنگ:** بهرامبه ر (عدیل).
- پارپار:** پارپانه وه، پارپانه فه، پارپانه، پارپان.
- پارچه پارچه:** پرت پرت.
- پارس:** نه ته و فارسی.
- پاری:** پاروو (لقمه).
- پاریخوږ:** ئه و که سه کو لسه ر سفره و خوانیت خه لکی ژبایی
- بچاپلوسی و بریتیه ژ مرؤقی (عمیل).
- پارینه:** پارونه، مریشکا دووسالی.
- پاریار:** پیترینه.
- پارهدار:** بریتیه ژ مرؤقی دهستگه.
- پارازتن:** پاراستن.
- پاریزگه:** ئوستان، پاریزگا (محافظ).
- پاریزدار:** خو پاریز.
- پاره وکه:** پارووکه و ئه و کولی یه کو هیتر بلوتکان دچیت و
- نه فیه.
- پاریزکاری:** که مین دانان، خو پاراستن.
- پارت:** بهش، قسم، حزب، توده.
- پاروکه:** پیچوک.
- پارده:** دیوار، خندهک «واژه یه کی زازایی یه».
- پاریا:** که نهفت، کریت، هندستانی (منبوذ).
- پارزو:** پارزین (مصفا).
- پارزون:** پارزونک، پارزونک، پارزینک.
- پاریزه:** چاډیر، پاریزگار (محامي).
- پاره:** هیقی.
- پارازیت:** ئه و که سه کو بناډی دینی هه بی بووی.
- پاری زل:** بریتیه ژ سته مکاران و بهرتیل خوړان.
- پارسا:** دیندار (زاهد، تقوا).
- پارسایی:** دینداری.
- پارسهک:** گه دا، دهرزه که ر.
- پارسه که ر:** پارسهک.
- پارهنگا:** پیتمیو، ئه و داری کو دده نه بهر میوی.
- پارچ:** پاچ، گیسن.
- پارچه فروش:** خورده فروش، قوماش فروش.
- پارو:** بیترکا داری، پالو، به فرمالک، به فری.
- پاروکه:** ئه و منداله کو که فت و رهفتی تازه دکه ت.
- پاروینکه:** ئه و جوکه کو لدورا کوتین بان چادری دکولن تا ئاډ
- نه چیته بن خیفه تی.

- پارشهو:** پارشيټو، پاشيف (وجه السحور).
- پاريز:** (۱) په هريز، لثاقيستايدا «په هريز» هاتيه و ب مه عنا نه خوارنا زادي دگه هينيت و گه لهک نيزکه لگه ل مه عنا کوردی؛ (۲) بڼ وهرزي گوندوږ و ترؤزي و خياري تيت، که مين؛ (۳) خودوير کرن.
- پاريزخان:** پاريزه خان، يان پاريزه وان کورد ديتره.
- پاريزکرن:** ته قوا کرن، ته قوايي، خو پاراستن.
- پاريف:** گوشتي کو بته نوورتيه دای و براشتي.
- پارسال:** سالا پار.
- پارهخوږ:** بهرتيل خوږ، لثاقيستايدا هر بهو مه عنايه هاتيه.
- پاروا:** نهو بيستانه کو درهنگ و نوياف دگه هيتي.
- پار:** بار، پشک، «بار و پشک» درستتره ژ «پار و پشک».
- پاز:** نازک، هيټا (لطيف).
- پازنده:** شروفه کرنا کتتبا زنده لسهر شپوهي حاشيان هاتيه.
- پازاج:** داپيرک (مولده، قابله).
- پازهن:** نيري کيشي.
- پازگه:** پاسگه (مکمن).
- پازده:** ژماره (۱۵).
- پازار:** دندکه ته زي، دندکه ته سيح.
- پازناوک:** ملخه يي ناشي.
- پازکو:** پاشکو (حقيبه الراکب، لاحقه الکلمات).
- پازل:** پاري زل.
- پاژ:** بهشک، پاره.
- پاژنو:** پاژنه، پاشياني (عقب الرجل).
- پاژنوگيش:** پاژنه کيش، نهو ناسني کو مروث دده ته بهر پاشياني يي دا پيلاخ خوښ بجيته يي مروثي.
- پاژوخ:** په رشت، وهلام، پاگو.
- پاژنه:** لثاقيستايدا پاشنه هاتيه و ل گه لهک زاراقيت کوردی هر وهکي ثاقيستايي تيت «پاشنه»، پاني يان يي.
- پاژهرؤ:** پشکيت دارا گوزي.
- پاژي:** ساده، نه بهرکه تي (جزي).
- پاژينه:** که پهک، سقي، زيواني ناف هه قراي.
- پاژهنگ:** پاشچهنگ، پاشپيل.
- پاژخ:** بن يي قه داري.
- پاژه:** سهر و پيک (پاچه).
- پازگه:** هشارگه.
- پاس:** (۱) حمايه ت؛ (۲) ئيجازنامه؛ (۳) ريز.
- پاسگه:** زيره فانگه، پاسه وانگه.
- پاسه فان:** زيره فان (محافظ).
- پاسه فاني:** زيره فاني، چاقديري، پاسه واني.
- پاسه واني:** بنيره پاسه فاني.
- پاسپورت:** پاسه پورت، گوزره نامه.
- پاسخانه:** خاني يي کو جي چاقديري يي به.
- پاسگا:** بنيره پاسگه.
- پاسيار:** پاسه وان، زيره فان.
- پاسهنگ:** پارسهنگ، بهرکه دادينه لايهکي تهرازويي هه تا هر دو چافي تهرازويي بينه بهرامبهري يهک.
- پاسقالي:** پاسخالي (هزلي)، «پاسخالي درستتره».
- پاسار:** سيفانده، بهره سو و نزار، په سار.
- پاساري:** تيفوک، چيچک (عصفور).
- پاسا:** نيهان، پشت گو هه هاقيتن.
- پاساري:** سيفاندوکه.
- پاشپيل:** پاژهنگ.
- پاشا:** نازناقه کي عوسماني بڼه سکه ريان و مهده نيان، پادشا.
- پاشان:** پاشي.
- پاشايان:** جه معي پاشا (ملک، ملوک).
- پاشدار:** پاشيشيکي لهشکري (موخره الجيش).
- پاشمار:** نهو که سسي شکايه ت لي هاتيه کرن.
- پاشمامان:** ژنا کو هاري داپيرکي دکه ت لدهمي بچووک بووني.
- پاشمه رگه:** پاشياب.
- پاشمه نده:** پاشمايي (بقيه، ارث، ترکه).
- پاش و پيش:** دوو دل، له پاش و له پيش.
- پاشه خوږج:** پاشه زين.
- پاشول:** پاشهل، پاشکول.
- پاشه لهقه:** ناخر روژت جه ژني.
- پاشي:** هر دو پيت ده واري بيت پاشي.
- پاشدې:** نهو سه گه کو بدزي و بيدهنگي مرو فان دگه زيت، بريتييه ل مروث غه دار.
- پاشمه ندي:** بنيره پاشمه نده.
- پاشمه نده گير:** پاشمه نده بهر.
- پاشمه نده خوږ:** بنيره پاشمه نده گير.
- پاشوږ:** بهرديقي همامي کو يي يان يي دشون.

پاشایی: بنپړه پاشاهی.	پافشاری: ریزداری، رکه بهری.
پاشاتی: = =	پافشار گرتن: ریز لئ گرتن.
پاشایه تی: = =	پافشار برن: ریز لئ نه گرتن.
پاشاهی: بوونا کهسه کی پپاشاه (شاه). پاشاهی کوردیتره چکو نیژیکی هندی - نه ورپیه کو نه سلئ زمانئ کوردیبه و ماکاویه، وهکی: سانایی (ساناهی)، رۆنایی (رۆناهی)، تیرایی: (تیراهی)، کۆرایي: (کۆراهی)، نازایی: (نازاهی)، رهشایی، رهشاتی: (رهشاهی)، سایي: (ساهی)، بایی: (باهی)، شرینایی: (شریناهی)، دوژمناتی، دوژمنایی: (دوژمناهی)، کیماتی، کیمایی: (کیماهی)، پالاتی، پالایی: (پالاهی).	پاقیتری: ناخفتنا بتیقل، تامسار (تعریض).
	پاقیر: پین کهچ، پین خوار.
	پاکک: پیښوک.
	پاکژ: پاک «پاکژ کوردیتره».
	پاکژی: پاکي «پاکژی کوردیتره».
	پاکژه: په له قاژه، پیړا هاقبیتنا مرنئ، بیهوشی یا مهرگن (سکرات).
	پاقله: باقلک، هاتیبه عه ره بکاری کری بو (باقلاء).
	پاقله وا: به قلاوه.
	پاقولاخ: سمکولیا ده وارن.
	پاک: پاکژ، به کسهر، همی، تیکدا، خوش، پیروژ.
	پاکدامان: دامانپاک، ده همهن پاک.
	پاک دل: دلپاک.
	پاکنژاد: پاکنژات، نه سل زاده.
	پاکي: پاکژی.
	پاکیزه: بنپړه پاک.
	پاکژ: = =
	پاک کرن: پاڅو کرن (تنظیف).
	پاک و پو: مه زیتخا بی مه عنا (تبدیر).
	پاکژیسکرن: بژارتنا تشتی خراب ژ تشتی باش.
	پاکه می: ماندی بوون.
	پاکل: کوانگ، تفک (موقد).
	پاکوره: پیکوره، کولی لوتک.
	پاک له کهر: درستیا واژه ی «پاک له که کهر» ه دبیتنه سن پارچه: <پاک + له که + کهر> نانکو له که یان ژ لباسی، یان نامانی، یان تشته کیدی پاک دکهت، بفارسی دبیتژنی: (لکه پاک کن) ماده یه که وهکی دؤنی وسپییه و رۆنه و بهد بویه. ههر له که یه که لسه ر جلی هه بیت رادکته.
	پاکه ت: پاکبته (ره ننگه نهغه کوردی نه بن).
	پال: بهرته لان (سفح).
	پالو: تمهیل، به فرمالک، بالیف، بالیلک.
	پالوو: پالی، پالوی، پالدوو، نه وهریسه کو دکه قبیته بن کلکا دهواری.
پاشه رو: پاشه روک، نه وئ لدماهی.	
پاشنه: بنپړه پاژنه.	
پاش: سهره نجام، ل پشت، لدماهی بی.	
پاشمله: بریتیه ژ غه بیته کرنی.	
پاشه راو: نه و ئا فا کو جلیک و ئامانان پین دشون.	
پاشکه وان: پاشدر، پاشمانه.	
پاشماشه: په لگر.	
پاشه کشه: پاشکیش (تردد، تملص).	
پاشکیشی کهر: خو شه کیشی کار.	
پاشگه ز: په شیمان.	
پاشگه زی: په شیمانی.	
پاشهل: پاشول، پاشل (اذیال).	
پاش خست: پاش ئیخستن (توفیر).	
پاش ئیخستن: بنپړه پاش خستن.	
پاشقه لیدان: هه لچخاندن، شه زفراندن.	
پاشخوژ: پاشه خوژ، پاشاخوژ، پاش ناخوژ.	
پاشه کفت: پاشه هیل، تووشه.	
پاشه روژ: چاره نووس، روژا قیامه تی.	
پاشه روک: پاشه رو، نه و فیقیه کو خودانئ ره زی یان بیستانی کو ره ز و بیستانی بهر ددهت و خه لک بو خو دچئن. بو عه فارئ و جوخینان ژ ی بکارتیت.	
پافشار: ریزدار، رکه بهر.	

<p>پال: اسناد، رهخ، که نار، له کن.</p> <p>پالگه: نارامگه، بالگه، بالیفک.</p> <p>پالدیم: پاشی یا دهه مه نی.</p> <p>پاماو: لوسکرنا گیتچی ب په رۆکی ته رگری، لوسکرنا خانی بقورئ.</p> <p>پامۆزه: پاماو، پاوانه، خلخال، خرخال.</p> <p>پامز: بنیره پالا درانه.</p> <p>پامهس: وتار، گوشتار (مقاله).</p> <p>پامیز: پیمیز کرنا نیری بی فال، گویی مپش هنگشینی به بۆ پهیدا کرنا شانە.</p> <p>پاماله: مالکدانا عهردی پشتی تۆفکرنی.</p> <p>پامۆزه: خلخال.</p> <p>پامۆزه: بنیره پالا درانه.</p> <p>پامالکرن: بن پیته دان.</p> <p>پامال: لناقبرن.</p> <p>پان: بهرین، پهحن (عریض).</p> <p>پانی: پانایی، پهحنایی، پاناتی، پاناھی، پاشپانی.</p> <p>پانجاری: سه بزه جاری، بنه گیا، بتایبهت گیای خوارنی.</p> <p>پانجاری فرۆش: سه بزه فرۆش.</p> <p>پانپان: ناخفتنا هیچ و پووج.</p> <p>پانپانۆکی: ئەوه کوژن خود ژنی بهوونیت تاره حهت بیت، ب عهردی: (سحاق، مساحقه).</p> <p>پانجه قولی: بنیره پانپانۆکی.</p> <p>پانتاو: عهردی راست، سه رسه ری جیای.</p> <p>پانکردن: پانکرن، پانکره فه، پانکردنه وه.</p> <p>پانکه: باوه شین (پانکه نه کوردیبه).</p> <p>پاژهن: باوه شین (کوردیبه).</p> <p>پان و پۆل: پان و پوور.</p> <p>پانی بهرز: چمزاڤ.</p> <p>پانپانۆکه: بنیره پانپانۆکی.</p> <p>پانهسته: پیست.</p> <p>پاناڤ: پاناو.</p> <p>پاناو: سه رسه ری جیای، پاناڤی، ناڤا کو پان بیت.</p> <p>پانداز: ئەوه دل دیاری کو کچ پاشی شوو کرنی ژ مالا بابین خو وهرده گرت.</p> <p>پاوهیۆ: پاره هی، بهربووک، پیخه سوو.</p>	<p>پالی کورتک: بنیره پالوو.</p> <p>پالان: په لان، کورتان <کورتان ته نیج کوردیبه>.</p> <p>پالا: (۱) کارکه (عامل); (۲) بزاراڤی هه ورامی ئانکو پیتلاو، پیتلاڤ: خمه! فرسه تی ساتی، وه بی خه گهرد پالا کهش بگیروون وه چه "مهوله وی"</p> <p>پالقه دان: رازان.</p> <p>پالپشت: پشتگیری، پشتیوان.</p> <p>پالافتن: پالاوتن.</p> <p>پالپالانی: قه ره سوکانی (تدافع).</p> <p>پالدای: هه لپسارتی.</p> <p>پالایی: پالاتی.</p> <p>پالاتی: بنیره پالایی.</p> <p>پالتۆ: قاپووت، بارانی (معطف).</p> <p>پالۆده: هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (فالوده)، جو ره ته زیاتییبه که بۆ خوارنی.</p> <p>پالۆنه: که فگیڕ.</p> <p>پالیۆکه: پالیڤ، «دبیرن شیرپالیڤ» (مصفاه).</p> <p>پالاخ: پووشی هسک، گۆلکه گامیش.</p> <p>پالقون: بنیره پاشقه لیدان.</p> <p>پالیک: پیتلاڤی نه گه مارگری، کالکی چه رمی (خاقه).</p> <p>پالیقه گا: پالیڤگه، جهی پالاوتنی.</p> <p>پالادپانه: موزدی پچ، کاله درانه (قدمیه).</p> <p>پالپیتقه دان: پال پیته نان (اعزاء دفع، تشجیع، تعریض).</p> <p>پالهوان: په هله وان (بطل، شجاع).</p> <p>پالیڤ: (اسم فاعل) ه ته گه ر لدوو ما هییا واژه بی بیت، وه کی شیرپالیڤ، دۆپالیڤ، رۆن پالیڤ و د هه مان کاتدا دبیته (اسم اله).</p> <p>پالدایی: ئەوه که سی پالا خو دده ته تشته کی.</p> <p>پالوشک: جی پیتلاڤ دانانی.</p> <p>پالهوانبازی: زۆرانی.</p> <p>پالگانه: بالکوون.</p> <p>پالۆهمن: پالۆهمن، هاریکار.</p> <p>پالۆ: بالیلک، بالیل، بالولک.</p> <p>پالنگ: پلنگ.</p> <p>پاله: پین هافین، پیله قه دانان.</p> <p>پالیک: ئەوه کو هنده ک مووی ریدینی به سه ر سبیلان دا بهرده بن.</p>
---	---

<p>پایکار: پاکار، خزمه تکار (خادم).</p> <p>پایزه: وهریسکیت خبفه تی.</p> <p>پایزگی: ئاسمانی پر رعد و بروسکه.</p> <p>پایه ناز: رائیخی ناٹ مالی (مفروشات).</p> <p>پهئیتیه: تۆبه، (تۆبه ژوی عه ره بکاری بوویه).</p> <p>پهئیتما: پهیمان (ئاقیستاییه).</p> <p>پهئیتماسته: پهیوهسته (ئاقیستاییه).</p> <p>پهئیریشه: براشتن (ئاقیستییه).</p> <p>پهئیریکه: پهریکه، پهری (ئاقیستییه).</p> <p>پهئیسسه: پیس.</p> <p>پهپه: پهئ، نان.</p> <p>پهپۆشک: نانێ بچووک.</p> <p>پهپکه سپه: سهپکه سپه، نانێ سهیی.</p> <p>پهپوله: پهروانه (فراشه).</p> <p>پهپۆ: بهرکی خورمایی.</p> <p>پهپۆجانی: بهرکی خورمایی جوان، یاری بهکی مندالانهیه.</p> <p>پهپیک: پهپۆک، مسکین، بی دهشو ئه زمان.</p> <p>پهپۆک: پهنپه پهپیک.</p> <p>پهپۆسلیمان: شان به سههر، پهپوله سلیمان (هدهد).</p> <p>پهپک: پهنپیکت مه و بزنان.</p> <p>پهپکه: (۱) پهپرک، گری گری بوونا ماری؛ (۲) بیده ری هیت شنه با نه کری.</p> <p>پهپوش: مرۆقی کورفام، پهشپۆش، فهشفۆش (غبی).</p> <p>پهپۆله پایزه: پشیکا لگه لای بلند دییت.</p> <p>پهپۆل: دوردهم، تلب، تلب.</p> <p>پهقان: (۱) پهیمان (عههد)؛ (۲) مقدار (وعاء). <د کوردیدا پهیمان هاتیه و لئاقیستایدا پهقان هاتیه.></p> <p>پهتیکه: پهیکه، لئاقیستاییدا ب مهعنا (مجسمه) هاتیه و ل هه خامه نشی ب مهعنا بلندی هاتیه و ب مهعنا پیشقه چۆن هاتیه. لکوردیدا ژێ هه ب مهعنا موجه سه مه هاتیه.</p> <p>پهته: پههن، پهحن، یان بهرین لئاقیستاییدا «پههن» هاتیه.</p> <p>پهت: پهتک، کورته وهریس، پرت، پهه.</p> <p>پهتهتی: هه توان (مرهم).</p> <p>پهتک بهسه: عه گال لسه.</p> <p>پهت و پههن: پان و بهرین.</p>	<p>پاودان: دۆخ، حال.</p> <p>پاوهند: پیوهند، پابهند (قید).</p> <p>پاوش: پاوشک، بهدقه دهه، پیه ههشک، پیه کوپ.</p> <p>پاوشک: بنپه باوهش.</p> <p>پاوه: پاوان (مرعی) ناخی باژاره کی کوردانه نابهینا ئیران و عیراقی دا.</p> <p>پاوه پاکرن: پیدزکی.</p> <p>پاوه جیکردن: قایم کرنا تشتی، بهنجیکرن.</p> <p>پاوه جیکه: بهنجی.</p> <p>پاوه ره: پاوه ری، ده ری.</p> <p>پاوه مانگ: ئه و ژنه بارداره به کولسه ره رۆژیت خۆبیت.</p> <p>پای ماچان: ئه و سۆفیه کو تۆبه یا خۆ دشکینیت و جاره کی دی قهستا شیخی خۆ دکه ته شه دا تۆبه یا خۆ نووقه کهت لسه ره دهستی شیخی و په شیمانیا خۆ دیار دکهت و دهست و پیت شیخی ماچی دکهت، دیبژنه وی (پای ماچان).</p> <p>پایژی: ته عبیرا خه ونانه «ئه ز هاتمه نک ته دا خه ونا من پایژی بکه ی!».</p> <p>پایز: پاییز، دئه سلدا "پاییز" هه ره کی د په هله ویدا هاتیه.</p> <p>پای: بهخت، تال، پی، ئه ساس، سۆند، پشک، شوپ، شوون پی.</p> <p>پایه دار: ده ره جه دار، قه راردار، بهنجی، ناخی خودی، بلند، ب ئه ساس.</p> <p>پایه داری: بلندی، مه زاتی، قه درداری.</p> <p>پایناز: بهخیره اتن لیکرن، پاینازی لیکرن (ترحیب).</p> <p>پایه بلند: ریزدار، گه و ره، مه زن.</p> <p>پایین: نرمی، پهستی، ژیر، خواری.</p> <p>پای تهخت: بنپه پاتهخت.</p> <p>پای دوست: ناشتی «رهنگه پایدوست نه کوردی بیت».</p> <p>پایزۆک: جو ره تری به که. کولیلکه کی سپی و جوانی پاییزی به. مه قامه کی دل سوژی کوردیه.</p> <p>پایه ناز: جاکیش، ده بوز، ده بوس.</p> <p>پایسه زهرا: هندهک دیبژن: «برای کانونی» نانکو براده ری ریایی.</p> <p>پایتون: ئه و عه ره بانه به کو ده وار وی دکیشن (رهنگه نه کوردی بیت)، گالیسه.</p> <p>پایسته: ژیره فرمان (مطیع).</p>
--	---

په تی: (۱ خوری، ۲ رووس، ۳ پاک، ۴ بیته کله، ۵) یه کروو، ۶ پیخاس.
په تا: له بیخه، نه خوشی یه که (جییره).
په تاته: پتات، کرتوپ، نازار (سیب زمینی).
په ترۆ: ئه و پارچه کتانه تنکه یه که دادنیته سهر دهقی برینان ناتف.
په تیاره: گهللابی، بی عه قلی.
په تکردن: گریدان ب په تکی.
په ترمه: په ترۆمه، په یوه ند لیدانا داری.
په ترۆمه: ببنیره په ترمه.
په تیل: فتیل.
په ترۆک: پارچه نان (فتاه الخبز).
په تهر: ناژاوه، به لا.
په تور: شهر فرۆش، شر و دریاله (متمزق).
په تیس: زیان، هندهک ب خه له تی دبیژن: «فه تبیس» (خساره).
په ح: واژه که بو تشتی جوان و قه نج بکارتیت، ژبه هی هاتیه وهرگرتن، به به به.
په ح په ح: ههر دوو واژه ب مه عنا جوان و قه نجی، بکار تین ئه سللی وئ به به به هه. یخه له تی دبیژن: په ح یان په ح په ح، یان به خ به خ.
په ج: فه چه ماندنا بزماری ژلایی ناڤدا، جواب، فه نووشتانندن.
په چدان: فه چه ماندن فه نووشتانندن، فه نوو راشتن.
په چگری: فه چه ماندی، فه نووشتانندی، فه نوو راشتی، به هه ف چه سپانندی (مرصوص).
په چه ته: بهر کوشک.
په چین: دهزی (خیط).
په چین: قوتدان و وهر بادان (بلع).
په چهل: چه پهل، چه پلک، نا پاک.
په خ: چه قو، یان کبیرک، یان ساتۆزی، ده قسار و کوت، پان و پور.
په خه: موخته سهری په ریخانیه.
په خوا: کابی جغه رگری و هیژ دان تیدایه هندی که شه نه بانه بووبیت، ههر دبیژن: به خوا، یان ره خیس، ئه گهر هاته دیران دبیژن: کاه ئه و کاهو جه هی بهر دهقی چیل و گولکا ناڤ هاقری دمینیته.

په خیون: کول بون، کوت بوونا چه قوکی.
په خش: به لاف، به لاهو، بلاو.
په خش کرن: به لاف کرن.
په خشه: پیشوو، پیشی، موورک (سبق).
په خشه کووره: نه وعه کی هورره ژ پیشیان.
په خشان: به لاف، ناڤی ژنانه ژی، په خشانی ئه ده بی (نشر الادبی).
په د: وهلی (ولایه).
په دی: (ولایت).
په دمان: په یان، عه هد.
په ری: په ری ته یران، په ری شابالی، په ری کاغه زی، کناری ههر تشته کی لثاقیستا ییدا «په رنه» هاتیه ب مه عنا بال و ب مه عنا زۆری هاتیه (پوورپ)، ئه و مه ره کو سهر و گهرده نی وئ رهش بن.
په راکه نده: ببنیره په رکه نده.
په راکنده بی: = =
په رگنده: = =
په راسوو: دهندهل، لثاقیستای پارسو هاتیه.
په راوز: په رواز (فروز).
په ری په رک: په ری په رک، په پووله.
په رت: به لاف.
په رت کردن: به لاف کرن، هاقیتن.
په رتگاه: په رتگاه (جهت مذلتی، جهت مشه خستی) «په رتگاه راستره»، بلندایی.
په رته و: تیرۆک (شعاع).
په رهک: مرۆقی زۆر گانکه ر.
په ری ره شک: شه یتان (شیطان)، ئه هریه ن، مه رنه موک.
په روا: منتهت، ترس، پاک.
په ره ستو: چه جی ره شک، بالنده په کی بی زیانه، کچه که له یه، بالیت دریژ و دهنده کی تیژ و کلکه کی دوو شاخه ی هه یه و په ریته وئ رهش و بن سینگی وئ خاکسته ری یه و بزهری تارقه دنیریت دبیژنی خه نایه ته غه ر لسا بیستکی خانیان بو خو هیلینی درست د کهت و چه شه راتان دخۆت و ته خه ر نیچیرا خو له ه وای دحالی فرینیدا د گرت.
په رسوم: هه قکینک، ئه و ئاره کو به هه قیری وهر دکه ن هه تا بچ تشستان نه چه سپیت. (ره نگه ئه ف وژه یه ژ فارسیقه هاتیت).

په تی: (۱ خوری، ۲ رووس، ۳ پاک، ۴ بیته کله، ۵) یه کروو، ۶ پیخاس.
 په تا: له بیخه، نه خوشی یه که (جییره).
 په تاته: پتات، کرتوپ، نازار (سیب زمینی).
 په ترۆ: ئه و پارچه کتانه تنکه یه که دادنیته سهر دهقی برینان ناتف.
 په تیاره: گهللابی، بی عه قلی.
 په تکردن: گریدان ب په تکی.
 په ترمه: په ترۆمه، په یوه ند لیدانا داری.
 په ترۆمه: ببنیره په ترمه.
 په تیل: فتیل.
 په ترۆک: پارچه نان (فتاه الخبز).
 په تهر: ناژاوه، به لا.
 په تور: شهر فرۆش، شر و دریاله (متمزق).
 په تیس: زیان، هندهک ب خه له تی دبیژن: «فه تبیس» (خساره).
 په ح: واژه که بو تشتی جوان و قه نج بکارتیت، ژبه هی هاتیه وهرگرتن، به به به.
 په ح په ح: ههر دوو واژه ب مه عنا جوان و قه نجی، بکار تین ئه سللی وئ به به به هه. یخه له تی دبیژن: په ح یان په ح په ح، یان به خ به خ.
 په ج: فه چه ماندنا بزماری ژلایی ناڤدا، جواب، فه نووشتانندن.
 په چدان: فه چه ماندن فه نووشتانندن، فه نوو راشتن.
 په چگری: فه چه ماندی، فه نووشتانندی، فه نوو راشتی، به هه ف چه سپانندی (مرصوص).
 په چه ته: بهر کوشک.
 په چین: دهزی (خیط).
 په چین: قوتدان و وهر بادان (بلع).
 په چهل: چه پهل، چه پلک، نا پاک.
 په خ: چه قو، یان کبیرک، یان ساتۆزی، ده قسار و کوت، پان و پور.
 په خه: موخته سهری په ریخانیه.
 په خوا: کابی جغه رگری و هیژ دان تیدایه هندی که شه نه بانه بووبیت، ههر دبیژن: به خوا، یان ره خیس، ئه گهر هاته دیران دبیژن: کاه ئه و کاهو جه هی بهر دهقی چیل و گولکا ناڤ هاقری دمینیته.

پهړدوو: هه لاشی سهر شه قله و کاریتان.
پهړده: پوشه (حجاب).
پهړده پوښ: نخافتن.
پهړده دار: خودانی رازیت نه هینتی (صاحب السر).
پهړده دریای: بیج شهرم، دبیتن پهړده بی ناڅ چاڅی وی قه تیا به
 یان دریایه یان قه یدکا ناڅ چاڅی وی.
پهړده درین: بیج شهرم و هه تک بهر.
پهړده نشین: ټو خانما (مخدره).
 پهړسڅ: پهړسڅ، وهلام.
پهړهست: دبیتسه پاشگری هندک ناڅان و مهعنا بکه ری
 دگه هینیت. وهکی: خوداپهړهست، مال پهړهست، نیشتیمان
 پهړهست.
پهړهستان: پهړهستین (عباده).
پهړهستشگاه: پهړهستشگه، جیح عباده تی (معبد).
پهړه پوښ: څه سارتنی، نه هینتی (کتمان الامر).
پهړمان: فهړمان.
پهړمان بهر: فهړمان بهر.
پهړمان بهری: فهړمان بهری.
پهړماندن: فهړماندن.
پهړماندهر: فهړماندهر.
پهړمانهروا: فهړمانهروا.
پهړدو: ټو جهه کو زافاتی تیتدا چیتوبوی.
پهړگار: عهړه بکاری بوویه بو (فرجار) نامرازی هه نده سیه.
پهړوین: پیرو، ناڅی ژانازی تیت، ناڅی ستیره کی به.
پهړیس: (اسم فاعله) ژ پهړاستنی. هه ژی گوتنی یه کو ټم
 بیژن: پهړاستن (ب مهعنا عبادهت) هاتیه و ب مهعنا
 هه ژی کرن ژی هاتیه، وهکی: مال پهړیس، زک پهړیس،
 کورپهړیس. شاعرئ بلیمهت و مهزن "جه گه رخون"
 فهړمسوویه: «گهر تو کوردی و کورد پهړیس، ټم براینه
 والسلام».
پهړوهر: (اسم فاعله) ب مهعنا خودانکه ر. دبیتسه پاشگر
 مه بهستی ددهت دبیتن: دینپهړوهر، نیشتمان پهړوهر،
 نازپهړوهر، کورد پهړوهر، تن پهړوهر، جان پهړوهر.
پهړیسا: پهړی ناسا، وهکی پهړی.
پهړی ناسا: بنیپهړیسا.
پهړوهرده: خودانکری.

پهړکهنده: ژتیک به لاش، به لاش، (مشنتت الحال)، بیچاره،
 هندک دبیتن «پهړگنده». ژ دوو واژه یان پیکهاتییه: < پهړ
 + که نده >: پهړ ژی هه لقانندی، پهړ ژی هه لکیشایی،
 باژتله، ویتل.
پهړیینه: پیړیینه (بقلة الحمقاء).
پهړییتن: تیکوهر بوون.
پهړتال: قوماش (نتیجه).
پهړاوود: بهراورد (مقارنه).
پهړوش: کوڅان و داخ، خه مبار (حسره).
پهړه: زالیوون، دراف، رهواج.
پهړه سندن: بهرهواج که فتن، پهړه ساندن (تغلب).
پهړتوک: کتیب.
پهړدار: خودان پهړ، وهکو گایی پهړدار (الثور المجنح).
پهړین: پهړینا نیر و بهرانی لسهر میتوله بیج خو ددهمی گولینتی.
پهړوشک: ټه نما بارانی.
پهړیوت: که فتن، شی، به دحمال.
پهړی بلندی: ټو پهړی بلندی (اوج العظمه).
پهړتین: دریای.
پهړتاندن: دراندن (تمزیق).
پهړه وازه: ټو تیتکه تهیره کو خو فیری فرینتی دکت.
پهړواز: فرین، تارئ تشتی.
پهړپهړک: نیلؤ پهړ، نیلؤ پهړ.
پهړه واز: بنیپهړه وازه.
پهړج: تان، پهړژان، پهړجان، پهړژین، پهړجین (سیاج؛ ۲)
 نیتحراما هه جیح (احرام).
پهړجهم: ټالا، بژیکئی ناڅ چاڅانه: «ټم پهړجهم و ټه گریجه
 هه مووی دوشمه نی دین - ټم زولف و رووهت ټافه تی سهر
 رووی زه مینن».
پهړیت: بوته، ژبوته، ژته را (ههورامیبه).
پهړیم: بومن.
پهړی: پهړیک، لثاقیستایدا پهړیکه هاتیه. پهړی د ټه سلدا
 بو جنییان تیت، به لئی مهعنا بیج وی بکوردی و فارسی بو
 مه وجوده کی خورافی بکار دهن ټانکو پهړی (تشبیه)
 دکهن ب ټنه کی جوان، ټو پهړدهیه کو بو بووک و زاقای څه
 ددهن.
پهړه نده: دوسه، مهلف.

په‌رجه‌ف: په‌رجه‌ف (مورم).	په‌روه‌دگار: خودی، په‌زدان.
په‌رجه‌فین: وه‌رمین، په‌ندمین، په‌ندمیان.	په‌رواسه: په‌راسوو.
په‌رجه‌فتان: بنیټه په‌رجه‌فین.	په‌ری روو: جوانه وه‌کی په‌ری‌یی، وه‌کی دیم و روخساری په‌ریان.
په‌چوتن: بنیټه په‌رجه‌فین.	په‌ری روخ: بنیټه په‌ری روو.
په‌رجه‌فتان: تیت بۆ تووره‌یی، بۆ نفستنی. د ده‌رافتی سووکی یی: (اهانه).	په‌ریزاد: په‌ریزاده، په‌ری نژاد، ئه‌سل په‌ری.
په‌ره‌گه‌نتی: بنیټه په‌ره‌گه‌نده.	په‌ریکی: جوړه به‌ره‌کن ل کوردستانی چیدکهن، زور جوانه.
په‌راشتی: پشت، په‌ناه.	دبیټن: به‌رکا په‌ریکی (ستاره العروس).
په‌رسه: به‌پرسه.	په‌ریدار: (مجذوب).
په‌ره‌ناو: په‌ره‌ناو.	په‌ری ئه‌فسا: جادوو‌کهر، ئه‌فسون کار.
په‌رش: په‌رشه، برووش، دانه هیټک.	په‌ریشان: لیه‌ر به‌ره‌بووی (حیران، مضطرب).
په‌رسا: پرس.	په‌ریشانی: ری لیشی‌توبای (حیره، اضطراب).
په‌روشه: په‌لوشه: «په‌لوشه ناگړی خوشه» "په‌ند".	په‌راسوو په‌راسوو: په‌راس په‌راس.
په‌ره‌ساندن: بنیټه په‌ره‌سه‌ندن.	په‌ردهک: مه‌تل، مه‌ته‌لوک.
په‌رخ: په‌رخاندن.	په‌رده سهر هله‌تینان: دیارکرن، ئه‌شکرا کرن.
په‌رستش: بنیټه په‌راستن.	په‌رده‌در: بی فهیت، ریټنه‌زان.
په‌رمون: ری بزکرن.	په‌راسوو‌خوار: زه‌غهل (خائن).
په‌روه‌ش: به‌ختوکرن (تربیه).	په‌رسیف: هه‌لامه‌ت (زکام).
په‌روه‌ری: ده‌ست په‌روه‌رده، به‌ختوکرن.	په‌رکه‌م: نه‌ساختا به‌لاو و بقه‌گر.
په‌ره به‌ساق: بنیټه په‌ره‌سه‌ندن.	په‌رؤ: پنی (خرقه).
په‌ره‌تیز: پاریز، په‌ریز لثاقی‌ستایدا ژی «په‌هریز» هاتیه، ئه‌و (فصیح) تر و کوردیټره.	په‌رداخ: زاخاو، گلاس.
په‌ردیژ: ده‌لیقه، ده‌راف، ده‌رفه‌ت.	په‌روا: ترس، باک، پاکي، باکی (اهتمام).
په‌ره‌یزکار: په‌ره‌یزکهر (زاهد، مستجنب).	په‌روانه: پرپرؤک، په‌لایستکه، په‌لپه‌لوک، په‌پوله، منمنیک: «په‌روا نه‌دکر بی‌تاه‌شی خم - په‌روانه دکر ژ بۆ خو هم ده‌م» "خانی".
په‌ره‌یزکاری: په‌ره‌یزکرن (زهد، تجنب).	په‌رچؤ: کرمزی (معجزه).
په‌رچه: پچه، په‌چه، هه‌فتیز، هه‌ویز (خطیره الماشیه).	په‌رده‌ر: نارامی.
په‌ره‌پوچ: هیچ و بی‌هوده.	په‌ره: ژه‌نین په‌ره‌یا ناشی.
په‌رکال: تیکه‌لوک، خرت و پرت.	په‌ره‌کرن: په‌مبو قوتان.
په‌ره‌سیلک: په‌ره‌سیلکه، قه‌رناقوجه، حاجی ره‌شک، حه‌جی ره‌شکه، په‌ره‌سته‌ک، په‌ره‌ستؤک، فه‌ره‌ستؤک، فه‌راستؤک، فه‌ره‌شتؤ، فه‌ره‌شتؤک، په‌ره‌ستؤ، فه‌راشته‌ک، به‌لسه‌ک، چلچله، بالوایه، به‌لوایه، بالوانه، پالوایه، پیلوانه، دالبووزه، دلپووز، داپه‌رزه، بادخورک، باسیج.	په‌ره‌خاندن: گه‌مراندن.
په‌ره‌نیشک: سه‌پان‌ترین، نووسه‌نک (محقاسه).	په‌ره‌گه‌نده: بنیټه په‌ره‌گه‌نده.
په‌ری: پیټی.	په‌ره‌کهر: په‌مووژن.
په‌ریز: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (فراز).	په‌روپا: پرو پؤ، په‌رو پیټ.
	په‌ره‌فند: دیواری بی‌ستانی یی گه‌له‌ک بلند.
	په‌رین: په‌نیر.
	په‌رین تراش: په‌نیر تراش.

- پهريزگه:** پاريزگه.
- پهري بر:** ټو كهسه كول زكماك دا سوننه تكري بيت.
- پهري:** بؤ، بؤي.
- پهريش:** بؤوي، بزرافقي ههورامي: «پهريشكه ر ساي وهلك همت وهياتاخ - نهكه ردوش سه رديي ئيلاخ بيده ماح» "مهوله وي".
- پهريه:** پهرينه، فرين.
- پهريووك بهند:** ټو كهسن كو رووپه ريت پهريووكي پيټكشه گريده (تجليد الكتب).
- پهريدي:** پهشه، پيشووله.
- پهز:** مهر.
- پهزاف:** دو ټاكرنا شينكاتي.
- پهزيكفي:** بزنه كفي، مهريه كفي.
- پهزيه:** زادي شفي.
- پهزيه زوك:** جوړه كړني بهكه، بريتيه ژبي لباسي يي.
- پهزهن:** مه دح، ټف واژه يه ټسل ټاقيستيه، پهسن.
- پهزيشك:** دكتور، پزيشك، «پزيشك كورديتره».
- پهزيان:** پاتن لټاقيستاي پهچه هاتيه.
- پهزمورده:** پهزمورده، چرمسي، سيس بوون.
- پهزمورده يي:** پهزمورده يي، سيس، چرمسياتي.
- پهزم:** بې بهها، بې ټيعتبار.
- پهزم:** پهشم، هري، خوري (صوف).
- پهزيانندن:** پهزيانندن، بهدره قه كرن (حفاوه).
- پهزاره:** نه خوښي، تنگافي، خه مباري.
- پهزگ:** پهشك، سهريشك و چيلك ژ دارئ.
- پهزيوان:** په شيمان.
- پهزيواني:** په شيماني.
- پهزيان:** پهزيان، پهزيان.
- پهس:** پهز، لټاقيستايدا «پهس» هاتيه و لزارافي شه به كيدا ژي بهس ټيټه ديتن.
- پهسيو:** پهنا، دالده (ملجا).
- پهسار:** پهنبا، پهنا، كه مين.
- پهسارگه:** كه مينگه، په نه باگه.
- پهست:** كورت، نرم، ژير، هيچ، ويران (دني).
- پهستكرن:** زليل كرن، نرم كرن.
- پهستي:** نرماتي، هيچي.
- پهستان:** پهستين، پهستن، پهستن، قه پهستين (شحن).
- پهسند:** پهسند، پهسن.
- پهسلان:** پاشه روژ (يوم القيامه).
- پهستهك:** چوخك.
- پهسيسه:** ههريسه.
- پهسكول:** گيفكي كولافي سوړو دريژكوله يه.
- پهسوند:** پاشكو، پاشگر.
- پهسندى:** پهسندكرن (استحسان).
- پهسيهسه:** پهسپس (وشوشه).
- پهسندتر:** چاكتر، قه نجر.
- پهساكرن:** نمادن، خياندن، خيسكرن.
- پهساخوپ:** پاش ټاخوپ.
- پهسپور:** ژنا زمان دريژو تامسار.
- پهساندن:** بنټيره پهستان.
- پهسندان:** سپاسكرن.
- پهسيو:** پهسيو، پهسيث.
- پهستا پهستا:** نارام نارام.
- پهسمار:** سكاله لي كراو، شكايهت لي كري.
- پهسپهسه كولي:** داپيروشك (عنكبوت).
- پهسنگاه:** پهسنگه (معبد).
- پهسپنده:** پهست، پتويست دزانم كو چه ندهك لسهر قني واژه ي باختم: ټف واژه يه لزارافي كرمانجيا ژوري زور بكار ټيټ و مه عنا (دني) يان به دنه سليبي ژي ددهت، به لي بنه رهي واژه ي نزانن ټو ژي ژهر نه نقيساندنا زمانه كوردي و ژبه ردهست كورتيا توره و توره قانيا كورديه. ټسل و ريشه يي قني واژه ي ژ دوو واژه يان پي كهاتيه: «پهست + بهنده» نانكو عه بده كي پهست.
- پهسپه نند:** بنټيره پهسوند.
- پهسيل:** عه ربه كاري بوويه بؤ (فسييل)، شلتيت دارخورمايي.
- پهسن:** پهسند، ستايش، مه دح.
- پهشم:** هري.
- پهشمه:** شهل، رانك.
- پهشمه و بهرگوز:** رانك و چوغهل، شهل و شه پك.
- پهشانندن:** دهريبان، ههلقانندن، به لافكرن. ديټن: «ما چا قيت ته په شينه؟!»، «هه ما بيم دي چا لته په شينم!».
- پهشيد:** ته له.

په کمر: ترس ژ پیری یی، خه مدار، دامایی.
په ل: بؤ دهست و پیت جانداران تیتته. گوتن، پهنگر، په لکه دار، په رهنک، نه سکل، پل، پؤل (جیره). پر، پرد لثاقیستایدا «په ل» ب معنا «جس» هاتیه.
په لاس: خه رقه یی دهر ویشان.
په له پسیاگ: مروقی ب په له (عجول).
په لاولو: پلاو، په لاث.
په له شت: نه قه و ژارتی، چه په ل، پیس، سست و ته مبه ل (قدر).
په له کیش: (۱) راخراندن، کیشان؛ (۲) په لگر، په نگرگر، گازک (ماشه).
په له قازه: لاقه فری، پیتره اقیین، سه کهرات.
په لولو: په لولو له.
په لیک: هنده ک کیفکن ژن بهر که زیت خو قه دکهن.
په لان: کورتان.
په لان کمر: په لانچن، کورتان کمر.
په له سوتن: سوتنه نی (حسدی).
په له په ل: له زه کی زور سفک، له ز لپی له زئی.
په لپ: تیتال (اجنبی، تعجیز).
په لپ تراش: مه هانه تراش، به هانه گر.
په له سورک: خه زل.
په لت: داره که وه کی سپینداری به، ثاقییه، گه له ک مه زن دبیت.
په له وه: کولی لوتک.
په له شقه: که فن، نه ریک، نه (محکم)، ژ بهر یه ک چویی.
په له خاندن: هه رشانندن.
په له خ: گیا، یان تشته ک وه کی گیایی هسک و په لخی بیت، کولکه گامیش.
په لید: به دنه خلاق، پیس، وشه یی فله لیته ی هه ر ژ په لیدی هاتیه تراشین، چه په ل، پیس، به د ره وشت.
په له: له زو عه جه له، بارانچ پاییزی. هه ر دوو مه عنا ژتیک نه دوورن. هه ر ده می کو سه ری په له ی عه ورا گراپاند، نه هلی ته جروبه ژ فله لاجان دبیتن: په له ی به رهاقییت، نانکو باران دی بیاش که فن و هه ر وه سایه ژی وه کی مه ژی (تجریه) کریه و مه گه له ک جاران دیتیه چ گاقی وده ختی په له ی عه وور جه میان بیده نگ باران باری. نه قه نیشانه یی هندئی به کو باران پاش ناکه فن و سالی خیر و پیستیه و هه ر وده ختی کو

په شیمان: په شیموون.
په شیمانی: په شیموونی.
په شیلان: رووخان، ویران بوون.
په شیموون: په شیمان.
په شیموونی: په شیمانی.
په شته پشت: بریتیه ل گه ریانا مروقی ته مبه ل کولانان.
په شک: دلۆپ (قطره).
په شتو: ئاش وهستا (مصلح الطاحونه).
په شته مال: خاولی یی حه مامی، جل نقیژک.
په شکا پیس: په شکا بی نقیژ، بریتیه ژ (ولد الزنای).
په شوکین: په شوکیان، سه رگه ردان، لبه ر به رزه بوون (اضطراب).
په شوش: فشبوش.
په شه: پیشووله.
په شه به ند: کولله (ناموسییه).
په شتو: ئامانی ترشی قه گرتنی، ئامانی موردها گرتنی.
په شوکه: نیگه رانی.
په فه: خوارن (غذاء).
په فکتی: ژنا به دره وشت.
په فک: پیشووک، گیایه کن بوهاری به سه رکه کن شیرین پیته تین.
په فرا: بهه فرا، هه می پیکنه.
په ف: بپیتره په فرا.
په فلی: لگه ل، ته قلی (معیه).
په قه جه: سه تله (قادوس).
په قو: په قوژک (بشرات).
په قیان: په قین.
په ق: شه ق، دهره ر.
په قانندن: شه ق کرن.
په قو پوق: ته قو تو ق.
په قبه قوشک: تغه نگوشکی بچووکان. نه وعه گیایه کی بهاری یه.
په ک: توانا، شیان، توانایی، ترس، خه م، ودرار.
په ککو: دو عایی مخابنی به (تعجبه).
په ک که فتن: ودرار نه مان، په ک که ووتن.
په ک که وتو: په ک که فتی، داکه فتی، بیچاره.
په ک خستن: په ک ئیخستن، بی توانا کرن.

په‌له‌پسکتی: ئیشا مریشکان.
په‌له‌پیتکه: په‌لاپیتکه، به‌رتقک.
په‌له‌سیسه: شویه.
په‌لسۆخته: په‌لیت بنگوری.
په‌لیت: هه‌لیت، ناخفتنیت بی تام.
په‌لیسه: تالان.
په‌لاش: پووش.
په‌ل دیز: به‌لگه‌ک کسه‌ک و تاری‌یه: «ده‌سته‌ی وه‌نه‌وشه‌ی په‌ل دیزت یاوا - بۆش، بۆی وه‌فای له‌یل نه‌ده‌ماخ ساوا» "مه‌وله‌وی".
په‌میۆ: په‌مبی، په‌میۆی، په‌مگ.
په‌مبی: بنییره په‌میۆ.
په‌مبه: په‌مگ (قطن).
په‌مه‌دانه: تۆقی په‌میۆی، په‌موانه، په‌مه‌دانه، دانه‌یی په‌مبی.
په‌موانه: بنییره په‌مه‌دانه.
په‌میان: په‌ندمیان، په‌رچفتن، وه‌رم.
په‌مگ: بنییره په‌میۆ.
په‌ملۆکی: په‌مبلۆکی.
په‌میلۆکی: که‌ره‌کیفه‌ی، که‌ره‌کیفی.
په‌میانه: هه‌له‌هین، هه‌له‌هینا له‌شی گیانداره‌کی ژبه‌ر زه‌ریه‌کی.
په‌مه‌دانه:
په‌ن: په‌ند، ئامۆژگاری، شیرت.
په‌ند: بنییره په‌ن.
په‌ندی پتیشیان: گوتنیت مه‌زنان (اقوال ماثوره).
په‌نا: کونج، ته‌نیش، نه‌ین، په‌نی، په‌ناگه.
په‌ناگه: په‌ناگه، جهی په‌نا برنی.
په‌ناهنده: په‌نا به‌ر، (لاجی).
په‌نا به‌خودی: پشت به‌خودی، ب هیشیا خودی.
په‌نهون: پینه‌ن، نیهان.
په‌نی: ئاشکرا، ئه‌شکرا، دیار.
په‌ناهگاه: بنییره په‌ناگه.
په‌نه‌پات: په‌نه‌باد، دراقه‌کی ئیرانی بوو.
په‌نه‌باد: بنییره په‌نه‌پات.
په‌ن پی دریاگ: دامان پیس.
په‌نجه‌شیر: (سرطان).
په‌نجه: هه‌ر پینج تلبیت ده‌ستان، یان پییان.

له‌و چاخه‌ دا عه‌ورا گوړاند لپاش را دبیته‌ خو‌شی و باران پاش دکه‌فن. له‌و فلاح ژ گوړاند نا عه‌وران لپاییزیدا دلته‌نگ دبن. به‌لی بهاری بگوړاندنا عه‌وران خو‌ش‌حال دبن و دبیتن: «ساله‌ به‌ره‌که‌تیه».
په‌له‌شت: واژه‌به‌کی موشته‌ره‌که‌ مابه‌ینا کوردی و فارسی مه‌عنا ویژی ل فارسیدا هه‌روه‌کی کوردیه: قریژ، تیکه‌ل و پیکه‌ل، کیم، پیس، په‌ست، گه‌نی، ئاژاوه، چه‌په‌ل.
په‌له‌شتی: پیسی، قریژیاتی، گه‌نیاتی، نه‌ریکی، نه‌قه‌وژارتی.
په‌لکوت: په‌لقوت، ئه‌سلج وئ په‌له‌خ کوته، یان په‌ل خورده، بریتیه ژ قوتانه‌کی گه‌له‌ک توند و سه‌نگین.
په‌له‌فرتی: په‌له‌فرته، په‌له‌فرتکی، په‌له‌قاژه.
په‌لاش: په‌له‌خ (هشیم).
په‌لامار: په‌له‌مار، ئیرش، هیرش.
په‌لچم: به‌رجم، به‌رسم، ئه‌و ئالفه‌ کو بۆ مه‌ر و مالاتی بۆ زستانێ ئاماده‌ دکهن.
په‌لاش: گراری لینیایی.
په‌لویک: په‌لویله، په‌لۆله، په‌لووله، په‌لوو.
په‌لاته‌مان: کۆر (مجمع).
په‌لاته: ئه‌و مرۆقه‌ کوژ عه‌قلیشه‌ پاش که‌فتیه.
په‌لافسافار: سافاری لینیایی وه‌کی په‌لاش برنجی، په‌لاش برغولی.
په‌لاش ماش: برنج و ماش.
په‌لاپیتک: په‌لاتینک.
په‌لته‌ک: برکه‌ گوندۆر، یان برکه‌ ترۆزی.
په‌لقوت: نیف په‌لخاندی، ئه‌سلج وئ: «په‌له‌خ + قوت».
په‌له‌قوت: په‌لقوت: «په‌له‌خ + قوت» «په‌لکوت کوردیتره».
په‌لخورد: ئه‌سلج وئ: «په‌ل + خورد» کره.
په‌لکه‌ زترینه: رهنگین که‌وان (قوس و قزح)، نافی فهره‌ه‌نگه‌کی کوردییه "گیوی مکریانی" دانایه.
په‌لک: په‌لت، پرچ.
په‌لیزرک: شه‌ف په‌رست، شه‌مشه‌مه‌ کۆر، چه‌کچه‌کیله.
په‌لکه: په‌لیک.
په‌لکه‌ رهنگینه: په‌لکه‌ زترینه، رهنگین، که‌وان.
په‌لیو: گه‌لای دار، په‌لگیت داران.
په‌له‌تک: په‌ت، په‌تک.
په‌له‌تک به‌سه‌ر: عه‌گال له‌سه‌ر.

په‌هرتیز: پارټیز لئاقیستای ژی په‌هرتیز هاتیه <په‌ره‌یز نه کوردیه>.

په‌هن: په‌حن، پان.

په‌هنایی: په‌هناتی، پانی، پاناتی.

په‌هتن: پاتن، پاژتن (پیژان: نان درست کردن).

په‌ه: به‌ه، جوان، قه‌نج.

په‌هله‌وی: زمانی په‌هله‌وی، نه‌و کسه‌و په‌هله‌وی بیت.

په‌هنا: پانی.

په‌هناور: پاناتی و خره‌بی.

په‌هنه‌ک: کۆری شانۆگه‌ریبی (مسرح).

په‌ی: (۱) شدیای، توند، قاییم؛ (۲) لدوویه‌ک ره‌هیت باریکه‌له ل له‌شی مرۆقی، لدیف. مه‌وله‌وی فه‌رموویه:

پسه‌ی قوربان کهرده‌ی ناله‌ی ره‌نگی نه‌ی

چیتش مه‌ بۆ نه‌ره‌ی وه‌ی په‌ی، من نه‌رنه‌ی

په‌یا: په‌یاده، په‌یدا (راجل).

په‌یا‌په‌ی: په‌ی ده‌ره‌ی، لدوویه‌ک (متصل، متواصل): «وه‌ک تۆتی په‌یا‌په‌ی لزبان‌ی شه‌کریمه» «جزیری».

په‌ی‌دایی: ناوه‌رۆک، نه‌شه‌کرایبی.

په‌یتا په‌یتا: بدووی ئیک‌شه (متواصل).

په‌ی ده‌ره‌ی: بنی‌ره‌ په‌یا‌په‌ی.

په‌ی‌ده‌رۆ: ریکا هاتوچۆ کرنا په‌ی‌ده‌یان، هم دبیتژنه: هه‌ردوو ره‌خیت شه‌قامان، په‌ی‌ده‌رۆ (رصیف).

په‌ی‌ده‌کرن: ژ ده‌واری ئینانه خوار.

په‌ی‌اله: ئیستکان‌ی چای، جام.

په‌ی‌ام: نامه، هه‌وال، خه‌به‌ر.

په‌ی‌ام ناوور: نامه‌ناوور، په‌یک.

په‌ی‌ام ناوردن: په‌ی‌ام ئینان.

په‌ی‌ام‌به‌ر: پیغه‌مبه‌ر، نامه‌به‌ر.

په‌ی‌ام‌نێر: په‌ی‌ام هنی‌ر، نامه ره‌وانکه‌ر (مرسل).

په‌یک: په‌ی‌ام به‌ر (برید).

په‌یکه‌فان: بنی‌ره په‌ی‌ام ناوور.

پیغه‌مبه‌ر: بنی‌ره په‌ی‌ام به‌ر.

په‌ی‌غام‌به‌ر: = =

په‌یف: ب مه‌عنا وشه‌و ئاخفتن تیت. دبیتژن: «په‌ی‌شه» ئانکو باخه‌؛ دبیتژن: «په‌یقین» ئانکو ئاخفتن، په‌یقان؛ دبیتژن: «وه‌ره‌ نه‌ز و تو به‌ه‌فرا په‌یقین»؛ دبیتژن: «په‌یقان»

په‌نجه‌توته: تبالا قلیچ‌کی.

په‌نجه‌ره: په‌نجه‌رۆ، شه‌باک.

په‌نجه‌رۆ: بنی‌ره په‌نجه‌ره.

په‌نجه‌ی تار: پینج رۆژیت که‌بیسه (الخمسة المسترقة):

وه‌ی من دیارمن - په‌نجه‌ی تارمن

سه‌ر وه‌ختی هامه‌ن - نه‌و وه‌ه‌ارمه‌ن "مه‌وله‌وی"

په‌ندمیان: بنی‌ره په‌رچفین.

په‌ندمین: = =

په‌نومونی: سینه په‌هلو، نه‌خوشیه‌که (ذات الرئه).

په‌نیر: په‌ندیر.

په‌ندیر: په‌رین (جبن)، به‌لج په‌نیر ژ هه‌میان باو و به‌رفه‌تر و کوردی‌تره.

په‌نگ: بادۆکی هری، یان په‌مبوی، یان موی، ئاسی.

په‌نگاڤ: ئاڤا مه‌ندو نه‌به‌ز. نه‌سلج وازه‌بی ژ دوو پارچه‌یانه: <په‌نگ + ئاڤ>.

په‌نگر: په‌ل، په‌لج ناگری (جمه‌ه).

په‌نگرگ: په‌لگر (ماشه‌ه).

په‌ندیره: په‌نیرۆک، په‌ندیر پۆسکه‌ه.

په‌نغان: په‌غان، ئستوربون، وه‌رمیان.

په‌نغیای: په‌رچفتی، وه‌رمی.

په‌ناگرتن: نه‌و شه‌فه‌ه کو هه‌یف دکه‌فیته په‌ناگه‌ی و دبیتژن: «نه‌ف شه‌فه‌ه هه‌یف دئ شیفی خۆت»، خو فه‌شارتن.

په‌نای بی په‌نایان: په‌نای بی په‌ناهان، په‌نای بیتده‌نگ، په‌نای نادیار، خودی.

په‌نه‌با: پشته‌با.

په‌نا به‌خودی: په‌نا به‌خوا، هیشیا خودی.

په‌نجه‌رووک: په‌نجه‌رووک، جنجرووک، قونجرووک.

په‌نه‌وا: که‌نین.

په‌نۆ: جه‌ژنه‌کی که‌فته ده‌هه‌ر پینج رۆژیت دیاهی یا سالی تیتته کرن، نه‌وه کو دبیتژنی (خمسه‌ه المسترقة - یان: که‌بیسه) خیرا تیتدا بۆ روا مریان دده‌ن {فه‌ره‌ه‌نگی بادینان، لاپه‌ر [۲۴] ته‌ماشبا بکه‌ه.

په‌هله‌وان په‌می: بریتیبه‌ ژ مرۆقی ترسنۆک و مه‌دحو.

په‌هله‌وان: دلیر، پالنه‌وان (بطل).

په‌هله‌ه: ناغه‌کی که‌فته بۆ شارۆ (ری و همدان و اصفهان و نه‌واند) ی ده‌اته گۆتن.

په‌بخاندن: په‌بشخان «لشيره دياره ئەف ماده‌به ب تنی مه‌عنا وشه‌کی ناده‌ت، وه‌کی وشه‌و واجه‌و واچه‌و واژه‌ی نینه‌کو تاييه‌ت مه‌عنا كه‌ليمه‌ی دگرن به‌لێ دهنده‌ك زاراڤا دا ئيكدو ده‌مكات ژ واجه‌و واچه‌ی هاتينه‌. به‌لێ (شاذ و غريب) و لا‌په‌ريز نيه‌. به‌لێ وشه‌و واژه‌ به‌هيچ ره‌نگه‌ك ده‌مكات ژئ ناهين و نه‌هاتينه‌ (ناقسيت جامدان، ته‌نئ مه‌عنا كه‌ليمه‌ی) دگرن و هه‌و! ئەو زاراوه‌بييت (شاذ و غريب) و لا‌په‌ريز دييژن: واته‌، واجيار، ماچو، باچه‌، واجان، ئەفه‌ ژئ ته‌غه‌ر زاراوه‌ی هه‌ورامی و شه‌به‌كبه‌.

په‌بخام: بنيره‌ په‌يام.

په‌بزن: ده‌واری پي‌كه‌ چ د زكماك دا.

په‌بخامبه‌ر: بنيره‌ په‌يامبه‌ر.

په‌بیره‌وی: لدووچون (تتبع، اتباع).

په‌بدا: ديار، ئەشكرا.

په‌بداكرن: دياركرن، ئەشكرا كرن، بده‌ست خو ئيخست.

په‌بیکول: په‌بیکوله، كنجروك، سيد دانگ.

په‌بیره‌: پي‌په‌لسك، پي‌سترك، قادرمه‌.

په‌بفان: په‌بفتن، په‌بفتن.

په‌بشخان: ناخفتنه‌كر.

په‌بش قوسين: مروفتی ناخفتنا خو د حالی خه‌به‌ردانی، فه‌دبريت.

په‌بيك: تينك، په‌بيك (ساعی البريد).

په‌بينجه: بنيره‌ په‌بیره‌.

په‌بیکان: سه‌رتير.

په‌بمان: سوز، سوس (عه‌د).

په‌بمان شكين: بيتسوز، سوزشكين.

په‌بينه: هه‌شكينك.

په‌بينگه: په‌بينه‌.

په‌بين: ره‌ملی هور (رمل ناعم).

په‌بیکه‌رفان: په‌بیکه‌ر چي‌كه‌ر، په‌بیکه‌رتاش.

په‌بیکوت: حنچك، حنچك لي‌دان.

په‌بیه‌ند: پي‌ك گه‌شتن، (ازدواج)

په‌بیره‌و: لدوو (تابع).

په‌بیکه‌ر: كالبود، قالب، جه‌سته‌، سوورته‌، شك، ئالا، سنجه‌ق: «هن ئەسمه‌رن، هن ديم زه‌ری - مه‌هپه‌يکه‌رن، سوورموشته‌ری / ويلدان و حور و ئەوپه‌ری - هاتن لباس و جامه‌دا» «جزیری».

په‌بیکوله: سيد دانك، كنجروك.

په‌بمانه: جام پي‌وانه‌.

په‌بیره‌و: لدووچون (تابع): «به‌خو موسامه‌ ته‌ دبينم - به‌ قه‌لبی تينك ئايينم - خليل الله‌و ياسينم - ئيمام و په‌بیره‌وم يارب» «شيخ نوره‌دينی بريفكانی».

په‌بیتۆگه: ئەو چووچكه‌ كو تيته‌ ناڤ زه‌فی و ده‌هرت.

په‌بیرگ: مروفتی گه‌وج، به‌ور.

په‌بیردن: كرنه‌ ناڤ، قيديابرن، تي‌را هه‌لبرن، قيه‌ه‌لبرن (ادخال).

په‌بیرچون: بناقغه‌چون، تي‌را هه‌لبچون، دري‌ژه‌دان، پي‌شه‌چون.

په‌بیرونه‌وه: دري‌ژه‌دان، بناقغه‌ چۆ ناخفتنی، يان نقيسي‌نينی.

په‌بیرقین: تشته‌ك لتشته‌کی بجه‌قيت، تی چه‌قان.

په‌بیرچه‌قاندن: چه‌قاندنا تشته‌کی لتشته‌کی دی، تي‌را چه‌قاندن.

په‌بیردان: نخافتن، پي‌دادان.

په‌بیرده: ئەو كه‌سه‌ كو نه‌ی سواره‌و ب پي‌ دچيت.

په‌بیرده‌ی: سوار نه‌بون، ب پي‌ يان چوون.

په‌بیراگه‌ياندن: پي‌راگه‌ياندن (تبليغ).

په‌بیراز: پي‌شاز.

په‌بیرازو: ئاڤسوازك.

په‌بیرزوك: پي‌شازوك.

په‌بیرزی: پي‌شازی، ره‌نگی پي‌شازی، دۆله‌ی پي‌شازان.

په‌بیرساون: تته‌ساون، پي‌داهسون، تي‌راهسون.

په‌بیردن: په‌بیردن، ئينانه‌ خوار.

په‌بیرنان: پي‌شه‌نان.

په‌بیرسان: پي‌شه‌هه‌لاويستان.

په‌بیراو: زه‌لام، مروفتی ني‌رينه‌، خولام.

په‌بیراوه: مه‌ردانه‌، جوامي‌ری.

په‌بیرچاك: جوامي‌ر.

په‌بیراه‌تی: جوامي‌ری، زه‌لاميني‌، مه‌ردايه‌تی.

په‌بیراله: ئيستكان.

په‌بیراه‌تن: پي‌داهاتن.

په‌بیرلژان: پي‌ته‌لبژارتن، پي‌ته‌لبرداندن.

په‌بیرلپين: لي‌ك گي‌ريوون.

په‌بیرلپه‌سارتن: پي‌راسپارتن.

په‌بیرلچون: بنيره‌ پيا چوون.

په‌بیرپر: پي‌پرک.

مسلمانان، وی کتیبهک بناقی ماریفت هه به. نهژی
مهرقه دئ وی کورد زیارهت دکهن. گهلهک فهرزانه بیته جوان
جوان داریتینه.

پیره فی: عفريت، پيرکلوز، پيرحه پوک، پيرهه فوک.

پیری مهیخانه: بزاراخی سۆفیان، پیری ته ریفهت.

پیره قالتاخ: قالتاخه کۆنه، پیری فهرتوت.

پیرحه پوک: بنیره پیره فی.

پیرهه فوک: بنیره پیره فی.

پیرکلوز: د ئه فسانه بیته کوردان هه بوو دگۆت: پیرکلوز
پیره نه کی جادوو کهره دشیت بچینه ناخ کلوزه کی و بفریت.
کلوزک دبیژنه جهرکی، یان گۆزکی، جادوو کهر، ئه فسون کار.

پیرموس: (۱) ناخی شاعری هه ری مه زن "جگه رخوون" یه؛
(۲) ناخی چهنه گوندانه ل کوردستانا ئیراخی.

پیره پیژ: بۆ دهنگی نیری یه دده من گولین و په رینتی دا تیتته
گوتن.

پیرینتیک: بۆ مندالی بیته بکارتیت (بد اصل).

پیروز: سه رکه تی (سعید).

پیروزی: بسه رکه فتن (سعاده).

پیرهک: بۆ ژنان بکارتیت لحن «نافرهت» ی بزاراخی کرمانجیا
جزیری و سووری و سنگاری و زاخۆ.

پیرهزا: ئه و منداله کوژ دای و بابه کی پیر هاتیه دونیایی.

پیره زال: بۆ بابی رۆسته می ژنی بکارتیت، زالی پیر، ژن.

پیروزیایی: پیروزیاهی (تهنه).

پیره نیله: سمایلوک، سمیتک.

پیره خنی: بنیره پیره نیله.

پیران: دهنگ کهفتنا بچووکیه لهر زیده گرینتی: «دیدم ریژاوه،
روخسارم زه رده ن - جه داغی یاران، پیرانم که رده ن»
"مهوله وی".

پیری: هه روه کی کو ب مهعنا سالبۆزی و شیخوخت تیت ب
مهعنا (استقبال) و نیزیکی تیت. دبیتن: به پیری شیخیه
چۆم ئانکو ئستقبالا وی. لئاویستایدا ب مهعنا نیزیکی
هاتیه (ته ماشای شهرحای داوی، لاپه ر ۱۶، سه ر «گاتان»
بکه ن). **پیری هه مهت:** یان پیری هه مهت (هه مهت ب
مهعنا «النیه الحسنه») دئاقیستایدا هاتیه: «هه مهت»
ئیکه ژ ئه سلیت سییانه ددینتی زه رده شتیدا.

پیژوک: (۱) پیژاژوکی مووان (بصیله الشعر)؛ (۲) ئینانه ده ری

پی پی: پی پی، پیدزکی، قانه سی.

پیپرک: پیچک ئه ستور، وشه یه کی ئه هه ریه نیه.

پیللیکان: بابه کان، بابه کانی، جۆره داوه ته کی کوردی یه.

پیت: به رکهت (حرف)، سه ریوون، پۆسیده.

پیتاک: یارمه تی، کومه ک، ته به روع.

پیتاکدان: کۆمه کدان، یارمه تی دان (تبرع) دان.

پسته پیت: ئارام، سه ره خۆ.

پسته برز: پیک بر، به رکهت بر.

پسته ک: تشتی به رنه کهفتی.

پسته پیت: فیته فیت.

پیتەر: پودهر، باب.

پسته شه هه م: ئه نییا پیت، ئاخ روژیت زستان، جه نه کی کهفتی
کوردی یه نهژی ئیزدی بکار تین و دبیتن: هه فته ی پیت
و هنده ک دبیتن: ئه نییا پیت. دبیتن: «ئه نییا پیت،
ئه گه ریت، ئه گه ریت - ئه گه ر نه ریت، فیتانی فیت»
"مه ته لۆک".

پیچ: پوچ، پوچه ل، کیم، پیتجان، د ئافستای پیچ هاتیه
(لف).

پیچهک: بنیره پیچه.

پیچه: کیمه ک.

پیچوز: پچوز، فچوز، خوداحافز (وداعا).

پیچه وان: پیتچه وان، به روفاژی.

پیر: پیر وازه کی گه له ک کهفته: پر زانست، زانا (شیخ).
بناف سالقه چۆبی، ریتهر، موه دئ زه رده شتیان.

پیره: وه کیلی ریتهر (وکیل المرشد).

پیره میتر: میتر بناف سالقه چۆبی.

پیره ژن: ژنا بناف سالقه چۆبی.

پیره که مق: رامیار و شاره زا و جه ریاندی.

پیروژه: هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (فیروز): به رکه کی کهسکی
بهاداره، به ردیکی به رچه، بالنده ی ئیقبا لی یه.

پیراتی: پیری، کالی.

پیری: ده رانی پیری یه.

پیره هه ن: کراس (رهنگی فارسی یه ددهت).

پیرشالیار: پیرشالیاری زه رده شتی مرۆقه کی کوردو پاکه و
هه ورامیه و خوداناسه، لوهختی خۆدا زه رده شتی بو، به لی
سه رده منی خیلافه تا عومه ری مسلمان بو و بوویه پیره کی

پیتسیرا کراسی: بهرسینگی کراسی (گریشان)، پیتسیرا هم هاتیه.

پیشگوتی: کرمزی (معجزه).

پیشرس: باله ته، نیف گهشتی.

پیشمار: (مدعن).

پیشه کی: (مقدمه).

پیشگاه: پیشگه، سه ری دیوانی، دیوان (حضور، قبیله).

پیشباز: پیشسواز.

پیشبازی: پیشسوازی.

پیشه: ره وشت، کار (اخلاق).

پیشاندان: نیشاندان، فیکرن.

پیشانگه: فیرگه، جی تشت نیشاندانی (معرض).

پیشخور: پیش چهر، کۆچهر، خودان پهر.

پیشگهر: پیشوهر، نهو کسه کو کاره کی دزانی و پی دژیت.

پیشک: پوشک، پوشکه برنج، پشلیک.

پیشه قان: بیتله قان، بهرده قان، که نگر ههلقهن.

پیشیاک: پیشیان.

پیشیان: پفلدانک.

پیف: پووچهل.

پیفوک: بنیره په فک.

پیشانغان: بنیره پیشه قان.

پیشه قان: نهو کسه دیپشیت و کاری پیشانی دکته (کیال).

پیف: ناقی دهنگی ترییه. دبسته پاشکو (معنا اسم فاعلی)

ددهت: «گهنم پیف».

پیشیایی: هاتیه پیشان.

پیشان: ههلیپشان، خۆداپیشان، پیوان (وشه یه کی نههریمه نیه).

پیفوک: بنیره په فک.

پیفاز: پیواز، پیاز.

پیشازی: رهنگی وهکی رهنگی پیشازی، دۆله، پیشازیت

حه شانندی.

پیشازسورک: پیشاز هیر کرن و سماق لیره شانندن.

پیشتری: سفتیری، گیایه کی بهار به وهکی هسک دبیت گهله کی زفر

و زۆقه.

پیشتری: دهردی بی دهرمان، نهساخیا بی دهرمان.

پیق: ساقی پی (وشه یه کی نههریمه نیه).

پیتلک: کاری ریخنه، قوون خورینک، نهو وشه به و ههر دوو

تهرجه مییت وئ نههریمه نیه.

تشتی ژ ره هوریشافه؛ ۳) گیایه کی بهار به سهرکه کی سپی هه یه به نندازدی دانه یه کی سیری، تاماوی شیرینه هنده ک دبیتنی: «پیفوک».

پیز: بنیره پیزوک.

پیزک: بنیره پیزوک.

پیزیزک: «»

پیزی: پیزی بۆ دبری بکارتیت، به لئ کوردی یه کی غه ربه. پیزی بۆ کووزی بکارتیت، هه م دبیتن «کویز، کویزی، کویزه له، تووز، تویز».

پیزیزاک: په رنده یه که وهکی تیفوکیتیه.

پیزال: گیازاقاک، گیایه که د پزشکیدا بۆ ئیدراری سوودمه نده.

پیز: بیژ، بیج، بیژی، زۆل، سنۆرته (ولد الحرام).

پیزان: پیزان، پاتن، نانکرن.

پیزهک: تشتی زیده، وهکی ددانه کی زیده، پیژکه کی میوه ی زیده، یان تبه کی زیده (شاذ).

پیزک: تویره میو.

پیزهژ: په سته، لئاقیستایین په ردی، یان په زدی هاتیه.

پیس: (۱) (نجس) به لئ لئاقیستایدا به رفرتی ژ کوردی هاتیه و دبیتیت: په نیس، نه ساخی، به لهک، دوروو (منافق، برص) و پیسه هه م هاتیه و مهعنا به لهکی ددهت، وهکی: که لاغ پیسه (قه له به لهک)، گاو پیسه (گای به لهک) و ل شه به کیدا ژی هه روه یه؛ ۲) پیست، که قل.

پیس: پساتی.

پیساتی: پیسایی.

پیساتی: بنیره پیسی.

پیسکه: پیسه، فیسهک (حقیر)، نه سلئ وئ فیسهکه یه ب مهعنا فیسهک.

پیسق: نهو مروقی پیس و چلکاو و قریژییه کو دلئ خۆ ژ خه لکی رهش دکته و بیژی ژئ تیت.

پیسار: خوونا دهشتتانی (دم الحیض).

پیسکه: فیسهک (زان).

پیسه کی: فیسه کی.

پیسته رهن: رهنینا پیسته ی ژ مور و مراری.

پیستیر: نهف و اژه یه جار ب مهعنا بهرسینگی کراس و جار ب مهعنا ناقرزانی دهر پی بی تیت.

پیستیرا دهر پی: ناقرزانی دهر پی.

«چی» ژ «چا» ی (چاک)؛ «ختی» ژ «خا» یک هتد...؛ (۲) ناڤه بۆ ئەو تپیی چەچی کوردی. پئی ناشی، پئی تڤه‌نگی ب مەعنا سەبەب، پەیرەو، لگەل تپت.

پیتاز: بەرزەباز، بازەبەر.

پیتخیر: قەدەم خیر (مبارک) (ع، ک).

پیتیرین: خوژ تشتەکی یان ژ ئیکی کیشان.

پیتیرەک: بریتسە ژ (کوردان) چکو بەریدا پیتاڤی مووی دکرە پیتخۆ و دگۆتتێ رەشک، یان زرگال.

پیتیربو: دەرامەت، خواری و نازوقە.

پیتیلە: پیتیلە، پەیزە، پین جینە، قادرمە، پیتیلەیسک.

پیتبازە: پیتیریشک، گیایەکی بەهاریە تپتە خواری.

پیتپان: پیتمەزن.

پیتپەرەوا: پیتخاس، پیتخاوس، پیتخواس، پیتپەتی.

پیتپەتی: بنێرە پیتپەرەوا.

پیتپیلیکان: بنێرە پیتپیلە.

پیتپەرخ: ئەو کەسە کولگەرماڤی (حەمامی) خەلکێ دشتۆت (دلاک).

پیتپەست: پیتقوت لتشتەکی کرن و دەوساندن. وەکی: ئەڤی قەبرێ باش پیتپەست بکەن. خانی پئی خۆ من باش پیتپەست کریە.

پیتی: لەگۆتیرە، یان بەگۆتیرە (موجب)، وەکی: بە پیتی یاسا و سروشت هەرن.

پیتی پیتی: هتیدی هتیدی، پەیرەوی.

پیتت: (۱) بلیسە: «ناهی پیتی گاف ژ دل تین مە ژ پیتتا دجگەر - بەس تو پیتی فەیدە نەسیحەت کەمە دل بوویە پەلەک» "جزیری"؛ (۲) پیتی تە (رجلک)؛ (۳) سەپوونا ئەندامی لەشیە.

پیتتاک: پیتتەک، کوزۆتی بووکی، پیتتەک.

پیتتوون: سەپوون، تەزین.

پیتتی: زمانە پیتی ناگری، سەپوون، بلیسە (شعلە).

پیتتەک: بنێرە پیتتاک.

پیتتخ: قلیچێ چاڤی (رمص).

پیتتخەم: پیتتخەمەت، سەبارەت.

پیتتخوست: بەرپیتکدان، پیتتالینک.

پیتتخولە: ئەو مندالەبە کو تازە تازە رابوویە پیتتان.

پیتتخوئی: پەخوا، بیدەرێ کوتینە گیرە کرن.

پیک: ماھۆلک، پیکتی زورنایی، پیکتی دووزەلە، مەمکتی پلاستیکی کو بچووک شیرێ ژئ دمپین، پیلک.

پیکە: لیلک، دووک، بلیک.

پیکە پیک: ناڤە بۆ دەنگی زۆرنایی، پیکە لدو پکە.

پیک کرن: بەترمە کرن.

پیکس: کرمە کە پیکتی گەمی دپیت و پاشێ بەلگیت وئ زەر دبن و هسک دبیت و لناف دچیت، یان کیم بر دبیت.

پیل: (۱) عەرەبکاری بوویە بۆ (فیل)، ئەمژێ هەر عەرەبکاری یە کە بکار تینین؛ (۲) ئەندامی مەعلوومە ژ ئسانی و حەیوانی.

پیل پ: ئەو کەسە کو خەلکێ دخاپینیت، قول بر (کلاوبەردار).

پیلان: فیل (مؤامرة، تصمیم).

پیلانکەر: قاسدی رۆژا بەری زماوەندی بۆ مالا بابی بووکی.

پیلەوەر: ئەهاندن کار، کرمی کەژێ، خورده‌فرۆش: «ئەز پیلەوەر مە گەوهره‌یه» "خانی".

پیلشکین: بنێرە پیل بر.

پیلەڤان: خودان یا پاسەڤانی فیلان.

پیلەتەن: زل و زەبەلاح، کە لەخ وەک فیل.

پیلە: سۆلینە پیتی کرمی کەژ (قز) ی.

پیلەباز: جەرە کیش.

پیلەبازی: جەرە کیشی.

پیمیرد: فریشتە پیتی جانکیشانی عزرائیل، هەم بۆ (نکیرو منکر) ان تپتە گۆتن، بە لئی مەعنا (اول) درستەرە.

پینە: پنی.

پینی: ئارخاڤک و هیلکە و شینیی، کە پەک.

پینەدۆز: پنی دۆز، کە فشدۆز، کە وشدۆز (دۆز ئانکو دورین).

پینە کردن: پنی کرن.

پیان: پیشان.

پیوڤان: بنێرە پیڤەڤان.

پیو: (۱) بەز؛ (۲) ناڤە بۆ دەنگی تپتی؛ (۳) دەخل پیو، گەنم پیو.

پیوار: نەدیتۆک، بەرزە (غیبت).

پیتی: (۱) ئەو ئەندامە کو جان دپەر لسەر بریتە دچن لکوردیدا «پیتی» هاتیە و «پا» هاتیە بە لئی «پیتی» کوردیتەر ژ «پا» ی، هەر وەرەنگ «رئی» کوردیتەر ژ «را» ی، «دئی» ژ «دا» ی؛ «خودئی» ژ «خودا» ی؛ «زئی» ژ «زا» ی؛ «بئی» ژ «با» ی؛

- پیدا:** هر ژ سهری هه تا خواری، سهریره خواری، دانگدا، پیدا سهر هه تا دامهن، نانکو هه می سهر هه تا بنی: «ژ قوندوس زوهره پهیدا بت - ژ هه ندس موشتهری بیت دهر / سپیده دهر تریایی - شفهق دهر قامه تی پیدا» "جزیری".
- پیتلکه:** بنیره پیتلکه.
- پیدان:** لدوو بهردان، نازدار کرن.
- پیدرکن:** پیدره، قانه پی.
- پیدهشت:** عهر دئ راست لدانگی چیبی، سالیته.
- پیدادان:** قوتان، لیدان.
- پیدرئژ:** بریتیه ژ مرؤقی لهه موو عهر دهر دگهریت.
- پیدرئژی:** بریتیه ژ مرؤقی کو مایی خود هه می کاران دکهت و زیده بناف شۆلان دا دچیت، زیده کار، گهریوک.
- پیر:** بهری دوهی، پیره که.
- پیرار:** بهری دوو سالان.
- پیراره که:** بنیره پیرار.
- پیره وکه:** کولی لۆتک، مندالی تازه سهر پیمان کهفتی.
- پیریکه:** بنیره پیر.
- پیرئ شو:** پیرئ شفت، بهری دوو شهفان.
- پیرا هافیتن:** بنیره پهله قاژه.
- پیرانان:** ئاف شه خوارنا سهر زکی. پیرانانا ئافی بغه خوارنی.
- پیرا گه یاندن:** پیرا گه هاندن، باخه بهر کرن.
- پیرا کیشان:** فیرا کیشان.
- پیرا گه هشتن:** فیرا گه شتن.
- پیرست:** فیرست.
- پیرا گه هینهر:** ویرا گه هینهر، فیرا گه هینهر.
- پیر:** پهز (بزارا فئ بوتان).
- پیزان:** مرؤقی نه مهک شناس.
- پیزانین:** نه مهک شناسین، بوهفا.
- پیتفی:** پیوست.
- پیتفیاتی:** پیوستی (محتاجی).
- پیترانک:** گالته پیکریایی، تران و حه نهک پیهاتیه کرن.
- پیتنه ز:** پیتنه زینک.
- پیتنه زک:** یه خچال، کونه بهفر (تلاجه).
- پیتنهخت:** پای تهخت.
- پیتجینه:** بنیره په یژه، پیتلکه.
- پیتجامه:** بهجامه، پیتجامه، جامه یه پیمان.
- پیتچ:** چهپ، گفرتیت بای دزکییدا.
- پیتچان:** تیکوه کرن (لف).
- پیتچکه:** پیتچانکه.
- پیتچوک:** گرگه به که بچوک پی فیری ریفه چوونئ دبن.
- پیتچ خوارن:** لیک ئالۆزیان.
- پیتچدان:** ئالۆزیان.
- پیتچه گدان:** شداندن و پیتچه گدانا تشته کی یان جاند بهر کی.
- پیتچه:** بهرچا فک، په چه (برق).
- پیتچیای:** لیک ئالۆزیای.
- پیتچ و پیتچ:** پیتچ لدوو پیتچن.
- پیتچ و پهنا:** چهپ و چویر، پیتچ و پهنا.
- پیتچ و تاب:** تیکوه ریون.
- پیتچه وانه:** بهر قاژی، دژ.
- پیتچوله لوج:** عهر دئ پهست و بلند.
- پیتخه سوو:** نه و ژنه کو بهری رۆژا بووک شه گاستنی لگهل زلامه کی یان هندک زهلامان دچیته مالا بایی بووکن، پاشی دئ لگهل بووکن بیته هه فال هه تا بووک شه گاستن ته مام دبیت، ته غهر نه دبیته سهر سپی یا بووکن زی.
- پیتخه ف:** نفین، نقینک.
- پیتخشاندن:** فه هیلان (تجاهل).
- پیتخلیسکن:** پیتخلیسکاندن، پیتخلیسکانئ (ترحلق).
- پیتخاس:** بنیره پیتچه رهوا.
- پیتخرکی:** پیتگرانی، پیتگران بوون ژ ترساندا.
- پیتخوش:** مرؤقی چۆن سفک، پیتسفق.
- پیتژن:** دهنگی حهره که تی پی ههر جاند بهر کی نه سلئ وی «پیتژن» ه، دهنگی ههر لقه یه کی.
- پیتزک:** نه و پیتشه که نه کو خونا ف بهر گیت میوی شه دشیرن.
- پیتزئ:** داهاتن، کۆتا هاتن.
- پیتزان:** پاتن.
- پیتزکه:** پیتسکه، پیتزک.
- پیتزکه:** جئ نان درست کرنئ (مخبز).
- پیتس:** نه ف و اژه یه بهری چل سالان من ژ پیره ژنه کی بناقئ له علی (زیدک) گولیبوو، من گۆتی: نه ری ما «پیتزئ» ههر «پیتس» نینه؟ گۆته من: نونو، داوؤ، پیتس ئیشه کی بغه گره

- لدهواران دتالیت یان لپه زئی دتالیت، دقتی ژ ناٹ پوز و دهواران بدهنه لا. پاشخ من نهف واژهیه لثاقیستایدا دیت ب مهعنا نهخوشی و نهپاکی هاتیه. نهفجا بو من دیاربوو کو گوژتنا پیره لهعلی لگهل نثاقیستایی ئیکه.
- پیتسه:** بهلهک، نه پاک.
- پیتسرتک:** پیتجینه، تهماشای واژهی (پیلقه) ی بکه (سلم).
- پیتسیر:** بهرسینگی کراسی، نافرانی دهرپیتی (اشکال).
- پیتست:** پیست، کهفل.
- پیتسیره:** بیتسیره، غوره، (بیتسیره کوردیتره).
- پیتسری:** پی تهزین، پی تهزک، پی قهرمین.
- پیتسریوون:** پی تهزینک.
- پیتستورک:** پیگران بوون، پیگرانی.
- پیش:** بهر، بهرابی، بهراهی، پیشهوا، بهروهخت، پیشچاٹ، بهرامبهر، دبیته پیشگر: «پیشبینی، پیش بین، پیش نهاد، پیش نیار، پیش فروش، پیش آزی، پیشگو».
- پیشوازی:** پیش ئیکی فهچوون (استقبال).
- پیشهاتن:** قهومین.
- پیش و پیش:** بو بهرابی، بو پیشهوا.
- پیشغه ئینان:** نیریک کردن (تقدم)، بهرئیکغه ئینان.
- پیش بین:** (متفاول، تنبوء).
- پیش بینی:** ئاینده بینی، ئاینده زانی.
- پیشتر:** بهرتر، چیتتر.
- پیش دست:** ئاماده، بن دست، بهرته مر.
- پیشهوا:** سهروک، سهرئیل.
- پیشنیهاد:** پیشنیار، پیشنیاز.
- پیشنیار:** بتره پیشنیهاد.
- پیشنیتر:** ئیمامی نقتی.
- پیشینیان:** پیشینیان، بابوکلان.
- پیش خست:** پیش ئیخست.
- پیشین:** نهو کسن کو بهرئ هه بوون.
- پیشواز:** پیر، نهو کسهی پیشوازی دکت.
- پیشغه:** پیشهوا، بو پیشهوه.
- پیشوله:** پیشوبله.
- پیشکیش:** دیاری، بهرکتهی (هدیه).
- پیشکیش کرن:** دیاری کرن (اهداء).
- پیشکیتلک:** بهراهیا هه رتشته کی قهلاویز.
- پیشانی:** نهنی.
- پیشبار:** نهول دهواری کاروانی.
- پیشبهست:** خه می، سکر، سه د.
- پیشته رکی:** ساجزوی فیشهکان، برتیبیه ژ رهختی فیشه کیت مرؤقی سواره (مخزن الطقات).
- پیشلکی:** پیخچی، پی ستورکی.
- پیشلکرن:** ئیعتراف پیکن، دهر راکرن.
- پیشلک:** پی خچک، پی ستورک، پی گران.
- پیشخانه:** ژورا هیثی کیشانی د دام و دهزگه هان، جهی پیناڤا.
- پیشدار:** قهلاویزی لهشکری (مقدمه الجیش).
- پیشقه لیان:** بهرقه لوون.
- پیشکۆ:** قهریوسا پیشیا زینی، نهو پیشکۆیه کو بهولئی ناثیغه دجه سپیت د ریزمانیدا، پیشگر.
- پیشمان:** نهول جار کوژنا زیتسانی خو حمام دکهن.
- پیشمه رگه:** خوگۆزی کهر (فدائی).
- پیشمال:** (عرصه).
- پیشمار:** دهواکه رل دادگه هی.
- پیشفروش:** بهر له پیگه یشت فروشتن (عقد السلم).
- پیشه:** هیتسک: "مهولهوی" فهرموویه: «مهوات هه ی ئاواتی واسته که ی جهسته که م-هه ی مومیای پیشه ی شکه سته که م».
- پیشبه ره:** ری لی برین، داپرکن، باله ته.
- پیشه دان:** گه ستنا مار و دورندیت ژه هردار، دهرگه گرتن.
- پیشه بوون:** وهرتیان، بداقیغه بوون.
- پیشه کرن:** دهر ا کرن، وهر تاندن، دهزی بدهرزیکیغه کرن.
- پیشه نووساندن:** پیغه چه سپاندن، تشته کی بدور و بشیکغه رادن.
- پیشه چۆن:** شیرهدت گرتن، بناقغه چۆن، تیچۆن، تویه کرن.
- پیشه نان:** پیغه نووساندن، زنده گۆتن و پیغه نان، پیوه نان.
- پیشه هاتن:** دهست گه هشتن، ژیهاتن، توانای، شیان.
- پیشه نووسیای:** مرؤقی بتشتیغه نووسیای، قری، قهلس (بخیل).
- پیغه:** بوئغه، ب وی قهریان ب وی قه.
- پیکه نین:** که نین.
- پیکۆل:** دهوارا کو عهردی بدهستو پی خو بکۆلیت (محواله).
- پیکهوا:** پیکغه، بهه قرا.
- پیکغه:** پیکهوه، بهه قرا.

پتیرشک: پتیرشکه، گیاه کی بهاریه تیتته خوارن.
پتیره: مه پتیرک.
پتیهله: مه له قانیا بیبا بته نی.
پتیره پیر: فه نه بره، فه ناپر، ناقی گونده کیه لکوردستانا ئیراقی.
پتیرن: پتیرن واژه یه کی دو عاییه یه واژه یه کی نه هریمه نیه، واته پتیرن بیری.
پتیره زن: نه و که سه کو پتیر وی ژ پتیرن ئاسای مه زنتر بیت. کورد نه کامیا مرؤقی پتیرن مه زن دکهن و لپه ندی پتیرن دا هاتیه: «نه ی سه ریچووکا پتیرن مه زن، نه خوزیا وی مالی تو لی دبییه ژن»؛ «نه ی سه رمه زنا پتیرن بچووک - خوزیا مالی تو لی دبییه بووک» "په ند".
پتیرن: لیدانا بیبیه یه.
پتیرن پتیرن: پتیرن پتیرانی نه وه کو دوو مرؤف، یان ولاغ پتیرن تیک وهریکهن.
پتیرن لیدان: لیدانا بیبیا.
پتیرن هافیتز: نه و ده واری شه مبوزه.
پتیرن و پال: پتیرن لیدانا بیایانه و پال و مملانی یه.
پتیرن جیک: تیک ژ پتیرن جی (خمس).
پتیرن: ژماره (۵).
پتیرن جی: ژماره (۵۰).
پتیرن شه مبه: رؤژا شه شی ژ ههر ههفته کی.
پتیرن گوشه: پتیرن قورج، پتیرن کونج.
پتیرن خسته: پتیرن خستی، پتیرن خسته کی، شتیریت پتیرن بهنده.
پتیرنجه: پتیرن جوک، سپینه، دو دارن چقلدار سهر بریتیه دچن.
پتیرن او: ژبه ر هندی، پتیرن او.
پتیرن تیر: ده بانجه پتیرن فیشه کان دخوت.
پتیرن اندن: دهر راکرن، ئیقرار پتیرن، پتیرن قبوولاندن، پتیرن ئیسبات کرن، کنایه ته ژ توله ساندن.
پتیرن زان: پتیرن نان و خوی، نه مه کنه شناس.
پتیرن گاف: بنیره پتیرن گاف.
پتیرن ده فسه: سنت، ماده یه که میس هنگشین دده نه دورا سه له میسکی.
پتیرن یاسی: پتیرن یاسک، ناسنامه.
پتیرن فگر: بریتیه ژ مرؤقی جواب حازر.
پتیرن گشتی: (کلیات الخمسة) کو بریتیه ژ ره سهن، جور، به ند

پتیرکان: لیدان.
پتیرکیایی: قوتایی (مغروب).
پتیرکیان: قوتان، پتیرکان، لیدان.
پتیرکینان: پتیرکینان، درست کرن، ناماده کرن.
پتیرکوت: نه و قرشه کو دکیشنه بن جه نجه ری، پتیرقوت (الحاح).
پتیرکوره: کولی لوتک.
پتیرکرن: کار پتیرکرن و پتیرنه کرن.
پتیرگیری: په گیری (تتبع).
پتیرگرتن: موجد بوون لسه ر کاره کی.
پتیرگه: بنگه پتیر له شکر.
پتیرگه یشتن: فیراگه یشتن (التحاق، لحوق).
پتیرگه: نه و قرشه کو دکیشنه بن جی پتیرن گتیره بگایی.
پتیرگران: کنایه ته ژ تونا باردار.
پتیرگه یاندن: پتیرگه یاندن، فیراگه یاندن.
پتیرگوله: پتیرگران لریتیه چونی.
پتیرگاف: پتیرگاف، به لی پتیرگاف کوردیتیره، چه ندانکو وشه پتیرن پتیرگاف به لاقتیره، شکاک پتیرگافی بکارتیرن و زور ریک و جوانه و کوردیتیره و مه عناژی درستیره.
پتیرلاو: پتیرلاو.
پتیرلاو: پتیرلاو، که وش، به لی پتیرلاو کوردیتیره.
پتیرل: (۱) شه پؤل، کوپه لیتن؛ (۲) پرد، پر، لئاقیستایدا «پرت، پرتو» هاتیه و لکوردیدا «پتیرل، پل، پرد، پر، پرت» هاتیه.
پتیرل پتیرل: شه پؤل شه پؤل (موج موج): «دا عیشق هه لبیت پتیرل بیپتیرل» "جزیری".
پتیرله: چافگر، پشتچافه په رجفتی، پتیرلو (جاحظ).
پتیرلینان: پتیرلینان، دان پتیرن..
پتیرلینکیشان: کیشانائیکی بیبا کیشانا جه لدرکا تفه نگی.
پتیرله خا: پتیرله قه (رکل).
پتیرلیندا گرتن: پتیرلیندا گرتن.
پتیرلو: (۱) نزه (طفیلی)؛ (۲) پشتچاف، په رجفتی.
پتیرلیر راکیشان: خویمننه کرن، پشتدانه کاری (تامل).
پتیرن لی بلند کرن: زیده گوتن (مبالغه).
پتیرن لی خشاندن: چاف لی نقاندن، تیبورین (تمهل).
پتیرن: مزه.
پتیرنیرد: فریشته پتیرن گیاه په روه رده که ره.
پتیرنیمز: نه وه کو نیری بده قی خو فه دمیزیت دده می گولینی.

پوخته: تازه، تام خوش، هیژا، جوان، کله، گهستی، فاما، ریک.

پوخته یی: جوانی، باشی، ریکی، هیژایی، بهرکته یی، یاتی.

پوخته کرن: پوخته کرن.

پوخین: «یان: پوخین» (سویق).

پوود: «یان: پود» داقییت راجاندی دته فنییدا، سه ریانی یی عه کسا تاری دبیژن: تار و پوود. پوود لسه ریانی و تار لسه دریتی تیتته راجاندن.

پووده ر: باب.

پوودی: گۆشتی دؤرا ددانان، هندهک دبیژن «پدی»، پی، پوی.

پوور: مهت، خالته، داپیر (همه دبیژن «پورکه»).

پوورت: پان، پورت، بژی، پورپی سه ری، قژ.

پووزا: کور یان کچ مهت، کور یان کچ خالته.

پووزازا: نهقی یی مه تی، یان خالته تی.

پووره: «یان: پوره» شلخه میشا هنگفینی.

پورده گان: ئه و پینج رۆژن لدووماهیا هه یفا ئاداری کو زه رده شتی دکه نه جه ژن.

پورریژ: پریژ، پرگۆ هه له پاس، پورریژ ژ (پوور و فه چه یی) ئاقیستیقه هاتیه، پووروو هاتیه گۆرتین بۆ: پوور و (فه چه) وهکی خومایه دبیژن: وه چه، فه چه، و اچه، و اژه، وشه.

پوز: گۆشتی لاقی مروقی.

پواز: سپینه.

پوزوان: پوزوانه.

پوزوانه: گۆره یی باسک دریت.

پوس: فس، که قل (جلد).

پوسکن: فس کهن، که قل کهر.

پوشال: پووج، خالی، پووش.

پوش: گیای هسک، پوبش، پیش.

پوشه لان: پوشه لان، عه ردی گه له ک پووشدار، پووشینه.

پوشانه: پوشانه، باجی مهرو مالاتان.

پوشه پ: حیزران، تموز.

پوشین: بنییره پوشه لان.

پوشینه: » »

پوف: (۱) شیار، میلاکا سۆر (ریئه): (۲) پف.

پوف لیکن: فولیکردن.

(عرضی)، تاییه تی و گشتی (جنس، فصل، نوع، عرض خاص، عرض عام).

پیناس: ناسنامه، شناسنامه.

پیناسه: ته عریف.

پینگاف پینگاف: قوناغ ب قوناغ، شهقاو به شهقاو.

پیتیلان: بۆرین، په خشین، لیخوشبوون ژ دهینی، یان ژ هه ر تشته کی دی.

پیتهل: سه ره فراز (صاعدا).

پیتهلدان: پیتهل لینانا قرشی لبن جه نجه ری، راکرن، بلند کرن.

پیتهل خلیسکاندن: خشیلۆتکانی.

پیتوره: به لا، زیان، ئه و کهس کو دبیقیته.

پیتوره کرن: پیتوره کرنا تشته کی هور لسه تشته کی.

پیتوهان: گه ستنا تشتیت زه هردار وهکی مار و دوپشکی، پیتفه دان.

پیتوهان: بنییره پیتفه نان.

پیتوه چۆن: بنییره پیتفه چۆن.

پیتویست: پیتفی (واجب).

پیتوه کرن: بنییره پیتفه کرن.

پیتوه هاتن: بنییره پیتفه هاتن.

پیتوه ند: پیتهنه، په یوه ند.

پووت: پيشاننه که ل ئیرانی و بریتیه ژ ۱۶ کیلویان، پووج، کیرنه هاتی.

پوتک: پوتک، نه خوشی په که.

پوتهل: پووجه، پووج، پوک.

پووج: (۱) (بفارسى: پوک) ناڤ خالی، بی مه غز، بی ناڤک، فیقی یان دانه یی کو ناڤکی نه بیته؛ (۲) ته خه ر لگه ل وازه یی هیچی تیت و دبنه جوته وشه و هه ردوژی بیه ک مه به ست تین، دبیژن: «فلان مروقه کی هیج و پووجه: فلان کهس په ست و بی نه خلاقه».

پووجهل: بنییره پووج.

پووجی: کاری نه دروست، کاری به د و په ست.

پووجهال: پووجهل، گیایی هسکبووی، پووش.

پووج و په لاج: (هدر) کرن، مه زیخ کرن، (صرف) کرن، (تبدیر) کرن، به لاث کرنا مالی دریکا نه درست.

پووج و په لاجه: بنییره پووج و په لاج.

پوخک: گیفۆک (مزله).

پووک: واژه‌به‌که گه‌له‌ک مه‌به‌ستان فه‌دگريت: (۱) مخابن (تعجب): (۲) ب مه‌عنا نه‌رازیاتی: (۳) بئ کاکل، پووج.

پووکانه: دخه‌له‌ک چوئا پرچی سهری (تجمد الشعر).

پووک: (۱) پووی، بابیچ دژوار؛ (۲) ب مه‌عنا شه‌قه‌زله ژی تیت؛ ب مانا نه‌که‌لی و نه‌گه‌هشتی ژی تیت.

پوول: (۱) دراف؛ (۲) پۆل، ره‌فده، پرد، پر، جسر.

پوولدار: درافدار.

پوولپه‌رست: درافپه‌رست.

پووله‌ک: درافقی قه‌لپ، قوللابی.

پووله‌کی: بنیره پوولپه‌رست.

پوونگ: پوونگ، نه‌عناع، پوینه.

پوونگال: ناوه‌ند (وسط، متوسط).

پۆ: (۱) تیه‌وه (نسیج): تیه‌وه‌ریخی ته‌قنی، گۆشتی دۆزی ددانان؛ (۲) ده‌نگی نا‌قیه پۆ تری (اسم الصوت للضربه).

پۆپ: داره‌که پوی پین راست دکهن (خشبه تعدیل النسیج).

پۆپ: قژ، پرچ، پوورت، کۆفیکا ته‌بران، بلندترین جن.

پۆینه سلیمان: شانه به‌سهر (هدهد).

پۆیره‌شه: پۆیره‌شین، نه‌خوشی یا مریشکا.

پۆیره‌شین: بنیره پۆیره‌شه.

پۆرمین: کلۆخی سهرکی (جمجمه).

پۆر: بۆره‌که.

پۆیکه: پۆینه، پۆیچ دارئ، بلندترین تایب دارئ.

پۆیچ دارئ: بنیره پۆیکه.

پۆیر: داگرتن.

پۆیرپای: داگرتن، پر، ته‌نگژیان.

پۆیراندن: حه‌شاندن، پر کرن، داگرتن.

پۆت: سست، زه‌عیف، پیست: «ئه‌ف ئافه پۆته»؛ «ئه‌ف گه‌مه پۆته»؛ «ئه‌ف قوماشه پۆته».

پۆتلاک: پۆته‌لاک، سهر و پیتک.

پۆتین: جوهر قونده‌ره‌یه‌کی سافو درپژه.

پۆتلیان: پۆت بوون.

پۆتلیای: پۆت بووی ژ به‌ریه‌ک هاتیبه دهر، لاوازیوویی.

پۆج: پیوه‌ند، پابه‌ند (قید).

پۆجه: پۆج.

پۆجه کردن: پابه‌ند کردن، قه‌ید کردن.

پۆج: کیمیا.

پۆجال: ئاری دارئ (نشاره).

پۆزان: کیمیاگر، کیمیازان.

پۆخ: (۱) پلۆخ، خورد، هه‌رشیبایی؛ (۲) دبیتزه پشکیت دارئ هیتزه‌نه‌بوویی، فیقی یی نه‌گه‌شتی.

پۆخل: قریژ، پیساتی (وسخ).

پۆخین: ئاری دندک و گه‌نم و تشتیت کو کورینه بریشکه و هیراین. ئیزدیان جه‌ژنه‌ک هه‌یه بناقی جه‌ژنی پۆخینی گه‌له‌ک دانه‌وتیله‌ی ده‌لیبن و ده‌پرن و به‌لاف دکهن (خضر و الیاس).

پۆد: ریسمان، تیه‌وه‌ریخ (غزل).

پۆدای: گرتن، پیتقه‌دایی.

پۆدره: تۆزه‌کی سپیه بینداره، بله‌شی بچووکانه و هردکهن.

پۆدوو: بنیره پوودی.

پۆی: پۆی می، دبیتزه پۆی نیر «ئه‌فدال» و دبیتزه یا می «پوی» (دراج). هه‌م دبیتزه که‌سه‌ی ژ حال که‌فتی پوور، ئانکو بیتچاره، فلان که‌س وی بوویه پۆر و که‌فتیه قورنه‌تی پۆی: بۆ نا‌قی ژنان ژی بکارتیت. پۆر ب مه‌عنا پرچی سهری ژی تیت، وه‌کی دبیتزه پۆر به‌ کورئ، پۆرا سهری من و ته‌ بکور بی.

پۆرت: پۆری سهری، پرچا سهری، ئەم نه‌شپین هه‌ر و بشه‌ریچین و پۆرتا سهری ئیک و دو بگرین و بکیشین! دبیتزه: پۆرتک و دبیتزه: سهر و پۆرتک و پۆتلاک.

پۆرتکان: چرمسین.

پۆرتکاو: چرمساندی، چرمسیای.

پۆرخز: په‌ست (دنی‌ء).

پۆرگ: په‌قوشک، په‌قشک.

پۆراو: پۆریاگ، تاماده (مه‌ی‌ء).

پۆراندن: راپۆراندن، تشته‌کی بکوته‌ک بجه‌شینیه نا‌ف تشته‌کی ته‌نگ.

پۆریان: پۆرین، سوودمه‌ند (مفید).

پۆره‌پۆر: پۆراندن، پته پت کردن، بۆله بۆل کرن.

پۆراندن: بنیره پۆره پۆر.

پۆز: دفن، گه‌پ، لووت (پۆز، که‌پ، لووت ژ دفنی کوردیترن. زاراقه‌کی گه‌له‌ک غه‌ریب و ئیکجار کیم دبیتزه قوونئ: پۆز، به‌لئ نه‌شپوز و زاراقی تۆره و تۆره‌فانانه. «پۆز» هه‌م کوردیه‌کی په‌تی‌به‌ه و هه‌م فارسیه‌کی په‌تی‌به، ئنگلیز دبیتزه (نوز).

پووک: واژه‌به‌که گه‌له‌ک مه‌به‌ستان فه‌دگريت: (۱) مخابن (تعجب): (۲) ب مه‌عنا نه‌رازیاتی: (۳) بئ کاکل، پووج.

پووکانه: دخه‌له‌ک چوئا پرچی سهری (تجمد الشعر).

پووک: (۱) پووی، بابیچ دژوار؛ (۲) ب مه‌عنا شه‌قه‌زله ژی تیت؛ ب مانا نه‌که‌لی و نه‌گه‌هشتی ژی تیت.

پوول: (۱) دراف؛ (۲) پۆل، ره‌فده، پرد، پر، جسر.

پوولدار: درافدار.

پوولپه‌رست: درافپه‌رست.

پووله‌ک: درافقی قه‌لپ، قوللابی.

پووله‌کی: بنیره پوولپه‌رست.

پوونگ: پوونگ، نه‌عناع، پوینه.

پوونگال: ناوه‌ند (وسط، متوسط).

پۆ: (۱) تیه‌وه (نسیج): تیه‌وه‌ریخی ته‌قنی، گۆشتی دۆزی ددانان؛ (۲) ده‌نگی نا‌قیه پۆ تری (اسم الصوت للضربه).

پۆپ: داره‌که پوی پین راست دکهن (خشبه تعدیل النسیج).

پۆپ: قژ، پرچ، پوورت، کۆفیکا ته‌بران، بلندترین جن.

پۆینه سلیمان: شانه به‌سهر (هدهد).

پۆیره‌شه: پۆیره‌شین، نه‌خوشی یا مریشکا.

پۆیره‌شین: بنیره پۆیره‌شه.

پۆرمین: کلۆخی سهرکی (جمجمه).

پۆر: بۆره‌که.

پۆیکه: پۆینه، پۆیچ دارئ، بلندترین تایب دارئ.

پۆیچ دارئ: بنیره پۆیکه.

پۆیر: داگرتن.

پۆیرپای: داگرتن، پر، ته‌نگژیان.

پۆیراندن: حه‌شاندن، پر کرن، داگرتن.

پۆت: سست، زه‌عیف، پیست: «ئه‌ف ئافه پۆته»؛ «ئه‌ف گه‌مه پۆته»؛ «ئه‌ف قوماشه پۆته».

پۆتلاک: پۆته‌لاک، سهر و پیتک.

پۆتین: جوهر قونده‌ره‌یه‌کی سافو درپژه.

پۆتلیان: پۆت بوون.

پۆتلیای: پۆت بووی ژ به‌ریه‌ک هاتیبه دهر، لاوازیوویی.

پۆج: پیوه‌ند، پابه‌ند (قید).

پۆجه: پۆج.

پۆجه کردن: پابه‌ند کردن، قه‌ید کردن.

پۆج: کیمیا.

پۆشاك: ئەو تىشتە كۆمرۆقى دادپۆشپىت ژ لباس و نىقېن و پەردەى.

پۆشاندىن: نىخافتتا كەسەكى.

پۆشە: تىبىرچىك، كۆك.

پۆشان: داپۆشان، پۆشاندىن.

پۆشەكرن: نووقەكرن.

پۆشى: چىلكەكى سەرىبە ژ ئارموشى ژن بىكار تىبىن.

پۆشەنى: ئەو كۆ ئىپكى پۆشە بىكەى، (پۆشەنى سەركىتەشا دۆشەنى تىت: پەردەپۆش، رووپۆش). گەلەك دەمكات ژ وشەپى پۆشى تىت.

پۆقە: پىرەك.

پۆف: ناقتى دەنگىيە بۆ تىر.

پۆك: پەيقا سەرسورمانىيە. بۆ پەيقا مخابىنىي.

پۆكەپۆك: پەيقا زىدە تەنگاقتىيە، ناقتى دەنگىيە بۆ ئەول گرېنا مندالى.

پۆكەر: يارىيەكا قۆمارىيە كۆ بىكاغەزان دكەن. واژەبەكە بىنگانەيە و ئەھرىمەنىيە.

پۆل: رىز، رەقدە تەبىر (صف).

پۆلا: پىيلا، عەرەبكارى بوويە بۆ (فولادى) ى.

پۆلاخۆر: پۆلاشكىن، بىرىتەيە ژ زەلامى بەيىز و توانا.

پۆلابىر: مشارا ئاسنى، ھەردى ئاسن بىرىن.

پۆلابەند: پىيلا بەند.

پۆلايىن: وەكى پىيلاى.

پۆلكە: پەقوئىشك.

پۆلئىن: چۆرتم، نقروسك.

پۆنى: ژنا بدەشتان (حائض).

پۆنگاڭ: پەنگاڭ.

پۆنگال: ئۆرت، پوونگال.

پۆنگ: پونگ، پىنگ، پوونگ (نعناع).

پۆبە: زىرپۆك.

پۆبە: بىنپىرە پۆنگ.

پۆى: بىنپىرە پوودى.

پۆنك: بانك.

پت: دىفن، كورت، نزم.

پتەپت: بۆلەبۆل، چىرمەچىرم.

پتاپت: پت پتاپت مەبەست، ئاخافتنا نزم.

پۆزكە: دىفنىكى ماسىيى، دىفنى فېلى (خرطوم).

پۆزەند: سەرهەتاف، ھەقسار، پۆزوانە، پۆزەقائە.

پۆزىلند: دىفن بىلند.

پۆزوانە: بىنپىرە پۆزىبەند.

پۆزەقائە: بىنپىرە پۆزىبەند.

پۆزە: خۆپەسن.

پۆزخانە: زىندان، ئانكۆ جەپى پۆزچەماندىنى.

پۆزىران: بىرىتەيە ژ مېرچاكى و دىلىرى.

پۆزخەندە: ترانە پىكرن.

پۆزكە: كونا بىنى بىرى ئاشى يە ئەوتىكو ناقتى بدژوارى فرە ددەتە سەرىپەت ئاشى و دۆلاقى دىزقرىت.

پۆس: پىير، ئىختىيار، رەنگە ژ پۆسىدە ھاتىبەتە تراشېن. چكۆ مرۆقتى پىير دچىرمىسىت، پووت و رزىل دىبىت، مەخفەر، دەزگەھا نامە گەھاندن.

پۆسخانە: زىندان، بەندىخانە، پۆستخانە.

پۆست: كەڭل، ئىنقىستىدا "پانەستە" ھاتىبە.

پۆسى: فس.

پۆستىن: فرورە.

پۆست فرۆش: كەڭل فرۆش، فرورە فرۆش.

پۆستكرن: كەڭل كرن.

پۆستكەر: كەڭلكار.

پۆسىدە: خەمبار، تىنگىزى، چىرمىسى، رزى، (ھەمى مانا ژىتك نىزىكىن).

پۆستپۆش: فرورە پۆش.

پۆستشېن: لىسەر پۆستى دانىشتى، بىرىتەيە ژ پىياوھ ئايىنى.

پۆستگال: بەردوو، بەردوونگ، ئەو پىستى لىن دوونگى پەزى.

پۆسكل: كەرسىل، پىساتىيا ھىشك.

پۆسل: پۆسكل: «پۆسلېت گروڧى پىدا وەرىنى» <ئالبەند>.

پۆستە: پەبىك.

پۆستەچى: نامەبەر، بەرپىرسى گەھاندنا نامەيان.

پۆستەخانە: دەزگەھا گەھاندنا ناما.

پۆسكەندە: پۆستكەندە، تىڭلاندى.

پۆستكرد: پۆستكردنەو (سلىخ).

پۆسىن: پۆسىيان، رزىن، پۆسىدە.

پۆش: ئەو بزىنە يا گۆھىسىس، پىرى سەرى وى سىپى بووى.

پۆشىن: پۆشەك، پىشىلە.

پېر: تهژی، زۆر، گەلەک، زەحف؛ د کرمانجیا ژۆری ب مەعنا تهژی تیت، ب مەعنا زیدە ئەندازە تیت و دبیتە پیشگر بۆ گەلەک واژەیان و چەند مەبەستیددی ددەتە دەستی مە، وهکی: پرتاو، پرتاف، پرکار، پرپیژ، پرخۆر، پرگاش، پرتوژ، پرخەم، پریمی، پرپا، پرتاف، پری خانى، پرپەر، پرپەرەكەت، پرپەها، پرتوان، پرکرن، هەر وەرەنگ دبیتە پاشگرژی مەعنا تهژی و تەنگی ددەتە مە، وهکی: زک پر، مال پر، دل پر (دلتنەنگ). بەرى هەندەك واژەیان تیت (جۆتە وشەباندە و مەعنا کیمی و تەئکیدى ددەتە واژەیی پاشى خۆ، وهکی: پر و پیس، پر و پوچ، پر و پین، پر و پاگندە، پر و پاکار، پر و پاکەر، پر و پیت، پر و پۆت. هەندەك جار ژى مەعنا زیدەیی ددەتە پاشى خۆ، وهکی: پر و پۆشتە، پر و تیر، یان تیر و پر، پر و هیتور، پراوپر (مالامال)، پر و پۆ...

پرئاف: پرتاو.

پرئافی: پرتاوی.

پرئاشوب: پرفتە (مفتن، مشاغب).

پرئیش: دەرەدار.

پرروو: بیتشەرم.

پرئاواز: پردهنک.

پرپا: پەرچەفتی، بادار.

پرپەر: فیتی زۆر، فیتی بخیر، عەردی گەلەك بەرلی هەبن.

پرپها: بەدار، گران بها (ثمین).

پرپرا: پرپرا تەیر و تەوالان، بریتییە ژکەسەکی کو کەفتیبیتە تەنگافی و نەشیت ژى خلاس بیت، دبیتن: «فلان کەفتیە پرپری»، دەنگی زک چوونى.

پرئاف: بەهیز و شیان، پرتاو، رەوشەن، رۆن.

پرئ: پرد، پر، لەت، جس.

پرئکاندن: هوررد کەرن.

پرئکیان: هورروبون.

پرئەپرئ: ئاخفتنا ئاف لیف (هەمس).

پرئى پرئى: فرتى فرتى، شیرى خراب بووی، شیرى بۆرى.

پرئکار: کەسێ کو گەلەك بکاربیت.

پرئکرن: تەژی کەرن، پرکردن.

پرپیژ: پرگۆ، هەلەپاس.

پرپچ: مووی سەرى.

پتۆپۆز: پتۆپور، هەر دو واژە مەعنا دفنی ژى ددەن، چکویت دفنە و پۆز ژى دفنە.

پتەو: بتەو، ب هیز، موکوم.

پتخن: زەر و خولیکی.

پتیله: پتیله، پتیله کوردیتەر.

پتر: زۆرتەر، پرتەر.

پتاپت: پەیفی گەلەك نزم (هەمس).

پتپتۆک: رەنگاو رەنگ، پرپیژ.

پترووخە: پتروو، گەفلی برینى نیزیکی چنبوونى یە.

پتکە: پیانی، یان قورەکی کیم.

پتپتیک: سمایلوک، پیرخەنى بالاڤیک، سمیتک، سمیت.

پچ: پیچ، کیم.

پچەك: پیچەك.

پچۆز: خوداحافظ، بخاترا تە (وداعا). پچۆز بوژنا بەست ژى بکارتیت. حکایەتا دەنگی کەوئ یە دەمی فرینا ژ ترس.

پچە: بریان، بزديان، پسان، بسیان، پچین، پچران.

پچاندن: بزاندن، پساندن (قطع) کەرن.

پچوریان: بنیترە پچە.

پچراندن: بنیترە پچاندن.

پچریای: پرتکای، بزديای.

پچرین: بنیترە پچە.

پچرپچر: پرتک پرتک.

پچران: بنیترە پچە.

پچکۆلە: پچکۆل، پچکۆلانە، پچکۆلانە، پچکەلە، پچوک، پچوک، کچکۆک.

پچین: لیدان و دەرکردن.

پچوکى: پچوکاتی، مندالانى (عمل صببانی).

پخک: پخ، ناقى دەنگیە ئەگەر ئیکی ژ غەفلەت بترسینی دەنگەکی هوسا بەردەدی دبیتى: بخت، یان: پخک، یان: پخ.

پخەپەخ: حکایەتا دەنگی خەوئ یە، دبیتن: «پخەپخا و یە و نقشتیە».

پخووور: پخین.

پخین: پخەپخەکی زۆر، پخە لپ پخەى.

پرد: پر، پرت، پل (صراط)، لئافیستایدا هاتیە: پیربست، پیریتو.

- پڄاره:** زبه رده ست، پيٽه هاتي.
- پڄهڪ:** چهڪداري زور چهڪ هه بن.
- پڄوچڪ:** پڄه پڄ، دهنگي كه ليني (غليان).
- پڄوڄو:** رهوش باش.
- پڄواست:** ده سنگهه، دهوله تمه نده.
- پڄواڄ:** کوڦاندار، خه مبار.
- پڄوڊرڊ:** پڄيش، ئيشدار.
- پڄورڊو:** دروڙن، دروه بيڙ.
- پڄوون:** تهڙي بون.
- پڄوڙن:** پڄه پڄه کي زور.
- پڄو و هڙ:** پڄه پڄا ڦيڪرايي.
- پڄهڙ:** توانا، پڄوهرار، بههڙ.
- پڄڪ:** ڙاني مندال بووني.
- پڄسه:** سه رده دانا نه خووشي، تازي، لئاقبيستايدا «پڄسه» هه رب مانا تازي هاتيه، پڄسيار.
- پڄسه خه سوو:** پڄس کرن ڙ حالتي ئيڪي به لي نه ڙ دل به لڪي ڙ رووالهت و ربايي.
- پڄزڪ:** زڪي، باردار (حامل).
- پڄزوله:** ٺه هورده هه ڦيره کو تاقينه بهر چيچه لوڪيت مريشڪان، ٺه نيڦه هه ڦيره کو هيشتا نار تيدا ماڀيت.
- پڄسوڙ:** پڄعهه، ٺاگرخوش.
- پڄسه نامه:** نامه پڄ تازيڪرن، بهه نامه.
- پڄسين:** پڄسيارڪرن.
- پڄمايه:** گران، بها.
- پڄو پاگنده:** پڄوپاڪه، دعائيت ته بليغات.
- پڄسيار:** پڄسيار، «پڄسيار کورديتره».
- پڄسيارڪه:** پڄسيارڪه.
- پڄوشڪ:** پڄوشڪيت باراني، پڄوشڪيت به فرڄي، پڄوشڪيت ٺاگري.
- پڄواندن:** ره شانندن.
- پڄوڀي:** دهست و پڄ، سه ر و کوت.
- پڄو و پوچ:** هيچ و پوچ (تافه).
- پڄپڄه:** پڄپڄينه.
- پڄزوله:** بنڀڙه پڄزوله.
- پڄکيش:** هه ڦوتيش، دهست دريڙ.
- پڄردان:** پڄکيشيڪرن، دهست دريڙ کرن.
- پڄکيشي:** دهست دريڙي.
- پڄکيشڪرن:** بنڀڙه پڄردان.
- پڄکيشيڪه:** دهست دريڙڪه.
- پڄميڙ:** گهلهڪ نقبيڪه.
- پڄس پليس:** ناقبي کاخي پادشاهي يا جمشيديه کو نهڙي شونه واريت وي نيڙيڪي شيراز ماينه، هه م ديڙي «تهختي جه مشيد».
- پڄزوله:** بنڀڙه پڄزوله.
- پڄگوش:** تيڙگوش، بگهل و گوش.
- پڄمين:** دهنگي پڄر ٺا دهواري به.
- پڄاش:** هوور.
- پڄوڙه:** پڄوسه، مه شروع.
- پڄوتويڙ:** ٺاخفتنا بي سه ر و پڄي (کلام غير متزن).
- پڄمیز:** (سلس البول).
- پڄميڙ:** پڄميڙي، بهميشڪ، ڙير، عاقل، زانا.
- پڄنوڙ:** ٺاوهند، بهلگه (دليل، برهان).
- پڄو پوشته:** تيڙجلڪ.
- پڄتوڙ:** همبس.
- پڄپوڙ:** چقل و تليت داري.
- پڄپووت:** هوورده واله و تشيت بهر نه کهفتي.
- پڄوش:** ٺاري داري (نشاره النجار).
- پڄزه:** هه ناسه، بين.
- پڄزه کورت:** بين کورت.
- پڄزه کورتی:** بين کورتی.
- پڄخه م:** خه مبار.
- پڄخوڙ:** خوڙا، خوڙه.
- پڄاکنده:** بنڀڙه په رکه نده.
- پڄرڙ:** په رڙ.
- پڄرنگانه وه:** ڦه سلڪيان، ڦه رڦين.
- پڄرپه:** زيزيڻه، هزارپي، پڄپي.
- پڄرپيڙ:** ٺه که سڄي لئالاتي تيل و ته مبووري بدهت، گهلهڪ بيڙ، ههله پاس.
- پڄرچن:** پڄرتوي، که سڄي زور مووي.
- پڄرتانندن:** درانندن.
- پڄرتال:** په رتال، قوماش.
- پڄرتاڙت:** ره ڦين لدوورده ڦيني.

پژوین: پژیین، پشبین، پشتبین. «پشتبین درستتر و کوردیتره».

پژوینه: پشتبینه (حزام).

پژیاگ: به لاث، په رت.

پژکۆژ: بشکۆژ، غونچه.

پژۆنی: مه عنه وی.

پژیان: پژیان، به لاث بوون.

پس: (۱) کور؛ (۲) ب مه عنا (الکن) هاتیه و ب مه عنا کورژی هاتیه، به لای ئەف مه عنا دوویب سهر بفارسیه ژ «پسر» ی کوردکاری بوویه به لای پس ب مه عنا (الکن) کوردی بی په تی به. دبیتژن: «زمان پس: الکن»، هندهک دبیتژن: «زمان فس». گۆرینا «پ» ب «ف» پیچه وانه ی ریزمانی کوردیه، ئە ما به لای گۆرینا «ف» ب «پ» د کوردیدا به رفروه به.

پستان: بوستان، مه مک: «ههر دو پستانی د من شیرژی رژی» "باتهیی".

پسته: عه ره بکاری بوویه بۆ (فستق).

پسدان: مال بیتچی، پزدان، مال بیتچک، منالدان (رحم).

پسام: کورمام.

پسخال: کورخال.

پسمیر: کورئ میری.

پساغا: کورئ ناغای.

پسته پست: پسه پس، ئاخفتنا هیدی و بهرگوهی.

پسپسکرن: پسه پس کرن.

پسیان: بنیره پیچه.

پسک: پشیله، کتک.

پسکه پسک: قانه پس.

پسپۆر: میترمندان، زانا، نوینەر، زانا بیه زو سه ویلان، شاره زان؛ پس+بور مانا کورئ مه زن.

پسکه: ریفه چۆنا ئارام ئارام، ویچویچا تیتژکیت تهیران بۆ خوارنی.

پستکور: ئانکو «پشت + سکور».

پستک: دهنگه که کتکی پی دهر دکهن.

پسپان: پارچه یه ک ژ کنجکی.

پسپس: دهنگه که گازی کتکی پیدکهن، پشپشی.

پسپستکی: (عنکبوت).

پستهق: میتویژی قریوک.

پست: ست و پست، ئانکو ست و په ست.

پرتکاندن: بنیره پرتاندن.

پرتکه: پرتۆکه، خرت و پرت.

پردژ: بن دهست، بهردهست.

پردی: نهوعه و گوندۆره کی خوشه لشارئ پردی (عراقی) چیدبیت.

پرده له: نامرازئ ته فکرنی به، پرا بچووک.

پر به پر: مالامال، مشت (طافح).

پراپر: بنیره پر به پر.

پرشنگ: پرورار، پر رهوش، جوان.

پرمیش: بنیره پرمیش.

پرویشک: پرووشک.

پریر: پیر.

پزه یز: دهنگی ده فنا خه می، تشتیکو زنده پرپووی.

پزوو: مال دۆخین، دهر بیتکی جوان.

پزوه: پزوو.

پزیسک: قریسکیت ناگری، قریسکیت ناگری.

پزیشک: دکتۆر، پزیشک کوردیتره.

پزیشکی: دکتۆری.

پزینه: پزینک، ده قبیتی هه یوانان.

پزدان: پزدانک، پسدان.

پزگور: تشتی نه بهرکه تی ژ که لو په لای نا شمالی، یان جلکان.

پزک: مال دۆخین.

پزی: پاخ، بزراقی زازا و بۆتان.

پزیمک: ئابزۆنه، به لامک.

پژ: بژیکا گولیت گهنم و جه هیه.

پژیان: پژان، پژان، که تن، به لاقب سونا دانه ویله یه، خوین فه ره سیان (خوونا کچینی پی به).

پژال: تاییت هه ره بلند ژ داری.

پژمین: پشمین، بینشتن، هه م دبیتژنه بژمین «پژمه».

پژمین: بنیره پژمین.

پژاندن: پژاندن، بژاله کرن، به لاث کرن.

پژاله کرن: بنیره پژاندن.

پژگال: کاروبار، کارو فه رمان.

پژمه: پژمین، پژمین، پشمین، برموت، بهر نووت.

پژنجه: فرشه، فرچه.

پژوون: گزه، گیای دروویی بۆ ئالفی سه ویلی ل زستانی.

پشووگه‌ته‌بی: گوهرگرتن بۆ ئاخفتن و په‌یئینا خه‌لکی.

پشت: (۱) پشتا جان‌دبه‌ری، لایه‌ی ده‌ریقه ژ هه‌ر تشته‌کی، جلدی کتیبی، لایه‌ی پشتقه (خلف)؛ (۲) پاش (بعد) «پشتان: بازدان»؛ (۳) هیز، نه‌ژاد؛ «پشت و قوه‌ت، پشته‌گیر».

پشت و پاش: پاشقه پاشقه.

پشت و پشت:

پشت به پشتان: ئیکودوگرتن (اتحاد).

پشتیا: پشت پین.

پشته‌رده: کارێ نه‌هینی تیتنه کرن، پاش په‌رده.

پشتان: ره‌فین، پاشقه‌چۆن، پاشه‌کشه (اهمال).

پشتیشتان: ژیکرتیکانێ، بندو بندانێ، گرۆه‌گرۆهانی.

پشتدار: خودان پشت، پشته‌گه‌رم.

پشته‌گه‌رم: بنیره پشتدار.

پشت سه‌ر: پشته‌سه‌ر، پاشمله.

پشتکوز: پشتکوز، پشتکوپ، پشتکویس.

پشتقاییم: بنیره پشتدار.

پشته‌گه‌رمی: خودان مروّقی و هاریکاری، پشتداری.

پشتقاییمی: بنیره پشته‌گه‌رمی.

پشت مازگه: مازگه‌ی پشت.

پشتشکین: ئەو مسیبه‌ته کو مروّقی بشکیتیت.

پشته‌شکین: پش شکین.

پشتویار: بارو پشت.

پشتی: بالیفک، کۆل، بارێ پشتی.

پشتیک: ریتف (مانه).

پشته‌ک: که‌رتیت بیستانی.

پشتیوان: پشتیفان، هاریکار.

پشته‌گرانی: مروّقی مایه‌ خوله‌می شۆلان بکه‌ت.

پشت و په‌نا: هاریکار.

پشته‌دانه: پالپشت.

پشتیوانی: پشتیفانی.

پشمل: پشتمل (خلف القفا، غیابا).

پشکۆژ: غونچه، کۆژ، پشکۆ.

پشک: بار، به‌ش.

پشته‌میر: میری پشته‌گیر: «پشته‌میری من عدلی بیت - چه‌یده‌ری که‌راره‌س» «جزیری».

پش: پشی (رئه).

پشوشۆ: پشی پشی، گازکه‌رنا پشیله‌یه.

پشدین: پشت بین، پشت بین کوردیتره و مه‌به‌ست رۆنتره.

پشته‌وانه: (۱) کلکه‌وانه، ئەو کو لافۆکی مه‌عه‌دنه‌یه به‌ریدا دکره تهلین خوده‌می دوورمان کرنی، (۲) دبیره‌ئه ئەو تشتیکی لناقدا دده‌نه پشتا ده‌رگه‌ی.

پشتقۆز: بنیره پشتکوز.

پشتخویل: پشتقۆز.

پش: سست (رخو).

پشلیان: سست بوون، بلندبوونا هه‌قییری، یان قورێ لبه‌ر سه‌رمایی.

پشلیایی: هه‌لپفییایی، هه‌قییر نه‌گه‌ر گه‌له‌ک ترش بوو و بلند بوو دبیرن: ئەف هه‌قییره یێ پشلیایی.

پشپشیان: بنیره پشلیان.

پشلیک: برنجی سپی نه‌گری (شلب).

پشت چه‌په‌ر: ناف سه‌نگه‌ری، ناف که‌مینی.

پشکل: قشیل، پشقل، پشکه‌ل.

پشکنین: لیقه کۆلان، لدویف چوون (تفتیش).

پشوو: پشوودان، بێندان (استراحه).

پشته‌گه‌ره‌ هافیتن: ژ بیر برن، ئیهمال کرن.

پشۆر: (نضرین) له‌عه‌ت.

پشۆره‌یی: له‌عه‌ته‌تی.

پشته‌پین: لیدانا ب پشتا پین: «پشکا پۆپشی و پشتا پیتی» "په‌ند".

پشکا پویشی: بریتیه ژ عبره‌ت گرتنی.

پشته‌با: ئەو عه‌رده کو با ژێ نه‌گریت، سل بوون.

پشی پشی: جۆره یاری‌به‌که.

پشیله‌شۆر: ئەو سه‌رشۆشتنه کو نیشه کلج بمینیت ژبه‌ر ته‌زی بوونا ئاقی یان ژبه‌ر کیمیا ئاقی.

پشته‌شکین: پشتقه شکین (مانل).

پشکنان: (نقش).

پشته‌مال: ئیحرامیت چه‌جی. «پشته‌مال خه‌له‌ته».

پشکه‌ل: بنیره پشکل.

پشقه‌ل: » »

پف: (۱) یان پوف ئەو بایه کو ئینسان ژ ده‌قی خو‌ده‌رکه‌ت (نفخ)؛ (۲) حکایه‌ته ژ ده‌نگی ترێ.

پشووگه‌ته‌بی: گوهرگرتن بۆ ئاخفتن و په‌یئینا خه‌لکی.

پشت: (۱) پشتا جان‌دبه‌ری، لایه‌ی ده‌ریقه ژ هه‌ر تشته‌کی، جلدی کتیبی، لایه‌ی پشتقه (خلف)؛ (۲) پاش (بعد) «پشتان: بازدان»؛ (۳) هیز، نه‌ژاد؛ «پشت و قوه‌ت، پشته‌گیر».

پشت و پاش: پاشقه پاشقه.

پشت و پشت:

پشت به پشتان: ئیکودوگرتن (اتحاد).

پشتیا: پشت پین.

پشته‌رده: کارێ نه‌هینی تیتنه کرن، پاش په‌رده.

پشتان: ره‌فین، پاشقه‌چۆن، پاشه‌کشه (اهمال).

پشتیشتان: ژیکرتیکانێ، بندو بندانێ، گرۆه‌گرۆهانی.

پشتدار: خودان پشت، پشته‌گه‌رم.

پشته‌گه‌رم: بنیره پشتدار.

پشت سه‌ر: پشته‌سه‌ر، پاشمله.

پشتکوز: پشتکوز، پشتکوپ، پشتکویس.

پشتقاییم: بنیره پشتدار.

پشته‌گه‌رمی: خودان مروّقی و هاریکاری، پشتداری.

پشتقاییمی: بنیره پشته‌گه‌رمی.

پشت مازگه: مازگه‌ی پشت.

پشتشکین: ئەو مسیبه‌ته کو مروّقی بشکیتیت.

پشته‌شکین: پش شکین.

پشتویار: بارو پشت.

پشتی: بالیفک، کۆل، بارێ پشتی.

پشتیک: ریتف (مانه).

پشته‌ک: که‌رتیت بیستانی.

پشتیوان: پشتیفان، هاریکار.

پشته‌گرانی: مروّقی مایه‌ خوله‌می شۆلان بکه‌ت.

پشت و په‌نا: هاریکار.

پشته‌دانه: پالپشت.

پشتیوانی: پشتیفانی.

پشمل: پشتمل (خلف القفا، غیابا).

پشکۆژ: غونچه، کۆژ، پشکۆ.

پشک: بار، به‌ش.

پشته‌میر: میری پشته‌گیر: «پشته‌میری من عدلی بیت - چه‌یده‌ری که‌راره‌س» «جزیری».

پلپلکی: ئەو مریشکه پلپلکان بەردایین، ئەگەر مەژۆهکی قیبا کو مالتی فەقیهەکی بخۆت هەندەک دبیژنی: «مال خراب نێژیکی مالتی فی فەقییری نەبە، مەگەر دئی پلپلکی بی!» .

پلپل: پلپه (شراریب).

پلپ: بەهانه، مەهانه (تعجیز).

پلاس باف: پلاس چیکەر.

پلاس ناخوور: بریتییە ژ قوزئی مەزن (فرج المرأة الکبیرة) <وشەکتی ئەهەرمیە نیه> .

پلار: پەلەندار، تاخفتنا ب تیقل.

پلاس: خرەقی دەرویشان، نقینج ئەرزان.

پلاس ماسی: نەوعە ماسی بەکە خو دەمرینیت و خو بسەر ئاقتی دێخیت و کێدکەت و بقی حیلجی مییش و مۆران نێچیر دکەت و دخوت.

پلاش: پەلاش، گیایی هشک.

پلان: پیلان، هیتستیک (عظم).

پلاتن: پالدانا بال تشتەکی.

پلاو: پەلاڤ، پلاڤ، نیتعمەت.

پلنگ: ئەو دورپندەیی بناڤ و بانگە (غر، فهد).

پلنگانە: وەکی زبەرەکیا پلنگی.

پلنگی: دبیژنە تشتی خەت خەت وەکی پلنگی (کل شیء ملون).

پلۆ: بنێرە پلاو.

پله: پایه، دەرەجە، پلەکان، مەت، پلک.

پلارپالتو: پەلاقپالیتف (مصفاة).

پلپ: هیج و بیسوود.

پلیسکیان: پیریتین، ئیشا مریشکان، پیریتان.

پلتۆک: بیتناڤک.

پلیتن: پلتنە.

پلتقاندن: بەعجاندن، ترساندن.

پلخمان: بەردەقانی (مقلاع)، پلخانه ژ پلخانجی هاتیە.

پلخم: بنێرە پلخمان.

پلج: هەرشین.

پلچاندن: هەرشاندن.

پلک: مەت، پەلشت.

پلکیان: گەڤزین.

پلکاندن: گەڤزاندن.

پفکرن: پف لچاریی کرن، پف لئاگری کرن، بایدەڤی لیکرن. **پفلدان:** میزدان، عەردئ کو بوویە پەقۆشک ژبەر سووتنی لەشی و پیرئاقبووی.

پفلیایی: وەرمی، پەرچفتی.

پفلییان: هەلبەهین، بلند بوون، پشلیان، هەڤیری ژبە ترش بووی و بلند بووی.

پفکی: «بزاراقتی ناگرەییان» پەست، عەقل سڤک، تەغەر ئەقواژەیه بوژنان بکارتیت.

پفیۆ: پەست، بی غییرەت، تەمبەل، رەنگە ئەڤ وازەیه کوردکاری بوویت، ئەسلی وئ «پفیۆ» .

پفدان: پالدان، توورە کرن.

پفدایی: توورە کری، توورە بووی.

پفاندن: هەلپفاندن، تەتلە کرن، توورە کرن، ترژی بەردان، حیلە لیکرن.

پفته: ئینسانی کورت و قەلەو و نارێک، پفەل.

پفەل: پفته.

پفکری: دراوژی بادینان دبیستە (کنایت) ژ بو بازدانی (هروب).

پفیایی: توورە بووی، سل بووی، عاجز بووی.

پفیشایی: بنێرە پفیایی.

پفیشیان: ئەڤ وازەیه ب مەعنا مەسدر تیت و مەعنا (ماضی بی استمراری) بو کۆمەلج تیت، توورە بوون.

پک: پشتا کابیە.

پکنە: مەژۆقی زبەلاح.

پکەپک: سەرەتایین گریا مندالیە.

پلاس: جاجم.

پلشت: سست و خاڤ، پەلەشت.

پل: (۱) نامادە، پرد: «خۆ پل کره، خۆ حازر کره»؛ (۲) دبیژنە زمانیتی و دبیژنە عەردئ ژلەشی هەلبەهه؛ (۳) تۆش، تۆر، دارئ کو تۆرکری و مندال یاریا پیتدکەن و دبیژنە وئ یاریی تۆرانی، یان پلانی، یان تۆسانی، یان توبیشانی.

پلۆخ: پۆخ، «ئەز کرم یەکسەر پلۆخ» "جزیری".

پلخانه: (۱) رەنی یە بەر (انهبیار جگری).

پلخین: بریتییە ژ پرەقاپرەقا تڤهنگ و تۆیان.

پلدان: قوتانا لەمزیت مەژۆفانە (دقات النبض).

پلپلک: سببیهت مریشکانە.

پنجاڤ: ئەو گیای خوارنێ کوناش رونا و پيشازیدا سۆرکەن و بقلین، سەوزەوات، زەرزهوات.

پنر: ئەو دەست و پیت کولەک ناڤ ئاقیدا بيمين و چرچ ببن.

پنرینر: چرچی بەکی گەلەک.

پنتی: بنیتره پنتیک.

پنرپون: چرچ بوون، قورمچین.

پنگاڤ: گولاف.

پنگه: بنیتره پونگ.

پندر: پنر، چرچ.

پنگر: بنیتره پندر.

پنگرکیتش: پەنگرکیتش، پەلگر.

پنو: فالو (رقعه).

پنی: پینه (رقعه).

پنیکرن: پینه کرن.

پنی دۆز: ئەو کەسە کولەکان پنی دکەت. بۆ مرۆڤی چەپ و چویرکەر ئی تیت.

پنه: خوانک.

پندهپیر: داپیروشک.

پنچ: دەرمانی عەردی شکەستی هەم دبیژنە بنه گیای، پنچ و بنج.

پویت: پووت.

پویتال: پووتال.

پویتک: پووتک، نەخۆشی بەکە.

پویچ: بنیتره پوچ.

پویچەل: = =

پویپ: بنیتره پوور.

پویپه: بنیتره پووره.

پویرت: بنیتره پوورت.

پویرتویی: پوورتویی.

پویز: پووز.

پویش: بنیتره پووس.

پویشۆ: پووشو.

پویل: بنیتره پوول.

پویلا: بنیتره پولا.

پلمژیاگ: سیسبویی، چرمسی.

پلویا: دەست و تیل و پی.

پلویۆ: فاکوفیک.

پلتکیان: تیکوهریوون، بەردی کەفتن.

پلوپووش: گیایی هسک.

پلۆر: پەلوی، پەلویله.

پلوور: پلووسک، سوولاف، میرزیه، سۆلینا ئاقیت پیس (مجاری المیاه القذره).

پلوورژەن: پلوول بیژن.

پلۆره: سەلەمیش (کوارە النحل).

پلووسگرد: حاجی رەشک.

پله پرتکی: پەلەپرتکی، پەلەقاژە (سکرە الموت).

پله ترازیان: پله ترازان، پەشیمانی، خاقبوون، فکرتیکچوون.

پله تسیان: پله ترازیان.

پلیکانه: پله کانه، پله کان، لیسک، پەیژە.

پله تیان: پشته گیری.

پلۆسک: بنیتره پلوور.

پله ترازان: تیکچوونا فکری.

پله کان: بنیتره پەیژە.

پله کانه: » »

پلیان: کەفتن.

پلییسرگ: قەرناقووجه.

پلییسکه: بنیتره پەیژە.

پلۆکاتی: پلۆکی (مقایضه).

پله له شت بری: پەلەشت بری، ئەو دەرمانە کولە دژی عفونەتی بیت.

پەلەمار: ئیترش.

پن: خال (نقطه).

پند: ئەو سپیکن کولە کە نه لەشی مریشکان (طبوخ الدجاج).

پنده پند: پته پت، بۆلەبۆل، قوونا مریشکی.

پندرۆ: پندرۆک (صرم).

پنتک: مرۆڤی پەست و بەدئەسل.

پنتیک: پنتی، ئەو مرۆڤە کولە هیچ گوهی خو ناده ته پاکژی بی.

ت

تاپاز: مه زن، زه لامباش.
تات: بریتیییه لژنا کۆشی تات بیت (قرن)، تاته بهرد،
حه لانه بهر، زمانه کئی ئیرانییه: «من زمانی تات نازانم»
"پیره میگرد"، باب. ئەو ژنی کوب ته گهرا ههستیکی
مندالدانی (رحم) وی گرتی بیت.
تاتا: داڤداڤ.
تاتۆ: باب.
تاتک: خویشکا مه زنتر.
تاته بهرد: بنیره تات.
تاتی: ته حتی (لبد).
تاته شور: ته ختی مری سه رشوشتنی.
تاج: عه ره بکاری بوویه ژ (تاگ)ی، ئەم مژگی هه
عه ره بکارییه که ی بکار تینن، تانج، تاگ وشه کا میدییه.
تاج خروس: گول قه دیفه، کۆفیکا دیکلی.
تاجدار: خودان تاج.
تاجی سه رم: جی شانازییا من.
تاجی: تانجی، تاژی.
تاجیک: (یان تاجیک) بیجگهی تر کو مغولان به گشتی و
ئیرانیان بوژیهی. دانیشتییت تاجیکستانی نوکه.
تاجه: تازه.
تاخ: رهندهک، گهر، گهرهک، کۆی.
تاخیره: بهخت (تالع، حظ).
تاخه: ته خه یی تووتنی.
تاخم: دهسته، تاقم.
تاخورک: گارت، گاری.
تاخت: بهرداگرتن، ئیبرش، په لامار.
تاختکرن: ئیبرش کرن.

ت: چاره مین تیپه ژ تیپیت چه چه یی کوردی کو بحسابا
ئه بجهدی دبینه ژماره ۴، تیپه کی سازو بیده نگه.
تا: (۱) تا و لهز؛ (۲) تایی دارئ، تایی به ندکی؛ (۳) هه تا.
تاییس: (یان تاییس) ناڤی وی ژنی به کو ملله تی خو خائین
بوو بووو و بووه یاری ئەسکه ندرئ بوت په رستی مه قدوونی،
وی ئەسکه ندهر پالدا هه تا ته ختی جه مشید سۆت. ئەف ژنه
بوو پییشه و بو هه خائینه کی کو لگه ل دوژمنی شه ره ف و
مللهت و قه وم و دینی خو جۆت بووی و خو فرۆتی.
تاب: (۱) تریفه، چرفه، تریفه، دره خسه نده، روژناک، روژنا،
رهوشه ن، شعله به ریق؛ (۲) توانا؛ (۳) پیچ و تاب.
تابان: دره خشان، رهوشه ن.
تاپار: لا پار.
تابگه: جی راهه ستانا که شتیان، مینا.
تابدار: گه لهک روژ، شه فهدار، پر خه لهک.
تابستان: تاوستان، هاڤین.
تابستانگه: تاوستانگه، هاڤینه هه وار، هاڤینگه (مصیف).
تابهر: تاپر، تابدر، تاپرک.
تابیلی: دهق و دهق (صراحه).
تابۆت: داره بازه، دارته م.
تابه: تاوه (مه قلی).
تابرا: برابهک ته نی.
تابهرک: لاکیشی به رک، نیف به رک.
تابدر: بنیره تابه ر.
تاپۆ: (۱) تارمایی یا تشتییه، قه باله یه که (سند) دهولهت دده ته
خودان ملکان؛ (۲) دیو، هه یولا.
تاپر: قرمه، تفه نگا نیچیری.
تاپوو: بنیره، تاپۆ.

- تاخت و تاز:** تالانکرن، بسهردا گرتن (سلب، نهب).
- تار:** (۱) تاریک؛ (۲) نهو داڤیت بهندکینه کولتهفن کرنیدا سهر دریژی بی تیتته راجاندن، پیچهوانا پوودیه، دبیتزن: «تار و پوود» (تار: سهر دریژی بیته و پوود: سهرپانی بی) دبیتزنه گۆشتی دوری ددانانژی: پوود، پوو، پووی، پوو، چکو نهوژی لدوری ددانان سهرپانی بی. «تار» ناقسه بۆ تاریکی، دبیتزن: تار، تاری، تاریک، تیره، تیر، تیره بی؛ مهعنا ظلمه تی، رهشی، غسول، نالۆزی، بهلا، بهدی، زعلی، بی تالعی فه دگریت؛ (۳) هه یفا تاری، هه یفه کی بهاری به؛ (۴) ته مبور، نامرازیکی موسیقی به.
- تاری:** تاریک (ظلمه).
- تاریکی:** تاری یاتی.
- تار و مار:** لناقبرن، لیک به لاقبوون، بیژان.
- تاراج:** تالان (سلب، نهب).
- تاراجکهر:** تالانکهر.
- تار و تۆز:** تارباتیا ئیکجار زۆر.
- تارمه:** کۆمه لی کای، نهوانی کور هخیت وی بهرهلانه و زۆرتر ل پیشی یا خانی تیتته درست کرن.
- تارمایی:** رهشاتی بی ژ دوورقه دیار (شیخ، هیولا).
- تارا:** پیچه بی بهرچاقی بویکی (برقع العروس).
- تارلیدهر:** نهو کهسه کو تاری لیددهت، تارژهن.
- تارژهن:** بئیره تارلیدهر.
- تارکرن:** تهقسیم کرن، ژیک بیژاندن.
- تاریک:** تاری، (دژ) ی رۆناهی به.
- تاریخ:** مپۆوو، دیرۆک.
- تاری شهو:** تاری شهف.
- تاری گهو:** تاری گهروک، سهگ و گورگ.
- تارگان:** گهفی خراب.
- تاریاگ:** تاری کری، نهو ژنه یا داپۆشی.
- تاری داهتن:** ئیرشکرنا تاری بی بسهرزه مینیدا.
- تاریک و رۆن:** بئیره تاری گهو.
- تاریستان:** کیشهری تاریکی بی.
- تارپ:** دیاری، هه دبه.
- تاریان:** تۆریان، زیزبوون.
- تازی:** عهره ب، روس، بههی پرسه.
- تازیک:** عهره بی.
- تازی زمان:** عهره بی زمان، عهره ب زمان.
- تازه:** نو، جوان.
- تازیان:** نیریاز، لوتی.
- تازیانه:** شفق، تازی (تعزیه).
- تازاندن:** تۆزاندن، ئیشاندن، تهزاندن، فه تهزاندن.
- تازه قوله:** باله ته.
- تازه پیگه شتوو:** تازه هه بی بووی، تازه دهوله تمه ندبووی، گه شتی، بالغ.
- تازه برین:** مرۆفی کو تازه دلسۆتی.
- تازه روو:** دیم و روین تازه و جوان.
- تازه بی:** جوانی، پاکژی.
- تاژی:** (۱) تانجی؛ (۲) عهره ب؛ (۳) بهرهبابه کی عهره بانه ل (باشک و بحرانی) نیشته جینه. نهسلن واژه بی (تازی) ب «ز» فارسی و بوویه تاژی ب «ژ» کوردی، ژبه ر هندی تاژی و تازی هه مراد بی عهره به و تانجیه؛ (۴) گیانداره که وه کی سهی به لی لاواز تره و کیم موو تره.
- تاژیک:** تاجیک.
- تاژان:** تایی مه زن کو گه له ک تاییت گچکه پیقه بن ژ داری فه کری بن.
- تاژان:** ژ «تازیان» بی فارسیقه هاتیه و کوردکاری بوویه، شفق، جهلده.
- تاس:** (۱) ترار؛ (۲) تاسیان و تیکچۆن، بیهۆش بوون؛ (۳) بی موو.
- تاسیان:** بیهۆش بوون، ناگا ل خۆ نه مان (غیبویه).
- تاسیاز:** نهوه کو یاری یان بنه ری دکهن.
- تاسمه عرووفی:** ته نجه.
- تاسب:** دوژمن.
- تاسی:** دوژمنی، دوژمناتی.
- تاسکولاو:** تاسکولاف، نهو کولافی ژنکایه کو زیریت کونکری پیقه دکهن.
- تاسوخ:** خوارنه کی نازک و خۆش و کیم.
- تاسمه:** ته سمه.
- تاسه کردن:** ئاره زوو کردن.
- تاسه:** ئاره زوو (اشتیاق).
- تاسیرنه فه:** تاسیان، بیهۆش بوون (استغراب).
- تاشت:** تیشته بزراقی زازایان و بۆتان.

تاشتنی: بڼیږه تاشت.	تاقم: بڼیږه تاخم.
تاشین: تراشین، لثاقیستاییدا «تاشته» هاتیبه تراشین، نه سلنی هر دو واژه بیان ثاقیستیبه.	تاقیگه: نازمایشگاه (مختبر) (ع، ک).
تاشیار: تاشه فان، سهرتاش (حلاق).	تاقه مرؤف: یه کانه، تاقانه.
تاشک: مرؤفی چاپوک و زیرهک و بیپیز.	تاقمانجلوت: کهت یان جوت؟، یاری یه که.
تاشاندن: توره دان، نه دهب کرن.	تاقمانه جفت: بڼیږه تاقمانه جوت.
تاشاندی: توردابی، نه دهب کری.	تاقی: نه زمون، نازمایش (ع، ک).
تاشی: ته شی (فلک).	تاقیکرن: نه زمون کرن، نازمایش کرن.
تاشه فان: بڼیږه تاشیار.	تاقیکهر: نه زمون کهر (ع، ک).
تاش: ره گن رانه بردیچ چاووگا (تاشین) دبیسته پاشگرو زور مهبهستان دگه هینیت: دارتاش، سهرتاش.	تاقلوق: تاقلوقه، هر تشته کی نه پیکو بی سهروبهر.
تاشین: تراشین، تهراشین.	تاقلوقه: بڼیږه تاقلوق.
تاف: هه رت (اوج)، گهرم گهرمه (مصیبه، مغمامر)، ثاقابوش: «تافی وی یه: هه رته تی وی یه».	تاک: ته نیا، ته نی (وحید).
تافگه: جی روونشتنا بهر هه تافی.	تاکیش: مه یلدار، لاگیر، لاکیش (منحاز).
تافال: سیفانده، سوانده.	تاکیشی: مه یلدار، لاگیری، لاکیشی (انحياز).
تافه: دهنگی ثاف و بایی زور.	تاکانه: بڼیږه تاقانه.
تافره شک: نهو تشته کو مرؤف سوورته تی وی فهرق ناکهت، ده وال، دیو، هه یولا.	تاکبوون: تاکبوونه وه، چهرت بوون، ژتیک جودا بوون.
تاف: هه تاف، تافی بی بارانی، پیلی تشتی، توف، توف.	تاکبوونه وه: بڼیږه تاکبوون.
تافل: هادری.	تاکتاک کهره: توک، کونده به بو، بوم.
تافه هیف: شه فا رون به یقی، مانگه شه و (مهتاب).	تاکمانه لوت: بڼیږه تاقمانه لوت.
تافکه تن: نیزیکی خورثاقایی.	تاکتوک: کهت کهت، که توکوت.
تافه لاتن: روژه لاتن.	تاکوته را: ته را و به را، ژتیک بژبان.
تافره ش: تافره شک، رهشکه پییشکه (شیخ).	تاک و تاک: ته کوتهک، پیلافتیت هر دو کهت ژتیک نه بن.
تافدان: تاودان، ئیرش کرن (هجوم).	تاکه و لژکه: تاقلوقه، نه پیک.
تافگه: سویلافت (شلاله).	تاک هه لکه فتن: لاپه ریز، لادهر.
تافیتر: تاته بهرد، تاویتر، خاویتر، یان تاشه بهر.	تاکهی: هه تا کهنگی؟ پرسا زه مانی دگه هینیت.
تاق: (۱) تاقی دیواری، ئاسمان تاقه ئانکو عه رده (تاقه رووسه)؛ (۲) نوباف، (۳) (طاق) که وانه یی، ئاقدی، نه یوانی ئاقدی، ئاسمان: «دقی طاق، دقی خانی، مه عیش و ئیمنی کانی؟ - که سی دهست دت ژ دهورانی، نهاله ک فنی گولستان» «جزیری».	تال: (۱) ته حل، ته عمل (مر)؛ (۲) رهنگی زهری تاری؛ (۳) مازی بی قوتای، گه مار، «تال» یان «ته حل» بیجگه ی مه عنا ژیر، (لفظ) ی کو بهرام بهری شرنیه گه لهک مه بهست و مه عنایان ددهت وه کی: ژبان تال، روژه کی ته حل و تشه، تالاف، تال بوون: «خو ته حل و ترش نه که»، ره شتاله، یان رهش ته حله، ته حله رهش.
تاقانه: تاقه مرؤف، یهک، لووس (وحید)؛	تالی: ته حلی، ته علی، نه خوش، توبشی، روژا ته نگاف، روژا بیا و وه شن.
تاقیکه: بماله.	تالیشک: گیایه کی بهاریه زور تاله، هم دبیزنه زرافنی گیانداران ژی.
تاقاقه: توتیک، توک، توتی.	تالوکه: بڼیږه تالوکه.
	تالیکه: = =

تامار: گریبیت خهوی کو چاقبیت مرۆقی دگرن: «تهمارهکا خهوی چاقبیت من گرتن من دونیا نهددیت»؛ تهمار و تامار هر دو درستن، رهه، ریشه، دهمار.

تامرۆ: تام و بین.

تامهتیتک: خوارنا گهلهک بلهزته.

تامیسک: تامیس، تامیز، تامیزکه، تامیسکه.

تامور: تۆمار، تویمار (سجل).

تان: (۱) تانوکیت ددهنه دورا رهز و بیستان و مالات و هر تشتهکی. (۲) ناخفتنیت ب تیقل و مهبهستدار.

تانقوت: تانیج باش چیکری و شداندی و قوتای.

تانۆتی: بشۆرهی، ئه و نهساخی به کو ژبهه خه مهکی مهزن چیدبیت.

تانه: عهوی دکه فیهته سه چاقی مرۆقان، باله ته.

تانیتقوتان: گازنده و لۆمه لیکن (تویخ).

تانج: بنیره تاج.

تانجۆکه: پرچا ناچاقی کچیت بچوکه کو بلند دکهن و بمویب سه ریشه گریددهن.

تانته: رایهل، ئه و داغن کو راست و راست تینه راجاندن و تهقن تیهوهر دکهن: «دیدهم چون میقرازی بی شه تیت تیرکهرد - دات جه تانتهی وهسل جه وهپه رش و بهرد» "مهولهوی".

تانجی: تاژی، تازی.

تانجی پیغه مبه: گولهکی جوانه.

تانجیهقان: تاژی خودانکهه.

تانویۆ: بریتیهه ژ نژاد و رهگزی تار و پوود.

تاو: هجووم و ئیرش بتوندی، تاقی بارانی.

تاوه: ئاغلهویک، مهقلی.

تاودان: تاو، ئیرش کرن.

تاوه بهر: بنیره تاویر.

تاویر: تاقه بهر، سیله بهر، هه لانه بهر، به ره سیلک، خاویر: «چون دور نه دوری دلپه ری خاویران - ته م جه م بی نه روی ناوان تاویران» "مهولهوی".

تاوسان: ها قین، هاوین.

تاوستان: بنیره تاوسان.

تاویان: هه لیان (ذوبان)، د شه بهکی و کرمانجیا ژیری تیت.

تاوی: (محموم) بریتیهه ژ تشتی کیم رهنگ.

تالویکه: بلهز ژ (تهلهکه) ی کوردکاری بوویه، تالوکه، تالیکه.

تالۆکهیی: لهزی.

تالاو: زه نهک، ئافگیر، شوژاف، کنایه ته ژ خه م و په ژاره و کوخان.

تالک: زاله، زه راث، ژاله، تالکه گوندۆر.

تالکه گوندۆر: گوندۆری هیژ نه گه شتی و تال (عجور، عاجور).

تالان: (نهب)، تالو، چه پاو.

تالانجی: تالانکهه.

تالانگری: ئه و که سه کو تالان بووی.

تالانی: مالیج تالانی به.

تالوی: زه نه کزاری (مستقع).

تالبون: تووره بوون.

تالغ: سنوور، کهوشه، توخیب.

تالدان: مازی بی هور ب سه تشتی وه رکن، گه مار کرن.

تالیشاری: تالیشاری، ده زمانه کی زه ره و زیده ته حله، زه رهنده، گیاهه که.

تالگ: بنیره تالک.

تالیش: بنیره تالیشک.

تالار: هه یوان (قاعه): «گریکی خوی له طور جاری - که مووسا دی له سه ر داری / ئه من دیتم له تالاری - ده سا چۆن ئۆقره ناتاری» "هه ژار".

تام: چیژ.

تامکرن: چیژین، چیژان.

تامه زۆ: بیبار، ناکام، موشتاق.

تامه زۆ: بنیره تامه زۆ.

تامه زۆیی: مه حروومی، بهه زهت، ناکامی (مشتاقی).

تامدار: تامخۆش (طیب).

تامدان: روو کیش کرنا ریخی بزیری (تحلیه).

تامژاندن: چیژاندنا مندالی بو فیربوونا زادخواری.

تامژین: فیربوونا مندالی بو خواری.

تامسار: تشتی تام نه خۆش، مرۆقی ههستی گران.

تامات: «طامات» ناخفتنیت چرنا و فرنا، هه لهق مه لهق، که سه یکو بدرۆ و ئیدعا ولایه تیج بناخفتنیت نه لیک و به لاث که ت (شطحات): «گوناهو هه و طامات - هه لئاگریت خه رابات» "جزیری".

تاویاتی: تاویه‌تی، ئەو کەسێ تووشی تایی بوویه.

تاویه‌تی: بئیره تاویاتی.

تاوله‌رز: تا سار و تا گهرم.

تاوله: گژنیش، گزیره.

تاوک: داره‌کی دیاره، گه‌له‌ک مه‌زن دبیت لچیا بئیت کوردستانی زۆره.

تاوی: شیبان.

تاویاو: بئیره تاوله‌رز.

تاوس: ته‌یره‌کی زۆر پرنیگاره، له‌ندستانی دژیت و بالنده‌کی پیروزه ل جه‌م ئیزدیان.

تاوسی: ئەو ره‌نگه‌ کو وه‌کی تاوسی بئیت.

تاوهر: پفدانک.

تاوور: ته‌حه‌مول.

تاوه‌گۆزه: ناڤی هه‌ریمه‌کیه‌ ل هه‌ورامان، یان ناڤی به‌ره‌باهه‌کیه‌ لویری تابعی سه‌رشانه‌یه. دبیتژن: بزراڤی تاوه‌گۆزی مه‌وله‌وی (عبدالرحیم) شیعر گۆتیه.

تاوکار: ریخته‌گهر (عامل الاذابه، اذابه‌ الحدید).

تاوکاری: ریخته‌گهری (عمل الاذابه، عمل اذابه‌ الحدید).

تاوان: گونا، گونه‌ه.

تاوانبار: گونه‌ه‌بار (مذنب).

تاوانباری: گونه‌ه‌کاری.

تاوانکه‌ر: گونه‌ه‌که‌ر.

تاوانکه‌رن: گونه‌ه‌که‌رن.

تاواندار: خودان گونه‌ه.

تاوتۆکه‌رن: دو تشت به‌رامبه‌ری هه‌شکه‌رن، برنه‌ به‌ر ئیک، هه‌شکه‌رن.

تایه: گدیش، گیشه.

تایه‌کیش: مه‌لۆکیش، ئەو کەسه‌ کو مه‌لۆکان کۆم دکه‌ته‌ سه‌ر یه‌ک و دکه‌ته‌ تایه.

تایفی: جوهره‌ تری‌یه‌کی زۆر سپه‌هی و به‌رکه‌تی یه.

تایه‌ت: خومال، وێژه (خاص، خصوص).

تایه‌تی: خۆمالی، وێژه‌یی (خصوصی).

تاین: ناوبراو (مذکور).

تاینجه: جوهری بچووک.

تاینه: بووک خه‌ملین (ماشطه).

تایس: ره‌فره‌قۆک.

تایۆ: (١) تارمایی (هیسولا، ده‌وال؛ ٢) (سه‌نه‌دی ملکی) ره‌نگه‌ ژ تاپۆیی ترکیقه‌ هاتبسته‌ ناڤ کوردیدا.

تفک: (منقل).

ته: جه‌ی ناڤی کەسی دووه‌می تاکه، وه‌کی: «ته‌ گۆت، ته‌بر، ته‌دا، ته‌خوار، ئەفه‌د (حاله‌تی بکه‌ریدا «من گۆته‌ ته‌، ئەز دیدهمه‌ ته‌، ئەز هاتمه‌ نک ته‌» ئەفه‌ژی د حاله‌ی به‌رکاریدا «ته‌» ل کرمانجیا ژۆری گه‌له‌ک بکار تیت، ته‌غه‌ر د رابردی دا دبسته‌ نیهاد یان بکه‌ر، کیم جار دبسته‌ به‌رکار، به‌لی د رانه‌بردی یدا زۆرتر نه‌به‌رکار یان گوزاره‌یه‌ به‌لی د ئەورامیدا له‌می حاله‌تدا هه‌ر بکه‌ره، (ته‌) ده‌می دبسته‌ بکه‌ر ته‌نی دچینه‌ سه‌ر کاریت تیه‌ر.

ته‌ئل: بئیره‌ تال.

ته‌ئنا: ته‌نها، ب تنی، ته‌نی، ته‌نیا.

ته‌ئنۆ: بئیره‌ ته‌ئنا.

ته‌ب: ته‌پ، بیهۆشی، تا.

ته‌ب ته‌بی: ته‌پ ته‌پی، بیهۆش (مجدوب، مصروع).

ته‌بار: (١) حدوود، که‌وشه‌ن، سنوو؛ (٢) بره‌ک، جه‌وسه‌ر، ره‌سه‌ن، بنیات، دودمان (نسب، اصل).

ته‌به‌رژین: نه‌جه‌خ، ته‌ورژین.

ته‌بیت: ئارام، ئۆقره‌ گرتن.

ته‌بیتن: ئارامی، "جزیری" فه‌رموویه: «کودی بیتن ته‌بیتنا دل».

ته‌با: (١) لگه‌ل، پیکشه، تفاق، (٣) ناڤ برن، فه‌نا، هه‌ده‌ر "جزیری" فه‌رموویه: «جان دبر و دل ته‌با».

ته‌بایی: تفاق، پیکه‌قه‌یی.

ته‌بانه: بانگوردان، بانگوران، باگوردان، بان گه‌ردان.

ته‌به‌کی: سم کولی، کول بوونا سمیت مه‌ر و بزانه.

ته‌به‌له: تابلۆ.

ته‌به‌لی سه‌ر: تۆقه‌ی سه‌ر، بانێ سه‌ری (ع، ک).

ته‌بۆ: کړنی، ته‌پۆ.

ته‌به‌ک: (طبق) (ع، ک).

ته‌باره: بریار.

ته‌به‌ل: هه‌ده‌ک شیشه‌بیت خرن بچووک یاریا پیدکه‌ن.

ته‌بغه: ته‌پاله.

ته‌بخته‌ر: برقه‌ برقا ئستیران، ئەف وازه‌یه‌ ژ دو پارچه‌یان درست بوویه: «ته‌به + نه‌خته‌ر»، «ته‌به» ب مه‌عنا ره‌جفین و له‌رزیه.

ته‌بخته‌ر: ته‌بخته‌ر، ئەو کەسێ تووشی تایی بوویه.

ته‌بختی: بئیره ته‌بختی.

ته‌بخته‌رز: ته‌سار و ته‌گهرم.

ته‌بخته‌له: ته‌گزیره.

ته‌بخته‌وک: داره‌کی دیاره، گه‌له‌ک مه‌زن دبیت لچیا بئیت کوردستانی زۆره.

ته‌بختی: شیبان.

ته‌بختیاو: بئیره ته‌بخته‌رز.

ته‌بختاوس: ته‌یره‌کی زۆر پرنیگاره، له‌ندستانی دژیت و بالنده‌کی پیروزه ل جه‌م ئیزدیان.

ته‌بختاوسی: ئەو ره‌نگه‌ کو وه‌کی ته‌بختاوسی بئیت.

ته‌بختاوه‌ر: پفدانک.

ته‌بختاوور: ته‌حه‌مول.

ته‌بختاوه‌گۆزه: ناڤی هه‌ریمه‌کیه‌ ل هه‌ورامان، یان ناڤی به‌ره‌باهه‌کیه‌ لویری تابعی سه‌رشانه‌یه. دبیتژن: بزراڤی تاوه‌گۆزی مه‌وله‌وی (عبدالرحیم) شیعر گۆتیه.

ته‌بختاوکار: ریخته‌گهر (عامل الاذابه، اذابه‌ الحدید).

ته‌بختاوکاری: ریخته‌گهری (عمل الاذابه، عمل اذابه‌ الحدید).

ته‌بختاوان: گونا، گونه‌ه.

ته‌بختاوانبار: گونه‌ه‌بار (مذنب).

ته‌بختاوانباری: گونه‌ه‌کاری.

ته‌بختاوانکه‌ر: گونه‌ه‌که‌ر.

ته‌بختاوانکه‌رن: گونه‌ه‌که‌رن.

ته‌بختاواندار: خودان گونه‌ه.

ته‌بختاوتۆکه‌رن: دو تشت به‌رامبه‌ری هه‌شکه‌رن، برنه‌ به‌ر ئیک، هه‌شکه‌رن.

ته‌بختتایه: گدیش، گیشه.

ته‌بختتایه‌کیش: مه‌لۆکیش، ئەو کەسه‌ کو مه‌لۆکان کۆم دکه‌ته‌ سه‌ر یه‌ک و دکه‌ته‌ تایه.

ته‌بختتایفی: جوهره‌ تری‌یه‌کی زۆر سپه‌هی و به‌رکه‌تی یه.

ته‌بختتایه‌ت: خومال، وێژه (خاص، خصوص).

ته‌بختتایه‌تی: خۆمالی، وێژه‌یی (خصوصی).

ته‌بختتاین: ناوبراو (مذکور).

ته‌بختتاینجه: جوهری بچووک.

ته‌بختتاینه: بووک خه‌ملین (ماشطه).

ته‌بختتایس: ره‌فره‌قۆک.

ئەختەرژى ئىستېرەيە . (تېختر) عەرەبى ژ فېرە عەرەبكارى بوويە : تەبەختەر و بەختيار و بەختەوەر و ھەمى ژ يەك رېشەنە ، مەعناییت وان دچنە بال يەك ، ب مەعنا لەرزە و لڤينا ئىستېرانەوہ .

تەبەتۆر : تەفنى پېرى (نسيح العنكبوت) ، بەلى بۆرە مرۆڭ دېتېژن : «تەنبەتۆر» ژ «تەفن + تۆر» يە .

تەپ : ئەڭ واژەيە لئاقبىستايدا «تەپە» ھاتىيە : تەپ ، تاب ، ورامانا گەرماو بريقەدار بوونى ددەت ، تەبو تا . (صرع) ، تەپ ب مەعنا دەرکەفتو و ژ خو دەرچۆن (غائط) ھاتىيە ب مەعنا (مجدوب) ژى ھاتىيە .

تەپاک : ئەو قور و زېلەيە كوسەلەمىشكان دھوبن و سواق ددەن .

تەپالە : تەبغە ، تەپكە رېخى كوشك بوويى .

تەپان : دۆزى دەرگەي ، نەوعەكى داسى دروونى يە .

تەپكيان : تەپكېن ، ھورگومېن ، ھەرفان ، رووخيان .

تەپيان : بىتېرە تەپكيان .

تەپاندىن : ھەرفاندىن ، ويران كرن ، تەپك و تەپالە چىكرن .

تەپاوتل : مەيلدان .

تەپپە : ئەو دەنگە ژ كەفتنا تىشتەكى تىت .

تەپتەپە : ماتۆرسىكل (دراجه نارىه) .

تەپىخ : ويران ، خاپوور .

تەپدان : كۆم كرنا تىشتى و چ ل جىدا نەھيلان .

تەپدانسەر : ئېرش برنە سەر و داگير كرن .

تەپرەش : ديلەوار ، خيانەتكەر (حيال) .

تەپس : پىقتوت لىكرن .

تەپسەر : بى دەنگ ، بى دەستھەلات ، ستەم ديدە .

تەپسەرگرن : بى دەنگ كرن ، بى رىز كرن ، سەركوت كرن .

تەپك : تەپالە .

تەپكېن : بىتېرە تەپكيان .

تەپتەبى : تەبتەبى (مصروع) .

تەپۆز : مىگوار ، دۆچچەك ، گورز .

تەپتەپىنە : بىتېرە تەپالە .

تەپ و كور : كپ و كپ .

تەپۆ : مرۆڭى دەرگەپۆيە ژبەر ددان كەفتنى .

تەپلەك : مرۆڭى قەلەو و دەست و بى كورت .

تەپلۆك : بىتېرە تەپالە .

تەپۆنم : تەم و ھوورە باران .

تەپپە : گر (تل) .

تەپۆلكە : گرگ ، تەپۆلكە .

تەپشوو : تەفشى (قدوم) ، تىشتە ، دىشتە .

تەپكرن : ژ ترسا خو عەوارە كرن (تملص) .

تەپك : بەرەكە دادىنە سەر كۆركەكى و داركە زراڭ ددەنە بەر ،

ھەر دەمىكو تەپرەك نىتېزىك بوو بو خوارنا ئەو تۆمكىت كو

بەرى ھنگى كرىيە ناڭ كوركى ، ئەو دار ژبەر دچىت ، ئەو بەر

دكەڭىتە سەر دەرى كۆركى و ئەو تەير ل بن دا دمىنىت .

تەپك ديسان برىتېيە ژ بىلان ، تەپالە .

تەپلەگرن : ئەو كەسە كو لئاخفتنان دا دەلنگڭىت .

تەپ و تۆز : گەرد و غوبار .

تەپۆلكە : گرگى پچوك ، تەل .

تەتى : ئاڧدەستخانە ، تەتېخانە ، ئەدەبخانە .

تەتېخانە : ئەدەبخانە .

تەتك : پاش قونتاخ .

تەتەر : پۆست ، پەيك ، بەرىد ، قەومەكى ديارن ، تەتار ، مەغول .

تەتە : لەلە .

تەتەلە : دارەكى پان يان بەرەكى پانە بۆل سەر نڭىسىنى بكار

تېت ، (لوح) ، "ھەزار" ل "مەم و زىن" دا فەرموويە : «پېش

ھەر شتى كارسازى زانا - ھىنا تەتەلە و بنووسى دانا» .

تەتەشۆر : جى مرى شوشتنى .

تەتلەمىران : ۱) كرمەكە بەرى ديار دىت ، رەنگى وى رەشە

يان زەرە ، جىسمى وى وەكى قەدىفەيە ، دوو رىزە ، پى لىن

زكى وى ھەنە و سەرى وى رەشە ؛ ۲) يارى يەكى

بچووكانە ، تەقلەمىران .

تەتەق : توتوق ، خىڭھەت .

تەتك : دەستكېش ، دەست گورگ ، دەست گورپە .

تەترەك : تەزرە ، تەرگ ، تەوەرگ .

تەتلە : پاك كرنا دەخلى بەھويشكە فك كرنى .

تەتەرى : سماق .

تەتتە : تىشتى جوان .

تەح : مخابن ، تەحەم ، پەيڧا سەرسۆرمان و مخابنىيى .

تەحەم : بىتېرە تەح .

تەحرە : نېڧرۆ دەمى گەرمى .

تەحرە گەكرن : بىنڧەدانا نېڧرۆيى ، گەرما نېڧرۆيى .

- ته حین:** دوشاوی کونجی (شیرج).
ته حره گاه: ته حره گه، نیفرۆیا گهرم.
ته حسین: خلیسکان، خولیسیان.
ته حسۆک: جهی حولی.
ته حتی: تاتی، لباد.
ته حره گاه: جی ئسترحة تی ددهمی گهرمای دا.
ته حهم: بنیره ته ح.
ته خته: پان و بهرینیا قوماشییه.
ته خ: واژه به که دبیره گایی دا پشت و پاشی بجیت، هم دبیرن «تخ».
ته خهر: ته غهر، زۆریه، پرانی جارن.
ته غاره: نهو لینکه کو شهره تا دوشاقتی تیدا تیتته سافی کرن.
ته غار: ل عراقی «۲۰» وه زنه یه.
ته خت: راست و هه موار، قه رویتله.
ته ختی جهمشید: بنیره پرس پلیس.
ته خته: ده په داره کتی پان، ده په بهر کتی پان.
ته خته بویت: ته خته بویت، ته خته بووت، ته خته بووت، ته خته کالۆز، ته خته کالۆس، جوره کرنی به که.
ته ختگاه: ته ختگه، پای ته خت.
ته خت و بهخت: بهر په پری تالعی (لوحه الحظ).
ته خته بهر: حه لانه بهر.
ته خت و تاراج: راست کرن و تالان کرن ئانکو ویران و تالان.
ته خت گردن: ته خت کرن، راست کرن.
ته ختیوون: راستیوون.
ته ختان: عهردی راست.
ته ختایی: ته ختاتی.
ته خته بهند: نهو ته خته کو هه می ره خیتی وی جاغ کرینه، مه زه لکا بته خته یی قه بر کری یه.
ته خته زهنگ: ئاسنهک بوول (دائران) دا لیددان لجتی سه عه تی.
ته خوا: له باتی، له جاتی، لجتی (بدلاعن): «شیرعی ویم ته خوی سه مستوور سازی - لیدهر سانه ی چی هه تاریش گازی» مهوله وی".
ته خته پۆش: عهردی به لانه بهر، نه خافتی، تاقتیر.
ته خته سی: نهو پارچه تاتیبه کول قوتابخانا بچووک ته خته ره شی پتی پاک دکهن.
ته خسیر: تایی سفک.
- ته خلیت:** لاسایی، ته قلید (ک، ع).
ته خه: پیچه کیت توتتی.
ته خته کورت: عه قل سفک (سفیه، المتخلف عقلیا).
ته خته بن: ملخه، ملخه یی کو ددهنه بن ناشی.
ته ختک: سینییا مهزن (صحن کبیر).
ته خمین: گوزاف (ک، ع).
ته خم: ته خمه.
ته خته ماله: ده ستگایه که زه فیان پاشی کیتلانی پی تیل و ساف دکهن.
ته خج: به چکه شه ینان.
ته خس: مزاش.
ته خهر: عه شیرت، فامیل.
ته دوانه: جیمک، دووقولوو.
ته راد: گوشتی سهر په راسووانه، ته راف.
ته ر: نه هشک، جوان، خو شکرک، ته رلان، گهنج، نوو.
ته رزی: گیانداری تازه یان نوو زایی.
ته رازو: ته رازی، بو کیشان و دیار کرنا کیشا تستان بکار تیت.
ته رازی: بنیره ته رازوو.
ته راشکاری: تاشیاری، تاشینا دار یا ناسنی.
ته راشخانه: جهی ته راشکاری.
ته رسا: ترسکار، بیمدار، ژ خودی ترس، فهله. نهف واژه به د کوردی و فارسیدا گه له ک که فته، شاعریت کوردا بو مه سیحیان بکار برینه، "مورته زاخانی نه رکه وازی" فه رموویه: «گهر و نه سارا و ته رسا و بوت په رست - نابینا و نه عه رج، ده ستدار و بیده ست».
ته راش: ته راشییدن، تاشین، تراشین، تاش و ته واش و ته راش، هه می ژ تاشته یی ئاقبستی هاتینه. هه م ئاقبستیاین «ته فاشته» ژی تیتته بهرچاف.
ته رجۆ: په رجۆ، کرمژی (معجزه).
ته رج: شه بباک، په نجه ره، ده لاقه (شه به کبه).
ته راف: دیتلاندن (ترشح).
ته راز: زارافه که ژ ته رازووین.
ته رانه: ترانه.
ته ره زای: هه ره حیوانه کی کو تازه زا بیت، ته ره زی.
ته ریش: خه پاره، ئاده.

- تەركىن:** زاناسەگى، زاناسەى.
- تەرتەمىس:** دلکوژ.
- تەروالە:** كەپر.
- تەرخىنە:** داندۆك، دانھېرك و شېلم.
- تەردەم:** زمانخۆش.
- تەرس:** (۱) ترس، ھەراس، (۲) زىلى كەرو دەواران، كەرسىل.
- تەرس:** مروقى بېغىرەت دەربارەى نامووسا خۆ.
- تەروال:** تايىن دارى تېرىلەگ و چىلك.
- تەرا و بەرا:** باژىلە بوون، ژىك پەرت بوون.
- تەراد:** تەرات، قوشمە بدەوارى كرن.
- تەراش:** تايىت داربەر و يان دارمازى، ئەويت ھىژ تراشۆكن، (۲) تراشىن، تراشاق (حلاقە)، (۳) قوشمە لە دارىت ھوور.
- تەراشك:** تاكىت ھوورك ھىژ نەبووينە دار.
- تەران:** شوخەشەنگ و جوان، زمان شرىن، رەفتارىپاك بو مروقى ترانەتكەر (لىبۆك) تىتە گوتن.
- تەرىك:** گىايىن تازە ھەلدابى، مندالى ساقالۆك (غص).
- تەرخان:** (۱) پېگوش، قەلەو؛ (۲) حازر. تەرخان لە زمانى بابل دىيىزەنە وى مالى ئەوئ دوو ءان سى برا قىت ك دىخن بو ئەو براى بچوك تر كو دا ژنى بو پى بىن، ھەر وەسا ل زەمانى مغولو تركا دگوتتە وى كەس تەرخان ئەوئ ھەر دەمى قىبا با داچىتە ژورا سلطانى وە بى لى بوراى بو لىاجو خراجان وە گوندەك دكرنە ملكى وى.
- تەپە:** گىا و زەرزوات (خضار، فواكە).
- تەركۆك:** مندالى ساقا.
- تەراتى:** تەرايى (بلل، رطوبە)
- تەربوون:** تەربوونەو، ئەو كەسە پىشتى مرنا ژنا خۆژن ئىناىت.
- تەرابەى:** بىنېرە تەراوەى.
- تەراوەرى:** ھاتوچۆن، ھاتوچۆكەر (مواصلات، تردد، متردد، دىبىب).
- تەرىق:** سەركۆنە (توبىخ).
- تەرسەقول:** قەرسەقول، كەرسىل.
- تەردەست:** دەست رەنگىن، چالاك.
- تەردەستى:** دەست رەنگىنى، چالاكى.
- تەرك:** زەندەدارى تەپ.
- تەرتۆلكە:** تۆلكا تەپ، بىرىتە ژ تىشتى ئەرزان.
- تەرتەپىاز:** تەرتەپىياز، پىشاز تەرك.
- تەردەژەن:** تەردەزى.
- تەپسەل:** سالا تىرباران.
- تەپمەست:** ئەو ماستە كودمەھىن و پاشى روىنە ھەلاندى بگەرمى دكەنە سەر و ھەلدگرن بو زىستانى.
- تەرتىف:** كەنەفت، ھەرام.
- تەرتىفكرن:** كەنەفتكرن، ھەرامكرن.
- تەپمەش:** فەرىكەماش، بىرىتە ژ تىشتى كىم بەھا.
- تەپزە:** تەرزە، تەرزى، تەرك، سەرما (تەزە راستتە).
- تەرك:** تەك، بەرتەنىشت.
- تەرك:** بىنېرە تەزە.
- تەراشىخانە:** سەرتراشخانە، ئاراشىگا.
- تەرقە:** سرنج، شەرقە.
- تەرقە تەرق:** رەقەرەق.
- تەرىق:** رسوا.
- تەرىقى:** رسوايى.
- تەرىك:** لاپەرتىز، لادەر.
- تەرىكى:** لاپەرتىزى (عزله).
- تەرال:** تەمبەل.
- تەراف:** (۱) سىپىكرنا مەزەلانە ژ ناڤ دا، سىپىكارى، (۲) گوشتى سەر پەراسووانە، تەراد.
- تەراوى:** جەپى نمدار (مىرطوب).
- تەردەم:** دەڤ خۆش، زمانتەپ.
- تەرن:** نازار و زىان بىخەلكى گەياندن.
- تەر و تازە:** خنج و جوان، قەشەنگ، شەنگ، بەدەو.
- تەر و توشى:** سەردەمى باران و قورئ.
- تەرتوو:** توبى تەپ.
- تەرساز:** شوپەدانە ھىركا ب شىلم، تەپسەساز.
- تەركال:** ئەو دەخلى كو بئاقا كانيا يان جوكا ناڤ بەدن.
- تەرمالە:** مالنجدانان دوويى بو سواق كرنا قورئ يان گىچى.
- تەرمالى:** بىنېرە تەرمالە.
- تەرتەنداز:** تەپپۆش، پىرەمىرى خۆقىت و قىت كەت.
- تەرىانە:** تىرانە، تىلانە، تىلانك، تەبەك (طبق).
- تەرزەكوت:** سەركۆنە، گازندە (لوم، تكدىر)، دەخلى تەرك لىدايى.
- تەركىن:** ژجى چۆن، كەلشاق، شەقبوون، زابىنا دىلكى.
- تەرم:** لەش، كەلىخ، جەندەك (جشە).

- تەردەين:** شىت، دىن.
- تەركەش:** ساجۆرى تىران، تىردانك، ساجۆرى فېشەكان.
- تەرەك:** خندەك، تەر، خوناڭ، شڭ، تىك (انفجار).
- تەرەجە:** بىنپەرە تەرەجە.
- تەرۋا:** كىزكاناڭ باقلكان چىدبىت.
- تەرۋەندە:** نۆبەر، تازە فېرگاگەشتى، تازە بشكفتى: «دل ب تايەك نىرگزان دە، نازكە تەرۋەندەدە - گول دكن تەشبيھى خاران، ھەر خەس و خاشاك روح» «جزىرى».
- تەرپۆش:** بىنپەرە تەر ئەنداز.
- تەرگەزا:** ئەو كەسنى جەنن پەيدا بوون و نىشتماننى خودەتلىت. ئەڭ واژەبە ژ دوو پارچەيان پىكھاتىبە: «تەرك + زادگە» ئانكو تەركازادگەي.
- تەراوش:** چكىيان، دەرھاتنا ئاقى ژ پەيشا تىك و تەرەكپىت زراف و بارىك ژ گوزەي و جەرپكى و ھەر نامانەكى ئاخى (ترشح) ژ وئى ھاتىبە تراشكارى و ەھرەبكارى كرن. تەرەشۆ و تەراپىزى ھاتىبە و تەراوئىژى ھاتىبە.
- تەرقر:** تىل، بزاراقى ھەورامى دىبىژن: «سىرتى لوان تەرقرە» ئانكو ئىستىرىبەك چۆبە تىلا من، يان دەستى من.
- تەرەك:** تىك، كەلشت (شق).
- تەرىاك:** تىرىك، تىرىق، جورە گىياھەكى (مخدر).
- تەرىاكى:** تىرىق، تىرىك كىش.
- تەرىپ:** بەلاڭ، تەرس، تەپالە.
- تەرەزەن:** ەھردى زەنەك، ەھردى ئاقىزى، باتلاخ.
- تەرەپوون:** سل بوون، سل بوونا ئىكجارى (زعل).
- تەرەو:** كەلەگا (استعمار).
- تەرمى نووحى:** ەھفت ئىستىرەنە بكمەلى (بنات النعش)، مەتەلوك دىبىژىت: «تەرمى نووحى، بابى نووحى، نوح ل پشتى - كى ەھفت جاران بچرىت، دچىتە بەھەشتى».
- تەز:** سارد، سار (بارد).
- تەزاندن:** ساردكردن، ساركرن (تېرىد).
- تەزىنوگ:** مرۆڧى دەستەوشىن، ئەو كەسە كو لئەلكى دەدەت و وان ڧەدەتەزىنىت.
- تەزە:** بىنپەرە تەزە.
- تەزىنك:** گىزبوونا مووېن لەشى مرۆڧى، گىزبوونا مووان (قشەرىبە).
- تەزىن:** سىبوونا ئەندامى دىبىتە پاشگر: دلتهزىن، ئاڭ تەزىن.
- تەزىرۆ:** جۆرە تەبىرەكە ژ مالىاتى بلبان.
- تەزىياتى:** ساردى، سارى، ساردهمەنى.
- تەزىك:** سار، تەزى.
- تەزىگە:** چالەبەفر، كۈنە بەفر، بەخچال.
- تەزىنە:** تەزىنە، تەشەنە، تىنى، تىپەنى.
- تەزىيان:** تەزىن.
- تەزىنانە:** تازىبانە، شققوت، شقق، شقتەر.
- تەزىرەلوگ:** تەرگى ھشك و پوېت.
- تەزى:** (تەسبىح، سبحة، مسبحه) ژ ەھرەبىشە ھاتىبە كوردكارى كرن.
- تەزىگ:** بىنپەرە تەزىك.
- تەزىم:** تەوزم، تەوژم، پەلەقاژە، ەھرەكپىت بىنپەش، بىنپەش مەرگ (تەوژم راستتەرە) (ارھاب، سكرات).
- تەزى:** پىر، برىتەيە ژ مرۆڧى خۆبەسن و ددلى خودا ئاڧا.
- تەزىك:** دامان، دەھمەن، تەشك (ادىيال).
- تەزى كرن:** پىركرن.
- تەزى كرى:** پىركرى.
- تەزىگ:** جۆرە جلكەكى كتانىبە.
- تەزىنە:** تەشەنە، تىنى، تىپەنى، «واژەبەكى ەھورامىبە» (عطشان).
- تەزىنەبى:** تەشەنەبى، تىنىياتى (عطش).
- تەسك:** بەركورت، كىم بەر، تەنگ.
- تەسكى:** بەركورتى، كىم بەرى.
- تەسە:** سەمە، ەھلنگفتن، ەھلنگوتن.
- تەسەمە:** بىنپەرە تەسەم.
- تەسەل:** ئاسان، دىبىژن: «تېر و تەسەل»، تېر و تەنا.
- تەسەلى:** ئاسانى: «تەسەل نابىت» ئانكو ئۆقرەي ناگرىت؛ «تەسەلە: نارامە، كىرە، بىدەنگە». رەنگە كوردكارى لڧىتەرە دا ەھبىت. دىيارە تەسەل ژ (تساھل) ى ھاتىبە.
- تەسەم:** بىكوردى زۆلەكى گۆشتىبە كو دەمى سەرتراشىنى لگەل دەڧى گوزانى رادبىت. ەھرەبكارى بووېبە بۆ (طسم) دىبىژن: (الطسم: تحديد الموسيقى على الطسمه). «تەسەم» واژەبەكى سوريانىبە كوردكارى بووېبە، مەعنا سوريانى و مەعنا كوردى ژىك نەدوورن، زڧىل.
- تەسپۆك:** كونا سىخورى.
- تەس:** تەسە، واژەبەكە دىبىژنە ولاغى بۆ پشت و پاشڧەچۆنى.

تهسک و ترویسک: بهرتهنگ.
تهشتخانه: بریتیبیه ژ مهزهلکا شوشت و شوپین.
تهشپی ترانه: تهبهقه ترانه.
تهشپی: سینیکا مهزن.
تهشنه: بنپیره تهژنه.
تهشنهیی: بنپیره تهژنهیی.
تهشیره: پینچوکا بچووکان.
تهشی: ناشی، ئالاقی بهندک رتیسینن.
تهشی ریس: ئەو کەسە کو تەشییە درتیسیت: «دی تەووەکی تەشییە زفرینیم»؛ «سەرئ من وەکی تەشی یە دزقیرت»؛ «کچ تەشیا دایە باددەت» "پەند".
تهشک: دههمەن، داوین.
تهشەر: تان، تانوتی، ئاخفتنا ب تیشل (طعن).
تهشنه جیگەر: ئەقیندار، دلدار، جەرگ ئاوس (عاشق).
تهشپی ترپن: ئەو کەسە یی گەلەک خۆراو خۆرا.
تهشتیر: توشتویر، گیسکەمی.
تهشلەقه: تەشلەخە، تەشقه، هەرەتی سەرما یی.
تهشقلە: فرت و فیتل، حیلە.
تهشت: هەرودسا بفرعهونی یا قەدیم دیبژنی (طشت)، ئناقیسستایژی هەر تەشته هاتیە. بەلج هاتیە عەرەبکاری کرن بۆ (طشت) کوردژی هەر عەرەبکاری بەکە ی بکارتیین و ب تاییەت بادینانی و هەندەک بخەلەتی دیبژن «طست».
تهشه: تیشە، تەوشی، تەوشۆ، تریشە، دریشته، تەشت.
تهشک: ساق، قاچ، دانگ، دامان (اذیال).
تهشقه لچی: تەشقه لەباز، تەشقه لکار، عەرەبکاری بوویە بۆ (تשאقل).
تهشقه: سەرما یی توند.
تهشک: ب مەعنا بەرنایی هاتیە ب مەعنا دانگ و دەهمەن ژێ هاتیە.
تهشه نه: کیم و ئەداف گرتنا برینن، بەلاقبوونا برینن.
تهشبه ره: ئەو تەبەریت گروفریت شیشەبەنە مندال یاری یان پیدکن.
تهشهره: بنپیره تەشهر.
تهفر: (١) تەفرە، خاپاندن؛ (٢) ژ تەفرەقە ی کوردکاری بوویە، تەغەر لگەل واژیب «توونا» ی تیت دیبژن: تەفر و توونا، بەلاقبوون و لناقچۆن. توونا بەتەبژنی هاتیە و بجۆتە واژه
تهفنا: هەم هتایە و دیبژن: تووناتوون، تەفر و توون، تەفر و توونا، تەفر و تونیا.
تهفن: بنپیره تەفنه.
تهفسیله: نەوعە قوماشە کبۆو نەژ نەمایە.
تهفنه: تەفن، تەفنی تەفنیپیرکی (نسیج العنکبوت).
تهفت: لہبر بەرزەبوون ژبەر زیدە توورەبی یی (فقد الصواب).
تهفته فیان: تفتقیان، توورەبوون.
تهفته فیای: تفتقیای، توورەبووی.
تهفسه: پرزکیت جوانکە، یان جوانکەر. نەوعە پرزگە کن لرووی مێرمندالان تین.
تهفشی: تەوشوو (قدوم): «تەفشی یی بەری خۆیە» "پەند".
تهفر و تونا: لناقچۆن، دەرەدەری، بەلاقبوون (ع،ک)، کوردکاری بوویە.
تهفر و تونا کرن: دەرەدەر کرن و لناقبەرن، بەلاق کرن، کوردکاری بوویە.
تهفاندن: دەنگبەرن، فەمراندن، (ع،ک) عەرەبکاری بوویە.
تهفسک: تەفزک، تفرک، هژیری کیتی.
تهفنه جنۆکە: تەفنی داپیروشکی، «تەفنه جنۆکە» کوردیتەر، ژ تەفنی تەفنیپیرکی.
تهفتیک: کولاقی چیکری ژ لقایی سپی، فرۆه، تفتیک درستره.
تهفره لیکن: خاپاندن.
تهفراندن: بنپیره تەفرە لیکن.
تهفربایی: خاپایی.
تهفره کر: خاپینۆک.
تهفاریک: نەوعە هژیڕەکی بی خیرە، چیدبیت ئەوژی هەر تەفسک بیت.
تهفەش: خو فرۆش، خائن.
تهفایه: تفایه، کوچکی ناخی.
تهف: پینکفه، تەفرا، هەفرا.
تهفژی: قۆلە دارەکە وەکی گول سیلانە، بەرەکی هوور و سۆز پینقه تیت: «کوهسارا قەدەرکەفتن، هەلالان سەر هەلینە - دنیف کەفران فەرستان، بەیان بسوو زەمینە - تەفژی ژبن دەرکەتن کیری بیوون رەنگینە» «مەلا مەنسووری گرگاشی».
تهفرا: بەهفرا، بەهفرا، پینکفه.
تهقلی: (اطلاع) (ک،ت).

تهسک و ترویسک: بهرتهنگ.
تهشتخانه: بریتیبیه ژ مهزهلکا شوشت و شوپین.
تهشپی ترانه: تهبهقه ترانه.
تهشپی: سینیکا مهزن.
تهشنه: بنپیره تهژنه.
تهشنهیی: بنپیره تهژنهیی.
تهشیره: پینچوکا بچووکان.
تهشی: ناشی، ئالاقی بهندک رتیسینن.
تهشی ریس: ئەو کەسە کو تەشییە درتیسیت: «دی تەووەکی تەشییە زفرینیم»؛ «سەرئ من وەکی تەشی یە دزقیرت»؛ «کچ تەشیا دایە باددەت» "پەند".
تهشک: دههمەن، داوین.
تهشەر: تان، تانوتی، ئاخفتنا ب تیشل (طعن).
تهشنه جیگەر: ئەقیندار، دلدار، جەرگ ئاوس (عاشق).
تهشپی ترپن: ئەو کەسە یی گەلەک خۆراو خۆرا.
تهشتیر: توشتویر، گیسکەمی.
تهشلەقه: تەشلەخە، تەشقه، هەرەتی سەرما یی.
تهشقلە: فرت و فیتل، حیلە.
تهشت: هەرودسا بفرعهونی یا قەدیم دیبژنی (طشت)، ئناقیسستایژی هەر تەشته هاتیە. بەلج هاتیە عەرەبکاری کرن بۆ (طشت) کوردژی هەر عەرەبکاری بەکە ی بکارتیین و ب تاییەت بادینانی و هەندەک بخەلەتی دیبژن «طست».
تهشه: تیشە، تەوشی، تەوشۆ، تریشە، دریشته، تەشت.
تهشک: ساق، قاچ، دانگ، دامان (اذیال).
تهشقه لچی: تەشقه لەباز، تەشقه لکار، عەرەبکاری بوویە بۆ (تשאقل).
تهشقه: سەرما یی توند.
تهشک: ب مەعنا بەرنایی هاتیە ب مەعنا دانگ و دەهمەن ژێ هاتیە.
تهشه نه: کیم و ئەداف گرتنا برینن، بەلاقبوونا برینن.
تهشبه ره: ئەو تەبەریت گروفریت شیشەبەنە مندال یاری یان پیدکن.
تهشهره: بنپیره تەشهر.
تهفر: (١) تەفرە، خاپاندن؛ (٢) ژ تەفرەقە ی کوردکاری بوویە، تەغەر لگەل واژیب «توونا» ی تیت دیبژن: تەفر و توونا، بەلاقبوون و لناقچۆن. توونا بەتەبژنی هاتیە و بجۆتە واژه
تهفنا: هەم هتایە و دیبژن: تووناتوون، تەفر و توون، تەفر و تونیا، تەفر و تونیا.
تهفن: بنپیره تەفنه.
تهفسیله: نەوعە قوماشە کبۆو نەژ نەمایە.
تهفنه: تەفن، تەفنی تەفنیپیرکی (نسیج العنکبوت).
تهفت: لہبر بەرزەبوون ژبەر زیدە توورەبی یی (فقد الصواب).
تهفته فیان: تفتقیان، توورەبوون.
تهفته فیای: تفتقیای، توورەبووی.
تهفسه: پرزکیت جوانکە، یان جوانکەر. نەوعە پرزگە کن لرووی مێرمندالان تین.
تهفشی: تەوشوو (قدوم): «تەفشی یی بەری خۆیە» "پەند".
تهفر و تونا: لناقچۆن، دەرەدەری، بەلاقبوون (ع،ک)، کوردکاری بوویە.
تهفر و تونا کرن: دەرەدەر کرن و لناقبەرن، بەلاق کرن، کوردکاری بوویە.
تهفاندن: دەنگبەرن، فەمراندن، (ع،ک) عەرەبکاری بوویە.
تهفسک: تەفزک، تفرک، هژیری کیتی.
تهفنه جنۆکە: تەفنی داپیروشکی، «تەفنه جنۆکە» کوردیتەر، ژ تەفنی تەفنیپیرکی.
تهفتیک: کولاقی چیکری ژ لقایی سپی، فرۆه، تفتیک درستره.
تهفره لیکن: خاپاندن.
تهفراندن: بنپیره تەفرە لیکن.
تهفربایی: خاپایی.
تهفره کر: خاپینۆک.
تهفاریک: نەوعە هژیڕەکی بی خیرە، چیدبیت ئەوژی هەر تەفسک بیت.
تهفەش: خو فرۆش، خائن.
تهفایه: تفایه، کوچکی ناخی.
تهف: پینکفه، تەفرا، هەفرا.
تهفژی: قۆلە دارەکە وەکی گول سیلانە، بەرەکی هوور و سۆز پینقه تیت: «کوهسارا قەدەرکەفتن، هەلالان سەر هەلینە - دنیف کەفران فەرستان، بەیان بسوو زەمینە - تەفژی ژبن دەرکەتن کیری بیوون رەنگینە» «مەلا مەنسووری گرگاشی».
تهفرا: بەهفرا، بەهفرا، پینکفه.
تهقلی: (اطلاع) (ک،ت).

- تەشەببیر:** تەشەببیر، تەدبیر.
- تەشەببیر:** بىنپەرە تەشەببیر.
- تەشەر:** قازمە، طەشەر.
- تەشەرزىن:** تەبەر، تەبەرزىن، نەجەخ.
- تەشەزىن:** زك چۈن.
- تەشەلپەش:** بىنپەرە تەشەرا.
- تەشەن:** تەون، تەفن.
- تەشەجنۆكە:** = =
- تەشەنپەر:** بىنپەرە تەشەن جنۆكە.
- تەشەرك:** بىنپەرە تەشەرك.
- تەشەزىنە:** دارەكە ئىستىرى دارە وەكى بىشەككىيە لدورىت بىستانان دەن.
- تەشەرداس:** داسكا داران.
- تەشەز:** تىز، ترانە، حەنەك، گالتە؛ رەنگە ژ «تەنز»ى ھاتبىت.
- تەشەك:** تەشەگر، شامل.
- تەشەكر:** بىنپەرە تەشەك.
- تەشەلار:** تەشەمەل، بىكارە، رەند.
- تەشەئا:** توانا، تەبا (تفاق).
- تەشەئاي:** توانايى، تەبايى.
- تەشەئەئانى:** ژىكۆتەكەن، گورگورانى (تكتل).
- تەشەئى پىرى:** بىنپەرە تەشەن جنۆكە.
- تەشەقال:** تەشەككىت شەكرەپونكىن.
- تەشەقالا:** تەشەقالا، كۆشش، خەبات، بزاف.
- تەشەلە مىران:** تەشەلە مىران، لىكەكەمى، لىكەكەخانى بى <زازايى بە>.
- تەشەتەق:** تەق و لوق، بىرىتەبە ژ كىمبونا تەشەكى كو نىزىكى خلاسبونى بىت.
- تەشەلەق:** تەق و لوق.
- تەشەقاندن:** تەشەنگ تەقاندن، تەشەقاندن.
- تەشەقاندنەو:** دوپىژكەن دەخلى، تەقانن، تەقاندنەو.
- تەشەتەقۆك:** چەقەقەقى ئاشى.
- تەشەقلە:** خووەرگىپران.
- تەشەقلەباز:** جوورە كۆترەكە لەھوای تەقلەى دىخۆت، خووەرگىپر.
- تەشەقلەبازى:** خووەرگىپران كۆترىبە لەھو، بىرىتەبە لمروقى دىلەوار و فېلباز.
- تەشەقت:** بىنەجى (مضبوط، توصيه).
- تەشەتى:** مەزبونى، بىنەجى بى.
- تەشەقن:** قور، ھەرى، ھەرگ.
- تەشەتوق:** تەق و لوق، تەشەتەقىت تىكەل و زور.
- تەشەتودو:** تەشەتودو، بىرىتەبە ژ نەمانا ئارامى بى (فقدان الامن).
- تەشەتە:** دەنگەكە لمابەينا دو تەشەتەق رەق دەمى كو قىك دكەفن.
- تەشەقین:** تەشەقەنە كارور.
- تەشەق و ھۆر:** تەشەقەبىت زور و بىنەكە.
- تەشەقەرەق:** تەشەتەق، تەشەلدروو تەقە.
- تەشەتەكەفتن:** مەشەختەبونا مروشان ژ عەردەكى و چۆل كرناوى دىبىژن: «تەشە تەكەفتن» ئانكو بەلافەيان لىكەر، ئەو عەرد چۆل كر.
- تەشەقیان:** رەقین.
- تەشەقەفەر:** تەشەقەزىن.
- تەشەقلامى:** تەشەكلامى لىكە دامى، لىكە خانى، لىكە دىوارى واژەبەكى زازايى بە (بىنەجى الحائط). دىبىژن: (نەنىامى تەشەقلامى ئەگەر واجى وولدەگا جى)
- تەشەقل:** (۱) تىقەل، جلكىت شى و درىبالە؛ (۲) كىلىت دورىبارىنە، دىبىژنە جلكىت درىبالەشى تەقلە و تىقەل.
- تەشەقلۆ:** مروقى جلكىت درىبالە لىبەردا.
- تەشەقل تىبەلدان:** كىل تىبەلدىن و دروون.
- تەشەقەمەنى:** چەكىت ئاگرەبە.
- تەشەقياگ:** تەشەقاندى، تەشەقاندى، راتەشەقاندى.
- تەشەقەلە:** تەقلە (دحرج).
- تەشەقین:** تەشەقەقا گوللە ھاقىتەنى بە.
- تەشەتەقۆك:** تەشەتنە تەنك و بىنەكەل ناقى گىياسەكى بەھارى بە زى.
- تەشەقلەدان:** خووەرگىپران.
- تەشەتكرن:** قاپمكرن (حفظ).
- تەشەقچە:** تەشەقچك.
- تەشەقلۆقە:** تاكتۆكە، غارا نەرم بەدەوارى كرن، تەشەتنە سست.
- تەشەقالە:** باھىقى كىقى، حاجى باھىق، چوالە، بادام.
- تەشەك:** كەت، برەخقە، مخابن، پالدان، بەرەتەنىشت.
- تەشەكە:** تەگە، نىرى.
- تەشەككو:** مخابن، بەداخەو.
- تەشەكەلتور:** پارچە تەختى بەكە دىخەنە بن زىنى.
- تەك و تەنیا:** بىنەجى.

- ته که ته که:** ئەو تشته کو بشه قیت و بهه ژیت.
- ته کان:** جمیان، لقی (حرکه).
- ته کاندن:** داقتان، هه لته کاندن (نقض).
- ته که ره:** دۆلاش، چه رخ.
- ته کاندەر:** داقتان که ره.
- ته کان خواردن:** خولقاندن، هه ره که ت کرن.
- ته کویز:** ته کویش، درست و ریک، کۆک، «کۆک کوردیتره».
- ته کدان:** پالدان، واژه یه کی هه ورامیه و ژ «تکیه» یی عه ره بی کوردکاری بوویه: «بی له یل، ناخ نامی جه ئیلاخه وه - په ی ناخ ناخ، ته کدان به ناخ و داخه وه» "مهوله وی".
- ته که بند:** ته نگه بند (حزام).
- ته که مه:** ته که مه، ته که مۆ، ته حتیکا دیوانی، ته که مه، ته که مته.
- ته کهینه وه:** خوژی داقتان، ئانکو خوژی دوور کرن.
- ته که وتووور:** لدوو چۆنا که سه کی، په ی ره ویل ئیکی.
- ته که که وته:** ته که وتووور.
- ته که ده وه:** ته که ده وه، بی تارامی، نه ره که ته.
- ته کون:** ته کان.
- ته که:** نیتری.
- ته که رگ:** بنیتره ته ره زه.
- ته که ره:** ئاسته نگ، ئالۆزی.
- ته که ره لیدان:** پاش ئیخستان، ته که ره دان، ته که ره کرن، ئیشک لیدان.
- ته ل:** تیل.
- ته لی:** طه لی، ته له.
- ته له دار:** تیه کی داری.
- ته لان:** (۱) به ته لان، به ته ن: (۲) تالان، به ته ن.
- ته لانچی:** تالان که ره، تالانچی.
- ته لان کردن:** تالان کرن.
- ته لانتیر:** نویسه نه که، میقاسه، نووسه که، سه پانترین.
- ته لئخ:** ژیارا شیلی، تال، ته حل.
- ته لیش:** پارچه یه که ژ داری، مه رج.
- ته لیسمه:** که له سمه، کر مه که ده که قیته ناخ که لیبت نۆکان و زادی تیدا دخۆت: (ته لیسمه و که له سمه) خه له تن، که لیسمه درستتیه.
- ته لپ:** ئەو دوور ده مه یه که ده که قیته بنی تامانی ژ تشتی وه کی دۆشاقی، یان روونی، یان شه ره ته، یان نبیشکی.
- ته لپۆ:** مرۆقی ته مه ل و له شکرانه.
- ته لاش:** خه بات، کۆشش.
- ته لمسک:** ته لمسک، تلمسک، چه ند تلی یه که ژویشی یی.
- ته لواسه:** ئالۆزی، خه مباری (حزن).
- ته لوتهل:** راهژیان وه کی راهژیانا مرۆقی مه ست.
- ته له:** بنیتره ته لی.
- ته لیغان:** ئەو که سه که ته لیان قه دده ت.
- ته له لهری:** ناقه بو ده نگی زه نگولی، بریتسییه ژ مرۆقی سه ره سه ری و ترۆ.
- ته لوار:** ته رواله، که پر.
- ته لا:** زی، عه ره بکاری و کوردکاری بوویه.
- ته لقیز:** چه رخنیه ره که ره ان (حلقه لنبیاحه).
- ته له ته قین:** کار خراب که ره، که له که هه رتیف.
- ته لیس:** گوینیکی، جوالک.
- ته له زم:** ته لیشک.
- ته له س:** هژه ژۆک، شل و شه ولقی، هه واسه ره (مخمور): «حه تتا به به ده مه ست و خومار و ته له سم ئەز» "جزیری".
- ته له که:** که له که.
- ته له مه:** که له مه.
- ته له شکین:** که له مه شکین، بریتسییه ژ مرۆقی که له که هه رتیف، کار خراب که ره.
- ته لمیت:** نه و عه هه ووده جه که کورد بو ژن و مندالان چیدکه نه، سه ره پشستا ده واران دحالی سه فه ره و کۆچ و بار کرنی.
- ده ویزه داران له ره دوو ته نیشستیت ده واران قاییم دکهن و لیک گیر دکهن و نقینه کی به ردادهن و ژناش داژی راتیخن:
- زیله ی ته لمیت بارو کۆچی نه وه هالان - تاثیرش تی به ن ئیمسال چون سالان "مهوله وی".
- ته له ریوی:** ته لی ریقی، ته لی ریقیانی.
- ته لپ:** سلپ، عه ره ب دبیتژی (نقایات) سیلماته. هه م دبیتژنه دوور ده میژی: ته لپ، تفاله.
- ته لار:** باله خانه، کۆشک، دیوانخانه، هنده که دبیتژن: تالار.
- ته م:** مژ، مۆزان، تاری، لئاقیتسایدا «ته میه» و «تیمه» هاتیه. روس دبیتژن «ته بیم» و «تیم». ل سه نسکریت دا ته میه س و تیمه س هاتیه، عه ره بکاری بویه (عتمه).
- ته مته مان:** بنیتره ته مته مۆک.
- ته مته مۆک:** تمتمۆک، بو عه ردی بن بیف و تاری و ته نگ و

تەمىس: پاك و خاوتىن.
تەمتەمە: بزمائى سەرى مزارىه (مزارع) دا سىك گېر بىخۇت.
تەمىرىن: تەمىرىن، بېيەش كەفتن، فەمىرانا ئاگرى.
تەمەرە: بەلا.
تەمبۇر: ۱) ژ دەمبەرە عەرەبكارى بوويە و ئەمىرى ھەر (طنبوره) بكار دېيىن، ئامرازەكى موسىقىيە، ۲) عەردى.
تەمبۇر: عەردى تەنگ و تارى، بىن گەنى.
تەمراندن: فەمراندن ئاگرى، فەمراندن فتنەى.
تەمايە: چاقەرىيە (ع،ك).
تەمباڭ: ئاڭا زقرەك، ئۇدەيى تەنگ و بن بىڭ و تارى.
تەمار: گىرى خەوى كو دكەقىتە چاقان، چاڭ نەرابوونا بەر خەوى.
تەماتە: بادىجان سۆرك، گۆجە فېرەنگى.
تەمىشك: شاتوت، توشەمب.
تەن: ۱) لەش، جىسم: «نازكا سىمىن تەنوخسەرە و زىرىن كولهى» "جزىرى"، ۲) ب (ت) ئى گران دىبىتە ھزار كىلو.
تەن درست: ساخلەم، لەش خۇش.
تەن درستى: لەش خۇشى، ساخلەمى.
تەن پەرسىت: خۇپەرسىت، برىتېيە ژ كەسى نەفسن.
تەن پەروەر: خۇ خودانكەر، برىتېيە ژ كەسى نەفسن.
تەن پەروەرى: نەفسنى، خودان كرنا لەشى.
تەن بىتەن: ئىك بە ئىك.
تەن بىتەنى: بەرامبەرى، ئىك بە ئىكى، كەت بىكەتى.
تەنگىزىيان: تەنگىزىيان.
تەنگىزىيان: بىتېرە تەنگىزىيان.
تەنگىزىيان: توورەبوويى، ئەف و اژەيە و ھەمى دەمكاتىت وئى ژ دو پەيشان پىكھاتىيە: «تەن + گىزىيان»، «تەن + گىزىيان»، «تەن + گىزىيان» ئانكو «تەن گىزىيان» (متوترا الاعصاب) يان ئەسلى و ان ھۆيە: «تەنگ + ژىيان»، «تەنگ + ژىيان»، «تەنگ + ژىيان» ئانكو ژىيانا تەنگ كو توورەبى بو مۇرقى چىدكەت ھەتا عەقل و ھۇشى ئىنسانى رادكەت.
تەنى: ۱) تەنگ؛ ۲) ئەو دوو كىلەيە كو بىن قازانېقە دىمىنىت، يان دوو كىلا ژ چرايى يان تىشتەكى دى وەكى رەژوويى چىدبىت.
تەنگ: نانچ تەنگ، تىشتى تەنگ، نەئەستور، نازك.
تەنى دۇن: روون و رەژەن، برىتېيە ژ مۇرقى خوس، برىتېيە ژ بەلايى مۇرقى فەبنوسىت و لائەچىت.

نەخۇش دكوردىدا بكار تىت و ئاڭىستايىدا تەمىكام د كوردىدا تەخوبىر بوويە و بوويە تەمىكام بو عەردى بن بىڭ و تەنگ و تارى تىتە بكار ئىنان كو ئەوژى نىزىكى مەنا ئاڭىستىيە چكو دۇزەخ ژى ھەم بن بىڭە و ھەم تەنگ و تارى.
تەمىتەمان: = =
تەمدووران: = =
تەمدىيان: = =
تەمدوومان: = =
تەمباڭ: تەمبىلىر.
تەمبىلىر: عەردى تەنگ و بن بىڭ و تارى.
تەمەر: بنواشە، تەمەلژى ھاتىيە.
تەمەل: بىتېرە تەمەل.
تەمەل: بنواشە بىن خانىيە، تەمەر (بلاما زراف).
تەماك: تەماكو، تەمباك، جورە توتنەكە بىرگىلەي دكىشن.
تەماكو: بىتېرە تەماك.
تەمباك: = =
تەمباڭ: ئۇدەيى تەنگ و تارىك و بن عەرد، تارىاتىيا دوو كىلەي.
تەمباشا: دىتان، نىرىن.
تەمباشاگە: جى دىتنى، سەيرانگە.
تەمباشاخانە: مۇزەخانە.
تەمباشاكەر: دىتبار، بىنەر، دىتتەكەر.
تەمباشاكرن: دىتان.
تەمتوور: تەمتوور، جۇرە كولىيەكە تەمەلە نافرەت ھەر لىناڭ عەردى ئاڭىكار بىسەر دېت، بلۇتان درى دچىت.
تەمۇمۇ: ئەو تەم و مۇرە كو دكەقىتە سەرىت بىلند لەسەر چىيان.
تەمۇدوومان: تەمۇمۇ: «تەم و دوومانە، تەم دوومان - بچمە لاي مەلا عوسمان / ژ بو يەك قۇدى دەرمان / بو چاقەرەشا برۇيان».
تەملىت: سەربار.
تەمەل: مۇرقى نەكەر و نەقەت، تەمەل «بلاما قەلەو» (كسول).
تەمەلخانە: جى تەمەلان، جى تەمەلان.
تەمەلى: تەمەلى.
تەمەلىت: تەمەلىي، بسك و پەرچەم و قۇ و كەزى، سەربار.
تەمەن: عەمەر، عومر، ژى.

تهنئ: کەسێ بێ هەشال، تەنیا، تەنھا (واحد، وحید، فرد، مفرد).

تەنیا: بێپەر تەنی.

تەنانت: تەنی، هەتاکو، خوئەگەر (فقط).

تەنتەن: قوماشەکی درەخشان و جوان و نازک و تەنک و رۆنە. شێخ تەنتەنە بریتییە ژ شێخی بێ علم و دونیاپەرست.

تەن و جان: تەن و رهوان.

تەن و رهوان: دو واژەنە بەرامبەری (جسم و روح) ی عەرەبی.

تەنخوا: لبانی، لجنی: «شێعری ویم تەنخوای سەمتووور و سازنی - لێدەر سانە ی چی، هەر تاریش گازی» "مەولەوی".

تەنگەلان: دەرافتی تەنگ (مازق).

تەنگانە: تەنگاھی (أزمة).

تەنگاڤ: تەنگاو، توورە، پێنگاڤت تەنگ.

تەنوور: تەنیەر، تەندور، وشەیهکی سوربانی و کوردیە، عەرەبکارتی بوویە.

تەندور: بێنرە تەنوور.

تەندووور: ئەو عەرە لئاڤ ئاڤیدا گەلەک کویر و زڤرەک.

تەنۆر: فێستانەکی نیڤ بەژنە تەنی ژناڤتەنگی و بەرەخوار دگرت.

تەنگ: ئەو تشتە کو فرە نەبیت، تەنگی ئاڤینە پشتا دەواران. جۆرە پشتیپینە کە دکەنە پشتا خۆ، تەنگیە.

تەنگەدەر: دەرافتی تەنگ (مجال ضیق، مضیق جبلی).

تەنگدل: دلتنەنگ.

تەنگسال: سالا گرانی.

تەنگدەستی: هەژاری، فەقیری.

تەنھا: بێپەر تەنی.

تەنیش: کێلەک، تەنکیش (جنب).

تەنگەتاو: ئابلۆڤە، تەنگاوتر (محاصره).

تەنیک: قرتی، تۆزەوی.

تەنووردان: تەندوووران، خانێ بێ تەنوور تێدا.

تەناف: گندر.

تەنگ و چەلمە: «تەنگ + چەلمە» بریتییە ژ گێرو گرتو ئاستەنگ، «چەلمە بریتییە ژ خوارو گێژاڤی».

تەنگە: ئەو مادە بێ دیارەو بکنایە بۆ مرۆڤی کێم دین و وجدان دبیژن «حجی تەنکە، سۆفی تەنکە، شێخ تەنکە».

تەنمەند: «یان تەنۆمەند» (قوی).

تەنکیش: ناڤتەنگ، ژ دوو واژەیان پێکھاتییە: «تەنگ + کیش» جی شوتک گرتدانی (مشد الحرام).

تەنز: تەفز، حەنەک، ترانە. دبیژن: «هەمی کەس تەنزی خۆ ب شیتنا دکەت».

تەنە: جسم، هەورامیە و ئاڤیستیپە (بدن).

تەنگە نەفەس: نەفەس تەنگی.

تەنگە تیلکە: تەنگە تیلە، تەنگژیا.

تەنیا مال: مالی بتهنی، یەکانە، ئاقانە (وحید).

تەنین: جن، بافتنی درپای.

تەنگل: کۆرکا لچیبایی، تەنیش.

تەو: میها گەور.

تەوا: ئومید، هیڤی، هیوا.

تەوات: تەبیت، هەدار، ئارام، ئۆقرە.

تەوادار: ئومیدەوار، هیڤیدار.

تەواش: تشتی رون (مانع).

تەواشیر: تەباشیر، گێچی کو بو نفیسینی بکار تیت.

تەوزە: گالته، حەنەک، تەفز.

تەوس: بریتی یە ژ پەلەنداری.

تەوقە: دەستکرنە ناڤ دەستی ئیکیدی، تۆڤە، چەماو، بازنە (مصافحة، توصیة): «هیڤی و تەوقە دکەم ئەز خودانا حەشەمی - فێ نیگارو سەنەم پادشەهو موحتەشەمی» "جزیری".

تەوقەسەر: بانێ سەری.

تەوژم: لێژایی، توندی، دژواری (انحدار قوی، ضغط، ارهاب). دبیژن: «ئەڤ تاقە بتهوژم تیتە خوارنی» ئانکو خورت تیتە خوارنی؛ ۲) پەلەقاژە (سکرات) مەرگ، (ارهاب).

تەوەرگ: تەرگ.

تەوەرگەرئیل: تەریبیت بیئاڤ سپرورینک.

تەووسکە: بێپەر تەفسک.

تەوول: گەلتەک، تەوول (أحمق).

تەوون: بەرد، بەر (حجر).

تەوش: بەر بەرەکانی، خو راگری، بەرگری.

تەووزەل: ب مەعنا خۆپەسن ژێ هاتیە هەرۆکی (احمقی)، تەمبەل.

تەووزەلی: خۆپەسن، گەلتەکی، تەمبەلی.

تەو: واژە بێ پەسندکرنی یە بۆ وینە کورد دەم و دەم دبیژنە مقام بیژی: تەو، یان تەوتەو (کلمە الاستحسان).

تەنی: کەسێ بێ هەشال، تەنیا، تەنھا (واحد، وحید، فرد، مفرد).

تەنیا: بێپەر تەنی.

تەنانت: تەنی، هەتاکو، خوئەگەر (فقط).

تەنتەن: قوماشەکی درەخشان و جوان و نازک و تەنک و رۆنە. شێخ تەنتەنە بریتییە ژ شێخی بێ علم و دونیاپەرست.

تەن و جان: تەن و رهوان.

تەن و رهوان: دو واژەنە بەرامبەری (جسم و روح) ی عەرەبی.

تەنخوا: لبانی، لجنی: «شێعری ویم تەنخوای سەمتووور و سازنی - لێدەر سانە ی چی، هەر تاریش گازی» "مەولەوی".

تەنگەلان: دەرافتی تەنگ (مازق).

تەنگانە: تەنگاھی (أزمة).

تەنگاڤ: تەنگاو، توورە، پێنگاڤت تەنگ.

تەنوور: تەنیەر، تەندور، وشەیهکی سوربانی و کوردیە، عەرەبکارتی بوویە.

تەندور: بێنرە تەنوور.

تەندووور: ئەو عەرە لئاڤ ئاڤیدا گەلەک کویر و زڤرەک.

تەنۆر: فێستانەکی نیڤ بەژنە تەنی ژناڤتەنگی و بەرەخوار دگرت.

تەنگ: ئەو تشتە کو فرە نەبیت، تەنگی ئاڤینە پشتا دەواران. جۆرە پشتیپینە کە دکەنە پشتا خۆ، تەنگیە.

تەنگەدەر: دەرافتی تەنگ (مجال ضیق، مضیق جبلی).

تەنگدل: دلتنەنگ.

تەنگسال: سالا گرانی.

تەنگدەستی: هەژاری، فەقیری.

تەنھا: بێپەر تەنی.

تەنیش: کێلەک، تەنکیش (جنب).

تەنگەتاو: ئابلۆڤە، تەنگاوتر (محاصره).

تەنیک: قرتی، تۆزەوی.

تەنووردان: تەندوووران، خانێ بێ تەنوور تێدا.

تەناف: گندر.

تەنگ و چەلمە: «تەنگ + چەلمە» بریتییە ژ گێرو گرتو ئاستەنگ، «چەلمە بریتییە ژ خوارو گێژاڤی».

تەنگە: ئەو مادە بێ دیارەو بکنایە بۆ مرۆڤی کێم دین و وجدان دبیژن «حجی تەنکە، سۆفی تەنکە، شێخ تەنکە».

تەنمەند: «یان تەنۆمەند» (قوی).

تهوتیه: تهفر.	تهیله: پشتی (حمل).
تهوره: (۱) پیری تهریقته تی، تهوری (قطب)؛ (۲) تهورداس، داسکا داران.	تهیله کیش: پشتی کیش.
تهواشی: جوړه کهره کی مهزن و سپیه.	تهیمان: تانی رهز و بیستانان.
تهوانا: توانا، پرقودرهت.	تهیان: تان، تهیمان، خدام، مه نجه لی گهرماقی.
تهوانایی: شبیان، توانایی.	تهیروک: ته رگ.
تهوتین: تهبتین، نارامی.	تهیسیین: دره خشان.
تهوز: تهفر.	تهیسوک: نهو تهیسیینه کولبه یانان دچرسیت.
تهورتیزی: جوړه تری یه که.	تهیا: باژتله، ناواره، ویل.
تهوزیتکرن: ترانه پیکرن، هه نهک پیکرن.	تهیار: ناماده.
تهوزاندن: خه ملاندن، پیسکرن، ژ نه فعالی (مضاد) ه.	تهیاره: جهی دانیشیان تی تهیری بازیه.
تهوزیم: بیتگومان، مسوگر (حتماً).	تهیوان: دیاری ژ مالا زاقایی بو مالا بووکی لسهول روژتیت زاقایی بی.
تهون: تهفن، تهفنی تهفنیپیرکی.	تی: (۱) برای میبری ژنی؛ (۲) پاشگره که مهعنا نسبه تی ددهت وده کی: ناغاتی، براتی، کهراتی، (۳) داری توی؛ (۴) شهق، تیک.
تهونکر: تهفنگهر.	تی و تی: لابه لا، ته نیشیت و ته نیشیت.
تهوانگهر: دهوله تمه ند.	تیابردن: تیرابرن، تیابرن (ادخال).
تهوانگهری: هه بیاتی.	تیاچون: تیی چون، بناقغه چون.
تهوراس: تهورداس، تهفرداس.	تیانچه: قازانک، تیانچه که.
تهور: تهفربیی ناشی، پیری تهریقته تی (محور).	تیان: قازان.
تهورزین: نه جخ، ته بهرزین.	تییه: قه باره (حجم).
تهوهن ناش: بهرپ.	تیپ: (۱) له شکر؛ (۲) ریز (صف)؛ (۳) پیت، حرف.
تهورداس: داسی دارپینی، تهوراس، تهفرداس.	تیپا: پیت.
تهوتیل: نه نی.	تیپهن: جه له به کی سواران.
تهوتیله: کولی دهواران، ناقی گونده کی کوردی عیراقی به.	تیپین پیوه ندی: (حرف جر، حرف ربط)، نامرازی پیوه ندی.
تهوی لیدان: نهوه کود جوابا مقام بیتری دبیژن «تهو».	تیپ تیپ: ریز ریز، گروپ گروپ.
تهوخ: هه فیز، سهردایی مهزن لین عهردی.	تی تی: (۱) دهنگه که پی گازی مریشکان دکهن؛ (۲) هنده ک پسکویتن سه رشکلی جان دبه رانه ژ هه فیری درست دکهن.
تهوزینه: تهفزیته، داره که به لگیت وی وه کی به لگی بیسان ستری داره.	تیترواز: بنیره تیترواس.
تهوازی: پوزش (اعتذار).	تیترواس: بالنده په که خه لکی ناف کوری دبیژنی «جهسته نه»
تهوس: لار، تیز، تانه، په له نداز.	ته یوانه کی ته مبهل و سسته. هه م دبیژنی: (تهیری عه رهبان)، «تیتروازک» و «تیترواسک» هه م هاتیته.
تهه: تهها، تههه م، تههو، تهحه م، مخابن.	تیت: تیت و نه تره ک ژ چهک و چولی ژنانن.
تههسین: ته حسین، خلیسکان، حولیسینان.	تیتان: ناقی خودایه کی یونانی یانه و دناف کوردان نه ف ناغه بو میران بکارتیت.
تههسوک: ته حسوک.	تیتته: بسک و بهر بسک، به چه که سهگ، بو تشتیت دی بیته ساقا بکار تیت.
تهها: ته نی ژ جنسی خو.	
تههایی: ته نیباتی ژ جنسی خو.	
تههتا فک: پونگ، پونگ.	
تههوا ف: دهنگه کی نه رم.	

- تیتال:** چیشانۆک (تعجیز، حیلە).
تیتالباز: حیلەکەر.
تیتالباری: تیتالی، حیلەبازی.
تیتک: تیتلک.
تیتکزا: کور یان کچ مەت.
تیتەلە بیجاغ: بنیترە تیترواس.
تیتۆ: شیلەم، بزاراقتی زازایان.
تیتەلە و بیبەلە: تیتیلە و بیبیلە، ناڤە بۆ دو کارکتی بزەنەکی د چیرۆکا گورگ و بزنی ئانکو چیرۆکا بزەنەکان و شەنگول و مەنگول و گورگی و بزنی.
تیتکە خەیار: خباری تازه چیبوی و هیژتویتک.
تیتن: تیغ، دیتن، توتون.
تیر: بۆ ئەو چەکی شەری تیتە گۆتن و بۆ هەر تشتەکی راست ب مەجاز بکار دەبن. بۆ ناقتی هەیفەکی هاقینی ژێ تیت، هەم دبیژنە ئستیرەیا «عطارد» ئ، هەم دبیژنە تیر و پشکی و بۆ تارباتی و بەلایان بکارتیت (ئیشال هەقالی تیرال کەندالی).
تیراوه: ناسوور.
تیرە: ئەندازەیکە عەردی، جوتیار دزانن، تاریک، هەر تشتەکی کو برەنگی زوغالی (رەژوو) ی بیت یان برەنگی خاکستەری بیت، عەشیرەت، نەتەو.
تیرەگی: تاریکی، رەشی (کدورە).
تیرەدل: دلرەش، بەخت رەش، گومراھ، بەدخواھ، حاقد، زگ رەش.
تیرەرۆژ: رۆژا رەش.
تیرۆژ: (۱) دامەن، (۲) تیر رۆژ، نامانجی تیران.
تیرکەش: تەرکەش، تیردان، جانتا تیران.
تیرەبەخت: بەدبەخت، بەخت رەش.
تیرباران: گوللەرۆژ، گوللەباران.
تیرهاڤیژەک: هندی ماوہیتی تیر بچیت، مقداری وئ.
تیرهاڤیژ: تیر ئەنداز ئەو کەسە تیران دهاڤیژیت.
تیرهاڤیتن: تیرهاویژتن.
تیری چافان: بریتیبە ژ چاقتی حەسوودی.
تیراڤودئ: زەرین خودئ.
تیر و پشک: شناس و نەسیب (قرعە).
تیرەبوون: تیکچۆن، دبیژن لما بەینا وان هەر دو عەشیرەتان زۆر
- تیرە بوویە (نەخۆش بوویە). «تیر» بریتیبە ژ نارازی بوونئ.
تیری: نانئ بئیرۆکتی تەنک دکەن.
تیرۆک: ئەو دارئ راست کو نانی پئ پان دکەن.
تیرەبەخت: بەدبەخت.
تیرەکان: جەژنا ۱۳ ئ تیرمەھیە لزمەنئ کەفن کورد پیرا دبوون و هەتا نەوژی زەرەشتیان نەهیلایە ئەو رۆژ دبیستە بەرامبەری (۲۰) ئ چلئ هاقینی.
تیراژ: تیراژ (زنجیرە، تسلسل).
تیراوه: جۆرە کولکەکە چجار ساخ نابیت.
تیرۆژک: تیرۆشک، ئەف وازەیه ژ دوو پارچەیان پینکھاتیبە: «تیر + رۆژ» (اشعە + الشمس).
تیرۆژ: تیرۆژک.
تیرکامیوی: تاییت میوا تری.
تیرکا تەنگی: شیشەبەکە بتەنیشتا تەنگی قەبە بۆ پاک کرنا تەنگی.
تیرەمار: ماری بچووک و زراڤ.
تیرەشان: شانەبەن هەنگینی، تیرەشەنە.
تیرەقە: تیرکا پشتا مەرۆقی، بپرە.
تیرەکە: دارەکی راستە ددەنە بن خیفەتی، یان بن خانئ.
تیرنەنداز: بنیترە تیرهاڤیژ.
تیرنەندازی: تەنگ هاقیتن، ئارمانجانی (رمی، تەدیف).
تیرەتیر: توورە توور، دەنگی بلوبلیبە.
تیرۆژ: رۆناھی.
تیز: (۱) گالته، حەنەک، تانە، تەوس، تەقز، تیز؛ (۲) تویز، کویزەلە؛ (۳) تیز پرامانا بەرپۆی تیت.
تیزەقان: یاریکەر.
تیزباز: یاریکەر.
تیزۆ: ئەو کەسە کو زوو توورە دبیست.
تیزت: تپتسز، تپتۆز، ئەو کەسە کو گەلەک خۆ قبت و قبت دکەت.
تیزانک: میزدان، میزدان (مشانە).
تیز: بڕندە، توند، خۆشرو (حاد، حریف).
تیزیر: مەرۆقتی بیرەوەر (ذکی).
تیزمال: خۆش فر، تیزمال ب مەعنا زۆر بەقەر تیت.
تیزین: هویربین و دویربین.
تیزاو: تیزاب، تیزاڤ (اسید).

- تیزکرڼ:** (۱) تیزکردن، بریتیه ژ تیزکرنا ئامرازه کی؛ (۲) بریتیه ژ تیزکرنا مروّفه کی و پالدا نا وی بو کاره کی.
- تیزه یی:** تیزایی.
- تیزه فان:** ئه و کهسه کو خه لکې تیز دکهت و پال ددهت بو رابوونا بکاره کی (مورط).
- تیس:** تووس، تويس، گيايه که لزوزانا چيدبیت نه گهر سه ر عهردتړا بېرن جه و بيه کی ددهت زه مانې بهری حبر ژئ چيدکرن.
- تیسک:** تیسکې هری، یان مه ر هزی، یان لقا یې، یان موو. تیسک خلفه کی هری و بیجگه ی وئ به (خصله).
- تیسکن:** بهری، یان بوو، یان بلقا یې درتړ و پرتیسک. دبیتړن (ئه ژ بز نه مه ر هزه زوری تیسکنه).
- تیسکه تیسک:** چریسکه چریسک: «تیسکه گیسکه» "په ند".
- تیسکاندن:** فیسکاندن، بنده سترکن (اخضاع).
- تیسانې:** یاری به کی مندالانه.
- تیشه:** چه کووچې به رشکیتان و دارتاشانه لئاقیستای ژئ تیشه هاتیه.
- تیشک:** (۱) تیرۆژک، کوپیت بلند ژ چیا یی؛ (۲) تیسک (خصله من الصوف او غیره).
- تیشه مپ:** تووی، شه می یی یان تووی شامی، شاتووت.
- تیشه لان:** عهردئ پرسه ننگه بهر و تیشه بهر.
- تیغی تراش:** گویتزان، تیغ تراش (موس الحلاقه).
- تیغه تیغ:** چریسکدان، تریغه تریف (معان).
- تیغ تیغه دان:** سه یقه لدان، هولووکرڼ، لووس کرڼ.
- تیغۆ:** تیهۆ.
- تیغه تیغه:** تراشینا سه ری بو جارا دووی پستی خلا سبوونا موویان.
- تیغ تیغاندن:** سه یقه ل کرڼ، لووس کرڼ.
- تیغ:** گڅین، گڅینا گولله ی.
- تیغه تیغ:** گیزتینا زور، گیزه یی گیزه ی.
- تیغ و هور:** گیزتینا زور و پیکه.
- تیه رتیز:** جلکیت ته قه ل بووی.
- تیغل:** توکل (قشره). بو تاخفتنا بکنا یه ت ژئ تیت، دبیتړن: ئه ژ تاخفتنه بتیغله.
- تیغلاندى:** که فلاندى.
- تیقه ل:** جلکیت په رتی.
- تیقه ل تیقه ل:** پرت پرت.
- تیقه:** دهنگی که نی یی.
- تیقه تیق:** تیقه لدوو تیقه ی.
- تیق و هور:** تیقه، تیقه تیقا زور و پیکه (بجمله).
- تیقین:** تریقین، تیقه ی به رده وام.
- تیق و لیق:** تیقه تیقا کو لدیوانا مروّفیت سڅک بلند دبیت.
- تیقه لدریای:** چلکیت بوینه پرت و پارچه.
- تیقه لو:** ته قه لو، خودانې تیقه ل و ته قه لان.
- تیقه لک:** ته قه لک.
- تیک:** که لشت.
- تیکه:** ب زاراقی ناڅکوپیان.
- تیکه نان:** پاره نان.
- تیکه بهر:** شقه بهر.
- تیکرن:** شقبرن.
- تیکمه:** قهوی، توکمه، تهژی.
- تیل:** لووس، لويس، حولی.
- تيله:** پتچوک، که ژاوه، تووله، به چکه (دخل الاطفال).
- تیلکرڼ:** حولی کرڼ، لووسکرڼ.
- تیلاک:** حه ویز (اصلع).
- تیلمه:** ئه سمه ر (شریط التسجیل).
- تيله مار:** به چکه مار.
- تيله کی:** تووله کی، سه گه نان.
- تیمار:** لئاقیستای ب مه عنا ماندی بوون (تعبه) و ل کوردیدا ب مه عنا دهرمان کرنا نه خویشان و بریندارانه و خزمه تکرنا نه ساخانه.
- تیمارکرڼ:** دهرمان کرڼ.
- تیمارستان:** تیمارخانه، شیت خانه، جهی دینان.
- تیمارخانه:** بنیتره تیمارستان.
- تیمارکهر:** ئه و کهسه کو نه خویشان دهرمان دکه ت.
- تیمارگه:** جی تیمارکرڼی.
- تینه:** رسته (جملة).
- تینگ:** (۱) تینی (عطشان)؛ (۲) توونگ، تونگه، گوزکه کی گه رده ن درتړ و بیده سته.
- تینگی:** تینتای، تینتای (عطش).
- تینک:** جلده، پو ست، په یک، ناقی چیا یه کیه ل کوردستانا عیراقی (ئه ترۆش، بریفکان).

- تینو:** تینی. **تینو:** تینی، تینو.
- تی:** ناخی تیپی چاری به، تاوتەب (حمی) بزرافعی جزیرا بوتان، بۆ زهرفی ژمی تیبت، تیدا مهعنا لیدان وهکی دهست تیدان، «دهست تیقه‌دان» ب مهعنا (یاتی) تیبت، "جزیری" فهرموویه: «خوون و زۆخ جۆجۆره‌وان تی، وهک عه‌قیق و ئه‌رغه‌وان تی - لئێ ژدهست سه‌لوا جوان تی، ئه‌وشه‌پالا شه‌نگ و شوخ». ئه‌ف تیسه‌ یان ئه‌ف واژه‌یه بده‌هان و سه‌دان مه‌به‌ست و مه‌عنا یان دده‌ته زمانێ کوردی، ئه‌فه جهی پیتاخفتنا وان نینه دئ لیتیپا (لئ) بهر چافکه‌ین.
- تینالان:** تینالیان.
- تینالیان:** تینالان.
- تینالاندن:** لئینالاندن.
- تیبیار:** تیبیاره، جه‌وسهر، ره‌خێ ده‌خلی هیت نه‌دروویی.
- تیبا:** ره‌شی یا شه‌قی، سه‌هور، تارمایی (شبح، هیولا).
- تیبیرن:** تیبیرن، لئاڤرن، ژمی کیم کرن.
- تیبهرپوون:** بناف فه‌چۆن، تیک به‌بوون، هه‌فتووشی یه‌ک و دوو بوون، ده‌ریاز بوون.
- تیبهردان:** فیرابه‌ردان.
- تیبینی:** چاف لینگیراندن (ملاحظه).
- تیبورگه:** ته‌نگه‌ ریک، ریکا ده‌ریاز بوونی.
- تیبۆرین:** به‌خشین.
- تیبۆر:** به‌خشنده.
- تیبهر:** ده‌ریازکرای، کارێ تیپهر.
- تیبهراندن:** ده‌ریازکرن، ته‌ره‌قاندن، به‌رودار تیپه‌کرن.
- تیپه‌ستان:** تیرا هه‌شاندن، تیپوتان، تیبیرکرن.
- تیپه‌رکرن:** ده‌ریازکرن، بۆراندن.
- تیپه‌رین:** بۆرین، ده‌ریاز بوون.
- تیپه‌چان:** تینالاندن.
- تیپه‌چیان:** لئینالیان.
- تیپه‌راندن:** پۆراندن، پرکنا زکی ژ خانی زیده‌ی عه‌ده‌تی.
- تیپه‌رنجان:** گه‌ربونا تشته‌کی ل عه‌رده‌کی ته‌نگ، تیپه‌رنجاندن.
- تیپه‌رنجاندن:** بنیره تیپه‌رنجان.
- تیپه‌تول:** پرزۆل.
- تیپه‌چۆن:** لئاڤچۆن، فه‌بیران، تی چه‌قیان.
- تیپه‌چاندن:** تیکه‌ل کرن، تیکه‌ل کرنا تشته‌کی هور د تشته‌کی رۆن دا.
- تیچراندن:** ئبیزدحامی دژوار.
- تیچقه:** ئه‌و تشته‌ کو لتشته‌کی بجه‌قیان.
- تیچه‌قین:** تیچه‌قان.
- تیچه‌ندن:** تیچه‌چاندن.
- تیچین:** خه‌به‌ر فه‌گویتز (واش).
- تیچکلاندن:** تیچه‌قاندن.
- تیچه‌رین:** تیچه‌ریان، تیچه‌ران.
- تیخه‌بتین:** کوشش دکاری کرن.
- تیخستان:** تی ئیخستان (توریط).
- تیخستی:** تیکه‌فتی.
- تیخهر:** ئه‌و مرۆفه‌ کو خه‌لکی بشۆلانقه‌دکه‌ت.
- تیخزان:** تیخزیان، تشته‌ک ب ته‌عدا خۆحه‌شینیه‌ ناقتشته‌کی.
- تیخزین:** تیخزان، خۆتیفتوتان.
- تیخورین:** لیخورین.
- تیخوری:** لیخوری.
- تیخونجان:** ژیک رازی بوون، ژیک گرتن (توافق).
- تیدا:** لئاڤدا.
- تیدان:** تیپه‌سون، تیقه‌دان، تشته‌کی لتشته‌کی بده‌ن.
- تیدانان:** نزمی کیشان، پیقه هه‌لاویستان، به‌ردانان.
- تیراهی:** دیپه‌نه، ئه‌و کوردیت عه‌شیره‌تا شیخا دی (عدي بن مسافر). تیراهی ناڤه‌کی که‌ڤنه‌ لسه‌ر ده‌می زه‌رده‌شتی، نوکه‌ژی ل تورکیا و سوریا نیزیکی هزار مالا مایه‌.
- تیری:** سیری، تیر خوارن.
- تیر و پر:** تیر و ته‌ژی.
- تیرخوارن:** خوارنه‌کا تیرو ته‌سه‌ل، تیر بوون.
- تیرخۆر:** بریتیه ژ بهاره‌کی کو په‌ز تیر بخۆت، خوارنه‌ک ئه‌ندازی تیرخۆرا مرۆفه‌کی بکه‌ت.
- تیر:** جوالکی بدو چاڤیان (خرج).
- تیرامان:** مرۆف بکه‌قیسته‌ ناڤ تشته‌کی و نه‌شیت ژنی رزگار بیت، مرۆقی ته‌ماشای تشته‌کی هورک بکه‌ت دیپه‌نه‌ وی حاله‌تیژی تیرامان، یان لیرامان (تأمل).
- تیراڤ:** تیرناڤ فه‌خاری، ناڤی.
- تیرک:** تیرکا بچوک.
- تیر:** مرۆقی نه‌برسی، مرۆقی تیر، ده‌وله‌تمه‌ند: «تیری های ژ برسی نینه» «په‌ند!» «دکه‌نیت زکی تیر - ناکه‌نیت سه‌ری

تیرن: روو کرن، خالی کرن.
تیکچون: تیکچون، چرچبون (تازم).
تیکست: داریت، داریت، داریت.
تیکه لۆک: تیشیکو باش و خراب تیکه ل بن، بۆره مروفت.
تیکه ل: دوو تستان، یان زیتیر ته فلیهه ف کرین.
تیکه لی: ته فلیهه فی.
تیک شیلان: نالۆز کرن، دوو تستان تیک دهن، تیک هه لشیلان.
تیکشدان: تیک گردانه کی مکوم.
تیکه لگیران: تیکه لگیران.
تیکه دان: تیکدان و نالۆزی درست کرن، شیلان.
تیکه دانگه ر: ناژاوه چی، شیلانگه ر (مخرب).
تیک و لیک: تیک و لیک (منظم لامنظم).
تیکولیکه: بنیره تیک و لیک.
تیکرا: فیکرا، پیکه وه.
تیکراچون: تیکرا هه لچون، لیک گیربون (تشابک).
تیک کیشان: تیک هه لکیشان.
تیکوشان: تیکوشین، خه بات (سعی).
تیکوشه ر: خه باتکهر، کوشش کار.
تیکوتان: تیکوتان.
تیکه لاو: تیکه ل.
تیکه وتن: تیکه فتن، پیغه بون.
تیکه فتی: نه چار بویی.
تیکه ولیکه: تیکولیک، ئەف توف ناغانه مه به ست و پیچه وانه یی دگرن وه کی به ره بی دبیژن (الاسماء المضاده).
دبیژن خه لکی گوندی مه هه می تیکولیکن (تفاقن). دنیا زور نه خو ش بوویه و تیکولیکانی به (نالۆزه).
تیکه یشتن: فام کرن.
تیکه شتی: عاقل، فاما، زه کی، روشن بیر، روناک بیر.
تیکه یانندن: تیکه شتاندن، تیکه هاندن.
تیکه ریان: تاقی کرن، ته فتیش کرن.
تیکرتن: ئاف تیکرتن، ئافدان، په زتیکرتن، چهراندن.
تیل: نه نی، تیل ناسنین، ته وپل.
تیلگه: تیلگه، پستی (حمل، محمول).
تیلان ترین: بریتیه ژ لیدانه کی گران.
تیل ته قینه: گیایه کی بهاریه گوله کی پریادده ت بچوک لئه نیا

بزیتر «په ند»؛ «مروفتی کورد هه تا تیرخوار، یان ژنه کی ده رفینیت و یان میتره کی دکوژیت یان هه ردوکان دکه ت!»
 "په ند".

تیرا: جار ب مه عنا «هه تا» تیت، جار ب مه عنا «ل سه رو نافدا» تیت، یو وینه: تیرامان، تیروانین، تیرائینان، تیرابرن، تیراهاتن، تیراچون، تیرابورین، تیرامالین، تیراهسون.

تیز: تیزاف، تیشی تیز، بارویت (حاد).

تیز کرن: نه و تفه نکه بوون به رتدا تیز و بارووت دکرنه تیدا، تیز کرن، ئانکو بارووت لیکرن، یان تیکرن لگه ل تیزافی، تیز ب مه عنا ناماده ی ژی تیت.

تیز پۆزک: نه و کونه کو لینی بیرئ ناشی ئافی یه و ئافزئ ده رده قیت و لپه ریت ناشی ده ده تو ناشی دگتیرت.

تیز ته به ت: مروفتی سلسلۆک (عصبی) (ک، ع).

تیزاب: تیزاف، تیزاب (اسید).

تیزدان: (۱) پالدانا ئیکی و تیز کرنا وی کو بکاره کی رابیت؛ (۲) تیزاف لشته کی کرن.

تیز: تیز، بزارافی هه ورامی و شه به کی.

تیزک: به چکه، به چکه هه یوان، تیزه لۆک.

تیزه لۆک: بنیره تیزک.

تیسون: تیهسون، تیساوین.

تیساو: به ری تاقیکرنا زیری (محک).

تیسوو: چۆغان (اشنان).

تیشت: تاشت، چیشت، نه سلئی وی (چیژده ت) ه: «تیشستا شاهانه، فراقینا په هله وانانه، شیفا گه دایانه» "په ند" ئانکو تیشته کی کیم و سشک و نازک بخۆ. به لی فراقینه کی حسابی و قه له و بخۆ و د شیفتیدا شیفته کی به رنه که تی و کیم بخۆ.

تیشکه ستن: زیان دیتن، زیانباربون.

تیشکاندن: فه شانندن، زیان بار کرن.

تیک: ته فدا، ته فقا، هه می، پیکه وا.

تیکه ردان: خه لک فیکرا به ردان، مروفت لیک ئیخستان.

تیکرن: ته نگ کرن، خرکرنه سه ریه ک (تقلیص).

تیکرزدان: تیک پچاندن، بزاندن.

تیکبادان: لیک بادان، لیکتالاندن.

تیکه راندن: ته ره قاندن، هه لپه راندن، ته فقه لکرن.

توت: عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (توت) عه‌ره‌ب دبیژنی (فرصاد).
تووتم: سماق، تووتمه.
تووتمه: به‌رسوژ، توتم بفارسی ب مه‌عنا سماقه، ده‌می کورد دبیژن توتمه هاتیسه من، یان ئەز توتمه‌یی بوویه ئانکو مه‌عه‌دی من ترشیایه. «سماق» واژه‌یه‌کی سوریا‌یییه، ئەسلی وی (سماک) ه‌ب‌حکمی عه‌ره‌بکاری‌یی بوویه (سماق).
تووتزار: عه‌ردی گه‌له‌ک دارێ تووتی لیه‌به‌ن.
تووتکه: بالنده‌کا جوانه بزاری یا مروقی دکه‌ت، توتاک، توتی، جوره نانه‌کی ئیرانی‌یه. -وه‌کی توتاک و گوینان- (جزیری).
تووتاندن: تووتانن، ناخفتنا ب‌کوته‌ک.
تووتانن: بنیره تووتاندن.
تووتر: تووترین، داکه‌سی.
تووترین: داکه‌سیان، هه‌لتووترین، توتم، سماق.
تووترک: تودرک، دری.
تووترکی: پاشقه‌بری، (اهانت) کری، بی ریز بوویی.
تووتروسک: ته‌یره‌که وه‌کی سیقان دوکی‌یه، کلکا وی دریتژره.
تووتک: به‌چه‌که سه، تووتکه.
تووتکه: کرمه‌که ژ دفنا وان که‌سان ده‌رده‌ک‌ه‌قیت کو بده‌ردی هاری بی مویته‌لا بوویی.
تووتنانه: باجه‌که ئاغا عه‌شیر ژ خودان تووتنان دستیان.
تووتنه‌وان: تووتنه‌شان، ئەو که‌سه کو دتووتن چاندنیدا کار دکه‌ن.
تووته: (۱) زیده‌گۆشتی لچافی چیدبیت؛ (۲) تبلا قلیچکی.
تووته‌له: تووتک.
تووتکۆله: به‌چه‌که سه‌گ.
تووته‌گی: درافه‌کی ساسانیان بووه.
تووجه‌به: فرشته.
تووچی: به‌لافکر، پشک کرن.
تووچانن: په‌قاندن، هه‌رشاندن.
تووچن: نووسه‌ک، نووسه‌ک، مچقاسه.
تووچین: تووچین.
تووخم: تۆم، تۆو، تۆف (بذر) به‌لی توخم د کوردیدا کیم بکار تیت مه‌گه‌ر دریکا سڤکی و په‌ستی‌یی. دبیژن: «ئه‌ف بنه‌ماله توخمه‌کی خرابن!»؛ دبیژن: «ما تو توخمی که‌ری؟! توخمی سه‌ی؟!»، «هه‌تا توخمی ژۆرداران لئاڤ کوردان نیتته‌قه‌تاندن کورد ناگه‌نه‌چ ئاواته‌کی» (نارامییه).

دشدین ته‌قین ژۆ تیت و تشته‌کی شرین ژۆ ناڤ دا هه‌یه بچووک دمیزن (رحیق).
تیلی: عه‌شیره‌ته‌کا کوردانن ل کوردستانا عیراقی - ئاکری - دژین.
تیمار: توومار، توومار (سجل).
تیمارکرن: توومارکرن.
تیما: که‌قلی گه‌مار نه‌کری.
تیمسی: ئارمووشی گیایی (حریرباتی).
تیمه‌شین: تیرابۆزین.
تین: (۱) تینی، (۲) تینوو، (۳) ده‌ین، (۴) هیز.
تینباتی: تینباتی، تینبیتی (عطش).
تین برسک: ئەو که‌سه کو گه‌له‌ک برسی بیت و ده‌مانکاتا د ژۆر تینبیری بیت.
تینی و برسی: تینوو و برسی، بریتیه ژ فه‌قیر و ژاران.
تینیشکی: حاله‌ته‌که بۆ مروقان هنده‌ک‌جار چیده‌بیت چه‌ند ئاڤی فه‌خۆت تیناوی ناشکیت.
تیندان: ته‌ماشاکرن.
تینده‌نه‌من: مه‌قامه‌کی حه‌جی فه‌پرۆزه بۆ پیکه‌نینی دبیژن: «تینده‌نه‌من، تینده‌نه‌من - گه‌زه‌ک جانگی و یلسه‌ری من».
تینوارین: تینفکرین، هینفکرین.
تینۆتینۆ: مه‌قامه‌کی کوردییه ده‌رباره‌ی شه‌ره‌کی ناوخۆیی کوردان: «تینۆ تینۆ تینۆ، کوچه‌ک ژ داسنیان تینۆ» "نه‌سرین شیروان".
تین و بین: توانا و هه‌ناسه.
تیره‌رۆک: ناوه‌رۆک.
توال: ته‌وال، بالنده.
توالیت: ئەف واژه‌یه نه‌ کوردییه (پورت)، ته‌تی، ئەده‌بخانه.
توانج: تبتال، توئیخ، به‌هانه، کله.
توانا: ده‌سته‌ه‌لاتدار.
توانایی: شیان، ته‌وانایی.
توانگه‌ر: ته‌وانگه‌ر، داشیار، ده‌وله‌تمه‌ند.
توانچه: زه‌زک (سلطه).
تواندن: تاواندن (اذابه).
توانین: توانستن، شیان.
توانستن: بنیره توانین.
توو: (۱) توت، سه‌رشیر؛ (۲) ئەتۆ (انت).

توورگه ریژ: ئەو گەرکه به کو بدهستکا ژێ هاتیبه چیکرن، گهرکێ دهستکرد.

تووز: (١) کوبزه له، کووزی؛ (٢) ئۆتی.

تووزله: دووزله، دودک (مزوج).

تووزه: ژانکرنا جێ سفک لیدانی.

تووزان: حولیسۆک، تهحسۆک.

تووزاندن: توزانن، داغ کرن، ئۆتیکرن.

تووزکرن: به ترمه کرن، په یوه ند لیدانا داری.

تووز: تیژ (حاد).

تووزال: تیژ و باریک، تیژ و زراف، سه رشیر.

تووزیی: به لاککرن، به شهبه ش کرن، تیژی.

تووزیان: قهژاندن (استجواب).

تووش: (١) تویش، رۆژهکی بارانی؛ (٢) زیرهک؛ (٣) تیژ، دهستنه خووشی.

تووشبون: لێراستههاتن، تووشی به لای بوون، تووشی نقرۆسکی بوون.

تووشک: خه نجهر، تیژ.

تووشکردن: چورت کرن، چورتم کرن، نقرۆسکدان.

تووشیار: گه شتنه یهک، دیدار.

تووف: تف (بزا).

تووقانه: پیتشوی، پیتشوو (بق).

تووقاله: سیلماته (واژه یه که بنه رته عه ره بی یه)، دوردهم.

تووک: (١) واژه یه ناڤ لخدانی یه، دیبژن: «تووک تووک»، ئەف واژه یه لپیش رسته یه دو عایه داتیت وه کی: «تووک

مالا ته خراب بیت، دهک خیرئ نه بی نی!» (اتحداک؛ ٢) موو، ره وشت (اخلاق؛ ٣) بیچم؛ ٤) حال.

تووکان: چێژاندنا هیکایه بددانان، نایا قاییمن یان سست.

تووکروونی: بریتیه ژ مرۆڤی خه نه هه لگر.

تووک کردن: تووک گرتن، په هاتنا ته برانه.

تووکنه: تووکن، پویرتویی، مرۆڤی تیرموی.

تووکه: تکه، په شک، دلۆپ، تنۆک.

تووکه تووک: پرشکه پرشکا بارانی.

تووکه کردن: تووکه کرن، تکه تکا بارانی هور.

تووکهی سمیل: بریتیه ژ گرنژینی (تبسم).

توولیان: هه لیلیان، رزیان، که قزین، دارزیان، زیده که لیان: «هورمزگان رمان، ئاتران کوژان - ویشیان شارده وه گه وهری

توودرک: دری.

تووده: پشتی، کومهل، پارت.

تووده رز: کفنێ سپی و ئاماده کری و هه لگرتی بۆ ده مین مرنی، مری پۆش (کفن).

تووده ره: که په دال، که په داله (طیر الحباری).

تووپه: عاجز، ته نگاف، سل.

تووپ: برین، تووپکرن (بتر).

تووپانی: یاری یه که بچووکانه.

تووپه کی: بلا یه کی، بتووره کی ته ماشای من دکه ت.

تووپیان: سلیمان، سلکین.

تووپایی: سلکی، هه میژی، تووپه یی (غاضب)، ب مه عنا عاجز هاتیبه، ته نگزیای.

تووپ تووپه: چرچک، چمچرک.

توورت: په یت، شدیای، جه مسی.

توورت کرن: جه مساندن، شداندنا حه رف.

توورته: تورت.

توورمه: زیقئ بیخ خه وش، سیم.

توورننه: ته یه کئ نیچیرکه ره، کچکه تره ژ باشیکه ی.

توورش: ترش.

توورشی: ترشی، عه ره بکاری بوویه بۆ (طرشی).

توور: تفر (فجل).

توولی: ته یه کئ پاییزی، تیتروازک.

توورومیه: توله مبه، تلمبه، ئەف واژه یه کوردی نینه.

توورانن: مال مه زاختن، زک چوون.

توودان: فره دان، به فیرو دانا مالی.

توورک: توودرک، دری.

توورکه: ئەو عه رده کو ئافی دادراندی، شوڤ.

تووپه: سل، ته نگزیای، تویره میتو، زعل.

تووپه و تپۆ: ئەو کو بی سه به ب سل دبیت.

تووری: تویری، چه قه ل.

تووره کانه: پشکا قاوه چی بی تاغای.

توورومته: یاری.

توورشیای: ترشیای.

تووشریان: ترشبوون.

تووراق: دۆب کیسه ی، دۆی تویرکی.

تووریه: ئەو مه ره گه، بان شو ریا یی کو تیربووی و ئیکنا لیا یی و دلره شکه ر بیت.

توندرۆ: زىدەرۆ، زىدەرەو، زىدەكەل (مفرد).

توندرۆيى: زىدەرۆيى، زىدەرەوى، زىدەكەلى (افراطى).

توننا: باژىتە، دەريەدەر، بەلاقە لىكرن.

توننايون: باژىتە بوون، دەريەدەريوون، فەوتان.

تونناگردن: باژىتە كردن، دەريەدەركرن، بەلاقكرن، فەوتاندن.

تونناتوون: دەريەدەريوون، فوت و فەنايون، مرن.

تونونچى: ئەو كەسە كو ئاتەشخانەيى حمامى گەرم دكەت.

تونونجانە: ئاگردانى حمامى.

تونونده: جەمە تىشتەكى برنجى.

تۆب: تۆپ، هۆل، تۆپى قماشى.

تۆبىز: ميگوار، گورز، تۆبىز.

تۆبىزى: خورتى، تەعدايى.

تۆپ: (۱) (مدفع، كره): (۲) تىت ب مەعنا گشت: «خەلكى گوندى تۆپ هاتنە نقيژا جومع».

تۆپان: تۆپانچى، يارى كرنا بتۆپى (هۆل).

تۆپانكەر: ئەو كەسنى كو يارىيان بتۆپى دكەن.

تۆپانكرن: تۆپانچى كرنا.

تۆپيان: تۆپىن، تۆپان، بۆ مرنا سەگ و كەر و كافران بكارتىت ئانكو لىجى واژهيى (هلاک) ى دپت.

تۆپانندن: هلاک كرنا، مراندن.

تۆپلاخە: گوردەم، گفاله: «تۆپخالەى دووكەلى هجرانى دلبر - جەم بووگە وەك هەور نەرووى سەقى سەر».

تۆپىز: دۆقچىك، گورز، دۆق.

تۆپىزى: خورتى.

تۆپلەمە: هەمى تىكدا.

تۆپناگردان: تۆپ تەقاندن (اطلاق المدفع).

تۆپ پلاخ: دەرازينك.

تۆپ تى: تۆپ (ضراط متباھى).

تۆپا خودى: زەربى خودى (انتقام الله).

تۆپاشيشم: شيشم (شېخ شەمس) شېخەكى ئىزدىانە ئەگەر ئەو نەرىنەكى لىتىكى بكن دىبىژن: «تۆپا شيشم بمالاتا كە تىبىؤا».

تۆپەقان: تۆپچى.

تۆپەل: قور و كسل پىكەو.

تۆپخانە: جى تۆپ تىدا (دار المدفعيه).

تۆپدانهكار: تۆپ تەقاندن، تۆپ هاقىتن.

گەورەكان/ زۆركارى ئارەب كوردنە خاپوور - كىناى پالە
 هەتا شارەزوور / شەنوگەنىكىيان وە دىل بشينا - مېرد نازا
 توولى وەرەوى هوننا / رەوشتى زەردەشت مانووە پىكەس -
 پىزىكا تىكا هورمزدووە هېچكەس «شيعرى كەفن».

تووليايى: زىدە كولىيى، هلەلييى.

توولانەو: كەپوورە، هلەليا ناتشەكى ژ بەر كەليانەكا زۆرو دژوار.

تووليايى: گەقزايى، رزايى.

توولنگ: مفلنگ، حيز.

توولنگى: حيزى.

توويل: توويركى هەر تشتەكى، توپراھە.

توول بر: ناخفتن دز (استراق السمع) يان (مسترق السمع).

توولكىش: كويشە كرنا.

توولەك: ئەولت تەمەنى تۆلازىيى.

توولەكى: وەريانا مسوان ژرىشى چىسدىبىت ئەو ئىش سەيىژى بگىت لەو دىبىژنى توويلەكى.

توويلەمار: ماري بچووك، توپرەمار.

توومەدان: تۆمەدان، تۆمە، تۆقدانك.

توومەز: توومەزەكان، وەكى: «هاتمە مالا هنگۆ پىكفە بچينە كاروانى، توومەز تو چوبوى».

تووم قۆك: قتمۆكان، عەردى تەنگ و تارى و بن عەرد (جەنم).

توومە تووم: ناقى دەنگى، بۆ دەنگى دھۆلى.

توومىتن: توومە توومەكى زۆر.

تووم و هۆر: توومە توومەكى بەهقرايى.

توون: ئاتەشخانەى حەمام و سەماوهرى، ئىستون، توون، توننا، توننا توون ئەقە هەمى ب مەعنا نەمان و مرن و لىناقچۆن و بەلاقسوون و بەرزەبوون هاتىنە: «ياران گردىن شىن وە تونناى توون دا - هەر خەيال مەندەن نەتۆي دەروون دا» "مەولەوى".

توونگە: توونگ، گوزكەكى دەر تەنگ و حەفك درىژ و بىدەستكە.

تووند: دژوار، زىدەكەل، توندرۆ (افراط).

تووندى: دژوارى، زىدەكەلى (افراطى).

تووند و تىژ: دژوار و برەندە.

توونج: توونجك، بژىت ناڤ چاقان.

- توتى:** توتىك، توتى، طۇطى، طۇطك، توتاك.
- توتى:** توتىخان، بۆ ناھىيى ژان ژى بىكار تىت.
- توتكە:** ئۆقرە، سروەت، سروەتن، ئارام.
- توتكە گرتن:** ئارام گرتن: «مال خراب دى توتكە بگره!».
- توتيا:** كلى چاقا.
- توت:** كوندەبۆ، لزاراقەكى كىم و غەرىب.
- توتوى:** كادىت گوزو پىقازى، كولىچە.
- توتك:** خرسكىت سەبى، توبلە سە.
- توتۆ:** چىن چىن: «چەنگ پىكو نە جەرگ نەغمەى سازەكەت – بەرارۆ توتۆ مىقرازى گازەكەت» "مەولەوى".
- توخ:** نىشاننا پاشايى، بلندىونا موويان و تىكئاليان: «بوون حجابا زولف و خالى، ئىدەك و عالا و توخ» "جزبرى" (مغولبە).
- تورئافس:** نىزىكى زانىيە، تورئافس كوردىترە.
- توخس:** دەوارى شەمبۆز.
- توخەرى:** يارى يەكى بىكبابان دكەن، دووخەرى، دۆخەرى.
- تۆد:** تۆت (فرصاد).
- تۆدە:** شارەزاي فولكلورى.
- تۆدەناس:** زانا بەادەت و رەوشتان.
- تۆدەر:** تۆف ھاقيژ، تۆقدەر (بذار).
- تۆر:** وەحشى، شىت.
- تۆر:** (۱) رەشك، شەلتە، تۆرئ كايى، دىبىژنە تۆرئ ماسى پىنگرتىن: تۆر. تورئافس ئانكو نىزىكى زانىيە: (۲) ئەو ھەسپە كو لغاردانپىدا شكەست خوارى (مغلوب).
- تۆرەقان:** تۆرەمەند، خودان تۆرە.
- تۆرەقان:** ئەو كەسە كو ماسىيان بتۆرئ دگرىت، خودان تۆر.
- تۆرەدار:** خودان تۆرە (ادىب).
- تۆرەپەرست:** دلدار و موحيى تۆرەى.
- تۆرەپەرىس:** تۆرەپەرست.
- تۆرەمەند:** وىژەناس (ادىب).
- تۆرىن:** بەدبەخت (بأس).
- تۆرى:** مېرچاك، چەقەل.
- تۆرستان:** ئەو جىكو زۆر چەقەلدار بىت.
- تۆرانى:** قەومى ئەفراسيابى (ترک).
- تۆرە:** طۆرە، بەتالۆ، ئەدەب.
- تۆر و بەدبەخت:** ئەز لىسەر بەخت و تۆرئ تەمە (انا دخىلك).
- تۆپان:** تۆران، زىبىون، تۆپىن، سلبوون.
- تۆپايى:** زىبىويى.
- تۆپاندن:** سل كرن، زىكرن، توورەكرن.
- تۆرەمال:** ھەلەمووت، شكىپرى بلندتر، كۆپى چىباى.
- تۆرە:** تۆرە، تۆرىك، كىسە.
- تۆر تۆر:** تۆرىي رەشى تلى ھوور.
- تۆرتۆرە:** طۆرە، تەمبەل، بەتالۆ.
- تۆرى:** خۆرى، شەلاتى، فەلىتە.
- تۆرىستان:** تۆقدانك.
- تۆراق:** ئەو كىسە كۆ دۆى يان ماستى دكەنە تىدا ھەتا ئاھا وان دادوهرىت.
- تۆراقدان:** ئامانى تۆراقى.
- تۆرەمە:** نەقى و نەقى چرك (نسل).
- تۆرتامۆر:** بىنپرە تىمار.
- تۆز:** گەرد: «بخۆل شىرەبە كلكاوى لىبەرىي تۆز دكەت» "مەتلۆك".
- تۆزەوى:** تۆزكى، قىژى، بگرد و گلىش.
- تۆزگرتى:** تۆزەوى، تۆزكى.
- تۆزال:** تۆزكەك كىم، گەلەك كىم (ذره).
- تۆززانەسەر:** تۆززانەسەر، قەشارتتا رىسوايىي.
- تۆززانەسەر:** بىنپرە تۆززا نانە سەر.
- تۆزمرى:** برىتسىە ژرەشاندىنا عەردى بگەرد و غبار و دامرنا گەردى.
- تۆزمراندىن:** مراندىنا تۆزى بئاقەرەشاندىنا جى بتۆز.
- تۆزقال:** تۆزقال، تۆزال، تىشتەكى ئىكجار كىم (ذره).
- تۆزكال:** بىنپرە تۆزقال.
- تۆزەلانە:** » »
- تۆزەك:** پىچەك، كىمەك.
- تۆزبەر:** ئەو كەسە كو ھند غارايە وەكى بايى.
- تۆزاندىن:** قەتەزاندىن، ئىشاندىن.
- تۆز ژى داقوتاندىن:** برىتسىە ژرەگەلەك لىدانى، نازاردانى، تۆز ژ من داقوتا، واتە ئەز گەلەك قوتام نازار دام، تۆبىخ كرم.
- تۆسن:** سەركىش، ناتارام، بەدقەر، ھەسپ.
- تۆسە:** كەبەر (عونج).
- تۆشە:** خوارن، رزق، زاد: «يا خەلىل! دەخىل، كەى عادەت كەردەن؟ – تۆشە، وەدەرەمالى كەرىمان بەردەن؟» "مەولەوى".

- تۆشەبەر:** سفرەي زادى مسافرى.
- تۆشەبەرە:** يارى بى سەرفتارى.
- تۆشەخۆر:** تۆشەخوار، رزق خۆر.
- تۆشەخوار:** (بىنپەرە تۆشەخۆر).
- تۆشەل:** تىقلى داران.
- تۆشەي پاشەرۆژ:** تۆشەي پەسلان.
- تۆف:** تۆو، تۆم، تۆف.
- تۆفوو:** تاف، ھەرەت، زەحف، زۆر، بەرمشە (عنفوان): «لوقمۆنۆقە سەر و تۆفوو جەھىلى - دەرەك پىر نوشرەن و خت و ساتم» سەيدى ئەورامى.
- تۆفان:** بايى دژوار، ئاژاوه، شۆفار، شلتاخ، زريان.
- تۆفیر:** فەرق، ژىك جودايى (مغایر).
- تۆفل:** تىقل، تۆكل.
- تۆفك:** نافكا ترووزى، يان خىيار، شمى، يان گندورى، تۆفل.
- تۆق:** توقەي سەر، بانى ھەر تىشتەكى.
- تۆقەي سەر:** بانى سەرى.
- تۆقە:** دەست لدەست ھەقدان (مصافحه).
- تۆقاندن:** ترساندن.
- تۆقايى:** (يان تۆقياگ) ترسيای، بزديای.
- تۆكمە:** روختە، خورستى، قاييم، قەلەو، واژەيەكى تركييه.
- تۆكز:** بقە، خطر.
- تۆكل:** تيشل (قشر).
- تۆك:** تەيرەكى ديارە شەف ھەتا سپيدى گازى دكەت، تۆك، كورد تەشائومى پيدەكن، دىيژن: «تۆك لالا تە بخوونيت» (مال خراب بى).
- تۆل:** شوخ و شەنگ، تەر و تۆل، تۆل ھەكرن (ثار).
- تۆلى:** ناھە بۆژنان، تۆلازى.
- تۆلاز:** گەنج، دلنەر، تۆل.
- تۆلە:** تۆلكە «تۆلە زادە، كەنگر بادە» "پەند". (خباز).
- تۆلەترش:** گيايەكى مجرە بۆ كوشتنا كرمى زكى.
- تۆل:** بىنپەرە تۆلاز.
- تۆلە:** تۆولە، تۆيلە سەگ، (تۆولە كورديتەر).
- تۆلەدانە:** برنجى بۆتۆلك.
- تۆلازى:** تۆلى.
- تۆلەسەندن:** تۆلەساندن، تۆلەستاندن، تۆلەقەكرن.
- تۆلەبۆتۆلە:** تۆلەبەتۆلە (القصاص بالقصاص).
- تۆلەقەكرن:** بىنپەرە تۆلەسەندن.
- تۆلا:** كۆمەل، كۆتلە.
- تۆلا تۆلا:** كۆمەل كۆمەل.
- تۆم:** تۆف.
- تۆمەر:** تۆفدەر.
- تۆمدان:** تۆفدان.
- تۆماتىز:** تەماتە، باجانسۆرك، گوجە فېرەنگى.
- تۆمەز:** تۆمەز، تۆمەزەكان، تۆومەز.
- تۆمار:** تۆمار، تۆمار، تۆومار.
- تۆمار و تامۆر:** تۆمار.
- تۆمىز:** مستەكۆلە.
- تۆمە:** تۆم، تۆف، تۆف و تۆو كورديتەرن ژ «تۆم» ي، چكو تۆم ژ تۆخمى فارسىقە ھاتىيە كورت و كوردكارى كرن.
- تۆمك خوارى:** ئەو كەسە كو تىشتەكى خوارى لىيەكى، بەلاش يان ئەرزان بدەست بىكەقتىبىت و تەمەغى بىكەت كو جارەكى دى بدەستى وى بىكەقتىبىت، دىيژن: فلانكەس ژ جارا ئەول تۆمك خوارى بوويە و لوى دەوسى ھاتىيەقە.
- تۆن:** ئىتۆن، ھىتۆن، ئىتۆن، برىتبييە ژ مرۆقى چاڭبىرسى كو چجار تىترنابىت، دىيژنە جى ئاگرى سەماورى: تۆن.
- تېل:** تېل، ئەنگوست، برىتبييە ژ مايى تىكرنا مرۆقەكى يان چەند مرۆقان دكارى كەسەكى يان گەلەك كەسان بۆ تىكقەدانى. دىيژن ئەف كارە تېلا بىگانەي تىدايە: «تېلا برى خۆي ناكەت»؛ «تېلا شرىعت بېرىت خوين ژى ناهىت» "پەند".
- تېلچاڭ:** تېلچاڭنى، تېلچاڭ، تېلچاڭنى برىتبييە ژ تارى كاتى.
- تېلكىشەناچاڭ:** برىتبييە ژ سۆر و سۆر كرنا تىشتەكى رووبەرووى كەسەكى.
- تېلچاڭ:** تېلچاڭ.
- تېللەك لسەر نىنە:** بى لەكەيە، بى خەوشە، بى عەيبە.
- تېلك:** بەرماغىت جگاران.
- تخ:** پىسە، يان تخە بۆ پاشقەلىدانا گاي بكار دېن (تخل).
- تخل:** كەنەفت، تخى ھەر ژ تخلى ھەلتراشپايە (حرام).
- تخلكرن:** كەنەفتكرن، ھەرامكرن.
- تخووب:** كەوشەن، سنوور، مەرز، عەرەبكارى بوويە بۆ (تخوم).
- تر:** تىپەكە باوى ناو (اسم التفضيل) نانكو بسەرکەتتا ناھەكى

- لسهر نافه کی، یان چهند نافه کی دسیفه ته کیدا کو ههر د و تیدا پشکدار بن، بو وینه: ره مۆژ ته مۆی چیتره، حه سه ن ژ برایت خۆ مپتره.
- ترهتر:** تور توری، زمان که چ.
- ترار:** جام، تراری ناغی.
- ترتۆک:** تپتک، ریخه لۆک، سۆرسۆک.
- ترتری:** تور توری.
- ترپ:** تفر.
- ترپان:** جۆره داسی دوور نی به.
- ترپانه:** حه نهک، یاری، گالته.
- ترانه کهر:** یاری کهر، حه نه کچی.
- ترانه کرن:** یاری کرن.
- تریه ترپ:** پین قوتان و پیژنا پیت گیانداران، ران، دهنگی دلۆیان.
- تردان:** بریتیه ژ زکی، وشه یه کی نه هریه نیه.
- تراویلکه:** ته یسۆک (سراب).
- ترهات:** تور هات.
- ترو:** بایع کو بدهنگ و ژ زکی دهر ده کفیت.
- تروتۆپ:** کنایه ته ژ ترا ژۆر بدهنگ، مه به ست مروقی دفن بلندو خو مه زنه کهره.
- ترن:** تر کهر، تر کهن: «ترن ترن ته رعۆزی - گه مبالی پشتی هۆزی» «متلوک».
- ترۆ:** بیتکار و به تالۆ، عه قا سفاک، گه وچ، گه ریۆک، گه لتهک.
- ترمه زن:** بنییره تر تۆپ.
- ترمه ردان:** گه فکرن بدرۆ، مه دحی بدرۆ.
- تریشک:** تیرۆژکی روژی.
- ترسی:** په تی، بنه نی: «نانی بترسی: بی پین خارن»؛ «نانی بترسی، زکی کو برسی - گه روژی بترسی، تو هار و دینی» «ناله ند».
- ترخینه:** داندۆک (کشام).
- تره تره:** چرچرک، چمچرک.
- ترپلند:** بنییره تر تۆپ.
- ترپلندی:** خو په سنی، تر مه زنی.
- ترچک:** پین، چهر (ضرب الدابه بقوائمه الخلفیه).
- تری:** تری.
- ترگار:** ترار، کاسه (قدح).
- ترازان:** (۱) ژ جیه چۆنا گه هنی لجنی خو، خه لیان؛ (۲) ئیشکدان، ژبه ر ئیک چۆن.
- ترازاندن:** خه لاندن، ژبه ریبه ک برن.
- تراز:** ئیشک.
- ترازوو:** ترازو، ته رازوو، ته رازی (میزان).
- ترازو بازوو:** نهو که سه حیلهی لکیشانی پدا دکهت (تطفیف).
- ترازوویاز:** بنییره ترازوو بازوو.
- ترپی:** شه فا نیفا زستانی: «ترشواتی ئادار هاتی» «په ند».
- ترته پان:** (۱) شه پرزه؛ (۲) ته مبهل.
- ترچۆماق:** نکاف.
- ترته:** ئافاته که شینکاتی بی دگریت، چمچرک.
- ترحیو:** تره یو، مروقی هیج.
- ترگر:** ترزل.
- ترتری:** مروقی گه لهک بگه ف و گوپ بیت: «نه عه وری گوپ گوری - نه مپتری ترتری» «په ند».
- ترته مانئ:** میزلدان.
- ترو و زو:** هاو دنته.
- ترو و زو کرن:** هاو دنته کرن.
- ترو و زو کهر:** هاو دنته کهر.
- تره که له کی:** هاو دنته، کارئ نه سه حی، نه له کی (عمل بلا انتقان).
- ترلی:** ترلیلی، ترله یلی، گه وچ (سفیه).
- ترنوسقاو:** ئاف: شتی لاواز، نهو چه وری کوژ گوشتی لاواز بسهر ئافی دکه فیت.
- ترشکین:** خه بهر رهق، ئاخفتنا شهرم ئینه ر.
- ترنج:** (اترنج).
- ترنجۆک:** گیایه کی بهاری به، بینا ترنجی ژئ تیت.
- ترنگین:** (طنین)، ناواز، زفریناده نگی.
- ترنگه ترنگ:** ترنگه لدوو ترنگه ی.
- ترنگ و هۆر:** ترنگه ترنگا بهه فرایی.
- ترنگاندن:** ترنگه ژئ ئینان.
- ترشته:** تریشته، ته قشی، ته وشوو، بهه ورامی «دریشته» هاتیه.
- ترش و توند:** مروقی نه نی گری و خه بهر رهق.
- تره وراوی:** پرپیژی، هه له پاس (ثرره).
- ترش و توندی:** هسک و خه بهر رهقی.
- ترس:** هه راس.
- ترسان:** ترسیان، ب ترس.

ترسوؤک: ترسه نۆک، ترسوؤ.	تریاک: بنیتره تریاق.
ترسه ترس: ترسه ترسه.	تریاقی: تریاکی.
ترسکیان: سفک ژ عهرده کئی چۆن، پشتدان (تولی بسرعه).	تریشته: بنیتره ترشته.
تریسک: تهنگ، برووسک.	تره کین: کهلشتن، شه قیوون.
ترووسک: چاپوک.	ترکین: چرکین، بۆدهنگی شکه ستنا داری بکارتیت.
ترووسکاندن: چاقه لدان و دانان.	تراوری: تهراوهری، تهراهه ری، جانده بر، هاتوچۆنکه ر (ماره).
ترویسکه: ترووسکه، رۆناهی به کئی نزم و کیم.	تری و ری: چاڭ خیتل، قیتر (احول).
ترویسکایی: ترووسکاتی، سینایی به کئی نزم و کیم، روناهی به کئی کیم و نزم.	ترهک: به دخوو، فهلیته.
ترویسکه: برویسکه.	تریق: گله، گازنده، سه رزه نش.
ترویسکه ترویسک: چرفه چرف (لعان الزجاج او ما شابه).	تریقه: دهنگی که نینا بلند و پهی دهر پهی.
تریف و هۆر: تریفه تریفه هه وران (لعان).	ترانزان: بنیتره ترانزان.
ترویسکه هۆر: تریفه تریفه پیکه وه بهه فرایی.	ترب: گۆر، ژ تره یی عه رده بیته کوردکاری بوویه.
ترنجاندن: هنگافتن، چرکاندن.	تره سپی: ناخه سپیک، ئه و عه رده کو ناخی وئ سپی بیت. ژ دوو پارچه یان پیکه اتیبه: «تره + سپی» (ع، ک). (التره البیضاء). ناخی گونده کی کوردانه لسووری به.
ترشوؤکه: گیایه کئی دیاره بهاره به لک پانه و ترشه، تیتسه خوارن.	تریق و هۆر: تریفه تریفه ی پیکه وه بهه فرایی، کنایه ته ژ دهنگی که نینی.
ترش: (۱) هه ر تامه کی بهرامه ری شرینی دیبژنی ترش، یان تال (ب مه جاز). بۆ توندی و ئه نی کریتی بکار تیت، دیبژن: ئه ف مرۆقه چهنه روو ترشه؛ (۲) بیجگه ی مه به سستی ژیر، (لفظ) ی کو وه کی تامی سماقی به بۆ گه له ک مه به سستی مجازی بکارتیت. دیبژن: «دونیا ئه فرۆ نخته یه و زۆر ترش و تاله»؛ «جیرانی مه مرۆقه کی روو ترشه»؛ «ته چیه هنده ترشی دیبژی باری ته سماقه!».	تریقین: تریفه لدوو تریفه ی.
ترشی: تشتی ترش، رۆژا ترش، گارا ترش، مرۆقی روو ترش.	تریشقه: تیرۆژک، تریسک.
ترشک: کوفته، کوتلک (کبه حامض). مه ته ل دیبژیت: «ته ترشی لماشی کر»؛ «ترشکا ترشه، پری قرشه، کالۆبیره، کابانی خرشه».	تریته: تلیته (ثرید).
تراش: بنیتره تاش.	تریفه: شه و قا هه یقی.
تراشین: بنیتره تاشین.	تریفه تریف: تریفه لدوو تریفه ی.
تراشخانه: بنیتره ته راشخانه.	ترۆم: نژات.
تراشکار: بنیتره ته راشکار.	ترکاندن: هنگافتنا کیم.
ترسناک: جی بی ترسی، تشتی بترس (مخوف).	ترقاندن: ته رده قاندن، قاودان، راوانان.
ترسوؤ: بنیتره ترسوؤک.	تره کیان: ته رده کین، زاناسه گی.
ترسنۆک: = =	تریان: تریانک، تلیانه، سه لکا میوه چنیی (طبق).
ترسهک: = =	ترته میس: ته رته میس، شه و کۆر.
تریاق: ژ تریاکی عه رده بکاری بوویه، ماده کئی (مخدر) ه ژ خه شخاشی چیدبیت.	ترته میسی: شه و کۆری.
	ترش و ته لاش: برنجا بسلک (شیخ سلک).
	ترش و شرین: مز.
	ترنیسق: جۆره کوتره که.
	ترۆل: تر و لاق، شیاکه (زیل الا بقار).
	ترۆلاق: ته پاله.
	تریه: تلیت، تلیته، فتیه، نانجی هوورکریه ناف ناڭگۆشتی.
	ترینه: کۆته لا ناشی.

- تریتانه:** ههلهز و دابهز.
- ترتاله:** فری، کیم تۆف، کیم پشت، نهی همبس.
- تربی:** سبحة (ع، ک).
- تری فزی:** ناخفتنا نه گرنگ (کلام مهمل).
- تزوک:** ژنا بهد.
- تژی:** تهژی، پری، خو په سن، دزکی خۆدا ئاشاو تهژی به، بهور، هاژوتنا دهواری بتاو و تژی، بهرفره، زۆر، تیرو تژی، تهژی کوردیتره ژ تژی.
- تس:** فس (فسوه).
- تسکاندن:** بن دهستکرن، فسکاندن.
- تسدان:** بسهرنه که تن، پسان (فشل).
- تسدانهوه:** تسدانهوه، پسانهوه.
- تسقل:** بهروی مازک، بهرومازک.
- تسهک:** پیللاقی کهرچهک.
- تسهک تسک:** سیق سیق شیروه شانندنیه.
- تسقیین:** تسقه لدووی تسقهی.
- تسی:** نانعی بترسی و بی پیخارن.
- تش:** ترش.
- تشت:** تشتوتهبا (شیء).
- تشتانوک:** تشتان، چیستان (رمز).
- تشتک:** ئەو تشتته کو شهرمه ناخی و بیین.
- تشلاب:** جهژنه کی که قنی ئیزدی یانه.
- تشیین:** مزهوره: «تشتی لیزیکی دیتته شکه فکی» "په ند".
- تفاریک:** بنکی گوندی، بندکی گوندی.
- تفک:** تفایه، کوچکی ئاگریبی بچووک.
- تفهک:** تفهنگ.
- تفهک ساز:** تفهنگسار، تفهنگ چیکه (مصلح البندق).
- تف:** ئافادهقی: «تفاسه نه قراره» "په ند".
- تفدان:** بریتیه ژ پالدانا ئیکی یو کاره کی.
- تفدای:** لوویسگری (مدفوع)، تیل و تفدائی (مصقول).
- تف:** بریتیه ژ بایئ دژوار و بارانج، وهشهن، حکایه تا دهنگی وشه نیه.
- تفکی:** ژنا سفک و بیبها (ساقطه).
- تفتیک:** مهزهزا بزنا، جوړهک مهزهزا هوور و نه رمه دین موویئ بزنان دا کو کولافی ژئی چیدکه ن.
- تفتی:** گرازه دانه قوتی به. بیئا تشتی تیژ.
- تفقی:** قهلو، به گیان، پر گه لو گوشت.
- تف:** تفتینا گولهی، گیززین، تفه، تفتین.
- تفیای:** تفتیای، سلبووی (غضبان).
- تفه تهف:** گشتبووی.
- تفهوژ:** تفه تفتهی (بجمله).
- تفهنگ:** تفهنگ (بندقیه).
- تفنگ:** طفنگ، ناخفتنا بتیقل و په له ندار.
- تفر:** ترپ (فجل).
- تفری:** ته وهری ئاشی.
- تفیرک:** فاخته، هندهک دبیژن: تفیلك، بالنده که.
- تفرۆکه:** خهردل، یان خهردل.
- تفکی:** نهزان، په ست.
- تفهنگچی:** تفهنگخۆش، تفهنگساز.
- تک:** (۱) تیل، نه گهر، گازنده، خهش (نقد، اعتراض) (چ تک تیدا نینه، چ عهیب تیدا نینه، چ تیل لسه نینه، چ گازنده لسه نینه، تیل بیبانیان تیدا نینه)، پالدانا ژ دهرفه، رنکی تهیری.
- تکه:** دلۆپه، تنۆکه واژه به کی شه به کیه.
- تکه تک:** تکه لدوو تکهی.
- تک و هوژ:** تکه، تکه تکا بهه قراپی و پیکته.
- تکاندن:** داوه راندن، دیلانندن (تقطیر).
- تکا:** هیقی.
- تکاکه:** هیقیکار (ملتمس).
- تل:** (۱) زک؛ (۲) ردت، تهکان، رهوت.
- تلی:** (۱) دانهک تری (حبه عنب)؛ (۲) تیل، نه نگوست، تل: «ئهی مه تی ماقه ی تو کوردی؟ - هاتیه تلیا خو بگهن» "جگه رخوین". دبیژن: «فلانکه س تلیا بری خوئی ناکهت» "په ند".
- تلی ریفیک:** بریتیه ژ تری بی دانه هوور (عناب النقلب).
- تلیلی:** ههلهله (زغروده).
- تلمسک:** پارچه بهک ژ ویشی تری.
- تلان:** تلخواردن، گرپل بوون، گوژ گرپل بوون، ناخی گونده کیه.
- تلیزار:** تلیزار، تشتی نایاب، بزاره.
- تلول:** کهفتنا سه ته نیشه کی.
- تلپ:** ته لپ، دوردهم.
- تلدان:** لابه لا بوون، مهیدان.

- تلیان:** تریان. **تننه:** هیج (لاشیء).
- تلیان:** واز لی ئینان. **توننه:** هیج.
- تلیانه:** تریان، سەلک (طبیق). **تنگژ:** تنگژیلی، تنگژیگ، تنگژین، توورە (غضب).
- تلیشیان:** کەلاشتنا سەر درێژیی. **تنگژی:** توورەبوویی.
- تلگەنی:** زک گەنی، واژەبەکی ئەهریمەنیە. **تننیک:** بەدنژات، پنتیک.
- تلۆریون:** گرێل بوون، گندریان. **تیا:** تیدا.
- تلاوتل:** ئەو کەسە کو برێقە دچیت و براست و چەف فە دراهژیت. **تیان:** قازان، دیزک.
- تلخە:** بەفری کو لسەر یەک بوویە کۆم و ئەستوور بوویی و **تیانچە:** قازانک.
- جەمدی. ئەگەر گەلەک مەزن بیت دبیژئی: کەفی، تەغەر **تویتک:** تووتک.
- لەردی زۆزان کەفی چیدین چکو کەفی گەلەکی مەزنە **تویتین:** تووتین.
- دبیستە کفانە کفانە. ئەف هەردو نافە هنگی بکارتین کو **تویخ:** تووخ.
- بەفری خوژ عەردی بەردایی، تەنی تاخە و کەفی مابن. **تویخ تویخ:** تووخ تووخ.
- دبیژن عاقار بوویە رەشی، تەنی هەندەک تلخە لکۆلانان **تویان:** تووتن.
- مابنە. **تویر:** توور.
- تلۆفە:** هەر تەشتەکی کو گەلەک تەستی هور پێقە بن دبیژئی: **تویری:** تووری.
- تلۆفە، وەکی: «ئەف دارە ژ تری بوویە تلۆفە»؛ «ئەف سێقە **تویرک:** توورک.
- ژ سێشان بوویە تلۆف»؛ «مژمژە بوینە تلۆفە»؛ «من تلۆفە **تویرەمار:** توورەمار.
- بارکژی دانا سەر پشتا هێسترا خو»؛ «رەشوتیلە وەکی **تویرە:** توورە.
- تلۆفە لسەر دارئ نیشتیئە»؛ «ئەز ژ دەینان بویمە تلۆفە»؛ **تویرە تویر:** توورە توور.
- «ئەفە چ توورک و تلۆفەنە بشان سنگاڤە؟»؛ «ئەفرۆ تلۆفە **تویریه:** تووریه.
- بارەکی رەژوو بەدەستی من کەفت»؛ «ئەز ژ عەیب و عەلتان **تویز:** تووز، کوزەلە.
- بویمە تلۆفە»؛ «تولین دەینان بوویە تلۆفە».
- تم:** تم، یان تمۆم. مقام بیژر هەندەک جارارن دێخنە ناف سەر **تویزەلە:** تووزەلە، کوزەلە.
- بەندیت مقامی خو، تم ب مەعنا هەمی تیت. **تویزانئ:** تووزانئ.
- تماو:** پەرسیف، واژەبەکی شەبەکی یە. **تویس:** تووس، گیایەکی دێکدارە.
- تماوی:** پەرسیفی. **تویش:** تووش.
- تماوگرتن:** پەرسیگرتن. **تویشەمب:** تووشەمب، شاتوی.
- تمەز:** بۆ روودایەک کو لسەر هزر و بییری نەبیت تیتە گۆتن، **تویک:** تووک، تیکول.
- بەمەزەننە، ئەز بیژم. **تویل:** توول.
- تتماندن:** فەهیلان (تسویف). **تویکن:** تووکن.
- تمتمەکان:** دۆزخ. **تویرشە:** توورشە.
- تمەم:** نافە بۆ دەنگی دەوڵی. **توی:** هیز.
- تموهور:** تمەم، تمە تما پیکفە و زۆر. **تویتکە:** تووتکە، ئارام.
- تمم:** سماق. **تویتکە گرتن:** ئارام گرتن.
- تمتمک:** خالیگە ژ تەنیشتی. **تویخ:** تیفلکی تەنک لسەر هەندەک تەشتان.
- تویژ:** تیژ.

تويژال: زۆر تيز.

توتسو: چوغان، گيايهكه (اشتان).

توتسوو: گيايهكه جهوى بهكى ددهت حبرى ژى چيدكه.

توتس: گيايهكه جهوى بهكى ددهت حبرى ژى چيدكه.

توتك: تيشل.

تويل: ئهنى، تهويل.

توتلاش: تهلاش.

تويل بهند: ئه و دهرسوكه كوژنك تاقيتته بهر ئهنى يى خو.

تنۆكه: دلۆپ، چپك.

ج

جاخ: تان، دیوارۆک، تەیان، لیثا بالكونان (سیاج).
جاخۆلکه: جاخک.
جاخک: جاخی بچووک (سیاج صغیر).
جادار: جی دار، بنه جی، نیشته جی.
جادوو: ئەفسون، سحر.
جادووکەر: ئەفسونکار یان جادووکەر (ساحر) ه واژه بییت جادووی و جادووکەر هوزانقانا زۆر جار دەرباری دلداری و مه عشووقی بکار برینه.
جادووکر: ئەفسون کرن، سحر کرن.
جادووچیتکر: بنیتره جادووکەر.
جادووپهرست: ئەو کەسه کو زۆر هه ز جادوو دکهت.
جادوستان: مهمله که تی جادوو کرنی (بابل).
جادووبه‌ند: سیحر به‌تال کهر (ضد الشعوذه).
جادووبار: ئەو کەسه کو هواپه‌تا جادوان نک هه‌ی.
جادوو نافرین: جادووکەر، خودانی موعجیزا بو خودی بکار تییت.
جار: (١) عه‌ردی بچیم و زه‌ل و ره‌گ و ده‌غه‌ل کو کیتلانا وی زۆر نه‌خۆشه و گانه‌شین لعه‌ردی جار دا هنجاری بکیتشن؛ (٢) پاشگری (مکان) به‌ لپی هنده‌ک ناقسان تییت و مه‌عنا زه‌حفی و به‌ر مشه‌یی بی دگه‌هینیت، وه‌کی: فریزجار، قارویش جار، برنجار، برنج جار؛ (٣) چلچرا؛ (٤) جاره‌ک.
جارچی: گازیکه‌ر، گزیر، چه‌رچی.
جارس: بیتزار.
جاری: بیتزاری.
جارس بوون: بیتزاربوون.
جارسکه‌ر: بیتزارکه‌ر.

ج: پینجه‌مین تیپ ژ تیپیت چه‌چه‌یی کوردی کو بحسابا یه‌بجه‌دی دبسته ژماره (٣)، تیپه‌کی سازو بیده‌نگه‌.
جا: چند مه‌به‌ست تیرا دیار دین: (١) بیتباکی، وه‌کی: «جابلا هۆبیت»؛ «جا چیه‌ ئەو ژ من سل بووی؟!»؛ (٢) مه‌به‌ستی جاخی دده‌ت وه‌کی: «ته‌مۆی بار کر جا ئەز ژی دئ بارکه‌م»؛ (٣) مه‌به‌ستی ئیدی (ئیترا) ی دگه‌هینیت، وه‌کی: «کورد هه‌می دووره‌ عیلمن، جا ئەز چیکه‌م؟» ئانکو ئیدی ئەز چیکه‌م، ئەفجا، ئەنجا، جی، جه‌.
جانسته: بجی مای (متخلف) بزراش هه‌ورامی، بجی مان، لئاقیستایدا به‌و مه‌به‌سته‌یه‌.
جابۆ: جه‌بله‌قۆز.
جاپان: ناقی سه‌حابی به‌کی کورده‌ هه‌روه‌کی (ابن حجر العسقلاتی) لکتیبا (الاصابه) ی دا دبیترت بنه‌ره‌تی ناغه‌کی «گابان - گاوآن - گاغان» ه به‌لی هاتیه‌ عه‌ره‌بکاری کرن.
جابلسا: ناقی باژیره‌کی ئەفسانه‌یی به‌ لرۆژتاقایی و دبیترن هزار ده‌رگه‌ هه‌یه، هه‌ر ده‌رگه‌ یه‌ک هزار ده‌رگه‌ شان لبه‌رن!
جابلقا: ئەوژی ناقی باژیره‌کی ئەفسانه‌یی به‌و لرۆژه‌لاتی به‌و هزار ده‌رگه‌ هه‌یه‌و هه‌ر ده‌رگه‌ یه‌ک هزار ده‌رگه‌ شان و گه‌زمه‌ لبه‌رن! (مه‌دی ب ئەعتقادا شیعیا دیه‌ک ژوان دایه‌).
جاتره: نه‌عنا یی چیا یی (سعترا).
جاترۆک: نه‌عنا یی کیشی (سعترا وحشی).
جاجک: جاجگ، به‌نیشته‌.
جاجگ: بنیتره‌ جاجگ.
جاجکه‌تال: به‌نیشته‌تال.
جاجۆلکه: داپتروشک، جاجالۆکه.
جاجۆ: ناقی ته‌حقیری به‌.

- جار جیم:** پلاس، جاجم و جاجیم ژى هاتیه.
- جار یۆتەر:** بزاراقتی هه ورامی: جاره کی دی: «دهوله ته که ی وهسل پانه زه واله ن - جاریوتەر، دیدهنی بالات محاله ن» "مهوله وی".
- جاروو:** گیتزک، (ئیزدی جارو و جیریفکی) بکاردهن.
- جاروفک:** جاروو، جیریفک.
- جاروو کرن:** گیتزک کرن، جیریفک کرن.
- جارووساز:** جارو چیکەر.
- جارووکیش:** که ناس.
- جاران:** چهند جارا، روژیت رابردی.
- جاری جاری:** کنایه ته بو بیره وهری و بیر هاتنان.
- جارۆ:** خۆلی و کسلتی تیکه لدا ی.
- جارت:** وهره ز، جارس، بیزار، وهره س.
- جارنان:** هنده ک جار: «جارنان بهنده ئی دلسۆتی و مه هجوور قه نیری» "جیزی".
- جارو بار:** بنیره جارتان..
- جارو بهند:** نه و جی به کو بکسل و خولی یی هه لبه ستی.
- جارو ماز:** جل نقیژ، سجادا گ نقیژی.
- جاری:** نوکه، نهۆ، نهف و اهیه بشکلتی ناقتی ده هاتیه، به لی دراستیدا کاره، بو وینه دبیژنی: «دیچمه داران؟» تو جواب دده دیژی: «جاری نه چه».
- جاره:** نامرازی مه زیقه یی.
- جاره لیکدان:** جاره لیدان، دوو مرۆف، یان چهند مرۆف لیکبدهن (تضارب).
- جاست:** جاس، مشتاخه جی تری کفاشتنی و رائیخستن.
- جاسوس:** سیخور (ع).
- جاسوسی:** سیخوری (ع).
- جاسر:** چاسر، کوسه، بن قانچه، بن قالچه، کۆچه.
- جاش:** به چکه کهر (ع، ک) و اهیه کی سورباتی ته باره.
- جاشک:** جاشۆلکه، جاشی بچووک (ع، ک).
- جاشکۆله:** بنیره جاشک.
- جاشۆلکه:** » »
- جاف:** (۱) عه شیره ته کی میچاکی کورده زیده ی ده هزار مال هه نه؛ (۲) ژنانه قه توقام نه خۆشه (ع، ک).
- جاق:** (۱) نامانیت حازری یی؛ (۲) جۆقی، پروه دار (مرشد).
لناقیستیدا جۆقی هاتیه، چۆقید رستتره و کوردیتره ژ جۆقی.
- جاقی:** کۆمه به ستن، گورگورانی، ژتیک ژتیکانی.
- جاکیش:** عه کرون، عه قرون (دیوژ).
- جاگه:** جیگه (هه ورامی بکار ده ن).
- جاگان:** جه گان، گیاجیسیل، گیایه که.
- جاگرتن:** جیگرتن.
- جالۆکه:** بنیره جاجۆلکه.
- جالجالۆکه:** » »
- جال:** جیل، جیل، جوان، داف، ته له.
- جالاب:** ناشیب، نه شه هرد و نافه که فته ناقتی بازیری نامیدی یی نه. دبیژن ناشیب و ناشیت.
- جالۆ:** پرد، مه قامتی کو دبیژیت: «خالۆ جالۆ» نانکو «خالۆ پشتیشان و هاریکار، تو بو من وه کی پرده کی نجاتی بوی».
- جالۆ:** پرد، پری داری (عابور خشی).
- جام:** ترار، قۆدیکا رۆناهی یی، کاسه، تاسه (عه ره بکاری بوویه).
- جامانه:** جه مه دانی، لیوان.
- جامدانه:** جامانه.
- جامۆلکه:** جامی بچووک، تراری کچکه، لیوان.
- جامه لووس:** مرۆقی زمان حولی، چاپلوس.
- جامیر:** میچاک، خۆشمروفت، خۆش ئینسان (کریم، شه م).
- جامباز:** فیلباز، خۆگۆریکه ر (حیال).
- جامبازی:** فیلبازی، خۆگۆریکرن (حیالی).
- جامخانه:** ژۆره کی بچووک و شیشه بهنده.
- جامدان:** چانتکا جلکا، جامه دان کوردیتره.
- جامه دان:** بنیره جامدان.
- جامتی جه م:** جامتی جیهان نوما، جامتی پاشایی ئیرانی (جه مشید) بووی دبیژن کو هه می جیهان تیدا دیارو نه شکر بوویه.
- ساقی توژ بو خۆدی که ره م که
یه ک جورعه یی مه ی د جامتی جه م که «خانی»
- جاماسب:** فه یله سوفه کی زه ده دشتی بوو ئستیره ناسه کی سه رتۆب و بهر که تی بوو، وی نامیلکه یه ک هه یه ئیشاره ت بال قه ومییتیت دونیای هه تا پینج هزار سالان پاشی خۆتیا باس کریه، ئیشاره ت بال مووسا و عیسا و محه مه دی (د. خ) کریه، ده رباره ی مووسای دبیژیت (سرخ شبان: شقانی سۆر) و ده رباره ی عیسا ی گۆتیه (سوارخر: سواری که ری) و ده رباره ی محه مه دی (د. خ) گۆتیه (میهرنازما) سه روکانییا نه قین و میهری.

- جامه مهرگ:** کفن.
- جامی جهان نما:** بنیره جامی جهم.
- جان:** گیان، روح (نفس، حیا، عزیز). پیشگره که گه لهک مه بهستان د زمانه کوردیدا دگه هینیت وه کی: جان سهخت: جان سهگ؛ جان فهزا: دلخوشگر؛ جان سپار: فدایی.
- جانان:** خوشه ویست، خوشه ویسته کان.
- جانانه:** خوشه ویست، تیگه یشتی، ژنا زمان دریتژ، فاما (کامل).
- جاندار:** پاسهوان، پاسهوان، گیاندار.
- جانپه ناھ:** په ناگه، سهنگه، سوپیر، جانی دهر.
- جاندار:** پاسه قانی (حمایه).
- جان سپار:** فیدایی، پیشمه رگه.
- جان سپارتن:** جانان، روحدان، مرن.
- جانوهه:** جاندهه، گیانله بهه.
- جان دهرجنه ت:** جان دهرجنه ت، مه ته له که ژ کوردان.
- جانستین:** جانستان، جانکیش، عزرائیل.
- جان ناهه رین:** خودی، روح چیکه ر، گیان چیکه ر.
- جانپاز:** جانفیدا.
- جانپه خش:** جان ناهه رین، جان سپار.
- جاندهه:** بنیره جانپه ش.
- جاندهه ر:** گیاندار، جانوهه ر.
- جانفاز:** جانفاس، جوهر نامریشه که.
- جانماز:** جل نقیژ <جا + نماز>، <جی + نقیژ>.
- جانی:** جوانی.
- جانیک:** جانی ماهین.
- جانگیر:** جهانگیر (امپراطور).
- جانسپارتن:** گیاندار، روحدان، خوگوری کرن.
- جانستاندن:** گیان کیشان.
- جانوهه رناس:** گیاندهه رناس (عالم بالاحیاء).
- جانشین:** جی گر.
- جاندارم:** جه ندرمه، ژاندارم، هه یته (شرطی).
- جاو:** جانگ.
- جاوه جاو:** پاره پار، هیقی هیقی (التماس).
- جاوید:** نه مر، ناودیر (مخلد).
- جاوین:** جوین، فه جوین.
- جاوه رس:** گارس.
- جاوانه وه:** تینک راجاندا ده زیت جانگی.
- جاویدان:** نه مران، ناقدیر، ناقدیران (الخالدون).
- جاویدانی خرده:** نه مریت عقلی، نه مریت عاقل، عه قلیت زینده و نه مر. کتیبه.
- جه بله:** کومه له قور، جابۆ.
- جه:** جو، براده ری گه نمی.
- جه بۆ:** تیت ب مه عنا (فلان).
- جه بۆره:** نه وعه جه هه کی بی خیره.
- جه بل:** کومه لی قوری، جه بله کومه له قوری هه ری کری و شیتلایی.
- جه به خانه:** جه بله خانه، جو به خانه.
- جه به:** ناغی، چه ته بووی، جه بۆ (متمرد).
- جه به ره:** سه رمایه دژوار و کوژه ک.
- جه به ره نواندن:** جه به ره نیشانان، نه وه کو سی شانده که خو بنا فکته هه ره وه کی ئیشاره تی سه رمایه کی دژوار دده ت: سه رما نیشانان.
- جه باری:** (۱) جوهره تری به که؛ (۲) عه شیره ته کی کوردانه.
- جه به ش:** زه به ش، ژه به ش، شمتی، شامی، شفتی.
- جه حر:** ژه حر، ژه هر.
- جه حنی یه:** تووره بوویه. هنده ک دبیژن: جه حنی.
- جه حنین:** تووره بی، تنگژین.
- جه حیل:** تۆلاز.
- جه حیلی:** تۆلازی.
- جه حش:** بنیره جاش (ع).
- جه حشک:** بنیره جاشک.
- جه خز:** جه غز، خه تی باز نه بی، باز نه <جه خز کوردیتره>.
- جه خار:** خه م، په ژاره.
- جه خت:** مجدی (عزم)، نه گه ر ئیک ناخفتنیدا بیشت و جاره کیدی بیشت دبیژن جه خت ئانکو وی کاری بکه جه خت هات و راست هات و کرنا وی فه رز بوو و مجدبه، مسۆگه ر.
- جه ختی:** مسۆگه ری، مجدی (صمود).
- جه خت هات:** ئانکوله ز هات: «فالی ته جه خته».
- جه درقه:** نانچ ته نووری مه زنتر ژ کلۆره ی.
- جه دهو:** پشتکولیا دهواری.
- جه دهو بوون:** ژکارکه تی.

جهدستان: جوستوچو. ناقی شاره کبه نیزیکی باژیتری زوور و دینه و هری ژ پهیره ویا کوردستانی.

جهدشن: ب مهنا کهیف و خورمه تیت، ژبه ر هندی عه ره بکاری بوویه بو (جشن بجهن تجشینا)، مهنا (فرح و حفله) ی و فه کرنا مه شروع کی بکاربرینه. (جهدشن: جهژن).

جهدشنی سه ده: جهژنه کی زه رده شتیانه کو روژا (۱۰) ی ه یفا به همن تیت، کو دیسته به رامبه ری (۲۰) ی کانونا دووین.

جهدفنه نگ: تام سار، گنه فنج (فحش).

جهدفنگی: ترانه و تامساری و فه حشی و سارگویی و هله پاسی.

جهدفنه کهر: ترانه کهر، هه نکهن.

جهدفنه گ: جه فنه گ، «جه فنه گ کوردیتره».

جهدگ: سه نگین کیش، گران هه لگر (رافعه الاثقال).

جهدگهر: بنیتره جه رگ.

جهدگهر سوئی: بنیتره جه رگ سوئی.

جهدگهره: سیگار.

جهدگان: بنیتره جاگان.

جهدل: داره که نه گه له ک ستوره به لیج دریژه هه تا دهه میتران، یان دریژتر بو مازی چینیج و گویتز وهراندنی کورد بکار تین، چه لاکه.

جهدلد: جهرد، مه جد (مهمتم).

جهدلغه مه: جه غله مه کاری نه بنه جی، تشتی سویکی و تجاری نه مه تین و بووین.

جهدلب: جه له و، هه فسار، نه و، دهسته جه له به ک ژ سواران.

جهدله بی: تیکه لوک، باش و خراب عماری.

جهدله بیچی: کوشتاچی.

جهدلهوک: جه له بک، په له پیتکا تفه نگی.

جهدله لوت: زانستی هه فسوونکاران، علمج جادوو گه ری (شعوذه).

جهدلهو: جه له ب مهنا به رگریژی تیتن.

جهدله بان: گورانی په کی کوردیج خزشه، جه له بقان.

جهدله به ند: پیکه گرتدان، جه له به ست.

جهدله: سه رگین، هه ر دوو ژی عه ره بکاری بوویه بو سرقینی.

جهدلو: واژه په که مه به سستی بی بهایی بی دگه هینیت، دبیتن: «خو نه فه مروث نین، هه می عه لو جه لونه».

جهدوهل: خشته، (خط) عه ره بکاری بوویه و کووم بوویه بو (جداول).

جهدوهل کیش: نه و که سی خشته و جه دوه لا چی دکت.

جهدرد: جهخت، مه جد، بایه خ پیتدر.

جهدردی: جهختی، مه جدی، بایه خ پیتدان.

جهدرده: ریگر، لقه ک ژ سه ربازان، چه ته.

جهدر و مهنه نه: نامرانی به رگ کرن و چه سپا کتیبان.

جهدریف: جه ریفک، جارو، «واژه په کی نیزی دیا نه».

جهدرگ: جه گهر، جیگهر، جگهر، میتلاک.

جهدرگاوس: دل پر خه م.

جهدرگ ره شوون: ته نگا شوون، بیزار بوون.

جهدرگ سوئی: نه وه کو عه زبده ک ژبه ر دلی چوی و مری، داخدار.

جهدرگه: نیقه کا تشتی، هه رته تشتی، دبیتن: «جه رگه ی نیفرژی، جه رگه ی شه ری».

جهدرگه به ز: براشتنا پشکیت میتلاک و به زی تیکه ل؛ بریتیه ژ تیکه ل بوونا ژن و میبران د دیلانی دا: «لیک هشیار بن نه بیته جه رگه به ز» "باته یی".

جهدریزه: نا تارام، هار، تازارو نه زیهت دان، خیرهت، جه رگه به ز.

جهدریژه: بریتیه ژ زه لامی زل و زه به لاح و بینکاره و نه که، کنایه ته ژ به رازی.

جهدرقه: چریک، قریسک، چریسکه، قریسکه (شراره).

جهدرقه: جه درقه.

جهدزروه: جه زره به، تازار، تازاوه.

جهدزربه: بنیتره جه زروه.

جهدزایه چی: نژیهداری شه قی.

جهدزربه کهر: تازاوه چی، تیکه ل و پیکه لکهر، تیکه لکه دانکهر، تازاردهر.

جهژن: جه شن (عید).

جهژنانه: جه شنانه (معایده).

جهژنانه پیروزی: جه شن مباره ک کرن.

جهژنه چه قاله: جه ژنه چه قال، جه ژنه کی جووله کانه یه کو تیتدا چه رزه ان دخون (چه قاله: چه رزه).

جهژنه فه تیره: جه ژنا رهمه زانی به.

جهست: بلندیون، بلندیونا په ی گه رمی.

جهدستوچو: جوستوچو، به حس کرن، به حس ژ تشته کی، گه ریان.

جەنجهەرکرن: قوتانا قرشی ب جەنجهەری.

جەننەت: بەهەشت، جەننەت، وشەیکە عەرەبکاری بسەر دا هاتیه. ئەسلج وئ ئاقیستییه: «جەننە تاپار تی نەبیت، پیتورە دکەم خاکستەری» "خانی".

جەنگیز: (یان چەنگیز) لەقەبە بۆ زنجیرەیی شاهیت مغۆلستانی لقرنی شەشی هجری دزەمانی (سلطان محمد خوارزمشاه) دا ئی چەنگیزی ئیرش کره سەر ئیرانی (بکوردستان قە) و ئەغەلب شاریت وئ ویران کرن و لگەل ئاخێ راستکرن و ملیونها مرۆقیت بینگوناھ کوشتن.

جەنگەندە: شەرکەر، بۆره مرۆف بخەلەتی دبیتزن: جەنگەنە، هەروەکی د زاراقنی کرمانجیا ژۆریدا تیتت.

جەنگ و گوریز: کرورف، شەر وره قین، شەر بازدان.

جەورب: جۆراب، پیتپۆش، گۆریه، گۆره، گۆرهوی، عەرەبزی دبیتزن (جورب) و جەمع کرینه سەر (جوارب)، بفارسی گۆراب هاتیه. نە جۆراب و نە جوارب و نە جۆرب عەرەبی نیان.

جەو: جو، مقەسج حەییوان برینی وەکی بز و مهران.

جەوی: بەنیشتی دارانە وەکی جەوی سماقی جەوی بی تووسی، جەوی بی حلۆکان (صمغ).

جەوت: جەفت، جوت.

جەودک: کوندەبی بچووک.

جەوئەندە: جەودک، دەولک، رەندول، کاوئیکەر.

جەوال: جوالک، عەرەبکاری بوویە بۆ (جولق).

جەولەخ: جوال، جەوال، جەوالک، جوال (جولق).

جەوسەر: بنیترە جەمسەر.

جەوکی: ئەو دارن کو مەرەزەک بۆ چیدبیت و جەوی بی ژ خو بەردەدت.

جەوان: جاحیل، تۆلاز، گەنج.

جەوانە: ساقی دار و دەخل و گیای (براهم الشجر).

جەوان مەرد: جوامیر، جامیر.

جەوسەق: جادە، ریکا کاروانی. ژ کۆشکی عەرەبکاری بوویە (عەرەبی نینە).

جەه: جۆ، جە (شعیر).

جەهداسی: گیایەکی قلیجفداری بەاریه گەلەکی زقره دەمپکو هسک دبیت.

جەهدرووی: چاخێ دورنەبی جەهی.

جەلەوگیڕ: هەقسارگیڕ، کوسپ، تەگەرە (مانع).

جەلەودار: مەیتەرچی، پیتشکیتلک، سائیسج دەواری مەزان.

جەلەوداران: کۆی جەلەودارە.

جەلی جوویا: وشەبی (اهانی) یە دەبارەوی مرۆقی درتیز و بی مخ و تەمبەل، بکار تیتت، (وشەکا ئەهریمەنیە).

جەلاد: کەوی سەرداریه، سەرپ.

جەلاق: ئەو دۆشاقا کو گەلەک تیربووی بکەلاندنی.

جەلەوی: جەلەبی.

جەلەبەست: گریدانا دەوارانە بریز لسەر هافری.

جەم: نک، کن، لەلای.

جەمینۆک: جاقی گریدان، گریدانا کۆمبەستان ژ بۆ خیانەت و پیلان دانانی.

جەماهی: جەژنەکی ئیزدیانه کو لگەل جەژنا مپەرەگانی زەردەشتیان بەرامبەرە.

جەمشید: بنیترە جمشید.

جەمک: جیمک، دوو مندال بیەکجار.

جەمدین: جەمدیان، جەمدان (ع،ک).

جەمسەر: جەوسەر، پینگەه، جەپ پینک گەهشتنا دوو هەستیا، جەپ پینکە نووسانا دوو تشتا.

جەماور: قەلەبالغەکی ژۆر ژ مرۆقان (حشد، جەهور).

جەنگ: شەر.

جەنگ کرن: شەرکرن.

جەنگی: شەرائی.

جەنگاوەر: مپچاک، شەرکەر.

جەنگ کەر: جەنگاوەر.

جەنگە: شەرگە.

جەنگەپۆی: شەرەدەف.

جەندەک: لەش، کەلەخ.

جەنگەل: دارستان، چەم، دەحل (احراج).

جەنگەلبان: جەنگەلقان، نۆبەداری جەنگەلی.

جەنگەنە: بی شەرم، فتنەگەر، بی ئاپوو، شەریدە، شەرکەر.

جەنگەنەبی: کیم شەرمی، فتنەگێری، بی ئابرووی، شەرائی.

جەنجەر: وشەیکە کوردی پەتی یە چ عەرەبی بەرامبەری وی نینە مەگەر بیژین (نورج) ئەگەر راست بیت. ئامرازێ هورکرن و کوتانا کو قرشی بی دکوتن.

جەنجهەرغان: جەنجهەرگیڕ، جەنجهەرغان درستەرە.

جەھزەردان: جۆزەردان، جەھزەزا، دەمی جەھ زەر دبیت.

جەھزەزا: بئیرە جەھزەردان.

جەھزۆرکە: جۆرە چوچکە کە بەاری دبیتە زەوالی زەقیبیت جەھی.

جەھنەم: دوزەخ، مالا ئەشکەنجەدانئ (وشەیی جەھنەمی ھندی یە عەرەبکەری بوویە).

جەھان: جیھان، دونیا، «جیھان کوردیتەر».

جەھان نافەرین: جیھان چێکەر، خۆدی، یەزدان.

جەھانگیر: ئەو کەسێ جیھانێ دگریت (امبراطور).

جەھانیان: خەلکی سەرزەمین، خەلکی جیھانێ.

جەھ: لەوہی، ژقئ «ھەورامیە».

جەھ: جەھ.

جەھ وەرتەر: ژقئ چیتەر، ژقئ (پیتەر ھەورامیە).

جەھیران: پەزکیشی: «جەھیران گەل گەل، تازە کەردەن مەیل» "مەولەوی".

جیئینی: جن، جنی، ئەجنە (عفریت، شیطان). واژەیی جنی، جیئینی لئاقیستایدا ھاتیە، ئەوژی عەرەبکەری بوویە.

جیئەجی: بجی ئینانەکی فەوری، گورج، دەست بەجی (حالا).

جیب: جۆرە خۆشەز سیارەبیت سقن.

جیت: جۆت، ھیت، جفت، جویت.

جیتەوان: جیتەفان، ھیتەوان، جۆتیار.

جیتک: جۆتک، جیمک، پین ھاقتین.

جیجەک: جیجەک، جیجک، چوچک، جیچک، چویک.

جیجەلە: جیجەک، جیجک، جیجەلە قە پون لە تینا-بۆ ئاقئ قوللە تینا (خەلیفە سەلیم کەلەکچی).

جیدانە: سیقڵدان، سەنگدان (حوصلە). شاعەرەکی گوتیبە: «ھەر یار دیلان، ھە یار دیلان - سینگی تە خۆشە و سیقڵدان».

جیدایلان: دەست ژئ بەردان (ترک).

جیر: دەنگی دراندن ناقوماشیە بریتیبە ژ دەنگی تری.

جیر و جیر: دەنگی سیرینا کورسی و دەرگە و تەختی و بێجگە ی وان.

جیرەجیر: جیرە لپئ جیرە ی، جیرە لدویف جیرە.

جیر و ھۆر: جیرە جیرئ بەھقراپی.

جیرە: معاش، راتب، راتۆ.

جیردۆ: ھەبوانئ کیم شیرە.

جیرەخۆر: معاش خۆر، واژەکی فارسیە کوردکاری بوویە.

جیقنە: گوومریشکی تەر یان ھشک.

جیقاندن: جیقنە کرن.

جیقڵدان: بئیرە جیدانە.

جیقن: جاندبەری لاوازو لەر.

جیقە: جیقاندنا تەیران و زیقە زیق کرن، قیژی.

جیقەجیق: زیکەزیک کرن، زیکە لدوو زیکە ی، قیژەقیژ.

جیق و ھۆر: جیقەجیق و زیکەزیکەکی زۆر قیژ و ھور.

جیک: پاشپانی، جی، ولات، شاعەرەکی گوتیبە: «جیک مە کوردستانە - جیک باب و باپیرانە».

جیکە: زریوہی تەیر.

جیکاندن: زریواندن.

جیکەجیک: زریوہزریو.

جیکۆھۆر: زریو و ھۆر.

جیل: (۱) جوان و جیل، جاحیل، تۆلاز، گەنج؛ (۲) جل (بزاراقتی شەبەکی).

جیل و جوان: جوان و جیل، لاو و تۆلاز.

جیم: تیبیا پینجەمینە ژ تیبیت چەچی کوردی.

جیمک: دوقولوو، ھەقۆک (توام).

جیوہ: ژبوہ، سیماب، زبەق. ماددەکی مەعدەنییە، سپی بە ودکی رەنگی زیقیبە، د گەرماپی ئاسایی ھەل دبیت، ژئ ماددەکی مەعدەنی ی، رەنگ سۆر بەدەست دکەقتیت، لسەرماپی ۴۰ پلە لپن سفیدا دبەستیت.

جیو: ژبو، ژبن.

جیوین: جیوہبیت بەردەوام.

جیوہجیو: جیوہ لدوو جیوہ ی.

جیوہۆر: جیوہبەکی زۆر.

جیجەجی کرن: درستکرن، بجی ئینان.

جیجەجی: ئامادە.

جی بەردان: مشەخت بوون.

جیز: کۆمەکی گەنم، یان جەھ شەنەبا کری.

جیزان: مۆقئ زانابری و جیبان.

جیزنە: جەژن.

جیزگە: جی.

جیل: گەنج، لاو، تۆلاز، جحیل.

جیمک: بئیرە جیمک.

جەھزەردان: جۆزەردان، جەھزەزا، دەمی جەھ زەر دبیت.

جەھزەزا: بئیرە جەھزەردان.

جەھزۆرکە: جۆرە چوچکە کە بەاری دبیتە زەوالی زەقیبیت جەھی.

جەھنەم: دوزەخ، مالا ئەشکەنجەدانئ (وشەیی جەھنەمی ھندی یە عەرەبکەری بوویە).

جەھان: جیھان، دونیا، «جیھان کوردیتەر».

جەھان نافەرین: جیھان چێکەر، خۆدی، یەزدان.

جەھانگیر: ئەو کەسێ جیھانێ دگریت (امبراطور).

جەھانیان: خەلکی سەرزەمین، خەلکی جیھانێ.

جەھ: لەوہی، ژقئ «ھەورامیە».

جەھ: جەھ.

جەھ وەرتەر: ژقئ چیتەر، ژقئ (پیتەر ھەورامیە).

جەھیران: پەزکیشی: «جەھیران گەل گەل، تازە کەردەن مەیل» "مەولەوی".

جیئینی: جن، جنی، ئەجنە (عفریت، شیطان). واژەیی جنی، جیئینی لئاقیستایدا ھاتیە، ئەوژی عەرەبکەری بوویە.

جیئەجی: بجی ئینانەکی فەوری، گورج، دەست بەجی (حالا).

جیب: جۆرە خۆشەز سیارەبیت سقن.

جیت: جۆت، ھیت، جفت، جویت.

جیتەوان: جیتەفان، ھیتەوان، جۆتیار.

جیتک: جۆتک، جیمک، پین ھاقتین.

جیجەک: جیجەک، جیجک، چوچک، جیچک، چویک.

جیجەلە: جیجەک، جیجک، جیجەلە قە پون لە تینا-بۆ ئاقئ قوللە تینا (خەلیفە سەلیم کەلەکچی).

جیدانە: سیقڵدان، سەنگدان (حوصلە). شاعەرەکی گوتیبە: «ھەر یار دیلان، ھە یار دیلان - سینگی تە خۆشە و سیقڵدان».

جیدایلان: دەست ژئ بەردان (ترک).

جیر: دەنگی دراندن ناقوماشیە بریتیبە ژ دەنگی تری.

جیر و جیر: دەنگی سیرینا کورسی و دەرگە و تەختی و بێجگە ی وان.

جیرەجیر: جیرە لپئ جیرە ی، جیرە لدویف جیرە.

جیر و ھۆر: جیرە جیرئ بەھقراپی.

جیرە: معاش، راتب، راتۆ.

جیردۆ: ھەبوانئ کیم شیرە.

- جیناؤ:** بہرناؤ، راناؤ (ضمیر).
جیناؤی کسی: راناؤی کسی (ضمیر الشخص).
جیناؤی کارا: راناؤی بکەر (ضمیر الفاعل).
جیناؤی نشانہ: راناؤی نیشانہ، راناؤی ناماژہ دان (ضمیر الاشارة).
جیمایی: فہمایی.
جوت: جفت، ہیئت، جیت، جویت.
جوتکہ: پینن ہاقتینا دہواری بہر دوو پاشی خۆ.
جوجمین: ہتلاک بوون.
جوجکہ بریاک: دوا بریای.
جودا: چہرت.
جودابوون: چہرتبوون، ژتیک جیا بوون، جیا بوون.
جودایی: چہرتی، جیایی، داپران.
جودہو: دہواری پشتکول.
جودہوی: پشتکولیا دہواران.
جورکہ: کیس.
جوریان: گوریان، گورین.
جورہ: مرؤقی ہوورک، گیانداری ہوورکہلہ. جورہ چیچکہ کہ ژ سیفانندیلکہی کچکہ ترہ و رہنگ بۆرہ.
جورہ کلارہ: جورہ، بالندہکہ.
جورنان: گوزارش، راپۆرت، خہ بردان (ت).
جورنا و فرنا: ژبہر گۆتن (ہذیان).
جورنہ: برکہکی کچکہیہ ناف حمامان، ئافا سار و گہرم دکہنی.
جوزدان: جوزدانک، چانتہ لۆکہکی بچووکہ درافی دکہنی (کیف).
جوزی بہند: بہرگ کرنا بہرتوکان.
جوسنہ: بنیترہ جہ مسہر.
جوغزہ: جوغزہ (جہہ).
جوغنہ: جقہ شینہ، تہیرہکی ئیکجار کچکہیہ، تہیرکی دہحلان.
جولقہ: دراقہکی کہقنہ: «تہ خوؤشہ و من خوؤشہ، جولق چ جولقہ» "مہ تہ لۆک".
جولقین: شولقین.
جوللہ: کیسہلہ رہشہ (تمساح).
جولغہ: جولغا، جۆلہ، تہقنکەر.
جومیش: لقہ.
جومگہ: بنیترہ جہ مسہر.
- جونگہ:** دہنگی ژتہی، فنگہ.
جروت: جۆت، جفت (فدان).
جووتانہ: ئہو باجہ کو ہر سال ژ جۆتکاران دستینن.
جووتبوون: ریک کہفتن، دوو تشتہک جۆتبوون.
جووتکردن: جۆتکرن، جوتکرنا عہردی.
جووتگرتن: نیبر و می بۆنہ جۆت.
جووتہ: جۆتک.
جووتہ و شانندن: جۆتک و شانندن، پینن ہاقتینا دہواری.
جووتہ و شین: پینن ہاقتیش.
جووتیار: جۆتکار، فلاح.
جووتیاری: جۆتکاری.
جووجک: بنیترہ جیجہکہ.
جووجوو: » »
جوو: جوی (بہودی): «جوی و جۆت؟ عہرہب و ریشاس؟ کرمانج و خانۆت؟» "پہند"، جیجہکہ، جووجک.
جووجہ: بنیترہ جیجہکہ.
جووجہلہ: چریچکی مریشکان.
جووخین: جۆخین، خہرمان.
جووراو: جۆرپانا تشتی رۆن بہر بخلاسیوونی.
جوورہ: تشتی ہوور و جورہک.
جووزرہ: جووزر، جیزینا ئافی دہمی کەل ہانتنی.
جووزان: گويزان.
جووزلہ: دووزلہ، دوودک (مزوج).
جووش: جۆش (غلیان).
جووشان: جۆشیان.
جووشانن: جۆشانندن.
جووقہ: جوققہ، گیفہ لانکی تانجی شاہی (قمہ التاج).
جووک: جۆگہلہ (ساقیہ).
جووکاندن: زربوہ زربو تہیران.
جووکین: چیچکہ چیک کرنہکی زۆر.
جووکہ: چیچکہ.
جووکہ برین: بریتییہ ژ خہم و کۆفانان کو مرؤقی نہفہس بر دکہن.
جووکی: ئہو کہسہ کو خہلکی دخاپینیت.
جوولان: جوولیان، لقین.
جوولاندن: لقانندن.

جۆخینە: ئەو گىسخە کو ھندەک جار لدۆریت ھەبىتى تیتە دیتن، ب عەرەبى دىبىژنى (ھالە).
جۆغ: یوغ (نیر).
جۆداس: بنیترە جەھداسى.
جۆداسى: = =
جۆدەرەو: دەمى درونا جەھى (موسم حصاد الشعیر).
جۆراب: گۆرە، گۆزبە، گۆزبە، جۆرەب، جۆراب، جۆرەب، جوارب.
جۆر: جوھۆر، جۆرک، جۆرکە.
جۆرک: بنیترە جۆر.
جۆرکە: ئەو پارچە چانتەبە کو ددەنە سەرى کەر و دەواران و کایى و جەھى دکەنە تیتدا دابخۆن (علیقە).
جۆرى: گولەکى مەشھورە زۆر جوان و بیتن خۆشە (جۆرى).
جۆر: جور، نەوع.
جۆرەجۆر: جۆراو جۆر، نەوع بەنەوع (مختلف).
جۆریان: زەلین، تەحسین، خلیسکان.
جۆزەردان: بنیترە جەھزەردان.
جۆزەر: = =
جۆزەردە: دووزەلە، دوودک (مزوج).
جۆشان: کەل بوون، جووشان.
جۆشیان: ھاتنە جۆش، شاریان، گەرم بوون، جووشیان (غلیان).
جۆشاندن: کەل کرن، گەرم کرن، شاراندن، کەلاندن، جووشاندن.
جۆش خوارن: بکەلھاتن، جووش خوارن (غلیان).
جۆش خواردن: جۆش خواردن.
جۆشانن: جۆشانن.
جۆشن: گەرم، گر، خورشت، خورشتەکى زیدە.
جۆشیرە: فەریکە جەھە، ئەو جۆبە کو تازە زاد تى گەریایی.
جۆقى: عالم، زانا، خواجە، ریبەر (مرشد). لئاقیستایدا جۆقى ھاتیە، نە جۆقى و لئاقیستایى ب مەعنا عالم، مورشد، زانا و خواجەبە. ھندەک کورد، خاسمە کاکەیی، بخەلەتى دىبىژن قۆجى، قۆجى یان قۆجۆیان جۆقى. وازەبى قۆچال قۆچالى ھەم ژ قۆقى ئاقیستایى ھاتیە ترشکاری کرن، ھەمیژى بىجگەى قۆقى، خەلەتن و ھاتیئە تەحویرکرن.
جۆک: جۆگەلە.
جۆگە: جۆل، جووگە.

جوولانەوہ: لقیئەفە.
جوولانن: جوولاندن، لئاندن.
جوولک: جووچەلە، جیجەلە.
جوولە: جوولیان، لئین.
جوولیانەوہ: جوولانەوہ.
جوومەرد: جوامبیر.
جوون: جوین (مسبە، مضع).
جۆ: (۱) جەھە (شعیر): (۲) جوین ئاڤ تیرابرنى، جدول، ساقیە).
جۆبە: ئەو مەیدانە لباژتیری کو خەلک ژ دەرفە تىشتى خوارنى تىئە و تیری بۆ فرۆتتى. بۆ عەردى پەست بکار دىبەن، جى مفلنکان، قەجەخانە بقى رامانى عەرەبى یە.
جۆبەست: سکر، خەمى جەلال(سد).
جۆبەخانە: جەبەخانە، عومبارا چەکى، کوگای چەکو تەقەمەنى.
جۆبەر: (۱) جۆکۆل، مەھندسى نەخشەکیشانا جۆکان؛ (۲) جانەوەرەکە دىبىژنى جۆبەر.
جۆبار: جۆبار، رووبار، خو دەریازکەر.
جۆبار: بنیترە جۆبار.
جۆبى: بەو سەبەبە، ژبەر ھندى وازەبەکى ھەورامیە: «جۆبى جە عصیان دلیریم کردن - تقصیرم جە حەد و حیساب بردن».
جۆت: بەرامبەرى کەتى، کیتلانکرن عەردى، دووان.
جۆتوکەتانى: کەتوچۆتانی (یارىبەکە مندالانەبە).
جۆتانە: باجەکى سالیانەبە ژ جۆتکاران وەردگرن. وازەبەبى جۆتان، جار بکار تیت بو دو مرۆقییت ترسناک، یان ژ بۆ جۆتانە گورگان یان جۆتانە سەبیت درندە و دژوار.
جۆتکار: جۆتیار.
جۆتیار: (فلاح): «جۆتیار و چبە دجینی؟ ئەگەر شینسوو دى بینى» "پەند".
جۆتکاری: جۆتیارى، کارى فەلاحەتى.
جۆتیارى: بنیترە جۆتکاری.
جۆتکرن: جووتکرن.
جۆت قۆشە: بەدەفەر (مشۆم).
جۆت قۆج: دو شاخدار (ذوالقرنین).
جۆغ: جۆغ.
جۆخین: خەرمان، بیدەر.

جره بۆزه: ئهف واژه به بۆ به رازی تیتته گۆتن دا ژ لانه بی خو
 ده رکه قییت دبیتژی: (جره بۆزه، جره بۆزه) نانکو ده رکه فه نه ی
 یه کانه به راز.
جرنگان: مرۆقی تووره و ترۆ، جرجنگانی، جرجینگانی.
جرو جانه وهر: تشتیت به رنه که تی.
جرو جیاز: تشتیت ناقلی و رجیت ناقلی.
جرو جیایی: بنیره جرو جیاز.
جره اتن: تیکچوون، تیکبرن، تهنگاش کرن، بچرچ هاتن.
جره به گزاده: ته به رکه کی رهنگا وره نکه و زۆر جوانه و زۆر
 گچکه له یه.
جرنگانن: باجه که بخورتی بیتته ستانن، تووره کرن.
جرنگه: چنگه چنگی دراخی.
جروکه: چیکه چیک و زیرکه زیرکا ته یرکیت بچووک.
جریدان: جریدان، جریتان، قۆشمه.
جریت: جلیت، داره که کو سواران لده می غاردانی دهوشاند،
 یه کدوو.
جریتان: جلیت بازی، یاری یه که.
جریکه: چریکین، چریوه، زریوه.
جرنا و فرنا: ناخفتنیته به ره قازی و بیهۆده (هذیان).
جرجینگانی: رابوونا هنده که مرۆقان بکارتیت ترۆی.
جرف: له رزین، ژ رجفه ی کوردکاری بوویه.
جرجنگانی: بنیره جرجینگانی.
جزز: دهنگی ناسنی سۆزکری ده میتکو دکه نه ناخانی، بۆ گۆه
 تیژی جزز بکارتیت.
جزم: جوزئه که ژ قورئانی، جوز (مجلد، کراسه) (ع، ک).
جزمه: پیتلاقی ساق دریت، چه که (مۆزه).
جز و بهند: بنیره جوزی بهند.
جزدان: جوزدانک، جوزدان (محفظه النقود).
جفت: جۆت، دووکه ت.
جفته: مووکیش، دراویژا سهعه تچیان.
جفته وه شانن: جۆتک وه شانن، پیتن هاقیتن.
جفته وه شین: پیتن وه شین، پیتن هاقیتن.
جفتیار: جۆتیار، جۆتکار.
جفتیاری: جۆتیار، جۆتکاری.
جگهر: جیگهر، میتلاک.
جگهره: جگاره، سیگاره.

جوگ گرتن: سکرگرتن.
جوگ هه له ساتن: جوگ گرتن.
جوگا: جوگه.
جوگمه: بنیره جه مسهر.
جوگه له: جوگا بچووک، جوگ.
جۆل: گیایی پاک و خاوین.
جۆلانه: ته قنی دا پرۆشکی، ته قنی ته قنیپرکی.
جۆله: جولا، جله، جولا هه که، جۆله، جۆله، لئین (بافنده،
 نساج).
جۆلانه: جولانک، نه سللی وی (جۆلانگه) یه.
جۆلانی: جۆلانه، خۆهژانن بچۆلانگه ی.
جۆله بی: جۆلایی، جۆله کرنا بدهستی (بافنده بی) - حیاکه
 بالید).
جۆم: گۆم، ده حل، ئاودر.
جۆمال: جۆکۆل، جوگ پاک کهر.
جۆمکه: بنیره جه مسهر.
جۆم و جه لال: شیفکوگهرک.
جۆمهرد: جوامیر.
جۆمهرز: ئاقبیرت ناخ مشاران، وه کی "باته بی" دبیتیت: «ل
 جۆمهرزان...»
جۆنه کا: جوانه گا.
جۆنگ: لئی چۆنا پاشیا کهری.
جۆن: جقین.
جۆیار: بنیره جۆیار.
جره: هه قکی، ده مه قال.
جره جی: جره کیشانه کی دریت.
جره جی: جره جی.
جرت و فرت: جرت و جۆپ، هات و چۆنا بله ز و به ز.
جرت: تر بدهف به ردان، دهنگی دراندا قوماشی.
جرته جرت: جرت له دوو جرتی.
جرت و هۆر: جرت جرتا پیکفه و بهه قرای.
جرته کردن: جرت به ردان بدهفی.
جرج: جورج، گیانداره کی ژ قهومی مشکانه به لئی گه له ک ژ
 مشکی گه وره تره.
جره کۆزه: جرجی کۆزه.
جرد: جورج.

تیتنه دل سه درم ژوان و سینه تی سه د جهرید» (جهرید لقییره دا کورته رمه). هندهک دبیترنه بهزاندنا ههسپان جلیت، یان جلید، یان جرید، جلیتانی، جلیدانی، جریدانی.

جله: رهچاو، قرم، ناز (طمع).

جمین: جقین، لقین، بزقین.

جمان: جوولان، جوولیان، جمیان.

جمه: لقه.

جمهجم: لقهلف.

جمدان: تهکاندان.

جمشگر: زندهک.

جمک: بنیپه جیمک.

جمکانه: جۆتانه.

جمکوت: قهلهبالغ (ازدحام).

جمگهجمگه: پارچه پارچه.

جموجۆل: لقینا بلهزو بهز، لقین، لقهلف.

جمشید: پاشایهکی پیشدادیانه نسهبی وی دگه هیتته هووشهنگی، ناقتی بابی وی تههمورهسه، چارهمین پاشایی پیشدادیانه بگۆیره وی داستانی شاهنامه وی ههفتسه د سال پاشایی کریه و جهژنا نهوورۆزی وی دانایه و درستکریه و دامهزاندیه. گهلهک ری و رهسم و ئایینیته بهریا کریه ههه دبیترنی جهه و جمشاسب و جهمشید. ئەف ناچه ژ دوو واژه یان پیکهاتییه (جم+شید) جهه ب رامانا درهخشان و بریقه دار واته (کورپی رۆژی) یان (کورپی خۆر).

جملی: جمکی.

جمکی: جیتمک.

جن: ژ نه ته وهی شهیتانییه، ئاشقیستایدا جئینی هاتییه، عه ره بکاری بوویه.

جناوه: جانوهه، جانبهه.

جنقین: راپهرینا ژ ترسا دا (فزع).

جنچک: جنچکان، ئەوه کو مرۆف لسهر پیت خودانیشت و کماخیت خۆ نه دانیهته عهردی.

جنجکه: بنیپه جنچک.

جنگز: جنگن، مرۆقی ترش و تال، ئەنی گری.

جننه: ژنا گردژوار و هه شهری و قه حبهیه (جنده).

جننه باز: ئەو مرۆقه کو لدۆر ژ نیت قه حبه دگهریت.

جننه خانه: قه حبه خانه، جنده خانه (محل البغاء).

جگه رسۆتاو: جیگه رسۆزیگ، جیگه رسۆتی.

جگه رگۆشه: بریتییه ژ کوپ و ئەولادا.

جگه رهخۆر: جیگه رهکیش.

جگه رهفرۆش: جیگه رهچی.

جل: جلی دهوارا، جلکیته مرۆقان، دیسان بریتییه ژ مرۆقی ته مهبل و پیکاره و نه رمۆنه رمۆ.

جلبروو: جلدروو.

جلدان: چارۆک، چارۆکه.

جلبرین: جلک که رکرن.

جلیت: کورته رم، جریته.

جل شووتن: جل شوشتن.

جل شۆر: جلک شۆر.

جلق: دهست په رکه، جهق.

جل شۆرک: ئەو عهرده کو جلکان تیدا دشۆن.

جلک: جل و بهرگ، جلکیته مروقان.

جلکار: جلکی کاری، جلکی شولی.

جلله: جولله، نه و عه که ژ کیسه لی زۆر مهزن (تمساح).

جله و: ههفسار.

جله و گرتن: ههفسار گرتن، بریتییه ژ مه نعی.

جله و شلکردن: جله و شۆرکردن، جهله و بهردان.

جله و کیش: جله و دار، جهله و دار.

جله و کیشان: کار بدهست گرتن.

جله و گیر: ئەو کهسه جله وی کهسه کی بگریته وری نه ده تهی لاکیشی بکهت.

جله و گیری: مه نغ، بهرگری.

جله و هه لته کاندن: جله و هه لکیشان، جله و کیشان (منع).

جلخۆز: رهق، مرۆقی جلف و هسک، جلفی.

جلنپۆر: پیتترانکی خه لکی، مرۆقی بیدهسته لاته.

جلدروو: دروینکار، خه یات.

جلوراز: = =

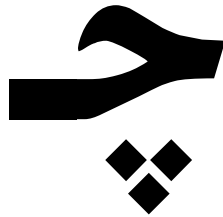
جل و جۆر: جلی دهواران، جهۆری دهواران، تهغه ره ئەف هه ره دو واژه پیکه قه تین.

جلیتین: جلیتانی، جلیت بازی، یاری به که.

جلیتانی: جلیت بازی، رم بازی.

جلیت بازی: یاری کرنا بکورته رم، ههه دبیترن جهرید؛ "جزیری" فه رموویه: «کی دزانیت من رۆم بازان دهه ما تۆغله مه تین –

- جنۆكە:** بئىرە جن.
- جنىتو:** جفېن، (جنىتو راستترە ژ جوبىن چكو ئەسلى واژى <دژ + نىسو>، بەلى جفېن ژ ھەرد و كان سقكتترە چەندانكو دوو مەعنا ژى ددەت، ئىك لڧىنە و ئىك خەبەرگۆتن).
- جوال:** جەوال (جولق) گوڧىكا گوشى يان ھەر جوالەك.
- جوالك:** جوالى بچووك، عەرەبكارى بوويە بۆ جولقى.
- جوال درىاي:** برىتتە ژ فەقىرى و بىتەرەكەتى.
- جوالدور:** ئەو كە جوالان ددروت، شووژن.
- جوامىر:** دلېر، زېرەك، مروف چاك (اصىل، نجىب).
- جوامىرى:** پىاچاكى، ئىنسانى (اصالت، نجابت).
- جوان مەرد:** جوامىر، ئازاد مەرد، جاحىل، بەخشندە، ئەسلى، بزرگوار (اصىل، نجىب) رستى.
- جوان بەخت:** خۆش بەخت.
- جوان:** تۆلاز، جاحىل، جوامىر (جمىل).
- جوانكە:** جوانكەلە، جوانكەلە، خسكۆك، شەنگ.
- جوانكەلە:** بئىرە جوانكە.
- جوانكىلانە:** = =
- جوانىك:** بەرھەمى تۆلازىيى (ثمرە الشباب).
- جوانى:** جوانو، دەورانى گەنجى و تۆلازىيى.
- جواننو:** جوانى ماھىن، يان جوانى ھەسپ.
- جواننە:** تەرح، تا، پشكوژ، غونچە (برعم، براعم).
- جواننەك:** بئىرە جواننە.
- جواننەزوو:** خۆرت، زوگوردى، زوگورده.
- جواننەمەرگ:** ئەو كەسە كو د جاحىلىيى ناكام دىبىت و دمىرت.
- جواننەمەرگى:** مرنا د جوانىدا.
- جوانكارى:** ئەنجامدانا كارى جوانو نوپخووزى.
- جوانەگا:** گايى تازە گەشتى، ئەو سەنگۆلەيە كو بۆغ بوويە بەلى ھىژ نەبوويە گايى تەمام و جۆتكەر.
- جوانكار:** ئەو كەس كو جوانكارىيى دكەت، ناڧە بو خودى.
- جواناو:** عەرەقدانا مرنى، خوھدانا مرنى.
- جوانچال:** زىدە جوان، زىدە شەنگ.
- جوانن:** جمانى، جماندن، جفانندن (تحرىك).
- جە:** جى، جە.
- جەان:** دونىا، گىتتى، عالم.
- جەانسۆز:** پادشاهى ستمەكەر. "جزىرى" ئەڧ رستەيەى بكارئىنايە دبىتت (جەانسۆزى)، جىهان سووتتتەر.
- جەان نارا:** دونىا خەملىن (تزين الدنيا).
- جەان ئافرېن:** بئىرە جەهان ئافەرىن.
- جەان ئەفرووز:** دنيا رەوشەنكەر، دنيا رۆنكەر.
- جەانئان:** ئەھلى دنيايىن.
- جەانئىن:** دنيايىن، دنيايىتن.
- جەان پەناھ:** پەنادەرى جىهانئان، ئەو كەسى پەنايى ددەتە مروڧان.
- جەانتاب:** رۆنكەرى دنيايى.
- جەاندار:** خودانى دنيايى، پادشاه، مەبەست خودىيە.
- جەاندىدە:** دنيايىتى.
- جەانگىر:** بئىرە جەهانگىر.
- جەانگەرد:** تورىست، گەشتىيار، سەيران كار.
- جەان نما:** نەخشەيى جوغرافىيى كو دنيايى د دو نىڧ كورە دا نىشان ددەت.
- جەال:** جوال، جەوال.
- جەۆر:** جۆر (علىقە)، جەۆرى كەرى، جەۆرى دەواران، ھندەك دبىژن: جۆر، يان جۆرك، يان جەۆرك. "نالبەند"ى جەۆر بۆ شەلى يان شەلوالى بكار برىە دبىژىت:
- جەۆرى سەرىپا بىژە، چىبە تىدا كو مەخفى بووى ئەگەر جارەك نىشانىت دەم، وەكى كەردىيە فىكىفىكى

چات: په روک، رستکا تښه ننگ پاک کرنې به.
چات کیش: ټو ناسنه به کو بسه روئ رستکا تښه ننگ پاک کرنې څه دکهن.

چاتول: هه لامه ت، هه لامه ت ټو په بیکه ره خه یالی به به کو فه لاج ناف بیستانان چیدکهن دا حیوانات و ته بر و ته وال ژئ بره فن، زیانې ده رامه تنې نه کهن، ته غه ژ دارو په روکان چیدکهن وه کی مروژنی دادمه زریبن و حیوانات تا دمه کی ژئ دره فن.

چاتوله: خه ریوش، خیشه تکنی کچکوک.

چاچوله: ته شقه له.

چاچوله باز: حیله باز، ته شقه له چی.

چاچه قولی: ناشناسوکانی، ناشه قولی.

چاچک: جاجک، به نیشته.

چاچی: چاچی.

چاخ: دم، گاښ، ترخان، قه له و.

چاخانه: چاخانه.

چاخ و چول: خانومان، ژناریکو پییک و مال پاکژ.

چاخوجل: چاخوجل، چاخوجل.

چاخوه کردن: چاخکر، قه له و کرن.

چاخموور: قه وی، قاییم، چه خمور.

چاخان: درو تراش، دره و تراش.

چادان: چادانک، چاهه ست، قوری.

چادر: خیشه ت.

چادرچی: خیشه تساز (خیام).

چادرگاه: چادرگه، نوردیگاه.

چادر نشین: بریتیه ژ کوچهراتی (سکان الحیام).

چ: شه شه مین تیپ ژ تیپیت چه چه بی کوردی کو بحسابا ټه بجه دی دبسته ژماره ۳ تیپهک ساز و بیده نکه؛ (۲) ټامرازی پرسپاری، ټامرازی هه لېژاردنی: «ته چ گوت؟»، «چ کور، چ کچ».

چا: کور تگری بین (چای، چپای، چاک) به.

چابه: خو چاک بکه.

چابوو: چیبوو، چاکبوو.

چابوون: چیبوون، چاک بوون.

چابووغ: سنوور.

چاپ: (طبع)، بریتیه هنده ک جاران ژ دره و، ده له سه، شقل.

چاپوک: چالاک، چوست، زیره ک.

چاپالیتو: چاپالیتف، چاپارزن، چاسه فینک، سه فینکا چای.

چاپخانه: جهی چاپ کرنا کتیبیا.

چاپکردن: چاپکرن.

چاپکهر: ټوه کو کتیبیان چاپدکته ت.

چاپلیدان: بنییره چاپکرن.

چاپباز: دیله وار (مکار).

چاپوچوپ: چاپوکوپ، ټوه که سه مالی ژ ټییره بده ستی خو دخیخت و دخوت بریتیه ژ حیله بازی و، دره وی.

چاپه ز: چاپه ست، قوری، چاپه ست کوردیتره.

چاپه ست: بنییره چاپه ز.

چاپلوس: مروژنی کو لسه ره همی وهریسان هه لپه رکته دکته ت، مروژنی دوو روی.

چاپلوسی: حیله بازی.

چاپوگوپ: چاپوکوپ، شاتوشوت، فیل و فره ج، حیله و حواله.

چاپگه: جی چاپکرنی (مطبعه).

طوری کرن: تو بچی میتر ناکه ی؛ وی جوابدا و گوت: پین بسولان نه ز نه فیم، منژی پین بچاروخ نه فین».

چارشهمبی سووره: نهو چارشهمبی به کونوروز پیترا تیت، نانکو پشتی وی هتا نه ورزئی چ چارشهمب نینه لهو دبیتئی چارشهمبی سووره چکو دکه فن دا هتا نهو کورد و ئیرانی ناگری پاشی روژتاقایی و هتا دهسک ژ شهقی دجیت هلدکن و هلهبرکی و که یفی دکن. زهردهشتی عه قیده دکن کوزهردهشت (د-خ) لوی چارشهمبی هاتیه دونیایی، چارشهمب نک ئیزدیانی روژکی پیروزه. هم دیسان نهو چارشهمب سووره ریکهفتی دهسگیرکنا (ضحاک) به ژلایی کاوهی مادیفه (کوردیفه) و راسپارتنا (حکمی) بو دهستی فریدونئی کوردی (مادی) نهو فریدون دبیتیه باپیرو گهردی زهردهشتی بچند پستان.

چارمیرگی: چوار زانو.

چاروق: کالک، کالاش، زرگال.

چارچمیل: بنیره چارقولپ.

چارقولپ: نهو نامانه کو چار دستک لیه بن، چار چمبک.

چارمیخه: پانوقه لهو، قاییم (محکم).

چارقورنه: بنیره چار لا.

چارزانوو: چارمیرگی.

چاره: (۱) (علاج): ۲ بیجم، بهخت: ۳ پهرده.

چارهش: بهخت رهش، بی تالع.

چارپین: چوارپا.

چارچیق: عهردی زور بقور و قهره م و قامیشه.

چارکولزل: میهاگوهسی.

چاربهک: ۱/۴ (ربع).

چارهگران: دارگران.

چارهوا: ماهین و ههسپ.

چارچی: چارچی، چهرچی (منادی).

چارهچهقیله: چاران چهقیله.

چاران چهقیله: گولالهسور، خه زهل.

چاروهدار: ولاخ دار، هیستردار، یان مهزنی کاروانی، یان نهوی دهوارو هیستران بکری ددهت.

چارویدار: بنیره چاروهدار.

چاروو: حیلکه، دیله وار، خاپینوک.

چاژ: چیتژ (ذوق - تذوق).

چار: (۱) چوار، ژماره «۴»؛ (۲) چارۆک، (پیتچان لحوچارو خومار) «جهگه روین».

چارده: چوارده، ژماره «۱۴».

چارسهده: چوارسهده، ژماره «۴۰۰».

چاردیو: چارلا.

چارلا: هه چوار لا: روژهلالت، روژتاقا، باشور، باکور.

چارماک: چوار رهگه زیت سهرهکی: ناگر، ئاف، خاک، با.

چارکهوت: چاردهم.

چاردهم: چوار وهرز، بهار، هاقین، پاییز، زستان.

چارخو: چوار رهوش یان خو (۱) خوینی فهرمانی، یان فهرماندهر (النفس الاماره): ۲) خوینی لهکهگر (النفس اللوامه): ۳) النفس الملهمه؛ ۴) خوینی نارام (النفس المطمنه).

چارهسهر: عیلاج.

چارهسهرکرن: عیلاج کرن، چاره دوزی.

چارهسهری: رابون بچارهسهرکرنی.

چارسوو: چارگوشه.

چارگوشه: بنیره چوارسوو.

چارخانه: شاشک (عمامه).

چارۆک: بالاپوش.

چارۆکی چارۆکی: مقامهکی کورده.

چارچاو: گه لهک هشیار، زیرهک، وریا، ناگا، لبه بهرزه بووی، سه رگه ردانوبوی.

چاره نووس: سهره نجام، پاشه روژ، قهدهر.

چاریان: دو ریک تیکسپهرن، ژ دوو واژه پیکهاتیه: «چار + ریان».

چارپا: چارپین، حهوانا تیت کو ب چوارپین بریتیه دچن.

چارپین: بنیره چارپا.

چاردار: دارتهرم (نقش).

چاره رهش: بهدبهخت

چارچهک: مروقی بخه نجر و تیر و شیر و گورز بیت دبیتئی چارچهک.

چارشا: عهده تگری، گهرتی، مروقی کو تشتهک بو خو کریتیه پیشه و عهدهت.

چارشهمقام: چار ریان، چارجاه، چار راه.

چارۆخ: یان چاروق کالکا بشرۆخه. دبیتن: «پرس ژ کچهکی

- چاژين:** چيژان، تام کرن (تذوق).
چاژاندين: چاشاندين، نۆره دان.
چاشاندين: تۆره دان، فيركرن (تعليم) دان، نيشاندين، روشنبيركرن.
چاشا: تامزان، چيژا.
چاشبون: شاشبون، سهرسوپمان.
چاشت: تاشت، تيشت، چيشت.
چاشتن: چيژتن (تذوق).
چاشين: گهرتي بوون، فيربوون.
چاشتي: نمونه، چاشتي، وهكي، مينا. "مهلايچ جزيري" فهرموويه: «مهگو مهه نعو! چاشتي يچ نهبرويچ ياري». نهز دبيژم رهنكه چاشني و چاشتي د كورديدا ژيهك خانه واده و فاميل بن يان چاشني ههر چاشتي بيت يان چاشتي ههر چاشني بيت. بداخه وه هه تا نهو بومه روژ نه بوويه. بهلي چاشني د فارسيدا ههيه و مهنا وي نيژيكي چاشتي يچ كورديه. چاشتي يچ نهبرويچ ياري ئانكو وهكي نهبرويچ ياري، نمونه يچ نهبرويچ ياري، جاشنيژي ههر وي مه بهستي ددهت ههروهكي شتي وي مه بهستي ددهت. رهنكه شتي كو دزاراچي كرمانجيا ژوريدا بكارتيژ چاشتي هاتبيته موخته سهر کرن.
چاشنا: تام کرن، چيژين، چيژنده. "خاني" فهرموويه: «تاجدين كو د خرمه تا نه مير بوو - چاشنا وي دهست و چاشنه گير بو».
چاشناگيتي: نهو مرؤفه نه مينه به كو بهري مه زنان و سهروكان ژ تشتي خوارني يان چايچ، يان قه هويچ، يان شهريه تي دخون پاشي نهو مهزن و سهروك دخون. ژترسا هندی نهكو ده زمانه كي كوشنده تيذا هه بيت.
چاشيدار: ب تۆره، فيرکه، لئاقيس تايدا ههر هوچه.
چاشتينگا: چاشتهگا، چيشتهگا، تيشتهگا، تيشتهگا.
چاشاند: فيرکر (ادب).
چاشاندي: فيرکري، نهف و اژهيه بدرستي لئاقيس تايدا هاتيه.
چاشيدهر: چاشيدار، فيرکه (معلم).
چاف: چاو.
چافک: چاوگه، هندهك هووره كولکن وهكي چاقينه.
چافکه: چاقهافيژ، چاقهوشين (حسود).
چافتي: چهفتي، كه فيک.
- چاڤ:** چاو، چه، چهو.
چاڤه: چاوه، کاني.
چاڤهافيژ: چاڤ وهشپن (معيان، حسود).
چاڤهري: چاوهري، چاوهنوار (منتظر).
چاڤلدهر: چاولهدهر، نهو كهسه چاو لژنكا دگيڤيت بهرامی.
چاڤپيس: (حسود، نظرياز).
چاڤپيسي: (حسودی، نظريازی).
چاڤتير: دل فره (قانع).
چاڤبرسي: چاڤتاری.
چاڤتاری: بخيل، قهلس.
چاڤ فهکري: مهرد، دلتيير (کريم).
چاڤ چهرينک: نظرياز، حيز.
چاڤباز: چاقهافيژ (حسود).
چاڤدانايي: مننهت زان، سپاسکه، منه تبار.
چاڤدانان: مننهت زانين، سپاسکر.
چاڤلتيقاندين: بهخشين، تيپورين.
چاڤ ليتقوجاندين: چاڤپوشين، بهخشين (سماح).
چاڤشين: چاقهکسک.
چاڤرهش: چاورهش.
چاڤرهشي: بريتييه ژ نه چاري يچ، بي ري يچ.
چاڤ پيکهفتن: ديتن، ديدار، ملاقات.
چاڤدان: يارمه تي (مساعده).
چاڤشور: رسوا (مفضوح).
چاڤشورکرن: بريتييه ژ گهف و ترساندين.
چاڤ پوشين: بهخشين و تيپورين.
چاڤليبادان: چاڤ لي سؤز کرن، ئشاره تदानا بچاقان، برهنگي گهفي يان تشته كي دي.
چاڤ لي زق کرن: چاڤ لي سؤز کرن.
چاڤرهق: چاڤ پهرفتي، چاڤبوچ (حافظ).
چاڤمهست: چاوجوان.
چاڤکال: چاو بهکال.
چاڤسست: چاڤشور، بي غيرهت.
چاڤهشک: بي شهرم، پي روو (وقيح).
چاڤهشکي: بي شهرمي (وقاحه).
چاڤچيچک: جوژه ترييه که.

هاتيه. "مهولهوى" ديبثريت: «نيرگس وهمهس مهس مديو
 كين نهو كهس؟ - گوشه ي چاك دل وهرنه دۆ جه دهس؟»
چاكبين: چاكبون، شايبيسته يي.
چاك كردن: چاك كرن، باشكرن.
چاك كردنهوه: باشكرن (اصلاح كرن).
چاكى: قهنجى، باشى.
چاكى كردن: باشى كرن، قهنجى كرن.
چاكل: كهلهمه، ژ ئامرازيت جووتكرنئ (من ادوات الفدان).
چاكوجونى: پرس ژ نهحوالى، حال پرسى.
چاكوچ: چهكوچ (مقمعه).
چاكه: كارى شايبيسته، چاكى، باشى.
چاكهت: چاكيتت.
چاكل: سهري دههمهنى نهويكو ديتنه هيلان و نادورين، تيل.
چاكيتى: چاكى: «چاكى خودانئ خو دناسبت» "پهند"; «چاكين
 بكه و بشاقيتيدا بهرده» "پهند"; «چاكى جهم خودى بزر
 نايبت» "پهند".
چاكر: بهنده، نوكره.
چاكرى: بهنده يي، نوكره يي، خولامى: «تونهبى پهرده نشين چاكر
 و قهوادئ چكهت» "جزبرى".
چال: (۱) كۆرت، قۆرت (حفره); (۲) بزنا ناف چاف سپى; (۳)
 جهوال.
چالاو: بئير، واژه يهك شهبه كيه.
چال كرن: قهشارتنا تشتى د چاليدا.
چال و چۆل: كهند و لهند.
چاله دام: بئيرى تايبه تى، بئيرى ماله كى كو تايبه تى وان بيت
 <واژه يهكى نهوراميه>.
چالاک: چاپوك، چهله ننگ، زيرهك، فاما، ميچراچاك،
 هونه رمه ند.
چالاکى: چاپوكى، زيرهكى، چهله ننگى. سئكى، فامايى،
 هونه رمه ندى.
چاله: كيسكى توتنتى بۆ نه رگيله ي.
چالدين: دارينك، نامانئ كو خوارنا سهگى دكه نئ.
چاله چه قيله: گوله سووره، گولاله سووره.
چاله قوته: نهو چاله كو گه لهك كوور نه ببيت.
چالهمه: ئاقه ماست، ماستاو.
چالش: خهبات (ت،ك).

چاڤينۆك: چاڤه اڤيژ.
چاڤيۆق: بئيره چاڤه ق.
چاڤيلكه: چاڤيلكه، چهشمك.
چاڤدانان: چاكى كرناد گهل ئيكى.
چاڤزلكانئ: چاڤزلكى، چاڤه لبرين، لهيڤيا تشته كى.
چاڤ حيز: چاڤ لدهر.
چاڤشتركانئ: يارى به كى بچووكانه.
چاڤديز: نوڤه دار، زيره فان، گه زمه (مراقبت).
چاڤديرى: زيره فانى.
چاڤه لتويركاندن: چاڤ ز فزاندن (تحريك الاجفان له).
چاڤكوسكانئ: چاڤه لته كاندن.
چاڤكرتداي: بريتيه ژ نه زانينئ (جهلى).
چاڤگه: چاوگه (مصدر).
چاڤ ئير: چاوختيل (احوال): «چيا ب چيا ناكه فن، به لئ چاڤ
 ب چاڤا دكه فن» "پهند".
چاڤبزركانئ: چاڤه لته كاندن: «چاڤئ لدهريا خول لسه ربا»
 "پهند".
چاڤتراورى: چاف خيل، چاڤترى وري، چاڤ (متحرك).
چاڤ مار: بريتيه ژ دل بهرى، چاڤتير.
چاڤ نهرم: چاوكر، چاڤ راشكه ستى.
چاڤئ دلى: چاوى دل (بصيره).
چاڤئ سهري: په يقه كه بو ستايش و مده كرنئ بكار تيتت.
چاڤكز: چاڤراشكه ستى، چاڤنهرم.
چاڤكا: جوړه ترى يه كه، ديبژنه مرؤفتى چاڤگرزى.
چاڤكرتن: چاڤچوشين، چاڤفانندن (صرف النظر).
چاڤه لهك: چاو جوان.
چاڤليكرن: كۆمهك، (لاساى، چاڤديرى، هاريكارى) ليكرن.
چاڤچنۆك: پاته خۆز (دنىء النفس)، پهست.
چاڤ قولكه: چاو قولكه، نه خو شيا تاعوونى، ئيشا مريشكان.
چاڤگهر: چاوگهر، چاوپيس.
چاڤنه زير: چاونه زير، نازاردار (طماع).
چاكله: چاتۆل، چاتۆل نهو هوكو هندهك دار و په رۆكان وهكى
 په يكه رى مرؤقان چيدكه ن و لناف بيستان و وه رزان
 دچلكين داره شه بو تهر و دورندان چيبيت و ژ زيانئ دوور
 بكه فن (هلامهت)، كۆلكئ بچووك.
چاك: (۱) باش، قهنج; (۲) ب مهعنا دههمه نژى د ههوراميدا

چال چالانی: چاله زجانی، یاری به کئی مندالانه به.

چاله زجانی: بنیره چال چالانی.

چاله به فر: کونه به فر، به خچال. لکوردستانی چاله به فری یان

کونه به فری چیدکه من بدوو شکلان: ئیک دبی عه ده کی کۆلن

ته مهت شیان خۆ و پیوستیا خۆ د زستانیدا وی چالی

پربه فر که ن، زۆر به زبوتی بکایی دادپووشن کو با بناف

نه که قییت دده می هافینیی و گهرمایی سوودی ژ وی به فری

دبه ن، هم بۆ هه خارنا ئاغا سار و هم بۆ فرۆتنی. یا دووی:

چاله کی دکولن و ره خیت وی وه کی کۆته لئ ئاشی که نه

دیوار، بکسلی سواق دهن، دهمیکو دبیته زستان دئ به ری

ئاغا پاکژ دهنه وی چالی هه تاکویر دبیته و دهر دو چلیان

(کانونان) دئ بیته سه هۆل (حمد). دیسان وه کی مه گۆتی

سوودی ژئ دبه ن به هه خاری و فرۆتنی ده افینیدا بمشاری

دبرن و ئستفادی ژئ دکه ن. مه ئه و قسمی ئه ولی دیتبوو،

به لی شکلی دووهمین نه دیتسیه، به لی پیره میتران بۆمه

گۆتیه. به لی دئ رۆژه ک هیت مندالیت مه نه زانن چاله به فر

یان کۆن به فر یان به خچال چیه. نه هۆژی ئه گهر که سه ک

لچیا بیته کوردستانی بگهریت وان چاله به فریت عاقدکری

دئ بیته. چاله به فره کی دکه فری کۆلای من ل کوردستانا

عیراقی لگوندی بیری ل شه مکانی دیتیه نه هۆژی هه رمایه،

له نده افی گوندی به، ۲۰۰ متر ژ گوندی دووره بلایی. لقیه

دا هه ژی گۆتی به کو ئیرانی نه هۆ دبیته (ئلاجه) ی به خچال

(ته ماشای واژه یی به خچالی بکه).

چام: (۱) عبرت، گرفتاری، به لا، کاژ؛ (۲) داره کی زۆر بلند و

مکوم و جوانه، دبیته داری چامی.

چام چام: ئه و ریکه کو چه پ و خوار نزم و بلند و نشیف و

ئه فراز بیت.

چامه: چه کامه، هۆزان (قصیده). "جزیری" فه رمویه: «دریا

وان خهت و خالان - کونه هه رفیت قه له مینه / مه ژ فیضا

ته به مه ستانه - ره وان چامه له باله ب». چامه ناخی

گونده کی کوردانه لکوردستانا عیراق - نا کرئ.

چه کامه: چامه، هۆزان، ئاواز.

چامه رهش: به لایی رهش.

چان: چانه.

چانه: (۱) چنه، چناکه؛ (۲) تشته که بدوو جه نه رفیه تیخن

هه تا رخیسی راسته که و بشه به کی دبیته مالک؛ (۳)

لمال، د ئه سل دا: «چ + یانه».

چاندن: کشت و کال، یان کشت و کار.

چاندکار: جووتیار، ئه و که سی کاری چاندنی دکه ت.

چاندن: تۆف هافیتن.

چانته: چانتک، تۆربه.

چانتک: تۆربه.

چاو: (۱) چاف، که رمه نشاهی دبیته چه و، شه به ک و هه ورامی

دبیته چه م (عین؛ ۲) دراقه کی که فنی ئیرانی بوو لساللا

۶۹۲ خانم (که ی خاتون) ئه ف دراقه چی کره ئیخسته

ره واجی. ئه ف «خانم» ه ژئ پیشه وایه کی مغولانه، ب

مه عنا ته ماشا کرئی تیت، دبیته: «چاوچاو ئه فیره کیفی به»

نانکو به را خو بدی.

چاوانه: چالا، بیری ئافی.

چاوباز: چاف هافیت، چاقیت وه کی ته بیری بازی (حسود).

چاوبازی: چاف هافیت، ته ماشا کرنا کچ و ژنیت خه لکی

بهرامی.

چاوبرکی: چاوبازی، ئاماژه پیدان بچاقان.

چاوبرسی: ته ماع، چلیز.

چاوشور: رسوا، قه لس، عه فیس.

چاودانای: سه رشور، به رمهنه ت.

چاوه ره ژیر: چاودانای، شه رمکری.

چاوپۆش: جوامیر، به خشنده.

چاوپۆشی: به خشنده ی.

چاوته نگ: قه لس، عه فیس.

چاوچۆکه: پاته خۆر، دووقه لانک (طفیلی).

چاودیر: زیره فان.

چاودیری: زیره فانی.

چاوگریدای: کنایه ته ژ جاهلی و نابه له دی.

چاوچاو: ته ماشا ته ماشا.

چاوه قولکه: چاو قولکه.

چاوچیز: مرۆقی دلپیس، مرۆقی چاو باز.

چاویش: پله به کی ئایینی به نک زهرده شتیان و ئیزدیان

(عریف).

چاورۆن: ئه ف وشه به لده راقی مزگینی بی کورد بکارتین،

دبیته: «چاقی ته رۆن خودی کوره ک دا ته»؛ «چاقی ته

رۆن، هه جی بسه لامه ت هاتنه فه».

چاوشیرکانی: یاری به کی مندالانه به.

چاوسۆتك: چاوسپيلكه، چاڤهاڤيژ.	چاوقاييم: نه ترس، بي شهرم، پر روو.
چاوسۆركن: بنپره چاڤ سۆركن.	چاوقاييمي: نه ترسي، پر رووي.
چاوسوركره: بخودانكر، هره شه كهر.	چاوكه: چاوكه، سهروكاني (مصدر). <چاوكه كورديتره>.
چاوقوجانن: چاونقانن، چاوقوجانن.	چاوهري: چاڤهري.
چاوك: دهسته كي چيلكيت هسك بو ناگر هه لكرني، سه رچاوه ي واژه.	چاوپيكه وتن: ديتن.
چاوه: كاني.	چاوخيل: چاڤ ڤير.
چاوه زار: چاڤ و زار، به رزارو زمان، نيش و نه خوشي ژ چاڤن پيس، نقشتي بو چاڤيت پيس.	چاوسۆر: ترسناك، بام.
چاونه نداد: چه شمه نداد، چاڤه شين، چاڤهاڤيژ.	چاوه كرى: چاڤ ڤه كرى، چاوه كرى.
چاويار: چاڤدير، باسكهر.	چاوه گرم كردن: چاڤ گرم كرن، برتيه ژ نقشتنه كي سڤك و كيم.
چاوياري: چاڤديري.	چاويلكرن: به پره وي (تقليد).
چاويشه: ژانه كه لچاڤي پهيدا دببت، چاويشه.	چاودان: كۆمهك، پلس كرن.
چاويني: بنپره چاوه زار.	چاوان: چاوا؟
چاوه لته كانن: چاڤ هه لته كانن.	چاوبرين: چاوبار.
چاي: چايي ڤه خارني، گيايه كي بهاري يه، فيتك، سار.	چاوزهق: بنپره چاڤ زهق.
چاي پاليو: چاي پاليو، چاي پالوون.	چاوبهس: حيله كهر، خاينبوك.
چاي پاليڤ: بنپره چاي پاليو.	چاوبهستي: حيله كهر، چاوبهس، چاڤگرتن.
چاي پالوي: = =	چاوبهن: چاوبهن، چاوبهست.
چاي پالوون: = =	چاوبوشين: تيبورين، چاوبوشان، چاوبوشي.
چاي دان: چادان، قۆري.	چاوبهن: بنپره چاوبهن.
چايچي: چاي درستكهر.	چاوبهق: بنپره چاڤ زهق.
چاي خۆر: نه كه سه كو گه لك ناره زووداري چاي ڤه خارني يه.	چاوبۆق: = =
چايخانه: نه و ئاڤاڤيه كو چا تيدا تيته درستكرن و ڤه خارن.	چاوبه رهۆڤر: بنپره چاوه رهۆڤر.
چاين: مرۆڤي سه رماخواري.	چاوڤير: چاوخيل (احوال).
چايگ: ته زي، سار، فيتك، هوين.	چاوپيرا راخشانن: چاوپيراخشانن.
چاير: چاير، چهوران، له وه رگه.	چاوپيكا وتن: چاڤيكا تن، ديتن.
چاير: پاوان، فريز، له وه رگه، جايهر.	چاوپهپ و خيل: چاوپه پوراست، چاوخيل.
چه: نه ڤ واژه يه بچه ند مه بهستان د كورديدا هاتيه: (١) بو پسياري وه كي چه نه كه ي؟ چه ده به ي؟ نه رچه؟ (٢) بو بچووك كرن. وه كي: بوخچه، قاليچه، ده رباچه، تاقچه، تيانچه، باخچه.	چاوديري: زيره قاني.
چهپ: برۆ.	چاوداگرتن: ئشاره تا بچاڤا.
چه بچه: كه فگير.	چاوداگيرسانن: چاڤكوليا خه فله تي، ناگر گيرسانن، ناگر ئيسانن.
چه بت: جهفت، چهوت، جوت.	چاوداگيرسين: ناگر هه لكهر.
چه پرهك: مرۆڤي په ستو خوار و نه هه موار.	چاوقولكه: چاوه قوله (طاعون).
	چاو و راو: چاوه راو (دعايه).
	چاوه روان: چاڤه ري، چاوه ري.

- چەپ:** بەرامبەرى راستى، دەستى چەپ خوار.
- چەپال:** ئەو كەسە كۆھەمى شۆلان بدەستى چەپى دكەت، دىبىژنى چەپە، چەپال، چەپالك.
- چەپلە:** دەستقوتان.
- چەپالە:** چەپۆلك، چەندەكى كىم ژ تىشتەكى.
- چەپۆلك:** شەقەزىلە، چەپىلە.
- چەپالەدان:** وەرگرتنا كەسى پەنا ئىنايە نك تە.
- چەپانن:** چەپانن، چەپانن، ئەو كۆسەگ ژ نامانەكى قەخۆت.
- چەپاول:** تالان، چەپاول.
- چەپاولكەر:** تالانچى، تالانكەر.
- چەپاولكردن:** تالانكرن.
- چەپخون:** شەبىخون، مرقۇچى بتر، تر مەزن.
- چەپاۋ:** چەپاول.
- چەپك:** چەپكە، چەپكەگول، دەستەگولەك (باقە).
- چەپكوتان:** چەپلە قوتان، چەپلە رىزان (تصفیق).
- چەپگەر:** چەپگىر، چەپگەرد، فەلەك.
- چەپەل:** پىس، قىزى، پەلەشت.
- چەپلەر:** چەپە.
- چەپلەرىزان:** دەستقوتان.
- چەپلەقوزان:** چەپلە قوزى، ئىپانەت.
- چەپلەلىدان:** دەستقوتان.
- چەپوچىر:** چەپوچور، خوار و گىر.
- چەپوراست:** (۱) ھەر تىشتىكۆھكى خاچى بىت؛ (۲) بىرتىبە ژ سەرىك و بىنىك كرنى و راستوچەپ كرنى.
- چەپچە:** چەمچە.
- چەپەر:** (۱) سەنگەر (۲) دغدىلك؛ (۳) مەئموورى پۆستىبە (مأمور البرىد). "مەولەوى" فەرموویە: «تەواناى واناى فەرمان نەمەندەن - چەپەر بىت جەوا و خەرىابەندەن».
- چەپۆخان:** كارى بنەھىنى.
- چەپۆكان:** دەستكۆل، پىكۆل.
- چەپگەرا:** حىزىبىت چەپى، كۆمۆنىست و ماركسى، ھاۋەشايەتى خواز.
- چەت:** كۆزدەز، كايى زفر.
- چەتارە:** جلكى نارموشى.
- چەتال:** چەتەل.
- چەتبان:** شمشىرى كورت.
- چەتالانە:** پشكا خودان ملكى ژ مریبای.
- چەتاۋەروو:** ئەو كەسە كۆشەرما ۋى رزىبای، بىشەرم.
- چەتر:** خىقەت، كەپر، شەمى سەيوان، كەزاخە.
- چەتركرن:** چەتركرن، ھەلپاچىن، كەزاختن.
- چەترەقى:** جەدرەقە.
- چەترەلدان:** (۱) خۆگىف كرنا عەلۆعەلۆى؛ (۲) خىف ھەلدان.
- چەتە:** جەدرە، رىگر، ئەنگەچەرى (ت).
- چەتلەمەر:** ھار و ھاج (احمق).
- چەتەكارى:** جەردەبى، رىگرى.
- چەتەۋول:** چەتەفىل، زەبەلاح.
- چەتەتەيو:** كچەھەتەيو، كچ ھىتەيم.
- چەتەتەيو:** ژئابەد، ئەسلى ۋى كچ ھەتەيو، كورت كرىە بوویە چەتەيو.
- چەچلەمچان:** كالە مستانى ھندەك دىبىژن، چىچلەمچان.
- چەچ:** دەست.
- چەچلەئشانى:** چەچ لدەئشانى، ژيانا دەست و دەف، ژيانا كۆ دژوارو زەحمەتە.
- چەچچە:** دەنگەكە بۆ ھاژۆتتا ولاغى، ھىستىرى.
- چەچە:** دەستۆكە، دەستگورك، ھەرفىت ھجايى.
- چەخماخە:** چەقماقە، گەشبوونا برووسكەى.
- چەخمور:** پتەو، خۆرستى (قوى، صلب).
- چەخماخچى:** ئەو كەسە كۆ تەنگىت خراب چىدكەتەقە.
- چەخماخساز:** بىتەرە چەخماچى.
- چەخماخە:** برووسكە.
- چەخەر:** نىشانەى سەرى ماىى (اثر الطرىق).
- چەدەنە:** رحانۆك (رىحان وحشى).
- چەدما:** لپاش، لدووماھى، لپاشرا.
- چەدى:** چىدى؟
- چەدىن:** كەزىن، كەدىنك (جەرە).
- چەرمەكۆ:** (صدق الحذاء).
- چەرىا:** چرىابە.
- چەرىابە:** گزىر، گازىكەر، خورددەفرۆش، جارچى.
- چەرخەچى:** نۆبەدارى شەقى، زىرەقان، گەزمە.
- چەرخى:** درھەم.
- چەرخىن:** گەرىان، زقرىن، چەرخىان.

- چہر خاندن:** زفراندن، گہراندن، چہر خاندن.
- چہر خہلہ:** بادو کھک ژ مووی.
- چہر خچی:** فہلک، ہر تشتہ کی گر و قر (مدور).
- چہر خواردن:** لدور خو زفرین: «چہر خ لہ چہرم کی شان»
"پہند".
- چہرس:** بنج، گیایہ کہہ د کیشن و گیتز دین، حہشیش.
- چہر خہمہ:** سہلکا ژ لہ فہنئی چیدبیت.
- چہر خدان:** کہ پر، چارداخ (مظلہ من الاغصان).
- چہر داوہروو:** ئەو کہ سہیہ بیتسہرم کو ئافا رووی وی چکیای.
- چہر اگا:** چہر اگہ، کوز، پاوان، لہوہرگہ (مرعی).
- چہرہ دوو کھل:** دوو کیلا تیر و تاری.
- چہرم:** کہ فل.
- چہرمچی:** گہر مارکەر (دباغ).
- چہرمہ:** چہرمگ، سپی.
- چہر اگاھ:** بنیترہ چہر اگا.
- چہر اگہ:** = =
- چہرمہ خیار:** ترۆزی.
- چہرمین:** تشتی ژ چہرمی چیبوی.
- چہرمینہ:** سپیلکا ہیلکھی.
- چہرمی و ہرشہ کی:** بریتیبہ ژ چاک نہ بوونی. دبیتن: «تو وہ کی
چہرمی و ہرشہ کی یی و چینابی».
- چہرمیلہ:** چہرمہ، چہرمؤلہ، چہرمگ، چہرمہل، چہرمہلہ،
چہرمہ لانہ، چہرمی، چہرمیلہ، سپی.
- چہرمہ سہری:** ساقہ چہرمہ، بریتیبہ ژ دہردہ سہری.
- چہر اووردی:** تہیرکی دہخلان.
- چہرہشین:** پین ہاقتیژ.
- چہرم و سۆز:** سپی و سور.
- چہرمہ چہقالہ:** چہرم و چیقالہ، گوشتی لاواز.
- چہرم و چیقال:** بنیترہ چہرمہ چہقالہ.
- چہرندہ:** ئەو حہیوانہ کو بدہقی خو چہریت و ئالفی نہدہنی
(سانمہ).
- چہرن پەرن:** ژبہرگۆتن، بیتسود (ہڈیان).
- چہرت:** چہرد، جودابوون، دابران.
- چہرہ دار:** بنیترہ چاروہ دار.
- چہرہ ز:** نوقل، تشتی و وکو نوقل و فستہقا.
- چہرس:** دؤشاف و بہلچہک (مربی).
- چہریان:** چہرین، لہوہریان.
- چہرین:** چہریان.
- چہروان:** بہرچیخ، بہرچیق.
- چہرہند:** بیتسود.
- چہس:** چ تشتہ؟ چیہ؟ چہسن؟ «بزای خانہ قینی».
- چہسپی:** بیتسہ نووسیای، گرتیبہ کی تریاک.
- چہسپوک:** کہسپوک، سیخور یان کون سیخور.
- چہسپان:** سقک، زیرہک، دبیتن چوست و چہسپان، بیتسہ نووس.
- چہسپاندن:** چہسپان، بیتسہ نووساندن.
- چہسپہ:** (لصقہ، شریاز، ضماد).
- چہسپ:** فہنسیک، چہسپ، (لصقہ).
- چہسپان:** چہسپاندن.
- چہش:** خوینمیژ، زالم، دہف بخون، تازی نیچیرکەر.
- چہشاندن:** تامکرن لکرمانجیا ژۆری کیم بکارتیت مہگەر
(العشائر السبعة).
- چہشان:** چہشیان، چہشاندن، چہشین، چہشتن (تذوق).
- چہشتہ:** گیانداری گرتی بووی دراقبدا، گیانداری فیتری
راقبوی.
- چہشکرن:** فیکرن.
- چہشکہ:** جہرگ و میتلاک.
- چہشمبہند:** جادو و کەر، ئەفسونکار.
- چہشمبہندی:** جادو و گہری، ئەفسونکاری.
- چہشمہ نداز:** چاقہاقتیژ.
- چہشہ:** تۆمکی کو دکہ نہ سہر تہ لیبی بو نیچیرکرن پەرنہندہو
بالندہیان.
- چہشن:** جۆر، نہوع.
- چہشمہ:** سہروکانی.
- چہشم بہند:** پەچہ، ئەفسونکار.
- چہف:** خاویہی (نجوی).
- چہفر:** خاچ.
- چہفت:** خوار.
- چہفتی:** خواری، دہسمال (کفیہ).
- چہفت و خوار:** گہلک خوار و نارپک.
- چہفتہ گہل:** گای چارسالی.
- چہفتیاگ:** خواربووی.
- چہفت:** چہوت نانکو نہراست. "خہلیفہ سہلیم" فہرموویہ:

چەقانزەن: زمان وەشەن، پەربەش.
چەقەقەقەق: پەقەقەقەق.
چەقلانقەق: چەقلان قوچ.
چەقلان قوچ: بۆ دەنگى قەرچە قەرچا كەزوان كە لۆتتى تىت.
چەقەماس: (۱) گۆرانىيە كوردىيە بەرى ھەشتى سالان شاعرى كورد بەزى ترکان گۆتسۆ؛ (۲) ئاقەماس، ماستا.
چەكاندن: چەكان مەمكى ژ شىرى، چەكان.
چەكامەگۆ: ھۆزانقان، چامەقان، شاعر، نووسەر.
چەكانن: چەكاندن، چەكان.
چەكدارا: چەكدارى.
چەكدایى: ئەو كەسە كۆ قارار ناھايى دادگەرى وەرگرتى.
چەكەم: پۆتىن، جۆرە پىنلاقەكى ساق درىژ، جزمە.
چەكەمسۆز: يان چەكەمەزەر، كىنايەتە ژ مەقۇق خورت و قولدور.
 دىبىژن «مالى نەخۆرى بۆ چەكەمە سۆرى»؛ دىبىژن: «كلاش پان دكەت و چەكەمە سۆر دھۆت!».
چەكەمەپۆش: كىنايەتە ژ خورتان و دەرەبەگان و قولدوران.
چەكەمەكۆلە: شەمشەمەكۆر، شەب پەرست، چەكەكەبەلە، چەكەكۆبەلە (خفاش).
چەكەرى: رىئاس، رىئاس، «عەرەب و رىئاس؟!» "پەند".
چەكەكۆش: چەكەكۆچ.
چەكەكۆچ: بۆ ئاخفتنا بېلەندار و بتىشل ھەم بىكار تىت.
چەكەرە: جوان، ئەو جىيە كۆ بىشىنكاتى بىچ جوان بووى و تازە بىلندبووى.
چەكەمىزەك: چەكەمىزەك، تەكەمىزەك (سەلسەبەسول) <چەكەمىزەك كوردىتەرە>.
چەكەكۆچەردان: مەتتا مەمكى ھەتا ھەشك بىت، ھىچ شىر تىدا نەمىنەت.
چەكەكۆچەرى: كاركرنا بچەكۆچى، ئەو تىشتە كۆ بچەكۆچ و سەندانى تىتە دەرستكرن.
چەكەكەچەك: تەكەتەك، بۆ دەنگى پىنلاقە كەچەك بىكار تىت.
چەكەرداس: شەپلى، شەپۆر، زەبەلاح.
چەكەوور: بىن چەكەك.
چەكەبەردە چەكەبەردە: ئەف دوو رستەيە بۆ خۆراكىشانا ئىكى بۆ ئىكىدى بۆ شەرى بىكار تىت كۆ خۆبەسەلاھى راکىشەنەبەك و لەو ھالەيدا ئاقنەجىكەر و ناوېژىكەر دىبىژنە وان: چەك بەردە.

«ئەلف و سەسەد و بىست و ھەفت <۱۳۲۷ ھ> - بەكدو ئەستىر بەدەركەفت / ھەرەكى رومى عەرەب - كلك راستبوون نەبوو چەفت».
چەقەرىكە: (۱) چەقەرىكە، تەبىرەكى رەنگ خاكى يە؛ (۲) ناھى گوندەكى ل كوردستانا عىراقى.
چەقەرىن: دارەكە ھەكى بېھۆكەيە.
چەقەرىن: چەقەرىن، چەقەرىن، چەمىن، چەمىن: «سەد نەشەن مەن ددل ئىرۆژ خارىن سورگولان - يەكەبەك پەبەكان چەقى بوون چۆنە جەرگىدا كولا» "جىرى".
چەقى: چەقى.
چەقاندن: چەقاندن.
چەقىان: چەقىان.
چەق: چەقەن، چەقە، دەنگەكە پەيدا دىبىت بىتەك كەتتا دو تىتە رەق.
چەقەقەق: بۆ سەى شەكەست خوارى تىتە گۆتن. بىتەبە ژ مەقۇق شەرىدە.
چەقەرە: بىن چەقەرىكە.
چەقەچەق: چەقە لىدو چەقى.
چەق و ھۆز: چەقە چەقا زۆر بھەقرايى.
چەقەل: توورى، توورى ھەفتىبار.
چەقەقەقە بن گونان: يارى يەكى مەندالانەيە.
چەقەوانە: (۱) ئامرازەكى كەقى يە، چەنگ؛ (۲) كۆم بوونا جەمەتەكە بۆ گۆز و باھىش شكاندنى.
چەقەنە: چەقەنە، چەقەقەقى ئاشى.
چەقەق: چەقەقەك، كىرك.
چەقەمىران: تەتلەمىران.
چەقەكىش: چەقەقەشەن، خرابىكەر.
چەقالە: چەقەز.
چەقەن: زەقى بىن رەق: «چەقەن زەقى رەقەن» "پەند".
چەقاوسو: پەروو، چوختى (وقح).
چەقەخانە: جىيەكى تايىبەتەيە بۆ قەسەكردنى ژ لىبى كۆمەلە مەقۇقەكى (ناد).
چەقەچناو: پەربەش (ئىتار).
چەقەقاندن: چەقەقاندن.
چەقەقاندن: چەقەقاندن، چەقەقاندن.
چەقەلە: لەر، لاواز.

- چه کویوش:** شه ری ناڅ مالنې.
- چه کمه چه:** عه لبه کا کوموډی، عه لبه کا میزی.
- چه ک:** ټه ټ واژه په بگه لک مه عنا و مه به ستان تیت: ټه ده سته دارې خر و شو نکانی په کو لژه هی دده ن دده می په رتوپه رکه رنا خوری، یان په می دی بیژنی چه که هی هه للاح. هه ر تشته کی کو ژ ناسنی بو جه نگې هاتبیته درست کرن. هه م دیژنه خشلیت زیر و زتی کو ژن بکار دپه ن و لحو دکه بو جوانی یی هه م دیژنه په نگه کی ژ نارمووشی رهش و خاڅ. هه م دیژنه پیلاقی داشکاندنې. هه م دیژنه وی پنی یی زراف کو بدنه لایه کی پیلاقی خوار دا راسته بیت. هه م چه رمی پاشپانیا کلاسی په رږین. حوکومنامه یی حاکمی دار وپه رد، پارچه کاغه زه کی نقیساندی و چاپکره لبه نکاندا بدراف تیتته گوزین.
- چه که ره شکیڼ:** دوو گینسن کرنا شو قیبه بو ناقبرنا گیای.
- چه که ره کرن:** چه که ره شکیڼ.
- چه لتووک:** شه لتووک، ټه و برنجه کو هیژ نه هاتیه سپی کرن. چه لتووک و شه لتووک درست کور دینه.
- چه لتووک جار:** ټه و عه رده کو برنج لیها تیه چانندن، مه ره زجار.
- چه ل:** تیشکی بلند تر ژ چپای (قمه).
- چه لاک:** چه لاکه.
- چه لاکه:** (۱) چه ل، دارې گه لک دریژ و زراف هندي شه قله ی؛ (۲) هه م دیژنه قه لانگی.
- چه لاول:** ټاڅ گوشت، بیبر، بزرافتی شه به کی و ټاڅ کوری.
- چه لتک:** چانته (حقیبه).
- چه لاس:** بینه فس، نه و سن.
- چه ل و مال:** کنایه ته ژ که سیکو خو بناقی میثانی یی بسه ر و گوهی که سه کی دادای و نانی بچا قشوری دخوت.
- چه له ک:** خواریا سه ری گوزانی، کورت کره ژ واژه یی چه له نگی خه له ک. "جزیری" فه رموویه: «ژ هه وابه ند ته کوم - شویه تی بایی دسڅکک / چ زبسکاته بیترم؟ - ټاھ ژ بسکاته چه له ک».
- چه له مه:** که له که چاکل، دوو هه سستی ناڅ سینگی، گرفت.
- چه له مه شکیڼ:** که له مه شکیڼ، فتنه هه لکه ر.
- چه ل:** دۆر، نوبه، گه ر: «چه لی منه: زایی منه».
- چه م:** (۱) چاڅ «بزرافتی ټه ورامی و شه به کی»؛ (۲) عه ردی راست لکانری روو باران.
- چه مه:** (رکعة).
- چه میان:** دوو تابوون، چه مین، خواری (انحناء).
- چه مین:** بو په ستیو نیژی بکارتیت.
- چه میایی:** خوار بووی.
- چه مچه:** که وچک، که فگی ر.
- چه مدان:** باغ، بیستان: "مه ولانا خالد" فه رموویه: «طرازی بالای ټول نه چه مندان - عنبریزی زلف موشکین کمندان».
- «چه مندان»:** ژ دوو واژه یان پیکه اتیه: «چه من + دان».
- چه مهر:** شین و زاری: "مه وله وی" فه رموویه: «داخوم دووی دووری کیش هانه سه ردا - دیسان من مه دۆ ورووی چه مه ردا».
- چه مبه ری:** چه مبه ری، ده سته که خنجر، ده سته شم شیر.
- چه مبه ری:** بینه چه مبه ری.
- چه مچه دۆ:** که فچکی دۆ خوری یی.
- چه مدار:** زیره قان.
- چه مداری:** زیره قانی.
- چه مه ند:** سه مه ند، هه سپ.
- چه موش:** شه میوز، عه ره بکاری بوویه بو (شموس) ی.
- چه مین:** سه رگین.
- چه مهر:** پیته لگوتنا مریان.
- چه مهر چوی:** پیته لگوتنا مریان، ره قس و هه لپه رکی د ده راقی موسیبه تی دا.
- چه میش:** پیلاو، پیلاقی شو خه دار.
- چه ماق:** (۱) چه ماق ده سته دار؛ (۲) شه قه زله (ک، ت).
- چه میخان:** ټه و عه رده کو گه لک توت (توو) لیته بن.
- چه ن:** دهرزی، کورت کره یی چه ندیه.
- چه ن و په چین:** دهرزی و دهرزی.
- چه نی:** لگه ل هه قالی: "مه وله وی" فه رموویه: «دیشی چه نی من نه یوه حضور - مه بو بتاشوش تاوه نفخ صور».
- چه ند:** بو پرسپار کرنی ژ ژماره یا قه بارا تشستان بکار تیت.
- چه ندان:** چه ندین.
- چه ندین:** چه ندان.
- چه نکال:** په نج، ژ دوو واژه یان پیکه اتیه: «چه نده + ټال»، چه نکالی خوارنی.
- چه نک:** ژ ټا مرزی به زمیه. "جزیری" فه رموویه: «ساقی بچه نگ و نای و ده».

- چەنگزەن:** چەنگىيىز، ئەوى چەنگى لېدەت.
- چەنگىيىز:** بىنپرە چەنگزەن.
- چەنە:** چىناگسە، چىناو، لاچانك، رەنگە (حنك) ژوى
عەرەبكارى بوويىت.
- چەنتە:** چەلتە، چانتە، عەرەبكارى بوپە (جىنطە).
- چەنتك:** چانتك، چەنتە بىن بچووك.
- چەنپەر:** چەمبەر (محيط الدائرە، محيط الفلك).
- چەنپەرى:** چەمبەرى، دائىرى بازنۆكە بىن.
- چەنجوز:** قەلس (بخيل).
- چەنە بە چەنە:** چەنە لىدان، پىر ناخفتن، ھەلە پاس، دەقدەقانى،
جىرە كىشانى.
- چەنە لىدان:** بىنپرە چەنە بە چەنە.
- چەنە باز:** پىر ناخفتن، ھەلە پاس، پىر بىز، زۆرگۆ (ثرثار).
- چەنە بازى:** پىر بىزى، ھەلە پاسى (ثرثرە).
- چەنى:** چاوا؟ چەوا (كىف؟).
- چەنگانە:** خاوە، باج.
- چەنگ و بال:** دەست و باسكى مرۆقان، پەر و بالى تەيران.
- چەنگال:** چەنگى تەيران، قولاب.
- چەنەوەر:** شەوئەندەر، چەوئەندەر.
- چەند و چۆن:** كەشاكەش، گەنگەشە.
- چەنگلفە:** بىنابىز، بىن فەيت بىن حەيا.
- چەنگلفە بى:** بىن ئابورى (تېزىر): «ئەگەر ھەبە چەنگلفە يە –
ئەگەر نىبە راوئەستە يە» "پەند".
- چەھ چەھ:** حكا يە تا ئاوازى شالولو بلبل و زەر و پىلە و تەبىر تىت
دەنگ خۆشە.
- چەھرە:** بىچىم، روخسار، دىم (وجە).
- چەھىن:** ھەلپقىيان، رووچوون، داچۆن، چەقىن، شتلىن: «ژىرى
پايانم چەھى»، «شاعىرەك».
- چەھچەھە:** بىنپرە چەھ چەھ.
- چەوساندن:** سەپاندن، داسەپاندن، تۆبىخ.
- چەوەر:** بەتران، بىن مېشىك.
- چەور:** چەرب، بۆن، بروون، رووندار (دسم).
- چەورى:** بزوم (دسومە).
- چەولەك:** بارخاس، ھىولا، غول (موجود خىالى).
- چەو:** چاوا (بزاراقى كەرمانشاهى).
- چەوت:** چەفت، كەج، خوار.
- چەوتى:** چەفتى، خوارى.
- چەوتە:** بەروار.
- چەوتە بى:** بەروارى، چەوتى.
- چەودەر:** شەوئەرى كىقى، گىبا يە كى بەھار يە وەكى جۆبە.
- چەودان:** چەودان، كىسكە كە خوارنا دەواری دكەنى.
- چەورىكە:** چەورىكە، بالندە يە كە وەكى تىفۆكى.
- چەورۆكە:** بىر تىبە ژ بەرتىلى، چەور كرن، دۆندان.
- چەولۆك:** كۆزەر.
- چەول:** ئەوكا يان ئالىكا كو لىناث ھافراندا زىدە دىمىنىت.
- چەواشە:** سەرگەردان: «جەرگت لەت لەت بۆ چەواشە چەپگەرد
– خالۆ چىا كەرد يە كار بىن تۆكەرد» "مەولەوى".
- چەورۆز:** سواخذان، ھىوون، بان ھىوون.
- چەويل:** چقىل (وقح).
- چى:** سىپىنە، مېخ، مېخى دارى بۆ نەشبان، پىرسىبارى ژى
ھاتىبە، پاشگىرەكە لدوو ھىدەك نىقان تىت و مەنا بەكەرى
بۆ خودان پىشە يان دەت، وەكى: تىفەنگىچى، شەكەرىچى،
كوركىچى، چاچىچى. «چى» بىق مەبەستى دووماھى ژ
تركىشە ھاتىبە.
- چىپ:** (۱) ساق؛ (۲) بۆ وى دەنگى تىت كو تىكەل بىت ژ نزم و
بلندى و ئستورى و زرافى.
- چىپە چىپ:** چىپە لدوو چىپە ي، پتەپت.
- چىپ و ھۆز:** چىپە چىپا بەھقرا بى.
- چىپ چىپ:** مرۆقى قارەقار كەر.
- چىت نا:** چتوو؟ چتۆف؟
- چىت:** جىخ، چىق، گورەكە ژ لىكان درست دكەن بۆ ستارەكرنا
مالى، يان خىشە تى، يان پەز و مالاتى. ھەم دىبىژنە ئەو
قوماشىت ديار: چىت.
- چىتۆكە:** چىت بى خىر و نەباش.
- چىتۆكە:** بىنپرە چىتۆكە.
- چىچلەمچان:** كالىمستانى، گوستىرانى، گوستىلانى.
- چىچ:** چىچك، چىك، سىقاندۆكە بۆ فەرخىت مرىشكان ژى
تىنە گۆتن.
- چىچافك:** شورباى ژ گارسى چىدكەن.
- چىچكە:** نەرمە گۆشتى گوى (ارىنە الاذن).
- چىچى:** نانى چىچى، تۆلكە، گىبا يە كى دىژى ھەبە دىبىژنە نانى
چىچى.

من تشته، ئەسلى وى فارسىيە، يانئى ئەو چييه، دكوردى دا «چستان» يان «تشتان»ە. تشتانئى، معمايانئى: (جدال بمعمايان).

چيڧ: چويڧ، دەستەدار، گويال، برىتسيه ژ دەنگى تړئ.
چيخانۆك: پروپاگنده، پروپاگنده، چيروكيت كۆمىدى و خەيالى.
چيڧ پەست: چيڧ پەستين، برىتسيه ژ رۆژا عەيدى كۆ خەلك زكى خۆ گەلەك پردەكن.
چيڧ هەشنيك: چيڧ پەستين.
چيڧ قوت: پرکونا تشتى بزىدەبى ڤە.
چيڧەچيڧ: چيڧە لدوو چيڧەي.
چيڧتئ: چيڧەيخ لدوو هەڤ.

چيڧ و هور: چيڧەچيڧا (بجمله): «چيڧى ئستويە تخويب دویره - چيڧى زرافه تخويب ئافه» "پەند".

چيکلدان: سيقلدان.

چيکلدانه: چيکلدان.

چيكنه: چيكن، دوولاقەكى دارى به كو حەب و پەمبۆي ژيەك جودا دکەت.

چيک: عەورئ سەرچاڧى، حکايە تا دەنگى تەيرانە، چويچکا سپىدى يە، وەكى: «چيکا سوپى خوند و هەي مەندى من».

چيل: (١) سۆز، چيله سۆز، سۆزى چاقشين، دەڤ بکەنين (ضحوک)؛ (٢) بۆمى يا كەويژى بکارتيت، چکوهكى دەڤبکەنينى يە.

چيله سۆز: سۆزى چاقشين.

چيلک: دار و قرش و قەوالئى هويرک بۆ ناگر هەلکرنئ.

چيل و چەپ: چيله چەپ، خاپينۆک (کنايە عن المخادع).

چيله: (١) تان، تانۆک، نانئى رەز و بيستانان؛ (٢) پيکەنين. "مەولەوى" فەرمويە: «شەوق و تەقەي گەرم چەپلە و چيله نەرم - چريکەي وەناز تريکەي وەشەرم».

چيم: ناقە بۆ تيسپا شەشى ژ تيسپيت چەچەبى کوردى. عەردئ گياگرتى، چيمەن، چەمەن.

چيمەن: (١) ميڤرگ، ميڤرغوزار، گولزار، عەردئ فريزدارى؛ (٢) رتيكرن، هات و چۆن.

چيمەنتۆ: سمنت، سمنت، ئەڤ واژەيه نەكوردية.

چين: (١) ريز، جۆرە؛ (٢) ناقئى كيششوهركئ مەزنە ل رۆژەلاتئى. ئەڤ ناقە ژناقئ شاهەكى - ژ چينييان -

چيچکان: دانيشتنا سەر هەر دوو پييان.

چيچرک: پشکا گوشتئى کچکە.

چيچەلان: جەي سيفاندۆکە ليتۆر هەبن.

چيچ: چيچ (١) روش، روشن، (٢) فرياد.

چيخکردن: دۆر تيوەر ئينان بچيغى، دۆر ليتگرتن (تخليق).

چيخک: چيخئى کچکە.

چيىدى: ئايا، جيىدى، ل سەنسکريتى هاتيه: ژيىدى؟ و لتاقيستايدا هاتيه: يەزى؟ چيىدى بئى کوردى ژ «ژيىدى» يان «يەزى» هاتيه تراشين.

چير: چيره، غالب، دەستەهەلاتدار، ميڤرچاک (مسلط).

چيره دار: خودان توانا.

چيران: ميڤرخاسان، دەستەهەلاتداران. "جزيرى" فەرمويە: «ژەحرا قولزەما ميران - بغه واسى گوهرچينم / دبه حسا علم و تەفسيران - تودەرييان وەنابينم / ژ مير و بەلگەر و چيران - غولامئى ميرعمادينم».

چير: حکايە تا دەنگى دراندنا قوماشيه، چيرينا دەرگەيه، چيرينا دەنگى تەختى يە (چيرچوير جۆرە بەزنەكە، برىتسيه ژ حکايە تا دەنگى تريژئى).

چيره چير: چيره لەدوو چيره، چيرين.

چير و هۆر: چيره بەهڤرايى.

چيرۆک: داستان.

چيرۆکيژ: داستانيژ (قصص).

چيرڤان: دعايە تەکرە.

چيردريژ: پر روو، ئيلحاح کەر.

چيردريژئى: پر بيژ، چرەکيتش.

چيره: زالبوون، بسەرکەفتن.

چيرۆکە: کورته داستان، چير، چيرۆک.

چيرين: چەرين، پەزچەرين.

چيز: خەرەنگەزە، خەرگەزە، کەرمۆز، وشەيه کە مەوقى شەکەست خواري بکارتينيت. ديبژن: «ئەم نەشيانە هنگۆ و، ئەم چيز کرين» يان «جيزاندين» يان ديبژن: «خزمۆ ئەم چيزبووين». چيزچيز چيدبیت ئەسلى وى جير بيت ب مەعنا غەلەبە و (تسلط).

چيزۆ: برىتسيه ژ کەسئ بەرنەکەفتى (تافه) ئانکو تشتکو ديبژن: دەيکا چيزوژئى ڤئ تشتى دزانيت.

چيستان: مەتەل (لغز، معما)، ديبژن چيستان چيستان، تشتى

چێژاندن: چێژاندن، چاشاندن، فێرکرن، تامکرن.
چێژاندی: چێژاندی، فێرکری، تۆرەدایی، چێژکری.
چێژیایی: تۆرەدایی.
چێژەکەر: تۆرەدەر، فێرکار.
چێژیلە: چیچک، سیفانداوکه (عصفور).
چێژنە: تۆمکی سەر تەلی یی.
چێژ ماچۆ: چ دبیژیت؟ (زارا قی شەبەکی).
چێش: چیه؟
چێشکە: چیچک، سیفانداوکه، تیڤۆک.
چێشت: تیشت.
چێشتانە: بەخشیش (حلوانیە، تریوقە).
چێشتخانە: جێ زادخواردنی، تیشتخانە (مطعم).
چێشان: چێژان، تامکرن.
چێشکەر: تیشت لێنەر (طباخ).
چێشتە قوڵی: ئاشە قوڵی، ئاشاشوکانی.
چێشتە گا: تیشتە گە، تیشتە نگاھ.
چێشتە نغیژ: تیشتە نغیژ، نغیژا سپیدی (صلاة الضحی).
چێشتە: تۆمک.
چێک: چەکە، ئامرازی پر کرنا هری.
چێکە: چێبکە، چاک بکە، باش بکە.
چێکرن: باشکرن، چاک کرن، درست بکە.
چێکری: باشکری، چاک کری.
چێکریایی: بنیترە چێکری.
چێکەر: درستکەر، قەنجکەر.
چێکار: چێکەر، کاری چێ.
چێل: (١) مانگا (بقره) چێلەک؛ (٢) دبیژنە بەری فرنیژری (چیلە درستتەر) «چێل بدزی تیشتە کەل و بەشکرایی دزیت» "پەند". «تو وەکی چێلا زەری، شیری ددە و پاشی پینەکی لێسدە» "پەند"; «چیلەکی ترۆ گارانەکی ترۆ دکەت» "پەند".
چێلەک: بنیترە چێل.
چێل و چەوال: چێل و گول و گا.
چێلۆ: بریتیه ژ مرقی لەش گران و تەمبەل و خورا.
چێلکانی: پین هافیتنایه ک پاشی، زۆرخوری.
چێلکی: عەشیرەتەکی کوردانن، چێلکانی.
چێلەمی: شەمشەمە کۆر، شەب پەرست (خفاش).

هاتیە ناڤی وی (چین واینتی) بوو ب سەد سەد سالان بەری میلادی ل وی کیشوهری شاهاتی کریه و دیوارهکی بدریژیا ٥ هزار کیلو متران دابوو ئاڤاکرن. ئەو دیوار هەتا نەهۆژی هەرمایه، وی شاهی بو بەر گریا دوژمنان ژ هجوومی سەر کیشوهری وی ئاڤاکر بو، ژ بەرڤی چەندی هەدەک دبیژن هەر ئەو (ذولقرنین) بوویه.
چین چین: ریزیز: «چین چین کرن زولفی سیاھ» "جزیری".
چین چینۆک: خال خال (منقط).
چین فەتۆ: پراسیراتی، پراسەر دۆزەخی (ئاڤیستی).
چینۆ: چین وە دچینقە (قیامت) پرد (صراط) چینوهر، چینور، چنپور، چینور، چنودپل، ئەڤه هەمی ناڤیت پرا جەهەنەمیئە دئاڤیستاید.
چینەدان: سیقلدان، سەنگدان، قیسک (حوصله).
چینی: دەستکاری چینی، ئامانی چینی.
چینگ: چوونگ، چوونگ.
چیندار: ریزیز، بریز، ریزدار.
چینه: بنەرەت، بن چینه، بنیشه.
چینکو: ئامانی چینی، چیمکو.
چینچینۆک: نەخسدار، بنەخش، نەخشین.
چێ: باش، قەنج، چاک، ساخ، بەلی ئەگەر ئەم تەماشای شەنگستە و بنیشهیی ریزمانی کوردی بکەین دێ زانیین کو چێ کوردی تره ژ «چا» نان «چاک» و دێ کوردیتره ژ «دای» نان «داکی» و «پێ» کوردیتره ژ «پای» و «رێ» کوردیتره ژ «رای» دبیژی: پیاوی چێبه، مێری چیه و دبیژی رەحمەت ل دێ و بابێ تە. و رێ راست هەر ریکا خودی یه و دبیژی پیتەختی ئیرانی تەهراڤه.
چیبوون: ساخبوون، چاکبوون (ژ دەمکاتی کاری رابردی).
چێر: ژیر، بن، بزاراڤی شەبەکی (اسفل).
چێردەست: بن دەست، ژێردەست.
چێرۆک: بن دەست، بن فەرمان.
چێرۆکی: بندهستی، بن فەرمانی.
چێره: چەرە، چەروان، لەوەر.
چێراندن: چەراندن، لەوەراندن.
چێرقلایی: کەلات بدەستقە نەبەردان.
چێرقلاتی: چیرقلای.
چێژ: تۆرە، تام، چیش.

چیتلە: بەری فرتن، بەری مەزن.

چیتنە: ئەو گیایە کولناف پویشی سەر هەلددەت.

چینگەنی: ئەو گیایە کە هاتیە چەراندن و بۆگەبوی.

چینراو: هاتیە چاندن، هاتیە چنن.

چیتو: چیتف، چیتو، چۆپ، گۆپال، دار.

چیتو بە دەست: چیتف بە دەست.

چیتو بە لە: دارجەل، دارجەلک.

چیتوتاش: دارتاش (نجار).

چیتوکاری: دارکاری، لیدان.

چیتوکوت: چیتف قوت، حەشانندن.

چیتور: پاشقەرن، تەرجومە کرن، پاچ (ت).

چیتورانندن: پاشقەرن، تەرجومە کرن، پاچکرن، دەقشکاندن (ت، ک).

چیتوکار: تەرجومە کەر، دەقشکین (ت، ک).

چووبەر: سیخەر، داربەر (شەبەکی).

چووبەچۆ: بەرامبەر، چاڤ ب چاڤ (شەبەکی).

چووبەلمە: چۆبەلمە، دەرەخوینە، ئیشە کە سینگی دەواران دگرت و دپەرچفینیت.

چوت: دەنگە کە بزنی پێ ھاژۆن.

چوتە: چۆت.

چوترم: چۆت، چۆرت، نقرۆسک.

چوتۆ: چتۆڤ؟ چاوا؟

چوچ: چۆچک، میزی پێ مندالی بچووک.

چوچک: فەرخیت تەبیر و مریشکان.

چوچۆل: گیتلک، تیتلک، تیتل (بظر).

چوچلە: چوچول، تیتل.

چوچکی ویتانی: تەبیرە کە دەمی پەیدا دبییت و دەست ب خواندنی دکەت جوتیارو خودانیت مەرۆ مالاتا دزانن کو بوهار هاتیە، دیسان چیرۆکە کێ فلکلۆریە. «چوچکی ویتانی تەمالا خو خراب کریا من ژێ لسەر دانی» "پەند".

چوختی: زمان لووس، چاپلووس، چەقاووسو (ملاق).

چوخم: کوچە (شارع فرعی).

چوخمە: چوخم.

چوخور: چوغل، خەبەرچین، خەبەر قەگوتیز.

چوخور: چوغوری، چوغولی، ئەخباردان.

چورت: چۆرت، نقرۆسک، ئالەتی حاسبێیە کولمە درەسان

بکارتینن کو بریتییە ژ ھندەک گرگروکتیت داران وەکی مۆرکانن.

چورتدان: نقرۆسک لیدان.

چورتان: کەشک.

چورتک: دەنگی دۆشینا شیریه.

چور: کیمەک ژ تشتە کێ رۆن، دبیژی، چورە شیرەک من قەخار، چورە ئاقە کێ بۆ من بینە، ھاڤین ھا توچو حزرە تامە چۆرە دۆبەک بوو، میژی.

چوراشیری: تشتی سپی پێ (تشیبە) دکەن دبیژن: «خەنجەری من وەکی چوراشیریە».

چورور: شەل، جورە کە ژ مەرۆ مالاتا.

چورین: شورین.

چورە چۆر: شورە شور.

چوریان: ئەو ئاقە کو نیتیکێ ھشکبوونی ببیت.

چوریانەو: چوریان.

چوردانەو: جوابدان.

چوریسک: چریسک.

چورنساو: ترنستقاو، ئەو زەنگ و لۆتکیت چەوری پێ نەکو بسەر ئاقا گۆشتی لاواز دکە قیت.

چوست: زیرەک، چاپوک.

چوستی: زیرەکی، سڤکی، چاپوکی.

چوس: دەنگە کە پەزێ سپی پێ دھاژۆن.

چوشتیر: توشتیر.

چووک: میزی، چەرمی زیدە پێ ئالەتی مندالیت نیسر، سیفانندوک، چیچک (قلفە).

چوکلەشکین: خەبەر قەگۆز.

چووک برین: میزی برین (اڤختان).

چووک بری: میزی برین (مختون).

چووک بر: سوننەتکەر.

چونکو: چونکە، چونکی، چکو (لانە).

چۆن: ١) چوون کارە کێ کەت ھەلکەفتییە (شاذ) و زۆر ژێ کەقنە و لگەل (شدن) ئی فارسی رەھاوان ئیکە و نھۆژی زازا دبیژن «شین»، دیارە کو ویتنیەکی کەقنە، ئەڤ کارە تیتنە پەرە، ٢) چەوا، چاوا، ٣) رویشتن.

چوون: بنیترە چۆن.

چۆباييز: قەشارگەھێ دزان (مکمن اللصوص). ھندەک بخەلە تیفە دبیژن «شۆباييز» یان «شۆباييز».

بەری فرتن، بەری مەزن.

ئەو گیایە کولناف پویشی سەر هەلددەت.

ئەو گیایە کە هاتیە چەراندن و بۆگەبوی.

هاتیە چاندن، هاتیە چنن.

چیتف، چیتو، چۆپ، گۆپال، دار.

چیتف بە دەست.

دارجەل، دارجەلک.

دارتاش (نجار).

دارکاری، لیدان.

چیتف قوت، حەشانندن.

پاشقەرن، تەرجومە کرن، پاچ (ت).

پاشقەرن، تەرجومە کرن، پاچکرن، دەقشکاندن (ت، ک).

تەرجومە کەر، دەقشکین (ت، ک).

سیخەر، داربەر (شەبەکی).

بەرامبەر، چاڤ ب چاڤ (شەبەکی).

چۆبەلمە، دەرەخوینە، ئیشە کە سینگی دەواران دگرت و دپەرچفینیت.

دەنگە کە بزنی پێ ھاژۆن.

چوت.

چۆت، چۆرت، نقرۆسک.

چتۆڤ؟ چاوا؟

چۆچک، میزی پێ مندالی بچووک.

فەرخیت تەبیر و مریشکان.

گیتلک، تیتلک، تیتل (بظر).

چوچول، تیتل.

تەبیرە کە دەمی پەیدا دبییت و دەست ب خواندنی دکەت جوتیارو خودانیت مەرۆ مالاتا دزانن کو بوهار هاتیە، دیسان چیرۆکە کێ فلکلۆریە. «چوچکی ویتانی تەمالا خو خراب کریا من ژێ لسەر دانی» "پەند".

زمان لووس، چاپلووس، چەقاووسو (ملاق).

کوچە (شارع فرعی).

چوخم.

چوغل، خەبەرچین، خەبەر قەگوتیز.

چوغوری، چوغولی، ئەخباردان.

چۆرت، نقرۆسک، ئالەتی حاسبێیە کولمە درەسان

- چۆبەچۆ:** بریتىيە ژۇرئۇلغۇ كرنى ئانكو چىش بە چىش، يان چاڭ بە چاڭ (العين بالعين).
- چۆب:** چۆ، دار، چىۋە.
- چۆب:** دارىر.
- چۆبىك:** چۆغان، ئىستان، تىسوو.
- چۆب:** تايىچ دارى يە، درۆ.
- چۆبىن گايى:** كىرىن گايى.
- چۆپان:** چاپان، شقان، شەبان.
- چۆپى:** ھەلپەرىن، ھەلپەرىكى.
- چۆپىكەر:** چۆپى كىش.
- چۆپىلمە:** نەساخى يى سىنگ، پەرچىفتنا دەوارانە.
- چۆپ چۆپان:** ئانكو دارى شقانى مىراز ژۇقى رىستى ئەو ھە كو بەھارنى ئەگەر شقانى دارى خۇيئىقارنى فرەدانائى گىيى وس پىدى دىت كو دارى وى ديار ناكەت ئەفە كاملانا بەھارنى يە وت ھندەك دىيىن «دارھاڧىتىن» يان «چۆپ چۆپان».
- چۆپىران:** فەچۆپىران، بەلاڧە لىكرن.
- چۆپىك:** ھەزلى، ترانەكەر (كشكش).
- چۆپىلە:** چۆچولە، تىنل (بظر).
- چۆپەك:** چۆرە چەكەكى ژئانە يە.
- چۆخ:** قوماشەكى ديارە ژ ھرى يى چىدكەن.
- چۆخە:** چۆخ.
- چۆخەك:** پەستەك.
- چۆخىچى:** چۆخ چىكەر، خودان چۆخ.
- چۆخان:** چۆغان، تىسوو، چۆغان ژ تركى ھاتىيە، چۆپىك.
- چۆرۆ:** ژۆر، ئەف واژە لىشە بەكى و لئاقىستايىدا «چۆرۆ» ھاتىيە، رەنگە واژە «ژۆر» يى كوردى ژ وى تراشيبىت.
- چۆرتىن:** گىيايەكى گەلەك خۆش و بتامە لىچىيايىت كوردستانى ژۆر ھە يە، خاسمە جى زۆزان، ئاقى ژئان ژى چۆرتىن ھە يە.
- چۆرتىن:** دەنگى شىردۆشىنى يە، دەنگى شۆرتىن و چۆرتىن ئاقى يە.
- چۆرتان:** كەشك، بەلى چورتنا بەلاڧترە.
- چۆرەك:** نان، كولۆرە، كولپىرە (ت).
- چۆقى:** بىنپىرە چۆقى.
- چۆقاندىن:** يى سىتورىك گرتن ژ بەرتسى يان ژيەر سەرمايى.
- چۆقل:** پىتپىكىت ھە يوانى يان ئىنسانى.
- چۆك:** ئەژنۆ، لئاقىستايىدا «ژنۆ» ھاتىيە، «چۆك» و «ئەژنۆ» ھەر دوو كوردىنە بەلى «ئەژنۆ» ئەسلىترە (ركبە).
- چۆككەدان:** دانىشتنا سەرچۆكان.
- چۆك دانانەسەر:** برىتىيە ژ دەست سەرداگرتنا تىشتەكى.
- چۆك شكىن:** دەڧ شكىن، سەخەر يە.
- چۆك شكاندىن:** سەخەر برن.
- چۆكە:** دەستە دارى بچووك.
- چۆكلە:** ددانۆكىت تىپانە (ركبىزە الحروف).
- چۆك ھەلپىنان:** بلندكرنا چۆكەكى لدانىشتىپىدا.
- چۆل:** ھەردى كەس لىنەبىت، بى ئافەدانى، ھەردى دەشت و دەر.
- چۆلاو:** ئەو داركن كورسى تەقنى لىسەر بەلاڧ دكەن.
- چۆل بر:** رىڧە چۆنا لىھەردى كو چ رىك تىپا نەبىت دىيىن: مەرى بەرزەكر و ھەر چۆل بر و چۆ بر چۆبىن.
- چۆل بوون:** ئالا بوونا ھەردەكى ژ مروڧان.
- چۆل پەرىست:** ئەو كەسە كو گەلەك كەيف بەھەردى بىمروڧ تىت.
- چۆل پەرىستى:** چۆ وىست، تەنى وىست.
- چۆلك:** تەتى خانە، تەتى، ئەدەبىخانە.
- چۆل كرىن:** چۆل كرىن، ھىلانا جى بەكى ژلايى ئەھلى وى.
- چۆلگە:** بەيابان، چولەمە (صحراء).
- چۆلچرا:** خەتېرە، يەلمووم، مەشخەل، چۆلچراو.
- چۆلچراو:** بىنپىرە چۆلچراو.
- چۆلەكە:** چىچىك.
- چۆلەكە بىكوژ:** برىتىيە ژ مروڧى ترسىنەر (شقاوہ).
- چۆلەمە:** بىنپىرە چۆلگە.
- چۆلى:** جى بىمروڧ، بو ئاقى زەلامان ژى ھاتىيە.
- چۆلچۆل:** ھەم ھما ھەرچىيە.
- چۆل و چىا:** چىا و چۆل.
- چۆلىستان:** بىنپىرە چۆلگە.
- چۆلانى:** ئىشقلكى، ھەلپەرىن، بىيەك لىنگ.
- چۆم:** چەم، رووبار، جەنگەل، ئەزچۆم، دارستان.
- چۆماخ:** چۆماق، دەستە دار، شەقەزلى.
- چۆماق:** بىنپىرە چۆماخ.
- چۆمى:** چەم، دەحل.
- چۆنەر:** چەوئەندەر، شەوئەندەر.
- چۆنەيىن:** برىنچا بىسلك، شىخ بىسلك، ئەو گرارە برىنجە يە كو بىسلك تىپا.
- چ:** سەر چەند مەبەستان ھاتىيە: ۱) تىپەكە دكەڧىستە ئاقىنچا دوو

نافان، یان دوو کاران و معنایی کسانیی ددهت وهکی: «درؤ خرابه بۆ ههر کهسه کی چ میترچ ژن، چ مهزن چ بچووک»؛ ۲) بۆ زۆریی تیت وهکی: «چ خوشه، چ سهرمایه» نانکو زۆر خوشه، زۆر سهرمایه؛ ۳) بۆ سهرسورمان: «چ بهری کوردان هات!»، بۆ پرسباری بکار تیت: «چ گوت؟».

چپ: دهنگی دلۆپه، چپک.

چپک: دلۆپیت هور.

چپه: ناخفتنا کو مرؤف باش گوھ لی نه بیت.

چپه چپ: چپه لدوو چپه.

چپین: چپه چپه کی بی قه بر.

چپ و هۆر: چپه چپ بهه فرایی.

چپاندن: چپه کرن.

چپه بر: دهنگ بر.

چپه کهر: زهمزه مه کهر، ئەو که سی ب دهنگه کی نزم دگهل خو دناخفیت.

چتیر: چتور، توشتیر.

چتوکه تانی: جۆتوکه تانی.

چتلویک: پشلویک.

چت: وشه یه بزنان پی دکه نه دهر.

چغه: چغه، توته، وشه پی کرنا ده راسه گی یه.

چخاندن: دهر کرن، پاشقه برن، چغاندن.

چخور: بنیره چخور.

چخوری: بنیره چخوری.

چخاره: جغاره، جگاره.

چخ: خۆگرتی، قاییم (بخیل).

چرخ: تیکه چۆبی (متجدد، تجعد).

چره چر: جره چر، پرپیژی، چره لدوو چره.

چر و هۆر: چره چرا زۆر و ب جومله.

چرین: گۆتن، مقام گۆتن، چراندن، گازی کرن، چرین کوردیتره.

چرا: روناھی، له میه (سراج) عهره بکاری بوویه.

چرا: بۆچی؟ سه رچی؟ ژبه رچی؟

چرابورن: گه رتی بوونا کار کو به رخان بۆ چه ریانئ.

چراخ: تینگه شتی (فاهم).

چرت: دهنگی پجیانا تشته کی وهکی به ند کو ده زی.

چرتین: دهنگی دریانا قوماشی، چیرین.

چراندن: گازی کرن، دراندن.

چرا کۆر کرن: چرا فه مراندن.

چرا فه مراندن: بیجگه ی مه عنا ژیر (لفظی) مه عنا لناقبرنا بنه ماله کی ددهت.

چراپف: چراپف وشه یه که مه عنا یه کی په ست و ناماقوول و ئەهریمه نی پی مراده ههروه کی رسته پی شه وره شه ی نه وژی ئەهریمه نی یه و درۆیه کی شاخدار و کلکداره، ئەف بهیت و بالزیه یه ژن نه زانین و کیم عه قلی و بتلیت به دیت خودان ئایین و رتبارگه یان تیتسه تهن و ته شی کرن. ئەو درۆ بی ناموسه زی ئەقه یه دبیژن «علی الهی» یان «سارلوی» یان «کاکه بی» شه فه کی تاییه تیان هه یه عباده تی تیدا دکه ن و گۆشتی دخۆن و ژن و میترژی لئافی به کی کۆ دین هه تا د رهنگی شه قی هه ر عباده تی دکه ن پاشی ناخوند فه رمان ددهت کو چرای فه مرین و دبیژیت: «چراپف» ده میکو چرا فه مریا هه ر که سه ک دی هه له تی ژنه کی به ت و شولا خو لگهل که ت نابیت ژنه که زی (امتناع) بکه ت هه تا ئەگه ر ژ مه حره مان زی بیت وه کی دایکو خوشک و ... بیت. ئەف درۆیه شاخداره ی دده نه بال قومه کی کورد کورژ کوردیت موسولمان چیرۆکه کی وه سا دده نه بال ئیزدی یان ل شیخادی بناقی عهرده کی دبیژنی «شکه فتا میرا».

چرک: درک.

چر و چاو: بیچم.

چر و چه نه: چر و چاف، قه پۆز.

چره: بیسه لان، ده حل، جه نگه ل، گونده که ل ده قه را مه قلوب.

چره و به ندان: قه له بالغه کی زۆر و بیگز (تجمع مع فقد النظام).

چرک: کیم و عه داف، قریژ، چلک، خه له ته.

چرک: ته یرده کی زۆر مه زنه.

چرکن: قریژی.

چرکه: چرکینا دهنگی سه عه تی یان چرکینا جه له وکی تفه نگی یان هه ر تشته کو ئەو دهنگه زی بیت.

چرکه چرک: چرکه لدوو چرکه ی.

چرکین: چرکه چرکه کی دۆم دریژ.

چرک و هۆر: چرکه چرکا بهه فرایی.

چرکاندن: چرکه ژ تشته کی ئینان، په می قوتان.

چرووسان: چرووسیا، چرووسیاک، لاوازا یا ژبه ر خه می.

چرووک: عه فیس، قه لس، نامهرد (بخیل).

هەلدان. دبیژن: «جار و جنجال» یانکو قە لە بەلغ دفارسی
ژی جار و جنجال هەیه. ئەف چەند دەمکاتە هەمی ژیهک
دەراش ئاقی دڤۆن.

چرف: (١) ژانە کە لەسەر دەکی لەشی مەرۆقی دژانیت، دبیژن:
«پشتا من چرفا دکەت»، «ددانی من دچرفینیت و
دژەنیت»؛ (٢) روناھی یا برووسکان (لمیع). دبیژن:
«نیشانێ نختە یە عەرپیت دچرفین تەماشاشا چرفە چرفا
عەورانه».

چرفە چرف: چرفە لدوو چرفە ی (لمیع تلولیع و بیض خلف و
بیض).

چرفە چر: چیرچیرا دەرگە ی یان تەختی یان زینی و ...
چرک: (١) نانە کێ کوردی و زۆر نازک و نەرمە؛ (٢) دۆشافی
زیندە کە لیبوویی.

چرادان: چرادانک، ئەو عەر دەکو چرای دادنینه سەر.
چراخان: عەردێ زۆر چرا تیدا هەبن، چراغان.

چرنگ: دەنگێ هەر تشتەکی چرنگین و خرنگین ژێ بیت وەکی
چرنگە چرنگا دەنگێ دراڤی.

چرنگە: یەک دەنگ ژ چرنگینێ.

چرنگین: چرنگینەکی بێشە بێ.

چرنگە چرنگ: چرنگە لدوو چرنگە ی.

چرنگ و هۆر: چرنگینا ب جوملە.

چرنا: چرنا و فرنا.

چرژا: دەرەزبوویی، لاوازبووی، چرژبای.

چرگەن: چەروانێ زۆر، عەردێ پرگیا، چرگەن.

چرگە: چەمەن، میرک.

چز: (١) کلکامیش هەنگفینێ یان زرکیتکێ یان ستینگێ یان
دوو پشکێ. (٢) دەنگێ براشتا گوشتی.

چزە چز: چزە لدوو چزە ی.

چزین: چزینە کێ لدوو یەک و بەر دەوام.

چز و هۆر: چزە چز ب هەقراپی.

چزو: کلکامیش هەنگفینێ یان زرکیتکێ یا ستینگێ یان
دوو پشکێ.

چزاندن: بێشە دانا جانە وەرپیت دەر زیدار، داغ کرن.

چزیدان: دەرپژەدان بناختنێ (اسهاب).

چزکرن: هەشفاندنا نقیسینێ.

چزلیک: کزک.

چرووکە: چریکە، چرویکە، دەنگێ تیش.

چریکە چریک: بێتەرە چرکە چرک.

چریکین: چریکە چریکا لدۆم.

چریک و هۆر: چریکا بەهەقراپی.

چریو: زریو.

چرکۆنە: تەیرە کە گەرۆک ژ سیفاندۆکە ی بچووکتەرە.

چرسمی: سیس بوویی، چرژی.

چرسمین: سیس بوون، چرژیان (دبول).

چرمتی: قورمچی، تیکچوویی، چرسمی، چرچوویی.

چرمقین: قورمچین، سیس بوون.

چراووک: خەتیرە، یەلمووم، چۆلە چرا.

چری: چری، پیمتوک (سناد الکروم).

چرنووک: پەنجەرۆک، ئەفە دو وشەنە: «پەنجە + رووک».

چرچە: جۆرە تری یەکی بێ کەلکە.

چریە: بیلانە کە جەنگی یە لنک کوردان ئەگەر دوژمن ناڤ
سەنگەر و چەپەران دا بیت ریکا ئیرش کرنە سەروان ئەف
چریە یە دێ ئیرشکەر دارو بەران لبراهیا خۆ کەنە باسک
خۆ لپشتدا ستارە کەن و لبراهیا هەروان دار و بەران هەلدەن و
پیشقە بەن و هیدی هیدی دچن هەتا دگە هەنە سەر چەپەرپیت
دوژمنی، پاراستن، بەرگری.

چرە چر: جەرە، کەشاکەش (مشادە).

چریانیکێ: (تشرین اول).

چریا پاشی ی: چریا دووین، شاعری فەرموویە: «ژ چریا پاشی
بێ پیدای، مەلایێ باتە بی کانی - سەفەر کیشا بموکسیدای،
لسەر قەولێ زفستانێ».

چرچرە: چرچرک، چچرک.

چریک: چەتە (شرطی لانظامی).

چرغ: دۆلاڤی یە مبو رستنێ.

چرخیس: چرخوس، چرخوس، ئاری دانە و تیلە و بیبت قەلاندی.

چرمیزک: نەخوشیە کە میزتنێ یە (سلس البول).

چرمیزکی: دەر دێ (سلس البولی).

چریسک: قریسکێ ناگری.

چرکی پویشی: بێسچە ک قاو: «وەی چرکی پویشی بیت لسەر
دەستێ من بیت» "پەند".

چرین: گازی کرن «چرین، چەرچی، چارچی، جارجرە» هەمی
ژیهک ریشەنە، مەعنا گازی، بانگ کرن، ناخفتن، دەنگ

چزلاندن: چه قانندن، به لیت چکلاندن درستتره و کوردیتره.
چقه: چقاس، چقیاس.
چقاس: چهند؟ (ک، ع).
چقته: چوقته، نهو پهره کولبر تانجی پادشاهان رادکهن.
چکلاندن: بنیره چکلاندن.
چکلاندن: » »
چک: (۱) هسک، «کانیا گوندی مه چکبوو ئاف تیدا نه مایه»،
 چاپک و زیرهک؛ (۲) کیم ژ کیمین.
چکی: کرمزی، هونه ری.
چکه چک: چپه چپ، چرکه چرک.
چک له چزی: گوشتی براشتی لسه سیلی، چکه لچزی.
چکه لچزی: بنیره چک له چزی.
چکر چکو: نهو پهره کولبر مالان لیکداییت هه تاکو بوویه
 که هی، که وه ته.
چکه: لیتهان، دبیرن کابج وی چکه هات. چکه لایین کورته
 ژ کابج، تفه لایین دی به ژ کابج.
چکه چک: حکایه تا دهنگی سه عه تیه یان هه چرکینه کنی دی.
چکوله: بچکوله، کچکه له، کچکوله.
چکلاندن: ره قانندن.
چکیان: هسکبوون.
چکچکه: چپکا که قری.
چکه لچزی: تشتی کیم و قه تلاز، چک له چزی.
چل: ژماره ۴۰.
چل: چقیل، چلیس، لوتکه، ته او، تمام، سه ری مه مکی، ویل،
 گیل، شه مشه مه کویر، چه کچه کویله.
چله: چلله ی زستانی، چله ی هاقینین.
چلی نیکی: کانونا نیکی.
چلی دووین: کانونا دووین.
چلمیره: سه قاته.
چلچرا: دهسته چرایه کی مه زنه ته غه لمزگه فتان و جهیت گشتی
 بکارتین.
چلی: نهو چل روژن کوژنا زستانی تیدا ئستراره تی دکه ت،
 روژا چلی به ژ مرنا نیکی، ژ ماله کی و دوئ روژیدا خیزان،
 بووی مری بی چل روژ بسره مرنا وی چوی دکهن، چله ی
 زستانی، چله ی هاقینین، بریتیه ژ وی مروقی دکه ثینه
 چلخانه ی.

چزپيله: دوویشک، نهغه دو واژنه: «چززه + پيله» ئانکو
 ده رزی به کؤل.
چزکوله: «چززه + کوله» ده رزی به کؤل (دوویشک). ههروه سا
 دوویشک دوو واژنه به: «دوول + له پشت» ئانکو کلک
 به کؤل، ههروه سا کؤل لژدم: «دم + به کؤل» کلک به کؤل.
چش: هیج (لاشیء).
چشت: تشت.
چشتوک: تشتک.
چشتاندن: تام کرن.
چغاندن: باشقه برن، سه رکونه کرن (تویخ، نه ر) (ت. ک).
چغ کرن: فه چغاندن (ت. ک).
چغوره چغ: بسکوره رسک.
چغیای: باشقه بری (ت).
چغه چغ: حکایه تا چغچفا که وانه، دهنگه که بو راندنا سه گی.
چف: ناخفتنا بن لیقان، پف.
چغه چف: پشه پف.
چغین: چغینه کنی به رده وام.
چغر: نووسه ک.
چغری: نووسه کی.
چغیل: مروقی تامسار، خوبن سار، ناخفتنی سار، چلیس.
چغیک: سیفان دیلکه، «بزراقی زازایی و شنکاری»، چوله که.
چغی: سیفان دیلکه بزراقی کوردیت ترکیه ی.
چغه: بنیره چف.
چقلتوو: چرادانه کنی پانه وه کی سیبیه کنی خره، پری زهیت دکهن
 و هفت شاپلیستان دکهنه تیدا و هه هفت شاپلیستان
 دادگیرسین د شه قه کنی دیار هه تا سپیدی نافه مرین، ئیزدی
 دبیرنی چقلتوو دیاره نه ف ته شکله نک ئیزدیان ئشاره ته
 بال ئمشاسپه ندانی کو لئاقیستایدا هاتیه واژه بی
 ئمشاسپه ندان ژ دو پارچه یان هاتیه: «ئمشه + سپهنت» ب
 مه عنا پاک و بی گلی» و معنای تیکرای موقه دده ساتی
 بیمه رگ. ئمشاسپه ندان ژ نه فروزه داریت پاک و سیفاتیت
 نه هورامه زاینه. زه رده شتیان شه شمشاسپه ند (فرشتیت)
 موقه ره ب ژ ده رگاهی نه هورامه زدی هه نه. ته ماشای واژه ی
 «نه ماشاسپه ند» ی بکه.
چق: لق (نحصن).
چقلچاق: دژ، دورژمن، یاری به کی مندالانه.

- چللی**: داڤه که برینان پی ددروون، به خیه.
- چله کیش**: خه لوه تکیش، خه لوه ت نشین.
- چلبر**: چلی، چلبر، خیره که ل روژا چلی پشتی مرنی بو مری تیتته دان.
- چلخانه**: نهو جیه که دهر ویشیکار ۴۰ روژان عبادته تی تیدا دکهن و بوژی دبن.
- چلکدار**: ژنا بزیتسانی، به، چله دار.
- چلغرای**: که بابی نه قیسه کری، پشکیت براشتی.
- چله به چه**: نهو چل روژن پشتی چله دی بیژن: «چل و چل، کونی خوقه ده لسه ری مل» "په ند".
- چله دار**: مندالی چل روژی به.
- چله ننگ**: فاق، خه فک، ته لی.
- چله بر**: بنیره چلبر.
- چلیپا خاج**: عه ره بکاری بوویه بو (صلیب) ی واژه به کی نارامیه: «تهرح و ته رزی بوونه زوننار و چلیپا یه ک بیه ک - لهو مه زوننار و چلیپا یه ک ته نی به کجار به س» "جزیری".
- چلخته**: چهل، لوتکه.
- چلاسک**: شتل، نیهال، نه مام.
- چلپاندن**: چه لپاندن (ولوغ).
- چلپولیس**: نهو گوتنه ژ دوو وشه لیکدای به: «چلپ + لیس» نانکو چه لپاندن و ئالیستن، دهنگی ئاڤ ڤه خوارنا شه وکتکا.
- چلفس**: دهنگی دهر زیکا تفه نگی به کو هه لنه که ت وه کی: «چی تفه نگامه ده افیت دگوت: چلفس، چی تفه نگا وان ده افیت ئیک ژ مه دکوشت.
- چلقاندن**: لووس کرن، تیل دان، حولی کرن.
- چللی**: لووس کری، تیل دای.
- چللوک**: شوعله دار، گهش، به راق، بریقه دار.
- چلو**: چولی، گه لا، بهرگیت دار به ری.
- چلپاو**: ئاڤا پیس.
- چلیه**: نهو توشه به کو مروڤ بچاشوری بدهستی خوقه تینیت.
- چلک**: قریژ، چرک کوردیتره.
- چلکن**: قریژی، چرکن.
- چلکی**: پیساتی.
- چلکاو**: نهو ئاڤه کو تشت پی شوستی.
- چلکارخوړ**: پلته خوړ، سینی لیس، نهو کهس کو لسهر حیسابی پاشماییت سفره خوانی خه لکی دژیت.
- چلوسک**: بزوت.
- چلپز**: چلیس، چقیل، په ست.
- چلکه مرده**: نهو کهو جلکان باش نه شوون کو قریژ ژئ خلاس بیت.
- چلم**: کلمیش.
- چلمن**: کلمیشو.
- چلوفل**: مروڤی چاڤ برسی.
- چلچله**: مه قه سوک.
- چلچلی**: چلچله.
- چلیس**: چلیز.
- چلیسی**: چلیزی.
- چلوره**: گللیت جه مه دی، لویلاقه بی بگلیله (عوامید الجلید).
- چلونه**: قه تراز، ب کیماسی، ب ده گهن.
- چم**: سه رسم پی پهلای، چمی پیتلاقی، فه راویزی نقینان، دی چم.
- چما**: بوچی؟ چرا؟
- چمان**: لئاڤ، لئاڤا (واژه به کی شه به کیه).
- چم چم**: جوره قوندره به که بنی وی چهرمه و رووی وی بنارمووشی هاتیه قه چنبن. شاعر وی بامه رنی "نه حمه د مخلص، نالبه ند" د چامه کی خودا ناڤی «چم چم» بریبه: «قوندره چم چم، زرافا جان و فیستان قرمزا - بیته سه سیتسه د جهزا باش ژ بو لاوه کی ده لال».
- چم زراف**: نهو قوندره نه کو پاشپانیا وان زراف بیت.
- چمک**: بنیره چم.
- چمکه**: چنکو، چکو، چمکی، ژبه رکو، به لی چنکو راستره و کوردیتره ژ هه میان.
- چنی**: بزرافتی بادینانی بو پرت و پارچه بیته نانی بکارتیت.
- به لی بزرافتی شه به کی و هه ورامی ب مه عنا (چاوا) بکارتیت.
- چن چنی**: نه خشین، پرت و پارچه، چنچینوک.
- چنچینوک**: بنیره چن چنی.
- چینک**: چنی بیته نانی.
- چنگ**: چنگینا دهنگی دراڤتی.
- چنگه**: چنگین.
- چنجک**: توڤکه خیارو گوندوړو ترووی و شمتی و ...
- چنچک**: روونشتنا سه ریپیان، بی که ماخ دانانه سه عه ردی.
- چنار**: بفارسی هه دبیتنی چنار، داره کی وه کی سپینداریه و بی به ره، پرخه مل و بهرگه و گه له ک بلند دبیت، بلندی یا وی دگه هیته ۳۰ متران، بهرگیت وی پان و په نجه بیبه.

- چناکه:** چنه.
- چناکه لیدان:** پریښی، چنه بازی، چهقه چناوه یی، هله پاسی.
- چناکه دان:** بنیره چناکه لیدان.
- چناوه:** چناکه، چنه.
- چنگنه:** رشکی سپیان.
- چنچرویک:** پهنج هافیتن (خدش بالاظافر).
- چنگال:** بنیره چنگال.
- چنیک خور:** نهو کهسه کو لسه رنان و خوارنیت خه لکی دژیت.
- چار:** چار.
- چار ناوینه:** چارا وینه، چوار خودیک، جلکه کی تایبته بوو شه رکه ران بکار دینا.
- چارپا:** هر تشته کی چار پی بیت.
- چارپهل:** چار دهست و پی.
- چارپهل قهوی:** دهست و پی ستوبر.
- چارچاو:** بریتیه ژ مرؤقی هشیارو بریتیه ژ لبه ریزه بوونی.
- چارچاروون:** سرگردان بوون، باژتله بوون، هشیار بوون.
- چارچنگوله:** برتیه ژ وی بجویکی کو بچار چنگان دچیت.
- چارچیتوه:** بریتیه ژ چار کناری دونیایین، چارچویه، قالب.
- چارخه رت:** نهو مهر و بزیه کو پی دانابیته سالا چاری.
- چارخشته کی:** چوارین (رباعی).
- چاریان:** چار ریان.
- چار دیوار:** بریتیه ژ: قهر، زیندان، خانی.
- چاردهسته کی:** چاردهسته نهو کو چار مرؤف تشته کی هله لگرن یان دو مرؤف هر چار دهستیت خو بدنه ی و هله لگرن.
- چارسوچ:** چارگوشه.
- چارده:** ژماره ۱۴.
- چارشهم:** چارشهمبه.
- چارقه د:** چارچهندان، چوار بهر اهر.
- چارالا:** بنیره چارالا.
- چارمیرکی:** چارمیرکی، چارزانو.
- چارپک:** چاریه ک (ربع).
- چواله:** باهیف تهرک، بادام، باوی، بايام.
- چوو:** (۱) گهه، جهوسهر، جهمسهر، جومگه (مفصل: ۲) چو، دار.
- چوواندن:** ژ دهستکرن، دبیزن ته نقیژا خو ژ قهستا چوواند.
- چواو:** ژ دهست چویی، زارقه کرن (مشبه به).
- چووت:** دهست بسهر داگرتن.
- چووتن:** چونا تشتی.
- چووج:** بنیره چووک.
- چووجک:** موچک، که فچکی دؤقه خارنی.
- چووجی:** چی چی؟
- چوور:** مرؤقی شله، جوړه بزیه که.
- چووله:** قهشمر.
- چوله یی:** قهشمری.
- چونه ژیر:** بریتیه ژ قهبول و دان پیدانی و خودبه راکرتی.
- چونه سهر:** بسهر هله بوون، نه نجامدانا کاری.
- چونه سهر او:** دهست به تاو گه یاندن.
- چونه وه:** چونا رهنگی تشتی، رهنک بهردان، به قه م بوون.
- چونه وه یه ک:** گشت بوون، تیکچوون (توتر).
- چووه ر:** رؤژ، خور (خورشید، شمس).
- چی:** میخ، سپینه، تیپا پسپاری ژی تیت.
- چیا:** کیو «چیا ب چیا ناکه فن، به لی چا بچاقان دکه فن» "په ند"؛ «نه ز سهر چیا و تو سهر چیا، گو لک مابین گیا» "په ند". چیا ب مجاز بو چهند تشتان تیت: (۱) تیت بریتی ژ مه زناتی؛ (۲) تیت سه نگینی، قورسی؛ (۳) تیت خو په سنی و (تکبر) ی؛ (۴) دارگرانی (۵) تیت دهست نه خو شی و نه قه تی.
- چویک:** چووک، چوور، بزنا چویر، باج (عصفور).
- چویر:** چوور، چیکه چیک.
- چوینګ:** چوونګ، مهرکه ز.

ح

حان: مرۆقی دنیادیتی.
حانه چه پشی: جره کیشان، ناقنجا دو مرۆقان.
حایین: ههله په رکینه کی مندالانه: «حایین کولیکا دۆتایین».
حه په چه پ: حکایه تا دهنگی ره وینا سه گیبه.
حه په چه پ: حۆپ حۆپ، واژه یین ناف ل خۆ دانیه.
حه پشاندن: زک حه شانندن.
حه پین: گوزکی په مبی به (ع، ک).
حه په لری: جۆره هئاره که.
حه پۆل: مرۆقی سست و گپژه و عه قل سڤک.
حه پۆل میشخۆر: ئەو مرۆقه کو نه شیت میشا ژ خو بره قینیت.
حه پۆله: بنییره حه پۆل.
حه پۆ: ئەو که سه کو هه رچی که فته دهستی رامالی و خوار.
حه پوو: هه موو.
حه په: دهنگی حه پینا سه گیبه.
حه په سان: سه رسورمان، ماتمان.
حه په سانندن: عه جیب گرتی کرن (اعجاب).
حه په سانندن: حه په سانندن.
حه په نتی: زل و زه به للاح، زه به لاع.
حه په ننگ: حه پۆله.
حه په پاره: خه پاره، (خه پاره کوردیتیره) «مه سده ری وئ
خه پرانندن».
حه په نته ری: بنییره حه په نتی.
حه په له هورج: مرۆقی قه له و پان و پۆل و بیتکاره.
حه په لۆت: هاوار کرن و خۆه له قوتان و هه لاقیتان. ئەف گۆته ژ
دوو وشه بیان پیکهاتیبه: «حه په + لۆت» ئانکو حه په ره وینه
و لۆت و لۆتک غاردانه.

ح: هه فته مین تیپه ژ تیپیت چه چیه کوردی کو بحسابا
ئه بجه دی دبسته ژماره ۸. تیپه کن بیده ننگ و بیگانه یه.
ئهف تیپه بنه چاری قبت بکار به یین چکو گه له ک واژه پی
تین. چه ندانکو لئاقیستایدان نینه ده میکو واژه بییت
بیگانه یان هاتنه ناف زمانیه کوردی (ح) بۆمه ب دیاری
ئینان، ته عه ری ئه و واژه بییت (ح) تیندا وینه ده نگینه.
حاجا: واژه یین (تعجب) یه، په یقا سه رسورمانیه.
حاپۆلک: دارپرائی، گوستیلانی، کاشوانی (مسابقه).
حاپۆل: حاپۆله.
حاپۆله: مه به ست پی سه ره که فتنه ل یارییت (حاپۆلک) ئ.
حاتور: باگوردان، بانگوردان (حاده).
حاجهت: قاپ و قاجاخ (ع).
حاجی: ئەو که سه کو مالا خودی زیارهت کر بیت (ع).
حاجی یادام: حاجی باهیث.
حاجی باهیث: حاجی باههف.
حاجی به یان: ئاده، ئەو گیایه کو لئاف ده خان شین دبیت.
حاجی رهش: قه رناقووجه، په ره سیلکه.
حاجی له کلهک: له کلهک، له گله که.
حاجی له گ له گه: بنییره حاجی له کلهک.
حاجی له ق له ق: = = =
حاجیله: نیرگزکتک، جۆره نیرگزه که.
حادر: دهم و دهست، "جزیری" فه رموویه: «حادری به م
سه جده یه»، به لیق «هادر» کوردیتیر و به لاقتره.
حاجه: (۱) دیرتیا خانی یان کوبینی، قالچه؛ (۲) یه کتا ژ دو
تایان.
حاش: بئ بها (تافه).

- حه تار:** هه تاركار، ئهه كه سه كو گيچي دقوتيت.
- حه تخه توک:** كي سيكيت بچووك بچووكن ژنك دهرمانيت بين خوش تيدكهن وهكي رستكي دكه نه هه فكا بچووكان بو بينخوشبونا مندالي، ئهه ناف مايه به لي ئهه كار نه مايه.
- حه توته:** هه تخه توک.
- حه ترهگ:** هه ترهك، خو ترهگ، خو تره (مطرق).
- حه جامه ت:** خوين بهردان (ع).
- حه جامه تگه:** هه جامه تگا، جي خوین بهردانی (ع، ک).
- حه جامه تگهر:** خوین بهردۆك (ع، ک).
- حه جمه ت:** ئارام بوون (ع، ک).
- حه ج:** كاشو، زياره تا خاني خودي.
- حه جاني:** كاشواني.
- حه چه:** نيروي بين به راهيا پهزي.
- حه چه:** وشه به كه بو كهر هاژوتني بكار تيت.
- حه چاندن:** هاژوتنا كهری.
- حه چه و لوور:** تيكه ل بوونا گه لهك جوړه دهنگان ژكه ران و سهگان.
- حه چكو:** ههر چاوابيت.
- حه چهل:** گيچهل.
- حه دهف:** گرد، گر (تل).
- حه دهفك:** گردی كچكه.
- حه دار:** ئارام، هه دار.
- حه راج:** هه راج، هه ربه كاري بوويه ژ «هه را» ی.
- حه ريلين:** ئالوزبوونا وه ريسي، به تلين.
- حه رسيل:** (۱) (حصير)؛ (۲) حيسيلي خاني (ركن).
- حه رسيله:** سيله، قورنه ت، هه رسيل.
- حه رماندن:** گلاوكرن، پيسكرن (ع، ک).
- حه رگ:** هه ري، قور، هه ري.
- حه ري:** بنيره هه رگ.
- حه رير:** ئارده شاك (ناسيده: عصيده).
- حه ريف:** هاوولف (ع).
- حه ز:** ئاره زوو.
- حه زوكرن:** قبيان، دلداري.
- حه ز و ناحه ز:** دۆست و دوژمن.
- حه زيا:** ماري مه زن، ئه ژديها.
- حه ز ژ خوگري:** ئه وي گه له هه ز ژ خو دكه نو دلي خو ناهيتليت.
- (عزيز النفس).
- حه ز ژيكرن:** دلداري.
- حه زده:** (۱۸).
- حه زده يي:** هه زده يي، چاښ پيكيه فتنا خه لكي بگه له كي.
- حه زده يي:** بنيره هه زده يي.
- حه زمه ت:** خه م و خه فه ت.
- حه س:** واژده يي (تعجب) يه، په يقا سه رسورمان.
- حه سيه:** حاسيه، جهي رهق.
- حه سار:** ديوراي بيستاني، يان هه ره وه زي (ع).
- حه سيان:** شه هسيان، ته حره شه كرن، هه سانه وه، نه مانا ماندي ياتي يي.
- حه سانه وه:** ئيستراحت كرن، ماندي بوون نه مان.
- حه ساوي:** نه وعه كه ره كه سپي و مه زنه، هندي هيستره كيه (ع، ك).
- حه ساوه:** هه ساو، شه هساي.
- حه ساو:** بنيره هه ساوه.
- حه سه نه سه ت:** تيبترواز، تيبتروازك (ته يره كه).
- حه سه تهم:** يان هه سه تهم، دژوار، سه خت.
- حه سير مه يدان:** داركاري، جلده ليدان.
- حه سيرق:** هه سيرق، خه زووور.
- حه سوگ:** خو رنيشك (خرونوب).
- حه ش:** (۱) پر، ته زي (ع، ك)؛ (۲) هرچ.
- حه شه ري:** ژنا به د، ژنا گه لهك ب ئارده.
- حه شاندن:** پر كرن، ته زي كرن (ع، ك).
- حه شين:** ره گي رانه بردي يا هه شاندن ئانكو ته ژيكر، پر كهر.
- ديسته پاشگرو ناقيت بكه ري چي دكه ت وه كي: جه وال هه شين، زك هه شين.
- حه شاردان:** ته قه تكرن.
- حه شه ت:** خه م.
- حه شار:** شه شيرگه، كه مينگه.
- حه شاردايي:** شه شيرباي، شه شارتی.
- حه شت:** ژماره (۸).
- حه شتي:** ژماره (۸۰).
- حه شه رلا:** قه له بالغ (صخب) (ع، ك).
- حه شر و هه لا:** هه شه رلا (ع، ك).
- حه شه نووره:** گيا به كه هندهك لجاتي توتني دكيشن ده ميكو توتني نه بيت.

- حەشەفانەن:** خراب کرنا تەشتی نەقیسی.
- حەشامەت:** ئاپۆرە، حەشیمەت، هەشیمەت (حشر).
- حەفت:** ژمارە (۷).
- حەفتی:** ژمارە (۷۰).
- حەفتا:** ژمارە (۷۰).
- حەفتار:** کەمتیار، حەفتیار، کەفتار، چەقەل.
- حەفتانە:** تۆشەیی هەفتهیی، حەفتیانە (مەخەصەتە سەبوعیە).
- حەفته:** هەفته (سەبوع).
- حەفتاوی:** تافیر کرنا تەشتی سەگی تێدا چەلپاندی بەهەفت ئافان.
- حەفت برا:** تەرمی نوحی.
- حەفته و سێرۆژک:** ئەو خێرن کو بۆ مەری لۆژا سێیی و رۆژا هەفتی تێنە کرن.
- حەفت جۆش:** حەو جۆش.
- حەف رەنگ:** مەروۆقێکو خۆرەنگا و رەمگ دگۆرین (حیلە باز).
- حەف قار:** گەنی.
- حەف:** حەف حەف، حەفین، هەمی بۆ دەنگی رەوینا سەگینە.
- حەفت تۆک:** حەفت تۆخ، کولکە کە کو سەخسونا وئ گەلەک زەحمەتە.
- حەفت روح:** بریتییە ژ مەروۆقی عومەر درێژ.
- حەفی:** ماری ئەژدیها.
- حەفت کۆک:** جۆرە سەعەتە کە هەفتی یێ یە کجار سوار دکن.
- حەفته کیش:** کیشانا ما هینا پستی زانی بیهک هەفته.
- حەفک:** قورگ.
- حەفک ئستور:** بریتییە ژ ستەمکاری، گەردەن کلوفت.
- حەف حەفی:** حەفیان، چاقبەرسی، زۆرخۆر.
- حەقلی مەقۆ:** حەقلی مەمان، گوستیلانی، کالە مستانی، کالە مستی.
- حەقە پەلە:** بارانا نیقە کا پاییزی دیت.
- حەق وەستین:** تەشتە کە کو تۆلە ی کیماسیان لپیش خۆهەلینیت.
- حەقە قەکرە:** تۆتیک، تۆک، تۆتی.
- حەل:** حەلە، ئانکو دەمە، وەختە، درسته (ع).
- حەلان:** بەری گەلەک مەزەن و پان.
- حەلانە بەر:** بەر حەلان.
- حەللە خورما:** حیسسیلا خورمای (خەصافە قمر).
- حەلقە بەگۆش:** بەندە، ئەو کە سە ی کو داخواری و فەرمانا زوی و ئاسان جی بە جی دکت.
- حەلقە دان:** روونشتنا باز نوکی.
- حەلک:** حەلک، ترانە پیتکرن، حەنەک.
- حەلکی:** گزنگی دان بە تەشتە کی (اهتمام بالشیء، مەهتەم بە).
- حەللا:** ئانکو نەو بە.
- حەلوا:** حەلوا (ع، ک).
- حەلاو:** ئەو شیرینیە ژ شەکر و تەحینی، یان هەنگشینی درستی دکن.
- حەلواچی:** حەلوا چی کەر، حەلوا فرۆش (ع، ک).
- حەلوا یی:** رەنگ حەلوا ی (ع، ک).
- حەلە بچە:** (۱) شاره کی جوانی کوردانە؛ (۲) حەلە بی بچووک.
- حەلیل:** حەلیک (حلال).
- حەلو:** حەلوکە، حەلیک.
- حەلە بی:** بوشکە یی بچووک (ع، ک).
- حەلەق مەلەق:** ئاخفتنا سارو چقیل.
- حەلەل:** حەلەل، ناقتیدانا تاژی یی بە دا زو و بیهزیتە نیچیری.
- حەلیب:** قەنج (مەرخەس، جائز، حلال).
- حەلیتو:** حەلال (ع).
- حەلیک:** حەلال، حەلیتو.
- حەلیم:** کەشکی تەر (ع).
- حەلە لا:** شەر و شۆر.
- حەمائییل:** توبرەک یان چانته لۆکە کی بچووکە کو نەقیشتییان دکنە تێدا، حەمائییل دپێژنە بەندی کاقلانا شیر، ناقتی ژنکاژی حەمائییل هە یە (ع).
- حەمتەر:** جاش.
- حەمی میس:** ناقتی میس چاکە کی کوردانە، ئومونە یە بۆ مییرانی یی.
- حەمەرە می:** حەمەرە می، شاخ شاخانی.
- حەمی:** حەموو، حەمگە، حەمکە.
- حەمل:** شە قبییری یا بئاخافتن و قەسیت خۆش بەسەر بەرن.
- حەمبەس:** هەمبەس، پرتوف.
- حەنەک:** یاری، ترانە.
- حەن:** جیگە، مەلودن، مەلەن، مەلەبەند.
- حەنە کچی:** یاری کەر.
- حەنە کباز:** حەنە کچی.
- حەندر حۆ:** بابیستان.
- حەندر حۆپیانئ:** حەندر حۆ.

- حەنگرین:** حەنگریان، توورەبوون.
- حەندریان:** نارامبوون.
- حەنشەری:** کەری سەبی و مەزن.
- حەندەف:** گرد.
- حەندەنکو:** کئیر.
- حەنەحەپشی:** حانەحەپشی.
- حەندۆلە:** جۆرە گەمەکە.
- حەندۆلین:** مەشک، بکنایەت بۆ مەمکیت مەزن بکار تیت.
- حەواری:** هەوار، هەواری.
- حەو:** وشەیی سەرسورمانیە.
- حەوا:** هەوا، ئەقراز (ع، ک).
- حەوادان:** دانە ئەقرازی.
- حەوتە:** هەفتە، حەفتیا ئەو لێ بووکی، هەفتیا وئ ژنی یە کو مندالی بووی.
- حەوت تیر:** جۆرە دەبناجە یە کە هەفت گولەیان دخوت.
- حەوش:** ئەو عەرەدە کو دیواری لڤۆرئ وەرھاتی لیسەر سینگی خانی.
- حەوشە:** حەوش (ع).
- حەوشی:** حەوشە (ع).
- حەوق:** پلەبیت پەیزە یان پئستریکی. (درجات السلم).
- حەوتنج:** توفەکی بین خۆشە دکەنە ناڤ نانی، گێزەر.
- حەوتنجی:** گون.
- حەیتە:** قیڕەقی، مرۆڤی تۆز، هەیتە.
- حەیتەحەیت:** حەیتە لڤو و حەیتە.
- حەیتین:** حەیتەبی درێژ.
- حەیتوھۆر:** حەیتە حەینا پینکفە و ب هەقراپی.
- حەیشۆ:** هەتک بەر، فەیتکەر.
- حەیش:** دەبەنگ.
- حەیچە:** هەوار، قیڕاندن، حەیشە.
- حەیشە:** بنێرە حەیچە.
- حەیف:** مخابن (ع).
- حەینە:** بی دەنگ بە، کرپە (اسکت).
- حەیتە:** بنێرە حەیچە.
- حەیوہ:** بەھی، تازی، پرسە.
- حیت:** جوړە بزەکە.
- حیتۆ:** حەوتیز، حەوتیس (اصلع).
- حیجران:** مسیبە تە (ک، ع) ژ هجرانی کوردکاری بوویە.
- حیشتەر:** حیشتەر، حوشتر. وشتر.
- حیشی:** حیشی، رەخیت رەشمالی دەھەنیت رەشمالی (ع).
- حیلکە:** کەنینا ب دەنگی بلند (قەقەھە).
- حیلکەحیلک:** حیلکە لڤو و حیلکە.
- حیلکین:** حیلکەبیت درێژ.
- حیلک و ھۆز:** حیلکە، حیلکە حیلکا ب هەقراپی.
- حیجە:** (تەجی).
- حیز:** چاڤ چەرین، قەحە (جندە).
- حیزاتی:** حیزایی، حیزی.
- حیزانە:** وەکی حیزان، کاری بینامووسی.
- حیزەل:** حیزەلە مرۆڤی چ ژ دەستتەھاتی.
- حیش:** عەردی سۆرە.
- حیلە:** دەنگی حیرینا هەسپ و دەواران.
- حیلەحیل:** حیرین لڤو و حیرین.
- حیلین:** حیرینا بەردەوام.
- حیل و ھۆز:** حیرینا ب هەقراپی.
- حیلەباز:** دیلەوار (ع، ک).
- حیلەبازی:** دیلەواری (مکاری) (ع، ک).
- حیناوە:** پریژی.
- حینگەشەلی:** ناشکلکی.
- حی:** تیبیا هەشتی ژ تیبیت چەچی یە.
- حینج:** بەور (بظر).
- حیز:** هیز.
- حیشتەر:** بنێرە حیشتەر.
- حیتل:** فییقی بەکی گروڤرە وەکی تۆڤی پورتهقالی یە ھندەک دندکیت رەش و بین خوش تیدایە.
- حیتول:** ئینسانن گێژ و ھێر.
- حیتولاندن:** گێژکرن.
- حویب:** بزەن مشک، بزەن مژک.
- حوت:** حۆت حۆت، قەلە و پان.
- حوترەک:** حوترەگ (مطرق).
- حوتک:** کوتک (مدقە).
- حوتەحوت:** حکایە تا دەنگی کوخکی یە.
- حوتانی:** شوتانی.

حورگ: عورگ، زک، لئاقیستایی (ئوروتور) هاتییه.
حورگش: عورگش.
حورژه: ئسپوون.
حوشترالۆک: عاگول، گیاحیستر، دوو وشه نه: «حوشتر + ئالۆک»
حوشترهوان: حیشرتفان.
حوققه: عه یاره کئی مه علومه (ع).
حوققه باز: حیهله باز، دیله وار.
حوققه بازی: حیهله بازی.
حولوک: حولیک.
حولی: مرۆقی چاپلووس، لووس.
حولیاتی: چاپلووسی، لووس.
حول: حوله حیشر، پشگلئی حیشری.
حولیسک: قۆنڊەر، پهست، بی رهوشت، ته حسینک.
حولیچهک: بنیتره حولیسک.
حونه: هونه.
حونه: حونه.
حونهری: هونهری.
حۆپ: یان حۆپ حۆپ ئاوازه که ب حیشران دبێژن.
حۆپ حۆپ: (۱) حۆپ: «حۆپ حۆک حیشر کۆک، بارت چیه؟ نیسک و نۆک»؛ (۲) داوه تکه رژی ددهمی هه لپه رکی حۆپ حۆپی دکه ن.
حۆیل: قه لهوی بی هزری.
حۆت: حه ویز، خه ویتس، حۆج.
حۆتۆ: حوت (اصلع).
حۆج: حه ویز (اصلع).
حۆجۆ: ده بهنگ، گیش.
حۆزه: بۆرینا چیلان.
حۆرتین: حورینا سه ریه ک و به رده وام.
حۆره حۆر: حۆره لپه حۆره ی.
حۆره هۆر: حۆره ب هه قرا بی.
حۆققه: حیهله، حوققه (ع).
حۆل: بیتفام (متخلف عقلیا).
حۆتار: ئیعتبار (ع، ک).
حړه: عړه.
حړه حړ: عړه عړ، عړه عړه.

حړین: عړین، عه رین.
حړ و هۆر: عړ و هۆر، عه ر و هۆرا ب هه قرا بی.
حړ حړی: مرۆقی حړه حړه.
حړیه: قاره قار، حه پینا سه گی.
حړین: خربه یه کی دریتژ.
حړیه حړپ: حړیه لدوو حړیه ی.
حړپ و هۆر: حړیه، حړیا ب هه قرا بی.
حړج: هړج، وورج.
حړجر: دهنگی حیلینا هه سب و ماهینان.
حړکه: جوړه تقه نگه کئی که فن بوون.
حړشک: هشک، ووشک.
حړشکی: هشکی، ووشکی.
حړشکه: هشکه، سه رهشک.
حړشکه سال: هشکه سال.
حړشکه سۆفی: وشکه سۆفی (الصوفی المتزمت). سۆفی بی بی علم، واژه بی حشک یان حویشکی ژ هوشک و وشکی یان هشکی هاتینه ته حویر کرن، چکو ریشه بی قتی واژه ی ئاقیتستییه ژ هوشکه ی هاتییه چ (ح) لگوریدا نینه.
حړشیفک: خشیفک.
حړشک: توند، هشک.
حړشکه رۆ: ئه و حۆیان، روو باریکو هافیننی چکدبیت، هوشکه رۆ.
حړشکه بهر: ئه و دیواره کو بهه ران بته نئی ئاقا دکه ن نه قور و نه کسل و نه گیش چ تیناکه ن، هوشکه بهر.
حړشکه کهل: که لاندنا جلکان بی شوشتنا بابوونی، هوشکه کهل.
حړشکه مز: نانۆزک، هوشکه مززه یان ئوچره تی بینان.
حړشکاوس: حشکاوس، هوشک ئاوس، ئهف گۆته ژ دوو وشه یان پیکهاتییه: «هشک + ئاوس» ئانکو بهر ی بارانی دهخل هافیتییه شۆقی، بهشکی ئاف کریه.
حړشکه مرۆف: بریتیه ژ مرۆقی عه قل هشک (متحجر).
حړشکه درۆ: درۆ بی رهق و رهق و شاخدار و کلکدار.
حړشک و حړشک: ده قۆدهق، روو پروو، توند و توند.
حړشکۆله: قه لقویشکی هژیران.
حړشکاره: دار ی پیر و که قناره.
حړشکه نشتی: کیم نشتیژ. ریشه بی هه میان (ه) یه نه (ح) هه روه کی لئاقیستا و هه می زارا قییت کوردا کیم نه بن ب (ه) هاتییه نه ب (ح).

<p>حلیو: حلیب، فحیل (فی حل).</p> <p>حنگل: بن کهفش، هنگل.</p> <p>حنگل حویانی: هیزووکانی.</p> <p>هندؤلی: (۱) مهشک، بکنایهت بؤ مه مکیت مهزن بکار دبهن؛ (۲) نوعه گه نمه که لعیراقی.</p>	<p>حلحلی: ده مده می.</p> <p>حلیل: حیل، په سندن.</p> <p>حل کرن: حل کردن، په سه ند کرن، چه لاندن.</p> <p>حل کردن: بنییره حل کرن.</p> <p>حلیب: چه لال کرن، قه نچ.</p> <p>حلیترک: هندهک کولکه نه ل کوشتی چی دبن.</p>
---	--

خ

خاترخۆی: خاترا ئیکو دوو گرتن، یارمه تی ئیکو و دوو دان.
خاتر شکاندن: دل شکاندن.
خاتر شکهستی: دل شکهستی.
خاتر و خۆتر: ریز بۆ ئیکو دوو گرتن.
خاجه: (۱) خواجه، قوچي، نازناقه بۆ ناخوندیت (علی الاهیان)؛ (۲) بۆ بازرگانیت جوهیانژی بهریدا بکار دهات؛ (۳) ب مهعنا فیرکهرو مورشد ژي هاتیبه.
خاجهرۆ: یاری یهکی مندالانهیه: «خاجهرۆ جاجک به پهرو»
"مهتهلۆک".
خاج: تشتی راست و چهپ (چلیپا).
خاج شوپان: جهژنا زاییینی یه بۆ سه رسالی ل جهم ئۆلی (ارتدوکس).
خاج په رست: بریتیه ژ فهللهیان، فهله خودا په رستن به لی ئهف ووشه کنایه ته.
خاج په رتس: بنیره خاج په رست.
خاجک: خارچک، قارچک، کفارک (الفطر).
خاجوچ: چهپ و خوار.
خاچرگان: تهختی ئاسنی، چه تر.
خاچی: عه بایی درسته کهر.
خاچی پۆش: ئه وه کو خاچی یه ی دکه ته به رخۆ.
خار: خوار، ئستری، بهری مه ره ری (گرانیت). قوماشی نارموشی، عه مبه ری سه رکهل، به ری گرانیت.
خارشت: خورشت، خوربان.
خاری: خواری.
خارن: خوارن.
خارکه ناس: خاکه ناس.

خ: هه شته مین تیپ ژ تیبیت چه چه یی کوردی کو بحسابا ئه بجه دی دبسته ژماره (۶۰۰)، تیبه کی خۆمالیه و سازه و بیده نگه.
خاپ: حیه، فیل.
خاپاند: حیه لیکرن، سه ردا برن، لخشته برن.
خاپان: حیه لیته اته کرن، هاتنه سه ردا برن.
خاپایی: ئه و که سه کو هاتیبه سه ردا برن.
خاپیاگ: بنیره خاپایی.
خاپینۆک: حیه کهر، کلاوه ردا ر (حیال).
خاپاندی: بنیره خاپایی.
خاپوور: خراب، ویران.
خاپوورکهر: ویرانکهر.
خاپوورگری: ویرانگری.
خاپووره: ئه و یاری یه کو بچووک ناخی باقیژنه ئیکودۆ.
خاپتانی: ئه سلنی وی خاک پتانی یه کو بچووک خاکی پاقینه دفنی یه ک.
خاپه رۆک: هه ر تشته کنی کیم که لک. د ئه سلدا ئه وه کو فه قیر و به له نگاز ناخ و گوته ری بن بیده را کۆم که ن و بده نه بای، چه ند ده خل و دانه کی ژ ناف بۆخۆ په یدا بکه ن.
خاتر: عه ره بکاری بوویه (خاطر) بۆ خو شیا دلی لئا قیستا یدا بۆ شادی و خوشبه ختی هاتیبه.
خاترجه م: وازه یی دووی (جه م) ژ (جمع) ی عه ره بیقه هاتیبه، دلنارام، دلته نا.
خاترجه می: دلنارامی.
خاترگرتن: ریزلیگرتن.
خاتر خواستن: خودا حافی لیکرن.

- خارانندن:** غارانندن، گه مارکرن.
- خاریای:** غاریایی، گه مارکری.
- خارسک:** خارزک، نانکو زک پر، ئستری، په یقه کی ئه هریمه نیه. ئهف واژه په ژبو ژنکیت جوو و فه له یان بکارتیت.
- خارش:** بنیره خارشت.
- خارستان:** خارسان، دستری جار.
- خاروره:** ئاشو، ئاژاوه، دبیتن: «میشا خاروره، کولی بی خاروره».
- خاروره چی:** ئاشوب گیر، ئاژاوه چی.
- خاروره بی:** بنیره خاروره چی.
- خاز:** خواز، «دلخواز، نانخواز، مالخواز، ژنخواز، حه قخواز، ئاشتی خواز». پاشگره که کو مه عنا ئاره زووی ددهت وه کی: «دلخاز، ژنخاز، ئازادی خاز، به لاخلاز، خیرخاز، ئاشتی خاز».
- خازخازووک:** خوازووک، خوازووک، دهروزه کهر.
- خازووک:** قازووک، قازووک (ت).
- خازر:** رویاره که ل کوردستانا عیراقتی.
- خازیباز:** قازیباز، کیزه کی رنگ که سکتی تاری په دکه فیتته ئاش زکی داری و دنه خربیت، عه ره بکاری بوویه.
- خازتن:** خاستن، خواستن (طلب).
- خازمه:** خاسمه، نه مازه، ئه خوازه لا (لاسیما).
- خازگینی:** داخوایکه ریت ژن خواستنی، داسن.
- خازگینی کهر:** ژن خواز، داسنکار، داسنکهر.
- خازباغه:** قازباغه، گیایه کتی تام تونده لدوریت ئافان چیدبیت.
- خاس:** قهنج، باش، جوان.
- خاسکرن:** قه نجه کرن، جوان کرن، باش کرن.
- خاسمه:** بنیره خازمه.
- خاسمه لا:** = =
- خاستن:** خواستن.
- خاستار:** خوازبار، خوازکار.
- خاسه:** گوشتی سهر په راسوانه.
- خاسه رنک:** کولیلکه کتی سوزی جوانه، جوړه ئاخه ک ژی هه په دبیتنی خاسه رنک.
- خاسی:** چاکی، قه نچی.
- خاسبوون:** شفا بوون، چاره سهر بوون.
- خاستیمه خاستیمه:** گورانی په کتی کوردی په.
- خاش:** (۱) خاژ، په لاندن، هورد و خاش ته غه ر پیکفه تین؛ (۲) قاز (فص الحاتم).
- خاشیل:** دانه هیرکا پر زوم.
- خاشخاش:** بوره گیایه که کو تریاک به ری وی په.
- خاشال:** گلپشی ناقلی.
- خاشی:** په رده بی سهر میلاکتی رهش یان میلاکا رهش بخویه.
- خاف:** خاو، کال، سست، خاف، ته مهبل.
- خافوور:** زکفال، نانکو نه ی پته و.
- خافوخرج:** خرچ و خاف، ته مهبل.
- خافوا:** کنار، رهخ.
- خافک:** کتانه کی سپیه ژن دکه نه سهری خو، له چه ک، دبیتن: «خافکا سپی».
- خاف:** خاف، خاو، ته مهبل، کال، سست.
- خافه:** (۱) دانه هیرکا سهر قوت نه کری؛ (۲) که قلی گه مار نه کری.
- خافه کرن:** سستکرن.
- خافه بوون:** سستقه بوون.
- خافر:** گیایه که ره هیت وی بو نه خو شیبی باوه سیری باشن.
- خاک:** ئاخ، بریتیه ژ خاکی ولاتی، مل پان.
- خاک و خول:** «جوته وشه» هه دو ژی مه به ست پی هه ئاخه.
- خاک له وهر:** ئاخ لیتوه.
- خاک و خون:** ئاخ و خون، ئه قه ژی ژ قسمی جوته وشه یانن.
- خاک بیژان:** بریتیه ژ ویران کرن و خراب کرنی.
- خاک دانه پای:** خاک بتووره که دانه پای، خاک بتووره که بیژن. ئهف توژ رسته یانه هه می مه عنا ویران کرن و کاقل کرنی دکه هیین. ئهف توژ گوته خورتان دگوته هه ژاران.
- خاکه رهن:** خهت و مه سهره ف.
- خاکه ری:** خاکسته ر، خولی.
- خاکه روک:** خاپه روک.
- خاکسار:** خاکنشین، ده ستقالی، هه ژاری.
- خاکویا:** هیقی و جاوه جاو (التماس).
- خاکه چهره:** ئاخه سپیک.
- خاکه:** برنجی هویر.
- خاک لیتوه:** خلاسیا زستانی (بنیره ئاخ لیتوه و ئاخ له وهری).
- خاکه ناز:** خاکه ناس، ئاخه بان.
- خاک به سهر:** زه لیل، خولی به سهر.
- خاکی:** رهنگی خاکی.

دقی خانی، مه عیش و ئیمنی کانی؟...»؛ ۲) بۆ گه وره و ره ئیس عه شیرهت و مه زنی ئیلجی و دهره به گ بکارتیت. د ئه سل دا واژه به کی مغولیه دکوردی و فارسیدا بکارتیت. ۳) خانی تهنگی.

خانم: خاتون، خاتو، خاتو (سیده). وشه ی ریزگرتنی یه بۆ ژنان، واژه به ک مغولیه.

خانچی: ئه و که سه کو د کاروانسه رایدا کار دکهت.

خانەقا: ژ خانه گای عه ره بکاری بوویه (جی کۆم بوونا دهر ویشانه)، ناڤ ریز. «خان دان» ئه ف پهیقه ژ دوو کهرنا پیکه تیه: «خان + دان» ب مه عنا (دارالسکنی) تیت ئانکو جهی فامیل کورد دبیزن خانه دان ب مه عنا گه وره مال، مالبات، دهوله مه ند.

خانباچی: «خان» ب مه عنا خانه و «باچی» خووشکا مه زنه (ک.ت).

خانێ خانان: سه روهری سه روهران. "جزیری" فه رموویه: «خانێ خانان لامعی نه جما ته هه ر پورنور بی - که شتی بی به ختی ته ئه ز بایع موخالیف دوور بی».

خانێ موکری: میرخاسه کی برومهت بوو د جهنگی (صفویان) د هانا خانێ له پ زیرین چۆ، ل ئه نجام دا هه ر دوو خان و له شکرێ وان بدهستی ئه رته شی (صفویان) هاتنه فه براندن (ته ماشای واژه ی «دمدم» ی بکه ن).

خان سالار: دهره به گ، سه ردار، خانزاده.

خان سالاری: دهره به گی، سه ردار.

خانی: ئه و ئاقایی یه کو مال و خیزان تیدا دژین، له قه به بۆ عرفانی و هۆزانه ئی مه زن "ئه حمه ده ئی خانی" کورێ "شیخ ئیلیاسی" ژ ئیلجی خانیا ن - ناوچه و هه ریمی بایه زیدئ. "خانی" شاعره کی بی هه مه ستایه د عاله ما تۆره و تۆره فانی بییدا. "خانی" لسا لا ۱۰۶۱ ه. هاتیه دونیایی و ل سالا (طار خانی الی ره) کو بحسابا ئه بجه دی دبسته ۱۱۱۸ ه. چوویه به ر رحمه تی.

خانه گاه: بنیره خانه قا.

خانه خراب: مالدیس، مال خراب.

خانه بیزار: ئه و که سه کو لمالا خو ئوقره ناگریت، هه ر لمال و به رکوچکی خه لکتیه.

خان و خوئی: میثاندار (میزبان).

خانا خودی: ئه ف واژه به بۆ به دی و قه نجی ئه لوئی بکه لک تی و ده کی ب عه ره بی دبیزن (من الالفاظ المضادة). ه. دبیزئ:

خال: ۱) برایی دایی؛ ۲) (نقطه). ئه گه ر بۆ برایی دایی بیت واژه به کی عه ره بییه دبیزن: «خالان خوارزا شاکرن، مامان برازا وندا کرن»؛ ئه گه ر ب مه عنا نه خش و نوخته بیت کوردی یه.

خالخالک: ئه سیل، کبزه کی بچوکه رهنگ سو ره خالیته رهش ژ ی تیدا هه نه هندی میتسه ره شکی یه، ته غه ر نا قبه لگیت خیاران په ییدا دبیت و خیاران خراب دکهت و دبیزئ خالخالک و خالخالک.

خالخالۆکی: مقامه کی کوردییه ژ دانانا خودی لیخو شبووی (صالح الیوسف) یه.

خالانه: ئاخفتنا پیتشا هاتیبه گوتن ئیکژی هه روئی بیژته فه له و کورد دبیزن: «ئاخفتنا پاشی ناچسته ئاشی»؛ یان: «خه به ر پاشی ناچسته ئاشی».

خالخالۆک: بنیره خالخالک.

خالبه ندی: هنده ک (نقطه) و نیشانن تینه دانان مابه ینا دوو رسته یان وه کی (،) یان (!) یان (:) یان (?) و بیجگه ی وانژی.

خالدار: خال خال، خودانی خالا.

خال کوتان: خال کوتان، ده قدان.

خال کوت: خال قوت، ئه و که سه ده قان قوتیت.

خالومبیل: خالیته کوئی.

خالیکه: خالیگه، ته نیشته، جهی خالی.

خالیکه: بنیره خالیگه.

خالۆزه: خه لۆز، ره ژوی (فحم).

خام خۆری: خوارنا تشتی خاڤ و ناگر نه دیتی.

خام: خاڤ، ساده (قوماش قطنی بسیط، نیء).

خامۆش: بیده نگ، فه مریای.

خامۆش بوون: بیده نگ بوون، فه مریان.

خامۆش کردن: خامۆش کرن، بیده نگ کرن، فه مراندن.

خامۆشی: بیده نگ.

خامک: خامکه کونجی.

خامه: پینووس نه خشی (قلم) (نسیج حریری رقیق).

خاماجی: مهت، خالهت.

خاماجی: مهت، خالهت.

خامۆغ: سه راف کرنا بیستانی، ئه ول ئافدانا بیستانی پاشی چاندنی.

خان: ۱) کاروانسه را، دنیا. "جزیری" فه رموویه: «دقی طاقی،

خایه: هیلکه ی مریشک، گون، هیلکه.

خایه و مایه: بسهرو بهر قه. دبیتن: خایه و مایه، هندهک مایه.

خایاندن: قه مای، قه هیلوکی، قه هیلان، قه کیشان.

خاییش: هیتھی (ف).

خاییشمه ند: هیتیکار.

خایه رۆنه: بابونج، گیایبیۆک.

خاییس: قه خووسیان، چرمسین، لاواز، شۆبه یی.

خایه روین: هیلکه روین.

خه بهر: (۱) جقین، دوژمین (ع، ک)؛ (۲) ب مهعنا به حسه و ب زاراقا بادینانی ب مهعنا جقین و (مسبه) هاتیه.

خه بهر بیژ: چقین بیژ، زمان رهش (ع، ک).

خه بهر وشک: چیقانۆک، گۆتگۆتک (تقولات) (ع، ک).

خه بان: بانج راستو نه جزیری و نه پشتکه.

خه بات: کۆشش (سعی، نضال). ژ (خواطه) ی سوریا نیقه هاتیه.

خه بات کهر: تیکوشهر، کۆششکه (مناضل) (سوریا نی - کوردی) یه.

خه بات کردن: خه بات کرن (سوریا نی - کوردی).

خه بتین: کۆشش کرن، تیکوشان.

خه بسین: سه رگهردانی (ع، ک).

خه بساندن: سه رگهردان کرن.

خه بات گتیر: خه بات گهر (ع).

خه به ننگ: هندهک ده ری دوکانانن بتوتیای چیدکه ن دبیتن

خه به ننگ به لئ ئهف و اژه به کوردی نینه.

خه پۆلی: دراف په رتیس، گه پۆلی.

خه پله: (۱) خه پشه، جهازی ژانه (فرج)؛ (۲) قه له و و کورت و پان.

خه په: ژ ئامراز ی جۆتیه، خه ندقین.

خه پار: خه پاره، تیت ب مهعنا پاک کرنا زه فی ژ گیاییت بیگانه و تیت ب مهعنا (هه می) دبیتن: مالی خو خر و خه پاره رهقاند، عهقاره (ئارامیه).

خه په خه پ: گانگلوکی، ریتقه چۆنا بچوکی لسه ر چارله پان.

خه په کرن: خه پره کردن، نقستنا هندهک جانده ران کوده می نقستنی سه ری خو دکه نه ناف پیت خو.

خه پره: جانده ری قه له و و ساقا و نقهک.

خه په تۆله: خه پره، گه مپۆله.

«مالا ته بخانا خودی بیت» ئانکو ئاقابیت؛ دبیتی: «مالا ته بخانا خودی بیت» ئانکو کاول بیت، چۆل بیت.

خانزاد: زاده و نفسی خانان. خانه کی پیشه و بوو لئاچه یی هه ربیری (هه ولیر).

خانوگومان: ئه و که سه کول ژنا خو به دگومانه و دلپیس.

خانه: مالک، ب رامانا خانی ژی تیت و دبیته پاشگرو رامانا جه و شوینی دگه هینیت: ژیرخانه، بالوتیرخانه، ئه ده ب خانه.

خانه واده: خیزان (اسره).

خانیک: کولبه.

خانومان: خانی و مال، کۆشک و سهرا، مال.

خاوه: رۆژه لات.

خاوه ران: کیشوهریت رۆژه لات، مله تیت رۆژه لات.

خاوه رناس: خاوه رزان، رۆژه لاتناس.

خاوه رناسین: خاوه رزان، خاوه رناسینی.

خاوه ند: خاوه ن، خاوه ند، خودان (مالک).

خاو: خا، سست.

خاوی: سستی، خافی.

خاوه رمیانه: رۆژه لات ناوه راست (شرق الاوسط).

خاوبوون: سست بوون، فه شلین.

خاولی: دهسته سرت مه خمه لی.

خاوانه: ئه و به ند کو داقت ئاماده کری بو ته قتی مافی ری.

خاوان: خاوانه.

خاوزان: شوکه ی خه ونان، خه ونان (مفسر الاحلام).

خاو خیزان: عیال (اسره).

خاوه: باج (ع).

خاوین: پاک، پاک، پاک.

خاوینی: پاک، پاک، پاک.

خاواندن: خاپاندن، خایاندن.

خاوه ردوور: رۆژه لاتا دویر (شرق الاقصی).

خاوه ری نیزیک: رۆژه لاتا نیزیک (شرق الادنی).

خاوه ندکار: خودانکار.

خاو: خه م، خا، خا.

خاوتیر: تاوتیر، تاشه بهرد. "مهوله وی" فه رمسویه: «چون دوونه رووی دلپه ری خاوتیران - ئه م جه م بی نه رووی ئاوان تاوتیران».

دا هه یه نه گهر فه قیبر دچنه سهر جوخینان و زکاتنی دخازن دبیتزن «خهرمان ناڤا» یان «خهرمان بهره کت» و ده همان جوخین جوابی ددهت و دبیتزیت: «بخیر هاتی سهر چاڤا». «خهرمان سوئی دقیتت هه می کهس خهرمانسوئی بن» په ند.

خهر: کهر (فارسیه بزاراڤی بهرمه قلوبی).

خهرگوش: کیروشک. تی دیاره نه ف ههر دو و اژه یه فارسی بن و کوردکاری بووین.

خهرادمیهر: ناڤی ناته شکه ده یه ک بوو سهرده وری ساسانیان.

خهراش: سه لخن، ریش، برین.

خهرام: رهفتاری بناز و وقار.

خهرخه شه: قهله بالغ (غوغاء، تشویش، تشویر).

خهرمه گهس: خهرمه گهز، کهرموز.

خهرنگهز: خهرنگهزه، کهرموز.

خهرپوش: ره شمالي کچکه و کهفن و دریاله.

خهر به نده بی: کاروانی کرن، زیره قانی لکه ران کرن.

خهر به نده چی: بنیره خهر به نده بی.

خهرار: خهرار، عهره بکاری بوویه بو (غرار) و (عرائر)، (جوال).

خهرامان: له نجه و لار، ناز.

خهرپشت: نه ورکه، یان به رازه یه کو له پشتقه ددهنه بهر دیوارنی خواربووی دا نه که قیت.

خهرپوونگ: خهرپوونگ، زرپوونگ.

خهرت: مشاری دو دهستک.

خهرته: خرته کیل.

خهرجی: نهو قه بیتانن کو دپخنه ره خیت جلکان وهکی عه پای، یان کورته کی، دبیتزن: نه ف کورته که باش هاتیه خهرجی کرن (ع).

خهرتوک: نهو فیقی یه کو لدووماهیدا بدارانقه دمینیت و خودان دهسری به ردهت و فه قیبر و ژار لوان بن خهرتوکان دگه ریبتن و ئستفاده ی ژئی دکن.

خهرت: ئاسنی دار و دهپ لووسکرنی یه.

خهرات: نهو کهسه کو داری خهرات دکت، لووس دکت (ک، ع).

خهردهل: تفرۆکه، و اژه یه که هه قپشکه ناڤ کوردی و فارسی بی دا و هاتیبه عهره بکاری کرن.

خه تیره: چوله چرا، یه لموم (مشعل).

خهت و مهسرهف: بگرو بکیش، ئامرازه کی کشتوکالییه (ع، ک).

خه تکیش: راسته (مسطره).

خه تدان: خهت کیشانا جوتی ئان زه قیا (ع، ک): «خهتا خوار بن سه ری گایی پیبه» «په ند».

خهتا: ناڤی قه دیبه بو چینی باکووری کو مه شهووره بمسکی.

خهتات: دهرمانه که برووان پی رهش دکن (ع).

خه جهرۆ: خاجه رۆ، خوڤه شیرکانا بشه قی.

خه جیجۆک: گیایه که گولیت سور ددهت و تیتته خارن.

خه جخه جۆک: جوړه مارمیلۆکن لناڤ ئاڤیت کانیا دژین خه تکیت زهر و رهش لسه ر پشنا وانه.

خه جل: مرۆڤی دامایی، داماو (حزنی). «مه وله وی» فه رمویه: «نایردان بهو تهور، موبهت سه رای دل - مه یله کهت مه ندهن بی مسکن خه جل».

خه دهنگ: داره کی زور مکوم و قاییمه و تیرا ژئی چیدکنه.

خه رگه: خیشته. «فه قیسی تهیران» فه رمویه: «خه رگه هه بن حجابه - ستار دکت جه مالی / عه وری رهش و نقابه - لبه ره جهی هالی / په روانه لهو عه زابه - مه حجوبه ژ شه مالی». خه رگه بو جلکیت کهفن و دریاله ژئی بکار تیت.

خه رگاه: خیشته تا مهن، خه رگه (عه ره بکاری بوویه).

خهرمان: جوخین (بیدر).

خهرمانگه: خهرمانگاه.

خهرمانگاه: جهی جوخینان.

خهرمانان: هه بقا جوخین دانانی.

خهرمان لوخه: نهو ده خل و دانه کو لچاخنی جوخینان ددهنه فه قیبر و هه ژاران.

خهرمانه: نهو کوتانی کو لدۆرا هه یقی جوخینه ی گری ددهت (هاله).

خه رابات: خه رابات د شیوازی دهر و تیشکاریدا ب مه عنا مه یخانه یه. «جزیری» فه رمویه: «به قورئان و به نایاتی - نه گهر پیبری خه راباتنی / ببیتزیت سجده بن لاتی - مریدین وی دین قاتی» قات ب مه عنا فه رمانه، ئانکو نه م مرید و ژتیره رمانین.

خهرمان ناڤا: دو عایه بو به رکه تداریا خهرمانی یه.

خهرمان بهره کت: خهرمان ناڤا (ک، ع). عاده تهک ناڤ کوردان

خه‌زهل زهر: هه‌یقا دووهمه ژ پایبیزی، "باته‌بی" فه‌رموویه: «خه‌زهل زهر بوو لره‌زیت میرا»، به‌لج هه‌تا به‌لگ زهر نه‌بیت نابیتنی خه‌زهل.

خه‌زهلور: هه‌یقا سئی‌یه ژ پایبیزی. هنده‌ک دبیتن هه‌یقا دووی.

خه‌زان: پایبیز.

خه‌زیر: خه‌زور.

خه‌زور: بابج ژنی و بابج میتری ژنی‌یه.

خه‌ز: خه‌زه‌ک.

خه‌زه‌ک: که‌ژ (قز).

خه‌زام: خه‌زهل.

خه‌زیم: خزیم.

خه‌زیم‌ده‌ری: (حلقه‌‌الباب).

خه‌زیم‌وک: گیایه‌کی به‌اریه.

خه‌س: کاهوو.

خه‌سپال: پیتلاقی که‌فن و که‌رچه‌ک. کنایه‌ته ژ پییری فه‌رتووت.

خه‌ست: سه‌خت.

خه‌سته: دویین توورکی، یان ماستی توورکی.

خه‌سرو: (فاتح).

خه‌سرو په‌رویز: فاتحی پیروز، ناقی شاهه‌کی ژ شاهه‌نشاهیتد ساسانی‌یه، کورجی هورمزی چاری.

خه‌سته‌خانه: نه‌خوشخانه، بیمارخانه.

خه‌سوی: خه‌سوی، خه‌سی، ده‌یکا ژنی، ده‌یکا میری.

خه‌سته‌دل: دل خه‌سته، کو‌فاندار.

خه‌سته‌جیگه‌ر: خه‌سته‌دل (مفجوع).

خه‌ش: له‌که (عیب) خه‌وش کوردیتره.

خه‌شوق: گیل، گیتز، هیتز.

خه‌شوی: گیلی.

خه‌شیم: ساده، گیل (سفیه).

خه‌شیمی: ساده‌بی، گیلی و سه‌فیهی.

خه‌شیفک: دبیتنه‌جوالی گه‌له‌ک مه‌زن، کوارکی قور و تانوکان.

خه‌شیلوتک: ئەو عه‌رده کو بچووک خوتیتدا دخشین.

خه‌شیانی: شیان (توانایی).

خه‌شمین: خه‌شمگین، کین گرتی.

خه‌شمگین: تورپ، عه‌نرین (غاضب).

خه‌فتان: تیلگ، کراس، ناقه‌کی ژئانه‌به.

خه‌فتن: خه‌وتن، نفستن.

خه‌ره: سه‌رکیش.

خه‌ره‌ک: دۆلاقی ده‌ستی، سست (راخ).

خه‌ری: هه‌ری، قور.

خه‌رز: دانانا خه‌رزئی کرم و کولیان د‌عه‌ردیتدا، توخمی جانداران.

خه‌ره‌مه: نیتره‌که‌ر.

خه‌رمه: زه‌حف، به‌لاش، مفته‌کی، رایگان.

خه‌رتم: عه‌قل، هوش، خیره‌د.

خه‌رسه‌ک: خرسک، نایتکو بو‌سه‌ی ناماده‌دکه‌ن.

خه‌رکان: خرکان، هنده‌ک کول و پیتن تووشی مندالی شیرخوران دبن.

خه‌ریک: که‌رکاو (عزم، عازم).

خه‌رکاو: خه‌ریک.

خه‌رکۆل: که‌رکۆل، گیایه‌کی به‌اری‌یه.

خه‌رکه‌مان: ۱) خورکومان، قالبه‌که بو‌چه‌ماندنا ده‌پان، بو‌چیکرنا بیتینگ و سه‌راد و ده‌ف و ده‌ولان و...؛ ۲) بریتیه ژ تووشبوونا مه‌ینه‌ت و نه‌خوشیان.

خه‌رمش: مشکه‌غه‌زاله (یربوع).

خه‌رناش: خرناش، دفن.

خه‌رخه‌شه: جره‌کیشان و غه‌وغا (نزاع).

خه‌رخه‌شه‌چی: قه‌له‌بالغه‌ر، قیره‌قیرکه‌ر.

خه‌رمۆه‌ره: جۆره‌مۆرکه‌کی ره‌نگ سپی‌یه یان ناسمانیه‌دکه‌نه ئستوی کهر و ده‌واران. د‌مه‌سه‌ل دا دبیتن: «خه‌رمۆه‌ریه نه‌گه‌وه‌ر».

خه‌رچه‌نگ: کیتزاله (سرطان) ناقی بورجه‌کیه. "جزیری" فه‌رموویه: «نه‌وایا موترب و چه‌نگی - فیغان ناقیتنه خه‌رچه‌نگی / و‌ره‌ساقی هه‌تا که‌نگی - نه‌شویین دل ژ فی ژه‌نگی؟».

خه‌رگۆله: خه‌رگۆلک (که‌رکیفی).

خه‌روه: خروه، ئەو نانه کو ئاشه‌فان لسه‌ر ئاشی دبیتن.

خه‌روار: مشت‌یی‌سالی، که‌رپه‌روه‌ر، سه‌د حۆقه، سه‌وکه‌هژیر.

خه‌رناز: نازکرنا که‌سه‌کی کو نازکرن ژئی ناهیت.

خه‌ریه‌نگ: خه‌ریه‌نده.

خه‌ریه‌نده: بن ده‌ست، کاروانی، خزه‌تکه‌ری خان‌ییته‌ده‌واران، کاروانی، قه‌تارچی.

خه‌زهل: به‌لگیت داران، به‌لگیت کو بسه‌ری دارانقه‌ زهر دبن.

- خه فانندن:** خه فانندن، نغاندن.
- خه فتو:** کابووس، مروقی نثهک.
- خه فتی:** خه وتی، نقشتی، خه وتوو.
- خه فک:** ته لی (فخ).
- خه فکه:** جی نقشستی.
- خه فکه:** نثهک، خه وته، گایی کو ناڤ جزئییدا خو لعه ردی ددهت.
- خه فته:** خه م و کوڤان.
- خه فتهک:** خه فتو، خه فچ، خه فچا، کابووس، خه فتی، نقشستی.
- خه فته تباری:** خه مباری.
- خه فیاک:** کویتشه کرنا میوئی یه.
- خه فته خواردن:** خه فته خوارن، خه م کیشان، خه م خوارن.
- خه ل:** روخانه بهر، کومه له بهر، خه له بهر، که مینا بهری.
- خه له بهر:** خه ل.
- خه لپته:** توقی ستوی سه گیبه، ساجوری فیشه کان.
- خه لوته:** دارینا خوارنا سه ری (وعاء طعام الکلاب).
- خه له:** دانه ویتله، ژ (غله) ی کوردکاری بوویه.
- خه له خهران:** نانکو دانه ویتله و بیدهر (ع، ک).
- خه لات:** دیاری، دبیت ل خلمه ت هاتبیت (ع، ک).
- خه لاتی:** لایق (ع، ک).
- خه لیان:** خه لان ژ (خلع) کوردکاری بوویه (ع، ک).
- خه لاندن:** ترازانندن، دهرچوونا جومگه ی ژ جهی خو (اخراج المفصل عن مکانه).
- خه لپوت:** فرۆ.
- خه لیله:** خلتانه، خفتان، خلفان (ع، ک).
- خه له نندۆر:** گیایه کی بهاری یه ژ نه وعی قیشاری، تیتته خوارن، ژ دوو وشه یان پیکه تیه: <خالی + هندۆر> ناڤ خالی.
- خه لوژ:** خه لوژ، ره ژوی.
- خه لوژدان:** نهو جی یه کو ره ژو تیدا.
- خه لوژه وان:** مروقی ره ژو چیکه ر یان ره ژوو فروش.
- خه لوژ چیکه ر:** ره ژوو بی.
- خه لوژه:** ناگروک (تفحم).
- خه لالووک:** بن چه نه، قورگ.
- خه له فان:** خه له فانندن، خه له فیای، خاپانندن، خلفان.
- خه له بیس:** (۱) عه ردی پرده حل و جه ننگه ل، ژ دوو واژه یان پیمهاتیه: <خه یلی + بیس>؛ (۲) ناڤی گونده کی کوردازی خه لبیشه ل کوردستانا عبراتی.
- خه لست:** رزگار.
- خه لست:** رزگاری بوون.
- خه لتان:** بیتن خون (ت، ک).
- خه له فروش:** ده خل فروش، ژ غه له فروش هاتیه (ع، ک).
- خه م:** (۱) غه م (ک، ع)؛ (۲) چه مییان.
- خه مبون:** چه مییان.
- خه می:** خوار، سکر (سد).
- خه مه کوری:** مارمیلوک، کمکه.
- خه مه با:** دهرده که گه هوره هان دگریت.
- خه مشه بییر:** توژی گه له ک پرگه رد، دوو کیتلا رهش و تیر و تازی.
- خه مبار:** خه مگیر، خه مگین (ع، ک) خه مبار راستره.
- خه مگیر:** خه مگین (ع، ک).
- خه مگین:** پرخه م (ع، ک).
- خه مخور:** خه مکیش (ع، ک).
- خه مکیش:** خه م هه لگر (ع، ک).
- خه م خوری:** خه مکیشی (ع، ک).
- خه م ره قین:** که یف خوشکهر (ع، ک).
- خه مزه:** قه مزه، ناز، غه نج و ده لال.
- خه مشه سه ری:** کاری په له شت و سه سه رکی (عمل غیر متنقن).
- خه مل:** تشتی جوان (تخمین).
- خه ملاندن:** جوان کرن، رازانندن.
- خه مکتی خه مان:** نه وه کو خه ما خو و خه لکی دخوت. سه ری خه م و خیالان.
- خه مان هه مان:** خه مکتی خه مان (ع، ک).
- خه مور:** میها سه ر و چاو به له ک.
- خه مره:** گه ری ناڤی.
- خه میره:** حه لاوا شه کری، هه قیر.
- خه نندۆر:** کوژت، نه فکوتته ژ دوو وشه یان هاتیه لیکدان: <خالی + هندور> (ع، ک). <خالی + الجوف> یان کوردی پته تیه ژ که ند هه ندوری هاتیه.
- خه نه زات:** چه پ و چوپرکه ر (مراوغ).
- خه نه زاتی:** چه پ و چوپر کرن (مراوغه).
- خه نیکه:** (۱) به ند قاده، ژ نامرایی جزئییه، په تکی نیر گرتدانی؛ (۲) سمایلوک، سمیتک.
- خه ن:** خن، خنجیلانه.
- خه ناوک:** گه رده نی، خه ناوکه، رستک (قلاده).

- خه‌ناوکه:** بنیره خه‌ناوک.
- خه‌نجه:** ئەو تیغی دیاره کو هه‌زاران سال لگه‌ل کوردان ژیا‌یه.
- خه‌نجه‌ر به‌دهم:** دارکۆکه، دارته‌قینه.
- خه‌نزرین:** عه‌نرین، خنزرین، عه‌نرین، (وشه‌بیت ئه‌هرمه‌نینه!).
- خه‌نزاندن:** عه‌نراندن (ع، ک).
- خه‌ندخه‌ندۆک:** کوخه‌یه‌کی دژواره ئەو که‌سه‌ی کو ئەو کوخه تووشی وی بیت دکوخیت، کوخکه‌کی سڤک و دژوار و لسه‌ریه‌ک دکوخیت وه‌کی ره‌نگی پیکه‌نینه‌یه له‌و دبیزنی: «خه‌ندخه‌ندۆک» یان «خه‌نده‌کۆکه»، ژ دو واژه‌یا پیکه‌تیه: «خه‌نده + کۆکه: که‌نی + کوخه» به‌ره‌بی دبیزنی (سه‌عال دیکی).
- خه‌نده‌کۆک:** بنیره خه‌ندخه‌ندۆک.
- خه‌نده‌کۆکه:** = =
- خه‌نه‌ریژان:** خه‌نه‌ریژان.
- خه‌نه‌ریژان:** خه‌نه‌به‌ندان، خه‌نه لده‌ستدانان ژیه‌ر که‌یفه‌کی یان زهماوه‌نده‌کی، بووک فه‌گواستن و جه‌ژن و داوهد.
- خه‌نا:** به‌رگی داری سه‌ری (حنا).
- خه‌نۆک:** تاژی بی پیر، لاواز.
- خه‌نی:** ده‌وله‌تمه‌ند، کوردکاری بوویه (ع).
- خه‌نده‌تری:** ئەو که‌سه کو بترا خو دکه‌نیت.
- خه‌ندقی:** کوردکاری بوویه (خنق) (ع).
- خه‌نجه‌ریازی:** یاری کرنا بخه‌نجه‌ریه دده‌می ره‌قس و هه‌له‌په‌رکی‌دا.
- خه‌و:** نقش‌تان (نوم).
- خه‌وتوو:** نقش‌تی (ناثم).
- خه‌ولیکه‌فتی:** خه‌ولیکه‌وتوو.
- خه‌ون:** ئەو تشته کو مرۆف د خه‌ودا دبین. بو خو‌شیدانا به‌ردلی تیت (تمنی).
- خه‌وته:** خه‌وگران، گای نه‌ک.
- خه‌ولاندن:** گه‌رساندنا سه‌گان بو سه‌یه‌کی دی، غه‌ولاندن، گه‌فزاندن.
- خه‌وخۆش:** نقش‌تانا ئارام.
- خه‌وه‌رمتی:** خه‌و هه‌لفرین، هۆرمه‌زر (ارق).
- خه‌وش:** له‌که، زیوان.
- خه‌وگا‌ه:** جی نقش‌تنی، خه‌وگه کوردی‌تره.
- خه‌وگران:** بنیره خه‌وته.
- خه‌ولی:** گه‌له‌ک.
- خه‌واجه:** بنیره خاچه.
- خه‌وان:** سفرا خوارنی (سفرة طعام) عه‌ره‌بکاری بوویه.
- خه‌وفنا:** خه‌وفینا، خه‌و.
- خه‌وگه:** خه‌وگا‌ه.
- خه‌یلیۆ:** ژمیتزه: «خه‌یلیۆن نازیز شای نه‌ونه‌مامان - په‌ی شیفای زامان نامه‌ش نه‌یامان» «مه‌وله‌وی».
- خه‌یلۆ:** خه‌یلی، خیلج، زه‌حف، مشه (ف).
- خه‌ییدین:** غه‌ییدین، زیزبوون، تووره‌بوون، تووریان.
- خه‌یاندن:** خایاندن، دهمدریژبوون، داگرتن، بدهم فه‌گرتن.
- خه‌ییار:** خیار، عه‌ره‌بکاری بوویه: «هندي خیاره ژ تویتکی دیاره» «په‌ند»؛ «خیار بخیار خرم خرمه زیده‌یه» «په‌ند».
- خه‌ییارۆک:** خیارۆک، وه‌ره‌مه‌که به‌رارتوین گوهو بن که‌فشی دگرت.
- خه‌یلی:** گه‌له‌ک: «یاشیخ، هه‌ر گاو ان مه‌یله‌که‌ی له‌یلی - سه‌ریه‌سه‌ر وه‌ گیان هه‌رزانه‌ن خه‌یلی» «مه‌وله‌وی».
- خی:** ته‌پ گرتن (الصرع).
- خیدار:** ته‌پ ته‌پی.
- خیبه‌ردان:** ته‌پ ژۆ چۆن و ساخبوون.
- خیپ‌زان:** فالزان، ره‌ملزان (رمال) (ع، ک).
- خیپک:** فال بخو.
- خیپزان:** خیپزان (ع، ک).
- خیپشه‌مله:** خیپشه، خه‌پشه (قزم).
- خیپشه:** خیپشه‌مله.
- خیچ:** خوشک، خه‌ت.
- خیچ و باج:** خه‌تکیت نارایه‌ک (غیرمنتظم).
- خیچک:** خه‌تیت بچووک.
- خیچکیشان:** خه‌تکیشان، به‌رنامه دانان.
- خیچانی:** خه‌تخه‌توکیت منداڵ چیدکه‌نو دبیزنی: کرمک.
- خیخ:** زفر.
- خید:** ته‌پ.
- خیدار:** ته‌پدار.
- خیرین:** خرین، له‌خرین.
- خیر:** سه‌رسور (بهت، مبهوت).
- خیره‌یی:** سه‌رسورمان (مبهوتی).
- خیر:** ده‌نگی خیپنا نه‌فه‌سی مرۆقییه، خیپنا سینگییه.
- خیرین:** خیرینه‌کا درتیه‌دهم.

- خیره خیر:** خیره لدو و خیره ی.
- خیر و هور:** خیرینا ب هه فرایی.
- خیز:** زیخ (رمل). کورد هندهک دبیتزن خیز و هندهک دبیتزن زیخ.
- خیزگه:** بنیره خیزه لان.
- خیزه لان:** جی گه لهک پر خیز، خیزگه.
- خیزه ره:** نه و هه لاشه یه کو دادنینه سهر شه قله و کاربته یان.
- خیزان:** (۱) خیزان (عیال)؛ (۲) مشاری مه زن و دوده سته.
- خیزاندار:** خودان ژن و زار.
- خیس:** تهر، مروفتی خووس، نه و که سسی زوی گوهداری نه که ت.
- خیسوون:** تهر بوون، نیف تهر.
- خیسکرن:** تهر کرن.
- خیساندن:** فاندن، فیساندنژی بو خیساندن (خووساندن) هاتیه: «گول خیسکرن شین بوو گبیا - شین بوو بهارا بهرچه لا» "نالبه ند".
- خیسار:** خووسار، خونا فا جه مدی.
- خیزه لان:** خیزه کان.
- خیسگه:** مرخیسکا کهر و دهواران (مکان قرغ الدواب).
- خیشی:** جوالی مه زن، خشیفک.
- خیشک:** جوالی کچکه.
- خیشکردن:** خیشکرن، خو گف کرن.
- خیشه خیش:** گفگه گف، خو گف کرن.
- خیشان:** خوئی یان کهس و کار.
- خیک:** خیک، خوئک، خوک، باج. دیسان بو هیزه ی روونی بکارتیت، تو راغدان.
- خیکوله:** هیزه لوک.
- خیکه:** جی ته پپ گرتنی ژ نامرازئی جو تیه، هیزه (مکان الصرع) ..
- خیل:** خویل، پشتقوز (احدب).
- خیلی:** سه ره پوئی ژنان: «خیلی و چاری هه لین...» "جه گه روئین".
- خیلی پوئ:** خیل پوئ.
- خیم:** (۱) بزمارئی ژ داری چیدکه ن؛ (۲) سنوور (اصل، اجداد).
- خین:** خوین، خوئین.
- خیندار:** خویندار.
- خینداری:** خوینداری.
- خینرژ:** خوئین رژی، خوئین رژی.
- خین رژی:** خوئین رژی.
- خین مژ:** خوئین مژ.
- خین مژی:** خوئین مژی.
- خین خور:** خوئین مژ.
- خینده وار:** خوندکار، خواندی، وانه فان (قاری).
- خینده واری:** خونده وانی.
- خیندن:** خوندن (خواندن).
- خینگ:** خوشک، ب زاراقی شنگاری.
- ختی:** خوئی، تیه که ژ تیه پیت چه چه بی کوردی.
- خیتبه ندان:** جه مسینا خوئی یه لناث مالکیت کو بو خوئی هسک کرنی ناماده کرینه. خوئی به ندان.
- خیه بردان:** خوئی به بردان، خوئی دانا په زی یه، بهرئی خوئی ل سهر ددان بو په زی.
- خیتلاندن:** ته پ گرتن ژ دهستی (ام الصبیان) ی خرافی.
- خیتباره:** ختی بهاره، خوئی به هاره، بو هاره گونده که لکوردستانی بناث و بانگه، بخوئی یه ناکو کانا خوئی لوئری هه یه.
- خیتیک:** خیتزانک (ع).
- خیتدان:** خوئی دانا په زی.
- خیتیر:** باشی، قه نجی (ع).
- خیتیر ژوک:** جی به کی دیاری کره کو خوئی یه لوئری دده نه سه ویلی.
- خیتیر خواه:** خیتیر خواز (مرید الخیر) (ع، ک).
- خیتیره:** مروفتی سوودمه ند (مفید) (ع، ک).
- خیتیره یی:** سوودمه ندی (افاده) (ع، ک): «خیترو شهر بدهستی خودینه»، «خیترخودانی خودناسبت»، «خیتیری بکه و بنا فیدا بهرده» "په ند".
- خیتیه اتنی:** به دره قه (ترجیب) (ع، ک).
- خیتیر و خوئی:** نارامی و خوره می (ع، ک).
- خیتیرو:** خوئستی، ده خلیت سالا پاره کو باران لینه هاتی و لبن ناخی مایی و د سالا دوو تیدا سه ره له دایی و شینووی.
- خیترا فک:** نا فقه خوئی.
- خیتراو:** خیترا فک.
- خیترا:** زیره ک، چاپوک.
- خیترای:** زیره کی، سفکی.
- خیترا خیرا:** زور به ز، سفک سفک.

خېتلخانه: زۆم، زۆمى كۆچهران: «من جه خېتل خانەى مهينهت پامالم - كۆن بهينهت دارىي پرسۆ نهحوالم؟» "مهولهوى".

خېنى: زاراقهكه دېيژنه خانى «خېنى» .

خېنى بهرخېنى: خانىيېت پېكقه (بېوت متلاصقه).

خېنى خودى: خانەى خودا، مالا خودى، مزگهفت.

خېو: خېو، خودان، جنۆكه، دهوال.

خېوگرن: خودان كرن.

خېوانه: بهركوت، خېشانه.

خېواندن: تشتى وهكى نمونا وئ چچكهى (جعل الشىء مطابقا مع مثيله).

خېوه: خېوانه.

خېوهمهئند: خېوهئند، خاوهئند، خوداوهئند. رېشه يى خوداوهئندى «خودئا» به ئانكو <خود + ئا + وهئند: هو نفسه + جاء > (خود آمد).

خوبزه: نۆكەر، سهپان، خولاميت ئاغايان و خانان.

خوبزه يى: نۆكهرى.

خوبزه تى: خۆبزه يى.

خوت: قال.

خوت و خالى: خالى و قال.

خوتا: خودا، خودى.

خوترگ: خوترهك، خۆترهك.

خوتره: مطرق: «خهتهره و خوتره» .

خوتن: وتن، گۆتن، زۆرېيى (ثرشه).

خوته: خوتن.

خوته خوت كرن: پتهپت كرن.

خوته خوت: بو دلۆپان بكار هاتيه.

خوتهگ: خوتهك، خۆترهك.

خودا: رهنكه ئەف وشهيه ژ دو واژان پېكها تېب: «خۆ + دا» ئانكو كهسى ئەو نهدايه، ئەو بخۆ هەر هه بوويه، يان: «خود + ئا: بخۆ + هات» به لى بىن درست تر خودى ژ خودان هاتيه ئانكو (صاحب).

خودسەر: خوسەر.

خودسەرى: خوسەرى.

خودىك: ئارهزوو، ئاوتينه.

خوددارى: خودگيرى، خۆگرى، بهرگرى، خو پارىزى.

خودى: خودى.

خېروو: خۆرى، خۆرى، شەلاتى، فەلېتە.

خېز: هەلستان، رابوون.

خېزاندن: هەلستاندن، راکرن: «گران خەو و درەنگ خېز» "پەند".

خېزيان: هەلستيان.

خېزان: عەيال كو برېتبه ژ ژنى و كچ و كور و دای و باب و مالى. به لى خېزان چيتر مه به ستنى فەقىرى بىن دگريت، ب ئەزمانى ئسلاقى (خېزايستى) واته مالەكا جوتكار (العائله الفلاحيه)، مشارى مهزنو دوو دەسته.

خېزاندار: پرعەيال.

خېس: ئەنى گرى.

خېس كرن: ئەنى تېكېرن.

خېسه: خوشكاندن (خضوع).

خېسه لان: جى خشيلۆتكانى، خېزه لان.

خېشه: خېشى، جوالى مهزن.

خېشه كەر: جوال ساز، خېشه ساز.

خېشه ساز: بئيره خېشه كەر.

خېف: خېراتىت زۆر، بالهته.

خېفيان: ژىك گرتن (توافق).

خېفران: خېفران، ئەو كهسه كو ژ غه يى خه بهر ددهت (متنىء).

خېفرانين: ژ غه يى خه بهردان.

خېفه: بالهته.

خېفانه: بهرخۆر، بهركول، بهركه ل.

خېفران: بئيره خېفران.

خېفيان: رىك بوون و ژيگرتن.

خېفكا خەوان: خېفكا خەوان، كتاي ب تەعبيرا خەوان (تعبير الاحلام).

خېفكا خەوان: بئيره خېفكا خەوان.

خېل: كۆچەر، فېر (أحول).

خېلات: كۆچەر ات.

خېلاتى: عەشيره تهكى كوردانه.

خېل و خوار: خېل بهره خوار بوون، مرۆقى چاڭ فېر.

خېلى: پهچە، بهرچاڭ (برقع).

خېلاتى: ئەو ناوچه يه كو كۆچەر ات تېدانه (كۆچەر اتى).

خېله و ژۆر: پېچە وانه يى «خېل و خوار» .

- خودی خوی:** خۆخۆ (هو نفسه).
- خودرسته:** خوپه روورده، نازا. ئەحمەدخانێ دبیژیت:
- ئەز پیلەوهرم نەگه وهه ریمه
خودرسته مه ئەز نەپه رووریمه
خۆز: روژ، خورشید.
- خوره:** نەخۆشیه کا پیسه (جدام).
- خورشت:** خورپان.
- خورانن:** خوراندن.
- خوره خور:** دەنگی ناخۆی به.
- خوراو:** خواری، هاتیه خوارن.
- خوره خورگرن:** بۆگه ف کرنی بکار دبهن.
- خورپه:** دلخوتک.
- خورپیان:** خورپه.
- خوراندن:** لهش خوراندن (حک).
- خورت:** دهستهه لاتدار، گهنج، لاو (قوی).
- خورتی:** کوتهکی، دهستهه لاتداری.
- خورج:** تیرک (ع).
- خورجه زین:** پاشه زین.
- خورده:** خورده وات، تشتیته هور، درافتی خورده.
- خورده فرۆشی:** ئەو کهسه کو تشتیته هورده و الهی دفرۆشیت.
- خورزم:** تهوژمی بارانی، خۆرزم، خورزم.
- خور:** ئاڤا بدژواری به ره خوار دبیت.
- خورگه:** ئاڤالیت.
- خورین:** گهف و گور.
- خورشید:** په یقه که پیک هاتیه ژ دو پشکا خۆر+شید،
خور=روژ، شید=روناهیک، واته روناهییا روژی یان روژا
رۆن.
- خوریک قوت:** ئەوی کو کوتانی خوریک لی ددهت (مقلح
الجدری).
- خوریک قوتان:** کوتاندنا خوریک (تلقیح الجدری).
- خوری:** هری.
- خورین:** نرین.
- خوری:** پاقت.
- خورنیفک:** (خرنوب).
- خورما:** خورمه (قر).
- خورمژ:** ئەف گۆته ژ دوو واژان پیکهاتیه: خورما + میوژ.
- خوروش:** خوروش، قیپین (صباح).
- خورمه:** بیتیڤه خورما.
- خورین:** خرین، له خرین (علی الریق).
- خورخوین:** خورخوین، کابووس.
- خورداد:** لئاڤیستایی «ههئور شه تات» هاتیه، ناڤی روژا
شه شی به لهه می هه یقیته خورشیدی. ناڤی هه یقا سی یی
خورشیدییه (ئاخری بهاری) به. ئیکه ژ دهسته کا
ئمشاسپه ندان (فرشتیته مقرب) کو مه زهه ری که مالی
ئاهورامه زداپه و ب مه عنا سه لامه تی کامل و ته ندرستییه.
خورداد و ئەمورداد هه می شه پیکه قه تینه گۆتن هه مه عنا
که مال و جاودانی یی ددهن. (هاروت و ماروتی) هه روه کی ژ
(ههئور شه تات و ئەمورتاتی) یان خورداد و ئەموردادی
ئاڤیستی هاتینه.
- خورما و روین:** خوارنه که کو خورمایی دروون دا سوڤر دکهن.
- خورمایی:** رهنگی تشتی وهکی رهنگی خورمای بیت.
- خوردگرن:** هه رشاندن، هویر کرن.
- خورت و خۆراک:** هندهک جار پیکه قستین و دبیزن: «خورت و
خۆراک ژ بنه ماله یی جۆته وشانن».
- خورداد:** جهژنه کی که قنه لدوو ماهیا گولانی تیتته کرن ئانکو
(۶) ی هه یقا خوردادی ئیرانی.
- خورده ناڤیستا:** قسمی پینجی به ژ ئەقسامیت ناڤیستایی کو
بریتیهی ژ دوعا و نقیژان لنک زه رده شتیان.
- خووز:** بن قه ره زیت ره خیت ئاڤ و گه رانن کو کیسه ل و ماسی
خۆ تیدا هه شار ددهن.
- خووزی:** تف، خۆزی، خۆزگه.
- خوزگه:** خیسگه، مه لاخله لا ماسیان، جی تی خزینی.
- خوزیلک:** جی خۆنیهاکرن و قه شارتنی، گیایه کی به لک
ئستوووره ئەگه ر بیرن شیرهک ژئ دهر دکه قیت بۆ بیروقی
باشه، هندهک دبیزن خۆزیلک.
- خۆزیک:** ئەوه کو بخۆ خۆ بخودان دکهت. خۆزیک کوردیتره.
- خوسپ:** رازان، غه بیهت، واژه یه کی روژی به یانییه.
- خوسپاندن:** رازاندن، خه فاندن، نڤاندن.
- خوسپه:** پاشمله گۆبی (غیبه).
- خوسدهر:** خه به ریژ، جڤیندهر (سباب).
- خوس:** وس (اسکت) (ع، ک).
- خوسپ کردن:** غه بیهت کرن، پاشمله گۆبی.
- خوسپکەر:** غه بیهت کر، پاشمله گۆ.

خوشک: خوشک.	خولف: گریډانا بخه لک.
خوشکه زازا: خوارزا.	خولق: خولک (ک، ع).
خوشکاتی: خوشکایه تی، خوشکینیی، دهسته خوشکی.	خولک: رهنګ، بیچم.
خوشکه زازا: خوارزایی خوارزای.	خول: سه ردهم (عصر).
خوشکین: خوشه کله لې، په یقنی خوشه ویستی یی یه کچک لگه ل یهک و دو بکار تپین.	خولکردن: ترساندن
خوشکل: خوشکوک.	خوم: خم، ههش (نیله، جره)
خوشکوک: خوشینک.	خومار: مهست، بخاری هه وای، تم و مژ.
خوشینک: جوان.	خوماری: مهستی.
خوشکوکیی: جوانی.	خومالیک: جهری گه لک مه زن.
خوشیلک: خوشیل، خوشیلکه، هه شارگه هی ماسیان.	خومالی: تاییه تی.
خوک: (۱) باج، خوین بها؛ (۲) به راز.	خومچی: خمکه ر.
خوکدان: باجدان، خوین بهادان.	خومخانه: خمخانه، جهره خانه.
خوکدهر: باجدهر.	خومخوړک: قمقموړک، دهره زی کو هاقینیی دکه قیته عهردی بن بیف، عهردی ته نگ و تاری.
خوککه: جی باجستاندن.	خومخوړه: بنیره خومخوړک.
خوک ستین: باج ستین.	خومری: سوړی تاری.
خوک وهرگر: خوک ستین، باج ستین.	خوم شیتوان: خوم شیتلان بریتیه ژ به لافکرنا درو و پرو پاگه ندهی.
خول کردن: گریل کرن، گندر کرن (تدحرج).	خومخوته: خمخوته، بین که رکیفه یی، بین که رکیشه یی.
خولول کرن: خول کردن.	خوم: دهنی شه رابی: «هفت خوم ته ژینه باده، ژ مه یکه ده قیده می» «جزیری».
خولول: قالا، خالی (خالی الجوف).	خومگه ه: مه یخانه.
خولام: نؤکه ر، خمه تکار (غلام).	خومه روه: تهیره کی جوانه رهنگی وی که سک و شینه ژ کوتری کیتمتره.
خولا: خودی، په روهردگار.	خومیزین: فه مراندن.
خولامانه: موویب سه ری نه گهر دریت بیت (توالیت).	خومی: خمی، پرهنگی خمی.
خولویانندن: گه فزانندن.	خومین: گورین.
خولول بوون: خولول بین.	خوننه خون: نمما بارانج (رذاذ المطر).
خولول بین: گریل بوون (تدحرج، دحرج).	خوناف: شه ونم (ندی الوجه).
خولاندن: خولاندنه وه، گریل کرن.	خوناو: خوناوکه، خوناف، شه ونم.
خولخوله: خولخولوکه، فرفروک، جهر و گوزکیت که لم و کوروتی. جهر و گوزکیت که لم و کوروتی.	خونقین: بارانا هوور.
خولویانن: خولویانندن، گه فزانندن، غه ولاندن، بعهردیدان.	خونک: مرؤقی سه رژنک، فینک.
خولویبوون: خولول بوون، خولول بین (تدحرج).	خون: خون (دم).
خوله: گه ریان (تجول).	خونالوو: د خونوی وه ریوی. نه ف گوته ژ دوو واژه بیان پینکها تیبیه: «خون + نالوود: دم + ملوث»، ریشه ی وی فارسیه.
خوله که وه: خوله که وی، خولی، خاکسته ر (رماد).	
خولی: بنیره خوله که وه.	
خولیا: ناره زوو (رغبه).	
خولپ: چقل، خولیی داری، تاییی داری.	

- خوونبايي:** خونبها (ديه).
خوو: رهوشت (طبيعه).
خوز: هيز (قوه).
خوز تىگهريان: خوز تىگهريان (استعاده الصحه).
خوززه: زوقم، خويسار، خووسار.
خووسار: بنپيره خوززه.
خووساندىن: نماندن، تهر كردن، نيپ تهر كرن.
خووسياي: خووسيايگ، خووساو، نماندى، خووسيان.
خووس: سه رشو، نزه، بيتعار.
خواخوا: خواخواز، خودى خواز، خودى حه بين.
خووك: بهراز.
خووكهمله: وهريس كيشكانى، گوريس كيشكانى.
خوون: خويتن.
خووها: زورخوز، خورا (زاراڅى پوتانه).
خووهزى: خوزى (تمنى).
خووهستان: خواستان.
خووهستهك: خازخازوك، سوالكه.
خووك: باج.
- خۆ:** (۱) جيتاوه كه بو ئاخفتنكه رو كه سى دووى و كه سى سى يى بكار تپت: «خۆم، خۆت، خۆى، خۆيان؛ (۲) ئاشنا و ناسيارى تپكه؛ (۳) ناڅى بازيره كى ئيرانىيه؛ (۴) تپه كه مه به سى ته كيدو داكو كى كرنى دگه هينيت، دپيژن: «خۆ تو لنك خۆ مپىرى»؛ «خۆ نانچى من پده سى ته نينه»؛ «خۆ من هپقى ژ ته نه كرىيه»؛ «خۆ من زمانى خۆ نه سۆت».
- خۆيان:** ئەو كه سه كو خۆ شرىن دكهت، ئەف گوتە ژ دوو وشه يان پيكهاتيه: «خۆ + بان» ئانكو خو دده ته باناندىن (شربنكرن) و قه بولاندىن.
- خۆ برنه پيش:** ئەو كه سه كو خۆ دكيشسته ناڅ مرۆڅان بههر رهنگه كى هه بيت.
- خۆ بهردان:** دوو مه به ست لڅى وشه ي تپته زانين: خۆ بهردانه عهرد، خۆ بيچاره و ته مبهل كرن؛ خۆ بهردان ئانكو ده سته كرن و كه ردم.
- خۆ بين:** خۆ به سن (انانى).
- خۆ به خۆ:** خزم و كهس.
- خۆ به خۆي:** خزماتى، كهس و كارى (محسوبيه و منسوبيه).
- خۆ بروو:** جوان، رووى جوان، قه شهنگ.
- خۆ پير كرن:** برىتبييه ژ گه لهك خه م خوارنى، خۆ پير كردن.
خۆ: (۱) خزم؛ (۲) خوناف، شه ونه م؛ (۳) خودانا له شى؛ (۴) خۆم «ئەز خۆ بهه قالى ته دزانم»، (۵) هه رچه نده.
خۆت: تۆ بخۆ (ذاتك، نفسك).
خۆت خۆت: دهنگه كه ژن د ده مى چيل دۆشى يى بكار دبه ن.
خۆت تپكوتان: خۆت تپكوتان، برىتبييه ژ كه سه كى كو مايى خود هه مى كاران بكه ت.
خۆت تپكدان: خۆ گيژراندن، قه هيلو كى.
خۆت تپه لدان: (تدخل).
خۆت تپه ياندىن: خۆت تپه گه هاندىن.
خۆت فدان: برىتبييه ژ ناماده يى يى.
خۆت تفتاندىن: بنپيره خو تفتاندىن.
خۆ توند كردن: خۆ توند كرن، خۆ گف كرن.
خۆ ترساندىن: ترسيان.
خۆت تپكبرن: خۆتالوز كرن.
خۆ ترش كردن: خۆ تپك بردن.
خۆ تپكرن: تپ خواردىن.
خۆ توورپه كردن: خۆ سل كرن.

خۆز: باشكۆپەكە مەبەستى (اسم فاعل) ى ددەت دەمىكۆلدوو
ناشەكى تىتت وەكى: ھەرامخۆر، ھەلالخۆر، نانخۆر،
گۆشتخۆر، خۆخۆر، پاتەخۆر، بەچەخۆر، خوينخۆر،
چلكاوخۆر، بەرتىلخۆر.

خۆزراک: تىشتى خوارنى.

خۆزراكى: تىشتى خوارنى.

خۆزراكى: خۆزراک.

خۆزا: بەلاش (مجان).

خۆزايى: مەفتەكى، بەلاشى (مجانى).

خۆزانگاز: رۆژگەستى (تسمم).

خۆزگاز: خۆزگەز، رۆژگەستى.

خۆز زەردە: ئەو تىشتە كۆرۈش پىچەك ترساندىيىت و كار تى
كربىت.

خۆزىش: خۆزىشت.

خۆزىشت: پىخارنا رۆن كۆلگەل گرارى ھىشك دىخۆن، پىخارن.

خۆزىكەفتن: رۆژتاڧا.

خۆزىبەزان: سىبىر (ظل).

خۆزىبەزىن: خۆزىبەزان، رۆژپايەدە، بوونوداكەفتن.

خۆزىتەتاو: ھەتتاڧ زەرك.

خۆزان: بەيار.

خۆزىزان: (۱) (فلكى)؛ (۲) ناڧى گوندەكى كوردانە لكوردىستانى
- ئەتروش.

خۆزىست: خۆزىرتى، سروشتى (طبيعى).

خۆزىستى: بىنېرە خۆزىست.

خۆزىسك: بىنېرە خۆزىست.

خۆزىنان: خۆنىشاندان.

خۆزى: وشەيەكە بۆ خواست و ئارەزوو (تمنى): «خۆزى پىرى
نەبا!»؛ «خۆزى ئەم كورد رزگار بىباين»؛ «خۆزى» بۆ ئاڧا

دەڧىرى (بزاڧ) بىكار تىت: «گەر ووا من گەشتىيە ئىيك
نەشىم خۆزىيا خو داغوبرم».

خۆزىگە: جى خۆزى راھىتلانى.

خۆزىگە: بىنېرە خۆزىگە.

خۆزىگا: بىنېرە خۆزىگە.

خۆزىگايەكو: خوزيا (لعل، لان).

خۆزىگەبرن: خۆزى ھەلكىشان.

خۆزى ھەلكىشان: خۆزى گۆتن.

خۆ تىكشەدان: ڧەھىلوكى كردن.

خۆ تىكشەدان: تىكەلكى كردن (مخالطه).

خۆجى: ژ دانىشتىت جى يە، خۆجى، خۆجىيە.

خۆجە: (۱) خواجه، قۆجى، ئاغا، مەزن؛ (۲) ئىمامى كاكەبىيان؛
(۳) مرۆڧى بى گون (مفقود الخصىه).

خۆج: ەدرەبكارى بوويە.

خۆخواز: خۆپەرست (مصلحى).

خۆخۆر: برىتتە ژ وى كەسى كۆزىنى بگەھىنتە خۆيان مرۆڧى
خۆيان ەشېرەتا خۆيان قەومى خۆ بۆ بىيانى.

خۆخەلفاندىن: چەپ و چوېر كرن.

خۆخەشخاندن: ڧەھىلوكى كرن، خۆگېزاندن (تماطل).

خۆدى: قۆدى، قۆدىك، ئاوتىنە، بەلى خۆدى ژ ھەمىيان كوردىترە
بەلكى قۆدىيە ھەر خەلەتە: «خ» بوويە «ق» >زاراڧەكى
ھەركيانە <.

خۆدزىنەڧە: خۆڧەكىشان (تملص).

خۆداگرتن: تېر خوارن، زكى خۆ ھەشاندىن، سەنگا خۆ ئىخستە
سەرتىشتەكى، بۆسەدانان.

خۆداگېركەر: ئەو كەسە كۆ خۆ لسەر خەلكى بىسەپىنىت و جى
يەكى داگرىت (دەست بىسەر دا بگرىت).

خۆدىنى: گىيان پاك (عزة النفس).

خۆز: ھۆر، چاڧى رۆژى، «ھ» گەلەكجار دىبىتە «خ».

خۆزاوا: خۆزاڧا، رۆزاوا، رۆزاڧا، ھۆزاڧا، ھۆزاوا، باختەر.

خۆزەنگاھ: خۆزەنگە، رۆژھەلات، تىشتەگاھ.

خۆزەنگە: ھاتىيە ەدرەبكارى كرن بۆ (خورنق). (خورنق)
قەسرەكى مەزن بوو نەمانى كورى (منذر) ى بۆ بەھرامى
گۆر ئاڧا كرىبو پاشى پەيڧا خۆ رەنگە تەغرىب كرى بوو
(خورنق) ئانكو بەرامبەرى رۆژى.

خۆزەھلات: رۆژھەلات، خاوەر.

خۆزە: خۆزا، خۆرەك، مرۆڧى زۆرخۆر.

خۆزا: ئەو كەسە كۆ گەلەكى بىخۆت.

خۆزەك: بىنېرە خۆزا.

خۆزەك: خلتى فرەنگى (جدام).

خۆزەھلاتى: كىشورەتت خاوەرىنە، رۆژ ھەلاتى.

خۆزىناڧاى: كىشورەتت باختەرىنە، رۆژ ناڧاىي.

خۆزا: سىڧەتى مشبەيەيان (اسم فاعل) بۆ موبالەغى وەكى:
خۆزا، غارا، زانا، ئاگا، بىنا، فاما.

- خۆزگەم بە خۇم: خۆزى لىن (طوبى لى).
- خۆزگەم بە تۆ: خۆزى بحالى تە (طوبى لى).
- خۆزىك: خۆزىو خۆخودانكەر.
- خۆزىاندن: خۆخودان كرن.
- خۆزىاركرن: فەقىركرن.
- خۆزىلانك: جى خىشىسۆكانى، خۆشىلانك.
- خۆسەر: سەركىتىش، سەرىپاك، رزگار (صافى).
- خۆسەرى: سەركىشى، سەرىپاكى، رزگارى.
- خۆسەر و خۆگەر: سەرىپەخۆ، ئازاد، خۆدا خۆپەتى.
- خۆسەن: جىقېن، كوردىبەكى غەرىبە لزاراقى بەرمەقلووبى.
- خۆش: (۱) تاما خوش و پەسەند؛ (۲) ساخى و تەندروستى؛ (۳) دەباغى كرنا چەرمى؛ (۴) دەممى بى باران؛ (۵) كۆ و ھەوايى پەسەند؛ (۶) ئاگرى ب گرى.
- خۆشاو: خۆشاب، خۆشاق، مېوېژ، يان قەسپ يان حولىك يان ھۆزى كۆ بىكەنە ئاق ئاقى ھەتا تاما خۆ ددەتى و شىرىن دىبىت، ئەو ھە خۆشاق!
- خۆشناو: (۱) خۆشناف، ئاقخۆش؛ (۲) ھەشىرەتەكى كوردى مېرخاس و بدىنە؛ (۳) جۆرە تىرىپەكە.
- خۆشنام: خۆشناو.
- خۆشنەوا: خۆشنەواز، دەنگخۆش.
- خۆشاواز: بىنېرە خوشنەوا.
- خۆشاوازى: دەنگخۆشى.
- خۆشباو: (حسن الشيوغ) ژ دو وشان بىكھاتىيە: <خۆش + باو: حسن + شيوغ>.
- خۆشباور: دلپاك، باورچاك، خودان (عقىدە).
- خۆشباور: خۆشباور.
- خۆشكۆك: خۆش دىبىتە پىشكۆيىن گەلەك وازەيان د كوردىدا و مەبەستىت جوان و پەسند دگەھىنىت وەكى: خۆش ئاواز، خۆش بەخت، خۆش بىن، خۆش بۆ.
- خۆشبوونەو: تەندىرست بوونەفە، دلخۆش بوونەفە.
- خۆشبوون: بەخشىن، ئاگر ھەلبوون.
- خۆشبوونكرن: خۆ خۆشەويست كردن.
- خۆشخۆش: بلەز (فورى).
- خۆشخۆشك: سېل، ھندەك گرى ئاق گۆشتى ھەنە دىبىزئە وانزى خۆشخۆشك (غەدە).
- خۆشەز: خۆشۆ (سبارە).
- خۆشخۆشكە: خۆشخۆشك، ددان خۆشكە، دپدە رەشك.
- خۆشانن: خۆشاندىن، بخىرتىنان، پىشوازى كردن (ترحىب).
- خۆشارتن: خۆشاردىن، خۆفەشارتن، خۆشاردەو.
- خۆشە: (ھەبە).
- خۆشەدر: (وھاب).
- خۆشەويست: خۆشەفى.
- خۆشەفى: خۆشەفى.
- خۆشەويستى: خۆشەفىتى.
- خۆشەوى: خۆشەويست.
- خۆشە: كەقلى گەماركرى، مەشكا خۆشكرى.
- خۆشەبوون: گەماربون، گەمار گرتن.
- خۆشەبى: بى (فلتەش).
- خۆشەباش: بىرتىيە ژ ئەحوال پىسىپىن.
- خۆشى: خورەمى، كەيف.
- خۆشخانە: خانى بى جى خۆشكرنا كەقلان، دەباغخانە.
- خۆشكاندىن: خۆ كىم كرن.
- خۆشكىن: خۆ كىم كەر.
- خۆشكرن: خۆپەردان (ماتطل، مراوغە).
- خۆشكرەر: (محاتطل، مراوغ).
- خۆشكىتكرن: خۆ دىن كرن.
- خۆشساب: شەرىبەت، ھەر شەرابەكى شىرىن و گوار لكورىدا خۆشاب و خوشاواتىيە.
- خۆشكىتكرن: خۆشكىتكرن (تدرىب، تەلىم).
- خۆشكىتكرن: خۆشكىتكرن.
- خۆشكىتكرن: بىرتىيە ژ خۆ مفلس كرنى.
- خۆشكراندىن: كارى زىدەرەوى، خۆ ھەلفراندىن.
- خۆشكرۆش: بىرتىيە ژ كەسى بى وجدان و خائىن.
- خۆشكرۆشى: وجدان فرۆشى.
- خۆشكرەندىن: خۆلناف بىر، قورىانى دان.
- خۆشكرەنتن: خۆشكرەنتن، خۆشكرەندەو.
- خۆشكرەندىن: خۆشكرەندىن.
- خۆشكرەنويچكاندىن: بىرتىيە ژ كەسەكى كو ھىچى بۆخۆ نەھىلىت بۆ نامانجەكى.
- خۆشكرەنچىرىن: بىرتىيە ژ كەسەكى كو جلك و بەرسىنگى خۆ دادرىنىت، خۆراكىشانا لگەل جلك دراندنا خۆ.

خۆل: ھندەك جاران لدوو خاكي تىت دىيىژن «خاك و خۆل»؛
 مەننا ۋەتەنى و مەننا گلىشىيژى قەدگىرىت: «خۆلى يى دىر
 و مزگەفتا بسەرى تە» "پەند"؛ «خۆلى يى گەورە مالان
 بسەرى ۋەر» "پەند"؛ «مستا خۆلى يى چۆزىرەكى» "پەند"؛
 «خۆلى بدەستى دەستداران ناكەقىت» "پەند".

خۆلەر: ھەلەمۆر، ھەلەمۆرە، خاكستەرى گەرم.
خۆلەمشكى: خۆلى (رماد).
خۆلەكەو: خۆكەوى (رماد).
خۆلاو: خۆلى و ئاڭ، زرك.
خۆلەپتى: خۆلى پىك، خۆلى يى گەلەك ھوور، خۆلى يى تۆز.
خۆلەژان: دەردەكە بچووكان دگىرىت ژبەر ئاخ خوارنى.
خۆلىگرتن: ماوۋە پىدان، بىن لىدرىتژ كرن (انتظار، مەلە).
خۆلەپتى: ئاخ د ئىكو دۆ ۋەركن. ئەڭ ۋاژەبە ژ دو پارچەجان
 پىكھاتىيە: (خۆلە + پتى: تراب + انف - رىغم
 على الانف-).

خۆل: زەمان، سەردەم.
خۆم: ئەز بخۆ.
خۆمال: تايبەت (خاص).
خۆمالى: مالى خۆبخۆ، تايبەتى (خصوصى).
خۆمانە: خزم، خۆمالى.
خۆمانە خۆمانە: خزم خۆمانى، كەس كەسانى، فەرق و جودابى.
خۆمات كرن: خۆمتكرن، خۆمراندىن، خۆمراندىن.
خۆناساندىن: خۆ دىيار كرن، خۆ ئەشكرا كرن.
خۆنىاس: مرۆقى ئەسلى.
خۆنەناس: بەدئەسل.
خۆنۆكرن: خۆنۆزەكرن، چاقى خۆ حولىكرن (دانا).
خۆناسىن: گەشتن، بلوغ و بالغ بوون.
خۆنواندىن: خۆئامادەكرن (استعداد).
خۆنمايى: خۆدىيار كرن.
خۆندىن: خواندىن، خوەندىن.
خۆندەقە: دووبارە خواندىن.
خۆندىنگاھ: خۆندىخانە، قوتابخانە (مدرسه).
خۆندەۋارى: زانىنا خۆندىنى.
خۆندەۋار: خويندكار، قوتابى (قارى).
خۆنقىس: جۆرە قەلەمەكە، خودكار.
خۆنىشاندىن: خۆ ئەشكرا كرن (تظاهر).

خۆشەھىلان: خۆدانەپاش.
خۆشەھىل: قەھىلۆك.
خۆشەچركاندىن: خۆشەنويساندىن، خۆشەلسكرن، ئابۆرى كرن.
خۆك: بەراز، ۋشەبەكى موشتەرەكە ماپەبنا كوردى و فارسى
 ھەرۋەكى بەراز ۋشەبەكى موشتەرەكە ئاڭ و اندا.
خۆكركرن: خۆكەركرن، بىدەنگ بوون.
خۆكەركر: خۆبى عەقل كرن.
خۆكۆركرن: لىبەرخۆ بىز كرن، تەمامى.
خۆكۆز: (۱) دلسۆژ (مخلص)؛ (۲) خودكشى، خۆئنتىحاركەر.
خۆكەر و خۆسەر: سەربەخۆ، ئازاد (مستقل).
خۆكوشتن: خۆكوشى.
خۆكوشتن: خۆكوشتن.
خۆكۆركرن: خۆ قەلس كرن (شحيح).
خۆكردى: سورشتى (طبيعى).
خۆرسك: سورشت (طبيعى).
خۆرسك پەرىست: (دەرى).
خۆرپە: شەوق، شەوقدار (الهام) خۆرپە كوردىترە.
خۆك: خۆك، خوك، بەراز، باج (خاۋه).
خۆگرتن: دۆمكرن، خۆراگرتن لىبەر ھەر كارەكى (ثبوت).
خۆگرتى: چەقىباي، راۋەستاي (ثابت).
خۆگىزىراندن: خۆپاشقەكىشان (ماتل).
خۆگىڭ كرن: خۆ توند كرن، خۆگىڭ كرن.
خۆگىڭ كرىد: خۆگىڭ كرن.
خۆگىڭ كرىد: خۆ خەشىم كرن.
خۆگىڭاشتن: خۆ شىداندىن، خۆ بەخىل كرن.
خۆگوشىن: خۆگىڭاشتن.
خۆگۆزى كرن: خۆ فېدا كرن، خۆ قورىان كرن.
خۆل: خاك، ئاخ.
خۆلى: خۆلەكەوى، خاكستەر.
خۆلى سەر: بىرىتتە ژ مرۆقى تۆرىن (بائس).
خۆلى سەرى: (بۆس).
خۆلىكى: بۆز دىزە.
خۆلى پىك: خۆلى پىك، خۆلەكەوى زىدە ھوور.
خۆلەكەوى: خۆلى، خاكستەر (رماد).
خۆلى پىتەر: خۆلى سەر، بەدبەخت.

خړته: کيټلانا عهردی هسکه کو هیتار باران لینه هاتی، نانکو کيټلانا بهری پهلینه.

خړته کيټل: کيټلانا عهردی بهری پهلوی و توڅکرنا وی.

خړکوک: جوان و خنجیلانه.

خړه خړ: خه رخشه، دهنکه که هنده ک جار ژ گه رووا مروڅی نشستی تیت.

خړین: دهنگی هه رخره خړه کی.

خړ و هژ: خړینا ب کومه ل.

خړشک: کرمی ناڅ فیقی بی چیدبیت.

خړچک: ترۆزی بی ناڅی.

خړپیک: هه فته بی پاشی زیپیکه.

خړتک: مه چه ک.

خړخړوک: میوژی قریوکه، بی که لک.

خړشه: نه وعه مافییره که.

خړار: جوالی مهن.

خړتک: پاشه روکا فیقی نه ویکو خودانی ده ست ژی بهردای و فه قیر بو خو ئیستفاده ی ژی دکهن.

خړش: داری بی بهر، ژنا نه زوک، میبری بی توڅ: «ترشکا ترشه، پری قرشه - میبری پیره، کابانی خړشه» "په ند".

خړیچ: ئیرش، خوریچ.

خړین: ناشته.

خړینی: ناشته بی (علی الریق).

خړینه: ناشوین، ناڅی گونده کی کوردایه لکوردستانا عیراڅی.

خړی: فه نویرا ژا دهڅی جوالانه.

خړاب: خړاپ، بهد، ویران.

خړابی: خړابی، بهدی، ویرانی.

خړابکار: بهدکار، ویرانکار، ویرانکار.

خړابکاری: بهدکاری، ویرانکاری.

خړک: هیره بهر، نه وه کو پرچه نگه کی بیت.

خړه بهر: روڅانه بهر، هیره بهر.

خړکه بهر: بنیره، خړه بهر.

خړکرن: کوڅ کرن، گردکردن.

خړکه له: خنجیلانه، جوان.

خړناکه: به چه که کیرووشک.

خړناش: دفن، کوردی به کی غه ریبه، هنده ک «کاول» ی بکار تین.

خپ: بی لڅه، دبیتن: «خپ که فته خه وی»؛ «خپ بوویه».

خپکرن: بریتیه ژ نه فه سپرکرن نانکو کوشتن.

خپکری: نه وه که سه کو هاتیبه خپ کرن و نه فه سپر کرن.

خپکه ر: نه فه سپر که ر.

خپوکپ: بی لڅه و حه ره که ت. دبیتنه وان توڅ وشه بیان جوته واژه.

خپلاک: خه سپال، که فن، هژ هژوک.

خپر: کولانا عهردی (حضر).

خپراندن: خه پراندن، هه لڅه پراندن، هه لکولان، هه لکولین.

خت: یان کت، وشه یه کی دهنگیه بو کر نه ده را پشیله ی.

خت خت: هه نه وه دهنکه.

ختیکه: ختکه.

ختگه: ختوکه.

ختوکه: ختینه.

ختوکه: ختوکه.

ختوکه: ختکی.

ختکی: بنیره ختکی.

ختوکه دان: قدقدانک فه کرن.

ختی: قدقدانک.

ختخته دان: قدقدانک فه کرن، نه ف بره واژه بیان هه می شه به کینه.

خدی: نارو و (شوق، رغبه).

خدر زینده: باس وه سا مه شهووره کو خدر پیغه مبه ر هیتا ساخه و نه مریه، به لی نا هیته دیتن و ناسین، له و بوره مروڅ دبیتن خدر زینده.

خدووک: خدی.

خدی: خودی، خودا، بزراقی نامیدی یان.

خر: هه می، تیکدا، گروڅر.

خرس: هرچ.

خرس ناباد: ناڅی گونده کی کوردانه لپار تیزگه هی موسلی مه عنا وی ناڅا هیا هرچ یه، بوره مروڅ بخره له تی دبیتن «خورسه باد»، ناتژی خسره و ناباده.

خرک: گری، داری گری گری.

خروسکه: خروسه ک.

خروسه ک: قوره به شه.

خرومان: نامرازه که کتیبان بی دشیدن (مضغط).

- خرین:** خرینه کی بهرده وام.
- خرنیفک:** خورنیفک، خورینک.
- خرتک و پرتک:** خرت و پرت، بریتسیه ژ هورده واله بیتت بهرنه کهفتی.
- خره ندۆل:** خه رنده دۆل، جوړه قیشاره که، خالی هندور، <کوردکاری بوویه.>
- خراو:** خراب، ویران.
- خراوی:** خرابی. ویرانی (لزاراچی گه لهک ژ عه شیره تیتت کوردی «ب» دبسته «و»).
- خروش:** گازی و قیری و هاوار و فریاد و شوژ و غه و غاییتت ژ که ربو تووره بیسه.
- خره ندۆل:** فرۆ.
- خرنگ:** ژنا جوان.
- خرنگه:** زرنکه (طنین).
- خرنگه خرنک:** خرنکه لدوو خرنکه ی.
- خرنگیتن:** خرنگینا بدوم.
- خرنگ و هۆز:** خرنگینا ب کومهل.
- خرچه نگ:** کیتفژاله، برجا سه ره طانی.
- خرمه خرم:** کره کرا خوارنا تشتی وهکی خیار و ترۆزبان بددانی: «خرم خرما خیار خوارنی»، «خرمه خرما ترۆزی خوارنی». دبیتنه خوارنا کو ده وار دخۆن، دبیتن: «خرمه خرما هه سپیسه جه هی دخۆت».
- خرام:** لق (فرع).
- خرکانه:** نه و کول و پیستق کو لسه ر و چاقی شیرخۆران تیتت.
- خریان:** ژ دین وهرگه ریان.
- خریایی:** ژ دین وهرگه ریایی.
- خراندن:** سه ردابرن، لختسته برن، ژ دین وهرگه راندن.
- خرویتله:** خوریک (جدری).
- خریشکه:** وهشهن، تۆفان (عاصفه).
- خرخچیۆن:** کابورس.
- خرفیای:** عه قلا سقک بووی ژ بهر پیری بی.
- خریکین:** کاروانه ی گریان، گریاژکه ل.
- خریکاندن:** گراندن (ابکاء).
- خریکه خریک:** گریانا ب دویت ئیک (مکرر).
- خریک و هۆز:** گریانا ب کومهل.
- خره تۆم:** خیره د (عقل).
- خرینگه:** خرنگینا خشل و زیر و بازان.
- خرت و خر:** شیل و بیتل (هرج مرج).
- خرمژ:** خورمایه ره سیای.
- خریخانه:** بینا گه نی، بینا عفونه تی.
- خرخ:** چه پگیتر، فه له ک.
- خرماشه:** نامرازه که جو تیار عه ردی پشتی کینانی پیراست دکهن.
- خرمچون:** هه ر چار پهل.
- خرمژ:** خرمخرما توند، خورما و میتوژ.
- خز:** لويس، لووس، حولی، تیل.
- خزیان:** حولیسیان، حولیسیکین.
- خزین:** خزیان.
- خزگه:** چی حولیسیکانی، هه شارگه هی ماسیان.
- خزم:** خیشاوه ند، خۆبی.
- خزم و غزم:** زفر (خشن).
- خزما تی:** خزمین، خزما یه تی (قرابت).
- خزه لان:** چی کو گه لهک خشیلوتکانی لیتیتته کرن.
- خزیم:** خه له که به که ژ زیری ژن دکهنه دقنا خو بو جوانی بی.
- خزیمۆک:** خه له که بی ده رگه یه.
- خزیمۆخزیم:** گۆرانی به کی کوردی جوانه.
- خزنده:** نه و گیانداره کو بزک خشکی دچیتته ری.
- خزمه ت:** کار.
- خزمه تکار:** نوکه ر، خولام، چاکه ر، کارکه ر.
- خزمه تکاری:** نوکه ری، خولامی، چاکه ری.
- خزمه تکهر:** خزمه تکار.
- خزین:** خه ر خه شه (هرج مرج).
- خس:** خويس، مرمراندن.
- خسخاندن:** فه هیلان (تسویف).
- خساندن:** نه م کیشان، نه میکرن (مخاتله).
- خستن:** ئیخستن (سقاط).
- خشیلوتکانی:** (تخلق).
- خشک:** زیقزیشه، هه زاری بی.
- خشت:** لهن، زه رگ، قالب.
- خشاندن:** لدوو خو کیشان.
- خشخشاندن:** (تسویف).
- خشپه:** حه ره که ته کی خافلانه یه.

خشپه خشپ: خشپه لدوو خشپه ی.	خلیف: سه له میتش.
خشپ و هۆر: خشپه یی ب کومهل.	خلیسک: جتی حولی.
خشپیلانه: خنجیلانه.	خلیکسانئی: خشپلوتکانئی (ترحلق).
خشتبر: لین بر.	خلیزانئی: خلیسکانئی.
خشتبوون: راست بوون، پریوون، مشتبوون.	خلیسک: کخسه پیقاز (قنار).
خشته: نیف شتیر.	خلیسکه: خلیسک.
خشتهک: خاپاندن، دبیتزن: «فلان کهس فلان لخشتهک بر»	خلینکه: زیلی پیزی، کیز.
(هشبه نه کوته مۆته لخشته بیهت).	خلچک: مروفتی خرچ و خاف.
خشتی: چارگۆشه.	خم: (۱) (دن الحمر) به لئی خوم درستتیره؛ (۲) ههش (نیله)
خشک: خشک، ههشک، وشک.	هندهک دبیتزن: کم.
خشکۆک: قه شهنگ، جوان، زیبا، قشت.	خمچی: خمکار، ئەو کهسه کارئی خمئی دکهت.
خشکۆکی: جوانی.	خمخانه: خانئی یی کارئی خمی تپیدا دکهن. بۆ عهردی ئاژاوه و
خشل: چهکی ژنان، ژ (خشر) ئ سوربانیقه کوردکاری بوویه.	فهاد تپیداژی بکار تیت، ههشخانه، مهیخانه.
خشخستراش: بریتیه ژ ناخفتنهکی بیان خه بهرکی کولسه رچ	خمخمک: کونه دفن.
ئه ساسا نه هاتیبته دانان و بیج بن بیت و باور پینه بیت.	خمخۆته: بین خمخۆته، که ره کیفکی (عفونه).
خشنده: خزنده.	خمخۆته یی: بین خمخۆته.
خفتان: کراس.	خم بهسهر: ههش بهسهر، کم بهسهر.
خک: قوتانهکی دژوار (ضرب مبرح).	خنکان: خنکیان، مرنا بته نگه نه فهسی.
خلفاندن: خاپاندن، قه هیلۆکی.	خنجیله: خنجیلانه، جوان، قه شهنگ، خشکوک.
خلانکه: خرخالۆکی مندالان (خلخال الاطفال).	خن: خنک، جوان، سپی، بوت (صنم).
خلبوون: خلۆل بوون، گریل بوون.	خنج: خنجک، خن، جوان.
خلۆله: زک قالا، زک خالی، ههش تشتی قالا.	خنه خن: ئەو کهسه کو تووشی کارهکی گرانبوی و ئەو ژئی
خلۆله کرن: هندورئی تشتی قالا کرن.	پیشه یه.
خلته: خلت ئەو تشته کو دکه فیهته بنی تشتی رۆن وهکی روینی	خنجکه: ریشه چۆنا بناز و دهلال.
دۆشاقئی و بیجگهی وانژی (تلپ).	خنکان: خه ندقین <کوردکاری تپدایه>.
خلت: خلت، دۆردهم، دۆردی.	خنکیایی: خه ندقی، مراربووی <کوردکاری بوویه>.
خلنزهه: کمکه، مارمیلۆک.	خنکاندن: خه ندقان، مرار کرن <کوردکاری بوویه ژ (خنق) ی
خلۆل بوون: زک قالا بوون.	عه ره بی>.
خلۆل بوون: خلۆلبوون.	خنک: خنک، سپی، په یکه، ته مهبل، هپیر (صنم).
خلۆرته: پارچه جلکه دادنینه سه ر پشتا دهواری لین زینئی.	خنک: بوت، سپی.
خولیک: ته رگ، ته رزه.	خنکخانه: بوتخانه (صنم خانه).
خلهخل: ئەول ریشه چۆنا مندالیه.	خنک په رست: سه نه م په رست. به لئی خنک یان خنک بزاراقئی
خلنگین: شه لین، له نگین.	ئاکره ییسا بۆ قه شهنگی و جوانی بکار تیت، ئەف مه عنا
خلینگه و بلینگه: بریتیه ژ رازهکی تایبه تی ناڤ کۆمه لهکی	دووما یی نیزیکی فارسی یه.
مرۆقان.	خودا: خوا ژ دو واژه یانه: <خود + تا: خود + آمد - یا - خو +
خلینه: خلیته، تیکه لدهر و شیلانکه ری ماستی (خباطه اللبن).	دا>، بخو هات.

توتنى: «جگهره خۆر خساره»؛ ۱۰) داپۆشېن: «بېنا گولان ئەم خوارىن» «بېنا مەمکان ئەم خارىن» "مقامەكى دېلاننى"؛ ۱۱) نازاردان و گەستن: «كېچا ئەم خوارىن»؛ ۱۲) شەرمكرن و فەھىتەسبون: «خەلكى بلمۆمان ئەم خوارىن»؛ ۱۳) نامە عقوول (برائە): «نەخوارى و لسمبيلان مەھى»؛ ۱۴) ئلحاح: «قان مرۆقان سەرى مە خوار ھندى دخوازن و دېيىن»؛ ۱۵) ب مەعنا گشتىبون: «ئەف بەند كە زىدە باى خوارديه»؛ ۱۶) ب مەعنا گەمار گرتن: «ئەف پىستەيە باش گەمارخوارى بوويه»؛ ۱۷) ھاندان: ئەف مرۆقە خرىچ خوارى بوويه و یرامەيە» يان «خورخوارى بوويه»؛ ۱۸) ب مەعنا تەنكىد و گۆتن: «من سۆندى خوارى ئەز لىقشە نام»، «من تەلاق خوارى»، «من قورنان خوارى»، «بەس سوند بخۆ».

خواروو: خوارى.

خوارەمرى: برىتتە ژ ئازاودى.

خواس: خوازۆك، سوالكەر.

خوازخوازۆك: خوازۆك، خواسۆك.

خوان: سفەرەيى خوارنى.

خواليگەر: ئاشپەز (طباخ).

خوی: خوی، خۆ، ئەمەك، نەمەك (ملح).

خویرى: مرۆقى سەرەرى، شەلاتى.

خوتيا: ديار، ئەشكرا (واضح).

خوتيانى: خزم (قرايه).

خوی چەشن: تامكر نا زادى بۆ زانينا تام و خوی و كەلېن و نەكەليناوى.

خويدار: ئاخفتنا لىجى خۆ.

خويدان: خويدانك، نامانى خوی.

خويدانه: خويدان.

خويدانك: خويدانه.

خویرتۆك: خویرتۆك ئەو عەرەدە كو خوی تیدا ددەنە سەوتىلى.

خویرتۆگە: خوی رتۆك، بەلى خوی رتۆگە كوردېترە.

خویز: زوقم، خویار.

خویزا: خوارزا.

خویش: خزم و كەس، فامېل.

خویشانى: خزمىنى، خزماتى.

خویگ: خودان، خاوەن.

خوا: بىرە خودا.

خوانەخوا: بقی نەقى.

خوایەرست: خوایەرست، خوایەرست.

خوایەرستى: باور بخویدى.

خوایتداو: خودى كەرم لگەل كرى.

خوایتداوى: خوایتداو.

خواجه: ۱) تاجر، ئاغایی بەندە، خاجە (مرشد)؛ ۲) خودانى بەندە. "مەولەوى" فەرموویە: «تو خواجهى منى، من كەمتەر غولام - پەى تو غولامم، باقى و السلام».

خواجه نشین: ھەر دو دۆشكیت راست و چەپىن دوكانى ژلايىن دەرڤە ئانكو جى رووینشتنا تاجرى.

خواخواست: قيانا خودى (ارادة الله).

خواداد: ئەو كەسە كو خودى كەرم لگەل كرى.

خوادان: (فضل) ئى خودى، دانا خودى.

خوار: كەچ.

خواریوون: كەچ بوون.

خواریوونەو: خواریوون.

خوارە: كەسى زكىن، مېشان ھەوتىن.

خوازكار: خودان دېەن (دائن).

خوازەست: بن ئەمر، بن دەست.

خوارەس: خوارەست.

خواركە: دوريايى گاميزەيى (خباطە حلزونیه).

خوارەمى: خوارەستى، بن دەستى.

خوارزا: خوشكەزا، بچويكيت خوشكى.

خوارزى: خوارزا.

خواردن: خوارن.

خوارن: (اكل): «خوارنا لگەل كورا خۆشە، بەلى ب ئىنساف» "پەند". خوارن بگەلەك مەبەستان ل كوردیدا - ھەرودەكى فارسى - ھتاىە: ۱) رى تېكەفتن وەكى: «رىكا مە لوى گوندى ناخۆت»؛ ۲) لىشتى پرسىن: «ئەم ھەر گر دخۆين و نابىن»؛ ۳) رەنېن و ھەلتراشېن: «ئەف ئاسنە ژقى ئاسنى دخۆت»؛ ۴) سستەمكەر: «ئەف مەزنانە مرۆقەخۆرن»؛ ۵) رىكبوون و خىفیان: «ئەف ھنچار و مژانەيە ژىك ناخۆن»؛ ۶) ئەحمەقى: «ئەرى ئەفە چ سەرە خۆرانى يە ھوون دكەن»؛ ۷) دلتنەنگى: «برات و بەس خەمان بخۆ»؛ ۸) قەخوارن: «مرۆقى ئارەقخۆر بى بەيايە»؛ ۹) ھەلكىشانان

خوین گهرمی: گهنجی خوین گهرم، مروقی خویدان وقار.	خوین: خون، خوین (دم).
خوینمژ: سته م کر.	خوینسه: خوینسار، زوقم.
خوین مژین: سته م کرن، زولم کرن.	خوینس: فه هیلوک، رازی.
خوین خوئی: خزمیت کوشتی (قرا به القتیبل).	خویناوی: خوینهلۆ (دامی).
خوینیه تی: خویناتی، خوینخویناتی. ئەف دهنگه ل کرمانجیا ژۆری و روژئا قایدا کیسه، مه گهر چهند واژه یهک نه بیته وه کی: خوئی، خویری، خویرک، خویدان، خویرافک، خانوخوئی.	خوینبایی: خوینبها (دیه).
خوایی: ژلایی خودیقه.	خوین بهردان: خوین ریتن. (فصد).
خواخوا: خواخواز.	خوین تال: خوین گران.
خواخواز: خودی خووا، محیی خودی (اهل الله): «خواخوا بوو هه می دلۆبی خوینتی - دهیزانی گهلپیک تشتی نه هینتی» "هه ژار".	خوین جمان: خوین لقین، بریتیه ژ بهاری کو خوین تیدا دلشیت.
خوان: خوانک.	خوین خوا: خوین خواز، ئەو مروقی که داخازی خوو بنهای دکهت (مطالب الدیه).
خوانک: قهرخه سینیکا خوینتی (سفره).	خوین خواز: بنیره خوین خوا.
خوان: هاتیه عهره بکاری کرن ژ کوردی و فارسی یی (و خوان کالجوابی و قدور راسیات). ئەف دهنگه ته غه ر ل کرمانجیا ژیری و موکریدا زۆر بکاره.	خوین خوازی: داخواز کرنا خودانی کوشتی خوینا کوشتی یی خو ژ کوژه کی.
خوی: خوو.	خوینخۆز: خوینزۆز، میروکوژ.
خویج: خووج.	خویندن: خویندن.
خویچی: خووچی.	خویندخانه: فیرغه، قوتابخانه (مدرسه).
خویس: خووس.	خویندنگاه: بنیره خویندخانه.
خویسی: خووسی.	خویندهوار: خوینده فان، خوندکار.
خویساندن: خووساندن.	خویندهواری: خوینده فانی، خوندکاری.
خویبایی: خووسایی.	خوینرژانن: خوین رژاندن.
خویسار: خووسار.	خوین رشتن: خوینرژانن.
خویک: خووک.	خوینرژۆ: میروکوژ.
خویل: خوول.	خوینرژۆی: میروکوژی.
خویلی: خوولی.	خوین ساره: بین دریز، نارام (حلیم).
خوین: خوون.	خوینساردی: بین دریزی، نارامی.
خوینگه: خوون.	خوین شرین: خوین شرین، دارسشک.
خوینگه: خوونگه. ئەف دهنگه د کرمانجیا ژیری پهیدا نابیت، رهنگه ژ بلدیلا ترکیقه هاتی.	خویندنهوه: فه خویندن، خویندنه فه.
	خوین کرنه کاسه: فتنه تراشین، ئاژاوه کرن.
	خوین کوژاندنهوه: خوین فه مراندن، ئاگر فه مراندن.
	خوینکهه: خوین بهردۆک.
	خوین گهرم: بریتیه ژ مروقی گهنج کو خوینا وی گهرمه. هه م دبیرنه مروقی گران و سهنگین.

د: نۆھمەین ژ تېپیت چەچەیی کوردیە کو بحسابا ئەبجەدی دبیته ژمارە (٤)، تېپەکی ساز و بیدەنگە.

دا: زۆر مەبەستیت هەیی: (١) «خۆ داپۆشە دا تە سار نەبیت»، «هەرە مەدرەسە دا عاقل بی!»، «وەرە بجینە ناقرەزی دا تری بخوین»؛ (٢) دکەقیتە پیتسا هەندەک مەسەدر و ناڤ مەسەدری دبیته پیشکۆ مەبەستە ژ بلندی بی بۆ نزمی بی دگەهینیت وەکی: دامالین، داھاتن، داقولپاندن، داچاندن، داچاچین، داچەقاندن، داچکالاندن، داچەراندن، داددراندن، دارەنین، داکیششان، دادۆشین، داوهراندن، داتراشین، داپۆشین؛ (٣) دەبیته (فعل ماض) تێپەر (متعدی) و مەعنا (عطا) و بەخشینی ددەت وەکی: «مام وەستای ئەفرۆ کتیبەک دا من»، «دونیا دان و ستاندنە»، «ئەفرۆ مرادی سەد دیناری من داڤە»، «دان و کەرەم نک خودی زۆر سپەهیه»؛ (٤) ب مەعنا دایک تیت وەکی: «ئەز و دا خۆ چوینە حەجی»، «دا من گەلەک ئەز دڤیم».

دائینان: ئینانەخواری، دەستپێدائینان.

دائێخست: کۆلان، ژۆر دا برنە خواری، کوور کردن (حفر).

دائیی: دایتی، دایەوی بزاراڤی کۆران و ناڤکۆرپیان لئاقیستایدازی هەر ئەو مەبەستەیه.

دائووست: ئاویران، هەلاویستن، (تعلیق).

داب: چەند داڤوتیسکەکە ژ موویج کلکا دەواران چێدکەن بۆ نیچیر کرنا تەیران و دبیژنی: داو، داب، دام، داڤ تۆر.

دابارین: وەشيانا جاندبەرانه بۆ سەر تێشەکی، ژۆردا بارینا بارانێ ژۆر دا بەرخوار بوون.

دابیرین: دوو تێشان ژێک دابیرن، جودا کرن (غصب).

دابیرکرن: پشک کرن، بەش کرن.

دابیرانێ: یاری بەکی کەڤنە ناڤ کوردا، برانێ، داوداڤ.

داپەرین: دراندن و داکیشانا تێشەکی بۆ بەرەخوار.

دابیران: بنێرە دابیرن.

داباش: ئاخفتنا سەر تێشەکی.

دابهزین: پەیا دە بوون.

دابهزین: خۆ راکێشان بۆ شەری.

دابهزاندن: ژ دەواری ئینانە خواری، پەیا دە کرن، رەڤاندن، چیز کرن.

دابۆزین: سەر رابۆزین، بەرپابۆزین، بەرەخا هەلبۆزین.

دابهستی: دابهستە، دەرماڵە، بەسلە مە.

دابهلانندن: دابهلعاندن، دعوا بران.

دابیژان: دابیژتن، دابیژین، دابیژ کرن، دابیژ کردن، دابیژ.

دابیژ دابیژ: کون کون، کونیت مەزن.

دابیئان: دابهستن، گرتدان.

دابیئن: ئارام، کەھی.

دابیئن کرن: کەھی کرن، ئارام کرن، کەرتی کرن، مەزاختن.

دابهستن: گرتدان و پەرودە کرن.

دابیئن بوون: گەرتیبوون، کەھی بوون.

دابهزینان: دابهزین، خۆ بۆ شەری هەلکێشان.

داپاچین: هەلپاچینا داران بۆ بەرەخوار.

داپەچین: بەرێشە کرنا پاری بۆ بەرەخوار.

دابهچین: بنێرە دابهچین.

دابهچ: قوبتەدر (بلاع).

دابهزنین: داپاچین.

دابهزندان: ئاڤرەشاناندا سەر تێشەکی، بڕینا دارا بۆ بەرەخواری. داپهزنین.

- داپير:** دايكا داين، دايكا بابي.
- داپيرۆشك:** جالجالوكة، داپيرۆكه (عنكبوت).
- داپچراندن:** بڼيږه داپچرڼ.
- داپژاندن:** بڼيږه داپه رژاندن.
- داپسكيان:** پسيوونا مريشكي بۆ ديكلي، داتسكيان.
- داپسيان:** بڼيږه داپسكيان.
- داپلوخان:** سوټن.
- داپلوخيان:** داتوليان، هلهليان.
- داپلوخين:** بڼيږه داپلوخيان.
- داپوشان:** نخافتن.
- داپوشين:** داپوشان، څه شارتن.
- داپه رين:** خو هافيننه خواري بله ز.
- داپيچان:** رامالين، دامالين، راپيچان، وه رپيچان.
- داپيرك:** ژنا كو لهر ژنيت بچووك دين رادوه ستيت (مولده)، بۆ ژنا فريوكه رژی تيته گوتن.
- داپه رين:** تيبه ر بوون، ده ر باز بوون: «ژ نافي تيبه ر بووم».
- داپروژقاندن:** داپروژقاندن، داپروژقيان، داپروسقان، داپروقانن، داپروسقيان، داپرووتاندن، داپروچاندن، څه روچاندن، څه روچكاندن.
- داپريان:** رشتن، بژاندن، رژاندن، بژيان.
- داپلوستاندن:** داپلوسان، داپلوستق، داپلوسين، داپلوסקاندن، داپلوسكانن، قازره رن كرن، دارويچاندن.
- دا تراشين:** هه ل تراشينا تشته كي بۆ لاي ژيري.
- دا تراشاي:** دا تراشاره.
- دا تاشاين:** تاشينا تشته كي سه ر به ر خوار.
- داتسيان:** داتسان، داتسين، داته پكين، داته پين، ته پكين، نرم بوونا خاني لهر چه ميانا كارپته ي.
- داتليشيان:** داتليشان، كه لاشتن، شه قبوونا تشته كي سه ر دريژي ي، كه لاشتن.
- داترووسكاندن:** ترساندن، ره قاندن، ترويسكاندن.
- داترووسكان:** ترسان، ره قين، ترويسكان.
- داته قاندن:** راته قاندن، هه لپه راندن، زوو كو تايي بكاري نينان.
- داته كاندن:** داکوتان، دا قوتان، ته كان.
- داته كيان:** بيدراڅ و كرتان (افلاس).
- داته ميان:** ټه و كه سه كو بن خه مانڅه بووي هه روه كي ناڅ ته م و دوو كيلي.
- داته مين:** بڼيږه داته ميان.
- داته:** داد، بنياتا و اتا قی په يقی بدامانا ياسا (قانون) هاتيه د ټاويستادا ناڅي به شه كي ل ټاويستايي څه-ديو-داته برا مانا ياسا دژی دتوا. (عداله).
- داته رنام:** دهفته رنام، دهفته رناڅ (سجل الاسماء).
- داتا:** دان (عطاء).
- داچاندن:** توفه اڅين و چاندنا عه ردي چ بدخل و دانه و تيله و چيدار و دره خت: «من زه قی يي خو داچاند».
- داچينه:** دانانا گه له ك تشتيت جۆر به جۆر لسه ريه ك.
- داچريان:** داچزان، چزاندن، داغكرنا بئاگري، پيڅه دانان دوپشكي.
- داچينهر:** چانديكه ر (زارع).
- داچه قاندن:** چكلا تندن.
- داچين:** څه چينا قورڼ يان تشته كي دي ټه گه ر درپاي بيت.
- داچورپان:** هسكيوونا شيري يان ناڅي بسه ري خو.
- داچورانن:** دوشينا هه يواني هه تا هسكيوون و چۆر ه ي برياني.
- داچه كيان:** داچه كان، به رو به رسنگيت ناريك و هه لوه شايي.
- داچه سپاندن:** پيڅه نووساندن، پيڅه نان، شان و مل ناليسه نك.
- داچه ميان:** خوچه ماندن، چه ميان، داچه ماندن، چه ماندن.
- داچه كان:** بڼيږه داچه كيان.
- داچه كين:** » »
- داچه كاندن:** » »
- داچون:** داچون، رووچون (خف).
- داخ:** داغ، كوڅان، مخابن، تشتي گه رم (كي).
- داخدار:** كه سه ردار، كوڅاندار، دلته نك.
- داخرياي:** داخراو، داخرياغ، پيڅه دايبی.
- داخزان:** داخزيان، ترازان، ترازيان، ژگه ه چون، داخشان.
- داخزين:** داخزان، داخشين.
- داخست:** پيڅه دان، گرتن، دائيخستنا ده ركه ي.
- داخكرن:** داخكرن، شاراندن و گه رم كرنا تشته كي.
- داخكرياي:** داخكري، داخرياغ.
- داخكراو:** پيڅه دايبی، سوتي (مفلوق).
- داخ له دل:** كوڅاندار.
- داخه كم:** خي به جه رگم، داخي گرانم، داخي داخ، داخ و دوخ، مخابن.
- داخگه:** جي داغكرنا په زي، داخواز.

داخواز: ئاره زوو.

داخوازی: خواستن (رغبه).

داخوازیگەر: ژن خاز، ژن خواز، خواستگار، ئاره زووگەر.

داخووپان: داچۆن، هورکومپن، ههرفاقتن.

داخپاندن: راخپاندن، داخشاندن، کیشانا ژ بلندی ییج بۆ نزمیی.

داخپان: داخشیان، گپیل بوون بۆ سه ره به ره خوارئ.

داخپای: خریاگ، هاتیبه خپاندن، بلندی بۆ نزمیی.

داخشیای: بنیتره داخپای.

داد: عه دالهت، لئاقیستایدا (دات) هاتیبه ئه فه تشتهکی جاریبه گه له کجار لزمانی کوردیدا «د» و «ت» پتیک تینه کۆرین وهکی: (تین: دین)، (تکته: دکته)، (ئه وید دی: ئه ویت دی). قانون، خووشده، سکاله، هاوار تیکرن (استغائه).

دادار: ئافره نده، خووشده، راست.

دادان: عه دالهت به رپاکه ر یان عه دالهت به رپا کرن، زانینا ریکا داد و عه داله تی.

داد ده: عه دالهت به خش.

دادهرس: عه دالهت پرس، ئه و که سه کو د هاوارا عه داله تی تیت و جی به جی دکته: «کهس بدادا مه نه پرسیت، گله ه و دادئ چکهت؟ - تنه بت دادره سه ک بیه هووده فه ریادی د چکهت؟» «جزیری»، گه که شتتا دادئ دادخوازان.

دادگا: داداگا، دادگه، جهی دادی.

دادگاه: بنیتره دادگا.

دادگه: = =

دادهر: دادکه ر (قاضی).

داد و فریاد: قیرو هاوار.

دادنامه: (عرض حال)، (دادانامه یی برپاری دادکه ی: ورقه قرار المحکمه).

دادسهر: بنیتره دادگا.

دادئ: دایک، دایکئ.

دادان: ئه ف واژه یه بگه له ک مه به ستان هاتیبه: (۱) دانه کار، وهکی: «ته نووردان»؛ (۲) مه جاز بۆ هپرش برنج وهکی باشیگه ی دادا سه ر مریشکان: «ئه فرۆ مه دادا برنج و گۆشتی».

دادبه خش: دادهر (غفور، عادل).

دادپیداد: عه دالهت نینه عه دالهت.

دادبهر: سکاله کهر (متشکی).

دادبه ره ره: عه دالهت خودانکهر، عه دالهت جی بجی کهر.

دادبه ره ری: عه دالهت به رپاکرن (سیاده العداله).

دادریان: ژۆر دا بۆ خوارئ دریان.

دادریای: دادریاگ، لسه ریقه هاتیبه دراندی بۆ خوارئ.

دادرداد: زیقال زیقال.

دادنوس: نوسه ری داد (کاتب العدل).

دادنقیس: بنیتره دادنوس.

دادۆش: مال کۆمکه ری بحیله، ئانکو خه لکی داددۆشیت و مالی و خۆت.

دارئالینک: لافلاش، لاو لاو.

دار: بۆ دره ختی تیت، بۆ دار دهستی تیت. دبیته پاشکۆی ناچی مه به ستی فاعلیه تی دگه هینیت وهکی: «مالدار، کلیدار، دهفته ردار، دیندار، دهیندار». «داری ژ بنی نه بره» "په ند"؛ «داری خوزیان بیج به ره» "په ند"؛ «داری تۆره ژ به هه شتی هاتیبه» "په ند"؛ «داری دین خودا دبریت» "په ند"؛ «دارا ئازادی بخوین تینه ئاقدان» "په ند"؛ «دونیا وهکی سیبه را داری به» "په ند".

دارا: خودان هه یی، دهوله مه ند، ناچی پاشایه کی ئیرانی به.

دارایی: سه رمایه.

دارپی: دارته قینه، دارکۆکه، دارکۆلینک، بۆ که سپۆدارا برین ژی تیتته گۆتن (ئه فه بته نی حه قیقه ته ئه ویتدی هه می مه جازن).

دارهبازه: داریازه، داریهس، داریهست، داریهسته، دارته رم (نعش). داریهست و دابهس هه م دبیتنه وان ته خته داریت کو به تنا لسه ر وان رادوه ستن.

داریهستی توتنی: ئه و دار و تیره که نه کو په لکیت توتنی لسه ر ریزدکه ن.

داره بن: داری بيمۆکی.

داریه ندۆخین: دارکه دۆخینی پتیه قاییم دکهن و د مالدوخینی هه لدکیشن و دۆخینی ل دوودچیت. ئه و گۆته ژ سی واژه یان پتیه هاتیبه: «دار + به ند + دۆخین» ئانکو داری به ندی دۆخینی.

داریتره: داری بیتر، کورسیکا بیتر، داره کی شقان لسه ر دادنیشیت و سه ری مه ر و بزنان بۆ بیتریشانی یان هه ر په زدۆشه کبیت دکریت.

دارکوکھ: دارکوب، دارتہ قینہ، دار کونکہرہ، ئەزمانی دریتز دارکوکئی سہری خودانیہ۔ پەند.

دارکوب: دارکوکھ، تویا دارکوکھ یە.

دارشکینک: دارتہ قینہ، دار کونکہرہ.

دارچین: تیفلی دارەکی تام و بین خۆشە ژ چینی تیت.

دارو: دەرمان.

دار و دەرمان: ئەف وشە یە لئاقیستایدا ہاتیبە ب مەعنا دار و گیاییت کو دەرمانان ژئی چیدکەن.

دارووخانہ: دەرمانخانہ (صیدلی).

دارووساز: دەرمان چیکەر، دەرمان فرۆش.

دار و دەستہ: دەستہکە مرۆف، رۆتیم (زمرہ).

داروغہ: داروخہ، بەرپرسی پاسەفانیت شەقی (ت).

دارپاچ: داسک، داسکا داپرینی.

دارووفرۆش: دەرمان فرۆش.

دارہ: داسی دوورنہی <بزاراقتی شەبەکی>.

داردینک: داردینک ب سە مەبەستان ہاتیبە: (۱) ہندەک داریت برینہ و دووتانہ و ژ بنیقہ ئیکتسانہ بنی وان دکەنہ عەردی و چۆلی و ریبسی و ئالقی دکەنہ ناھ دوو تابیبا وان و مەر و مالات زستانن ئالقی پاکژ دخون ناکەفیتہ ناھ قور و ئاشی؛ (۲) دارینک چالہ ویناسە یە کو خوارنی بۆ دکەنہ تیتدا؛ (۳) داردینک ئانکو دار دەن دارەکە وەکی کورسی بی دەنان دکەنہ سەر.

دارستان: جەنگەل.

داری: جۆرہ رانیخەکی جوانہ.

دارشاخ: سەرکۆنہ، سەکوٹ، تەپەسەر.

دارشاخکرن: سەرکۆنہ کرن، سەخەر لیبرن، بی ریز کرن.

دارشاخکری: پاشقەبری، سەرکۆنہ کری، بی ریز کری.

دارشاخکەر: پاشقەبەر، سەرکۆنہ کەر، سەرکوٹکەر، بی ریزکەر.

دارتاش: درودکەر (نجار).

دارتاشین: درودکەری (نجاری).

دارتیل: ئەو ستوونەنہ کو تیلیت کاریج و تلفونئی لسەر رادبۆرین.

دارجگەرہ: دارجگارہ.

داریوش: ناقتی چەند کەسانہ شاہیت ہەخامەنشیان.

دارزیان: دارزین، داریان، تولیان، کەنی بوون و ہلہوریان.

دارژیان: دارژین، دارژان، دارشتنا بارانی، یان ناقتی زا دا رژیانا مرۆفان بەرەخوار وەکی تیرشی.

دارژاندن: دارشتن، رشتن.

داریتی: داریتی (مصوب).

داریتن: داریتن.

دارسیان: دابەرزین، پەلەماردان.

دارتیگہ: دارتیگہ، جہی ئاھا پیس، قالب.

دارقلۆتک: سیخکیت داری کونجی یان توتنی کو د عەردیدا دەمین.

دارتەفن: داریت کو تەفن پین تیتہ کرن.

دارپشتہ: داریتی.

دارپەن: کۆمکرن و برن، مالشتن، دبیتن: «دارەنینا بیستانی، دارەنینا بیدەرئی، دارەنینا تشتی لەہردئی، دارەنینا پیستی» (تقشیر).

داروجان: دانەویلەبەکە ناھ برنجی شین دبیت، دندکیت وی ژ گارسی ہویترن.

دارویجان: داروجان.

دارویچاندن: دارووجکاندن، قازەرہ کرن، بۆ دەسن وەرینا مالی خەلکی ژئی بکار تیت.

دارویچکەر: چەپاولکەر، قازہ رەنکەر.

دارۆ: ہەبە، وی ہەبە، ہەبە یە، مالک.

داردەغان: دەرہدەر، باژیلہ داردەخان، دەر و داخان.

داردەغان کرن: دەرہدەر کرن، ئەسلج وی (دەروداخان) ھ.

دارین: تشتی ژ داری چیکری، چالہوینا سەگی.

دارکئی سەری: شانہ، شانگ، شە (مشط): «دارکئی + سەری».

دارژمیر: بەرپرسیاری سەرژمار کرنا پەزی: «دار + ژمیر».

دارسان: دارستان، جەنگەل.

دارستان: بنیترہ دارسان.

دارەقان: داری و دارفرۆش.

دارک: بۆ دارک و چیلکیت ہور تیتہ گۆتن.

دارکاری: لیدانا بدارا، جلدہ لیدان.

دارکرن: داربرین.

دارکنیر: دارعەندەکو، ژ دو واژەیان پیکھاتیہ: «دار + کنیر».

دارشەقین: کاشۆ.

داری قەپانی: ئەو داری کو قەپانی پین بلند دکەن: «داری + قەپانی».

دارک بڑیر: ئەو کەسە کو دارکان لئاف میویژی یان توتنی ہەلبژار دکەت.

دارکوکھ: دارکوب، دارتہ قینہ، دار کونکہرہ، ئەزمانی دریتز دارکوکئی سہری خودانیہ۔ پەند.

دارکوب: دارکوکھ، تویا دارکوکھ یە.

دارشکینک: دارتہ قینہ، دار کونکہرہ.

دارچین: تیفلی دارەکی تام و بین خۆشە ژ چینی تیت.

دارو: دەرمان.

دار و دەرمان: ئەف وشە یە لئاقیستایدا ہاتیبە ب مەعنا دار و گیاییت کو دەرمانان ژئی چیدکەن.

دارووخانہ: دەرمانخانہ (صیدلی).

دارووساز: دەرمان چیکەر، دەرمان فرۆش.

دار و دەستہ: دەستہکە مرۆف، رۆتیم (زمرہ).

داروغہ: داروخہ، بەرپرسی پاسەفانیت شەقی (ت).

دارپاچ: داسک، داسکا داپرینی.

دارووفرۆش: دەرمان فرۆش.

دارہ: داسی دوورنہی <بزاراقتی شەبەکی>.

داردینک: داردینک ب سە مەبەستان ہاتیبە: (۱) ہندەک داریت برینہ و دووتانہ و ژ بنیقہ ئیکتسانہ بنی وان دکەنہ عەردی و چۆلی و ریبسی و ئالقی دکەنہ ناھ دوو تابیبا وان و مەر و مالات زستانن ئالقی پاکژ دخون ناکەفیتہ ناھ قور و ئاشی؛ (۲) دارینک چالہ ویناسە یە کو خوارنی بۆ دکەنہ تیتدا؛ (۳) داردینک ئانکو دار دەن دارەکە وەکی کورسی بی دەنان دکەنہ سەر.

دارستان: جەنگەل.

داری: جۆرہ رانیخەکی جوانہ.

دارشاخ: سەرکۆنہ، سەکوٹ، تەپەسەر.

دارشاخکرن: سەرکۆنہ کرن، سەخەر لیبرن، بی ریز کرن.

دارشاخکری: پاشقەبری، سەرکۆنہ کری، بی ریز کری.

دارشاخکەر: پاشقەبەر، سەرکۆنہ کەر، سەرکوٹکەر، بی ریزکەر.

دارتاش: درودکەر (نجار).

دارتاشین: درودکەری (نجاری).

دارتیل: ئەو ستوونەنہ کو تیلیت کاریج و تلفونئی لسەر رادبۆرین.

دارجگەرہ: دارجگارہ.

داریوش: ناقتی چەند کەسانہ شاہیت ہەخامەنشیان.

دارزیان: دارزین، داریان، تولیان، کەنی بوون و ہلہوریان.

دارژیان: دارژین، دارژان، دارشتنا بارانی، یان ناقتی زا دا رژیانا مرۆفان بەرەخوار وەکی تیرشی.

دارگهز: دارئ کەزئ (شجره الطرفاء).
دارمال: مشت.
داره‌داره: (١) ئەول ریتقه‌چۆنا مندالیه؛ (٢) مقامه‌کا کوردیا کەقنه.
داره‌ت: تەنگ و چەلمە مە (مأزق).
داره‌را: هەلاش، هەلاشخ، سەربانی، شەقلەران، هەلاشپران.
داره‌ره‌ش: داربه‌ناف، داربه‌ناو.
دارسە: بنیپە دارکۆکە.
داره‌شینکە: مۆزکاشین.
داریلانک: گولە‌کا جوان و بێنداره، لۆزان هەیه.
دارمەشک: ناودۆک، دارئ مەشکین.
دارخورما: داری خورما.
دارقەسپ: دارئ قەسپین.
دارکیش: دارفۆش، شەخرە‌کیش.
دارکیشی: کارئ دارکیشانی.
دارفۆش: ئەو کەسێ دارا دفرۆشیت.
دارفۆشی: فرۆتتا دارا.
دارچاندن: چاندنا داران.
دارشەق: دارئ مرفۆقی شەله.
دارشەق: رشەق، ریتە.
دارکە‌پێچان: شەخسێ بکنجێ.
دارو‌غە بازار: زێرە‌قانی دوکانان (ک. ت).
داری: ژێرهاقیژ، رایبێخ.
داره‌نه: هەر چار پارچە دارپت تەقنی: «دار له دار دگه‌رپتە‌وا - دار ژ داری پاشقە دجیت» «مە‌تە‌لۆک».
دازپاندن: خۆه‌لپیشان، دازپان، دازریان، خۆه‌لکیشان بۆ پەله‌مارکرن.
دازپان: دازپان.
دازپیان: بنیپە دازپان.
دازنێن: فەلساندن، هەلزاندن.
داه‌زاندن: لفاندن، کەنه‌ ناف قالبی.
داس: داسی دوورنە، داسی دارپینێ. واژه‌یه‌کی کوردی - فارسیه.
داسخاله: داس کاله، داسوله، داسولکه، داسکی گیادروونی.
داستان: ئەفسانه، چیرۆک، دیرۆک.
داستانپێژ: چیرۆکپێژ.

داستانی: زانایی داستانان.
داسپارتن: تەقوایی لیکرن، راسپارتن (توصیه).
داسمال: هەلدورینا گیای سەر عەردئ بداسکین.
داسنی: ئییزدی، وشە‌ی داسنی زور کەقن تره‌ ژ وشە‌ی ئییزدی ئەف وشیه‌ د ناف ریگ فیدا هاتیه.
داسن: داسنی: «کوریت داسن به‌ولن رەنگی هەورا» «بابه‌راخ».
دبیتژن: داسن، ودیسن، ژ وشە‌ی (مەزده‌یه‌سنی) هاتیه‌ وه‌رگرتن. «هەسەن عەمید» دبیتژت: مەزده‌یه‌سنی مورە‌که‌به‌ ژ سێ وشە: (١) مەزب مە‌عنا مەزن (بزرگ); (٢) زدا ب مە‌عنا دانای بی هەمتا; (٣) به‌سنی موشته‌قه‌ ژ «یه‌سنه» ب مە‌عنا (پرستش) یا (ستایش) و مە‌عنا‌ی بی بگشتی دانای بی هەمتا ستایشه.
داسن: ب مە‌عنا طالب و خواستگاره. دبیتژنه‌ کچا کو خۆشتگاریت وی هاتین: «داسنیت تە هاتن»، خوازگین.
داسی: داسوو، داسوی، گیایه‌کی قلیچ‌گذار و زقره‌ وه‌کی جۆیه.
داسه‌کنین: ئۆقره‌ گرتن، ئارامبون (ک، ع).
داس: ستره‌نج یان به‌ری ستره‌نجی، تە‌نوور، کورئ ئاسنگری.
داسی: تە‌نوور، به‌لج و اژه‌یه‌که و به‌ره‌ف بێن کورت بوونیتقه‌ دجیت وی هاتیه‌ غەریب کرن، بکار ناهیت مە‌گەر به‌ه‌قالیا واژه‌ی ویشی، دبیتژن: «ئەم فە‌قیرین بۆخۆ دچینه‌ ویشی و داسی‌یی»، ویشی: خرکنا گولیت ده‌خبله‌ و داسی: تە‌نووره‌ نانکو بۆخۆ ویشی‌یی دکەین و دچینه‌ سەر تە‌نووران.
داسبه‌داس: به‌رک ببه‌رک، ئیک بئیک، به‌رانبه‌ر.
داشت: هیتلان، هیتلانا په‌زی می بۆ زیده‌یی‌یی.
داشتن: داشوشتن، شوشتن.
داشوشتن: داشورین.
داشورین: بنیپه‌ داشوشتن.
داشتی: جلکێ کار پین کری (مستعمل).
داسیار: کابانی، کابانیا مالی. ژ دو واژه‌یان پیکه‌هاتیه: «داس + یار: خودانا + داسی»، تە‌نوورقان.
داشکاندن: داگیراندن، پاشقه‌ برن، پاشقه‌ لیدان، داشکانده‌ بۆ گەله‌ک مە‌به‌ستیت حە‌قیقی و مە‌جازی بکار تیت، بۆ وینه: «مە‌ دوژمن پیاشقه‌ داشکاند»، «وه‌رازی ناف لسه‌ر مە‌گرت و تو داشکانده‌ سەر برنجی»، «په‌زی داشکینه‌ نه‌چیتته‌ ناف زینان»، «فەرهاد هیترا خورت و لسه‌رخۆیه»، «به‌لج نه‌ریمان وی پیربووی و داشکە‌ستی».

داستان: ئەفسانه، چیرۆک، دیرۆک.
داستانپێژ: چیرۆکپێژ.

- داشيار:** تهنوورفان.
- داشته:** داشتي.
- داشيلان:** تيكهلدان.
- داشو:** برايې مهزن.
- داشي:** خووشكا مهزن.
- داشك سان:** تاشكستان، كانگه يې بهرده ناشي.
- داشلاڼه:** قوتايې يې تاييني يې فهلان، دهشلاڼه يان بهشلاڼه ژي هاتيه.
- دافرانډن:** ههلفرانډن.
- دافرين:** ههلفرين.
- دافسين:** پسيوون، داپسين كورديتره.
- دافسكانډن:** چيزكرنا ټيكي، چيزانډن.
- دافرهقان:** دافرهقيان، دافرهقين، دافهرتان، دافهرتين، ليدان و داوهشانډن، راوهشانډن، داقوتان.
- داث:** داو، دام، داب.
- داثدوژ:** ديلهوار، ټوكهسه تشتي وهكو داثي بيبنت. «داث + دوز»، «داث + ديتي»، «داث + بين»، يان كهسي داثي ددوريت.
- دائهگي:** ټارهزوويهكي دژوار و ټاگرين (ميل، رغه).
- دافچيان:** كاشل بوون، خراب بوون، ويران بوون، ههرفتي، ههرفتن.
- داث فهدان:** داث فهنان.
- داثداث:** تاتا، چين چين، تيل تيل.
- داث فهدير:** دافهدر، مروقي تهلي فهداي، حيلهكهر، پروو ديبين: «فلانكس دافه ديريويي» (قهيدكا ناڅ چاڅي وي قه تيايه) و يان ديبين: «دافهدير بووي (كلكا وي ل چهنده تهليند دا قه تيايه).
- دافرتيان:** بڼيره دافرتيان.
- داث و دوز:** ټهف رسته يه ژ دو واژه يان پيکه تيايه: «داث + دوز» ټانكو داث و دوورين (الخيطة و الخياطه) چكو دوز ب مهعنا دووريار هاتيه وهكي ديبين «پينه دوز» (رقاع).
- دافزيانډن:** تهبقانډن.
- دافويان:** دافويان، تهبقيان.
- دافورانډن:** قهخارنا تشتي روڼ هه تا خلاس بوون.
- دافرانډن:** شكانډنا تشته كي بو لايي خوار.
- دافولپانډن:** دافولپانډنا تايي داري، قهقرانډن، داگيرانډن.
- داقوتان:** داكوتان، ههلهته كانډن، بو سنگقوتاني ژي تيت.
- داقورچانډن:** بهلانډن، قوتيدان، بهلعانډن، شووتك ژ برساشدانډن.
- داقوچانډن:** چاڅ قوچانډن، چاڅ نقانډن، گوهي خو نه دان.
- داقوسانډن:** برينا هريې يان موويي يان قوسانډنا سهري خو.
- داقهلشيان:** دهره ز برنا سه دريژي يې.
- داقهلشانډن:** شهق كرن لسهر دريژي يې.
- داقرتانډن:** گرانډن (كسرالشيء بالاسنان).
- داكو:** داک، دای، دايك، دالگ، دهيك، دي.
- داك:** بڼيره داکو.
- داكرن:** عه مبار كرن، پركرن، ههشانډن، كرنه ژور.
- داكري:** پركري، بژور ټيخستي.
- داكروپانډن:** نخافتن «واژه يه كي زازايي يه».
- داكوتان:** داقوتان، ههلهته كانډن، سنگ داكوتان.
- داكوژانډن:** قهمرانډن.
- داكيشان:** كيشانا تشته كي بو بهره خواره قه.
- داكسيان:** ټارامبوون، هه ندریان، ټوقره گرتن.
- داكسيای:** ټارامبووي.
- داكرانډن:** جهم كرن، كترانډن.
- داكرتانډن:** كرانډن، قرتانډن (قضم).
- داكهفت:** لكيمييدان، لاوازبوون و پيري: «فلان ژ حالې خو دا كهفتيه»، «تو ژ پيري داکهفتي».
- داگرتن:** دهست بسهر داگرتن (احتلال).
- داگيركهر:** ټهو كهسي دهسته هلاتدار كو بستهم عه ردهك داگير بكهت، ديبينج داگيركهر، كهله گايي (استعمار).
- داگيرسانډن:** ټاگر ههلكرن، بريتيه ژ فتنه ههلكرنيژي.
- داگرانډن:** هيرانا بدهستاري.
- داگرتي:** پربووي ژ مروقي دزكي خوداناڅا، كيندار (متكبر).
- داگر:** هه مي لاياب خو قه گر (شامل).
- داگ:** دان (كرم).
- دالنگ:** ياسا، قانونون.
- داليت:** داريهست، دالوت.
- دالاهي:** ټهف وشه يه دو مه بهستان ددهت: (۱) مهعنا هيتي ژي كرن: من چهنده هيتي و دالاهي ژي كرن؛ (۲) ب مهعنا مننهت دا نانه سه.
- دال:** (۱) ناڅه بو ټهف تيبا كو ټه لسهر دئاخفين؛ (۲) ټه لهو

دالان: کولان، ديليز.	دالان پيس: به دښه خلاق، حيز، دههمه ن پيس.
دالاش: بنپړه دال.	دامان پيس: به دښه خلاق، حيز، دههمه ن پيس.
دالانی: تارمه يې لهنداڅی دهری.	دامان: رامان، هزرکرن.
دالاندر: دالاندار، زيرهقان، دهرگهقان.	دامای: خه مگين، دامایگي (حزین).
دالوت: بنپړه دالیت.	دامانه: دانگي چيای، دانگي گری.
دالاندورپ: ژنا لاواز و چيلازوک.	دامنه: بنپړه دامانه.
دالبون: لاوازيبون.	دامين: بنپړه دامان.
دالده: سه رپه رشت، کابانی، پاريزکهر.	داماک: بنپړه دامای.
دالدهدان: پاريز ليکرن، (حمایه) ليکرن.	داماگی: » »
دالدهيتان: داخوازا پشتيشانی ليکرنی.	دامالين: مالشتن.
دالک: دایک، دای، دئ <بزاراڅی بهر مه قلووبی>.	دامالیایی: مالشتی.
دالیه: لسهر هر بیست وهزنه، یان بیست علیه دهخل پيښ بو هشیار کرنی و زهبتا حسابی دبیژن دالیه، گافا گهشته بیستی دبیژن: دالیه.	دامالیایگ: دامالیایی.
دالیستان: نالیستان.	دامرکاندن: تکان لڅودان بو رابوونتی.
دالنگين: دالنگیان، دالنگان، داگيران، شهل بوون.	دامه زران: دامه زریان، ناماده بوون.
دالنگانندن: داگيراندن، لهنگه ر کړن.	دامه زریان: بنپړه دامه زران.
دالنه قانندن: هه لاویستان، لف لقانندن.	دامه زرانن: دامه زرانندن.
داله دالک: نانکو داپیر.	دامه زرانندن: ناماده کره، حازرکرن.
دالگوشت: لاواز و چيلازوک.	دامهل ناغاسی: بنپړه دامه لاغاسی.
دام: داب، داو، داف، گه شتنه خلاسیا ماکیت سه تره نجی.	دامه لاغاسی: ټو کهسه کو تالانچیا هیچ بو وی نه هیلابی.
دام و دیوار: ټه گوتو دو وشه یه: <دام: - دیوار: ناقابی> مالکیت سه تره نجی و دامانی.	دامینگی: په نابهر (لاجی ء).
دامان: یاریا دامانی، دههمه ن.	دامهنگیر: بنپړه دامینگی.
دامن: بنپړه دامان.	دامینگیری: په نابهری.
دامله ماچ: جی به که نیزیکی شارئ مووسلی برؤژه لاتشه شوونه وارپت ناشووریان تیدایه.	دامهنگیری: بنپړه مینگی.
دامریان: څه مریان.	دامگاه: جی داف څه دانتي.
دامراندن: څه مراندن.	دامه زریای: دامه زریاک، ناماده بووبی.
دامریایی: دامریایگ، دامراندی، څه مریای.	داموسک: داڅیسک.
دامانن: یاری به ک نیزیکی یاریا شه ترنجانی یه.	دامرچان: پالدان و تیژکرن (تخریض).
دام و دهستگا: دؤرخودانان، دهستور و دهسته لاتداری.	دانه: (۱) عه ره بکاری بوویه بو (دانق)؛ (۲) ټه لهور دانه ویتله.
دام و دهست: بنپړه دام و دهستگا.	دان: دانه، پاشکویه که مه بهستی مه کان و زه مان و زهرف و مه سده ری دگه هینیت، وهکی: ناقه دان، شه کردان، پشکلدان، ئاقدان، چیله دان، خوتیدان، هاندان، فریدان، ئیشاره دان، توشه یی سالی، کیمه ک ژ تشته کی داناش (عطا ء).
دامان پاکي: ره وشت پاکي.	داناش: دانه ویتله، دانؤدکاک.
	دان و ستانندن: گوفتوگو، کرین و فروتن (رد و بدل).
	دانگ: دههمه ن، دانگا هر تشته کی (اذیال).
	دانگي چيای: دامه نتي چيای.

- دانک:** دانه کی کیم.
- دانی:** دانیک، دانووله، دانوبله، دانیله، گهمنی که لاندی بۆ ساقاری.
- داندۆک:** کشام، ترخه نه، ترخه نه.
- دانه مه:** دانه ماش، دهخلی فرشینبووی.
- دانه ماش:** نهو کاله میره کور دینی وی ناغه ناغه سپی بووی.
- دانه لۆق:** دانه قوتی شل، نهرم، لگهل پوونگی (ناش).
- دانه هیرک:** بنییره برووش.
- دانه هیر:** = =
- دانه وتیله:** بنییره دانی.
- دانبۆری:** نهو نه ساخه کو شفا بۆ هاتی و گهله کی بخۆت دبیتۆنی دانبۆری.
- دانه رۆژهک:** نانکو نیشه رۆژهک: «من رۆژ و دانهک شۆل بۆته کریه».
- دانه وه:** دانه فه، فه زفراندن (اعاده).
- دانان:** دانین، داناندن.
- دانین:** دانان ب مهعنا (وضع) هاتیبه وهکی: «من زین دانا سه ر پشستا دهواری»، «من جلکیت خۆ دانانه مزگهفتی»، «ته سه ری خودانا سه ر بالیتی» و ب مهعنا «ته رک» هاتیبه وهکی: «من جلکیت خۆ دانان»، «من دهست دانا»، «من عه قلی به ری دانا» و ب مهعنا (ضرب) هاتیبه وهکی: «ئه فرۆ گوندی من لیک کهفتن وان هنده دانانه ئیکودو هه ر نا هیتته گۆتن»، «کورۆ خۆ عاقل که نه گه ر نه نه زدی هند دهینم ته هاتا ته هیس بکه م». دانان و دهینان و دانین و داناندن هه می بکارن و ب مهعنا نزول و نه زم کرن هاتیبه وهکی: «ناشه قانی پین ناشی دانا» و ب مهعنا تنازل هاتیبه وهکی: «محۆ و هسه ن ب شه رچون به لی پاشی محۆی تی دانا»، «کورۆ ئاغای ئه فرۆ هاتبوو لسه ره کی دگه ریا به لی مه ژبه ر دانا».
- دانواند:** چیز کرن، سه ری ب شۆر کرن (اخضاع).
- دانسقه:** بژاره، دانسته، تایبه تی.
- دانشمه ند:** زانا.
- دانشگاه:** دانشگاه، دانیشگه، زانکو.
- دانا:** زانا، لئاقیستایدا «دانق» هاتیبه و «دانۆش» هاتیبه.
- دانه دانه:** دندک دندک.
- دانئالیبون:** ددانگوه بوون، ددانئالیبون، ددانسریبون.
- دانان:** بارو دۆخ.
- دانسپیکرن:** که نین.
- دان لئ تیزگرن:** مه به سستی گه فی دگه هیبیت و مه به سستی چافه له لپکی بۆ تشته کی دگه هیبیت (تطلع الی شیء طمعا فیه).
- دانه نیشان:** (مرصع).
- دانه دۆ:** دانه دوو، دۆهین، دۆیین، دهوین، دۆینه.
- دانین:** دانان.
- داو:** داڤ.
- داوا:** خواست، ئاره زوو (رغبه) (ع) کوردکاری بوویه.
- داواکهر:** ته له بکار، دهین خواز (ع، ک).
- داواچی:** ده عواکهر، داواکهر (ع، ک).
- داوخواز:** داخواز.
- داوخوازی:** داخوازی.
- داواکرن:** ده عوا کرن (ع، ک).
- داوباز:** نیچرقانی بتۆران.
- داودۆز:** داڤدۆز، داوبین، فیلباز.
- داوانان:** داوقه نان، داوقه دان.
- داوهر:** دادوهر، ناو بژی وان.
- داوهری:** دادوهری (عداله).
- داوه ت نهی:** خیرا پیغه مه به ری (ع، ک) کوردکاری بوویه.
- داوه ت:** بویک شه گۆستن، ره قس، هه له په رکی، کوردکاری بوویه: «داوه ته لالا میران، گه که ته فه قییران» "په ند": «دهست لئاف داوه تی نینه سه ری خۆ بادده ت» "په ند".
- داوه تی:** گوله کی سپی و جوان و بیخ خۆشه و دبیتۆن: داویتی، کوردکاری بوویه: «هه ی داویتی داویتی، نه ز کولیلکا سپیمه - هه ی داویتی داویتی، له سه ره ته ختی فن دیه»، داوه ت که ر.
- داودرێکهر:** داودرێکهر.
- داوه گ:** ئاره زوو به کی دژوار (رغبه جامحه).
- داورداو:** پارچه پارچه، زیقال زیقال.
- داو ده رمان:** ده رمانی ت ژ گیا و داران چیدین.
- داورین:** دار برین.
- داوول:** په یکه ری ژ دار و په رۆکان چیدکه ن سه ر شکلی مرۆقان هه تا دورنده زیانا ده رانه تی نه که ن و ژی بترسن.
- داوهریان:** فالابوون، خالیسوون، داوهریانا ئاقی یان شیر ی ژ ئامانی.

داوه راندن: خالی کرن، هیچ تیندا نه هیلان.
داوه ریس: ناقه ریس، کهژ (قر).
داوه زیان: هه لایستن، دالکیان.
داوه زیای: هه لایستی، دالکیای.
داوه زیاک: داوه زیای، دالکیاک.
داوه زاندن: دالکاندن.
داوه شانندن: لیدان، راه شانندن، داقتان.
داوه شیای: داکه فتی، لاوازیوویی.
داوه شیان: لاوازی.
داوه نهش: قیپا کیشا، لیدا، <ب زاراقی شه به کی>.
داوه ریژکه: مهرزیه زین (متجاوز).
داهول: دهول، داهول ناقی زوزان و چیا به کی کوردستانیه کو نهو
 لبن دهستی ترکانه: «مژی ناقیته داهولی - که روقی گرتی
 زوزانا» "باته بی".
داهوریای: ته پکی، ته مبهل.
داهوریان: ته مبهلی، هه رفان (انهیار).
داهاتی: راهاتی، شاره زا، که رتی.
داهیلان: رهوان کرنا تشسته کی سه ره ره خوار، دهولک داهیلایه
 ناف بیرئ.
داهاوردهن: داهیتان (ابداع، ابداع الکلمه).
داهاتن: نیشیان، نهیشتان، تهیر داهاتنه بیده رانه.
داهاتنه خار: نه فرۆ ئاف وئ داهاتی، که ریاوی داهات.
داهو: دهو، گزی کهر، لیبوک. "هه ژار" فهرموویه: «خوبیژی
 هه ژار و سه ره ده ره خو - جادوو کهر و که پ دهر و به داهو».
دای: دایک، دایه، دایک، دئ: «دهیکا دزی دوتران دکهت:
 یهک ژ ترسان، یهک ژ که یفان» "په ند"; «دهیکا دزی جار
 سینگی دخوت جار لسینگی ددهت» "په ند".
دایگوری: وشه بی میهره بان یی یه. «دای» دبیژنه مندالی خو
 گوری قوریان.
دایین: شیردهر (مرضعه).
دایینی: شیردهری (رضاعه).
دایکه رۆ: وای دای، وای رۆله (یا ام ویلا).
دایکه: سیفان دۆکا می.
دای کابانی: دای فهقرا، راه به یه که ژ موقه ده سیپت نیژدیانه، نهو
 ژنا بمیر یو قی منسه بی ناشیت.
دای نه سهر: بریتیه ژ ژنا دهسته لاف و مه زخو.

دایکه ماران: مارگیسه.
دایله که: نامرزی کیمکر و زیده کرنی یه بو هوور و گریا ناوی.
دایه خ: سوود (مه فا).
ده: ناقه بو ژماره به کی کو ناقنجا نه ه و یازدهیدا. بزراقی
 کرمانجیدا دبیته تیپا هاندانی نه کهر بچیته سه ره نه مرئ
 حازری نهو وه کی: «ده بخو، ده باخفه، ده بنوسه، ده
 به سکه، ده هه ره، ده برۆ» ئانکو: «نوباخفه، بخو،
 بنوسه، به سکه، ...».
دهبا: دئ بلا، تیپا هاندانی یه دچیته سه ره فیتعلا نه مرئ حازر و
 غائب، وه کی: «دهبا بچن، دهبا بچی، دهبا بیتن» ئانکو:
 «دئ بلا بچن، دئ بلا بچی، دئ بلا بیتن».
دهباخانه: دهباغخانه، که مارخانه.
دهباخچی: که مار کهر (ع، ک).
دهباخدان: که مار کرن، خوشکرنا پیسته ی بجهفت و مازی.
دهبه به: هه رت، بلندترین پله، مروقی قه له و.
دهبان: شیر و خه نه ری که وه ره دارو پولایی.
دهباشیر: ته باشیر.
دهبره: ده بهر، موچه (معیشه) کوردکاری بوویه.
دهبستان: مه دره سه.
دهبنگ: تینه گه شتی، نهو که سه کو هه ر تینا گه هیت، گیترو ویتز،
 ته ماشای واژه ی به ننگ بکه.
دهبه: (۱) قور، گونگو و بریتیه یه ژ دیوارئ هه لوه شای و
 هه لژیای: (۲) کین، نه فرت، لئاقیستایدا «دهبه» هاتیه.
دهبوکان: بیکانه، دیکوانه، دۆکانه.
دهبوک: پیویسته.
دهبوش: ده بیبش، ماده به کی نو سه که ژ به لگی تووتن و ته ماته ی
 ده رتیت.
دهبیش: ده مبیش، ده مبویش، چقر، نو سه که.
دهبهک: باج (رسم).
دهب: ئابروو، رویمهت (سمعه).
دهپ: ته خته دار، که لاله.
دهپره ش: ده پره ش (سپوره).
دهپه رین: ده په ریش، ریش پان، ردین پان.
دهپه شوژ: ته ختی کو مریان لسه ر دشون.
دهپه دهر: ته خته بییت بو دهری ئاماده دکهن.
دهحل: بنیره دانه.

داوه راندن: خالی کرن، هیچ تیندا نه هیلان.
 داهوریس: ناقه ریس، کهژ (قر).
 داهو زیان: هه لایستن، دالکیان.
 داهو زیای: هه لایستی، دالکیای.
 داهو زیاک: داوه زیای، دالکیاک.
 داهو زاندن: دالکاندن.
 داهو شانندن: لیدان، راه شانندن، داقتان.
 داهو شیای: داکه فتی، لاوازیوویی.
 داهو شیان: لاوازی.
 داهو نهش: قیپا کیشا، لیدا، <ب زاراقی شه به کی>.
 داهو ریژکه: مهرزیه زین (متجاوز).
 داهول: دهول، داهول ناقی زوزان و چیا به کی کوردستانیه کو نهو
 لبن دهستی ترکانه: «مژی ناقیته داهولی - که روقی گرتی
 زوزانا» "باته بی".
 داهوریای: ته پکی، ته مبهل.
 داهوریان: ته مبهلی، هه رفان (انهیار).
 داهاتی: راهاتی، شاره زا، که رتی.
 داهیلان: رهوان کرنا تشسته کی سه ره ره خوار، دهولک داهیلایه
 ناف بیرئ.
 داهاوردهن: داهیتان (ابداع، ابداع الکلمه).
 داهاتن: نیشیان، نهیشتان، تهیر داهاتنه بیده رانه.
 داهاتنه خار: نه فرۆ ئاف وئ داهاتی، که ریاوی داهات.
 داهو: دهو، گزی کهر، لیبوک. "هه ژار" فهرموویه: «خوبیژی
 هه ژار و سه ره ده ره خو - جادوو کهر و که پ دهر و به داهو».
 دای: دایک، دایه، دایک، دئ: «دهیکا دزی دوتران دکهت:
 یهک ژ ترسان، یهک ژ که یفان» "په ند"; «دهیکا دزی جار
 سینگی دخوت جار لسینگی ددهت» "په ند".
 دایگوری: وشه بی میهره بان یی یه. «دای» دبیژنه مندالی خو
 گوری قوریان.
 دایین: شیردهر (مرضعه).
 دایینی: شیردهری (رضاعه).
 دایکه رۆ: وای دای، وای رۆله (یا ام ویلا).
 دایکه: سیفان دۆکا می.
 دای کابانی: دای فهقرا، راه به یه که ژ موقه ده سیپت نیژدیانه، نهو
 ژنا بمیر یو قی منسه بی ناشیت.
 دای نه سهر: بریتیه ژ ژنا دهسته لاف و مه زخو.

ښه بڼې و د بڼې: «دهرگه هې به حری» و د بڼې: «کسه سی
دهرگه هې خه لکې بله قینیت، دهرگه هې وی دیتسه
هه لقانندن». <په نند>

دهراز: دریت.

دهرازی: دریت.

دهرهز: که لشت، تیک (شق).

دهرهز برن: دهرهز بردن.

دهرهز بردن: تیک بوون.

دهرچاچه: بنپړه دهرپاچه.

دهریا: = =

دهریاچه: ده لنگ، نه سلې وی <دهر + لنگ>.

دهرساخ: دوساخ، دستاق، زبندان، زبندانې. شاعرې
نه رکه وازی فهرموویه: «نه گهر مه شیبه ت تو گرتنه قهرار -
دائیم دهرساخ بوم ژ ده ست جه بار».

دهرگشک: لاندک.

دهرخورز: خوارن، خوراک، شایان "جزیری" فهرموویه: «دریدا
خاکی دهرگام - به لئ نه ول ژقنی خاکنی / بلا بې پایه و
جاهم - مه پې چو فهرقنی نه فلاکنی / شکارهک دهرخوری
شاهم - دوی به ندی دفتراکنی».

دهرامت: نه کن، بهرهم (حاصلات).

دهرامد: دهرامت.

دهرانین: دهرئینان.

دهرگه: دهر (مدخل).

دهری: ریک و شوپا که وان، فال، مندهل، زمانې دهری.

دهره: گه لی دؤل.

دهریتن: نه و به ندک یان ناشوژنه کو دهری توورک و جوالان پې
گریددهن.

دهریتنک: دهریتن.

دهراشو: فه لیته.

دهریه شه: ناغله ویک، سه لته.

دهرهمه نجیله: په رزان، په رزین، سیاج، کو تان.

دهروه: دهرقه.

دهراندهر: بهرامهر (مستمر).

دهراو: بوز، بیف، نه ف کوته ژ دو وشه یا پیکه تیه: <دهر +
ئاو> تانکو دهرگه بې ئافنی، تانکو بؤ (معبر).

دهراث: دهراو.

دهجبا: دهجبه، دهعبا (ع) کوردکاری بوویه، ب سریانی (دهجبا)
هرچه، ب یونانی (دهبا) هر هرچه.

دهجلاندن: دهولک، داهیلان بؤ ناث بیری.

دهحش: جه حش (ع) کوردکاری بوویه.

دهح دهح: دهه دهه، وشه یکه لماهینې پې دخورن.

دهخل: دانه ویتله (حبوب).

دهخلودان: دهخل.

دهخس: دهخس، زک رهش، نه هاتی.

دهخسدار: دهغه زدار، نه ساز (معلول).

دهخه سی: دهخسدار، زهغه لباز، وکې دهخه سی کرم: «نه
عله تدار کرم».

دهخده نا: دهغه غا، هیتیم (قطب).

دهخسته: دهشتان، بې نقیژیا ژنکا.

دهخش: کولم، زوقوله و تبل (دس) و دهخشی نافیستایی
بکه ی دینې ههر دو مه عنا ژیک نیزیکن چکو ههر دو
مه عنا مه به سستی (تأثیر) ی ددهن.

دهخمه: بن بیف، زبیره مین، ژبیره مین، گور، گورستانی
زبیره مینان، بېن در. "خانی" فهرموویه: «مه جموعی
خه زاینی د قه یسه ر - هه تاقه کو دهخمه یا سکه ندهر».

دهدیت: ره نمایی.

دهد: دورنده، درنده.

دهده: بی بی، دادوکا مندالان.

دهدی: بنپړه دده.

دهر: دهری خانی، دهری مالی، دهری حهوشی، دهری مه زلی
(باب).

دهرگه: نه گهر هوور ته ماشا بکه ی دی بؤ ته روژ بیت کو دهر و
دهرگه نه مه عنایه کن، دهرگه چیتر مه عنا (مدخل) و جی
تیراپوری دگریت. بینه که س نابیژیت: «دهرگه فان» تانکو
زیره فانی (مدخل) ی دهری، نه زیره فانی دهری، چکو
زیره فانی دهری چ مه به سته کی نادهت ژبه ر هندې کو که س
دهری نابهت و کار پې نینه. وهره به گویره ی ریزمانی
ته ماشانی وشه بی (که) ی بکه، مه عنا جی (مکان) ی
ددهت، وکی: جوگه، برینگ، وارگه، دهرگه، نارامگه،
فیرگه، خوندنگه. "خانی" دبیژیت: «دهری زهنی فه بیتن» و
دبیژن: «دهری فه که، دهری پیقه ده» و "جزیری" گو تیه:
«دهرگه هې لوطفا ته خانم مال مه حروومان فه بی» و دبیژن:
«دهری فه که» هیچ فهرقنی ناکهن و دبیژن: «دهری ره حمی»

- دەربارە:** دەربارەى تە، ژ تەرەفى تە، ژلايى تەقە.
- دەرباز:** دەربازبوون، بۆرین.
- دەربازبوون:** قورتال بوون، زرگاریبوون.
- دەربو داغان:** ویران کرن.
- دەرگەفان:** دەرگەفان، دەرگەفان.
- دەرهبان:** بنبیره دەرگەفان.
- دەریەدەر:** باژیلە، دەریەدەر، بریتیبە ژ هەمایی کو دەر بەرامبەری دەریت هەقدوین.
- دەری:** ئانکو دەرگەهێ پیتی (بیجامه).
- دەرخواست:** مەسدەری وئ خواستن تیت، ئارەزوو (طلب).
- دەرھاتن:** دەرگەفتن (خروج).
- دەردۆ:** هەروەکی کەسەک لگەل دەردۆی دلێ خۆ ئاخافتن و خەبەردانی دکەت. دبیتژە فی حالەتی (تجربید).
- دەردا:** بنبیره دەردۆ.
- دەرائین:** دەرئینان.
- دەرئینان:** ئەف واژەیه دکوردیدا گەله ویست و مەبەستان دەدت: (۱) ب مەعنا دەرئێخستن، ئیخراج، وەکی: «مە ئەو مال ژ گوندی دەرئینا»؛ (۲) بسەرھەلبوون و زانین، وەکی: «من ئەو مەعەمایە دەرئینا، زانی، حەل کر، بسەرھەلبووم»؛ (۳) پەیدا کرن، وەکی: «باشە من خەرجی خۆیی رۆژانە دەرئینا، ئەز مەسەرفی خۆ دەرتینم»؛ (۴) چەرت و فەسل کرن، وەکی: «مە ئادەهەمی ژ ناڤ دەخلی دەرئینا مەکووال ژ ناڤ پەزی دەرئینا»، «شۆقی خۆ دەرئینا، ناڤ ژبیری دەرئینا - هەلکیشا» و...
- دەریەست:** سەرگرتی، دارەبازە، دارتەم، تابووت. «هەژار» لئەرجەمەیی «مەم و زین» دا فەرموویە: «دەریەستی وەکوو کەژاوەیەک بی - جیبی دوو کەس و تاڤە چاوەیەک بی».
- دەردکیش:** خەم هەلگر.
- دەردکیشان:** خەم هەلگرتن.
- دەردمەند:** دەردەدار، خودان دەرد.
- دەردناک:** دەردەدار، پڕزان، بە ئیش.
- دەردەم:** هادری، نەۆ، فی گافی (فوراً).
- دەرقوتان:** دەرگە لیدان.
- دەرزى:** دەرزى بی دووریاری، دەرزى بی شرنقهی.
- دەرزیدان:** جی دەرزبان.
- دەریەدەر:** دەریەدەریوویی، باژیلە.
- دەریەدەری:** باژیلەیی.
- دەریەدەرگری:** باژیلەگری (مطروود).
- دەرزەمان:** هادری، دەردەم، نشگاش.
- دەرزى لیدان:** شرنقه لیدان.
- دەرزى زەن:** دەرزى لیدەر.
- دەرزەن:** دەستە.
- دەرب:** کوردکاری یە ژ (ضرب) ی.
- دەریەند:** بەخەمەو، بەنەنکەو، بەخەمقە.
- دەردەست:** ژبیردەست، بن دەست، حالا، ناڤ دەست.
- دەرگانه:** پشته دەرانە د رۆژا برنا بووکی.
- دەرمان:** داروو (دواء).
- دەرماندایی:** دەرمانخواری کری.
- دەرۆزە:** گەدایی، سوال کردن.
- دەرۆزەکەر:** گەدا.
- دەرۆشکاری:** سۆفیکاری (تصوف).
- دەرۆست هاتن:** شیان، توانین (اقتدار).
- دەرۆستھاتن:** دەرۆست هاتن.
- دەرۆشدان:** دەرۆشخانە.
- دەرۆشخانە:** تەکیە، جەج دەرویشا.
- دەرداخستن:** دەرگرتن.
- دەری:** (۱) زمانی کەقنە پارسی یە؛ (۲) فال فەکرن؛ (۳) شۆیی کەوان.
- دەرماندە:** دامایی، ماندی. «جزیری» فەرموویە: «سەبر و تاڤەت من نەمان - لەو بیكەس و دەرماندەم».
- دەرەتان:** رتیباز، رتیبازگە (مەبەر). ئەف گۆتە ژ دو وشەیان پینکھاتیە: «دەر + رەتان: دەرگە + رەقین».
- دەریەست:** دەرگرتی، بریتیبە ژ خانی یەکی خۆسەر.
- دەریەند:** گەلی، کۆچەیی بن بەست، کولانا بن گرتی.
- دەرتهقین:** خزیمۆکا دەرگەیی.
- دەرچاو:** دەرچاڤ (مندیل، منشفه).
- دەرخسان:** دەرئێخستن.
- دەرچۆن:** دەرگەفتن.
- دەرخوارد:** بەرامبەر، کفوء، عدیل، هەمبەر.
- دەرخواردان:** بزۆری پیدانە خواری. ئەف گۆتە ژ دو وشەیان پینکھاتیە: «دەرخوار + دان: خواری + دانە» ئانکو: دانە خواری.

- دهر خوون:** (۱) دهر خوونه، قه باخی سهردهری ئامان و قازانان؛ (۲) په رچفتنه که سینگی دواران دگریت.
- دهر خوونه:** بنیتره دهر خوون.
- دهر خوینک:** = =
- دهردان:** توترکی په نیبری ته، سهره لدانا خوریک و سوزکان.
- دهر یکه وه تۆ:** درۆگۆ.
- دهر گوتۆ:** درۆگۆ، به دگۆ، درۆگهر.
- دهر هست:** درست.
- دهر ده مری:** مرۆقی نه ساخ و لاواز و نه هاتی و دهرده دار.
- دهر ده باریکه:** نیشا زراف.
- دهر ده داری:** نیش داری.
- دهر ده چیل:** نه خوشیا چیتلا، نه بووه دلان.
- دهر ده مریشک:** مریکانه.
- دهر ده ست:** تشتی د ده ستیدا.
- دهر ده ستی:** بنیتره دهر ده ست.
- دهر ده ست بوون:** به رفه رمان بوون، ژیر ده ست بوون (مطیح).
- دهر ده ست کرن:** سهری نواندن، بن ده ست کرن.
- دهر چین:** سه لکا کچکه.
- دهر چینک:** دهر چینیی هیژ کچکه تر.
- دهر ده سهر:** ژانه سهر، بریتیه ژاژاوه و (مشکل).
- دهر ده سهری:** ژانه سهری.
- دهر:** مالووس.
- دهر ده کاری:** نه و نیشه کوچ چاره نه بیت.
- دهر ایه:** ده په به بند، دهر گه یی دوکانی، ناویری ناخخانی کو ده په به بند دکهن.
- دهر ایشۆ:** مرۆقی کیم نابروو و ده قشۆ.
- دهر لات:** ده رلاد، ههر نهۆ، دهر دم، «هه ورامییه» (فوراً).
- دهر سوک:** پۆشاک سهری.
- دهر ویش:** ژار، به له نگاز.
- دهر یاک:** دریاچه، دریا یی هه می ره خ گرتی.
- دهر یاچه:** بنیتره دهر یاک.
- دهر یافان:** نه و که سی د کاری دریا یی، مه له فان.
- دهر کژه:** نه و کالایی ژ کیشوهره کی دهر دکه قشیت یۆ کیشوهره کیدی، ئانکو (صادرات).
- دهر کژه و بهر کژه:** (الصادرات و الواردات).
- دهر یا:** زهریا.
- دهر یادل:** دل فره (حلیم، شجاع).
- دهر کرده:** دهر کری.
- دهر وه:** دهر قه (خارج).
- دهر هو:** (۱) درۆ، به لی درۆ کوردیتره؛ (۲) درونه، دورنه، دروینه، دره، واژه یه کی شه به کیه.
- دهر وه کمر:** درۆزن، دهره وین، درۆیین، درۆهین.
- دهر کوت:** دهر قوت، نه و که سه کو لدهر گه ی ددهت.
- دهر کوتان:** دهر قوتان.
- دهر فته:** دهره تان، بیث، ده لیقه، گاڤ.
- دهر کنار:** (۱) بهر کنار، که سیکو خو دویره دویره ی خه لکی بگریت؛ (۲) ته حویلا عه رزحالیته خه لکی ژ یۆ کاریده ستان.
- دهر که وتن:** دهر که فتن.
- دهر که وتوو:** دهر که فتی.
- دهر گیل:** ده غدیل، چه په ر، چه په ری کو ژ تانۆکان چیدکهن.
- دهر گیله:** چه په ری کچکه.
- دهر مال:** پیتش دهر گه (عرسه): «دهر مال دهرمانه» "په ند".
- دهر مانخۆر:** ژه هرخۆر.
- دهر:** دۆل، نه هال، واژه یه کی هه ورامی و شه به کیه.
- دهر به گ:** مه لاک، فئودال.
- دهر به گی:** مه لاک، فئودالی.
- دهر به گایه تی:** دهر به گی، فئودالیزمی.
- دهر و دهشت:** گه لی و چول (ودیان و سهول).
- دهر و دهشت کرن:** گه ریا نا لدهشت و دۆلان.
- دهر و ژور کرن:** هاتن و چۆنا مندالی جار یۆ دهری و جار یۆ ژۆری.
- دهر نشیف کرن:** دهر نخوون کرن، سهرنگوون کرن.
- دهر ۆم:** خۆپیشاندان (اضراب).
- دهر ۆزان:** دریزان (عتبه).
- دهر لاد:** ده موده ست، درحال "خانای قوبادی" فه رموویه: «نهرمه بی به دهس من نیشختیاری - جه وده مدا دهر لاد مه کردم کاری».
- دهر یچه:** په نجه ره، دهر گه بی کچکه له.
- دهر وو:** بیث.
- دهر وون:** هندور، هه ناڤ.
- دهر به دهر:** ئاواره (مشرد).
- دهر به دهری:** ئاواره یی (تشرید).

دهسته قهت: دهسته لات، توانا، شیان.
دهره تا: ریگرتنا نازادی بی، پیفگرتن.
دهره ک: چۆل و هۆل (غریب).
دهره کی: چۆلی (غریبی).
دهریاگیر: نه خوښیه که د دهریایح (قناصة، قناصة البحار).
دهرگش: لاندک.
دهرگشک: لاندکی کچکه.
دهرنخوون: بنییره دهرنشیف کرن.
دهرقیل: ههر دو تیلیت کراسی.
دهزیران: دهزگیران، دهزگر، بنه رته تی واژهی دهستگیرانه.
دهزی: دهزوو، نه خ (خیط).
دهزوو: بنییره دهزی.
دهزوک: = =
دهزگا: دهسگا، کیلکه وانه.
دهزگر: بنییره دهزیران.
دهزگیران: = =
دهزوران: = =
دهزوله: ئو دوشاقه کو د دهمی که لاندنیدا ببیته دهپ.
دهزلینک: ئه و پارچه په کو ناڅ لاندکی مندالان پین دپیچن، ریشه بی وئ دهمکاتی ژ دو واژه یانه: «دهست + تالینک» یان «دهست بئالین» یان «دهستی بئالین».
دهزفرۆش: دهزگتیر.
دهزگتی: بنییره دهزفرۆش.
دهس ناژۆ: دهست ناژۆ، ئه و کهسه کوب لییدانی بکاری رادبیت.
دهس ناسن: دهست ناسن، دهست وهشین.
دهسار: دهستار، دهستهاری.
دهساو: دهستاو، دهست ناگر.
دهساگر: دهستاگر، دهست ناگر.
دهسا: وشه په که دکه قیسته نافنجا دو رسته یان ژ (متکلم) و (مخاطب) ی، مهعنا علیه تی دیار دکهت لگهل جوابا ناخستنکری: «ئه ز گه له ک برسیمه، دهسا وهره نانی بخۆ»، «من گه له ک ساره، دهسا وهره بهر ناگری».
دهستاژۆ: دهساژۆ، بخورتی.
دهستاسن: بنییره دهس ناسن.
دهستار: دستار، دهستتار.

دهستاو: بنییره دهساگر.
دهساو: دستاو (طهاره).
دهستادهست: دهستاو دهست، دهستاندهست.
دهستاویژ: دهست وهشین.
دهس ناوان: هاون.
دهست نهژۆ: خه مبار، دهست دانایه سهر چۆکان.
دهست ناری: دهستهاری.
دهست نهفسار: ههفساری دهواران (مقود). «دهست» د زمان کوردیدا بگه له ک مه بهستان هاتیسه: دهس یان دهست لئاقیستایدا زهست هاتیسه. «دهستخ مروقان، توانا، پشت و پهنا، دهسته گیر، پشته گیر، بنیشه، بناشه، یاسا (قاعدو، قانون)، شیوه (اسلوب)». دهسته دهسته که: لایهک (نوع، تدخل). دهسته: نه کورته نه درتژ (قدره). دهست دبیسته پیشکۆ و لگهل گه له ک واژه یان تیت، مهعنا بیته جوړپه جوړ دیار دکهت وهکی: «دهستتوس، دهست خهت، دهستکار، دهستکار، دهست بدهست، دهست و برد، دهستگاه، دهستار، دهستاو، دهستاویژ، دهستیار».
دهست بهرهللا: دهست بهردا، خوارده، چاقیتیر، مهزبخۆ.
دهست بهرهلایی: دهست بهردایی.
دهست بهرداو: بنییره دهست بهرهلای.
دهست بهرلاو: = = =
دهست بهرلوی: بنییره دهست بهرهلای.
دهست بهرچی: هادری (فوراً).
دهست بهسهر: شان به شان، په کدهستی (یدابید، نقداً).
دهسته بهر: بهر ههڅ، بهرئ هوسینئ (موافقه، کفاله).
دهستورد: د دهمدا، د جهدا (حالاً).
دهستباز: خورت، سته مکه ر، ئه ویکو یاریان بهر تخته کی کو هه ی دکهت.
دهستبازی: سته مکه ری، خورتی.
دهست بهستن: دهست گرتیدان، بریتیه ژ بی نازادی بی (سلب الحریه).
دهست بهستی: دهست گرتدایی، چژی نه هاتی.
دهستپوس: دهست ماچیکه ر (ملاق).
دهستپوسی: دهست ماچی کرن.
دهست بهردان: دهست فه کرن، رها کرن (طلاق)، نازاد کرن.
دهست بوخچه: دهست بوخچه، سفره بی سهفه ری، پارچه قوماشه که مووسافر جلکیت خۆ تی دپیچن.

دهست بهرهللا: دهست بهردا، خوارده، چاقیتیر، مهزبخۆ.
 دهست بهرهلایی: دهست بهردایی.
 دهست بهرداو: بنییره دهست بهرهلای.
 دهست بهرلاو: = = =
 دهست بهرلوی: بنییره دهست بهرهلای.
 دهست بهرچی: هادری (فوراً).
 دهست بهسهر: شان به شان، په کدهستی (یدابید، نقداً).
 دهسته بهر: بهر ههڅ، بهرئ هوسینئ (موافقه، کفاله).
 دهستورد: د دهمدا، د جهدا (حالاً).
 دهستباز: خورت، سته مکه ر، ئه ویکو یاریان بهر تخته کی کو هه ی دکهت.
 دهستبازی: سته مکه ری، خورتی.
 دهست بهستن: دهست گرتیدان، بریتیه ژ بی نازادی بی (سلب الحریه).
 دهست بهستی: دهست گرتدایی، چژی نه هاتی.
 دهستپوس: دهست ماچیکه ر (ملاق).
 دهستپوسی: دهست ماچی کرن.
 دهست بهردان: دهست فه کرن، رها کرن (طلاق)، نازاد کرن.
 دهست بوخچه: دهست بوخچه، سفره بی سهفه ری، پارچه قوماشه که مووسافر جلکیت خۆ تی دپیچن.

- دهست بدهستدان:** (تکاتف).
- دهستباز:** دهسباز.
- دهستبازی:** دهسبازی.
- دهستپر:** پیلپر، خاپینوک، دهسپر.
- دهستپرین:** پیلپرین، خاپاندن.
- دهست پین:** دهسپین، گورسه کی کورته ولاغان پین گرتیددن.
- دهستویهر:** بهرکه ژنک پشتی خانی هوونینی قورئ پین حولی دکن.
- دهسته برا:** دوست و برادر.
- دهسته برای:** دوستی و برادری.
- دهست بهردان:** چاخن دهوام بسرهاتی.
- دهست بشؤل:** زیدهدکار.
- دهسته بهر:** کهفیل، عهره بانا بچویک.
- دهسته بری:** (کفاله).
- دهست بلند کرن:** دهست هه لیتان.
- دهست بهر ده:** گران کیش، گران هه لگر (حامل الاثقال)، موافق.
- دهست به کار:** کارکر، زیره ک.
- دهست برن:** تیرش (اقدام).
- دهست به جی:** ددهم، دهرحال (فوراً).
- دهست به سر:** سه رگوم، توانا بسهردا کرن.
- دهست به سوری:** سه رگوم کری، توانا بسهردا کری.
- دهست به زوی:** دهست وه شپین.
- دهست به ناو:** دهست تهر.
- دهسته و بورد:** بههله چۆن، خهله تیبون.
- دهست به لاو:** بنییره دهست بهر لا.
- دهست لیبوونه وه:** کار ته مام بوون، دهست ژئی بهر بوون.
- دهست به سر داگرتن:** داگیرکردن.
- دهسته بار:** دهستبار، بریتیه ژ کۆمه کدانی، باره لیتان.
- دهست بیری:** خاپاندی، خهله تاندی، بیپرئ، بیچاره، بیدهسته هلات.
- دهسته بر:** بنییره دهسته بهر.
- دهست بهری:** بنییره دهسته بهری.
- دهست به ناو گه یاندن:** بریتیه ژ چۆناته تی پین، یا دهست ئافئ.
- دهست به ند:** بازن، حلقه و زنجیری ژ زبیری یا زبفی (النکو).
- دهست بهردان:** لئ بورین (صرف النظر).
- دهست به رنج:** رهنج بهر.
- دهستبوس:** ئه وه کو دهستی خه لکتی ماچ دکهت.
- دهست بورد:** دزی.
- دهست بلینگ:** دهسراوه، دهسترازه.
- دهست پیک:** دیباچه، سه رهتا، پیشه کی.
- دهست پیس:** مروقی دز (مختلس).
- دهست پیسی:** دزی (اختلاس).
- دهست و پین:** بریتیه ژ خزمه تکار و نوکهر (خدم و حشم).
- دهست و پین سپی:** بریتیه ژ پیایو ئایینی (رجل روحانی).
- دهست و پین ژ بهر خو برن:** بریتیه ژ تمبه لی و سستی پین، دهست ژ خو بهردان.
- دهست و پین شکهستی:** بیچاره، روحانی، پین نامرازو حالو مال.
- دهست پان کردن:** خو شکاندن، گه دایی کرن، دوعا ژ خودی کرن، ئیلتماس کرن.
- دهست پیچ:** مه زرکه، دهستگورکن ناپیژی.
- دهست پیکردن:** دهستپیکردن، دهست هافیتنه کاری (مباشره).
- دهسته بر:** جهلق وه شانندن (استمناء).
- دهست پیچهک:** دهست پیچ.
- دهست پیوه نان:** دهست پیشه نان، دهر باز کرنا که سه کی یان تشته کی، دهستدانا لسه ر عهردی بدهرد.
- دهست پاک:** پیچه وانه ی دهست پیسیه.
- دهست پاکی:** پیچه وانه یی دهست پیسی پین دگه هینیت.
- دهست ته نگ:** دهست خالی، دهستقال، بیمال، بهله نگاز.
- دهست ته نگی:** بهله نگازی.
- دهستی ته نی:** بریتیه ژ مروقی بیتکهس: «دهستی بته نی دهنگ ژئی ناهیت» "په ند".
- دهستی:** دهسانقهس (عمداً).
- دهست تیغه دان:** دهستدان لکاره کی، دهستغه دان (لمس).
- دهست تیهه لکیشان:** دهست برنه ناف قوئی کراسی، یان د تشته کیدی هه لکیشان.
- دهست تیوه ر کرن:** لباوهش گرتن، بندهست کرن، دهست بسهرداگرتن.
- دهستکه ته ور:** دهستکه ته فر (یده المعول).
- دهست تیهه لدان:** دهست برنه ناف تشته کی وه کی ئافئ و دخل و دانی.
- دهسته چنه:** دهسته که نه.

- دهستچين:** ټو فيقي يه كودهستان دچن (دهستېاره).
دهستچيني: چين، ژئ گرتن.
دهست چينك: دهرچينك، سهلكهكي كچكهليه بؤ فيقي چيني يه.
دهستهچؤ: داردهست، دهسته دار.
دهست چن: دهست چين.
دهست چهن: دهسته دهرزي بهك.
دهستخوش: ناسان، برېتیه ژ ناسانيا كارهكي دهرياره ي كهسهكي نان هندهك كهسپت لاواز و بیدهست ههلات بکهن، وهكي: «ټم دهستخوشيت ستهمكارانين»، ب مهعنا دوعا ژي ټپت. (دهستخوش: دهستپت ته ساخ بن).
دهستخوشگر: خاولي (منديل).
دهستخورينه: دهستخورين، گهزينگ، گهزينه، گهزگهزؤك.
دهست خدت: دهست نقيس، دهستووس (ك، ع).
دهست خهړؤ: خاپيای.
دهست خهړؤ بوون: خاپيان.
دهست خهړؤ كرن: خاپانندن.
دهست خهړؤي: خاپيني.
دهستخالي: دهستقال (مفلس) (ك، ع).
دهستخالياتي: دهستخالي تي (ك، ع).
دهستخهليان: دهست ترازان، دهست لجي چؤن (ك، ع).
دهست خهلانندن: دهست لجي برن (ك، ع).
دهست خهلياي: دهست خهليايگ، دهست لجي چؤي (ك، ع).
دهست خاله: داسولكه، داسكاگيا دروونې، شالؤك.
دهست خوشانه: ههديه و مزگيني يي (هديه الي من بشر احدا).
دهست خاو: دستخاف، سست و پست، كهسي كو كارلبه نه چپت.
دهستهخوشك: دؤستاتي كچان.
دهستدانان: دهست نههليتان، دهست داهيلان لبه ستهمكهری.
دهست داهيلان: بنپړه دهست دانان.
دهستدار: توانا.
دهستدان: شكهستخوارن، سهتمه كرن، نه موهفهي يهت.
دهستداری: توانای، دهستهلاتداری.
دهستدان: مهعنا بكپرهاتن و ههژي ياتي: «ټه ف جلكه بؤ من دهست نادهت» - يان دهست ددهت».
دهستدروو: ټو تشته كه بو بدهستي هاتبيته دروون.
- دهست دريژ:** ستهمكهر، توانا.
دهست دريژي: توانايي، ستهمكهری.
دهست و دهف: نهر و نهژي (قوت لا يموت).
دهست و دامان: هيشي (التماس).
دهست داوهشانندن: دهست دريژ كرن.
دهست داوهشين: دهست وهشين.
دهست داقتان: هيتلان، دهس ژئ بهردان.
دهست داگرتن: دهست گفاشتن.
دهست راست: ماهر، خيترده، دهست رهنگين، كاردريست، بسپور.
دهست راستي: خيتردهيي، دهست رهنگيني. كاردريستي، بسپوري.
دهست رهس: دهست گهشت، ناسان.
دهست رهسي: دهست گهشتن، ناساني.
دهست رهنج: كهده، داهاتي ب رهنجا دهستي بيت.
دهست رويشتان: دهست گهشتن.
دهست روييو: دهست گهه.
دهست رهش: دهست پيس، كور (مشوم).
دهست رهنگين: دهست راست.
دهست ريژ: شتيليك، شتيلك.
دهست ريژ ليكردن: شتيليك ليكرن.
دهست راوهشانندن: دهست وهشانندن، دهست داقتان.
دهست ريقانه: دهستريقانه (هديه).
دهسترازه: دهست بينك، دهست بليينك، دهسرازه.
دهست رژد: (كريم، بخيل) ټه ف واژهيه ژ (اسماء المتضاد) هيه.
دهست رژدي: (كرم، بخل) ټه ف واژهيه ژ (اسماء المتضاد) هيه.
دهستهسهر: بن دهست (تأمين، حجز).
دهستهسر: دهست سر (منديل).
دهست سرين: دهست پاك كرن.
دهست سفق: شارهزا، ماهر.
دهست سفيكي: شارهزايي، ماهري (خفه اليد).
دهست سپيكرن: برېتیه ژ وهرگرتننا هندهك دراقي، يان دانا دراقي بؤ كهسهكي، يان وهرگرتننا دراقي.
دهست سهرداگرتن: داگير كرن، دهست بسهر داگرتن (احتلال).
دهست سهردا مالين: مهسح كرن، پاكژ كرن، ناڅبرن.

دهست کورت: بریتیه ژ دهستخالیاتی بی، زه‌عیف حال.
دهست گیر: دهست رژد.
دهست گیری: دهست رژدی.
دهست کیس: ئەو کەسه کو دبیتە جاسووسی بیگانه‌ی سەر‌هه‌م‌کیشی خۆ. لەو دبیتزنی دهستکیس چکو دقیت دهستی وی هەر ناف کيسه‌ی بیگانه‌ی بیت و ژئی بخۆت. ره‌حمت لبا‌ب و با‌پیریت مه‌بن چەند وشه‌یه‌کی هه‌ژی وان بۆ وان هه‌لپژارتینه.
دهستکاتی: بنپیره دهستکیس.
دهستک: دهستکی شیری، دهستکی خه‌نجهری (جاسووس).
دهستکۆژ: ئەو حه‌یوانه کو جوو فه‌له‌یان فه‌کوشتی.
دهستکراو: دهستقه‌کری، مه‌رد (کریم).
دهستکراوی: سه‌خاوەت، مه‌ردی.
دهستکه‌وت: دهستکه‌فت، دهسکه‌فتی، بدهستقه‌هاتی (محصول).
دهستکه‌وتن: دهستکه‌فتن.
دهستکرد: کاری دهستی، کراری دهستی (عمل یدوی).
دهستکر: بنپیره دهستکرد.
دهستکیش: ئەوه کو مرۆف ژ به‌ر سه‌رمایی دکه‌ته دهستی خۆ. بریتیه ژ هالی‌تتا که‌ری سه‌رمه‌یینی، دبیتن: «ئایا ماهینا خۆ کیشا؟ به‌لی من ژکه‌ری کیشا». بریتیه ژ وی که‌سی کو دهستی بیچاره‌یه‌کی یان کۆره‌یه‌کی بگرت و بکیشیت.
دهست کیشانه‌وه: دهست کیشانه‌فه ژ کاره‌کی، ژ تشته‌کی دی، ژ تیکه‌لی‌یه‌کی.
دهست کوتان: خوریک کوتان.
دهست که‌نه: دروینا ده‌خلی کورته کو بمستی هه‌لکیشن (مه‌للش).
دهسک: دهستک جی دهستی ژ خه‌نجهر و چه‌قو و بیجگه‌ی وانژی.
دهسکده‌سک: بیوه‌فا.
دهسکه‌لا: دهسکه‌لا، دهستگاه.
دهست کرنه‌فه: ئەو کەسه کو ئاماده‌یه بۆ دهسته‌لینانی.
دهستگتیر: ئەو تشته کو بدهستی بیته بادان وه‌کی دهستاری، وه‌کی مه‌کینه‌ی، وه‌کی هه‌ر تشته‌کی.
دهستگه‌ه: دهست دریتژ، بریتیه ژ مرۆقی توانا و ده‌وله‌تمه‌ند.
دهستگه‌هی: دهست دریتژی، ده‌وله‌تمه‌ند.

دهست سهر دائینان: هه‌می برن، دهستمالین (اخذ الکل، سیطره، نه‌ب).
دهست سار: دهست خاش.
دهستوشوره: دهست شوک، دهستشو، دهست شوهره.
دهستشیل: هه‌قیریکو بدهستان بیته شیلان.
دهست شکاندن: بریتیه ژ خاپاندنی، دهست شکانن.
دهست شکین: خاپینۆک (حیال).
دهسته شمشیر: بریتیه ژ تشته ستاندا بخورتی و زۆری ژ خه‌لکی.
دهسته‌شیر: بنپیره دهسته شمشیر.
دهسته‌شه‌نه: دهستکه‌شه‌نه.
دهسته‌شاش: په‌نجه به‌لاف.
دهست شکاو: دهست شکه‌ستی، بریتیه ژ نه‌بونا ئامرازو وه‌سیله‌ی.
دهستفروش: هیرده فروشی گه‌ریوک (بائع متجول).
دهستفزی: دهست شاش.
دهستفال: دهست به‌تال، دهست خالی.
دهست فالی: دهستبه‌تالی، دهست خالیاتی.
دهست فه‌کری: مه‌رد (سخی).
دهست فه‌کرن: سه‌خاوەت، مه‌ردینی، دان و به‌خشین.
دهست فه‌دان: دهست لشتی دان.
دهسته‌فایی: دهسته‌وایی، متاره، هه‌ره‌وه‌ز.
دهست فیرا گه‌یاندن: دهست پیرا گه‌یاندن.
دهست قوتان: چه‌پله کوتان، چه‌پله ریزان.
دهست قوچیان: قه‌لس (بخل).
دهست قوچاو: دهست و چیای، دهست قوچیاک (شحیح، بخیل).
دهست قهرمتی: دهین دهست بدهستی.
دهست قهرز: دهین بدهستی. بنپیره دهست قهرمتی.
دهستقۆپ: دهستقۆپ، دهست قه‌لپ، دهست قه‌لپ.
دهست قراندن: دهست وه‌ریادان، دهست فه‌قراندن.
دهست قه‌لشتن: دهست که‌لشتن، دهست قه‌لشیان.
دهست قه‌لپ: ختیر (مبذر).
دهست قه‌لپ: کارناشرین.
دهست کرد: دهستبهاشت، دهستکار.
دهستکاری: دهست تی فه‌دان (تصرف).

دهست له ملان: دهست له مل کردن، دهست ل ستویج ئیکودوو وه‌رینان.

دهست له مل کردن: بنییره دهست له ملان.

دهست لیدان: دهستدانا تشته‌کی «س» دهسکاری (مباشره بالعمل).

دهست لیوه‌شانندن: دهست وه‌شانندن و لیدان.

دهست لیوه‌شیای: لیدان خواری.

دهست لیبه‌ردان: دهست لی هیلانوفه.

دهست لیکیشان: بنییره دهست لیبه‌ردان.

دهست لیبه‌لگرتن: = = =

دهست لدهف: دهست و دهف (کفاف)، دهستیپیکا لقینا زاروکی، دهست خو بو دهقی خو دبهت.

دهست له‌رزه: دهست له‌رزو، دهستله‌رزوک.

دهست لیپوونه‌وه: دهست لیپوونه‌قه.

دهست مایه: پاره و دراقی بره‌واج، دارایی.

دهست‌مایدار: مالدار، دراقی ره‌واجدار.

دهستمز: دهستموزد، کری (اجره).

دهستمیز: جه‌لقدان، دهست پهر (استمنا).

دهست مچانندن: دهست گرتن (بخل).

دهست مچیایی: دهست مچیاک، قه‌لسی و ره‌زیلی (بخیل).

دهست و مه‌چک: بدهست و باسک، بزه‌ند و باسک، قه‌وی.

دهست و مهرچک: دهست چه‌پهک.

دهست مؤ: مالی کری، لیراهاتی، چاقترسایی، ژئیردهست، بیته‌سته‌لات.

دهست نوژ: دهست نقیژ (وضوء).

دهست نه‌زه‌ده: دهست لی نه‌دایی.

دهست نیه‌اشت: دهستنیژ، نه‌و تشته کو مرزقی بدهستی چاندی یان ئافاکری.

دهسانقه‌س: ژ قه‌ست (عمداً).

دهست نیشان: دیاره، ئیشاره.

دهست نیشان کردن: ئشاره‌ت کردن، تبل بو کیشان، دیارکرن، عنوان کرن.

دهستتوس: دهست نقیس، نقیساندنا ب دهست.

دهسته‌نداز: کیتم، یان زور به‌لاف کرن.

دهستنیژ: نژیاری بدهست، دهست نیهات.

دهسته‌دان: دهست نه‌دانه دهست.

دهستگه‌شتن: دهستگه‌بیشتن، دهستگه‌هشتن (امکانیه).

دهستگیر: بدهست که‌فتن، کۆمه‌ک کار، گرفتارکرن ئیکی بزیندانی کرنا وی، دبیزن: «مه دز دهسگیر کر».

دهست گه‌شت: ۱) توان، دهستگاهی تشتی (ثروه، رأس مال)؛ ۲) شکوه، زانین، فه‌زل.

دهستگاه: (جهاز).

دهستگه‌ردان کردن: حیله‌یه‌کی شه‌رعیه بو کیتم زه‌کات دانی: مرزقه‌ک دی دهه لیبران ده‌ته قازی و نه‌قل که‌ته دهستی فه‌قیری و پاشی دیده‌ته‌قه دهستی خودانی، پاشی دیده‌ته‌قه قازی، قازی ده‌ته دهستی فه‌قیری هه‌روه‌سا هه‌تا دهه جارن ئانکو سه‌د لیبه‌ر له‌لی لسه‌رئه‌نجام دا لچی سه‌د لیبه‌ریان دهه لیبه‌ریان ده‌ته فه‌قیری (فه‌ره‌نگی عامیانه، لاپه‌ر ۱۳۳).

دهستگۆ: نه‌وه کولبن فه‌رمانی بیت: «دهست + گۆ» ئانکو «گۆ + به‌دهست: گوه + بدهست».

دهستگۆ: دهست خوار.

دهستگر: ده‌زگر، نیشانی‌یه‌که بوژنا تازه خواستی تیته‌هنارتن، زه‌مانی باستان میژانیا نه‌گه‌ر که‌چکه‌ک بو کوره‌کی خو خواستبا دا هنده‌ک گیای وه‌کی بازنکی چی‌کهن و که‌نه دهست ی خواستی ئانکو دهست کریدان دبیت نه‌ف و اژه‌یه ل میژانیا هاتبیتن کونهو دبیزنی (شه‌مسانی) لئاف ئیزدیا..

دهستگۆرانه‌وه: هیلانا کاری (ترک العمل).

دهستگرتی: دهست بکار، دهست ب شۆل (مشغول).

دهستگیر: دهسته‌گیر، شیخی دیندار، فه‌ریادرس، یارمه‌تیده‌ر، دبیزن: «شیخم، پیرم، دهسته‌گیرم».

دهستگیربوون: بدهست که‌فتن.

دهستگیرویی: کۆمه‌ک بیه‌کودو کرن.

دهسته‌گول: بریتیبیه ژ مخیری بی.

دهستگیراو: دهستگرتی، دهست به‌ستی، کار راوه‌ستای، قه‌ده‌غه ژ کاری کری.

دهستگران: سست، بی ره‌خوخت.

دهستگرتن: دهین لگه‌ل کرن، هاری کرن.

دهستگه‌ه: جه‌ن کاری، دهست گه‌شتوو، توانا، دهستگه، ده‌زگاه.

دهستگیراو: دهستگرتی، دهست به‌ستی، کار راوه‌ستای، قه‌ده‌غه ژ کاری کری.

ده‌غزدار: خائن، ئیشدار.
ده‌غلباز: زه‌غه‌لباز، حيله‌کەر، پیل بر (حیال).
ده‌غلی: حيله، پیل، بری، حیزی.
ده‌غمه: ئەشکه‌فت، ده‌خمه (چیندبیت ئەف و اژه ژ سوربانیشه بیت)، جی مری سۆزاندنا زهرده‌شتیان دهرئ‌دا.
ده‌غه: داغ و سۆتن و گوڤان، داغ.
ده‌ف: لادهۆل، نامرازه‌کی موسیقایی (ع).
ده‌فته‌ر: کۆمه‌له ئەوراقن تشتیت به‌رکه‌تی تیدا دینه نقیساندن.
ده‌فته‌رک: ده‌فته‌را بچووک (ع، ک).
ده‌فته‌ردار: دیوانا ده‌فته‌ران (دیوان الاوراق، محاسب، رئیس الدیوان) (ع، ک).
ده‌فته‌رداری: (تدوین، محاسبه) (ع، ک).
ده‌فزه‌ن: ده‌ف قوت (ع، ک).
ده‌فر: ئامان (ظرف) (ع) کوردکاری بوویه.
ده‌فقه: (۱) که‌لکه‌لکئی پاش پیلی (مشط الکتف)؛ (۲) نه‌وعه عه‌بایه‌که؛ (۳) ده‌ف (ع).
ده‌فک: ده‌قلۆ (ع، ک).
ده‌ف: ده‌و، ده‌م: «ده‌ف دخۆ چاف شهرم دکه‌ت» «په‌ند»؛ «ده‌فی خو دبای وه‌رتینیت» «په‌ند».
ده‌ف خۆش: زمان شیرین، چاپلووس.
ده‌فده‌فانی: کیشه و جره، هه‌فرکی.
ده‌فدربای: کنایه‌ته ژ مرۆقی راز نه‌فه‌شیر.
ده‌فشۆ: بنیره ده‌فدریلی.
ده‌فه‌رۆ: ده‌فزه‌ن، هه‌له‌پاس، وازه‌یه‌کی نه‌هرمه‌نیه (ده‌فشۆ لئاڤیستایدا مه‌عنا خوارن هاتیه).
ده‌فه‌ردای: بنیره ده‌فدریلی.
ده‌فه‌رهن: ده‌فه‌قائیز، تان هاقیژ، زمان وه‌شین.
ده‌فه‌قائیز: بنیره ده‌فه‌رهن.
ده‌فه‌راست: راست گو، ره‌وان بیژ (فصیح، بلیغ).
ده‌فه‌راستی: ره‌وان بیژ (فصاحه، بلاغه).
ده‌فه‌زک: زاراڤ، (لهجه).
ده‌فه‌کوت: ده‌مکوت، کرکرن، بیده‌نگ کرن.
ده‌فی: تراشۆکیت هورورک، گه‌لای هورورئ یه‌کساله.
ده‌فه: حیشتەر، بزاراڤ کوردی سووریه، وازه‌یه‌کی ترکیه کوردکاری بوویه.
ده‌قهن: ناوجه‌که (واجهه) ده‌قه‌ر.

ده‌سته‌هل: سڤک، چاپوک، زیره‌ک، زوو کار ئەنجامده‌ر.
ده‌سته‌هلی: زوو کار ئەنجامدان، زیره‌کی، چاپوکی.
ده‌سته‌هلگرتن: واز ژ کاری ئینان (ترک).
ده‌سته‌هاژۆ: ته‌مه‌ل، کار بکوته‌کی ئەنجامده‌ر.
ده‌سته‌هل کرن: خو ناماده کرن.
ده‌ست وه‌شین: ده‌رب وه‌شین.
ده‌ست وه‌شانندن: لیدان، ده‌رب وه‌شانندن.
ده‌سته و ده‌ست: ده‌ست ب ده‌ست.
ده‌ست وال: ده‌سته‌قال، بیچه‌ک.
ده‌سته‌وا: متاره.
ده‌سته‌وایی: متاره‌یی، متاره کرن.
ده‌سته و برد: له‌ز کرن، ده‌ست و برد.
ده‌سته‌وه‌یه: خه‌ریکه، پیڤه‌یه، بته‌مايه.
ده‌سته‌وه‌ر: ده‌سته‌به‌ر، ژیر فه‌رمان.
ده‌ستاو: ده‌ست بئاف راگه‌یانندن.
ده‌ستۆتیز: ئاوه‌ند، به‌لگه (دلیل، برهان، مستمسک).
ده‌ستیار: جیگر (معاون).
ده‌شت: (۱) عه‌ردئ راست؛ (۲) ئەول دراڤ کو سپیدی تینته ده‌ستی دکانداري.
ده‌شته‌کی: خه‌لکئی ده‌شتی.
ده‌شته: خه‌نجەر، دشنه (ت).
ده‌شتی: بنیره ده‌شته‌کی.
ده‌شتان: (۱) عه‌ردئ بی دار؛ (۲) بی نقیژی (حیض).
ده‌شت کرن: راست کرن.
ده‌شتی: جۆره گۆرانی بیت خوشن.
ده‌شکه‌گاف: گۆلک.
ده‌شتایی: پانایی.
ده‌شۆ: بنیره ده‌فدریلی.
ده‌غ: عه‌ردئ هسک، عه‌ردئ چجار نه‌چاندی.
ده‌غا: بیژی، خوار (مکر، غدر).
ده‌غهل: زه‌غهل، ئاده، گیاجار.
ده‌غل: ده‌خل، دانه‌ویله (ع) «کوردکاری بوویه».
ده‌غدار: عه‌ردئ بگیا و ئاده و ده‌غل.
ده‌غول: عه‌باره.
ده‌غه‌ز: خیانه‌ت، ئیشدار.

- ده قیسیس:** زمان بیس، زمان رهش (فحش، فحاش).
- ده قمر:** ناوچه، ههریم (منطقه)، دبیتن: «ده قمری میترلی، خیر و بیترلی».
- ده ق حولیگرن:** زمان خوشگرن (تلمق).
- ده ق حولیگمر:** زمان خوشگمر (ملاق).
- ده ق قوتان:** ده ق ته پاندن (اعتذار).
- ده ق لیدان:** بنیتره ده قه ژهن.
- ده قمری:** مرۆقی بیده ه و نه زمان.
- ده ق سٹک:** ناخفتن بله ز، خوارنا بله ز و سٹک.
- ده ق قهرمی:** بنیتره ده قمری.
- ده ق قهرمیای:** = =
- ده ق بهش:** نه و که سه مالمی خه لکی بهه رهنکه کی بیت دخوت، بریتیه ژ مرۆقی حه رامخۆر، مریچۆک (طمعکار).
- ده ق بهشی:** نازدار (طمعکاری).
- ده ق بهستن:** ده ق گرتان.
- ده ق بیتن:** نه و بنده کو دده منی گیره کرنی ده قی گایان پی گری ددن، دهریتن، دهریتنی جوال و تیر و همباکان و هه ده قیتنه ک بیت.
- ده ق بیتان:** ده ق گرتان.
- ده قلی:** ته قلی، ناگا (اطلاع).
- ده ق ته کرن:** بریتیه ژ ته ره و فیقی خوارنی، ناٹ قه خارن.
- ده ق قوری:** نه و پهزه کو هری پی وی لمابهینا هری و لقایی بیت و نه و بزنه کو مووی پی وی لمابهینا مه ره ز و موویدا بیت. ده قوری عه شیره ته کی میرخاسی کوردانه.
- ده ق:** (نص) راسته قینه، ده قدان و وه ریچان.
- ده ق دایی:** وه ریچایی، بده رزی پی قوتای (وشم).
- ده قدان:** وه ریچان، بده رزی قوتان.
- ده قاندی:** پیچاندی، بده رزی وشم بووی.
- ده قده مه:** زه به للاح، زلام باش.
- ده قه شین:** گیایه کی نا قی یه، بالنده که.
- ده قه شینک:** ده قه شین.
- ده قسین:** لاواز بوون و لکیمیدان.
- ده قساندن:** پاشقه برن و شکاندن، لومه لیکن، سه رکونه کرن، لاواز کرن.
- ده قساندی:** پاشقه بری، تو بیخ لیکن، لاواز کری.
- ده قسیان:** بنیتره ده قسین.
- ده ق و ده ق:** راست و راست، رووه پروو (صراحه).
- ده قده قی:** ده قده قه، خال خالی.
- ده ق لیدان:** ده قدان، خال کوتان.
- ده قاق:** نه و عه جه وی به که.
- ده ق ل:** عه ردی ره ق و توند و نه کیتلای.
- ده ق لروک:** مازی.
- ده قته:** راتی فقیان، میونه که کو فقه قی زستانی ل جومعانه ی کۆم دکهن.
- ده ق به لکرن:** نازاندن، پیدان.
- ده ک:** بسی مه بهستان تیت: (۱) دعائی، وه کی: «ده ک مالت خراب بیت!»، «ده ک عومرت درتیز نه بیت!»، «مه وله وی» فهرموویه: «یا وا پیتم نامه ی شرین ختامه ت - ده ک ده ک نه ریزۆ په نجه ی خامه ت»؛ (۲) مخابن و نه فسوسوی تیت وه کی: ئیک خه به ره کی نه خوش بده ته ئیک نه و ژی لشروادا دبیتیت: «ده ک» یان «ده کو»؛ (۳) دبسته تپیا نیزیک کی پی (مقاربه) وه کی: «ئیک به ره کی»، یان تفه نکه کی پا قیته تشته کی و نیزیک بیت کو بهه نگی قی ت و تو دبیتزی: «ده ک» نانکو نیزیک بوو لیدبه ت.
- ده کوش:** دهرکش، دهرگشک، لاندک (مهد) «وشه یه کی جزیرا بو تانه».
- ده گهن:** ده گمه.
- ده گمه:** نایاب، قه تلاز، کیم.
- ده گمر:** نه و که سه کو کو نک کاربده ستیت ده وله تی بقه در و روومه ت و خاتردار بیت (ت).
- ده گهل:** (۱) گه ف، پشتپشان، گه له کوی؛ (۲) لگهل «بزارا قی سوورچیان» «ره گهل» ژی هاتییه.
- ده گه لی:** گه له کوی، گه ف کرن (ته دید).
- ده گه نه گ:** حینج، سته مکمر، ره شه که، به تران، نه و که سه کو هه ژاران بکوته دبه ته شو لی، چیف بده بیت «زارا قی عه شیری سه به یه - نا کری».
- ده گه نه کی:** خورتی.
- ده گده گ:** زه گزه گه، زه به للاح، ده گه نه گ.
- ده لاندن:** دیلاندن نه و گۆزه کو ناٹ لره خیت وی دهرکه قی ت وه کی: خونا قی (ترشح).
- ده لالانه:** ده لالی.
- ده لالی:** (اجرة الدلال) (ع).

دهلالی: بژنا مرۆقی بدهلال.

دهلاک: سه‌رتاش، سه‌رشۆری مرۆقان لحممان (ع،ک).

دهلاقه: دهلاقه.

دهلاقه: په‌نجهره، تاقچک.

دهلاکخانه: دکانا دهلاکی (ع،ک).

دهلب: جلک یان پیتلاقی فرهه.

دهلب: بنیپه دهلب.

دهلب و دۆب: تشتی زیده بافش و فرهه.

دهلقین: رسوایی.

دهلهمه: (١) دهلهمی، دهله، ئەو هیلکه‌یی کو گهرم کری و نیف برشتی بوویی، ئەو شیره کو گهرم کری و پیچهک تورت بوویی؛ (٢) بۆ مرۆقی سست و خاقری تیتته گۆتن، دبیتن: «فلانکەس چ دهلهمه»: سسته، نه‌جه‌می‌یه، خاقه، بی دهماره، به‌رامبهری میوعه‌تی عهره‌بی تیت.

دهلنگ: چاقییت ده‌پیتی. ئەف واژه‌یه ژ دو پارچه‌یان پیکهاتییه: «دهر + لنگ» نانکو (مدخل + الرجال).

دهلۆقل: مرۆقی رووقایم، چه‌نه‌باز.

دهلوو: به‌زمگپیر، شیتۆکه، ههره‌چه‌نه، عه‌شیره‌ته‌که لده‌قهره کوت بوون (مطرب).

دهلووکاری: رووقایی، به‌زمگپیری، گنی لکهری، لۆتیاتی.

دهلۆیی: بنیپه ده‌لووکاری.

دهلۆیاتی: « »

دهله‌به‌یا: دیتله‌با.

دهله‌ق: دیتله‌با.

دهله‌سه: درۆ (تدلیس).

دهلو و بیسه‌ر: مرۆقی نزره و په‌ست کو لاقه‌لاقی بۆقی و فی بکه‌ت.

دهله‌چه‌یی: بنیپه ده‌لوو‌بیته‌ر.

دهله‌دهل: زه‌ربوونا کولک و دۆمبه‌لی کو وه‌ختی ده‌رکرن وئ هاتبیت.

دهله‌ک: ده‌له‌که، ده‌عبایه‌که سو‌رکه‌هوه‌بی‌یه، که‌قلی وئ زۆر بنرخه.

دهله‌که: ده‌له‌ک، گوپژک.

دهله‌کدان: پال پیتقه‌نان.

دهلیا: ده‌ریا، بریتبیه لنتشتی زۆر و به‌رفره.

دهلیالوش: زۆرخۆز، خۆرا.

دهلینگ: بنیپه ده‌لنگ.

دهلیقانی: ژنا بیده‌لنگ، بی‌هیا، بی‌شهرم، بی‌ه‌تک.

دهلۆلۆ: ده‌لیلی، ئەی کورۆ، له‌سه‌ر و به‌ندی مقاما دا تین.

دهلالی: لای لای کرنا دایکی بۆ نئاندا بچووی.

ده‌لیلیا زارۆکان: لای لای گۆتن، لایین لایین گۆتن، لای لای کرن.

دهل و دپیما: ده‌لو و دوومان، ده‌لوی دویمان ئەو که‌سه کو لزار زارک و فلیفلیانا کنه‌بازیدا لهن رستی دبیتیت هونیر هونیرا منه.

دهلب: تشتی ته‌نگ پاشی فره‌بوویی.

دهله: ده‌له‌که، ده‌له‌ک: جان‌وه‌ره‌کی گۆشت خۆزه وه‌کی سفوره به‌لی مه‌زنتره، هندی پشیلویه، پیت وی کورتن و کلک دریتزه، پیتستی وئ نهرمه دکنه فرهه.

دهله‌شیر: بۆ کچان بکار تیت، به‌لی وشه‌یه‌کی ئەهریمه‌نییه.

دهله‌وشی: به‌دنه‌کی، بیته‌فایی.

دهلیقه: بیف، بیته، ده‌ره‌تان (مجال).

دهمه‌له‌قزیان: ده‌ری.

دهمکات: صیغه (صوغ الافعال).

دهمکاتی داها‌تی: (صیغه المستقبل).

دهمکاتی ناگاداری: (الصیغه الدلیلیه).

دهمکاتی فه‌رمانی: (صیغه الامر).

دهمکاتی نحتمالی: (الصیغه الاحتمالیه) (ع،ک).

دهمکاتی نه‌بۆری: (مضارع، حال الحاضر).

دهمکاتی ههره‌یی: (الحاضر المستمر).

دهمی بۆری ساده: (الماض البسیط).

دهمکاتی مه‌رجی: (صیغه الشرط).

دهمکاتی کارایی نه‌ناس: (صیغه المجهول).

دهمکاتی که‌سی دوویی: (صیغه المخاطب).

دهم هه‌راش: بیسه‌رم.

دهم راست: (محامی، وکیل).

دهم خۆشانه: به‌خشانه، ده‌ست خۆشانه (انعام، اکرامیه).

دهماندن: شاناندن، گه‌ش کرنا ئاگری، بزراقی سلیمانی و هه‌رامی. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «شۆله داوه گر شه‌راهی نارم - ده‌میا وه‌جوبش دا ده‌لی خه‌مبارم».

دهمه‌روو: ئەو که‌سه کو بکه‌قیته سه‌ر زکی خۆ.

دهمکۆ: ئەو تشته کو لده‌قی ئیکتی بدن و بیده‌نگ بکه‌ن،

دهلالی: بژنا مرۆقی بدهلال.

دهلاک: سه‌رتاش، سه‌رشۆری مرۆقان لحممان (ع،ک).

دهلاقه: دهلاقه.

دهلاقه: په‌نجهره، تاقچک.

دهلاکخانه: دکانا دهلاکی (ع،ک).

دهلب: جلک یان پیتلاقی فرهه.

دهلب: بنیپه دهلب.

دهلب و دۆب: تشتی زیده بافش و فرهه.

دهلقین: رسوایی.

دهلهمه: (١) دهلهمی، دهله، ئەو هیلکه‌یی کو گهرم کری و نیف برشتی بوویی، ئەو شیره کو گهرم کری و پیچهک تورت بوویی؛ (٢) بۆ مرۆقی سست و خاقری تیتته گۆتن، دبیتن: «فلانکەس چ دهلهمه»: سسته، نه‌جه‌می‌یه، خاقه، بی دهماره، به‌رامبهری میوعه‌تی عهره‌بی تیت.

دهلنگ: چاقییت ده‌پیتی. ئەف واژه‌یه ژ دو پارچه‌یان پیکهاتییه: «دهر + لنگ» نانکو (مدخل + الرجال).

دهلۆقل: مرۆقی رووقایم، چه‌نه‌باز.

دهلوو: به‌زمگپیر، شیتۆکه، ههره‌چه‌نه، عه‌شیره‌ته‌که لده‌قهره کوت بوون (مطرب).

دهلووکاری: رووقایی، به‌زمگپیری، گنی لکهری، لۆتیاتی.

دهلۆیی: بنیپه ده‌لووکاری.

دهلۆیاتی: « »

دهله‌به‌یا: دیتله‌با.

دهله‌ق: دیتله‌با.

دهله‌سه: درۆ (تدلیس).

دهلو و بیسه‌ر: مرۆقی نزره و په‌ست کو لاقه‌لاقی بۆقی و فی بکه‌ت.

دهله‌چه‌یی: بنیپه ده‌لوو‌بیته‌ر.

دهله‌دهل: زه‌ربوونا کولک و دۆمبه‌لی کو وه‌ختی ده‌رکرن وئ هاتبیت.

دهله‌ک: ده‌له‌که، ده‌عبایه‌که سو‌رکه‌هوه‌بی‌یه، که‌قلی وئ زۆر بنرخه.

دهله‌که: ده‌له‌ک، گوپژک.

دهله‌کدان: پال پیتقه‌نان.

دهلیا: ده‌ریا، بریتبیه لنتشتی زۆر و به‌رفره.

دهلیالوش: زۆرخۆز، خۆرا.

دەوالبا: جۆرە مەرقەھەکن ل دەشت و چۆلگەیان دژین، پیتقزراقن پیتخۆشن خەلکێ ل سەر پشستا خۆ ھلدگرن. تەشبیھا رەشێ شەقێ بوانقە کرینە.

دەوالباز: جادووگەر (ساحر).

دەوالبازی: جادووگەری (ساحری).

دەوار: کۆنی رەش، خیشەتا کوژ مووی چێدکەن، ولاغ.

دەورگرتن: چەرخ ل دەور گرتن، تێوەرھاتن، دەور لیتگرتن.

دەور و پشست: ھامون، چارکنار، خولام و خدام و چاکر و خویزە.

دەوردان: ئەقلا ئەقلا کرن، وەرگێر کرن، سەرئیکوئیک کرن.

دەوس: شۆپ، کەرخ: «دەوس دەوسێ کەرتیبە بەلێ کار کارێ پەرتیبە» "پەند".

دەوین: ئەو دارن کو پشستی بپینێ ل سەر بنی خۆ شین دبن.

دەویند: دەوین، دەقەن، دەقەر.

دەوین بەش: پڕئاخفتنی، ئاخفتنا زۆر.

دەوان: دەبان، تیغی گەوھەردارو پولاتی.

دەوری: زێرەقانییت شەقێ (ع،ک).

دەوران دەوران: مقامەکی کەقنی کوردیبە.

دەولەتی: میری.

دەوالان: ئەو تەپالەنە کو ھاڤینی ژنک ژ ریخی چێدکەن بۆ سۆتتیا زستانێ و ھوورە سیرگین و پشکلژی دکەنە ناڤ ھەتا گەلەک مەزن دبیت و پڕ دبیت پاشی نێزیکێ زستانێ دکیشنە خانیان بۆ سۆتتی.

دەوقاندن: چەشاندن و جێژاندن ھێلکە بدانا دا بزائن قاییمە یان سست؟

دەوێت: ئەو شیشەبە کو مەرەکەبێ حبری دکەنێ.

دەواخ: دەباخ، گەمار، کوردکاری بووبە (ع،ک).

دەواخ خانە: دەباغ خانە، گەمارخانە.

دەھتوید: (مدع العام) لئافیستای «دەھتوید» و لکوردیدا «دەھتوید» ھاتیە، ھەر مەعنا (مدع العام)ە.

دەھ: ژمارە (۱۰).

دەھتیک: دەھتیک.

دەھمەین: ئەژمارا دەھت.

دەھبەک: دەھتیک.

دەھۆل: دەھۆل.

دەھۆل درپای: رسوا، بێ ئابرووی. (مفصوح).

دەھۆل درپان: رسوا بوون، بێ ئابروو بوون.

دەندەك جە: ھناری دەندەك ھشک.

دەنگ درپان: بریتیبە ژ کەسێ قییرە قییرە بکەت ھەتا دەنگ لێ دکەڤیت.

دەنگەشە: گەنگەشە، گنگاشە، قارەقار و ھات و ھاوار، ھارت و ھوورت.

دەنگەشەبی: گەنگەشەبی، قییرە قییری.

دەنگەتێ: دەنگ بلند، دەنگ ئەستوور.

دەنگەتێ: بلندگۆ، بلندبێژ (سماعە).

دەنگەدان: قەدانا دەنگی لەوردەکی وەکی بن کەڤر و گەلییان (صدی).

دەنگێ کەڤری: بێژرە دەنگەدان.

دەنگدیر: سوخەنران (خطیب).

دەنگدیری: سوخەنرانی (خطابە).

دەنگبێژ: مقام بێژ، بەزم گێر.

دەنگبێژی: ئاوازو لاژە کوتن، مقام بێژی.

دەنگ و دیم: بریتیبە ژ رادیۆ و تلفزیۆن.

دەنەدان: کوم بوونەو. (مۆتر، مجلس التشار).

دەندۆک لەگەلەک: گیایەکی بەھاری وەکی سەر و کەللەھی لەگەلەگیە.

دەو: دەویک، دۆ: «دەوێ جەریاندی، ماست نەجریاندی» "پەند"; «نان و دۆ تیشتا بدرو، نان و ماست تیشتا بپاست» "پەند"; «وەکی پیرەژنا دۆ لێریشتی» "پەند"; «نان و دۆ وی نایبە یەک» "پەند"; «کەس نایبێژیت دۆی من ترشە» "پەند".

دەویر: دۆبەر، ئەو کو مەرۆڤ ھەمی پەزی بفرۆشیت، یان لناف بچیت یان تالان ببیت.

دەوێر: دەوار، بریتیبە ژ مەرۆڤێ تینەگەشتی (بلید) <زاراڤی بوۆتان>.

دەوین: گراری دۆی و دانەقوتی.

دەوال: رەشێ شەقێ، ئەجنە. ئەڤ وشەبە نێزیکێ مرنی بووبە ل کوردیدا مەگەر ل رستەبەکیدا مایە ئەو ژێ ئەڤەبە کو دبێژن: دز و دەوال، بەلێ کورد بخۆژی مەعنا دزی دزانن. بەلێ مەعنا دەوالی تیناگەھن کو مراد ئەجنەبە، یان رەشێ شەقیبە. ئەڤجا بەگوتەری ئافیسستای دەوال ل سەر پینج مەبەستان ھاتیە: (۱) فروھ؛ (۲) فەرودپۆش؛ (۳) پشست بیتی قاییشتی؛ (۴) رەشێ شەقێ (ھیولا)؛ (۵) ئەجنە (جن).

دیازەر: ناڤی فریشته به که، نافه بۆ رۆژ ههشتی لهه می هه یقیته خورشیدی.

دی به میهر: ناڤی فریشته به که و ناڤی رۆژا پازدهی هه یفا دهی ماهیبه له یقیته هه تاڤی.

دی بهر: جۆته رۆژهک، ئانکو ئه و عهردی ئه ندازهی جۆتی رۆژهکی بیت کو جۆتیار و ئی تمام کهت دبیتن: دی بهر.

دیباچه: پیتشه کیا کتیبی «عه ره بکاری بوویه».

دیبه: ناڤی گه نجی سی بی ژ گه نجیت خسره و په رویزه.

دیبهگ: دنگ، دنگی برنج و دان قوتانی.

دی ماه: ناڤی هه یفا دهه ی یه ژ هه یقیته هه تاڤی ئیرانی.

دیبهگه: (۱) جهی دان قوتانی؛ (۲) ناڤی باژێرۆکه کبیسه ل کوردستانا عیراقی - ئه ربیل. ئەف وشه یه ژ «دیبهگان» هاتیه وه رگرتن، ئه وژی جه نه کی باستانیه لنک با پیریت مه کو د که قیسه رۆژا پازدهی دی ماهی. نافه که ژ ناڤیت خودی (ته ماشای جشنهای ایران باستان، ص ۱۶ بکه ژ کتیبیا هاشم رضی).

دی به دین: بنیهره دی به میهر.

دیتهوک: ئه و که سه کو بسهر تشته کی هه لیبیت. ئه و که سیکو تازه دهوله تمه مند بوویی، نه دی بدی، دبیتن: «نه دیتهوک» "په ند".

دیتن: بینین، چاڤ پیکه فتن (رویه).

دیته: بریتیه ژ تشته ئه رزان، تشته دیتهیه شه (لقیسه). زهحف و به رفه ریبه ژ ده هینیت (مسی)، مه ردو چاڤ شه کری.

دیتن: چاڤ پی که فتن، ب مه عنا بیرو باوه رو هزو عه قیده ژی تیت. دبیتن: «ئه ز دبیم مرنا من نیزیکه، ئه ز دبیم سالا مه دی درێژ بیت، ئه ز دبیم کورد دی بسه رکه فن».

دیدار: بنیهره دیتن.

دیدهبان: (۱) دهیده وان، دیده فان، زیره فان؛ (۲) ناڤی گونده کی کوردستانه - شیخان.

دیدهنی: دیتن، دیتی، دیدار.

دیدهگا: دیده که، جی دیتن، به لی دیدگه کوردیتره.

دیدگا: بیر و باور (فی نظر، فی اعتقاد).

دیروک: سه رهاتی، میژوو.

دیریا: ئه و رکه کی کو دده نه بهر دیواری ده ره زبوویی ژ ده ره شه.

دیر: (۱) دوور، دویر، درهنگ؛ (۲) ریز (سطر) وه سا دیاره کو وشه ی دیر ژ «رده» بی ئاقیستای هاتیه، رهدنان (ابعاد).

دههۆل قوت: دههۆل ژهن، دههۆل فان، دههۆل لیدهر.

دههۆل ژهن: بنیهره دههۆل قوت.

دههۆل لیدان: دههۆل قوتان.

دههنده: به خشنده (وهاب).

دههلیز: دیلیز، جی هات و چونا مابه ینا خانی بی مالی و ده ری ده ره شه. هاتیه عه ره بکاری کرن (دههلیز) و جه مع کرن (دههلیز) ئه مژی موعه ره به که ی بکار دبه ن مه گه ر هنده ک کورد هه ر دبیتن: دیلیز، وه کی ئیزدیان.

دهه مین: دهه مین.

دههک: دهه ی.

دهه به: ده عبا، دابه، کوردکاری بوویه.

دههک گرتن: رۆژی گرتنا دههکان.

دهی: وشه بی پالدانی به (اغراء) داخلی ئه مری حازری دبیت وه کی: «دهی هه ی».

دهیز: ریبی بی گیایه کو هسک دکه ن بۆ سه ویلی و ل زستانیدا دده نی.

دهیک: دی، داییک، دا، دالک (الام).

دهینم: دی ئینم، من دی یه.

دی: ئەف واژه به به رامبه ری (الآخر) ئ عه ره بی تیت وه کی: «مرۆقه کی دی، کوره کی دی، کتیبه کی دی، په یقه ک دی، نانه ک دی، ماله ک دی» و «تر» ژی مه عنا دی تیت کو لزاراڤی کرمانجیا ژیریدا ژور وه کی: «پیاوه کی تر، ئه وه ی تر، کتیبه که ی تر، قه له مه که ی تر، کوره که ی تر» به لی مه عنا لقی ده راڤیدا دی کوردیتره و راستتره بۆ زمانی توره و توره فانی بی هه تاکو شیویان (التباس) مابه ینا تر بۆ (اسم التفصیلی) و تر بۆ (الآخر) ی چینه بیت.

دیژه: ریبازگه، رای.

دیدهوان: دیده فان، چاڤدیر، زیره فان، ناڤی گونده کی کوردانه ل کوردستانا عیراقی - شیخان.

دیاک: دهیت.

دیارنامه: (بیانیه).

دیاری: (۱) پیشکیش (هدیه)؛ (۲) جی بلند، ئه شکرا.

دیاردی: ئه شکرا، دیار، ئیشهاره.

دیبا: زیبا، عه ره بکاری بوویه بۆ (دیباچ). جۆره ئارموشه کی ره نگاره نگه: «چین چین کرن زولفی سیا - که سک ئه طله سا دیبا قه با / ئیدی نیشان نابن خوویا - تیکه ل کرن لازم سه با» "جزیری".

دیره گه: کوله که، ئستون، گولته.
دیره گا: (۱) دیره گا، دووره گا، ټو مژانه یه کو دریت
 بیت، (۲) دیره گا، ټیره گا (ماء).
دیرین: ژمیر، دوور.
دیرینه ناس: باستان شناس (عالم بالآثار).
دیرین زان: بنیره دیرینه ناس.
دیزه: دیز، دیزک، دیزی، قارانۍ ژ ناخی چیکری. ټه فجا
 مه بهست ټو نینه ته نی نافع قازانۍ ناخی یه دیزه یه و هند
 به لکی هر قازانه ک ژ هر تشته کی بیت دیزه یه.
دیزک: دیزه لوی کی بچوک.
دیزه لوک: دیزک.
دیزه له: دویزه له، دوودک (مزوج).
دیزه له بیژ: دیزه له ژهن (المعازف المزوج).
دیزه: دیزه، تشته ره شتاله.
دیزداشته: دشا شه.
دیزه چیکر: ټو کهسه کو درگینا چیدکه ت.
دیزه فروش: ټو وه کو جهرک و مه سین و دیزه کان دفروشیت.
دیزه به کول: مرؤقی خودان مال و داراییان و چاورۍ و سه ویتلانه
 کو نه شیت بناسانی بار بکه ت.
دیزه به درخوونه: بریتیه ژ ټه شارتنا رسوایی یی.
دیسک: دیزک، دیز، دیزه.
دیسا: دیسان، دیسانۍ، دیسانکی، دیسانه وه. دیسانه
 وشه یه که مه عنا (مکرر) دگه هینیت. لسه رسته یدا بو
 جوابا ناخفتنکه ری (متکلم) تیت و چیدبیت لدووماهیا
 فریز و رسته ی بیت، وه کی: «ژ رمزی دل به ری دیسان - لمن
 باطن ټه ژین درده / دل بسن طاری یی مندی - خوویا بو ټو
 سیا چه رده» "جزیری"، دی+سا، دی مانا دوهی یان بوریی
 دده ت، سا مانا وه کی، مثل، شبه دگه هینیت (۱) دیسا،
 وه کی دوهی یان جاره کا دی، (۲) هری سا، وه کی په ری یی.
دیسان: بنیره دیسا.
دیسا: = =
دیسانۍ: = =
دیسانکی: = =
دیسانه وه: = =
دیسانه: = =
دیس: دیسان «بزاراڅی هورامیان» (ایضا). "مهوله وی"

فهرمویه: «فه له ک وه به ختم مه گهس مه کیانو - وه راگی
 رحمت هم دیس مه ریانو».
دیش: یان دویش تشته بهرکه تی ژ ټه سیابۍ ناڅمالی یی.
دیشاف: یان دوشاف، دوشاب، دوشاو (دیس).
دیشله مه: چایی بی شه کر. ژ دو واژه یان پیکهاتیبه: «دیش +
 له مه» دیش: ددان، له مه: گرتن (ت).
دیف: کلک.
دیشدیشک: دیشله لانک، دیشله لان، کرمی ناڅ زکی مروقی
 (طفیلی).
دیشله لانک: بنیره دیشدیشک.
دیشله لان: = =
دیشاز: دتو، شهیتان (عفریت).
دیش: (سکته قلبی).
دیشپیکر: عاجز کرن هتا سه کته وی بگریت.
دیش چونه دل: دل پر خه م بوون کو بیته سه به با دیشاندنی.
دیشدیشاندن: ختختی دان، قدقدانک ټه کرن.
دیشک: (۱) دوک، ته شی؛ (۲) دیزک، دیزه.
دیشک ریس: ته شی ریس.
دیشل: به نده، به رده، به نی (عبد).
دیشله وار: وهک به نده بو چاپلووسی و (تذلی) ژ دو واژه یان
 پیکهاتیبه: «دیشل + وار»، وار پاشکویه، مه عنا ته شبیهی
 یان خاوه نندی یان لائق دده ت، وه کی: دیشله وار، خونده وار،
 شوونه وار، به نده وار، به نده وار. ټه ټه ژی د کوردی و فارسیدا
 زوره، بو وینه: دیشله وار (وهک دیل)، به نده وار (وهک به نده
 - گرفتار)، کوره وار (وهک کوره)، کوله وار (وهک کوله)،
 شوونه وار (وهک جی یان خانداجی)، خونده وار (قاری
 یه کی لائق).
دیشلان: (۱) بو کومه کی به نده یا تیتته گوتن؛ (۲) هه لپه رکۍ:
 «هه دیلان، دیلان، دیلان - زه منی فند و پیلان - کار
 که تنه سه بهر تیلان»، ټی وشۍ په یوه ندی یا هه ی بده میت
 دیرین ده ما (دیشل) دئینان ل جه نگان وه لاتیا دکره هه راو
 که یف دگوتنۍ (دیشلان) نانکو دیشل ئینان.
دیشله ر: ټو کهسه کو خه لکی دیشل دکه ت، یان دل به ر.
دیشل وار: مرؤقی پیسچ و په نا، چه پ و چوپرکه ر، ژ دوو وشه
 پیکهاتیبه: «دیشل + وار».
دیشل کښان: مقامیته ی هه لپه رکۍ.

دیلهک: داوای لیج بورین (رجاء التماس) (ت).

دیلهکچی: هیتقیدار، هیثیکار (ت).

دیلاتی: داوه تی.

دیلباز: شارهزا، پینگری.

دیل: گروگان، بهندی، ئیخسیر.

دیلماج: وهرگیپر (مترجم).

دیلاتی: دیلی، دیلیاتی، دیلیتی، دیلینی.

دیهن: روخسار (منظر، واجهه).

دیهاک: زمانه ییج هنجاری، ئیرهق.

دیاری: ژن باب، دیماریی نانکو ئه وهکی وهکی ماری: <دی + ماری>.

دیپان: دوومان، تاری و دوکیتل، مژ.

دیهمشور: سوراف و سپیاف، تشتهکه ژن روویج خو پین دشون و جوان دبن.

دیهاک: گشتهک.

دیهاک: کونکهکی گچکه یه ئافنی دکه نه نا، دیمک درستتره و کوردیتره.

دیپنار: مرؤقی پارتیزگار، دارهکی مه علوممه ل کوردستانن ژ خانه واده دار بهروویه.

دینده بیره: دبیژنه وان تیبیان کون نهؤ ئاقیستا پین هاتیه نفیسین.

دین: (۱) ئابین، ئول، ریبازگه، موشته ره که بله فزا خو. دبیژن:

دین وشه یه کی ناف زاراقیت سامیان و ئاریان، ئاران بهلی

یا (مرجح) نهوه کون ئه سل و ریشه ییج وی ئیرانیسه و

سهروکانیا وی ئاقیستایه کو «دینا - دهینی» هاتیه

ههروهکی لزمانی په هله ویدا ژنی هاتیه و (اصح) نهوه کو

عه ره بکاری بوویه؛ ۲) دین، ههروهکی: «عالمه بدهرد و

برینی ماده مادیدار و دینی - خهف دبت ره مزا ئه قینی فی

بزان بیج شهبه یه» «جزیری»؛ ۳) به عنا شیت هاتیه و زوره

ژی دهن، دهنک، دهنی ئافنی: «دینا بدینا باخیتقه» "په ند"؛

«دین نه هه ره ئه ون بچولا دکه قن» "په ند"؛ «رزقی دینان

لهارانه» "په ند"؛ «نه دین ته بگین، نه دینان بگین»

"په ند"؛ «نه قوتانی میتری، نه گانی دین و هیری» "په ند".

دین په ناه: په ناده ری دینی. پارتیزکاری دینی (حامی الدین).

دین درست: (مخلص) و دلسوزی دینی.

دین درست: دین دوروستی.

دین په روه: دین خودانکه ره.

دین سز: بییدین (ملحد) (ک، ت).

دین ته نک: کیم دین.

دین و دینانی: (تعصب) ی دینی: «مرؤف ژ دین دبیبت ژ خوین نابیبت» "په ند".

دینینه: دیتنه قه.

دینیه وه: بنییره دینینه.

دینار: ژ دناری ئاقیستی عه ره بکاری بوویه یان ژ دیناریوسی، ئان ده قه را یونانیه هاتیبیت.

دینی: دوونی، دوین، دینه (البارحه). واژه به کی موشته ره که

ما به ینا کوردی و فارسی، ته نیج د فارسیدا دنقیسن: دینه و

دخونن دینی، بوژنا کیم عه قل بکار تیت.

دین دوژمن: نه یاری دینی.

دین و هار: شیت و شه وارت، هارو دین (مسعور).

دیندر: ژ دین وهرگه ریای.

دیو: لا، روو، رهخ، ئه و دیو، ئه ولایه، ئه و رهخه.

دیوار: (حائط): «نه کو دیوار به گو هین بخودئ که ی بخودئ -

بچره نگی نه کری ئه شکره ئه سراری حدو» "جزیری"؛

«دیواری سه ره فری» "په ند".

دیواره: دیواره کی نرم، وهکی دیواری، نیف دیوار.

دیوان: جی دانیشتنا مرؤقان به کومه لی، دیوانی شیعران.

دیوانخانه: ئه و ئاقا هیه کو بو مه جلس گریدانی هاتیه ناماده

کرن، کوچک.

دیوانخان: بنییره دیوانخانه.

دیواری: ئه و شیشه ئاسنه یه کو دز دیواران پین کون دکهن.

دیواندر: ئه و که سه کو لشف بیریان درهنگ رادبیت، ئه و که سه

کو درهنگی شقی دجیته بگوندقه.

دیوودهو: دیواندر، مرؤقی ده فراست.

دیواندهر: دیواردهر.

دیوالی: دیقالی، جهژنه که ژ جهژنیت ئایینی لنک سیکان کول

۳۱ هه یقا ئو کته به ری ل مه عبه دی زتیرین ل هندئ تیتته

کرن، بو نافی زه لامان ژنی لنک کوردان بکارتیت. دیاره

کوردان په یونده و علاقه ی که قن لگه ل وی ئولئ هه بوونه.

ئیزدیان ژنی جهژنه کی وهسا هه یه لوئ تاریخی یان نیزیکی

وی تاریخی به ریا دکهن.

دیار: ئه شکه را، کو بی بلند ژ چپای، راهندا، بهلی (واضح).

دیارکرن: ئه شکر کرن، بهلی کرن، خوویا کرن.

- ديارى:** پيشكيتش (هديه؛ ۲) ئەشكرابى (وضوح).
- ديارناو:** ديارناف (اسم علم).
- ديان چەرمە بوون:** ديان چەرمگ بوون، ديان چەرمەگە بوون، ددان سپى بوون، بريتبه ژكە نينى.
- ديان لى تىژ كرن:** ددان لى تىژ كرن.
- دى:** (۱) جيناغه دچيته سەر ئەمرى حازرى و غائبى وەكى: «دى وەرە، دى وەرەن، دى بلا بىن، دى بلا بىت، دى ھەرە، دى بۆ»؛ (۲) دای، گوند؛ (۳) دېھا ئالفى حەيوانان.
- دېدك:** (۱) دېدەرەش؛ (۲) بېبىك، بېبىلك، بېبىلكا چاقى.
- دېدەرەش:** ئەسپل (طحال).
- دېدەوان:** دېدەفان، زېرەفان، زېرەفانى قەلايى.
- دېدەفان:** بىنېرە دېدەفان.
- دېر:** (۱) وشە يەكى رۆمبە، پەرستشگاھى مەسېحيان عرفانى و شاعر گەلەك جار دېرئ بەعنا دونيا بكار دېن؛ (۲) پاشكۆيەكە لېي ھندەك ناغان و سيفە تان تېت و مەبەستى فاعلى دەمدرئىزى بى (استمرارى) ددەت وەكى: ناقدىر، چاقدىر، دەنگدىر، شەودىر، خەرماندىر، ھەوادىر، فەرماندىر.
- دېرەگا:** ئېرەگا، ئىفارى، ھەر دو وشە لزاراڧى شەبەكېدا تېن بەعنا (العصر)، درەنگ و لئاقىستايىدا (دەرى گايۇ) بەعنا درەنگ ھاتىبە.
- دېرېن:** وەكى دېرى، بريتبه ژكەفن، ژمېر، گۆبىن، گۆرېن.
- دېران:** دانەبت، كاڧل، ويران، فراوان، مخابن.
- دېرانى:** ئاڧى كرنا عەردى.
- دېراو:** پەنگا، پەنگاڧ، سكر، سەد، خەمى.
- دېر:** خەت، رېز.
- دېرس:** ويران، دېران (ك، ع).
- دېرسى:** ويرانى، كامباخى (ك، ع).
- دېرېنە:** ناقدىر، كەفن (مخلد).
- دېران:** دەرباز كرن، جائز دېران، ئىجازەدان.
- دېرندىر:** ناگرەكى مەزەنە فەلە لروژا ۱۴ ھەيشا رەشە مەھىدا ھەلدكەن، دېبىژنى دېرندىرئ.
- دېركى:** نەوعە ھژېرەكە، ناڧى گەلەك گوندانە ل كوردستانى، ئانكو ويرانى.
- دېز:** دېزە، بۆز، رەشتالە.
- دېزەك:** مروڧى زكەش، مارزك (لئىم).
- دېزەكى:** زكەشى (لئامە).
- دېزبۆز:** بۆزودېزە.
- دېزەلە:** گووھشك (زەرور) كىوژ كوردىتر و فەسېح ترە.
- دېزە:** رىبازگە.
- دېزىن:** دېبىژن.
- دېف:** دېر، دېڧە، دېڧاز (عفريت).
- دېڧا:** دېڧ.
- دېڧە يەسە:** دېو پەرست، شەيتان پەرست، دېو پەسەند.
- دېڧە پەسە:** بىنېرە دېڧە پەسە.
- دېڧۆك:** دېڧۆكە، سىزۆرە (متشطىن).
- دېڧەرە:** دېوەرە بەقالۆشك.
- دېكوانە:** دۆكانە، بېكوانە.
- دېكرن:** تەماشاش كرن.
- دېكانى:** وەكى گوندى يان، گوندىيانى.
- دېگە:** خالەت، مەت: «دى + گە» ئانكو لىجى دايكى.
- دېل:** دېلك، دېلەسە، دېلەسەگ، سەگى مى.
- دېلەبا:** دېلە بەبا، دېلەبا كوردىترە.
- دېلەوانى:** جۆرە ھەلپەركى يەكە، ھېنلەوايى.
- دېلەمار:** جۆرە مارەكى زور ب ژەرە.
- دېلىن:** سەپىتك.
- دېلاندىن:** دەلاندىن، خوناڧ (ترشح).
- دېلەدر:** بريتبه لژەنا شرىدە و بى پەروا و ھەشەرى.
- دېلىز:** تەماشاش واژەى دالانى بكە.
- دېم:** روو، ئاڧنەدارى، ھشك، دېمەن، دھىم، روخسار، رەنگ.
- دېم و روو:** ھەر دو وشە بېكە مەبەستىن: روخسار.
- دېم دوور:** ئەڧ واژەيە شاعر گەلەك بكار تىن، ئەو تەشېيھا دلدارى خۆ بدورى دكەن: «دېم دوور ژ دېرى ھاتەدەر» "فەقىي طەيران". دېم لەھمى وەختان دەربارەى پەسنى تېت بەكەسا بېچم و چەھرى ئەو لدەراڧى (مدح) و (ذم) ى تېن. دېم لدەراڧى (ذمى) چجار نەھاتىبە. دېبىژن: ئەھرىمەن چەھرەگان، دېبىژن: «بېچمى سەى»: چر و چا و سەگ.
- دېمەكارى:** عەردى ببارانى ئاڧى دېبىت، عەردى كىشلاخ.
- دېمەرۆ:** دېمەكارى، شىڧ ھشك.
- دېمەك:** جەودك.
- دېمەرۆك:** بىنېرە دېمەرۆ.
- دېمى:** بەرھەمى نەئاڧى.

دويمه دوو: پروويه پروو: «دويمه پروو باری کهرینه» "په نند".
دووبرو: کوزهر، گایین گروز، به لئی دوبرو درستتره.
دوویین: نوره کو دووا دبیینیت بریتیه ژ مرؤقی مونا فاق، حه ویل.
دوویینی: (نفاق، حول) چکو مرؤقی حه ویل کسه کی بدوو کسان دبیینیت.
دوویاره: جار لپچ جارچ (مکرر).
دوویرا: هر نسته سیریت فرقیینه (فرقدان) دو نسته سیریت دره خشان دکه فنه راهنداڅی (دب الا صغر) ی.
دوویال: فهند، لیب، حیله.
دوویه سهر: دوپاره.
دوویه رکانی: دوو تفاقانی.
دوویه ردان: بده سته بهردان، ناقی گونده کی کوردانه، ل کوردستانا عیرا قی - ناکره.
دوویین: چاڅ خیل (احول).
دوویات: دوو جار فنه قلاندنا ناخفتنی، (ترجمه، شرح) کرن.
دوویا: ده عبا یه کی کرمی به لئاڅ چقل و به لگیت دار به پروان دژیت بژ رنگ کرنا نارمووشی سوو دئی ژئی و هره گرن و د پز شکیدا زور سوو دمه نده.
دوویین: دوویا.
دوویاره: دوو نیف، دوو کهر، دوو لهت.
دوویارچه: بنپیره دوویاره.
دووت: په پیام (رساله).
دوواتیه: په یک، پو ست.
دووتا: دوو ژماره ژ هر تشته کی.
دووتیغ: دوو نامرازی برین.
دووتیغ: دوو پیست.
دووتا کرن: وهر پیچان، دهقدان.
دووته رییش: دوو تاده.
دووجهند: دو بهرانبهر.
دووجهندان: گلهک جار بهرانبهر.
دووجهمه: دو رکعت نقتیژ.
دووجار: تووشهاتن.
دووج: وشه یین میرانی دیار کرنیبه به لئی بلتقانه نه بحر فان.
دووجک: (قید) دووچک د زمانی کوردیدا زوره. واژه به که کو مبه به ستنی فیعله کی یان سیفه ته کی یان واژه یه کیدی بزه مانی یان مه کانی یان چا وایی و حاله ته کی گری ددهت و (مقید)

دیمیله: کهردر.
دیمکه: بنپیره جهو دک.
دیم و دنگ: دنگ و رنگ رادیو و تلفزیون.
دیم جامه: پارچه قوماشه کی خهت خهته چیدکه ن هه تا که و گبر خو لپشت وی په نا بدهت و کهوا بکوژیت، بیژه کا پیک هاتیه ژ دیم = روی (وجه) وه (جامه) ناکو (قماش).
دیموره: بنپیره ده سترؤش.
دیمو: تشته کی مهنه شه یی به (اسطوری) پیچه وانیه فریشتانه، وشه یه کی نهریمه نی، پیر هه فی.
دیوان: دیوار، دیشاز، دیوال، دیوالی، دهوال، دیمو، نه جنه، عفریت، شه ییان، هه میژی و شیت نهریمه نیبه.
دیوی سپی: عفریتی سپی.
دیوی رهش: عفریتی رهش.
دیوانه: شیت، نازنا فیه بژ دهر ویشیت شیخان بکارتیت، شیتوکه.
دیو و درنج: عفریت و رهشی شه فی یه (هیولا).
دیودل: دلرهق، بی میهر، بیدلوفانی، بی به زه یی.
دیوله لوک: مرؤقی پرتوی بیسه ر و سه کوت، په شمالوو.
دیوه سته: دیوه سند.
دیوه زمه: پیره هتوک، پیره هقی، غول، میتره زمه.
دووناده: تاده، پاکژ کرنا زه قیبا دهرامه تی بژ جار دووی.
دوونزل: دوو دین (مذبذب، ملحد).
دوونسته ستر: هر دو نسته سیریت دهسته خووشکیت (سهیل) ی.
دوونویین: دژ دهسته یاری یی کاغه زانی.
دوونویل: دو عه شیرت.
دوونهداز: دووچهندان، دوهنده، دوو جار هنده (مضاعف).
دوونهبرو: حاجبین: «لما به ینا دوو نهبرو یان، دبیینم قاب و قه وسه یینی» "جزیری".
دوو: کلک، دوژماره، دوو کیل، پاش: «ساله سهره ژین نه ساله دوو هژین» "په نند".
دووه مین: ژمارا دووی، قوناغی دووی.
دووپریای: نه مای، قه بریایی.
دووپراو: بنپیره دووپریای.
دووپریاک: = =
دووپه دوا: سهره نجام (اخیرا).
دووان: (۱) ناخفتن؛ (۲) ژماره ۲.

دوورننگ: (١) تشتی چند رهنګه ک ههبن؛ (٢) بریتییه ژ مرۆقی (منافق).

دوورهه: دوورنګ، دوو ریشه.

دووره: دوورهه، دوورنګ.

دوورنګی: دوو جوړی، نفاق.

دووری: دوورایی، دووراتی (بعد المسافه).

دوورنه: دوورنه، دوورنه (حصاد).

دوورنه گهر: دوورنه گهر، دوورنه گهر.

دووروومان: دووریمان، دووریار، دوورانن، دوورین (خیاطه).

دوور: بیانی، دووروی.

دوور په ریزی: ته ماشاچی، ئەو کەسه کو د دوره دورهی کاری راوه ستای.

دوور په ریز: راوهستان، دووره دورهی کاریک.

دووریش: دووریشک، ههستی یی ساقی یی پیشی یی.

دووریشی: درویش، دووریشک، ههستی یی پیشی ساقی. چزی دوویشکی یان ستینگی یان زهرده واله ی و بیجگهی ونزای ژ جانه وه ریت ژه هری و چزدار (ابر الهوام السامه).

دوورمهخ: پین لیدان، ئەو کەو ئیک پینه کن ل ئیکی بدهت.

دوورمهخانی: پین پینانی ههرد دوو واژه شه به کینه.

دووردی: ته لپ، ته لپهک، یهک ته لپ: «دورد + ی»: «سافی شه مراند قه خار دوردی - مانه ندی دهری لسانئ کوردی» "خانی".

دوورهدئ: ری دوور.

دوورکوژ: ئەو تشتی روبکیشری، ئەو تشته کوژ دورقه جوان بیت.

دووربه دوور: ژ دوورقه.

دوور په ریز: خویاراستنا نیچیرقانی هیژا دوور ژ نیچیری.

دورست: راست (صحیح).

دورست کرن: ئاماده کرن، حازر کرن.

دورست بوون: راست بوون.

دورستی: راستی.

دورستایی: راستایی (استقامه).

دورگه: درگه (جزیره).

دوور: ناوه راست، مرواری مهزن.

دوور و نیزیک: ئەف وشه یه که د حاله کیدا بکارتیت کو گیانداره ک لدوو کیانداره کی بکه ته غار، جار لیتنیزیک بیت و جار لی دوور بکه فیت.

دکته. (قید) یان دووچک سه چهند قسامه: (١) قه یدیت زهمانی وهکی: ناگهان، گاه، گهه، په یوه سته، هه میسه، هه مواره، درهنگ، زوو، سییدی، پار، پیتری، پییار، دوهی، شهف، روژ؛ (٢) قه یدیت مهکانی وهکی: ئەوجی، ئیره، هه رجی، هه می جی، ئەقراز، نزم، نشیف، پاش، پیش، چهپ، راست، هندور، دهرفه؛ (٣) قه یدیت مقرداری وهکی: کیم، زۆر، گهلهک، فراوان، زهحف، مشه، پیچهک؛ (٤) قه یدیت نهفی وهکی: نه، نو، هیچ، هه رگیز، چونه، تونه؛ (٥) قه یدیت (تاکیدی) وهکی: بی گوتن، چ پئ نه فیت، ناچار، مسۆگهر، بیگومان، راست و درست، کورت و کرمانجی، بی چند و چون، بی لادان و بادان، بی قه شارتن؛ (٦) قه یدیت (ترتیبی) وهکی: دهسته دهسته، کووم، یهکان یهکان، یهک لدوو یهک، ژریشه دهم و دهم، گاڤ و دهم، دهم و گاڤ، پهی دهریهی، پهیاپهی؛ (٧) قه یدیت گومانی وهکی: دبیتری، گۆبی، مه گهر، شایه د، به لکی، چیتدبیت؛ (٨) قه یدیت ته شبیهی: هوسا، وهسا، وهها، هاهۆ، مانا دو سه رژی تیت.

دووختەرکه بیانوو: کابانی یهکا دهستههل.

دووخشار: گران، دهست نهخۆش.

دووخشاری: دهست نهخۆشی، گرانی.

دووخمه: بنیره دهغمه.

دووخ: دۆخ، ئامرازهک بوغه هاندنا په موبی، حالهت.

دوودک: دووزله.

دوودک بیژ: دووزله بیژ.

دوودک لیدان: دووزله لیدان.

دوودهکی: قوندر، رهنګه ئەف وشه یه کوردی نه بیت، وشه یهکی ئەهه یه نیه.

دوودل: مرۆقی دبیر و باوه ریا خۆ پاشو پیشی یی بکهت.

دوودله: دوودل.

دوودلی: پاش و پیشی دکاریدا.

دوودان: قانگدان (که رهنینه)، گرائی هیرو گر تیکهل.

دوورین: (١) ئەو کەسه کو ته ماشای پاشه روژی بکهت؛ (٢) چاوبلکه، دووربینی کو دبیترتی (ناظور) نامرازئ دویر دیتنی یان وینه گرتنی.

دووردهست: نه بهردهست، ئەو تشته کو دهستی مرۆقی نه گه هیتنی (محل بعید).

دوور نزيك: نهغه وشه په كه ژفه رزانه په كي كوردی كو دبیژن: «دوو: بونه سې»، «هیدی: حیل»، «دوور: نيزيك». نهغه گوتنی پیره میره كیه كو گوتی: «دوو» بونه سې، نانكو گویالژی هه لگرتو كره هاری كاری پیمان، «هیدی» حیل، نانكو گوهرانوویه دقیت توند لگه ل باختن.

دوور: نيزيك، نانكو چاقتاری بووینه هه تا نيزيك نه بیت تشتا سهح ناکه ت.

دوورپه: دهحل، بیسه لان.

دوز: دز، دزی كهر، دهمیت دیرین هه رینه مالک دا گه له ك خانیا پیکه نافا كهن پاشی دا دوری وان خانیا دیواره كی پان لدور نافا كهن لهر هیرشاو دزا فیجا دگوتنه وان جوره خانیته مه زن گه ل وی دیواری (دز) نانكو قه لات، دزی كهر داتین وی دیواری كون كهن وه دا دویزی را مالا دزن، فیجا دزی كهر لقیزه هاتیه. سارق.

دوزی: دزی.

دوز و دهوال: دز و ره شی شقی، دز و (هیولا)، چه وله ك.

دوزه له: بنیره دودك بیژ.

دوزه له بیژ: = =

دوزمان: دوو پروو.

دوژ: دژ، درژ، توند، تیژ، ناف چاف گری.

دوژگه: چی دژ و توند و ته ننگ و نه خوش. لئاقیستایدا «دوژهنگه» به عننا دوزخ (سعیر) هاتیه: «دوژ + انگه»: «بئس + المصیر».

دوژگه فهند: دوژگه وه ند، دوژگو، فه حشی بیژ، خه بهر بیژ.

دوژمان: دوژنام، دوژمان، دوژمین، جقین، دشنام.

دوژنام: بنیره دوژمان.

دوژواری: دژواری، توندی، تیژی، تیشی.

دوژوان: بنیره دوژمان.

دوژه: تووره، سلسلوك (غضوب).

دوژمن: دوژمن، نه یاری.

دوژمنی: دوژمنی، نه یاری.

دوژمنایه تی: دوژمنایه تی، نه یاری.

دوژمناتی: دوژمناتی.

دوژمندار: خودان دوژمن.

دوژمنداری: خودان دوژمنی.

دوژین: قریژی، جقین.

دوژیندار: جقیندان.

دوژین فروش: جقین فروش، خه بهر فروش.

دوژوار: ته نگاش.

دوژواری: ته نگاشی.

دوژ: درژ، پاشكویه كه نافی دكهنه (صفه مشبهه) وه کی: روودوژ یان روودرژ، روژه کی دوژه (درژه).

دووسهر: مه عننا بدولایان كار دكهنه، دوزمان، دوپروو، چاپلووس، دو چلس، دو چق، داری دوسهر.

دوساخ: به ندیخانه.

دوسهری: چاپلووسی (ملاقی)، دوسهره زیقزقنه، نافی هندك گوندیت كورستانی به.

دوسهر: نیکویکیشان، یان بیپشان.

دوستار: شاشك، ده ستاریكوی ناری پی دهیرن، نهف گوتنه ژ دوو وشه یان هاتیه لیکدان: «دهست + هار» نانكو بدهستان دهیرن.

دوشاف: دیشاف، دوشاف.

دوشاخ: نهو گیسنه كو بیخه كوبره و پیچه كی بسهرقه زیده كهن.

دوشمن: دوژمن، نه یار (عدو).

دوشمن: دوژمن، دوشمناتی، دوشمنایبی، دوشمنی، دوژمنی، نه یاری.

دوشمنداری: خودان دوژمن.

دوشت: زقر، ده ستنه خوش (صعب).

دوشه مبه: دوشه مبی، روژه کی هه فته یه دكه قیسته مابه ینا نیک شه مبه و سی شه مبه.

دوشمان: بنیره دوژمان.

دوش چه ره: دوژ چه ره (عبوس).

دوولقه: نهو داره كو بمشاری سه درتیژی بی فلق بکن. داری دوولقانه (دوتا).

دوفاق: بنیره دوولقه.

دوولیقانه: = =

دووفسنگ: جوړه كولی به كه كالكا وی زوری کاریه و له ردی ره قچه قینیت. نهف گوتنه ژ دوو وشه یان پیکه اتیه: «دووف + سنگ» نانكو: «كلک + سنگ».

دووف: كلک، دوولک.

دووفدووقك: بنیره دیقدیفك.

دووقه لانک: = =

دووقه مساسه: کلک، مهقلی، قهله مهلوک، قهله به لهک، قرک.

دووقه لادان: دوو بهردان، تیبوورین، ناقح گوندهکی کوردانه ل کوردستانا عیراقی - ئاکری.

دووقه: دووقه، زه به لاج، (دووقه بکارتره).

دووقه: لنیقه کیدا بوویه دوچه ندان، ئاهاپا دو نهوم، دوکه ر.

دووقه: بنیره دووقه د.

دووقه: دو بها، گران بها.

دووقه: حکایه تا قدقدا دیکلی به.

دووقه: دوزمان، دوروو، وشه یه کی نه هریمه نی به.

دووقه: کورتیخا گیانداران.

دووقه: دووکیل، دوو، دود، نه سلجی وی: <دوود + کهل> ه.

دووقه: دووکیل: <دوود + کهل>، بنیره دووکه ل.

دووقه: دووکیلی: دووکه ل گرتی، دووکه لای.

دووقه: دووکیلی: نهو تشته کو لهر دووکیلی ره شبوویی.

دووقه: تهمهت شیانی (وسح).

دووقه: مغازه، سه کوو، تهخته گه، عه ره بکاری بوویه بو (دکاکین).

دووقه: دوکاندار: خودان مغازه، خودان تهخته گه.

دووقه: دووکلکه: قازیباز، گیانداره کی گچکه به.

دووقه: دووکه لدان: قانگدان، که ره توونه کرن.

دووقه: دووکه لگیر: دووکه لکیش، بغیری بادگیر (عبار الهوا).

دووقه: دووکه: که مگتیه، ته شیله.

دووقه: دووکور: قوره به شه.

دووقه: دووکیلی: هه ف پشک (مشاح، مشترک).

دووقه: دووکه: قویچه (زر، ازارار).

دووقه: دووکه فتن: بدووکه فتن، خودانه رفان، پهیره وی لیکرن.

دووقه: دووکه: دووین.

دووقه: دووکه: بنیره دووکه.

دووقه: دووکه: دووگ.

دووقه: دووگیتسن: دووگاسن، دوو جار کیتلانا عهردی، دوو گه واسن.

دووقه: دووگورد: جل نقیژ، بهرمال (سجاد الصلاه).

دووقه: دووگورمان: چارشانه، قهله و (ت).

دووقه: دووگومان: دودل (متردد).

دووقه: دووگومانی: دودلی (تردد).

دووقه: دووگورمه: دووگورمان.

دووقه: کونوره، شه نه بیج دووگوه.

دووقه: دولیلی: دولیلی تهنه ننگا نیچیری به کو بدو لوبیلیانه.

دووقه: دولا: دوروو، دوکنار، دویره کانی.

دووقه: دولازهن: نهو کهسه کو سوودی ژ ناتفاتیا خه لکی و هردگریت و لهر دولایان ددهت، په ند، «ژ ئافا شیلی ماسیا دگریت».

دووقه: دولایی: پشته وانه بیج ده رگی، دویره کانی.

دووقه: دولژ: دوتویخ، بته و.

دووقه: دولژره: دولژنه.

دووقه: دولژنه: کهسه کو بکه فیهته سه رده قی خو، دهمه پرو.

دووقه: دومبه: کلکا په زئی سپی کو دبیتنی دنگ، هه می دونه، دونی وی چیتره ژ به زی.

دووقه: دومبه لان: نه وعه کفار که که کو بهاران لعهردی نیمدار چیدبیت.

دووقه: دوم گورگ: کنایه ته ژ سپیده بی کازب.

دووقه: دوم گاو: قامچی.

دووقه: دومبک: ژ دومبه رهی عه ره بکاری بوویه.

دووقه: دوونک: دوومبه.

دووقه: دوونگه: قهله و.

دووقه: دوونتی: دوونتی، دووهی (دیروژ).

دووقه: دوونیف: دوونیم.

دووقه: دوونیم: دوو نیف (نصفین).

دووقه: دوون: حال (حاله).

دووقه: دووندان: ددان.

دووقه: دوواله: قاییش.

دووقه: دووازده: ژماره ۱۲.

دووازده ئیمام: هه ر دووازده ئیمامیت شیعه یان، نه فی و نه فی چرکیت پیغه مبه ری دگه ل عه لی دبیتنه شیعه بیت ئیمامی و جه عفری و (اثنی عشری). لقیتره هه ژی گوتنی به کو شیعه بخوژی ۲۳ تیره و جوړه نه: (۱) ئیمامی (اثنی عشری)؛ (۲) (ئیسماعیلی)؛ (۳) (زهیدی)؛ (۴) (یه عقوبی)؛ (۵) (ناصری)؛ (۶) (منصوری)؛ (۷) (صباحی)؛ (۸) خه لفی؛ (۹) جارودی؛ (۱۰) نه بهتری؛ (۱۱) نه ختی؛ (۱۲) مختاری؛ (۱۳) (الحاقی)؛ (۱۴) کاملی؛ (۱۵) (اعرابی)؛ (۱۶) (اخرابی)؛ (۱۷) (ذاکری)؛ (۱۸) نه ژده ری؛ (۱۹) سیانی؛ (۲۰) کیانی؛ (۲۱) کربی؛ (۲۲) کاکه بی (علی الهی)؛ (۲۳) شیخی.

دۆزەخ: (تەكە) ئەف گۆتە ژ دوو واژەیان پیکھاتیە و چەسپە: «دۆز + خەن» نانکو دوروهرتیخ.

دۆزەمە: سەلەتە، زەلەتە، سەلات، ماست و خیار.

دۆزەری: یاری یەکی کابانی یە.

دۆز: (۱) ب مەعنا تیرری راست هاتیە. کوتەکی سەر بزمار: «دلەری ئیریۆ سەحەر ئاقیتتە جەرگتی من دوو دۆخ - یەک ل سینیە، یەک د دل دا، لەو ژ من تین ئاخ و ئۆخ» «جزیری»؛ (۲) راستایی تیر؛ (۳) زەلیلی و زەبوونی.

دۆد: خەناوکه، گەردانه (ع،ک).

دۆدک: خەناوکی گچکە.

دۆدی: تۆرتۆ، قەبیچی، قاجی (مقص).

دۆدەکی: قوندەر.

دۆدانە: دۆدانک، مەشکەکی کچکە یە کچکە ترە ژ مەشکا عەدەتی.

دۆدان: دۆدانە.

دۆدی: دایک، «بزاراقتی ئامیدیان».

دۆر: قەراغ، کنار، چارە رەخ، دۆرا دەرگە ی.

دۆرە: ناقتی گوندەکیە ل کوردستانا عیراقی - زاخۆ.

دۆرمەدۆر: هەمی لا، هەر چار رەخ.

دۆرمادۆر: دۆرمەدۆر.

دۆرک: نانێ نەتەنک چ ئی سێلی بیت چ ئی تەنووری.

دۆراخ: توورکەدۆ.

دۆریان: دۆریان، ژ دەست چۆن.

دۆراندن: ژ دەست خۆ کرن.

دۆرەگری: دەرگەهێ لپشتتە خەلە قەگری.

دۆرگری: ئەو جلکە کو رەخیت و ئی نیگارگری (تطریز).

دۆز: تۆل (حق) دیتن، (هدف، طلب)، مەسەلە، ئامانج، داخواز. پاشکۆیەکی لیبی هەندەک سەفەتان تیت یان دکەتە (صفه المبالغه) وەکی پنی دۆز یان دکەتە (صفه المشبه) وەکی: کین دوز، کینەدۆز، داقدۆز، هەر وەسا مانا ریک (طریق) دەت.

دۆزکرن: ئیقاما دەعوایی دزی ئیکتی.

دۆزین: دیتن، پەیدا کرن.

دۆزینەوه: پەیدا کرن.

دۆزەخ: (جەنم) ئەفە لئاقیستایدا «دۆزەنگە، دۆزەخ، دۆزەقە، دۆزەق» هاتیە.

دۆ: دبیژن: دەو، دبیژن: دەویک. بەلی دۆ کوردیترە. دبیژن: «دۆ ژ ماستی یە» "پەند".

دۆب: لریشە دا «بدۆ» یە ئانکۆ لەزگە، بەلی بدریژیا زەمانی و نەنقیساندیا زمانێ کوردی عامیانە ی سەر ژ گەلەک وشەیان ستانندن و گورین کەفتە تیدا دوو ب هەر مەعنا لەزکرنی دگەهینیت هەر وەکی بدۆ و ئ مەعنا یی دگەهینیت: «دۆ دۆ حیشتروک - بارت چیه؟ نیسک و نوک» "شاعەرک".

دۆپ: (۱) بریتییە ژ دوو اوبرانا پەزی یە؛ (۲) بریتییە ژ فرۆشتنا هەمی پەزی. دبیژن: «وەرە پەزی خۆ دۆب دێدەمە تە و ژ من بکەر».

دۆپەرۆ: ئەو کە پەری یەکی بکەنە کونا مەشکی ئەگەر کونەک تیتقە بوو هەتا دکین.

دۆپ: دۆل، نەهال (وادی).

دۆپارە: دووچەندان.

دۆت: کچ: کەنیشک، دۆتنام، کچا مامی، دوتەر (شیک).

دۆتنام: کچ مام (دۆت + مام).

دۆتن: دۆشتن.

دۆتەنی: دۆشەنی، دۆتەنی ئەو کە خودان پەزەکی یان بزەکی بدەتە ئیکتی هەتا بۆخۆ هندی بشیرە بدۆشیت دەمی کوشیری و ئ چکی بۆ خودانی قەگەربیت.

دۆچن: نويسەک، نووسەنەک، میقاسە، سەپان تیرین.

دۆچ: گیایەکی بەاری یە زیانی دگەهینیتە دەخل و چاندنی یی.

دۆچەر: ئادەکرنا وان گیاییت کو زیانی دگەهین.

دۆچەدر: بنیەرە دۆچن.

دۆخ: گیخ (دونیا مە لسەر دەمی بەری نەمایە) (حال، حالت).

دۆخی کارا: (حاله الفاعل).

دۆخی خاوەنی: (حاله التملک).

دۆخی بانگ کرن: دەمی گازی کرنی (حاله النداء).

دۆخی خستنه پالی: (حاله الاضافه).

دۆخی کەسێ سین: (حاله الشخص الثالث).

دۆخی چاوەکی: (حاله المصدر).

دۆخی بەرکاری: (حاله المفعول).

دۆخی پەریوەندی: (حاله الجر).

دۆخۆر: دۆشەنی.

دۆخە: دۆخۆر، دۆشەنی.

دۆزەقە: بىنپىرە دۆزەخ.
دۆزەق: = =
دۆزدار: دەعوادار.
دۆزە: لئاقىستايىدا «دۆزەنگە» ھاتىيە ب مەعنا (بئس المصير).
دۆزەن: مەشكەزەن.
دۆزەنك: مەشكە كىچكەلە.
دۆز: ئاشووزن، ئەو بەندە كۈ دەقىچى جوالان پىچ ددروون.
دۆزىتى: سەختى و دژوارى.
دۆز زى: بىنپىرە دۆزەخ.
دۆزكىشان: وەرىس كىشان (جرالھىل).
دۆزۈنك: زىل كە، ناودۆك، دارى مەشكى، زىلكۆ.
دۆس: دۆست، ھەقال.
دۆستى: دۆستىنى، ھەقالىنى.
دۆستايى: دۆستاتى.
دۆستك: دەولەتا دۆستكىيان، لىرۇژئاقاي كوردستانى فەرمان رەوا بوويە، دەولەتەكى كوردى پەتى بوويە.
دۆسكى: غەشپىرەتەكى مەزىنە مەنسۇبە بال دەولەتا دۆستكىيان.
دۆستبوون: ئاشتىبوون.
دۆش: تىشتەكى كۈن كۈن وەكى بىنپىرەنگى يە ئاقى بەلاش دكەتە سەر سەرى مرقى لىھەمامىدا، گۆشتى رانكى نىزىكى دوونكى، پاشگرەكە مەعنا (اسم فاعل) لى لى ئاقى چىدكەت، وەكى: چىل دۆش، پەزدۆش، بىز دۆش.
دۆشىن: دادۆشپىن، شىر ژ گوھانى چەيوانى دەرىيان.
دۆشك: بەرى سەردانىشتى. سەكوو.
دۆشاو: دوشاف، دۆشاب.
دۆشاومىزە: دۆشاف مژە، تىلا شادى.
دۆشاوى: دۆشاقى، وەكى رەنگى دۆشاقى.
دۆشپىن: دادۆشپىن، بىرىتە ژ مال ستانى ژ خەلكى بەھەر حىلەكى: «دېيىژن نىرە، دېيىژى بدۆشە» پەند.
دۆشەك: ئەو قوماشى كۈ حەشاندى ژھرى يان پەمبوى و لسەر دىنقن: «لە ژىرى حىزىزى حىزان بویتە دۆشەك» حاجى قادر".
دۆشەكلە: دۆشەكى كىچكەلە.
دۆشەمە: دۆشەكى سەركوسپان و قەنەپان.
دۆق: ۱) چىقى سستور، نەوعە قوماشەكە (دۆق و مەترەق ھەر دۆ يەك مەعنانە); ۲) زىچىكرنا دۆرا غەبايە، خەرجى كرن.

دۆقچىك: بىنپىرە دوق.
دۆقدۆقە: بى شەرم (شرار)، فتنەچى، زەبەللاخ، دۆق بدەست.
دۆقلمەر: دوقدۆقە.
دۆكە: گەرۆكى، ئافەتەكە لىشىنكاتى و دەرامەتتى توش دىبىت و خراب دكەت، مادەيەكى زەرەوەكى دۆشاقى بە.
دۆك: تەشى.
دۆكاتە: بىنگوانە.
دۆل: نەھال، مژانەپى خوار، گىرپىل بون، دھۆل.
دۆل كرن: گىرپىل كرن.
دۆلانچى: دىلەوار، پرمەكرە، ئەف واژە رەنگە كوردى بىت.
دۆلدەرمە: بەستەنى (ت).
دۆل بوون: گىرپىل بوون.
دۆلايى: چەميايى، غەردى پەست.
دۆلاغ: ئەو گۆرەپى ساقى يە.
دۆلار: دراقتى ئەمىرىكى يە.
دۆلكە: دۆلچە، دۆلك (دېيە).
دۆلەدرىژ: تىلا دانگ، تىلا شادى يە، نەھالا درىژ.
دۆلەرەش: بىرىتە ژ غەردى كوبر و تارى، نەھالا رەش.
دۆلە: ئىپراغ (ت).
دۆلاب: دۆلاش، غەربەكارى بوويە و جەمەع بوويە سەر (دوالىب).
دۆلپا: چەل و مەل، مرقى پىنك، چەولەك.
دۆم: ئەو كەسن كو ئامان و نامرازىت دارى چىدكەن.
دۆمى: ھەشالى ھەر و ھەرى: «كرىقى دۆمى، نە كرىقى رۆژى» پەند".
دۆمىنە: يارى يەك ژ يارى بىت قومارى.
دۆنەكى: قىرئى، چركن.
دۆن: روين، روون.
دۆندان: بىرىتە ژ بەرتىل دانى، دوكانكارى (تدھىن).
دۆنادۆن: (تناسخ، تناسخ الارواح) دۆنادۆن جلك و بەرگ گۆرپى قەدگىت.
دۆنوتەنى: تەنى و دۆن بىرىتە ژ رىبەكى كوژ مرقى قەنەبىت.
دنادا: بەخشندە (بخشندە، كرىم).
دېدب: دەنگەكە گازى پەزى پىدكەن نە بىتپى بەلكى بلىت.
دېدبى دەبى: دى وەرە دى وەرە.
دېدب: دېدۆب، دېدۆب، زىرەقان، نىگەھبان.

دروو: پاشکویه که معنا صفة المبالغه (دگه هینیت وهکی: جلدروو، کورتان دروو، کهفش دروو.

دروود: سلاط (سلام، صلاة).

درین: وهکی مروف درین.

درشت: زفر، زوور، فر، کر.

درز: تیک، شفق.

درازان: تیکبون.

درژ: گرژ، نهنی گری، ناسی.

درژی: گرژی، ناسیاتی، نهنی گری، دژی.

درشتی: زفری.

درکاندن: دهنگ ژ کارهکی یان باشهکی ئینان.

درگا: دهرگه، درگه.

درگابوون: ژیک فه که لشین، ژیک دراندن.

درگا ژانان: پشته دهر، دهرکاته.

درم: پهرسیف.

درنج: رهشی شفق (عفریت). ته غهر کورد ههر دو وشه یان ژ دیو و درنجی جوت دکهن دبیتن: «دیو و درنج» رهنگه ههر دو وشه مهعنا دیون.

دنگه: نهوبه ری مهزنه کو دانه قوت و دانه هیر کو ساقاری پی دقوتن، کورمیتن.

درنگین: گورمیتن، گورمه گورم.

درنه: هندک کرمن ناف که قلی گاره شان پهروه ده دین ددهمی بهاری و لاوازیاه یوانان.

درس: درست.

درست بوون: ریک بوون، راست بوون.

درستی: راستی (عدالت).

درستایی: درستی.

دروشم: دروشم، بیچم، روناکی (رمز).

درووتن: دروون.

دروشه: واژه، ووشه.

درهخت: دار، ئیش.

درهخشان: چریکه دار: «درهخشان درهخشان بوو سهنا بهرقی (تجلیایی)» «میرعمادهدین».

دریشه: کونه سمکه، درهوش.

درهوشانه وه: درهخشان بوون.

دریغ: مخابن.

دبستان: قوتابخانه.

ددان: دندان، دران (سن).

ددانوک: ههر تشته کی دهنده و داندانار.

ددان خوشکه: نهسپل، سپل.

ددانه: ددانوک.

ددک: بنیره دؤدک.

ددا: داپیر.

ددان ههسپ: بریتیه ژ ددانیت مهزن.

ددان ملهتیب: ددان فر.

در: توند، تیژ، دژوار، دلیر (جسور)، پاشکویه که نافی دکته ته (اسم فاعل) وهکی: جلک در، پیلاط در، دیوان در، پاشدر، مهشکه در.

دریان: پاره بوون (تمزیق) بو مرنا کافریتی بکارتیت.

دراندن: پاره کرن، ژیکفه کرن.

دره در: جره کیشی و دهمه قال.

دریای: دریای، پاره بووی.

درن: بیتن فال، بیتن در، بیتن سهحر.

درگه: دورگه (جزیره).

درک: خار، ئستری.

درکاو: ئستری زار.

درکین: بنیره درکاو.

درگه: ئاقدیر (جرف). تیتته دیتن کو ماده یی (در) ی چند مهعنا و مه بهستان دده ته دهستی مه کوردان بو وینه: «نهف قوماشه دره، نهف عه رده هه می درکه، نهف چه مه هه می بوویه دهحلی و دری، نهف سه گه پاش دره، گورگی زکی چیلامه دراند، هرچ درنده یه کی زیانویه» مه عنایت وان واژه یان ژیک نه دوورن.

درهنگ: (متاخر) لثاقیستایدا (دهری کایز) مهعنا درهنگ هاتییه.

دراث: دراو، پاره.

دراو: پاره (نقود): «دراقی سپی بو رژا ره شه» «په ند».

درؤ: نهو ئاخفتنه یان کرداره کو راست نه بیت.

درؤزن: درؤ بیژ، درؤ کهر.

درؤ کهر: درؤزن.

درؤ هه لیه ستان: درؤ تراشین، درؤ چیکرن، درؤ بسهر خه لکی فه نان.

خه مگین، توند، نه ئارام، به دئه ندیش، رووترش، دژوار، ناسته ننگ.

دژهخت: دژه رهج.

دژه رهج: دژه وخت گه ننگ.

دژه وخت گه ننگ: که فته ناخنی (بیت المقدس) یه.

دژکام: تام ته حل.

دژپه سند: ناپه سهند.

دژایه تی: دژمنی (تضاد، معاکسه).

دژبوون: دژوار بوون.

دژمان: دوژمان، جفین.

دژمناتی: بنییره دژایه تی.

دژمن: دوژمن.

دژوار: دژ (مشکل) وارنی نه خویش «دژ + وار».

دژواری: ته ننگافی، دژوار درستتره ژ دشواری.

دژوون: قریتی، جفین، جفین ژی هر ناخفتنا قریتی یه.

دژهویی: (طباق) (مصطلح) ئی علمنی به دیعیه.

دس: دهست، دیزک.

دست: بنییره دس.

دستار: دهستهار.

دستار هیران: دستار بادان.

دستار هیرکانی: شقاروک.

دسماهی: ژنا باردار و لسه رۆژیت زان و منداڵ بوونی، «دهست + ماهی» یه.

دسگر: دهستگر، دهزگر، نیشانی. ئەف واژه یه بۆ وئ هه دیه یی کو زاقا بۆ خواستی خۆ دنیتریت پشتی شرینی خوارن و خواستن و بهری فه گواستنن. تهغه رژی گوستیله یه کی زتری یه. دبیتن: عه ده تی پاوته و بازن و گوهار خزیم و خه ناوکه و گهرده نه ندی ژ وان کوت و قوت و قهید و زنجیران هاتینه کو سه ری هزاران سال دگره دهست و پی و ملی ئه سییر و دیل و بهرده یان یان گوهیت وان دستمن و هه له قه یه کی ئاسنی دکره گوهی بهرده یان پاشی مسری یان لچی دهسته ندی گو ستیل چیکر، مهعنا وئ نک وان ئەف گوستیله حه له قه یه کی هه رژه ری یه و هه تا هه تای یه نانکو ئەو ئیخسیر هه تا هه تا دی هه به نده بیت. پاشی زه مانه کی زۆر زۆر دریژ ئەو پاوته ئەو خه له که و حه له قه ئەو بازن و دهسته نده و ئەو گهرده نی یه و خزیمه ی کو ژ ئاسنی چیکر و

دریخ: دریخ.

دریژ: دراز.

دریژاتی: دریژی، دریژی.

دریژ داوژل: مرۆفی راهۆله.

دریژ کرن: دریژ کردن، دریژه و ماوه دان، پشتی، پالدان، رازان.

دریژ بوون: بوونا مرۆفی بدریژ: «دریژ بی ریژه» "په ند".

دریژی: ده رازینک، سه ره دهه ر.

دراوسن: هه مسا (جیران).

دروودیکیا: سه لاث هنارت.

درپۆنگ: دوودل، گوماندار.

دریاشه: زه رگ، ئامرازه کی ده ریشانه.

دز: ئەو که سه کو تشتی خه لکی بهه رز هیه شه بۆخۆ دبه ت.

دزی: تشتی خه لکی بهه رزی شه برن.

دزیکر: ئەو مرۆفی دزه.

دز و دهوال: دز و ره شی شه قتی (هیولا): «دزی خۆماله ده رگرتن به تاله» "په ند".

دزین: بنییره دزی.

دزینه فه: = =

دزه که: پاش دز.

دزه دهسته ک: دهسته کا دزان.

دزیایی: دزیایگ، دزراو، تشتیکو هاتیه دزین.

دزگاه: دزگا، دزگه، که مین گه هج دزان.

دزخه نده: که نینا سار و نه ژ دل.

دژیو: ناحه ز، نه یار.

دزان: نه خو شه ویست، نه خو شتی.

دژ: (۱) دبسته پیشکۆی هنده ک واژه یان وه کی: دژوار، دژکام، دژبان، دژقان (نیگه هبانج دژی، نیگه هبانج قه له عی)، دژوو، دژخیم، دژدار (قلعه دار)، دژگوار (بیتام)، دژهخت، دژه وخت (که فته ناخی قدسیه)، دژمان (دشمان)، دژه وخت که ننگ (دژه وخت)؛ هه م دبسته پاشکۆ بۆ هنده ک واژه یان وه کی: روودژ، ناخ چاڤ دژ، ناخفتن دژ، رۆژه کی دژ، ناقرازی به کی دژ، ئەنی دژ، ئافه کی دژ، سه رمایه کی دژ، زستانه کی دژه، عه ور دژه، قه له عه، قه لات، سهخت، دژایه تی.

دژه وخت: دژهخت؛ (۳) ئافقیستیایدا بچه ند مه به ستان هاتیه: به د، زشت، کین، که رب، دل خراب، ئاسن، به د سه روش،

بۆ ئه سبیر و دیل و بهرده یان بکارتینان، بۆ جوان کرنا ژنان بکار ئینان. پشتی کو هه می کر نه زتی یان زیف و مه بهستا وان ژ مه عنا ئه سلی ژی دوور نه بوو به لیج بهری دو هه زار ساله ئه و مه بهسته ژبیرچو و خه لکی ئه و خشل و چه کی زتی و زیفی بژنانقه کرته نیج بۆ جوانی ییت.

دش: خووشکا ژنی، بالدز، بالتیزک، بالتیسک.

دشکردن: دهست هه لگرتن ژ ئه و کارئ کو پیرابووی.

دشمان: بنییره دوژمان.

دشماندان: جفیندان.

دشمنی: دوژمنی.

دفن: کهپ، لوت، کوردکاری بوویه ژ (انف) ی (ع، ک).

دفن بلند: خۆیه سندی (ع، ک).

دفن بلندی: خۆیه سندی (ع، ک).

دفن شکاندن: کنایهت ژ لی دانج.

دفن داس: کنایهت ژ دفن خواریی.

دفن دانه بای: بنییره دفن بلندی.

دفن بری: (اجدع): «برایی دفن بری؟» "په ند".

دفن تیکرن: خودناف، کارهه لدان، مای تیکرن.

دفری: تفری گیایه کی بهاری یه، نامرازه کی ناشی یه ژی.

دقیتل: زیقال، سیرمه.

دقی: دقیت.

دق: حکایهتا دهنگی دیکل و مریشکان.

دقه دق: (۱) دقه لدو و دقه ی؛ (۲) بریتیه ژ فاک و فیکن.

دقین: دقینا بنییره.

دق و هۆر: دقینا ب گشتی.

دکه: تکه، تنۆکه، دلۆیه.

دکان: مغازه، ئه و ئاقا هیه کو مالی فرۆشتنی تیدایه.

دکاندار: خودان دکان.

دکانچی: بنییره دکاندار.

دکه: سه کو (ع).

دکینی: قریژی، چرکن.

دگدگه: مزراع، دهوامه.

دگه دگ: دنگه دنگ.

دگه ل: لگه ل.

دگه من: دهگه من، قه تراز، نایاب.

دل: وشه ی دل وهکی وشه ی دهست زۆر تیکه لی زمانج کوردیه دا

بگه له ک مه بهستان هاتیه: دل، خاتر، جان (نفس)، وجدان، هندور (مرکز)، (جسارت، شهامت)، مه خزده نی رازان، میژی (دماغ)، کاکلک.

دل ئارا: دل خۆشکه ر، جوان، یارا مه حبوب، دلکیش.

دل ئارام: دل ته ناکه ر، دل قه گه ر.

دل ئازار: دل ئیشان که ر (مزعج).

دل ئاوهر: جهنگاوهر، شه رکه ر، میچاک.

دل ئاوێز: خۆشه فی، بین خۆش (معطر).

دل ئازاری: دل شکاندن، خاتر شکاندن.

دل ئازورده: دل شکه ستی، دل ئالۆزی.

دل ئازورده یی: بنییره دل ئازورده.

دل ئه فرۆز: دل رۆن که ر، دل قه گه ر، دلخۆشکه ر (منیر القلب).

دل ئافدان: مرگینی، خوره می (بشاره).

دل ئافا: دل ئافا بۆ مه بهسته کی دیت و ده هه مانکات دا بۆ پیچه وانه ی ویژی چیدبیت کو دبیتنی (اضداد) وهکی: دل ئافا: خۆیه سندی، سه رکیش (متکبر)؛ دل ئافا: بین فره، سه رنه رم (متواضع، سخی).

دل او: دل ئافا، ره حمان، چاقتیر (بخشنده، کریم).

دل بز: ترسنۆک.

دل بز دیای: ترسیای و بز دیای، دل بز.

دل بۆرین: دل تیکچۆن.

دل بهردان: بریتیه ژ عاشقی کو دلج خۆ بدهست یاریقه بهر دهت.

دل بهر: ئه و دلداریه کو دلج مرۆقی دبهت (محبوب): «دل ژ من بر دل بهرک زیباقه با» "جزیری"؛ «دل بهرئ ئیرو سه حه ر ئاقیتته جه رگی من دو دۆخ» "جزیری".

دل بهسته: دل به ند کری، دل گرتدایی.

دل به نده: دل به سته.

دل برین: دل زامدار، دل بریندار.

دل برین: دل که ر کرن و شه ق کرن، دل که لاشتن: «دل بدلان دکه فن» "په ند" یان دبیتن: «ریکا دلان ب دلان دکه فن» یان دبیتن: «دل دلان دناسن» یان دبیتن: «دل دلان دحه بیتن».

دل بچوک: قه لس، ترسنۆک.

دل باژتله: دل دهر به ده ربووی، دل به لاش.

دل بهستن: دل گرتدان.

بۆ ئه سبیر و دیل و بهرده یان بکارتینان، بۆ جوان کرنا ژنان بکار ئینان. پشتی کو هه می کر نه زتی یان زیف و مه بهستا وان ژ مه عنا ئه سلی ژی دوور نه بوو به لیج بهری دو هه زار ساله ئه و مه بهسته ژبیرچو و خه لکی ئه و خشل و چه کی زتی و زیفی بژنانقه کرته نیج بۆ جوانی ییت.

دش: خووشکا ژنی، بالدز، بالتیزک، بالتیسک.

دشکردن: دهست هه لگرتن ژ ئه و کارئ کو پیرابووی.

دشمان: بنییره دوژمان.

دشماندان: جفیندان.

دشمنی: دوژمنی.

دفن: کهپ، لوت، کوردکاری بوویه ژ (انف) ی (ع، ک).

دفن بلند: خۆیه سندی (ع، ک).

دفن بلندی: خۆیه سندی (ع، ک).

دفن شکاندن: کنایهت ژ لی دانج.

دفن داس: کنایهت ژ دفن خواریی.

دفن دانه بای: بنییره دفن بلندی.

دفن بری: (اجدع): «برایی دفن بری؟» "په ند".

دفن تیکرن: خودناف، کارهه لدان، مای تیکرن.

دفری: تفری گیایه کی بهاری یه، نامرازه کی ناشی یه ژی.

دقیتل: زیقال، سیرمه.

دقی: دقیت.

دق: حکایهتا دهنگی دیکل و مریشکان.

دقه دق: (۱) دقه لدو و دقه ی؛ (۲) بریتیه ژ فاک و فیکن.

دقین: دقینا بنییره.

دق و هۆر: دقینا ب گشتی.

دکه: تکه، تنۆکه، دلۆیه.

دکان: مغازه، ئه و ئاقا هیه کو مالی فرۆشتنی تیدایه.

دکاندار: خودان دکان.

دکانچی: بنییره دکاندار.

دکه: سه کو (ع).

دکینی: قریژی، چرکن.

دگدگه: مزراع، دهوامه.

دگه دگ: دنگه دنگ.

دگه ل: لگه ل.

دگه من: دهگه من، قه تراز، نایاب.

دل: وشه ی دل وهکی وشه ی دهست زۆر تیکه لی زمانج کوردیه دا

- دل بچووک:** دل هوور، دل گچکه، ترسنوک، قهلس.
- دل به لاث:** دل پهراکنده، دل باژتيله (منتشر البال).
- دل پهروه:** جان پهروه (مربی الروح).
- دل په رکنده:** دل به لاث، دل تالوز.
- دل په سند:** دلخواز، دل کیش.
- دل پهراکنده:** دل به لاث (مشنت الحاطر).
- دل پر:** دل تهژی ژ خه مان.
- دل پرتکین:** دل پاره، پاره کهر.
- دل پاک:** دل خاوین.
- دل پاکي:** دل خاوینی.
- دل پیستوتن:** دل پیستوتان، به زهیی پیهاتن.
- دل پیس:** دل خائن، دل گومان، دلرهش (سوء الظن).
- دل پیسی:** به دگومانی، خائنی.
- دل په رتی:** دل پرتکی (مفجوع).
- دل تیر:** چاقتیر، رازی (قانع).
- دل تیری:** رازی یاتی (قناعت).
- دل تژی:** دل پر.
- دل تاری:** دل رهش، دل رهق (قاسی).
- دل تهمری:** دل دامریای، دل شکهستی، دلری.
- دل تیکچون:** نهوه کو دل کارئ قه رشیانج بکهت، دل زقپین.
- دل تاریاتی:** دل تاریکی.
- دل تاریتی:** دل تاریاتی.
- دل تهنا:** نارام، رهعت.
- دل ته نایی:** نارامی.
- دل تهنا کرن:** دل نارام کرن.
- دل ته زانندن:** دل هیلان، دل سار کرن.
- دل تهمراندن:** دل تاری کرن، دل شکانندن.
- دل تهم:** مروقی دل خویش و بکه یف و هه ز ژ خو کری.
- دلته ری:** دلخویشی.
- دلته نگ:** خه مگین، خه مگیر.
- دلته نگی:** خه مگینی، خه مگیری.
- دل چه راندن:** دل گپران لتشتی خویش و له زهت.
- دل چکیان:** دل هسکبون، بریتیه ژ بیه یفیاتی و خه مباری بی.
- دل چه رین:** ۱) نه و کهسه کو دلجی خو دگپرت.
- دل چرین:** دل کول کرن، دل دراندن.
- دل چه راندن:** بئیره دل چرین.
- دل چه:** مریچوک (بخیل).
- دل چون:** بیهوش بوون.
- دل چیچک:** ترسنوک.
- دل خاز:** دلکیش (مرغوب).
- دل خواز:** دل خاز.
- دل خازی:** دل خوازی.
- دل خار:** مروقی کهچ.
- دل خوار:** کهچ، بچه پ و چوبر.
- دل خویش:** بکه یف.
- دل خویش کرن:** تهنا کرن، دل نارام کرن.
- دل خویش کهر:** دل نارام کهر، دل تهنا کهر.
- دل خاقیرون:** دل بوزین.
- دل خویشیان:** دل گفاشتن.
- دل خراب:** به دگمان، بی بیر و باور، نییعت خراب.
- دل خرابی:** به دگومانی، به دبینی.
- دل خه راش:** دل بریندار کرن (مولم القلب).
- دل خون:** خه مگیر.
- دل خیره:** دل پهراکنده، دل هوره (مشنت البال).
- دل دان:** دل ب دل به ران دان (عشق، شهامه، جساره).
- دلدار:** بدل، میترچاک، دلیر، یار، خودان نه قین (بطل).
- دلداری:** هه ز ژ تیک کرن، نه قین داری (بطوله، مواساه، عشق، محبه).
- دل در:** دل کول کهر (جارج القلب).
- دل درین:** دل دراندن و پاره کرن.
- دل دله:** دل نارام کرن (مواساه، تطیب الحاطر).
- دل دلاش:** نه تهک، هنده دبیتن: ولدانش (رفیق، زمیل).
- دل دوز:** دل بریندار کهر.
- دل دانان:** دل نارام کرن (ترضیه).
- دل رويا:** دلره قین.
- دل ره قین:** دل بهر، دل ره قین.
- دل رذن:** خودان بیر و باور (واثق).
- دل رذنی:** بیر و باور داری (ثقه).
- دل رهش:** به دگومان.

دل ره‌شنی: بهد گومانی.	دل ستور: بنپیره دل ستور.
دلره‌اوکتی: دوو دل.	دل ستاو: دلستوتی، دل سوتیاگ، دل سوتیای، دل سووتاو.
دل رهق: بیره‌حم (قاسی القلب).	دل سووتیاگ: دل ستاو.
دل راست: هزر پاکژ (صافی النیه).	دل سوتیای: = =
دل راستی: هزر پاکژی (حسن النیه).	دلشاد: که‌یف خویش.
دل رابون: دل رابین، فه‌رشیان.	دل شادی: که‌یف خویشی.
دل راگرتن: ریز گرتن.	دل شکیان: دل شکه‌ستی، بی هیقی (کسر الخاطر).
دل ره‌نجانندن: دل ئیشاندن، دل نازرده کرن.	دل شکه‌ستی: (مکسور القلب، مکسور الخاطر).
دل ریش: دل کول.	دل شکه‌سته: بنپیره دل شکه‌ستی.
دل ریشان: دل کولاندن.	دل شکاندن: دل هیلان.
دل زیندی: دل زیندوو، هشیار، دل زینده.	دل شکین: دل هیل، دلشکه‌ن.
دل زراف: ترسنوک.	دل شکه‌ستن: بنپیره دل شکیان.
دل زه‌پین: دل شتیویان، دل تیکچون.	دل شوره: بی نارامی (اضطراب).
دل زل: دل مه‌زن (محترم).	دل شادکهر: دل خوش کهر.
دل زیندوو: بنپیره دل زیندی.	دل شیر: بجه‌رگ (شجاع).
دل زینده: ناگادار، بناگا، هشیار.	دل شیلان: خاتر شکاندن.
دل ژار: به‌ل‌نگاز، دل چرمسی.	دل شه‌وتین: دل سوتن.
دل ژاری: دل چرمسین.	دل شه‌وتاندن: دل نالوز کرن.
دل ژیر: دل ناگه، دل هشیار.	دل شه‌وتی: دل سوتی.
دل ستان: دلهر، دلستین.	دل شه‌وات: دل سوژ.
دل سار: دل سهرد، بی هیقی، دل ته‌زی (مایوس).	دل شتیویان: دل تیکچون، دل شتیویاگ، دل شتیویای.
دل سوتی: دلستوتیاگ، دل سوتیای (مفجوع).	دل شا کرن: دل شاد کرن.
دل سوخته: بنپیره دل سوتی.	دل شا کهر: دل خوش کهر.
دل سوتن: به‌زه‌یی پی برن. دل پیسوتن.	دل گه‌شته: دل بیزار بووی. "جزیری" فه‌رموویه: «دل گه‌شته‌مه ژ
دل سوژ: جی به‌زه‌یی پی برنی.	دیری ناچم کنیشته‌بی قه‌ت».
دل سوژی: میهر، دلسوژی (شفقه، عطف).	دل گه‌شتن: بیزاری، گرفتاری.
دل سوژی: دلسوژی، (دلسوژی ژ دلسوژی کوردیتره).	دل گه‌شتی: بیزاری.
دل سیا: دل ره‌شی (اسود القلب، قاسی القلب).	دل گران: سل.
دل سیاو: بنپیره دل سیا.	دل گرانی: سلی، نه ژ دلی.
دل سیاه: دل ره‌ش.	دل گوشاد: دل فه‌بوی، دل فره.
دل سارد: بنپیره دل سار.	دل گوشادی: دل فه‌کرن، دلخویشی.
دل سار: = =	دل گیر: تووره، دل ته‌نگ کهر، دلکیش.
دل ساندن: دل کیشان، دل برن.	دل گیران: دل ته‌نگ.
دل سه‌خت: دل رجو، بیره‌حم، بی میهر.	دل گیری: دل ته‌نگی.
دل ستور: خوگرتی، دلره‌ق (بجساره).	دل گهرم: هیشیدار، پشت گهرم (أمل).

<p>دمهل: دمبهل، كولك.</p> <p>دل گهرمى: پشتگهرمى.</p> <p>دل گوشين: دل گفاشتن.</p> <p>دل گفاشتن: بنپيره دل گوشين.</p> <p>دل گتير: هه وه سهران.</p> <p>دل گتيران: هه وه سبازى، هه وه س ليدان.</p> <p>دل گرتن: خه مبار، زهد.</p> <p>دل گرتى: خه مبارى، زاهد.</p> <p>دل گهرمى: هيتقيدارى (تشجيع).</p> <p>دل مرى: دل مورده، دل مرده له، تويه دار.</p> <p>دل مورده: بنپيره دل مرى.</p> <p>دل مرده له: = =</p> <p>دل موردگ: = =</p> <p>دل ماريان: دل شكه ستان.</p> <p>دل ماريان: دل شكه ستى، ديندار.</p> <p>دل مان: سل، توورپه يي.</p> <p>دل مايي: توورپه، توورپه بوويي.</p> <p>دل نهوا: نهوايي دل، دل نهواز.</p> <p>دل نهواز: دلوثقان.</p> <p>دل نهوازي: دلوثقانى.</p> <p>دل نيشان: دل كيش، دل خواز (مرغوب).</p> <p>دل نيسا: دل تهنا، دل نيا.</p> <p>دل نيابى: دل تهنايي (اطمينان).</p> <p>دلنگان: (طفيلى).</p> <p>دمدم: ناڤى، دهه ره كئيه لهه رتيمه ئورمى يي ل كوردستانا ئيرانى، دمدم نهو عه رده كو جه ننگه ك ناوبه ينا له شكرى سه فه ويان و له شكرى كوردان بسه رو كاتيا خانى له پ زيترين به رپا بوو.</p> <p>دما: پاش.</p> <p>دمادما: گه له ك پاش كه تى.</p> <p>دمه: دوينگى په زى سپى.</p> <p>دميه: بنپيره دمه.</p> <p>دمه لان: دمه لان.</p> <p>دمبه لان: بنپيره دمه كان.</p> <p>دماره كۆل: دوو پشك.</p> <p>دمهد: شيشكيت توتن هه لاويستان و هشك كرنى.</p>	<p>دمهل: دمبهل، كولك.</p> <p>دمبهل: بنپيره دمهل.</p> <p>دمهدم: گورمه گورم.</p> <p>دمتين: گورمين.</p> <p>دنكر: فتنه.</p> <p>دنكرى: فتنه يي.</p> <p>دنگ: (١) بو ده ننگى ژ كه فتنه تشته كى گران به ردى تيته گوتن؛ (٢) نهو به ره كو گهنم و ساڤارى پى دقوتن، عه ره بكارى بوويه بو (دنچ).</p> <p>دنگه دنگ: بنپيره دمه دم.</p> <p>دنكيتن: گورمينا، بديف ئيك و ب هه فرا.</p> <p>دنگ و هوو: بنپيره دنكيتن.</p> <p>دن: بزرافتى بوتان نهو واژه به به رامبهرى واژه يى (ئه وىدى) تيت.</p> <p>دنا: دهن، دونيا، عه شيره ته كه كورده.</p> <p>دنگ ليدان: حوتك ليدان.</p> <p>دندك: دانه و تيله (حب).</p> <p>دنگ كوت: جۆنى قوت.</p> <p>دنه دان: ناڤ تيدان.</p> <p>دنيا: دونيا (ع): «دنيا رى و رۆيه، هه ر به ك بوخۆيه» "په ند".</p> <p>دوا: پاش.</p> <p>دوايي: (بعد).</p> <p>دواگيان: دواگين، ناخرين.</p> <p>دوا بدوا: سه ره نجام.</p> <p>دوا برياي: بن بر بوويى.</p> <p>دوان: ناخفتن.</p> <p>دهۆ: دوونى.</p> <p>دهۆك: دئه سل دا دههۆكه ئانكو بدان (بكه رهم، به خشنده) هه م دببىژنى دهۆكا داسنيبيان چكو هه مى ئه هلى وى شارى داسنيبوون هه تا سينا و شپنخده رى و شپنخكا تا زه مانى (منصور عباسى) هه ر زه رده شتى بووينه و شه رى (مير جعفر داسنى) لگه ل له شكرى عه باسيان مه علوم بوويه ناڤ ميژووناسان و ٢٢٠ هه بوويه.</p> <p>دهۆك: دببىژك، كوندك، ته سغيرا دببيه، هه م دببىژن: دهكان، دببىكان و عه ره بكارى بوويه بو (دببىهان) و جه مع بوويه بو (دهاقتنه) و مه عنا (اقتاعى) و (ملاك) خودان گوند</p>
--	--

- مه‌عنا کرينه، دبیت ژی وږی جهی دیهوکیت چولی بیت
 گوتینی دیهوک پاشی دهوک.
ديار: نه‌شکرا (واضح، مشکوف).
ديارکرن: نه‌شکرا کرن.
دياری: پیشکیش (هدیه).
ديارگه: جی دیار کرنی، جی نیشاندانی (نمایشگاه و
 پیشانگه).
دویان: تهم دوومان.
دویخ: خهت.
دویکیل: دووله‌کی، دوکهل = دوومان (دخان).
دویدان: دووکهل بهردانی کهسه‌کی یان تشته‌کی (قاندان).
دویر: دوور (بعید).
دویری: دووری (بعد).
دویرمان: دورینگه (خیاطه).
دویرانه: دروونه (حصاد).
دویرهله: دووزهله، دودک (مزوج).
دویف: دووٹ، کلک.
دویفرا: پیټرا، پاشرا.
دویلک: کلک.
دویف دویف: دووټه‌لانک (ذیلی).

راپه ږاندن: رامالین، هه لپه ږاندن، دهر ټیځستن، قاودان.
راپیتچان: رامالین، راپه ږاندن، وهر پیتچان.
راپیتچ کرن: تیکوهر پیتچان.
راپیتته: هات و چوټا جی به کی.
راپوړاندن: حه شانندن.
راتو: راتیځ فه قیسیان، (راتب خه له ته، راتو درستتیره و کوردیتیره). لثاقیسیستایدا «راتو» بو وی (صدقه) و خیرئ دائمی تیت کو بدنه فه قیر و له به نگانان.
راتله قان: مه شکه هژاندن، هژاندن، هژاندنا مه شکه ی.
راتله قان: راتله قانندن.
راته کانندن: داقوتان، راوه شانندن، داوه شانندن.
راته کان: راته کیان.
راته کیان: تیک هژیان (اضطراب).
راتراندن: دهر کردن، وشه به کی ټه هریمه نیه.
راجبه: (۱) دارئ درتو وه کی بهرچینی، ټه ستوونئ خیشه تی یان ره شمالي؛ (۲) پیمتو؛ (۳) حاکم ټه ندی.
راچله کاندن: راپه ږاندن.
راچله کان: چه قیان، چه قانندن.
راچله کین: چه قانندن که ر، چه قانندن.
راچوون: داچون (خسف).
راچاندن: ته فن راچاندن، داڅ راچاندن، راچاندنا به ندکان، ټه هاندن.
راچاڅ: زتیره قان، چاقدیر.
راچاڅ کرن: زتیره قانی لیکرن.
راچاڅ که ر: زتیره قان، پاسه قان، زتیره قانی که ر.
راچراندن: دراندن، وشه به کی ټه هریمه نیه.

ر: تیپا دهه مین ژ تیپیت چه چه بی کوردی کو بحسابا ټه بجه دی دبیته ژماره ۲۰۰، تیپه کی ساز و بیده نکه به لی تیژه.
را: ژ بلندی پی بو نرمی مه عنایین ددهت ټه گهر لسهر واژه ی بیسته پیشکو وه کی: رامالین، راکیشان، راخراندن، راخشانندن، بهرچیکو «ر» ژ له شی واژه ی نه بیت.
رانه نگاوتن: هنگافتن، کاریته ران کرن.
رانه سپارتن: راسپاردن (توصیه).
رانه سپارده: شانندی، ته قه تکرئ، هنارتی، سفارش کری.
رابهر: رتیه ر، (رتیه ر کوردیتیره).
رابگار: رتیه ر.
رابوون: رابین، هه لستان.
راپه: هه لسته، هه لستان.
رابی: که شیش (عظیم). (بابلی، سریانی).
رابوړاندن: دهر باز کردنا ده می، دهر باز کرنا که سه کی.
رابارتن: رابوړتن.
راپه بهردان: بهر له کرن.
رابینین: راپه رموون (توقع)، تیرا دین، ټومید پی هه بوون.
راپه ری: گه یاندنا قاسدی یان نامه به ک بو که سه کی.
رابردوو: رابوړی: «به حس ژ رابوړی نه که».
رابوردوو: رابردوو (ماض البعید).
راپه ری کردن: هه لگرتنا نامه ی یان (توصیه) ی گه یاندنا وی بو خودانی.
رابوړین: بوړین (مروړ).
راپه رمون: ټومیده واری ژ ټیک، چاقه ری (توقع).
راپه رموون کردن: چاقه ری کرن ژ ټیک کو کاره کی بو ته ټه انجام ددهت.

راچیت: کاغذ دکتوری بو دهرمان وەرگرتنی ژ دهرمانخانهی،
(ئهف وازهیه نه کوردیه).

راخ: ۱) میترگ و چیمهن، تهنیشتا چیبای دهمیکو کهسک
دکه تهفه؛ ۲) (صحرا)؛ ۳) خهم، راغ، باغ؛ ۴) ناغی
شاعرهکی کوردی مهزله کو مه شهووره ب «بابه راخ»، ههم
شاعر بوو و ههم جهنگاوه و شیروهشین لساللا ۲۱۲ هه
هاتیه کوشتن لسه ری کوردان بزدی سپاهن عه باسی یان له و
دهمیکو (منصور عباسی) له شکرکیشی کره سهه
میرجه عه فری.

راخستن: راتیخستن، پانقه کرن.

راخستی: پانقه کری، راتیخستی، راخراو.

راخواستن: بهخت خواستن.

راخهر: فه راخ.

راخوپین: لیتیپاندن، تیخوپین.

راخهر و راتیخ: (الفراش و الفرش).

راخ و رهخ: چارکنار، قه راغ، په راغ، کنار.

راخپاندن: کیشانا سهه بهه خوار.

راخوش: داگهر، داگهریایی.

راخشکرن: خورا خوش کردن، خو ئاماده کرن.

راخوشتر: داگهریایی تر.

راخشانندن: راخپاندن، وشه یه کی ئه هریمه نیه.

راده: دهرجه، پهله، قه دهر (حد): «هه تا راده یه ک مرؤقی کور
لبن باری سته می دیجیت و هه».

رادمیر: دهقه میتر، نه بهز، میترخاس، میتری رادیی و هه لیژارتی.

رادان: مالین، گیتزدان، رامالین، دامالین.

راد: میترخاس (عالم، حکیم، کریم).

رادار: ئامرازئی وەرگرتنا ئه مواجیتن هه وائی ۱) ده لیلی ری
نیشان دانی؛ ۲) (موافق).

رادانه: باج.

رادیو: (مذیاع) هنده ک کورد رادیو بکار دین هه چهنه وازه یا
رادیو کوردی نینه لی رادیو ژ دوان ب مهعنا ئاخفتنی تیت
رادیو ئانکو ئاخفتنی راددهت، چیدبیت کورد رادیو بکار
بیان نه رادیو.

رادوونان: بهردانه بدووقه (مطارده).

رادوو کهوتن: خودانه رهفاندن، بدوو کهفتن.

رار: سهگن پاشدر.

راپا: دوودل، کهسپک لسهه رایه کی نه راهه ستیت (مردد).

راپایی: نه (مستقیم)، بیج (استقامه)، دوودلی.

راهفان: رهفاندنا تشته کی ژ خه لکی بنشکافی.

راهف: لنشکا تشته رهفین.

راز: تشته قه شارتنی، نه هین، ب ئارامیا مه نداین (رازا) ب
هه مان رامانی هاتیه ههروه سا لئاو یستاییدا هاتیه (رازه)
(سر).

راز و نیاز: ئه و گوته کولناث دلنی مرؤقی (قول ما فی
المضیر).

رازفان: ئه مینی رازان (کاتم السر).

رازدار: بنیپه رازفان.

رازفه شیر: = =

رازان: پالدان، خو دریتز کرن.

رازاندن: خه ملاندن، نقاندن.

رازای: پالدای.

رازگو: سر ئه شکراکهر (زه ردهشت).

رازبانه: زریانه.

رازگویی: خلوه یی، نه هینی گویی.

رازکرن: دوعا کرن، مناجات کرن.

راز: تیشه لان، تیشه شاخ.

رازاندن: خه فاندن، خه واندن، نقاندن، خه ملاندن.

رازهوان: شاخه وان، بهرده وان.

رازتن: ئورازتن، دوورین (خیاطه) وه کی: «دیاردن ئه ساسی
دووری مه سازو - وه بالام کالای خه مان مورازو»
"مهوله وی".

راژ: کاربته یی بن که پری، داری پی میوی.

راژیر: راتیخ لسهه نقستن، یان روونشتنی.

راژیرک: راژیر. ئه م د کوردیدا و تایبته کوردستانا ژوری
گه له ک «ک» لدوو ماهیا وشه یان دبینن هنده ک گومان دکهن
ئهف (کافانه) بو بچووک کرن نه به لی و نه نینه. ئهف توت
«ک» هنده ک بو ناسینینه (اداه التعریف) وه کی: کوره که،
کتیبه که و هنده کیدی «ک» په هله وی یه، هیچ زیده و
کی می بی لوشه ی پیدا ناکهت. و هنده کیدی بو
خوشه ویستی یی نه و هنده کیدی بو ته سغیری نه.

راژو: قه شارتنی (معمی).

راژور: دهست هه لات دار، بهر پرس

- راژه:** راجه، خزمهت، شروفه (شرح، تفسیر، ترجمه).
راس: راست.
راست و راست: بیج که‌جی و خواری (مستقیماً).
راست تر: راستر، درست تر.
راستکار: کاری راست و بی‌غش.
راستکاری: کاری بی‌غشی.
راستکردار: کار راست و درست، راستکریار.
راست کردن: راست کرن، راسته‌کرن.
راست گۆتن: ئاخفتنا راستکرن.
راستگۆ: راست بیژ، زهرده‌شت.
راستی: درستی.
راست راه‌هسته: (کن صادقا): «راست بیژه بلا سه‌ری ته‌تی بچیت» "په‌ند"; «راستی نک خودی به‌رزه نابیت» "په‌ند".
راست و رۆن: ئه‌شکرا، دیار.
راسته‌ری: ئه‌شکرا، ریکا راست.
راسته‌ری: بنیژه راسته‌ری.
راسته‌ری بوون: ریکا خودی گرتن.
راستگۆیی: گوتنا راست.
راستویژ: راستبیژ، بزاراچی هه‌ورامی و که‌رمنشاهی: «راستی ته‌حله» "په‌ند"; «راست باخقه‌ خوار روونه» "په‌ند".
راسته‌قینه: راسته‌کینه، راسته‌کی، راسته‌رغز (حاصل).
راسته‌خۆ: راسته‌وخۆ، نک خۆ، لیه‌رخۆ (مستقیماً) (من تلقاء نفسه).
راسته‌رغز: بنیژه راسته‌قینه.
راسپێران: راسپاردن (وصیه).
راسه‌ر: ده‌سته‌ه‌لات.
راشه‌ن: ره‌شه‌ن، تۆشه، ئازۆقه.
راشه‌کان: راشه‌کیان، راشه‌کین، هژیان.
راشه‌کاندن: راهژاندن.
راشلکان: راشلکیان، نجمین، شه‌لین، له‌نگین.
راشیلان: شه‌شیلان، داشیلان، تیکه‌ل کرن.
رافراندن: هه‌لفراندن، فریدانا تشته‌کی یان که‌سه‌کی ژفرکه‌یه‌کی بلند.
رافراندن: رافرپان، رافرپین، ره‌فاندن.
رافرپن: ئه‌و که‌سه‌کو تشته‌کی دره‌قینیت.
رافرپای: رافرپاگ، ئه‌و تشته‌کو هاتیه‌ ره‌فاندن.
- راث:** نیچیر.
راث کرن: نیچیر کرن.
راثکەر: نیچیره‌فان.
رافچی: بنیژه راثه‌کرن.
راغه: شروفه.
راثکار: نیچیره‌فان.
راثکاری: نیچیره‌فانی.
راغه‌کەر: شروفه‌کەر.
راغه‌فان: شروفه‌کەر، نیچیره‌فان.
رافییژ: راهاقییژ (برکه).
رافرۆر: گه‌ریان و هات و چۆن دراقییدا.
رافییژ: راویژ (مشوره).
راقوتان: هاژۆتته‌سه‌ر، ئیرش.
راقوت: هیرش که‌ر (مه‌اجم).
راقولپاندن: داقولپاندنا تشته‌کی لئه‌فراز بو سه‌ر به‌ره‌خواری.
راک: ئه‌و به‌راکه‌یه‌کو بسه‌ر شه‌هاتی وه‌کی نیف شکه‌فتی.
راکه‌فتن: پالدان، درییژ بوون.
راکه‌فتی: پالدای، درییژ بوویی.
راکیشان: داکیشاننا تشته‌کی لئه‌فراز بو به‌ره‌خواری (سحل).
راکیشیای: داکیشیاگ، راخراندی (مسحوب).
راکه‌تن: راکه‌فتن، پالدان (خسپدن).
راکرن: راکردن، بلند کردن، هه‌لگرتن، بازدان.
راکری: هه‌لگرتی، بازدایی.
راکه‌وتن: خۆ ئاماده‌کرن بو ئه‌نجامدانا کاره‌کی و لدووچۆن (تتبع).
راکرۆپاندن: نخافتن، نخاوتن.
راکشان: پالدان.
راکشاندن: بنیژه راکشان.
راگرتن: راه‌ه‌ستاندن، بخودان کرن، نک خۆ هیلان، هه‌واندن.
راگرتی: مرۆقی گران و سه‌نگین (وقور).
راگر: پیتشگر، مروقی خراب، (عمید الکلیه).
راگوزان: گوزه‌ران، بۆراندن، قه‌تاندن، ریگا هات و چۆ لسه‌ر.
راگه‌یاندن: پیترکه‌یاندن (اعلام، تبلیغ).
راگه‌شتن: راگه‌یشتن (الحاق).
راگه‌یین: ده‌نگ و باس به‌لافا که‌ر (ناشر الاخبار).

لثاقیستایین هم «ران» هاتیه. ران دبیته پاشکویین هندهک واژه‌یان و هندهک مهبهستان ددهت: ۱- هاژۆتن و بریقه بردن، وهکی: گاران هیتران، سوخه‌نران، قه‌سه‌ران؛ ۲- دریژ کرنا تشسته‌کی بیسانی نه بدریژیایی، وهکی: «کاریته‌ران، شه‌قله‌ران»، «فلانک‌سه‌خانی یین خو کاریته‌ران کریه و کاریتیت خوژی شه‌قله‌ران کریه»؛ «من دارهک رانا سه‌ر جوکا ناغی»؛ «مه‌ئموران دارهکی رانایه سه‌رجسری کسه ناتوانیت بییت و بچیت»؛ «ئه‌ز گه‌لهک تینی بووم و هاتمه سه‌ر کانی یین هم‌ما من ناغی رانا»؛ (۲) پاشکویه مه‌عنا (اسم فاعل) ی دگه‌هینیت، وهکی: گاران، هیت ران، ماشین ران، جه‌نجه‌ران، هاژۆته‌ر، رانی گیانداران (سوق)، طرد، دفع، زجر، اسهال، شرح، تفسیر، که‌ری یین په‌زی؛ (۳) لثاقیستایدا (رانه) هاتیه بمه‌عنا رانی گیانداران (فخذ).

رانبار: هاژۆته‌ر، لیخویر (سائق).

رانک: شهل.

رانک و چۆغه‌ل: شهل و شه‌پک.

رانی: بنیره شهل.

رانه‌کی: پالدوو، پالوی.

رانین: هاژۆتن.

راناو: به‌رناف، جیناف، بناف فه‌چۆن.

رانان: دریژ کرنه سه‌ر خانی یین خو شه‌قله‌ران کر.

رانکه: ئه‌و هری یین کو بدانگا په‌ز یفه‌دهیلن.

رانه‌پانه: ئانکو مرۆقی شفانی مله‌نی بییت دقیت خو لبه‌روان بشکینیت و خو بکه‌ته عه‌ردوبان.

رانیده‌ر: کار ئه‌نجام دا.

رانکی: رانه‌کی.

راندن: ده‌رکرن.

راو: نیچیر.

راوه: راوه‌سته.

راوچی: نیچیره‌قان.

راوکر: بنیره راث کرن.

راویژ: (۱) (مصطلح، اصطلاح، مشورت)؛ (۲) گه‌له‌راویژ، راقیژ.

راوکه‌ر: بنیره راث کرن.

راوکه: هیلیشان.

راگیر: ریگر (تاخیر) که‌ر.

راگیربوون: (تاخیر) بوون.

راگفاشتن: گوشین، راگوشین.

راگواستن: گۆزین (نقل).

راگیرکرن: راوه‌ستاندن، گیاو کرن.

راگوشین: گفاشتن.

راگه: ری بزاراقتی هه‌ورامی. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «راگه‌ی حه‌قیقه‌ت جه‌ویرت شی یه‌ن؟ - یادت په‌ی مه‌حبوویی حه‌قیقی نی یه‌ن؟»، ریگه کوردی تره.

رام: ئەف وشه‌یه تیت بمه‌عنا (مطیع)، خوشبه‌خت (سعید)، راحت (متمرن)، ئارام، دانیشیای (طرب، فراغ، نشید)، ئەفه د کوردی و فارسیدا و لثاقیستایدا هاتیه «رام» بمه‌عنا ته‌نایی و ئارامش، ئارام، خو‌شبه‌ختی (مطیع). ناغی رۆژا ۲۱ له‌هر هه‌یشه‌کی ئیرانی هه‌تاقی یه، ئەف وشه‌یه چویه د ناغ وشا (ره‌مه‌ضان) ئچ چنکه پیک هاتیه ژ (رام+زان) رام ته‌ناهیه (زان) مه‌عرفه‌یه‌و زانینه قیجا ب لیک دانا هه‌ردوو وشا مانا وی دبیته (ئارامی و زانین)، ئەو شروفا عه‌ره‌با ل لقی واژئ کری کوژ (رمضاء) هاتیه دوری هزریه.

رامیار: (۱) سیاسی، که‌مۆ؛ (۲) ره‌مه‌قان، شقان، ره‌قیشان.

رامیاری: که‌مۆیی (سیاسه).

رامکرن: ته‌ناکرن، ئارام کرن.

رامالین: دامالین ژ بلندی بو سه‌ره‌ره‌خوار.

راموسان: ماچ کرن.

رامان: هیتی کرن، هزر کرن، مانا، سه‌رسورمان (تفکیر، شرح).

رامال بوون: مشت بوون، پرپوون، دارمال بوون.

رامالدان: دامالینا به‌ره‌خوار (ازاحه).

رامال کرن: دارمال کرن، پرکرن، رامال دان.

رامای: راماک، راماو، دامای (متفکر).

رامگه: هیلیشان، جی ئارام بوون، راوکه.

رام بوون: ناسین، ئارام بوون.

رام کرن: ئارام کرن، که‌هی کرن.

رامووز: راموسین، راموسان، ماچی کرن (تقبیل).

رامی: راوکه، هیلیشان.

ران: (۱) ژ چۆکا هه‌تا دوتایی یین ناغی وی رانه (فخذ)،

پایینتره، ئەف وشه‌یه لئاوتیستایین دا هاتیه بدهنگی (ره‌بنتو).
ره‌بیت: گه‌هشتنا زوی (سریع النمو).
ره‌بنوگ: کولیله‌که‌کی جوان و سپی‌یه و زۆر ته‌مه‌ن کورته.
ره‌پ: په‌یت، راست و راست، ئیره‌ق، راست و ره‌ق شدیای.
ره‌په‌ره‌پ: حکایه‌تا ده‌نگی قوتانی‌یه، حکایه‌تا ده‌نگی پیژننا ریتیاری.
ره‌پ و هۆر: ره‌په ره‌پ ب جومله.
ره‌پ بوون: ره‌پ بین، ئیره‌ق بوون.
ره‌پاندن: ره‌په‌ره‌پ ژئی ئینان (الرتب).
ره‌پ و رویت: هه‌ژار، ریسو، برسی (معدم و عاری).
ره‌پ ره‌په: مرۆقی قیت، به‌ژن راست.
ره‌پال: که‌فن، پنی پاته، لگه‌ل (الرتب علی‌الکتف).
ره‌پ ره‌پ کرن: ته‌پ ته‌پ کرن.
ره‌په‌ل: ده‌سته‌یه‌ک ژ یاری که‌ران.
ره‌په‌لگا‌ه: ره‌په‌لگا، ره‌په‌لگه (ملعب).
ره‌په‌له: بنیره ره‌په‌ل.
ره‌په‌له: کۆره‌رئ.
ره‌په‌ته: به‌سه‌مه، دابه‌ستی.
ره‌په: لئاوتیستایدا به‌عنا ره‌فاندن هاتیه.
ره‌په‌پیسک: ره‌فیسک، ره‌ه‌که‌کی په‌یت د ناڤ له‌شخ گیانداران.
ره‌تیوان: رئی پیتان (تظاهر، مظاهره مع مشی علی‌الاقدام).
ره‌تان‌دن: ره‌تانن، غار و جرید کرن بده‌واری هه‌تا ماندی دبیت.
ره‌تاو: ره‌تیای، ره‌تیایگ، غار بده‌واری کری و ماندی کری.
ره‌تهو: نفس، بنه‌په‌ت، نژاد، ریشه.
ره‌تۆم: مورشدئ دینی ژ زه‌رده‌شتیان.
ره‌ت: تجاوز، بۆرین (لعنت): «مه‌ دقیت بی‌بیره دل‌به‌رئ - لئ هیت بئوسلووبا به‌رئ / لئ کفش به‌یته ژ په‌نجه‌رئ - خه‌ف بتیوره‌ت ته‌شبهی با» «جزیری».
ره‌تۆپی: ریشی، ریوی.
ره‌ت بوون: ره‌د بوون، ده‌ریاز بوون.
ره‌تان‌دن: ده‌رئ‌بخستن، ره‌دان‌دن.
ره‌تیمان: ره‌دیما (املاء).
ره‌چه‌له‌ک: بنیره ره‌ته‌و.
ره‌چه‌له: = =
ره‌چاو: ناز، چاف دیری (طمع).

راوگه: جی راو کرنی.
راوانان: راوانیان، به‌ردانه دووڤ ئیکی یان تشته‌کی (مطارده).
راو و رووت: رووتقه‌کرنا خه‌لکی، شه‌لان‌دن.
راو و ریس: بریتیه ژ کراری باش، ته‌قنی باش، ریس خالس.
راووک: (۱) توورشال، تویرشال، ئەو کیسه‌یه کوزه‌یتوونی تیدا دگفتیشن؛ (۲) ئەو هویسه‌ کو تری تیدا دگفتیشن.
راوه‌راوه: نیچیر کرنا بکۆمه‌لی و گشتیبه، وه‌کی راقه پۆران.
راوه‌ستان: راوه‌ستیان، نانکۆ نه‌لقین.
راوه‌ستان‌دن: نه‌ لفرکرنا ئیکی یان گه‌له‌کان ژ لایه‌ که‌سه‌کی، فیتعه‌کی تیه‌په‌ره.
راوه‌ستیای: راوه‌ستاو، راوه‌ستیایگ (قائم، واقف) «فیتعه‌کی نه‌تییه‌په».
راوگه: کیسه‌کی دۆی.
راوه‌کانی: ئەوه‌ کو داقبسکان ل دووریت کانیان فه‌ده‌ن بۆ ته‌بر گرتنی.
راویش: روونویشت، شکل نقیسه (صوره من الرساله).
راه: رئی، ریگه (رئی و ریگه کوردترن ژ راه).
راهاتی: شاره‌زا، گه‌رتی.
راهاتن: گه‌رتی بوون، شاره‌زابوون.
راهیتلان: بدووکه‌فتن، به‌ردانه بدووقه، به‌سهردان (مطالاده، افلات): «جاهیل نیره‌که‌رئ فس راهیتل» «په‌ند».
راهیتشان: به‌ردانه بدویقه.
راهیژتن: راهیژتن.
راهۆله: فه‌لشی، راهژیای، فره، سست، پیر.
راهافیژ: به‌رفه‌چۆن (برکه، نما، ترقی).
راهازۆتن: هازۆتن توند.
رایه‌ل: هه‌لاش، هه‌لاشی سه‌ریانی، به‌ندکیت راچاندی بۆ ته‌قنی.
رایه‌خ: رائیخ، راژیر (مفروش، فرش).
رایه‌که‌وتن: توانا، شیان، ده‌ست گه‌شتن.
رایژه: رایزه‌ن (مستشار).
رایژان: رایش، وینه‌بین نامه‌ی، من نامه‌یه‌ک بۆ وی رایش کر.
ره‌به‌ت: که‌مینگه‌ه، که‌مینگه‌هه‌نی نیچیرقانان، ناڤی هنده‌ک گوندیت کوردستانی.
ره‌به‌ق: بی‌کیم و کاسی، ته‌مام.
ره‌به‌ن: تۆرین، پله‌یه‌کی رووحانی بی‌فه‌له‌بان ژ که‌شیشی

رهز: بیستانی تری، جنیک، رهزی میوان، لفارسی دبیزنه دارا تری رهز، ب نارامی هر وهسا ب فرهنسی دبیزنه تری رهز.

رهزبان: رهزقان، رهزهوان، رهزوان.

رهزم گا: مهیدانی جهنگی، کوزی مهیدانی.

رهزم گه: بنییره رهزم گا.

رهز و نهز: ئیشارهتا بال سهراهاتهکی کوردی، دبیزن روژهکی ئیکتی ژ خانما خو پرسی: «تافرهت چ خو شه و ل چدهم و ل چ جی؟» نهو پیژی هوسا پاگو دا: «بهارئ نهز و پهز، هاقینئ بهفر و نهز، پاییزی نهز و رهز، زستانی ناگر و نهز».

رهزا گران: رهزا قورس، دار گران.

رهزا شرین: خوبین شرین، دارسشک.

رهزم و بهزم: جهنگو شادی، بارا زور تر د هوزانیت کلاسیکی بکار تیت. (حرب و طرب).

رهزاتال: لهش گران، تامسار.

رهزهله: مازگهی پشت، برپه ی پشت.

رهزهل خوایی: (تفکیر الهموم) «واژهیهکه ههورامیه».

رهژن: گهردئ رهژووی، رهشئی بنئ قازانی.

رهژوفان: نهو کهسئ کو کاری رهژوو کاری بی دکهت.

رهژووپر: نهوه کو داران دبریت تا بکته رهژوو.

رهژویکی: وهکی رهنگئ رهژووی.

رهژهکی: کوپک، کپرو، کوزک، نهو گهغه کو گولیت وی رهش دین وهکی رهژووی (تفحم).

رهژان: خهنه رهژان.

رهژتن: کل لچاف وهرینان (اکتجال).

رهژی: رهژوو (فحم).

رهژه: ریزه (غلو).

رهسید: (وصل) گهیشتن، عهه بکاری بوویه (رصید).

رهسان: گهشتن، واژهیهکی شه بهکیه.

رهسیان: رهسان.

رهسن: ریشه پاک، نهژاد پاک.

رهسیده: گهشتی، قهیره، قه داره.

رهسا: نه ندازه، گهشت، ژ ماده بی رهسانی چند مه بهست تینه بهرچاف: «رهسان: گهشتن، رهسا: گهشتت، مه رهسئ: دگه هیت، نارهسا: نانه موار، برهسه: «نه مره» بگه هه، رهساندن: گه هاندن، نه مه رهسئ: ناگه هیت، مه رهسی: دگه هم، دگه هی» . نهف ده مکاته د شه بهکیدا زور لکارن

رهخ: کنار، قه راغ.

رهخ و روق: چارکنار، هه می لا.

رهخته: روخته، مکوم، بتین، مه تین (قوی).

رهخدار: پاسه قانی ریکتی (انحصار، ملاحظ).

رهخنه: نه رازی بوون (استنکار).

رهخنه گرتن: عهیب گرتن (اضراب، نقد).

رهخنه گری: عهیب گری (رفض، اضراب، انتقاد).

رهخسان: گه هشتتا تشتهکی بو دهستی مرؤقی کو هه رهزرا وی نه بووی.

رهخساندن: بنییره رهخسان.

رهخش: بوژ (جواد، حصان).

رهخنه کرن: ئینتقادکهر.

رهخت: پیخهف، فیشه کدان، جلو بهرگ.

ره دیو: بوژی.

ره د: ناقی بوژینئ یه.

ره دهگ: رهده، جیبوژینئ، باسک، مل، گه رده نه (مکان الطرد).

ره د کرن: دهر باز کرن.

ره دیوون: دهر باز بوون.

ره دیین: دهر بازین.

ره دال: (۱) نهو نییری یان بهرانه یه کو زرخه سبووی؛ (۲) پیره میتری ته بهت بچووک (الشیخ المتصابی)؛ (۳) مرؤقی دیله وار و فیلباز.

ره دژ: (جاحد، ملحد، لعنت)، ماده بی رهده، ره دهگه یان رهده. د نه سلدا ئاقیستییه به عهنا رهده بی چپای نانکو سلسه بی چپای، گه رده نه. کورد دبیزن رهده و ره دهگه و رهده، سلسله بی چپای هه به عهنا تیرابورین و دهر باز بوونه.

ره ده: ره دهگه، جی ئاسته ننگ و ئاسی، جی دهر باز بوونی (معبر).

ره دده: بنییره رهده.

ره دیان: پرکرن تشتی و پاشئ وهرگیتر کرناوی و خالی کرنا تشتی تیدا.

ره داندن: دهر کرن (طرد)، وشه یه کی نه هیمه نیه.

ره دوو خستان: بدو ئیخستان، ره قاندنا ژنه کی.

ره دوو کهوتن: ره دوو کهفتن، خودانه ره قاندن.

ره دوو کهوتوو: خودابه ره قان، ره قاندی.

ره زم: (۱) (حرب)؛ (۲) جره کیشان (سحب)؛ (۳) دیوانا عهیش و نوشینئ. (گه له کجار وشه بی بهزم و رهزم دینه جوته وشه، دبیزن: بهزم و رهزم - جوته وشه یه «متضاد» ن).

رهشپۆش: کرنه بهرا جلکیت تازی بئ.

رهشتاله: تالهردهش (اسمر).

رهشتان: کل د چاف وهرینان.

رهشقه بوون: رهش ههلگه ریان.

رهش ههلگه ران: رهش قه بوون.

رهش رهشک: بیبلکا چافی، بریتیه ژ تشتی هاتیه نقیسین (حبه السوواء).

رهشاخ کرن: ناخه بان کرنه کی سفک.

رهشکردنه وه: رهشاخ کرن.

رهشکورژ: ئەو که سه کو ههر که سبیت دکوژیت بئ پرس و ناسین.

رهشکه: ئەو که سه کو خو بمیرخاسی ل قه له م ددهت.

رهشکه ن: ئەو عهرده کو به فری بهردای، رهشبی.

رهشی: رهشکه ن، به فر سه ر عهردی لاچون.

رهشکه له: ئەسمه ر.

رهشمیو: میوا تری بئ رهش، تری بئ رهش.

رهشۆکی: (۱) بریتیه ژ بزنان؛ (۲) نوهه تهنه نگه ک بوو.

رهشکه و پتیشکه: تشته که بۆ مرۆقی چاف قسویر پهیدا دبیت، دبیت ههر وهکی هنده ک تشتیت رهش وهکی پتیشکه ی دکه فنه بهر چافی وی.

رهشکه و سپیکه: بنقیسه و بهه شیفه.

رهشکۆک: رهشکه وه، رهشکه وهک، رهنگی دیزه ی.

رهشار: ماری رهش، کهزیت ده لالی.

رهشمیو: رهشمیو.

رهش و رووت: به له نگاز.

رهشۆکی: تیکه ل و پتیکه ل، جوړه تهنه نگه ک بوو (نه ته بیعی).

رهشۆله: ناخی جوړه بالنده کی یه (زوزور).

رهشوه: رهشمه.

رهشه جوو: جووی گه له ک بدین (یهودی مفرط فی الدین).

رهشه خیزان: عه یال هور، عه یالی زۆر.

رهشه مسلمان: سو فی بئ بو سی (افراطی).

رهشه سو فی: مسلمانن بته قوا.

رهش رحان: رحانن رهش و به لگ پان.

رهشه سال: سالی (مشوم)، حشکسال.

رهشه سل: ئیشا چچار لی نه بیت.

رهشینه: رهشه شکن چافی (حدقه العین).

رهشه واره: بهرزه و باژتله.

به لی لهنده ک ده مکاتاندا شه به کی و هه ورامی ژیک جودا دبن.

رهشاو: رهشاف، ئافه که درژیتته بن چافی مرۆقان و کوړه دبن، ئافه که تیکه ل کره ژ گهردی ره ژوی. دبیتن: «رهشافی بخو» ئانکو ژه هری بخو.

رهش: (۱) رهنه که (اسود؛ ۲) زبان، سزا، ئاسیب گه یاندن، برین. ل سه نسکریتیدا ژ مه سده ری رهش به عنا زبان هاتیه. ئەف مه عنا یانه هه می دکوریدا ژ هه نه و بیجگه ی شان مه عنا یان کوردان گه له ک مه عنا ژ رهشی داتراشینه.

رهشایی: کیتالی، رهشی شقی (شیخ، هیولا).

رهشه: گهف، ترس چیکرن، هه فسار (تهدید).

رهشه ولاغ: گارهش (ک. ت).

رهشه نولاغ: رهشه ولاغ.

رهشی: کین (حسد).

رهشه له ک: رهش و سپی، هه لیه رکه یه کت کوردیه لمابه ینا ژن و میران ب ته بایی و گشتی پیرادبن.

رهشین: به دبین.

رهشپۆز: رهش و بۆر.

رهشه پا: زریان، بایی توندو دژوار (عاصفه).

رهشباو: رهشباش، مه یل بره شیفه.

رهشه بگیر: ئەوه کو ده ولت خه لکی گه نه هکار و بیگه نه هان بگرت، جیاوازی لمابه ینا چاک و خرابی نه که ت دبیتن:

رهشه بگیر.

رهشه راڤ: راڤکرنا بکو مه لی و گشتی.

رهشک: (۱) زرگال؛ (۲) پرسه، رهشکا کایی، توژی کایی؛ (۳) رک، کین، غه یه ت، (۴) جوړه گیایه کت بو هاری یه. (۵) بیبلکا چافی "خانی" فه رموویه: «حوسنا ته یه زینه تا حه بیبان - رهشکا ته یه غه ره تا ره قیبان».

رهشه ک: توژی، ئەو که سه گه له ک په سنخ خو بکه ت.

رهشکا کای: توژه کی مه زنه کای پت دکیتشه کادینان.

رهشته ژ: بریقه دار (زاه). "جزیری" فه رموویه: «نه ی شه که را گه رده ن ژ عاج - دیسا ژ رهشته ژین صمد / قهوسی لبالا فه رقی تاج - که ییر ره شاندن بئ عه دده».

رهشبینی: به دبینی (سوء الظن).

رهشه بۆره: رهشه بۆر، بۆزه رهش.

رهشه بوون: نه قبان.

رهشهمهه: رهشهمی (شواط).

رهشکن: رهشکین (حسود).

رهش و بهش: تاري و (مششوم): «رهش ههر رهشهمه چرهنگنا ناگريت» "پهاند".

رهشولبهرشوگر: نهغه رستهيهکه ژ سهرهاتييهکی، نهوژی نهغهيهه ديبيژن جارهک مهئومور و کوډه و باج وهرگريت ترکا چونه ناڅ زومهکی کوچهران و باجهکی گران ناڅيته سهروان و مللي وان نههات، هندي بهرتيل دانچ و هيڅي ژي ژي کر کو پيچهک بارځي وان سڅک کهت بهلي چسودي نهبو. نهو ژي نهچار بوون رابوون مهئومور کوشاق و رهشمالييت خو هلقانندن و لپشنا دهواران کر و ژ ناڅا مهزن دهرياز بوون و هاتنه ناڅچا ههکاريان. بهلي دههمان کاتدا رهئيسسي عهشيرهتي مال نهبوو چووبوو جزيري ئينا نيک فرتيکره بدوورا داوی خه بهردار بکهت، بهلي دهميکو چو ويري ديت ناغا لديوانا قايمهقامي دانيشتیه. ئينا بڅان چهنده رستهييت ژيري لهگهل ناغاي خه بهر دا کو قايمهقام تينهگهيت، گوټي: «ئيټ جارن، هاتنج ناڅ مالان، مهداني بهرنههلاني، مه سهري ژيکر، رهشولبهرشوگر، لئاڅا مهزن دهرياز کر، مه بهر بواريټ پار کر. ته هلاني يان نههلاني؟». ناغاي جواب دا: «من هلاني...».

رهشهن: بو خواردهمهني يي تيته گوټن، تهغه رځي بو ههر سي جهميټ خواري بکار دهن. لئاڅبيستايدا رهشهن ناڅي فريشتهيهکه. ميهر و سرؤش و رهشهن ملائکه تيت سهري جهه نه ميته، قه نجام رهواني بهههشتي دکهن و بهدکاران ژي ههله پهي ناڅ دوزخخي دکهن.

رهشهوار: رهشمال، کوون، کوټن (بيت الشعر).

رهشمال: کوټن ادري رهش (بيت الشعر).

رهف: جڅيندانا پاکان و پارسايان.

رهفتار: ريتڅينک، سلووک، خدوو.

رهفتار کردن: رهفتار کرن، خهت مهشي (تحرك).

رهفتهني: چويي، کهسي لسهر ئوغري.

رهفيسک: رهپرهپيسک، رهفي، کنارو قهراغ (ساق).

رهفر: رفز، نهڅ وشهيه رهنکه نيټيکي مرنج و بزريووني بوويه، تهنج لزاراڅي دوله مهريان دا بهعنا حاسلي تيت و لئاڅبيستايدا مایه ديټريټ «رهفزيي» بهعنا شادمانی و خوښبهختي هاتيه کوژ مهعنا کوردي کو حاسل و دهستهفته دوور نينه و دکورديدا پيشگرهک ژي لگهل دا

تيت، ديټرن «راسته رفز» نانکو حاسل پشکي يان باقي مانده.

رهف: دهلاقيههکی دارينه يان تهختهيهکی دارينه کو لکنارهکی دهري ژ دهرفه قاييم دکهن بو دانانا پيلاقان لسهر. هاتيه عه ره بکاري کرن و کوټم کرن لسهر (رفرف).

رهڅ: رهڅين، ههلتن، بازدان (رهڅدا تهيران: دهستهکه ژ تهيران).

رهڅين: بازدان.

رهڅده: کوټمهل، رهڅده گورگ، رهڅده بهراز، رهڅده سهگ.

رهڅدهرهڅده: دهسته دهسته، کوټمهل کوټمهل.

رهڅي: رههه (قطع من الماشيه او الدواب)، (فعل ماضي) بو (مفرد) ي غاييب، بازدا.

رهڅانندن: (تهريب)، مهسدهري تپپهريه و نه تپپهريه.

رهڅهک: نهو کهسه کو لهر تشتيت بترس زوو برهڅيت.

رهڅوک: رهڅرهڅوک (جبان).

رهڅينوک: ترسنوک، دز (مهرب).

رهڅانندي: نهو تشتيتکو هاتيه رهڅانندن.

رهڅ تپکهفتن: بازدانا نشکاڅ دا، رهڅ بکوټملي (زعر).

رهڅهل: تان، تهيان.

رهڅشت: رهوشت، ري، اخلاق.

رهڅينگه: رهڅگه، ريکو جهي رهڅينه (ملجا).

رهڅ و هڅک: ههر دوو وشه بهعنا توندي و سهلابهت تين.

رهڅ: قاييم (صلب)، حکاياهتا دهنگي تشتهکی رهڅ بتشتهکی رهڅ. ديټرن: «رهڅه رهڅ» يان «تهڅه تهڅ».

رهڅه رهڅ: رهڅه لدوو رهڅه ي.

رهڅين: رهڅينا دريڅ.

رهڅ و هڅي: رهڅينا بجمله.

رهڅانندن: رهپانندن، لدهرگه دان، دهرفوتان.

رهڅسته: قهسه لي، دهوار يان مرؤڅي قهسه ل گرتي و سه رماخواري.

رهڅال: رهڅاله، لاواز و ساخلم.

رهڅرهڅه: مرؤڅي بهرن راست و لاواز و قيت، خه بهر رهڅ.

رهڅه: نهوعه کيسه لهکی مهزنه ديټرن: جوله.

رهڅانه: رهڅاني، نهلڅي، نهلڅينا ژ ترسا دا، ديټرن: «من هرچهک ديت بهلي چديت؟ هه ما، رهڅاني نهز گرم».

رهڅاله: پيټچکيت مهري و بزنان.

ره‌مه‌نی: چه‌رمتی، هه‌رمتی، چه‌رمی، ئانکۆ پیس بووی. بادینانی دبیتژن هه‌رمتی و ئیزدی دبیتژن چه‌رمی و چه‌رمتی، به‌ر مه‌قلووبی دبیتژن ره‌مه‌نی به‌لێ هه‌رمتی د کوردیدا به‌رفره‌تر و کوردیتره.

ره‌میان: ره‌قین، بازدان.

ره‌میای: ره‌قی، بادایی، فرار کری. "مه‌وله‌وی" فه‌رنوویه: «ترسیای سه‌دای ماردم هۆش به‌رده - ره‌میای بوی بارۆت هه‌ر ده‌وه هه‌رده».

ره‌میزا: یان ره‌میزاد، زانیاریت به‌د، چاپلۆس، جادۆگه‌ر، «دیله‌وار». ئەف و اژه‌یه لکرمانجیا ژۆری و بادینان بکارتییان به‌لێ وان مه‌به‌ستان ژێ فام ناکهن.

ره‌نگ: به‌هره، ره‌وش، رێک، ده‌م، راستمال کێم، کردار (لون)، ره‌هان، مال، ثروته، قوه، قاعده، سرور، سلام، خال، محبه، الم، عیب، جار، جمل، کیش).

ره‌نج: ماندی بووی، ماندیاتی، وه‌ستان، ل ئاویستا (ره‌نج) (الم، بۆس).

ره‌نجبه‌ر: زه‌حمه‌ت‌کێش، ره‌نج‌کێش. هنده‌ک دبیتژن: رینجبه‌ر.

ره‌نجاندن: زه‌حمه‌تدان، ئازاردان.

ره‌نجی: ره‌نجیای.

ره‌نجیای: ره‌نجیای، زه‌حمه‌ت دایی، ره‌نج دایی.

ره‌نجیای: بنیتره ره‌نجیای.

ره‌نجیایو: = =

ره‌نجاوهر: ره‌نج ئاوهر، ره‌نج هینهر.

ره‌نج ئاوهر: تشتی کوزه‌حمه‌تی بۆ مرۆقی دینیت.

ره‌نجوور: لاواز، بی‌حال، مه‌لوول، خه‌مگین، نه‌ساخ، شکه‌ستی.

ره‌نجهرۆ: فاشل دره‌نجا خودا، ماندی‌بین بی‌سوود، ماندی بوونا بی‌سوود.

ره‌نجهرۆیی: بنیتره ره‌نجهرۆ.

ره‌ند: خه‌به‌رخۆش، ئاخفتن شرین، زه‌نگ، زیه‌ک، بی‌باک، بێ قه‌ید و به‌ند (لاابالی)، حیه‌له‌که‌ر، مه‌ست. "مه‌ولانا خالد" فه‌رموویه: «به‌ عشقی رهندانی سه‌رمه‌ست - به‌ جامی باده پییری مه‌ی فرۆش». و اژه‌یه ره‌ندی د شیعریت کوردیدا ئیک‌جار زۆره به‌لێ بۆره مرۆف بکارتییان و مه‌عنا وی نزانن، هنده‌ک دبیتژن (ره‌ن)، زوریه‌یی د هوزانیت کلاسیک دا بکار تیت.

ره‌نی: هه‌ره‌س، ئاشوت، به‌همه‌ن (انهیار تلجی).

ره‌قاندنه‌وه: ته‌ره‌قاندن (تصقیل الحدید بعد تیریده).

ره‌ق بوون: بۆ مرنا ژبه‌ر سه‌رمایی بکارتیت.

ره‌ق و ته‌ق: ته‌ق و ره‌ق، ده‌نگه‌که ژ ئامانان تیت، ده‌سفال.

ره‌قه‌ن: زه‌قیا به‌ر و سه‌خمه.

ره‌گ: ره‌هه، ده‌مار.

ره‌گداکوستان: بیخ و ریشه و بنج داکوتان، ده‌خلی ره‌گدا کوتایه.

ره‌گه‌ز: نژاد، نژات.

ره‌گه‌زناس: نژادناس، ئەو عالمه کو نژادی مرۆقان دناسیت.

ره‌گه‌زه‌رست: ره‌گه‌ز په‌رێس، نژاد په‌رێس (عنصری).

ره‌گه‌ز په‌رێس: بنیتره ره‌گه‌ز په‌رست.

ره‌مه‌ن: حیوانی کو ژ ترسا داره‌قی و بازدا.

ره‌م: زبل، زبلی گاره‌ش و چه‌یواناتان.

ره‌مه‌کار: زبل‌کار، زبل‌که‌ر.

ره‌مه‌کی: گاره‌ش، ئاسایی، گارانگی (فوضی).

ره‌مین: ره‌قین، بزرافه‌ی هه‌ورامی و شه‌به‌کی.

ره‌ما: «فعل (ماضی) یه < بزرافه‌ی شه‌به‌کی ئانکۆ: بازدا.

ره‌مۆ: جار بۆ هه‌یفا ره‌مه‌زانی ژ که‌ر بابکار تیت، بو گچکه کرنا نا‌قی ره‌مه‌زان.

ره‌م کرن: زبل کرن، زبلیین.

ره‌مووزات: مو‌ع‌ج‌زات و ره‌میزات.

ره‌مزگۆ: مراز پێ زه‌رده‌شته (د.خ)، شاعر دبیتژیت: «گوشت جه‌واته‌ی پیری شالیار بۆ - هۆشت جه‌ کیاسته‌ی زانی سیمیار بۆ» کیاسته: ره‌سول؛ سیمیار: ره‌مزگۆ ئانکۆ زه‌رده‌شت (د.خ). هنده‌ک بنه‌زانین دبیتژن ره‌مزگۆ (محمد) ه به‌لێ نه‌ویه چکو (محمد) (ص) ره‌مزگۆ نه‌بوویه، ئەو (صراحت) گۆیه.

ره‌مزبار: ره‌مه‌له‌گر، ئەف و اژه‌یه شیعارێ کاکه‌یی یانه و له‌سه‌ر قتی وشه‌ی و رافه‌که‌رنا وی چیرۆکه‌کی درێژ هه‌یه، به‌لگیت چیرۆکیت درێژ و بی‌تام هه‌نه. ئیک‌ژی کاکه‌یی یان (اهل حق) ه دبیتژن خودی ۳۲ جوزوی قورئانی دا (محمد) ی (ص) به‌لێ گۆتی: دقتیت تو ۳۰ جوزبان ته‌نی نیشانی مسلمانان بده‌ی، هه‌ر ۲ جوزویت دی نه‌هینی یه بۆ دوازه ئیمامیت شیعه‌یانن بۆ که‌س نه‌بیتژن.

ره‌مه: د هه‌ورامی و شه‌به‌کیدا بۆ که‌رێ یه‌ز و بزنان بکارتیت. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «سه‌ره‌ویلکه جه‌ره‌م جیاکه‌م...».

ديارين كو «بن» گه لهك مهنا گوري بين چيدكهت، نه گهر بوه پاشكو: (۱) ديبته پاشكويي سيفه تان و مهنا دهوام و نيسبه تي ددهت وهكي: مييرين، شهرمين، سهنگين، خه مگين، توريين، كهيفين: (۲) ديبته پاشكو و مه به سستی ره سني و نه سلی مه وسوفي ديار دكهت: زيرين، سيمين، دارين، مه سين، به ليلورين، چه رمين، پوسنين: (۳) ديبته پاشكويي وه سفي، حالته كي ژ نه حوالان ديار دكهت وهكي: بشكفين، بشكوژين، كه سكين، رهن گين، نه خشين، گولگولين، به فرين: (۴) ديبته پاشكويي (صفه التفضيل) و (عدد ترتيبي) بو ديار و (تشخيص) كرنين، وهكي: باشترين، چيترين، خوشترين، توانا ترين، توانگه رترين، زورتريين، روتريين، پاشترين: (۵) ديبته پاشكو و مه به سستی (تاكيد) دگه هينيت، وهكي: به رين، كه مين، پيشين، دهر ب وهشين، خه نجهر هزين، مال بزين.

رهوت: كارگير (مجرى).

رهوين: چه په سگ، رهقين، بازدان، بریتيه ژ چه نه بازی بين.

رهوا: درست، رتيك، ههژي، هيژا، رهوان (مطاع).

رهوان: جان، گيان (روح)، خو شبه زين، رزن، جاري، بسهري كهفتي، توغري، لثاقيستايدا نه روان هاتيه.

رهوانامه: نه وراقا ئيعتمادا بالريزي.

رهوان بهخش: جاندر، روج بهخش (جبرائيل).

رهوان ناس: رهوان نياس، رهوانزان، رهوان شناس، عالمين نه فساني.

رهوال: (۱) رهوش، جهريان، ره سم: (۲) روس، بيموو (امرد): (۳) ره شمال.

رهوانه: رهوان كرن.

رهوانپاك: روح و گيانن پاكژ.

رهوايي: درستي، جهواز، رهواج.

رهوش: روناهي، شوق، بها، جواني.

رهوايبن: نهو كه سه كو گومان بكهت كو نه ف كاره باشه.

رهواني: خواندنا بي فحه جانندن، مروقي شيتو شهوات.

رهوان بوون: مه هاروت، دخاندنن دا بري كهفتن.

رهوان بيژ: زماندار (بليغ).

رهوان بيژي: زمانداري (بلاغه).

رهواره: دهست بليكن، پيچه كي لاندكي.

رهوهند: ره قهند، كوچهرات، شيوه (جريان).

رهنده: جوان، باش.

رهنهويهان: خودان كرن.

رهنده: رهنده ش.

رهندهش: نامرازي ره نينا پيغازو يتات و گه لهك تشتين دي.

رهنين: دامالين، داره نين. ديبژن پيسسته رهن، خه رمان رهن، قازهرن.

رهنجان: رهنجن، رهنجان.

رهنجدان: خو ماندي كرن.

رهنگاله: قازه قازه، جوهر بالنده كه.

رهنگار: پر، رهنگيت جور به جور.

رهنگال: ههژار.

رهنگاورهنگ: بنپره رهنگار.

رهنگز: خو شهخت، ده سته هه (صباغ).

رهنگ و بو: رهنكو بين (اللون و الرائحة).

رهنگكه: رهنكو ژهن.

رهنگ ناميز: تيكه ل كرنا گه لهك رهنگان.

رهنگ تاويله: (باهت اللون).

رهنگ سل: تام سل، رهنكو تووره.

رهنگ فه كرى: رهنكو خوش (فاتح اللون، بشوش).

رهنگ خوش: رهنكو فه كرى.

رهنگدان: رهنكو كرنا تشتي برهنگيت جور به جور، جهن رهنكي.

رهنگه: ده گونجيت، چيدبيت (رما، قد يكون).

رهنگبهست: نهو رهنكو كو ناچيت.

رهنگريژ: رهنكو هافيتژ، نهو رهنكو كو خو ناگريت.

رهنگ په رين: رهنكته دان، رهنكو بهردان، رهنكو هه لگه ريان.

رهنگ درشتن: نهو نه خشه كو گه لهك رهنكو تيدا كرى بيت.

رهنگ و ريس: (اللون الغزل)، بريتييه ژ حال و دهنگوياسان.

رهن: پاكژ كرن، پاشكويه كه مهنا فاعليه تي ددهت وهكي:

دهسته رهن، قازهرن، بيستان رهن، پيسسته رهن، هيزهرن، هتد...

رهندول: دولك، كهومه شك، بريتييه ژ پيري بين.

رهنگين: نه خشين، نه خشاند ب چند جوهر رهنكا، نه ف واژه به ژ

دو وشه يان پيکهاتيه: «رهنكو + ين» فايده ي نسبه تي

ددهت به لي دقيت نه ژبير نه كه ين نه گهر نه لم لپه مه بهست

و ريزمانن كوردی ته ماشاي وان رسته و پاشكويان بكه ين

دي بومه چند قه سد و مه بهست ژ وشه بين «بن» دهركه فن و

رهوئل: گه له (قطیع من الماشیه): «جله و کیشتی زهوقی ناهوی رهوئلتم - بهزم نارای مهجلمسی که مهن وهپیلیم» "مهولهوی".

روهت: دل، خوړه می، خوځه لکیشان.

روهز: ناسته ننگه بهر، بن فوره ز.

روهادی: رهوادی (تاشیره السفر) چیدبیت نهف وشه یه ژ رهوادی فارسیقه هاتبیت.

روهانگری: هنارتی، قاسد، رهوانکراو (رسول).

روهانکر: نهو کهسه کوئیکی رهوانی چی یه کی دکهت.

روهان دز: د نهسل دا <روهوان + دژ> (دژ: چی ناسی، رهوانژی ب معنا قهلاته، قهلاتی ناسی و دژوار).

رهه: رهگ، ریشه.

رههوریشال: رهگ و ریشه.

رههیر: ریهه (مرشد) (ریهه کوردیتره).

رههیری: ریهه ری.

رههگوزار: بۆر، ریهه، ریهه ننگ، گه ریوک.

رههنما: ری نیشاندر، ری دیارکه ر.

رههنمایی: ری نیشاندری (هدایه).

رههوار: رههوان، دهواری رههوان، چونا نهرم و خویش.

رههوان: رههوار، دهواری سثک، رۆونهرم و چۆن خویش.

رهها: نازاد.

رههابون: نازادبوون.

رههاکرن: بهرله کرن، نازاد کرن.

رههرو: ری گرتی، ریهه ننگ، ریکا خودی گرتی.

رههروی: ریهه نگی (سلوک).

رههوال: رههوان.

رهههاند: خهنده کی ناقه رۆ.

رهههن: ریگر، ری ژهن (راهزن).

رههاسپی: رهگ یان ریشا سپی.

رههمرنی: دربی مرنی.

رههفریزی: بریتیه ژ مرۆقی چیردیرژ.

رهیحان: گیایه کی (معطر) ی و بین خویشه، نهسلتی وی ژ هندستانیه و پاشی به لافی ناف جهانیه بوویه. خوارنا وی بۆ (امراض) ی عفونی سوودمه نده، کهسی دلته ننگ نه گهر رهیحانی بخۆت خه ما وی ژئی دچیت. رهیحان دویه شن: رهیحانی رهش، رهیحانی شین. رهیحانی رهش پیچه ک تالتره و بین خوشته ژ رهیحانی شین. رهیحانی بخافی

رهورهوه: نهو عه ره بانه یه کو دهواری دکیشن.

رهواندن: به لاف کرن، رهفاندن، وهشاندن (احزام).

رهو دک: به چکه بوق.

رهوهند: (یان ریهوهند) رهها ریواسی، سهرکه که بکشلی شیلمی کو لبن ناخی لکناری رههیت ریواسی چی دبیت و مرۆف وان سهرکان ژ ناخی دهرتین و دهنجن و هسک دکهن. چیتترین جو ری رهوهندی چینیه و پاشی خوراسانیه. رهنگی رهوهندی سو ریان زهری باف قه هویدی یه و بینا وی تونده. د پزیشکیدا بکاردهن. نهف و اژه یه ژی هاتیه عه ره بکاری کرن، ریل، چهرخ.

رهوان گردن: رهوان کرن، زانینیا تشتی بدرستی، باش خواندن، ژپیکرن (ارسال).

رهوانن: رهواندن، رهفاندن.

رهوانه کرن: میثان بری نیکستان، رهوانه گردن، هنارتن.

رهوت: چونا دهواری بگورگه لۆق، تاکتوکی.

رهوشن: رۆن، نافی ژنان ژی تیت.

رهوواق: مهزه لیت درپژ ناف مهزه لان دا، عه ره بکاری بوویه بۆ (رواق).

رهوگردن: رهقتیکه فاتن، ته رکا جی بی ژبه ترسی.

رهوگه: رهقیسا هه سپان، وهلاتی دوی پشته مشه خت بوئی (مهجر، مهرب).

رهوشت: رهفتار.

رهوژگ: رهقیبا دهواران، کهری بی په زی.

رهوژکه وان: رهقیبت دهواران، گافانی.

رهوئنج: قهسه ل (رهقیته).

رهوئنج بوون: قهسه ل بوون، رهقیته بوون.

رهوئندن: ریهه ننگ، رهوئنده، خودان په ز ده میکو چنه چه وورانگه هی رهوه ن.

رهوکی: نهو په زه کو بی نالف دژیت (سائمه).

رهویژه: نالیسکا که فچک قه وارانن.

رهوهوان: نهو کهسه کو گویزان بجه لکی دادوه شینیت.

رهوینهوه: قه ره قین.

رهوته رهوت: پرپیژی، حه پ حه پا سه گان.

رهو دک: (۱) تشته کی دیرژ و زرافه بهق خهرزی خو تیدکه ن. نهو بهقن کو بشه قی قورقوروی دکهن؛ (۲) بریتیه ژ مرۆقی که لهک نافی شه خۆت. دبیتن: «ما توروده کی هنده نافی قه دخوی؟!».

ریچار: ئاخفتنا بزدياي بزدياي، خوارنا کوژ گهلهک تشتان درست بکهن.

ریچلیای: هه‌رشییای، ئالۆزیای، دبیژن: گارارا ریچلیای، برنجی ریچلیای، ئاخفتنییت ریچلیای.

ریخ: ریخا چه‌یوانان (روث)، ته‌شبیها مرۆقی په‌ست پیدکه‌ن
ریخن: ریخو، ئەو گا ره‌شه‌یه کو بریخه‌ رۆنه‌ی که‌فتبیت: «چینه‌کی ریخۆ گاران‌ه‌کی ریخۆ دکه‌ت» "په‌ند".

ریخکی: ریخک، جوړه‌ هژیره‌کی په‌سته.

ریخنه: جوړه‌ کاری به‌کی ژه‌هرینه‌ دبیژن: «کاری ریخنه».

ریخه‌خۆرکه: جوړه‌ بالنده‌که.

ریخه‌لان: ریگه‌لان، زیخه‌لان، عه‌رده‌کی ره‌ملداریه.

ریخه‌لۆک: ریخه‌لۆک، ریخه‌لو، ریچیک (تۆتۆک).

ریخه‌کوره: ریچیکا کوره (مصران‌ الا‌عور).

ریخوله‌ نه‌ستووره: ریچیکا نه‌ستووره.

ریز: خه‌ت، پله، ئەف وشه‌یه هه‌یه د ناڤ گه‌له‌ک وازتیته‌ هندو ئە‌وروپی مانا ریز گرتنێ دده‌ت وه‌کی (روسپیته‌ر، روسپیته‌ری، رایزپیته‌ر) ئەز دبیژم وازا کوردی (روسپی) هه‌مان مانا ریزو (احترام) ئ دده‌ت، وه‌کی دبیژن (هنده‌ک روسپیته‌ گوندی چونه‌ فلان‌ عه‌ردی) ئەف وازه‌یه ل ئاو‌یستایژی دا هاتیه‌ ب هه‌مان مانا. (صف، مستوی، احترام، ناعم).

ریزۆک: عه‌رده‌کی مه‌علومه‌ له‌هر گونده‌کی کو خوی تیدا دده‌نه‌ په‌زی.

ریزگال: بنییره‌ ریژگال.

ریزبوون: سه‌ف وه‌ستان، بریز راوه‌ستان.

ریز لیگرتن: ریز بو گرتن، ئی‌حترام، بگوگرتن، (بصف) بو‌وی راوه‌ستان.

ریزگاو: پرسکرنا تشتی به‌رنه‌که‌تی.

ریزگای: ریژگای کرن، پرسا تشتی به‌رنه‌که‌تی کرن.

ریژگال: ریزه‌لان، ریزه‌لانه، ریزلانه، ریزۆله، درباله.

ریس: به‌ندک یان ده‌زی (غزل): «مامی عیس جانگی‌ خوکره‌قه‌ ریس» "په‌ند".

ریس و گوریس: بریتیه‌ ژگۆتن و کیریاری کو دوماهی بو‌ نه‌بیت و چ سوودی ژی نه‌ده‌ت.

ریسیی: گیایی دوری و بادایی به‌کو ده‌لگرن بو‌ ئالفی په‌زی زستانان.

بکار ده‌ن بو‌ سه‌رسفره‌ی. ره‌یحان وازه‌یه‌کی هندیه‌یه عه‌ره‌بکاری و کوردکاری بوویه، دفارسیژی دبیژنی ره‌یحان. به‌لی هنده‌ک ئی‌لیت کوردان دبیژنی ریوون (ته‌ماشای وازه‌یی ریوونی بکه‌ن).

ریئۆنی: فه‌رزانه‌یی (حکمت).

ریپ: فه‌یت، به‌لا، ئالۆزی.

ریپ برن: لئاڤچۆن، فنابوون.

ریپ برین: (استئصال‌ الداء‌ المزم‌ن).

ریپال: فیلباز، دیله‌وار، لباسی که‌شن.

ریپۆ: فتنه‌ تراش، به‌کروک.

ریپۆک: کلمیشی چاقان (رمص).

ریتن: وشه‌یه‌کی مشته‌ره‌که‌ مابه‌بنا کوردی و فارسیدا. ته‌نی بفساری دبیژن (ریدن) و بکوردی دبیژن (ریتن) به‌لی لئاڤستیادا وه‌کی کوردی‌یی هاتیه‌ و دبیژیت (پی).

ریت ریتۆک: ئیسه‌هال گرتی.

ریت: رووت، رووس، تازی، خاس.

ریتال: ئەو عه‌رده‌ کو هیچ دار و گیا لئ نه‌بن (سیاج).

ریتاله: بنییره‌ ریتال.

ریتک: بن زک، فرشک، ریچیک، جوړه‌ کولیره‌که.

ریت و پیت: هیچ و پوچ.

ریتکه: بنییره‌ ریتک.

ریتک و پیتک: ریت و پیت.

ریته: ده‌به‌داری گوره‌ لقا‌لدانی‌ یه‌.

ریچ: ددان ریچکر، بریتیه‌ ژ توو‌دی (تکشیر، تکشیر). به‌لی وشه‌یی ریچی‌ ناهیت مه‌گه‌ر وشه‌ی ددانژی لگه‌لدابت، ددان ریچکر، ددان سیرکاند (تکشیر‌ الانسان).

ریچار: مامۆستا (مربی).

ریچال: وشه‌یی ریچالی هه‌می نژاتی‌ سپییاتی‌یی قه‌دگرت کو هه‌ر یه‌ک ژوان موشته‌قاتان ناڤی‌ خوئی‌ تایبه‌ت هه‌یه، وه‌کی: شیر، ماست، ته‌ره‌ماست، سه‌رتوو، سه‌رشیر، قه‌یماغ، دۆ، ده‌و، دۆبیگ، ئاقه‌ماست، چه‌قه‌ماست، چالغه‌ماست، بن دۆک، بن ده‌وک، شیریزدۆیی‌ توورکی، تۆراق، تواراخ، که‌شک، ته‌رخه‌نه، ته‌رخینه، داندۆک، کشام، فرۆ، ژاژی، په‌نیر، لۆرک، که‌ره، نقیشک، فه‌ریکه‌ روون.

ریچ کردن: ریچکردنه‌وه، ریچبوونه‌وه، رووت کردن (تکشیر‌ الانسان).

بگهلهك مه بهست و مه ته لۆكان دزمانی كوردیدا هاتییه: «ریشی تیربوو تری ترش بو»، «دهقی ریشیا نهگه شته تری گۆت چهند ته حله»، «ریشی ناهیتته ریزا شیرا»، «ریشی یین بره ویتنه کونا خۆدئ گوری بیت»، «ریشیان گرینه ده ن له دوسا شیرا»، «ریشی گۆت من ناڤ کولکا مریشکان گری نه ده ن، نه کو فهروه، عه بایین من پیس بیت»، «چه پیس ریشینه»، «ریشی یین چ ته لیانینه»، «ریشی نه دچۆ کونیشه هه شه کۆری بکلکا خۆشه کر»، «داوه تاریشی تۆز بکلکین بلند کر نه»، «ریشی و سه رچۆیی؟!» "په ند".

ریشی یین کۆزه: ریشیکا کوره (مصران الاعور).

ریشیک: ریشخه لۆک (امعاء).

ریق: لیج، حولی، نه رمیچانک.

ریق و فیق: ریق.

ریقۆله: ره بره په، قیت.

ریگ: راست، نه رمه ناخ، ناڤی کهفن ترین کیتابا پیروزا هندوکانه کو دبیتۆنی (ریگ فید) ئانکو (العلم الاقدس).

ریگه: سیره سیرا ددانان، چیرچیرا قه له مئ.

ریگه ریگ: ریگه لدوو ریگه ی.

ریگ: دبیتۆنه وی ماده ی کو دادینه سه ر نقیساندنا ته ر دی وی هسک که ت.

ریگتی به یابانی: نه رمه ئا خا ده شتی.

ریل: قرژاله، روول (ده قله).

رین: ریتن، کشکرنا سه گی.

ریاندن: ریتاندن.

رینگ: هری یین هه رمه (صوف ردی، لعاب).

ریوی: بنیتره ریشی.

ریویک: بنیتره ریشیک.

ریواو: ریتواس، ریتفاس.

ریبوون: بنیتره ریحان.

ریوهن: رها ریتفاس.

ریوهله: لاواز.

ریو: (مکر، حبله) له و دبیتۆنه ریشی، ریوی (مکار).

ریهر: ری نیشاندهر، چۆقی (هادی، مرشد).

ریهری: ری نیشاندهری (ارشاد).

ریهردان: ژ ری ده رکه فتن، ریک هیلان.

ریهردان: کانونۆی دووی.

ریسپی: مرۆقی پیره مپیره، مرۆقی ده قراستی گوندی بیت هه م دبیتۆنی ریسپی بلاتۆلاز ژی بیت. ریسپی ژ وشه ی راسپی یین ئاقیستایی هاتییه، نه وژی روحانی یه ک لده رجی «د» نه و ده کو شه ربه تا گیای هۆمی تی زه لال بووی لگه ل پالۆده ی تیکه ل دکه ت و پشک دکه ت.

ریش: ردین، کول و پیس، ده ردی بیده رمان، ره ها گیای: «کار به ئیشه نه به ریشه»، «ریشی ته مه عکار، ده رقونی مفلس»، «ریش له پیس و قون له پاش» "په ند".

ریشدار: خودان ردین.

ریشتراش: گو یزان (حلاق).

ریش بابا: ریش باوا، جۆره تری به کی سپی و نازکه.

ریش خه نده: بریتیه ژ ترانه بخه لکین کرن.

ریش کیشان: بریتیه ژ چره و هه قری یین، گه لاویز و هه قری کی.

ریش خه ند: پین ترانک (ملعبه): «وه نه سیوت بو سه رمایه ی ئیمان - نه وی وه ریش خه ند سوخری به ی شه یتان» مه وله وی.

ریش بر: ریشه بر، بریتیه ژ که سیکو ره هئ فسادی دبریت، ئان ناڤنجی تییانا ناڤ دوو مرۆقی ت لیک که فستی دکه ت وان دگه هینیتته یه ک.

ریشۆ: ریهۆ، ردین مه زن.

ریش سپی: پیر.

ریشا: کولکین پیس.

ریشه ی چیگهر: که ریا میلاکین، ره گتی میلاکین.

ریش ده ره اتن: په ست و زه لیل بوون، ریشه ده ره اتن.

ریش بن: ره هه قه تاندنا ته مام، ره بر.

ریشی: گیفک و گوله نگ: «ته ریشی تیه مه دریتۆن کرن» "په ند".

ریشو له: ره شو له، ریشاله، گیفه لانک (زرزور).

ریشه که ن: بن بر، ره ها تشتی ژ پیز پیزۆک ده رینان.

ریشه: ریشی گیفکو گوله نگ.

ریشال: ریشالۆک، جلکیت دریای تیقه ل تیقه ل.

ریشاله: بنیتره ریشو له.

ریشه داکوتان: ره د داقوتانا دار و گیای، بریتیه یه ژ ئیحتلال کرنا عه رده کی ژ لایین هه ر زۆرداره کی.

ریشه داقوتان: ریشه داکوتان.

ریشه کیش کرن: ژ ریشه ده رینان، ریشه ده رانین (استئصال).

ریشه هه لکیشان: ریشه ده رینان.

ریشی: ریوی، لئاقیستایدا «ره پیستۆ» و «ره توپی» هاتییه. ریشی

- رَبِيَاَز:** باغ، ئوغرى، ريگه.
- رَبِيَاَر:** ربيياز، رتيقننگ.
- رَبِيَاَر:** (مسافر).
- رَبِيَاَر:** ئوغرى بهه قال.
- رَبِيَاَزگه:** ريكو مه بهست.
- رَبِيَر:** كار برتسه برن، رى راست كرن، ناسينا ريكاً ژيانى.
- رَبِيَر كرن:** رى بزر كرن، رى گوم كرن، ژ دىن دهركهفتن (ضلال).
- رَبِيَر كرى:** ژ رى دهرجوى (ضال).
- رَبِيَر:** دل روڭ.
- رَبِيَر:** بئيره ريشى.
- رَبِيَر:** رشتن، رژاندىن، ربيژن، ريشتن.
- رَبِيَر:** رشتى، رژاندى (مسكوب).
- رَبِيَر:** نان و روونهكى زور نهرم و نازكه.
- رَبِيَر:** ريكاً تارى و بترس.
- رَبِيَر تَبِيَر:** ئانكو چيپوون، چيديت، بيمه نك و (امكان).
- رَبِيَر تَبِيَر:** رى تيكهوتن: رى تيكهفتن (صدفه).
- رَبِيَر:** ربيچكه، كوزهرى.
- رَبِيَر:** بئيره ربيچكه.
- رَبِيَر بهستان:** ربيژ گرتن، بوته (صف).
- رَبِيَر كرن:** ربيچكه كرن (اصطاف).
- رَبِيَر:** ربيك ئيخست، ئاماده كرن.
- رَبِيَر:** ربيك كهر، ئاماده كهر، درستكهر.
- رَبِيَر:** ربيك خراو، كوزمهست (منظمه).
- رَبِيَر:** خدوو، ئاكار (اخلاق).
- رَبِيَر كرن:** ربيدهر كرن، بسهر هلبوون (ضور، اهتداء).
- رَبِيَر:** ربيچك.
- رَبِيَر:** رى بهردان (سماح العبور).
- رَبِيَر:** رى فهكهر (مسماح بالعبور).
- رَبِيَر:** كهفتنه سهر رى.
- رَبِيَر:** رى دريژ كرن: دريژ كونا ربيكى (تظويل الطريق).
- رَبِيَر:** برىتبه ژ نه خشه كيشانى.
- رَبِيَر:** (بعد المسافه).
- رَبِيَر:** كه سى له سهر چوئى (مواصل السير، منهج، منهاج).
- رَبِيَر:** ده لينه، دتيليز (سالك، مسافر، سائح).
- رَبِيَر:** خه تيت كو ئاف لسهر عهردى چيدكهت.
- رَبِيَر:** ريكاً خودى (صراط المستقيم).
- رَبِيَر:** زانا، شارهزا (عالم، بلد، عارف)، ئافى گوندهكى كوردانه ل كوردستانا عيراقى دهقهر بارزان.
- رَبِيَر:** ربيزلانه، ربيزلانه، ربيزوله، ربيزگال.
- رَبِيَر:** نه نذازه، پله (قياس).
- رَبِيَر:** ربيزگال ربيزگال (صف صف).
- رَبِيَر:** گران و سه نكين، به ربيز (محترم).
- رَبِيَر:** خرت و پرت، هوورده واله.
- رَبِيَر:** ئافه ربيز، ئيشه كه دكه قيته ئاف پەزى بسه به با گلهك ئاف فه خارنا ده مى گهرمايى، ربيژاف.
- رَبِيَر:** ئهف گوتنه ژ دوو وشه يان پيكته تبييه: «رى + زمان» نانكو ريكاً زمان زانينى (قواعد).
- رَبِيَر:** ريكاً زانينا زمانى كوردى.
- رَبِيَر:** پسپورى ربيزمانى.
- رَبِيَر:** ل دويف ههف (سطر، صف، احترام).
- رَبِيَر:** بيت، زيده كرن (بركه، نماء). ديبته پاشكوپ هندهك ئافان، مه بهستى (اسم فاعل) ي دگه هينيت وهكى: خوين ربيژ، روندك ربيژ، ئاف ربيژ.
- رَبِيَر:** ربيژاف، ربيزاو، ئاف ربيژ، ئافا پيس.
- رَبِيَر:** ربيژ و ربيژ: رشتن و بژاندىن، ئاف رشتن و بژاندىن.
- رَبِيَر:** جى ربيژ و ربيژ.
- رَبِيَر:** بهرحه لينك، بهر كهت (بوته).
- رَبِيَر:** (١) بهر كهت؛ (٢) ربيجر، جهرده (منشور)؛ (٣) به لافوك (مسفوك).
- رَبِيَر:** ئافى يى بارانى له گهل بايى، وه شهن.
- رَبِيَر:** «ربيژ + ئاخ» ئاخريژ، رهش ئاخكرنا خانى و بانى.
- رَبِيَر:** بهر هه مى بهرفه.
- رَبِيَر:** وه ريس، عهره بكارى بويه بو (رسن) به عنا هه فسار.
- رَبِيَر:** رستان.
- رَبِيَر:** دولاقي په مبوو رستنى.
- رَبِيَر:** ژ ئاريشه يى هاتيه تراشين، دؤخه، كوكل برين (مشكل).
- رَبِيَر:** ئه و تشته كو لسهر بىخ خو و ژره هيت خو شين بوى، وهكى: بكوردى يى مه دبيژنى «خورستى».
- رَبِيَر و ربيش:** ئالوز و پالوز.
- رَبِيَر:** بئيره ريشوله.

- ریش:** نه و موونه کولهندافی چه پایب ژن و میران دهمی بلووغی شین دین (به).
- ریشاس:** ریشاس، عه ره بکاری بویه (ریباص).
- ریشه و ژارتن:** ریش پاک کرن، کار درست کرن (زمینه سازی).
- ریشه کرن:** ریش بهردان، ریش پاک کرن و شه کرن، مه جال دان، فرسه تدان.
- ریشه برن:** بریش بردن و بریش کردن (اداره).
- ریشه بهر:** بریش کار (مدیر).
- ریشک:** درست، راست، ناماده، په سندن، جی رزامه ندی یی، ریشک (طریق).
- ریشک و ریشک:** «تاکیده»: راست و درست.
- ریشک و لیشک:** راست (موافق).
- ریشک بوون:** گه شتته یهک، موافق بوون (بو ماضی و مه سده ری تیت).
- ریشکاتی:** ریشکایی، تفاقی، ریشکاتی.
- ریشکرن:** ره وانه کرن، هنارتن.
- ریشک نیخستان:** راست کرن، پینکینان.
- ریشک کهوتن:** ریشک کهفتن، ژیشک گرتن، پینکھاتن، ناشتیبوون.
- ریشکی:** تفاقی، راستی، ناشتی.
- ریشکوک:** ریشکچک.
- ریشکر:** جهرده، راهزن (قاطع طریق).
- ریشکا:** ریشکا.
- ریشکه:** ریشکا.
- ریشکه کرن:** بریشه چۆن، ریش پیشان.
- ریشگرتن:** ریشگه گرتن، جهرده یی.
- ریشگرتین:** ریش بهردان (انحراف).
- ریشکا و بان:** ریشکه و بان، ریشکه و دهشت (طریق سهل).
- ریش گوم کرن:** ریش بهرزه کرن، ژ ریش دهرکهفتن.
- ریشگیر:** بنیره ریشگر.
- ریشگیری:** ریشگری (قطع الطریق).
- ریشل:** جه ننگه، ده حل، بیش، بیشه لان (غابه).
- ریشله خۆ:** ریشله لو، ریشیک (امعاء).
- ریشله رجۆن:** ریش سفک برین، ریش هه لچنین.
- ریشلادان:** ژ ریش فدهرکهفتن (انحراف).
- ریش لبر بهرزه بوون:** سهر لیشیویان، سهر گهردانی (فاقد الصواب).
- ریش:** ریش، ریش، دبین، ریش، دبین بزاری کوردیت ئیزدی .
- ریشنامه:** بهرنامه یی ریشکی.
- ریشنج:** ریشنج، ماندی بوون (تعب).
- ریشنجیه:** ریشنجیه، زهحه تکیش (کادح).
- ریشنگه:** کونگره، جه مینوک.
- ریشنگال:** دۆبج هنگشینی، دوشاقی سه فاندی، به له نغاز.
- ریشنا:** ریش نشان دان، ریش نیشاندر.
- ریشنمایی:** ریش نیشاندری.
- ریشنوتین:** ریش نیشاندر.
- ریشنوتینی:** ریش نیشاندری.
- ریشنوس:** (املاء) نهف گوته ژ دو وشه یان پینکھاتییه: «ریش + نووس».
- ریشوار:** ریشوار، ریشوار، ریشوار، ریشوار، ریشوار.
- ریش و جی:** فورسعت، بیف، چاره.
- ریشواز:** (۱) پینپه لیسک، (۲) ریشینگ.
- ریشواس:** ریشواس.
- ریشوی:** ریشی (ثعلب).
- ریشوینی:** ریشباز، ریشواری.
- ریشوان:** شین بوون.
- ریشواس:** روووقی، ریشی.
- ریشوانگه:** نول (مذهب).
- ریشوالهت:** ریشا، دیار کرن، بو روومه تی.
- ریشواندن:** ناقدان (ع، ک).
- ریشویاز:** (۱) قالا، روویاز، رویره دای (مکشوف): «روو + باز»؛ (۲) ریشاکه، روواله تی.
- روویه روو:** چاوبه چاو، بهرامبه ر.
- روویه ند:** نقشستی چا و زاران، روویه نه.
- روویار:** ریشار (نهر).
- روویار بوونه وه:** روویاری ئیکو دۆبوون.
- روویال:** روویار (نهر)، روویه رووی ئیک بوون.
- روویه روویی:** بهرامبه ری (تقابل).
- روویه نه:** هیزار، پینچه، له چهک.
- رووهک:** گیا و گول و دار (نبات).
- روویوش:** بنیره روویه نه.
- روویوشه:** = =
- رووپامایی:** رووالهت، روومه تی (ریاء).

- رووپهړ:** لاپهړ.
- رووپيدان:** دهلال کرن، خڼ پيشادان، نازاندن.
- رووت:** رووس (عريان). گهلهک جاران وشه يې رهش لپيتش وشه يې رووتی دیت دبیشن: «رهش و رووت» نانکو هم قریژی و هم رووت.
- رووتله:** «رووته + له» رووتی کچکه.
- رووتو:** (منلوج): «هه ی رووتو تونه ماؤ».
- رووتک:** نوهه برنجه کی بی بی یه.
- رووتال:** عهردی بیدار و گیا (عبوس). ئەف گۆته یه ژ دو وشه یان پیکهاتیه: «روو + ئال»: رووترش.
- رووتاندن:** فه روویچکاندن، رووچاندن، ئەف وشه یه بۆ په رسهړ داینانا تهیرانه.
- رووتان:** رووتاندن، فه روویچکاندنا مریشکا بئافا گهړم.
- رووتانموه:** فه روویچکیای.
- رووتاندن:** روویچاندن.
- رووت بونهفه:** وهرینا به لگیت داران.
- رووترش:** مروقی ئەنی گری و نه بشکفتی.
- رووتخت:** چرچف، ئەو فۆته یه کو بسهړ تهختی داددهن.
- رووت کرن:** رووت کردن، شهلاندن (نهب).
- رووتکردنوه:** رووت کرن، شهلاندن.
- رووت و قوت:** روس و برسی (عريان و مفلس).
- رووتله:** رووتله، داریت بی به لگ.
- رووتن:** عهردی رووت و هسک.
- رووتهنی:** رسوا، روورهش (مفصوح).
- رووته نیایی:** رسوایی.
- رووخ:** روخسار، دیموروو (سیما).
- رووخان:** رووخیان، هه رفتن.
- رووخساندن:** هه رفتن، ویران کرن، هه دم کرن.
- رووخانه:** روودخانه، خانه یی ئاف تیرادبۆریت (نهر)، ژ دو واژه یان پیکهاتیه: «روو + خانه»، چه میت بهر روویاران.
- رووخیان:** هه رفتن.
- رووخاو:** رووخیای، رووخیاگ، هه رفتی، هه رفتیای.
- رووخوش:** ئەنی گهش، ئەنی کیل (بشوش).
- رووخته:** مکوم، کۆنه (قوی): «رووخته و لووخته» "په ند".
- روودامایی:** له درر دامان، دامای.
- روودار:** بقه در، بریز، جوامیر (محترم).
- روودان:** قهومین، سه رها ت (حدث).
- رووداو:** رووداو، تشتی قه رمی (حدث).
- روودخانه:** بنییره رووخانه.
- روود:** روویار.
- رووزه:** رووزهرد، بشهړم، شه رمی شه رمین، کچا بچه یا.
- رووزه ری:** رووزهردی، شه رمزاری.
- رووزه:** کروچ، قهلس، عه فیس، روزی.
- رووزیته:** روویدیته (سعید)، که فنه، مافی سمان فارسی یه.
- رووس:** بی لباس (عريان): «مروقی رووس جانگی دخه و خودا دبینیت، مروقی برسی نانی» "په ند".
- رووسی:** بی جلکی، نه بوون، ده ستخالیاتی.
- رووسی:** ئەف واژه یه ژ (اسماء الاضداد) بۆ په سنی و نه په سنی تیت، بۆ په سنی: ئاف چاف گهش، سه ریلند، پاک کردار، کچا کچینی یا خۆ هتا ئاخو قوناغ پاراستی. بۆ نه په سنی: ژنا مفلنگ و کیتم شه رم، ژنا کو ژور ئاره زووی کارئ جنسی بکه ت.
- رووسه ری:** له چک.
- رووسۆر:** رووگهش، بریتیه ژ مروقه کی لهن باری مننه تان نه چیت، سه ریلند، ئەنی کیل، بریتیه ژ بووکا سه ریلند کو کچینیا خۆ پاراستیت هه تا پشت په ری بی.
- رووسهخت:** پر روو، چاف نه ترس (وقح).
- رووسهختی:** پر روویی، رووقائیمی (وقاحه).
- رووش:** رووشیان، سه لخن، بروش.
- رووشیان:** خدش، سه لخن.
- رووشاندن:** سه لخاندن.
- رووشیای:** رووشیاگ، سه لخیای.
- رووشیاگ:** رووشیای.
- رووشکاندن:** خاتر شکاندن، بیتریز کرن، ریز لی نه گرتن، سه لخاندن.
- رووشکانن:** رووشکاندن.
- رووشکین:** خاتر شکین، دل هیل، ریز نه گر.
- رووشه:** به لا، کاره سات.
- رووئی:** ریشی، ریبوی.
- رووقایم:** پر روو، بی شه رم.
- رووکان:** رووک، خدش، رووشکان.
- رووکراوی:** ئەنی گهشی، رووخوشی.

(وا مصبتاه، و افاجعتاه؛ ۲) بالاث، جۆکا ئاقتی، رووبار. "جزیری" فەرموویە: «وەکی ئاقتین د رۆوان...». خەلیج (مختصری) رۆلەیه. "مەولەوی" فەرموویە: ناکام، ایام کامرانیم رۆ - بەرنەوهردهی نەوجەوانیم رۆ / شاب شیخ عیشق، یەکتای فەردم رۆ - وە ناکام مەردهی دل پر دەردم رۆ / کونگرەئەییوان، کاخ دینم رۆ - تۆرەئە لای تەلای رای تەعیینم رۆ / حەلال عەقدی راگەئە شەرعم رۆ - رەهنومای طەریق، جاددەئە وەرعم رۆ...» هتد...؛ ۳) ب مەعنا رۆژ ئی د هەورامیداهاتیه، هەم "مەولەوی" فەرموویە: «خەیلان شەو هجرانان رۆ - قامەت خەم کەردە چۆن چەمیلکەئە چۆ».

رۆب: ئاڤکا باجان سورکا، کوردکاری بوویە.

رۆ: (۱) روپار، روپل؛ (۲) رۆژ (نهار): «دنیا ری و رۆیه، هەریەک بۆخۆیه "پەند».

رۆبار: ریبار (نهر).

رۆبل: درافتی رووسیە.

رۆبیە: درافتی هندییە.

رۆپلاتدن: پریناتاییت دەورا دارئ، کەزاخە کرنا دارئ، رووت کرن.

رۆپلیای: بریتیه ژ مرۆقتی جلک کورت و رویت.

رۆجە: روچە، رۆژە، رۆزە، رأی.

رۆجە: بنپیره رۆجە.

رۆجیار: رۆژگار، برۆژی (صائم).

رۆچیا پەرس: رۆژپەرس، دەهری.

رۆچۆن: د عەرەبیدا چۆن (خسف).

رۆچەن: رەوشەن، رۆناک.

رۆچنایی: رۆشنایی، رۆنایی.

رۆچەوان: روچەفان، مرۆقتی برۆژی، رۆچیار.

رۆخ: رەخ، تەک، نک، قەرەغ، کنار، بەراش، لیتشار، پەراش، لیتف رووبار.

رۆخانە: ئەو کۆمەلە بەرن کۆژ رەبیا چیا ئهاتینه خوارئ، فەرق لمابینا رەنی و رۆخانەئە ئەقەیه هندی رەنی یەخشیشانا بەفرئ یە بتەنئ و هندی رۆخانەئە ئەو کولبەر زێدە باران هاتنتئ عەرد و دار و ئاخ و بەر هەمی پینکفە بخشین و بەرەخوار بین.

رۆز: گەیاندا پارچەبیت جلکا بۆ دەستئ جلکدروی (خیاط).

رووکراو: رووخۆش، مروقتی فەکری.

رووکیش: رووکەش، داپۆشای (مزخرف)، ئەو تشتە کو (ظاهر و باطن) لیک نەین.

رووکیش کرن: رووکەش کرن (زخرفه).

رووکرن: خالی کرن، روو کردن.

رووکەش: دو تووخ.

رووکە: (نبات) بەرامبەری «کپەک» (جماد) تیت.

رووکەنامە: قبیلەنامە (بوصله).

رووکەش: رووخۆش (بشوش).

رووکەشی: رووخۆشی، بشاشه.

رووکژ: روودرژ، ئەنی گری.

رووکژئ: روودرژئ، رووترشی.

رووکرتئ: شیرئ کو سەرئ خۆ گرتئ و مەهی، مرۆقتی رووکرتئ (عبوس).

رووکە: قبله.

رووگیر: توورە، سل.

روول: قرژاله، دفلە، بریتیه ژ ئیانئ تال.

روومەت: روخسار، دیم، رووالهت.

روومەتی: رووالهتی.

روومەتدار: خودان روومەت، بروالەت، بناث و بانگ.

روون: روین، روناک (دهن).

رووناک: رەوشەن، رۆناک، رۆشنا.

رووناکئ: رۆنایی، رۆناهی، رۆشنایی.

روونووس: زنگراف (مسوده).

رووناندن: روونشانندن.

روونشانندن: دانیشتانندن (اجلاس).

روونگ: هری یئ پەزئ سپی، ئی کورتوردی.

رووناس: رونیاس.

روونیاس: گیایهکی خودان بەلگیت تیژ و گولیت بچووک و رەنگ زەرد و هەتا دو مەتران بلند دبیت و رەهیت وئ رەنگ زەرن، بۆ رەنگ کرنئ بکار دهن و تۆقتی وئ دچین و پاشی دو یان سئ سالان رەهیت وئ ژ خاکئ دەرئین و پاشی هسک کرنئ دهنە بازارئ بۆ فرۆتنئ.

رۆ: (۱) واژەیهکە لدرافتی نیهار و شینیدا مەعنا فاجعهی و نەبەئ (استغاثه) ی بکاره، وەکی: «ئەئ رۆ» (واغوئاها)، «کۆرپەرۆ» (اولداه)، «بابەرۆ» (یا ابها)،

رۆزقە: گىياھەكى بەھارى پىشازۆكدارە بىكەلاندى دىخۆن.

رۆزگار: رۆزگار (ايام، زمان). (رۆزگار كوردىترە).

رۆزى: رۆزى.

رۆزنامە: قەزاتە، بەلاڧۆك (جريدە).

رۆزنامەڧان: رۆزنامەڧان، رۆزنامەچى (صحفى).

رۆز: چاخىۋى بەرامبەرى شەڧىيە (نەھار) بۆ رۆزگار ئى

بىكار تىت. دىبىژن: رۆزىت خودئىنە (ايام اللە). بىكار برنا

خۆر يان خورشىد بۆ چاڧى رۆزى و بىكار برنا رۆزى بۆ

بەرامبەرى شەڧى كوردىتر وپەتى ترە د زاراقى كوردىدا.

رۆزگرتى: رۆزا دەست ژكار ھەلگرتى (تعطيل).

رۆزگرتى: رۆزگرتى، رۆزگرتى (خسوف).

رۆزىت خودىتە: (ايام اللە).

رۆزا مېترىيە: بىر تىپە ژ رۆزىت ترش و تال.

رۆزباش: رۆز يان رۆزا پېرۆز (يوم سعيد).

رۆزا رەش: رۆزىت توند و تال و پىر دەردەسەرى، بەدبەختى.

رۆزھەلات: خاۋەر، شەرق.

رۆزئاقا: باختر، غەرب.

رۆزھەلاتى: خاۋەرى، شەرقى.

رۆزئاقايى: باختر، غەربى.

رۆزانە: كرى بىن رۆزىرۆز.

رۆزپىر: سالپىر، ئەو خىرەكە پىشتى سالەكى بۆ مىرى دكەن.

رۆزپىسەرىن: رۆز بەسەر بردن، رۆزقە تاندن.

رۆزپەرىست: رۆزپەرىس (عباد الشمس). نەوعە مارمىلكۆكە

لدىر رۆزى دۆر دەت و خۆ بگەلەك رەنگان ئى دگۆپىت.

رۆزەرەش: بەدبەخت (اليوم الاسود).

رۆزەرەشى: بەدبەختى.

رۆزگ: رۆزى (صوم).

رۆزگەوان: مەرۆڧى بۆرۆزى.

رۆزداگەر: زوال.

رۆزىم: كرى بىن رۆزانە.

رۆزانە: رۆزىم.

رۆزا سەلايى: رۆزا پەسلانى.

رۆزا پاشىن: رۆزا سەلايى، رۆزا قىيامەتى.

رۆزگەستى: ئەو تىشتە يان ئەو لەشى مەرۆڧىيە كو رۆزى كار

تىكرى و ترساندى.

رۆزگەستى: رۆزگەز.

رۆژن: ب تىشكو تاڧ، روناك (لماع).

رۆزگەز: بىنپىرە رۆزگەستى.

رۆزگار:

رۆزىن: رۆزگار، رۆز كار تىكرن و نازاردان.

رۆزەرى: رىڧەچۆنا رۆزەكى، قۇناغەك.

رۆزھەلاتى ناۋەرەست: (شرق الاوسط).

رۆزھەلاتى نىزىك: (شرق الادنى).

رۆزھەلاتى دۋور: (شرق الاقصى).

رۆزىار: رۆجىار، گول بەرۆز.

رۆزى دەر: رۆزى دەر، تۆشەدەر (رازق).

رۆزەجۆت: پارچە عەردەك بىنەندازى جۆتكرنا رۆزەكى.

رۆزبەرۆز: ئەڧرو بو سۋبەھى (يوم بيوم).

رۆز و مۆز: ئەڧە پاشكۆبەكە بۆ تەئكىدى بەھەمى وشەيىت

كوردىڧە دچەسپىت مەگر ئەو وشە نەبىن كو تىپا «م» لسەرى

بىت بووينە: كورد و مورد، ژن و من، دەخل و مەخل، ئاڧ

و ماڧ، بەڧر و مەڧر، با و ما، باران و ماران، كچ و مچ،

چىل و مىل، خانى و مانى، جەھ و مەھ، پارە و مارە،

دراڧ و مراڧ، ھتد...

رۆزى: بىنپىرە رۆجە.

رۆستەم: قارەمانەكى، بناڧ و بانگە بۆ ھىز و مېرانى بىن. ئەوى

دىنى زەردەشتى پەسند نەكر ھەر لسەر كەڧنە دىنى خوما

ھەتا مر. رۆستەم ب مەجاز بۆ ھەر مېترچاكەكى لىتۆرە بىن

كوردىدا بىكار تىت.

رۆستا: گوند، ھاتىيە عەرەبىكارى كرن و جەمە ئى كرىيە سەر

(رساتىق).

رۆستايى: گوندى.

رۆشنا: رۆنا.

رۆشنايى: رۆنايى.

رۆشەن: رەوشەن، رۆن.

رۆشەنى: رەوشەنى، رۆنى.

رۆشن: قانۋون، ياسا، زاخوون.

رۆشدان: رۆشزان.

رۆشى: قانۋونى.

رۆشزان: قانۋونزان.

رۆشەشەنا: جەژنى سەرسالى عەبىرىيە كو دكەڧىتە سەرى پايىزى

نىزىكى جەژنى مېھەرەگانى زەردەشتىيانە، ئەو جەژنە نك

جوويان گەلەك مەزەنە، رۆشەشەنا مەعنا رۆزا نوويە.

رؤشه نڪر: رهوشه نڪر، رؤشا نڪر، رؤشا نڪر.
رؤشنا و ئاشنا: رؤشنا و ئاشنا ئانڪو ئاشنايه ڪي ئه شڪرا، نياسه ڪي نهى به رزه يه.
رؤف: رؤفه، ئاقتاف، وهشن.
رؤقه: بارؤقه، وهشن.
رؤفڪ: ريف.
رؤقى: ريوى، ريفى.
رؤق: شوربا.
رؤقه: پاشماڪ (فضاله).
رؤله خوائ: ريفيڪي ڪوره.
رؤله: (ولد).
رؤمان: چيروڪا دريژ.
رؤمى: هه يته (شرطى) به لئى رؤمى بؤ هه يتهى خه له ته (رؤمى ئانڪو مه نسوب بال رؤمايى).
رؤن: بنيره روون.
رؤناو: ئاڦگؤشت، ئاب گؤشت، چه لاو.
رؤنه ڪره: نقشڪ.
رؤنزان: روونياس.
رؤنياس: رههيت گيايى رؤنياسى بؤ رهنگ ڪرنا مه شڪه بيان باشه، هم رهنگه و هم گه ماره، رونياس ڪيايه ڪي مه علومه.
رؤن ڪرن: ئه شڪرا ڪرن، ديار ڪرن، رؤنايى هه لڪرن (تنوير).
رؤندان: روون تيدان، برتبه ژ به رتيلدانى.
رؤندڪ: رؤنتڪ، فرميسڪ، رؤهنڪ.
رؤن گرتن: دؤن گرتن ژ تشتيت دوندار وهكى گوز و باهيث و ڪونجيان.
رؤنين: هيڦڪرن، ته ماشا ڪرن، فڪر ڪرن، مه بيزاندين، ميزه ڪرن، مه ته ڪرن.
رؤه: ئه نندازه ڪي پيٽانئى به رامبهرى (عليه) ى.
رؤساندن: ئاڦدانا عهردئ هشڪ هه تا ئاماده بيت بؤ ڪيٽلانئى و تؤڦ پيسوه رڪرنئى و چاندا تشته ڪي وهكى دهخلى يان ڪونجيان.
رؤسان: رؤساندن.
رؤياس: ئه وه ڪه سه ڪو بڪارئى رؤساندنئى رادببت، رؤساندن.
رؤسه ڪارى: ڪارى رؤساندنئى.
رؤهنار: ئاڦا هناران (شراب رومان).

رؤبون: عه ره بڪارى بوويه بؤ (عربون)، جؤره به يعه ڪه.
رؤباد: (۱) ڪه وئى نيچير ڪره له بن دارئى، هه روه ڪي جه لاد ڪه وئى نيچير ڪره ره لسه رئى دارئى؛ (۲) برتبه ژ مرؤڦئى زيرهڪ و چه له ننگ و زماندار (بليغ).
رؤيتؤڪ: شيلي يئى ترى ئه گهر گه لاندنهڪ ليٽڪرين.
رؤيه: برتبه يه ژ دهنگئى قوتانئى، ره په (صوت الضرب).
رؤيهه رپ: رپيه لدوو رپيه ى.
رؤيه و هؤر: رپيه (بجمله).
رؤيارپ: رپيه رپ.
رؤين: بنج، رهه، ريشه.
رؤين داقتان: رپن داقتان، بنج داقتان، رپندان.
رؤرت: دوور ڪرن (لعنت).
رؤرتل: گون.
رؤرتلى بيئرئى: ژ ئامرازى ته فن و بيير ڪه رانه، برتبه ژ (مراوغه) ى.
رؤرتلؤ: گونڪ، گونڪؤ.
رؤرتاندين: له عهنت ليٽڪرن، ده رڪرن، دوور ڪرن (طرد).
رؤرتيئى: ريفى.
رؤرت و رؤيين: ريفه چون (غد و رواح).
رؤرججان: رجرجين، رجرجيان، شين بوونا له شئى مرؤڦئى ژ بهر قوتانئى، يان زه رهه ڦئى ڪه تنئى.
رؤرجوا: هيترا، هه ژى.
رؤرجوا ديٽن: لايق ديٽن، هيترا ديٽن.
رؤرجوا دين: رجوا ديٽن.
رؤرجه: رستى جلك لسه رائيخستنئى، به نديڪ به نايان.
رؤرچ: به ستنى، ڪورشه (جمد).
رؤرچيان: به ستن، بيتان، ڪورشه بوون.
رؤرچاندين: بيتاندين، ئاڦ بيتاندين و بوونه جه مه د.
رؤرچه: رچچڪ، ئه و رچڪه ڪه ئاڦ به فرئى ڦه دڪن.
رؤرچه شڪاندين: ڪورشه شڪاندين.
رؤرچه ڪوتان: رچه قوتان، رئى قوتان ل به فرئى، جه مه د شڪاندين.
رؤرد: (۱) پيساوى ئايينئى ژ زه رده شتسيان، ڪه ڪيمئى مه زن؛ (۲) قاره مان.
رؤرده: ديٽهڪ ژ نقيساندنئى، ريتزهڪ، ردين (سطر من الڪتابه).
رؤردال: ردهال، پيره مه رديئى حيزه ڪه و ته بعته مندال (شيخ متصابى) (ردهال درستتره).
رؤرزد: زنجيره چيا، گه رده نه (سلسله جبليه).

- رز:** ریز (صف).
- رزگار:** نازاد (حر).
- رزگاری:** نازادی (حریه).
- رزگار کرن:** نازاد کرن، رزگار کرن.
- رزده:** رزد، رزدی (سلسله جلیبه).
- رزگارگه:** جی نازادی بی.
- رزن:** گیخ.
- رزوک:** قریوک (زیب ردی).
- رزی:** گه نی (متفسخ).
- رزیه:** گه نیله (علیل).
- رزیا:** جلکج درباله، رزی، تشتی گه نی.
- رزین:** گه نی بوون.
- رزبانه:** عهده بکاری بوویه بو (رازیانج).
- رزوک:** فیقی بی گه نی و کرمیله.
- رزک:** رزوک.
- رزهل:** تامه زرو (محروم).
- رزتن:** رشتن، رشاندن، رزاندن.
- رزیا:** رشتی، رزاندی، چاف کوره بوون.
- رزدی:** به ره خواری، عهده گه لک سه رنشیف.
- رزیانه یهک:** نانکو به زینه یهک و دو. وشه بی رزتن یان رزبان یان هر واژه یهک ژ ریشه بی وئ بگه لک مه به ستان تیت، بو وینه: «ئاف رزیا، ئاف رزاند، دار ژبانه یهک، ته بیر داژیانه سهر بیده ری، ئستیره دا ژیان، بارانی درزاندی، پوز دارژیا ناف زیانج، سه بیته گوندی همی دارژبانه وی به له نگازی، چاقیت حه سودان پرژین، شه رما ته رزبانه هتد...
- رست:** رس، کنف، شاریفک، گوریس، وه ریس، ته نگ و ئالوزی: «رستی سبیداری، رستی به نده بی، خه ناوکه، گه رده نی»: «خوزی رستی مه و ته ژیک قه تیابان».
- رستی:** عهده ری بته و، خورستی، تشتیکو هاتیه رستان بته شی بی، تشتی بخو شین بووی.
- رسیای:** نه و تشتی رونه وه کو دوشاف و هنگفینی کو په پیت دبیت. دبیتن: «ئهف دوشافه رسیایه، ئهف هنگفینه باش رسیایه، نه و خورمایه رسیایه»: تورت بوویه.
- رستکرن:** گه رده نی، خه ناوکه (قلاده).
- رستگاری:** نازادی (حریه، افلاح).
- رستگار:** نازاد.
- رستان:** ريسان، بته و (غزل).
- رسیان:** قه رسیان، ژ عهده کی بلند بهر خوار بوون، بهردان.
- رسوا:** فهیت بوی (مفصوح).
- رسوایی:** فهیتی.
- رسوابوون:** فهیت بوون.
- رسواکرن:** فهیت کرن.
- رستاق:** به رامبه ر، مقابل، واژه یه کی عهده بکاری بوویه.
- رسکاو:** به وه هم هاتن، نه کن هاتن.
- رسی:** پیر، سه ریلند، بی له که، نه فه ژ (الاسماء المتضاد) ه.
- رسته:** فریز (جمله).
- رسته بی مهرجی:** (جمله الشرط).
- رسته بی پاداشتی:** (جمله الجزاء).
- رسته بی کاری:** (جمله فعلیه).
- رسته بی ناخی:** (جمله اسمیه).
- رسکان:** باش شین بوون، باش خوگرتنا شتلی یه.
- رشت:** پرشت (قاطعیه).
- رشک:** (۱) (حسد؛ ۲) هیلکیت سپیهان (ره شک کوردیتره).
- رشکین:** رشکن، پرچه سه د، رشکار (حسود).
- رشکزی:** که سیکو گه لک رشک و سپی ناف له شی وی بن.
- رشکو:** رشکزی، چلکاوی، قریزی.
- رشکاو:** رشکین، رشکه وی.
- رشته:** رزده (فرع، حسد).
- رشت:** ئافا رشت کو تیتته خواری (قاطعیه)، مجد، تیزبه ز، رزده.
- رشتن:** رزتن، رزاندن.
- رشتی:** رزتی، رزاندی.
- رشاندنوه:** قه رشیان (تقیو).
- رشته:** رشته، رزده (شعری).
- رفاندن:** ره فاندن.
- رفان:** رفاندن.
- رفیای:** (۱) رفاندی؛ (۲) هاتیه ره فاندن.
- رفیاگ:** رفیای.
- رفینی:** په ر و بال فه کرن و خو ناماده ی فرین کرن.
- رفیتی:** چیتترین سماقه کول کوردستانا عیراقی هه یه لگونده کی زبیری، ناقی ویزی رفینه.
- رفوو:** پینه دوز.

- رفیده:** مزرکه.
- رفانک:** رف.
- رق:** کهرب، کین، تووړه‌بې، قین، عه‌نرتن، عه‌نرین.
- رق له زک:** کیندار (حاقد، ذوحقد).
- رق هه‌ستان:** تووړه‌بوون، سل بوون.
- رق هه‌لستان:** رق هه‌لستیان. سل بوون، عه‌نرین.
- رقاری:** سل سلوکی.
- رق هه‌لگرتن:** کین هه‌لگرتن.
- رق هه‌لستاندن:** رق هه‌لستاندن، تووړه‌کرن، عه‌نراندن، تووړه‌کرنا که‌سه‌کی.
- رک:** رق، کین، کهرب، به‌لج رک کوردیتره.
- رکه:** (قفص) رکه‌ئو گولته‌به‌به‌کو دده‌نه بن کاریتا عه‌بیدار.
- رکورک:** دهق و دهق، راست و راست، روو‌به‌وو (صراحه).
- رکه‌به‌ری:** گه‌ش مه‌که‌ش، جړه و کیشه.
- رکت:** پرکین، رکن، سلسلوک.
- رکتویی:** کین له زک، حاقد.
- رکن:** رکدار.
- رم:** رمح (کوردکاری بوویه) ژ (رمح) ی عه‌ره‌بې.
- رمیان:** هه‌رپتن، روخیان، ل شیعره‌کا که‌فن ل مزگه‌فتا بادئ من پارچه شیعره‌ک دیتبو پارچه‌ک لئ هاتیه (هورمزگان رمان ئاتران کشان) ..
- رمیا:** هه‌رپت، روخیا (فعل ماضی یو مفردی غائبه).
- رماندن:** هه‌رپاندن، روخاندن.
- رمانن:** رماندن.
- رمیای:** روخیای.
- رمیاک:** روخیاک.
- رمبه:** گورمه.
- رمبه‌رمب:** گورمه‌گورم.
- رمب و هۆر:** گورم و هۆر.
- رمباز:** ئه‌و که‌سه کو برمی یارییان دکهن.
- رمیژ:** رتیفاس، رتیواس.
- رمژده:** که‌هی.
- رمبازی:** خۆ فیزی چه‌کورم وه‌شاندن کرن.
- رنه:** بارانی نه‌رم.
- رنگاو:** هه‌ر زیلاتری.
- رنگال:** هنگئینی سه‌فاندی، دۆبه.
- روال:** گه‌نجی تازه گه‌شتی (امرد): «زه‌مبیل فروش لاوکی رواله - که‌ره‌م که تو وهره ماله».
- رنک:** دنکین، دهنکی تشته‌کیه کوژ عه‌رده‌کی بلند بکه‌قیته خاری یان دهنکی به‌ره‌کی مه‌زن ژ عه‌رده‌کی بگریت یان دهنکی گورمینا توپیه.
- رنکین:** دنکین.
- رنک و هۆر:** دنکینا ب جمله.
- رنه‌ک:** مه‌قرده (مبرد) رنکه.
- رنکه:** رهنده، رهنده‌ش، مه‌قرده.
- رن:** چین، بیستان رن، قازرن، پیته‌رن، (رهن کوردیتره ژ رنی).
- رویار:** رووبار، نهر.
- رویت:** رووت، عاری.
- رویتاندن:** رووتاندن (نهب).
- رویتک:** رووتک (اسفل البطن).
- رویتانه:** رووتانه، عه‌ردی هسک، رویتی، رووتی.
- رویت کرن:** رووت کرن.
- رویچاندن:** رووچاندن.
- رویس:** رووس، په‌تی.
- رووسی:** رووسی.
- رویشان:** رووشان.
- رویشیای:** رووشیایی.
- رویشی:** رووشی.
- رویل:** روول، قرژاله.

ز

ز: یازدهمین تیبیه ژ تیبیت چچهیی کوردی بحسابا نه بجهدی
 دببته ژماره ۷، تیبیه کی ساز و ببدهنگه.
 زا: گهر، نۆیه، ئه فجا، جا بویه زا.
 زا برن: ئهف و اژهیه ژ دو کهرتان پیکهاتییه: «زا + برن» نانکو
 دهستهیی یاری یی برن، ستاندن.
 زابیی منه: گهر ا منه.
 زابیی تهیه: نۆیا تهیه، گهر ا تهیه.
 زاب: زاب، زئی، ره وشت، ل بابلیی هاتییه زابو (رافد، اخلاق).
 زابۆق: ریکا ئاقدریکی.
 زابلۆق: ریشیکی یان ریشیکا مهن، هندهک دببژن زه بلۆق.
 زابلی: زه به للاح، زه مبه لاش، مروفتی زابلی، دببژن: «زل و
 زه به للاح».
 زاپ: (۱) زی (رافد؛ ۲) ساپ، حه لانه بهر.
 زاپان: شیر پالیث.
 زات: خۆیه تی (شخصی).
 زات چۆن: ترسان، زه ندهق چۆن.
 زاتدار: بجهرگ.
 زاج: ژ «زاگ» ی عه ره بکاری بوویه، بهر که دکه نه ناڤ ئاڤی
 ئاڤی ره شدکه ت، بۆر هنگ کرنا تشتان بکارتیین.
 زاجۆیه چه: زاج و په رچهم، بژیک مووییی سه ری.
 زاج: ژنا تازه مندال بووی، کانگه یی کو زاجی ژئی دهر دکه ن.
 زاخ: گه وههر (قهوه، معنویه)، نشا میرانییی، زۆخ، عه داڤ،
 زات.
 زاخدار: گه وهه ردار.
 زاخاو: ئاڤه که لجه نجهر و شیران دده ن گه وهه ردار بن.
 زاخاڤ: زاخاو، ژ دو وشه یان پیکهاتییه: «زاخ + ناو» نانکو
 ئاڤی زاخی.

زاخاو کرن: مشت و مال دان (صیقل کرن).
 زاخاودان: حولی کرن و لووس کرن.
 زاخاودانه وه: زاخاو کرن.
 زاخ: زاق، قه له رهش، زاغ.
 زاخۆیی: شهل و شه پکییت ده ستکاری زاخۆیی، مروفتی زاخۆیی.
 زاخر: عه ردی بقاچه بهر، "مه وله وی" فه رمسویه: «نهک چۆن
 فه زای که یف بهرگ سیاوان - سمکۆی سه ر زاخر نه پای
 وه فراوان».
 زاخه: زبیره مین، مزاخه.
 زاخۆ: پر، زاخ، پروه رار، ئاڤی شاره کی که قنی کوردانه ل
 کوردستانا عیراڤی: «چۆمه زاخو زاخ مه داخۆ پیتله یا خۆ
 پیره میتر - ئه و چیا ییته به فر لیکه فت، هنده وی و هخت و
 مه جال» "ناله بند".
 زاخور: یان زاغور: شه قییت کو دکه فنه عه ردی د هافینییدا.
 زادگه: زاگه، ئه و عه رده کو مروفت تیدا هاتییه دونیایی.
 زادروژ: ئه و روژده کو مروفت تیدا هاتییه دونیایی (یوم الولاده).
 زاده یی زاد: پشت ژ پشتی، ژ باب و کال فه (ابا عن جد).
 زاد: تۆشه (ع).
 زاده: پاشکۆیه که دببته پهیره وی زابان (تلتحق بالصفات)،
 مه عنا مه ولود و وه له د و نسبه تی دده ت، وه کی: شاهزاده،
 سه فی زاده (ئانکو زاده یی شاهی)، زیده یا شاهی کور یان
 کچا شاهی). هه ر وه ر هنگ: به گزاده، میرزاده، پیرزاده،
 شیخ زاده، مه لازاده، ئاغازاده.
 زار: دهو، دهف، و اژهیه که دببته پاشکۆیی هنده ک ناڤان مه عنا
 جی و گه له کی یی دده ت، وه کی: گولزار، میتر غوزار،

لاله زار، یۆنجه زار. ئەفه قیاسه و عامه دهندهک پاشکۆیاندا لاجی یی «زار» «جاری» هاتیسه د چهنده واژه بییت تیل ژمار داوهکی: برنجاری، شافرجاری، نیترگزار، قارویش جاری، کترجاری، فریزجاری.	زاق و زۆق: زاقوزیق، بریتیه ژ دهنگن تهیران.
زاراف: زاراو (لهجه، اصطلاح).	زاق و زیق: زیقزیقا مندالان و تهیرانه.
زاراو: زاراف.	زاک: ئەول شیره کو به چه دخۆت، ئەو شیرهکی توند و بقوهته، ناخوس یان ناخوز ژی دبیتژن.
زاراوه: زاراو.	زاک و زیک: زاک و زۆک، سیرسیرا مندالان و تهیرانه.
زاریتن: دهقبیتن.	زاکه: خواندنا بلبلیه.
زارخهنده: زارخهنده.	زاکه زاک: زاکه لدوو زاکه ی.
زارخهنده: که نینا نه ژ دل.	زاک و هۆر: زری کیتنا ب هه قرا.
زاردراو: ده قدریایی، ده قبه دهایی.	زاکین: زری کیتن، زریوتن.
زاردریایی: زاردراو یان زاردریاگ.	زاکه: زادگه، زاقه.
زاریزار: زار ژ زار.	زاگاری: خهم، عاجزی و ئەندوووه.
زار ژ زار: ئیک ژ دهقی ئیکیدی.	زاگه زاک: زاقه زاق.
زارزار: شانۆ.	زال: بسهرکهفتی، ناغی بایج رۆسته میه، مرۆقی پیرو کالی..
زارزانک: شانۆگه.	زالی: بسهرکهفتن، زالوون، پیروی کالی.
زارزارک: زارزار.	زالبوون: توانین، شیان، بسهرکهفتن، پیر بون (انتصار).
زارۆک: مندال.	زالوو: زیروو، زیروی، گیاندارهکی خومیتزه (علق).
زارگه: شه رمه گه (عوره).	زالوانه: وهکی زیرووی.
زارنهم: خۆش خه بهر و هه لیم و زمان لووس و چاپلووس.	زالوسیفهت: زالوانه، بریتیه ژ خوتن میژو سته مکه ران (ک، ع).
زاری: پاره پار، لاقه لاق، ناله، نهرمه نهرمی (نجیب، التماس): «ده برتدا تو بوسی بدوسه د زاری و (لطف) - ئاستان و ده و دیوار و شه باکین که له هی» «جزیری».	زاله: ئە ترهش، زه راف، زه رداو، زهندهق، زالوو، به چکه.
زاره: زاری، ناله.	زالۆ: بنیته زالوو.
زاف: زهحف، زۆر.	زام: برین.
زاوا: زافا، ئەو کهسه کو ئەول جار دیتجیته بهر سینگی بووکی.	زامدار: بریندار.
زاقات: زاقایی، زاقایینی، بوونا کهسه کی بزاقا.	زامار: زامدار.
زاوا بهندی: زاقا بهندی، ئەو کهسه کو کچا ئیکتی بژنینی یۆ خۆ بگریت بهر جی کوهه لمالا بایج بووکی کار بکهت وهک خولامه کی.	زاما: ئیشه که د میزدانی پهیدا دبیت (رحم).
زاقیر: ئاها تانا ژنی ددهمی جماعی دا، شه ره سیان.	زاماکهفتن: ووهرمین (هبوط الرحم).
زاقدان: مندالان (رحم).	زامهت: زهمهت، کیم و عهدا.
زاقه زاق: پاره پار، زاره زاری.	زان: مندال بوون، به چکه ئینان، وشه یه که دبیتسه پاشکۆیی هندهک ئاکاران و دکه ته (صفه المشبه)، وهکی: زۆرزان، فیل زان، علم زان، کارزان، کیم زان، زمان زان، درۆزان.
زاق: قه له رهش (ژ زاغیقه هاتیسه کوردکاری کرن).	زانا: عالم، مهعنا (صفة المبالغة) ی ددهت.
زاق راهستان: چک راهستان، دبیتژن: چدان و هه قرا نا هه دا نه مایه، هه ما، ئەم زاق راهستانین.	زاناندن: فیت کرن.
	زانایی: زانا هی.
	زاناهی: زۆرزان، زۆر زانی.
	زانستگا: زانستنگه، جهی زانینی.
	زانگه: جی زانی، زاگه (محل الولاده).

زهرقون: زهره قون، هيلكه، هيك، بزراقي زازايي.

زهبلاخ: زهبللوح، زهبللاع، زهلامباش (جسور).

زهبه: تشتي رهق و قاييم، «بزراقي زازايي».

زهبر و زهنگ: بحره كه تا زهنگوان، ژ دوو وشه بان پيئكها تيبه:

«زهبر + زهنگ» نانكو بليدانا ركيبان (الظغط والقوه)
(ع،ك).

زهبللق: حولي، تبل، لووس (صيقل كرى).

زهبرجد: زومه رهد، عهريكارى بوويه.

زهبهش: شمتى، شمزى، شفتى، شامى، ژ دوو وشان پيئكها تيبه:

«زار + بهش» نانكو ده ميكو دكه نه دوكر زاري خو يو
مروقي بهش دكهت (فاتح، مفتوح الدم).

زهبن: زهبندهن، زهبنگ، عهردى پركتر و قهره م.

زهبند: زور و زهوند (واقر).

زهبندن: زهبن.

زهبنگ: زهبن.

زهبردهست: توانا، دلير، پيئجه وانا ژيردهستيبه بهعنا سينگي
ديوانى مه عرووف، ههلبزارده، سهرتويى، ميزان.

زهبردهستي: توانايى، دليرى، سهردهسته يي.

زهپ: كه له خ گروزه لامباش.

زهپزهپه: زل و زهبللاخ.

زهپرتى: لاواز، ناتوان، بيئدم.

زهچه: زهجه، ژنا هه تا چل روژ د ئستراحه تيدا.

زهج: ياريى بقاچه بهران و كورك، ديئزنى: چاله زچاننى، بهعنا
بهقل و مشاكس هاتيه.

زهخمل: زهغمل، ديله وار (خايين).

زهخلى: زهغلى.

زهخ: زهخ، مهزن، خاوهن شكوه.

زهخمه: ئبلهك، سوخمه، مه مك بهند (صدرية).

زهخت: زهختاندىن (نخس).

زهخمدار: بريندار.

زهخماوى: برينه كى پريئيش و كوور و بعهداقه.

زهخمك: تهنگى كوزينى پيئ دشددين.

زهخه: دهقوكى كولاقي، دهقوكى كيسكى.

زهردهشت: زهرتشت، زهردهشت، زاردهشت، زاروتشت،
زاردهشت، زهردهشت، پيئغه مبهري ئيرانى كولدورا قهرنى
ههفته مې بهرى ميلاد لئيرانى په يداوو و گازى مروقان يو

زانستى: هونه رى، علمى.

زانكو: بئيره زانستگا.

زانين: (علم، معرفه) لئافيتستايدا زهرنتى هاتيه.

زانو: نه ژنو، چوك.

زانست: علم.

زاوه: (۱) سه رتير، نه ستيرا (عطارد)؛ (۲) ناقى گونده كى ل
كوردستانا عيراقى.

زاوا: زاوا، ل ناراميبى هاتيه (زوا).

زاوايه ندى: زاقابه ندى.

زاوير: بئيره زاقير.

زا و زى: زا و زو، زا و زو، زك و زان (ولود).

زاوور: زاو، بهعنا ميخراس ژى تيت: «كوري ته چهند
زاووره».

زاوما: تيبكه ليوونا كارك و بهرخان له گهل ماكان، زا و ماك.

زاوورچون: مرنا كو دكه قيتنه ناف مندالان.

زاووره: به چكه.

زاوور: زاله.

زاووق: عهريكارى بوويه بو (ژئيق)، جيوه.

زا و زو: «بزراقي ههورامى» زا و زى، زك و زا: دزه كى
زه هاو زا و زو كهردهن - هه ر دزى ههوت دز پى و يش
ئاوردهن، "مهوله وى".

زاوگ: زايگه، ده مى ولاده تى، جهى ولاده تى (مسطط الراس).

زاي: زاج.

زايله: زايله.

زايله: گرى و زارى: «گه رميبى مهى، نه واو و كزهى دهف و نهى
- تيبكه ل بو چهنى زايلى وهى وهى» "مهوله وى".

زايه: فلانكس، زايلى له زكه.

زايه بوون: كنايه ته ژ مرنى، تى چون.

زايه كرن: كنايه ته له خشينا تشته كى بو ئيكى، تى برن.

زاييچه: راپورتى ژ دايبك بوونا مندالى.

زايگه: نه خوشخانا زاروك بوينى.

زايين: زان.

زهبر: بزفتنا ستاندىن (حركه الفتح)، توانا، هيز بسهركه فتن،
ژزهفر، كوردكارى بوويه (ظفر).

زهبون: ناته وان، پهست، نه زه بهر دهست (حقير).

زهبوني: ناته وانى، پهستى (حقيرى).

په راستنا خودايي په کتا کر. ناقی بابی وی پورشه سپه و ناقی دهیکا وی د و غدو قايه. دگوتنه وی زهرده شتی ئسپیتمان. لداستان زینده گانیا وی گه لک رای و ریچک هه نه، هندهک (محقق اعتقادی) دکهن کو زینده گانیا وی ژ ۶ ههزار سال هه تا شه ش سهدی بهری میلادی ئیختلاف هه یه ئانکو لدهوره یی فه رمانره و اییا دهوله تا مادان و بهری دهسته ه لاتنداریا هه خامه نشی یا بوویه. به لی ل دوماهیا دهسته ه لاتنداریا هه خامه نشیان باو و به لاقه بوو، هنگی دینی زهرده شتی هاتیه ئیرانی و به لاث بویه، هه تا دهوره ی ساسانیازی هه ر دینی ره سمی بوویه. لکتیبا (شناخت ادیان) دبیژیت: «زهرده شت بیگومان (موحد) و په کتا په رسته. هه ر تشتیکو هاتیه نا (مذهب) ی وی ژ (کفریاتان) ئه و بسه به بی په پره ویت وی و پشتی وی و درتیا زه مانی ئه و (کفریات و بدعه) په شینه نا ئولنی ویدا و هکی (یهودیه و مسیحیه و اسلامی) کو هه زاران (بدعت و کفریات) په شینه نا فا. هیچ گومان تیدا نینه کو ئه ژ زهرده شته کورده ژ ئورمی یی یه، هه روه کی هه می دیروکشان وه دبیژن. بهری ویژی هندهک زهرده شتی دی هاتینه کوناقی سی زهرده شتان بهرچاژ دکهن: ۱- ۳۳۹۳ سال بهری میلادی؛ ۲- بهری میلادی ۳ ههزار سالان؛ ۳- زهرده شتی مادی (کوردی) ۶۶۰ سال بهری زائینی.

زهر: زهر د.

زهر د: رهنه که و هکی رهنگی زهرکا هیلکی.

زهراتی: زهریاتی.

زهریاتی: زهراتی.

زهری: ئه و ژنه کسو رهنگی وئ و هکی زیری بیت، به بی نه خوشی.

زهر و زئیری: چرکن، قریژی، بی رهنگو خولک.

زهرده لوی: زهرده لویو.

زهرده لویو: مژمه.

زهروتله: نه و عه بلبله که زور جوان و دهنگ خوشه.

زهرکی: نه خوشیا زهریونی (یرقان، فقر الدم). واژه یی به ره فانی نه عه ره بییه، رهنگی ترکی یی ددهت.

زهرک: جوړه تری په کی زور خوشه، هه م دبیژنن قادوسیژی.

زهرگ: درباشه، ئه و شیشه کو دهرویش لحو ددهن و بکارتین.

زهر او: زراف، زهراف، ئافا زهر، زهر د ناو، زهندهق.

زهراڅ: بنیږه زهراو.

زهراهی: زهراتی.

زهریق: زرنیخ.

زهرده زپړه: بالنده په کی جوان و کچکه له یه و سه ر ره شه دهمی فرینیدا زریکین لی تیت، زه ریاف.

زهرده چو: زهرده چپوه، زهرچویه، جوړه ده رمانوکه که کو خوارنی تام خوش دکهت.

زهرچویه: بنیږه زهرده چو.

زهړیو: لحو پوری، لحو یایی بووی.

زهراڅه: کونا بچووک لیدیواری.

زهردینه: زهرکا هیلکی.

زهړیون: زهره لگه پریانا ده خلی یان هه ر تشته کی.

زه ریاف: زهرده زپړه (قناری)، زهرویله. "جزیری" فه رموویه: «ره یحان و سومبول تی هه نه، سه د چیچکه و گول تی هه نه - زه ریاف و بولبول تی هه نه، ئه و غونچه یا گولزار خط». لقیږه دا دیاره زه ریاف زهرده زپړه یه، با ژ زیر.

زه ریک و باریک: ئه ژ هه ر دو واژه یه لگورانی په کی کور دیدا تین. زه ریک زه ری یه بو خوشه ویستی، و باریک به عنا زرافه، به ژن زراف (زه ریا به ژن زراف).

زه رکه تال: گندوری ته حلک، هیشا نه گه شتی. "مه حوی" فه رموویه: «سه ر که هوشیکی نه بی من زه رکه تالم بوچییه - دل که جوشیکی نه بی، شیشه ی به تالم بوچییه».

زه رکرن: رهنگ کرن بزهری، زه رکرن به عنا که لاندنا گیا و سه بزهی، که لاندنه کی نیف که لی: «بامیه که ی زه ر بکه، فان لویک و فاسولیان زه ر بکه، به لگه میوان زه ر بکه، کاری بی خو من زه رکر، تولکه ی زه ر بکه و پاشی نا ژ روون و پیقازی بقه لینه، خوش دبیت!».

زه ره: نه و عه کی هژیویه.

زه رده: نه و عه کی ماسیانه.

زه رده پهر: ئه و ئافه کو که فر بسه رکه تی.

زه رند: گیا په کی ته حل لی بهاریه.

زه رده چهوه: بنیږه زهرده چو.

زه رده درک: ئستری زه رک.

زه رده زیر: نه و عه کی سیفان دوکانه.

زه رده که نه: زهرده خه نه، گپنژین.

زه رده نه: لاوا، له ر.

ناماده کرنا نان و گوشت و فیقی و زهرزهواتی لسه سفرهی
 مهعنا تواناییا مالی ددهت، نه دووره مهعنا کوردی ژ
 عه ره بیقه هاتیبیت.
زه قیر: زقیر، زویر، تووره (عصبانی).
زه فی: عهردی بهرکیتل.
زه فی و زار: عهردی بهرکیتل و نه بهرکیتل.
زه فلزق: ریقیکا نستور.
زهق: قه کری، چاقی گلهک گهش، تشتیکو قوز بیت.
زهقنه: تهحلاتیا زیده، ژهر.
زهقنه بووت: زهقنتنه سووت، زهقنه بییت، زهقنه بویت، ژهر،
 گیایه کی ژهر اوی و کوشنده به، کرمه کی سوره د حه فکا
 پهزی دا دمینی پاش ماوه بهک یی دخه ندقیت، نهف واژه
 ترکیه.
زهقه ی چاو: نانکو بدزی ئیکتی کاره کی بکه ی کو زهق و زهق
 لته بفرکیت و نه شیت هیچ بکه ت.
زهقه زوق: زهقه ی جاو.
زهقل: زهغل، خائن.
زهقینی: تیقه تیقا که نینی.
زهگورده: زهلامباش و توانا و گهنج و ته مبهل، وشه یه کی
 نه هریمه نیه.
زهگزهگه: زه به للاح، وشه یه کی نه هریمه نیه.
زهگهردوک: زهگورده، وشه یه کی نه هریمه نیه.
زهل: گیایه کی ثاقیه لعه ردیت گرانه و چه مه نزار دا شین دبیت،
 ساقیت وی بین بهلگن و حیسیلان ژئی چیدکه ن.
زهلاته: زهلاته، بریتیه ژ بانجان سور کو خیار و پیشاز و بیبه ر و
 سیرک و هندهک تشتیت دی لگهل زادی بخافی تیتته خوارن
 (سالاد).
زهلوک: لووس، حولیسک.
زهلکو: نه یزار، لهقه نزار، قامیشه لان، عهردی زهلدار.
زهلام: پیاو، میتر، مهزن.
زهلامباش: میتره کی بگهلخ، که له گهد.
زهلامی: زهلامینی، زهلامیتی، پیاوته ی، میترانی، جوامیتری،
 که له گهدی، گه وره یی.
زهلامه ری: ریقیکی په یاده و بتنی، ریپواری ته نیا.
زهلامو: نه ی زهلام.
زهلان: باووه شنی ژ روژه لاتیتفه تیت.

زهردهمار: ماری زهری کوشنده.
زهپ: زپیر.
زهپات: گهغه شام.
زهپرک: زپیرک، بهنده، نهو تشته کو مروث بدرافتی خو کری.
زهپناس: بهری کو زپیری پی نازمایش دکهن (حجر المحک).
زهپتال: پرک (تجشو) مروثی هیستی گران.
زهپگال: بیلافی کو ژ مووی چیدکه ن، زرگال، ره شک.
زهزهوات: گیای خوارنی و میوه.
زهزوا: زهزهوات: «بهقلاوه زهرزای خیرا خودی دای» "نالبه ند"،
 تیرهک ژ دو ملیا ل ههریما نورمیه.
زهرقی: ریاکار، دوروی (منافق).
زهرق: ریا، فسق. "جزیری" فهرموویه: «ژژهنگ و زهرقی تا دل
 بشوئن - جاما صدف بین رهند و کهرامهت».
زههپین: مکرسکوب، دوربینه که تشتیکو بچاقا نه هیته دیتن
 مهزن دکته (مجهر).
زهپرک: زپرک، نهو ثاقه کو خولی یی دار بهروو و دار مازی
 تیکهل کری پاشی سفاندی هه تا بو مزه یتا تری بکار بیین.
 تیقلی گووزایب سه ری.
زهگروز: بهلک، فهقیریت نیردیا خه رقه ی ئ رنگ دکهن.
زهگهته: زرکیتک، زهده واله، بهوز.
زهروو: زپروو.
زهرووگر: نهو کهسه کو کاری خون بهردانی بزپرووان دکته.
زههک: جوژه موزکیت زهروون ژنکا دکرنه دهستیت خو دگوتنی
 بهریازنک.
زهریا: دهریا (بحر) بهلی زهریا کوردیتره.
زهرقین: روژه لاتن.
زهریله: زهرویتله.
زهرکین: وشه یه که دبینه پاشکو بو شه یی نانی و مهعنا ژاری و
 بهله نگازی یی ددهت. دبیزن مه بنه وانهک دقیت کونانه کی
 بومه زه بکه ت: «مه دالده یه که هه بایا، نانهک بو مه زه
 کریایا» "په ند".
زهرنده: زیانکه ر.
زهردلی: شلانه.
زهفر: د کوردیدا مه بهستی توانا و شیان و دهسته لاتداری یی
 ددهت و د ثاقبستایدا مه بهستی نان و گوشت و زهرزهوات
 ناماده کرنی ددهت، بهلی هه دو مهعنا ژیک دوور نین،

- زەلییان:** سەرداچۆن.
- زەلانەن:** سەردابەرن، خاپاندن.
- زەلانەنەو:** خو لسه سەپاندن، خو لسه ئێکی فەرز کرن.
- زەلکاو:** ئەو ئاڤە کو بەرەڤ چکبۆون و هەشک بوونی بووی.
- زەلکە:** شوڤە برنجی سادە.
- زەللوو:** زلوو، زێروو.
- زەللە:** زەلە، زەلە، شەقلێدان، شەقەزەلە.
- زەلەویان:** ئالوزیان.
- زەلیقانەن:** زەلقانەن، پێشەنووسانەن.
- زەلیتەو:** زەلانەن، خاپاندن.
- زەمزەم:** وشەیه که هاتیه عەرەبکاری چکو زەمزەم ژ زەمزەمە هاتیه، زەمزەمە هەندەک ذکر و دعانە زەردەشتی دەمی خوارن و خۆشۆشتنی بکار تێیان زەمزەمە ئەو ناخفتنە کو مرۆڤی گولی هەیه، بەلێ نەباش. چکو موبەدان ئەو زەمزەمە هەمەمە لسه بێرا زەمزەمی دکرن و لەو ناڤی وی بیری بوو (زەمز).
- زەمینگیر:** رەقانی، پێستویک، ئەڤ وشەیه بگەلەک دەمکاتان هاتیه بەلێ هەمبێژی دچنە سەریەک رەه و ریشە، بۆ وێنە ئاشایستایدا هاتیه: زەمە و ل پەهەلوییدا: زەمیک، لفارسیدا: زەمی، زەمین، لکوریدا: زەوی، زەقی، زەمین، زەمی.
- زەمبول:** تلمسکا تری.
- زەمبار:** زەخیره، تۆشە، داناش، رزقی کو بۆ زستانی درستی دکن.
- زەمەن:** بابەلیسک، گزلول، عەردی ب کەسکاتی، زەمبیر.
- زەمی:** زەوینی، تشتی یا ل عەردی ڤه (ارضی، منسوب الی الارض).
- زەمیندار:** خودان ملک و زەقی و زار.
- زەم:** زامیاد، ملکی موهکل لسه.
- زەند:** مەزن، گەورە، پڕشکۆه، توانا، ئیستە و بەر یان بەرئستە شەرحا ئاشایستای. زەند ئەو داری کە تا سەری کو ئاگری پێ هەلدکەن پازەند کە تەزەندە داری بنیە کو تیک دەسوون و ئاگری ددەت. وشەیی زەند نەهۆزی لبادینان بکار دبن دبیژن: زەندەدار.
- زەنەک:** عەردی ئاڤزی (مستتەق).
- زەنەکدار:** عەردی چو گەلەک ئاڤ زی لێ هەبن بگەلەکی.
- زەندەک:** زەندەق (مره الصضراء مهلك).
- زەندەق چۆن:** ورە بەردان، زەرآڤ بزەدیان.
- زەندۆر:** ئەو کەلشتیت عەردی تە کو هاقینی چیدین، شەقا مەزن.
- زەندۆرە:** زەندۆر.
- زەندیق:** واژەیی زەندیقی واژەیه کی سوربانیە ژ زەندیکی هاتیه و بوە زەندیت کومبەعنا (الصدیقون) بوو. د مەزەهەب و نایینی مانای دا پاشی عەرەبان ب مەعنا (ملحد) بۆ سیاسەتا خۆ تەفسیر کرن، مەنسوری بەزاران ژوان و زەردەشتیان بقی هەجەتی ل سێ داری دان و لئاڤ برن.
- زەنوێر:** ئەو جێیه کو پڕ گول و گیا بیت.
- زەنگ:** رەفیسک (ساق).
- زەند و پازەند:** بۆ شروفا ئاشایستایی و شروفا شروقی تیتە گۆتن، داری سەری و داری بنی ژ زەندە داریت ئاگر هەلکرنی.
- زەنگۆ:** رکیب، ئاو زەنگی.
- زەنگول:** چۆک (جرس).
- زەنگولۆک:** ئەو پەقن کو بسەر ئاڤی یان ئاڤگۆشتی دکەڤن.
- زەنگولیتک:** زەنگولۆک.
- زەنگەسۆرە:** ستینگ.
- زەنگەسورە:** زەنگەسۆرە.
- زەنبور:** ستینگ، فارسیه هاتیه عەرەبکاری بوویه.
- زەن رەنگ:** بلەکنایچ.
- زەنبەلوولە:** لویلاقیت، جەمەدی.
- زەنبەلوولە:** زەنبەلوولە.
- زەنگرون:** زەنکین، مالدار، دەولەتمەند.
- زەندەک:** دەسگورک (قفازە).
- زەنگەقەلێش:** تەفشکیت داری بۆ ئاگر هەلکرنی.
- زەنە:** بزڤه و لەڤه و حەرەکاتیت (ضم و فتح و کسرتیه) - - -
- زەنگیانە:** نەم.
- زەنگەنە:** عەشیرەتە کی مەزنی کورده.
- زەنگەتە:** زەردەواله.
- زەندق:** زەردئاڤ، زەرداڤ، نەترە، وەرار، زەندەق.
- زەنگ زپان:** زەنگ زپین، زەنگ زپیان، رسوایی (فضاحه).
- زەندەق:** بنیڤرە زەندق.
- زەو:** زا و زئی، زک و زا.
- زەوی:** کشتوکالی، جین زراعت.

زەوت: زەفتکرن (غصب) (ع، ک).
زەوت کرن: زەبت کردن، راگرتنه کا بئ لڤین (ع، ک).
زەود: قارین.
زەوزدان: زۆزان.
زەوۆک: زەوۆک.
زەوۆک: ژنا قابلی زک و زانی (ولود).
زەوون: زەوونند.
زەوونند: تەنکیدهکه بۆ وشەیی زۆر دبیژن، زۆر و زەوونند، نانکۆ زەحف، گەلەک.
زەوی پیف: زەوی پیو (مساح).
زەوی پیو: زەوی پیف.
زەوهر: دەستهلەلات (ظفر) (ع، ک).
زەهدان: رەحم، ئەسلج وئ زاددان یان زاییندان یان زاویندان، مندالان، پدان، مال بچووک.
زەه: زئ، زە (مەهبل).
زەهار: بن زک، بنەزک، بەران.
زەهاو: ئاقزئ، ئاقئ باژیرەکی کوردانە کو علامەتی زەهاوی خەلکی وێیە.
زەها: کۆشا حەیانانیت مێو لەیە (فرج البهائم الاثنی).
زەهر: ژەهر، ژەحر، ئەف هەر سئ واژەیه د کوردیا بکارتیتن بەلئ ژەر ژەمیان راستترە. "شەوقی" فەرموویە: «ان الفرور اذا تملکت امه – کالزەریخفی الموت و هوزۆام».
زەهراوی: ژەهراوی، ژەحراوی، ژەهرین، ژەهرکری، بژەهر.
زەهرخاری: ژەهرخواری (مسموم).
زەهرخەنە: زەهرەخەند، کەنینا بکەرب (ضحکە الغضب).
زەهردار: بژەهر (سام).
زەهرا هەلاهل: ژەهرا هەلاهل، ژەهرەکی کوشندەیی، ئەفسانەیی یە ئاقئ هەیه و بخۆنینه.
زەهلک: زەرداڤ، زەرڤ، زەرڤاڤ (المراة، او کیس المرارة).
زەهلی: شەبەکی دبیژن قرژاله.
زەهاک: عەره بکاری بوویە بۆ (ضحاک) ی پاشایەکی سته مکه ری ئیرانی بوو کو کاو هینی ماد کورد ئەو دەسگیر کر و لچییای دەماوهندیدا زیندانی کر و فرەیدۆن دانا سەر تەختی شاهانی بی.
زەهی: زۆر عەجایب، لایق، جوان، سپەهی. "جزیری"

فەرموویە: «تعالی اللہ زەهی حوسنا مبارک - تبارەک سەد تەبارەک سەد تەبارەک».
زەمان: گورستان ل زاری کوردیت ئیژدی.
زەی: (١) کوس (مەهبل)؛ (٢) زەوی، زەقی، زەمین.
زەيسان: زەيسان.
زەيستان: (١) نفاس؛ (٢) زستان، زفستان (زمستان).
زەين: هزر و بئر (ذهن) (ع، ک).
زەين کۆر: بیفام (بليد) (ع، ک).
زەي: داڤەک ژ دزەیی، گشتەکی کو پینەدۆز پیتلاقان پیددرون. بۆ هەر پینج هەستا ژئ تیتە گۆتن دبیژن: پینج زئی یان زیک. جۆرە ئستری بەکە بۆتان کرنا بیستانان بکارتیتن، زئی بەعنا ژێهژی تیت و بەعنا لەز ژئ تیت.
زیک: بنیترە زئ.
زیبا: جوان، تازە، قەشەنگ، خشکۆک.
زیبایی: جوانی، تازەیی، قەشەنگی، خشکۆکی.
زیباناس: جوان زان، علمی جوان زانینی (معرفه علم الجمال).
زیباکاری: جوانکاری.
زپ: زیبە، سەرما یئ تندو تیژل دووماهیا شواتئ (برد العجوز، ایام العجوز).
زپیک: بنیترە زیبە.
زیتک: زمانەیی خەفکی، زەمانەیی تەلە، پزک.
زیتکە: پزک، زیتکە زەلام.
زیتکە زەلام: «زیتکە زەلام، ئورتز جەلام، بلە لاهە مرام» "مەتەلۆک".
زیتۆکە: زبیرەک، چە لەنگ.
زیت: زیتۆکە، سڤک، وریا.
زیگ: عەره بکاری بوویە بۆ زیج. زانستەکە ئەحوال و حەرەکا تیت ئەستیرەیان دیار دکەت دبیژنی (علم الزیج).
زیج: (١) ئەف وشەیه تیتە بکارتینان، شکنا جۆتک هاقیتنا دەواری، زیچک هاقیتن، جۆتک هاقیتن؛ (٢) پین هاقیتنا دەواری ببیاشیت خۆ دبیژنی، زیج، یان زیچک یان زچک.
زیچاڤ: ئاقا شیلی، زەنگاڤ، زلکاڤ.
زیخ: زبیرەک، چاپوک، خیز (رمل).
زیخمال: عەردئ خیزەلان.
زیخانندن: ناڤ تیدان و زبیرەک کرنا ئیکن، زەخستاندن، زختە لیدان.

- زیخه لان:** عهردی پرخیز (زیخ).
- زیخیای:** هاتیه زیخانندن، هاتیه زختانندن.
- زیرهک:** چاپوک، زیخ، دلیر، هوشیار.
- زیرهکی:** چاپوکی.
- زیرگن:** پیس، قریتی.
- زیراندن:** قیژاندن.
- زیره:** قیژه.
- زیره زیره:** زیره لدوو زیره.
- زیرین:** زیرینا لدویش ئیک.
- زیره و هوی:** زیرینا ب هه فرا.
- زیره:** سروه، شوق (نسیم).
- زیرکاندن:** قیژی، گری (زقزقه الاطیار).
- زیرکه زیرک:** زیرکه لپی زیرکه ی.
- زیرک و هوی:** بنیره زیره هوی.
- زیریی:** ژیری.
- زیرژن:** قیژاندن، زیراندن.
- زیر:** سل، توری.
- زیری:** سلی، توریان.
- زیربون:** توریان، سلبون.
- زیری:** جار دبیته نافی ژنان.
- زیزانه:** گیایه کی بهاری به نافی گه مان شین دبیت دندکیت وئ هورن و رهشن، زور ترحله و ماده به کی سه میه.
- زیزیک:** میشکه کی که سه به لگیت میوانقه و تاییت وانقه دمیینیت و میوان بیچاره و لاواز دکهت، دبیشن: چم چرک یان چرچرک.
- زیف:** زبو.
- زیقال:** ته فشهک، یان زولهک، زیشار.
- زیقال زیقال:** هه لا هه لا بووی.
- زیشار:** زیقال.
- زیشار زیشار:** بنیره زیقال زیقال.
- زیقان:** زیوان دانه و تله کت ترحله دناف گه می دا شین دبیت.
- زیزیشه:** هزارین، جوهره گیانه و هره کت گچکه به.
- زیشار:** هه ژار.
- زیشاری:** هه ژاری.
- زیرک:** دهسته بهر، بهرک پری دهستی.
- زیق:** قیت، زفر، قیته قیتا تهیران.
- زیهه زیق:** زیهه لدوو زیهه ی.
- زیق و هوی:** زیقینا ب هه فرایی.
- زیک:** دیار بووی، بلندی بووی، دژوار، سه ره دینا ناگیای، سه رما، دبیشن: هه قیر دونه یازیکه، بایه کی زیک دیت، برنجی ته بهر که قیبه و زیک بوویه، مووی له شی من ژ ترسا دا زیک بوویه یان زیق بوویه.
- زیگار:** سیکار، شه قیتری (مسامر).
- زیک:** زیک، زیج، علمی ناسینا هه حوال و هه ره کاتیت روژ و هه یف و هه ستیره یان، هه ره بکاری بوویه بو (زیج).
- زیل:** زیرو (علق) نقینه کی تهنک و ساده و هه رانه، هه وژی هه ره بکاری بوویه و کرینه (زولبه).
- زیلی:** هه زه کی کوردانه زاراقه کی توند وان هه به ته غه ری کورد تینا گه هن.
- زین:** هه کو دادنینه سه ره پشتا دهواری سواری ی، زین نافی ژنان ژنی هه به، مانا ژین ژنی تیت (سرج).
- زیندی:** زیندوو، جاندهر.
- زیندی خور:** بریتیه ژ زالی خوئیژ، نافی شکه فته کیه لکورستانا عیراقی.
- زینتکار:** زالم، سته مکار.
- زینان:** زیندان.
- زیندان:** پوزخانه، به ندیخانه.
- زیندانی:** پوزخانه بی، به ندی.
- زیندانه وان:** زیندانه فان، نیگه فانی، زیندانیان.
- زینپوش:** سه رزین (برده).
- زیندانی گشتی:** به ندیخانه هه فرایی.
- زیندک:** زیندک، جاندهر، بروح.
- زیندی بوونه وه:** زیندی بوونه فه، ره ستاخیز (بعث).
- زیندی کره وه:** زیندی کره فه (احیاء).
- زینده گانی:** ژیان، مه عیسه ت، ژین.
- زینده گی:** ژین، خوشیا ژیانی: «هه ره که سن جارک دیه هه و زینده ما هه تا هه بهد - ئی نه دبیتی هه و پهری روو زینده گی لی بت هه رام» «جزیری».
- زینده مال:** بریتیه ژ دراغ و زیره و زیقان، مالدار، مال خانه دان.
- زینده وهر:** مدیری زیندانی، گیاندار، گیانه وهر.
- زینده به چال:** زینده به گور.

زینده به گۆر: ئەو مەرۆقی ساخ بن گۆر بکەن ئەف پێشەیی زینده به گۆری نک عەرەبان هەبوو. کچ بساخی دکرە ناڤ گۆری و ناخ راددانه سەر. نەهۆ ئەف زینده به گۆری ناڤ رژیییت دیکتاتۆری و حکومەتی زالم بکارتییت. مەرۆقان کۆمەل بکۆمەل زینده به گۆر دکەن بۆ پاراستنا حکمی خۆئی فاسد و نەشەری (و.ا.د).

زینگان: زیندان.

زینگانی: زیندانی.

زینگانەوان: زیندانهوان.

زینگەر: زیندروو، زین چیکەر (صانع السروج).

زیندروو: دورین کاری زینا.

زینگر: ئەو کو زینی دادنیته سەر پشتا دەواری.

زینکو: قەپووس، بلنداھیا پیش و پاشیا زینی.

زینگیر: سینگی کو زینی پێشە دکەن.

زین ژێفە کرن: زین ل سەر پشتا دەواری دانان.

زین لیکن: دەوار زین کرن.

زینی: مل، باسک، رەزد.

زینچک: (١) پینھاڤیتنا پاشیان؛ (٢) مەرۆقی سل سلۆک، نەترسو بیج باک.

زینج: (تھور، نغزە).

زیہار: شەرمەگە (عورە).

زیہا: ماری مەزن، ئەژدیہا.

زیہدان: مال بیچک، پسدان.

زیھ: (١) فەرچن حەیاناتی؛ (٢) جی دوریای، جی کو ھەلبەھی.

زیو: زیف (فضە).

زیوەر: زینەت، جوانی، چەکییت، ژنان.

زیوەرالات: زیوەر.

زیوار: ژیوار، ریفار، گوزەران، ژیوار کوردیتەرە.

زیوان: بنیپە زیقان.

زیونشو: شوشتنا گەمی بۆ جودا کرنا زیوانی.

زیووزیو: زیقزیکا تەیر و تەوالان.

زیوھۆر: زیقزیکا ب ھەقراپی.

زیوین: زریوین.

زیوال: زیقال (شریحە).

زیویان: لڤە، بزقین (حرکە).

زیان: خسارەت (ف. ئارامی. ک.).

زیانکار: زیانۆ، مەرۆقی کو زیانی بگەھینیته خەلکی (مضر).

زیانبار: ئەو کەسە کو زیان بووی.

زیاندار: خودان خساری.

زیانکاری: خرابکاری (اضرار).

زیانکرن: خراب کرن، ضرر کرن.

زینات: زیانۆ.

زینان: زیندان.

زینیە: جۆرە ئستری بەکە.

زی: ناڤە بۆ تەپسا «ز» رووباری مەزن، ری، رەفتار، ئەندازە، قۆزی حەیانانان.

زیبار: ریبۆرینا رووباری، بۆرگەھی زینی، ناڤی عەشیرەتەکی مەزن و میترخاسی کوردانە، ناڤی وی عەردی بە ژنی کو ئەو عەشیرەت تیدا دژیت. ئەف گۆتە ژ دو وشەیان پیکھاتیە: «زی + بار» ئانکو زیبوار (زیبۆر، زی بۆرگە). ئانکو ئەو ناوچەیی کو ری تیرا رادبۆریت.

زید: نیشتیمان.

زیدپەرور: نیشتیمان پەرور.

زیدک: عەشیرەتەکی کوردانە، پارچەبەک ژ شەرفانی ل قەزا شێخانی دژین. عەشیرەتەکی ناندەر و میترچاکن مەزنیت وان مەمی و عەبدی بوون خودی و ابرەحمینیت چکو مەرۆقیت دیندار بوون.

زیر: (١) ئالتون (طلا، ذھب)؛ (٢) بەرکەتی: «فلانکەس زیری زەرە».

زیراڤ: «بزیری تامدایی، «بزیراڤی بسیمافی» جیری.

زیرین: پێشەوایەکا کوردی بوو پیتەختی وی نامیدی بوو ل سەر کیشتی زەرەشتی بوو ئەو ملەتی خولقادیسیە لگەل عەرەبان جەنگین، پاشی شکەستنا لەشکری یەزدگوردی خو ئەفران ھەلکیتشا، پاشی زیرین خانم بەرگری ژ قەوم و دینی خۆکو ھەتا ھاتە کوشتن.

زیریاڤ: بزیری نیگار و تەفن کری.

زیرپاڤ: مەیل زیرین، وەکی: رەنگی زیری، زیرپاڤ.

زیرکار: زیرینگر (صانع).

زیرفرۆش: بازگانێ زیری (بائع الذھب).

زیرین: ژ زیری درستکری.

زیرۆ: زالو، خوونمێژ (علق).

- زيرى زهر:** وشه يې په سنڀيه، فلانكس زيرى زهرده و نافهرين بڼو: «هې نافهرين زيرى زهر!».
- زيرنشان:** نيشان و تورده كه به ژ زيرى دادينه سهر ملي هندهك نه فسه ريت ميرخاس و ناجح (مطعم بالذهب).
- زيرفشان:** زهره فشار، زيرپه لافكه، زهره فشان، گهوه هر نه فشان نانكو زير ريت، گهوه هر ريت: «سه لامن ثنا خوانى - سه حه رگه، گهوه ره فشان بت» "جزيرى".
- زيرگر:** نهو تيشته كو كه سهك بمال و درافى خوئى حلال كرى بيت.
- زيرخوارى:** نهو دفته بيان گوهه كو زيرى تيكه ن و فيرى زير بيت و كول نه بيت.
- زيرستان:** (نفاس).
- زيرستانى:** ژنا دنفاسدا.
- زيرستانى ليقه گهريان:** نهو ژنه كو دزيرستانى دانه ساخبووي.
- زيرهده:** زومه رده.
- زوبان:** زمان.
- زوبانه:** زمانه يې تاگرى.
- زوباندار:** زماندار.
- زوباندارى:** زماندارى.
- زوخم:** زوقم.
- زوخمه:** ئيلهك، سوخمه.
- زوخال:** ره ژوو.
- زوخالدان:** عمارى ره ژوو يې.
- زوربه:** ته غهر.
- زوربه سندن:** ستاندنا ته غهرى، بدهست خوځه تينان (اكثريه).
- زورات:** گهغه شام، گه نموك. (ع،ك) كوردكارى بوويه.
- زورپنا:** سورپنا (مزمار).
- زورپناچى:** زورپناژهن، زورپنا بېژ.
- زورپنا بېژ:** زورپناچى.
- زورپناژهن:** زورپناژهن، بربتيه ژ مرؤقى دعايهت به لافكه ر.
- زورپناتك:** گيايه كى بهارى و هندهك ديبېژنى ره شهك.
- زور:** گرک.
- زوره لان:** عهردى گه لهك گرک ليته بن.
- زورگه:** جزيره، جى كو زور دار بيت.
- زوررهس:** پيش رس.
- زورمه:** بنپره، زوربه.
- زوزو:** بله ز.
- زوسان:** زقستان، زمستان.
- زوسانى:** زقستانى، زستانى.
- زوشت:** ناجور، كريت، بهد، زشت.
- زوشتى:** ناجورى، كريتى، بهدى.
- زوفت:** كه له خ مه زن، قه لس، زوفت به معنا چاپ و كوزيره كى تيت.
- زوف:** زولف.
- زوفان:** زمان، زوان.
- زوفر:** زفر (خشن).
- زوفرى:** زفرى (خسونه).
- زوقوله:** كولم، مست.
- زوقم:** خوناڅ، قه رهو (نداء).
- زواله:** په بېكه رى ژ قورى چيدكه ن.
- زوانگ:** نهو عه رده كو ئاڅ ليكوم دبېت، زه نهك.
- زوان:** زمان، زيان، زوبان.
- زوانه:** زمانه (لهيب).
- زوانيار:** زمان وه شين، پريپژ.
- زوانبهده:** زمانه رش، زمان پيس (فحاش).
- زوانبهست:** زمان گريده ر.
- زوان بهسته:** بهسته زمان، كنايه ته بو ئاژهلان.
- زوانخوش:** ئاخفتن خوش.
- زوانشرين:** ئاخفتن شرين.
- زوانپاك:** ئاخفتنى بتوره كهر.
- زوانتال:** ئاخفتنىت زفر و دلره نچين گهر.
- زواندرېژ:** زماندرېژ، زمان وه شين.
- زواندار:** زماندار (بليغ).
- زوان شكاندن:** بيدهنگ كرن.
- زوان گرتن:** زمان نه گهريان.
- زوان گيران:** زمان دانه شول.
- زوان لووس:** چاپلوس (ملاق).
- زوها:** زوا، وشك، خشك: «قه له مى مه بدوسى قه طره يې زوها دى چكه ت».
- زوا:** هسك.
- زوهم:** زوم، چهورى.
- زوم:** هوب، زومى كوچه ران، كوين، چادر.

زوهو: سەرچاوه، سەروكاني. **زوهار:** زھار، شەرمەگە (عورە). **زويتر:** زوييل. **زوييل:** ژفېير، توورە، بېش شەرم، بېش ئابروو، پارچە، زۆلەكى ژ گۆشتى يان ژ تشستەككىدى مەعنا زەھيژى تىت، زفېيل (شريحە).

زۆپ: دەستەدارى ئستور تۆيز (مطرق) عەرەبكارى بوويه بۆ زۆب و مەعناژى لى ھاتىبە گۆپىن، دېيژن زۆب جەش (كيري كەرى).

زۆپەچىف: دۆق، دارى ئستور (مطرق، دارمطرق) عەرەبكارى بوويه بۆ زۆبەچى و مەعنا ژى لى ھاتىبە گۆپىن. **زۆپىك:** زۆپ، دۆق، گورز، تۆيز. **زۆپ ئستور:** كىنايەتە ژ ستەمكاران و زالمان و خودان دەستەھلاتان. دېيژن: «چىقى ئستورە، تخبوب زورە - چىقى زرافە، تخبوب ئاقە».

زۆپاندىن: داركارى كرنا بۆپان، زۆپ لىدان. **زۆپۆ:** كىنايەتە ژ مەروقى قەوى و زل و زەبەلاح و ساخلەم و زەلامباش و بىكار و تەمبەل. **زۆخ:** خوین و عەداث، ئاڭ و ۋەزەخ، ئاڭ و ۋەسەخ، ئاڭ و زاخا، كېم و چرك. "جىزى" فەرموويه: «ئاخ و ئۆخىن من ژ دل تىن - لى ژبەر تىرا قزل تىن / يان ژ كۆفانىن د كول تىن - ژى دزىن ھەر خوون و زۆخ».

زۆخال: سوتانە، رەژوو. **زۆخاو:** زاخا، ئاقەكە خەنجەر و شىران بېش گەۋھەردار دكەن. **زۆخى:** جىسى بى خەنجەر سەيقەل كرنى. **زۆخاندن:** عىبارى رەژوويى. **زۆخم:** رەھى گىبايەكى تال و بېندارە، زوقم. **زۆر:** گەلەك، زەحف، سىتەم: «ئەگەر زۆر ھات قەبالە بەتالە» "پەند".

زۆرى: گەلەكى، بەرفرەبى، زالمى. **زۆردار:** ستەمكەر، خودانى ستەمى، دەست درىژكەر. **زۆردارى:** ستەمكەرى. **زۆرخانە:** جىن ۋەرزىنى. **زۆرىيژ:** زۆروىژ، زۆر رەو، پىيژ، ھەلەپاس. **زۆرىيژى:** زۆروىژى، زۆر رەوى، ھەلەپاسى. **زۆرىلىن:** زۆرگۆ، پىيژ، ھەلەپاس.

زۆران: خۆلىكدان، زۆرانە. **زۆرانى:** زۆرانباى. **زۆرانباى:** كوشتىكەر (مصارع). **زۆرگىرى:** زۆر بۆ خۆ ھەلگرتن، گەلەكتر بۆ خۆ ھەلگرتن. **زۆر بۆ ئىنان:** كوتەكى لىكرن، ئىرش ئىنانە سەر ھەژارى. **زۆرخۆر:** پرخۆر، خۆرە، خۆرا. **زۆرخۆزى:** گەلەك خارن، پرخۆران. **زۆردە:** فرىك. **زۆرزان:** گەلەكزان، پوزان، زۆر شارەزا. **زۆر زەمى:** بەرفرەكانى. **زۆرلىكرن:** زۆر لىكردن، كوتەكى لىكرن، (تعدى) لىكرن. **زۆرە زۆپ:** زەرەزرا كەرى (نھىق). **زۆر و زەۋەند:** زۆر و زەبەند، بەرمشە، بەرفرە، گەلەك، زەحف. **زۆر و زەۋەن:** زۆر و زەۋەند. **زۆرەۋانى:** زۆرانى. **زۆرايى:** زۆرىتى، زۆراتى، بەرفرەبى، گەلەكى (كشە). **زۆرلىكرى:** زۆرلىكرباى، زۆرلىكرباگ، زۆرلىكراو (مظلوم). **زۆرەملى:** بخورتى بى زەندەك و باسكان و برەشەكەبى. **زۆردەست:** خورت، دەستەھلاتدار. **زۆردەستى:** خورتى، دەستەھلاتدارى. **زۆر زۆر:** گربانا توند، زارزاي. **زۆرھان:** پىرى داكەفتى. **زۆزان:** كىستان، كوتستان، ھاقىنەۋار، يەيلاخ. **زۆزانى:** خەلكى زۆزانان، مەقامەكى كوردىيە. **زۆڭ:** زىقىشە، ھزارىيى. **زۆق:** رەق، زفر (خشن). **زۆقى:** زەقى، زقرى، رەقى. **زۆل:** بىيژى، زۆلەكى گۆشتى يان تشستەككىدى. **زۆلەك:** بىيژىكەبى ئاڭ نۆك، يان نىسك يان باقلىكى، ئەۋە كو نەسەجى و نەگەشتى و نەكەلۆك، بىيژۆكە. **زۆلدار:** ژنا باردار ژ فىسەكى بى (زناى). **زۆلەچەرم:** زىقالەكى چەرمى (شريحە من الجلد). **زۆلاخ:** مطرق، ھىرەبەر، واژەبەكى ئاكەبى بكار تىن بەلى واژەبەكى غەربە. **زۆم:** (۱) روون، دهن؛ (۲) زۆمى كۆچەرەن (سكان بىسوت الشعرا).

زۆمدار: رویندار، بروین.

زۆنپ: ماھۆلك، دهبورە (مەول كبیەر).

زۆنگاۋ: زەنەك، زلكاۋ.

زۆنگ: زۆنگاۋ.

زت: یان زوت، دكوریدا زۆر بكار تیت، دبیژن: «ما تو زتی منی؟»؛ «تو زتی لەندافی سەرئ من؟!»؛ «تو لەندافی سەرئ مە وەكی زتەكی چەقیای!»؛ «دانیشە تو وەكی زتان ژ پیاقە راوەستای!»؛ «ئەم چ زتان لەسەر خۆرا نابینن». لئێرە هەژێ گۆتێیە ئەم بیژن: ئەف وشەیه «زت، زوت» ژ كیقە هاتیه و ریشەیی وئ چیه و چ مەبەست و مەعنایه. زت د هندی دا مەعنا چیا یی هاتیه. ئەز دبینم یا چاكتر ئەوه ئەم چاڤ گێرانەكی لشرحا ئاڤیستای بکەین كا ئەف «زت» یان «زۆت» ه چ مەعنایه؟ بەگۆرە ی فەرموودە ی ئاڤیستای قسەمە تێ كەفن مەوۆقێ مەملەكە تێ دكە تە سێ دەستە: ۱- روحانی؛ ۲- جەنگاۋەران؛ ۳- جوتیار و رەنجەرەن. بەلێ لپشكیت دی یی ئاڤیستای دەستە یەكێدی دكە قیتە بەرچاڤ، ئەوژێ سەتەكارانە (یسنا ۱۹ - ۱۷) ئەفە لئێرە. بەلێ پاشێ موبەدان هیدی ژ روحانیە تان هەفت دەستە یان هەفت مەنسەب درستیكرن یان بیژە هەفت مەسئولیەت چێكرن كو خودانی هەر مەسئولیەتەكی و مەنسەبەكی بكارەكی ژكارێت دینی دئ رابیت و ئەنجام بەدت. ئەف هەفت دەرجە ژ بریتینیە ژ زوت یان زەنۆتەر «زت». ئەف پیتشەوایه سەرۆكاتیا هەفت موبەدان دكەت فەرماندەرەك بوو لەسەر هەمیان ژبۆ ئەنجامدان مەراسیمی دینی و موراقبە و نازرە و نامرە بۆ هەمی تشتەك. ئەو هەفت موبەدئ بن دەستێ «زوتی، زتی» بریتی بوون ژ: ۱- هافنەن: ئەوژێ فەرمانێ ددە تە شەش كۆبەدی كو ئەو ژوان مەسئول پستی كو زوت فەرمانێ بۆ سادر بکەت بدرستیكرنا شەربەتێ هومئ (هوم گیسایەكی موقەدەسە)؛ ۲- ئاتروقه خشت: ئەوژێ مەسئولی ئامادەكرنا ئاگری موقەدەس بوو؛ ۳- فەرەبیری تر: مەسئولی ئامادەكرنا ئامرازێت موقەدەسە بوو؛ ۴- ئابیریت: مەسئولی خزمەتكرنا ئاڤی ددەمئ مەراسیمی دینی بوو؛ ۵- ئەسنەتەر: مەسئولی درست كرنا شەربەتە هۆمی بوو؛ ۶- رەئینت ویشەر (یان راسپی): ئەوژێ شەربەتە زەلالبوی لگەل پالودە ی (فالۆج) تێكەل دكەت و دگێریت؛ ۷- سەرئەتێ شافەرێز: ئەوژێ مجبۆر و خزمەتكار و نازمی ئاتەشكەدەیه.

رەنگە شافێرێ كوردی ژ فێ رستە ی هاتیبته كورت كرن. ئەفجار گەلەك نیزیكە كو زتی كوردی ژ فێ زتی یان زوتی كو فەرماندەرە سەر سەرئ هەفت موبەدان هاتیبته وەرگرتن كو ژ ئاڤیستای كەفتیبته سەر زمانێ باب و كالیت مە كوردان و نەمر بووبیت هەتا نەو. ئەو كەسێت گومان دكەن كو زتی كوردی ژ (ضد) ی عەرەبیقە هاتیه گەلەك دوورن ژ مەبەستێت كوردی و جوملەییت ئاخفتن. ئەم دوور ناگرین كو «زت» مەعنا چیا بیت و ژ هندیقە كوردكاری و عەرەبكاری بووبیت. «زتانێ یاری كرنەكە بقاچە بەران، دبیژن: زتانێ زچانی، چالە زتانێ، چالە زچانی».

زۆ: هەر تشتەك ژ توخم و رەسەنێ خۆ كێمتر و نزمتر و یەستتر بیت، دبیژنێ زۆ، بووینە: زۆبار، زۆباب، زۆبرا، زۆخوشك، زۆدای، زۆگوز، زۆسماق، زۆپوونگ، زۆمەرەز، زۆخال، زۆمام، زۆتولە، زۆتاژێ، واژەبەكی ئەهەمەنیه.

زۆه: ئەف وشەیه پێچەوانە یی زۆیه زۆه لەهەر تشتەكی باشتری و ی جنسیە دبیژن: زۆخانی ئانكو خانی بەكێ باش و مەزن و كامل: «زۆه زلام، زۆه ژن، زۆه كارینە».

زۆت: مەدح و دۆكرن، تۆكرن، واژەبەكی ئەهەمەنیه.

زۆتەك: ئەوه كو مەدحێ خۆ دكەت و خۆ برەشەكە یی دیار دكەت.

زۆنگ: زفت و زیرەك، چوست و بەورە و بەهۆش و چالاک.

زۆنگی: زیرەكی، ژرەنگ.

زۆیوك: شورابە یی زیقی یان زۆییج كو ژنك دكەنە سەرئ خۆ.

زۆگال: رەشك، پیتلاقی ب مووی قەهاندى.

زۆ و زۆیل: ئاشقال، گلیش.

زۆزیه: زنجیر.

زۆزیتك: زەردەواله، بەوز.

زۆزبان: سەلخین، وشەن، رەشەبا، ئازریان، ئازار.

زۆزباری: سەلخی، ئازاربووی (مخدوش).

زۆزنیخ: بەرەكی مەعلومە، خوارنا وی دبیته هۆی مرنئ، بو هەلقاندنا موی بكار دپەن.

زۆزۆنه: مەوۆقی هیتج و پۆچە، تۆر.

زۆزچك: پیتن هافیتنا دەواری.

زۆزچ: بریتیه ژ جاكیه تا دەنگێ تری.

زۆزبار: دەریاچە، زەریابار (بحیره).

زۆزاو: باریك، زراف.

زۆ: حكاپە تا دەنگێ زۆرینا كەرتیه، زۆرینا زنجیریه و هتد...

- زړين:** زړيتا، بدويث ټيک (مستمر).
- زړه زړ:** زړه لدو زړه.
- زړه و هور:** زړه.
- زړاني:** واژه به کی شه به کی و هوراميه، چوک، نه ژنو.
- "مهولهوی" فهرموويه: «مهستی وه پيران جوانی مه دؤ - هيزی دووباره ی زړانی مه دؤ».
- زړچنه:** ژړچنه، یان ژړچنه ی هاتیبه کورت کرن کو لکرمانجیا ژوریدا بو بن چنه ی بکار دهن، بن چناکه، ژیرلاچانک.
- زړنگین:** زړنگین، زړین.
- زفت:** زیره، بهیز و پیز، هشیاری.
- زفتی:** زیره کی، هشیاری، چالاکي.
- زفر:** دري، زور (خشن).
- زفري:** دري، دووری (خشونه).
- زفروکه:** زمان گا، گیاه کی بهاریه، زفرینا نافی.
- زفرین:** چه رخین لدور خو، (دوران)، (حرکه) کرن.
- زفرینگه:** جی زفرینج (مدار).
- زفرؤک:** که سی کو زور دزفریت.
- زفراندن:** چه راندن، بادان.
- زک:** زگ، سک، گده، مهرشو، عور، نور.
- زکین:** نهو که سه کو بدوو زکی خو دکه فیت و تشستی خوش دخوت.
- زک په روه:** زکین، شکه مو.
- زکو:** زکین، بفارسی دبیژنی: شکه مو.
- زک په رست:** زک په روه.
- زکپر:** باردار، ژنا باردار، (سکپر ژي هاتیبه).
- زک هرام:** عور هرام، هرامخور.
- زکدان:** تلدان.
- زکه شوره:** نه بووه دلان، دهرده چیل.
- زگورده:** زگورده، کنایه ل مروفتی بیژن.
- زگوردی:** بنیتره زگورده.
- زگار:** عاجز، خه مبار.
- زگاری:** عاجزی، خه مباری. "مهولهوی" فهرموويه: «من وهرجه نامای نامه ی زگاریت - زووتر جه خه بهر کو س دیاریت» (کو س لقبه دا مه عنا کاره سات و فاجعه به).
- زل:** گه وره، مه زن، قرشک.
- زله:** شقه زله.
- زلیک:** پرزک.
- زلیاته:** بریتیه ژ تشستی کیم یان خلاسبوی: «نه ز برسیمه، من زلیاته یه که نه خاریه».
- زلیری:** زلیاته.
- زل و زل:** زهق و زهق، چاوه لبرکی.
- زلام:** پیانو.
- زمان:** زوبان، زوان، زمان و زوان هر دو کوردیترن ژ زبانی.
- زمان دریت:** دریت زمان (طویل اللسان).
- زمان کورت:** کورت زمان (قصیر اللسان).
- زمانتهر:** خوش زمان (رطب اللسان).
- زمان شری:** شری زمان (حلو اللسان).
- زمانیس:** (بذی اللسان).
- زمانگا:** گیاه کی کیفی یه و زقره به لگ و ساقیت وی نخافتینه بهنده ک داقیت و هکی مووی هنده ک گولیت هورک ددهت، ردهنگ بنه فشینه، لکوردستانی گه له ک زوره. هه رده تی وی له یقا ئادار و نیسانیه، گولیت وی نه گهر بکه لین و هکی چایی تیتته فه خارن، گیاه کی دهرمانییه و زور گرنکه.
- زمانه:** گوری یی ناگری، زمانه، ئانکو و هکی زمانی (لهیب).
- زمان لیدان:** بریتیه ژ به دکار کرنا خه لکت و به دناقی گوتنا وان: «زمانو بریای به، سه رو هتسای به» "په ند".
- زمان پری:** بریتیه ژ بیته نگی یی.
- زماهه:** توشه (ذحیره، میره).
- زمانه وان:** زمانه وان نهو که سه کو زمانی کوردی لسه ر بنچینه یی زانینا زمانه وان یی بده ته به ریه ک و به راورد بکه ت، زمان ناس (علم اللغات المقارن).
- زمانه وان:** کوری زانیاری یا زمانی، کارکن د علم زمانی. «وانی» پاشکو یه که مه عنا کار و خبره یی ددهت، و هکی: پاله وان، جه نجه روانی، کورده وان، مه له وان، گپه وان، نفیسقانی، توره قانی، خونده وان، زانه وان و هتد...
- زنگ:** (طنین).
- زنگه زنگ:** زنگه لدوو زنگه ی.
- زنگین:** زنگینا دو م دریت (ت).
- زنگ و هور:** زنگینا ب هه فرا.
- زندان:** گرتیخانه، به ندی خانه، پوزخانه.
- زنج:** گولیه، کوخ.

- ژ: تپیا دوواژدهمین ژ تیپیت چهچی کوردی، بحسابا ئەبجەدی
دبیته ژماره (۷)، تیپهکی خۆمالیه، ساز و بیدەنگه.
ژار: (۱) بەلەنگاز، ههژار؛ (۲) ژهر، ژهر.
ژاری: بەلەنگازی، ههژاری.
ژار و ژهنگ: ئانکوژاری، ژهنگ ژێ چیدبیت، نهخوشی.
ژار و ژیر: ژار و ههم ژیر (اسفل).
ژاراف: شوشتنهکی نیفهشۆر، شوشتنا جێ دهقی سهگی.
ژاراو: ژاراف، گلاو (تعفیر).
ژاردار: ژهرین، بهژهر.
ژارای: ژهرای.
ژارماسی: دهرمان ماسی.
ژلژ: قهلهبالغ، ئاخفتنا بیهۆده (ضحب زغوغاء).
ژلژکه تال: بهنیشتی کهرێ.
ژلژکه: بهنیشتی، جاجک.
ژلژگ: بنیهر ژلژکه.
ژلژی: دۆبێ قهگرتی و ههلگرتی (بیژه).
ژلژهلان: ئەو جیتییه که گوگهلهک لهقهن لیبههبن، قامیشدار، قامیشهلان، لهقهن جاری.
ژاکیان: ژاکیان، خهلهک هاتنا مووان (تجعيد، تجعد).
ژاک: ژاک، ژهک (لیاء).
ژاله: روول، خوناڤ، نهرمه باران.
ژال: ژهر.
ژالگه: جێ روولدار، روولجار.
ژالهزار: جێ روولژور، روول له ژان.
ژاندار: دهردهدار.
ژاندارم: ههیته، ژاندارمه (شرطی).
- ژاندار: ژاندارم.
ژاندارمه: جهندرمه، پۆلیس (شرطی).
ژانه زراف: ئیشا زراف (سل).
ژان: ئیش، دهرد.
ژانای: هژیای، مهشک، کیان، ژایی.
ژانێ ژاردنهوه: ژانهههورک.
ژانهههورک: ژان پیداهاتنا ژان ددهمی منداڵ بوونیدا.
ژاو: ژاوین، جاوین، دکوریدا گهلهک جار «ژ» و «ج» پێک تینه
گۆرین.
ژاوین: جاوین، هیفی (اجتراء، رجاء).
ژاوهژاو: ئیلتماس، هیفی هیفی.
ژایی: ژای.
ژای: ژانای، مهشکه هژین.
ژه: ژێ، ژیه، ژیهی (وتر).
ژهبهش: زهبهش، شفتی، شوتی.
ژهر: ژهر.
ژهرهژ: ژهرهژ.
ژهرهژۆ: کهو، "مهولهوی" فهرموویه: «گاگهردهن نهدهس نازک
ئهندامان – گادهس نهگهردهن ژهرهژ خرامان».
ژهقن: هاتییه عهرههکاری کرن و بوویه (زقوم).
ژهقنهبووت: زهقنهبووت، ههره زهقنهبووت (سم).
ژهک: ژاک (لبا).
ژهم: جهمهکی خوارنێ.
ژهمک: جهمک، جیمک، دووقۆلۆ.
ژهمهن: بهرمهشکه، کێ مهشک.
ژهن: (۱) «بزاراقتی ئهورامی و شهبهکی» ژن، ئافرهت؛ (۲)

دقتیت د ریکا باش دا بچین»، «ناده میزادی ژبانه ک نابرومه ند دقتیت»، «بهار هات جانده بر و گول و کيا شه ژین»، «ئف نه ساخه پیچه ک شه ژیه (بسه رخوڤه هاتییه)». ژین واژه یه کی به زدانیه، ههروه کی مهرگ واژه یه نه هریمه نیه.

ژبھانۆ: زینده گی.

ژیر: فاما، زیره ک، هیتا، هوشدار.

ژیربوون: نارامبوون، فامابوون.

ژیر بوونهوه: نارام بوونا مندالی.

ژیرکله: خشکۆک، زیره ک، فاما، ژیکه له (حسن، جمیل).

ژیرکردن: بیده نگ کرنا مندالی.

ژیری: زانایی، عاقل، فهرزانه یی (کیاسه، حسن الادب).

ژیروو: ژووژی (قنفذ).

ژیقان: په شیمان، ژوان (نادم، موعدا).

ژیکه له: ژیرکله، زفت، زیت.

ژیقانی: په شیمانی.

ژیل: خۆلی یی گهرم نه وی کو هنده ک په له ناگر ژی ناقدما مایی.

ژیل: جیل، ژنا جوان و جحیل.

ژیار: (۱) شارستانی (حضاره؛ ۲) گوزهران، بریو (معیشه).

ژیی: (۱) ژهه؛ (۲) «ژ» تیه که ژ تیه پیت چه یی کوردی.

ژیدهر: ژیی قدهدر، چهرت کرنه (استثناء).

ژیردهست: بن دهست (مغلوب).

ژیرداریا: ژیراف، نابگان.

ژیرجله کی: بدزبغه، نه هینی.

ژیرچناکه: بن چه نه، بن لاجانک.

ژیرچانکه: ژیرچناکه، ژیرچناوه (تحت الحنک).

ژیرخان: زیره مین، سهرداب.

ژیرخسان: بن تیخسان، ژیر دهستکرن.

ژیرزمان: بهرتیل (رشوه).

ژیردهر: دارئ بن پی ده رگه ی.

ژیلی: ژتله.

ژتله: بیسیره، غوره (حصرم).

ژبھاتن: توانا (امکانیه). فهرق مابهینا ژبھاتن و لیتهاتن

هه به، هندی ژبھاتن نه (امکانیه) ته کو بتواناییا خودانن بیته کرن، نه ما لیتهاتن نه و کاره کوب (تصادف) ی و کارئ خودئ بیته کرن.

پاشکویه که مه عنا بیتهر و لیده ری ددهت: «بلوورژهن، زورناژهن، بۆری ژهن، دهۆل ژهن، مه شکه ژهن، باژهن، شووژن ژهن، په میوژهن».

ژهنۆ: نه ژنۆ، (محرک) یان هه رکه تدار چکو چۆک هه رکه تداره له و دبیتنئ ژنۆ یان نه ژنۆ.

ژهنبوور: بشه به کی زهنبوور هاتیه.

ژهنۆ: هه رکه تدار.

ژهندهن: ژهنین، هژاندن، لقاندن، هه لکرن: «چرکه کی پوشئ بۆ من یژنه» نانکۆ هه لکه. ماده یی ژهن و ژهندهن مه عنا هه رکه کی ددهت.

ژهنگ: ژهنگار.

ژهنگار: ماده به که لسه ر نامانیت سفری و ئاسنی دیار دبیت (صداء).

ژهنگاری: نه و تشته کو ژهنگار لیته فتی.

ژهنگاو: ژهنگاری.

ژهنگ هه لیئان: دیار بوونا ژهنگاری لسه ر تشتی. ژهنگار هه ره بکاری بوویه بۆ (زنجار).

ژهنگه سووره: سه نگه سووره، سووره مزه، ستینگ. زهنبوور وشه به کی فارسیه ژ دوو جزئان پیکهاتیه: «ژهن + بوور»: کلک لیده ر، کلک وه شین.

ژه هیکا: ژه هی، وشه به کی نه هریمه نیه، ژنا به د.

ژههر: ژههر، زهر (سه م).

ژههراوی: ژههرین، زههرین، به ژههر.

ژهههبا: نه و بایی گهرم کول دهشت و سه حرایی دیت (ریح السموم).

ژههرین: بنیره ژههراوی.

ژهه: ژئی، ژئی ه.

ژههی: بنیره ژه هیکا.

ژئی: (۱) ته مه ن (عمر): (۲) هه یات، ژیان (حیاه): (۳) بریو (معیشه).

ژئی درئی: ته مه ن درئی، ناقدئری.

ژئی بوون: ژیکه بوون، ژیک چه رت بوون (انفصال).

ژئی ده رکه وتن: ده رکه فتن ژ ناف شته کی یان کاره کی.

ژیان: ژین (حیات).

ژین و ژیان: بگه له ک مبه سهستان تین ژ حه قیقته و مه جازی: مبه عنا هه یات، زینده یی، معیشهت، بسه رخوڤه هاتن، هه ودانه قه، بۆ وینه: «هه تا مه ژیان سه ر دونیایی مابیت

ژۆ: بۆ تهحلیلی تیت.

ژۆر: (۱) هندور، داخل؛ (۲) ئەقراز.

ژۆردا: سەرنشیش، چۆنا بۆ لای سەرنشیشی، چۆنا ژ بلندی یی بۆنشیشی یی.

ژ: مەعنا (عن) دگەهینیت، هەر وهکی «د» مەعنا (فی) ددەته بەرچاڤ. "خانی" فەرموویە: «هەرچی وەکو ئەو «ژ» عەردی راکەت - البتە وی دئ عەردی راکەت».

ژیل: بیجگە.

ژتلفە: بێ (توجە) بستیفە.

ژرەنگ: زرنگ، بەلێ ژرەنگ کوردتیرە ژ زرنگی (وقور).

ژمیر: ژ ژمارتنی هاتیە پاشکۆیە که جەبی فاعلی دگرت دەمیکو بیستە پاشکۆی مەفعولی هەر ئەو بخۆژی دیستە (نائب فاعل) بۆ فاعلی بەرزە درشتەیدا وهکی: «سەرژمیر، بەرژمیر، ناف ژمیر، کات ژمیر، رۆژ ژمیر، نان ژمیر».

ژن: ئەف نافە یا ئەف واژەیه بگەلەک شیوه و شیواز و دەمکاتان د زمانی کوردیدا تیتە دیتن بۆ وینە: «ژن، ژەن، شەن، گنا، ئافرەت، پیرەک و لئاقیستایدا شەن، گینا، گنا،

ژنی، ژەنی، نائیری، نائیریا، ژەهی، ژەهیکا. بەلێ ئەف هەر دو نافیت دووماهیی ئەهریمەنیسه و بۆژنا بەدکار ئاقیستای بکاربریه و لکتیبا قیدا هندیان: گنە، گنە هاتیە و لیونانیدا «گنە» هاتیە: «خۆزی هەمی ژن، ژن نەبان و هەمی چاقیکیت کوارکان کون نەبان» "پەند".

ژندار: مرۆقی ژن هەمی.

ژنداری: کابانیاتی، خانەدار (مریبه الدار).

ژن بە ژن: پێ گوھۆزک.

ژنگار: بنیترە ژەنگار.

ژنکاری: ژەنگی.

ژنیو: جنیو، جفین، دوژمین، ئەف واژەیه ژ دو پارچەیان بینکھاتیە: «دژ + نیو» ئانکو دژناف، بەدناقی.

ژیان: ساخفەکرن.

ژیاندن: ساخفەکرن.

ژیاندار: جاندار (ذی روح).

ژیانهوه: قەژین، ساخ بوون.

س

راست و لووس. جیزی گهنم و جهی کوژ کابین هاتیته
پاک کرن، عهه بکاری بوویه بو (صبه). بهری تهنگ و خر
وڊکی نالی دهواری.
ساپیت: ساپیته، کاریته.
سایپته: ساپیتک، شهقله.
سایپتک: بانی خانی ژ ناڤ دا (سقف).
سایپانی: ساپسایپانی.
سایپسایپانی: یاری کرنا بسایپی کو بچووک بهریت تهنگ سهه
ناڤیڤرا دهاقیژن کو لسهه رووییی ناڤیڤی دچیت ههتا دههکی
نقوم ناییت.
سات: کاترمیتر، ژ (ساعه) عههه بی کوردکاری بوویه.
ساتان: دهریچ، شهلول.
ساتمه: سهقه، هه لنگفتن. ئه و هووره بهرن کو دکه نه ناڤ دیواری
و هندک دیبژن: سهپتک یان سهفتک.
ساتور: سیکار، کیتکی مهزن (مدیه). واژهه کی موشته ره که
مابهینا کوردی و فارسی.
ساتورک: سیکارو کیترا بچویک.
ساجی عدلی: واژهه که بو نه بوون و مفلسی بی بکارتیت.
ساجلهخ: زریوک، زیزه، یان شوپابه و تیت و بهرسهن، نه ترهک.
ساجاخ: بنیپره ساجلهخ.
ساجی: نانی ساجی، نانی سیلی.
ساج: سیل.
ساجاخ: بنیپره ساجلهخ.
ساجمه: پارچیت سوربی کچکه.
ساجان: سازان، سازیان.
ساج و پهرجهم: بسک و بهرچغ.

س: تیپی سیژدهه مین ژ تیپیت چهجهی کورد بحسابا
ئه بجهدی دبیته ژماره (۶۰) تیپه کی ساز و بیدهنگه.
سا: ئاسا، ههه دو یهک مههه سن. مههنا (مثل، شهبه)
لدووماهیا ناڤی یان زاپی تیت مههنا (مثل) و بهرامبهه ری
ددهت. وڊکی: «تهپا بو سا سهه من سایین - مهنیپری بهژن و
بالایی» "جزیری". «سا» یان «زا» یان «سه» بو گرتدانا
رسته یا پاشی برسته یا پیشی وڊکی: ئیک بیژیت: «من
ساره» ئیکیدی د وهلاماویدا بیژیت: «سا وهره خو گهرم
که». «سا» بو دهم و چاخ ژی هاتیته.
ساب: سابات.
سابات: که پر، ههرزیل، چه تر.
ساباق: رهواق.
سابرین: نیتری بی سن ساله.
سابوته: پیره ژنا که فتن.
سابود: خه مانه، خه مانه بی لدورا هه یقی چیدبیت، جوخینه،
بعهه بی دیبژنه (هاله).
سابی سالار: ئهڤ رسته یه دو واژهه: «سابی + سالار»
پارچه بی نهول عههه بیه ژ (سابقه) ی کوردکاری بوویه و
پارچه بی دهم خو مالیه، کوردیه: ریبه ری کاروانیان، پیشی
بی کاروانیان.
سابوون: واژهه کی سوریا نیه بکوردی پاک که رهک، تیسوو، بو
مروقی مهلاق بکار تیت.
سابوره: بی غیرهت.
سابوونی: سابوونچی.
سابوونچی: (۱) سابوونکهه؛ (۲) بنه مالیه کی مووسلیانه.
سایپ: یان ساڤ، راست، راست کرن، راست راوهستان، تشتی

ساریج: ساروج، ماده‌که وه‌کی چیمه‌نتوی، ل پیتش دا بو ئاهاها چن دکرن، وه‌کی بیره‌کی ل بهر دکولان زمستانن پر ئاٹ دبو لئ دقه‌خارن عه‌ره‌بکاری بویه (صهریج).

ساروج: بنیتره ساریج.

ساره‌بان: گاغانن حیتران، ساره‌وان.

ساره: له‌چه‌ک، سویه‌ینی، سویبانی (غدا).

ساری: ته‌زی یاتی، سفکی.

ساره‌زی: سویه‌ینی زوو (غدا باکرا).

سارداو: سه‌رداب، ئەف گۆته ژ دو وشه‌یان پیکهاتیبه: «سارد + ئاو» ئانکو ئاٹ ته‌زینک.

ساراگردن: راست کردن، درست کرن (تعديل).

سارانشین: ده‌شته‌کی (صحرائشین) (ع،ک).

سارداوه: جه‌وز، ئاٹ ته‌زینک (ثلاجه، براده).

سارداپی: ساری.

ساریبون: ساریبونا تشتی (صبروره الشیء بارد).

سار و سی: سارد و سی، سه‌رما و سه‌هم.

سار و گهرم: ئانکو لقایده، نه سارد و نه گهرم.

ساریژ: برین لیکهاتن (التیام).

ساریژی: برین لیکهاتنی.

ساریژکرن: ساریژ کردن. ساریژن بو پیکهاتن و ئاٹ بوون تیت.

سارمه: گوزگیت په‌مبوی، قوناغیت په‌مبوی، سه‌رپوش، ده‌رپوش.

ساردمار: بین جه‌فار، بیتن گه‌نی.

سارهما: تیکه‌ل بوونا به‌رخ و کاران لگه‌ل ماکیت خو سه‌ر دۆشتنی.

ساره‌وان: ساره‌بان، پیتش ره‌وی کاروانتی.

سارلی: که‌قنه ریباژگه‌به‌کی کوردی‌یه ئانکو که‌قنه پاشماوه‌کی نایینی کوردییه، به‌لئ گه‌له‌ک شیل و بیتل تیکرینه. تاریخا قئ نایینی فه‌دگه‌ریبته به‌ری زه‌رده‌شتی، مشابه‌ته‌کی بته‌و مابه‌ینا وان و ئیژدیان هه‌یه یان هه‌ر دوو ژ یه‌ک سه‌رچه‌شمه ئاقتن فه‌دخۆن و هنده‌ک دبیتن: صارلی. هنده‌کا گوتیه ئەف وشه‌ل (صارولی) هاتیه به‌لئ ئەو ب هه‌له‌چۆینه، چنکه‌ ترک دبیتن (قزل باش) فارس دبیتن (سه‌رسرخ) عه‌ره‌ب دبیتن (ذوي الرؤس الحمر) کورد دبیتن سارلی ئانکو سه‌ر+ئالی=سه‌رسور.

ساج: زاج.

ساخت: نه‌مر، بئ له‌که، درست، نه‌شکه‌ستی، نه‌مری.

ساختلم: ته‌ن دروست، بئ له‌که.

ساختی: ته‌ن درستی، بئ له‌که‌یی، درستی، بیمرنی.

ساختهر: سافهر، باده‌ی مه‌ی و شه‌راب، ساغه‌ر.

ساخت: ده‌ستکرد، چیکه‌ر.

ساخته‌یی: چیکری.

ساختمان: ئاهاها، دام و ده‌زگا.

ساخته: بنیتره ساخته‌یی.

ساخته‌چی: سه‌خته‌چی، حیله‌که‌ر، فیل باز (ت).

ساخته‌کار: بنیتره ساخته‌چی.

ساخکرنه‌فه: ساخ فه‌کرن.

ساخبوون: (شفاء).

ساخته‌گهر: بنیتره ساخته‌چی.

ساختدۆش: برازاقا، ئەف گۆته ژ دوو وشه‌یان پیکهاتیبه: «ساخت + دۆش: بئ له‌که + قه‌رین» ئانکو مرۆقی ئەمینه و بئ له‌که‌یه.

ساختیان: سه‌ختیان، که‌قلئ گه‌مارکری.

ساده: بئ نیگار، یه‌ک ره‌نگ، ساویلکه، نه‌زان، رووال، بسیط. عه‌ره‌بکاری بوویه بو (ساذج) کۆم بوویه بو (سَدَج).

ساده‌لوح: ساده‌دل، دل پاک، بئ غه‌ش (ع،ک).

ساده‌لۆک: بنیتره ساده‌لوح.

ساده‌یی: = =

ساده‌دل: = =

ساده‌باز: قومارکه‌ری ساده.

سادانی: نه‌وعه تری یه‌که خو‌شه.

سار: سارد، پیچه‌وانه‌ی گهرم.

سارد: سار. سار پاشکۆیه‌که لدوو هنده‌ک (اسم الجنسان) تیت و چه‌ند مه‌عنایه‌کی ده‌ته مه: ۱- بو‌گه‌له‌کی بئ وه‌کی: چه‌شمه‌سار، خاکسار، مسکسار (مشکسار)؛ ۲- مه‌عنا (مثل) وه‌کی: ده‌شت سار، سه‌گسار، دیوسار، دیوانه‌سار، شاخسار، کۆه‌سار؛ ۳- بو‌کیم و ته‌حقیری وه‌کی: سبکسار، نگو‌نسار؛ ۴- بو‌په‌ستی بئ وه‌کی: رووسار، تامسار، ئاخفتن سار. سار ب «س» و ب «ص» ی د زاراقئ هه‌ورامی و بادینانی تیت. به‌لئ بسینن درسته نه ب «ص» ی و کوردیت دی هه‌می دبیتن سارد یان سار.

سارلوو: بِنپَره سارلی .

ساز: دهستکار، نامادهیی، نامراز، جی پیوستی، وهسیله، ناز، نعمت، هدیه، خهلات، ری، ریباژگه، سیستهم، تهحهمول، میفانی، مهکر، لیب، نامرازیت موسیقی، تهغەر د کوردیدا ئەف مهعنايانه مرینه تهنی مهعنا دوماهی مایه: (ساز و موسیقا) و (موافقه).

سازیان: ناشتی، ژیک گرتن، تهوافق: «جیران وهسا باشه کو لگهل یهک بسازین»، «نافا گوندی نهسازه»، «مه بو خو خانى ساز کر».

سازین: سازیان.

سازناس: موسیقازان.

سازکرن: سازکردن، درستکرن، نامادهکرن.

سازکری: درستکری، نامادهکری، رییک کری.

سازگار: هیژا، ئاله تی موسیقای، ناشتیکهر (مطابق).

سازندهگی: نافاکرن.

سازنده: نافاکهر، درستکهر، هیژا، کارگهر، مناسب، خوئشه.

سازکاری: رییکی، لیکی.

سازکار: رییک، لییک.

سازش: ناشتی، پیکهاتن.

سازشنامه: نامه ی ناشتی.

سازبیژ: سازلیدهر

سازگار: بِنپَره سازکار.

سازنه: قهجه، نهساز، مویو.

ساستا: سهرفرووش.

ساس و سهودا: بریتیه ژ مننهت کرنا ئیکین، لسهر وی کهسی کو چاکى یهک لگهل کری.

ساسور: قهله مئ لهقهنی ئانکو ئەو جوړه لهقهنه کو بهریدا قهلم ژئ چیدکرن.

ساسی: گه دا، دهرویش.

ساف: سام (هیبه)، تشتی لووس و راست کیشای وپژهی راست.

سافسافین: جوړه یاری یهکی مندالانهیه، ساساپانئ.

سافیلکه: سوفیلکه، بوړه که، دلپاک.

سافو: سهفینک، شیرپالئو (ع، ک).

سافکار: قشت، راستکهر.

سافا: تشتی نووگه شتی، مندالی سافا ئانکو نهی ههراش (صافا خهله ته).

سافالوک: تازه هاتیه دونیا.

سافاک: سافالوک.

سافار: ساوار (برغل) (صافار خهله ته، سافار کوردیتره): «سافار ئالیکا میرانه - سافار خوشکا کوردانه» "په ند".

سافاره نيسک: ئەو گراهر کو نيسک و سافارئ تیکهل دکهن.

سافاردان: بریتیه ژ زکی، دبیشن: «تونابیه مرؤف ههتا سافاردانئ ته بدینم»، وشه یهکی ئەهریمه نیه.

ساقه چهرم: چهرمه ساق، ئەوه کو سهرئ ته پیرهکی بساخى کهقل بکهن چهرمئ وی بسهر چاقئ ویدا بین و بهرلا بکهن! گه لهک جاران مه ژ سته مکه ران ئەو وشه یه گولیبویه کو دبیشن به له نگازان: «دئ ته ساقه چهرم کهم!»، وشه یهکی ئەهریمه نیه.

ساق: دبیشن گویئ بالندهیان لسهرداران.

ساقی باقی: یان ساقی و باقی: پاؤگاتی (مقایسه).

ساقدوش: ساخدوش، برازافا.

ساقوته: چوک، پارچه گوشتی مهزن و بهیستی.

ساقوت: ساقوته.

ساقو: ساکو، بارانی (معطف).

ساقول: سه قیا تری.

ساقه ته: تایی داری.

ساکو: (۱) قاپوت، ساقو (معطف)؛ (۲) سه کوو (دکه).

ساک: گۆلکه گامیش.

ساکوول: زندک و باسک.

ساکار: ساده کار، مرؤقئ دووروو.

سال: دووازده هه یف (سنه). (هنده دبیشن سال، ئەو نهراسته)، بنه رتا قئ وشئ ل ئاویستادا هاتیه (سهرد) ئانکو سهر ما چنکه ل دهمه کی سال ئاریا ل سهرئ پایزی دهست پئ دکر- ل سهرئ سهرمایی- پاش گوته سالی سهرد ل جهم کوردا بویه (سال).

سالان: جه معئ ساله.

سالانه: کرئ گرتی یئ ساله کی، خیره که خودانی مری بو مری بی خو پشتی بو رینا ساله کی بسهر مرنا ویدا دچیت دکهن.

سالپ: بِنپَره سالانه.

سالار: پیشه و، پیشه وای له شکری، فه رمانفه رما (امیر).

سالاری: پیشه وایی (اماره).

سال بهر: ئەو داره کو ساله ک بهری ددهت و ساله ک نه، سالوخت.

<p>سامانگه: جئ سامان و دارایی بی.</p> <p>سامناک: بترس (مهیب).</p> <p>ساماخچه: سۆتیا، مه مک هه لگر (حماله الئدی) (ک،ت).</p> <p>سان: (۱) باج، (خرج)، باجه که به رتدا پاشاییت توانا و دهستهه لاتدار ژ پادشاهییت لاوز دستاندن، یان ژ کیشوه ریت کول جهنگی دا شکست خاری، دستاندن؛ (۲) دبیژنه رتزی له شکرپیژی؛ (۳) رهشم، رهوش، بهرامبهر (مشیل، مثل)؛ (۴) دبیته پاشکۆ بۆ واژهیی یه کی. دبیژن: یه کسان نانکۆ راست و بهرامبهر وه کی: «طیاره یان خانی بیته مه لگه ل خاکی یه کسان کرن»؛ (۴) پاشکۆیه که مه عنا مبالغه ی ددهت، وه کی: گولسان: گولستان، کیوسان: کیوسان. پاشکۆیه کی مکاته به، وه کی: کوردسان: کوردستان. لدوو هندهک (اسم الاعلامان) تیت بۆ مه زناتی بی و شکۆهی وه هی دیوسان؛ (۵) توانا، شیان، پاشا.</p> <p>ساناله: مشتاخه.</p> <p>سانجی: ژانه زک، دهرده که ده وارا دگریت (ت،ک).</p> <p>سانجۆر: ژانه ک.</p> <p>سانجۆل: خه لۆته ی حه فکا سه گی.</p> <p>سانتی میتر: سه د تیکا میترۆ، ئەف واژه یه نه کوردیه.</p> <p>سانا: ئاسان، سانایی، ساناهی.</p> <p>ساناهی: سانای (سهل).</p> <p>سان بهستن: جه مینۆکا خه لکی زۆمه کی بۆ بییر و باور دهرپین و شپۆر کرنا وان دهرباره ی بار کرنا وان ژ وی عه ردی.</p> <p>سانتین: ئارمووشی گیایی.</p> <p>سانه وه: حه سیانه وه، بیندان، ته حره فه کرن.</p> <p>ساولیکه: ساده، ساده لوح، ئەسلۆ وئ: «ساده + ئاولیکه» یان: «ساوا + لکه».</p> <p>ساوه ر: (جزیه، خراج، ستحق).</p> <p>ساوه یی: جزیه یی، ساواری.</p> <p>ساوین: هوون، تیلکرن.</p> <p>ساوانی: (القوه اللامسه).</p> <p>ساویان: ساوین.</p> <p>ساویای: تیلکری، لووسگری.</p> <p>ساوه: زپۆی کو بویه گه رد (بحیره ساوه).</p> <p>ساوا: ساقا، ئەو تشته کو هه راش نه بیته تازه په یدا بیته</p>	<p>سال بسال: سال لپی سال.</p> <p>ساله: کاربته.</p> <p>سالنامه: سال ژمیر (تقویم، مفکره).</p> <p>سالووس: رباکار، چاپلووس، درۆ تراش.</p> <p>سالۆس: سالووس.</p> <p>سالیس: سالووس ئەو که سه کو لسه ر سفره و خوانی خه لکی دژیت.</p> <p>سالوق: سالوق، په رپیت نه رم.</p> <p>سالۆخ: سالوق، دهنگ و باس، رهنگه ژ سولاخی هاتیته.</p> <p>سالووت: ئەو بن چپایه کو راست و دهشت بیت و زۆرتراش لپه بن.</p> <p>سالیت: سالووت، صالوت.</p> <p>سالخورد: پییر، کال، بناث سالقه چوی.</p> <p>سالخورده: بنپۆه سالخورد.</p> <p>سالدیته: مه زن، ته مه ندار.</p> <p>سال وهخت: بنپۆه سال بهر.</p> <p>سال بۆری: ساله ک بسه ره چویی. واژه ی سالی د کوردیدا ناث گه له ک رسته یان یکار تیت دبیژن: «سالاه سهرزین، نه سالاه دوو هژین»، «هه ر ددانه کی وی بساله کی دهرهاتییه» "په ند".</p> <p>سالدار: بنپۆه سالخورد.</p> <p>سالدیته: سالدیته، مه زن، سالبۆری.</p> <p>ساله ند: بنپۆه سالخورد.</p> <p>سال و مه: سال و هه یف.</p> <p>سالخم: ویشی بی تری.</p> <p>سالۆک: رپگر، ژ (صلوک) ی عه ره بی کوردکاری و مه عناگۆر بوویه.</p> <p>سامان: ده ولت، مال، دارایی، پیتیوتیته ئۆغری (سه فه ری)، ئەندازه، ئامانج، جئ، مه حه ل، ریز، بها و قه در، پاکدامه نی (ثروه).</p> <p>ساماندار: مالدار، خودان قه در، خودان متا.</p> <p>سامۆته: قه رپوس (قربوس): «دئ بۆ من سه ره ابسامۆتا قه که ی؟!» "په ند" (ئارامیه).</p> <p>سامدار: بسام، ریزدار (مهیب).</p> <p>سامه: دهین، په یمان، سۆند، هشارگه، په ناگه.</p> <p>سامال: ساهی، بریتییه ژ چاکیا (وضعی).</p>
---	--

سه بیلخۆر: سه بیلکیش، توتن کیش.

سه بیل ساز: سه بیل چیکەر.

سه بیله: ئه نیشکیت بۆرتی ئافینه کو ئهفسهه ئهفسهه ری بۆری پی قاییم دکهن، دبیتنی (عکس).

سه برگه: رتخ و شیاکه.

سه برگه چی: ئه و کهسه کو رتخمالی دکته.

سه پان: ئه و کهسه بو دا هیته نک ئیکی خودان دهخل بۆ دورنیاوی ب یاز دهئیک، یان زیتریان کیمتر بۆ وی دوریت ئینسته ناڤ و دهخلی حازر تهسلیمی خودانی دهخلی کهت. سه پان مهعنا نۆکه ری بیانی بکارتیت.

سه پان ترین: مچقاسه.

سه پاندن: ئه و کهسه کو بخورتی خۆ لعهردهکی قاییم بکهت (من یفرض نفسه بالقوة).

سه پهله: سه پهله، سه پۆله، سه پوول، سه پهله، گه و جه گیتز.

سه پکه سپه ی: ناننی بۆ سه گی دروست دکهن.

سه پدونه: ئه و چیا به کو زه ردهشت تیدا په بیدا بووی، یان کوسه به لان (ارومیه).

سه په لیبک: ئه سپل.

سه په: سه په، سه گ، لئاقیستایدا «سه په که» هاتیه، هه ره وه کی د زاراقی شه به کیدا.

سه پۆل: تینه گه شتی.

سه پکه: ناننی سه ی.

سه پتک: سۆلینه، ئه و هوره بهرن کو دکهنه ناڤ دیواری.

سه په که: سه ک.

سه تره: شه قه زله.

سه تمه: هه لنگفتن، ئه و هوره بهرن کو دکهنه ناڤ دیواری، ویرانی.

سه تمین: هه لنگفتن، ویران بون، خراب لون، ژ (صدمه) ی کوردکار بوویه.

سه تماندن: خراب کرن، ویران کرن، پرکنا بیرنی ژ ناخی.

سه تمیای: ویران بوی.

سه تمیای: سه تمیای.

سه تمی: کافل بوی، ویران بوی.

سه ت: سه د لئاقیستایدا «سه ت» هاتیه (۱۰۰).

سه تره گ: سه تره نج (معربه).

سه تره: هپستر، هه سته ره، ئه سته ره، ئیستر، لئاقیستایدا «سه تره» هاتیه.

وه کی: «سالی مه ساقا بو»، «گهنم و جهه مه ساقا بو»، «برنجی مه ساقایه»، «ئهفساله توتنی مه ساقا بو»، «کار و بهختیت مه ساقانه».

سهاان: سه هان، سه رگین.

سها ی: سامال، هندهک دبیتن (صاهی)، ئه و نه راسته.

سها ی یاتی: سامال بوون: «یا الهی یا الهی توکه ریم و پادشاهی - دلکی مه عه و ره بکه سها ی» "نالهند".

سها یه: سه به ره، په ناگه، کراسی سپی و درتیز (شداشه).

سها یه پۆش: سابات، ئه و کهسه کو سها یه کراسی سپی درتیز دکته به رخۆ.

سها یه گاه: سه به گه، ئه و جی به کو سه به ره.

سها یه دار: په ناگه دار.

سها یه جه ور: بریتیه ژ مرۆقی که ریم.

سها یه وشک: بریتیه ژ به خیلی، سها یه هسک.

سها یان: چه ترئ مه زن، شانه شینی کو بۆ مه زنان درست دکهن.

سها یه پان: سها یان.

سها ییک: سه سه ره.

سه: سه گ، سه ی، سه به ب زاری شه به کی.

سه پا: با ی شه ماله، ناقتی نه و عه مه قامه کی کوردیه.

سه پون: با ی سموم.

سه پاره ت: خاتر (لاجل).

سه پز: سه و ز، سه سک.

سه پزه: گیای که سک.

سه پزی: سه به ره، سه و زی (خضرات).

سه به ره فرۆش: سه به زی فرۆش (بائع الخضرات).

سه به ت: سه و هت، سه به ته، سه لک، سه فی.

سه به تچین: ئه و فیقی یه کو تازه هاتیه چین.

سه به ته: سه لک، سه فیک.

سه به ته به سه ره: جو ره یاری یه که لرۆزیت جه زن و که یفان ئیک دئ رابیت سه به ته یه که ناو بار که ته سه ری خۆ لجن کولاقی و ناڤ دیوانی هندهک بزاف و هه لپه ره ک و زارزانکی کهت بۆ پیکه نینی.

سه به ته چی: سه به ته که ره، سه به ته چیکه ره، سه فی چیکه ره.

سه به ل: زیده گوشتی کو لئاڤ چاقی چیدبیت.

سه بیل: نه و عه ئامرازه کی توتن کیشانی به ژ قووری یان ژ داری چیدکهن.

سه د: (۱) سته، سه ته، سهی، ژماره (۱۰۰). هه ورامی و کرمانجیا ژۆری دبیتن «سه د» (وهکی فارسی یی: ۲) سه د هه ورامیدا ب مه عنا چهنه هاتیه: «ئه سه د کشته کهم ناخری کار شهن - ههفته کهی ناخری نه و وهار شهن» "مه وله وی".

سه دا: دهنگ، کوردکاری بوویه ژ عه ره بی.

سه دا و سیم: دهنگ و رهنگ (تلفزیون).

سه دادار: بدهنگ تیبیت سه دادار سینه (ئ، و، ی).

سه ده: هه سه ری سه د سالان ناخی وی سه دهیه (قرن). سه دهی جۆتی، جه ژنا سه دهی جه ژنه کی ئیرانی یی گه له ک که قنه، رۆژا ۱۰ هه یقا به هه نهی، به رامبه ری ۲۰ کانون ثانی تیبته ئه نجامدان.

سه دل: مرۆقی پرگومان، دوودل (متردد).

سه دره پۆش: به رکنا کراسی موقه ده سه ژلایین زه رده شتیان لته مه نهی ۱۰ سالی. ئیزدیانی ئه ف نه وه کراسه ههیه، به لی هه لپچوکاتی دکه نه به رخۆ و چ مه عنا یی ژئ نازانن.

سه ده ف: هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (صدف).

سه ده م: سه ده مین، سه ده م (لانه، لاجل).

سه ر: سه ری جانده ران، لایین ژۆای له ره تشته کی.

سه ره ده ر: (۱) سه ره ده ر، هنده ک دارن دادنیته سه ری ده ری و دیواری لسه ره ته مام دکه ن: (۲) گوزه ران (معاشره).

سه را: دائره ی ده وله ته یه هولاه گه وه ره، گوره پانا مه زن.

سه راپا: سه راپا، ناخفته نه که تیبته بکارنیان لجه گۆتنا سه رتا خواری، یان ژ دل گو ه لئ بون.

سه راپه رده: په رده یه که بده رگه هیت مرۆقیته مه زنه سه دئ هه لایسن.

سه رارو: سه راک، که ف و سابوناقه که جارئ نیکی جلکئ یی بشۆن.

سه رازا: سه رنازا، سه ره خۆ.

سه رازی: سه رنازایی، سه ره خۆی.

سه راسۆی: سه ره تاتکی، سه رخوار کرن و ته ماشاکرنا که سه کی.

سه راسه ر: سه راپا.

سه راسی: سه ره شه.

سه راسیمه: مرۆقی عجبیگرته لکاره کی ژ فارسی شه کوردکاری بویه.

سه راک: سه رۆک.

سه تل: مه نجه لۆک، سیتل، قادوس، ده ره شه.

سه ت: سه د (۱۰۰).

سه ح کرن: لینتیران، ته ماشا کرن، هیت کرن، تاخی کرن، ته فتیش کرن، بهیتن.

سه حه ری: جۆره مه قامه کی کوردیه (ع، ک).

سه حه ن: سینیکا قاله.

سه حه نه چه: سینیکا قال و کچکه یه (ع، ک).

سه حیته ن: پشکین، ته فتیش.

سه ح: ری چیکرن.

سه خت: تیر، تیره، زفر، نه خۆشی، ره ف، هسک، سته مکه ر، (لیم، بخیل).

سه ختانه: ناخفتنا دل دپ و ره ق.

سه ختی: توندی، رۆژی دژوار (تلفیق).

سه خته: سه ختی، دژواری.

سه خته چی: سه خته که ر (ک، ت).

سه خت بون: نه خۆش بون، توند بون، دژوار بون.

سه خته گری: ئالۆزی، گری کۆره.

سه خت کرن: دژوار کرن، ئالۆز کرن (مزاحمه) کرن.

سه ختیان: که قلی گه مار کری، قایش، رهنگه ئه ف واژه یه نه کوردی بیت.

سه ختی: (وصیه) هاقیتن سه ره گه رده نی که سه کی، دژواری.

سه خله ت: بیتاری، ملل (صفه).

سه خله تکه ر: ره نج ناوهر.

سه خوور: عوورکش، ئه و زبله کو لناف عورکی، وشه یه کی ئه هره یه نیه.

سه خووردان: زکی حه یواناتی (معه ده).

سه خوورگا: سه خوورگه (مزبله)، واژه یه کی ئه هره یه نیه.

سه خه ر: ئابرو، ریزکرن، خوشناقی.

سه خه ر: مۆز.

سه خه رین: رسوا کرن، فهیت کرن، بی ریز کرن.

سه خه رات: سه به رت (بسبب) و هنده ک دبیتن سه مه خه رات.

سه خویری: که قلی خاقه ئی گا و گامیشان کو سیرمه و کالکان ژئ درست دکه ن.

سه خمه: که له که به ر، پیمتو.

سه ده ره: سیداره.

سه ده ری: برنجه کئ ئیرانی بناف و بانگه و دهنک زراف و درتزه، زۆر بیتنا وی خۆشه.

- سهرامهد:** مرۆڤی قال و شه پ ب سهرهاتی (سرامد).
- سهرانسهر:** سهراپا، سهرتۆ، تویژال، هه می، ب تهواوی.
- سهرهتاتکی:** سهرهقیتهکانی، سهراسۆی (تطلع او اصفاء).
- سهرانه:** (جزیه).
- سهراو:** باجهک یوو مسلمانان ژ نه هلیج کتابان دستاند، زیتره سهر.
- سهراو:** سهرافک.
- سهرافک:** (۱) ئاقهکی زهرده بهری مندالبوونی ژنا سهر (حمل) دانانی دبیین: (۲) نهول ئاقدانان بیستانیه، سهرهکانیا مهزن.
- سهراوهرد:** (اصل، اساس)، ژ بن و بنیات. دبیژن: «فلان عهشیرهت لسهراوهردهقه کۆچهرن».
- سهرهسکل:** سهرپهل، نهو ههقییره کو دادنیته سهر په لان ههتا دبرژیت.
- سهرنهفسار:** ههفسار.
- سهرنهفکانی:** نهوه کو دچاخنی مهلهفانی بی مهلهفانیکه ئیک و دو بن ئاف دکهن.
- سهرنهنجام:** پاشهروژ، دووماهیا کاری، نهنجامدان و ئاکامی کاری، نهنجام و ئاکامی کاری (عاقبه الامر).
- سهرنهناز:** سهرنهناز.
- سهرنهناز:** سهرنهناز.
- سهرنهناز:** سهرپوش، سهردۆشهک، چار چهف.
- سهرنهاسن:** کنایهته ژ مرۆڤی سهرهشک و سهرکیش.
- سهرنهیشان:** (وجع الرأس) بهلی مهعنا بی وئ ئی مهجازی زیده بهرینه: ژایانا تال، عهیش نهخۆشی، ئالۆز (مشکل).
- سهرنهیشاندن:** مزاحمهت کرن، عهیش نهخۆش کرن.
- سهرنهیشی:** ژانه سهر.
- سهرنهاش:** چۆنه سهرنهاش یو ههفران لیکرنی.
- سهرنهاگر:** سۆته مهنی، سۆته نی یه کو دادنیته سهر ئاگری.
- سهرنهپاز:** نهو هورده تشن کو دادنیته سهرباری، خۆشهویست بهردل.
- سهرنهپاز:** فیدایی، سهربهردای، ئازاد (جندی).
- سهرنهپازخانه:** سهرپازگه.
- سهرنهپازگه:** (معسکر).
- سهرنهپازکاری:** خزمهت د سهرپازیدا.
- سهرنهپزگ:** سهرگه وهره، بریتیه ژ براگه وهره گوندی یان عهشیرهتی.
- سهربهردۆژ:** شهرمکری، سهرچه مگری، سهرچه ماندی.
- سهربهست:** ئازاد.
- سهربهستی:** ئازادی.
- سهربهسهر:** وهکی ئیک، بهرا بهر (موافق، مساوی).
- سهربلند:** بشانازی، سهرفیراز (فخور).
- سهربلندی:** سهرفرازی.
- سهربه مۆز:** مۆزکری، سهرگرته، نهقه کری.
- سهربهها:** خون با بی (دیه).
- سهربههوار:** سهربهه وۆژیر.
- سهربهزۆت:** داری نیف سۆتی یان داری نیفهک سۆتی.
- سهربر:** قوربان (نذر).
- سهربهردای:** بیگز، بی تۆره، سهربخۆ (مغلوت).
- سهربهریاس:** بهرکهتی، سهرگوتار (رأس الموضوع، موضوعه).
- سهرهپین:** فه کوشتن.
- سهرهپریای:** سهرپری، فه کوشتی.
- سهرهپریاک:** بیتی سهرپریای.
- سهرهپهقور:** بریتیه ژ مرۆڤی کۆس کهفتی (مفجوع).
- سهرهپرده:** سهرهاتی.
- سهرهپرش:** سهریشک، دهسته گول.
- سهر به فهتهرات دان:** بریتیه ژ لئاقرنی (افناء).
- سهرهپند:** ههفتگانهی شیعی یه (مسیح شعری).
- سهرهپهسهری:** نیریازی (لواط).
- سهر و بهر:** واژه به که ژلای خودان پهزان بسهر دونیایی کهفتیه، کو خودان پهز دبیژن: سهر مرارا وان ماکه وهکی دبیژن بهر مرارا وان به چه یه. پاشی نهف رسته یه شکله کی بهر فره تر بۆخۆ هه لگرتیه، دبیژن: «پهزی مه بسهر و بهر فه فرۆت»، «رهزی مه بی سهر و بهر»، «نه میته بی سهر و بهر بون - بیچاره بووین»، «ناف گوندی مه بی سهر و بهر یه هیه - ناتفاقی یه»، «نهفساله مالا ته مۆی بسهر و بهر - ئانکو حالی وان باشه»، «نهف ژنه بۆ ناف مالی که له کا بی سهر و بهر - ئانکو نه (منظم)»، «نه خوشخانه فی شاری زۆر بسهر و بهر - ئانکو پاک و خاوتینه». نهفجا وشه بی بسهر و بهر یان بی سهر و بهر د زمانی کوردیدا، تایهت کرمانجیا ژووری، زه مینه به کی گه له ک پان و بهرین فه گرتیه.
- سهرکلاوه:** بارانی چیک گر، دبیژن: «نهف بارانه سهر به کلاوه یه» ئانکو دلۆپیت وئ گرن، وهکی بهردی دکهن بلند دینهقه.

- سهر به قور:** ئەو كەسه كو ئاريشه كى مه زن بسهرهاتى.
- سهر بزوت:** ئەو داره كو ئاگرى نيغه سوتى بوى.
- سهر به گيچهل:** ئاژاوه چى، (مشكل) تراش.
- سهر به هۆي:** سهر به هه وئ.
- سهر به يشكه:** سهر لاندك.
- سهر به يال:** سهر يانئ بلندى، برىتبه ژ زالبونئ.
- سهر به يهر:** رىك و پىك (اصل و فرع): «په زئ مه ئەقساله بسهر و بهر قه مر»، «ژ ناره مۆى مر، بسهر و بهر قه چۆ».
- سهر و:** سروود (الهام).
- سهر به ره لاي:** سهر به رداى.
- سهر به ره لايى:** سهر به ردايى.
- سهر به دراف:** ئەو ژنه كو زير پت سمى بكولا قئ خو گر يددهت.
- سهر به دره م:** سهر به دراف.
- سهر به رشك:** ناياب، سهر به ش، دهسته گول، تازه (ممتاز).
- سهر به شكى:** تازيى، نايابى.
- سهر به شچ:** سهر كيش.
- سهر به شچى:** سهر كيشى.
- سهر به هنيابى:** پاناتيا سهرئ چيابى.
- سهر به يان:** ئەو تشته كو سهرئ وى پان بيت. بۆ مرؤفا مه به ستمى ته وهينيه.
- سهر به نهجه:** سهر تبلك، سهرئ تبلا، توانا، داگيركه ر.
- سهر به يشك:** بهر پرسئ نه خو شخانه ي (رئيس صحه).
- سهر به يار:** راست و چلكى، سهر پئ خو راست راوه ستمى، چه قىابى، ل سهرى هه تا پئ.
- سهر به يئ:** سهر يار، ئەو نه ساخه كو سهر پيان دگه رپت و هيدى هيدى بهر هف شفاى بويه، له ز.
- سهر به يرشت:** سهر قوتانكه ر، دالده (مشرف).
- سهر به يرشتى:** چاف دپرى (اشراف).
- سهر به يوه:** سهر لق.
- سهر به قور:** بۆ ئەو كەسه ي تىسته گوتن و بكار ئينان كو كار هساته كى مه زن بسهرهاتى. به لئ سهر به قور كورد يتر و (فصيح) تره. ته غه ر عه شيره تئ سور چيان «سهر به قورى» بكار دبه ن.
- سهر به يوش:** قه پاغئ نامانان، سهر يوشئ ژنان و هه ر سهر يوشه ك (برقع).
- سهر يزوو:** مال دۆخين.
- سهر يزوت:** كارئ سهر سه ره كى (غير ممتقن).
- سهر يزوت:** ئەو كەسه كو پور تئ وى دريژ بيت.
- سهر به تى:** سهر رووت.
- سهر به ر:** ئەو زه ربيت جوانن كو په رپت زيرى لبه ر سهرئ خو رادكه ن: «هن زه رينه پر سوورن، سهر به پنه پن ديم دوورن - من كو دچه رخت ودى سه بر و قه رارم نه ما» "جزيرى".
- سهر به رست:** سهر به يرشت.
- سهر به رستى:** پله يه كى سهر يازى به، سهر به يرشتى.
- سهر به رل:** (١) پله يه كى سهر يازى به: (٢) ئەو نانه كو لسه ر په لان چي دبىت.
- سهر به رله:** ئەول بارانئ كو پله ي دخيت (اول موسم المطر).
- سهر به سيارتن:** كار بئيكئ راسپارتن (توصيه).
- سهر به يتل:** ئە شهيئ پيشمله.
- سهر و پئ:** سهر و پئچك، سهر و پئپك، سهر و پئك، سهر و پا، سهر و پاچه، سهر و پاچك.
- سهر توپ:** سهرئ توپئ قوماشى ژ هه مى توپئ بقميه تتر و باشته ر.
- سهر ته تا:** سهرئ تايئ دارى، باله ته يئ فيقى، سهرئ داغى به ند كو ده زى يان پيشه كيا كتيبيئ.
- سهر ته تا كئ:** سهر اسؤى، سهر خوار كرن و ته ماشا كرنا كه سه كى.
- سهر ته سه ر:** به رده و ام، هه رو هه ر (مستمر).
- سهر ته تا يا:** سهر ايا.
- سهر ته تا ش:** ئار ايشگه ر (حلاق).
- سهر ته تا شين:** ئار ايشگه رى (حلاقه).
- سهر ته تا شين:** سهر ته تا شين.
- سهر ته تا يى:** ژرئغه (اولى، ابتدائى).
- سهر ته تا ق:** ئاشووزن، شوژن.
- سهر ته توپ:** سهر توى، سهر شير، سهر تبيژ.
- سهر ته تل:** تشستئ تيل بزار، تيل بزار، سهرئ تبلا (منطقى، منقح).
- سهر ته ريد:** سهر تراد، سهر ته راد، سهر ته ربه، مه زئ رى گران.
- سهر ته رل:** هه ليزارتى (ممتاز).
- سهر ته رنگ:** هه چك.
- سهر ته نوور:** ئەو كەسه كو لسه ر ته نوورا دژيت و بسهر دبه ت، مه زه لكه ته نوورى.

- سەر تیشت:** چیشت (اول وجبة الطعام).
سەر تیپ: پلهیه کی بلندی سەربازی یه، ناقتی مەرفانە.
سەر تئیرک: بریتیه ژ مەرفی سەر کچکە.
سەر تۆز: سەری خە وەکی تۆزی، سەرکەشە کرۆک.
سەر تەشی: سەر تەشیله، سەرکەشە کرۆک.
سەر تیر: (نشاب).
سەر تیژ: نکل تیژ (حاد، حاد الرأس).
سەر تیچون: بریتیه لمرنا دریکا تشتە کی دا.
سەر تیچۆن: سەر تیچۆن، لاوو لاچون.
سەر تیگردن: سەردانا ئیکا.
سەر تیل: چەند وەر یسەکن سەرەکی وان بەدە واریقە گریدەدن.
سەر جنجال: ئەو کەسە کو زۆر بتشتە کیشە بمینیت، چیردریژ.
سەر جەم: خوارنا ئەول، سەر تیشت، دەستپیکا هەر تشتە کی، سەرەتا.
سەر جەل: پارچە بەرەکە دادینە سەر مورتانی بۆ هندی هەتا زۆر کورتان نەدریت.
سەر جی: نانکۆل وەلاتی خۆ، لیسەر نقینیت خۆ، بریتیه ژ نقستنا میری لگەل ژنی.
سەر جاوگە: سەر چاوه (مصدر).
سەر چاوه: سروکانی.
سەر چل: (۱) مەرفی چەتون و جەربەزە کو نەتیریتە ئەنجام و پاشەرژۆنی کاری (من لم یفکر فی عاقبە العمل)؛ (۲) ئەو کەسە کو لیسەری کۆپن چیا ی بیت (من اعلى قمة الجبل).
سەر چەل: بنیترە سەر چل.
سەر چە: سیفان دیلکە، تیفۆک (عصفور).
سەر چلی: سەر بیچی، سەر کیشی، سەر رەقی، دلیری.
سەر چۆبی: ئەو کەسە کو لداوەتی سەری ریزا داوەتی دگریت.
سەر چۆبی کیش: ئەو کەسە کو لیسەری داوەتی دگریت و چۆبی بی دکیشت.
سەر چەشمە: سەر چاوه، سەر کانی.
سەر چەوت: سەر چەفت، پەیمان شکین.
سەر چەوتی: سەر چەفتی، مەرفی پەیمان نەراست.
سەر چق: بلندترین تازتاییت داری.
سەر چقلک: سەرەتا.
سەر چۆک: چۆکفەدان لدانیشتان.
سەر چەمیان: سەر شۆری، کنایت بو مەرفی ب شەرمو فەیت.
- سەر چەماندن:** سەر شۆری (خضوع).
سەر چەمیای: مەرفی کو سەری نشیف دکەت، رسوا.
سەر چەمیایگ: سەر چەمیای، رسوا (مفصوح).
سەر چەم: ساقە چەرم.
سەر چیا: بریتیه ژ مەرفی خۆپەسن (متکبر): «ئەز لیسەر چیا و تو لیسەر چیا - گۆلک ما بی گیا» "پەند".
سەر چەدار: ئەو کەسە کو بە پاراستنا کەوشەن و سنوران بە پرس کربای بیت.
سەر چەفقار: بریتیه ژ مەرفی تینەگەشتی (الراس العفن).
سەر خان: سەر خانی، سەری، نەومی سەری.
سەر خست: سەر ئیخستنا تشتە کی ژ نزمی بی بۆ بلندی بی، پەراندا و لاغی نیر، زال کرنا ئیکتی لیسەر ئیکتی (نصره).
سەر خستە سەر: سەردانا سەر.
سەر خسۆر: بریتیه ژ مرنا ئیکتی پشتی پەیدا بونا مندالەکی: «ئەف بچوکە سەرەخۆرە»: سەری بابن خۆ خوار (مشوم).
سەر خۆران: بریتیه ژ ئارەزو کرنا کەسە کی بۆ کارەکی.
سەر خۆریان: سەر خۆران: «تونه مای ژ فان زیدە کاریان قەبی، دیارە سەری تە بۆ هەندەک گۆپالان دخوریت». **سەر خالی:** مشت، نەبەسەر.
سەر خۆلە: بی میژی، کیم عەقل (متخلف عقليا).
سەر خۆشی کەر: تازیکەر، خودانی تازی.
سەر خۆشی: پورسە، تازی (تعزیه).
سەر خۆش کرن: بریتیه ژ فترەدانن، مەبەستە کی کانونیه نە کەفنه.
سەر خۆ: ئارام، بهیز (قوی): «فلانکەس هیشتا لیسەر خویه». **سەر خۆش:** مەست، بیهۆش، تەنا هزر.
سەر خۆشی: مەستی، تازی، بیهۆشی.
سەر خۆشکەر: مەستکەر، عەرەب کاری بویه (مسکر).
سەر خۆفە هاتن: تەندروست بوون، بسەر خۆفە هاتن، ئارامبوون ژ نەساختی بی.
سەر خۆرانن: سەرەخۆرانن، هارە هارەبی (احمقی، بطرانی).
سەر خۆچۆن: ئەو کەسە کو زیدە کی کەوشەنی خۆ پینگا فا دهاقیت (مغرور).
سەر خەو: نقستە کی کیم، ئەول خەوی.
سەر خیل: مالباتی عیلن، سەرۆکی کۆچەران.
سەر خوار: سەر شۆر، رسوا.

سەردهفتەر: رهئیسێ دیوانی، دهفتهردار (کاتب عدل).
سهردهم: گاڤ، هنگام، چاخ، کات.
سهردهان: زیارت، چۆنه دیتنا کهسهکی.
سهرپاد: بیهێنگه که کون و کهقیای ژ بیهێنگان مهزنتره،
 عه ره بکاری بوویه، ل نارامی دیهێژنی (سراڤا).
سهردههر: ئەڤ وشه به د کوریدا چهند مه بهستان دگه هینیت: (۱)
 قورتال بون ژ خه ته ری؛ (۲) بهه قرا ژین (معاشره)؛ (۳)
 سه ری ده رازینکا ده ری؛ (۴) زانین بتشته کی (وه کی دیهێژن:
 ئەز سه ره ده ری ژئی ناکه م: چ ژئی نزانم)؛ (۴) ده ربا ز بوون ژ
 ته نگ و چه له مه ی، خو رزگار کرن؛ (۵) ئۆده ی له نداقی
 ده ری کو هاتیه ته ئافا کرن.
سهردهرئینان: سه رکیشان، چافه ری تشته کی، سه ر بلند کرن و
 گو هه چه چین، سه رقیستکانی، سه ر ژ په جهره ی ده رئینان،
 سه ره ده رئینانا گیای ژ عه ردی.
سهردانواندن: سه رشۆر کرن ژ شه رما دا، جیژاندن، جیژ کرن.
سهردههواردن: دامه زاندا سه ری قسه ی.
سهردههینان: سه ر شه کرن، پرچ هه لکیشان.
سهردروو: کۆک و ده زیبت دورباری.
سهردۆله: که قلیکی نانی، سه ره ی نانی.
سهردهرکه ر: ریبه ری شاره زا.
سهردههاتن: بریتیه ژ سه ره ده رئینانا گیای.
سهردهستان: ئەوه کو مامانج داپیرک، قابله، ده می بچوکبونا
 ژنه کی وی ژنی دپخسته سه ره ده ستان.
سهردهسته: تشتی ده ست بژ، بژار سه روک (محسن).
سهردهسیر: زۆزان، کویتستان، کیتستان.
سهردهق: تشتی کو لسه ر ده قی خو بیت که س ده ست لینه دابیت.
 دیهێژن: ژیکه قه نه که، ده قی وی نه شکینه.
سهردهق شکانندن: بریتیه ژ کرن، یان گۆته کی کو هیشتا که سی
 نه گۆتیه تی یان نه کریتیه. وه کی دیهێژن: «قی کار و گو فتاری
 بهیله ده قی وی نه شکینه»، «قی چلکی ژیکه قه نه که، ده قی
 وی نه شکینه»، «ئه ئه رازی ما به ینا من و ته یه بو که سی
 نه درکینه و بلا لسه ر ده قی خو بمینیت».
سهردهمه: ده مه ده می (موقت).
سهردهنشست: سه ره زه نشت، سه ره زه نش (عتاب).
سهردپونه وه: ساره قه بون.
سهرپه: زرین.

سهرخواریی: سه رشۆری، رسوایی.
سهرخهت: سه ر ریکا راست، سه رسنور (ک، ع).
سهرخلۆل: سه رخلۆله، میژی قال.
سهرخه ر: ئەوه که سه کو هه یچ به رژه وه ندی به ک ژ که سی
 ناپه سنیت و نابینیت و گو هه ی خو ناده تی.
سهرخۆپی: سه رشۆپین.
سهرخۆشیکردن: سه ر خۆشیکرن، سه ر خۆشی لیکرن، دله دله دان،
 دلنه وایی کرنا مرۆقه کی کو مری به ک ژ مالا وی مریبت،
 یان تافه ره شککه ب سه ر داهاتیه ت.
سهره: سار، سارد (بارد).
سهرداب: سه ر تاب، سه ر دئاو، سه ر ئاف (قبو) عه ره بکاری
 بوویه، پینک هاتیه ل سه ر+تاب.
سهردپانه: پیرۆز کرن، به خشش دان ژ بو کرنه به را جلکی نوو.
سهردهرانه: به خششه که دده نه هۆستای دیواری بو دانانا به ری
 سه ره ده ری خانی، خه لات.
سهردهه ری: سه ره ده ره نه.
سهردی: ساردی، ساری، تامساری، خوین ساری، جفیلی.
سهردار: دئه سل دا بو که وی کو دادنیته سه ر داری داکه ویت
 کیفی لدو دهنگی وی بین و بکه قنه وان دافان کو ل بن داری
 هاتینه فه دان و بو سه ر و کیژی بکار تیت (مه جاز).
سهرداری: پیتشه وایی، سه رۆکی (زعامه).
سهردان: سه ر لیدان، دیتن کرن (زیاره).
سهردان: سه ره دان.
سهردهن: ئەوه سه ریۆشه کو ب سه ر دهنی ئاقی دادده ن.
سهردانان: سه ره چه ماندن، سه ره گۆری کرن، خو فیداکرن ژ بو
 ئامانجه کی.
سهرداخست: سه ره گریدان، رسوایوون، شه ره مه زاریوون،
 سه رشۆر کرن.
سهردۆشه ک: ئەوه فوته کو ب سه ر دۆشه کی دادده ن.
سهره و گهرم: خه ریک، مژوول، نه گهرم نه سارد، تین شیر
 (دافی).
سهردۆلکه: په سن بیژا مریان، گوتنا به ندا بو مریان (نائحه).
سهردۆلکه بیژ: مه قام مریان و په سن گۆتن ژ لای ئیکه ی شه
 دیهێژنی: سه ره دۆلکه بیژ، ئانکو مه زنا سه ره دۆلکه یان و په سن
 بیژان.
سهره گرتن: ب سه ر داگرتن لئشکا فدا.

- سهراندن:** زړاندنا كهرئ، زړينا كهرئ. **سهرړا:** سهره را. **سهر راست:** بهرلا، بریتیه ژ كهسه كی كو د سوند و په پمانی خدا راست و درست بیت. **سهر راستګرن:** بهردان، تهلادان، نازاد كرن، څه كرن. **سهر راستی:** بهرهلای نازادی، بریتیه ژ په پمان درستی و راستی یی. **سهر ریډاچون:** ری بهردان، بریتیه ژ (ضال) بون و خوار چونئ، فریای. **سهر ریډا چوی:** ری بهردای، بهه له چوی، خریای. **سهر رسته:** (۱) دهلیل، ناوهند، بهلگه، سهرئ وهریسی، سهرقولب؛ (۲) بهحس و سهر و سولاخ. (وهکی تشته کی ئیكئ هاتبیته دزین و زئ پیرسن ئایا ته چ سهر و سوراخ زئ نه زانی؟ ټه و ده وهلام دا دبیتیت: بهلی من سهر رشته یهك بدهستی څوڅه ئینایه)، یان سهر رسته. **سهر رهق:** مروڅق هشك و سهر كیشه كول سهر كیشی كهسی نه بیت. **سهر رهقی:** قه بهی، خودخواهی، ټه ستوری، تووړدی، ب ری نه هاتن. **سهر رهش:** وشه ی سهر رهش بریتیه ژ كچا بیخودان و بی دهسته هلات ژ پاراستنا څو. وهکی دای دبیتن: «ما كچا سهر رهش دئ چكه ت؟ و چ ژ دهستی تیت؟». **سهر ریډابرن:** فراندن، ل خسته برن، خړاندن. **سهر ریژ:** دهر ریژ (فیضان). **سهر روپل:** سهرگه له، ټه نیری په كو لبه راهیا په زی دچیت: «سهر وپله كهی چه ره م چیا كه م» "مه وله وی". **سهر زاری:** ناخفته كه هه به گوژن نه بكرن. **سهر زاریکی:** هه به زمان، سهر زاری، هه بزمان، نه بكرن و نه بنقیساندن. **سهر رده:** لبتن كولم و كوروتی، كه رهسته، كه سه كه كو بی پرس بچیته هره ده کی یان سهره کی. **سهر زه نش:** بنیږه سهرده نشت. **سهر زه نشت:** » » **سهر زان:** ټه ولی دهست پیکرنا زانا په زی. دبیتن: «سهر زان كه فیه ناڅ په زئ مه و دقیت شقان په زی ژ گوندی دور نه كه ت». **سهر زین:** پارچه په کی جوان و رهنگینه دكه نه سهر زینی.
- سهرزك:** پالدا نا سهر زكیه. **سهر زتر:** ناڅی چیا په کی كوردستانی په لباكووری عیراقی دبیتنی سهرئ زتری چكوو كانا زتری لیته په (نامیدی - كوردستانا عیراقی). **سهرزل:** سهرگه وړه، وشه په کی ټه هریمه نیه به عنا ټول سهر هردئ، رووی زهقی. **سهر زمینه:** د دهراقی پینا خافتنی (علی بساط البحث). **سهر زفرین:** گیتیبون، دوڅیون، سهرسوان، سهرگر خوارن. **سهر زفریان:** بنیږه سهر زفرین. **سهر زفراندن:** سهر یادان. **سهر زار:** (۱) سهر زمان، سهر دهف؛ (۲) (عن): «سهر زاری ته دئ بیژم». **سهر زاری:** (عنعه). **سهر زمارتن:** سهر زماردن، سهر زمارتن مرؤقان بگشتی (التعداد العام). **سهر زمیره:** سهر زمارتن. **سهر زمیری:** سهر زمیره. **سهر زماره:** سهر زمیری. **سهر زمار:** سهر زمیر (عداد). **سهر زنك:** ټه كه سه كوری و رهوش و ټه خلاقنی ژنان نك بیت. **سهر زنكانی:** سهر زنك، سهر زنانی، ټه وه كو مایڅ څو دكاری ژنان دكه ت. **سهر زتر:** سهر بهره خوار، ټه وه كه سه كو سهری خوار كه ت و ته ماشای كه سه کی بكه ت. **سهر زهن:** بهر زهن، نیشان، نامانج (علامه). **سهر زهن:** ټه و ژنا نه پیر و نه جحیل (امراه نصفه). **سهر زیکرن:** سهر برین. **سهر سال:** سالیانه، ټه ول روژه لسالا تازه. **سهر سام:** ټه وه كه سه كو ژ تشته کی سهر سورمای بیت. **سهر سام بون:** واق وړمان، (تعجب) گرتن. **سهر سامه:** نیشانه كه لدوماهیا رسته ی تیته دانان وا دیار دكه ت كو ټه تشتی چویی جی سهر سورمانی په (!). **سهر سامی:** سهر سورمان، سهر گیتیبون (تعجب). **سهر سپاردن:** سهر سپارتن، څو بده ستقه بهردان، څو ته سلیم كرن.

سەرسلکی: نانی کو لسه ره لان چیدبیت: «سەر + ئەسکلی».

سەرسم: سەرئ پیتی، نووچ، سەتمه.

سەرسم بردن: سەرسم دان، سەتمه کرن.

سەرسم دان: هلنگفتن، سەتمه کرن.

سەرسورمان: بیتی سەرسامی.

سەر سوالکەر: ئەو کەسە کو هەر چاڤ لبهەر دەستی خەلکی بیت (ک، ع).

سەر سوردە: مەرۆقی نازاوهچی (مشکل تراش).

سەر سەما: مەزنی سەماکەران.

سەر سەرا: بالەخانە، نەژم.

سەر سپی: ژنە کە ئەگەر گەنج ئەگەر پیر دبیته رتیهەر و هەمرای بووکی.

سەر سفک کرن: ١) بریتیه ژ کەسەکی کو پچیتە تەتی خانێ و خۆ رەحەت و سفک بکەت. دبیژن: «فلانکەس چۆیه تەتی خانێ سەرئ خۆ سفک بکەت»؛ ٢) بریتیه ژەو کەسێکو کارئ خۆ کتیم سەرکری؛ ٣) بریتیه ژ هندی کو ئیک چەندکی ژ مووی سەرئ خۆ تراشیت یان بقوسینیت، دبیژن: «سەرئ تە گەلەک هاتیه، دئ هەرە چەندەکی ژئ بقوسینه و سەرئ خۆ سفک بکە».

سەر سەرکێ: کارئ نەبەجی، سەر سەری.

سەر سەری: مەرۆقی نازارچیکەر و بەدخوو و یەدرەفتار و بەدرەوشت و کەچە.

سەر سام ئاوه: ئەو تشتە کو مەرۆقی سەر سورمای بکەت.

سەر سور: وشەیکە تەخەر لگەل وشە هیتمیمی جۆت دبیته. دبیژن: «تو وەکی هیتمیمی سەر سورئ» نانکو هیتمیمی سوریلانک.

سەر سەنگ: دگیژان لکیشانی، هەلپژارتنا تایبەت (ترجیح).

سەر سەخت: سەرکیش، سەر رەق.

سەر سەختی: سەر رەقی، سەرکیشی.

سەر سووت: سەر بزۆت.

سەر سووک: بریتیه ژ مەرۆقی کیمکار.

سەر سووک بوون: کار کتیک بوون، سەر سفک بوون.

سەر و سەکووت: سەر و کەللە، وشەیکە ئەهریمه نیه.

سەر سەری: بی گەمی، بی مبالاتی، بچنەقە گرتن، گەلەک پیته بی نەکرن: «سەرئ ناف سەر و باسان نەبیت بز مرنئ باشه» "پەند"، «چەند سەر بمینیت مەرۆف عجیبییان

دیبینیت» "پەند". «بیست و چارئ ئاداری، سەرئ دارئ و بنئ دارئ، تیرخۆزا ماکی و کارئ» "پەند".

سەر شوک: ئەو عەرە کومرۆف لەشی خۆ تیدا دشۆن (مغسله).

سەر شوور: مەرۆقی چوریک و قەلسە، سەرچەمیای، رسوا.

سەر شوژی: چوریکی، سەرچەمیان، رسوایی.

سەر شیر: سەرتووی، شیرئ کو هیتزە بویه ماست.

سەر شار: چوونگ، دفارسی دا مانا ددەت پڕو لەبالەب (مرکز).

سەر شاپەندەر: گشتی (قنصلی).

سەر شان: سەرمل (علی الکاهل).

سەر شاف: دۆشافی سەر دەستە و بژاره، هەر تشتەکی (محسن، ممتاز).

سەر شینکە: ئیشا مریشکان، ئەبوزرێژ، یان ابوزریح.

سەر شانە: شانەبەسەر، شەیی شەبیلکی، شەیی پیلی.

سەر شین: ئەو پیرە ژنا کو گەلەک عومر بری هەتا پیرچا سەرئ وئ شینبوی و باڤ شین بوی (نانکو نەرەش تەمامە و نەسپی تەمامە).

سەر شەق: پێش رەقین پێشکیلک (مقدمە المنهزمین او مقدمە ای شیء).

سەر شە کرن: سەر شانە کرن.

سەر شانە کرن: ئەو کو مەرۆقی خودان موو مووی سەرئ خۆ بشە دامالیت.

سەر شوپ: سەر دەو، سەر دەف.

سەر شکین: ئەو دەست کردن بهەر کارەکی کو بچەندەکی ئەنجام بەدن دبیژنئ سەر شکین و بهندەک مەبەستی دی هاتیه، وەکی: «ئەفرۆقە گەلەک دەست وەشین و سەر شکینه»، «مە قرشی لهن گبیرئ پیچەک سەر شکاندى کر». «شکین» پاشکۆیه کە مەعنا موبالەغەیی ددەت، وەکی: «چۆک شکین، دەق شکین، خزم شکین».

سەر شمار: سەر ژمار.

سەر شکەستی: بریتیه ژ فاشلبوونئ و سەر نەکەفتنئ و رسوایی بی.

سەر شکەستە: د دۆخی رسوایی بی.

سەر شکانندن: شکانندا سەری (کسر الرأس).

سەر شکیای: سەر شکەستی (مکسور الرأس).

سەر شکیاگ: سەر شکیای.

سەر شکین: ئەو دەست کردن بهەر کارەکی کو بچەندەکی ئەنجام بەدن دبیژنئ سەر شکین و بهندەک مەبەستی دی هاتیه، وەکی: «ئەفرۆقە گەلەک دەست وەشین و سەر شکینه»، «مە قرشی لهن گبیرئ پیچەک سەر شکاندى کر». «شکین» پاشکۆیه کە مەعنا موبالەغەیی ددەت، وەکی: «چۆک شکین، دەق شکین، خزم شکین».

سەر شمار: سەر ژمار.

سەر شکەستی: بریتیه ژ فاشلبوونئ و سەر نەکەفتنئ و رسوایی بی.

سەر شکەستە: د دۆخی رسوایی بی.

سەر شکانندن: شکانندا سەری (کسر الرأس).

سەر شکیای: سەر شکەستی (مکسور الرأس).

سەر شکیاگ: سەر شکیای.

- سهرشکینه:** سهرهشکینه، پشک کرنا پاشماو په که لمابه پنا پشکداران پاشی نه مانا بارا بتړی وئ.
- سهرشوک:** سهرشوک (حمام).
- سهرشورکه:** سهرشورک.
- سهرشیت:** مروقی سهر لئ شیبویای، سهری ریکا لبر بزر بوی.
- سهرشیتوان:** سهرشیتوان، سهر لئ شیبویان، سهر لئ تیکچون لبر بهرزه بون.
- سهرفرای:** رزگاری، سهربلندی.
- سهرفرازیون:** رزگاریون، سهربلند بون.
- سهرفراز کرن:** سهر بلند کرن، رزگار کرن.
- سهرفراندن:** جهلات کرن.
- سهرفرتین:** جهلاتکه ر.
- سهرفرین:** سهرفرین.
- سهرفتره:** سهرقه بلاندن.
- سهرفته رات:** ناژاوکه ر، بهلاتر اش.
- سهرقه گپ:** سهرپهرشت.
- سهرقه گپری:** سهرپهرشتی.
- سهرقه سهر:** سهرسه رکی (تظاهر).
- سهرقول:** سهرنویه دار (ت.ک).
- سهرقه بلاندن:** سهرفتره دان.
- سهرقه پاغ:** سهرقه پاغ، قه پاغی، سهرده ری نامانان (ک.ت).
- سهرقه ل:** سهرجل، لوتکه (قمه الجبل).
- سهرقه له م:** سهروکی نقیسانان.
- سهرقه له مانه:** وه لیفه ته که دده نه وان که سان کو نقیشتیان دنقیسن.
- سهرقه ریلکه:** سهرگزیله، سهرکوزوله.
- سهرقه لون:** سهری قه لون، یاری یا بهری قه لون کیشانی.
- سهرقه وپ:** سهرکوپ، سهرقول (اعلا قمه).
- سهرقه تار:** سهر کاروان (رئیس القافله).
- سهرقه اییم:** سهرهشک، سهرکیش.
- سهرکردن:** سهر کرن، ثالی سهرنگ بونا تهرازوی کو لایه ک بلند بییت. سهر کرنا تهنگی کو لسهر نیشانگه پدا بۆرین.
- سهرکردن به گوما:** بریتیه ژ ناخبرنا تشته کی.
- سهرکردنه سهر:** سهر تانه سهر.
- سهرکرده:** فه رمانده ر، فه رمانده ری لهشکری.
- سهرکز:** مروقی بیده نگ.
- سهرگرده یی:** فه رمانده یی.
- سهرگاو:** سهرکیو، سهرچیا: «وه هارن، سهروزن، تاوون، سهرکاوون - هاژهی وه فراوون، شاخهی شه تاوون / ساقی یهن، بادهن، نه سیمهن، بادهن - بلبل جه دهو ری گولان نازادهن / به زمهن، شادی یهن، عه یه شهن، نیشاطهن - که یه فهن، شوخی یهن، شه وقهن، حه یاتهن / سهرنگهن، کوسارهن، سهرکووه ن، ههرده ن - خه مه ن، مه یه تهن، زوخاوون، ده رده ن / هیجرهن، دووری یهن، عیجرهن، فیراقهن - واوه یلا و شینه ن، ناله ی عیشاقهن / سهر بزن، سوسه نه ن، نهو رزی گولانه ن - که مه رهن، ههرده ن، ملهن، که لانه ن» «مهوله وی».
- سهرگری:** بیده نگی، بیکه یفی، کزی.
- سهرکل:** ده رگی دۆره راپیشکری.
- سهرکلوم:** سهرکل.
- سهرکورتان:** جل.
- سهرکوزهر:** ئه و کا و کوتهری گر و زفره کو دکه فیه ته سهر ده خلی ده می کو گپو و ته تله دکهن یان شه نه باد که ن.
- سهرکول:** سهر روس، تانجی سهری نه ستوونی.
- سهرکونه:** سهرزنشت (تعییر).
- سهرکه تن:** سهرکه فتن، چون ژ نزماتی بۆ بلندی.
- سهرکه وتن:** سهرکه تن.
- سهرکه چ:** مل که چ، سهرشور.
- سهرکار:** که سه که هاتبیه ته دامه زرانده ن بۆ سهرکرده یه تی و چاقدیریا چند که سه کی، نیگه هبان، سهروکی کاری.
- سهرکارانه:** ئه و تشته کو تینه دان بۆ سهر کاری ناغای گوندی.
- سهرکاروان:** سهرقه تار، ساریان.
- سهرکه ش:** سهرکیش.
- سهرکه شی:** سهرکیشی.
- سهرکه ف:** که فه کی تیره لکه لاندنا سابوون به زی په پدا دبیت و بکه فگی ری رادکه ن و دکه نه ناف نامانه کی دی هه تا دته زیت و دبیه ته سابوون. که فه کی سپیه لسهر خوی دگرن و دمه هیته و دبیه ته خوی.
- سهرکه ل:** بانج سهری شکپری، دوشاقا سهر که ل (ممتاز)، سهرچیخ.
- سهرکه لله:** قه راسه، هه قسار.
- سهرکه فتن:** وه کو لکاره کی بسهر بکه فیت و زال بییت.

ئەتەلەسى سەرگەشتە د جاما مە، حویابە - مەوج دەدەت
 قۆلزمەن عشقی مە لەسەر دەست غورابە» .
سەرگ: لایینی ژۆری .
سەرگران: مەست، مەرۆقی پێچەک سل، ژنا پێچەک مێری
 خۆنە قیبت و یان مێری پێچەک ژنا خۆ نە قیبت .
سەرگرتن: شەقلە بان و ئاخە بان کرنا خانی .
سەرگندان: سەرگەردان .
سەرگوم: سورگوم (ابعاد، نفی، اقامە جبریە)، سورگوم
 کوردیترە .
سەرگەرد: کەسە کە خۆ کریتی بە لاگیرێ کەسە کیدی .
سەرگەزر: سیسارک، سیسەرک .
سەرگەورە: سەرگە فار، مەزن، گەورە (عظیم) .
سەرلق: تایی داری ئی سەری .
سەرله: وتە و پە یقە کە، یە کە م دەمێ چاخی نیشان دەدەت وەکی:
 «سەر لە بەیانی بنقیسە»، «سەر لە ئیقارێ تێمە نک تە»،
 «سەر لە نیقرو وەرە مالا مە» .
سەرلهشکر: فەرماندە ی لەشکر (قاند فرقه) .
سەر له نوو: سەر ژنوو، پە یقە کە لجنی پە یقا دووبارە بکار تیت و
 هەندە ک زاراف لجنی دیای بکار تینن . وەکی: «برینا من سەر
 لە نوو هەودایە قە»، «جیرانی مە سەر ژنوو سل بووبە قە»،
 «سەر لە نوو شەرە ک هەلکر» .
سەر لی بادان: بریتیە ژ نە رازی بوونی یان پێچە وانە ی وئ .
سەر لی تیکچۆن: لێر بەرزە کرن .
سەر لی خوران: سەر خوران .
سەر لی تان: سەر دەانی تشتە کی یان کە سە کی .
سەر لی دەرچۆن: سەر لێدەر کرن، تشتە ک ژئ زانین .
سەر لی سەندن: سەر ژئ ستانندن، وەرە س کرن و جارس کرن،
 ئانکۆ نە چار کرنا ئیکێ هە تا لگەل باخقیبت یان تشتە کی
 ژئ بستینیبت .
سەر له تەرە: سەر کە تە شی: «سەر له تە رە ی خە م، خول ئاو وەرە -
 نای گرژ مە ی نە ت دووباد کردە وە» "مە ولە وئ" .
سەر لی شێوان: تیکچۆنا بێر و راوێژی ژ کە سە کی، لکارە کیدا .
سەر لی شێواو: سەر لی شێویای .
سەر لی شێویای: لێر بەرزە بون .
سەر لاندک: ئەو پارچە یە ژن بسەر لاندکیدا دەن، سەر لان .
سەر لاوژە: پێشە وای مقام و مقامبێژان .

سەرکیش: (١) ئەو دەواری کە لغاریدا نە شی جە لە با وی بگری و
 راوە ستینی؛ (٢) مەرۆقی سەر رە ق .
سەرکیش: سەرۆکی پاسە فنانان .
سەرکیشی: نە راوە ستانا دەواری لغاریدا .
سەرکیف: بەرچیغ .
سەرگەرنەو: سلە کینە قە ژ کرنا کارە کی ژبەر تشتە کی، تە فتیش
 کرن .
سەر کردن: سەر کرن .
سەر کرن: فوربان (طغیان) .
سەرکۆمار: د ئە سل و ریشە و بنیشە دا ئە ف وازە یە بۆ سەرۆکی
 عیلات و کۆچە ران بکار تیت، ئانکۆ ئەو کە سێ کۆ رە ئیسی
 هە می عە شائرتیت کۆچە راتان بیت، بکوردی دبیژنی
 «سەرکۆمار» بە لی (توسع) تیکرینە و بۆ ریبە رێ
 جە مهوریە تی بکار دین .
سەرکی زافا: مە قامە کی تاییە تی یە لە و چاخە دا تیتە گۆتن کۆ
 زافای دینە نە سەر شوین .
سەرکەرنک: سەر خۆر، تر سینەرە کی مە نتە شە و خە یالیە . دبیژن
 سەری مەرۆقان دکرینیت، جە ولە ک .
سەرکۆزۆله: سەر کۆ (مبعشر الشعر): «بە م سەر کۆزۆله و
 کۆزپەرستە» "حاجی قادر" .
سەرکەچەل: بریتیە ژ مەرۆقی عە یبا وی بە لی بیت: «سەرێ
 کە چە ل لێن کومکی» .
سەرگەرم: (١) مژوول، سەر خۆش، مەرۆقی گە رمۆ و کە لە سوێک،
 کە لە زوور (متهور)؛ (٢) بێ جگە ی مە عناوئ ئی ژیر (لفظ)
 ی مە عنا مە شغوولی یی دەدەت . دبیژن: ئە ف مەرۆقە
 سەرگە رمی دونیادار یا خۆ یە، ئانکۆ مە شغوولی دونیایە .
سەرگە رمی: مژوولی بکارە کی، گە رمۆ یی و کە لە زووری (تهور) .
سەرگین: شیاکە .
سەرگیندان: عە ماری سێرگینان .
سەرگۆزە شتە: سەر هاتی، سەر بۆر، بیوگرافی (ذکریات) .
سەرگێچەل: سەر بئاریشە .
سەرگە فار: خودان شکوھ (عظیم) .
سەرگەردان: سەر لی شێویای (مشتت البال) .
سەرگەردانی: سەر لی شێویان .
سەرگە رمی: مە زن، پێشی، مە زنی هۆ یە ک، مە زنی قە بیلە ی .
سەرگە شتە: سەرگەردان، گرفتار، "جیری" فەرموویە: «فە لە کە

سهر له پک: هره دو له پکیت پارزوونی. **سهر ما بردی:** سهر ما بردی، سهر ما گرتی. **سهر ما بردگ:** سهر ما بری، سهر ما بردوو، سهر ما خرابی. **سهر ما بردن:** بنیږه سهر ما بردگ. **سهر ما بری:** تشته که کو سهر ما کار تیکری و ژاکان دبییت. **سهر ما بردهله:** که سه که کو سهر ما زور کار تی کر بییت. **سهر ما بون:** کار کرنا سهر ما ل مرو فان. **سهر ما وز:** چریا ئیکتی. **سهر ما یه:** ده ستما یه، راستمال، سهر میان. **سهر ما یه دار:** راستمالی، ده ستما یه دار. **سهر مک:** سهر چه م. **سهر مله:** سهر مل، سهر ئی ملی، بانئی گرد و چپای. **سهر مله گیر:** ریگر و جه رده. **سهر مه لا:** سهر وه ستای باری بیی. **سهر مژور:** سهر یه مژور. **سهر مه سی:** سهر مه ست (سکران). **سهر مه ست:** سهر خو ش. **سهر مه شق:** (۱) نقشیا نندنه کی خهت جوانه لسهر ئی لاپهر ئی تیتنه نقشیا ن دا فه قی لهر بنقیسنو فیتره نقشیا ن بن؛ (۲) شعار، نازنا ف. **سهر مه میتر:** کونه میتر، فه رته میتر. **سهر مه مرگ:** گیانه لا، گیاندان. **سهر مه مر:** سهر می، سهره مریشک. **سهر می:** بنیږه سهره می. **سهره مریشک:** مریشکا ژ دو سالان دهر باز بووی. **سهر مه سستی:** سهر خو شی. **سهر مه شقانه:** ئه و خه لاته کو شه فا ئه ول زا فا دده ته بوو کی. **سهر مه شکانه:** بنیږه سهر مه شقانه. **سهر مه قولات:** سهر مه و قولات. **سهر مه و قلات:** خو به ر دانه سهر عه رد ئی، سهر دانا نه سهر عه رد ئی. **سهر میان:** بنیږه سهر ما یه. **سهر میتکو ته:** سهر که مگیزه، جان د به ر ه کی سهر خور و کلک زرافه لناف په ری ناقیت کیم دا دژیت و پاشی دبیته به ق. **سهر میتوژه:** جوړه مار ه کی زرافه سهر ئی وی وه کی میتوژیه. **سهر مه زن:** سهر که وره، مرو قتی سهر وک. **سهر مه ژانه:** ژ نامرازی جو تیه.

سهر نانه سهر: بریتیه ژ گه له ک ئاخفتن کرن لگه ل که سه کی بو سلکرنا وی. **سهر نانه وه:** بریتیه ژ دو وریونا که سه کی ژ ولاتنی خو، داپوشینا سهر ئی تشتی. **سهر ناو:** نازنا ف (لقب، ضمیر). **سهر ناو کانه:** ئه و درافه یان تشته کیدی له ه فته ی ئه ول ژ زه بیستانئ دده نه داپیرکتی. **سهر نشیف:** عه رد ئی سهر به وه خوار، مرو قتی سهر چه میای، رسوا. **سهر نشیفی:** سهر به ره خواری. **سهر ننج:** سرنج، ته ماشا کرنا بهووری (دقه). **سهر ننجدان:** (دقه) کرن، هوور تیرامان، (تدقیق). **سهر ننجدهر:** ته ماشا که ری بهووری (مدقق). **سهر نجه:** بنیږه سهر ننج. **سهر نخوون:** دهر نشیف، سهر نگون. **سهر نخوون کرن:** دهر نشیف کرن. **سهر نگون:** بنیږه سهر نخوون. **سهر ننگا:** سهر نگیا. **سهر نگیا:** سهر ینگا، سهر ین، پالگه. **سهر نولیک:** سهر گیفک. **سهر نزم:** سهر شوړ. **سهر نزمی:** سهر شوړی. **سهر نقاب:** عنوانئ نامه ی، سهر نامه. **سهر نوشت:** سهر نقیس، سهر نوشت (قضاء و قدر). **سهر نقیس:** بنیږه سهر نوشت. **سهر نگو م:** دهر نشیف، سهر نشیف (مقلوب). **سهر نشیف:** فاژی (بالمقلوب). **سهر نوگه:** سهر وکی پاسه فانان. **سهر نووس:** سهر ژمیتر. **سهر نه ئی:** سهر شوړ. **سهر واز:** سهر باز. سهر زرافتی وان که سان کو «ب» دکنه «و» (جندی). **سهر وازی:** سهر بازی (تجنید). **سهر واز خانه:** سهر باز خانه. **سهر و ین:** هه لامه ت، کیمکا هه یقی، ئیشه که ته غه ر لسهر و بنئ هه یقی تووشی مندالان دبیت. **سهر و بهر:** رتیک و درست.

سهر له پک: هره دو له پکیت پارزوونی. **سهر ما بردی:** سهر ما بردی، سهر ما گرتی. **سهر ما بردگ:** سهر ما بری، سهر ما بردوو، سهر ما خرابی. **سهر ما بردن:** بنیږه سهر ما بردگ. **سهر ما بری:** تشته که کو سهر ما کار تیکری و ژاکان دبییت. **سهر ما بردهله:** که سه که کو سهر ما زور کار تی کر بییت. **سهر ما بون:** کار کرنا سهر ما ل مرو فان. **سهر ما وز:** چریا ئیکتی. **سهر ما یه:** ده ستما یه، راستمال، سهر میان. **سهر ما یه دار:** راستمالی، ده ستما یه دار. **سهر مک:** سهر چه م. **سهر مله:** سهر مل، سهر ئی ملی، بانئی گرد و چپای. **سهر مله گیر:** ریگر و جه رده. **سهر مه لا:** سهر وه ستای باری بیی. **سهر مژور:** سهر یه مژور. **سهر مه سی:** سهر مه ست (سکران). **سهر مه ست:** سهر خو ش. **سهر مه شق:** (۱) نقشیا نندنه کی خهت جوانه لسهر ئی لاپهر ئی تیتنه نقشیا ن دا فه قی لهر بنقیسنو فیتره نقشیا ن بن؛ (۲) شعار، نازنا ف. **سهر مه میتر:** کونه میتر، فه رته میتر. **سهر مه مرگ:** گیانه لا، گیاندان. **سهر مه مر:** سهر می، سهره مریشک. **سهر می:** بنیږه سهره می. **سهره مریشک:** مریشکا ژ دو سالان دهر باز بووی. **سهر مه سستی:** سهر خو شی. **سهر مه شقانه:** ئه و خه لاته کو شه فا ئه ول زا فا دده ته بوو کی. **سهر مه شکانه:** بنیږه سهر مه شقانه. **سهر مه قولات:** سهر مه و قولات. **سهر مه و قلات:** خو به ر دانه سهر عه رد ئی، سهر دانا نه سهر عه رد ئی. **سهر میان:** بنیږه سهر ما یه. **سهر میتکو ته:** سهر که مگیزه، جان د به ر ه کی سهر خور و کلک زرافه لناف په ری ناقیت کیم دا دژیت و پاشی دبیته به ق. **سهر میتوژه:** جوړه مار ه کی زرافه سهر ئی وی وه کی میتوژیه. **سهر مه زن:** سهر که وره، مرو قتی سهر وک. **سهر مه ژانه:** ژ نامرازی جو تیه.

ئەگەر شوتانوان دەر دیدا چەقی و شوتی هه فالی خو ئیخست دبیژنی سەروناو.	سەر و بهند بهستن: سەر و بهند گرتن.
سەر و ناو کرن: ئانکو سەر و بنی شوتی هه فالی گرتن، سەر و بن کرن.	سەر و بهند گرتن: ریک کرن و ناماده کرنا کاری.
سەر وو: لای ژۆری.	سەر و پاچک: سەر و پیچک.
سەر وونگ: سەرنگ.	سەر و پیچک: سەر و پیچک.
سەر وەر: پیشه‌وا، گەرە، (سید).	سەر و پیچک: کەلله و پاچک، کەلله پاچه.
سەر وەری: گەرەیی، پیشه‌وایی، (سیاده).	سەر و پۆتلاک: سەر و پۆتلاک.
سەر وەستا: سەر هۆستا.	سەر و پۆتەلاک: سەر و پۆت.
سەر وەسەری: سەر به سەری، به رامبەری.	سەر و پۆرت: سەر و مووی، سەر و پرچ.
سەر و می: هەمیشە.	سەر و پۆرتک: بنپەرە سەر و پۆت.
سەر وەخوار: سەر نشیفت، سەر به رەخوار.	سەر و پۆرک: سەر و پەچک.
سەر وەخواری: سەر به رەخواری، سەر نشیفتی.	سەر و پەچک: سەر و گوپلاک.
سەر وەخوار بون: سەر نشیفت بون.	سەر و گوپلاک: راپیچ، کەسم پیچم، سەر و سەکوت.
سەر وەخوار کرن: سەر نشیفت کرن.	سەر و سەکوت: (هیکل)، پەیفه‌که لرووی ساریقه بکارتیت.
سەر وەخواره: بنپەرە سەر وەخوار.	سەر و پی: بنپەرە سەر و پیچک.
سەر وەژۆره: سەر نه فرازی.	سەر و پیچ: ئەو تشته کو مرۆف سەر ئی خو پی دپیچن.
سەر وەژیر: سەر نشیفتی، سەر نشیفت.	سەر و چاو: دیم و روو، روخسار، سەر و چاڤ.
سەر و کار: مەشغول بوون بکار یقه.	سەر چاڤ: بنپەرە سەر و چاو.
سەر و کاری: چاڤدیریا کارەکی.	سەر و ژیر: پیتاڤی بن دریاوی و سەر فە جوان و تازه.
سەر و لیژ: عەردی لیژ، گەلەک سەر نشیفت.	سەر و یان سەول دارەکی هەمیشە هەر کە سەکە و (مخروطی) یه و بەلگیت وئ وهکی دەر زبانی و بلندی یا وئ هە تا ۲۰
سەر و لیژە: بنپەرە سەر و لیژ.	میتران دچیت، گەلەک ناڤ هەینه: سەر و، سەول، سەلو، سەر وئ ناژاد، سەر وئ سەهی، سەر وئ ناز، سەر ف.
سەر و دیر: سەر هە قیرک.	سەر و تیل: سەر و تیلکە، مەر و بز.
سەر واز: سەر ریت، سەر فە کری، سەر فال.	سەر و تیلکە: سەر گەلە، ئەو نیری یه کو لبه راهیا پەزی دچیت.
سەر و ستا: سەر هۆسته.	سەر و ژیر کرن: قولپاندن، وەر گتیران.
سەر و ستە: سەر وەستان.	سەر و ساخت: ئاشنا، ناسیاوی.
سەر و شک: سەر کیش، سەر رەق، مەژی هەشک.	سەر و ساختی: تەڤلیاتی (مەر ف).
سەر و شککی: سەر کیشی.	سەر و سەمەنە: سەر و سامان، سەر سەنەم.
سەر و شیرک: پارچە یه کی نازکە ژن بسەر هە قیری دا ددن.	سەر و سەنەم: پی و قدوم، وەر و بی وەر وری.
سەر و زیل: گۆرانی یه کی کوردیه.	سەر و سیما: کەلله و روخسار، بەژن و بالا، دیم و رەنگ، قیافەت.
سەر هاتی: چیرۆکا راست، مەر و قی دونیا جەر پاندی، دبیژن: فلانکەس سەر هاتی.	سەر و ک: مەزن، پیشه‌وا.
سەر هاتن: کارەسات، قەومین.	سەر و کایەتی: پیشه‌وایی.
سەر هوی: ئەو ژنه کو شوو بمیرەکی بژن دکەت.	سەر و می: هەمیشە.
سەر هەرزیلۆکی: مقامەکی خوشت کوردیه.	سەر و میقل: سەر و پۆتلاک.
سەر هەلاندن: مەعنا نجاتدان و رزگار کرن ژئ تین (قیامە).	سەر و ناو: گۆتە که بچوک، ددەمی یاریا شوتانی سنچووقانی

سەرھال: سەرگەردان، سەرگەشتە، گرفتار، دێلەوار.
سەرھەنگ: مێتری مېش ھەنگفینتی، پلەپلەکی لەشکرە.
سەرھەچک: سەرگەلمە.
سەرھۆب: مەزنی زۆمی.
سەرھەلبوون: دیتن.
سەرھەفسار: سەرھەوسار.
سەرھەوسار: ئەو پەتکەپە کو لەھەفساری قاییم دکەن.
سەرھات: بئێرە سەرھاتن.
سەعات: کات ژمێر، دەم ژمێر، سەعات.
سەعات: بئێرە سەعات.
سەعلەب: گیا سالە.
سەعورە: زەبەلاح، کنایت ژ مروفی پانو درێژ و پەیت.
سەغەلت: دلتنەنگ، سەخلەت: «ئەز ئەفرۆ گەلەک سەغەلتەم».
سەغەلتکەر: بێزارکەر (معجز).
سەغەلتی: دلتنەنگی.
سەغەلت کرن: دلتنەنگ کرن.
سەفتە: تشتی سەفتانیدیە سەر یەک (ع،ک).
سەفتەکرن: سەفتاندی.
سەفتاندن: دەقدان، وەرپێچان (ع،ک).
سەفەرپەر: سەربازگرتنەک بوو لجهنگی جیھانی یی ئەولدا (ع،ک).
سەفین: سەفان، ناغی چیاپەکی کوردستانیە ل شەقلاوا.
سەفۆزی: سەفۆرە، جورە گیاندارەکی گچکەپە وەکی مشکی.
سەفی: سەوی، سەبەتە.
سەقیغە: پەلەندار وەشاندن بئاخفتنا نیشدار، ھندەک دبیژن: چەکووش یان پەلەندار یان تۆیز وەشاندن بەرامبەری واژەیی تەعریفی عەرەبیدا تیت، پێچەوانەیی تەسریحی.
سەقادران: ھسوون و تیژ کرن (ع،ک).
سەقامووش: تەپەکی مەزن و قەرک ئەستورە سێقلدانن وی زۆر ناغی دگریت.
سەقام: لقام، درست و ریک و پیک.
سەقامدان: ئیخستە قام (تنظیم).
سەقامگیری: قام و نارام گرتنا تشتەکی لجنی یەکی، جیگر و ریک بوونا تشتەکی لدرەکی.
سەقاو: ئەو ژێ جۆرە دەرەکە ژ مەقاوی توندترە، دەوارا دگریت.

سەقاو ھەلگرتن: ریسە گرتنا عەردی پە پستی ئاقدانن (ع،ک).
سەقی: بەرەزیف، بەرەزێفرک، بو پاکژ کرنا بنی پتی بکار دبن.
سەقەم: خوێسار، نم.
سەقاوور: یان دەرمانەکە مەیلا جنسی زیدە دکەت، یان تەپەکە گۆشتی وی بو مەیلا جنسی سوودمەندە، چن دبییت ئەز بسەر ھەلنەبووبم و ئەوہ بییت.
سەکار: سەفی یەکە مەزنە ھێران دکەنە تیتدا، کورتان.
سەکاڤ: سەگلاو، سەگاو.
سەکالا: سکالا، سکالە، شکاپەت (بەلن سکالە درستیترە).
سەکتین: تۆپین، تۆپیان، ھلاک بون.
سەکرە: تراری ئاڤ خوارنی، زەرک.
سەکسار: سەگسار، مەمیونتی نیر.
سەکوو: سەکی، دوشک (دکە).
سەکووت: بیچم، چر و چاو، سەر و سەکووت، سەر و کەلە، سەر و گوێلاک (ئەڤ تۆڤ واژەپە ژ فامیلی واژتت ئەھرمیەنیە).
سەکوم: بئێرە سەکووت.
سەکەتبوون: تۆپیان.
سەکەماتی: مرۆڤتی بەد و شەلاتیە (وشەپەکی ئەھرمیەنیە).
سەگ: سەک، سە، سە، سە، سپە، سپەکە. واژەپەکی بێگانەپە و سەدان سالە کو ھاتیە ناڤ زمانن کوردیغە. ناغی وی بکوودی ئی درست «سپە» یان «سپەکە» یان «کوچک»ە. ھەرودەکی نھۆژی سپە د زاراغی شەبەکیدا و کووچک د زاراغی جزیرا بوۆتان و سووریە و شنگار و ئیژدییت شیخانن و گەلەک ژ بادینان ژێ ھەر ماینە و بکارن.
سەگاو: سەگلاو، جاندبەرەکە ئاڤی یە و دریزیا وی چار پینە، تەمەت گۆلکە ساڤایەکیە و دەست و لەپیت وی وەکی سەگینە، نیتجیراوی بوۆ خاترا کەڤلن وی ئی گران بەا دکەن.
سەگلاوی: سەگاوی، سەقلا، ی، جۆرە دەوارەکە زۆر رەسەنە.
سەگەسار: سەگ ھەوش.
سەگەھوش: بریتیە ژ کارە کۆزە و ئابلۆقەدانن.
سەگسکینن: سەگ بزیننک.
سەگبزدیننک: کیتروشکا یەک سالەپە چکو سەگ خو گەلەک مانندی دکەت و ناگەھیتن.
سەگ مەرگەز: سەگ مەرگەز.
سەگ مەرگەز: سەگ مەرگەز.
سەگ لوور: سەگ لوورە.

سەرھال: سەرگەردان، سەرگەشتە، گرفتار، دێلەوار.
سەرھەنگ: مێتری مېش ھەنگفینتی، پلەپلەکی لەشکرە.
سەرھەچک: سەرگەلمە.
سەرھۆب: مەزنی زۆمی.
سەرھەلبوون: دیتن.
سەرھەفسار: سەرھەوسار.
سەرھەوسار: ئەو پەتکەپە کو لەھەفساری قاییم دکەن.
سەرھات: بئێرە سەرھاتن.
سەعات: کات ژمێر، دەم ژمێر، سەعات.
سەعات: بئێرە سەعات.
سەعلەب: گیا سالە.
سەعورە: زەبەلاح، کنایت ژ مروفی پانو درێژ و پەیت.
سەغەلت: دلتنەنگ، سەخلەت: «ئەز ئەفرۆ گەلەک سەغەلتەم».
سەغەلتکەر: بێزارکەر (معجز).
سەغەلتی: دلتنەنگی.
سەغەلت کرن: دلتنەنگ کرن.
سەفتە: تشتی سەفتانیدیە سەر یەک (ع،ک).
سەفتەکرن: سەفتاندی.
سەفتاندن: دەقدان، وەرپێچان (ع،ک).
سەفەرپەر: سەربازگرتنەک بوو لجهنگی جیھانی یی ئەولدا (ع،ک).
سەفین: سەفان، ناغی چیاپەکی کوردستانیە ل شەقلاوا.
سەفۆزی: سەفۆرە، جورە گیاندارەکی گچکەپە وەکی مشکی.
سەفی: سەوی، سەبەتە.
سەقیغە: پەلەندار وەشاندن بئاخفتنا نیشدار، ھندەک دبیژن: چەکووش یان پەلەندار یان تۆیز وەشاندن بەرامبەری واژەیی تەعریفی عەرەبیدا تیت، پێچەوانەیی تەسریحی.
سەقادران: ھسوون و تیژ کرن (ع،ک).
سەقامووش: تەپەکی مەزن و قەرک ئەستورە سێقلدانن وی زۆر ناغی دگریت.
سەقام: لقام، درست و ریک و پیک.
سەقامدان: ئیخستە قام (تنظیم).
سەقامگیری: قام و نارام گرتنا تشتەکی لجنی یەکی، جیگر و ریک بوونا تشتەکی لدرەکی.
سەقاو: ئەو ژێ جۆرە دەرەکە ژ مەقاوی توندترە، دەوارا دگریت.

سهگ لووره: لوورینا سهگی، سهگ وهر، سهگ رهو.

سهگمان: سهگفان، تفهنگ خوش.

سهگمانی: سهگفانی، تفهنگ خوشی.

سهگ نهخۆر: بریتیه ل دراف و زیر و زبقی.

سهگه فان: سهگه وان.

سهگه وان: سهگ پهروه رده کهر.

سهگه فانی: سهگه وانی، سهگ پهروه رده کرن.

سهگه وهر: زۆر وه پینا سهگان.

سهگ رهوین: سهگ وهر.

سهگه ناز: سهگه ناس.

سهگه ناس: دهرده سهگ.

سهگه سهگه: مروفتی میناز.

سهگاتی: سهگینی، سهیاتی، کائی وهکی سهی (دنااته).

سهگیتی: بنپره سهگاتی.

سهگانی: » »

سهگ مری: سهگه مهرگ، کیان سهگ، روح قاییم: «سهگ و

سهرچۆپی؟!» پهنند.

سهگرنج: سهگ نه مهک.

سهگ نه مهک: سهگ و وهفا. دهریاره یی سهگ و وهفاداری یی

گه لهک سهرهات و میژو هه نه سهگ: گیانداره کی که هی یه و هزاران سال لگه ل ئاده میزادی دژیت و دریکا ویدا گه لهک قوربانی داینه و ددهت، به لئ ئهف وهفاداری یه و (مخلص) یه راسته ژ وهفائی یه؟ یان دریکا پاری پاسیه و نزهیی یه و (عماله ته)؟. هندهک دبیتن وهفاداری یه و هنده کیدی دبیتن: نان پاس کرنه و وهکی خو کوژیا مرتزیه بیان و خو فرۆشان و پاته خوران ژ ئاده میزادانه. عاقلدار دبیتن: (جوع کلبک ییتبعک) ئانکو نه گهر سهگ تیر بوو لدووته ناهیت.

سهگالیس: واژه یه کی نۆزهنه و ژ دو گوژان ییتکها تیه: «سهگ +

ئالیس»، کنایه ته ژ مروفتی کاسه لیسو مریچوک.

سهگ مهگهس: سهگ مهگهز، میشا مهزن کو دچیته ناف که فلی

سهی دئیتخته ئالوزی و ئاریش. «نالی» فهرموویه: «ههر

لحظه ده لیم من سهگی دهرگام و رهقیب دیته سهر و چاوم،

که منیس سهگ مهگهسم».

سهگ زی: ژیا نا سهی، سهگ زی، کنایه ته ژ مروفتی پیسو

چه پهل.

سهگ مهرگ: مرنا بره واله تی، سهگه ناز، روح قایم، گیان

سهگ. «شیخ رهزا» فهرموویه: «دهزانی بو له دوری تو

نه مردوم؟ - نه من سهگ مهرگم و گیان سهخت و دلرهق».

سهگرهو: سهگه وهر.

سهگه وهر: لووره ی سهگ، رهوینا بلوره لوور (عواء الکلب).

کورد سلی یی (تشاؤم) ژ لووره ی سهگ دهکهن. «مهوله وی»

فهرموویه: «نه و سازانام به خسته کهم شه پر بی - عیله کهم

هامرای عیله سهگه وهر بی».

سهلار: سهلاره.

سهلاره: ژنا شوخ و شهنگ.

سهلاری: بنپره سهلار.

سهل: ته له گهرد، که له که بهر، ته له که بهر، خه له ته.

سهلان: سهرفه، نه فراز، لای هنداشی مروفتی.

سهلپه: بیراٹک (مجداف).

سهلپاندن: گه می هاژه و تن بسه لپه ی: «که له کفانی گه می فانی

- به نادای سهلپه ی دهزانی» «غزال مشکو».

سهلمانی: سهر تراش خانه، حه لاق خانه.

سهلماندن: ب جی ئینان و قه بولاندنا شول و کاره کی

سهلت: مروفتی ته نی و بیتکهس (اعزب).

سهلته: ده میره، ئیکانه.

سهلته دروو: ده میره دوور.

سهلته زهلام: ریشنگی بته نی و بیچهک.

سهلپی: سهلپه یی گه شتی هاژو تنی.

سهلک: سهر، سهرکی کیا و سینکاتی. سهلکه: بو سهرکی

خه له ته، بهس بو شینکاتی تیت.

سهلکه بزۆت: سهرکه بزۆت.

سهلکدار: نه و که سکاتی یه کو سهرک هه بیت وهکی سیر و

پیشاز.

سهلک کردن: خرپونا سهرئ، که سکاتیا سهرکدار.

سهلکه: نه و گوله کو بته فن لناف مافوورئ درست دکهن.

سهلمان پیسه: شه گهرد، شه فگی پی.

سهله شیر: سهله شیرک، جهن نامان و هیرده و اتا.

سهلنده: گیسوانه.

سهلیته: ژنا یی شهرم و فهیت.

سهلکه مهره: گهرشکه سهره.

سهلیلانک: پیچۆک.

سه‌سارینتی ئاقیستای هاتییه جمع‌ژی کرینه بو
(سماسره).
سه‌نده‌دوک: بنییره سه‌مه‌ندوک.
سه‌نگوله: گۆلکا یه‌کسالی، ئه‌سلی وی <سنه + گۆله> یه.
سه‌نگورپه: قه‌له‌و.
سه‌نه: نفرین (لعنت).
سه‌ناهی: ساناهی، ئاسانی.
سه‌ندن: وەرگرتن، ستاندن.
سه‌ندنه‌وه: ستاندنه‌قه، وەرگرتنه‌قه.
سه‌ندهل: داره‌کی بینخۆش و بهادار و لجنی گهرم شیم دبیت.
سه‌نده‌لی: کورسیا سهر رونیشینه.
سه‌نگ: گرانی، بهر، ئه‌ندازه‌یه‌که ژ بهری، یان ئاسنی کو
بته‌رازوی تشت پی تیتته کیشان، پارسه‌نگانی.
سه‌نگاتی: سه‌نگای، گرانی، قورسی.
سه‌نگانن: سه‌نگاندن، هه‌لسانگاندن.
سه‌نگاندن: بنییره سه‌نگانن.
سه‌نگایی: قورسایی، گرانی، سه‌نگینی.
سه‌نگباران: به‌رده‌باران، جزایی ئائینی بو تاوانباران (رجم).
سه‌نگ تراشین: به‌رپین.
سه‌نگدان: ئالی سه‌نگ بوون، تلدان، قیسک.
سه‌نگته‌راش: سه‌نگتراش، به‌ردتراش.
سه‌نگته‌راشیی: سه‌نگتراشیی، به‌ردتراشی.
سه‌نگلاخ: یه‌ست، به‌سته‌به‌ر.
سه‌نگسار: بنییره سه‌نگباران.
سه‌نگه‌سار: » »
سه‌نگ کیش: به‌رکیشک.
سه‌نگ و سووکی: گه‌له‌ک چره‌چر کرن د بازاری دا بۆ کیم کرنا
تشتیکۆ دقیت بکپیت.
سه‌نگول: تشتی دارگران و ناشرین، گۆلکا یه‌کسالی.
سه‌نگهر: چه‌پهری جه‌نگی، سوپیر (خندق).
سه‌نگه‌ریه‌ستی: چه‌په‌رگرتی.
سه‌نگه‌ریه‌ندی: بنییره سه‌نگه‌ریه‌ستی.
سه‌نگه‌سار کرن: بنییره سه‌نگباران.
سه‌نگه‌کی: نه‌وه نانه‌که لسه‌ر قاچه‌به‌را تیتته براشتن.
سه‌نگه‌لا: لاسه‌نگ، داگه‌ریای.
سه‌نگه‌لقو: شه‌یتان، به‌عله‌زیول، بکوردی مه‌رنه‌موک هه‌روه‌سا

سه‌لین: بنییره سه‌له‌بند.
سه‌له‌بند: به‌ری سه‌رسه‌ری مری ل گۆری دا.
سه‌لا: نقیژ (صلا): «قیامت سه‌لا لته‌ راییت» "په‌ند".
سه‌لالینک: سه‌لالیک.
سه‌لالیک: سه‌لیلانک، پیچۆک.
سه‌له‌فان: ئه‌و که‌سه کو گه‌مییی دهاژۆت، گه‌می فان.
سه‌مه‌ند: هه‌سپ و ولاخ.
سه‌مه‌ندهر: حیوانه‌که ژ به‌مه‌اله‌یا گوم کوموکانه. گومان دکهن
کو لئاڤ ئاگری ناسۆژیت: «سه‌مه‌ندهر لانه‌ش مه‌گیرو تیدا»
"مه‌وله‌وی".
سه‌ما: ره‌قاس و هه‌له‌په‌رین، د بنییشه‌دا زه‌مه‌و دو‌عایه‌ک
ئائینی یه‌ کو د به‌ر را خۆ ده‌ژنن و ئه‌ف وشه‌یه‌ل (سماء)
کوردکاری بوویه سه‌ما، «ئه‌ز چه‌مه سه‌رایێ کو شبرین قه‌د
«سه‌مایێ - گۆ ئه‌ف نه‌مه‌لایێ مه‌یه؟ بی په‌رده بلا بی»
"جزیری".
سه‌ماکرن: هه‌له‌په‌رین.
سه‌ماکار: سه‌ماکه‌ر.
سه‌ماگه: عه‌ردی سه‌ماکرنی.
سه‌مانه‌ک: نه‌وه چه‌چکه‌کی زۆر قه‌له‌وه.
سه‌ماوه‌ر: سه‌ماور.
سه‌متور: تشته‌که وه‌کی که‌مانچه‌یه و ده‌نگه‌کی خۆش لی بلند
دبیت، یان سه‌نتور.
سه‌مسیر: سیلماته‌ی ترتی گفاشتی.
سه‌موور: سه‌موره.
سه‌مه‌ن: یاسه‌مین، جوهره‌ گوله‌که.
سه‌مه‌ندۆک: سه‌مه‌ندۆک، وه‌ریه‌که دکهن هه‌فکا سه‌گی یان تاژی.
سه‌مه‌ندۆک کرن: په‌تک کرنا سه‌گی، گه‌له‌ک جارن من ژ
ده‌ره‌به‌گان بیسته‌یه کو دبیزنه کرمانجیت خۆ: «والله
سه‌مه‌ندۆکت دکه‌م».
سه‌مه‌نگول: ئه‌و که‌سه کو گپ و فپیر بیت.
سه‌متورژهن: ئه‌و که‌سه کول سه‌متوری دده‌ت، سه‌متور یان
سه‌نتور، ئامراژیک موسیقاییه.
سه‌مه‌ره: پیشیا کورتانی، یان زینی، نازار (قربوس، عجیب و
غریب).
سه‌مه‌ت: ئارام.
سه‌مسار: ده‌لال. ئه‌ف وشه‌یه هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن و

سەوزاۋ: ئاڧا كەسكە كو دكەڧىتە بن چاقئ مرؤڧان و كوڤه دىت.
سەوزاى: شىنكاتى.
سەوزبون: شىن بوونا گىياى، برىتبه ژ كارەكى كو بدەستقە بىت.
سەوزخى: برىتبه ژ كرپنا دەخلى ھىژ كەسك و بىنىقە بان كرپنا فىقى و گىياى ھىژ بىنىقە، سەوزكرى.
سەوزفرؤش: سەوزەفرؤش، سەبزهفرؤش (بائع مخضرات).
سەوزەلان: مېرگ، چىمەن.
سەوزەلانى: سەوزەلان.
سەوزەوات: سەبزهوات.
سەوزە: سەبزه.
سەوس: وئىل و سەوداسەر و دەمدەمى: «سەودا و سەوس و گىژ كرم - پر ھەر د دل خوئىرئىژ كرم / چەندان وەبوولئ ھىژ كرم - فەرياد ژ دەستى فرقهتئ» "جزىرى".
سەوقات: دىارى.
سەوقاتى: قەرتالە، ئەو تشتە كو بدىارى بىتە ھنارتن.
سەولان: عەردئ ئستى زارە.
سەوك: كولؤزە، كولئىرە.
سەوكا مرىا: ئەو نان و كولئىرەنە كو رؤژئىت بەرئ جەژئى بخىرا مرىان بەلاڧ دكەن.
سەوك و كادە: ئەو سەوك و كىكن لرؤژئىت كەفىق تىتە چىكرن.
سەوكا مزوورىا: لسەر قى وشەى دقئىت چىرؤكەكا دا تراش و چىكرى و بؤ پىكەنىنى وەڧەگىرم، دبىژن: مرؤڧەك ژ عەشىرەتا مزوورىان زؤر بەخىل و قەلس بوو، ھەتا بەھمى عومرى خؤ تشتەك نەدابوو ھىچ كەسەكى جارەك چؤ كاروانى و بو دەمئ نىڧرؤبى كابرأ ژى لسەر ئافەكن دەوارئ خؤ بەردا ئاڧ بەارئ دا بچەرىت. ئەوژى چؤ سەر ئافئ بؤ نڧىژ و نان خوارنئ. سەوكە جؤبەكى رەق و ھشك ھەبوو و ژ چانتا خؤ ئىنا دەرئ و دا بە ئافئ دا نەرم بىت بەلئ ئاڧ زؤر رەڧەك بوو، سەوكا وى ژ دەستى وى ئىنا دەر و بر، چەند حەول دا كو سەوكا خؤ ڧەگرت بەلئ چ سوودى نەبوو. دەمىكو ژ سەوكا خؤ بئ ئومىد بوو گؤت: «بلا بخىرا روحا بابئ من بىت!».
سەويل: سەبىل، سبىل.

مېردەمەزمە، بەلزابول عبىرە زارى ساحرىا ھەر ئەوہ كرپنە (بەلزابول) ئانكو خوداىى مېشئا ئان دەبئ ژ بلى ل جەم ئىزدىا بوپە (پىرپوب).
سەنگىا: بالىڧك، سەرىن، ژئىسەر.
سەنگىن و گران: گران و سەنگىن، مرؤڧئ بەرئىز، نىسبەتى سەنگە ئانگو بەرد.
سەنگىنى: قورسى، گرانى، رىژدارى.
سەنن: سەندن، ستاندن.
سەننەوہ: ستاندنەڧە.
سەنسەل: سەندەل.
سەنەلى: سەندەلى.
سەنىار: كرىار.
سەنئىر: سەرگىن.
سەنئىر كئىش: پەىن كئىش، سەرگىن كئىش.
سەنت: سنت، پىندەڧە.
سەنتور: بئىرە سەمتور.
سەوہتە: سەبەتە.
سەوا: سوپەنى، سوپە.
سەواد: خاندن و نڧىساندن (ع).
سەوادار: سەواد دار، خوئىندەوار (ع،ك).
سەوادە: پەيادەى لئؤغرى.
سەوالە: سوالەبئ گەمئ باقەكرى.
سەواد: (۱) دەرەكى گەلك پىسە، دەست و پئ مرؤڧئ گىژ و ڧى دكەت؛ (۲) كەلكەلەى ژن ئىنانئ؛ (۳) بازار كرن د كرپئىدا.
سەوادار: سەوداىى، سەوداوى (ع،ك).
سەوداسەر: كەسەكە كو كەلكەلەى تشتەكى بكەڧىتە سەرى (ع،ك).
سەواگەر: سەوادكەر، بازاركەر، كرپن و فرؤتن كەر (ع،ك).
سەواداگرى: كەسەكە كو سەرگەرمى كرپن و فرؤتنئ بىت.
سەوداوى: ئەو خوارنە كو بؤ دەرئ سەوداى خرابە (ع،ك).
سەوداىى: كەسەكە كو تووشى ئىشا سەوداى بوى.
سەودەسەر: سەوداسەر (ع،ك).
سەورگە: سەبرگە (ع،ك).
سەورؤ: شىياگە، سەرگىن.
سەوز: كەسك، رەنگە وەكى رەنگى گىياى.

سهولاندن: پاک و ته تله کرن و به ره جو کرنا ده خلی ژ کومتل و خاک و بهران.

سهول: سه لپه، کاژ (مجداف).

سهولک: هستیتفک.

سهوئل: مهر و مالات.

سههنده: لاسار.

سههندهی: لاساری.

سههنگه: سههنده.

سههنگهیی: سههندهیی.

سههؤل: ناقافه بهستی و بوویه جه مه د.

سههؤلث: لولاث.

سههؤل بهندان: سههؤل بهندان، ده می لیهر سهرمایه تاف ب جه مدیت.

سههؤل بهندان: بنیره سههؤل بهندان

سههؤخانه: (۱) کون به فر، ناقاییه که بیتان ژ بهر و هری و کسل درست دکهن و تیتته بیتان دبیتته سههؤل (جمد) و لهاقتینیدا سههؤلئی وی دهرتین: (۲) کارخانهی به فر چیکرنی (ثلاجه).

سهه: بی گری، بهژن راست: «سهلوا سههی قهد خه ملی لهو که ملی مهستانه ره قس - وهر سوچه تی گهرقابلی دی بیت و رت مهستانه ره قس» «جزیری».

سههی: بهژن راستی.

سهها: سههی.

سههوه: تیتبا، رهش شفق، دهوال (هیولا).

سههنده: بیعار.

سهههگین: ترسناک، ژور به ترس.

سهیدا: مام و هستا.

سهیدک: چله یی زستانی.

سهیر: ته ماشا و گهشت (تعجب).

سهیران: چونه دهری بو گهشت و گوزهرانان، ژیر زمین، زیر زمین.

سهیاف: سهیی نافی، سهکلاو، سهگاو.

سهیران کرن: دهرکهفتن بو سهیرانی.

سهیرانکه: نهو که سه کو دچیتته دهری بو سهیرانی، ته ماشاکه ر.

سهیرانگا: سهیرانگه، جی گهشت و سهیرانی.

سهیران کرن: ته ماشا کرن.

سهیغان: راوکه ر، راوچی.

سهیوان: چه تر، سایه بان.

سهیهغان: سهیهوان، سههوان (مربی الکلاب) (وشه یه کی نه هریمه نیه).

سهیهوان: بنیره سهیهغان.

سهییس: نیری.

سهیدوکه: گیایه که به ره کی شرین وه کی تری دگریت، تری ریشیک (عنب الثعلب).

سی: (۱) ژماره «۳۰»، سی جار دهه: (۲) پارچه گوشته کی ئیسفه نجه یه لهندا فی میلاکا رهش، (وظیفه) بی وی با هه لکیشان و دانه: (۳) کین: (۴) ناقه بو قازئی کیقی: «ناواز دهن نهو سیی و قاز - رهف دا قولنگاتی بنان» "خه لیفه سه لیمی - که له کچی".

سیسی: پهرا سوویه راسوو (مضلع).

سیبهر: (۱) نانکونه بهر هتاف، نه هتاف، سیبهر: (۲) بریتیه ژ که سه کی که سه کی پهنا بدت، ستاره و حمایت بکته: «بن سیبهر شیریه به، بلا شیر ته بخوت» "په ند".

سیبهری: نهو گیایه کول سیبهری په روده بووی.

سیبیا: سیبات.

سیبات: که پر، سابات.

سیپ: رهبت، که مینگاهتی نیچیرقانان، سیپه.

سیپاره: جزوی (الفا)، سی جزوی قورناتی نه گهر جودا جودا بن.

سیپان: چپایه کی بلند و بهر یایه، «سیپانی خه لاتی».

سیپایه: چرپایه، چارپایه، نامراز که ب بانئ سه یادا فه گری ددهن.

سیپه: هه ره تی گه نجیی.

سیتته: سیتک، سیتکه، سیتکی سیتته کان، چند گوند ل کوردستانی هه نه بقان ناغان. رهنکه ریشه یی وان وشه یان ژ «سیتا» ی هاتیبیتته وهرگرتن (سیتا ژی بو دوو گرؤهیت به دکار و شهرار تیتته گوتن کولزه مانئ کوروشی هه بوون، نهوژی نهو «یاجوج و ماجوج» ن کو قورنات و تورات به حس ژی کرین).

سیتافک: سیتافک.

سیتافک: (۱) رهش شفق، رهشاتی ژ دورقه کو مروث فهرق نه کهت چیبه (شبح): (۲) سیتافکه تشته کی کو بهر مروثی را سفک بیوریت (هیولا).

سیتل: مه نجه لوک، په قرجه.

سیتلی سماق: پیفازا هوورکری و گهردی سماقی: «سیتلی سماق نانچ گهنم» "مه ته لوک".

سیتلوک: مه نجه لوکا بچووک، په قرجه ک.

سیتو: رهق، قاییم، نافی زه لاسان ژی سیتو هاتیه (رهنگه ژ سیتیه هاتیه).

سیتال: فه لیته (متهتر)، دبیژن: «سهگ و سیتال» ته هریمه نیه: «سیتالی گوندی مه زه حفن». رهنگه نه و ژی ژ سیتیه هاتیه.

سیتک: عه ردهک به رده لانه.

سیت: ۱) هندهک کورکن لرتبازئی که وان دکولن و ده په داران لسه ردهقی وان کورکان هه ددهن ده میکو که هاتنه سه وان ده په داران، ده په دار لپ پیت وان دا دچسته خورائی و که و دکه فنه ناڅ چالچ و ده پ جار ه کیدی بلند دینه شه و که و نه شین ده رکه فن؛ ۲) هندهک چه په رکن لسه پانی بی ددهنه بهر نافی و ماسیان بی دگرن.

سیتکه زه لام: سیتکه سه لام، سیتکه سه لاه، هنده پرزکن لدوریت چاقان تین: «سیتکه سه لام، نورتزه چلام، به لاله هه مرام» "مه ته لوک".

سه په ته به سهر: به ریه کی کوردا ژ هه مه وه ندان هه م دبیژنی: سیتکه به سهر، په تک به سهر.

سیچ: سوچ، گونه ه.

سیچدار: گونه خبار، نه ف واژه به رهنگه ترکی بیت، کوردکاری و عه ربه کاری بوویه.

سیچکه سه لاهو: سیتکه سه لاهو، هندهک پرزکن لقه ی تانیت چاقا ژ ناڅ دا تین.

سیخ: ۱) شیش سهر تیژ ژ ناسنی، یان ژ تشته کیدی؛ ۲) قه و مه که له نستانچ (سیک).

سیخ بر: هندهک پاشماقه بیت داران یان تراشان پشتی برینا تراشان یان چولی برینی لعه ریددا دمین، سه ری وان تیژه و هکی سه کی سه رتوور کرینه.

سیخک: یان چفزیکی سه ری گیای کو تازه دیار دبن و سه هه لده دن.

سیخوپ: یان سیخول، گیاندارئ تیره اقیژ (تیرانداز)، هندهک تیریت به لکه هه نه وان و هکی تیران ده اقیژیت. سیخوپ گه لکه ناڅ هه نه، و هکی: سیخوپ، سیخول، (تیرانداز)، نه سفر، سفو، سفرنه، نه سفرنه، سگر، سگرنه، سنگر،

سنگرنه، سنگه، سکنه، رکاسه، زکاسه، زکاشه، ریکاشه، جکاشه، جکاسه، چکاشه، چکاسه، رکاشه، سکاسه، کاشه، مرنکو، جبروژ، جبرور، سیرو، چیزو، جوله، تشتی بیهن، که سپوک. سووچه ری، عوبرکشک، جاسوس، کنایه ته ژ مرؤقی قه له و، کنایه ته ژ مرؤقی پرچه ک.

سیخوره: پرچه ک، چه کدار (شاک السلاح).

سیخلدان: سیقلدان، سه نگدان.

سیخلدان: شیش لعه رده کی یان تشته کی دان.

سیخانندن: زیخانندن، زختانندن، پالدان (اعزاء).

سیخناخ: داگرن، هه شانندن.

سیر: ۱) گیایه که و هکی پیشازی تام و بیناوی تونده، بخافی و که لاندی لگه ل خوارنان دیته خارن و ترشیزی ژی درست دکهن. فوسفور و کالسیوم تیدا هیه و قیتامینیت A و C تیدا هه نه و نه خوشییت عفونی دکوژیت؛ ۲) سیر، تیر، زیرو؛ ۳) زیر (عید).

سیرموک: سیریفک.

سیریفک: گیایه کی کیفی بهاریه بینا سیری ژی تیت، کورد دکه نه ناڅ په نیری.

سیرک: نه و ژی ژ خانه واده ی سیریه، گیایه کی بهاریه تام و بینا سیری ددهت. کورد دکه نه ناڅ کراری.

سیره وان: سیرفرؤش.

سیراب: تورت و ته ری و تیراڅ: «وان ده ست و زهد و ساعدان - مه ی دانه شیخ و زاهدان / مه سستی ب چه شمی شاهدان - نه و نیرگزا سیراب دا» "جزیری".

سیره ج: ته حینت کونجیان. عه ربه کاری بوویه بو (شیرج).

سیره مه: دقتله ی چه رمی.

سیروم: که فله کی ته نک و نازه که کافلانیت شیر و خه نجه ران ژی چیدکه ن.

سیری: تیری.

سیره موزه: ستینگ (زنبور).

سیردان: پالدان (اعزاء، تحریض).

سیره مخور: بریتیه ژ مرؤقی به خیل، پاته خور، ته مه عکار.

سیره کیش: ناسنه که شووژنی لگه ل سیره می دکیشن (پلایس).

سیرات: ری، پرد، نه ف وشه یه مایه و نه مریه. لثاقیستایدا ژی تیتته دیتن (مه عنا جسر) یان ره فله لیکو له روو باران بو

دهریازکرنا پهزی بۆ جتی چه ره ی چیدکهن، تیتته شروهه کرن و وشه ی (الصراط) ژی ژ وئ عه ره بکاری بوویه، هه ره وهکی لهندهک ته فسیری قورئانیدا تیتته دیتن. (صراط) نه عه ره بیه. (مفسر) دبیژن: صراط، سراط، سیرات، زیراط، تراط، ترات درسته.

سیروان: (۱) روبره که له نته قا سلیمانیه ل کوردستانا عیراقتی؛ (۲) ناقتی مروشان ژی سیروان هه یه؛ (۳) سیرفرۆش.

سیرت: ئستری، درک. هه ورامی دبیژن: «سیرت»، بادینان دبیژن: «ئستری»، بۆ تایفه یه کی کوردان ژی دبیژن: «سیرتی».

سیس: چرمسی، قورمچی، چرچه که.

سیس بوون: چرمسین.

سیسارک: ته بری مریشکا، سیسارکه چه له.

سیسارکه چه له: جوهره بالنده که سه ری وی بی په ره.

سیسپک: ده عبا یه کی زه رکه له یه و ژ کولی بچوو کتره، بلوشکانی ریتفه دچیت.

سیسپک: بنیره سیسپک.

سیسپه: = =

سیسپه ست: ئه وه کو کیر باش نه رابیت، خودان نه چار بیت بدهستی و تیلان راحه شینیته ژۆری!

سیسۆ: سوۆ، سوۆکه له (اشقر).

سیسۆ: سوۆری (شقراء).

سیسه مار: ماری زهر.

سیسه که: بنیره سیسه مار.

سیسه ماره: مروقتی زهر و لاواز.

سیسه مروقت: بنیره سیسه ماره.

سیشه: سمتن، کون کرن.

سیفۆک: هه لیه هینا جتی یه که له شی ژبه ر قیکه تنه زه ربه یه کی.

سیفانده: سیفاندا بانی.

سیفاندلیکه: سیفاندۆک، تیفوک (عصفور).

سیفاندۆک: بنیره سیفاندلیکه.

سیفاندۆکه: = =

سیقله: جرج، مشکتی مه زن.

سیقیل: مروقتی قه ره باخا، خه لکتی عادی و بلی نزامی، ها ولاتی، (مدنی).

سیف: سیو، سیف، فیقی یه کی مه شهوور و بناث بانگه و خارنا وی بۆ له شی ژۆر سوودمه نده.

سیق: گه ده (معه ده).

سیقلدان: قیسکی ته یران، سه نگدان (حوصله). چیرۆکه کی سه ر قتی وشه ی هاتییه تراشین دبیژن: جاره ک داوه ته ک ناث دیکل و مریشکان چیبوو، به لی که سه نه بوو کو مه قامیت داوه تان بزانیته. دیکل و مریشک ژی گه له ک ئاره زوودار بوون کو که سه ک هه بیت و داوه تاوان بره وش بیخیت وه سا ناث وان دا گوفت و گو بوو، وان ل نشکا قه کیتدا دیت سه ر و که له بی ریتی لوتیری ده رکه ت و مریشکان ژی پرسى: «ئه ری مام ریتی تو مه قامیت داوه تی نازانی؟»، ریتی جواب دا: «کاری من هه ر موتربی و مقام گوته!»، وانژی داوه ت گرت و مام ریتی ته ماشا مریشکا قه له و کر و گوته: «هه ی یار دیلان، هه ی یار دیلان - سینگی ته خو شه و سیقلدان».

سیقلبۆق: ژنا بی شه رم و زمان ره ش و هه وه سه لمبیرکرتی.

سیکسیکه: ئیسک، نسقه ره. د زمانن کوردیدا ئیسکی گه له ک ناث هه نه هه ر وه رنه ک د زمانن فارسیژیدا، وه کی: سچک، سچک، ئه سک ره ک، سکيله، زه غنگ، هه چکه، هه که که، هه که، نسقه ره، نزگه ره، برک، سیکسیکه. ئیسک حاله ته که کو به هۆی (سوء الهضمی) و (اختلالاتی معده) ی په یدا دبیت و ده نگیت په ی ده ربه ی ژ گه رووا ئینسانی تینه ده ری و ب عه ره بی دبیژن (فواق).

سیکه تۆره: سیقلدان، قیسک (حوصله).

سیکار: سیکارد.

سیکاره: کیترا مه زن (مدیه).

سیک: بایق قونتی (فس).

سیکار: سیگاره، جگاره، جگه ره، چه قو، کیتراک.

سیلماته: ئه و سلپتی تری یه کو پشتی گفاشتنی تاقیژن.

سیلی: به له برنج پشتی گپه کرنی، شه قه زله.

سیلدان: مشت و مال کرن (تصقیل).

سیلاث: سوولاث، سویلاث (شلاله الماء).

سیله: حیسیلا خانی (رکن)، سه رسووج، وه رچه پک.

سیل کردن: پاکژکرنا ساعه ت و ئامانان ژ ژه نگی.

سیل: (مرض السل)، کوردکاری بوویه، نه خوشیا سلتی.

سیلاوی: سیلدار (مسلول).

سینه: سینگ (صدر). ئەو قەفەسێ ھێستییە لەنداڤی زکی.

سینگ: پیتشیا مرۆڤی و جاندەبەران ژلایێ ژۆری، لەسەر زکی.

سینۆر: سنور، کەوشەن، مەرز (حدود).

سینگە: پیتشی، سەری دێوانێ بەرگری کەر. دبیژن: «لەسینگە ی شەری، لەسینگە ی ناڤی، لەسینگە یێ بایێ، لەسینگە ی چیا ی».

سینگانێ: سینگسینگانێ، بەر بەرەکانێ.

سینگسینگانێ: جێکێشان، دو تفاقێ، مەملانێ.

سینەزەن: ئەو کەسە کۆ لەسینگێ خۆ ددەت لروژا عاشورای یان ژەر کارەساتەکی دلخەراش لەسینگێ خۆ ددەت.

سینە زەدەن: لەسینگدان، سینگ قوتان.

سینگە: لپیتش، لپەراھیا ھەمان (مقدمە المدافعین).

سینجور: سنجرین، تیشکیت ناگری (شرارە).

سینگور: قەلەو، سینگورە.

سینگورە: گۆلک.

سینجری: شاربان، گەرم بونا زێدە.

سینە بەند: گەردەنی، سوتیان، نقشتیا چاڤ و زاران.

سینە کەمان: ژ نامرازی بەزمیە، پارچە موسیقە یەکی تیل دارە.

سینە پالو: تەنگی ئەفەس.

سینە ما: مەکیە یە کە شکلی تشتی بواستا کارەبێ مەزەندکە تو نیشان ددەت (کوردی نینە).

سینە مەکی: گیا یە کە بەلگیت وێ وەکی بەلگێ مەیتکانە بو نیهالی باشە.

سینە ک: جۆرە کاغەزەکی قوماڕ و کاغەزانی یە.

سینە پۆش: بەرگۆشە کە دەر خۆدا دنیێن.

سینە بەرە: گەردەن بەند.

سینی: سینیکی، جینی (صینیە).

سیوابونەو: سیوابون، ئانکو چاڤ قاییم بون و شیرەت چ کار تێ ناکەن، لووس بون.

سیوابون: چاک کەرنەشە، چاڤ نەترس، ترس شکیان. ھەر مەبەستی واژە ی بادینانی ددەت کۆ دبیژن: «فلانکەس حولی بو یە» یان «تیل بو یە» (چاڤ قاییم بو یە).

سیوابی بونەو: چاڤ قاییم بوون.

سیواخ: سواخ، بان ھونین، سوخدان.

سیواغ: بئیرە سیواخ.

سیواق: = =

سیلابی: سیلە، وەرچەپ، وەرچەپک، قورچ.

سیھل: ناخ و گلە کە ل دووری رووباران وەکی رەملی یە. "جزیری" فەرموویە: «لەو ھەر فەتم ئەز ژ مەیلی - شوبھەتی سیھلی و سەیلی / محبت و عشقا دلەیلی - ئەز کرم یە کسەر پلۆخ».

سیما: دیم و روو، روخسار، عەرەبکاری بو یە (سیما).

سیمانوما: تەلە فزیۆن، دیم و دەنگ یان دەنگ و رەنگ.

سیم بەر: سیم تەن.

سیم تەن: ئەو کەسە کۆ لەشێ وی وەکی زیقی سپی بیت. "جزیری" فەرموویە: «عەرەرا قامەت ئەلف، ئە ی شەکرە شوخ و شەپال - نازکا سیم تەن و خوسرەوئ زەرپین کولەھێ».

سیمیار: رازگۆ، زانای رازگۆ، ناڤەکی زەردەشتی یە «گوشت جەواتە ی پیرشالیار بو - ھۆش جەکیا ستە ی زانای سیمیار بو».

سیماف: سیماب، ب زیقی ناڤدائی.

سیماب: جیو، ھەم دەرمانەکی جوان کەرنی یە ژن لرووی خۆ ددەن بو جوان بوونی، سیمیاڤ. "جزیری" فەرموویە: «بزیڤاڤی، بسیمافی، ھەر روژی نەخشە کێ پاڤی».

سیم: زیق.

سیمورخ: سیمورخ، سیمورخ.

سیمورخ: بالندە یەکی مەزن و بەیزی ئەفسانە یی یە، ناڤی ھە یە و بخۆنێنە. ئەفسانە دبیژن لپشت چیا یێ قافیە.

سیمین: بەرەنگ زیقی، وەکی زیقی، زیق کۆنە، زیقین.

سیمدار: خۆدان دراف، مالدار، پولدار.

سیمگل: کلە سپی، ناخە سپیک.

سیمپ: تیل بر.

سیمکیش: تیل کیش، ئەو کەسە کۆ تیلێت کارەبێ دکیشت.

سیماسین: توورە، سل (غاضب).

سیم بەند: تیل کری، تیل بەند، بتیل گریڤای.

سین: ئیکە ژ تیپێت چە یی کوردی کۆ بحسابا ئەبجەدی دبیته . ٦٠.

سینی مال: سینی ئالیتسک، چلکاوخۆر.

سین ئالیتسک: چلکاوخۆر.

سینا: ناڤی چیا یە کە یان ناڤی سەحرایە کە یە لجنووی فلسینیە ناڤی گۆندەکی کوردانە لکوردستانا عیراڤی (موسل - دھۆک).

- سیوان:** چتر (خیمه کبیره).
- سی و جگر:** جگر و سی هی حاندره ران، جگر و میتلاک.
- سیوسیره:** تراشینا پشتی تراشین دیتزنی «تيف تيفه» یان «تيف تيفاندن»، یان «سیوسیه».
- سی ه:** (۱) میتلاک سور؛ (۲) سیبه؛ (۳) ناقه بژماره (۳۰).
- سی ه یک:** نانکو نیک ژ سی ه .
- سی ه رابون:** بریتیه ژ تورره بونا زیده یان سهرمازیده.
- سی ه داهاتن:** کیم بونا توورده یی یی.
- سیانو:** گیاهه کی زوزانی و بهاریه و دکه نه ناڅ په نیر و ژاژین، زور بین خوش و بتامه.
- سیا پهرده:** په ردا رهش (حجاب اسود).
- سیا و پیسه:** به لهک.
- سیا تاله:** ره شتاله.
- سیا چاره:** به دبه خت، تالغ رهش.
- سیار:** سوار، سوار.
- سیاری:** سواری، سوار.
- سیا:** سیباو، سیبا، رهش. دیتزن: «قیرسیا» یان «قیرئ سیا» یان «قیروسیا». "جزیری" فرمویه: «چین چین کرن زولفی سیا - کسک که تلها دیا قهبا»، جوړه گنه که.
- سیان:** (۱) قوره رهش بن نافی، نه ویکو رزی و گه نی بووی؛ (۲) نافی گونده کی کوردانه لدولا نه هلی زتبارئ؛ (۳) نافی شاره کبه ل نه افغانستانئ.
- سیا سال:** سالی ه شک و نه هات و رهش.
- سیاهی:** سیبایی، تاری، رهش، په ژاره، ره شاتی.
- سیبایی:** بنیره سیبایی.
- سن:** ژماره که ناقجا دژ و چاریدا.
- سیبه:** سیبه (فی).
- سیباره:** نه قلاندنا کاره کی یان گوتنه کی سیجاره.
- سیباره پات:** گوتن یان کردنه که کو سیجار هاتبیته گوتن یان کرن.
- سیبه رۆ:** جوړه تایه که دو رۆژان نیبه و رۆژا سی یی مرؤقی دگریت.
- سیبه سن:** بریتیه ژ ته لاندانا بسن ته لاقان د یه ک ناخفتنیدا، نانکو بیتیت «ههر سن ته لاقیت من کفتین».
- سیباز:** سیباز، سی گاف.
- سیبازه:** بنیره سیباز.
- سیبازانی:** بنیره سیبازه.
- سیبکوک:** سی په رده.
- سیبسک:** سی بسکه، جوړه گیاهه کی خوارنی یه بو گراری گه لهک خوشه.
- سیبسکه:** بنیره سیبسک.
- سیبسکوک:** = =
- سیبسکوله:** = =
- سیبه ر:** سیبه ر.
- سیبست:** سن ناسن وه کی سی پی کوچکی ناگری لناڅ هه لده که ن و نامانی دادینه سهر.
- سیبکوله:** گتلاخ.
- سیب زه مینی:** په تاته.
- سیب:** سیب، سیو.
- سیبه نده:** نیقه کا بربره یا پشتی (جبل الظهر).
- سیبه ندی:** قه شمه ر، لوتی، وه شه یه کی نه هریمه نیه. سیبه ندی و شه شه به ندی شپوهیت تازه نه (اسلوب جدید)
- سیپ:** دهسته دووی هنجاری.
- سیپک:** سیبت، سیبا.
- سیپا:** ناسنه کی سی پی یه دادینه سهر ناگری و قازان و مه نجلان وه کی کوچکی دکه نه سهر.
- سی پی یی:** جوړه داو ده که ژ داو ده تی کوردان.
- سیپالو:** سیپه راسوو.
- سیپه راسوو:** سی سوچ.
- سیبایی بنیره سی پی یی:**
- سیته:** په تک، سه به ته.
- سیته به سهر:** په تک به سهر، ناو بؤ بنه ماله یه کی هممه وندان.
- سیتار:** سن داڅ، نامرازه کی مووسیقیا یه، سیده پ.
- سیده ری:** نه و توف خانی یه کو سن په نجه ره یی بریز تی هه بن.
- سیداره:** داریت مرؤف پی هه لایستنی یه (مشنقه).
- سیده را:** گونه دکه لقه زا ناگری.
- سیددانه:** سیددانک.
- سیددانک:** په یکوله، کنجرۆک.
- سیر:** (۱) تیر، دهوله مه ند؛ (۲) جادو، ژ سیبجری کوردکاری و کورت بوویه (ع، ک).
- سیره:** میشان لشتسته کی گرتن، سیرا تغه نگن.

سیرەوار: مرۆفە چاپلوس و حیلەکەر و جادوزان، وەک ساحر کوردکاری بوویە.

سیری: تیری.

سیرج: هاتیە عەرەبکاری کرن بۆ (صهریج) کۆم کرینه سەر (صهاریج)، سەرما یێ زور تند.

سیراڤ: تیراڤ.

سیرۆژە: بنێرە سیرۆژکانە.

سیرۆژک: = =

سیرۆژکانە: خێرەکە بۆ مری دکەن پشتی مرنا وی بسی رۆژان.

سیرووجکە: سۆرسۆرک (مری).

سیرۆکانی: ئەو ژێ جورە یاری بەکی بەرێز کرنی بە بسی ریزی.

سیریان: ئەو کو ئەو ریکا مرۆف لسهەر دچیت ببیتە سیرپیک.

سیروو: رهشۆله.

سیرت: (١) ئەستری (شوک)، ههوارامی دبێژنی ئستری بی

«سیرت»: «سیرتی لوان تهرتمره، یۆره مۆنیم دهرد مه که رۆ:

ئەستری یەک چۆیه تبلا من، نینۆکی من ژبه ردهردی

دکەت». نه یاریت کوردا ته شبیها کوردا بئستری کرینه چکو

کورد دپن و دژوارن و گۆتنه وان سیرت، سیرت و ذستری

ژیتک نه دورن؛ ٢) باژیره که ژ باژیره که قننی کوردان

عه ره بکاری بوویه بۆ (سعر د).

سیرۆده: (١) دهه و سێ (١٣؛ ٢) کورد بۆ مرۆف بیوه عهر

بکار تین دبێژن: «فلانکهس سیرۆدهیه». کورد خوژ گۆتتا

ناقی سیرۆدهی لئه ژمارئ لاددهن، وئ وشه ی بکار نائین

به لکی دبێژن «زیاده» لجئ سیرۆدهی لئه ژمارئ دهخه

پیشانییدا. بابیت مه ههر دگۆتن زیاده لجئ سیرۆده و ئەمژی

بچووک بوین مه نه دزانی بۆچی قئ وشه ی بکار نائین و

ته شائومی ئئ دکەن؟ هه تا رۆژک چاقئ من بناقیستایی

کهفت، من واژه بی سیرۆدهی دیت بهندهک مه به ست و

مه عنا ییت خوارخوار و ناهه موار شه رح بوویه، وهکی: ١-

دوو رکری (ملعون)، ٢- شه جفاندی (مطرو د)، ٣- پاش

ئێخستئ (ساقط). هنگئ ئەز تیگه شتم کو بابیت مه

(کورد) بۆچی و ژبه رچی ژ قئ وشه ی نه رازینه و ب

وشه یه کی کو و ئەهریمه نی دزانن و هه تا نهوژی کورد

واژه بی سیرۆدهی سلیبی دهکەن.

سیت: بنێرە سیتب.

سیتو: = =

سیتله لۆک: گیایه کی بهاریه و به لک پان و قورمچی به ره کی هندی باهیقی ددهت تیتته خوارن.

سیتقو: ناقی زه لاما ن تیت.

سیتقن: ناقی ژنان تیت.

سیتله لۆک: پیقازه خوگانه، پیقازئ بهرزایی، پیازه خوگانه.

سیتفسیقۆک: سیتله لۆک، سیتفسیق.

سیتک: سئ ئیک، سهک (خل).

سیتکوچه: سیتیکوچه.

سیتکوچهک: سیتکوچه، سئ پئ کوچک، سئ سوچ.

سیتگوهر: نه وعه شه نه یه که بۆ کاری به لمه برنج هه لینانی.

سیتگوشه: سیتگوهر (مثلث).

سیتگو: سیتگوهر، جوره کی قوماشئ ستوره.

سیتگا: جۆره مه قامه که.

سیتگافی: جۆره داوه ته کی کور دییه، یان سئ پئ بی.

سیتل: ساج.

سیتلهک: عه ردئ چه قه بهر و خیزه لان، به ستوسیتلهک.

سیتلکه: نیره کهر، ناقی گونده کا کور دانه ل کور دستانا عیرا قئ (شیحان).

سیتلاخ: سیتلهک.

سیتلاف: ئاقرابون، سیتلاو (ع، ک).

سیتلخان: ئەو خیزی لکناری روباری دا که سیای (مترسب).

سیتله یی: جۆره حه لوا یه که لئیرانی دبێژنی په شه مک.

سیتلوله: جوره گه رده نی به که.

سیتله بهر: به ره کی تهنک و پانه ئاگری لپن هه ل دکەن و نانی لسه ر دپێژن.

سیتله: سیتله بهر، به ره سیتل.

سیتلوقی: سیتبازی، سیتگافی.

سیتلما ته: سیتلیماته ی تری به پاشی گفاشتنتئ.

سیتلوان: ناقی ژنانه.

سیتیم: سیتیمه.

سیتیمه: جۆره داوه ته کی کور ده.

سیتیم سیتیم: (اضطراب، تسیب، تازم، غوغا، صخب).

سمپسم کور دیتره، نه نر، قاره قاری.

سیتۆده: سیتۆده، دهه و سئ.

سیتۆ سیتۆ: مه قامه کی کور دی بی که قنه، نه سربن شیروان

دبێژت: «سیتۆ سیتۆ سیتۆ - کۆچهک ژ داسنیان تینۆ».

<p>سوالت: نامانیت کوڑ کوری چی دکهن (فخار).</p> <p>سواله: چه پکه، دهستک، باقه.</p> <p>سوانده: گیسوانه.</p> <p>سوانه: سوانده.</p> <p>سواندیلکه: تیڤوک (عصفور).</p> <p>سوب رۆ: ره شۆله.</p> <p>سویه: سویه یینی.</p> <p>سویه یینی: سویه یینی.</p> <p>سویانی: رۆژا پاشی ئه و رۆژا تو تیدا.</p> <p>سویه زوو: ئانکو سویه له گهل سپیدی (بکره).</p> <p>سویه دوسیه: ئانکو رۆژک دوو پاش ئه قیۆ.</p> <p>سویه ر: سویه ر، چه پیری جهنگی (خندق).</p> <p>سویتر: سه نگره، سپهر: «دهسته کانت سویه ری تیری به لایی» "حاجی قادر".</p> <p>سو: سوت.</p> <p>سویا: له شکر.</p> <p>سویاخانه: له شکرگه، جهی له شکر.</p> <p>سویاگه: سویاخانه (معسکر).</p> <p>سویاسالار: سه ره لشکر، سپه هسالار.</p> <p>سویاس: په سن (حمد، تشکر، شکر).</p> <p>سویاسکهر: په سن بیژ.</p> <p>سویاسگوزار: سویاسکهر، په سنگۆ (متشکر).</p> <p>سوت: سوت.</p> <p>سوتال: سوتال، وشه یه کی ئه هریمه نیه.</p> <p>سوتیان: مه مک ه لگر.</p> <p>سوتمان: سوتنه نی، سوتنی.</p> <p>سوت: فیقی، ربا.</p> <p>سوت: شوت، فیتکو فیته لیدان، ئاگر به ربون.</p> <p>سوچا: زمانه یی ئاگری.</p> <p>سوچ: هه لگرن، پیته لگرن.</p> <p>سوچ: گوشه.</p> <p>سوخره: کارکرنه بخله لکن بکوته کی (عمل اجباری) (ع، ک).</p> <p>سوخته: سوتنی، فهقی یی کو هیژ لسه ره تایی علماندا.</p> <p>سوخت کردن: سوخت کرن، محارسه کرنا که سه کی و برنا هه رچی تشتیکو لگه لدا.</p> <p>سوخت: تشتی سوتنی، سوتنه نی.</p>	<p>سینج: جوړه داره که ئسترلوکه دکهنه تان بو بیستانان به لی سنج درستره.</p> <p>سین: ستین، (اسم فاعل) ه ب مه عنا وه رگر (آخذ)، وه کی: تۆله سین، ماف سین، حهق سین ئانکو تۆله ستین، ماف ستین، حهق ستین.</p> <p>سینو: بنیره سینب.</p> <p>سینولوک: سینقه لۆک.</p> <p>سینوی: مرۆقی بچووک و بی دای و باب.</p> <p>سینودوو: دوودلی، گومان کری.</p> <p>سینوورسات: باج.</p> <p>سینور: سپهر.</p> <p>سینوهخت: سین وهخت بسهرقه بووری، بریتیه ژ گیانداره کی کو سین وهخت بسهر ته منه نی ویدا چوینت.</p> <p>سینوهخته: بریتیه ژ تشتیت فراقین و شیقی. سینوهخت</p> <p>سینوی لاسور: جۆره سینقه کی ئه سلینه.</p> <p>سینورنگ: رهنگ سوور وه کی سینقا لاسوور یان مه مک سینو رهنگ: «له شوخی و نازکی و شهنگی - له چاوی مه ست و سینورنگی» "هه ژار".</p> <p>سینورمهینی: په تاته، گرتویه، پتات.</p> <p>سوا: سویه.</p> <p>سواغ: بنیره سبواخ.</p> <p>سواغ: = =</p> <p>سواق: قوری تشت هنونی، هنویانی بقوری.</p> <p>سواغدان: سواغدان.</p> <p>سواغدان: تشت هنون.</p> <p>سواغ کیشان: سواغ کیشان، قورکیشان.</p> <p>سوار: سهوار (راکب).</p> <p>سواری: سواریون.</p> <p>سواریون: سواریا دهواری.</p> <p>سوارچاک: سواری ماهر.</p> <p>سوارخاس: سوارچاک.</p> <p>سوارکرن: سوارکرنه ئیکتی.</p> <p>سواره: ئه و که سه کو بسواری بگهریت.</p> <p>سواره شه ترنج: دبیژنه شاهی لیاری کرنا شه ترنجی.</p> <p>سواث: به ره رۆژکیت زستانه و بن سینبه ری هافینی.</p> <p>سوال: (۱) پرس؛ (۲) ناقریژ.</p>
---	--

- سوخل:** زوخال، زوغال، رهژوو (فحم).
- سوخالدان:** زوخالدان، زوغالدان.
- سود:** مه‌فا.
- سودمه‌ند:** بنیره سودمه‌ند.
- سودبه‌خش:** بنیره سودمه‌ند.
- سودئاوهر:** مه‌فادر، مه‌فائین.
- سودپهرست:** نازمه‌ند، ته‌ماکار، ههر سوود بۆ خو ویست، سوودجو.
- سوردار:** دلکیتش، خودان کشف و کرامهت، خودان فه‌ر و ره‌وشت پاک.
- سورپان:** زقرین.
- سورپاندن:** زقراندن.
- سورخ:** خبری سوور.
- سورخکاری:** چیرنا مه‌ره‌که‌بی سوور.
- سورپ:** جی لووس و نشیقی، حولی، تیل.
- سورپسوره:** چرچرک، چمچرک.
- سورپنا:** زورنا، سور+نای = (قصبة الفرح)
- سورپناپیژ:** زورناپیژ.
- سورپنا‌تک:** گیاه‌کی بهاریه و هنده‌ک دبیتزنی «ره‌شک».
- سورپک:** سورپکا ئافان، سورپکابانی، سورپکا سیقاندان، سوورپکا مه‌سینی (شلاله الماء).
- سورمه:** تورمه، سیم، که‌لابدوون: «فاتنی تورمی یه، فاتنی تورمی - فاتنی تورمی یه، سه‌ر بسورمی» «گورانی». سورمه دبیتزنه کلی ژی.
- سورمه‌دان:** (۱) سورمه‌دانک (مکحله)؛ (۲) خزیمؤکی‌ت خه‌نجه‌ری یشک زتیر.
- سورمه‌ریژ:** نه‌و قوماشه کو زریچ کری.
- سوروشت:** وه‌جی، ده‌نگی وجدانی (اله‌ام، طبع، اخلاق، واقعی).
- سورور:** میثاقی.
- سوپ:** (۱) ره‌وشت، پاک، (اخلاق)؛ (۲) سووردار (امین‌السر).
- "جزیری" فه‌رموویه: «ماهرووی میسک بوی - سوورپلنگی شبرخوی / وی بزلفا شویهی گوی - دل ژ من بر، دل ژ من بر».
- سوروشتی:** سروشتی، زاتی (طبیعی).
- سوروشپه‌رتیس:** مادی گه‌را (ماتریالیزم) (مادی، ده‌ری، ملحد).
- سورکه:** سرکه (خل).
- سوزان:** سوزبان، سو‌تن، شوپژن.
- سوزبان:** سو‌تن.
- سوزیای:** سوزیاگ.
- سوزیاگ:** سو‌تی (محروق).
- سوزمانی:** ژنا کوش بئاث.
- سوزنه‌ه:** سوزنه‌ک.
- سوزنه‌ک:** ده‌رد و سو‌تن و ژانه‌که کو لده‌راف و مجاری یی میزی، سوسه‌نه‌ک ههم هاتیه، یان سوزاک.
- سوزنه‌کی:** سوسه‌نه‌کی.
- سوسه‌نه‌کی:** بنیره سوزنه‌ک.
- سوزهن:** شوژن (خیط).
- سوسک:** بالداره‌که وه‌کی که‌وییه به‌لی گچکه‌تره و گوشتی ویژی ژ گوشتی که‌وی گه‌له‌ک خوشتره، هنده‌ک خه‌ت و خالی‌ت ره‌ش له‌بن سینگی وی هه‌نه، د کوردی و فارسیدا وی گه‌له‌ک نا‌ث هه‌نه: سوسک، سیسک، سویسک، شوشک، شاشک، شیشو، نموسک، نموشک، فرفور، فرفور، فرخوری، فرغور، تیهو، تیهوج، مانا سیسپرک ژی دده‌ت.
- سوسکه‌یی:** داوه‌ته‌کی هه‌له‌په‌ر هه‌له‌په‌ره.
- سوست:** سست، شل.
- سوسن:** عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (سوسن)، گوله‌کی جوان و بیتن خو‌شه.
- سوسمار:** مارمیلوک، مارمولوک، چلپاسه. مارمیلوک گه‌له‌ک جوور و نه‌وعن، نه‌وعه‌ک ژ سوسمارن خو به‌هفت ره‌نگان دگوریت: نه‌گه‌ر لنا‌ث شینکاتی یی بیت خو بره‌نگی گیای دگوریت و خو‌که‌سک دکه‌ت؛ نه‌گه‌ر له‌رده‌کی ره‌ش بیت خو ره‌ش دکه‌ت؛ نه‌گه‌ر له‌رده‌کی سوور بیت خو سوور دکه‌ت؛ نه‌گه‌ر له‌رده‌کی خاکی یان بوور بیت خو گه‌ور و بوور دکه‌ت. به‌لی نه‌گه‌ر چاقیت خو ژ ده‌ست دان (کوره بو) قابله‌یه تا فی گورینی لنک نامینیت، گیانداره‌کی گه‌وره ژیکه‌ل ره‌نگی مارمیلوک.
- سوک:** حنچک، کوت.
- سوکلیدان:** حنچک لی‌دان، کوت لی‌دان.
- سوکره:** قازانی فه‌خاری، سوالات. ژ قوروی تیتته چی کرن.
- سوک کردن:** شک کرن، حنچک وه‌شانندن.
- سوکه:** ناسنی گوره کرنی (بیزه).

- سوكر:** گەردەن، حەفك.
- سوكەسوك:** كوت لیدانا بلەز و لدویەك.
- سول:** سل.
- سولاڤ:** سولاو، سولاڤ، شلال، سول + ئاڤ.
- سولاو:** ئەو عەردە كو ئاڤ ژ عەردەكى بلند ببیسته سوپرک و بەره خوار بیست.
- سولاڤگە:** سولاوگە، عەردی كو سولاڤ لی هەبیست.
- سولاوگە:** سولاڤگە.
- سولاووك:** میزبیب (میزاب).
- سولك:** كۆریه یی شیرخۆر.
- سولكە:** جیمك، دووقولو.
- سولین:** سۆلین. بوړی یان جھێ زراڤ كو ئاڤ تیدا بیست.
- سوھت:** سۆ.
- سوھتن:** سۆتن، سچیان.
- سوھر:** سوۆر، سوورخ.
- سوھری:** سوۆری. ریشە یی قئ و شەھی (سوھر) گەلەك كەڤنە، چكو لئاقیستایدا (سوخر) ھاتیبە، تەنئ لكووردیدا «خ» کریه «ھ» و كار تەمام بویە. "جزیری" فەرموویە: «بەخوونا سوھر و لیتمشتین».
- سوھراتی:** سوۆرای، سوۆراتی.
- سوھری:** سوۆری.
- سوھران:** سوۆران.
- سوھرانئ:** سوۆرانئ.
- سوھراڤ:** سوۆراڤ، جوړە تریەكئ جوانە، دەرمانەكە ژنك بو جوانی یە بكار دپەن.
- سوھریچك:** پندرۆك.
- سوھرک:** سوۆرک، سرنجە (حصباء).
- سوۆ:** (۱) کنار، رەخ، قەراغ، ناوچە؛ (۲) كونه دەرزئ؛ (۳) بیئا سوۆتی، بیئا سوۆ؛ (۴) بوۆسی گیایەكە دكەنە ناڤ پەنبری؛ (۵) كەپەك، بن بیژینگ؛ (۶) روھناییا چاقان، گومان.
- سوۆیا:** سەلت (اعراب).
- سوۆیایی:** مەلەوانئ.
- سوۆیە:** (۱) سوۆیە؛ (۲) سبەینئ.
- سوۆیەت:** تشتی سەرسوورکەرە. (ع،ك) كوردکاری بوویە.
- سوۆیەند:** مەزن (عریف).
- سوۆیار:** ھنجار.
- سوۆیاژۆ:** ھیتراڤ، جوتکەر، جۆتیار.
- سوۆیاس:** بنیترە سوۆیاس.
- سوۆتن:** بنیترە سوھتن.
- سوۆتی:** ئەو تشتە كو ھاتیبە سوۆزاندن، بریتییە ژ عاشقی، سوۆتیباگ، سوۆھتی.
- سوۆتیباگ:** سوۆزباگ.
- سوۆتیباي:** سوۆتیباگ.
- سوۆتانئ:** سوۆزانئ، ھاتیبە سوۆتن.
- سوۆتانە:** سەربزۆت، عەردئ ئاگرئ سوۆتی.
- سوۆتکە:** (معدە) سەركئ سببیسکان، مادەیی سوۆتنئ تیکەلی گەلەك پەیف و رشتەیان دبیت، بوۆینە: جەرگ سوۆتی، دل سوۆتی، مال سوۆتی، بەخت سوۆتی، دین سوۆتی، پیسوۆتی، کام سوۆتی، کاسوۆتی...
- سوۆتکە:** تشتی سوۆتی و بویە خولی، دبیزنە وی خولی بیترئ سوۆتەك.
- سوۆجا:** زمانە یی ئاگرئ، گرئ ئاگرئ (لھیب).
- سوۆج:** ھەلکرن.
- سوۆخر:** بنیترە سوھری.
- سوۆخت:** سوۆتەمەنی.
- سوۆز:** تشتی سوۆر (احمر).
- سوۆزی:** سوۆراتئ (حمرە).
- سوۆراتئ:** بنیترە سوۆری
- سوۆرای:** = =
- سوۆراڤ:** بنیترە سوھراڤ.
- سوۆران:** لعراقئ دبیزنە كوردیت ھەولیر و سلیمانی یی.
- سوۆرانئ:** دانیشتی بیست مەنتقا سوۆران، زاراقئ کرمانجئ ژیری.
- سوۆریاز:** سووریاز.
- سووریاز:** گیایەکی بەھاری یە زۆزانیە لہەر گاران گەلەك خۆشە، سیرئ کیشی.
- سوۆرسۆرک:** سوۆریچک (مرئ) و پندرۆک (صرم).
- سوۆریاس:** بنیترە سووریاز.
- سوۆرک:** سوۆریژە، نەخوشی یەکا پیستی یە تەغەر بچوکا دگریت.
- سوۆریژە:** بنیترە سوۆرک.
- سوۆرکە:** = =
- سوۆرە:** جوړەکی ھژیرانە.
- سوۆریون:** مسجد بون، دبیزن: «فلاتنکەس سوۆرە لەسەر ژن ئینانئ».

سۆمە: (۱) روناھى، رۆناھىيا چاقان؛ (۲) دەشتەكە ل باكوورا كوردستانا ئيرانى.
سۆمايى: رۆنايى، سۆماھى.
سۆن: شياگە، سەرگىن.
سۆنە: وەردەك.
سۆنى: (۱) وەردەك؛ (۲) ناھى ژنانە.
سۆنگە: دەست پېژاندن.
سۆند: سوند، سىند، ئەصلى قىچ واژەيى سو + گند دەمىت دىرىن ئەگەر خوندكارا ئىيك دابا سوندى دا ھندە كىرىتى كەنە دناث ئاقى دا و دادەنە تاوانبارى قىچا ئەگەر يى مېرنا مانا گونەھ كار بو ئەگەر ئى قەرشىبابا و نەمىرنا واتەيى بى گوناهە و ئەصلى سوگند ئانگو ئاگرى بون گەنى چنكە بىنەكە گەنى ئاگرى كىرىتا سوتى دچىت.
سۆنگە: (سبب).
سۆندە: بۆرىت پلاستىكى.
سۆھر: بىنېرە سوھر.
سۆھرى: بىنېرە سوھرى.
سۆھان: سۆتن.
سۆھان: ھسان، سەرگىن.
سۆى: كىن، گرانى ھەلگرتن دەربارەي ئىكى (حسد، حقد).
سۆى بون: كىن ھەلگرتن.
سۆیتە: سىتال، فەلىتە، سەرسەرى، وشەيەكى ئەھرىمەنيە.
سۆيا: فاسولى.
سۆيە: سۆيە، سۆيەيى.
سۆيىنى: رۆزا پىشتى وى رۆزى كو مۆقى تىدا.
سۆيىنان: سۆيىنان (صباحيات).
سۆيى: سۆيى، ھەر چار دەمكات ژ سفىدە دەمى ھاتىنە تراشېن نە ژ (صبح) ي عەرەبى.
سۆيىل: سۆيىل.
سۆيت: گىبايەكى ھافىنى و بىن خۆشە دكەنە ناھ دۆى، گەلەك تاما وى خوش دكەت، بەلگىت وى وەكى بەلگى رازىانەيە.
سۆيزو: سۆيىدئ لەگەل بەيانى.
سۆيات: شوات، وشەيە عەرەبىيە كوردكارى بوويە.
سۆپل: ئەسپل.
سۆپا: عەسكەر، ئناقىستايى «سپاھ، سپاد» ھاتىيە.
سۆپە: سەگ.

سۆرە و تۆرە: خزمىت ژلايى ژنىقە.
سۆركۆك: سۆركەلە.
سۆرەمزە: سستىنگ، سۆرەمزە كوردى ترە ژ سوورەماي و راسترە.
سۆرنجان: ترنجۆك، كىيايەكى بەھارى يە، بىنا ترنجى دەت.
سۆز: پەيمان، شۆق (فرح).
سۆزان: بسۆتەنى.
سۆزانی: ئەو ژنە كو ناھ زەلاماندا ھەلپەركى دكەت (راقصە).
سۆزەمانى: بىنېرە سۆزانی.
سۆزىاي: سۆزىياگ.
سۆزىياگ: بىنېرە سۆتى.
سۆزاندىن: سۆزاندىن، سۆتاندىن.
سۆزەت: سەرسور بون.
سۆزە: بايى سارى كوشندە.
سۆز كىردن: مەقام و سروود گۆتن.
سۆزەك: پىشويى ھوور، كەرەك.
سۆس: سۆز، پەيمان (عەھد) بەلې سۆس پتر بكارە ژ دلسۆزى (وشەيەكى توركى يە).
سۆقى: دىندار.
سۆقىلەك: تەيرەكى پويىنەدارە ھندى سىفاندىكەي.
سۆسەرەت: سەرسۆر كەر.
سۆسین: سووسىن، سىسین، سويسىن جورە گولەكە.
سۆفەقىتە: سۆفیلەكە.
سۆكەند: سۆند.
سۆل: پىتلاھ، نالى دەواران.
سۆلك: پىتلاھەكى بى چمە.
سۆل بەند: سۆل چىكەر.
سۆلكەر: سۆل چىكەر، نالبەند.
سۆل دروو: ئەو كەسە كو پىنەدۆزى يى دكەت.
سۆلان: رەھوشىيال.
سۆلە: سەرمايى گەزندەو تىژ.
سۆلەسۆل: لىدانا لەشى ئىنسانى يى بئىش (نبضات المکان المتالم).
سۆلىنە: غونچە، رىكا ئاقى لىن عەردى.
سۆلىنەندى: نالبەندى.
سۆم: رۆناھى.

- سپوور:** فهراش <بزاراڅي کرماشاني>.
- سپيلک:** (۱) بهله کاپچ مرؤفان؛ (۲) گوشتي سينگي مريشک و بالنده بيټ دي؛ (۳) چيايه که لکورستانا باکووري عيراقی، ناخه سپيک.
- سپاخانه:** سهريازخانه، سپاگهه.
- سپاگه:** بنيره سپاخانه.
- سپادار:** سه رله شکر، فهريماندهی له شکر..
- سپايی:** سهريازی.
- سپاه:** له شکره
- سپاهي:** قهنج، سپههی، فهله دبیزن: سپايلی.
- سپههی:** جوان، باش.
- سپاگاه:** بنيره سپاخانه.
- سپاسالار:** بنيره سپادار.
- سپات:** رهنگ هله ليرکيان.
- سپاردن:** سپارتن، هه لسپارتن (اناطه، توصيه).
- سپارده:** سپاردی، راسپارتی، هه لسپارتی.
- سپهیی:** سپههی، رهنگ سپی.
- سپارانی:** ژ دو وشه يان پيکهاتيه: <سپا + رانی>، بنيره سپادار.
- سپاره:** سپارده.
- سپهر:** هه رتشتهک کو مرؤف خو پي ستاره بکهت لجه نگیډا.
- سپوون:** بنه گيايه که (حرمل، کتاف).
- سپون:** بنيره سپوون
- سپاس:** په سن.
- سپاسدار:** په سن کهر.
- سپاسکه:** په سنکهر.
- سپاسگوزار:** وه فادار (قابل المنه، شاکر، متشکر).
- سپيتر:** بنيره سپهر.
- سپاکيش:** بنيره سپادار.
- سپيترساز:** سهنگه ردرستکهر، مه تال چيکه ر.
- سپه ندره مهز:** ناڅي فريشته يه که له رتيازگه يي زه رده شتيان (اسفند).
- سپيهر:** چه رخ، چه گهر (فلک).
- سپي:** لئاڅيستايژي هه ر سپي هاتيه.
- سپي بالا:** سپيډا بلند، درؤزن (الفجر الکاذب).
- سپي پهنا:** سپيډا ديار (فجر الصادق).
- سپه پهنا:** سپي پهنا: سپي پهنا.
- سپه دهم:** سپيډه دهم، دهمي سپيډي، به يانی زوو.
- سپيډه دهم:** بنيره سپه دهم
- سپي دهرمان:** = =
- سپي ده مان:** = =
- سپايی:** خاون ملک.
- سپلوت:** سپه، سهگ.
- سپله:** سفله، بي نان و خوئی، بي وفا، کورديکاري بوويه (ع،ک).
- سپه:** سپي، نه سپي.
- سپي:** سپي ه، نه سپي، گيانداره کي ته مهت کيچا (قمل).
- سپلوتي:** پتساتي.
- سپلونيک:** نه و داره کو که قنارخ و هشکبووي و سپي هه لگه ربايي.
- سپه هی:** د کورديدا ب مه عنا (حسن، جميل، انيق) هاتيه. بيگومان ريشه يي وي ئاڅيستايي يه، د سي وشه ياندا دياره: ۱- «سپه نيشتا» کو به عنا پاکترخيره ده و خيره دي مقدسه، ۲- «سپينتيم» ب مه عنا (طاهر و مقدس) ه، ۳- «قيسپرد» به عنا (کله حسن جميل) و شارحي ئاڅيستايي دبيزيت نه ف وشه يه ژ دو پاچه يان پيکهاتيه: «قيسپه + رد». نه قيجا سپه هی ژ پارچي نه ولي هاتيه تراشين چکو لشه رجا ئاڅيستايي (سپه) ب مه عنا باشترين (احسن) ته فسير دکهت. دهميکو نه م بکوردی دبيزن: «سپه هی، سپه يي» ئانکو گه له ک قهنج و قه نچتر.
- سپه نچ:** فه فه (عاريه).
- سپيناغ:** سپيناج، عه ره بکاري بويه بو (اسفناج).
- سپيناغ:** بنيره سپيناغ.
- سپيياو:** سپيياف.
- سپيياو کرن:** سپيياو لخدان.
- سپيياوک:** هيلکاو (مرق الببض).
- سپيياتی:** ريچال.
- سپيتي:** بونا تشته کي سپي.
- سپيده:** ژ سپيده يان ژ سفيده ي هاتيه (صبح).
- سپينتا:** نه مشاسپه ندان (الخالدون المقدسون).
- سپيتاله:** رهنگ هه ليرکيايي.
- سپي بوونه وه:** سپي بوونه فه، رهنگ هه لگه ريان.

سپیدار: سپیدار، ریشه یی وی سپه هیداره، سپیدار، سپه هیدار، ناخی هندهک گوندیت کوردستان یه.
سپیندار: بنیره سپیدار.
سپینه: ژئه سفینی هاتیه تراشین (نارامیه کوردیه عه ره بیه).
سپیکه: نه وعه تری یه که.
سپیکاری: سپیکرنا ناخانی بگیچی.
سپیکردنه وه: سپیکردن.
سپیکردن: سپیکرنا نامانیت مس و هه سپیکر نه کزی.
سپپواش: سپپواش، سپپتاله.

ستان: پاشکویه که جار مه عنا جی و ولاتی دگه هینیت، وه کی: کوردستان، عه ره بستان، هندستان، ترکستان. جار مه عنا (صیغه المبالغه) ددهت: دلستان، جانستان.
ستوو: ناتوو (عاجز).
ستاره: ستیره.
ستیره: نه ستیره.

ستوکورک: بوقه مل، ریسمه نه ستو، سوکورک.
ستوکورکی: گونده کی کوردانه لکوردستان عیراقی (دهوک).
ستی: یان سه تی، ژ هندی بی فه هاتیه: بی بی، خانم، بانو، خاتون، دبیرنه وی ژنی ژی کو ده می میرو وی دم ریت و خه لکی هندوی وی دهن داله شی وی بسوزن. ژنا ویری بساخی خو تاقیتته ناخ ناگری دا له گه ل میرو خو بسوزیت. نه ف وازه بیه ژ هندی فه کوردکاری و عه ره بکاری بوویه. بو ژنیت مال مه زنان بکاریرینه. ناخی ژنان ژی د کوردیدا ستی هه بیه. ناخی ژنا هاروون ره شیدی عه بیاسی ژی ستی زییده بو، زور حاقده بو سه ره به ره کی بیته کورد و نه راهه ستا هه تا هاروون پالدا سه ره فرمانا لناقیرن و کورکرنا وان و هه می کوشتن و قه تلی عام کرن، ستی ژی کرته (ست).
ستاندن: وه رگرتن، به لیچ ستاندن مه عنا (غلبه) ی ددهت. نه مه عنا دوه رگرتنیدا نیسه، دبیرن: «حق تیتته ستاندن نه تیتته وه رگرتن» یان «حق تیتته ستاندن ناهیتته دان».

ستورک: ستورکه.
ستورکه: کولیره، کولوره، نه ستورکه.
ستپرک: تهختی کو همبانان دادنینه سه ر.
ستینگ: زنبور.
ستهنگ: ستینگ.

ستین: ستین، وه رگر (آخذ).
ستین: (آخذ) وه رگر، پاشکویه که لدو هندهک ناخان تیت و مه عنا (اسم فاعل) ی لناقخی چیدکه ت، وه کی: جانستین، مال ستین، توله ستین، باج ستین، ماف ستین، خاک ستین، عه رد ستین، نان ستین، یان ستین د هه میاندا.

ستاندن: وه رگرتن به لیچ بخورتی.
ستاندنه وه: وه رگرتنه فه.
ستهنگ: ستینگ، زنبور.
ستایش: په سنی.
ستایشکر: په سننیت.
ستایشت: ستایش.
سترک: نه رده وان (سلم).
ستران: مه قام، گورانی، لاژه، ناواز.
سترانیچ: گورانی بیچ.
سترانقان: سترانیچ.
ستری: درک (شوک)، هه ورامی دبیرن: سیرت.

ستورزدینک: روژا بهری جه ژنا ره مه زانی بیه، هه ره کی دبیرنه روژا جه ژنی بخو: «چیفت حه شینک».
ستور: نه ستور (قوی، غلیظ).
ستوری: نه ستوری: «هه می تشت لراقی دپشکیت ئاده میزاد لئه ستوری» "په ند".

ستور: د نه سلدا ستورگه کو به عنا (عظیم الجشه، قوی الهیکل)، توند، بکه لهخ، له جوج، ستیزکه ره و د کوردیدا مه عنا (غلیظ) ژنی تیتته زانین. ستور هه مه عنا حه یوانی چارپی یه، سواریه و باره له گره وه کی هیتستر و بارگیر و هه سپ، هه دبیرن: نه ستور، هه می مه عنا ژنی نیزیکی یه کن. دبیرن: دهواری نه ستور، مراد بی هه سپ و ماهین، بارگیر و هیتستره.

ستورده: شاهد، گه واه، ستوده ر.
ستوردان: گه واهیدان، شاده بی دان، کورکه که زه رده شتی هیتستیت مریا تیدا دشیرن.

ستون: کوله که، عه ره بکاری بوویه بو (اسطوانه) ی.
ستونه: ستون.
ستی: نه ستی.
سته: ستی (مقدحه).
ستهلم: زولم، به دی.

<p>سختیان: که‌قلی گه‌مار گرتی، قاییش. سپ: زوقم، سپونا ئەندامه‌کی مرۆقی. سرت: (١) ئەو مله کول هه‌ردو لافه‌ ریزبیت: (٢) عه‌ردی رک؛ (٣) سه‌رگه‌رم؛ (٤) تیژ (طبع)؛ (٥) هه‌ژاری؛ (٦) به‌لا. سروشتی: زاتی واقعیه، (طبیعی). سره‌که: سه‌ک (خل). سریه: ناخفتنا بن لیفکان، پسته‌پست، چه‌چه‌پ. سریه‌سپ: پته‌پت، چه‌چه‌پ. سرب و هۆر: پت پتا ب هه‌قرا. سپین: فه‌مالشتن، هه‌لگرتنا نفیساندن. سپینه‌وه: سپین. سپیشم: چه‌سه‌پ، س‌ریش. سپیش: شریاز. سروش: گازیا وجدانی، ئیزدی دبیتنه‌ الهامی سوور (الهام، وحی). سرسا: نه‌وعه‌ ره‌نگه‌کی ره‌شه. سرووت: ساقت گه‌فی. سروود: هه‌له‌ست، نشید، گازیا وجدانی. سروه: سپیه، شنه، شنو، شنه‌بایی سپیدی (نسیم الصباح). سروشله‌مه: کاری جه‌غله‌مه، کاری سه‌سه‌ری (عمل بدون اتقان). سرنجک: عناب سنج. سرنجکه‌تاله: عناب ته‌حل. سریوه: سروه، شنه، شنو. سرو: (الهام). سره‌که: چه‌په، سپیه، سه‌ک (خل). سرنج: هویر ته‌ماشاش، سه‌رنج (دقه‌النظر). سرنج راکیشان: (جالب‌النظر، بلفت‌النظر). سرنج کیش: چاڤ کیش (جالب‌النظر). سرنجه: سوورک، سووریکه، سوورخه‌ک، «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه». سرنجک: به‌خته‌ک، کابوس. سروش: زات (طبیعه، واقع). سروهوت: نارامی، ئوقره، توتکه (سکون، هدوء). سروهوتن: نارام بوون، ته‌نابوون. سوک: لوورک، کورد هه‌می دبیتن لوورک. سزا: جزا.</p>	<p>سته‌مکار: زالم، ده‌ستدریژکه‌ر. سته‌مکاری: زالمی، ده‌ستدریژی. سته‌مسوز: ئەوی ب‌ئاگری سته‌م کرنی دسوژیت (حارق‌الظلم). سته‌م دیتی: سته‌م دیده (مظلوم). سته‌مدیده: ئەو که‌سه‌کو سته‌م لیها‌تیه‌کرن. سته‌وور: قسەر، نه‌باردار، درستیا وی ئەسته‌وه‌ره (عقیم). ستیر ستیرۆک: کرمکه‌کی فوسفوری به‌بشه‌فی رۆناهی یی دده‌ت. ستیرۆیان: ئەوه‌کو ب‌شه‌فی مرۆف بزۆته‌کی رۆناهی یی دبینیت لئاسمانی دادپوژیت وه‌کی زمانه‌یه‌کی ئاگری له‌چه‌چاڤی مرۆقی هه‌روه‌کی ستیره‌ک رژیا خواری. ستوون: (١) هه‌ر تشته‌کی عامودی؛ (٢) ناڤی گونده‌کی کوردانه‌ل کوردستانا عیراقتی. ستیکان: په‌پاله، وشه‌یه‌کی روسیه‌لئیرانیفه‌هاتیه‌ناڤ کوردان. ستیل: مه‌عه‌نه‌کی گه‌له‌ک سپی و جوان و ته‌یسه‌داره و گه‌له‌ک قاییم و خوگرته‌یه (صلب). ست و تام: ستوتو. ستوتو: ستاییش (حمد). سجوق: سچۆف. سجوق: باده‌کو بالۆلیت شرینی یی کو بگوز و باهیشان‌هه‌شاندی بن، سجوق (ته‌ماشای واژه‌ی گوشه‌ی بکه). سچه‌مار: سچه‌مار، نه‌وعه‌ماره‌که. سچین: سوژن، ئەف وشه‌یه‌ژ سوچا و سوچی ئاقیستایی هاتیه‌ت‌راشین. سچاندن: سوژاندن، «شه‌به‌کیه». سچق: قییمه و برنجی‌هه‌شاندی به‌ناڤ ریشیکیت مه‌ر و بزنی. سرخ: قه‌وی، خوگرته‌یی، ره‌نگه‌ ئەف واژه‌یه‌ژ ریشه‌یی ستخیانی بیت. سخیف: جڤین. سخان: هیس‌تیک (عظم) (ره‌نگه‌ژ ریشه‌یی استخوانی بیت). سخر: سخرک، سخن، گوژن، واژه. سخرک: کۆخ. سخله‌ت: ماندی بیزار، غه‌سه‌لت، سه‌غله‌ت. سخله‌ت‌بوون: ماندی بوون، بیزار بوون.</p>
--	---

سزازهشتن: جزاخوارن.	سفیده م: سفیده.
سزاخواردن: سزازهشتن.	سفیده: سپیده (سپیده کوردیتره).
سزادان: ئیشاندن، جزادان.	سفی: سپی.
سزوار: هیژا.	سشک: سووک، گورج (خفیف).
سس: نهگشت و چالاک، ههه تشسته کی سست و خاف، ته مهیل.	سشکی: سووکی، گورجی.
سستی: خاوی، خافی، ته مهیلی (رخاوه).	سشوک: سماق.
سس: سست.	سشوره: سمۆر، سشۆری.
سسته پهله: ته مهیل، سست و پهلهشت.	سشۆری: سشۆره.
سس و پهلهشت: پیس و په لۆس، کاری جه غله مه، مرۆفی کار پهلهشت، کاریس.	سشاله: سواله، دهستکی ده خلی دوری.
سستهک: عهردی سست و نه رم.	سشیلانک: زیده سشک، کیم سهنگ.
سسبی: تۆقی که نگری، عه ره بی په کی عامیه.	سشوک: چاپوک، سشیلانک.
سفت و سو: ئیشه کی بارگران، ژانه کی بهیژ.	سش: وهلام.
سفره به: جوهره قالوجه په که.	سشی: که په ک.
سفره: خوان.	سشپری: گیایه کی بهاری وه کی هسک دبیت گولیت وئ هنده زفر و زۆقن چاقی هه یوانان گۆره دکهن ده میکو دوه رین.
سفره چی: نهو خزمه تکاره کو سفره ی پان دکهت، خولامی مهزنه مرۆفانه کو پیوستی میتانان ناماده دکهت: «نان خۆری سفره دپن» "په ند".	سشنگ: گیزکه کا پشتا گاجۆتی پی پاک و مالشت دکهن.
سفارش: سفارشت، تاییهت (توصیه).	سشیک: بن مییج، فه شکینکا دهستی.
سفارشت: پالدا نا تشته کی ژگۆتن و کرن بال ئیکتی (توصیه)، نه سلج وان هه دوو په یقان فارسینه.	سک: زک، بریتیه ژ مندالی ناف زکی ژنان: فلان ژن: «سکتی خۆ» یان «زکتی خۆ» دانایه.
سفت: ستور و قاییم، لیکدای.	سکبا: هاتیه عه ره بکاری کرن بو (سکباچ) ی شۆزه په کی لیکدای په ژ ستهکو و گوشت و سافار و فیقی پی هسک فه کری.
سفته: مشت و مالدا ی (مصقول).	سکل: نه سکل، په ل، په ردهنگ.
سفتیک: دهشتا پرتراش، لعهردی کو مابهینا دوچیا یان.	سکاسن: سرکاسن.
سفره یه فقیان: سفره بی دهرویشان.	سکالا: سکاله، شکات، گله.
سفره یه دهرویشان: ههشت نه ستیره نه ناقتجا، برجی عه قره بی و میزانی.	سکاله: هه لپشتنا خه م و خه فه تی خۆ بو ئیکتی.
سفرۆری: سهگی ئافی.	سکالانامه: نامه بی کو شکات تیدا (عریضه).
سفرۆری: سفرۆری، سپۆری کوردیتره. سفته بزرافتی هه ورامی برژیای، سوئی (محروق). "مهولهوی" فه رمویه: «گره ی کووره ی دهردکۆی تاقهت تاوان - بوئی سفته ی جه رگم وه گه ردوون یاوان».	سکاله کهر: (شاک، متشکی).
سفک: هه یوان.	سکاله کرن: شکات کرن.
سشکی: سشکی.	سکاله نووس: نهو که سه کو (عریضه) ی دنقیسیت.
سفن: رهگ، بنج و بنهوانی هه تشته کی.	سکانن: چه سپاندن، جقیندان، خراب گۆتن.
	سک ئیشه: ژانه زک.
	سک ئیشان: زک ئیشان.
	سکچۆن: سک رۆیین، زک چون (اسهال).
	سکرۆیین: زک چۆن (اسهال).
	سکر: خه می، نارامی دبیزنی (سکرا) (سد).

- سکپربون:** زکپربون، باردار بون.
- سکدار:** زکدار، باردار (حامله).
- سکزل:** زک قهوی، زک گه وره، مهر شو.
- سک سوتان:** زک سوتن.
- سکماک:** زکماک.
- سکور:** گه ردهن، بومه قل.
- سکدانه بهر:** بریتیه ژ زور خوارنی.
- سکوزا:** سکوزان، زک و زان، زکوزی.
- سکوزان:** نهو ژنه کو هیتیر پیر نه بوویه جی هندی نک هه به کو باردار بیت و مندالان بینیت.
- سکه لیدان:** دراث چاپکرن.
- سکه نجه بین:** عه ره بکاری بوویه بو (اسکنجبین)، سیتهک و هنگشین و گولاث و هنده (عطریات) یت دینه دیتیرنی: سکه نجه بین، واژه به کی (ایرانی الاصل).
- سکه ندهر:** یونانیه، بوت پهرست بو و ناقی بایج وی فیلقوسه، میترووزان دیتیرن ده میکو نهف سکه ندهر بسی سه د سالان بهری میلادی گه شته هه ریتما شاره زوری کورد نه چار دکرن کو بیتنه سهر دینتی بوتیه رستی بی، به لیج کوردان به ریه رکانی ژ دینتی خویتی زه رده شتی کر و کوشتاره کی بیتمار ژی دا. هنده ک بنا چاری بوونه بوتیه رست و هنده کژی به ریه رکانی لدینی خو کر و لسهر دینتی خوئی زه رده شتی هه رمان هه تا ۸۴۳ هه موسلمانژی نه بوون. پاشی هنده ک بسه رقه سه رقه موسولمان بوون و هندک ژی ژ دل و مرازمسولمان بوون.
- سکالش:** (مشوره).
- سکبه ردان:** زک به ردان.
- سکل:** پهل، په لیج ناگری، نه سکل.
- سکه ل:** سکل.
- سکوزا:** زاووزو، زاووزی.
- سکه نجه بین:** سکه نجه بین.
- سگیین:** پیتکه مانا سه بی نیر و دپیلکی.
- سگیل:** بالوکه.
- سگور:** گولکا قه لهو، سنگور، سنگوره.
- سگیل:** سگیل.
- سگار:** جگه ره.
- سلزله:** کومته کی ژ پيساتی به، وشه به کی نه هه ریه نیه.
- سل:** که رسل، نانکو سلجی که ری، زلیلی که ری.
- سلکین:** سلکیان.
- سلکیان:** سلیمان، توره بون.
- سلکیای:** سللیای.
- سللیای:** تورپای.
- سلی:** تووره بی.
- سلار:** گریل، گندر (دحرجه).
- سلاریون:** گریل بون، گندر بون.
- سلا فکه:** عه ردی راهندا قی تشته کی بیت.
- سلاو:** پارسه نگی ته رازوویج.
- سلپ:** ته میهل، سلیماته.
- سلت:** سه لت، ئیکانه، ته نیا.
- سلت و سویا:** سه لت و بیمال، ته نیا و بی مال.
- سلق:** گیاه به لگ پانه هه تا میتره کی بلند دبیت دکه نه ئیپراغ و هنده ک خوارنیت دی ژئی چیدکه ن.
- سلقاو:** شوربه بی ژ زلقی چیدکه ن.
- سلقه روت:** بویتیه ژ مرؤقی بیتکه س.
- سلزرت:** بیتکار.
- سلخه:** پارچه به فری گه له ک مه زن و لسهر به ک.
- سلک:** چه ونده ر، عه ره بکاری بوویه بو (شوندرا)، فارس عه ره بکاری به که ی بکارتین، جارژی دیتیرن: (چغندر).
- سمت:** کون.
- سمتن:** کون کرن.
- سماندن:** سمتن.
- سمین:** سماندن.
- سمت:** پاشیا مرؤقان.
- سم:** (۱) سمتی دهواران. دیتیرنی سم چکو لریقه چوتیدا عه ردی دسمیت هه روه کی حافری عه ره بی عه ردی دکولیت؛ (۲) کونکه ر (حافر، ثاقب). سم پاشکویه که مه عنا فاعلیه تی سمتنی دیار دکه ت، وه کی: کونه سم، دفن سم، دیوار سم، به رسم، دارسم، کوه سم.
- سمدار:** جه یوانتی خودان سم.
- سمکول:** پیتکول.
- سمیل:** سمبیل: «نه خاری سمبیلان مه هی» "په ند".
- سمبیل:** نهو موونه کو پشتی گه شتنی لسهر لیثا ژوری بی زه لامی شین دین.
- سمپاره:** کاغه زه کی زقره ژ ئاسنی دخوت و دره نیت.

سمرچین: شادبان و گهرمبون، ناگر گهرمبون، عہرہ بکاری بویہ (سجر).

سنج: (۱) داری سنجدی (۲) زہنگولہ بین مہزن (۳) ژالہ.

سنجوق: شوتانی.

سنگہ: (۱) ٹو کھسہ کو چہ قیای، نہ پاشقہ دچیت نہ پیشقہ تیت: (۲) عہردی بسنگہ بہر.

سنگ: مژلہ.

سنگہ بین: سنگہ بین کنایہ تہ ژ حہرہ کت نہ کرنی (میخکوب).

سنگہ بہر: ٹو عہردہ گہلک تہ سمہ بہر لپہہ بن.

سنگ کوتان: سنگ کوتان، بریتیه ژ مروفتی کوم بڑین.

سنگ ہلکیش: کوم بڑین، خہلک ژتیک بہ لاقکەر، فتنہ تراش.

سنگدا کوتان: سنگدا کوتان، فتنہ ہلکرن، گہلک مہ بہ ستیدیزی تیدا ہنہ.

سنورتہ: بیژی، موفسید، شہیتانیکەر.

سنگ ہلکیشان: سینگ دہرئینان، بریتیه ژ فتنہ ہلکرن ناٹ مروقان.

سنگہ سنگ: سمرسمی، قارہ قار.

سنہویہر: کاژ، عہرہ بکاری بویہ بؤ (صنوبر) ی.

سندریک: سندریک، ٹو دار سندوقہ کو مریان دکہ نہ تیدا و گور دکہن.

سوالت: ناخا قہ لاندی کو نامانی ناخی ژئی چیدکەن (فخار).

سوی: سوو.

سویتال: سووتال.

سویت: سووت.

سویج: سووچ (ت).

سوچلی: سووچلی.

سویر: سوور.

سویراٹ: سووراث.

سویک: سووک.

سویل: سوول.

سویلاٹ: سوولاث.

سویم: سووما.

سویمار: سووسمار، گیاندارہ کن مہزنہ وەکی مارمیلوکن.

سوین: سووزن، شوین.

سمرچ: ٹو داسولہ یہ کو نالہند سمی دہواران پی دتراش.

سمتراش: سمرچ.

سمکولی: ٹیشہ کہ پہزی دگریٹ و سمیت وان کول دکہت و گہلک بیتچارہ دبن و ژ شیریزی ہشک دبن.

سمارتہ: سم تراش، سمتاش.

سماق: ٹو مادہ بین ترشہ و دندک ہوورہ بہری دارہ کیہ، ژ سماکی عہرہ بکاری بویہ، ٹو مژی ہر عہرہ بکاری یہ کیہ بکارتین. سماقی گہلک ناٹ ہنہ: توتم، توتری، توتریسک، تورشاہ، تورشاوہ، توم توم، سماقیل (وشہ بین) توتقہ ی بؤ مہ عہدہ ترش بوونی ژ فی وشہ ی ہاتیه) (نارامیہ).

سماق پالان: سماق پالینف.

سماق پالینف: سماق پالینو.

سماق پالینو: تشتہ کی کون کونہ سماق پی دپالینشن و سافی دکہن (مصفاہ).

سمتراش: سمتراش.

سمتراش: سمرچ، سمرچ.

سمرچ: قہلہ بالغ، قارہ قار، سمرچ.

سمقہ: عہردی راست و نہرمہ.

سمکول: پینکول، دہستکول.

سمیت: سمیتک، ساقاری ہوور، پیرخہ نی، سمایلوک.

سمتیک: سمایلوک.

سمایلوک: سمیت، پیرخہ نی.

سماکچہ: مہمک ہلگر، سوئیان.

سمکود: ژ نیشانہ بیت دہاری رہسہ نہ.

سندم: قہید.

سندان: ٹو سہرکہ ٹاسنہ مہزنہ ٹی سہریان و بن تیرژ کو ٹاسنگہر ٹاسنی لسہر پان دکہن، گیایہ کی سہمی یہ.

سندان: سندان، گیایہ کی کوشندہ یہ.

سندوس: عہرہ بکاری بویہ، پارچہ یہ کی ٹارموشیہ و زیریاف و گرانبہایہ.

سندروس: جہوی یہ کی رەنگ زہرہ وەکی کارہ بی (کہرہ با).

سنگور: سنگورہ، گولک.

سنگورہ: سہنگولہ، بریتیه ژ مروفتی پرگوشٹ.

سنگرین: سنجین، شاریان.

ش

ش: تپیا چاردهمین ژ تپیت چچهیی کوردی بحسابا ئەبجهدی دبیته ژماره ۳۰۰ تپیهکی ساز و بیدهنگه.

شا: (۱) قه‌وال، مه‌لیک، مه‌لیکه‌یی می‌ش هنگشینی؛ (۲) نافه بۆ که‌فره‌کی شه‌تره‌نجی؛ (۳) بزاراقتی شه‌به‌کی دبیته فعلی فه‌رمانی بیه‌عنا ته‌ماشاکه.

شاباز: بازئ نیر، بریتیه ژ ده‌سته‌لات و توانایی.

شابازی: توانایی.

شاپست: (۱) ئاسنه‌که بلوسکه‌یی سهر هه‌تا بنی ئاسن بیت؛ (۲) ئامرازکی ئاشئ ئاقتی یه.

شابه‌روو: شابه‌لووط.

شاپوون: شادبوون.

شاپاش: کورد قئ و اه‌هی ده‌می داوه‌تکرئیدا بکار دهن چاخیکو داوه‌تی تشسته‌کی ژ دراقتی دده‌نه به‌زمگیتی، به‌زمگیتی دبیثیت «شاپاش! شاپاش!» هنده‌کزی دبیثن «شوباش! شوباش!» شاد + باش (شادباش).

شابل: شاپه‌ر، درتیزترین سه‌رشفه‌قی بالئ ته‌یران.

شاپۆ: کونده‌پۆ، شاپوو.

شاپۆق: ته‌رحئ نیفه‌کا دارئ.

شاپۆقه: تایی بلندتر ژ دارئ.

شاپه‌نده‌ر: سه‌ره‌رشتئ مینای، سه‌رۆکی سالتۆنی بازرگانی یی.

شاپه‌نده‌رخانه: سارایی شابه‌نده‌رئ.

شاپوو: که‌یف خوش بوو.

شاپک: شه‌پک، چۆغه‌ل، چۆخک.

شاپ: به‌ره‌تویس، لیدان بیه‌رئ ده‌ستی، شوپ (اثر).

شاپلیت: شاپتیل.

شاپتیل: پتیلی مه‌زن، شاپتیل درسته‌تره ژ شاپلیتی.

شاپانی: تویسانی.

شاپرزا: شه‌پرزه، شبرزه (مرتیک).

شاپلیته: داره‌که کو کنجی تینالاندبیت و نه‌فت پیداکریت ژ بو ناگر یی هه‌لکرنئ.

شاپه: دبیثنه وی شوپ کورهنی لسه‌ری چییای هاتبیتته خواری. شاپه دبیثنه که‌رخئ جاندارانژی، تاویر، ده‌قه‌نه‌یه‌کی به‌رانه کو بسهر یه‌کدا بینه هه‌رفته.

شاپه‌سند: شاپه‌سن.

شاپه‌سن: گوله‌کی زۆر جوان و بین خوشه و گه‌له‌ک ره‌نگ هه‌یه.

شاپینۆز: پنیاهه‌زن ژ هه‌ر تشته‌کی.

شاپوور: کوره‌شاه، شاپوور. بو سئ که‌سان ژ شاهیت ساسانیان بکارتیت: ۱- شاپوورئ ئەول کو دبیته دوه‌مین پاشایی ساسانیان، کوری ئەرده‌شیری، ئەو بوو کو والرین ئیمپراتۆرئ رۆمی بدیلی گرتی و هه‌فچاخی مانی یه، ۲- شاپوورئ دوه‌م (ملقب بذی الاکتاف) پاشایی ساسانی بوو کو پشتی به‌رکنارکرن (اذنرسی) ئەف شاپووره‌ هیژ د زکی ده‌یکا خو بوو، کو ناقی شاهاتی یی دانه‌ سه‌ر وی. ۷۰ سال پاشاتی کریه (بقولی اصح) کو دبیثنی (ذوالاکتاف) چنکو زه‌لامه‌کی بشان و مل بوو.

شاطر: (۱) ئەو کوتانه‌کو د پاییزیدا بره‌نگه‌کی وه‌ختی لچییای بو جئ نفستنا چیدکه‌ن. ژنا پیچه‌دار (مخدر)؛ (۲) پۆست، په‌یک، په‌یام ئاور، چه‌په‌ر (برید)؛ (۳) جله‌وداری پاشایان: «عالم هه‌می تیک بوونه‌ صه‌ف - سه‌یرین لشاهئ من بخه‌ف/ هاتن ته‌ماشاکه‌ چار ته‌ره‌ف - شاطر خومار تیتن دبه‌ر» "جزیری". ئەف شاتره‌ ره‌نگه‌ ژ عه‌ره‌بیشه‌ هاتبیت (شاطر).

شادناور: که یف چیکرن، که یف چیکهر، که یف کیش.
شاده لیلو: گورانی یه کی که فنی کوردیه: «ملانی ملانی»
 شاده لیلو ملانی - چاڭ کیروشکا لانی،
 شاده لیلو ملانی» "محهمدی نالی".

شاده یی: گه واهی.

شاده یی دان: گه واهیدان.

شادمهرگ: مرنا فه جانی کوژ که یفا دا چیدیبیت. "خانی"
 فه رمویبه: «زینا کو دوسه برین د جهرگی - چو حاله تی
 فهوت و شادمهرگی».

شار: (۱) گه لهک خانی و بهریت ریک و پیکه کوژ گوندی
 زورتر و گهوره تر و مهزنتر و جان و خاوینتره؛ (۲) هیلینا
 زرکیتک و ستینگ و میروولهی؛ (۳) جی به کی دیارگری یه
 بو یاری کرنا چاوشیرکانی (مرکز).

شارا: کومه له کی قرشیه کوژ خهرمان کیتمتر و ل گیشیه ی
 مهزنتره.

شاران: گلوزا گووز و باهیشانه کو وه کی رستی لیدکن.

شارانگهر: نهو که سه کو گه لهک باژیر دیتن.

شارانگه شت: شارانگهر.

شاربه در: نهو که سه کو دهر به در کری بیت ژ ئاقایی ژ بهر خرابیا
 وی یان ژ بهر سته مکاران بیت.

شار به در کرن: دهر کرنا ئیکنی ژ ئاقایی ژ بهر خرابیا وی.

شاردار: قائمقام (رئیس بلدیة).

شاردراوه: فه شارتی، شاراوه.

شاراوه: تشتی هه شارداپی.

شارهگ: شاده مار، رها مه زن د له شت مروقی.

شارپی: ریکا زور پان (خیابان، شارع).

شاراه: شارپی.

شارووک: شارووخ (نارامیه).

شاروخ: شاروق.

شاروق: ترۆزی یه کی ئاقیبیه هه تا گه زه کی ژی دریز د بیت و
 پاشی وه کی کۆپه لینی دجه مییت. هندهک دبیرتی ترووزی
 چه میله یان چه میله ترووزی.

شاریبیشه: رههی داری ئی مه زن.

شارسان: شارستان.

شارستان: نهو باژیره گه وره یی کو شارداپی تیدا هه بیت.

شاراندن: گهرم کرن، داغ کرن. ژ وشه یی شاری گه لهک دهمکات

شاخ: شاخی لسه ری حیواناتی بسهر دکه فیت، تشته کی رهقی
 دریزه لپاشه سه ری گا و بز و مه پان و هندهک کیقیییت
 هه بیواناتدا تیت، شاخی چپای.

شاخاندن: شیراندن.

شاخان: شاخاندن.

شاخانه: باجه که ژ خودان مه پ و مالاتی تیتته وهرگرتن.

شاخاو: جی زار و بهر ده لان لچپای.

شاخدار: جانده ری بشاخه. (گه وادی بشاخ یان گه وادی
 شاخدار نانکو رسوایی دیار و بهلی).

شاخستان: عه ری بشاخ و داخ له چپای، شاخوی.

شاخ کردن: رابونا هه سپ و ماهینی بو سه ریاشی بیت خز.

شاخ و بهلهک: ناز.

شاخه: دهنگی هه رفتنی یان په نیا بهران، لقی داری.

شاخهوان: جانده ری کو باش لناف ئاسته نگ و که قران
 بگهریت، چپایی.

شاخی: تشته که کو هه ر ژ شاخی بیت، پلنگی بهور.

شاخانی: قوچانی.

شاخشخانی: قوچ قوچانی.

شاخلیکدان: شاخ شاخانی، بریتیه ژ دوژمنایی و که شمه که شی
 کو ناف مروقان دارو ددهت (نزاع).

شاخلیهاتن: شاخ دهرینان، بریتیه ژ سه رسوومانی و (تعجب)
 ی: «نه گهر شاخیت په شیمانان هاتبان، دا شاخیت من
 هین» "په ند".

شاد: که یف خوش، نهو که سه یه کو بمرز گه شتیبیت.

شادانه: شدانک.

شادبون: بمرز گه شتن، که یف خوش بون.

شادمان: شاد.

شادی: که یف خوشی، مه بون، شاهی.

شادمانی: شادی.

شاده مار: «شا + ده مار» نانکو شاهج ده ماران (ورید).

شادمهرگی: شادمهرگ بون.

شاده نوژ: تبلا دوشاف مژه یه.

شادی کرن: هه لپه پین.

شادی کرن: شادی کرن.

شاده مند: شادمان، شاد.

شادکام: مه قسه د گه شتن.

شازده: ژماره ۱۶.

شاز: ژ نامرازی به زمیه، جوره له فنه که.

شازی: شادزی، زینده گانیا شاد بژی، وهکی شای بژی.

شازای: شازاده.

شازاده: نه فی و کورئ شاهی، زاده بی شاهی (نجل الملک).

شازهنده: دووزله، دودک.

شازن: ژنا شاهی.

شاسه یوان: خه یقه تا مه زن.

شاسوار: سوارچاک، شاهن سواران، سه رتوی سواران.

شاش: لبر به رزه، فری، خه له ت، ل تارامی واته (أحول، متحیر).

شاش خاپین: نهو که سه کو بناقی دینی خه لکی دخاپینیت نانکو

بشاشکی خه لکی دخاپینیت.

شاشک: که تی، قه تی (طیر الفطا، رباب).

شاشک: میزه، که شیده (عمامه).

شاش و پهر: بریتیه ژ جلکیت جوان و رهنگاورهنگ و گیفک و گیفه لانک.

شاشوپش: لبر به رزه بوی.

شاشویش: کراری تنک، تشتی زور فری و شاش.

شاشیک: شاشک.

شاف: نارتفه کی درتیکه له به وهکی تبلی یه ژ چند ده رمانه کی

پیکه تیه مروقی باوه سیری دار بسهر خو هلدکه ت بو

چاره سه کرنا ئیشاوی، ناتف، نارتف.

شاف چیکهر: نارتف درسنگهر.

شاف هه لگرتن: نارتف سه رخو هه لگرن، بریتیه ژ خاپاندنی و

خاپانی بزمانه کی لووس.

شافر: گیاه کی هاقینی یه و مه علومه.

شافر داری: جی پر شافر، شافرزار.

شافر بنده: نهو عه رده کو شافر داکرتی و نخافتی.

شافر پر: نهو که سه کو بنیت شافر بقه تینیت.

شافا: پینکاف، پینکاف، شه قاو.

شاقیر: گه وج و گیش و گه لتهک. نهف واژه یه ژ شاقه ریزی

ثاقیستی هاتیه کو بو خادم و (ناظم) ی ناته شکه ده ی بکار

بریه. لثاقیستایدا هویه (سه رنه ت و شاقه ریز) نه فجا

شاقیری کوردی ژ (جزئی ثانی) بین فن رسته چیبویه له گه ل

مه عنا گزینی (ته ماشای وشه بی «روت» ی بکه ن).

تینه هه ل تراشین و گه له ک مه به ستیت رهنگاورهنگ لهن ده کفن شار. وهکی مه گوئی بو باژیری بکارتیت به لی نه گه ر ته گوئی شاریا نانکو بخو گه رمبوو، نه گه ر ته گوئی شاراند نانکو نیکی نهو گه رم کر. وشه یی شاربان و شاریا و شاراندن هه روهکی بو گه رمی و داگرنی تین به عنا توندی و هیسز و حیلل ژی تین، وهکی: «دهؤل و زورنا شاراند»، «دهف شاراند»، «دیوانا ناغای نه فرؤ شاریا به»، «بارانی شاراندی». نه گه ر بییک لدیوانه کی ده ست به دح و درؤوان بکه ت دبیشن: «فلانکه س شاراندی!»، «ته داره ک لندا پشتا من شاراند»، «هه یف تیر مه یدا عه رد دشاریت»، «به فری پف کرئ و شاراندی».

شارسانی: شارستانی، باژیری.

شارستانی: ژیری و زیره کی و چاف فه کریای.

شارستانی: که سه که کو لباژیری دانیشیت.

شاره دی: گوندی گه له ک مه زن (قصیه).

شاره ز: که سه که کو ناگادار و به له د بیت لتشته کی، زاده ی شاری.

شاره زابون: ناگادار بون.

شاره زایی: ناگاداری.

شاره زور: هه ریه کی مه زنه ل کوردستانا عیراقی و ئیرانی، هه میژی کوردن.

شاره زه رده واله: شاره زرکیتک، کونه زرکیتک، شانیه زرکیتک.

شاره میروجه: شاره میرووله.

شاره میرووله: کونه میرووله.

شاره وان: شاره فان، شاره بان (رئیس بلدییه).

شاره وانی: به له دیه بخو، شاره قانی، شاره بانی.

شاریا گه وه: شاراوه، هاتیه هه شاردان.

شاریی: شارستانی.

شارینه وه: فه شارتن.

شاریان: گه رم بون.

شاریای: گه رم بوی.

شاره شک: که تی، قه تی، رباب (قطا) (ع، ک).

شارمار: ماری مه زن (ثعبان).

شارمر: شارمان.

شازن: شازن، ژنا شاهی، ژنا ماقول و پاک و زیره ک و چه له نگ.

شام: شیو، شیف، جه می شیفتی، هه‌ری می ده‌شقی.

شامکرن: شیفت خوارن.

شامیران: میترئ میتران، ناقتی پارچه‌یه‌کی مه‌زنه ژ محله‌یه‌یت تارانئ، شه‌میران.

شامگا: ده‌می شیفتی، جی شیفتی.

شامگاه: شامگه، کاتئ بانگاهئ.

شامگه: شامگا، شامگه کوردتره.

شامبۆز: مرۆقتی بهۆش و زه‌کی.

شام خواردن: شام خوارن، شیفت خواردن.

شام خوارن: بنیره شام خوارن.

شام کردن: شام کرن، شیفت خوارن.

شامپروو: میروویج مه‌زن.

شاماکئ: شماکچه، مه‌مک هه‌لگر، سوتیان (حماله‌الشدئ).

شامپۆ: سابوونه‌کی رون و بینخۆشه.

شامپانی: نه‌وعه‌کی موسکیر و مه‌ستکه‌ره، شامپانی.

شان: (۱) هه‌ر دو هیتسکیت راست و چه‌پ دانگ گه‌رده‌نئ کو هه‌ر دو قۆل پی‌شه‌نه؛ (۲) شان‌ه‌یئ هنگفینئ، شان‌ه‌یئ زرکیتکئ؛ (۳) ته‌لانئ گرک و چیبای، ریز و کۆه.

شانا: شان.

شانه: (۱) سه‌وکیت هنگفینئ، شه، شانگ؛ (۲) دارکئ سه‌ری که‌لکه‌لکی مرۆقتی؛ (۳) زیره‌قانی خه‌رمانان (شحنه)؛ (۴) سه‌له‌میش (تارامئ).

شانای: داقتانا داری بو فیقی یئ وئ.

شان به‌شان: مل به‌مل، ته‌قرا.

شانپۆش: ده‌ستمالئ ژنان، چارۆک، له‌چه‌ک.

شانداچه‌کان: شاندا چکیان.

شاندا چکیان: جلک لسه‌ر ملی شوژ بوون، ستوپستییا به‌ر و به‌رسگان.

شانداچه‌کاو: ملداچه‌کاو، جلک لسه‌ر ملی هاتیه‌ خوارئ.

شاندادان: بریتیه‌ لئفستنه‌کی کیم.

شانداهیشتن: شاندادان.

شانندن: (۱) هنارتن، فریکرن، چاندن، وه‌شانندن، لیدان؛ (۲) به‌عنا داوه‌شانندن و لیدان و هنارتن ژئ تیت، "مه‌وله‌وی" دبیتریت: «ته‌نیای حه‌قیقی نه‌ردی بشانو - من و تو جه‌ده‌س، من و تو سانو» (بشانو: بوه‌شینیت، سانو: بستینیت).

شاقه‌شین: شفشینک، شه‌واشین، شه‌واشین کوردیتره.

شاق: شاقه‌شین.

شاقه‌شین: شینه‌شاهۆ، ته‌یره‌کی شکاریه، ته‌یرئ نیچیرکه‌ره.

شاقروان: به‌ق، بوق (ضمدع).

شاقۆل: کاشۆ، بو ساقئ مرۆقان ژئ، بو شقی ژئ بکار تیت.

شاقۆلک: داره‌که‌ ده‌مبئن و ته‌یرا پی نیچیر دکهن.

شاقوت: که‌زاختنا تایتت ستوبر.

شاقوبانی: کاشوانئ، قاشوانئ.

شاقهل: دامانئ جلکان وه‌کی کورته‌کی و کراسئ، شاقهل.

شاقهل: شاقهل، پانیاتی، تلیشئ کورته‌کی (حجم).

شاقیین: ده‌نگئ و یقینا کیروشکان، واقه‌واق.

شاقول درئ: شاق درئ، وشه‌یه‌کی نه‌هه‌مه‌نیه.

شاقام: خیابان، شه‌قام کوردیتره و واژه‌یه‌که‌ ب زراقتی سلیمانئ و شه‌یه‌کی هاتیه (شارع اصلی).

شاقلدار: گیانداری گر و بخۆفه، زه‌به‌للاح.

شاکار: کارئ مه‌زن و به‌رکه‌تی.

شاکول: (۱) پیتلاق؛ (۲) ده‌سته‌دار.

شاکه‌شاک: هیقی هیقی، چه‌پ و گه‌ریان (التماس).

شاکرد: به‌ره‌هۆستا، مندالئ به‌رده‌ستئ هۆستای (طلبه).

شاکردانه: به‌خشیش دانا شاگردئ.

شاکه: شه‌گه، ده‌سته‌گول (مرحبا، مرحا).

شاکول: گوله‌گه‌نئ مه‌زن، گولئ مه‌زن لئشتان.

شال: کراره‌کی خوری یئ رهنگا‌وره‌نگه‌ دکهنه‌ پشتاخۆ.

شالاو: (۱) توّفان، ئیرش؛ (۲) پروریانه، بیشه‌رمانه.

شالول: شالول، جوژه‌ بلبه‌کی ده‌نگ خۆشه: «شالول و بلبل بوونه‌ جوژ - وان جه‌رگ و جانئ من دسوژ» "خه‌لیفه سه‌لیم".

شالینه: شالئ زه‌یتون گفاشتنئ.

شالیزار: زه‌فبا برنجی، برنجزار، برنجار.

شالینگا: برنجار.

شالی: چه‌لتوک، شه‌لتوک.

شالوور: شالول.

شالیار: پادشاه، وه‌زیر.

شالیگا: شالینگا، برنجار.

شالتورمه: قوماشئ زریچکری.

شالگه‌رده‌ن: نه‌و پارچه‌یه‌کی زراث و درئژ ژ قوماشئ ژبه‌ر سه‌رمایئ لگه‌رده‌نئ خو دنالین.

شانوو: شانۆ، زارزارک، تائاتر.
شانه‌کار: ئەو ژنه کو سه‌ڕۆی ژنان ریک دکهت (ماشطه).
شانه‌کردن: سه‌ر شه‌کرن.
شانه‌که‌ر: کهسه‌که کو سه‌ری شه‌دکهت.
شانه و شان: ریشه‌چونا بناز و ملبادان.
شانی: شان، دارکا سه‌را.
شانین: هاشین.
شاور: شلقیر، گه‌وج، گه‌لته‌ک.
شاورێ: شاقیر، گه‌وج و گیتی.
شاوریدی: ریشه‌به‌ر (مدیر).
شواش: شاباش، بزراقی که‌رمشاهی و هه‌ورامی.
شواز: شاپاز، هم بزراقی وان.
شاوول: ناسنه‌کی خه‌ به‌ندکه‌کیشه‌ گرتدایه‌ له‌گه‌ل دیواری داده‌یلنه‌ خورای بۆ ناسینا درستیا دیواری.
شاه: (۱) پاشایی ده‌وله‌تی (ملک)؛ (۲) ناقی به‌ره‌کی شه‌تره‌نجی یه؛ (۳) دبسته‌ پیکۆین هنده‌ک واژه‌یان، مه‌عنا مه‌زن و مه‌زنتر و به‌رکه‌تی تر ژ ره‌سه‌نی خۆ دگه‌هینیت، وه‌کی: شاه‌ره‌گ، شاه‌بال، شاه‌په‌ر، شاه‌بلوط، شاه‌دانه، شاه‌ری (شاهراه)، شاه‌بۆ، شاه‌کاسه.
شاهانه: تشتی هیژایی پاشایان، خودی.
شاهۆ: شینه‌ شاهۆ، شاقه‌شین.
شاه‌ره‌گ: (جبل الورید).
شاه‌نشاھ: شه‌هه‌نشاه، شاه‌شاهان (ملک الملوك).
شاه‌کاسه: شه‌هه‌کاسه، جامی مه‌زن.
شاهنگ: هنگه‌کی مه‌زنه‌ کو لئاڤ سه‌له‌میشیدا شانیه‌یان درست کهت.
شاهین: ته‌یره‌کی گه‌ورکه و گوشت خۆره‌ ژ بازی مه‌زنتره.
شاهینه‌ت: که‌یف خۆشی.
شاهی: شایی، دیلان، که‌یف، به‌زم.
شاهدانه: شدانک، کنف، شه‌دانه، شاه‌دانج، کنب، زومه‌ره‌دگیا، گوشت. به‌لگیت وئ تا دو میتران بلند دین، دندکیت وی به‌ندازه‌یی بنده‌قینه (فندق) ژ به‌لگیت وئ ماده‌یه‌کی سه‌می (به‌نگ یان به‌نج یان شه‌شیشه) تیتت گرتن، لیفت وئ ژالیافت که‌تانی قایمترن به‌لی هنده له‌تیی نینه! عه‌ده‌ت ئەوه‌ بو‌جود کرنا لیفت وئ چه‌نده‌ک د ئاقتیدا خیس دکهن تا خو ژیک به‌رده‌ن. عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (شه‌دانج).

شاه‌په‌ر: په‌رێ مه‌زن.
شاهراه: ریکا ره‌ئیس (الشارع، الرئیس).
شاه‌بلوط: به‌رووی مه‌زن، جوهره‌ به‌ریه‌که.
شاه‌به‌نده‌ر: مدیری مینایی، هاتیسه‌ عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (شابندر).
شاه‌بۆ: هاتیسه‌ عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (شبو) ی، عمبه‌ر و بیتاوی، مسک و بیتا وی، گیایه‌کی زۆر نازک و بیتن خۆشه.
شاهنامه: کتیب (ابی قاسم حسن) کوری عه‌لی بی تووسی فرده‌وسی یه، ئەو ژێ شیتست هه‌زار به‌یتن ب ۳۰ سالان ته‌مام کره‌ ژ سیری هه‌می ملوکیت که‌فنی ئیرانی دبیتت براستی حه‌قه‌ کو جی شانازیا ئیرانی بیت.
شاهنامه‌خوین: ئەو کهسه‌ کو لدیوانا شاهنامه‌ی دخونیت.
شاهنای: قامیشی مه‌زن.
شاهنگ: ملکی میش هنگشین (ملکه النحل).
شاهوار: هه‌ر تشته‌کی بنخ و گرانبه‌ها، وشه‌یی «وار» قی مه‌عنا ی بۆ دده‌ته‌ مه، ئانکو شای، هه‌ژی شای.
شایار: شالیار.
شایان: (۱) شایسته (مفید)؛ (۲) هه‌ژی، هیژا (جدیر).
شایانی: هه‌بوونا تشته‌کی کو تشته‌کید ی بۆ شه‌یت.
شایسته: سزاوار (مفید).
شایسته‌کار: کار قه‌نج (مۆهلات).
شایسته‌یی: شایانی.
شایسه: شایسته، هه‌ژی.
شایه‌تی: شه‌هاده.
شایه‌تی دان: شه‌هاده‌تدان، گه‌واهیدان.
شایه‌د: به‌لکی (رما).

شایگان: <د اصطلاحی علمی عروضی> ئیکه‌که ژ عه‌یب و له‌که‌یی قافیه‌ی. شایگانژی دوو جوهره‌یه: شایگانی په‌نی و شایگانی به‌لی (جلی): ۱- شایگانێ په‌نی ئەوه‌کو ئەلف و نونیتیت ده‌لاله‌تی سه‌ر مه‌سه‌ده‌ری دکهن، وه‌کی: زه‌مان و مه‌کان بینه‌ قافیه، یان «ی» و «ن» یت نسبه‌تی وه‌کی: زترین، سیمین، ئاته‌شین. له‌گه‌ل «ی» و «ن» یت ئەسل، وه‌کی: زه‌مین و که‌مین بینه‌ قافیه؛ ۲- شایگانی به‌لی ئەوه‌کو «ئەلف» و «ن» یت جه‌معی، وه‌کی: یاران، دۆستان، مۆرفان، له‌گه‌ل «ا» و «ن» ئەسلی، وه‌کی: جان، خان، ده‌هان بینه‌ قافیه. به‌لی د شیعرێ عه‌ره‌بیدا عه‌یب نینه و باس ژێ نه‌کرینه.

شایگان: <د اصطلاحی علمی عروضی> ئیکه‌که ژ عه‌یب و له‌که‌یی قافیه‌ی. شایگانژی دوو جوهره‌یه: شایگانی په‌نی و شایگانی به‌لی (جلی): ۱- شایگانێ په‌نی ئەوه‌کو ئەلف و نونیتیت ده‌لاله‌تی سه‌ر مه‌سه‌ده‌ری دکهن، وه‌کی: زه‌مان و مه‌کان بینه‌ قافیه، یان «ی» و «ن» یت نسبه‌تی وه‌کی: زترین، سیمین، ئاته‌شین. له‌گه‌ل «ی» و «ن» یت ئەسل، وه‌کی: زه‌مین و که‌مین بینه‌ قافیه؛ ۲- شایگانی به‌لی ئەوه‌کو «ئەلف» و «ن» یت جه‌معی، وه‌کی: یاران، دۆستان، مۆرفان، له‌گه‌ل «ا» و «ن» ئەسلی، وه‌کی: جان، خان، ده‌هان بینه‌ قافیه. به‌لی د شیعرێ عه‌ره‌بیدا عه‌یب نینه و باس ژێ نه‌کرینه.

- شایهر:** مه‌قامیژی داوه‌تان، شاعر (ع، ک).
- شایهن:** ته‌رازی.
- شایی:** داوه‌ت، خوشی، خه‌ناگیران.
- شایین:** شاهین.
- شایکه‌ر:** داوه‌تکه‌ر.
- شایلۆغان:** شایلۆخان.
- شایلۆخان:** هه‌له‌په‌رین و داوه‌ت و ده‌ژول و زورنا ژکه‌یفا دا.
- شه:** شانگ، دارکی سهران.
- شه‌باقه:** ده‌لاقه، کوله‌ک، په‌نجه‌ره.
- شه‌به‌ق:** (۱) رۆن‌هیا کناری رۆژه‌لاتی ئاسمانی ل‌سپیده دا؛ (۲) کونا مه‌زن ل‌دیواری، کوردکاری بوویه ژ شه‌فه‌قی عه‌ره‌بی.
- شه‌به‌ق تیپون:** کون تیپون (ع، ک).
- شه‌به‌ق تیکه‌فتن:** شه‌قبون (ع، ک).
- شه‌به‌قدان:** رۆن‌هیا لکناری ئاسمانی ل‌سپیدا دا، شه‌به‌قدان، شه‌فه‌قدان (ع - کوردکاری بوویه).
- شه‌به‌قی:** سپیده‌بی (ع، ک).
- شه‌بیخون:** بسه‌ر دوژمنی دادان د شه‌فتیدا.
- شه‌بکین:** ره‌قبته‌تی، ره‌قبته‌بون.
- شه‌بیک:** نه‌قیزه‌ لیدانا ده‌واری (مه‌ماز).
- شه‌به‌ک:** تیره‌یه‌کی کوردانه لزاراقتی هه‌زاران و شه‌بیته‌ ئافیستای تیتسه‌ دیتن و گه‌له‌ک زاراقتی هه‌ورامی نی‌زیکه، کوردیت که‌فتن.
- شه‌به‌کستان:** ناوچه‌یی کو شه‌به‌ک تیدا نی‌شته‌جینه.
- شه‌به‌کی:** زاراقتی شه‌به‌کی.
- شه‌بانکاره:** هۆزه‌کی کوردایه‌ کو ده‌یکا ئه‌رده‌شیری ژوانه، شاید و شه‌بی شه‌به‌کی ژ شه‌بانکاره‌ی هاتبیته‌ تراشین.
- شه‌ب په‌رست:** (خفاش).
- شه‌بۆ:** شه‌بۆ، شاه‌بۆ.
- شه‌ب:** ماده‌یه‌کی سپی‌یه ژ عه‌ردی د‌ه‌ردکه‌فتیت.
- شه‌بانگاه:** هه‌نگۆری، چاخنی شه‌فنافتیدا.
- شه‌بانگا:** شه‌بانگاه، شه‌به‌نگا، باه‌نگا، بانگا.
- شه‌بگه‌رد:** شه‌فگی، بریتیه ژ مرۆقی نه‌ترس، هه‌س هه‌س.
- شه‌بین:** وه‌کی شه‌بی، ره‌نگی شه‌قی.
- شه‌ب نم:** خونا.
- شه‌ب چراغ:** شه‌فچرا، چرای شه‌قی.
- شه‌بکار:** کار شه‌ف.
- شه‌بکاری:** شه‌ف کار کرن.
- شه‌بکۆر:** شه‌فکۆر، شه‌وکۆر.
- شه‌بکۆری:** شه‌فکۆری، شه‌وکۆری.
- شه‌برۆ:** شه‌ورۆ، دیم شه‌ف (اسراء).
- شه‌پله:** ئیشه‌کی پیسه‌ ده‌ست و پی مرۆشان هه‌شک و بی‌بزاڤ دکه‌ت.
- شه‌پ:** به‌ری ده‌ستی یه، لیدان به‌ری ده‌ستی یه.
- شه‌پ و شۆپ:** شه‌پاله.
- شه‌پاله:** لیدانا جانده‌ره‌کی به‌ری ده‌ستی.
- شه‌پازله:** لیدانا روومه‌تی ئیکتی به‌ری ده‌ستی.
- شه‌پال:** جوان.
- شه‌پاله:** شه‌پاله.
- شه‌په‌وی:** چه‌په‌وی (یساری).
- شه‌په‌زیو:** مرۆقی شه‌په‌زیو، شه‌پ و شۆر بوی.
- شه‌په‌زیو:** مرۆقی شه‌پ و شۆر.
- شه‌په‌زه:** شیرزه، ئالۆز.
- شه‌په‌پان:** شه‌پلی شۆیان.
- شه‌پلی شۆیان:** تۆیان، تۆیان.
- شه‌پک:** هه‌فالی شه‌لی. و شه‌یی شه‌پکی گه‌له‌ک که‌فته، له‌هه‌له‌وییدا (شپک) هاتیه و (شپیک) ژ هاتیه (ته‌ماشای به‌حسی سه‌ده‌پوی بی لسه‌رحا پورداودی لسه‌ر خورده‌ ئافیستای، لاپه‌ری ۶۰ بکه‌ن).
- شه‌پلاخ:** شه‌پازله.
- شه‌پلاخه:** شه‌پلاخ.
- شه‌پلی شه‌پان:** شه‌په‌پان.
- شه‌پۆر:** شینی کرنا به‌کۆمه‌لی، شیه‌نی تیکرای بی به‌کۆمه‌ل.
- شه‌پۆکان:** په‌شۆکان، شپون، ئالۆبون.
- شه‌پۆکیان:** شری، ئالۆزی.
- شه‌پۆل:** قونگره‌دانا ئاقتی، پیلدانا ئاقتی (موج).
- شه‌پۆلدان:** قونگره‌کرنا ئاقتی (تموج).
- شه‌په‌ر:** په‌ر و بالی په‌له‌وه‌پان (ته‌یران).
- شه‌په:** که‌قتی بی به‌فری.
- شه‌په‌زله:** شه‌پازله.
- شه‌په‌شه‌پ:** ده‌نگی داودامانیت شوورکه‌ت و ته‌په‌وی، لرتشه‌چۆنی.

شهره کیش: ئه و کسه که شه خره دکه ته سهر پشته ده وار ان و دبه ته خهرمانان.

شهره کیش: گۆری مرفقی ئایینی یه (ع، ک).

شهره کسان: تیکچوژنا دهست و پی گیانداره کی ژبه نه ساخی یه کی گرانته.

شهره کساو: گیانداره که کو نه ندامیت وی خوار بوین.

شهره کسین: بنیره شهره کسان.

شهره کسینو: بنیره شهره کساو.

شهره کخف: بان سواخان به گیتج یان بهه پری.

شهره کل: چه م، نوغوردی بهه و سه ننگه بهه.

شهره کلان: قهره مداری، له قه ندراری.

شهره کم: هه لدرینا عهردی به بجوت و کیتلانی، لئاقیستایدا «شهره کم» به عنا شه قکرنا عهردی تیت و لفاسیدا ژی هه ر ئه و مه عنا یه. وشه یی کوردی کو دبیتن: عهرد شه قکر ژ شهره کم کرنی هاتیه و بدریژیا رۆژگاران هۆلی هاتیه، لات کیشانا جۆتیارای.

شهره کب: چکرنا نفیساندن (شطب).

شهره کخار: مل باریک، ستوزراف.

شهره کده: مشک یی سه رگرتدانی.

شهره کدانه: توفقی قینه بی، توفقی گونیک کی (بزر القنب) عهره بکاری بوویه بۆ (شهدانج).

شهره ک (۱): بایه کی نه ساز و گهرم و نه هه مواره لدار و گیای ددهت و هسک دکهت و مرفقان نه ساخ دکهت (سموم)؛ (۲) ناقی ئیله کی کوردانه ژی.

شهره ک: قه خارنه که ژ میویش و تری چیدکه ن مرفقی مه ست دکهت (ع).

شهره کبخانه: مه یخانه (ع، ک).

شهره کخۆر: عهره ق قه خۆر، مه یخۆر (ع، ک).

شهره کبردگ: شهره بردو (هه واگهستی: رۆژگهستی).

شهره کبردو: ئه و کسه که بای شهرای (سمومی) لیدابیت و نه ساخ کهت.

شهره کبرده: شهره بردو، شهره لیدای.

شهره کبای: رهنه که که وه کی رهنه گی شهره بای بیت، تیره یه کی عهره بیت کۆچهره.

شهره کبدر او: شهره لیدای، سه موم لیدای.

شهره ک: شهره بای، مه ی، عهره ق.

شهره ک لوه: شه فحده.

شهره ک لکه: شه پ.

شهره ک پان: شان هه ر دوو وشه یان دبیتنه بچوکان دا دهست قوتانی بکه ن.

شهره ک پیل: شه پره، ئالوزیوی.

شهره ک پیلین: شه پره بی، ئالوزی، ئالوزبون.

شهره ک پلاندن: ئالوز کرن.

شهره ک پیل: شه پیلک، شه بی پشت پیل (مشط الکتف): «شه پکی به ره به بکان یان شه پکی به ره پکان» «په ند».

شهره ک: ئافا مه زن، رووباری مه زن، تشتی به رخوار و که ج (ع).

شهره ک تاو: ئافا، ئافا کو تاقینه بن زکی ده وارای گر.

شهره ک تات: ده له سه (تدلیس): «ئه ف چ ته قلید و شه تاتن، چ به تاتن تو دکی - سه ری فیرو ده ژینی بدوسه د ئاه و که سه ر» «جزیری».

شهره ک تره نج: ژ شه ش رهنه گیشه عهره بکاری بوویه جۆره یاری یه کی مه علومه ئه سلای وی ئیرانی ئان هندیه له و دبیتن: شه ش رهنه ک چکو ناقی شه ش جوره که قرانه: ۱- شاه (ملک)، ۲- فرزانه، فه رزین (حکیم، عاقل)، ۳- فیل، پیل، ۴- هه سپ، ماهین (فرس)، ۵- رخ (قلعه)، ۶- سه ربا، په یاده (بیادق، جندی).

شهره ک ته ک: پیچان و شداندنا توند.

شهره ک تلوک: پشلوک، پشیلک، چه لتووک.

شهره ک تهل: شتل، نه مام.

شهره ک تل جاپ: جی پر شتل، جی شتل زور، مشتله.

شهره ک تلگه: جی شتلان، شتلگاه.

شهره ک ته و په ت: پارچه پارچه.

شهره ک ته و کوت: بریتیه ژ دهر ب وه شاندا بۆ هه رچی بیت.

شهره ک ته ره: شاته ره، شاهی، ره شاد.

شهره ک ته خت: گیانداره کی کو هه ر دوو ده ست لئ به تال بوی.

شهره ک ته ختو: ته مبله، هنده دبیتن: شه حتو.

شهره ک ته خته: سه هۆل، قهره و (جمد).

شهره ک ته خل: پیوش، ئاشقال (زیاله).

شهره ک ته خره: ئامرازای قرش کیشانی یه، هنده ک بغه له تی دبیتن شه غره (ئارامیه).

شهره ک ته باین: ئه و کسه که قورشی دکه ته سهر شه خره ی و گرتددهت و ره وانی بیدهران دکهت.

- شهریه:** گۆزک (ع).
- شهریک:** بنیره شهریه (ع، ک).
- شهریه ت:** شیلیبا تشتی شری (ع).
- شهریه تچی:** ئەو کەسه کو شهریه تی درست دکەت (ع، ک).
- شهریه زه:** زاراقە که ژ شەبرزه ی.
- شهرانی:** شهر فرۆش (ع، ک).
- شهر فرۆش:** شهرۆکی، مەردوم، نازار (ع، ک).
- شهره لکەر:** فتنه تراش (مفتن) (ع، ک؟).
- شهر فرۆشتن:** شهر فرۆتن، شهر تراشین، مەردوم نازاری (ع، ک).
- شهره توپ:** توپانی، یاری یه که بتویان لیک ددهن (ع، ک).
- شهره توپۆل:** یاری یه که کو متلیت به فری لیک ددهن (ع، ک).
- شهره جیتیو:** شهره دههف، شهره جقین (ع، ک).
- شهره دهنوک:** شهره نکلاتی: «بووکه خەسوو شهره دهنوک دکەن» (ع، ک).
- شهره دهنوک:** بنیره شهره دهنوک (ع، ک).
- شهره شوق:** شهره قۆج، قۆجانی (ع، ک).
- شهر و شوق:** ئالۆزی، که شمه کهش (ع، ک).
- شهره قۆج:** شهر کرنا دو حیوانان به قۆج و کەلله ی (ع، ک).
- شهره قۆجه قانی:** شهره بهرده قانی (ع، ک).
- شهره که رهک:** شهر کرنا بچوکیت دووره ندهکان (ع، ک).
- شهره نگیز:** شهره لکەر، شهر فرۆش (ع، ک).
- شهره هۆملکتی:** شهر و ههرا و هوریا (ع، ک).
- شهرم:** فهیت.
- شهرمسار:** شهرمزار، فهیتبویی. شهرمسار کوردتره ژ شهرمی.
- شهرمساری:** فهیتی.
- شهرم شکان:** شهرم شکیان.
- شهرم کردن:** شهرم کرن، فهیت کرن.
- شهرمگا:** شهرمه گه، بریتیه ژ پاش و پیتشا مرۆقان (عوره).
- شهرمه گه:** جهی شهرمی.
- شهرمن:** مرۆقی شهرمین، ناقی گونده کیه لکوردستانا عیراقتی (ناکری).
- شهرمنده:** شهرمنده، شهرمن، شهرمزار.
- شهرمنه:** شهرمن.
- شهرمنی:** (۱) شهرم کردن؛ (۲) نهوعه هژیره که.
- شهرمۆک:** مرۆقی بشهرم
- شهرم:** شهرم: شهرم.
- شهرمه زار:** شهرمه سار.
- شهرمه ساری:** شهرمه زاری.
- شهرم شکانن:** خوژر شهرم کرن و بسته کرن، شهرم شکاندن.
- شهرمیتوون:** شهرمۆک.
- شهروال پیس:** دامهن پیس.
- شهرماوه:** شهرم پهیدا کهر «شهرم + ئاوهر».
- شهرمگین:** شهرمناک، شهرمزار.
- شهرمناک:** شهرمنده، شهرمگین دوو وشه نه به لی لثاقتیستایین ههردو یه که مهبهست ددهن نانکو شهرم. د کوردیا جوزوی ئەول مهعنا شهرمی هه لگرتیه و جوزوی دوی «گین» وه سفی ئستمراری یه.
- شهرمنده گی:** شهرمزاری، شهرمگینی.
- شهرزه:** هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (شرس) ی نهحه جمتی.
- شهره گه:** (۱) جی شهرمی، مهیدانی قادی، هه ره تی تشتی (ع، ک؛ ۲) ئۆرتی هه ره تشته کی، هه ره ت (اوج).
- شهروال:** دهمه رقیان، ده ریج، عه ره بکاری بوویه بۆ (شلوال).
- شهس:** زاراقه که شهست (۶۰).
- شهست:** شیتست (۶۰).
- شهست کردن:** بارانا زۆر بناف دهست پیکرن.
- شهستیه:** گوله که وه کی گول جوژی یه.
- شهست تیر:** چه که که شیتست فیشه کان دخۆت.
- شهسته:** هه یقا نیسانی یه کو ۳۰ رۆژن.
- شهش:** ژماره یه که لمابه ینا پینج و ههفت دابه.
- شهش ناگر:** شهش تیر.
- شهش تیر:** ده بانجه یه که شهش گولله ی دخۆت.
- شهش خان:** شهش خانه.
- شهش خانه:** ئەو تهنه نگه کوژ ناقدان شهش خانه لینه بن.
- شهش تیک:** شهش ئیک.
- شهش ئیک:** ئیک ژ شهشان (سدس).
- شهش بهندی:** دیله وار، خودان چهپ و چوپر، وشه یه کی ئەهریه نیه: «شهش ته قهل و مانگه شهو؟» "په ند".
- شهش گوشه:** شهش پالوو.
- شهش پالوو:** شهش سووچ.
- شهش ده ره:** جهاتیت شه شهمین: راست، چهپ، پشت، پیش، سه ر، بن.

شەف گیت: ب دو مەبەستان ھاتیە: ۱- ئەو ئاشە کو ھەر
بشەفی کار دکەت، ۲- بریتییە ژ مروۆفی دلیر و نەترس،
گۆرانى بیژی فەرموویە: «کچکى ئەز مپەرەک چیمە - ئەز
شەوگیتى شەویمە».

شەقشەقۆک: شەقشەقینک، شەقشەرەست.

شەقشەقینک: بنپەرە شەقشەرەست.

شەقشەرەست: بنپەرە شەقشەقۆک.

شەقکۆر: شەوگۆتەر، ئەو کەسە ژبەر زەعیفی چاقتى خۆبشەقین
نابینیت.

شەقنم: شەونم، شەب نم، قەرەو، خوناڤ، سەھۆل.

شەقە: شەو، خەنیم.

شەقی: (۱) زادی کوماييە سپیدى؛ (۲) شەواژۆ، چەراندنا پەزى
بشەقین، رى چۆنا بشەقین، شەقین.

شەقین: (۱) چەراندنا پەزى بشەقین؛ (۲) وەكى شەقین، رەش
وەكى شەقین، خوار و خەلە کدار وەكى ماری رەش. "جزیری"
فەرموویە: «شاهی جەقین خەمزی رەقین - ماری شەقین
ئیساند ئەقین / دەرد و بەلا وین چۆهەلا - عومرەک مەلا
مەخمور بوو».

شەق: (۱) لیدان، لیدانا گۆی بکاشۆ، بەلج شەک کوردترە؛
"جزیری" فەرموویە: «میثلی گۆی بی سەر و پا بوومە بەر
زەرب و شەکان - لەو ب چەوگانا جەفایا خە ژ دل ھوور
کرین»؛ (۲) ناقتى وی دەنکیە کو تشتە لتشتەکی بەدن
بکەت؛ (۳) تەرەک، نەکوردیە (ک، ع)؛ (۴) چەوتەکا
میتوی، کوبشەکرنا میتوی.

شەقەمشار: دو واژەنە: «شەقە» کوردیە، «مشار، منشار»
عەرەبیە نانکۆ مشارى دودەستە.

شەقام: خیابان.

شەقاو: پیگاڤ.

شەقار: کەلشت (ع، ک).

شەقار شەقار: تیک تیک (ع، ک).

شەقەزەلە: ئەو دەنگە کو ژ لیدانا بەرى دەستی تیت، وەكى
لکەسەک بەدن. زلە ژ سیلییە فارسىقە ھاتیە، لیدانا
بەرى دەستیە.

شەقال: شەکال، (شەکال کوردیترە).

شەقان: شەقین.

شەقانشەق: سەرانسەر.

شەش بەک: شەشیک.

شەشدانک: عەردى کو لمابەینا ھەڤشکان نەبووی، سەرپاک.

شەش و بیتش: بریتییە ژ دوو دلیی (متردد) (ت.ک).

شەش تووک: شەش بیست، شەش، پۆست.

شەش لوو: شەش لو، کاغەزەکە ژ کاغەزیت یاری و قوماری،
شەش توک.

شەشەکان: شەشەلان.

شەشک: شەشەلان، میتەر.

شەشەلان: شەش روژیت مانگى شوالی یە کو پاشی جەژنا
رەمەزانى کوچەکا خەلک دوان شەش روژان بروژی بىن.

شەش لا: شەش دەر، شەش سووچ.

شەش کلک: شەشە.

شەشە: شەشۆ.

شەشۆ: مروقی بشەش تبالا.

شەعموز: شەمبۆز، ژ چەمووشى ھاتیە عەرەبکارى کرن بو
(شموس) ی.

شەعن: بزنا بەلەک.

شەغره: شەخرە.

شەغره کیش: شەخرەکیش (ئارامى، کوردی).

شەفت: قیچ، خوار، چەفت، کەچ، نامرازەکی ترمیلتی بە.

شەفتالوو: خۆخ.

شەفادی: شەفتەر، پیرى شەو.

شەفتى: شەفت، خوار، قیچ.

شەفەلە: شەفەللاج، جورە دارەکە بەرى ددەت بکیرئیشا
(سکری) تیت (ع).

شەفەللاج: شەفەلە.

شەفتووور: کەچ و خوار.

شەف: شەو: «ئەگەر شەف رەش بوو، تورەشتر بە» "پەند".

شەفخشک: شەغخشت.

شەفخشت: نەوعە ترۆزى یەکی ئاقتى بە ھەتا گەزەکیژى دریژ
دیبت.

شەفخوونى: شەببىخون، ھیرش برن سەر دوژمنى، تولە ستاندىن.

شەقەر: کەسەکە کو بشەقین ژ دەرڤە بیت.

شەقۆنک: جەژنەکی ئیزدی یانە ھەتا سپیدی نانقن و تاوعەتی
دکەن، ئەسلجى وی «شەوئۆرە» یە.

شەف چەرىن: شەقین، گەریانى شەقین.

شه قاشهق: شه قاشهق.

شه قار: پيگاف، پيگاف، شه قام.

شه قار شهق: شه قاشه قين.

شه قبرن: شهق بردن، تيك بون، دهره زيرن (ع، ك).

شهق تيه لدان: هلدان لتشته كي به شهق.

شه قاشه قان: شه قاشه ق.

شه قاشه قه: خشخشو ك.

شه ققه: دهنگه كه لماهه پينا ته په و ته ققه پيدا تيته گوهى مروقى.

شهق كرن: شت و په ل كرن (ع، ك).

شه قل: (۱) ده په داره ك هنده ك نقيسين يان نه خش تيكولا يينه بيده ران پي نيشان دكهن دا كهس نه شيت بدزيت؛ (۲) نيشان، دروشم. "مهوله وي" دبئثيت: «دويم نالچه كهى داخ دلهى پرهوون - شه قش هانه روى گهر داراي دهره وون؛ "جزيرى" فهرموويه: «نهو بووقه له م، نهو بوو عه قل - لهو پي حه ديسي دانه قل / دهر ياي علك نهو بوو شه قل - ته فسيلي علمي جومله دا». «شه قل» واژه يه كي كوردى بي ره سه نداره و عهره بكارى بوويه (ئاراميه).

شه قل شكانندن: برتبه ژ شهرم ئينا ئيكي و سه خه برنا وي. ناقمره قان دبئزن: «جانگو مروقه كي شه قل شكينه».

شه قل كرن: شه قل كردن، نه خش كرنا بيده رى بشه قل.

شه قله: شه قل، نهو دارن كو كار بته ي پي داره راندكهن.

شه قويهق: تشتيكو لهت لهت و پارچه و پرت بوى.

شهق و شى: تشتيكو شى و لهقبويى.

شهق و شوق: شى و وپ.

شهق و شوق: په رسيق، ههرمى بي كيشى، كوزوسك.

شه ققه: شه قاشهق، شه قل پي شه قه.

شه قه هوز: شه قينا ب هه قرايى.

شه قه به ند: ره خت فيشه كانه نهو ويكو دهر دهوران دادنين.

شه قه كرن: يارى كرن، پرتكرنا تشتى.

شه قكيش: كه سه كه كو ههر داران شهق بكهت و بكيشيت.

شه قه مشار: مشارنى دوو دهسته كيه كو داريت مه زن پي فلق دكهن.

شه قه ميتو: چه وته كي ميوى، كويشه گره.

شه قين: كاشووانى.

شه قيه له: پارچه، چه رمه كه ژنك تيه خنه سه رلايه كي رانى خو سه ر جلكاهه دانه شى سه ر بادهن و جلكيت وان نه دريت.

شه قله قرون: ناغله ويك، وشه يه كي نه هريمه نيه و نه توردي يه.

شه قله فسانى: هيلكه ررون، وشه يه كي نه هريمه نيه، چه قله فسانى.

شه ك: (۱) به رختى دوو ساله يه؛ (۲) ليدان، شهق.

شه كار: ميگر.

شه كال: پيلاقي كه رچه ك، روفى.

شه كان: هژيان، ته كان.

شه كانندن: هژانندن، لقانندن، ئينان و بردن، هژانندا تشتى بباي.

شه كاننده وه: راوه شانندن.

شه كانن: شه كانندن.

شه كانه وه: له رزانده قه يي تشتى.

شه كر: تشسته كي سپى و شيرينه ژ له قه نى يان ژ چه ونده رى درست دكهن.

شه كراو: شه ربه تا شه كرى.

شه كراو قه خارن: قه خارنا شه ربه تا شه كرى.

شه كر په نير: جوړه شه كره كه وه كي هه قير پان دكهن، كاكله گوز و باهيفان دكهن سه ر (لوزينه).

شه كر خه نده: كه نينا گر نئين.

شه كر خه نه: شه كر خه نده: «ئيرؤ شه كر خه ندى برين - ده ستنى سپى زه ندى برين / ديسا بگو قه ندى برين - دهر دى مه لى دهر مانه ره قس» "جزيرى".

شه كهت: ماندى (تعبان)، "مه حوى" فهرموويه: «دل شكه ستنى تير كيم؟ چاوى بزاني مه گه».

شه كردان: ئامانه كي جوانه شه كرى تيدكهن.

شه كر شكين: ته فشى يه كه شه كرى بيده شكين.

شه كر له مه: خوارنه كه ل شه كر و گوز و ئارى چيدكهن (ك، ع).

شه كر ه پياو: شه كر زه لام.

شه كر زه لام: مروقى خو ش خو، زمان شرين.

شه كر ه زن: ژنا نه خلاق تازه و شرين زمان.

شه كر خه نده: شه كر خه نده.

شه كشه كان: هژيانا تشسته كي به ر سبتگى باى.

شه كه مر: نهو كاقره كه كو ئاقس بوى.

شه كه: ديله به رازى يه كساله.

شه كهت: وه ستاي، ماندى.

شه كه تى: ماندياتي، وه ستان.

شه كه ره باوى: شه كر باهيف، باهيفى شرين (شه كر باوى كورديتره).

شه قاشهق: شه قاشهق.

شه قار: پيگاف، پيگاف، شه قام.

شه قار شهق: شه قاشه قين.

شه قبرن: شهق بردن، تيك بون، دهره زيرن (ع، ك).

شهق تيه لدان: هلدان لتشته كي به شهق.

شه قاشه قان: شه قاشه ق.

شه قاشه قه: خشخشو ك.

شه ققه: دهنگه كه لماهه پينا ته په و ته ققه پيدا تيته گوهى مروقى.

شهق كرن: شت و په ل كرن (ع، ك).

شه قل: (۱) ده په داره ك هنده ك نقيسين يان نه خش تيكولا يينه بيده ران پي نيشان دكهن دا كهس نه شيت بدزيت؛ (۲) نيشان، دروشم. "مهوله وي" دبئثيت: «دويم نالچه كهى داخ دلهى پرهوون - شه قش هانه روى گهر داراي دهره وون؛ "جزيرى" فهرموويه: «نهو بووقه له م، نهو بوو عه قل - لهو پي حه ديسي دانه قل / دهر ياي علك نهو بوو شه قل - ته فسيلي علمي جومله دا». «شه قل» واژه يه كي كوردى بي ره سه نداره و عهره بكارى بوويه (ئاراميه).

شه قل شكانندن: برتبه ژ شهرم ئينا ئيكي و سه خه برنا وي. ناقمره قان دبئزن: «جانگو مروقه كي شه قل شكينه».

شه قل كرن: شه قل كردن، نه خش كرنا بيده رى بشه قل.

شه قله: شه قل، نهو دارن كو كار بته ي پي داره راندكهن.

شه قويهق: تشتيكو لهت لهت و پارچه و پرت بوى.

شهق و شى: تشتيكو شى و لهقبويى.

شهق و شوق: شى و وپ.

شهق و شوق: په رسيق، ههرمى بي كيشى، كوزوسك.

شه ققه: شه قاشهق، شه قل پي شه قه.

شه قه هوز: شه قينا ب هه قرايى.

شه قه به ند: ره خت فيشه كانه نهو ويكو دهر دهوران دادنين.

شه قه كرن: يارى كرن، پرتكرنا تشتى.

شه قكيش: كه سه كه كو ههر داران شهق بكهت و بكيشيت.

شه قه مشار: مشارنى دوو دهسته كيه كو داريت مه زن پي فلق دكهن.

شه قه ميتو: چه وته كي ميوى، كويشه گره.

شه قين: كاشووانى.

شه قيه له: پارچه، چه رمه كه ژنك تيه خنه سه رلايه كي رانى خو سه ر جلكاهه دانه شى سه ر بادهن و جلكيت وان نه دريت.

شەلەم شیتوین: دارەکی سەرپانە شیلمی کەلاندی پێ تیکفە ددەن.

شەللاق: بەعنا جلدە درستترە ژ ماناییت دی.

شەلتەفان: پزەشک یار (مضمدا).

شەلمەین: گراری کوز شیلەم و ساقاری درست دکەن.

شەلوال: شەلوار.

شەلوار: ئەو لباسە کۆوەکی دەپێت یی دکەنە پێ خۆ، ئەف واژدیه ژ دو کەرتان پیکهاتیە: «شەل + وار». پاشکۆیه کە مەعنا شەبھی، خاوندی، لائق دگەهینیت تانکۆ وەک شەلی، خودان شەل، شەلەکی لائق.

شەل: ئەو ژێ هەر شەلوارەکی کوردیه. هەندەک دبیتژ: «شەروال، شەروار» بەلێ خەلەتە.

شەل و شەپک: پەشمە و بەرگوز، رانک و چۆغەل.

شەلیک: بەرفرکەکی فرۆتەیه وەکی شیرپالیتی دادنیتنە سەر دەقی ئامانیکو شیری دەوشنە تیدا داچ تشت نەچیتە ناڤ شیری.

شەلال: فر، کیم توڤ، کیتلیت دورباری، دو ریا ریک و کیتلیت وی ژتیک دورور بن.

شەلتە برینان: پنیکا برینا (رقعە الضماد، ضماد).

شەلاندن: روتفە کرن.

شەلتروک: پشلویک.

شەلیت: وەرپە کە ژ وەرپسی عەدەتی زرافتەرە. رەنگە کوردکاری بوبیت ژ (شریط) ی عەرەبی (ع،ک).

شەمار: زیفریقه، هەزارپێ.

شەمال پا: دەواری خۆش روژه، رەهوان.

شەمال: شەمالک، موم.

شەمالک: بایی شەمالی، شەمالا گچکە (مشعل).

شەمشاد: کنیر، شمشاد.

شەمال: بایە کە ژ دەستی قبیلتی تیت.

شەمدان: شەمدان (ع،ک): «دلم بەرپێ لە کەزیانت - رەها نابم لە چاوانت / لە پەنجە ی نازک و جوانت - گرم گرت بومه شەمدانت» «هەژار».

شەماق: شەقەزلله.

شەمالی: شەمساله.

شەماموک: شەماموکە (ع،ک).

شەمامۆکە: شەمامە (ع،ک).

شەکرە بادام: شەکرە باهیڤ، شەکرە باوی.

شەکرەخەن: شەکرەخەنە، شەکرەخەندە.

شەکرەگریان: کەنی گری، گرینا کەیف خۆشی پێ.

شەکرۆکە: ئەو ژنە کۆخو جوان بکەت ناڤ زەلامان سەمای بکەت.

شەکشەک: ئەو پیتلاف یان جلکی دریاپە کۆ لەگەل بریتفەچۆنی تەکەتەک ژنی بیت.

شەکەمێ: ئەو شەکەمی یە کۆ داخلی سالا دووی بیت.

شەکەمینگە: شەکەمی.

شەکەتیر: شەکە تیرۆ دو سالی یە.

شەکی کال: ئەو شەکە می بەیە کۆ هیتتا نەزاییت.

شەگە: (مرحبا)، ئەسلی وی «شاد + گە» یە تانکۆ شادی پێ.

شەگەل: کەری یە کە کۆ هەمی شەکە تیر بن.

شەل: (۱) شەلە، گیاندارێ کۆ بلەنگیت، عەرەبکاری بوو بۆ ئەش؛ (۲) تاخرار، ئەو زەفی پێ نیزیکی جۆکی بیت کۆ ئافی بدیلینیتە تیدا، رانک.

شەلتە: سرا پاییزی، شەلتە ی کۆ کاری پیدکیشن (نارامیە).

شەلاخ: شەلاق، قامچی (جلدە).

شەلاخکاری: شەق لئیکیدن، دارکاری کرن، شەلاق لیدان.

شەلاق: هەلمەت، پرکیشی، شەلاخ (جلدە).

شەلالە: دورمانیکو دبیتژ شەلال، دورباری فرکیتل (ع).

شەلاندن: رووتفە کرنا ئیکێ ژلای ریکرانی.

شەلتاخ: شلتاخ، گیتچەل و تیکفەدان، هەم دبیتژنە مرۆفی فتنە تراش (ت).

شەلتاخ: شلتاخ، گیتچەلی، ئاژاوە تراش.

شەلتاخ کرن: شلتاخ کرن و تیکفەدان کرن، فتنە تراشین.

شەلخە: شلخە میتش، پورەهنگ (نارامیە).

شەلغە: شەلغە، ناڤی گوندەکی کوردانە لپارتزگەهی هەولیتیری یە.

شەلمە: زیوانی ناڤ دەخلان.

شەل و پەت: تشتی لەت و پەت، کەل و پارچە.

شەل و شیت: مرۆفی شپ و عەقل سڤک و شیتۆکە و ناھەموار.

شەلەولو: پرپیتژ، هەلەباس.

شەلووف: دیکلی هیژ بانگ نەدای.

شەلین: لەنگین.

شەلەکە: کەلەبەرەکە کۆ لچۆکا ئافی پەیدا دبیت.

شەلەم: شیلەم.

شهمامه: تشته‌کی رهن‌گاوره‌نگ و خری و خالخاله و بیتن خو‌شه وه‌کی گۆندۆرئ یه به‌لئ گه‌له‌ک کچکه‌له‌یه .

شهمبلیک: قومام .

شهمبۆز: ده‌وارئ پیتن هاقبێژ، چه‌مووش، سه‌رکیش .

شهمه‌ک: چل می‌ره، چلمرده .

شهماله‌ی نوور: ئەستیرۆک، گۆله‌ستیره، ستیرستیرۆک .

"مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «چون شه‌ماله‌ی نوور گرگرا‌مه - په‌ی پاس ماران زه‌نگ زرا‌مه» .

شهماله: شه‌مانه، روونیشتنا ژنئ یه لسه‌فیت شه‌مبیاندا لسه‌ر سئ ریانه‌کی دا و له‌گه‌ل نییه‌ت هاقبیتنه‌ دلیدا (ئانکو نییه‌ته‌کی د‌لئ خو‌ دا دگریت). ئەفجا ئەگه‌ر ژریواره‌کی کو لوئ ریکئ هات و چۆن دکه‌ن ئاخفتنه‌کی خو‌ش گولیبو ئەفه‌ دیکه‌ته‌ نوقلانه‌ی چیبوو و ناوئ تشتیکو‌وی د‌لئ خو‌ دا گرتی و ئەگه‌ر گۆتته‌ک ناخۆش ژ ریبواران بیست ئەفه‌ دیکه‌ته‌ نوقلانه‌ بۆ بیکنه‌هاتنا وی کاری .

شهماره: راهژبان، راخشیان (زحف) .

شهمتان‌دن: ده‌قژئ به‌ردان، هیلان، واز ژئ ئینان (صرف النظر) .

شهمزین: لوله‌ خوارنا پرچی، قورمچین، بچرچ چۆن .

شهمتی: شمتری، بریتیه‌ ژ کۆری، (وشه‌یه‌کی ئەه‌ریمه‌نیه) .

شهمتین: شه‌متان‌دن .

شهمن: بیاوی ئایینی لکیش زه‌رده‌شتیان .

شهمبه: شه‌مبوو، شه‌مبی . شه‌مبی ژ شه‌مه‌دی ئاقیستایی هاتیه و هاتیه‌ عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (سبت) و لکو‌ردیدا ته‌نئ «د» ژئ هاتیه‌ فه‌دان .

شهمشه‌مکۆز: شه‌مه‌له (خفاش) .

شهمه‌له: شه‌مه‌له کۆزه .

شهمه‌له کۆزه: شه‌مه‌له کۆیره .

شهمه‌له کۆیره: بنی‌ره شه‌مشه‌مه کۆر .

شهمه‌له: شه‌ملک .

شهمه‌له: جل نقیژ .

شهمه‌له‌لوله: دکه‌نه‌ ده‌رمان بو نه‌خوشیا مفایئ ژئ وه‌ردگرن، شه‌مه‌لیله، جو‌ره که‌سکاتی‌یه‌کن خواره‌مه‌نی‌یه .

شهمه‌له‌لیله: بنی‌ره شه‌مه‌له لوله .

شهمه‌له‌لیک: » » .

شهمبلیک: » » .

شهم: تاری (ظلیل) .

شهمتین: هه‌خلیسکیان .

شهمچک: دیله‌وار، فیلباز .

شهمزای: قورمچیا .

شهمه‌تلکینه: شانه‌ هه‌نگفینئ شلخه‌ی بی نازک و پاک و سپی .

شهمه‌نیخه: ده‌ست و په‌نجه‌ شه‌فراند، ئانکو چه‌نگ کرنه‌ ناخ چه‌نگیت ئیکو دوو ناقتجا دو که‌سان .

شهمران‌دن: هیلان، ده‌سژئ هه‌لگرتن، ده‌ست ل کاری هیلان: «سافی شه‌مراند شه‌خار دوردی - مانه‌ندی ده‌ری لسانی کوردی» "خانی" .

شهن: شه‌نه، مله‌یب (مذرات) . داره‌کی درێژه و پینج ددانه‌ی هه‌یه‌ بۆ کارئ خه‌رمان و دانه‌بای ره‌خیسسی، هووره قرشوقه‌واله‌که‌ کو دکه‌نه‌ ته‌نورئ ده‌می‌کو پیچه‌ک سارقه‌دبیت دا ته‌نور بشاریته‌فه .

شهن‌کردن: شه‌نه‌با کردن، دانه‌بایئ بی‌ده‌ری ژ قرشینی که‌فتی بۆ رووسکرنا ده‌خلی بشه‌نه‌ی .

شهن‌گ: جوان، نه‌رم، شل و مل، شوخ، ژ وشه‌یئ «قه‌شه‌نگ» ی هاتیه‌ داتراشین .

شهن‌گله: دوو‌گوز یان دوو‌بایه‌ی یان دو ماری کو جۆتک بن و پیکه‌فه‌نووسیا ی بن دبیتنئ: جۆتک .

شهن‌گله به‌ره‌که‌ت: شه‌نگله‌به‌ره (ک، ع) .

شهن‌گول: شه‌نگله، شه‌نگ .

شهن‌گه: شه‌نگ .

شهن‌گه‌به‌ره: شه‌نگه‌ به‌ره‌که‌ت (ک، ع) .

شهن‌گه‌سووره: ستینگ .

شهن و که‌و کردن: جه‌ختی کرن، مجدی کرن .

شهنه: شه‌ن (مله‌یب، مذرات) .

شهن‌بۆز: شه‌مووس، شه‌مبۆز، سه‌رکیش، وشه‌یئ شه‌مبۆزی بۆ ده‌وارئ پینها‌قیژ، مه‌جاز بکار هاتیه، چکو کورد شه‌مبۆزی مه‌عنا ده‌وارئ پینها‌قیژ بکار دبه‌ن به‌لئ مه‌عنا‌یه‌کی مه‌جازی یه، ئە‌مه‌ معنایئ حه‌قیقی سه‌رکیش به‌لئ مه‌عنا حه‌قیقی و مه‌جازی ژیک نه‌دوورن .

شهنه‌وا: شه‌نه‌با، «و» و «ب» د کوردیدا پینک تینه‌ گوراتن .

شهن‌ناخ: تاییت دارئ بری .

شهن‌گ ل خودان: بسه‌ر خو‌فه‌هاتن ژ نه‌ساخی یئ، ته‌کان دان .

شهن‌گه‌بی: بی شه‌نگ، داره‌کا جوان و شل و مل .

- شهندي شووړ:** شه پرزه.
- شهواره:** (۱) لېسره بهرزه يې، لې تېکچون؛ (۲) گرتنا ته يران لتاريا شهقي بفانو سي يان چرای.
- شهو:** شهف، بهرامبهري روژي، ژ روژ تا فا بوون تا روژهلالات.
- شهووک:** بهرکه دادنينه بن سهرئ مندالی تازه هاتيه دونيايي تيدگن کو شهوه (ام الصبيان) نه وپريت نيزيکی وی مندالی و دهیکا وی بيت نه گهر نهو بهر نک وان ههبيت يان لېن سهرئ وان بيت.
- شهووار:** شهوگار.
- شهوواره بون:** لېسره بهرزه بونا گيانداري، شهف لې تېکچون، سهر لیتیتیکچونا کيانداري لېسره نيزيک کرنا روڼاهي يې و چاره کيدی که تنه ناڅ تاري ياتی يې.
- شهووار گرتن:** شهوواره بون.
- شهوواژو:** شهفين کرنا پهزی.
- شهووشينک:** شفشينک، داره که بهرکه وهکی باهيقي ددهت نه گهر خوښ بکن تيته خوارن.
- شهووال:** شهروال.
- شهووال بين:** بهندوخين، دوخين.
- شهوواندر:** شهوواندر، (چهوهندره کوردپتره).
- شهوويو:** گيايه که بهلگيت وي وهکی بهلکتي بينه گولهکی زور بينخوش دگريت و بشهقي بيتن ددهت.
- شهوولهوهر:** شهفين.
- شهوهدهر:** شههدهر، چهوهدهر، چادر (لخاف).
- شهوهر:** چهولهک، داهو، هيولا، جاندهرهکی نهفسانه يی و ترسيتهره.
- شهوويدار:** نهو کهسه کو بشهقي هشير بيت نه نقيت.
- شهوويداري:** شهف نه نقستي، شهف گرتی.
- شهوويتری:** شهف بوژاندن (مسامره).
- شهووت:** نازاره که لگوهيت پهز و گيا رهشان پهيدا دبیت.
- شهووتا:** جوړه تايه که کو ههر بشهف لمروفي دته شقليت.
- شهووجومعانه:** خيتر و خوارنه که کو بشهقيت نهيني بخيرا مريان بهلاڅ دکن (جزيي دووي ژ وشه ي عهره بيه) (ع،ک).
- شهوچرا:** (۱) چرايه که کو بشهقي دبه نه نيچيرا تهير و تهوالان؛ (۲) شهوچراغ.
- شهوچهره:** خوارنه که کو دشهقيت زستانان دا دخون وهکی گووز و ميويژ و باهيق و فستهق و چهرزيت دی.
- شهوچهره ز:** شهوچهره.
- شهوولهک:** چهولهک.
- شهوچهره له:** شهوچهره.
- شهوخونی:** بنپره شهبيخونی.
- شهوخهف:** پيخهف، نقين.
- شهووپير:** کهسه که کو بشهف ئاڅان يې بکهت.
- شهووپيري:** ئاڅان بشهقي.
- شهووپرو:** شهوپرو.
- شهووپرو:** نهو کهسه کو بشهقي ري بکهت (اسراء).
- شهووپري:** ريڅهچونا شهقي، شهوپرو.
- شهووزوسان:** يه کهم شهقي زستان يه کو ژ هه می شهفان دريژتره، يه لدا.
- شهووزن:** دوزا دهرگه ي.
- شهووسکل:** په خوايي کو هاتيه جه نجر کرن به لي هپژ درست هوورقوت نه بوييت.
- شهووسوتک:** کولکه که لدهستي يان لپي ديته گه لهک بيته.
- شهووسوتکه:** سوژک، نهو عه پيشوويه کی نيشداره و بوته زور هووره، دبيژني سوژک.
- شهووسوو:** سپيده زوو، بهري به يانی.
- شهووشين:** ترنج، شاشبون (ع،ک).
- شهوواندر:** چوغه ندر، چهوهندره، نهغه هه می د کوريدا بکارتين. چهوهندره سي قسمه: ۱- چهوهندره رسمي؛ گه وره و شرينه و بکه لاندی دخون و بخاشي جي ئالفی بو چهواناتان دگريت، ۲- چهوهندره فرهنگي تيفل و گزشتي وي رهنگ سوژه و هند شريني نينه، نهوژي د هندک خوارنان بکارتيت، ۳- چهوهندره قهندی کو ههم دبيژني چهوهندره سهنه تي. رههيت چهوهندره هه تا ۳۰ سانتيان د عهرديدا دچيت و چهوهندره قهندی بجوړه يه کی ئورتي (متوسط) ژ ۱۴ هه تا ۱۸ دهرسه ماده يی شهکری تيدا يه.
- شهوچراغ:** گهوههر، دور. "مهولهوي" فهرمسويه: «دانه ي شهوچراغي خه زانه ي ههستي - مهزه ي نه شه عهشق باده په رستي».
- شهووق:** چريسکينا هندک تشتان، روڼاهي (ع،ک).
- شهوواره:** شقاره، شقه دار ي ته ر.
- شهووله:** شولله (خرج).

شه وکلاو: کولاشی شه قی، جوژه کولاشه که ساده مرۆف دبیتن نه گهر ئیک بشه قی بکه ته سه ری خو وه کی جنیان ناهیتنه دیتن.

شه و بهرات: جهژنه کی ئیزدیانه، هشیار دمیان هه تا سپیدئ.

شه وه: دهرده کی پیسه توشی بچوکیت ساقا دبیت و نه نامیت وان شین دبن و دمرن، ژبه ر هندئ یه نه فسانه بیت جاهلان دبیتن شه وه پیره ژنه کی جنی یه و مندالان بسا قایی ده نند قینیت.

شه و کوک: نه و که سه کو له رده کی بلند و راهندافی مرۆقان گازی خه لکی بکه ت.

شه و گا: نه و عه رده کو په ز بشه قی تیدا فه حسین وه کی کو تانی و شاتری ژ دهر قه ی گوندی درست دکهن.

شه و گار: نه و دهمه ژ روژاقای هه تا روژهلان تی دبیتن شه و گار.

شه و گهرد: جاندی به رکه وه کی مارمیلوکیه به لی نه فه برۆقانه دده ت و بشه قی دگه ریت.

شه و گه ر: هه س هه س، گه زمه (حرس لیلی).

شه و کوژ: نه و که سه کو بشه ق ناپینیت.

شه و کوژ: شه و کوژ.

شه و له بان: بانگیت، نه جنه یی نه فسانه یی یه.

شه و له وه ر: شه و خوژ، ئالیکا کو بشه قی دده نه هه یوانانان.

شه و مه نده: شه و هه سار، زادی شه قی.

شه و مه نه: شه و مه نده، شه ق فه مای (بائت).

شه و نشین: نه و که سه کو بشه قی نه نقیت.

شه و هه ساره: زادی شه قی (بائت).

شه و زه نگ: شه قتاری یی تبلیچا، شه ق زه نگ.

شه و هه کی: کرنا کاره کی لدووماهیا شه قی.

شه و بیین: نه و هه شک بوون و گه شتتا گولا ده خلی یه به ری وه ختی خو.

شه و بیتان دن: شه و تان دن، سوژان دن بناگری.

شه و یلاک: چه نه ی ژیری، قه برغه (الفک الاسفل).

شه و یلانک: چه نه یی ژیری.

شه و یلهک: شه و یله، چه نه ی ژیری یه.

شه و ی: نه و تشته کو لسه قی مابیت هه تا روژ، گرای شه قی، ئاشی شه قی، نانئ شه قی، هتد...

شه و یلاک: شه و یله.

شه و یلهک: شه و یله.

شه و یله: هه سستیکیت نه ولا و نه ولای ده قیه کو ددان لسه ر شین بوینه ژلایین ژیری، چه نه، چناکه، لاجانک.

شه و یین: شه و اوژو، شه قین، شه وه کی بهاریه کو باران هاتبیت و پاشی خوش کریت.

شه و گیت: میژی شه قی، دلیر، گه زمه.

شه و نقیش: که سه که کو بشه قی پشتی هشیاریونی نقیشان بکه ت (تهجد).

شه و تین: سوژن.

شه و تان دن: سوژان دن، سوژان دن.

شه و نامه: به لافوکیت نه هینی (نشریات سربه).

شه ه: (۱) شاه؛ (۲) ته راتیا ئاشی.

شه ه باز: شاهین، بازی مه زن: «زه هی شاهین و شه ه بازی» "جزیری".

شه ه بال: شابال، شاهه ر، مه زترین په ر.

شه ه په ر: شه ه بال.

شه ه بانو: شاه خاتون، ژناشاهی (ملکه).

شه ه به نده ر: شاهه نده ر.

شه ه به لووت: شاهه لوط، دارا به روین جورئ باش.

شه ه ر: باژیری.

شه ه رانی: شه ه رانی (اداره الامن و الشرطه، بلدیه).

شه ه ردار: شاریده ست (رئیس بلدیه).

شه ه راری: بنیره باژیرقانی یا ژیرقان.

شه ه رستان: (قایمقامیه).

شه ه ریار: حاکم، مه زنی باژیری (ملک).

شه ه له وه نده: شاسوار، شویره سوار، میترچاک، دلیر، نازکه ر.

"میرئه سادین" فه رموویه: «گران به ندم دبه ندیدا - د قه پیدا شاهن شه ه بازان / دو سه ر په نجه دزه ندیدا - گه هشتن یه ک شویی بازان / دده ستن شه ه له وه ندیدا - بشاهینی و رمبازان».

شه ه له وه ندی: نازه نینی.

شه ه ریوه ر: هه یقا شه شی ئیرانیه، به رامبه ری هه یقا نه یلولی سورانی شه رقی یه و به رامبه ری هه یقا جه ان به خشی کوردیه.

شه ه راری: (سلطه، ملکیه).

شه ه زاد: سورانی، کویری شاهی، زاده بی شاهی.

شه ه ه نشاه: پاشای پاشایان (ملک الملوک).

شه وکلاو: کولاشی شه قی، جوژه کولاشه که ساده مرۆف دبیتن نه گهر ئیک بشه قی بکه ته سه ری خو وه کی جنیان ناهیتنه دیتن.

شه و بهرات: جهژنه کی ئیزدیانه، هشیار دمیان هه تا سپیدئ.

شه وه: دهرده کی پیسه توشی بچوکیت ساقا دبیت و نه نامیت وان شین دبن و دمرن، ژبه ر هندئ یه نه فسانه بیت جاهلان دبیتن شه وه پیره ژنه کی جنی یه و مندالان بسا قایی ده نند قینیت.

شه و کوک: نه و که سه کو له رده کی بلند و راهندافی مرۆقان گازی خه لکی بکه ت.

شه و گا: نه و عه رده کو په ز بشه قی تیدا فه حسین وه کی کو تانی و شاتری ژ دهر قه ی گوندی درست دکهن.

شه و گار: نه و دهمه ژ روژاقای هه تا روژهلان تی دبیتن شه و گار.

شه و گهرد: جاندی به رکه وه کی مارمیلوکیه به لی نه فه برۆقانه دده ت و بشه قی دگه ریت.

شه و گه ر: هه س هه س، گه زمه (حرس لیلی).

شه و کوژ: نه و که سه کو بشه ق ناپینیت.

شه و کوژ: شه و کوژ.

شه و له بان: بانگیت، نه جنه یی نه فسانه یی یه.

شه و له وه ر: شه و خوژ، ئالیکا کو بشه قی دده نه هه یوانانان.

شه و مه نده: شه و هه سار، زادی شه قی.

شه و مه نه: شه و مه نده، شه ق فه مای (بائت).

شه و نشین: نه و که سه کو بشه قی نه نقیت.

شه و هه ساره: زادی شه قی (بائت).

شه و زه نگ: شه قتاری یی تبلیچا، شه ق زه نگ.

شه و هه کی: کرنا کاره کی لدووماهیا شه قی.

شه و بیین: نه و هه شک بوون و گه شتتا گولا ده خلی یه به ری وه ختی خو.

شه و بیتان دن: شه و تان دن، سوژان دن بناگری.

شه و یلاک: چه نه ی ژیری، قه برغه (الفک الاسفل).

شه و یلانک: چه نه یی ژیری.

شه و یلهک: شه و یله، چه نه ی ژیری یه.

شه و ی: نه و تشته کو لسه قی مابیت هه تا روژ، گرای شه قی، ئاشی شه قی، نانئ شه قی، هتد...

شه و یلاک: شه و یله.

شه و یلهک: شه و یله.

شههک: شه بیی کچکوک.

شههین: (۱) کهفته ناڤی شارئی زهنگان (زهنگان) یه (دبیژن ئهرده شیری بابکانی یی ساسانی ئه و شار ئاڤا کریه؛ ۲) ناڤی ئاوازهکی موسیقی کفته؛ (۳) ناڤی زهلامانژی هیه؛ (۴) دارهکه وهکی کیراتی؛ (۵) بۆحیرینا دهواری گر وهکی ههسپ و ماهینی بکارتیت، ههروهکی زرتین بۆ دهنگی کهری و لوورین، غه ووین و حه پین بۆ دهنگی سهگی و عۆرتین و قۆرتین بۆ دهنگی ره شه ولاغان و گاره شان بکارتیت. که ددین بۆ دهنگی مریشک و دیکلان و مارتین و به عین بۆ دهنگی کار و بهرخ و مه و بزنان بکارتیت و میاوین بۆ دهنگی پشیله یان بکارتیت و هۆرشین بۆ دهنگی رووبار و با و باران و بای و دهنگی به لگیت داران بکارتیت و خورین بۆ دهنگی ئاڤ و رووباران بکارتیت.

شههسوار: سواری چالاک، سه رتۆپی سواران (مفوار): «رۆسته م و جه مشید و خالد - حه مزه یا شیری عه لی / ئاهه رین یا شهه سواری - تورک و رمیازی عه ره ب» "جزیری".

شههناز: (۱) نازیت شاهانه، ناڤی ژنان ژی تیت؛ (۲) ناڤی ئاوازهکی ئیرانیه.

شههمار: ماری سڤک و دریت، هه زاری.

شههمیر: دلیر، عه گید.

شههیت: مرنا ژ تینا دا.

شههزهاد: پالهوانی چیرۆکا هه زار و یهک شهقی یه (الف لیله و لیله).

شههری گه ری: شارستانی (تمدن).

شههسوار: هیژا و بهرکه تی.

شههین رۆتکا: ئه و شهیه کو بهر فرکان پین نه سڤ دکهن: «هاڤیته شه بیی رۆتکان» "په ند".

شههمات: شههتین (فنا، عدم).

شههپوور: ئامرازیکی موسیقی ل جهنگان بکاردهات، بلوول.

شههپووریژ: بلوول بیژ.

شههیتان: هیژهکی به ده مرۆفی تاژۆته خرابی یی، دبیت ژ (شیدا) فههلهوی هاتبیت.

شههیتان په رست: تیرهیهکی کوردانه لقه زان شهخان و دهوک و شنگاری دین به لی پالدانا فی ناڤی بۆ وان راست نینه دبیتنه وان ئیزدی ئانکو یه زدانی، تیرهیهکی زۆر مهرد و مرۆف شرین و ئه مین و میقان حه وین (ع، ک).

شههیتان پیکه نین: بریتیه ژ شهیتانی بونا کوران بۆ جارا ئه وهل (ع، ک).

شههیتانوک: شههیتانۆکه (حلزون) (ع، ک).

شههیتان لغاو: شههیتان لغاڤ، قه منه ر (ع، ک).

شههیتانی: فیتبازی و سنورته یی (ع، ک).

شههیتانی بون: رحهت بون و ئاڤ فه رسیان و سه رریتۆنا زهلامی د خه ویدا.

شههیدا: ئه و کهسه کو بهر فیانا تشته کی دین بوی (ولهان، واله).

شههیدایی: شیت و سه رگه ردانی بۆ تشته کی.

شههیهت: حیلینا ههسپ و ماهینان.

شههیلۆخان: شههیلۆخانه.

شههیلۆخه: شههیلۆخان.

شههیلۆخانه: بنپره شههیلۆخانه.

شههیلۆغان: داوهت و هه لپه رکی و دهۆل و زورنا بۆ که یفی.

شههیتان ئاڤس: شههیتان ئاوس (ع، ک).

شههیتان ئاڤس: ئه و گیسکه کو هه ر د سالا ئه ولی عومری خۆ ئاڤس بیت.

شی: (۱) راقه، شهه ر؛ (۲) چۆ، ژ کیس چۆ. "مه ولهوی" فه رموویه: «دهدی سه ره شهی دیده سپ کافین - ئید دای منافین و ئه و دهوای شافین».

شی کرن: راقه کرن، شهه ر کرن.

شیباب: چاڤگه بیی ئاڤی، چاڤگه بیی ته نووری: «فه تل و تابان داغورابان - ئه بله ق و جوته شیبابان / دامه بهر په نجه و کولابان - دل ژ من بر، دل ژ من بر» "جزیری".

شیبیاگه: شیبیاگه.

شیبیاگه: سه رگین: «هندی ماکه ونه ماگه شیبیاگه» "مه ته لۆک".

شیبیان: توانایی.

شیبیان: چارچۆپی په نجه ره ی یان ده رگه ی.

شیبیک: ئه و تشته کو دادنینه بن پین ده رگه ی.

شیبیه کرن: شینه کرن.

شیتال: شیقال، زیقال، دریا دریا، دریاله.

شیتان: عه ردی راست و نه رم زکا دار (خصب).

شیتک: پشت بین، د ئه سلدا سی دانک بیه لدوی هژمارا (کوستا) زه رده شتی نیشانا هه رسن بناغیت ئولا وان.

شیتته: قیژه.

شیرہت: نامؤژگاری، نہسیحت، دبیت ژ (مشورہ) کورد کاری بیت.

شیرہتکار: نامؤژگاری کار، ناسح (ناصح).

شیرہتکار: شیرہتکار.

شیرہتقان: شیرہتکار.

شیرہج: تہحینئ کونجیا، نہسلئ وئ شیرہیہ و ہاتیہ عہرہکاری کرن و بویہ شیرج ئەمژئ عہرہکاری کریای بکارتینن.

شیرحیتستر: گیایہکی ئستری دارہ ئەگہر دبرن تشتہکی سپی وەکی شیرئ ژئ دەر دکہ قہبت.

شیرحلال: وەفادار، دامان پاک، نہمہک شناس.

شیرحلالی: وەفاداری، دامانپاکی.

شیرحرام: بیتوہفا.

شیرحرامی: بیتوہفایی.

شیرخۆر: ساقایی شیرخۆرہیہ.

شیرخۆرہ: شیرخۆر.

شیرخوارن: شیرخارن.

شیرخارن: خوارنا شیرئ.

شیرخۆرگاہ: شیرخۆرگہ.

شیرخۆرگہ: (دار الحضانہ للاطفال).

شیرخانہ: مہیخانہ، کارخانا دؤشاش چئکرنئ.

شیرخشت: تۆزہکی سپییہ لہگہل شیرئ ددہنہ بچووکان دا قہبز نہبن.

شیردان: شیردانا بچووکان، نامانئیکو شیرئ دکہنئ، شیرمہشک.

شیردەر: ئەو ژنہ کو شیرئ ددہتہ مندالی کەسہکی دی (مرضعہ).

شیردار: بشیر، خودان شیر.

شیرداین: (مرضعہ).

شیرین: قہیزئ، قہیزئین.

شیرہشیر: قہیزہ لدو قہیزہی.

شیر و ہۆر: قہیزنا بجملہ.

شیرزہبەن: شیرزہبەند.

شیرزہبەند: تشتی خەرچی کری (مطرز).

شیرزا: رەخ (حواشی).

شیرازہ: جئ و جہوسہرئ دو تشتان کو پیکفہ قہنئین (توصیل).

شیتہ شیت: شیتہ لدوو شیتہی.

شیت و ہۆر: قہیزہی بجملہ.

شیرخ: کتیرک و چہقویبت تیژ.

شیر: (۱) تشتہکی رون و سپی و بروینہ لگوانئ گیاندارہکی تیتہ دہرئ کو تازہ زابیت. (۲) تیغہکی دہقپانہ بہرئدا ژ چہکئ جہنگ پئکرنئ بو، شمشیر.

شیرا: پەزئ بشیر. شیرا دبیتہ (صفہ مشبہہ) وەکی: غارا، زانان، خورا، بەزا.

شیراز: (۱) نہوعہ چینیہکە رەخیت تشتی بۆ قاییمی پئدچن؛ (۲) شیراز، شارہکی کەفنی ئیرانئ یہ دکہ فیتہ باشووری خۆرتاقایی ئیرانئ، نئزیککی ۹۰۰ کیلومئتران ژ تارانئ دوورہ، گورخانا ہەر دوو شاعرئ بناقویانگہ ئیرانئ (سہعدی و حافظ) تئدایہ.

شیرازبەن: شیرازبەند، خەرچی کرن.

شیرازی: نہوعہ تری بہکە.

شیراژ: شیرئژ.

شیربایی: شیروایی.

شیروایی: نہخت، قہلەن.

شیربرا: برای شیرئ (اخو الرضاعہ).

شیرہبا: شیرہوا، پەلوک.

شیربۆدان: بریتہ ژ بہرہکەتی و خیردانا ئیککی بۆ ئیککی.

شیرہشیر: ئەو ژنہ کو بتشت بکە قہیت و مندال ببیت ہیژ مندالی بەری ژ شیر قہنہبوی، دبئژئ شیربشیر.

شیربرنج: برنج بشیر، سۆرہ، برنج بشیر.

شیرپازونک: شیرپازونک، شیرپالئف، شیرپالیو.

شیرپالوک: شیرسہفینک، تشتہکی تەنک و کون کونہ شیرئ پئ دپالئفن.

شیرپاک: شیرحلال، دەست و دامان پاک.

شیرپاکی: دەست و دامان پاکی.

شیرہ: ئەو زادہ کو تازہ دکہ قہیتہ نافدانئ گہفی کو ہبئ رونہ وەکی شیرئ.

شیرہپانہ: ئیشہکە دکہ قہیتہ ناف مئش ہنگفینی و ہەمیان دکوژیت.

شیرہپہ: ئبیرہق بوون، کبیر رەق بوون (ہەر دوو وشہ ئەہرکەنہ).

شیرتین: تین شیر، نہسارد و نہگہرم.

«شرین» بیجگه‌ی مه‌عنا ژیر (لفظی) کو بهرام‌بهری ته‌حلی تیت، هندک مه‌عنا بییت جوړبه‌جوړی ژ حه‌قیقه‌ت و مه‌جاز و ئستعاره‌یان دگه‌هینیت، وه‌کی: «زمان شرین، به‌ژن و بالایی شرین، نان شرینی، مال شرین، مندا ل شرین، خه‌وه‌کی شرین». د فارسی و عه‌ره‌بی دا ژی شرین بگه‌له‌ک مه‌عنا یان بیجگه‌ی مه‌عنا ژیر (لفظی) هاتیه. «هندک ته‌حل نه‌به وه‌ک روولی ته‌فوپده‌ن - هنده‌ شرین نه‌به وه‌ک هنگینتی ته‌بخون» په‌ند.

شیره‌می: ناقی هه‌یفا ده‌ی کوردیه (کانون اول). ئه‌قه‌یه هه‌یفت کوردی لسهر ده‌وری مادان: ۱- چه‌مه‌ن (فروردین)، ۲- گولناوهر (اردیبهشت)، ۳- جان په‌روه‌ر (خرداد)، ۴- گه‌رماخیز (تیر)، ۵- ناگربیز (مرداد)، ۶- جهان به‌خش (شهریور)، ۷- دوزم (مهر)، ۸- باران ریژ (ابان)، ۹- ئه‌ندوگین (اذر)، ۱۰- شیره‌می (دی)، ۱۱- به‌فرناوهر (بهمن)، ۱۲- مشکین نام (اسفند).

شیرانیتی: شیرانی.

شیرانی: شیرناتی، "جزیری" فه‌رموویه: «مه‌گه‌ر شیرین بقی شیرانی بی بو - الا شمس الملاحه قد تشارک».

شیرنی خواردن: شیرنی خوارن، گپران و پشک کرنا شیرنی بی دده‌می که‌یفه‌کی وه‌کی زه‌ماوهندان یان تشته‌کیدي ژ دل خو‌شیان (حلوان).

شیرینکار: کارجوان، کارقه‌نج.

شیرینکاری: قه‌نجکاری.

شیرین به‌هاره: قه‌سیده‌یه‌کی پرسوزی کوردیه ژ دانانا مام وه‌ستا ئیبراهیم ئه‌حمه‌دی سلیمانیه.

شیرین و فه‌هاد: چیرۆکه‌کی کوردی بی دلسۆزه لمابه‌ینا دو دلدارانه.

شیش: ۱) شیشی ناسنی یان دارئ کو تیز و دریز بت؛ ۲) شش (۶).

شیشار: ۱) میتلاکا سۆر (شوش)؛ ۲) سی ه.

شیشان: گیاه‌کی کولیلک زهره و بیتن خو‌شه.

شیشه: یان شووشه (زجاج).

شیشه‌ک: شه‌ک.

شبیعه: رتیبازه‌کی ئیسلامیه‌ه‌لی بته‌نی بیپیشه‌وایی دناسن و هه‌ر یازده ئیمامان ژ نه‌قی و نه‌قی چرکیت ه‌لی مه‌عسوم دناسن، شیعه‌ژی گه‌له‌ک تیره‌نه، باشتی وان ئیمامینه، رهنکه ژماری وان دگه‌هیته ۲۴ تیره.

شیریز: ئه‌و شیره‌ کو دکه‌نه ناڤ کیسکی و ناڤ ژبه‌ر دچیت و په‌یت دبیت.

شیراز: شیریز.

شیرفه‌کرن: مندا ل ژ شیر فه‌کرن، شیرپر کرن (فطام).

شیرفه‌کری: مندا ل شیرپر کری.

شیرپر: شیرپر کرن، ئه‌و ژنه‌ کو مندا ل خو ژ شیر فه‌دکه‌ت.

شیرفه‌خارن: فه‌خارنا شیر.

شیرفه‌خور: ئه‌و که‌سه‌ کو شیر ی فه‌دخوت.

شیرکی: وه‌کی ره‌نگی شیر، به‌هه‌به‌ی دبیتنی: (املح).

شیری: شیرکی.

شیرموک: گیاه‌کی بهاری یه‌ دندکیت وی ژ دندکیت زیوانی گه‌له‌ک هورترن و گه‌له‌ک ته‌حله و مرۆڅ پی گپژ دبیت.

شیرمه‌شک: دودانکه‌کی بچووک ده‌می ژنک دچنه‌ بیژی شیر ی خو دکه‌نه تیدا.

شیره‌مار: گیاه‌کی بهاری یه‌ تشته‌ک وه‌کی شیر ی ژئ دهر دکه‌فت.

شیر و مه‌تال: شمشیر و مه‌رتال.

شیر و مه‌تالان: بریتیه ژ یاری‌یه‌کی کو دو مرۆڅ پی‌رادین و ده‌ست دده‌نه شیر و مه‌تالان و هه‌له‌په‌رکی و هونه‌رمه‌ندی بی بشیر و مه‌تالان دکه‌ن، بریتیه ژ جه‌نگی بشیر و مه‌تالان.

شیرمورده: شیرمورده.

شیرمورده: گیانداره‌که کولیه‌ر کیم شیریا ماکن خو ژور لاواز و مریچوک بیت.

شیرمژه: شیرمژ، جوهره دونه‌که دبیتنی بز میتشک.

شیرمژ: شیرخوره.

شیره: ۱) دوشاقی تشتی شرین؛ ۲) هندک ددانیت شیرینه لده‌قی ده‌واران.

شیرین: تشته‌که کو تامی وی وه‌کی تامی شه‌کری بیت. بریتیه ژ تشتی‌کو قه‌تلاز بیت و کیم بده‌ست بکه‌فت، دبیتن: «ئف ساله نان شیرینه» یان: «نان شیرینه».

شیرین بون: بریتیه ژ خو‌شه‌ویستی و قیانی.

شیرین چک: شیرینوک.

شیرینوک: تشته‌که کو پیچه‌ک شرین بیت.

شیرین زبان: زمان شرین، زمان خو‌ش.

شیرین شاهۆ: شینه‌شاهۆ.

شیرینی: تشتی شرین، بریتیه ژ خو‌شتقیاتی‌یه. «شیرین» یان

- شیف:** شیف.
- شیف:** (۱) جهمی خوارنی یه کو پشتی روژناقای دخن؛ (۲) جه لال؛ (۳) جوگله، ژوردایی، لیژاتی.
- شیفک:** شیفه لوک.
- شیفه لوک:** کوره دهره، جه لال، جو به ست.
- شیفین:** دهنگی بلند قیرین، قیرین (صراخ).
- شیفته:** یان شیفته، ویل، سهرگردان، شیویای، شیت، سهودایی به لئ «شیفته» درستتره. «جزیری» فهرموویه: «سومبولین تازه مثنی نه کری - طورهیا شهنگ مطرا نه کری / خه مری یه شیفته طغرا نه کری - عه رعه ری خاره و دیبا نه کری».
- شیفشیفانی:** ناشه قولانی.
- شیف نهینی:** خوارنه که نیقاریت نهینیان بخترا مردیان دهن.
- شیف کارک:** هنده ک گیا و شاکیت شینکاتی یه بو خوارنا کارک و که والان تینان دا بشه قی بخون.
- شیفشیفانک:** شیفشیفانی.
- شیف کرن:** شیف خوارن.
- شیف خوارن:** شیف خوارن.
- شیف خارن:** خوارنا جهمی پاشی (مغربی).
- شیف:** شیب، لیژاتی.
- شیف هسک:** کورده دهره، نهو شیفه لوکه کو لدوماهیا بهاری هسک دبیت: «شیفا شه قی لمالی نیه بوکا وان به قلاوای دقئی» «په ند».
- شیقال:** تشتی درپاله و ریزگال.
- شیقه:** شیره.
- شیقین:** شیرینه کا دریت.
- شیقه شیق:** شیره لدو شیردی.
- شیق و هور:** شیرینا ب هه فرایی.
- شیکه:** به چکه به رازی یه کسالی.
- شیکرن:** راقه کرن، شهرح کرن، شروفه کرن.
- شیکریای:** شه کری، هری، یان په مبوبوی په ره کری، قوری خوشکری.
- شیکردنه وه:** ژیک جودا کرن و خوشکرن و شهرح کرنه قه.
- شیکرن:** شوپکرن، میترکرن، شووکرن، شوهرکرن.
- شیکال:** که رچه که پیلاش، پیلاقی درپاله، هم شه کال و هم که لاش هاتیه.
- شیلاوک:** شیلاوک.
- شیلاوک:** فرشک، شیلک.
- شیلی:** (۱) شیلی (کدر)؛ (۲) ئافا تری یه گفاشتی یان ئافا هه رفیقی یه کی.
- شیلاتی:** شیلاتی (کدوره، تازم).
- شیلان:** (۱) دهمی تیشته گه هه (مائدة، سماط)؛ (۲) نه وعه کی مؤزکیت سوزن، جو ره گوله که دبیتنی گول شیلان (عنا ب).
- شيله و پيله:** شیلان و پیلان.
- شیلان و پیلان:** فند و فیل، بریتیه ژکه سه کی کو خوارن و توشی بده ته ئیکئی و پاشی پیلانه کی لیبگریت.
- شيله شیل:** چیه چیب.
- شيله تین:** تین شیر، نه سارو نه گهرم.
- شیلو:** شیلی (کدر).
- شیهله:** شیره.
- شيله جو:** ئاقی جهی، شیریه یه جهی (ماء الشعیر).
- شین:** (۱) رهنه که وه کی رهنگی ئاسمانی؛ (۲) شیوهن؛ (۳) ناشرین؛ (۴) شوین، چون.
- شیناو:** شیناف، ئاقه ماستی، گله ک روژن و زیده ئاف.
- شیناهی:** شینایی (نیلی).
- شینایی:** شیناتی.
- شیناتی:** شینکاتی.
- شینکاتی:** که سکا تیا عه ردی بگیای که سک بوونا رووی عه ردی.
- شینباو:** شینباش.
- شینباش:** باقشین، نهو تشته کو بشینیقه بنوریت.
- شینی بهندان:** شین گپری، بهی، پورسه، تازی.
- شیننی:** بخودادان و سهرکیشان و گرین بکومه لی ژبه ر مسیبه ته کی.
- شینک:** شوینک، جلکوت، جلقوت (مضرب المالبس).
- شین کردن:** شین کرن، رهنگ کرنا تشتی برهنگی شینی.
- شینکه:** (۱) نه وعه تفهنگه کی که قنه؛ (۲) تشته که وه کی سوزکان لله شنی مروقان بسهردکه قیت به لی لپاشرا شینقه دین و ساخدبیت به لی وه کی سوزکا خه تهرناک نینه.
- شین و شه پوز:** شینی کرنا بتیکرایی و کومه لی.
- شینیه یی:** شویدی.
- شیننه شاوه:** شینه شاهو.

شینهوارک: (۱) هافینہواریت کوجہران؛ (۲) (اٹار).

شینهوار: شینهوارک، ٺہو کہسہ کو بیج زیدہبی یہک کور لشیوہواری وی مای.

شین: وشہ بیج شینی بنہپہسند و بیج ٺول تیتہ زانین لہم گہلہک قہومان و ب تاییہت نگ کوردان چکو لدہراقی نہپہسندی و زہم و شووم لقلہم ددہن ہہرودکی دبیتہ وسف بڑ تشتی خراب و زیان و ستہ مکہر و گہلہک وسفیت دی ٺی شووم و ناپہسند، وہکی: «پشت شین، سہرشین، رہشوشین، خو شین و موز دکہت، شینہ گورگ، شینہ بہراز، شین بوز، شینی نیاسحہ» و ہر ژبہرقی چہندی و ہندہک سہ بہ بیت دی، ٺیزدی تا نہوژ وی رہنگی توورہنہ، نہ دکہنہ بہرخو نہ ہہلدگر نہ لہن خو راتیخن، ہہتا ناقتی وٺی ناہن.

شین گپری: بھہی، تازی.

شینبوز: دیزہ (اطغم).

شین و موز: ناچچاٹ گری.

شین شہہبی: چرچ و بوز.

شینہکرن: دیارونا کہسکاتیا عہدی ژ دورقہ.

شینو: لہقہ بہ بوز گورگی.

شینهوار: شوینہوار، ٺہو کورہ کو لپاش مرنا بابی خو مابیت کو جی وی بگریٹ.

شینبوز: دہواری کورہنگی وی سوز و سپی تیکہل ہہبیت.

شیاو: ہہڑی، لائق.

شیو: شیف خوارنا جہمی مہغربی، شیقہ لوک، کوزدہدہ.

شیون: شینی، ل بہر ہندی دبیزنی شینی چنکہ جلکیت شین دکہنہ بہر خو (نیاسحہ).

شیوار: مرؤقی سہرکیش، سہر روق.

شیووران: جدال.

شیواز: شیوہ.

شیوہ: رہوش، یاسا (اسلوب، قاعدہ، طبع، قانون، حبلہ، مکر).

شیوا: پاکڑو پہتی (بلیغ).

شیوہگر: ٺہو کہسہ کو ٺہسلویہکی تاییہت ہہبیت.

شیوہنکر: ٺہو کہسن کو شینی بیج بوز مری دکہن.

شیوہن کرن: شینی بوز مریان کرن.

شیوہن نامہ: تازینامہ (رسالہ المواساہ).

شیوخوران: شیف خوارن، پاشکہتنا ہہیقی بچہندہکی پشتی مہغربی، دبیزن: «ہہیقا مہ پازدہیہ، لہوا شیف خوار».

شیوہنگہ: جی کوشینی لی تیتہ کرن.

شہ: (۱) دہواری رہنگ سوز و سپی تیکہل بیت؛ (۲) ہہڑی، ہہٺا، لائق.

شہہلہک: دہواری رہنگ سوز و سپی.

شہپیو: (میزان، درجہ الرطوبہ).

شہت: دین، مرؤقی مہڑی خراب.

شہت شہیتان: ٺہو کہسہ کو بقہستا خو گیل و ویل و خہشیم دکہت و خو دبیزوٺینو دکہت.

شہتانه: کردار و رہفتاری وہکی شہتان.

شہت بوون: دین بوون.

شہتخانہ: نہخوشخانہ بیج دینان، تیمارگہ (دار المجانین).

شہتہ: شہتوکہ.

شہتوکہ: شہتہکہ.

شہتہکہ: شہت و شہواک، شہت و شہوات.

شہت و شہواک: دیناتی یہکی گاف گافیہ.

شہتہ: شہتہکہ: «وہرہ نہ شہتہ وٺم، دل وہشی بی دلہن - گیان جہتہن بہرشی، ناماش مشکلہن» "مہولہوی".

شہتہوٺی: ناخفتنیت جریا و فرنا، دوودلی.

شہت و وٺت: گہوج و کولانی.

شہتگیری: تیکچون لمابہینا مرؤقان سہر تشتہکی بہرنہکہتی.

شہر: جہنگ، شہر (ع، ک) کوردکاری بوویہ: «تہ شہر دہقی من شہر ناقتی» "گورانی"; «کہسپکو نہ ل شہرہ، شہرہ» "پہند".

شہرکہپی: (۱) دفن بلند، ٺہنی کیتل؛ (۲) مہیونتی کو دبیزنی غوریلا.

شہرگیر: ٺہو کہسہ کو شہرا نیچیر دکہت، بریتہہ ژ میرخاسی بی.

شہرکوللہ: مہشکہدہک (شیخ الجراد).

شہر: ٺہو حہیوانتی قہوی بجہرگہ، (برج الاسد) نازناقہکہ بوز ملوکیت (ماوراء النہر) ی، بریتہہ ژ شجاعہتی: «شہر ہہر شہرہ چہندانکو ناف زنجیر و قہفہسان بیت، رتیقی ہہو رتیقیہ بلا نازاد ژی بیت» "پہند".

شہرہمیر: میرچاک، بجہرگ.

شہرہون: ژن، چاک، بجہرگ.

شہرگیری: بریتہہ ژ میراتی (تشجیع).

شہرہوش: شہرہوش، وہک شہر: «رتیقی لہر دہری کونا خو

شیره» "په‌ند"؛ «لبن سیبهره شیری به بلا شیر ته بخوت»
 "په‌ند"؛ «ریقیا بهر نادم دهوسا شیرا» "په‌ند".
شیره‌وان: شیره‌فان، شیرخودانکه‌ر (مری الاسد، مری
 الاسود).

شیره‌فان: بنیره شیره‌وان.

شیرین: شرین.

شیرین: تامه‌که وه‌کی تامی هینگفینی و شه‌کری و دوشاقتی.

شرین: بۆ دلدارئ بکار تیت، "جزیری" فه‌رموویه: «هن گولی بۆ
 عه‌نبه‌رن، هن دشرین ئەسمه‌رن - هن گوهرئ دانه‌بین،
 مثلی سهیلی سه‌ما»، بۆ تشتی جوان هم بکار تیت، ناقتی
 ژنان ژئ هه‌یه.

شیرانه: وه‌کی شیران.

شیره‌نجه: په‌نجه‌شیر، برینه‌که شاخ بونا وئ نینه.

شیردل: دلیر، بجه‌رگ (جسور، قلب الاسد).

شیردهم: بوریا ناقتی، حه‌نه‌فیا ناقتی.

شیرکوژ: نازا و زبه‌ک، نه‌ترس، میرکوژ.

شیراز: شاره‌که لوه‌لاتئ ئیرانئ.

شیرازی: ئسترک، ئەهلئ شیرازی.

شیتس: شیتس (٦٠).

شیتس: ئەژماره ٦٠، سئ جار بیست.

شیتستۆ: ناقتی مروّفان شیتستۆ هاتیه له‌و مه‌ته‌لوکفان دبیژن:
 «شیتست و دو که‌ر ژ ملئ هاتنه‌ دهر، شه‌ش گوهرئ سئ
 سه‌ر» "مه‌ته‌لوک".

شیتف: (١) شوّف، ئەو زه‌فی یه‌ کو هاتیه هه‌کیلان بگیتسه‌کی
 یان بدو گیتسان؛ (٢) شه‌ف، شه‌و.

شیتف برین: شوّف ئینان، وه‌رددان.

شیتفیار: جوّتیار.

شیتفه‌فان: خاون شوّف.

شیتفه‌ره‌ش: شه‌وه‌رده‌ش.

شیتکر: شه‌کر.

شیتل: (١) جه‌بله‌هه‌ری، به‌ره هه‌فیره‌ک کو بیته شیران؛ (٢)
 پاشکویه‌که لدو وه‌ندک ناقتان دا تیت مه‌عنا ئستمراری و
 وه‌سفی فاعلی دده‌ت، وه‌کی: «قورشیتل، شیتل و شیتلکه‌ر،
 هه‌ری شیتل، هه‌فیره‌شیتل، خه‌ناشیتل، کارشیتل، ناخفتن شیتل،
 ده‌فشیتل».

شیتلانه: شلانه، مژمه‌ه.

شیتل شیران: ئەف ماده‌یی کو شیرانه، بگه‌له‌ک مه‌به‌ستان تیت:
 هه‌ندک حه‌قیقه‌تن هه‌ندک مه‌جازن، مه‌عنا حه‌قیقی بۆ
 وشه‌یی شیرانئ ئەوه‌کو کرنا تشته‌کی په‌یت دا تیکبالت،
 وه‌کی: «قورشیتلان، هه‌فیره‌ شیران، خه‌ناشیتلان، ماست
 شیران، دۆشیتلان، که‌شک شیران». مه‌عنا مه‌جازی وه‌کی:
 «کارشیتلان، پشت شیران، پی شیران، مروّف شیران» تیت
 به‌عنا ئالۆزی و شیلباتی؛ «دونیا شیتل و بیتله، ئاسمان
 شیتلی یه، ئاف شیتلی بوویه، گوندئ مه‌ پر شیتلی بویه».
 تیت به‌عنا زۆر یا تشته‌کی له‌ه‌رده‌کی: «شیتله‌برنج،
 شیتله‌قه‌ره‌م، شیتله‌ ده‌خل، شیتله‌ له‌قه‌ن». تیت به‌عنا سڤک
 و بیروویی (اهانه): «ئه‌فرۆ ئاغای گوندئ مه‌ پس
 شیرالین، ئەم کورد رئ ناده‌ین هه‌ر که‌سه‌ی رابیت مه‌
 فه‌مرینیت و فه‌شیتلیت و شیتل و بیتلی ناخه‌ بچینیت».

شیتل و بیتل: «شیتل + بیتل» ئانکو وه‌ک شیرالانا بیسیرکی
 (فوضی، عکر).

شیتلان: هه‌فیره‌ شیران، قورشیتلان.

شیتلاڤ: قوره‌رۆن، شیلقاڤ.

شیتلانه: قه‌یسی.

شیتلک: ده‌ستدریژ.

شیتلم: شه‌لغهم (نه‌ عه‌ره‌بیه)؛

شیتلم شرینی: بریتیه ژ ناخفتنا لووس و چاپلووسی.

شیتلمه‌ ترشی: شیتلمیت فه‌گرته‌ی.

شیتلی: ئەو تشتی رۆن کونه‌ زه‌لال بیت، ئانکو نه‌ی شه‌فاف.
 (شیتلی و شیران و شیرانه و شیتل هه‌می ژ یه‌ک ره‌گ و
 ریشه‌ن).

شیتلاتی: شیتلیاتی.

شیتلیاتی: شیتلاتی (کدوره).

شیتلوو: شیتلی (کدر).

شیتلانه: پاک (قدیس).

شیتله‌که: به‌رکه، له‌جوژکه.

شیتمی: تفرئ سۆر.

شیتمه: ناقتی زه‌لامان.

شیتین: هه‌ژی، هیتزا، شیبیای، دلارا، سه‌بر، ته‌نایی: «خوبی و
 دلبه‌ری و ناز و تطف بته‌ شیتین - خسره‌وا پادشاهانی و
 خودانا جه‌به‌هئ» "جزیری".

شیتینی: سه‌بر، به‌ردل، سه‌برا دلی، دل فه‌که‌ر: «شینیا من
 گوزه‌لئ لئ - عه‌ره‌ب شیتینی عه‌ره‌ب شیتینی» "گۆرانی".

- شینهیی:** ئارامی، لسه رخزیی، ئیواشی، بیلهز و عهجه له، بته دهب.
- شینه:** داریت ته و تازه و بلند و راست و هه لکیشایی و یه کساله.
- شپواز:** تایه تی یخ نغیسینی یان ئاخفتنی (اسلوب).
- شپوه:** (۱) رهنگ و روو، نه خلاق، روخسار، رهفتار (صفه)؛ (۲) رئی و شون (اسلوب).
- شپو:** (۱) شیف، خوارنا جه من ئیقاران (مغرب)؛ (۲) شوڤ.
- شپوان:** (۱) ده می شیف خوارنی؛ (۲) تیکدان، تیکقه دان، تیک شیلان.
- شپواندن:** شیلاندن.
- شپوانن:** شپواندن.
- شپواو:** شپوایی، شپویاگ، تشتی تیکقه دایی و شیلیای.
- شپوه:** خو، رئی و شوین، رئی و شون، ده ستور، خودیک، خده، غه مز و ناز، فیل و گرمزی، (اسلوب). "جزیری" فه رموویه: «شپوهیی دل به ری بزانی! سونته ته شپوه، عیشوه فه رض - هه ر دو نظر کو بن قران! واجه یه ک کرشمه فه رض».
- شپوه زار:** زاراف (دایلیکتی، دیالیکتی).
- شپوئما:** (سینما).
- شپو کردن:** شیف خوارن، شپو کرن.
- شپوهرد:** زه قیا و هه رد دای، دو جار کیتلای.
- شپو:** شوی، میتر، میترد.
- شپویرا:** برایی میترئی ژنی، تی.
- شپویرازن:** هیوهرژن.
- شپوات:** ره شه مه (کوردی نینه).
- شپوایی:** ته له میت.
- شوت و کوت:** زه رب و ه شاندن به هه لایه کی، چ راست و چ چه پ، بدیتن یان نه دیتن.
- شوت:** (۱) ده نگه که ژن د ده می جوئی قوتاندنی دیار دکهن، دارئی شوتانی، دارئی سجوقانی؛ (۲) ده ست نه گه ره لاث بیت دبیتنی شوت و نه گه ره گری بیت دبیتنی کوت.
- شوتانی:** سجوقانی.
- شوت و کوتانی:** یاری یه کی مندالانه یه.
- شوت:** تشتی حولی و لووس.
- شووتک:** پشت بیتی (حزام).
- شورته:** که شک.
- شور:** شه مشیر، شمشیر.
- شورتان:** هیزه بی رونی.
- شورک:** خوار.
- شورهیی:** رسوابون، رسوایی، شه رمزاری، شه رم ئاوه ر، نه نگ، فه پیتی.
- شورهه:** (ال سور) (ع).
- شورهه:** شورهه.
- شوسر:** هاقیتن (منی).
- شوش:** سی ه، شیشار، سپهل، سپه له، باریک، بلند.
- شوشباین:** داوه تی، برازا فا. "خانی" فه رموویه: میرخوه ند نه پیتش خوه مه م و تاجدین - گو خه رج لن مه مۆ تو شووشباین".
- شوشن:** شووژن، سوزن (سوزن، مخیط).
- شووشه:** شیشه (زجاج).
- شووشهیی:** تشتی لووس و سپی (سه یقه لدای) وه کی شووشی.
- شووشتن:** شورتن (غسل).
- شووشتی:** شووراو (مغسول).
- شووشه یی:** ئەلماس، هه م ئەو که سه کو کارئی شیشه پرینی دکه ت.
- شووشه سازی:** شیشه چیکرن.
- شووشه کاری:** کاری شیشه سازی بی.
- شووشه کهر:** شووشه ساز.
- شووشک:** سوسک، جو ره ته بیره که.
- شووشه به ند:** شیشه به ند، ئەو مه زه لکه یان ئەو کوموده کو دۆریت وئ شیشه کری.
- شورفا:** شاهی، شادی، شایی، ئەول روژه ژ پاییزی نک یه هودان، ئەو دبیتنی نه ورۆزی دووهم چکو یه هودان دو نه ورۆز هه نه: ۱- نه ورۆزا بهاری سه ری فه روه ردینتی؛ ۲- نه ورۆزا سه ری پاییزی مناسه به تا رزگار یونا یه هودان له گه ل دانیا ل پیغه مبه ری (د.خ) ژ به ندئ ئساره تا بابلیان به هۆی کوروشی شاهن ئیرانی.
- شووکرن:** میترکن (ازدواج).
- شووکولات:** شوکولاته.
- شووکولاته:** چکلیت، کوردکاری بوویه.
- شوکرانی:** واژه یه که ژ عه ره بی هاتیه ناف زمانئ کوردی و مه عناگۆر بویه شوکرانی ژ شاکرین (معرب) ژ چاکری بین فارسیقه هاتیه.

شۆدان: دېلاندىن، ئاڭ و شرياز لېكرن (ترشح).
شۆپ: (۱) سوير، تشتى تام خويى (مالح); (۲) شەر و شۆپ، شۆپش.
شۆرش: خەبات، سەرھەلدان دىۋى ھەر ستمكارەكى (ثورة).
شۆراۋ: شۆراڭ.
شۆراڭ: ئاقەخويى، عەردى شۆرك (مياة معدنية مليحة).
شۆرافك: شۆراۋ.
شۆرايى: شۆراتى.
شۆراتى: شۆپى.
شۆرى: سويراتى، سويرى.
شۆرە: مادەيەكى سىپىھ لىسەر عەردى لاوازە كوچ تشتى شېن ناكەت (سېخە).
شۆرەيى: رسوايى، نەنگ.
شۆرەزار: عەردى زۆر بشۆرە يت.
شۆرەن: شەنگ و شۆخ، ژناجوان.
شۆرشگىت: ئەو كەسە كو بشۆرشى رايىت زدى ستمەيى.
شۆرش كرن: رابون بشۆرشى.
شۆرىدە: سەرگەردان، دلدار (مشوش).
شۆرەبەخت: بەدبەخت (تعيس الحظ).
شۆرەسوار: سوارى چاك، سەرتۆپى سواران.
شۆر: (۱) ھەيوانى چۆن سىڭك، چۆن خۆش; (۲) داۋزىانا مەزقەكى يان تشتەكى لەردەكى بلند.
شۆران: شوشان.
شۆريان: شۆران.
شۆريايى: شۆرياگ.
شۆرياگ: شۆراۋ.
شۆراۋ: شوشتى (مغسول).
شۆراۋە: ئەو دەخل و دانە كو بئاقى ھاتبىتە شوشان.
شۆربارتىز: دۆخاۋ كرنا جىيەكى بگىچى، سىپىكارى.
شۆرتان: نەوعە پەنبرەكە.
شۆرتك: شۆرتكە، سەرشۆك، شۆرتكە.
شۆرتكە: پشت بىنا رەنگاۋرەنگى نارموشىبە، سەرشۆك.
شۆردراۋە: ئەو دەخل و دانە كو ھاتبىتە شوشان.
شۆرۋەبون: شۆرۋەبونا لېلنداىى بۆ نزمى.
شۆرەيى: شەنگەبى.
شۆرە: تايد.

شووكرانى: مەعنا و (لغت) و سەرقلەمانەئى تىت.
شولاندن: فېراندن، قژاندن (اسھال بون).
شوللە: (۱) مەپىرەكى پرقور; (۲) نامازى ژنانە (كوس).
شونك: جل كوت، جل قوت، كالاكوت.
شون: جى، جىگە.
شونەۋار: زورپەت، وارگ، شونەۋارىت ھافىنى، شونەۋارىت كۆچەرەن، خرچ و خاڭ، كارى نەپوختە (ميسوعە).
شۆ: شوشان، پشتى ھەيزى (طھارت).
شۆيە: مادەيەكى نووسەكە ۋەكى دۆشاقى يان زەرە يان گەورە.
 جار ئى سىپىھە لئاۋ بەلگىت دەراماتى ھافىنى دكەفیت وئ شىنكاتى يىن بېھتېز دكەت.
شۆيەك: ناۋىيىنك (مضرب).
شۆيەريە: مەلەقانى.
شۆيەيى: ئەو شىنكاتى يە كو شۆيە لى كەفتى، شۆيەيى دىبىژنە مەزقە رەنگ دىزە و پويت، مەزقە ئاقچاڭ گرى (عبوس).
شۆيايىز: ھەشارگەھى رىگران.
شۆياۋ: شۆريا (حساء).
شۆپ: (۱) كاش، دەوس (اثر)، دىبىژن: «ئەز لىشۆيا تە ھاتم»؛ (۲) (عوض، مكان); (۳) شەپپە، چەپپە.
شۆپ ھەلگر: دەوس ھەلگر.
شۆپ ھەلگرتن: دەوس ھەلگرتن.
شۆپزان: دەوس ناس، دەوس ھەلگر.
شۆپاۋز: دەوس ھەلگر.
شۆياۋ: شوريا، شوياۋ.
شۆت: شوت، شفت، شىر.
شۆتيلە: بشىر د بەھاردا، پەزى بشىر.
شۆتەن: شۆريا برنجا بشىر، برنجا بشىر، شىربرنج.
شۆتەن: فرن.
شۆخى: ھەنەك، گالتە، يارى.
شۆخىەر: يارىكەر.
شۆخ: جوان، خشكۆك، بەژن بلند: «سوحبەتا چەرخ و سەماتى - ۋەك مەلا سەد موبتەلاتى / زەمزمە و ئاقا ھەياتى - موشتەرى سەد شىخ و شۆخ» "جىبرى".
شۆدار: تشتەكە كو ھىت باش پاك نەبويىت و شو پىتقەبىت (صدىقە لدان).
 مەزگ و ئى

شولاو: ئاڧا شىلى، شىلاڧ (ماء كدر).
شۆم: شۆڧ (فلحان) (كورديا شىخان و عشائر السبعه يه).
شۆن: (۱) جىڭگ، شىنى (نىاحه)؛ (۲) پەيمان: «بىن شەرت و شۆنىت جەجەد ئەو دەردەن - رەحمەت ئەو يادەت، وەفادار تەردەن» "مەولەوى".
شىبى: بارانا توند و تاڧ، تاڧەبارانى دژوار و چىك مەزن.
شىنە: بېرنا دارا و تراشى لسەر عەردى و بن بېرنا وان.
شىنە كرن: بن بېرنا، گارى شىنە، راست كرنا زەڧى پشتى كىلاننى بواستەى دارەكى كوزەڧى بىن پشتى كىلاننى بىن شىنە دكەن و راست دكەن.
شىپك: ئەو دارە كوزەڧى بىن شىنە دكەت.
شىپرتو: پەرت و بەلاڧ.
شىپش: سىپى، سىپى، ئەسپى، سىپى ھە، (قمل) وشەى شىپش ژ ھەمىان كوردىترە و لزاراڧاھ كىدى ھەشىپش ھاتىبە و شىپش ھاتىبە، شىپش و شىپش لرىشە بىن ئاڧىستا بىنە.
شېرە: شەپرە، شىبى، لىبەر بەرزە و ئالوزبوى، ئەڧ وشە پىك ھاتىبە ژ شىپەر + زا ئانكو زانا پەزى لى دەمى دا خودان پەز قەوى شەپرە دىن بكار كو دەبكاڧە شايانىبە كو ئىڭلىز دىبىژنە پەزى (شىپەر) قىجا كوردا لواقەنى خول حالى خو گەلە واژىت جانو رىك پىك لىكداينە، ئالوزى ھەروەسا ژ ئالوزا بەندكا ھاتىبە بەلج ئەگەر ئەم ھویر لى بەرزىن ئالوزى غىر مەعنا دەت و شەپرە غىر مەعنا دەت..
شېرەبى: شەپرەبى، لىشىبى، لىئالوزىيان، لىبەر بەرزە بوون.
شېرەبى: شەپرەبى، شىپىيان، شىپىيان.
شېرەبى: شەپرەبى، شىپىيان، شىپىيان.
شى: (۱) واژەبەكە ژ چاشتى مەعنا (مشل) ھاتىبە كورت و تراش كرن؛ (۲) دىسان واژەبەكە ژ شفتى ھاتىبە كورت و تراش كرن.
شت و مەك: ھویردەوالەتنى ناڧ مالنى و ھەجەلنى، كرت (ترکە).
شتانى: يارى كرنا پشتى، بسنجوقانى، شوتانى.
شت: تىشت، ئەو كو چىبىت بىتە زانىن و ژى خەبەردان.
شتران: بەرەبىت، بەرەبىت سست.
شتن: شوشتن، دان شوشتن، جلك شوشتن، خوشوشتن.
شتو: گوتنەكە سەگى پىن بتشتىرا بەردەن و دىبىژنى: شتوشتو يان وشتو و شتو.

شۆرەزار: شۆرەكات.
شۆرەكات: شۆرەك.
شۆرەك: عەردى كو ئاڧا وئ شۆر و نەمەكزار بىت.
شۆس: سوز، سۆز.
شۆستە: شۆسە.
شۆسە: پەيادەرى بىن لە راست و چەپى خىيابانان لىبازىران (رصىف).
شۆسىح: كىلوانە بىن زىدە چەمىيە.
شۆش: ھۆش، تاڧگە، ناڧى شارهكى مېژووى بىن لىبىرانى.
شۆسىھەر: سىبھوجەرگ.
شۆڧار: بەلا، تۆڧان، جاسوس، بەدەرەشت، بەدكار (رقىب).
ھەژار: "فەرمووى: «شۆڧار وەكوو بىوەر تىموني - بەم بىرەو ھە چۆو ئەندەرونى».
شۆڧ: شوو، شوم، شىڧ، شۆڧ.
شۆڧارگە: جى خراب كار و جاسوسان.
شۆڧى: قوماندارەكى بەدەرەشتەگى مېرى بوئان بو دگوتنى خەلەڧى شۆڧى.
شۆڧاڧ: ئاڧا شىلى، چلكار، كىنايەتە ژ وئ رزقى كو مرۆڧىت چاپلوس لسەر خوانى مەزنان دىخون و دىنە عەمىل و چاكرىت وان. دىبىژن: «شۆرەباڧو، شوقاوخو، چلكاوخو».
شۆڧەشوق: شوقەشوق.
شوق: قوچ.
شوق لىدان: قوچ لىدان.
شوقدان: قوچدان.
شوقل: ئەو پىرەك و كولىن كو لسەر و چاڧان تىن، پۆلكە.
شوقاقى: دەردەكە چار پەلج پەزى دگرىت و سىمىت وان كول دىبىت.
شوك: نامازى ماسى گرتنى، قولاب
شوك: شوكە (ع).
شوكەران: جوړە ژەھرەكە
شوكە: گەژو.
شول: كار، كوردكارى بووىە ژ شغلى عەرەبى.
شولكەر: كاركرن (ع،ك).
شول نەكەر: كارنەكەر، تەمىل، بىكارە (ع،ك).
شول: شۆر (مالج) كوردىبە غەربە.

شستهو: شتۆ، وشتۆ.
شتین: ئەو کەسە کو هەر چاقئێ لشتتئێ مرۆفان بیت.
شحنه: شانە، داروغەیی سوکئێ (مراقب السوق) کوردکاری بوویە.
شخارته: شخاتە، قۆدیکا زلکا، شقارته (قۆدیکا زلکا ژ هەر سئێ یان کوردیترە).
شخره: شەخرە، باری دارا (نارامیە).
شخۆ: بەلاش، بەخۆپایی (ژخۆ کوردیترە).
شرتک: تویرەمیو، شاکەمیو.
شرت و شول برین: جفیندانا زۆر و کریت کو جی ناشتئیی نەهیلیت.
شر: (١) جلک؛ (٢) بیچارە، تشتئێ هەلاھەلا و دریای، تشتئێ ژبەر یەکچۆی و قەلشی، (٣) مرۆفئێ کز و دامای؛ (٤) گالته و حەنەک «شری بۆ میترانیا تە ئانکو تر بۆ میترانیا تە، شیر بۆ میترانیا تە، زرج بۆ میترانیا تە» و شەبیت ئەهریمە نینە.
شرپۆش: ئەو کەسە کو هەمی جلکیت دریا ل بەردابن.
شرکردن: بریتیبە ژ جفیندانا زۆر بکەسەکی هەتا کووی شری بکەت، چیر بکەت.
شر و شتیویای: شری و ئالۆز بوی.
شرم برم: ل بەر گۆتن.
شرم برم: شرم برم (هذیان).
شر و پر: شری و شتیوال.
شر و دپ: مرۆفئێ دپ و هار و هاج.
شر و شیتال: تشتیت دپالە و بەرنەکەتی.
شر و شتیوال: شری و شیتال.
شرۆل: شری و شیتال.
شرۆل: شرپۆش.
شر و وپ: تشتئێ ئیکجاری کەفن و هەلاھەلا بوی.
شره: شری و شیتال.
شرها: ناخفتنا تیتالیە.
شره و پره: شره و پره.
شره و شیتال: شری و شیتال.
شره و مره: شره و پره.
شرشر: شورەشور، دەنگئێ چۆرافگە یە.
شرقه: قرمه، نورمه، قرمئین.
شرن: ددانئێ بەرازی.
شرنگه: زرنگە، زرنگینا شیریی یە دەمیکو دوەشین.
شرنگه شرنگ: زرنگە زرنگ، شنگەشنگ: «شنگینا کۆسە مریان...» «گۆرانی».
شرهق: شەق، دەرەز، تیک.
شرهقیان: دەرەزیون، تیکبون.
شریت: شلیت (ع،ک).
شلیت: چەند تاییە دەرزی یێ بادای و تیک ئالاندی (ع،ک).
شرینخاندن: گۆرینا عەوران، قیژاندنا ئیکئێ بتوندی.
شریخان: شریخاندن، شیراندن.
شریخه: دەنگەک وەکی دەنگئێ عەوری.
شریخه شریخ: شریخە لدو یەک.
شریخ و هۆپ: شریخەیی زۆر و هەقرائی.
شریقه: شریخە.
شریقه شریق: شریقه لپە شریقهی.
شریق و هۆپ: شریقهیی زۆر هەقرائی.
شریگر: (وارث) (شریگر کوردتر و مەعنا دیارترە).
شرت و گوم: بئێ سەر و شوتئین (مجهول): «سەربازی یێ شرت و گوم (جندی المجهول).
شرین: بیچەوانا تەحل (حل).
شرینی: تشتئێ ژ شرینی هاتیە درستکرن.
شرینایی: شریناتی.
شریناتی: بال شرینی (منسوب).
شرینۆک: هەندەک کولک و پیتن ل سەر جلدی پەیدا دبن خوریان و ئازاری چێدکەن (حساسیە).
شرۆ: تەعبیرا خەوانان (تفسیر، توضیح).
شرۆفان: شرۆکار (مفسر).
شرۆکار: تەعبیردەر.
شرۆدان: تەعبیردانا خەوانان.
شرکاک: تەیرەکە وەکی کۆترئێ، گۆشتەکی هسک و رەش و شین و لاوازی هەیه بەلئێ ژ کۆتری مەزنتەرە: «شرکاک چیه و دئێ گۆشتئێ وی چیییت؟!» «پەند».
شریه: شرپین.
شرین: دەنگئێ چەپ چەپاپیت گیانداریی یە کو لئاف ئاقئێ برتقە بچیت.
شرپوره: شرپەرە.
شرپه شرب: شرپه لدو شرپهیی.

- شرپ و هۆر:** شرپا زۆر.
- شر:** (۱) کومتلایت ئاخهسپى بىچ كو بسهر سهردارى دكه قىت لگلکه نىدا، عهردى شزگه ئهوه ئاخهسپىك بىت؛ (۲) بزاراڤهكى كرمانجى ژىرى دبىژنه كىم و وهزاخ و عهداڤى.
- شرگه:** ئهوه عهرده كو هه مى ئاخهسپى بىت و شژدار بىت.
- شرژىژ:** ئهوه كو شزى ژ شزگه بکيشه سهريانان دا دلزيان نهكهن، دبىژن: «من بانى خو شزىژ كرىه ژ بهر هندى دلزيان ناکهت».
- شش:** ششى.
- ششى:** ئانكو شه شپره، ئەف وشه بيه بىژه لزمانى كوردیدا مری حسیبیه مهگهر لزاراڤى بچوكان بهلى دهمىكو ته ماشای ئاڤىستايى دكهين دبىنين هبىستا ساخه و نه مریه، دبىژىت «ئىشيش» بهعنا ته قهت کرن و قهشارتنه (نگاه داشتن). دبىژن: «ششى و شيشى» و لئاڤىستايى دبىژىت: «ئىشيش».
- ششاقن:** شوشاقن، خو شوتن ژ قريژى. خو شوشاقن و دوركرن ژ مرۆڤىت به دكار، هيلان (براه، ياس، نفاذ).
- ششىكرن:** قهشارتن، ته قهتكرن.
- ششىكه:** قه شپره، ته قهت بكه.
- ششكه:** قه شپره، ببينه وشه يهك كو مرۆڤ هزر دكهت كو ته نى لجهانى مندالان دا ههيه، پاشى دهركهفت ژ وشه بىت رهسه ندار و كه قنى كوردیه بهرهڤ مرن و ژبىرچۆنه، بهس بچووك ششى بكار تىن.
- شفره:** بهرازى ئىكانه، نىر.
- شفر:** نىرى بى كىڤى، بهلى بو نىرى بى كىڤى حه قىقه ته و بو بهرازى مه جازه.
- شفه:** گۆشتهكى قىمه كرى و ناف رو بىنى قه لاندى.
- شڤهلى:** جوړه چه كمه يهك بو زه مانى بهرى دكرنه بى خو، رهنگى وى زهر بوو و ساڤىت وى درىژ: «چه كمه شڤه لى بىو...» "گۆرانى".
- شڤتى:** شمتى، شامى، شوتى، زه بهش.
- شڤتى تاله:** شمتى تاله.
- شڤتى تالك:** (حنظل).
- شڤت:** شىر (حليب).
- شڤهله:** شه فحله، شه فحله، بهر كه بكه رىقه تىت.
- شڤتالوو:** شه فته لى.
- شڤته لى:** شڤته لوو.
- شڤته لوو:** خوڤ.
- شڤته ره:** شه فته ژى.
- شڤه ژى:** بارداربونا ژنى دوه خته كيدا كو هبىژ مندالى شىرخۆز لبهر مه مكىت ويدا هه يه.
- شڤتيل:** تویره بىت زراف كو لتشتى دپىچن (اعصان رفيعه).
- شڤر:** فبيله گىژه (شڤر بو نىرى بى كىڤى تىت).
- شڤ:** دهسته دارى نهرم و تهپ و زراف و درىژ.
- شڤاره:** دهسته دارى ژ شڤى درىژتر.
- شڤارته:** شڤاره، مرۆڤى درىژ و بى زكا.
- شڤته ر:** شڤاره.
- شڤر:** ئهوه دارهكو شڤكه و هاتيه برىن، ئانكو بشڤىنكى برى به.
- شڤارۆك:** زه مانى بهریدا كور و كچىت گوندى بدهسته جهمى و كۆمه لى د پايىزىدا دچۆنه هارىكاريا مالىت گوندى بو ساڤار هيرانى و دگۆته قى كارى «دهستار هيركانى» و «نڤشارۆك». نڤشارۆك ژ دو وشه يان پىكهاتيه: «شڤان + هارۆك» ئانكو بشهڤ هيران.
- شڤارى:** شڤيله: «شڤان + رى».
- شڤيله:** برىقه چۆن بشه قى: «شڤان + رى».
- شڤشڤىنك:** شڤشڤىنك، ئەف وشه يه ژ دو واژه يان پىك هاتيه: «شڤ + شڤ» ئانكو دا بىم شڤكىت وى هه ر شىن.
- شڤان خهله تينه:** شوان خهله تينه، ته يره كه هندى سوڤه كى.
- شڤان:** شوان، شهبان (راعى).
- شڤانى:** شوانى، كارى په زچه راندنى.
- شڤان كارك:** شڤانى كاركه ساڤايان.
- شڤان بهرخ:** شڤانى بهرخه ساڤاى.
- شڤ:** جار، دبىژن: «سه ر شڤى دوشاڤى دىده مه ته» ئانكو سه ركه لى دوشاڤى.
- شڤقوت:** برىتبه ژ چۆنا گه لهك بلهز، دبىژن: «ئەفە ژ سپىده و هه تا نهۆ ئەم دهواران بشڤقوت تاژۆين هه تا مه خو گه يانده دهۆكى يان دبىژن ئەم بڤامچى قوت و بىراوهستان بدو هنگو داهاتين و نهگه شتىنه وه.
- شڤكوت:** شڤقوت.
- شڤن:** بزنه كىڤى.
- شڤارته:** شڤارته، شڤاخه، قۆدىكا زلكا.
- شڤ:** ماندى، دبىژن: «شڤو زه حمه تى ته»، ئەو دبىژىت: «ره حمه

لداى بابى ته <كوردكارى بويه>. يان دبېژن: «شهقى و زهحه تى ته... - رهحه لداى و بابى ته».

شقام: شهماق، شهقهزله.

شكارته: جى لاتهكى يان دو لاتان خودان شوڤ ددهته مروڤهكى بييعرد دا چهند وهزنه دهخهكى تيدا پچينيت دا رزقى عه يالى وى ژى بيت.

شكارته كيتل: نهو كهسه كو عهردى بو فه قيرى دكيتليت.

شكار: نيچير، كومه له بهر.

شكارچى: شكاركه ر.

شكارگر: نيچيره فان.

شكارگاه: شكارگه، جى نيچيرى، سهيرانگه.

شكارى: نهو كارىكو په يوهند بكارى شكارتيقه هه يه.

شكهفت: نه شكهفت، شكهفت ژ شكافتن يان شكافى هاتيه داتراشين.

شكافتن: شهقبون، ژيكفه بوون.

شكافتى: شهقبوبى، ژيكفه بووى.

شكاندن: شكيناندن، له تكرنا تشته كى (كسر).

شكيتاندن: نهو تشته كى ساخ بشكىنى بهلى نهف وشه يه

بچهند دهمكائيت خوڤه زور مه بهستان ددهت: ۱-

حه قيهقت، وهكى: دارشكاندن، سه رشكاندن، «كاريتيه يى

خانى يى مه شكهست»، «دزا ده رگه هى مه شكاند و تشت

دزين»، «هيسترى ده ستى كچا ره موى شكاند»، «به ركه ژ

ده رقه هات دداني من شكاند»، «بچووكان په نجه رى مه

شكاند»، هتد...؛ ۲- مه جازى وهكى: «شكاندنا مه كوردان

ژ نه خواندن يه»، «فه رمانيت خودى نه شكين»، «شيخ

بهاء الدين مروڤه كى زور خوڤكين بو و چ جار ان دلى

فه قيران نه دشكاند»، «كورد مله ته كى ميرينه چ جار چاڤى

وى ناشكيت»، «تيكه لا مروڤى په يمان شكين ناكه م»، «من

جه له ب كرى بهلى نه ز تيدا شكهستم»، «سوڤى ره شوى تويا

خو شكاند»، «خه لكى نافكورى يشه ف سكرت تيك و

دوو دشكين»، «مه چهند روژان به فر شكاند هه تا گه شتينه

فيرى»، «لكيشانچ چاڤى ته رازووى بشكينه»، «نه گه ر

خودى مروڤى نه شكينيت كى هه يه مروڤى بشكينيت؟»،

«نه ز روژى يى خو ناشكينم»، «نهف ساله بهايى گه مى

شكهستيه؛ ۳) وشه يى شكاندنى و دهمكائيت وى دبنه

پاشكوو (مه عنا اسم فاعلى) ديار دكه ن، وهكى:

«شه كرشكين، عه سكه رشكين، دوژمن شكين، مروڤ

شكين، سه ننگه رشكين، دل شكين، كور شه شكين، كور شه شكانندن، به شاشكين، زرناشكين، سكرشكين، قرشه شكين، هتد...».

شكهف: نامانه كى قالى دارى يه وهكى سينيكي دهخل و دانى پى ته تله (شكهف) دكه ن، نهف واته پيك هاتيه ل ژ + كهف = بهر واته ل بهر كرن نانكو بهر د ناف دانى جودا دكه ت.

شكهلك: شكه ل، قه شقوولك.

شكهل: نهو هيلكه يه كو خالى كرى ژ زهر ك و سپيلكى ته نى

قه شقويلكى وى مابيت. «شكهلكه گويز» نهو ژى ته نى

تيفلن بى كاكلك. «مروڤى سه رشكهلك» نانكوو سه رى

وى خالى يه ژ عه قلى وهكى وى هيلكى كوچ تيدا نه بيت

لهو دبېژن: «فلانكه س سه رشكهلكه».

شكيبا: بين فره ه، بين دريژ.

شكيبايى: بين دريژى.

شكنا: لچى.

شكه بهر: هشه كه بهر.

شكه نجه: نازار (اذيه، عذاب).

شكيز: كويى بلند ژ چيائى (قمه).

شكهف كرن: ته تله كرن.

شكهفك: بنيره شكه ف.

شگال: شه گال، توورى، چه قه ل، مروڤى زه غه ل.

شكاك: عه شيره ته كه كه فنوميرچا كه ل باكورى روژاڤا يئيرانى

دژين ل پاريزگه ها نازه ربا يجانا روژاڤا.

شكوفه: نهو گوله كو به رى به لگ دهره اتنى ديار بن وهكى

خوليكان و مژمژدى و باهيڤى و نه گه ر پاشى دهره اتنا

به لگيت دارى بين دبېژنى «گول، نه شكوفه» به لى كورد

فاما وى فه رقى ناكه ن هه روه كى دوازه يى شكوفه يدا نه و

پيڤه دى بينى.

شكومه ند: ريزدار، بريز (وقور، بسام).

شكيب: سه بر.

شكسته: نقيسينه كى تيكه هلكيشايى يه وهكى خه تى فارسى،

له شكرى شكهست خوارى، هاتيه شكانندن.

شكس: شكست.

شكست: تشتى دهرزوى، تشتى دهره زبرى.

شکلنووس: نقيسينا له ر نقيساندن يه كيدى (ع، ك).

شمار: ژمار، ئەژمار.	شنام: ناسیار.
شماردن: شمارتن.	شناسین: ناسین.
شمارتن: ژمارتن، ئەژمارتن.	شناسنامه: (هویه، ورقه التعریف، شهاده).
شمشال: شمشاد، بلول، شهییور.	شنۆ: شنه، سروه: «هالای سه‌رمه‌سته‌ن وه‌شنۆی له‌یلاخ - بزێی ئەو پایزه‌ش نامان به‌ده‌ماخ» "مه‌وله‌وی".
شمشال بیژ: بلول بیژ، شمشال ژهن.	شن: خیز.
شمشال ژهن: بلول لی‌ده‌ر.	شندریندر: شپه و وره (ضخ‌ب).
شمشیر: شیر (سیف).	شوات: واژه‌یه‌کی عبریه، ره‌شه‌مه به‌رامبه‌ری (اسفندی ئیرانی).
شمشیریاز: ئەو که‌سه کویاریان و هونه‌رمه‌ندیان بشیر و مه‌تالی دکه‌ت.	مه‌ته‌لوک دبیت: «شواتی، به‌فرویاتتی، کچ له‌گیاتی».
شمشیریازی: فلی فلیانی بشیری.	شواک: شیتۆکه، شه‌وات.
شملی: شه‌مه‌لوک (حلبه).	شوان: شقان.
شمته: به‌شه‌ک ژگشتی (جزئی، جزء من‌الکل).	شواره: شقاره.
شمک: پیناچی کو بشکین و که‌چ بکه‌نه پین خۆ (نعال).	شوان کاره: (١) ئەو که‌سه کو کارێ وی شقانی بیت، شقانی کار و به‌رخان؛ (٢) ناچی بنه‌بابه‌کی کوردانه لئیرانی.
شناخ: شه‌نناخ، تاییت داری بری.	شوارته: ده‌وس، شوپ (اثر).
شنگ: وەرار، هیژ و شه‌نگ.	شوی: شوو.
شنه: بایج نهرم و نازک.	شویتک: شووتک.
شنه‌وا: به‌یستۆک (سمیع).	شویر: شورور.
شنه‌فتن: گو لی‌بون، ئەف هه‌ر پینج واژه‌یه هه‌ورامی و شه‌به‌کینه.	شویشه: شووشه.
شندۆ: شندۆک.	شویل: شوول.
شندۆک: پیره‌مبیری فه‌رتوت.	شوین: شوون.
شندی مندی: پیچ و په‌نا، دو واژه‌نه ئەول کوردکاری بوویه.	

ع

- ع:** پازدهمین تیپ ژ تیپیت چهچی کوردی، تیپه کی بیگانه یه، بحسابا نه بجه دی دبیته ژماره ۷۰، تیپه کی تورته، تیپی گهروویی یه.
- عا:** دهنگه بۆ رهفاندن و هشیار کرنا پهزی، شقان بکار دهن.
- عابا:** عه با.
- عاجباتی:** سه رسورکه ر.
- عاره ب:** تازی، ئاری، ئاریو، ئاریبی (عرب).
- عارسز:** بیتعار، شهرس (ع،ت).
- عاری عاری:** عری عری بۆ دهنگی زینا که ری بکارتیت.
- عازب:** نهوجه وان.
- عازبه:** نهو پرزکن لرووی جھوانان تین دبیتنی جوانکه.
- عاسا:** عه سا، دهسته دار، کویال (ع،ک).
- عاستهم:** عهسته م، ئیواش، ئیواشی
- عاسمان:** ئاسمان، نهئمه ن، نهسمه ن، نهسمو.
- عاره ق:** ئاره ق، مه ی.
- عاره قه:** خو ه.
- عاره قخۆر:** شه رابخۆر.
- عاره قچین:** کولاشی نازک و سپی.
- عاره قدان:** خوه دان.
- عاره قه دان:** عاره قدان.
- عارنان:** بیته چۆن، عبره ت گرتن.
- عارنه دانان:** عبره ت نه گرتن.
- عان:** چاخ، کات، دهم.
- عانه:** پاره ل زاری بچوبکان، نافی درافه کی بولی پیش دا.
- عاره ق کرده نهوه:** خوه دان.
- عاره ق گرتن:** ئاره ق گرتن.
- عاره قگیر:** (خمار).
- عال:** باش (ع،ک).
- عالعال:** باش و باش، گه له ک نایاب (ع،ک).
- عه:** عا.
- عبا:** عبا، لباسه کی باستانی عه ره بیه لسه ر جلکان دپۆشن.
- عبدال:** عه ودال، عه قدا ل جو ره بالنده که (ابدال).
- عه بره ش:** نه بره ش، نهو گیاندارئ می یه کو کیم شیربیت، نه بره ش.
- عه بوور:** ئابور.
- عه بووری:** نه بووری، هه وری، (ابری) پۆشیکی بچوک (یازمه).
- عه به نوس:** ئابه نوس، داره کی به اداره.
- عه پ:** عه پی.
- عه پی:** واژه یه که دبیتنه مندالی ساقا ئانکو بخۆ.
- عه تفک:** تلمسکی تری.
- عه تهو:** رخنه (ایراد).
- عه جه م:** ژ ئاجامی عه ره بکاری بوویه ئانکو نه عه ره ب وه کی بویر ئانکو نه رومی.
- عه جه می:** ساده، نه شایسته.
- عه جه نه:** جن، جنۆکه، جن واژه یه کی ئاقبستیه و عه ره بکاری بوویه.
- عه داب:** عه داڤ.
- عه داڤ:** چرک، زۆخاو، کیم.

عهدهس: نيسك، (عدس)، واژه‌يه كه چ بکوردی بیژن یان بعهره‌بی مرآزی شاعریت کوردان پی بی وهفایی و بی نسقامه تیه دبیزن: «ت وهکی نيسک پی، ته نه بهره و نه پشتته». "جزیری" فهرموویه: «من گوژ دنج شبهی بخور خواهش ته‌بکهر کر - کهرکریو له‌علین خواه شه‌کهر، گو عهدهسی تو» (نانکو بی وهفایی).

عه‌نه‌ور: مه‌زنی قه‌بیلهی.

عه‌ره‌بانه: عه‌راهه.

عه‌راهه: تشته‌که وهکی کالیسکی یه به‌لی بده‌واران تیتته کیشان، یان عه‌راهه.

عه‌رزیل: عه‌رزاله، واژه‌يه کی سوربانییه و عه‌ره‌بکاری بوویه، که پرۆک، جوهره که‌پره‌که.

عه‌رزاله: هه‌رزیل، که‌پر، چه‌تر.

عه‌ره‌ر: هه‌قرست.

عه‌رنین: عه‌رنتن، تووره‌بون، یان عه‌رنین.

عه‌رنۆک: سل سلۆک، ئەو مروّقه کو زوو اووره دبیت.

عه‌رنۆکی: تووره‌بی پیشه.

عه‌ره‌بکاری: (تعریب).

عه‌زنه‌وور: مه‌زنی قه‌بیلهی.

عه‌زه‌ت: کوژان، که‌سه‌ر، ژ حه‌سه‌ره‌تی کوردکاری بوویه (ک، ع).

عه‌زه‌تی: کوژانی (ک، ع).

عه‌زیزی: شه‌وکراس، کراسی کو بشه‌قی دکه‌نه به‌رخۆ.

عه‌سپ: هه‌سپ، ئەسپ.

عه‌سرین: ئارۆنه‌گرتنا بچوکان (ع، ک).

عه‌سه‌سه: مه‌جدی، جه‌ختی.

عه‌سه‌کهری: تری یه‌کی نازکه بی به‌رکه، کشمشیه.

عه‌شامات: حه‌شامات، حه‌شامه‌ت، هه‌شیمه‌ت (حشد).

عه‌شه‌فی: ئەشه‌فی، ناڤی دراڤی ئیرانیی لپیش دا.

عه‌عه: عه‌عا.

عه‌عا: پیسی، واژه‌يه که دبیزنه بچوکان نانکو پیسه.

عه‌فغاره: ئەو بن بیده‌ره، یان فیقی یه کو خودانی لبن بیده‌ری یان بدارتیقه ده‌یلین و فه‌قیر بو خو سوئی ژئ وهر‌دگرن.

عه‌فت: تر بده‌فی به‌ردان.

عه‌فدال: عه‌ودال، پورپی نیی، به‌له‌نگازی عه‌واره بوی.

عه‌گ: تشتیکو گه‌له‌ک سپی نه‌بیت (املح).

علی‌اللهی: رتیبازگه‌یه‌کی شیعیت ژ ری دهرچوبنه و دبیزن کو خودی علی بو پیغه‌مبه‌راتی بی هه‌لبژارتبوو و ئافران‌دبوو، به‌لی محمدی مه‌قامی پیغه‌مبه‌ری بی ژ وی (غصب) کر و (خلفا) ژی پشتی وه‌فاتا (محمد) ی هه‌تا ساخبوون خه‌لافه‌ت نه‌دانه علی. ده‌می‌کو خه‌لافه‌ت ژی گه‌شته وی عایشه و معاویه و خه‌وارجان به‌ره‌هستی کرن و نه‌هیتلان رۆژه‌کی به‌رحه‌تی بیه‌ته‌سه‌ر و دلته‌نگ و بی‌مراد ژ دونیایی دهرکه‌فت، ئەڤجار خودی بنه‌چاری، بو داخۆش‌کرنا وی، مه‌قامی خوداییا خو بو وی به‌خشی و خوژی لکناره‌کی عه‌رشین براحه‌تی گوژشه‌گیر و رونشت و واز ژ خودایی و کار و بارێ وی ئینا و سه‌ری خو ته‌نا کر و هه‌می کارا سپارته‌نه علی. به‌لی شیعیه‌یت دی وان بغالی (مفرط) و خپایی و ژ ری دهرچۆبی دزانن.

عه‌لتۆش: بیسوود (عبث)، هنده‌ک دبیزن: عه‌تۆش.

عه‌لتۆشی: بی مه‌فایی، بی سوودی، هنده‌ک دبیزن عه‌تۆشی.

عه‌لله: عال، باش (ع، ک).

عه‌لۆجه‌لۆ: بوژه‌مروڤ، لات و لوت، سفله.

عه‌لشیش: بوقه‌له‌موون.

عه‌له و له‌مانی: نه‌وعه هژیره‌کی دلخوازه.

عه‌له‌م: جی پشک کرنا ئاڤی یه.

عه‌لیخانی: نه‌وعه شه‌ده‌یه ئارمووشیه.

عه‌لی بورده: نانێ علی، خروه‌بی سه‌ر ئاشی، نانێ مزاشی.

عه‌لی قورته: کاغه‌زی سمپاره.

عه‌مار: عمار (مخزن).

عه‌مارته: ئەو خانی یه کو گه‌له‌ک بسه‌ر عه‌ردی نه‌که‌فتی.

عه‌مار کرن: عمار کرن.

عه‌ماره‌بو: بین چال، عماری، عه‌مباری.

عه‌مباری: ئەو تشته کو عمار سوئی بوی.

عه‌مانج: ئامانج، ئارمانج، هه‌ده‌ف.

عه‌مبار: عه‌مار، عمار.

عه‌مبار بون: عه‌مبارز دبوون.

عه‌مبارز دبوون: ئاڤ قه‌ت بو.

عه‌ماراو: سیتیج، ئەو ئامانه کو (حداد) و پنی‌دۆز دادنیته پیشی خو ده‌می کارکرنت بو ئماندنا پیشی خو ده‌می کارکرنت بو ئماندنا پنیان و سارکرنا ئاسنی شاریای.

عه‌مه: عه‌مه.

عەین: ئەو تەبەئەتە کە ناخۆش دەکات کوردی بووبە و ژ بیست و هەفت تەبەئەت چەچی کوردی هاتیە ژمارکرن.

عەیرەتی: واسە، سست (عاریه).

عیسک: ئیسک، سیکسیکە، نزگەرە، نسقەرە، پڕک، پری.

عیسا: (عیسی مسیح) پیغەمبەری فەلەیان.

عیسان: عینسان (ع).

عینسان: (انسان) (ع).

عیلالەت: بۆشی (حشد).

عیوارش: گێژەلۆک، گێژەله.

عیشوه: ناز، خۆ شرینکرنا ژنان لسه دلداران.

عوورک: زک.

عوورک: عوورکێ حەبیواناتان.

عوورین: عورین، هەواری، دەنگەکی بلند.

عوورە: کا و دانێ کو هاتیە ئامادە کرن بۆ شەنەبا کرنێ.

عوشاق: مەقامەکی وێژەیی کوردیە.

عوشاقی: نەوعە تریبەکی نازک و خۆشە.

عومەرەگێلە: گۆرانیبەکی خۆشی کوردیە.

عرک: عوورک.

عشتر: حیشتەر.

علاجاری: گەلەکۆبی.

علمۆلک: علملک.

علملک: گەلەک هوور.

عەممە: عومبە، ترشی یەکە هاتیە ژ گەرتن ژ گەلەک گیا و بهاراتان، بەلگێ دارەکی گەرمیانێ یە.

عەمرۆکە: گیا یەکی بهاریە بەلگیت وئ بەلگێ ئستریکێنە.

عەنتەر: (١) مەمۆنێ نێرە (ئەسل فارسیە)؛ (٢) ناغی شاعر و شیرۆشینەکی مەشهوری عەرەبانە.

عەنتیکە: تشتی جوان، واژە یەکی بێگانە یە (ئانتیک) ه.

عەنتیکەخانە: موزەخانە (متحف).

عەنتیکەچی: ئەو کەسە کو تشتی جوان چێدکەت یان دفرۆشیت، ئەف هەر سێ واژە یە ئینگلیزینە و کوردکاری بوینە.

عەنناب: دارێ شیلانی، تشتەکە وەکی قەسپان، خۆش و شرینە، بداری سنجیقە تیت و ژ قەسپێ بچوکتەر.

عەنزە: جۆرە دەوارەکی برەسەنە، عەشیرەتەکی عەرەبانە.

عەنزەرۆت: نەوعە جەوی یەکە، وەکی جەویا تووسی، ناغی طاووسەکی ئێزدیایە.

عەنناج: گەلاج، حیلەکەر.

عەووعو: حەوحەو، حەپ حەپ، وەکی دەنگی سەیی.

عەووه: حەپە.

عەودال: عەفدال (ابدال).

عەوراف: عەور و سامالی تیکەل.

عەیبیار: فیلباز، حیلەباز.

عەینەمەل: تەیری خەزایی.

غ

غ: شازدهمین تیب و ژ تیبیت چهچهیی کوردی، ئەو ژێ تیبه‌کی بینگانه‌یه بحسابا ئەبجهدی، دبیته ژماره ۱۰۰۰، تیبه‌کی تورته.

غائر: دل ژ خوچۆن، دل بۆرین، دل خووسیان.

غار: غار بدهواری کردن، غار بهردان (رکض).

غارا: پرغار بهزین، بهزا.

غاریان: گهماردان، دهباغ دان.

غاریاگ: گهمارخواری، غاراو، غاریاو.

غازی: جوړه درافه‌کی زتیری یان زیشی بوو.

غالیگه: خالیگه.

غهریبۆگ: جوړه هرمی به‌که.

غەزەتە: غەزاتە، قەزاتە.

غەزاتە: روژنامه.

غەزاتەچی: غەزاتەنووس.

غەزاتەنووس: روژنامه‌نووس.

غەزەز: غەز و بەز.

غەز و بەز: گەلەک قەلەو، چاخ.

غەزۆرین: خەزۆرین، توورپوون.

غەزایی: جوړه تەیره‌که.

غەزەلوهر: خەزەلوهر.

غەزەل: شیبەرید دل‌داری یی، نەوعە هوزانە‌که (ع).

غەزە: خەزە، خەزینە، گەنج.

غەلتە: ورتینە کرنا مرۆفی د حالێ مەرگی دا.

غەلتان: بێن خون.

غەزە: غەزینە.

غەزاینە: خەزینە.

غەزیم: خەزیم، خزیم.

غەزینە کردن: خەزە کرن، دراث کۆم کرن.

غەلبە: قارەقار.

غەلبە‌غەلب: قارە لیبی قارەیی.

غەمزە: ناز.

غەوارە: عەوارە و نەدبون.

غەوریون: د عەرئیدا چۆن (خسف).

غەور: عەداث، کیم، زاخاوی برینی.

غەو‌غایی: مابەینا خەو و هشیاری یی.

غەیبیدین: توورپویی، سلی (ع، ک).

غەین: ئەو تیه‌که کو ئەم پیتتا خفین (غ) کو بحسابا ئەبجهدی

دبیته (۱۰۰۰).

غەزباب: قەلەو و بکەیف.

غەوراب: جامی شەراب، گەشستی یی بچووک. "جزیری"

فەرموویه: «فەلەکا ئەطلەسی سەرگەشته د جاما مەحوبابە

- مەوج دەت قولزەمی عیشقی مە لسەر دەست غورابە».

غولغوله: غولغول.

غولغول: دەنگ و سەر و سەدا و قیپه‌قیپ.

غولی: گیاندارەکی ئەفسانەو مەنتەشەیه.

ف

فهتاح پاشایی: (۱) جوړه په توبه که لکارخانه یی موسولئ چیدکه ن: (۲) جوړه داوډه ته کی کوردی یه؛ (۳) جوړه دراشه ک بوو.

فہتار: دریای.

فہتار فہتار: هه لاهه لا بوی.

فہتہرات: فہتہرات.

فہتہرات: فہنا، بریان، کارہسات (مازق).

فہتیر: (۱) هه شیرئ یی هه شیر ترشه (ع،ک)؛ (۲) نانئ فہتیر (فطیر).

فہتیلہ: پتیلہ، عہرہ بکاری بوویہ ژ پتیلہ ی.

فہدی: فہیت.

فہر: روناہی، ریز، شکوہ، جوانی، بہا، بہرہ کت (قدر، افضل).

فہراشتہ: هاقینہ وارہ کی گہلہ ک هینہ، لکوردستانا ترکیہ پدا.

فہراموش: ژبیرچوئن.

فہراموش کرن: ژبیر کرن، ژبیر برن.

فہرتوت: پیرہمیرئ موہرا، پەرپوت، رزی، پەرژئ وەرایی، "مہولہوی" دبیرت: «یہ کی وہمایہی گہنج کہ یہ وہ - چون منیج وہتای فہرتوت نہ یہ وہ».

فہراہم: جئ بہ جئ، تامادہ.

فہرخونده: واژہ یہ کہ پیکہاتیه ژ «فہر + خونده» یان ژ «فہروخ + وند» (سفہ تی مشہ بہ هیہ بمعنا مبارک)؛ ناقیت کوردی «فہروخ» زور هہ نہ. ژ فہروخی تراشتینہ نہ ژ (فخر) ی عہرہ بیقہ هاتینہ، هہر وہ کی ہندہ ک بخہلہ تی تیدگن، فہر و فہروخ و فہرخونده هہر سئ بمعنا وقار و ژی دریتژ و مسبارہک هاتینہ. هہروہ کی جزیری واژہ یی (فہرئ) بکار تینایہ: «بہ ژنا فہرئ...».

فہرژندہ: واژہ یہ کی کوردی و فارسیہ بہ لی د کورد پدا بؤ ناقئ

ف: هہ فہدہمین تیپ ژ تیپیت چہ چہ یی کوردی بحسابا نہ بجدی دبیتہ ژمارہ ۸۰، تیپہ کی ساز و بیڈہنگہ و بیڈہ بہ ستہ.

فابریکہ: فابریقہ، کارگہ (معمل).

فابؤر: باؤور، سہ بیلی تریاک کیشانئ.

فاتہ تیز: بریتیه ژ مروفتئ سل سلوک، ئه ویکو زوو توورہ دہ بیت.

فاتہ بؤر: جوړه گوندوړہ کی رہشہ (بطیخ اسود).

فاتنک: قومری.

فاتہ رہش: فاتہ بؤر.

فاتوسین: خہردل، خہرتہ ل.

فاختہ: تفیرک.

فارزک: چاقیرسی، چاوبرسی (نہم، جشع).

فاسولئ: فاسولیا، واژہ یہ کی سوریا نیہ (صویا).

فاسون: قوماشہ کی ئه ستورہ ژ پهمووی چیدکہ ن.

فافیون: مہعدنئ سپیہ تامانان ژئ درست دکہ ن.

فافا: جوانکاری د شعر پدا (بدیع).

فافوس: گیایہ کی دہرمانی یہ.

فاق: خہ فک، تہلہ، تہلی، کەر، لہت (مصیدہ).

فاقہ: لاواز، لہر.

فاقدان: لاوازی، لہری.

فاک: لیب.

فاک و فیک: نارہ زووی ژن ئینانئ و مژوولیا وئ.

فال: ہرہ تئ تشتی، چاخئ پەرینا نیرییہ.

فالوودہ: پالوودہ، جوہر خوارنا ساردمہ نی یہ.

فالوودج: (فالوذج).

فالوودج: ژ پالوودہ ی ہاتیہ عہرہ بکاری کرن.

فالج: فالنج، شہ پلہ.

فامیل: ئوچاخ.

زه‌لامان بکارتیت. ئەسلی وی «فهرزینده» یه بەلجی د ئەسل دا ئەف واژەیه ژ دو پارچه‌یان پیکهاتیه: «فهر + زینده» ئانکو بەرکەتیب هەر ساخ و قاری هەر و هەری، هەر موبارەک (دائم). د فرخونده‌بیدا فهرزی ئانکو «فهر + زی» ژ فهرزەندی هاتیه داتراشین. دبیزن فهرزنده ژ دو واژەیان پیکهاتیه: «فهر + زینده» ئانکو فهری ساخ و توانادار و پر (معنویه).

فهروردین: (١) ناخی هەیفای ئیکتیبه ژ هەیفیت سالی هەتافی ئیرانی؛ (٢) ناخی فریشتەبەکه د ئایینی زەردەشتیدا. ناخی هەر دووازه هەیفیت ئیرانی هەمی ناقتیت فریشتەیانن بەو جۆرنه: بهار: ١- فهروردین، چه‌مه‌ن (حمل)، ٢- ئەر دبه‌ه‌شت، گول ئاوهر (ثور)، ٣- خورداد، جان په‌روه (جوزا)؛ هاشین: ٤- تیر، گه‌رم‌اخیز (سرطان)، ٥- ئەمورداد، ئاتە‌ش‌بیز (اسد)، ٦- شه‌ه‌ریوه‌ر، جه‌ان بەخش (سنبله)؛ پاییز: ٧- مه‌رم‌اه، دژم خودی (میزان)؛ ٨- ئابان ماه، باران ریژ (عقرب)؛ ٩- تازەرم‌اه، ئەندوگین (قوس)؛ زستان: ١٠- دی ماه، شپه‌رم‌م (جدی)، ١١- به‌ه‌مه‌ن، به‌رفاوه‌ر (دلو)؛ ١٢- ئەسفه‌ند، مشکین نام (حوت). ئەستوونێ به‌که‌م ئیرانی زەردەشتینه، ئەستوونێ دوهم مادینه به‌ری زەردەشتی، ئەستوونێ سیتیهم عه‌ره‌بینه و سه‌ری هه‌رسیکان ژێ ژ نه‌ورۆژی ده‌ست پێ دبیت. شه‌ش هەیفیت ئەولی ژ هەر سێ ئەستوونان (٣١) رۆژن و شه‌ش دی (٣٠) رۆژن مه‌گه‌ر هەیفای دوازدی ژ هەر سیکان ئەو تینته‌ گۆرین و کیم کرن.

فهرکه‌م: په‌رکه‌م.

فهرکار: سێردان، تیژکرن، هاندان (ایعاز).

فهرقان: گه‌ر و گه‌شتنه به‌ک ژ به‌ر زیده‌ گربانێ، پیران.

فهرکاندن: په‌رخاندن، فتوکویی کرن.

فهرته‌نه: فتنه‌ ئالۆزی، لافاو.

فهرخه‌س: زرخه‌س.

فهرده: جوال، به‌ک که‌ت جوال.

فهرده‌ش: خه‌رمان بر کرن ژ لایێ ده‌ره‌به‌گیقه.

فهرش: راژێر (ک، ع).

فهراقه: قه‌ید، قه‌یدی کو دکه‌نه پێ زیندانیان.

فهره‌نقه: فهراقه.

فهردار: پاک، به‌ریز، به‌ادار، په‌ره‌که‌ت، خودان وقار.

فهره‌نگ: واژه‌نامه.

فهرزانه: حکمه‌ت (حکیمه).

فهرزان: (حکیم).

فهراموش: ژبیر چۆن.

فهراموشکار: ئەو که‌سێ بێ هس و بێر.

فهر و پیت: به‌ره‌که‌ت، خیر و به‌ره‌که‌ت.

فهره‌نگ: ئورویی، رۆژئاقای، فهره‌نگستان.

فهره‌نگی: ئاتە‌شه‌ک، ئاگرۆک، په‌ره‌نگ.

فهره‌زان: دراندن، په‌چراندن.

فهره‌ژین: په‌چرین.

فهرزین: که‌فره‌کی شه‌تره‌نجی به (وزیر).

فهرمان: ئەمر، ده‌ستور.

فهرمانبهر: ئەو که‌سه کو بن ئەمر بێت.

فهرمان به‌ردار: بنیتره‌ فرمانبهر.

فهرماندار: که‌سه‌که کو فهرمان لسه‌ر فهرمان به‌ده‌ت.

فهرمانده‌ر: فهرماندار، ده‌ستورده‌ر.

فهرمانه‌روا: ئەو که‌سه کو فهرمانی وی کار بکه‌ت و به‌یار بکه‌ت.

فهرمانگه: سه‌رایێ ده‌وله‌تی، دائه‌ری ده‌وله‌تی.

فهرمانگێر: بنیتره‌ فرمانده‌ر.

فهرمان نامه: نامه‌ی ده‌ستور.

فهرمایش: ناخفتن و په‌یقینا مرۆقی مه‌زن.

فهرمایشت: فهرمایش ئەمری فرمانده‌ی.

فهرموو: ئانکو «که‌رم که وه‌ره ژۆری» یان «که‌رمکه باخفه» (تفضل).

فهروخ: په‌یروز (سعید).

فهرمووده: فهرمایش.

فهرموون: فهرمایش.

فهره‌اندن: ترساندن.

فهره: ئیشه‌که سه‌ر و بنی هەیفی تووشی په‌چووکان دبیت (غیبویه).

فهره‌جی: فهره‌نجی، که‌به‌ن (فرج)، ناخی کو په‌رنجه‌کی بو کو ته‌جی و که‌په‌ن په‌یدکرن.

فهریاد: فه‌ریاد، فه‌ریا، هاوار: «که‌سه بدا دامه‌نه‌پرست گله و دادی چکه‌ت - ته نه‌بت دادره‌سه‌ک بیه‌ووده فه‌ریادی چکه‌ت» "جزیری".

فهرسه‌نگ: عه‌ره‌بکاری بوویه بو «فهرسه‌خ» کۆم بوویه بو

(فراسخ). "مهولهوی" دبیتیت: «جه من تا دووری ئه رسده فه رسه ننگ بۆ - ئه ر بۆ رازی بوو زوانم له ننگ بۆ». **فه رمان فه رما:** کاربده ست (حکمران). "مهولهوی" فه رمویه: «سه رداری زومره ی موسیبه ت کیشان - فه رمان فه رمای مولک ده روون په ریشان».

فه راموشخانه: فرامسون، فه رمه سون، فراماسون، بمه عنا براده رانه بکۆمه له کی گرتدایی یه کو (بظاهر) سه رده می سلیمان پیغه مبه ری مه ئمووریت ئافاکرنا (مسجد الاقصی) ی بوون و لقه رنی ۱۸ ئەف جه معیبه ته ره ننگه کی سیاسی بخۆقه گرت و لته غه ری کیشوه ریت ئوروو پایی جه معیبه تیت نه هینی و سیاسی بناقی فراماسیۆن ته شکیل بوون و لسالی ۱۷۱۷ میلادی په نایت ئینگلیزی ب زدی (مذهب) ی کلیسای ئنگلیزی ده سته یه ک ته شکیل کرن. پاشی ژ حالیت پایه داری کیشوه ری دویدا بوونه نه ندام، وه کی: فرانکلن روژفلت، ژورژ واشنگتن و ته غه ری ئینقلاباتیت داخلی بمداخه له تا وان نه نجام دگرت و له نده ک کیشوه ران بناقی فه راموشخانه ی شوهره ت دا.

فه ره ننگ: واژه نامه.

فه ری ئیزدی: فه ری یه زدانی، مه زناهییا خودی.

فه ری یه زدانی: به ره که ته ی یه زدانی، شکۆهی یه زدانی، نوور (قدر)، په رته وی یه زدانی.

فه ره سخانه: ده په داره کی به سهری داره کیفه قاییم دکهن بۆ زیل رادانی ئه وه فه رشخانه.

فه ره ننگۆک: فه ره نگی پاخلی ئی بچووک.

فه ریادرس: فریادرس، هاریکه ر.

فه ریک: ئه و دندکه دانه ویله یه کو هیژ دانه یی وئ ره ق نه بوی و نه گه شتی.

فه ریک بوون: بونا ده خلی بفه ریک، کزر بونا تشتی ته ری.

فه ریکی: فه ریکی کزر بوون و نیف هسک بووی.

فه ریکه خورما: ئه و خورمایه کو هیشتا ته مام نه گه شتی (رطب).

فه ریکه که زوان: که زوان ته رک.

فه ریکه گوین: ئه و کاکله گوین هیشتا باش نه گه شتی و نه سه بقی.

فه ریکه روون: که ره، نقیشک.

فه ریکه نۆک: نۆکه ته رک، نۆکن هیشتا ته ری.

فه سال: شیبه، ره فتار، نه ندازه: «چۆمه موسلی بی شر و جل (کل بالکل) چی نه بوو - گۆت تو کوردی ئه م عه ره ب، نفره ت ژ من کر بی فه سال» "نالبه ند".

فه راماسون: بنیره فه راموشخانه.

فه رمه سون: بنیره فه راموشخانه.

فه قفه قه: نه خۆشی یه کی کوشنده یه، ده ردی بیده ره مان، ده ردی مرنی.

فه قی: قوتابی بی ئایینی (ع، ک).

فه قیاتی: فه قاتی، چۆنه بهر (تحصیل) ی علم ی دینی.

فه قیانه: جۆره له وه ندی یه ک بوون.

فه قی طه ران: نافی وی (محمد) ه و هاچاخی مه لای جزیریه و شاعره کی شیعرخۆش و ره قانه. هه ره کی لشیعرانی یا وی له گه له مه لای جزیری دپاره چاوا مساجه له یه کی ریک و پینکی دارژانده ژ جورئ (ثلاثی المقطعه) (سن به ندی). قه سیدا شیخی سه نعان ژ یه و جی ئفتخار و ته عه جویی یه کو ب ج قالب دارشتیه چیتره ژ چیرۆکا شیخی (عطار د منطق الطیر) یدا ده رباره ی شیخی سه نعان دیسا فه قی طه ران گه له ک شیعریت جوان و ره وان هه نه دبیتن فه قی طه ران هه زار و سی و یه کی ۱۰۳۱ ک زیندی بوویه.

فه گل: سه رکیش، مله پیچی که ر.

فه گلی: سه رکیشی، مله پیچی.

فه گر: (فقر) (ع).

فه گری: (فقری) (ع).

فه لیت: هه رزه کاره کی کو ته مام ژیر نه بیت.

فه لیته: سه لیته و به دئه خلاق، ئەف واژه یه ژ په لیدی هاتیه داتراشین چنکو گه له ک جار «پ» دبیته «ف» و «ت» دبیته «د» د کوردیدا دبیتن: په لید و دبیتن: فه لیت.

فه له خۆی: وه رزیر، وه رزکار.

فه له: (نصرانی، مسیحی).

فه له ره ش: تیره یه کی فه له یانن زۆر میترچاک و شه رکه رن.

فه له ره شکه: فه له ره ش.

فه له ره شه: فه له ره شکه، ئەسلخ وان کورده.

فه نا: په نا.

فه نا بهر: په نا بهر.

فه نا بیده ننگه: په نا بیده ننگه.

فهنباز: فېلباز، حيله باز.

فهنزاز: تشتى جوان و تازه پهيدا، فهنزاز، مؤده.

فهنزازى: جادو و گهرى، حيله سازى، رووكيشى، خوږه سنى.
فهنذ: حيله.

فهنذ و فېل: فر و فېل، چهپ و چوپړ.

فهنذر: شه مالک، مؤم.

فهندهک: مؤم، مه کينا گورى يې.

فهندهق: فندهق، فستق، پسته.

فهنلهقه: شقک، سوط.

فهنرس: پېرست، فهنرست.

فهنرست: نهو سه رگوتارن کو ناف کتېبه کېدا هه بن دى وان جودا لسه رى کتېبې يان لدروماهيا کتېبې ريزکهن له گهل ژمارا لاپه رى کتېبې بو ناسانى و زوو بسهر هه لېوونى.

فهنو: پرشهرم، پاک دامان، سپاس بو خودئ نهف وشه يه نه مريه لکورده ستانا ژورى بو ناغى ژنان زور بکاره چندانکو بوره کورد بخوژى مه عنا وى نزان و دفکر کو فهنو ژ فه هيمايې چېسوويه به لى وهکى ته ماشاى ده مکاتې وى دکه دى تينگه ي نه ونه وويه، نه گهر ژ فه هيمايې تراشيبا يه دا بېژن فهنې، به لى هه ر لسه نه سلى خو بى ناغيستى به (لفظ) و مه عناقه و هه تا نه ژوى واژه يې فه يتى مه عنا شه رم هه ر ما يه. «فهنو» ناغى کچا زه رده شتیه مه عنا پرچه يا و دامانپاک، خودان فه يت. ته ماشاى فان شه ش ده مکاتان بکه کو هه مى ژ مادا فه هوينه دا باش حالى بېى کو فهنو کوردى يه نه سليه و ناغيستيه بدای و باقه.

فهنهيت: فه يت، شه رم.

فهنهيت برن: فه يت برن، فه يت کرن، شه رم برن.

فهنهيت چوون: نابروى چوون، بى شه رم.

فهنهيتو: شه رم نه ووه.

فهنهيتو: شه رم، شه رمزار بو يى.

فهنهيت بوون: کرېت بوون، هه تک چوون، فه هيت کرن، شه رم هاتن.

فهنه يلى: تيره يه کې ژ تيره به رته ي کوردا نه، هندهک خو بکورد نازانن.

فهنيت: پېت، فرېزى، سووچ، گونا ه، به رده که ت: «نه فه هه مى فهنذ و فېتى ته يه».

فهنه فېت: فېته لدو فېته.

فهنيتن: فېته يې درېژ.

فهنه ژور: فېته ب هه فرا يى.

فهنيتنا ناغى: دهنگى ناغى ده ميکو راديبت.

فهنيت فهنوک: فهنيت فېته.

فهنيت فېته: (صفاره).

فهنيج: نهو که سه کو دانيت پېشى يې ليکه فتى.

فهنجان: خو چه پ و راست کرن و چه ماندن.

فهنچقه: فېشتهق، سه رنجى شرنقه ي.

فهنفيروک: فهنيت فهنوک.

فهنيراندن: زک چوون (اسهال).

فهنيرانن: فهنيراندن.

فهنرکه: (نه بو هه دلان)، ده رده چيل.

فهنرن: فېرو، نهو گاره شه کو ب نه بو هه دلانې که تى.

فهنرو: دبېژنه مروقتى گه لهک دروکهر و مه دحى خو که ر، ته شبيها وى بفيرکاندنا گاره شى (ابوه دلان) گرتى کرينه.

فهنرکانندن: فهنراندن، نهو تشه نگه ده مى شه قاندى هه لبييت و به رک زى ده رنه چيت و دوکيل و ناگر و باروتى پاشقه پاقيت.

فهنرن: ده عيه و ده مار ته که بور و خو هه لکيشان، خو په سن کرن: «فلانکه س چه ند بفيره!».

فهنرن: مروقتى پرفيز و خو په سن (متکبر).

فهنزه: فېته.

فهنزو: خو مه زن که ر (متکبر).

فهنزويروک: فهنيت فهنوک.

فهنس: مروقتى خو په سن ده عېدار و بده مار.

فهنسا: فهنر مه زن، خو زنده په سن، سيغه ي مبالغه يه.

فهنسار: وشه يه کې لجن فلان تيت، هندهک دبېژن: «فلان و فهنسار» و هندهک دبېژن: «فلان و فهنسار».

فهنسه: زنا، وشه يه کې نه هريمه نيه.

فهنسه کار: فهنسه کار، وشه يه کې نه هريمه نيه.

فهنسه کار: فهنسه که ر، وشه يه کې نه هريمه نيه.

فهنسه که ر: زنا که ر، وشه يه کې نه هريمه نيه.

فهنسکى: ژنا قه حبه، وشه يه کې نه هريمه نيه.

فهنسکو: مېرئ مېياز، وشه يه کې نه هريمه نيه.

فهنسه کې: قه حبه يى، زنا کارى، وشه يه کې نه هريمه نيه. وشه يې فسناندى ژ فهنسکه سيغه هاتيه. ته نى نه ف و شه يه لهره ننگا مروقتى په ست دامابه کو دبېژنه ئېکو دو: «دى

فيقاندن: جيڦنه ڪرڻ، جيڦنڊن.

فيققيه: تشته ڪه منڊال پڦ ڊڪه نڀ و فيقپڻ لپتيت.

فيقن: گيانداري لهر و لاواز.

فيقنه: پيڪ.

فيقه: ڊنگه ڪه وڪي ڊنگي پيڪا زورنابڻ.

فيقي: فيقي، ميوهجات، ڪوردڪاري بويوه ڙ (تفڪه) يه.

فيڪافوي: فيڪافوي.

فيڪافوي: هنگڦن.

فيڪاندن: فيتاندن، فيڪانن.

فيڪانن: فيڪانڊن.

فيڪه: ڊنگه ڪي زرافه لئاڻ لپقان ڊهرتپن، فيتي (صغير).

فيڪه ڪونڻ: فيتڪه ڪونڻ.

فيڪه واکونا: فيڪه ڪونڻ.

فيڪه وڪونڻ: فيڪه ڪونڻ، ٺهه ڪه باري يه ڪه ڊهسي خوقه شير ٽڪانيدا ڊيٽن «فيته ڪونڻ» ٽانڪو خوقه ڪه شارڊن و هر نه ناڻ ڪون و قوڙبنان خوقه شيرن.

فييل: ڙ پيل عهريه بڪاري بويوه و ٺهه ڙي هر عهريه بڪاري يه ڪه ي بڪار ڊبهين!

فييله گيڙه: ٺهه نيري يه ڪيڻي يه ته نڀ دو شاخيت راست و يه ڪتا هه ينه.

فييلپايه: ڊيواره ڪه ڙ ڊهرڦه ڊهه نه بهر ڊيواري زڪدايي ڊانه ڪه فيت.

فييله تن: زهلامڻي گر و زهبه للاح.

فييلو: فييله تن.

فيينوڪ: ڙنا ٺهه خلاق پهست، مفلنگ.

في: تپيه ڪه ڙ تپيت چه چهي ڪوردي، فهره، تهپ.

فييت: فهيت، فيد، شهرم.

فيي گرتن: تهپ گرتن، نه هوش ڪه فتن.

فيي لپهاتن: تووشي فيي بون.

فييتڪه: فت ڪرنا سبيلي و فرهدانا سوتڪي تيدا.

فييچه: فييچه، فييچه، فيشتهق.

فييچقه: لهه نه ڪه ڙ هر دو سهران فهڪري ڊاره ڪي بهر و پيچاي ڊڪه نه تيدا و ٺاڻي پي هله ڪشيئي پاشي پال ڊهه فييچقپڻ لپتيت و ڊهر ڊڪه فيت وڪي سرنجي چڪي ٺاڻي.

فييخست: فييخست درستره.

فيڊارفيڊ: ٺهه مروڦه يه ڪو (مبتلاء) بهه پي بيت (مصروع).

ڊه بڪاته فسينم»، «ڊيڪلي ٺهه مريشڪه فساند» (ٺهوي و شه يه ڪي ٺهه هر يه نيه و نه وشه بيت ٺوره و ٺوره فانيان).

فيسانڊن: فيسانن.

فيسانن: خووسانڊن، تهپرڪن، ٺانڊن.

فيسييا: فيسيياگ، فيسيياو.

فيسيياگ: ٺانڊي.

فيسيياو: فيساو، ٺامي.

فيسل: پوچهل، پوچ پوچ.

فيسڪانڊن: چه مانڊن، بن دهست ڪرڻ (اخضاع).

فيسقه: فيچقه، شرنقه.

فيساو: ٺانڊي، خيس ڪري، خيساندي.

فيشال: فشال، فشار، ڊروپي زل و زهبه للاح، ڊروپي شاخدار.

فيشالباز: ڊروڪه ڊروپيت مهزن.

فيشالجي: ٺهه ڪو ڊروپيت شاخدار ڊتراشيت و چيڊڪهت.

فيشالڪار: ٺهه ڪه سه ڪو ڪاري وي تراشينا ڊروپيت مهزن مهزنه.

فيشال ڪردن: ڊروپيت مهزن هه لبه ستن.

فيشالڪهر: ڊروپيت مهزن ڪهر.

فيشال لپدان: وه شانڊنا ڊروپيت مهزن.

فيشانن: فيشانڊن.

فيشانڊن: پرڙانڊنا ٺاڻي.

فيشهڪ: گولله ٺهه ننگ.

فيشهڪ بهند: رهختي فيشهڪان.

فيشهڪ ڊان: فيشهڪ بهند.

فيشهڪ فرڙدهر: فيشهڪ ڪيش.

فيشهڪ گير: ساڙوري فيشهڪان.

فيشهڪ لغ: رهخت.

فيشهڪ لوڻ: فيشهڪ لغ، رهخت.

فيشڪ: فيش فيش يان فشفش، ٺاڻچرڪ. هندهڪ ڊيٽن فشفش و فشقه و فيشفيشه و هندهڪ ڊيٽن فشتهق يان فيشتهق.

فيشڪنڊن: فيشانڊن.

فيشهڪ: فيشهڪ ننگ (طلقه).

فيشهڪ ننگ: فيشهڪ.

فيق: حڪايه تا ڊنگي زورنابه، جيڦنه يي بالنده يان، جيڦ، جيڦنه.

فیر: زانین.

فیرا: (۱) فیرا پیکفه؛ (۲) مرۆقی زۆر فیربووی (صیغه مبالغه یه).

فیربون: هی بون.

فیرز: په له، لهز (عجله).

فیرس: عالم، هونه رهنه، شه هله وهند.

فیرکرن: نیشاندان، هی کرن.

فیرگه: جی فیربونی، جی هی بونی.

فیرس: کولاقه کی سوور و سفت و بگوله نگ بو بهریدا ترکا بکار تینا.

فیرش: زهحف، زۆر، بهرفره.

فیرشته: پیشتر، پیشتر کوردیتره.

فیرشقه: فیرشتهق.

فیری: فیری، میوه جات (کوردکاری بوویه).

فیرکار: گهرتی (مدرب).

فیرکاری: (تدریب).

فیرل: نامانه کی دهرفاله، حيله.

فیرلوی: حيله باز.

فیرلباز: بنیره فیرلوی.

فیرلبازی: بنیره فیرلوی.

فیرلان: حيله زان.

فیرلو: (مراوغ، ملتس الحیل)، ئەسلی وی (فعلو) یه (ک، ع).

فیرل و تله که: فیرل و که له کبازی.

فیرنک: هین.

فیرنکاتی: فیرنکایی.

فیرنکایی: فیرنکاو.

فیرنکی: هینکاتی.

فت: ناقی دهنگیه حیکایه تا سه بیل فتکرنی یه، ناقی دهنگی د زمانێ کوردیدا ژ هه می زمانان زۆرتره. «فت» به عنا خلاس ژی تیت و به عنا خالی ژی تیت.

فتخوش: شه بوی.

فتراک: کفراک، کوردکاری بوویه ژ (فطری).

فتراک: به ندکی سامۆته یی زینی: «د ریدا خاکێ ده رگام - به لێ ئەول ژ فی خاکێ / بلا بی پایه و جاهم - مه پی چۆ هه رفی ئە فلاکی / شکاره ک ده رخری شاهم - دوی به ندی و فتراکێ» "جزیری".

فترونه: به ترمه یی داری فیری یی، به ترومه.

فتهفت: دبیرنه وی که سی کو زۆر بترسیت، دبیرن: «فتهفتا وی یه ژ ترسا دا». یقی مه بهستی دو ماهی وشه یی ئەهریمه نیه.

فت و فراوان: به رمشه، زهحف.

فتیله: عه ره بکاری بوویه ژ پتیله ی، ئەمری هه ره بکاری یی بکارتینین.

فجوز کردن: فجوز کرن، چۆنه کی ئیکجاری یه کو هاتنه فه ی نه بی: «فلانکه س فجوزی ئیکجاری کر» ئانکو بییکجاری چۆ، یان مر و چۆ.

فجوق: فجۆ، بجۆز، ده نگه که ژ که وان دیت ده میکو ژ نشکاف ترسه ک بوچ بیست بفرن، ئەوژی هه ره مه به ستا چۆنا ئیکجاری ددهت.

فجوق کردن: فرینا که وا ده میکو بال دگرن.

فچچۆز: ده نگی که وان ده می فرینیدا به عنا بخاترا وه و خود احافز ژی هاتیبه و به عنا قه بی ته مه هاتیبه و هنده ک دبیرن: «پچۆز، پچوز».

فچوزک: فیچوزک، ژنا سه ره سه ری و فه لیته یه، به لی مه به سته کی غه ربیه و ئەهریمه نیه.

فچچوق: فجۆز.

فچک: ده نگی ئامرازی جۆله کرنی یه (صوت آلات الحیاکه): «چۆمه مالا نسحاقی جوی من گازی کری به لی ژ به ر فچک فچکا جۆله کرنی گو ه لمن نه بوو».

فرازی: به سه رخۆفه هاتنه ساخی (نقا هه).

فراقین: جه می خوارنا نیقرۆیی، به فارسی دبیرنی (نهار): «فراقینا گاقانی چ لتلی چ ملی...» "په ند": «درۆز یان تیشتی دخۆت یان فراقینی» "په ند".

فراوان: به رفره، زهحف، مشه.

فرا: زۆر، گه له ک.

فره ه: (واسع).

فراز: ئەقراز، سه رفراز.

فرت و فیل: فیرلبازی.

فرۆ: ئەو که سه کو گه له ک فیرشالغان و مه دحۆ بیت.

فر: ئەو گیا یان توڤ یان چاندنا کیم پشت و کیم توڤ بیت.

فرهفته: فری، ئەو پارچه به کو باش ته فن نه کر بیت، سست و فریبت.

فرین: ده نگی هه لکیشانا تشتی روڤ بده فی ده می فه خارنی.

فرهفر: فره لدو فره ی لچایی ددهت، فرینا شوڤا خواری یه.

فیر: زانین.

فیرا: (۱) فیرا پیکفه؛ (۲) مرۆقی زۆر فیربووی (صیغه مبالغه یه).

فیربون: هی بون.

فیرز: په له، لهز (عجله).

فیرس: عالم، هونه رهنه، شه هله وهند.

فیرکرن: نیشاندان، هی کرن.

فیرگه: جی فیربونی، جی هی بونی.

فیرس: کولاقه کی سوور و سفت و بگوله نگ بو بهریدا ترکا بکار تینا.

فیرش: زهحف، زۆر، بهرفره.

فیرشته: پیشتر، پیشتر کوردیتره.

فیرشقه: فیرشتهق.

فیری: فیری، میوه جات (کوردکاری بوویه).

فیرکار: گهرتی (مدرب).

فیرکاری: (تدریب).

فیرل: نامانه کی دهرفاله، حيله.

فیرلوی: حيله باز.

فیرلباز: بنیره فیرلوی.

فیرلبازی: بنیره فیرلوی.

فیرلان: حيله زان.

فیرلو: (مراوغ، ملتس الحیل)، ئەسلی وی (فعلو) یه (ک، ع).

فیرل و تله که: فیرل و که له کبازی.

فیرنک: هین.

فیرنکاتی: فیرنکایی.

فیرنکایی: فیرنکاو.

فیرنکی: هینکاتی.

فت: ناقی دهنگیه حیکایه تا سه بیل فتکرنی یه، ناقی دهنگی د زمانێ کوردیدا ژ هه می زمانان زۆرتره. «فت» به عنا خلاس ژی تیت و به عنا خالی ژی تیت.

فتخوش: شه بوی.

فتراک: کفراک، کوردکاری بوویه ژ (فطری).

فتراک: به ندکی سامۆته یی زینی: «د ریدا خاکێ ده رگام - به لێ ئەول ژ فی خاکێ / بلا بی پایه و جاهم - مه پی چۆ هه رفی ئە فلاکی / شکاره ک ده رخری شاهم - دوی به ندی و فتراکێ» "جزیری".

فرانگه: ژ دوو وشه يان پيکهاتيه: «فرکه + گه» جن باله فریځين بالندهيان، عهردی به رهلهت، ههله مومت.

فریت: تیسوهر، دیبیزنه مروقی ترسنوک، بیفریت (لحه النسیج).

فرنده: هه تشتیکو بفریت، بالدار.

فرفرۆک: فرفرۆک.

فرپیدادان: جقیندان (هجو).

فرتول: شه پدهه و خه بهرگوتنا ژنکاتی.

فرچک: فرشک، هول شیرخارنا به چکه به، تشته کی نرمیچکان کو لبقه، ناف زکی په زی په نیری پی درست دکهن.

فرکرن: فه خارنا تشتی رۆن بفرآ.

فریا: فریاد، هاوار. ئەف وشه یه لئاقیستای فریائی هاتییه به عنا دۆستی و لسه نسکریتی دا به عنا دل خوشکرن و حهز ژئ کرن هاتییه ئەقجا مه عنا کوردی ژفانه دوور نییه.

فرهنگ: جن نیشی ئەوروپای.

فرهنگستان: فرهنسا، جن فرهنگان: «ته فرهنگ و عه ره بستان و مجرتیک ستاندا - جهلهوی خوش شه گهرین هاتییه نۆیا عه جه مئ» "جزیری".

فرهنگی: کولکا فرهنگی، باچان سۆرک.

فرهیی: فرهیی، بهر فرهیی و پانی.

فریب: فریب، خاپاندن.

فریبۆک: خاپینۆک (خیال).

فریبکه: فریبکه، حیلکه.

فریبیای: فریبیای، خاپیای.

فریبیای: خاپیای.

فریادرس: هه وارگه شت، ئەو که سه کو د هه وارا مروث بیت.

فریادنامه: سکالانامه، (ورقه الامداد).

فرژین: ئەو دهنکه کو دهوار ژ دفنا خو بهر ددهن دمئ غارکرن و ماندی بونج یان هه رده مهک.

فریادرسی: بهاوار گه شتن (مدد).

فریدان: فریدان، هاقیتن.

فرهدان: فرهدان، هاقیتن.

فرآ: تیزبال، زۆریه فر (صیغه یی مباله غه یه) وهکی: غارا، خورا، بینا، زانا. "جزیری" فه رموویه: «بۆری عیشقی پرفرایه».

فرمیسک: رۆندک.

فرهځور: فرینا ب هه قرا.

فرین: فریدانا بالندهيان، فرین بالگرتنا تهیران و چۆنه ههوا.

فرهځ: پرپرا بالیت بالندهيان.

فرک: ئیشا بهر و بینا مروقان، ژانی مندال بۆنا ژنان.

فرتک: کونه دفن.

فرته: لقه.

فرتهفرت: لقهلف.

فرت و هۆر: لئینا ب هه قرا.

فرت: ره پوریت (افلاس).

فرتی: بۆرینا شیریی.

فرتی فرتی: حالته تی شیریه کو دبۆریت و دبیته پرت پرت.

فرفته: فرفته.

فرتیک فرتیک: فرتی فرتی، شیریی بۆری.

فرچک: فرشک.

فرچه: فرشه.

فرچیل: دانئ نیف که لی (وهکی دانوکی گهنئ بۆ سافاری).

فردۆق: (۱) قدیری، هناری گفاشتی و بهر نانی داکری؛ (۲) بریتیه ژ که سیکو هه خوارنا پهست بخۆت دبیزنی فردۆق خۆر.

فروش: بائع، پاشکویه که ناقان دکته (اسم فاعل بسیغه یی مباله غه): «ماست فروش، نان فروش، کافروش، گافروش، خۆفروش، ملهت فروش، دین فروش، شه کو فروش، دارفروش، رهژوو فروش». «فروش» به عنا هه لگیر سینهر دیت وهکی: «شهرفروش، بهلافروش، جهنگ فروش، جقین فروش». ئەف وشانه هندهک حه قیقینه و هندهک مجازینه ههروهکی ته دیتی و خواندی.

فروتن: فروشتن، دانا تشته کی بدراش (بیع).

فروشیار: ئەو که سه کو تشتی دفروشیت.

فروشکار: فروشیار.

فروشگا: فروشگاه، فروشگاه.

فروشگاه: جن فروتنی.

فروکه: بالا فر (طیاره).

فروکه خانه: فرودگاه، جهی نیشتنا فروکا (مطار).

فراکه: بهر هلهت (شاهق).

فراکه: ئەو تهیره کو دشیت بفریت، بریتیه ژ مندالی کو مهزنۆکه بوی.

فروتیکهفتن: رهف تیکهفتن.	فروزیی: فریزی، فیتیدان.
فرکان: فرکه، گیز و هۆز.	فریزی: چایر (ئیل) گیایهکی بهلگ زرافه و تیکرایه هه میسه هه کسهکه.
فرکان فرکان: فران فران، گیزهگیز.	فریزۆ: فریز.
فرک و هۆز: گیز و هۆزی بهر و گولله و پهله ندرایت بیتنه هاشیتن.	فرنافیق: فرنافیک، زارافهکی شه بهکیه، جوهره ئیشهکه.
فرکه: چۆن بۆ عهدهکی بگورج و گولی و چالاکي.	فرنافیک: (بئس المصیر).
فرکه: (مطار).	فرۆتهنی: فرۆشتهنی، تشتتی لیه فرۆتنی.
فرن: کوورهی نانت پانتی، نانت پیژی.	فرۆش: فرۆشیار.
فروج: بارۆکه، کوردکاری بوویه.	فرۆشتن: فرۆتن.
فرووجاو: نافگۆشتی فروجی، نافا فهرخکه دیکل و مریشکان (ع،ک).	فرۆبیژ: پرییژ.
فره: دهنگی بالی بالنده یانه.	فراخۆز: فرهخۆز، خۆزا، زۆرخۆز.
فرساده: فرستاده.	فرهخیال: خیال پانکرن (تمنیات).
فرستاده: شاندى، ری کری، هنارتی، کوردکاری تیدایه (رسول).	فرهپوو: مرۆقی دووپیوو و چاپلووس.
فرسهق: فهرسهنگ، ژ فهرسهنگی عه ره بکاری بوویه بۆ (فرسخ) ی.	فرهگهپ: مرۆقی گه ریۆکی بی گه لهک بکهت.
فرسهنگ: نه اندازهی سی میلانه (فرسخ).	فرهدهس: عه ره بکاری بوویه بۆ فیردهوس، عه ره ب بخۆژی نزانن کا (مذکره) یان (مؤنث)! ژ په ردهو سامیدی هاتییه.
فرفات: جلکی دپای و هلهلیای.	فریز: رسته، جمله، راسته رفز.
فرک: ته عه ر بۆ زانا ماهینی بکار دهن.	فریب خواردن: فریب خوارن، هیله لیتهاته کرن، خاپیای.
فرمیتسک بزه: که نی گری.	فریویاز: فیلباز.
فرۆ: ژهکی کو زیده و تورت بوی: «لهیثیا فرۆیی گایی» "په ند".	فرنجیک: کابوس.
فره: زور، مشه، فراوان.	فرنگ: بقه (خطر) (ههروهسا: فراکه، فراکهگه، فراک گه). ژ
فره بهش: گه لهک پشک (اسهم).	قی وشه ی هاتیینه ژه نین و داتراشین و مه بهستی (خطر) ی تییا دیار دکهت.
فره بیژ: سازنده، پرییژ.	فرک: ژه نین، کوت، ئیشا زانا جانده ران (الم المخاض).
فره زان: زۆرزان (علامه).	فرشته: فریشته (ملائکه).
فره ماگ: ئەو تشتیکو گه لهک مایی و که فن بوی.	فراوانی: گوشادی، فریبی.
فره وهپ: سه بیخ هه له پاس، مرۆقی چه قاوه سوو.	فراندن: دهر په راندنا بالداران.
فره وای: پرییژ.	فرته: بزفتن و جوولیان.
فریژه: په رتیز.	فرتینه: فرهته نه.
فریاخستن: گه شتتا که سه کی بۆ که سه کی دده می ته نگا قیاندا.	فرتۆنه: فرهته نه.
فریخی: براشتی یان قه لاندی (حنیذ).	فرچه: فلچه، (فرچه جوانتره).
فز: فزه.	فران: ئیبرشوغار کرن.
فزدووک: عازه به.	فراندن: رفاندن، رهفاندن.
فززه: لشفه، نکه وتقه، دبیتزن: «من ئەو فززهبه کر»، هندهک	فرینک: په رسیف و نه زله، هه لامهت.
	فرکا فرکا: ره قینا مرۆقان ژ جی به کی کو ئاسایش و ئارامی تیدا تیکچۆبییت.

- دبیژن:** «من ئەو فس بر کر ئەو خەلەتە» (فرزە کوردیترە).
فرزلیبیرن: لڤەلبیرین، نەفەس لیبیرین.
فرزەفز: (۱) بریتییە ژ دفن خەتمینی، دەنگی دفن گرتنی؛ (۲) بۆ گەلەک تیری یێ تیتە بکارئینان، دبیژن: «من هند خواری یە پزەپر -یان- فرزەفز -یان- کفەکف ژ من تیت».
فزول: زێدەکار. ژ «فزوونج» فارسی مەعنا زێدەبە کوردکاری بوویە و تەحویر بوویە نە ژ (فضولی) عەرەبی.
فس: تس، بایەکی بێدەنگە ژ ئادەمیزادی دەردکەشیت و بێنەکی نەخۆش و گەنی ژئ تیت. «تس» کوردکاری بوویە ژ (فسوئی) عەرەبان، بکوردی: «کدش».
فسکەن: مرۆقی فسکەر (ع،ک).
فسدوومان: ئەو خانە یێ تەنک و پر دوکتیل و گەلەک مرۆش تێدا رونشتی بن دبیژنە فی حالەتی: فسدوومان، (غوغاء).
فسەک: دەلەکە (ع،ک).
فستۆقی: ئەو کەسە کو گەلەک گەریوک بیت، تەنێ ریکا خودمالا خو نەئیتیت.
فستک: ئەو ماوقەبە کو لێتەچۆنی یێ وی بەهەخلیسکیت، بتهحسیت.
فیستان: نەوعە عەزیزی بەکی ژنانەبە و ناقتەنگ زراف و دامان قالاویە و پانە (ت).
فسدان: وشەبەکی ئەهریمەنیە مەعنا کرنەدەرا ئیکێ: «من فلانکەس فس دا - دەرتیخت».
فسدانەوه: بریتییە ژ دەست هەلگرنا کارەکی و پەشیمان بونی ژبەر سەرنەگرتنا وی کاری، وشەبەکی ئەهریمەنیە.
فسفس: گۆتەکە بۆ دەرکرتنا کتکی و هندەک دبیژن پشت.
فسسە: فس.
فسفس پالەوان: بریتییە ژ کەسەکی ک چ ژئ نەهیت و هەر پەسنێ خو بکەت و خو هەلکیشیت، وشەبەکی ئەهریمەنیە.
فسقە: فسکە، کخسە پیقاز.
فسکاگوری: فس گورگ، کولیکەکە سۆرە وەکی کولیلکی نیسانێ یە بەلێ بێنەکی نەخۆش ژئ تیت لەو دبیژنی «فس گورگ»..
فسکە: پیقازی فسقە (کخس، قنارە البصل).
فسکین: یێ تەحسین.
فسن: فسکەر.
- فسنان:** بریتییە لکرنە دەرا ئیکێ.
فسە: چپە.
فسەفس: پەسەس، چپەچپ.
فس زمان: مرۆقی زمان فس.
فساندن: سواربونا تەیری نیر لئەیری می: «ئەقرو دیکلی مریشک فساندن».
فسۆس: جانەوهرەکی بێن گەنی، دەلەکە.
فس کیسەل: ئانکو ئەو مرۆقە کو زۆربین گەنی بیت.
فش: تشتەکە کو بلاف و فەکری بیت نیتە سەرەک، بەش فەکری، کلیمیش.
فشان: ئەفشان، پرژین، بەلاکە: «ئیرۆ ژ مەل بە بەدرا تەمام - عەنبەر فشان بن سەد سەلام» "جزیری".
فشار: فیشال، درویت مەزن.
فشە: حەنەک، گالتە، ترانە.
فشیان: چەمیان: «کاریتێ خانە یێ مە فشیایە».
فشاندن: چەماندن: «ئەر نەشیم فی شف گۆیالی بفشینم».
فشکرن: بریتییە ژ نەرم بون و هاتنە یاری بۆ کارەکی.
فشە کرن: گالتە کرن.
فشقیات: فیشقیات، تشتی تورەهات (ع،ک).
فشەل: عەردی سستەک.
فکلە: کۆرکا پشتملی کۆرکا ئەستوی (نقره القضاء).
فکەندە: فریدابێ، دل کەفتی: «دل کەفتی و فکەندە...» "مەلا ئەنوەر مایی".
فکین: گرپا بێدەنگ بلند کرن.
فل: فلت.
فلت: سست، تەمبەل، زۆر ماندی.
فلق: ئەو تری یان کوندریکو ناف کارتێ کریت و رۆنقەبویت و فلقتین ژئ بیت.
فلزفا: فاک و فیک و کەلکەلە، گرپ ژن ئینانێ.
فلقە: فلقت، دەنگی پەقاندنا گوندۆری، دارێ دوتا کری، فیقی یێ لێر هەتافی رۆنقەبوی.
فلقاندن: پەقاندن، ناخفتنا بن لیقان، ناخفتنا بفتلە (کلام همس).
فلە: فەلە.
فلیین: گشت بون و چرچ بون، تیکچون.
فلوری: سکەبێ زێری.

فلجھ: (۱) تشتہ کہ ژ مووی چیدکھن مرۆف دادنیت خو وھکی سیواکئی پئی دشۆن یان ردینا خو بواسته ی سابوونئی پئی کہف دکھن؛ (۲) دھنگہ کہ ژ پیلانی دپت دھمیکو ژ ناٹ دا تھر بیت.

فلتہ: دھنگئی دھقی ھندھک مرۆفانہ کو ددھمی ناخفتنی فلتہ فلت ژ دھقی وان تیت.

فلتہ فلت: فلتہ لپئی فلتہ ی.

فلس: کیمترین دراقہ، کیمترین دراقئی عیراقہ.

فلفل: تشتہ کی دندک هوور و رھشہ و تیرہ دکھنہ ناٹ زادی.

فلق: (۱) کیمترین دراقئی یابانی یه؛ (۲) پیلانی گھلہک فرھہ.

فلقن: میتوہلہ یه کہ کو دھنگ لزی پئی وی تیت.

فلقنہ: فلقن، ئو ژنہ کو ددھمی جماعی فلقہ فلق ژئی تیت.

فلرؤفاو: فلرؤفا.

فلروت: شمشال لیدان، بلوول لیدان.

فلیت: ناقئی میترانہ.

فلیتی قوتو: میترخاسہ کی کوردانہ ژ ئیزدیانہ، چیرۆکا وی لہگھل ستہ مکھر و حهفک ئهستووران ناٹ دھقی شاعر و ئسترانقاناہ.

فلھن: فلاھن.

فلاھن: جوړہ ماسی یه کہ.

فمکرن: دفن پاک کرن.

فن فکرن: فمکرن، دفن پاک کرن.

فند: مۆم.

فندھک: چهرخی ناگر پئی ھلکرنئی (مقدحہ).

فنجان: ژ پنگانی عھربکاری بوویہ ئه مژی عھربکاری یه کہ ی

بکار دبه یں. فنجان تشتہ کی شیشہ یی یه، دھرفریہ، بن

تھسکھ و کوورہ، تھغر قساوی پئی فھدخۆن، بو جام و

پھیالہ ی ژئی شاعیر بکار دین. "جزیری" فھرموویہ: «مہلہ

و فنجان لسھر دھستہ، کو مھتابا ھلال ئه برو – نوماین من

د مراتی مھ یاسا فازہلال ئه برو».

فندان: فندان.

فندان: شمدان (شمعدان).

فندق: تشتہ کہ وھکی پستہ یه بھلی سۆرقہ دکھن پاشئی دخۆن.

فندق: فندق.

فندق شکاندن: پریبئی کرن، چھنہ لیدان.

فنیک: فسھنہک، دھلہک، ناقئی گوندھکیہ، ھندھک دبیتژن:

فھنہک. "جزیری" فھرموویہ: «ئھز دزانم فنیکا تھ نہ

مھکانئی غھزلانہ – چ بھا نینہ مھتاعی تھ، ئھیابی سھر

بھر».

فویرھک: فویرھک.

فویریای: فووری یایی.

فویریان: فووریان.

ف

ف: تیبیا ههژدهمین ژ تیپیت چهچی کوردی، بحسابا نه بجهدی دبیتته ژماره ی ۸۰، تیبیه کی ساز و بیده نکه. تیبینی: ههژی گوتنی یه کو تیبی «ف» د زمانن کوردیدا که فنتره ژ تیپی «و» و ژ تیپی «ب» ژ بهر چند به لگه به کی: ۱- تیبیا «ف» ژ تیبیا «و» و «ب» لئاقیستایدا زۆرتتر بکاره: ۲- «و» سفکتره ژ «و» خاسمه نه گهر «و» (مضموم) بیت، بو وینه: «مرۆف» سفکتره ژ «مرۆو» ی و «تۆف» سفکتره ژ «توو» و ژ «تۆم» ی چکو تۆم ژ توخمی فارسیقه هاتیه تراشین: ۳- «و» هه می وهخت نه گهر که ته پاشکۆبی و اهه ی گرانتره ژ «ف».

باخه فانی، بیستان فانی، نفیسه فانی، داره فانی، شه خره فانی، به لوک فانی، تیجر فانی، شاره فانی، مه ته لسانی، نانه فانی، گولکه فانی، گولکه فانی، مه ره زه فانی، زیر فانی، چاقدیر فانی، سه لپه فانی، که له کفانی. «فان» و «وان» هه سنج دبنه پاشکۆ وه کی مه گوتنی به لحن د کوردیدا «فان» و «وان» بترن و دفارسیدا «بان» پتره. «فان» مه عنا (محافظ) و چاقدیر و حارس و نیگه هه بان تیت، وه کی: گاشان، زیره فانی، مه ره زه فانی و لئاقیستایدا ژ هه وه کی مه عنا کوردیه، وه کی: ناترۆ فانی (آذربان: نیگه فانی ناگری).

فان: پاشکۆبه که بناخری و اهه یقه تیتته زیده کرن و مه عنا نیگه هه داری و زیره فانی (محافظه) ی و خودان و خاوهندی دگه هینیت بو وینه: مه ره زه فانی، پاله فانی، تۆره فانی، مه له فانی، نینه فانی، نیچیر فانی، هۆزانی فانی، بیریشانی، قازه فانی، نفیسه فانی. بکوردیا کرمانجی ژیری «وان» لحن «فان» تیت و لفارسیدا «بان» لحن «فان» و «وان» تیت. «فان» بو (اسم اشاره) یی که سنج سنج و غائبی نیزیک تیت. "جزیری" فه رموویه: «هن ژنک دیرینه تین، قه سدا کنیشتی هن دکهن - نه ی ژ وانم، نه ی ژ فانم، من ده ری خه مام بهس».

فا: ژ «فان» ی هاتیه کورت کرن.

فابرن: وایردن، یاخواردن، گشتیون.

فاو فاران: باو باران.

فاج: هه ریم، ناوچه، ده قهر، واچ، واک، بیژ، گو، ویچ.

فادار: وادار، باوی.

فاپک: بارپک، بارۆکه، فه رخکه مریشک.

فاری: گوم بوون، لبه رچا ف به رزه بوون.

فاران: باران «واژه به کی هه ورامیه».

فازی: واژی، سه ر و بن (مقلوب، بالمقلوب).

فاگیر: باگیر، باکیش، بادگیر، کونه با (عبار هوایی).

فال: خالی، ده رفه، سه ره ردای (مکشوف).

فالی: فالایی.

فالایی: فالاهی.

فالاهی: خالیاتی.

فه: وشه یه که جار دبیتته پاشکۆبی سفات و مه سده ران و جار دبیتته پيشکۆ و جار ژی دبیتته پاشکۆ و پيشکۆ و پيشکۆ،

فانی: پاشکۆبه که مه عنا نسبه تا زیره فانی و خودانی و خاوهندی یی ددهت بو فاعلی و مه عنا ئستمراری ژی لهن زیده دکت، بو وینه: مه ره زه فانی، تۆره فانی، نینه فانی، بیریشانی، نیچیر فانی، هه رچه فانی، به رخه فانی، جه نه ره فانی، مه ره فانی، پاسه فانی، چیچکه فانی، کورده فانی، خونده فانی، زانه فانی، مه له فانی، بازه فانی، قازه فانی، دیده فانی، هیته فانی، سه گفانی، پلغانی، شفانی، گافانی،

- وه کي: ڦه دان، دانه ڦه و ڦه دانه ڦه، به لږ سهر هر دؤخ و ده مکاته کي بيت ڦه دان مه بهستان دگه هينيت: ۱- نوبون (تجدد)؛ ۲- گه ريانه ڦه (عوده)؛ ۳- دريژده دان (استمرار). يا په ستر ڦه کول دووماهيا وشه ي بيت نه لږه ولي و نه لږه ول و ڦاخری بووینه: بڙکينه ڦه، بريانه ڦه، بزده ڦه، بيتنه ڦه، پرژانده ڦه، پيانه ڦه، نيړانه ڦه، هاتنه ڦه، چونه ڦه، دانه ڦه، برنه ڦه، شاردنه ڦه، ستانده ڦه، گوزينه ڦه، دوزينه ڦه، ديته ڦه، ناشتبونه ڦه، خوش کرنه ڦه، تاد...
- ڦه:** وه، هه وه، هنگو.
- ڦه بړک:** ڦه و تشته کو بربر بيت، مابهين.
- ڦه بری:** تشتيکو هر لږي خو بيت نه هيتته گوزين.
- ڦه بور:** پاشکفت، پاشکفتي، ڦاږ.
- ڦه بوون:** کرنه ڦه ي تشتي (فتح).
- ڦه بر:** ديارکنا بهاي تشتي د کرين و فروتنيدا (مساومه).
- ڦه برين:** برين، بهيان کرن، ديار کرن (قطع).
- ڦه برن:** برن، برن (اخذ).
- ڦه بڙيان:** بڙيکه بوون، بڙيکه فقه تيان.
- ڦه بړک:** (مقاطع، مفاصل).
- ڦه بڙکين:** بڙکينه ڦه، په رتبون.
- ڦه بڙکاندن:** بڙکانده ڦه، په رت بوونه ڦه.
- ڦه بريان:** بريانه ڦه، برانه وه.
- ڦه براندن:** برانده ڦه.
- ڦه بزاندن:** بزاندنه ڦه، پسانده ڦه.
- ڦه بيتن:** بيتنه ڦه، بيتنگ کرده وه.
- ڦه بوژين:** بوژينه ڦه، بوژينه وه.
- ڦه بزديان:** بزديانه ڦه. (ڦه هه می ژ لايي ريزمانيقه ڦه گه ر بينه پاشکو چيتر و کورديترن).
- ڦه پيان:** پيانه ڦه، شيلانه ڦه.
- ڦه پرژاندن:** ره شانندن.
- ڦه پچريان:** پچريان ڦه، پارچه پارچه بون.
- ڦه پارپان:** پارانه وه، پارپانه ڦه.
- ڦه په رژين:** په رژ کرنا دار و دره ختان.
- ڦه پاچين:** هه لپاچين.
- ڦه په رتاندن:** پرتکانندن.
- ڦه په رپتاندن:** بهه ردی دادان.
- ڦه پرتکاندن:** پرتکانده ڦه.
- ڦه پرتکياي:** هووربوی و پرتکی.
- ڦه پسکيان:** زهليل بون.
- ڦه پسکاندن:** زهليل کرن.
- ڦه پهرين:** پهرينه ڦه، پهرينه وه.
- ڦه په راندن:** ده ربار کرن، په رانده ڦه.
- ڦه پلتاندن:** لهه ردی دان.
- ڦه پرلانن:** گوفتوگو کرن لسهر په يقه کي (مناقشه).
- ڦه ته کانندن:** ته کانندن و داقتان، داوه شانندن.
- ڦه ترسين:** ڦه هسيانا پشتی ژ نه ساخی رابوونی و ساخوونی.
- ڦه ترووسکيان:** ڦه ترووسکين.
- ڦه ترووسکين:** پشت دان و بله ز چون.
- ڦه ترووسکاندن:** ڦه چغاندن و ده رکن، بله ز و فه وری.
- ڦه ته مريان:** ته مريان ڦه، ڦه مريان.
- ڦه ته مراندن:** ڦه مراندن، کوژاندن.
- ڦه جه مانندن:** کوم کرن، خر کرن، گرد کرده وه.
- ڦه جه ميان:** کومبون، خريون، کوپون.
- ڦه جه مين:** ڦه جه ميان.
- ڦه جون:** ڦه جوتن.
- ڦه جوتن:** جونا به نيشتی، جاوين، گه لهک گوتن و ڦه گوتنا ناخفتنی.
- ڦه جتقین:** راجله کين، بازدان ژ تشته کي.
- ڦه جتقاندن:** ره قانندن.
- ڦه چين:** خو پاراستن لتشتی (ڦه ڦه بزرافتی زيليان) به لی بزرافتی بادينانی چنينه ڦه يی گوره يی درپای يان تشته کيدی.
- ڦه چه ميان:** چه ميان ڦه، کوزونه وه.
- ڦه چه مانندن:** چه مانده ڦه، خوارکرن.
- ڦه چغاندن:** پاشقه برن، سفک کرن، چغانده ڦه، چغه ليکردن.
- ڦه چغياي:** پاشقه بری، چغانديه ڦه.
- ڦه چرين:** هه لقانندن، هه لکيشان، چرينه ڦه.
- ڦه چوپريان:** به لاقبون، چوپريان ڦه، ژتيک جودابون.
- ڦه چکيان:** چکيانه ڦه، چکبون، هسکبون، چکبون ناقي يان کانی يی يان شيری يان دووماهی هاتن و نه مانا هه ر تشته کي: «کانيا ميرانی چک بوو...» "نالهند".
- ڦه چاشانندی:** تربيه تدای.
- ڦه چوراندن:** دوشينا ناخر دلويی شيری.

قەچچوراندن: قەچچاندن و پاشقەبرن (ئەقە نە چچوراندنا ترکیبە کو مەعنا تەرجمە هاتیە).
قەخارن: قەخوارن.
قەخوارن: ئاڧ خواردنەوہ.
قەخوراندن: خوراندنەقە، بریتتیه ژ دل خۆشکرنا ئیککی و نەرمی بکارئینان لراستاویدا.
قەخانندی: قەخوانندی.
قەخوانندی: خواستی، داوا لیکری پۆ هاتنە نک وی (مدعو).
قەخانندن: قەخوانندن، بانگ کرن (دعوہ).
قەخوانندن: خواندنەقە، ئعادا خواندن.
قەخپاندن: د پۆ برن و مەشاندا کاری، قەتانندن.
قەخلیسکاندن: زەلانندن، حولیساندن.
قەخەلەتانندن: خەلەتانندنەقە، لخشته برن، سەردابرن.
قەخاپاندن: حیلە لیکرن.
قەخووساندن: نەرم کرن بئاقی، تەرکرن، نماندن.
قەخووسیان: نیمان، تەریبو بئاقی.
قەخومانندن: راوہشانندن و تیکدان.
قەخومیان: لپەر بەرزە بون و سەر لی تیکچۆن.
قەدان: ئەڧ وشەیه نەھندەیه کولپەر دەڧ و قەلەمی بەلکی گەلەک مەبەست ژئ دەردکەڧن، بۆ وینە: گەورەیی، فرەیی، وازئینان، پشییدان (تنفس)، پان و بەرفرە، زیادە، لاچۆن، پیتقەنوسیان، گەستن، نیش لیدان، هەقالی، ناشنایی، راکرن، بلند کرن: «ئاڧا رووباری شەڧی دی چەند قەدایە»؛ «ئەڧ بزە زکی خۆ بەردایە و قەدایە، رەنگە ئاقس بیت»؛ «ئەڧ گۆلکە هەر قەدەت»؛ «ئەز مانندی بوم دڧیت بینا خۆ قەدەم»، «رابن قی بەر و ئاخە ی ژڧیرە قەدەن»؛ «کۆچەرەن رەشمالیت خۆ قەدان»؛ «دبیتزە تە خۆ ژ ریکا من قەدا»؛ «دوپشکی بتەقەدا»؛ «ئستینگ مینقەقەدابو»؛ «ماری بگافانی بەلەنگازقە قەدابو»؛ «من قەر و دەینیت خۆ هەمی قەدان»؛ «پەلاپیچەک قەدەدا گەش ببن». گەلەک و گەلەکیدى ئەو ھند مەبەستە و بیجگەى وانژی ناڧ فریز و رستەیان تیتتە زانین. **قەدی:** دورکرن، دانەپاشی، جودا کرن: «خۆژ من قەدی کە: خۆژ من جودا کە»؛ «قەدی ناكەى مە بتيغ» "جزیری".
قەداندەر: (موجد، فاطر).
قەدەری: بیگانە، جودایی، لاپەریزی (انعزالی).
قەدەر: خارج، جودا.

قەراقەر: بەرانبەر.
قەراقبە: مقابل، رۆبەرۆ.
قەرۆتن: ئەو تشتتیکوسەگ بددانان قەرۆتی و قرتاندی، قەرۆت، ھندەک بددانان کړاند.
قەرۆتی: ئەو تشتتە کە سەى قەرتاندی و نیڧی کرى.
قەرەڧین: رەڧینەقە و قەجناقیان ژ تشتی نە بدلج مروف.
قەرۆتانندن: ئاوەرۆتکرن، قەرۆچکاندن.
قەرپسانندن: بەردانا تشتەکی قەرساندنا ئاقی، قەرپساندنا دەوارئ گرتیدی.
قەرپین: رزگار بون.
قەرڧە: بەفر یزاراڧی زازای، لئاقیستایی دا «قەرڧەگ» هاتیە.
قەرڧ: قەرڧ.
قەرگ: گورگ، شبکی، (لقپەرە دا ژى زازا و ئاقیستا وەکی ئیکن).
قەرملین: ماندی بون.
قەرەشان: قەرشیان.
قەرشیان: رشیانەقە، دل رابون.
قەرشانندن: دلجی خۆ راکرن، ئینانە دەرا تشتی خوارى.
قەرۆچکانندن: پەر ئینانە دەرا مریشک و تەبرا بوستا ئاڧا کەى یان بدەستی.
قەرپچاندن: قەرپچاندن، دەرینان پەرپان.
قەرچالە: ترسنووک، قەرچالە.
قەرەز: ئاستەنگ، بن قەرە و بن کەر (کن).
قەرڧراندن: قەرڧرپان.
قەرەزلاندن: دریتز کرنە سەر عەردی، . بەردی دادان، یزاراڧی زازای، قرتدان، هاقیتن.
قەرڧرپان: قەرڧرپان.
قەرەزان: زان و قەرەزان، زا و زی، زا و زو، زک و زا (عوودە الولادە).
قەرڧرپای: لئوقە گەرپای، تۆبەکری، پشەیمان بوی.
قەرختاندن: زختە لیدان، زختاندنەقە.
قەرۆقاندن: هاژۆتتا بدژواری و زختە دار لیدان.
قەرزیخانندن: زیخکرنا تشتەکی.
قەرزانندن: چیکرن (تولید).
قەرۆک: قابلە (مولدە).
قەرژین: جان هاتنە بەر ژ گۆران رابون.

قەژاندن: ساختە کرن.

قەژیان: ژبانه قە، قەژین.

قەژەن: راهژاندن.

قەسپ: مەزنتەرین پەسن و سفەت لئاقیتستاییح «قیسپ» هاتیه و لسه به کیدا وهسپ به عنا ستایش هاتیه.

قەسه خەشیانی: خودموختاری.

قەستاندن: هەلینان، بەلج (خاصی) هەلینا قازانکا شیریی یه ژسەر ئاگری: «دا بچم شیریی خۆ لسه کوچکی قەستینم».

قەستران: شیتلان، بەلج بۆ شیتلانا تری و هەقییرکرنی بکار تیت.

قەسیرین: قەمالین، پاک کرن، دامالین: «دەستی خۆ بقی دەسمالی قەسیر».

قەشارن: قەشاردن.

قەشاردن: قەشارتن.

قەشارتن: شاردنوه (اخفاء).

قەشاندن: هشارتنه قە.

قەشەمراندن: شەمراندنە قە، هیلان، دەست ژێ بەردان.

قەشک: ساق.

قەشەهتاندن: ماندی کرن، هیلاک کرن ژ تینا دا.

قەشیتلان: هەقییر شیتلان، تیکقەدان، قەمالین: «وهره پشتا من قەشیلە».

قەشەقاندن: شەقاندنا دانودکاکي بیژنگی، ماندی کرن.

قەشەقیان: هژیان، ماندی بون.

قەشەپلاتدن: ئالۆز کرن، (مشوش) کرن، (ارتباک).

قەفر: بهفر، پهیمان شکاندن.

قەقە: سپنج (ودیعە، امانە).

قەقوتان: لیدان.

قەقەتاندن: بزداندن (انجاز، فصل).

قەقوساندن: پرینا تشتەکی به قەستی، خۆ پاشقە کیشان، پاشەکشە (تملص).

قەقواندن: شکاندن، قەشکاندن، تە پشتا من قەقواند.

قەقرچیان: رەش بوون لبه هەتافی، رەش قەلبانە قە.

قەقرچیان: قرقچیان.

قەکوشن: سەرپرین، قەمراندن.

قەکرن: بهرەلا کرنا تشتە گرتداییی، دەر قەکرن، جوال قەکرن، تۆل قەکرن، ریتقە کرن، تاد...

قەکری: هەر تشتەکی کو ژ گرتدانی بهرەلا و نازادکری

(مفتوح)، ئەنی قەکری (بشوش).

قەکەر: ئەو کەسه کو تشت قەکری، دببێژنی قەکەر، وهکی: تۆل قەکەر، دەر قەکەر، ریتقە کەر.

قەکۆلان: کۆلانە قە، هەلکۆلان، پرس و بهرەسی کرن.

قەکیشان: کیشانە قە.

قەکیشک: ئەوه کو له شگرانی و کیشکیت تینه مرۆقی نێزیکي تاگرتنی. دببێژن: «دیاره تا دی تەگربت چکو قەکیشک تینه تە».

قەکیش: کەش مەکەش و جره.

قەکیان: قەکایین، ئەوه کو حیوانیت سم شەق قاچکا خۆ دجوون (اجتراء)، ناخفتنا گەلەک جار دوپاتکرن، مەشکە هەژاندن.

قەکایین: قەکیان، کیانە قە، کیان، هەژاندن، قاچک جوون، (اجتراء).

قەکەرۆپاندن: داکرۆپاندن، نخافتن، وشەیهکی ئەهریمەنییه و ئەسلجی وی زازایی یه.

قەکوژین: قەکوژتن.

قەکورۆتن: شکاندنا تشتە رەق وهکی کەزوان و فستەق و رەزان بیدان.

قەکەلۆتن: کەزوان کوژین: «چیل دۆتن و کەزوان کەلۆتن؟! "پەند".

قەکەوداد: بهریاد.

قەگرتن: داکیرکرن، گرتنە قە، ئافا کرن، گرتنا تشتە رەقی.

قەگەر: کەسه که کو لیدو کارهکی بگەریت.

قەگەریان: گەرپانە قە (عوده).

قەگەراندن: گیتراڤانە قە (اعاده).

قەگەریان: قەگەراندن.

قەگەر: ئابووری (قصد، اقتصاد، مرض ساری).

قەگری کەر: ئابووری کەر.

قەگری: ئابوور.

قەگەشین: قەگەشیان.

قەگەشیان: گەشبوڤنە قە.

قەگەفراندن: گەفراندن.

قەگەهشین: دامای و (مشوش) بون.

قەگەر ژاندن: خۆقە پرژاندن.

قەلا: قامچی.

قەژاندن: ساختە کرن.

قەژیان: ژبانه قە، قەژین.

قەژەن: راهژاندن.

قەسپ: مەزنتەرین پەسن و سفەت لئاقیتستاییح «قیسپ» هاتیه و لسه به کیدا وهسپ به عنا ستایش هاتیه.

قەسه خەشیانی: خودموختاری.

قەستاندن: هەلینان، بەلج (خاصی) هەلینا قازانکا شیریی یه ژسەر ئاگری: «دا بچم شیریی خۆ لسه کوچکی قەستینم».

قەستران: شیتلان، بەلج بۆ شیتلانا تری و هەقییرکرنی بکار تیت.

قەسیرین: قەمالین، پاک کرن، دامالین: «دەستی خۆ بقی دەسمالی قەسیر».

قەشارن: قەشاردن.

قەشاردن: قەشارتن.

قەشارتن: شاردنوه (اخفاء).

قەشاندن: هشارتنه قە.

قەشەمراندن: شەمراندنە قە، هیلان، دەست ژێ بەردان.

قەشک: ساق.

قەشەهتاندن: ماندی کرن، هیلاک کرن ژ تینا دا.

قەشیتلان: هەقییر شیتلان، تیکقەدان، قەمالین: «وهره پشتا من قەشیلە».

قەشەقاندن: شەقاندنا دانودکاکي بیژنگی، ماندی کرن.

قەشەقیان: هژیان، ماندی بون.

قەشەپلاتدن: ئالۆز کرن، (مشوش) کرن، (ارتباک).

قەفر: بهفر، پهیمان شکاندن.

قەقە: سپنج (ودیعە، امانە).

قەقوتان: لیدان.

قەقەتاندن: بزداندن (انجاز، فصل).

قەقوساندن: پرینا تشتەکی به قەستی، خۆ پاشقە کیشان، پاشەکشە (تملص).

قەقواندن: شکاندن، قەشکاندن، تە پشتا من قەقواند.

قەقرچیان: رەش بوون لبه هەتافی، رەش قەلبانە قە.

قەقرچیان: قرقچیان.

قەکوشن: سەرپرین، قەمراندن.

قەکرن: بهرەلا کرنا تشتە گرتداییی، دەر قەکرن، جوال قەکرن، تۆل قەکرن، ریتقە کرن، تاد...

قەکری: هەر تشتەکی کو ژ گرتدانی بهرەلا و نازادکری

- قەل:** نەرم، كولكاكو گەشتى، قىل.
قەمالىن: مالينەقە (كەس، دلک).
قەمال: مالنج (دلک).
قەمان: مانەقە (تاخر).
قەماي: قەماگ.
قەماگ: تىشتى پاشماي، خوارنا شەقى مای، مرۆقى پاشكەقتى.
قەمريان: تەمرين.
قەمراندىن: تەمراندىن.
قەمەرقىن: پىرون، مەرقىنا زەقى ژ ئاقى.
قەمىن: قەمىشتى.
قەمىشتى: قەمىشتى.
قەمىتن: شىر ژ گوانى يا ژ مەمكى خوارن.
قەمىتنى: رەنگ ھەلبىزكىن، رەنگ و روو گۆريان و لاواز بوون.
قەنى: بىمک.
قەنەرىن: راپوونە سەرخۆ.
قەنىشتى: ئارام.
قەنىشتان: نارامى.
قەنىشتى: قەنىشتى.
قەنىلان: ھىلانەقە، دەسزى ھەلگرتن، واز ژ کارەكى ئىنان.
قەنىلۆك: مرۆقىكو گەلەك كارى قەنىلىت.
قەھاتن: بلند بوون و شىن بوون، مسو درىژر بوون، دەرھاتن، ھاتنەقە.
قەھونان: قەھىنان (نظم).
قەھىنان: قەھىنان.
قەھىنان: تىك كرنا داقتى بندكى بدەستى (نسج).
قەھىران: ھىرانەقە.
قەھىرياي: تىشتى بىشى يان دستارى كو ھاتىبىتە ھىران و ھورر كرن.
قەھارىن: قەھىران.
قەھزاندىن: راھزاندىن (ك، ع).
قى: ئەقە، بۆكەسى ئىكى نىر و حازر تىتە گۆتن.
قىيان: داخواز، خواست، خۆشەويستى.
قىيچ: خوار، گەلەك جارن ھەر دو وشە جۆتانە تىن، دىيىژن: خوار و خىچ (وشەيەكى ئەھرىمەنىيە).
قىيچى: خوارى.
- قىچىرۆ:** ھاتىبە عەرەبكارى كرن بۆ ۋەزىرى (حاکم، قاضى).
قىژ: گوويى روون و شل (وشەيەكى ئەھرىمەنىيە).
قىژاندىن: فىراندىن، ئىسھال بوون.
قىس: بىست، ويست.
قىيل: جۆرە قاب و قاچاخىكە.
قىين: قىيان.
قىياد: ئەو خاكە كو ژبەر سەرى ھەلكىشىيى، ئانكو سەرى د زستانىدا ھەلكىشىيى و سست كرى، قىيار.
قىير: خىل، خوار (اعور، احول).
قىيرى: خىلى، چاڭ خىل (حول).
قىيراندىن: فىراندىن، ئىسھال بوون.
قىيركە: ئىسھال.
قىيرىن: گىقىنا گولەي، گىقىنا بەرى بەردەقانىيى يان بەرى.
قىيادد: قىياد.
قىياد: ئەو خاكە كو لېر سەر رى ھەلپقىيى و ھەلكىشىيى.
قىين: قىيان (حب).
قىنگانى: كابانى.
قىنگ: قاب، كاب، كابى پەزكىقى، برىتىيە ژ مرۆقى سڭك و چاپوك و چالاک، پاشكۆيەكە دكەفىتە پىشتى پەبقا رى دىيىژن. «رىقىنگ» (مسافر) چكو مرۆقى د ئوغرى ھەر كارى وى لەز و بەزە، گۆتنى «رى + قىنگ» ئانكو بۆ رىكى قىنگىن رى تىت، «گىقىن» رى تىت (رىقىنگ: رى ھنگىڭ)، تەزى.
قىيركە: گورگ، «ھەورامىيە و ئاقىستىيە». د كوردىدا ئاق بۆ گورگى نىيە مەگەر ئەڭ كەقنە، واژەيى ئاقىستىيە و ھەورامى نەبىت و بشەبەكى دىيىژن «ۋەرگ».
قىن: (۱) تىپەكە ژ بىست و ھەفت تىپىت چەچەيى كوردى: (۲) بۆكەسى ئىكى مەيە، لىك، لەگەل.
قىخست: ھەلاويستىن، داگىرساندىن ئاگرى.
قىيرك: روويى پىتلاقى (وجه الحذاء).
قىيرە: قىيرى (ئىسمى ئىشارەتى مەكانىيە).
قىيرى: (ھنا).
قىيستىن: قەكايىنا چارپايىت سم شەق، بەنىشت جوتن (اجتراء).
قىيىراندىن: قىيىراندىن، فەردان بتوندى.
قىيىرىن: ھاقىيتن.

ڦيڪ: پيڪڻه.	ڦرت: زرت، هر دو وشه ٿه هر ٿه نيهه.
ڦيڪ ٿيخستن: خريڪنه سهر بهڪ.	ڦرافز: ڦززه ڦر.
ڦيڪدان: ڦيڪ ٿيخستن، ليڪدان.	ڦززه ڦر: گڻه گڻا مپش هنگڻيني يه.
ڦيڪ كهفتن: پيڪهاتنه دهر، بهر ٿيڪ هلبون، پيڪ كهفتن.	ڦززه: دهنگي هه لاقيتنا ٿاڦي يان خونِي يه يان دهنگي دفنا نشستي.
ڦيل: عهردي پهبست.	ڦززه ڦرز: ڦززه لپي ڦزه ي.
ڦين: جيناڦه كه پو ڪومه لي (هولا).	ڦززين: ڦزيا دهوامي.
ڦيهنه: جيناڦه پو ڪه سي ڪهت و مي (اسم اشاره).	ڦزهٽور: ڦزينا زور.
ڦيهني: جيناڦه پو ڪه سي ڪهت و تير (اسم اشاره).	ڦزي: (معما، مهمل).
ڦتن: وتن، گوتن.	ڦزبون: ته مبهل بون د ڪاريدا.
ڦر: ڦيره، ڦيري، درو، پورين، بره ڪه سهڪي بتور و گور.	ڦواب: ماري مهزن.
ڦرڪهر: دروڪهر.	ڦزوه: هه لاقيتنا مهني بي ميٿري و ٿاڦي بونا ڙني (ارواء المرآه).
ڦرڪه: ڦرڪهر.	ڦواندن: ٿاڦ ڙ خو بهردان.
ڦرڪا: ڦر.	ڦزوهڪر: ڦزنده.
ڦرافه: ڦراسه ي.	ڦزنده: (مسهل).
ڦراسه ي: رهوينا سه ي.	ڦلوشه: بروش، دانه هيرڪ.
ڦرڪرن: دروڪرن.	ڦلت: پلتيئا گوندوري ده ميڪو بهردي ڦهدهن و بيه قين.
ڦرتوڦين: درو و چالووسي.	ڦلتياي: په قياي.
ڦرچاله: ترسوڪ.	ڦللك: ٿه و عهردي نهرم ڙ پيشه سهر ي مندالي تازه بوي.
ڦرڦره: ڦرڦروڪ.	ڦل: نهرم.
ڦرڦروڪ: تشته ڪه ڙ داري يان ڪاهه ڙي چيدڪهن، دزڦريت، بچوڪ ياريان پيدڪهن (دوامه).	ڦلته ڦلت: دهنگي دهڦي هندهڪ مروڦانه ده ميڪو ناخشن تهني ڦلته ڦلت ڙ ده مي وات تيت.
ڦرچقين: په رچقين، هه رشين.	ڦنگه: دهنگه ڪه وهڪي دهنگي بهري بهردهقاني بين و ڙي و ڪفانان.
ڦره: گيزه.	ڦنگه ڦنگ: ڦنگه لپي ڦنگه ي.
ڦرساندن: په نادان، حه واندن.	ڦنگ و هٽور: ڦنگينا زور.
ڦرڪ: شوريا گهله روڻ: «هنديڪو ڦرڪه بهسڪوڪي ڦرڪه - تيرا خو پرڪه، خونه چه مينِي» "نالبهند".	ڦنه: (ازيز).
ڦرڪولي: رهنگ حه نايي.	ڦنه فن: (ازيز متڪبر).
ڦرني: روودايهڪ، قه ومينهڪ، فيتي.	ڦن و هٽور: (ازيز بالجمله).
ڦروڦني: گوشتي قهلهوي باش ڪه لي.	

ق

- ق:** تپسا نۆزدەمەن ژ تېپیت چەچەیی کوردیە، بحسابا ئەبجەدی دیبته ژمارە سەد (۱۰۰)، تپسەکی بیگانە و ساز و بیدەنگە.
- قابول:** سوپک، میزاب.
- قابلی:** قابولی، پەلاڤ برنج.
- قابولی:** قابلی.
- قاب:** دەریۆشک(ت).
- قابخانە:** جی قاب و قەجاخ، جی کابانی کرنی(ت).
- قابهجاخ:** قاب قەجاخ، نامانیت زادتی لێنانی.
- قابلمە:** قابلمە، قازان، ئەڤ وازەیانە هەمی ژ ترکیڤه هاتینە ناڤ زمانێ کوردی(ت).
- قاپووت:** قاپیت، بارانی (معطف)(ایطالی).
- قاپانێ:** کابانی (اللعب بالكعب).
- قەپان:** تەرازیبە کە (قبان).
- قاپور:** بۆ پیرەمبیری کەڤنار و بکەلەخ بکارتیت.
- قاپه:** ئاخفتنیت گەورە گەورە و پان پان (متکلم).
- قاپی:** دەرگە بزراڤن شەبەکی و تورکی.
- قاپ قەجاخ:** قاپ قاجاخ(ت).
- قاپ قاجاخ:** قاپقاجاخ(ت).
- قاپقاجاخ:** نامانیت زاد لێنانی(ت).
- قاپ و قور:** تشتیت کەڤن و نەبەرکەتی ژ وەجەلی ناڤمالی بی.
- قاپ و قاپور:** قاپ و قور.
- قاتی:** د کوردیدا بەعنا تشتیکو کیم پەیدا یان هەر نەبیت (عزیز الوجود) بەلێ د فارسیدا بەعنا تیکەل و پیکەلە.
- قاتی د کرمانجیا ژیری بتریکار تیت ژ کرمانجیا ژۆری بەلی قاتی پاتی د کوردیدا ژی بەعنا تیکەل هاتیه.
- قاتی پاتی:** تیکەل و براشتی، تیکەل و پاتی، تیکەلۆک.
- قات و قوتی:** کیم و قوت بووی.
- قاتی قوتی:** قات و قوتی.
- قاهقات:** قازقازا بلبیل و بالندەیان.
- قاتاشەری:** قادا شەری، مەیدانی جەنگی.
- قاتۆ:** مشارێ مەزن و دو دەستکە ژ قاطوعی عەرەبی کوردکاری بوویە.
- قاهه:** بەندک، چەری یان موویان پەمبووبیت(ت).
- قاتر:** قانتر، هیتسر، چۆرتم(ت).
- قاترچی:** هیتسرتان، کاروانی(ت).
- قاتی:** بۆ ئستفهامیژی تیت.
- قاچ:** (۱) وەرگرتنا بشیوهیهکی نامەشروع دبیژن: «ناغای هندەک دراڤ ژ مە قاچ کرن»؛ (۲) بەرەشیشک، ساق (حصی)، دبیژن: «قاچم دەرد دکەت»(ت).
- قاچاق:** قاچاق (متمرد، هارب من وجه العداله)(ت).
- قاچاق:** ناغی، باغی(ت).
- قاچاغچی:** ئەو کەسە کو تشتی د قانونییدا قەدەغە بفرۆشیت(ت).
- قاچاندن:** ستاندن.
- قاچاخ:** قاچاغ(ت).
- قاچاخی:** قاچاغی(ت،ک).
- قاچاغی:** کار کرن دژئ تشتی، خلافی قانون(ت،ک).
- قاچی:** بەرامبەر (مقص)، کوردکاری تیدا هەیه.
- قاچیلە:** قاچیلکە.
- قاچیلکە:** کچکەلە (مقصی).
- قاچانی:** یاری کرن بەرە شیشکان.

قاچ قاچ: پارچه پارچه (اریا اریا) (ت).
قاد: مهیدانا جه نگی.
قادا هیلن: قادا شه ری.
قادپانی: (۱) بهرهبابه کن ژئه شرافیت ئیزدیان؛ (۲) ناقتی گونده کیه ژ گوندیت کوردان (زاخۆ).
قادو: میترچاک، ناقتی زه لاما تیت.
قادفین: جهنگ خواز (محب القتال).
قادناس: قادپین.
قادپین: زانا و شاره زابین جه نگی.
قادرمه: پیپه لیسک، قالدومه (ت).
قاده: ژ نامرازی شه خره کیشانی یه ژ گارتی ته خویر بویه.
قارو: مرۆقی مسری، گوشت.
قارچ: کفارکی بهری، کفارک.
قارن: په هله وانگی هه قچاخی رۆسته میه، ئه وژی کوپۆ کاوه بیی ناقدار و په هله وانه.
قار: بهرکنار (ساقط).
قاروش: قارپیش.
قارپیش: قارپیش.
قارپیش: گیاهی که معلومه کاغه زی ژئی درست دکهن.
قاروشداری: قاروشه لان، قاروشجاری.
قاروشه لان: جه پیکو زۆر بقاروش بیت.
قارت و قورت: قارت و قرت، قره قری، هارت و هورت، حه یته حه یته.
قارت و قوت: گاله گال، قیره قیره.
قار: سل بون، بهرکناری.
قاروره: کرمی سپی کولناف تشتی گهنی و رزی په یدا دبیت.
قارپین: هاواری.
قاره قار: قاره لدو قاره ی.
قارقتی: دهنگی بلند و بیمه عنا.
قار و هۆر: قارینا زۆر و بهه قراپی.
قارهمان: پاله وان، میترچاک، واژه یه کی موشته ره که مابه ینا کوردی و فارسی و تورکیدا.
قارهمانی: میترچاکی، دلیری، پاله وان.
قاز: (بط): «قازی چاف لباری کر، چل گه ز قوونا وی دریا» "په ند" (ت).
قازان: ئامانه کی مه زن و بنی وئ ژ دهری وئ فره تره و کویره (قدر کبیر). قازان کوردی نینه، ژ قازغانی ترکیفه هاتیه.

قازهرن: قازهرن.
قازهرن: فهرووچکاندنا گولیت برنجی بدهستی.
قازمه: ته قری مه زن و دووسه ر، دوده ف (ت).
قازوخ: داره که تیدکه نه قوونا تاوانباران بوئه شه که نجه دانج. ئه و رهنگ بیهره حمی نک ترکان هه بوو، وشه که ژئی وشه یه کی تورکیه.
قازوق: قازوخ، وشه یه کی ئه هریمه نی و ترکیه.
قازیاغه: قازیاغه.
قازیاقه: گیاهی که بهاری لدوری ئاقان شین دبیت تامه کی نه خوش ددهت.
قازی باز: گیزه کی گه سک تازی یه و دقیرت دچسته ناف داری هسک و کون کون دکهت.
قازانج: سوود (ریح) (ت).
قازی: ئه و حاکمی شه رعیتی به کو پرسا دادخووزان دکهت و الحالی وان دنیریت و حقی وان ژ دهستدریزان دستینیت.
قازی: نافه بو (منلوجه) کی کوردیه به حس ژ ناعه داله تیبیا قازیبه کی ترکان دکهت، سه ری ویزی ئه قه یه: «قازی! قوربانی قاز دوو قاز نیف قازت بم...» "سوئی".
قازاخ: پاک، جوان.
قازان و رازان: ئه ف هه ر دو وشه نه کابانیا مه زنا مالی دبیتیه بووکیته تمه بل نانکو «خوارن و پالدان» (ت.ک).
قاژ: (فص الحاتم).
قاژقاژه: بالنده یه کی که سک و جوانه دمک دریزه ی دوژمنی میتش هنگقینی یه.
قاش: قاژ.
قاشوق: که فچه ک (ت).
قاشقوش: مرۆقی سست و تمه بل.
قاشقۆل: هژی هسک دبن بداریفه، هه م دبیتن قه شقۆل.
قاشۆ: کاشۆ (صولجان) (کاشۆ کوردیتره).
قاشوانی: کاشوانی، یاری کرنا بکاشۆ و هۆلانی.
قاش و قاساز: که فچک چیکه ر.
قاف: (۱) ئیکه ژ بیست و هه فت تیبیت چه چه یی کوردی؛ (۲) ناقتی چیا یه کی ئه فسانه یی یه.
قافک: که لله سه ری مرۆقان، قافکی کولندی.
قافکی کولندی: کولندی خالی.
قافکیت هیکا: هیکیت خالی.

- قافلی:** کاروان (ع،ک).
- قافله‌زن:** کاروان شهلین (ع،ک).
- قافله‌کیش:** ری به ری کاروانی (ع،ک).
- قافیه سه‌نچ:** شاعر، پارچی نول عه‌ره‌بیه (ع،ک).
- قاق:** وینه‌یی دهنگی دیکل و مریشکانه.
- قاقم:** قاقوم.
- قاقوم:** جان‌وه‌ره‌کی سپی به‌حریه، گه‌له‌ک جاران شاعر ته‌شبیها نهدامیت دلدارا خو‌ده‌بارهی سپییاتی یی بوئی قاقومی دکهن: «شه‌هزاده‌یی نه‌ی خانمی - نهدام سپی وه‌ک قاقمی».
- قاق:** پاشکه‌فتنا ده‌واری د جریدانیدا، قار (ساقط).
- قاقوبون:** پاشکه‌فتن، قاروبون (ساقط).
- قاقه:** بزاراقی بچوکان دبیزته تشتی وه‌کی میویژ یان گویش یان شه‌کرۆکه‌کان یان هیلکه‌ی یان فیتییه‌کیدى: «قاقه و قاقه و قاقه، سهرت به سماقه» "مه‌ته‌لۆک".
- قاقه‌ت:** کاغز.
- قالک:** فیشه‌کی خالی، بی به‌رک (ت).
- قالی:** مافیر، ترکیه و کوردکاری بوویه.
- قالیچه:** مافیرک (ت).
- قالیاف:** ته‌فن کهری قالیان (ت،ف).
- قالیافی:** ته‌فنه‌رنا مافیران.
- قالیفرۆش:** مافیر فرۆش.
- قاله‌قال:** گاله‌گال.
- قالنجه:** فاخته، تقیرک (ت).
- قاله‌به‌نیش:** ده‌فجونه‌کی به‌نیشتی.
- قالتاخ:** ساموته‌یی پاشی زینی.
- قالۆجه:** کیزه‌ره‌شک.
- قالدرمه:** پیته‌لیک (سلم) (ت).
- قالوس:** ناوازه‌کی که‌فنی کوردی و فارسیه.
- قالچه:** (یان قانچه) رکنی خانی.
- قاللور:** لاسکی توند، حیرینا هه‌سپیی یه.
- قالدرقوی:** بریتیه ژ گه‌له‌ک خوارنان (ت).
- قام:** ریک و ده‌ستخوشی، سازنده و لقام (ملاثم): «ماچا ژ هه‌ر دو لیقان چقام خوشه‌ بجه‌لالی» "مه‌لا یونوس ده‌وکی".
- قامیش:** له‌فهن (ت).
- قامیشی شه‌کری:** له‌فهنی شه‌کری.
- قامه‌ت به‌ستن:** قامه‌ت گرتدان.
- قامه‌ت گرتدان:** قامه‌ت گۆتن بو نقیژی.
- قام نه‌خۆش:** ده‌ستنه‌خۆش، بیقام، نه‌ساز.
- قامیشه‌لان:** جه‌تکو زۆر پر بیت ژله‌فهنی (ت،ک).
- قامه:** قه‌مه (ت).
- قامک:** ده‌ستک، چه‌پکه، تیل.
- قان قان:** مابه‌بین مابه‌بین: «مشکان چ لگه‌فنی مه‌ نه‌پیلاینه، قان قان شینکاتی دیار دکه‌ت».
- قانه:** یارده.
- قانون:** «نه‌سلی وئ (ارگانون)ه» ده‌ستوور و شه‌ریعه‌ت، ژ نامرازی مووسیقایه.
- قانونزان:** مرۆقی شاره‌زا د قانون و شه‌رعیتدا.
- قانونی:** قانونزان.
- قانگ:** که‌رتینه.
- قانک:** (بقعه).
- قاندز:** ره‌قیب.
- قانتز:** شه‌عه‌کی ترانه‌چی، کورده خه‌لکی شۆشیه لقه‌زا ناگرئ، قه‌سیده‌بیت گه‌له‌ک خوش و دلشه‌که‌ر ده‌بارهی فیتقیان و ته‌ماعان گۆتیه، نه‌ولی وئ نه‌فه‌یه: «قانتزئ نان و ماستئ - خو‌لشرینی په‌راستی / هه‌تا ده‌می هژیران - هه‌روه‌کی پاک و پیران...».
- قانچه:** قالچه.
- قانه‌پستی:** (دیبب).
- قاویت:** پۆخین (سویق) (ت).
- قاو:** گازی کرن (طرد).
- قاودان:** (مطارده) (ت).
- قاوه‌قاو:** واقه‌واق، ناخه‌ناخ، ئۆی و نای: «قاوه‌قاومه‌ بو قاوه‌که‌ت - مه‌ستم له‌به‌ر ماستاوه‌که‌ت».
- قاوه:** قه‌هوه (القهوه).
- قاو:** پویشی کو به‌قه‌لوان و سه‌بیلی ژ په‌روویی تیزدار و درست دکهن (ت).
- قاون:** گوندۆر، فیشه‌کی قالا، رهنکه‌ نه‌ف وشه‌ نه‌کوردی بیت، نامرازاکی موسیقی ۳۶۳ (ت).
- قاویش:** که‌فلی گه‌ماردرای، قاییش.
- قاویشکیشان:** بریتیه ژ جرعه‌کیشانئ.
- قاویشکیش:** جرعه‌کیش، مدهرک.

- قاورمه:** قهلی، گاورمه (ت).
- قاوه تون:** جهمی خورنا سپیتدی، قه والتی، رهنگه کوردی نه بیت (ت).
- قایی:** قه ی؟ ئایا؟ دبیتن: «قه ی تو کوردی؟» (هل؟ الیس؟).
- قاییغ:** قارب، که شتی یی بچوک (کوردی نینه) (ت).
- قاییش:** که فلحی گه ماردای، بریتیه ژ مرۆفی بیدین.
- قاییشکیشان:** جرہ کیشان.
- قاییشکیش:** جرہ کیش، مدهرک، سرکیش.
- قاییل:** رازی، کوردکاری تیدا هه یه و ژ قائلی عه ره بیقه هاتیه.
- قایییم:** تشستیکو خوگرتی و زو نه دپیت، زو نه شکیت، زو خراب نه بیت (محکم) (ژ عه ره بیقه کوردکاری و مه عناگۆر بویه).
- قاییا:** کورتهک: «چین چین کرن زولفتین سیا - که سک ته تله سا دیبا قه با / ئیدی نیشان نابن خوویا - تیکهل کرن لازم سه با» "جزیری".
- قابه:** تشتی پان و پۆل، (متکبر).
- قابه یی:** پان و پۆلی، (متکبری).
- قابه ره:** قه بال.
- قهبال:** بلند، ده خلی پر و بیشت.
- قهباله:** قونته رات (جعاله).
- قه برغه:** لاچلاچکی ژیری، چناکه، لاچانک (ت).
- قهب:** (تحدی).
- قهبی تمه:** (اتحداک).
- قهبین:** قازه قازا که وانه.
- قهبه قهب:** قهبینا (متکرر).
- قهب و هۆر:** قهبینا ب هه قرابی.
- قهبیر:** گۆر (ع).
- قهبیرستان:** گۆرستان، جوزئی ئه ول عه ره بییه.
- قهبیرگه:** گۆرستان (ع، ک).
- قهبیرکۆل:** قهبیرکهن (ع، ک).
- قهبیرکهن:** ئه و که سه کۆ کاری وی گۆرکۆلیه (ع، ک).
- قهبه چه:** (۱) (استثمار؛ ۲) ده ست و قۆل گرتدان (رهنگه ئه ف وشه یه ترکی بیت).
- قهبه چه کرن:** (۱) (استثمار کرن؛ ۲) ده ستبه ستن (واژه یه کی ئه هریمه نیه).
- قهبوله:** قه پوله (ت).
- قه پوله:** قه پوله (صاع الطحان).
- قه پ:** خوارن د زاراقی بچووکان ئانکو دبیتنه بچووکان قه پ ئانکو یخۆ.
- قه پانندن:** قوبیتدان.
- قه پال:** قه پ لیدان، گه ز لیدان، لوقمه لیدان.
- قه پویچک:** قه لپویچک، هیکیت خالی، تیقله گوزیت فاللا.
- قه پاغ:** دهرخوینک.
- قه پسون:** که پسول، کوردی نینه (ت).
- قه پات:** کار درست بون، ته مام بون، ئه نجامید، دووماهیاوی هات (رهنگه ئه ف وشه یه نه کوردی بیت).
- قه پوت:** ساکو (ایطالیه).
- قه پان:** میزان (ت).
- قه پردان:** کاپیتان.
- قه پو:** مرۆفی ده ف به ش بز مالی خه لکی.
- قه پوز:** ئه ف وشه یه ژ دو په یقان پیکهاتیه: «قه برغه + پوز» «قه» ژ وشه یی ئه ول لگه ل «پوز» ژ وشه یی دو یی پیکه چه سپانندینه بویه: «قه بوز». قه برغه چناکه یه، پوز دفنه (ت).
- قه پکرن:** به لک کرن.
- قه پانندن:** به لعانندن.
- قه پینۆک:** قه پۆ.
- قه پاغلی:** جۆره تقه نگه کولزه ماننی به ری مه دهه سستی جه ندرمه بیت ترکاندا ددیتن (ت).
- قه تیس:** نابود (هلاک).
- قه تره:** ئه وه کو کاروانی چهند ده واره کی بکه ته یه ک ریز هه هه فساری ئیکی لپاشیا ئیدی به سستیت، ئاژاوه.
- قه تقه تۆک:** قه دقه دۆک.
- قه تالاز:** ئه ف واژه یه ژ دو که رتان هاتیه لیکدان: «قه تل + نازا» «قه تل» عه ره بییه و «ناز» کوردیه ئانکو (طمع) کۆر یان (طمع) مرانندن یان (طمع) مرن ئانکو (طمع) بر و بییه تی یان په یدا نه بوون و بده ست نه که فتنا تشتی دبیتن: «ئه ف ساله برنج قه تالازه»: (بده ست ناکه قیت): «بیینه چاوا ئه ف جهنگه بوه سه به با قه تالازیا هه می تشتان»: «شه کر و چای قه تالازه، ده خل و دان قه تالازه، لباس قه تالازه، چیژم هه می پیوستیت مه کوردان بویه قه تالازی، یان گه له ک گرانه و ناهیته ملی فه قیران، هه تا گۆر و کفن ژی له کوردان بوینه

قه‌تلاز: «قه‌تل + تاز» (ع،ک) و چنبدیبت ریشه‌یی وی (قطع الاز) بیت نانکو (قطع الامل، قطع الرغبه، قطع الحرس، معدوم، مایوس منه). دیسان: «قطع + آز (ع،ک) یان (قطع الاز) بیت (ال) داخلی سهر نازی کوردی بوویه یان (قتل الاز) بیت (ع،ک).

قه‌ترمه‌چی: (۱) ناژاوه‌چی، شه‌یتان لغافکه‌ر (مخرب؛ ۲) ده‌وارا بسهر ئیکفه‌ جه‌له‌به به‌ستکه‌ر (ت).
قه‌ترمه‌کهر: قه‌ترمه‌چی (ت).

قه‌تران: قطران، «ژ که‌یترانی عه‌ره‌بکاری بوویه و نه‌مژی ههر عه‌ره‌بکاریه‌که‌ی بکار تینین» دۆنه‌کی ره‌شه و هکی قیری ژ کاژ و هه‌فرستی چنبدیبت.

قه‌تار: نه‌وعه له‌حن و ناوازه‌که له‌نده‌ک گۆرانیا‌ندا دبیشن، بینگومان قه‌تار ژ گۆرانیییت زۆر که‌فته، ژ واژه‌یی گاتای هاتیه و هرگرتن و تراشین به‌ری دگۆتنی گاتا، پاشی کرنه قاتا، پاشی بدریژیا رۆژگارن بوه قه‌تار. گاتا نه‌و شیعرن کو لئاقیستای هاتینه موفه‌دی وی گاتایه و جمعی وی گاتان یان گاتاها درسترین نه‌قسامی ئاقیستای سهر‌پیارا ههمی میژووژانان نه‌و گاتانه. گاتا بته‌جوید تینه خواندن.

قه‌چویل: قه‌چویل.
قه‌چویلک: قه‌چویلک.
قه‌چویلک: گه‌له‌ک شوژ، به‌زی سۆتی، نه‌و چه‌ره‌زیت شوژکری و قه‌لانندی، کرکیت شوژ.
قه‌چول: قه‌چویل.
قه‌چماندن: تشت ژ خه‌لکی ستاندن به‌هر نه‌وعه‌ک، قورچماندن.
قه‌د: ته‌مه‌ت (مثل).
قه‌دک: وه‌ریس کورت (ع،ک).
قه‌دقه‌دۆک: گیایه‌کی جه‌وسه‌ر جه‌وسه‌ره بۆ کوشتنا کرما بکار تین.
قه‌ده‌ک: کورته‌ک، کورته‌که‌کی کورته، کورت.
قه‌ره‌ستون: قه‌پان (میزان القبان).
قه‌راجور: شیر، شیروه‌شین.
قه‌راسو: روویاره‌که نیزیکی خواره‌زمی.
قه‌راقوش: هه‌لزیب ره‌ش (العقاب الاسود) (ت).
قه‌ره‌قۆل: سهر‌بازی زیره‌فان (واژه‌یی قه‌ره‌ی ترکیه: ره‌شه).
قه‌ره‌قۆخانه: جی قه‌ره‌قۆلان، جی زیره‌فانان (ت).
قه‌رته‌میر: نه‌و زه‌لامه ژ ده‌وری جاحیلی ده‌ربازبوی و به‌لی هیژ و توانایی وی زیترو و لینه‌ی و سه‌بقی تره.

قه‌رت: به‌رانی پت لسالا سی‌نای.
قه‌ره‌تاژدین: ده‌سته‌برای مه‌می بوو، چیرۆکا وان لکتیبا نه‌حمه‌دی خانیدا تیتته دیتن نمونه‌به‌که ژ وه‌فاداری و میترانی بی‌ت (ع).
قه‌ره‌قاج: کیرات (ت،ک).
قه‌ره‌بینه: جوړه‌که ژ ده‌بانجان (ت،ک).
قه‌ره‌په‌ستۆک: پالدان.
قه‌ره‌په‌ستۆکانی: پالپالانی.
قه‌ره‌سه‌قۆل: که‌رسل، نه‌سلی وی «که‌رسه‌کول» ه یان «که‌رسه‌کهر» ه.
قه‌راسه: هه‌فساری سهری ده‌واران، مکبس.
قه‌ره‌سۆک: سهرمای دژوار، هه‌شکه‌سپ.
قه‌رتاله: سه‌لک، سه‌فیک، سه‌به‌ته، سه‌به‌د.
قه‌ره‌م: گیایه‌که ژ فامیلی له‌قهنی.
قه‌رمین: سپون ژ سهرما دا، ماندی بون.
قه‌رمتی: سپوی ژ سهرما دا، ماندی بوی.
قه‌رال: مه‌لک، شاه.
قه‌رناقوج: قه‌رناقوجه.
قه‌رناقوج: قه‌رناقوجه.
قه‌رناقوجه: حاجی ره‌شک، په‌ره‌سیلک (خطاف).
قه‌ره‌وانه: (قصه).
قه‌ره: زه‌قینا کو دی نه‌و برنجی لی چین.
قه‌ره‌مۆکی: نه‌و که‌سه کو خو لهر سهرمای ناگریت، ههر سهرما د هه‌ناقعی ویدایه.
قه‌رستان: نیمپراتۆری، مه‌مله‌که‌تی قه‌رالی.
قه‌ره‌ج: (۱) نه‌ف نافه‌ رنگه ژ دوو واژه‌یان پیکه‌تبیبت و کورت بووبیبت و نه‌سلی وی قه‌ره‌چادره (نه‌ف ههر دو واژه ترکیه). یان ژ غه‌جهری هاتیبسته ته‌حویر کرن. قه‌ره‌چژی هۆزه‌کی مرۆفانن رنگه نه‌و ژی به‌ره‌بابه‌کی کاولیان بن و فیتره کوردی بووین و نه‌سلی وان ژ که‌راچی (پاکستان) ی سهرده‌می به‌هرام گۆری هاتینه ئیرانی و ترکیه‌ی بووین پاشی «ک» کرینه «ق» بویبسته قه‌راچی پاشی «ی» فریداینه و بویه قرچ؛ ۲) ناقی قه‌زایه‌کی ئیرانیی که‌ره‌ج یان که‌ره‌ج هه‌به نیزیکی تارانی یه (ت).
قه‌راشانه: نه‌و مالکیت میس هنگئینه کو ههمی شه‌مایه کیم هنگئین تیدایه.

قه‌تلاز: «قه‌تل + تاز» (ع،ک) و چنبدیبت ریشه‌یی وی (قطع الاز) بیت نانکو (قطع الامل، قطع الرغبه، قطع الحرس، معدوم، مایوس منه). دیسان: «قطع + آز (ع،ک) یان (قطع الاز) بیت (ال) داخلی سهر نازی کوردی بوویه یان (قتل الاز) بیت (ع،ک).

قه‌ترمه‌چی: (۱) ناژاوه‌چی، شه‌یتان لغافکه‌ر (مخرب؛ ۲) ده‌وارا بسهر ئیکفه‌ جه‌له‌به به‌ستکه‌ر (ت).
قه‌ترمه‌کهر: قه‌ترمه‌چی (ت).

قه‌تران: قطران، «ژ که‌یترانی عه‌ره‌بکاری بوویه و نه‌مژی ههر عه‌ره‌بکاریه‌که‌ی بکار تینین» دۆنه‌کی ره‌شه و هکی قیری ژ کاژ و هه‌فرستی چنبدیبت.

قه‌تار: نه‌وعه له‌حن و ناوازه‌که له‌نده‌ک گۆرانیا‌ندا دبیشن، بینگومان قه‌تار ژ گۆرانیییت زۆر که‌فته، ژ واژه‌یی گاتای هاتیه و هرگرتن و تراشین به‌ری دگۆتنی گاتا، پاشی کرنه قاتا، پاشی بدریژیا رۆژگارن بوه قه‌تار. گاتا نه‌و شیعرن کو لئاقیستای هاتینه موفه‌دی وی گاتایه و جمعی وی گاتان یان گاتاها درسترین نه‌قسامی ئاقیستای سهر‌پیارا ههمی میژووژانان نه‌و گاتانه. گاتا بته‌جوید تینه خواندن.

قه‌چویل: قه‌چویل.
قه‌چویلک: قه‌چویلک.
قه‌چویلک: گه‌له‌ک شوژ، به‌زی سۆتی، نه‌و چه‌ره‌زیت شوژکری و قه‌لانندی، کرکیت شوژ.
قه‌چول: قه‌چویل.
قه‌چماندن: تشت ژ خه‌لکی ستاندن به‌هر نه‌وعه‌ک، قورچماندن.
قه‌د: ته‌مه‌ت (مثل).
قه‌دک: وه‌ریس کورت (ع،ک).
قه‌دقه‌دۆک: گیایه‌کی جه‌وسه‌ر جه‌وسه‌ره بۆ کوشتنا کرما بکار تین.
قه‌ده‌ک: کورته‌ک، کورته‌که‌کی کورته، کورت.
قه‌ره‌ستون: قه‌پان (میزان القبان).
قه‌راجور: شیر، شیروه‌شین.
قه‌راسو: روویاره‌که نیزیکی خواره‌زمی.
قه‌راقوش: هه‌لزیب ره‌ش (العقاب الاسود) (ت).
قه‌ره‌قۆل: سهر‌بازی زیره‌فان (واژه‌یی قه‌ره‌ی ترکیه: ره‌شه).
قه‌ره‌قۆخانه: جی قه‌ره‌قۆلان، جی زیره‌فانان (ت).
قه‌رته‌میر: نه‌و زه‌لامه ژ ده‌وری جاحیلی ده‌ربازبوی و به‌لی هیژ و توانایی وی زیترو و لینه‌ی و سه‌بقی تره.

- قهراوش:** مجذوب، دلدار.
- قهره‌واش:** که‌نیزه‌ک، جاریه.
- قهنانج:** قازانج، سوود (ره‌نگه ترکی بیت) (ت).
- قهن:** نارموشی سافی و سپی، که‌ژ درسته نه قهنی (عه‌ره‌بکاری کری).
- قهنک:** که‌ژۆک، که‌ژ، نارموشی کرمی بی سافی و سپی.
- قهنان:** قازان، ژ قازغانی یان قزغانی ترکیفه هاتییه (ت، مغولییه).
- قهنوان:** که‌زوان (که‌زوان کوردیتره).
- قهنمه:** قازمه (ت).
- قهنزانه:** روژنامه (کوردی نینه ترکیه).
- قهنزانه‌چی:** روژنامه‌فان (ک، ت).
- قهنزله‌هر:** غه‌زله‌هر، خه‌زله‌هر کوردیتره (ت).
- قهنزین:** نه‌وعه ئاسنه‌که دکهنه خه‌نجهر، نه‌سلج وی قهنزیننه (ت).
- قهنزین:** قهنزین، ره‌نگه ژ قهنزینی هه‌لگۆر بوییت.
- قهنزانچی:** قازان چیکهر.
- قهنزین:** بازیره‌کی ئیرانییه گه‌له‌ک که‌فته. دبیتن: «خه‌نجهری قهنزینی».
- قهنزاز:** نارموش فرۆش (عه‌ره‌بی نینه ته‌نی ده‌ماکتی وی عه‌ره‌بییه کو سیغه موپاله‌غه ژئ تراشینه).
- قهنسه:** ناخفتن، چیرۆک (ع، ک).
- قهنسه‌کرن:** ناخفتن‌کرن، کوردکاری تیدا هه‌یه (ع، ک).
- قهنسه‌بیژ:** چیرۆک‌بیژ (ع، ک).
- قهنسه‌خوون:** نه‌و که‌سه کو کتیبیا چیرۆکان دخوونیت (ع، ک).
- قهنسار:** گازر (قصاره) (ع).
- قهنسارگه:** گازرگه (ع، ک).
- قهنسارکهر:** گازرکهر (ع، ک).
- قهنسارکرن:** گازر کرن (ع، ک).
- قهنسپ:** نه‌وژی نه‌وعه خورمایه‌که به‌لی هسک و کزره وه‌کی خورمای خولینکا دت و شرنیبا ویژی کیمه (ع).
- قهنسه‌ل:** دهرده‌که ژ سه‌رمایین دگه‌هیته جانده‌هران، قرشی بیگولی (نارامیه).
- قهنسه‌ل مه‌حمود:** گیایه‌کی دهرمانییه ئیکجاری بو زکئیشی و کرمان.
- قهنسکان:** که‌زوان، به‌لی که‌سکان کوردیتره.
- قهنسه‌تۆر:** ساتۆر (ت).
- قهنساتۆر:** قهنسه‌تۆر (ت).
- قهنسه‌متۆر:** (حراب) (ئه‌ف و شان هه‌می ترکیینه).
- قهنسیتی:** پارچه‌یه‌کی خه‌ت خه‌تی نارموشیه.
- قهنس:** قهنسک.
- قهنسک:** قزک، قهن، که‌ژ.
- قهنسریک:** قهنسری.
- قهنسری:** گوزکه قوره‌کی قه‌لانیدییه دادنینه به‌ر قونا بچوکان بو پیساتی بی (قعه‌ده).
- قهنسیل:** ده‌خلی که‌سک.
- قهنشه:** که‌شیش (هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن بو قس).
- قهنشاف:** هسکیوون و شکه‌ن شکه‌ن بوونا لیقان، ره‌نگ خۆلیکی بوون.
- قهنشافی:** نه‌و که‌سه کو قهنشاف لیدکه‌فیت. دبیتن: «قهنشافا مرنی لی نیشیایه».
- قهنشوقش:** مروّقی سفق و بی بها و هیج و پوچ و سست و ته‌مه‌ل (ت).
- قهنشمه:** نه‌ول مندال، نه‌خری (ت).
- قهنشقه‌ره:** قه‌له‌به‌له‌ک (ت).
- قهنشاویش:** ئاسنه‌کی وه‌کی بو‌تکی یه و ددانه‌داره، ده‌وارا پی مشت و مال دکهن و دخورین.
- قهنشه‌نگ:** جوان، شرین، شه‌نگ و هنده‌ک دبیتن قهنشه‌م (جمیل).
- قهنشه‌نگی:** جوانی، شه‌نگی (جمال).
- قهنشقیل:** قهنشقیلک (ت).
- قهنشقیلک:** قهنشقیل.
- قهنشقبیل:** نه‌و هژیرن کو بداریقه هسک بوی.
- قهنشمه‌ر:** مروّقی سفله و تامسار.
- قهنشمه‌ری:** تامساری.
- قهنشمه‌رخانه:** مالا قهنشمه‌ره مروّقان.
- قهنشهم:** ناقی ژنکانه، دبیت نه‌وژی هه‌ر قهنشه‌نگ بیت و د کوردیدا نه‌و توّفت تیپ گۆره زۆره.
- قهنفته:** (۱) چه‌پکه، ده‌ستک، باقه؛ (۲) قامک.
- قهنفته‌گوله‌ک:** چه‌پکه گوله‌ک، ده‌ستکه گوله‌ک، قامکه گوله‌ک.
- قهنفتک:** قهنفته.
- قهنفار:** قهنفاره.

- قهفاره:** داره که لیشتفه لسه دریتی بی بیان لسه ریانی بی ددهنه پشت دهرگی.
- قهفرا:** سه رما، هسکه سپ.
- قهفال:** بریتیه ژ مروقی کو هند دینی به گهم نه گریت (نه کوردی یه).
- قهفالتن:** سه لپه لیدان، ده فاندن.
- قهفراغ:** قه فراخ.
- قهفراخ:** مروقی دولاو دو روی (منافق).
- قهفیز:** که فیز، قه فیز ژ که فیزی عه ره بکاری بوویه.
- قهفانچه له:** حه لقه داخ.
- قهفته:** ده سته که خه نجر، قهفته یه ژ هه ر تشته کی، چه پکه.
- قهل:** بو هه ر قه له کی تیتته گوتن نه گه ر ده ست نیشان نه کهن و ته عیین نه کریت، وه کی: ۱- **قهله رهش:** قه له ره شک؛ ۲- **قهله ره شک:** نه و قه له کو چه رنگیدی بیتجگه ی ره شاتی بی لیشه ی وی نینه؛ ۳- **قهله به لۆک:** قه له به لۆک؛ ۴- **قهله به لۆک:** نه و قه له کو دیتی کلک مه قلی رهنگی وی رهش و سپیه؛ ۵- **قهلقزک:** قه له که دبیژنی قاقیشک.
- قهلهو:** جانده ریت پرگوشت.
- قهلهوی:** پرگوشتی.
- قهلشت:** که لشت، شق، تیک، که لشت کوردیتره ژ قه لشتی.
- قهلشین:** که لشین.
- قهلشتن:** که لشتن، تیکبون.
- قهلشانندن:** که لشانندن.
- قهلشیای:** که لشیای.
- قهلشیان:** شه قبوون.
- قهلپ:** ناخالس (مغشوش).
- قهلپه زهنگ:** مه غشوش و زهنگی.
- قهلپه زهنگی:** کاری قه لپ و قریتی.
- قهله پیچک:** تیقلی هیک و گووز و باهیقی.
- قهله پیسک:** بیله قان (معزقه، آله التعشیب).
- قهله پیسک:** قه له پیسک، که نگر هه لقهن.
- قهله مورون:** عه لوعه لو.
- قهلم:** پینقیس (ع).
- قهلم بی:** چه قوکی بچووک (ع، ک).
- قهلم تراش:** قه له مبر (ع، ک).
- قهلمدان:** جی قه له مان (ع، ک).
- قهلمزه:** هونه رکه ر، قه له م وه شین (نقاش) (ع، ک).
- قهلمزان:** نقیستان (ع، ک).
- قهلمره شین:** قه له مزه ن (ع، ک).
- قهلی:** گوشتی زیده که لانی هسکبوی مادا ئاقیتی نه مای.
- قهلیۆک:** نه و عه کی ناقشربنکی یه و گه له ک بتامه: «شه لله و قه لیۆک - مه ل به رفه دان چۆک / ئاڤ لی بوونه جوک - شبتی مه سین» "نالبه ند".
- قهلرون:** قه لین (ت).
- قهلین:** قه لوین.
- قهلرین:** ئامرازی توتوتن کیشانی یه.
- قهلونکیش:** توتنکیش بقه لوونی.
- قهله وهز:** قه له ز.
- قهله بز:** که مینگاه.
- قهلغان:** قه لغان (ت).
- قهلغان:** به رتال (ت).
- قهلاچۆ:** دۆرتیوه رینان (تطویق، حصر، محاصره، اباده).
- قهلقه له:** کراسی مریان.
- قهله ندهر:** دهر ویش، خزمه تکاریت مه یخان، ریبازگه یه کی سۆفیانه.
- قهلماسک:** به رده قانی. رهنکه کوردکاری بوویت.
- قهلاوین:** ۱) بیتش کیلکی له شگری (طلیعه)، رهنما و دهلیل؛ ۲) نه و گولیت جه هی کو نه هاتینه دروون و داسی ژنی نه گرتی و ژ پیاغه مایین.
- قهلتاخه کۆنه:** پیره مبری کو خو قینۆ و قیتۆ دکه ت.
- قهلته بان:** قه لته بان.
- قهلته بان:** باگردان، بان گردان، بانگوران، باگردان، بانگپرک (دبوڤ).
- قهلات:** که لات، که ل، که له ه.
- قهله قووج:** ۱) سه رتیک و بنیک کرن (معلق)؛ ۲) هرهم و مه خروطی شکل.
- قهلاتک:** بریشکه.
- قهلۆتک:** دارقه لۆتک.
- قهلانگ:** زیده چه میانا گولیت جه هی ژبه ر زیده هسک بوونی ژ پیاغه، داسکا شه خره بینان.
- قهلنز:** تیتقه لزن (عبث، العبث بالشیء).
- قهلیج:** قلیج، شم شیر (ت).

- قهلیان:** نیرگیله، قهلوون.
- قهلیان کیشان:** توتن کیشانا بقهلوونی.
- قهلمی:** خهت قهلم (مقلم) (ع،ک).
- قهله پۆیه:** سهرتاو (اعلا الفص).
- قهله دار:** قهلات پاریتز (محافظ القلعه) (ع،ک).
- قهلیان کیش:** قهلوین کیش.
- قهللاش:** ژیهاتی، زیرهک، شهرا بخۆر، چهته. "خانی" فهرموویه: «تاجدین دو برا هه بوون د قهللاش - مانه ندی دو شاهبازئی جه ماش».
- قهلمته:** قهلمته.
- قهلمته:** شهیتان لغاث.
- قهلمچویر:** باج، خوبک (خاوه).
- قهلمیش:** قامیش، لهقهن (ت).
- قهلمیشه لان:** قامیشه لان، لهقهن نداری، عهردی لهقهن زۆر لیههین (ت،ک).
- قهلمچی:** قامچی، سرد (ت).
- قهلمچی قوت:** قامچی قوت، بریتیه ژ لهزهکی زیده (ت،ک).
- قهلمهر:** سوربال قاوهیی.
- قهلمهر:** ئیکه ژ دلسۆترین کهس لگه ل ئیمام عهلی.
- قهلمه:** سنگو، سونگی.
- قهلمهردین:** ئاقا فیتیقی سههر رهنگی سهوکان کو لبهر هه تاقی جه مسمی بیت.
- قهلماره:** جۆره خوشبه زهکن گهلهک پوخته و جوانن.
- قهلمه وه شاندن:** قهلمه لۆژدان لرژا عاشوورایی، ههروهکی شیعه دکهن.
- قهلمی:** بۆ ئستفهامی بکار تیت وهکی: «قهمی تو کوردی؟» ئایا تو کوردی؟».
- قهند:** کهله شهکر. فهرق ناخنجا قهندی و شهکری ههیه: قهند شهکری کهلهیه بهلی نه شهکرا هووره. تۆردقان لیقیت یارا خو ته شیبیه دکهن.
- قهنج:** باش، چاک (ت).
- قهنجی:** باشی، چاکی (ت).
- قهنار:** ئهوه داره کو لدکانی قهسابان کو کولابهیی ئاسنی و بزماران تیچه قانديه و کهله خنی گوشتی حه یوانات پیته دهه لاویسن. "خانی" فهرموویه: «قهداته حه باندی بۆته داره - زولفا تو چقاندی ئهوه قهناره».
- قهنجکار:** مرۆقتی کارچاک.
- قهنجکاری:** کاری قهنج.
- قهنجان:** پاکان: «قهنجی بی بکه بئاقیتدا بهرده» "په ند".
- قهنداو:** قهنداڤ.
- قهنداڤ:** شه رهتا شهکری.
- قهناده:** ئهوه کهسه کو قهندی چیدکهت، شه کرریتز (ناثر السکر).
- قهندان:** ئامانیکو شهکری دکهنی.
- قهناری:** بالندهیه که.
- قهنجۆ:** ناقی زهلامانه ئانکو (صالح).
- قهنجی:** ناقی ژنانه (صالحه).
- قهندیل:** (مصباح) قهندیل نه عه ره بیه هاتیه کۆم کرن سههر (قنادیل).
- قهندوز:** قهندوس.
- قهندوس:** (۱) کهلاته کی مه شهووره زۆر کهقنه لئه فغاندا؛ (۲) شهفا تاری.
- قهنگلاشک:** که نگره پ: «قهنگلاشک لختی به شک» "په ند".
- قهنجیلانه:** خشکۆک، خنجیلانه.
- قهندشکیتن:** چهک و چیتک و شهکری قهند پیدشکیتن، شهکرشکیتن.
- قهناویز:** قوماشه کی سادهی ئارمووشی یه ته غهر رهنگی وی سۆره یان پیقازیه ل یه زد تیتته چیکرن.
- قهناری:** زهرویله، زهریاف، نهووعه بلبله که.
- قهوی:** زۆر، گهلهک، زیده. "جزیری" فهرموویه: «قهوی مه شهووره کو ناقی ته مه لا خمس عشر - تو بشیعرانه ته گوتی خودکی قهند و شهکه».
- قهوس و قوزهح:** دو واژه نه بۆ یهک مه بهست بکارهاتیه نهوژی بکوردی دیترنی کهسک و سور، هۆرهوری، کوسکه زتپینه، ههفت رهنگ، رهنگین کهمان، شیریی عهلی.
- قهواره:** ناوچه یه کی مه علووم.
- قهواتی:** قهوتی، قهوالتی <واژه یه کی شه به کیه>.
- قهوالتی:** ناشته، خورنا جه می سپیدی (ع،ک).
- قهوار:** قهواره.
- قهوسهله:** ره مز.
- قواله:** (سند).
- قهوچه قهوج:** ناخفتنا بدهنگ بلندی و قهله بالغ، ههله پاسی.
- قهوچ قهوچی:** پربیتز، چه قاوه سوو، ههله پاس.

قیج: بلند، تیز، راست و درێژ، ئەفکایی شاخ قیج جۆتهکی باش دکەت: «بەس ددانیت خۆ لمان خۆ لمان قیج بکه»، «هەرە هەندەک قیجکان لسنووری زەقی یی مە و چانگۆی درست که و بلند که»، قویچک، قووچک(ت).

قیس: (١) ئەو تشتی رهشه (زفت)؛ (٢) وشەیهکی یونانیە و هاتیە عەرەبکاری کرن بریتیه ژ مرۆقی نلحاحچی و چیردێژ: «ئەری تو واز ژ من نائینی خۆ قیر نینی؟!». «

قیس و مەقەتەن: (یان قیس و مەقەتەن) بریتیه ژ کەسەکی کو بە لا خۆ ژ ئیکێ نەقەکەت بۆ ئەنجامدانا کارەکی (ک، ع).

قیس: دەنگێ گەلەک تیز و دژوار و بلند.

قیسە قیس: قیسە لپی قیسە.

قیس و هور: قیسنا زۆر.

قیسات: ئەندازەیهکی دیارە و ناسیایە لجهم زەرگەران.

قیس تاو: ریکا قیسێ تاواندی لیکری (شارع مبلط)، قیسە حەلاندن، ئەو کەسە کو قیسێ دحەلینیت.

قیسگە: کانا قیسێ.

قیسج: سفک، دەستەدار، قامچی.

قیسی: رژد، خووسی، چیردێژ، (بخیل، مزاحم).

قیسندن: هاوار کردن، قیسە بەردان.

قیس: کیش، کچ، تەسلیم.

قیسک: پیتنجۆک، کچا بچووک(ت).

قیسە بەندی: گریدانا پەشتەمالی لسه کینلهکی بۆ بزرکرنا شەرمەگەهی، قەیزە بەندی (ن، ک).

قیسین: قیسنا موستەمەر.

قیس: قیسە.

قیسندن: قیسندن.

قیسە قیس: قیسە قیسە.

قیس و هور: قیسنا بجمله.

قیسک: سیقلدان، سەنگدان (حوصله).

قیسک فرە: بریتیه ژ مرۆقی بین درێژ (حلیم).

قیسک تەنگ: بین تەنگ.

قیساش: (١) لیف شەکشەن بوون، سەر و چاڤ گەڤلین، رەنگ وەرگەریان، دبیتن: «قیساشا مرنی لسه و چاڤی وی

نیشایایه؛ (٢) چلکاو، چلکاف، بریتیه ژ بەرماکی بەردەستی خەلکی(ت).

قوبولی: پەلاڤ برنج.

قهوچ: وشەیه که ژ دو وشەیان پیکهاتیە: «قاوه + چای» دبیتنە فارەنگە لیکدانا (ترکیب مزجی) وەکی: خورمژ: «خورما + مینوژ»؛ قەپۆز: «قەبرغە + پۆز». د عەرەبیدا ژێ ئەڤ رەنگ لیکدانه تەریب هەیه وەکی: (عبشم)ی ژ «عبد + شمس».

قهەرمان: میرچاک، دلیر(ت).

قهەرمانی: (١) قارەمانی، دلیری؛ (٢) وەکیلی خەرج و مەزبخی؛ (٣) (تأمر).

قهیلە: قەلی، قەلیە (ع، ک).

قهیلۆک: قەیلۆک.

قهیرە: کچا ژ میرقە گەشتی و هیژ میرنەگری (عانسە).

قهی: (یان قایی، قاتی، قەمی) هەمی بەعنا ئستفهامن. "جگەرخبین" فەرموویە: «ئەمی مەتی ماقەمی تو کوردی؟! - هاتە تلپا خۆ بگەن».

قهیناخ: قەیناغ(ت).

قهیناغ: تەلکیت دروونە کرنی(ت).

قهیرۆن: ژنا نە گەلەک گەنج و نە پیر.

قهیرە کچ: کچا چەند سالەک بەسەر گەشتنا ویدا چۆبیت و هیژ میر نە کریت.

قهیار: نوژن کرنا نالی دەواری (ع، ک).

قهیماخ: قەیماغ (ت، ک).

قهیماغ: سەر شیر(ت).

قهیماخچی: قەیماغ فرۆش، قەیماغ درستکەر (ت، ک).

قهیچی: مقص، تۆرتۆ (ت).

قهیتان: فەهووانەکی پانۆکیە.

قهیران: مەودایی هەر مەمی نەخۆشی.

قهیزە بەندی: داپۆشانا شەرمەگەهی.

قهیسی: مژمژەیی هەشک کری.

قیس: عەردی بلند و کینل، مرۆقی کو خو برازینت و جلی جوان بکەتە بەرخۆ و خۆ حولیقه کەت، سەرکیشان: «دار و گیا پشستی بارانی قیس قەبوینە»، «تۆ چاڤەری چی هند سەر قیسکانی دکەمی؟»، «رەمۆی خۆ قیس کرێه دیارە دی ژنی ئینیت!»، «ئەو داری هەلسەرگری قیس دبینی؟».

قیسە قیس: حکایە تا دەنگێ دیکل و مریشکان.

قیس و قیس: ئەو کەسە کو خۆ قیسقە کرێه.

قیس و قۆز: قیس و قیس.

- قوبه:** ژ گومبه دئی عه ره بکاری بوویه.
- قوبک:** بلندی، قوبین، بچووک.
- قوباندن:** بسه رکرن: «من گۆت تراری گه نمی باش بقوبیه و بسه رکه».
- قوباد:** ۱) ناغی شاهه کیه ژ مالیاتا کیانیان، ناغی بابی نوشیروانیه بی ساسانی؛ ۲) جۆره ماسی یه کی خه لیجی یه.
- قوبه بی زترین:** بریتیه ژ چاغی رۆزی.
- قۆب:** قۆم، قورمه ئاف.
- قوبه ناو:** قومه ناو، قورمه کی ناغی.
- قوبچه:** قولپک (ازرار) (ت).
- قوت:** کورت (کورت کوردیتره).
- قوتی:** کورتی.
- قوته که:** کورتک.
- قوتک:** قه ده ک.
- قوتان:** قه قوتانا تشته کی، لیدان، کوتان.
- قوتای:** لیدایی، کوتای (مضروب).
- قوته قوت:** دلقتک، دل لیدان.
- قوتی:** وشه یه که ته غه ر لگه ل وشه بی قاتی تیت، دبیزن: قاتی و قوتی: نه بون و کیماسی.
- قوتایی:** فقی (تلمیذ) ژ «کتابی» کوردکاری بوویه.
- قوتابخانه:** (مدرسه).
- قوتب:** کوشتاری گشتی (اباده).
- قوتبیرین:** لئا بون.
- قوتبیرکن:** نه هیلان و بن بر کرن.
- قوتال:** ئازا و ره هابون، قورتال (نجاه).
- قوتدان:** داعوران (بلع).
- قوت:** ئەف ماده یه دبیته پاشکۆبی گه له ک ناغان مه به سستیت زۆر و زه وه ند دگه هینیت جار (صفه مشبهه) جار مه عنا (استمراری، اسم جامد) دکه ته (اسم فاعل)، جار (صیغه مبالغه) ی چیدکته، ئەف مه به ستانه ژ لفریزو و رسته یدا تیتته زانین: ئاسن قوت، خه رمان قوت، برنج قوت، خوریک قوت، ده رگه قوت، سنگ قوت، بزمارقوت، ... مه عنا یا کورت وه کی: مل قوت، به ژن قوت، ده ست قوت، یه قوت.
- قورم:** بنه داری ئستور، قورمه ئاف، قورمه دار.
- قور:** هه ری، هه رگ، (کوور کوردیتره) (ت).
- قوردان:** هه ری دان (هنون).
- قورکرن:** هه ری کرن.
- قورکاری:** کارئ قورکرنی.
- قوربه سه ر:** تورین، هه ژار، سته مخواری، کاره سات بسه ره اتی (مفجوع).
- قوربه سه ری:** کاره سات (بۆس، فاجعه).
- قوربیشان:** کاری بیته وده و سوود: «که سی بیتکه س بی حاجی بزانه قورده پیتی...» «حاجی قادر».
- قوربه ست:** قوره ئه ستور بکه نه سه ریانی دبیزنی قوربه ست.
- قور تپیدان:** سواقدان، بریتیه ژ کاره کی کو نه جاحی پی نه وه رگری.
- قورک:** قورگ، حه فک.
- قورگ:** قورقورک.
- قورقورک:** قورگ، گه روو (حلقوم).
- قورس:** سه نگی، گران (ثقیل).
- قورسی:** سه نگی، گرانی (ثقل).
- قورساخ:** قورساغ، ره نگه ئەف وشه یه کوردی نه بیت و میشان بیت.
- قورساغ:** بیت دریز (حوصله) (ت).
- قوره به ش:** قوره به شه.
- قوره به شه:** جاندر به ره کی ناغی یه زۆر قه له وه.
- قورج:** رکن، سیله، کوژی.
- قورج و قورجین:** کون و کوژی.
- قورچی:** قورت لیدان بۆ به لعاندنی.
- قورچاندن:** قورتاندن، به لعاندن.
- قورباغه:** (قورباغه) «ئەف وشه یه شه به کیه».
- قورباغه:** قورباغه، بوق.
- قورباقه:** به ق، بوق (ضفدع) (ت).
- قورتم:** چۆرتم، نوقرۆسک.
- قورپاجه:** خه ندخه ندۆک، خه نده کۆک، کۆخه ره شه (ت).
- قورره ش:** هه ری ره ش، بریتیه ژ کاره ساتان (سیان).
- قورت:** بالنده یه کی گۆشتخۆره.
- قورته قورت:** حیکایه تا ده نگئ که لینا تشته کی رۆنه.
- قورتالبین:** قورتال بوون، رزگار بوون (نجاه).
- قورساندن:** قورساندن، خو فاری کرن (تلمص).
- قورنیس:** قه لس (بخیل، شحیح).
- قوز:** ئامرازئ می بی ئادمیزادیه، کوس (وشه یه کی تۆزه بی نینه).

قوزک: گوندۆرى نەگەشتى و تەحل.
قوزەلقورت: گياھەكى كوشندەيە (سم).
قوزاق: كەفنه ناغى لەشكرى روسى بوو.
قوزەح: كەسكوسەر (قوس و قرح) (ع).
قوسك: گوندۆرى لاقوزك (ع،ك).
قوس: كورت، كوس.
قوساندن: برين، خو بدزى شەكيشان، ناخفتن سست و پست كرن.
قوشقى: توورە، سل (ت).
قوشە: قەرەپول (ت)، ھېردەپارە، دراغى رەش.
قولاپ: قولاب، كولاب (كولاب كوردىترە): «سەد نشابن من دد ل ئىرۆ ژ خارىن سۆزگولان - يەك بەيەك پەيكان چە قىبون، چۆنە جەرگىدا كولاب» "جزىرى".
قولپ: ئاوەند، دەليل، بەلگە، خەلەك (عروە).
قولپىپ: مراوغە، تەغەر ئەف ھەر دو وشەيە لگەل يەك تىن، قولپ و قولپىپ.
قوللغ: مخفر، ژۆرەكى سادەيە (ت).
قوللوقك: قوللوقە.
قوللوقە: كونا دەرگەى، قوللوقكا دەرگەى.
قول: كون، بزاراغى ئىزدىان.
قول كرن: كون كرن.
قولير: فال، نىقەكاوئ فال، خولۆل.
قوله: ھەسپەقولە، ھەسپى نەرەسەن، بەدرەسەن: «عەشقەرئ بەدفيعل جەتتى كر عەجەب - بارك الله خو شەبەزى ھەسپى قوله» "جزىرى".
قولاخەدان: خودەرئىخسەن، ئىكئاليان و گىنگلە كرنا ماسيان.
قولچە: كۆرت، كۆرك (حفرە).
قولدور: خورت، دەستھەلاتدار، حەفك ئەستور، رەنگە تركى يان فارسى بيت (ت).
قوللاب: ئەو كەسە كو دراغى بىج قانونى درست كەت.
قولزوم: باژىرەكە ناغىجا مسر و مەكەھى، دەرپاي قولزوم (بحر الاحمر): «فەلەكا ئەطلەسى سەرگەشتە د جاما مە حويابە - مەوج ددەت قولزومى عيشقى، مە لسەر دەست غورابە» "جزىرى". عەرەب دىبىژنە قولزومى (بحر الاحمر) (ت).
قورمى: بالندەيەكى گەرەكە ژ كۆترى كچكە ترە.
قەمقور: قەمقور، برىتيە ژ ئەشكەفتەكى تەنگ و تارى، مەزەلا تەنگ و بىج پەنجەرە، بن بىف، جەھەنەم.

قوم: (۱) خىز، زىخ، فرەك ئاڧ؛ (۲) باژىرەكە لىيرانى مابەينا تاران و ئەسپەھان و كاشان.
قومەلان: ئەو عەرەدە كو خىزەلان بيت.
قومقمۆك: خەمەگورى، ئامانەكى فلزى يە، كىمكە، كومكومە.
قومەك: پىچەك، پرى دەقى.
قومەرياز: فېلباز.
قومەريازى: فېلبازى.
قوماندن: قماندن، ئوتى كرن، سۆزاندن.
قومىي: ئۆتى كرن، سۆزاندى.
قومشەل: كۆمەلە دارەك يان كۆمەلە مرۆفەك يان ھەر كۆمەلەك.
قومبەل: قومبەلە.
قومبەلە: پارچە ئاسنەكە خى يان درىژكەلە پرى تىدا باروت و پارچە ساچمەنە بۆ جەنگى بكار تىن چ ب تۆيان يان تەياران و تانكان تىنە ھاقتىن بۆ لاىي دوژمنى.
قونداغ: (يان قونداغ) ئەو پارچە و پەرۆنە كو مندالى سافاك تىي دىپىچن، دىبىژنە مندالى بىپىچچۆلكشە ژى قونداغ (فارسى، تركى).
قوندك: كودو، كودى (بزاراغى ئاكرى و زىيارى).
قوندە: تىشتى بىكلك: «مرىشكا قوندە: مىشكا كوند». **قوندەرە:** ئەو پىلاقتى پانى بلند (ت).
قوون: كوون (دبر).
قووندر: (لوطى) (وشەيەكە ئەھرىمە نىبە) (ت.ك).
قووندان: خەلك ھاقتىن سەرخۆ (واژەيەكى ئەھرىمە نىبە).
قونفرە: ترسنۆك (ئەھرىمە نى).
قونفرەيى: ترسنۆكى (ئەھرىمە نىبە).
قوناخ: قوناغ (ت).
قوناغ: مەزلگە، تەحرەگە، ئارامگە (ت).
قونترەت: (معاھدە بانجاز عمل ما، جعالە) (نەكوردىە).
قونترەراتچى: (متعهد) (ت).
قونپانى: (شركە) (نەكوردىە).
قوننەبان: پىشتەبان، دىبىژن: «ئەم ژ قونەبانىقە دىگەھىنە ئىك» ئانكو خزماتى يەكى سست ناغمەدا ھەيە.
قونوجرىك: (قرص بالاظفار) وشەيەكى ئەھرىمە نىبە و ژ دو وشەيان پىكھاتىبە: «قون + چرىك».
قۇيا: نەخۆشى يەكى جلدیە، گورى.

قۇدى: يا درست ئەو ئەم بېيىن: خۇدى، چكو تەماشاشا بكة د
عەرەبىدا دىبىئىن (مرآت) مەعنا (رۆيە) تى دىتتى تىدا
ھاوار دكەت. ئەفجا د كورىدا قۇدى خەلەتە خۇدى درستتر
و مەعنا ديارتر و كوردىترە چكو مرؤف خۇ تىدا دىبىنىت
(زاراڧەيى ھەركىيان و ھندەك عەشیرانە).

قۇر: (۱) گونكۆ؛ ناخفتنا بى بها (ملاک تافه)؛ (۳) گىيايەكە
كاغەزى ژى چىدكەن(ت).

قۇرى: گونكۆبى(ت).

قۇرەدەرە: كۇرەدەرە (السواد الاعمى) (كورەدەرە كوردىترە).

قۇرە: دەرەدەچىل، (ئەبو ھەدلان).

قۇرەكوشتى: ئەو گارەشە كو بەدرى ئەبو ھەدلانى مرى.

قۇرت: كۇرت، كۇرك (حفرە)(ت).

قۇرە: عۇربا گارەشان.

قۇرەقۇر: قۇرە لدو قۇرەى.

قۇر و ھۆر: قۇرپنا تىكرا و بجملە.

قۇرپن: عۇرپنا درىژدەم.

قۇرپتان: (۱) ھشكوبون و چكوبونا ئافى؛ (۲) ئافى گوندەكە ل
كوردستان عىراقى (ھەولپىر).

قۇراندىن: چوراندىن، ھەمى قەخوارن، نالەى بەرز.

قۇز: بلند، پشت قۇز (احدب)(ت).

قۇزى: بلندى، گۇشتى بەرخىت شىرى.

قۇزپشت: پشت قۇز (تقدس الظھر).

قۇزدار: پشت قۇز.

قۇزاخ: قۇزاخ.

قۇزاغ: گوبركا پەمبوى.

قۇزگ: بەرھافىژگ، بەرفۇسك، چەتەل.

قۇز: ھندەك جارن لگەل وشەبى قىتى تىت مەعنا كەشخەى
ددەت: «فلانكەس خۇ قىت و قۇز كرىە»، «قىت و قۇز»
ئانكۇ خۇ قىت و بلند كرىە.

قۇش: كۆمەلەك ژ قۇلەكى تراشان و دار و گىياى(ت).

قۇشەن: تىپ لەشكر، قۇلەكى تراشى: «قۇشەن بە قۇشەن چىن
بە چىن - لەبو خوداى لە عەشقى دىن» "بەنسا"(ت).

قۇق: دلتهى، پىرى خۇ گەنج دكەت، ژار و لاواز و ھەستىكى.

قۇقە: دەولك، دۆلكە، واژەيەكى شەبەكە.

قۇقاندى: حىكايەتا دەنگى دىكلە، ئەف دىكلە لگەل سىپىدى
دقۇقىنىت.

قۇپ: سەقەتۆك ژ پى يان ژ دەستى، جەپ و گوزكى كەلەم و
كورت.

قۇ: قاز (نەكوردىە).

قۇپەجەپ: جەپكى كەلم و كرۆتى.

قۇپيان: تەبقىن، ژ دەرڧە بو ناڧچەچۆن.

قۇپاندىن: تەبقاندىن بناڧ ڧەبرن.

قۇپچە: قۇپك(ت).

قۇپۇ: ناڧە بو زەلامان(ت).

قۇپىن: ناڧە بو ژنان، (ھەر دو وشە ژى ئەھمىەنېنە).

قۇتى: عەلبكەكى كچكۆك مقەواىبى يان فلزى يان تەنەكەبى
يە.

قۇچ: (۱) شاخ؛ (۲) جۆرە عەرەبانەيەكى زۆر جوانە بدەواران
تىتە كىشان؛ (۳) بەرانى شاخدارى جەنگ، غوچ،
شاخانى.

قۇچار: بەرانى شاخدار.

قۇچانى: قۇچ و ھشاندىن ئىك و دو بشاخان، شاخ لىكدان.

قۇچ و ھشاندىن: قۇچانى.

قۇچ قۇچانى: برىتپە ژ منازعەكرنى.

قۇچاكەقۇرى: برىتپە ژ كارەكى كو مرؤف شكەستى تىدا بخۇت
يان زۆر دەستى مرؤقى بىت دىبىئىن: «خۇلبەر سىنگى
ھوكمەتى دان، وەكى قۇچاكەقۇرى يە».

قۇچان: سەنەدپت ئەملاكان.

قۇچالى: نازناڧە بو مندالپت قەرەجان بەلى ئەف واژەپە ژ دوو
واژەپان پىكھاتىيە: «قۇچ + عەلى > ئانكۇ بەرانى عەلى.
چكو قۇچ بو پەزى سىبى و شاخىت جەنگى ھاتىيە (قۇچ الى
لەبوپە قۇچ عەلى). قۇچ عەلى: پەزى عەلى، بەرانى عەلى.
قۇچالى و غۇچالى و كۇچالى ئەسلى ھەمىانژى قۇچ عەلى،
غۇچ عەلى و كۇچ عەلى يە.

قۇچەقان: بەردەقانن: «تەپل و قىرپاچ و قۇچەقان - سەد ھزار
بوون لەو كۇپەكان» "شاعرى بەنساىى".

قۇچەن: قۇشەن، تىبەك لەشكر.

قۇچاخ: پەيت، زىرەك، چالاک، ئادا.

قۇچانن: قۇچاندىن، دەڧ و چاڧ گرىدان، لى بورىن.

قۇخ: پشت كۇد، پشت كووس (احدب).

قۇدە: خۇپەسن.

قۇدغ: جاشەكەرى چكۆلە (تەركىبە)(ت).

- قۇقۇق قۇق:** قۇقۇق لىدو بەك.
- قۇقۇق:** قۇقۇق قۇقۇقا دىرئۇدەم.
- قۇقۇق:** كەۋىي نىر، كۆكل دىرستىر و كوردىتەرە، (كۆكەل دىرستەرە).
- قۇقۇق:** خانەى چاقى.
- قۇقۇق:** ژ ناڭ ئىنانە دەر: «دەى چاقى تە قۇقۇقلىنم!»، «ئەشان مىشان چاقىت بچوكان قۇقۇقلىن».
- قۇقۇق:** قۇشەم، قۇشەل، جەردەيەكى سەربازان (ت).
- قۇقۇق:** شۇرايەبى زىر يان زىقى: «قۇقۇق زىرا گرىدا» "گۇرانى".
- قۇقۇق:** دەستە دەستە، قۇشەل قۇشەل (ت).
- قۇقۇق:** كۆلى بىن دارى.
- قۇقۇق:** قۇلئخ (ت).
- قۇقۇق:** بىن كەفش، بىن چەنگ (ت).
- قۇقۇق:** مەئورى گومرىكى، دەورىە (ت).
- قۇقۇق:** ئىشەكە كە زقۇقەكە لىناڭ رىقىكاندا پەيدا دىبىت (ت،ك).
- قۇقۇق شىكىن:** خاپىنوك (ت،ك).
- قۇقۇق:** تۈنا، ژ ناڭى زەلامانە.
- قۇقۇق:** تىشەكى رۇنە و بىن خۇشە.
- قۇقۇق:** رىقىكا مەزن (وشەيەكى يۇنانىيە).
- قۇقۇق:** تۈۈچ (ت).
- قۇقۇق:** قۇقۇق (ت).
- قۇقۇق:** جى يەكى تايىبە تە كاروانى لىدەدنىن، مەزلىگە، تەحرەگە، ئارامگە (ماۋا، مسافە) (ت).
- قۇقۇق:** قۇقۇق، تۇكى فارسىيە (ف،ت).
- قۇقۇق:** ئەو پارچە و پەرونە لىدالى كورىيەى دىپىچن.
- قۇقۇق:** قۇقۇق.
- قۇقۇق:** قۇقۇق (ت،ف).
- قۇقۇق:** كۇنگرە، كۇمبەست (بج).
- قۇقۇق:** كۇنگرە قۇقۇق: پالدا نا پىلانە (تدافع الامواج).
- قۇقۇق:** پىلاقەكى بىچمە.
- قۇقۇق:** قۇقۇق.
- قۇقۇق:** بىن تىقەنگى، پاشيا جاندىبەرانە (كعبىيە البندقىيە).
- قۇقۇق:** خەرتەل، گىياى خەرتەلى، ھەقالۇشك (ت).
- قۇقۇق:** چۆك، لىنگ (بزاراقى شەبەكى) حىكايە تا دەنگى شەكستىن يە.
- قۇقۇق:** حىكايە تا دەنگى دىبىكل و مرىشكانە.
- قۇقۇق:** خت خىتىك، خت ختى.
- قۇقۇق:** قەبىران، سەرمابى كوشندە، مۇقۇق سىستۇكە، قەلەرەش.
- قۇقۇق:** (۱) (ابادە): (۲) سىستۇكەى، تەمەلى.
- قۇقۇق:** شەكەستان.
- قۇقۇق:** شكاندن، شكاندن، قەشكاندن.
- قۇقۇق:** دەنگە دەنگى بىچىل (صراخ).
- قۇقۇق:** قىرەقىرەكى بىكۆمەلى.
- قۇقۇق:** پوجەل، بىخىر، نەباش (ردى): «مىتورى قىرەق».
- قۇقۇق:** (۱) قىرچىنا دەنگى دار شكاندن، قىرچىنا دەنگى بىشكەى، قىرچىنا دەنگى رىقەچۇنا عەردى پر قىرشك و چىلك، قىرچىنا دەنگى كوشتنا سىپىهان: (۲) قىرچۇل (چرچ).
- قۇقۇق:** قىرچە قىرچ: قىرچە لىدو قىرچەى.
- قۇقۇق:** قىرچ و ھۆر: قىرچىنا زۆر و بىچمە.
- قۇقۇق:** قىرچىن: قىرچىنا دىرئۇدەم.
- قۇقۇق:** قىرپو: زىبە.
- قۇقۇق:** قىرپە: قىرپە، قارىقار، قىرپەقىز.
- قۇقۇق:** قىرپە قىرپە: قىرپە لىپى قىرپەى.
- قۇقۇق:** قىرپىن: قىرپەيەكى دىرئۇدەم.
- قۇقۇق:** قىرپ و ھۆر: قارىقارەكى ھەمىشەى.
- قۇقۇق:** قىر: زىل و زۆل، زىل و زۆر.
- قۇقۇق:** قىر و قەوال: گىيا و گلىشا ھشك.
- قۇقۇق:** قىرەقۇت: دەنگى شكاندا تىشەكى رەقە كو بدانان بىشكىن.
- قۇقۇق:** قىرە: تىقەنگە نىچىرى، تاپر (ت).
- قۇقۇق:** قىرماخە: قىرماخە.
- قۇقۇق:** قىرماخە: ئەو بىرەنە كو سەرى خۇگرتى دىبىن: «باشە بىرنا تە قىرماخە داىە».
- قۇقۇق:** قىرەك: بىرەك، نەقەرە، نىزەرە (ت).
- قۇقۇق:** قىرە: دەنگى كو ژ تىقەنگە يان تۆپى تىت.
- قۇقۇق:** قىرە قىرە: قىرە لىدو قىرەى.
- قۇقۇق:** قىرەىن: قىرەىن دىرئۇدەم.
- قۇقۇق:** قىرە و ھۆر: قىرەىنەكى ھەمىشەى.
- قۇقۇق:** قىرەسك: چىرەسك.
- قۇقۇق:** قىرەك: گەردەن، ھەقەك، گەروو (ت).
- قۇقۇق:** قىرەك نەستور: ھەقەك نەستور، سىتەمكار.

قريۆلە: قەريۆلە، تەختى ئاسنى (ت).
قردىلە: ھندەك پەرۆيان نايلىۆن كىچىك پرچا سەرى خۆ پىدكەنە گورز.
قربان: نەمان.
قربون: قربان.
قرتىنەر: ئەو جاندارن كوتشتى دكپىن، بەرامبەر واژەيى (القواضم) د عەرەبىدا تىت وەكى: مشكى، جرجى، كتكىك. سەگى، سقۆرە، كوژكى و درسته بىژن: كپندە و كپىنەرە و كۆزەر و كۆتەر و كۆتىنەر.
قركن: قەيراندن.
قربى: قەيراندن.
قرو: دەنگەكە خودانى گارەشان يان گاغان بۆ گارەشان دىيژن داكو گارەش ئارەزووا ئاقى و قەخارنى بکەن.
قرباى: نەقلانە، نوقلانە (نفاؤل).
قربوس: چاقتەنگ، قىرسى.
قروم: ئاز (طمع).
قروغ: قروغ (ت).
قروخ: ئىسترا سەيلى (واژەيەكى تىكە).
قروتى: دەنگەدەنگە، زىبە.
قروتى پرتى: قروتى ورتى.
قورانگە: جى نابودى يى، جى مرنى (مەلکە).
قروالە: قرونگ.
قرونگ: قرونگ.
قروانگ: روول، كىقوالە.
قرورت: چلک.
قرورتى: چلکاوى، چرکن.
قرووت: قروپ.
قروپ: شەلە.
قرونايت: ژ گيايى خواننى يە.
قرومز: سۆر، كرمەكە سۆرە ھىلکىت وى نك رەنگ كەران جى سوودى يە.
قرومى: سۆر، ھەر دو وشە توركىنە.
قرومبون: بربىتە ژ شەرم ھاتنى، سۆربون.
قرومى روژ: شەفەقا سۆر <شەبەك واژەيى قرومى بكاردەن>.
قرو: ترستۆك، ژنكانى.
قروزل: سۆر، سۆرکەلە (ت): «ئاخ و ئوخىن من ژ دل تىن، لى

ژەر تىرا قزل تىن - يان ژ كۆفاننى دكول تىن، ژى دزىت ھەر خون و زۆخ» "جزىرى".
قزلباش: دەستەيەك بوون ژ سپاھى شاھ عەباسى سەفەوى يەكەمەين لايەنگرىت مەزھەبى شىعەى و پارىزگارگارىت سەلتەنەتا سەفەوىان بوون ژەر كو كولاقى سۆر لسەرى خۆ دكرن ئاقى وان بوە قزلباش و بتەدرىج ئاقى قزلباشى يى بۆ ھەمى لەشكرى سەفەوىان ھاتە بكارىنان. ژ دو وشەيان پىكھاتىيە: «قزل + باش» (ت).
قز: پۆرى سەرى، پرچا سەرى.
قزلى: ئاپۆرە (حشك).
قزك: ئەو بەلگىت نازك و سپىنە دنىقەكا سەركى كەلەميان.
قزۆر: خشەخش.
قزىن: خشىن.
قزۆر: قرش و قەوال.
قزانك: تەپ لسەر سەرى ئىكى دان. گشتك يان گشك بەرەبى عامى دىيژنى (طماطە).
قسر: نەباردان، نەزۆك، بىبار (غىرحامل): «جى يەك پىتى دەلئىن نافكور - ھەمى تۆزە و زىل و كور - ژنىان قسره مېر زكىپ» "خەلىفە سەلىم".
قسرى: نەزۆكى.
قسربون: بون بەنەزۆك.
قسىل: كسىل.
قسە: پەيىف، ئاخفتن (ع،ك).
قسەكرن: خەبەردان (ع،ك).
قسەكەر: ئاخفتنكەر (ع،ك).
قسەبىژ: ئاخفتنبىژ (ع،ك).
قسىنى: نەوعە قوماشەكى خەت خەت و ئەرزان بو.
قشست: (۱) پرچا سەر ئەنى يى، ھندەك دىيژنى چغ، پرچا باداى؛ (۲) تشتى شىداى و پەيت: «بەدەرىن خەنجەران كوشتىن - بخوونا سۆھرو لىمشتىن / دچىنا سومبولىن قشستىن - مە دل پر مسك و ماوۋردە» (جزىرى).
قشتى: خۆ خودان قشستەكرن و جوانكرن.
قشت: جوان. د ھندەك عەردىت كوردستانى «قشستى» بجوانى تىدگەن و دىيژن: قشت: جوان، خوین شىرىن (جمىل، انىق): «قشستەكە»: جوانكە، بشىدە، بادە، رىك و پىك بەكە.
قشپىل: پشكىل.

قشله: سه رايئ دهوله تي.	قليان: قه ليان.
قشلاغ: قشلاغ (ت).	قماندن: كه واندن، ئوتى كرن.
قشلاق: قشلاق (ت).	قماندنه قه: قه قماندن.
قشلاق: گه رميان، ئه و سه رزه مينه كو ره شمال نشين د زستانان دا لوئيرئ دبه نه سه ري و دژين.	قميان: كه ويان.
قششك: قششك.	قموپور: بن بيث، جئ تهنگ و تاري.
قليج: سونگي جيقنه ي چاڤي (رمص العين) (ت).	قموپوك: قموپور.
قليج: قليج.	قموپوك: كم كمه، گيانداره كه.
قليجغ: داڤيت بگوليا گه نم و جه هيه، سقي (ت).	قنك: دهزي هه لكه ر، ئامرازه كي جوله يي به.
قلزور: قال، خلؤل، خولوله، خلؤر، كلؤر، له ر، رواز، نيسري يئ شاخ راست و بلند، مرؤقي كه پ بلند (متكبر).	قن: قنك.
قلزبينك: ئه وه كو سه ري خو دانسته عه ردئ و خز بقولپينيته لا يدي.	قنك: قون (دبر) (وشه يه كي نه توره يي به).
قلزبيتك: قلزبينك.	قناره: مه شنه قه.
قلى: تليا تري.	قنگه زه: بنه مال.
قلك: قلى.	قناري: قه ناري، نه وعه بلبله كه.
قلكلك: قلكدانك.	قويج: قووج.
	قويچك: قوچك.
	قويل: قوول.
	قويلانئ: قويلانئ.

ك

ك: تيبا بیسته مین، تیه که ژ تیپیت چه چیهی کوردی، بحسابا
ئه بجه دی دبیتنه ژماره ۲۰، تیه کی ساز و بیده نگه.
کا: (۱) بۆ پرسى ئیستفهامی یه؛ (۲) پیشکویه که بۆ بنه جی
(تاکید) کرنا کرداری فه رمانی و هیشتا نه هاتی هاتیه،
وه کی: «کا وهره بچینه نک دکتوری»، «کا دانیسه دا بینا
خۆفه دهین».

کابانی: ئه و ژنا مه زنا مالج بیت، خانه دار ئه ف وازه یه پیک
هاتیه ل گد=خانی وه بانو=مه زن، شه به ک دبیتژنی
(که یوانو). (ریه البیت).

کابانج: فینگانج، یاری کرنا بقینگان، بگابان.
کاب: فینک، قاپ (کعبه).
کابه: مالا خودی، عه ره بکاری بوویه بۆ (کعبه) ی.
کابهش: بی و عهر (مشوم).
کابرا: کاکه برا، برادر یان بۆ که سنج نه ناس یان بی بها
بکارتیت بۆ سقکی بی: «وه ره کابرا تو ژ کیفه تیی؟»
کابوک: (یان کاپوک) هیلینا تهیر و په ره وه لانه.
کابین: (۱) ماره، ماره یی، مه هر، قه له ن، که بین. "خانی"
فه رموویه: «لی عه قد و صداق و مه ر و کابین - لطف و
که ره م و عه طا و به خشین»؛ (۲) به عنا (بدل الاشتراک) ژى
هاتیه و به عنا ئابونه ژى هاتیه.
کابین کرن: ماره کرن، قه له ن دیار کرن.
کابین نامه: نامه بیج ئعلانا نیکاحی تیدایه.
کاپۆر: توتنا پیس و کاته.
کاپۆر کیش: ئه و که سه کو توتنا کاته و برنجاری دکیشیت.
کاپۆ: کاپۆک، هیلینه.
کاپۆک: لانه، هیلینا بالنده یان.
کاپیتان: سه رده سته، فه رمانده ری که شتیان (نه کوردیه).
کاپیتال: سه رمایه (نه کوردیه).

کاپیتالست: سه رمایه دار (نه کوردیه).
کاتولیک: ئیکه ژ سی پارچه بیت ری بازگه بیت ئایینی مه سیحی
(مونوفیزی).
کاته: ئه و توتنه کو پشتی توتن چینی شین بیسته فه. دبیتژن:
«ئه ف دارکه توتنه جار هکی دی کاته ژ خۆداینه».
کات و کاپۆر: توتنا نه خۆشی و کاته و برنجاری.
کاته فه دان: بریتیه ژ فه گه ریا نه فه بیج هیز و وه راری پشتی
لاوازیونی.
کاتولی: به ره بابه کی عه شیره تا دۆسکیانه لدۆریت دهۆکی دژین،
ئه سلج وی کاپۆلی به نانکو ره قاسکه ر.
کات: چاخ، دهم، لئاقیستایی «که ت» هاتیه.
کات ژمیر: دهم ژمیر، ساعه ت. ژ دو وشه یان پیکه اتیه: «کات
+ ژمیر».
کات نه ژمیر: کات ژمیر.
کاج: (۱) کاژ، دارکه هه تا ۲۰۰ سالان عومری دکه ت؛ (۲)
خۆزی (احول).
کاجیر: گیایه که گولا وی وه کی زه عفه رانج یه و بسه ر نانی
وه ردکن.
کاجینه: عه ردی چه قه به ر و په ست و بلند.
کاجۆل: شان و مل بادان د داوه ت و ره قسیدایه.
کاجۆلی: ره قاسکه ری، خود ره قسیدایه بدده ت و ده ژینیت.
(کاتولی) ژى هه ر ژ کاجۆلی بی هاتیه: «مالا من کاجۆلی
بی» "گۆرانی".
کاجه: نه رزینک، چناکه، لاچانک.
کاج: کاجک.
کاجک: که فچک (ملعه ه).
کاج و کولۆز: تشیت نا ف مالج ئی به رنه که تی: «که فچکۆ +
کلۆز».

کارستان: جی کارکرنی، کارنامہ بیئ ٹہردہ شپیری بابکانی.	کاچار: کاچال.
کاروان: کارقان.	کاچال: ٹہسباییت ناقمالی، ساز و سامان.
کارقان: کاریان.	کاخک: سفالین، دیز (فخار).
کاریان: قافلہ.	کاخ: (۱) ٹافایی، کۆشک (قصر)؛ (۲) خہتہ کی خی.
کاروانی: خہلکنی کاروانی.	کاخرہ: ٹہو کاییی کو لبیتدہراندہ - پشتی خہرمان راکرنی - دمینت.
کاروانکۆژ: سہیل.	کاخۆژ: واژہیہ کی ٹہہانہیہ بۆ مرۆقی گہلتہک و کیم فام بکار دہن دریکا مہجازیدا.
کاروکاروانی: بریتہیہ ژ کہسہ کی بھہمی کاران رابیت.	کادی: دارہ کہہ و ہکی داری خورمای پیچہک گچکہ ترہ و لہندستان و یہ مہ نی زۆرن.
کاروکۆک: (عمل، صاحب) ٹانکۆ ہم بکارہ و ہم بکۆکہ.	کادۆ: پیشکیش (ہدیہ).
کارمہند: کارکھری دہولہ تی (مجرب، صاحب کار، موظف).	کادر: چارچۆپ، چارچۆپہ، رتبہر (مرشد)، (فرہنسیہ).
کاربین: ٹہو کہسہ کو پاشہرۆژیت کاران دزانیت (مطلع).	کادہ: نانئ کچکہ یہ و ژ گوین و شہکری دہشپین.
کاروان سالار: رہئیس قافلہ، ٹانکۆ سالاری کاروانی: «کار بکہ کار، نہ بہ گۆت و گوفتار» "پہند".	کادی: ملہتہ کی دہندک ٹاسنہ.
کاروانسہرا: خان، کاروان+سہرا= ہولا کاروانی.	کادان: عمارتی کای، ناقتی گوندہ کی کوردانہ لژیبارئ (ٹاکری - کوردستانا عیراقتی).
کاریینی: ٹاگایی (اطلاع).	کادین: کادان.
کارپوا: رہوادیرانا کاری (اجازہ العمل).	کادیلاک: نہوعہ خۆشہ زہکن (نہ کوردیہ).
کارناس: کارزان.	کادوو: دووکیل، دووکلہ.
کارخانہ: جہی کارکرنی، کارگہ	کادز: ریگا کادزان، کاکشان (نہر المجرہ، درب التیان).
کارخانہچی: خودانئ کارخانہی، بۆ مرۆقی پەست و درۆژن ژی بکارتیت.	کار: پیشہ، کشت و کال، فہرمان، بہچکہ بز، کارک (عمل، شغل).
کاردکار: کپردہ، ساتۆرک.	کارابین: قہرہبینہ (نہوعہ کی دہبانجان بو).
کارد و نەمەک: گۆرانئ بہک!	کاریان: کاروان. «و» و «ب» د کوردیدا زۆر جار پیک تینہ گۆرین.
کاری: (۱) بہارات، کاردی؛ (۲) (لاعیہ، فعال).	کارخانہ: خانہ بیئ کاری (معمل).
کارا: (مۆثر) وہکی: غارا، زانا، بینا، کۆژا، دارا.	کاردار: (۱) ٹہوہ کو پاشی سہفیری کاری سہفارہ تخانہی بریتفہ بہت، خودان، مختار؛ (۲) عہشیرہ تہ کی کوردانہ زۆر بناث و دہنگ و میترچاک و سوارچاکن، ٹیرانینہ د ٹہسل دا.
کاریایی: (تائیسیر) وہکی: غاریی، زانایی، بہزایی، بینایی، کۆرایی، دارایی.	کارزان: ہونہرمہند، زیرہک، کاردان (العامل الفاہم).
کاریوش: کارووش، (کارووش کوردیتہ ژ قارووشی).	کاردیتی: خودان تہجریہ.
کاروش: قارووش.	کاردینال: کہشیشی مہزن، (اسقف) (عہرہ بکاری بوویہ بۆ کرادلہ).
کارہبا: کاه رہقین (شیخ) ٹہسلئ وی «کاه + روبا» یہ.	کارزار: جہنگ.
کاریشکین: کاریشکین.	کارگاہ: کارگہ.
کاریشکین: کاریشکین.	کارگہ: کارستان.
کاریشکین: لئ کولہر (مفتش، باحث).	
کاریشکین: ٹشکال تراش، نہ بہرفہرمان، سہرکیش.	
کارساز: کاردرستکہر، کارکہرہ کی باش، کارقہ تین، چارہ کرنا کاری.	
کاررہوایی: مرۆقی توانایی بۆ ریتفہ برنا کاری ہہبیت.	
کارکەر: پالا.	

کازرون: ناڤی شاره‌کی ئیرانی به لنینیکی شیرازی، ئەسلی وی (گازران) - هه‌مه‌ما گازریه (قصار) کرینه و «گ» کرینه «ک» بویه کازرون. ئەف توفگۆرینه د کوردی و فارسیدا زۆر دکه‌فنه به‌رچاڤ، وه‌کی: گازرون: کازران؛ چشمن: چشمان؛ میدانۆم: میدانم؛ مۆل خراب: مال خراب؛ مۆل ناڤا: مال ناڤا؛ دۆدئ: دادئ؛ قۆقه: قاقه؛ کۆکئ: کاکئ.

کاز: داره‌که به‌لگیت وی زراڤن وه‌کی ده‌ری بی و هه‌می ده‌می سالی هه‌ر که‌سکه و هه‌تا (۲۰) متر و زیده‌تر بلند دبیت و هه‌تا دو سه‌د سالان دژیت و دیسان دبیتئ: کاج، کاج، کازۆ، ناجۆر، ناژۆ، نۆژ، نشک، چاڤ ڤی.

کازه: ته‌هره‌گه، که‌مینگه‌هی نیچیرفانان.

کازیری: ئاقهاتنا ژنی و ره‌حه‌تبونا وی دحالی ئتسالی جنسیدا (ارواء المرأه عند الجماع).

کازیر: گۆشه، قوژین، سوچ، ئارام.

کازتن: کاشتن، چاندن، کالتن.

کاسه: ترار، ترگار، جام. هه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (کاس) و کۆم بوویه بۆ (کۆس). کاسه‌کنایه‌ته ژ فه‌له‌کی، خورشید، هه‌رد، دونیا، که‌پهان.

کاس: تاس، کاسه، ترار، ترگار.

کاست: کیم، کیمی، دبیتن: «کم و کاست» لکیمیدان، درۆ، خه‌مبار.

کاستی: کیم بون، کیمی، خه‌مباری.

کاستبون: کیم بون، خه‌مباربون.

کاسۆ: کاسۆیی.

کاسۆیی: کاسۆتی.

کاسۆتی: پڕئاره‌زوو، تامه‌زۆ، کامسۆتی (کامسۆتی کوردتره و مه‌به‌ست رۆنتره). به‌لی کاسۆتی مه‌به‌سته دوور و درێژ دگه‌هینیت و به‌عنا ناکام و بی‌مراز ژیت و به‌عنا شه‌وق و ئشتیاق ژیت هاتیه و به‌عنا بیری کرن و غه‌ریب بون ژیت و بۆ مرۆڤی ژن مری و مشتاقئ شۆلی ژن و مبیتری نیی هاتیه.

کاسه‌مسا: دو واژنه‌ پیکه‌فه چه‌سپ بوینه: «کاسه + هه‌مسا».

کاسج: سیخوڤ.

کاسانه: کاسینه‌که.

کاسکینه: کولکولی یان کورکوری (ته‌یره‌کی جوانه).

کاسه‌په‌شته: لاکپشت، کیسه‌ل.

کاره‌کەر: خدام.

کاره‌کۆزه: هه‌وشکرن، ئابلۆقه‌دان، قه‌لاچۆکرن، دۆرلیگرتن.

کار: فیعل. «کار» دبیته پاشکۆ (لاحقه) لپین هه‌ندک سیفه‌تان تیت و به‌عنا درێژدان بییشی دگه‌هینیت وه‌کی: به‌دکار، زیده‌کار، زۆرکار، ویرانکار، هه‌ڤکار، شه‌رکار، ده‌ستکار، ده‌ستکاری، جۆتکار، کرێکار، قه‌نجکار، قوڤکار، بیکار، بییتکار، گازرکار.

کاره: (۱) ستاره‌شناس (منجم)؛ (۲) گونده‌که لکوردستانا عیراق.

کاروانکوشه: ناڤی ئەستیره‌کیه، (الفجر الکاذب).

کارتیکری: ئەوی کو کاره‌ک لسه‌ر هاتیه ئەنجام دان (مفعول).

کاری ساده: فرمانی ساده (فعل بسیط).

کاری تیکرای: فرمانی لیکدراو (فعل مرکب).

کاری تیه‌پ: فرمانی تیه‌پ (فعل متعدی).

کاری تینه‌په‌ر: فرمانی تینه‌په‌ر (فعل اللازم).

کاری فه‌رمانی: فرمانی ئەمری (فعل امر).

کارگۆزه‌ر: کاررێشه‌په‌ر.

کارگۆزه‌ری: کارمه‌شاندن.

کاررێز: سۆلینه‌بی، ئاقی کو لپن هه‌ردیدا دهن، مه‌جرا بی ناڤا بن هه‌ردئ یه.

کارتیخ: سوهان.

کاریته: مه‌ددی سه‌رخانی.

کاریژ: کاریژی.

کاریژی: ددانیت پاشی بی (طواحين).

کاره‌سات: دیدانه‌کن ناله‌بار (فاجعه، حدث).

کارتۆن: کاغه‌زئ مقه‌وا (نه‌کوردیه).

کاره‌ڤان: شقان کارک.

کارڤان: بنیره‌کاره‌ڤان.

کارگه‌نده: به‌دکار.

کارگه‌ندی: به‌دکاری.

کارتیک: مفره‌د.

کاریکاتۆر: ئەو وینه‌یه کو که‌نیا خه‌لکی بینیت.

کاریکاتۆری: نیگارکه‌ری کاریکاتۆران، کاریکاتۆریست (نه‌کوردیه).

کاز: (۱) کازه؛ (۲) کۆخ، که‌ڤلی ماری.

کازه: ئەشکه‌فت، کۆلی په‌زی.

کاکه: برا، کاکو، کوردیت ئیزدی دبیزنه بابی خو کاکو.
کاکو: (۱) کاکا؛ (۲) کاکو په.
کاکا: کاک.
کاکول: موویج سه ری.
کاکل: نیقه کاشتی، کاکلی گویری، کاکلی که زوانی، کاکلی باهیقی، کاکلی هر تشته کی، مه به ست پی چیتری وی تشتییه.
کاکانوو: داره که لجیت گه رمیانی چیدبیت، بلندی یا وی دگه هیته شه شه میتران، به لگیت وی خړ و دریزوکن (بیضوی)، تاییت وی وهک دارکیت وی سوړن و لهه ر چار دهمی سالی کولیکان ددهت و دندکیت وی ناف فیقی بی وینه بستی گه شتنی سوړ یان زهره بن پاشی هسک دکهن. پشته هسک کرنی رهنگی وی هه لدگه ریت بال قاوه بی، پاشی باش ده پیرن و لگه ل شیری دخون.
کاکوپه: ناقی قاره مانه کیه ژ نقشی (سلم) کوری فرهیدونیه.
کاکوتهل: کاکوتهر، کاو کوتهر.
کاکوتهر: کا و کوزهر تیکهل.
کاکول: جوره کی گه نمیه.
کاکیش: کاکه ش.
کاکهش: (۱) نهو کهسه کوکای ژ بیدهران دکیشیته لوده ی (مخزن التین)؛ (۲) ریگا کاکیشی (درب التبان، نهر المجره).
کاکه و برا کرن: بریتیه ژ مرؤقه کی کو بزمان شربنی و کاکه برا و کابرا حیلهی لخله کی دکهن.
کاکل: سواغدان.
کالهد: قالب، قالبی نسانی (مه نه سل بهردایه و موعه ره ب گرتیه!).
کالیسکه: گارت، عه ره بانه یه کی کچکه یه مه زله کی کچکه لسه ر پشته وی قاییم کریه بوستا هه سپان تیتته کیشان تشتان پی قه دگوپزن.
کالیسک: کالیسکه.
کالیسکه: کالیسکه.
کال: (۱) کونه میتر؛ (۲) چاقیت شه هلا؛ (۳) فیقی بی نه گه شتی، خاش؛ (۴) بزنا سهر و گوهر بوژه سپی. (مه عنا نه ول کوردکاری تیدا هیه یانژی ژ که هالی ناقیشتی هاتیه، مه عنا سست و ته مه ل). به لی ب سومه ری (کال) واته (عظیم) مه زن.

کاش: شوپ، دهوس (لیت).
کاشو: قاشو (صولجان) به لی کاشو کوردیتره.
کاشانی: قاشوانی.
کاشی: نهو که لپوچیت قه لاندی و نه خشان دی نسبه ته بال کاشانیه.
کاشانی: مافیرت لشاری کاشانی درست دکهن.
کاشان: شاره که مه شهوره لئیرانی مابه ینا قوم و ئسپه انیه.
کاشواری: گوین (ته بره که).
کاشانه: ناقاهی، خانی و بهر.
کاشتن: چاندن.
کاشیکاری: نهو که سن کو کاشیان چیدکهن، کاری کاشی درست کرنی.
کافتهر: کوتر <واژه یه کی شه به کی یه>.
کافور: ده زمانه که گه لهک بینخوشه و سپیه ژ داره کی، ل چینی چیدبیت ناقی ویزی چینی یه و عه ره بکاری بوویه (ته ماشای شهرحاً پوردادی لسه ر خورده ناقیشتی بکه، لاپه ری ۱۲۹).
کافه: قاوه، قه هوه.
کاف: تپه که ژ تپیت چه یی کوردیه بو گه لهک مه به ستان بکارتیت: ۱- پشکویه که دچسته سهر فیتعلی فرمانی چ حازر چ غائب، چ که ت چ کومهل. وه کی: کاوه ره، کابخونه، کاهه ره، کا بلا بیت، کا بلا بیتن؛ ۲- بو ته سفیری تیت نه گه ر بوه پاشکوی ناقی یان (اسم الجنس) وه کی: کورکی من، کا ته.
کافروش: نهو کهسه کوکای دفروشیت.
کافروشی: (۱) فروتنای؛ (۲) عه شیره ته کی کورده لعیراقی.
کافر: ژ دین وه رگه ریای (ع).
کافل: خراب، ویران، خاپوور، کاول.
کافلبویی: خراب بوویی، ویران بوویی، کاول بوویی.
کافله گوندی: گوندی ویرانه.
کافر: به رخی عمری وی ژ سالی نه بووری.
کافشک: کافشکی، بارداریونا تشتی می به ری دهمی بارداری بی، ناته مام.
کافشکی: کافشک، کافشکان، ناته مام.
کافی: کاویژ (اجتراء).
کاک: (۱) برا، برادر، ده دهرافی نه فین و ریزگرتنی دبیزنه که سه بیانیژی، کاک (اخی)؛ (۲) بیبکی چاقی.

گئوماتا خوکره شاهن ئیرانج و مهمله کهت ژ وی (غصب) کریه ئینا که مبوبجیه ژ کهربادا خو کوشت. وه کی دبیتن عبیره) دئ کاما لته چئ کهم.

کامه: کئی؟ کیشک؟

کامیاب: کامهوا، خو شبهخت، مرازحاسل.

کان: جئ و هه شار و بهر و ئاسن و زئیر و فلزات بیجگه ی وان ژئ ههر تشتییکو برهنگه کی ته بیعی لبن عهر دئ عمبار بووی.

کانی: سه رچاقه بیی ناغئ.

کان هه لکه ن: کان هه لقه ن.

کان هه لقه ن: ئه و که سه کو کانان هه لکو لیت و تشتان ژئ دهر تینیت.

کانکه ن: کان هه لکه ن.

کانگه: (۱) ئه و عهر دئیکو کان لیسه بیت: (۲) بلندترین پله (اوج): (۳) نیشه کا تشتی: «توم له کانگه ی دله وه خو ش ئه ویت».

کانی لان: (۱) کانی له ند، ئه و کانی یه کولینی دۆله کی بیت: (۲) ناغئ گونده کی کوردانه لکوردستانا عیراقتی (ناکری).

کانا: نه زان (ابهله).

کانۆ: نه زانۆ، جاهلۆ، خه شیمۆ، ئه حمه قۆ: «فتی زه لامی کانۆلنک ئیزدیان هه یه».

کانایی: نه زانی.

کانال: که ریژ (قناة، ترعه).

کانۆر: که ندوو، کووارک.

کانوون: ناغئ دو هه یفانه ژ هه یقیت زستانئ بحسابا سوربانی یان رۆمی کو دبیتنئ کانوون یه ک، کانوون دو.

کاواک: ناغخالئ، فه کری، گوشاد، پووچه ل.

کاوک: کاواک.

کاوش: جوست و جۆ، جم و جۆ، جووله جوول (تفتیش).

کاوشک: کاوشکی، کاوش.

کاوشکی: ئه و چئله کو ساله کی پیتش بهر گرتنئ بهر دگره و ئاقس دبیت، کنایه ته ژ وی ژنا حامله کو زکی وی ئئ یه کئ یه.

کاوانی: کاوانی.

کاوانی: مه نسوب بال کاوه بیی ئاسنگه ر، کاوانی دره فش.

کاوه: ناغئ زه لامانه، کاوه بیی ئاسنگه ر.

کالین: کالین، نالین، نالین: «حق دزانیت دشه فان شو بهه تی ئا فئین دره وان - مه بدل زاری و کالینه هه تا سو بجه گه هی» "جزیری".

کالهک: گوندۆر.

کالک: چارۆخ.

کالاش: کالۆش.

کالۆش: جۆره پیتلاقه ک بون، کلاش.

کاله مستانی: گوستیلانی.

کالۆ: مقامه کی جوانه، ئه ی پیره میتر، ئه ی با پیر: «کالۆ ئه ز مره لغه ری بی بی» "گۆرانی".

کالان: کافلان.

کالوان: جئ خه نجهرئ، کیلان (غمد الخنجر).

کالا: گرت و مه تا، لباس، وه جه لیت مالی.

کال و کنج: کچان و گه هه شتی.

کام: ده ث، پانکا ده قئ، داخلی ده قئ، خواست، مراز، ئاره زوو (مقصود).

کامران: خو شبهخت (سعید) واژه یه کی کوردی و فارسی مو شته ره که.

کامه روا: که سیکو گه شتیه مره و ئاره زوو ی.

کامفه ر: کافور.

کامکار: خو شبهخت، کامه روا، کامران.

کامسۆتی: به دبه ختی و بی مرازی، تامه زرۆسۆتی، کاسۆتی (محروم).

کامکوژ: سه عاده ت مرین، به ختیاریکوژ، ئاره زوو کوژ.

کامدار: خو شبهخت.

کامباخ: ویران، خاپور.

کامخۆش: کامخۆشی.

کامخۆشی: عه یاشی، له زه ت چه راندن.

کاموو: ساده.

کام فه یروژ: مره زپاک.

کامبیز: یان کامبیس یان کامبوزیا یان کمبوجیه، کامبیز کو ری کوروش که بیره ژ شاهیت هخامنشی کو لساله ۵۲۵ بهری میلادی، فرعه ونی مسری د جهنگه کیدا شکه ستدا و پایته ختی مسری داگیر کر. ههروه کی نقیسان دا سه ره به ران مسری ماینه، گه واهیان دده ن به لئ لچاخئ شه گه ریا ناوی بیال کیشوه ری خو (ئیران) خه بهر گه شتی کو مغانه که بناغی

كاوانى درهفش: په چرمه مې فرهيدونى نه ويكو نسيه تا وي ددهنه بال په سته كې (صدریه) كاوهى نه وژى ژ كه فلي پلنگى هاتسو چيكرن، پاشى سهر كه تنا شوړشا كاوهين كورد و كوشتنا (ضحاك) ي فرهيدونى نه و (صدریه) چهرمين گهوههر و ريژكر نه و (صدریه) يې گهوههر كرى كه فته دهستيت غازى يېت عه ربه بان لسهرده مې عومهرى.

كاويس: كاووس، ناقى ئيك ژ پادشايي كيانپانه.

كاووس: (يان كاويس) نانكو پشتيقياندار ژ لايي خودنيقه (المؤيد بتاييد الله) به لي لثاقيستايدا مه عنا شازاده هاتيه.

هر دوو مه عنا ژييك دوورنپن.

كاوين: كابين، قه لهن.

كاويژ: قه چون، قاچك جوين.

كاويژ كرن: برېتبييه ژ گوتن و قه گوتنا قسه ي.

كاو: نارام نارام، به كاوه خو نانكو يه واش، هيدى هيدى.

كاوه: كزيې بلند (قمه): «گليله ي خه فته لسهر كاوه ي دل - مه زره عه ي شاديم كهردهن بيحاسل» «مه وله وي».

كاودان: برېتبييه ژ به ركه تې نانكو كاودانې بيده رې هندى ئيكن.

كاوران: كاروان.

كاوان: كه لاشتن، قه لشاندن، كه لشيبي. «مه وله وي» فه رمويه: «كاردى مه ينه ته ش ئستخوان كاوان - ضيباي ديده و دل مه گيره تاوان».

كاھ: كا (تېن).

كاھدان: كادين، كادوين، كادان، جهې كايې.

كاھروبا: كارها (شېح).

كاھن: خيبيك، (كوردى نينه).

كاھ گل: «كا + گل» نانكو كا و ئاخ تيكل.

كاھو: خه س.

كاھنگان: كاھ شان.

كاھكھ شان: (درب التبان).

كاھوكوه: نه ف رسته يه په نده كه ژ په نديت پيشينيان و برېتبييه ژ مه زن كرنا تشتي به رنه كه تې له و دبيژن: «كاھوكوه» نانكو كاى دكه نه كوه.

كهئنا: سزا (جزاء، عقوبه).

كهئيني: كيني، كين (حقد).

كهئير: نه خو شبييه كي پيستي يه ژ پيس بوونا خو يني چيديت و پيستي نه ساخي سوز دبيت (لير).

كهباب: گوشتي لسهر ناگري براشتي.

كهبر: گيايه كه ئستريدا هنده ك تايژي درازينه سهر عه ردي و به لگيت وي پانن و گوليت وي سپينه و نيغه كا وان گولان هنده ك داقيت زراف وه كي مسوي هه نه و فيقي يې وي ژبه روي مه زنتنر و ته مه ت خياري كچكه نه، ده ميكو دگه هيت دپه قيت نيغه كا وي سوز و شرينه و ناقى فيقي يې كه به رې بكوردي شه فحه له يان شه فحه له يه.

كه به ست: گوندور ته حل يان شفتي ته حل يان هندوانه يې نه بوجه هليه.

كه به سته: كه به ست، هم گوندور ته حل، شفتي تالك.

كه بك: كه و.

كه بو تهر: كافتهر، كو تر، (كافتهر كورديتره).

كه بو تهر يان: كو تر فان.

كه بو ت: كه قوت، داره كي دياره.

كه به ند: پشت بيېن.

كه بسون: قه پسون، سولينه كه ماده يه كي پرتيز و ناگر تيدياه ده مې راگرتن و فشاره ك ليها ته كرن هه لديت.

كه به نديكيشان: زوراني، وه ريسكي شان.

كه به نديكيش: زورانكه ر (مصارع).

كه بو تهر ي نام به ر: كو تري نام به ر. جوړه كي كو ترانن پيچه ك ژ كو تريت كه هې مه زنتنر، نه و تو ف كو تر بو نامه برني و ئينانې د حالي جه نكيديا خودان دكهن و فير دكهن و هنده پرهوشه كو جهې مه نموريه تا خو بشه فني تاري دا دبينيت و پيدا دكهن و دشيت د ههر سه عه ته كيديا سه د كيلوميتران بفرپت!

كه پ: لووت، دفن (به لي كپ و لووت كورديتيرن ژ دفني).

كه پوو: كه پ، پوز.

كه پ بلند: برېتبييه ژ كه سي خو په سن.

كه پ بلندي: خو په سندی.

كه په ك: سفي.

كه پره شين: جه نه كي جه وانه لپا يبيز تدياه.

كه پر: چه تر.

كه په ن: كه په نك، به ركه كي گا فانا يه.

كه په نك: فه رجه ي: «كه په نك ده گه نك» «مه ته لوك».

كه په سو ك: كه سپوك، كون سپخور، (كه سپوك كورديتره).

كه په ووله: قه پووله.

که پروک: که پری بچوک.
که په که پ: حیکایه ته ژ کوله کولما دهنگی دهقی دهمی خوارن خوارنی.
که پسون: قه پسون.
که پان: قه پان.
که ت: تاقانه، یهک، خودی، ئیکانه.
که تن: که فتن، که وتن، لناقیتستایی بهعنا (فتنه) هاتیه.
که تی: که فتی، که وتو (ساقط).
که توه: مروقی زهلامباش و شول نه کهر، ته مهبل، کولانی.
که توه ری: ته مهبل، گه ریوکی.
که توان: که توانه.
که توانه: که سیکو خوکریه دکه مینیدا، زیره قان.
که تخودا: خودانی گوندی، دهوله تمه ند (امام، خلیفه، مختار).
که توجوتانی: بریتیه ژ ریک به لاقبونتی: فه پریان، کزچکرن، یاری یه کی مندالانه کو ببه ره هوورکان دکهن، تاقلم چوت، که ت یان چوت.
که تک: هژیوی بخو هسکبوی، که تکه هژیو.
که تیبکانی: که توجوتانی.
که تی: قه تی (قطا) (ک، ع)، که تیک (طیر السلوا).
که تابنی: که سیکو شکست خوار، که تاژیوی ژ ناشی.
که تاسه ری: که سیکو هه میسه هه سه ره که فتیه، که تا سه ری ژ ناشی.
که ت: لناقیتستایی بهعنا دم و کات هاتیه.
که ج: (۱) که ج، نانکو نه راست، خوار؛ (۲) که ژ، نارموشی نه بادای.
که جه: بیگانه (غریب).
که جهر: غه جهر، قهره ج، فور، گینانو، کیتوولی.
که جاوه: که ژاوه سندوقه کی داری سه ره ره لا کو دکهنه سه پشستا حیشتران و قاییم دکهن و ژن لی سوار دبن چیدبیت بیژنه عه ره بانه یی کورده وار دکیشن: که ژاوه.
که ج پیل: بیلی که ج، خاکه ناسی سه رخواار.
که جواج: خیل و خوار، خوار و چهفت.
که جین: که ژین، لباسی نارموشین.
که ج: نهو که سه کو به هوی ئیشا که چله یی موویت سه ری وی وه ریای.
که چله یی: نهو کولک و (مرض) هیه کو توشی سه ری مروقان

دبیت نه گهر چاره ی نه که ن دی سه ری وی هه می یی گرت و هه مو موویت سه ری وی وه رین و ته غه ری که چله یی دبیته سه به با یی توفیبا ئینسانی و مندال نابن.
که چه لوک: هنده ک قی واژه ی بو نیسک و سافاری بکار دهن.
که ج کوله ه: کولاف که ج، کوفی خار، جزیری نه قواژه یه بکار تینایه.
که ج: (۱) کیژ، دوت، که ج؛ (۲) خوار.
که چه: کوورنج، تاتی چیکه ر.
که چه له: نهو چوچکه مریشکه کو هیژپه ر لینه هاتی یان په ر لیتو ریایی.
که چک: که وچک، کیژوله، که نیز، کنیشک، قیز، دوت.
که د: رهنج (ع).
که ده: بیانی.
که دبانو: ژنا کو مه زنا مالی بیت، که یوانه، کابانی.
که دوون: که دوین.
که دوین: نامان که وه کی جه رکیه به لی کچکه تره ژ قوری قه لاندی یه و ئستفاده ژنی دکرن نهو نه ماینه.
که دوونک: که دوونتی بچوک.
که دخودا: هنده ک دبیتن که تخودا، که دخودا بهعنا خلیفه تیت. کورد بو مختاری ژ بکار دهن و هه ژ مهعنا نه سلی یی به ری نه دووره چکو نه وژی جانش (وه کیلی) گوندی و دهوله تی یه، و (توسع) تیدا هاتیه کرن و چکو موختار واسته یه مابه ینا نه هلیان و دهوله تی نه خه لیفه یه و جانشین.
که ر: (۱) نهو هه یوانه نارامه یه کو هزاران سال خزمه تا ئاده میزادی کریه و لگه ل ژیا یه؛ (۲) پاشگره که لپن هنده ک ناف و ئاکاران تیت مهعنا کارایی ددهت: نقیژگره، خیرکهر، سه لاقکهر، خرابیکهر، شه رکهر، شولکهر، یاریکهر، خوینگهر، دروکهر، ویرانکهر.
که ر زمان: (۱) به هشت (عرش)؛ (۲) ئاسمان (گهر زمان) (الفضاء الخارجی).
که ره سب: عه ره بکاری بوویه بو که ره فسی، واژه یه کی سوریا نیه.
که ره مەر: گه له یی په زی.
که ر: نهو که سه کو توشی نه گولی بوونتی بوئی.
که راتی: که ری، یی عه قلی.
که ره: کارکهر: «که ره خو ره، نه که ره دل که سه ره» "په ند".

- کەردگار:** کەردگار.
- کەردگار:** ژناقیت خودی یە، کارساز (فعال).
- کەریکی:** گۆرەخەر (الحمار الوحشی).
- کەرگ:** مەرشک، مامەر.
- کەرگەکی:** رتل سەگ، گیایەکه بهاری زۆر تەحله، زەرەند.
- کەراتی:** کەریتی، بێ فامی، بێ هەنەری.
- کەرپوو:** مەست.
- کەریتی:** بێتەر کەراتی.
- کەرینی:** کەرایەتی، بێ عەقڵی، گەوجی (احمق): «کەرۆ نەمرە بهاره» "پەند".
- کەرکۆل:** کەریهش.
- کەریهش:** گیایەکی بەلگ پان و ئستەری دارە بخافی دخیون: «جامد چ دکەت بەحوسنی کوان نەزەر لخواهه - خەرتەبەین د ئەبلەهه چ نیرگز و چ کەریهش» "جزیری"; «بهاره لبادهرشەکی، قیشاری دا بوسەرکەریهشکی» "پەند".
- کەرکەسی:** خەرتەل، گیلەکه.
- کەرانه:** باجدانک بوو ژ لایین مله تیغه کو عوسمانیان (ترکان) لسهر خودان کهران فهرز کریوو ئانکو ژیرهسهری کهران، ئەفجار شاعر و مەقامبێژان مەقام پێ گۆتبوون: «مه ئمیرۆ، مه ئمیرۆ، مه ئمیر کورێ دهوله تی - دۆسته لگهه مه هه مان، که یفا وی بکه رکێ مه تی» "گۆرانی".
- کەردز:** ئەو کەسه کو تشتیت پووچه که ددزیت.
- کەرەشین:** بەد، گەوج.
- کەرەسته:** تشتی (احتیاط) ئەوبەر و کەرسته کو هورده والیت ئاقاهی نه کو زیده مای و کەلم و کرۆت بووی، فریز، رسته.
- کەروان:** کاروان، خودان کەر، کەرکێ، کەرەقان.
- کەروانی:** کاروانی، کەرەقانی.
- کەرەکیه:** کیفکۆبی.
- کەرخ:** (۱) بسەریهک دا چۆن، سپون، قەمریان، قەتەمریان؛ (۲) خەوا گران؛ (۳) ئەندامێ سپوی؛ (۴) ناخی کویەکی بەغدایه کو شاپوور (ذوالاکتاف) ئافاکریو، بریتیه ژ چەند مشاریت عەردی.
- کەرخی:** بسەر یەکدا چۆن، ماندی بوون، ئەف وشەیه ب زمانێ نارامی واتە جادو کراو (سحر) لێ کراو.
- کەرت:** پارچه، کەر (قطعه، فصل).
- کەرەپ:** کەفن، بەرنەکه تی.
- کەرەسپال:** کەرچەک، کەرەپ.
- کەرچەک:** پیتلاقی پەرتی.
- کەرچۆقه:** مرۆفی کەرکانی، گەلتەگ، شەرفروش.
- کەرکانی:** کەرچۆقه.
- کەرچۆقی:** گەوجی، گەلتەگی.
- کەرچەری:** (یان کەرچەری) ناشی ئافی (طاحونه). مه ژ ئیزدیان گولێ بوویه دبیتن «قەرەچەری» رەنگە ژبەر (تاثیر) زمانێ ترکی ئەو «ک» بوویته «ق». کەرچەری ژ دو وازەیان پیکهاتیه: «کەرە + چەری» (کەرە: کارکەر - چەری: خوار) ئانکو مرۆفی کەرە، چەری له وهری ئەقەژی مەعناوی رستی دگەهینیت کو دبیت: کەرەوۆ خورەوۆ.
- کەرەسین:** بریتیه ژ مرۆفی بەتال و بیکاره و تەمبەل، ئانکو کاری وی خەساندن کەرانه، هەرەسا بو مرۆفی (زالم) تینتە گوتن.
- کەری دەواران:** کەری ناڤ رهڤیا دەواران، ئانکو زۆر ئەحمەق و دژواره.
- کەری:** میگەلی تشتی، گەله.
- کەرسل:** سلێ کەری، زبلی کەری.
- کەریا پەزی:** رهڤدا پەزی (قطیع من الماشیه).
- کەروان:** قولنگ، جورە بالندەکه.
- کەرادی:** ناراد (میل، رغبه، اراده، مقصد).
- کەرەک:** موورک (بق ناعم)، پیتشولەبی هورور.
- کەرۆک:** کورۆک، جورە گەمەکی گره.
- کەرەج:** کەرەج، باژێره که نیزیکی تارانێ ب ۳۰ کیلۆمیترا د رۆژاقایا ویتا.
- کەرافی:** تیناتییا کوشنده (العطش القاتل).
- کەرۆقه:** کەرپۆه، وهشەن: «زفستانێ ئەفی بیۆلی، لقی بەریی، لقی چۆلی - مری ئاقیتە داھۆلی، کەرۆقی گرتی زۆزانی» "مەلایین باتەیی". (الضباب).
- کەرا:** سپی ه رشک (بيض القمل).
- کەرەشان:** قەرەشانە، هەنگفین.
- کەریم خان زەند:** مەزنەکی کوردانە ژ ئێ زەندی یان (۱۷۰۵-۱۷۷۹)، ئەو کە دەوله تا زەندی دامەزراندی و بوە شاهی ئیرانی و حکم کریه ژ (۱۷۵۰-۱۷۹۴)، مرۆقهکی زۆر بەدین و موسلح و عادل بوویه و نازناخی وی (وکیل الرعايا) بوو. ئاشتی و ئاسایش و ئەمن و نارامی لئیرانی

پاراست و ئاژاوه و ئالۆزی لئیرانی نەهتلا و رهبر کر. بەلێ پاشن مرنا وی شلتاخێ و شێل و بیتل جارەکتیدی سواری ملێ ئیرانی بوو.

کەر و فەر: دو وشەنە بەعنا لێەر دوژمنی رهقین و لێشەگەرێان و ئێرش برنە سەر. بۆ ئاگاداری: هەر دو وشە عەرەبکاری بسەر دا هاتینە، ئەقە ئەو مەعنا یە کۆ عەرەبان پشتی تەعریبی زێ درست کرێه و کوردان ژێ وه کرێه، بەلێ مەعنا وان ناویستی: «کەر» توانا و شیان و هێز و قووتە، «فەر» لاگیریا یەزدانی یە (تایید الهی)، رێز شکۆه هاتیە.

کەریاس: کراس، پارچە ی کۆژ پەمبوی درست دکەن. ئەوژی عەرەبکاری بوویه و کۆم بوویه بۆ (کرایس).

کەریاسە: کەریاسە.

کەریاسە: خەمەگوری.

کەریال: بێژینگ. بەعەرەبکاری یێن بوویه (غریال).

کەرەک: قەتێ.

کەرگەدەن: گیاندارەکی تەنوومەند و پرزۆرە، ژ گامیشی مەزنتەرە، درێژاییا وی ب ۴ مێتەر و بلندی یا وی ب ۲ مێتران دگەهیت، کەفلێ وی رهشە و چیندار و ئەستورە و سەرێ وی وهکی سەرێ بەرازایه، لەنداقی چاقتی وی یەک شاخ هەیه، زۆری بتینە و دشیتە فیلی و دکۆزیت. لەندۆستان و ئەفریقیا پەیدا دبیت، تەغەر لەردێت زەنەکو ئاکیکاری زیندەگانی یێن دکەن.

کەرنا: کەرنا.

کەرنا: شەببۆر (بلول).

کەرنا: کەرنا.

کەرەنج: شەونیز، سیاھدانە، رهشرەشک.

کەرەنب: کەلەمی (کۆرەنب) عەرەبکاری بوویه.

کەرت: لەت، پارچە (فصل).

کەرمان: کەرمان شارەکی ئیرانی یێن زۆر و زۆر کەقنە.

کەزەب: ئەف و ازەیه د ئەسل دا بادینانیە و هەکاریه، بۆ بستیکا تری تیتە بکارئینان و هەر دوی مەبەستیدا حەقیقەتە و دبستیکادلیدا (مەجازە)، بستیکاتری ئانکو ویشتدانک بستیکادلی رههادلێ، کەزەبادلی ئانکو ورید. دبیتن: بستیکاتری ئانکو ئەو دەمارن کۆ تری پێشەنە. دبیتن: «کەزەبا دلێ من قەتیا»، ئەو کەسێکو دبیتن: کەزەب ژ کەبەدی کوردکاری بوویه خەلەتن.

کەزی: گیسۆ، شنگاری دبیتنێ گوزک. (ضفیرە).
کەزیگە: (۱) ورید (ضفیرە): (۲) بۆ جۆکا کۆ تیتە سەرێ بیری ئاشیژی بکار دەن.

کەزوان: کەزوان، کەسکان، کەسان (بەلێ کەزوان کوردیتەرە): «بووکا مام عوسمانی برزژی دگەریت سەریانی - شەقێ دچیتە بێمک و کەزوانی» "مەتەلۆک".

کەزاخە: دارهه لپاچ (ئارامیه) (تقلیم الاشجار).

کەزاختن: کاری کەزاخە کرنی.

کەزاوھ: کەزاوھ، کەجاوھ (هوج).

کەزبۆد: مەزنی ئیلی، کەتخودا، پێشەوا (رئیس قبیلە).

کەژدوم: کەژدومە، دویشک، دویشتک.

کەژدومە: ئەو بزمارۆکن کۆ لێن ناوخونان یان لێن پیسیان سەرھەلدەن و کۆل دکەن، مێخجە.

کەژی: بەچکە دویشک، ناقتی (مۆنث) ان ژێ تیت، کەژال.

کەژال: بێتەر کەژی.

کەژ: (۱) کەژۆک، ئارمووشی سپی. د ئارمووشی سپیدا حەقیقەتە و د تشتی سپیدا مەجازە و بەعنا چیاژی کەژ تیت، بەلێ ئەوژی مەجازە، کەژ هاتیە عەرەبکاری کرن بۆ (قز: ی: ۲) سپی، کۆپین چیا.

کەژۆ: ناقتی زەلامانە.

کەژە: وەرز (فصل).

کەس: خزم و خیشاوەند (شخص): «کەسم نەما، خەم نەما» "پەند".

کەسی: خۆمالی (شخصی).

کەسیرە: ماندی.

کەسیرەیی: ماندییاتی.

کەسم: وینە (شکل، هیئە).

کەسپۆک: کۆرکەکی چێ دکەن ل بەر کونجا سیخوری هەندە دارا دداننە سەر کۆد لاواز بن، دەما سیخور ل کونجا خو دەردکەقیت و سەرا دچیت دێ کەفتە دوی کونجە چالی دا وه نیچیرقان دێ گرین دبیتنە سیخوری ژێ کەسپۆک هەرودەسا دبیتنە کونجا ویری.

کەسن بێکەسان: خودی.

کەسەر: داخ و خەفەت (هم و غصە).

کەسەردار: خەمگین.

کەسک: ئەو رەنگە وهکی رەنگێ گیای.

کهسکاتی: کهسکایی، پتر بریتی به ژ گیایی خوارنی، شینکاتی.
کهسکایی: بنیره کهسکاتی.
کهسکی: « »
کهسکان: کهزوان.
کهسنهزان: (۱) سه ریز نه ناسیای؛ (۲) شیخه کی سالحه لکوردستانی. هندک په پیره ویت خو هه نه دبیتزنی کهس نه زانی، (۳) نافنی گونده کیه ل کوردستانی-هه ولیر.
کهسم: کهیش، نیشانی روخساری (علامه).
کهسکۆی: جوره کی شهل و شه پکانه، لزاخۆی چیدکه ن.
کهسنه ناس: کهسنهزان.
کهستهک: پارچه لبن و کهرهسته.
کهسکهسان: خزم خزمایی (تعصب).
کهسکون: کهسکین، دژوار، توتنا دژوار.
کهسکین: بنیره کهسکون.
کهسکون: بنیره کهسکون.
کهسۆک: کوسۆک (بمه عنا حقیر). هاتیه ئاقیستایی و بمه عنا کوچکه سهگ هاتیه د کوردیدا، نه خاسمه ل جهم کوردیت ئیزدی.
کهسمه: جوره کاده کی کوردیه بینا فکه، بسک، نانق قهندی.
کهسپۆ: بهرکی خورمایی، قهسپوک.
کهسغ: کخس، پیقازی هوور (قنار). (نارامیه).
کهسان: جمع کی کهسیه.
کهس و کار: خیشاوه ند، کهسان (اقارب، ذوی القربی).
کهسهک: قه له به لهک (عقق).
کهسنه ندهر: مرۆقنی ناکهس.
کهشیده: نهو تشته کورۆحانی لسه ری خۆ دئالین، شاشک (عمامه).
کهشوهر: کیشوهر، کهشوهر، لئاقیستایدا هاتیه و هه ر بمه عنا مه مله که ته.
کهشک: دۆ یان ماستی لهر هه تاقی هسک کره.
کهشک ساو: کهشک شیل.
کهشکه روون: کهشکی کو دکه نه ناف روونی داگری هه تاکو خۆ ژیک به رده دت و پاشی بنانی دخۆن.
کهشکه: گرارا دانه قوتی به.
کهشیش: قه شه، (نارامی ئاویستایی).

کهستی: کهمی.
کهشتیان: کهشتیفان، کهمیقان (ملاح السفینه).
کهشه: کهشیش.
کهشکول: (۱) نامانه که گه دا ددهستی خو دگرن و دگپرن ژ تیقلی گوپزهندی درست دکه ن. ئەف وشه یه ژ دو وشان پیکهاتیه: <کهش + کۆل> نانکو بکول هه لگره؛ (۲) کتیبه که کو تشتیت گوناگون (متفرق) تیدابیت، جاندکا ده رویشا.
کهش مه کهش: (۱) کهشاکهش، کیشه کیش، ژ دو واژه یان هاتیه: <کهش + مه کهش>.
کهشکه سه ره: تیژکه ماسی.
کهشاکهش: جره کیشان، بهه رلاقه کیشان، ژهه رلاقه کیشان، کیشان لدو کیشان: «فه یزا مه شبته نیله، ئەم دجله و فراتین - گهر شیخه وهر ئیمامه، قیترایه من کهشاکهش» "جزیری".
کهشخه: قیت و قیت، خۆیه سنی.
کهشخه چی: خودان کهشخه، خۆیه سن (ک، ت).
کهشمیر: جوره چۆخه کی هری بوو لباژیری کهشمیری هندوستانی چیدبوو.
کهشمیری: ئەهلی کهشمیری، چۆخی لشاری کهشمیری، جوره تری به که.
کهشخ: داقت ویشی یی تری، کهزه بی تری.
کهشخان: میتر دهبوز و بی نشا.
کهشکاف: کهشکی شیلای وه کی دۆی.
کهف: تشته کی سپیه ژ شوشتنا جلک یان دهست و به دهنی بسابوونی چیدبیت، سپیاتیه که بسه رتاقی دکه قیت دبیتزن: کهفا سابوونی، کهفا به حرئ، کهفا تاقی، کهفا دهقن.
کهفت: شانیه یی پیلی، شه پیلک (فعل ماضی) به ژ کهفتنی (سقوط).
کهفتار: کهفتیار، ههفتیار، کهمتار.
کهفتیار: کهمتیار، ههفتیار، حیوانه کی بتینه و درنده کی وکی سه گییه.
کهفتهر: کافتهر، کۆتر.
کهفج: کهفی سابوونی، کهفی به حرئ، کهفش.
کهفچهلین: کهفگیر.
کهفگیر: تشته که ژ سفری نان فافۆنی وه کی هسکویه کون کون و فاله و دهستکه کی پیته بو پالافتنا هندهک کهف و تشتا

لسهر گراری و تشت ئینانه دهر ژ قازانکی وهکی گوشتی یان کوتلتی و ناف لگهل ناهیتته دهری یان کهفنی لسهر قازانکی بگرن لهو دپیژنی: «کهف + گبیر» عهره بکاری بوویه بو (کفگیر).

کهفنی دهریای: کهفنی بهحری، مساده به که وهکی کهفنی به ژ حهره که تا شه پولان دهندهک بهحران دگه هیتته یهک و لکناری نافی لسهر روویی بهران کوم دبیت و هسک دبیت و رهنگی وی سپیه و بو سهنگاندنی سفکویه. دبیتن کوئه و نه کهفنی نافی یه بهلکی ههستکیت هندهک جانوه ریت بهحریه.

کهفش: کهوش، پیتلاف، سولک.

کهفش دروو: پینی دۆز.

کهفشکهر: پیتلاف چیکهر.

کهفچه: چه مچه، چه یچه، کهفگیر، کهفچکی دۆخوری.

کهفیز: (۱) کهفیز، عهره بکاری بوویه بو (قفیز) ی؛ (۲) کهفیز، عه یاره که دیاره لئیرانی.

کهفش چیکهر: پیتلاف چیکهر.

کهفتن: کهوتن (سقوط).

کهفتی: کهوتن (ساقط).

کهفهل: شانیه پست پیلی، حزب.

کهفته دوو: بهردانه دوو ئیکتی، خو دانه رهفانا ژنی لگهل ئیکتی بیانی.

کهفشه: قژی سهری، مووی سهری، پورت.

کهفشۆ: ئهو پهلوویه کو بو پهز و چیلیت تازه زای چیدکهن.

کهفی: تیبارا بهفری، تلخی بهفری، تاری بیژینگتی.

کهفۆت: کهبۆت، داره که بهری ههمی دارا بهاری دبشکفیت، کورد باسکی جگاره و قهلووان ژنی چیدکهن جارژی گزیلان ژنی درست دکهن: «کهو بوونه جۆت، شین بوون کهفۆت» "گۆزانی".

کهفۆک: کۆتر، کهو.

کهفیزه: کهفه که بسهر دهقی وان کهسان دکهفیت کو فهره وان دگریت.

کهفیز: (قفیز).

کهفشک: قریژه که ژ سهری مروقان چیدبیت، سپیه وهکی سفیه.

کهفهر: بزنا کو نوقتیت سپی لگوهی وی ههبن.

کهفۆک: جی بهرده لان (محجر).

کهفن: کهون.

کهفنه ریش: ئیشا کهفن (مزم).

کهفناره: کهفنه کی زۆرو ههرا.

کهفر: بهر، بهرد (حجر). کهفر بو عهردی زنار و فراکه ژی بکار هاتیه، دبیتن: «کهس بوهریسکاته ناچیتته کهفیری» نانکو کهس باور ژ وهرسیکاته ناکهت و ههتا وهرسیکاته لحو گری بدت و تو بچیتته عهردی فراکه و زناریت خه تهر. ئەف گۆتته کنایه ته ژ مروقی درۆزن، حیهله کهر، بی باور، پیل بر، خاپینۆک.

کهفنه بهرست: کهونه بهرست، خرافات پهسند، کۆنه بهرست (رجعی، مرتجع، خرافی).

کهفندا: ژمیژه، دیرینه (من قدیم الزمان).

کهفنک: خاکی، جلکیت (مستعمل)، جلکیت درپاله.

کهفنده: (۱) کهوهنده (خیمه)؛ (۲) رهشمال؛ (۳) ناسمان.

کهفنده کو: کهوهنده کو (الخیمه الزرقاء، سماء).

کهفان: کهوان، کهمان، کفان (قوس).

کهفانه: کهفانۆک، کهوانه یی، ئاقد.

کهفانۆک: بهرکه کی کهفانکیه دادنیته سهرده را زینکا دهری.

کهفلۆ: دهلیشه و دهری دهری بوونا عهوران، ددانۆک په یدابوون لدهقی وی کهفتی، بدهقلۆ، خودان دهقلۆ.

کهفل: چهرم، کهول: «کهقلی وهرشه کی» "په ند"; «کهقلی سه یه چ که ماری ناگریت» "په ند".

کهفال: بو چه ند په زکه کی کیم بکارتیت، کهوال ژی تیت.

کهفله پیر: کهفل پیر.

کهفل پیر: گیایه کی بهاریه بهلگیت وی پیچهک زفر و دریتۆکن تیتته خوارن خاسمه بو ئیپراغان، جارژی ناف روونی دقه لین، کهوله پیر.

کهفلاندن: کهفل کرن.

کهفل کرن: کهفل سهر حه یوانه کیدا ئینان، بریتیه ژ نازادانا بهلنگازان بدهستی گهرده نکه شان و زلمان.

کهفلۆز انک: کهقلی ژبان، کهقلی ماری، کهقلی کیسه لن، کهفل و ژانکی جادوگری، کهفل و ژانکی پیره هقی: «کهفل + ژبان».

کهل: گهرم، لبا، چیتلا لکهل، بالاف، گامیشی نیر، کیشی چیای، ددانیت کهفتی، کهلولز (قلعه).

کهلات: قهلات (قلعه). عهره بکاری لن بویه.

کهلاتی: گهرماتی، ناڤی گونده کبه ناڤ سورچیان لقه زاناکری - کوردستانا عیراقتی.

کهله کیفی: نیبری بی کیفی. "مهوله وی" فهرموویه: «سه دای ماردومان نهو نه بو پهی چیش؟ - سه قای کهل ره مان نهو نه بو پهی چیش؟».

کهله: گهرم گهرما ههر تشته، ههره تا تشتی.

کهله هافینی: گهرم گهرما هافینی (اوج).

کهلاندن: کولاندن (طبخ).

کهلاته: کهلاتی بچوک.

کهلاجو: کهلاجوی.

کهلاجوی: نهو نستانکان یان نهو جام و فنجانه کو قهوه یان شه رابی پیته دخن.

کهلاج: کهلاژ، کهلاغ، قرک، قهق.

کهلاژ: بنیره کهلاج.

کهلاغ بیسه: قهلهک بهلهک، کلک مه قلی، قهله به لۆک.

کهلاغی: سه ره پو شه کی نارمووشی ره شه و هندی جه مه دانی یه کبه ژنک سه ری خو پیته دادپوشن.

کهلاسن: ژماره بی په رهندهی (رقم الاضیاره).

کهلاش: قهلاش، بیکار، پسه ت و زه بین (عاطل).

کهلاک: دهشت، تاریستان.

کهله کهله: ههره تی گهرمی، ههره تی ههر تشته کی، هه وهس.

کهله ژان: گهرمانی شه کا روژی له افینییدا، ژانی بچوک بونی (الم الولاده).

کهله ژانک: کهله ژان (الم المخاض).

کهله لین: کولیان (نضج).

کهله لین: (۱) دهلیشه (فرسه، مجال)؛ (۲) بزربزر بوونا عه وران.

کهلاندن: کولاندن.

کهله بی: کولیبای، گهرمی، گهرمایی (حراره).

کهله ش: کهله خ، تهرم (جشه).

کهله شیر: کهله باب: «کو ته کهله شیر به کو ته شمشیر...» "مه ته لۆک"، دیکل، کهله لۆک.

کهله باب: بنیره کهله شیر.

کهله کۆک: = =

کهله ژین: نهو گهرمه له افینی کی وه کی ته نورئ نارنگان بدهت، کهله ژان.

کهلیش: کهلویش، گوشتی چهل و لاواز.

کهلویش: بنیره کهلیش.

کهلیش: پاشکویه که مه عان (اسم فاعل) ژ ناڤی چیدکته وه کی: عهرده کهلیش، دارکه لیش، زک کهلیش، دل کهلیش.

کهلشت: تیک، بو ههر کهلشته کی بکارتیت، قهلشت.

کهلشتۆک: (۱) هناری کو په قی و کهلشت بوی ژبه ر کییم ناڤی بی؛ (۲) ساقار و دانه هیرکی درشت.

کهله: سهر، سه رکی قهنده شه کری.

کهله په: نهو ساقار یان دانه هیرکی کو دوو کهر بوی و باش و بقایده نه هاتیبه هیران.

کهله گا: گایج جۆتی (استعمار).

کهله ژ: دهست هه لات، دوینگی حه یوانی (عصوص).

کهله می: ریث.

کهلوم: پشته دهر.

کهلاتهر: به رپرسی هه یتا (مدیر شرطه).

کهلاتهری: جهی هه یتا (مدیر الشرطه).

کهلان: مه زن، قولدر (کبراء).

کهله پک: نهو تیقلکی نازک لسه ر گهنم و دانه ویله بیته دی.

کهله خ: کهله ش.

کهله م: کهله می، سیخک.

کهله با: ژ خورازی (متکبر).

کهله می: لهانه.

کهله ک: (۱) کۆمه له بهری مه زن؛ (۲) تشتی کو زوو بکه لیت، که لۆک؛ (۳) تشته که چاشتی قایقیه کو بدار و تهخته دار و مه شکیت پرپاکری درست دکهن و بهوی وی ژ ناڤی دهر باز دین، عهره بکاری بوویه و جهمع کرینه سهر (اکلاک) ی.

کهله کۆتک: کهله که بهر.

کهله رمی: (مخروطی).

کهله سوک: کهله زیر.

کهله زیر: کهله زویر.

کهله زویر: گهرموی، مرۆقی (عصبی)، (متهور).

کهله زویری: نه ترسی (تهور).

کهله نایسکی: بریتیه ژ مرۆقی زوو تووره دبیت به لئ زوو ژی دانتیت.

کهلن: گهرماڤ (حمام).

کهلی: گهرماتی، گهرمایی، پوخته بووی (ناضج).

کهلاتی: گهرماتی، ناڤی گونده کبه ناڤ سورچیان لقه زاناکری - کوردستانا عیراقتی.

کهله کیفی: نیبری بی کیفی. "مهوله وی" فهرموویه: «سه دای ماردومان نهو نه بو پهی چیش؟ - سه قای کهل ره مان نهو نه بو پهی چیش؟».

کهله: گهرم گهرما ههر تشته، ههره تا تشتی.

کهله هافینی: گهرم گهرما هافینی (اوج).

کهلاندن: کولاندن (طبخ).

کهلاته: کهلاتی بچوک.

کهلاجو: کهلاجوی.

کهلاجوی: نهو نستانکان یان نهو جام و فنجانه کو قهوه یان شه رابی پیته دخن.

کهلاج: کهلاژ، کهلاغ، قرک، قهق.

کهلاژ: بنیره کهلاج.

کهلاغ بیسه: قهلهک بهلهک، کلک مه قلی، قهله به لۆک.

کهلاغی: سه ره پو شه کی نارمووشی ره شه و هندی جه مه دانی یه کبه ژنک سه ری خو پیته دادپوشن.

کهلاسن: ژماره بی په رهندهی (رقم الاضیاره).

کهلاش: قهلاش، بیکار، پسه ت و زه بین (عاطل).

کهلاک: دهشت، تاریستان.

کهله کهله: ههره تی گهرمی، ههره تی ههر تشته کی، هه وهس.

کهله ژان: گهرمانی شه کا روژی له افینییدا، ژانی بچوک بونی (الم الولاده).

کهله ژانک: کهله ژان (الم المخاض).

کهله لین: کولیان (نضج).

کهله لین: (۱) دهلیشه (فرسه، مجال)؛ (۲) بزربزر بوونا عه وران.

کهلاندن: کولاندن.

کهله بی: کولیبای، گهرمی، گهرمایی (حراره).

کهله ش: کهله خ، تهرم (جشه).

کهله شیر: کهله باب: «کو ته کهله شیر به کو ته شمشیر...» "مه ته لۆک"، دیکل، کهله لۆک.

کهله باب: بنیره کهله شیر.

کهله کۆک: = =

کهله ژین: نهو گهرمه له افینی کی وه کی ته نورئ نارنگان بدهت، کهله ژان.

- که لئی کۆتانئ:** نیریئ ناڤ پەزی. گامبیشی نیریئ جۆت و کۆتان کرنئ، بریتیه ژ مۆڤقه کی میرسه و دهسته لاین.
- که لله و گییه:** پاچه و عویرک، که له و عویرک.
- که لکه لک:** ههستی که کی نهرمی نازک، قرقرک (غضروف).
- که لکه لک:** که لکه لک.
- که لوز:** که لوز.
- که لوز:** ئەو که سه کو ددانیت پیشی یی لیکه فتین.
- که له خۆر:** نیفکه لاندی.
- که له بچه:** داره که یان ناسنه که وهکی بازنۆکیه دکه نه دهستی تاوانباران و موته هه مان و قفل ددهن دا نه شین برهفن.
- که له بی:** پارچه به کی دیارکری ژ عهردئ، بیف، دهلیشه، مهجال، که لاین.
- که له سه:** که لیسسه.
- که لیسسه:** کرمه که دکه فیهته ناڤ په قوشکا نۆکی و زادی وئ هه می یی دخۆت.
- که لاش:** پیناڤه کی چه رمی به سه ری وئ یان به ندکیت په مبهوی یان هری یی شه دچن، ئەگه رژی بنارموشی شه چن دیترئنی چم چم.
- که لله رهق:** سه رکیش.
- که لله رهقی:** سه رکیشی.
- که له دۆش:** گره که ئیرانیه ژ گه له ک تشتان پیک تیت وهکی: گۆشت، له په نۆک، پيشاز، برنج، دانه قوت، نیسک، فاسۆلیا، په تاته و ...
- که لته بان:** که لته فان.
- که لته شان:** ده یوز، قه وادی قه جان، قه لته بان.
- که له کباز:** فیلباز، پیل بر، سی به ندی.
- که له کبازی:** فیلبازی، کولا هبهرداری.
- که له زپی:** سته م.
- که له که له:** ئەندیشه، هه رهت (اوج، موسم).
- که له مپیر:** مپیره کی فحل، نیره ده لام، دلیر.
- که له ک هه رتف:** کۆم به لاقه کهر (مخرب، فوضوی).
- که له م هه رتفی:** تهره قه تراشی: «که له کا سه رتافی» "په ند".
- که له یۆس:** فهروه.
- که له یسا:** که لیسیا، که نیسه، کنیشت.
- که له یسیا:** بپیره که لیسیا.
- که له یم:** بهرک، نازناڤی موسا پیغه مبه ره (د، خ).
- که لاین:** دهلیشه.
- که له شقان:** (۱) سه ره شقان، شقانی ماهر؛ (۲) حاکمی عادل.
- که لۆک:** خوشکه ل، نیری یی کیشی یی جوانه.
- که لله هشک:** که لله رهق، سه رکیش، مدهرک.
- که لۆته:** له چه ک، تینکلکی دانه ویتله ی، که لاپه.
- که لۆتن:** که لۆتن.
- که لۆتن:** که لۆتن.
- که لۆژین:** چه ره ز کرن.
- که له بهر:** که لاین.
- که له موللا:** نازناڤی موسایه (د، خ).
- که لیله:** ناڤی ریکی به کیه چیرۆکا وی لکتیبا که لیله و دمنه ی دا هاتیه نقیساندن.
- که مه ر:** پشت، پشتبین، بهرد، که مه ر بووان هه رسی مه عنایان هاتیه و لئاڤیستایدا که مه را هاتیه، ل ئارامیی هاتیه (که مه ر).
- که مه ره ند:** پشتبین، جی یان تشتی پشت بیتانی، شویتک.
- که مه ره ست:** پشتبین.
- که مه ره سه ته:** که مه ره سه ته.
- که مه ره سه ته:** پشت گریدایی، سه پان نۆکه ر، ئاماده یی خزمه تی.
- که مه ره کیش:** دلیر، میجرکاک، وه ریس کیش، پشتبین کیش، نیقه کا وه ریس، جی پشتبین گریدانی.
- که مه ره کیس:** هه مه یان.
- که مه به ر:** پشتبینی زیقی، که مه ر.
- که مه ر:** بهرد (حجر).
- که مه نه ند:** وه ریسه کی درپژ، رشته به کی مه زن و درپژه کو بو گرفتار کرنا ئینسانه کی یان هه یوانه کی بکار دبه یان بوسته یی وئ به ربان و دیواریت بلند دکه فن.
- که م ته رخ:** بی بها، کیم قییمه ت، که م ته رخ.
- که م:** کیم.
- که مۆ:** رامیاری زان سیاسی.
- که مۆی:** رامیاری، سیاسه.
- که مه:** که می.
- که می:** که فی (اطار).
- که مان:** که وان، که فان، کفان (قوس).
- که ماندار:** خودان که وان (قواس)، ئەو که سه کو لتیرو که فانییدا دهسته له لاتدار و زه بهرده ست بیت.

ژ ترسا خودی. مرۆقی کیمروو خو لراستا هەر که‌سه‌کی شکه‌ستی دبینیت و هه‌می که‌س خو لسه‌روی فه‌ربز دکهن. شه‌رم (حه‌یا) په‌سنده، کیمرووی زشته و به‌ده.

که‌مه‌ترخه‌م: بێ مبالاتی، بێ ئه‌تھامی، به‌لێ ئه‌سلێ وێ واژه‌ی یان رسته‌ی ژ سێ واژه‌یان پیکه‌تیه: «که‌م + تر + خه‌م» (ادنی اه‌تمام): «ژ که‌مه‌ترخه‌می شو‌رشا کوردی [ساقط] بوو».

که‌ند: (١) ئه‌و عه‌ردێ کۆلایی، ئه‌و عه‌ردێ ئاقتی کۆر کری؛ (٢) قه‌ند، که‌له‌شه‌کر.

که‌ندال: ئه‌و عه‌ردێ هنداقی روبرای کو ئاقتی دا‌په‌یه و پاشی ئاڤ عه‌ردێ کوور کریه و ریکا خو قه‌کریه نزمی یێ دا.

که‌نده‌لان: (١) ئه‌و عه‌ردێ که‌ندال لێ هه‌بن؛ (٢) خیشه‌تی مه‌زن.

که‌نێن: پیکه‌نێن (ضحک).

که‌نار: کنار، ره‌خ.

که‌ناره‌گیر: لاگیر، خو ژ مرۆڤ کناره‌گیر کرن و دوورخستن، گوشه‌نشین، لاپه‌ریز.

که‌ناره‌گیری: گوشه‌نشین، به‌رته‌ره‌فی، بیه‌ره‌فی، لاپه‌ریزی.

که‌ناش: ده‌رده‌زک، پیتچوپیتچ ئاڤ زکیدا.

که‌مبوره: (مه‌کر) نه‌ی ره‌نگ، فیتل.

که‌ندوو: خانی یێ مێش هنگشین، کواری کێ ده‌خلی و دانی.

که‌ندکاری: نه‌خش کۆلان (حفریات).

که‌ندکار: نه‌خش کۆل (حفار).

که‌نفاله: شدانک، شاه‌دانه، توڤتی قینه‌بێ.

که‌نه‌ف: که‌نفاله (قنب).

که‌نگه‌ر: که‌نگه‌ر، گیایه‌کی ئستری داره و ساقیت وی کورتن لگه‌ل هنده‌ک خو‌ارنا بکار ده‌بن: «که‌رو نه‌مره به‌هار تی، که‌نگه‌ر و تۆلکه به‌بار تی» "په‌ند".

که‌نه‌و: کنف (قنب).

که‌نج: خو په‌سه‌ندو ژ خو رازی (احمق، متکبر، مغرور).

که‌نده‌ک: عه‌ره‌بکاری بوو بۆ (خندق).

که‌نگه‌رۆشک: توڤتی که‌نگه‌ری، ئه‌و بزمارۆکن کو لده‌ست و پیمان په‌یدا دبن، میخچه.

که‌نیز: که‌نیزه‌ک.

که‌نیزه‌ک: جاریه.

که‌ندۆ: کونتۆله.

که‌نه‌ست: کنیتشت.

که‌مچ: که‌چ، لاخوار، نه‌راپه‌ک.

که‌مانچه: که‌فانی بچوک، هه‌م بۆ ئامرازێ به‌زمیژی تیه‌ته‌ گۆتن.

که‌مانه: که‌وانه، که‌فانۆک.

که‌مانی رۆسته‌م: ره‌نگین که‌مان (قوس و قزح).

که‌م به‌ا: ئه‌رزان.

که‌مسهری: نیتزیکێ تمام بوونا هه‌ر کاره‌کی یان تشته‌کی.

که‌م سه‌ر: بدوو‌ماهییا کاری یان تشته‌ی هاتن.

که‌م نرڤ: ئه‌رزان، که‌م نرڤ.

که‌م سه‌ر: نیتزیکێ خالاسبوون.

که‌م ده‌ست: نایاب، ده‌سته‌نگ.

که‌م ده‌ستی: ده‌سته‌نگی.

که‌مه‌ند: که‌به‌ند، وه‌ریس، کنایت ب گیتسویێ یاری.

که‌م کاسه: بریتیه ژ مرۆقی قه‌لس.

که‌مخۆر: کیم خۆر.

که‌مێن: که‌توانه، کومین.

که‌می: کیمی.

که‌م که‌م: کیم کیم.

که‌مشۆ: گیل، گه‌وج.

که‌مش: پری ده‌سته‌کی.

که‌متیار: که‌فتار.

که‌متار: که‌فتیار، هه‌فتیار.

که‌مایه‌سی: کیمی و کورتی (نقصان).

که‌مۆسکه: زۆ کیم.

که‌مروو: کیمروو، شه‌رمین، بیه‌ها.

که‌مدل: بیه‌ه‌ناڤ، ترسنۆک.

که‌مسال: جوان، جاحیل.

که‌مون: زێره.

که‌میاب: هه‌ر تشته‌یکو قه‌تلاز و کیم به‌ده‌ست بکه‌ڤیت.

که‌مخوون: که‌سه‌که کو خو‌وناوی کیم بیت.

که‌مخوونی: تووشی ئیشا کیم خوونی یێ بوون (فقر الدم).

که‌مرووی: شه‌رمه‌که ژ دل سستی و زه‌عیفی و بێ باوه‌ری سه‌رخۆ چیدبیت ئانکو فه‌رق هه‌یه مابه‌ینا که‌مرووی (کیمرووی) و حه‌یایی و شه‌رمی. کیمرووی ژ زه‌عف و جه‌هل و بێ (شخیصیت) ی سه‌ره‌لده‌ت دیتزێ حه‌یای جاه‌لا، ئه‌ما شه‌رم (حه‌یا) ئه‌و نه‌ کیمرووی به‌لکی دینه ئیمان و دووری یه ژ تشته‌یت مخالفی دینی و وجدانی هه‌ر

که‌نیشک: کچ، ره‌نگه ژ که‌نیزه‌کی هات‌بیت‌ه درست کرن و داتراشین، که‌چ، دوت، کیژ.

که‌نیشک: که‌نیشک، که‌نیزه‌ک: «شه‌ن و که‌نیشکیان و ه‌دیل بشینا».

که‌نداو: خ‌لیج.

که‌نی‌گری: گری یا الحالی که‌یف خو‌شی‌یی.

که‌نکه‌نه: گه‌وره گه‌وره (عملاق، عظیم، ضخیم، عمق‌ری).

که‌نه‌فت: حه‌رام‌کرن، ته‌ریف‌کرن (سلب جمیع الحقوق). ئەف که‌نه‌فته نک ئیزدیان هه‌یه ئە‌گه‌ر ئیکی تشته‌کی بی‌ئولی د دینیدا کر میر د‌شیت وی که‌نه‌فت بکه‌ت.

که‌نفت: چ‌رچ.

که‌ندر: کند‌ر.

که‌نه‌ش: (۱) ناغی، متمرد، قاچاغ؛ (۲) ناغی گونده‌کی عه‌ره‌بانه ل‌د‌زیت موس‌لی.

که‌و: قبح، سه‌راد، بی‌ئینگا مه‌زن.

که‌وا: کورته‌ک، قه‌با (قه‌با ژی ژ که‌وای عه‌ره‌بکاری بوویه).

که‌وکی: ئەو چاندنی یه‌کو که‌و لناقدا بیته شریان.

که‌ونه‌په‌رست: که‌فته‌په‌رست، ئەو که‌سه‌کو باور بخه‌رافاتان بکه‌ت (رجعی، مؤمن من الخرافات).

که‌وال: چه‌ند په‌زکه‌ک.

که‌ولی: کا‌ولی.

که‌وته: که‌ری‌یی په‌زی.

که‌ودەر: بالنده‌یه‌که، که‌س‌پ‌ت ته‌شبییه دکهن، که‌وده‌ن.

که‌وش: پیتلاف.

که‌ووشین: بی‌ه‌وش بون، شکه‌تبون، ماندی بون.

که‌وشه‌ن: سنور، حدود، «بزاراغی شکاکان».

که‌وازی: گۆزک.

که‌ول: که‌قل.

که‌ول زه‌رد: مرۆقه‌کی پاکه لگونده‌کی کوردستانا عیراقی (شی‌خان - ده‌رویشان) ئارامگه‌هی و بیژی هه‌ر لو‌تری یه، خه‌لک بۆ ته‌به‌رک گه‌له‌ک قه‌ستا وی دکهن، مرۆقه‌کی عرفانی و عالم و سه‌ید و صالح بوویه بداخه‌وه کوریت وی و نه‌فی یت وی لش‌ویا وی نه‌چۆن.

که‌ودهن: که‌ودهر، بی‌عقل (مغفل، سفیه).

که‌وور: به‌رد، به‌ری مه‌زن.

که‌وه‌ر: گیایه‌کی به‌لگیت وی ژ به‌لگیت قورادی پانترن بخاغی و که‌لان‌دی دخۆن، هنده‌ک دبیت‌نی «ته‌ره».

که‌ون: که‌قن.

که‌وان: کفان.

که‌وانه: کفانۆک، کفانه.

که‌وچک: که‌فچک، که‌چ (اعوج).

که‌وچ: خوار.

که‌ویارک: که‌وی کیمتر ژ ساله‌کی چووچه مریشکی یه‌کسالی.

که‌وچه‌رین: ئەول هه‌یقا پاییزی یه، هه‌روه‌کی خه‌زه‌ل‌زه‌ر هه‌یقا دووی بیبه و خه‌زه‌لوهر ژی هه‌یقا س‌یی یه ژ پاییزی. ئەف ناقانه من ژ سو‌فی ره‌سولی نسری به‌ری ۶۰ سالان گۆلی بووبوو سه‌رده‌می کو ئەز فه‌قی بووم ل‌نک شیخ محه‌مه‌دی کانی مارانی (د.خ) دخاند لگوندی نسرا به‌رواری ژیریان (ل‌کوردستانا عیراقی).

که‌وکهل: کۆکه‌ل، که‌وی نیر، دلیر، می‌رچاک. ناغی زه‌لامان کۆکه‌ل هه‌یه بۆ می‌رانی بی‌تیت. کۆکه‌لی ژیریکی (ضرب المثل) ه بۆ می‌رانی بکار تین و دبیتن: «مات و بۆ من بویه کۆکه‌لی ژیریکی؟». دبیتن: «کۆکه‌ل ژ عه‌شیره‌تا ژیریکیه مه‌شه‌وور بوو می‌رانی و ده‌سته‌لی یی».

که‌وریشک: کی‌روشک، هه‌رۆشه (ارنب). ئەسلی وی (هه‌رۆشه) یه پاشی بوویه خرگوش پاشی بوویه که‌رگوش پاشی بوویه که‌وریش و که‌وریشک و کی‌رۆشک.

که‌ودهری: بالنده‌یه‌که ل‌ناف به‌فری د‌زیت.

که‌وکهل: شانه به‌سه‌ر (هدهد).

که‌ویژ: که‌فیت (قفیز): «چ مه‌ویژه‌ک چ که‌ویژه‌ک» "په‌ند".

که‌وه: چه‌ماوه، که‌سک. (دائره، ازرق).

که‌وانچه: که‌مانچه، به‌لج که‌وانچه کوردیتره ژ که‌مانچه‌ی.

که‌ه: کا، کاه (تبن).

که‌هال: ته‌مه‌بل، ته‌ن په‌رودەر، (بلا رمق) (دیاره وشه‌یی کال ژ فیت‌یه): «که‌ه و کۆه» "په‌ند".

که‌هریز: کاریز.

که‌هره‌با: که‌هروبا، کارقین، (جاذب القشه) جه‌وییه‌که.

که‌هان: دونیا، جیهان، که‌یهان.

که‌هواره: گه‌واره، گه‌هواره، لانک، لاندک، ده‌رگشک (مه‌د).

که‌ها: شه‌رمنده.

که‌هبل: که‌هه‌بل، ره‌نگه ژ دو وشه درست بویت: «کاهل + ئەبله‌ه».

کههبله: نادان، ئهبلهه، < کاهل + ئهبلهه >.

کههر: کارک، کارکا شیرخوره ئهگهر ژ شیرى قهبوو دبیژنى گیسک < واژه‌یه‌کی بۆتانیه >.

کهههله: بهور، گهوج (احمق).

کههره: کههر، بوزغاله. فارسان واژه‌یه‌ی کههری ژ کوردی بریه.

کههره‌یا: جهوی یه‌که گه‌له‌ک تشتی‌ت جوان وه‌کی مۆدین و تزبیک و هنده‌ک تشتی‌دی ژئ چن دین، دبیژن ژ جهوی یی هنده‌ک داران ژ ئه‌نواعی سه‌رووکاژئ لزه‌مانی که‌فندا ته‌ولید دبوون وه‌کی به‌ری قاییم و توند دیون ژ به‌ر ئه‌سه‌ری لیکمالینا (الکتريکی) هینزی کاره‌یایی په‌یدا دکه‌ت و کا و کاغه‌زی دکیشیتته خو و لده‌ره‌جه‌یی گهرماتیا ٤٧٨ دا حل دبی‌ت و ژ دوو واژه‌یان پتکه‌هاتیه: < کههه + روپا > ئانکو: < کا + ره‌قین >.

که‌ی: (١) بزمانی کوردی مه‌عنا مه‌زن و بزگ تیت وه‌کی «که‌ی که‌واد، که‌ی قوباد، که‌ی پشین، که‌ی نارمین، که‌ی نارش، که‌ی نیا، که‌ی کاوی، که‌ی نارجان»؛ (٢) هه‌روه‌کی مه‌عنا مه‌زن و گه‌وره د زمانی کوردیدا تیت هه‌روه‌سانی بۆ ئستفه‌ماتی لکرمانجیا ژیری تیت: «که‌ی: که‌نگی؟ چوخت؟» به‌لی پتر د فارسی‌دا بکار تیت.

که‌ین و به‌ین: سه‌ین و به‌ین (حیص بیص).

که‌یوان: ئه‌ستیره‌یی زحله، دونیا.

که‌یهان: جیهان، دونیا.

که‌یوانه: که‌بیانو.

که‌بیانو: کابانی‌یی مه‌زن، بانویی مه‌زن (ریت البیت).

که‌یف: خو‌یه‌می.

که‌یفجی: که‌یف په‌یدا که‌ر (ک،ت).

که‌ییر: جوژه تیره‌کی وه‌کی ساتۆرکی پانه: «من د دل کۆفان هزارن، داخ و که‌ییر بی حساب - محنه‌تا وه‌ر دین بخارن وین د دلدا سه‌د نوشاب» «جزیری».

که‌یس: فرسه‌ت، دلپه، مه‌جال، بیف.

که‌یسۆ: ئه‌و که‌سه کو لده‌لیقه‌ی و بیف و فرسه‌تی دگه‌ریت (انتهازی).

که‌یسۆی: گه‌ریان ل دویف ده‌لیقه‌یی (انتهازیه).

که‌یسۆفه‌سال: دلپه و هه‌ل‌پین، که‌یسۆنه‌خش.

که‌یل: د کوردیدا مه‌عنا تشتی کیل (بلنده) دبیژن: «ئه‌نی کیل» ئانکو ئه‌نی بلند، سه‌ری‌بلند. که‌یل مه‌عنا بلند و

هه‌لبژارتیه به‌رامبه‌ری (منتخب) ی عه‌ره‌به‌یه. «جزیری» فه‌رموویه: «من دقئ سه‌رلاستانی هه‌روه‌کی توولان نه‌هم - به‌لکی جاره‌ک که‌یل پیرسیت ئه‌ف چ مه‌حروم توله‌یه». وادیاره (قیل) ی عه‌ره‌بی ژ قیتر عه‌ره‌بکاری بوویه کو نک وان مه‌عنا بلندترین مه‌زنی هۆزیه و چیدبیت جزیری (کیل) نفیسی بیت چ؛ و د رینووسی کوردی یی که‌فن د ئیملاییدا که‌یل و کیل وه‌کی یه‌ک دنفیسین ئه‌گه‌ر ئی‌عرا ب نه‌دایان ژیک فه‌رق نه‌دبوون، وه‌کی: (کیل، کیل) به‌لی نه‌هۆزی فه‌رق دین وه‌کی: (کیل، کیل، کیل).

که‌یومهرس: ئه‌ول پاشایه و ئه‌ول (مۆسس) ی زنجیره‌یی پیشدادیانه، ناقی وئ د ئاقیستایدا که‌یوه‌مه‌رتا هاتیه و له‌قه‌بی ویژی گیلشاهه و گرشاهه. کیومرث.

که‌ییل: کاول، کاقل.

که‌ییل گه‌ل: کاولگه‌ل، خه‌رابات (خرائب).

که‌ییلگه: کاولگه، ویرانگه.

که‌یکاوس: ئه‌ولادیت که‌یوقیادی عادل، کاوسی مه‌زن.

که‌ی خسروه: پاشایه‌کی ئیرانی بو ژمال باتاکیانیان، خسروه‌ی مه‌زن (ملک عادل، عال الرتبه).

که‌ی خه‌ن: ئارامی، ته‌نایی.

که‌یاخه‌ن: که‌ی خه‌ن.

که‌یاچوپ: دانا، خیره‌دمه‌ند (عاقل، فاضل).

که‌یارا: تاسیان، ژ هۆش چون.

که‌یاره‌نگ: پاکژ (لطیف).

که‌یاگن: ناهه‌موار، نامناسب.

که‌یغه‌ر: سزا (جزاء)، (کفاره) ژ وئ هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن.

که‌یک: کیتج.

که‌یماک: قه‌یماغ، کوردکاری بوویه (ت).

که‌یر: به‌خیل، خوار، عه‌فیس، وشه‌کی ئه‌هریمه‌نیه (مشوم).

که‌یر: نامرازی هه‌ر تشتی ئیر، وه‌کی ئاده‌میزاد و په‌ز و گاره‌ش و که‌ر و هه‌سپ (وه‌شه‌کی ئه‌هریمه‌نیه).

که‌یرگیر: نه‌وه‌کی باقلکانه.

که‌یروس: مه‌ته‌لۆک (لغز).

که‌یرسک: کړۆسک (عرموط، ردی‌ء).

که‌یرۆ: مرۆفی په‌ست کو بدووکیرۆ خو بکه‌فیت و چاف له‌ده‌ری بی بکه‌ت (وشه‌کی ئه‌هریمه‌نیه).

که‌یرپه‌ریس: کیرۆ (وشه‌کی ئه‌هریمه‌نیه).

کیر خور: کیر کړینک (وشه کی نه هریمه نیه).
کیر کړینک: نه و ژنه کوژ گانا تیر نابیت (وشه کی نه هریمه نیه).
کیز: عهردی بسنگه بهر و چهقلان، سهنگلاخ.
کیزه لان: بهرده لان، چهقلان، سهنگ لاخدار.
کیزه له: کووزی، کوپزی.
کیزه کیز: کیزه کیزا بهر و بهر دهقانیان، گیزه گیزا بهر کیت
 تهنگان، گیزتیا یی، و...
کیر: بنیتره که نیشک.
کیرک: کچک.
کیران: کچان، کیشک ژوان؟ (ایهم؟).
کیروان: کیران؟
کیرانه: کچانه.
کیرینی: کچینی.
کیروله: کچکا جوان یان گچکه.
کیس: کیسه، توورک، تورهگه.
کیس بر: کیسه بر.
کیسه بر: پاخل بر (نشال، درابه العب).
کیسه له: کیسه له.
کیسه له: لاک پشت، سون (سلحفاه).
کیسه له فس: بزرافه ئیزدیان کیسه له فس، کیسه له و کیسه له.
کیساندن: پاش کیسی، پاشه کسه (تملص).
کیسه: دبیتره وئ برینک کو دایه بن و غه زدار بوییت و بن
 گرتی بوییت.
کیسه یی: کیسه گرتی، کیسه بویی، بهرچفتی، عه داف گرتی.
کیش: (۱) کیش، شداندنا وهریسی، ریبازگه (مذهب؛ ۲)
 کیشک؟ (لقیره دا مه عنا ئستفهامیه).
کیشک: بز ئستفهامی تیت.
کیسه: کووشه، کوپشه، نه وه کو شاکه کی دارئ میوی بچه مینیه
 بن ناخی هه تا نه وژی ره پیت خو چیدکته و لئاخج بدهت
 باش خو بگریت، پاشی بنی وئ شاکت کووشه کری ژ ماکی
 بری و بیسته میوه کی خو سه ر.
کیشو: مه دحو، دروکه ر، فیرو.
کیشور: مه مله کته، لئاقتیستایدا که شوهر هاتیه.
کیف: کیفک (محفظه).
کیفکو: که ره کیفه، ماده یه کی سپیه لده خلی و تشتیت دی
 دکه قیت ژبه رتویه تی و بی هه تاف و بی بالیدانی.

کیفکوئی: که ره کیفه بووی.
کیفکی: کیفکوئی.
کیفه کیف: دهنگه که هندک گیاندار، وه کی ماری و کیسه لی، ژ
 گه روا خو دهر دکهن.
کیفی: کیوی، وه حسی، چیا یی (کیوی کوردیتره ژ کیفی).
کیفیاتی: وه حشیاتی.
کیفه چهر: چه ره گاهئ حه یوان هکیفیان، کنایه ته ژ چه ره گاهیت
 بی خودان.
کیفی کاری: کاری وه کی حه یوانه کیفیان.
کیفه: بوکی عهردی دچی؟
کیلز: بریتی به ژ ئیک کیلو.
کیلوگرام: هزارگرام، (واژه یه کی بیگانیه).
کیل: نه و ساتور یان چه قو یان هه ر نامرازه کی برینک کو هبیت و
 نه بریت.
کیلکار: جو تیار.
کیلکاری: جو تیار.
کیلی: کلیل.
کیلان: کافلان، کاولان، کالوان.
کیلک: تبل (قلم).
کیلکه وانه: نه و کولا فوک و ئاسنه یه کو خه یات بسه رئ تبلا خو
 هه لدکن لده می دوریار کرنی هه م دبیترئ «نه نگوشتابان».
کیلیه: کولیه، کوخ، چا قکا ته نوورئ.
کیماک: سه رشیر (قه یماغ). (ت)
کیموخت: که قلی هه سپی یان که ری نه گه ر هاتنه گه مار کرن.
کیموس: نه و خوارنه کو دزکیدا هه زم بوی.
کیمیا: مه عنا تیکه لؤکه، تیکه ل و تیکه ل (واژه یه کی یونانیه،
 عه ره بکاری و کوردکاری بوویه).
کیمکی: هه ریه ک بوخو (نفسی نفسی).
کین: کینه، ره شی.
کینه: دوژمنی، نه و دوژمنییه کو ئینسان د دلدا هه لگریت.
کینه دوژ: کینه دوژ، (کینه دوژ کوردیتره).
کینه دوژ: کینه جو، کینه هه لگر.
کینه جو: کینه تراش، هه لگر تنا کینی.
کین ئیره ج: ئیکه ژ ئاوازیت موسیقی.
کین سیاوش: نا قئ ئاهه ننگه کیه ژ ئاهنگیت بارید.
کینه وهر: کینه دوژ، (وشه کی نه هریمه نیه).

کینه‌وه‌ری: کینه‌وه‌زی.

کیناوه‌ری: کینه‌وه‌ری.

کینگ: قوون، وشه‌کی نه‌هریمه‌نیه.

کینه‌وه‌ری: توخه‌لکین کیده‌ری؟

کیتپاری: کیتپایی.

کیتپایی: پاچه، که‌لله و گپیه: «کیتپاری و چای، به‌قلاوه زهرزای - خیرا خودی دای خوتی بچه‌رینی» «نالبه‌ند».

کیتپه: کویبه، دهن، که‌له‌پاچه.

کیتک: کتک، پشپیه.

کیتکا چاڭ نق: بریتیه ژ نه‌مه‌ک نه‌شناسی یین (ناکر الجمیل).

کیتسه: دبیژنه دارئ کۆتانی پیگور دکهن، کیتسه‌ییت دده‌نه به‌رمیوا، کیتسه‌کیت بۆ توتنی داره‌کی دریژه وه‌کی شه‌قله‌ی به‌لی زراقتره.

کیتچ: کیتک، که‌ک (برغوڤ).

کیتچه: رهنده‌ک، کۆچه.

کیتچکی: گری بونا ریقی ژبه‌ر کیتچان.

کیتخوا: کۆخه، کویخا، که‌وخو، که‌تخودا (مختار).

کیتخ: پیساتی.

کیتخمه: (۱) قوماشه‌کی زۆر جوانه: «نازک له‌تیف گه‌رده‌ن زه‌ریف - لبسی شه‌ریف کیتخمه و قه‌دیف / مندی بو‌هخت نه‌و نیک به‌خت - ئیرو لته‌خت فه‌غفور بوو» «مه‌لای جزیری!» (۲) جوره‌شهل شه‌پکیت ده‌ستکاری زاخونه زۆر رهنگین و قه‌شه‌نگ و جوانن.

کیتیر: (۱) وه‌رج، سوود، دبیژن: «فلان که‌س کیتیر هاتیه»؛ (۲) کار (میران و گه‌رگه‌ری دبیژنه کارکی <کیتیر>) و (بادینان دبیژنه چه‌قوی <کیتیر>)؛ (۳) بزراقی کرمانجیا ژیری بو جهازی ته‌ناسولیبی مبری تیتته گۆتن، کیر (ذکر).

کیتیره‌تی: به‌که‌لک، سوودمه‌ند، به‌رکه‌تی، شایسته.

کیتیره: چه‌قۆ.

کیتیرک: چه‌قۆک.

کیتیره‌هاتی: <پیچه‌وانه‌ی کیتیر هاتیه> بیکه‌لک.

کیتیره‌کیتیره: قاره‌قار، زاره‌زار.

کیتیرات: قه‌ره‌قاج: «ناگری گۆت: نه‌ز مرم کیراتی گۆت: نه‌ز حازرم» «په‌ند».

کیتیرۆشک: که‌وره‌یشک، کیتیرۆشک، کیتیرۆیشک، خه‌رگوش.

کیتیرۆشکه: دبیژنه حه‌رکه‌ت و بلند و نرمیا ده‌خلی که‌سه‌که کو بهاریدا بالیدده‌ت چه‌میت و رادبیت.

کیتیری: گه‌رده‌نه‌ی چپایه.

کیتیرۆ: گه‌مفی کۆزک یان گوتیری کۆزک (تفحم).

کیتیز: گیتیز، گه‌له‌ک جورن و دبیژنه هه‌میان کیتیز، به‌لی هه‌ر نه‌وعه‌ک ناقی خوی خاس ژی هه‌به: ۱- کیتیز، دبیژنی: قالدۆچه؛ ۲- کیتیز دارسم، دبیژنی: بیتوتک؛ ۳- کیتیز ناف باقلان دبیژنی ته‌رژا؛ ۴- کیتیز ناف فیقی یین، دبیژنی خرشک؛ ۵- کیتیز هندی میتسه‌کی کو سۆرتاری و خالیت ره‌ش هه‌نه، دبیژنی: خالخالۆک؛ ۶- کیتیز لوق دریژ و هسک و ره‌ق و ره‌ش، دبیژنی: قه‌واده؛ ۷- کیتیز بالدار و رهنگ که‌سک دبیژنی: قازی بازی. و اژده‌ی کیتیز و قالدۆچه بۆفانه هه‌میان بکارتیت و لئاقیستایدا دبیژنه‌ی کیتیزی «خه‌رفشته‌ر» کو موعه‌ره‌بی وی بوویه (خنفساء) و بفارسی دبیژنی سوس یان سوسک.

کیتیش: (۱) (یان کیش): رتبا‌زگه، ره‌وش، ره‌وست، ژ «تکه‌ئیشه» یین په‌هله‌ویقه هاتیه وه‌رگرتن ژبه‌ره‌ندی کو دو تیپیت بیده‌نگ لپتیشیوی هه‌نه تیپا «ت» لبه‌راهیا وی د کوردی و فارسیدا تیتته هاقیتن. کیش به‌عنا شداندنا وه‌ریسی ژی هاتیه؛ (۲) پاشگره‌که لپه‌ی هنده‌ک ناف و ئاکاران دا تیتت مه‌عنا (فاعلی یه‌تی ئستماری) چیدکه‌ت: «ئاقکیش، دارکیش، بارکیش، به‌رکیش، سه‌رکیش، وه‌ریس کیش، کاکیش، شه‌خره‌کیش، پستی کیش».

کیتیشه: جره، دریژه پیدان، پوشبه‌که ژنک دکهنه سه‌ری خۆ.

کیتیشه‌کیش: که‌ش مه‌که‌ش، جره‌جی.

کیش کیش: جره‌جی.

کیشان: نه‌ندازه کرنا تته‌کی به‌رازووی، فه‌کیشانا تته‌کی (سحب).

کیش مه‌کیش: بکیتشه نه‌کیتشه.

کیشک: فه‌کیشک.

کیشکه: چوچک، تیقۆک (عصفور).

کیتیل: بلند، دریژ.

کیتیلی: بلندی، جی دوربای، ته‌قلیت دووربای.

کیتلاتی: بلندایی، بلنداتی، گه‌وراتی، گه‌وری.

کیتلایی: کیتلاتی، هیولا.

کیل‌ه‌فر: (۱) فرکیتیل، نه‌و که‌سه کو هه‌ر ئاخفتنه‌کی له‌ه‌رده‌کی تینیت و ج ئاخفتنیت وی ئیکو دو ناگرن؛ (۲) نه‌و دورباره کو فری هاتیبته دورون.

- کيلان:** هه لکيلانا عهردئ بجوئتي، کافلان، کيلان.
- کيلگه:** جي کيلانتي، عهردئ بهرجوئ.
- کيلي:** ئه و بهره کو دادنينه سهر و بن پي قيري، بلدايي.
- کيليت مريان:** دو بهرن ئيکي نک سهرئ گورئ و ئيکي ليني گورئ دچه قين.
- کيلوانه:** داريت بن سيشاندهيپ خاني ژ دهرقهيه.
- کيلانتي:** کيلوئيلانتي.
- کيلوئيلانتي:** بارهکه هندهک بهران برتيز کيتقله دکهن و بهران تاقيتري کانتيکي پل خوشره و زوتر کيليت دهستهکا رقيب لناقدهت.
- کيلفهکه:** ئانکو بلندکه: «گهردهن کيل: گهردهن بلند».
- کيلبو:** ديپتره مروف کو ددانيت وي تيت پيشي بي قيج و مهزن بن (بهلي و شهيهکي ئه هريمه نيه).
- کيلبه:** (۱) ددان (وشهيهکي بهزدانیه); (۲) چاڤکا تهنورئ (وشهيهکي ئه هريمه نيه).
- کيلبه کهفتن:** ددان کهفتن.
- کيلبه کهفتي:** ددان کهفتي.
- کيل کرن:** بلند کرن.
- کيله شين:** ناقئ جي يهکه لمهرزئ عيراق و ئيرانتي سهرکه وشه نتي بازارئ شنو، بهرهکي نفيسي لدهورئ ميديا و ئاشوريان لسهر هيه.
- کيلنجي:** کولم، برتيه ژ تبالا بياني لتشته کيدا.
- کيلنجيا ئستعماريه:** (دس المستعمرين).
- کيلنجوک:** کيلنجي.
- کيلوک:** وشهيهکي ئه هريمه نيه لجن وشه يي «ژن» بوژنيت جوو و فهله و غهيري ديني ئيسلامتي بکار دهن، ههروهکي لهقه بهکي بو وان ددهنه کار ئه فه تهنن ناڤ کوردان، يان هندهک کوردان باو بوويه ئانکوژنه فهله يان ژنه جووله که هيترا نين کورژن بن و ناقئ ژنان بو وان به زيخن، ئه ڤ لهقه به بو وان داتراشينه کو ئه وژي تشتهکي کيتقله بوويه و گوئيني (کيل، شاخص) پاشي ئه و کيله ژي (تصغير) کرينه و گوئينه کيلوک، بهراستي وشهيهکي نه په سنده.
- کيله:** ته پاله.
- کيله شک:** بهره مهشکه.
- کيتم:** کهم (قليل).
- کيتم کيتم:** کهم کهم (تدريجا).
- کيتم بون:** کهم بون (نضوب).
- کيتم دهنگ:** کهم دهنگ (هادي).
- کيتم سهر:** کهم سهر، نيزيکي خلاسووني.
- کيتم بريار:** کيتم بهره کهت، کيتم توانا.
- کيتم بهره کهت:** بي بر.
- کيتم بها:** ئه رزان.
- کيمي:** کيميائي، کيماتي.
- کيميائي:** کيماتي.
- کيماسي:** بنيره کيمي.
- کيمک:** کيمکا هه يقئ، نه خوشيا تايي.
- کيمکا هه يقئ:** ئيشه که سهر و بنه هه يقئ تووشي مندالان ديبهت و هندهک جار مه زنان ژي دگريت.
- کيتم کيتمه:** کيتم کيتم: «کيتما کيتم ژي دچن و گه له کا گه له ک» "په ند".
- کيتم و کورئ:** کهم و کورتي.
- کيماني:** (۱) کيف (محفظه)، بهريک؛ (۲) کيماتي.
- کيتم دهست:** دهست کورت، دهست تهنگ: «کيتم خور به دايم خور به» "په ند".
- کيتم بهر:** کيتم بهرهم (قليل الثمر).
- کيتم دين:** کهم دين.
- کيتم باک:** بي په روا.
- کيمرووي:** که مرووي، رووته نک، شهرمين.
- کيني:** کاني، سه رچاوه، سه رچه شمه (رأس العين).
- کينا:** کين، دوژمني.
- کينج:** بلاڤ بوونا ئيشا کولکي بوچار دوزيت وي (سرايه).
- کيندهري:** بو کيشک جي؟
- کيندهري:** تو خه لکي کيده ري؟
- کيو:** چيا، کوه.
- کيوسان:** کوهستان.
- کيوه لان:** ئه و عهردئ کو هه ر چيا بيت.
- کيوساني:** کيوساني.
- کيوساني:** کوهستاني، چيبي، کويستاني، کووستاني.
- کيوهلي:** کاولي، کابلي.
- کوت:** پارچه.
- کوت کوت:** پارچه پارچه.
- کوتهک:** ليدان.

کوچه: کۆلان.	کوتهک خارن: لیدان و قوتان خارن.
کوچه: بنیره کوچکەر	کوتهک: کوتلک.
کوچه به بند: کوچه یی بن بهست، کوچه یی قیبر کری.	کوتهک: کفته.
کوچکدان: خانی یی کو کوچک تیدا، تهنوردان.	کوتان: قوتان، لیدان، داقتان، دامه زانندن، داچه قانندن.
کوچی: نهو عهردی ژ لهشی مرۆقی ههلبه هه ژبه ر زهره	کوتدان: کوتلیدان.
قیکه فتنی.	کوتلیدان: حنچک لیدان.
کوچی کوچی: ههلبه هینا چهند دهرهکا ژ لهشی ژبه ر که فتنی یان	کوت و پری: (فناء فوری و فجائی).
زهره خارنی.	کوت و پری: لنشکادا، فهوری.
کوچ: کونده بو.	کوت و مت: کوتان و مت بون.
کوچولو: کچکله.	کوتمه: سهحته نه بیته، قورپی بخۆی یان قور بته وهر بیته.
کوچک نه بدال: د ئستالاحا دهر ویش و قهله نده ران نهو مریده کو	کوتمه ی بخۆ: قورپی بخۆ، رهنگه نهف و اهیه ژ سریانیه هه تیبته
تازه چۆبه ریزا سالک و قهله نده ران.	دیبژن: «کوتمه بریشوخ».
کوچک: سهگ، سپه، سه، تیشکه سهگ.	کوتلدۆ: کوتل دهو.
کوخک: کۆکه، کۆخه (سعال).	کوتل دهو: کوتل دۆک.
کوخین: کۆخکه کی درتیزدهم.	کوتل دۆک: کوتل دهوک.
کوخه کوخ: کۆخه لدو کۆخه ی.	کوتل دهوک: کفته و دۆ.
کوخ و هۆز: کۆخینا ب هیزو دوی ئیک.	کوت کوت: ئاخفتنا بن لیشکان کو مرۆف باش سهح نه کهت،
کوخه ره شه: قورپاچه، خهند خه ندوک (سعال دیکه).	زهمزه مه.
کوختان: تهلی یان فاق یان خه فک یان شاقولک (مصیده).	کوته کوت: گۆته گۆت، پته پت.
کودوو: کودی، قوندک، کولند، قودک، کودک.	کوتیل: کوتیک.
کودی: کولند.	کوتیک: کوتیک.
کوديله: به چکه، ته غه ر بۆ به چکه سه گی بکار تیبته.	کوتیلک: کوتیله.
کودیک: کوديله.	کوتيله: کوتیکه.
کوده له: کوديله.	کوتیکه: سه رباری میتهر و محه به تن، فان و شان، دیبژنه
کودا: کوجا، کودا، (لشاقیستایی به عنا وهخت و به عنا جی	مندالی ساقا و خنجیلانه.
هاتیبه و لکور دیدا ته نی به عنا پرساجی یی هاتیبه.	کوتال: کوتال.
کوپ: (۱) قور، (کور کوردیتره ژ قوری)؛ (۲) په یمانه که بۆ ئافی د	کووتال: کویتال، پارچه (قماش).
شه رعیتدا پیوسته درتیزی و پانایی و کویراتیسا وی	کوتال فرۆش: کووتال فرۆش، پارچه فرۆش.
هه ریه ک سی بۆستین نه فهه نگی دیبژنی: (قلتین).	کوتهر: کۆزه ر.
کور: کیر، بزاراچی شه به کی چور هه م هاتیبه. (کور وشه یه کی	کوتار: کوچه یی ته نگ و سه رگرتی، کوچه یی بن به ست
سریانیه لکور دیدا گۆرین و تراشین سه ردا هاتیبه و بوویه	(ساباط).
گه ر،) پاشی وشه یی گه ری بۆ گۆمئ ئافی بکار هاتیبه بلا	کوجا: ئانکو بۆ کیشک عه ردی دئ چی؟ به لیئ لشاقیستایی
هه زار (قلتین) ژی بیت.	«کودا» هاتیبه و لزمانی روسیدا (کودا) تیت.
کورت: کند، کوتاه.	کوچ: به ره کی پری دهستی.
کورپا: قورپا، ئافا شیلی (کورپا کوردیتره).	کوچک: ئاگردان، کوچکی ئاگری (موقد).
کورتوژم: دهقی گۆتنی (نص).	کوچک رهش: مشۆم، به ده به خت.

کورکوپ: قه تې، که تې، کورچ، وه تیج، بلدرچین (سمان، سلوی، سمانه).

کورپ: کورپ، قورپ.

کوراد: گیاهه کی بهاری ژ ویجاخ سیر و پیمازیه (کراث).

کوربه شه: جانداره کی نا قیه ناف ژ قه له ویا وی دهن (نباش القبور).

کورشه: نه و بهر قه لسهر یهک بوویه جه مه د و نه ستور بوی.

کورچ: نه و مریشکا ژ هیکان وه ستای و کورک بوی.

کورت: کند (قصیر).

کورتنی: کندی.

کورته: کورتنی.

کورته رم: رمی کورت.

کورت و کرمانجی: کرت و کوردی.

کورسوک: به چکه سه گ، لثا قیستایدا که سوگ هاتیه به عنا په ست و حه قیر. ئیزدی دبیتن کوسوک.

کورسی: نه و کو لسهر چار پیچکانه و جی روونشتنا یهک مرۆژ لسهر هه به (صندلی).

کورمه کورم: بۆله بۆل.

کورۆتن: که لۆتن، کۆژتن، کۆتن.

کورزه: جه وال، «واژه بهک شه به کیه».

کورزه به کۆل: جه وال لپشت، بریتیه ژ وی که سی کو دده خل و خوارن ناف مالی نه مایه وار بیت و جه والی هه لگرت لده بن و قهران بگه ریت به لکی چه ندهک ده خلی هه قهرانی بۆ خیزانی خۆ په یدا بکه ت.

کورپهک: (۱) ناوهند (مرکز)؛ (۲) نا قی چیا به کی کوردستانی به. **کورپه کی:** مه رکه زی، له و دبیتن دمیکو دکه قیسه سه ر هیکان دا بکه ته جووجه له چکو نه و مریشک وان هیکان بۆ خۆ دکه ته چونگو (مرکز).

کورور کۆل: نه و که سه کو جی یه کی بکۆلیت و کورور داده ت یان بهوری لکاره کی قه کۆلیت (مدقق).

کورگ: جاونی ماهین.

کورده: گورد، دلیر، میترخاس، قه ومی کوردی، نه ف وشه یه بگه له ک دهمکاتان ژ لاین بیگانه یان قه هاتیه گۆتن. هه ر قه رمه ک بو بیسته ها قیجا خ کوردا بۆ خۆ نافه ک دانایه سه روان، چ بره نگی حوکم لیکرنی یان داگیر کرنی یان دریکا بازرگانی یی. هه ره کی که سه ک زه قیه ک هه بیت نه گه ر که ماش دبیتن زه قیا ماشا و نه گه ر که برنج دبیتن زه قیا

برنجی، نه گه ر که کونجی دبیتن زه قیا کومجیا، زه قیا توتنی، زه قیا نیسکا، زه قیا نۆکا، زه قیا باقکلان، تاد... نه فجار نه قه تو و نه قه نا قیت بۆ کوردان بدریژیا میژووی هاتینه تراشین و داتراشین و گۆگرتندن بۆ میسال: سو مه ری دبیتن: گۆدی، گۆتی؛ ئاشووری و ئارامی دبیتن: گۆتی، کۆتی، کارت، کاردۆ، کاردا، کاردان، کارداک، کارداکا، کارکتان؛ ئیرانی دبیتن: کورتۆ، کورتوی، کورداها، کوردها، کوردان؛ رۆمانی دبیتن: کادۆسوی، کاردۆشوی، کاردۆخوی، کاردۆک، کاردۆکیا، کاردویکا، کوردۆکی، کاردۆکی، کارخۆی؛ نه رمه نی دبیتن: کوردوانی، کورخی، کارخی، کورتیخ، کورچخ؛ عه ره ب دبیتن: کرد، کورد، کوردی، کردی، کوغدی، کغدی، جورده، جوردهی، باکاردا، باقاردا، کارتایا؛ روس دبیتن: قورت، قورد، قرت؛ نا قیستایه: که رتی، که رته، کاردا، که رتۆ.

کوردی: زمانی کوردی.

کوردی زمان: نه و که سه کو زمانی وی کوردی بیت.

کوردی نیژات: کوردی ره سه ن.

کوردی ره سه ن: نه سل و جنس کورد.

کوردینی: کوردیتی.

کوردایه تی: کارکن د سیاسه تی بۆ جیکرنا مافی کوردان.

کوردهواری: کوردنشین.

کوردنشین: جی کوردا و واری کوردان.

کوردستان: ولاتی کوردان.

کوردۆ: نا قی (مذکر) انه.

کوردی: نا قی (مؤنث) انه.

کوزیه ره: گۆنیش.

کوز: (۱) کوزه له؛ (۲) کوس (وشه یه کی نه هریمه نیه د تۆره فانییدا بکار نا هیت).

کوزه له: کوزه له، کووزی، کویز، کویزی، کویزه له.

کوزیلی: (۱) چلکن، چرکن، قریژی، که زیلی؛ (۲) مرۆقی کوزیدار (اشعث).

کوزگیش: چاپلوس، کوسکه ش.

کوزگیشی: چاپلوسی، کوسگیشی.

کوزرک: سۆته نی، دلسۆتن، چه شنه گیاهه کی خارنی به.

کوزرین: سۆتنا تشته کی له ندا قی ناگری.

کوزریان: کوزرین، سۆتن.

كوزراندن: سۆتتا پەرى بالندەيان لەندافى ئاگرى، كوزراندنا سەر و پىكان، كوزراندنا پەرى مېرىشكان لسەر ئاگرى: «ئەز ژ گەرما دا كوزىم»، «دلى من ژ تىنا دا دكوزىت»، «كوزىركا ولاتى ژ ھەمىيان زىترە» (حنىن).

كوزەر: كوزىر.

كوزوھبون: (۱) خۆفە دزىن (تملص؛ ۲) كەفتن (سقوط).

كوزەك: زۆركوژ (قتال) يان (قاتل).

كوزتن: كوشتن.

كوزتى: كوشتى (مقتول).

كوزرا: كوشيا.

كوزى: قورنەت (ركن).

كوزىن: قوزبن، قورنەت.

كوزراو: كوشتى (قتىل، مقتول) (كوشتى سفكتەرە ژ كوزراوى - ماضى استمراريە).

كوزى كوزى: سووچ (مضلع).

كوزاندن: كوژاندنەفە، فەمراندن.

كوزاندنەفە: فەكوژاندن، فەمراندن، ناگر فەمراندن، فستنه فەمراندن، شەرفەمراندن.

كوز: پاشكۆبەكە مەعنا ئسمى فاعلى ل ئسمى نەپەيدا پەيدا دكەت: «ماركوژ، بەرازكوژ، مېركوژ، كاروان كوژ، سەك كوژ و ... (كوژ كوردىترە ژ كوشندەى).

كوس: ئامرازى جاندارى مە يە ژ ھندەك رەسەنان وەكى ژنان، گارەش، پەز و چاربايىت دى.

كوس كيش: بىنپەرە كوزكيش.

كوس كيشى: بىنپەرە كوزكيشى.

كوستەكوست: ئاخفتنەكە كو ھندەك مرۆف لەگەل يەك و دو باخفن بەلى كەس سەح نەكەت چ دىبىژن (وشوشە).

كوسلەفس: كىسەل، كوسەل.

كوسەكوس: كوستەكوست.

كوستك: كوسر، ماندى، كەسىرە.

كوسر: وەستان (ارھاق).

كوسپە: تەحىنا كوئىچيان ئەوئ چ دۆن تىدا نەمايى و توت و پەيت بوى.

كوسكەكوسك: چاقھەلپىنا لىشتەكى يان بۆ تىشتەكى.

كووس: كويس، مرۆفى پشت خويل بوى، خوتىكېرن (تملص)، دىبىژن: «فلان خۆ كووس - يان - كويس كرىە».

كوسەكارى: خۆگۆزىن. «ھەژار» لىتەرجمەيى «مەم و زىن» ي دا فەرمويە: «ئەم جەژنە كە دى لە كوردەوارى - زۆر پىشە باوہ كوسەكارى».

كوسك: كولى كوسك، جورە كولى يەكە كچكە ترە ژ كولى يى عادەتى رەنگى كوسك خاكىە زۆر تەمبەلە نافرېت تەنى بلۆتان دچىت تەغەر ناڤ بىسستانان و شىنكاتى يى بسەردبەت.

كوش: (۱) كوژ؛ (۲) كوشە، فس، تس.

كوشتن: (يان كوژتن) (قتل) ئەم دىبىن مەدەيى قى و اژەى ب «ش» ھاتىبە و ب «ژ» ھاتىبە، ئايا دو مەسدەر لىقىرە ھەنە: ۱- كوژيان، كوژتن؛ ۲- كوش يان كوشتن يان ھندەك دەمكات ب «ش» تىن و ھندەكژى ب «ژ» تىن لىقىرە دا ئەم دىبىن دەمكاتىت (ماضى و صىغە مبالغە و اسم مكانى و اسم فاعل و اسم مفعول) ھەمى ب «ش» تىن، وەكى: «كوشت، نەكوشت، كوشتى، كوشيار، كوشتارگە، كوشتار، كوشندە» و دەمكاتىت (حال و استقبالى و امر و نھى) ب «ژ» تىن وەكى: «دكوژىت، دىكوژىت، دكوژم، دىكوژم، بكوژە، نەكوژە، بلاكوژىت، كوژەك، بكوژ» يان مەسدەرى ھەر دو دەستەيان ھەر «ش» يان ھەر «ژ» يە و دەمكات بوینە دوپر ھەمى چىدین. بەلى بزاراڤى شەبەكى و ھەورامى ھەمى دەمكات بىن فەرق ھەر ب «ش» تىن و ھىچ خەبەر ژ «ژ» نىنە. مە ھىقى ھەبە رۆژەك نقىسٹان بسەرھەلین.

كوشيا: ھاتە كوشتن (قتل).

كوشياى: ھاتىبە كوشتن (مقتول).

كوشتى: مقتول، بزاراڤى كرمانچيا ژىرى، كوژراو.

كوشندە: بكوژ (قتال).

كوشتار: كوشتن زۆر، زۆر كوشتن.

كوشتارگا: كوشتارگە (مذبح).

كوشتارگە: جھى كوشتار (مكان القتل و مدامج).

كوشە: كوشىن، فسىن.

كوشىن: (۱) حكاىەتا دەنگى بايە كوژ ەردەكى دەردكەفىت؛ (۲) بۆ درۆكرنى تىت: «فلانكەس كوشان دكەت [دروان دكەت]» يان «دكوشىنىت».

كوشتە كوشتە: خرخشە، كشتەكشت، دەنگى خشەخشە رىڤە چۆنىيە.

كوك: (يان كۆك): (۱) رىك، دىبىژن: «ئەفسالە ئەم گەلەك كۆكىن» يان «كوكىن»، تىر و پر و بلباس: (۲) كاھو (كەلەمى) يان خەس: (۳) كىلىپىت دوورباي.

- کوکلاب:** زهنگ، تالاب (مستنقع).
کوکو: تڦیرک، فاخته.
کوکله: شان بهسهر (هدهد).
کوکن: کوندهبۆ، بوم.
کول: کولک، قهرح (احول، طاعون، اباده، حرج).
کولاب: ئاڤگپیر، تالاو.
کولخ: ئاگردان.
کولهک: کولهکه، پهنجهره.
کولهکه: کولند.
کولنج: قولنج، واژه به کی بیگانه یه و کوردکاری بوویه.
کولک: برین (جرح، قرحه).
کول و جهرگ: سل، جهرگ خراب بون.
کولی: برین، کولک، جراد.
کولی کوسک: کولی یه کی ته مبهل رهنگ خاکیه، ههم دپیتزنی کولی لۆتک.
کولهک: پهنجهره، شهباک، «ئاستانی و شهباک و کولهک و پهنجهره یان - دا بمسکینی و زاری تو بسۆسی دبهری» "جزیری".
کولی لۆتک: کولی کوسک.
کولهنگ: کولهک، کون (ثقبه).
کولنگ: تهفر، قازمه.
کولکن: مرۆڤی پرموو، ژ چه یواناتان کو گه لهک پرکولک بیت.
کولکدار: کولکن.
کولهک بهش: بریتیه ژ مرۆڤی ترسۆک.
کولهویوا: چوکله شکین.
کولند: کدو، کیدو، کودی، کوندک، قوندک (قرع) (بهلی کدو، کودو، کیدو، کیدو درستترن و راستترن ژ کوندک و قوندکی).
کولوته: کلاوگوش، کوچک، لهچک (قبعه).
کولا حله بی: تاعوونج حله بی. دبییت (طاعون عمداس) بیت.
کولان: کولیان.
کولیان: که لین (طبخ).
کولاندن: (۱) که لاندن (صبح): (۲) کول کرن، بریندار کرن.
کول کرن: فه کولاندن.
کول و پییت: (الجرح، القرحه).
کولمزان: شه قسۆتک.
- کولاخودی:** به لاخلودی، فه براندنا خودی و غه زهبا خودی (طاعون).
کوله با: کولکا په چیقین، کولکا وهره مین.
کولی ته متور: کولی یه که چرکه ژ کولی کوسکی مه زنتره و ژ وی ته مبهلتره.
کولی عهره ب: ئه و کولی یه به کو عهره ب دخۆن، کولی زهره.
کولی زهره: ئه و کولی یه به کو به هاری خلاص دکه ت پاشی تیت و دار و رهزان لئاڤ دبهت، ههم دپیتزنی کولی عهره ب.
کولم: کۆله مسته.
کوله: رومهت، دهنگی گورمیتان.
کولینک: کونه که دبانی و یان هندافی ئاگری شه دکهن دا بخار و دوکتیل بناسانی ژئ دهر دکهن، عه ده تهک و نیشه لینهک یان نیشه دهنه کی که ته وی کونی و لئاڤبانی قاییم که ن.
کوله کولم: گورمه گورم.
کوله هور: گورمه گورمه کی زۆر.
کولین: گورمینه کی، بدیق ئیک.
کولیره: کولوره، جوره ئیشه کا پیسو به لاقه.
کولوره: سه و کاته نوری.
کولیه: کیتله، خانکی ساده، کۆلیت.
کولکه ریس: ئه و هرئ یین بکیر نه هاتیه ئه گهر بریسزنی دپیتزنی کولکه ریس.
کولکولی: بالنده یه کی جوان به لی دوزمنی میشا هنگشینی یه، سووری رهنگ فه بووی.
کولب: گرانی.
کولبه وی: چاقبرسی.
کولافی: ههر چاڤ لخوازنی، چاقبرسی (جشع).
کولۆخته: کولۆخه.
کولۆخه: ئه و عهره کو گه لهک بهر لسه ر یه ک کتری بن وه کی رۆخانه ی.
کولۆخ: که لله یی سه ری، ته غه ر بۆ که لله سری مرۆڤان بکارتیت (جمجمه): «دهست نه هیلیم ئه ز ژ دینی - شویهی فه هادی شرینی / وهر ژ بهر عشق و ئه قینی - من درئ چت ئه ژ کولۆخ» "جزیری".
کولله: ئه و کتانه کو خه لک بشه قنی له ندادی خوڤه ددن ژ بهر پیتشوا (ناموسیه).
کولۆش: فیستانه که ژ ناڤ ته نگ و به ره خوار دگریت.

کولومته: بلندترین کوپې چپایه (قمه الجبل، اعلا کل شیئیء).

کولابه ردهم: تاس کولاف، تانجی ژنکایه.

کولی خور: بریتیه ژ عه رهبان چنکه کولیا دخون.

کومر: رهنګه کی تاییه ته ژ رهنګیت ره ژوو و بریښی، دبیتنه وی

عه مه لیا تې کومر و دبیتنه وی ره ژوو ویژی کومر.

کومر فروش: ره ژی فروش (فحام).

کوم به تال: بیتنه، بزرافتی نالبند فهرموویه: «لهوا من سعی

و خه با ته - هاتی کانون و شوات»، هه روه کی بوتان دبیتن:

«فایده نادهت کوم به تال» چکو زمانې کوردی هنده بی توره

و نه دهب نینه. نهف واژه یه ژ دو پارچه یان پیکهاتیه: <کوم

+ به تال> پارچې نه ول کوردیه و پارچې دوه مژی عه رهبیه

ثانکو: کولافتی بی خودان یان کولافتی بی سهر، کولافتی

به تال.

کوم: کولاف، هه روه کی مه پوراندی.

کومک: کولافتی کچکه. کولافتی فقهیریت ئیزدیا.

کومره ش: بیزار، نه رازی، مونکر، بریتیه ژ نه فیسانې.

کومره شی: نه فیسانی، بیزاری.

کومهک: کومهک، یارمه تی (مساعده).

کومر: ره ژوو، خه لوز.

کومر پر: نه و کسه کو کومرې چیدکته (فحام).

کومتل: پارچه شه کر، یان پارچه کسه تهک یان بیجګه ی وان

ژی.

کومیته: لیژنه (لجنه). (فرنسی)

کومبه ست: ریک خراو (منظمه).

کون: ده لاقه، کولهک، په نجه ره (ثقیه).

کونده: کونک، که قلی بزنی یان ګاره شی کو ګه مارکری بی

ئستفاده یا ثا تیکرنی، کونک.

کونده لان: بن دین، ته خته بی کو نامانیت ثا قی دادنینه سهر.

کوندو: کونتو.

کونتو: سه نګوله، کونتوله، ګولکې نیر کو عمری سالهک بیت.

کونک: کونده بی کچکه.

کوندا: زانا، دانا، پیتولقان (حکیم).

کوند: نهف واژه یه د کوردیدا ب چهند مه به ستان هاتیه: ۱-

مریشک یان هه ر ته یی بی کلک یان کلک کورت؛ ۲-

ثارام، هیدی؛ ۳- ناهیسته، نه رم و لسه رخو؛ ۴- ګران

بریتیه چونا کاری؛ ۵- تشتیکو نه تیر؛ ۶- که له بچه؛ ۷-

نه توند؛ ۸- میړچاک، دلیر؛ ۹- (صعویه). نهف چهند

مه به سته د کوردیا ته په سهر بوینه مه ګه ر مه به سستی نه ول

مایه.

کون که سپوک: کون سیخور.

کونه مشک: بریتیه ژ ته نگ و تریسکی بی: «دوینا لی بوینه

کونه مشک»، «کونه مشک لی بوینه قه به سهری»، «ثا

چویه کونه مشکاوی» "په ند".

کون سیخور: بنیره کون که سپوک.

کونده بو: کوند، کوکن (بوم).

کونده فسک: کوند لفسک.

کوند لفسک: کوند رفسک.

کوند رفسک: زهلام یان ژنا زیده هورکه له (قزم).

کونج: کون، کنار، قورنهت (زاویه، رکن).

کونجی: کونجه د (سمسم).

کونجړوک: سیددانک، بریتیه ژ که سه کی به رسینګا ئیکنی یان

کاره کی بگریت و به ردهت کو بشازادی بګونجیت و بریتیه

بجیت.

کونه با: هندهک خالیاتینه لچبای باژنی دهر دکه فیت، بریتیه ژ

مرۆقی درۆزن و مه دحو و فرکیل.

کونجشک: تیشوک (عصفور).

کونپانی: (شرکه) (نه کوردیه). به لی نیزیکی وشه کا کوردیه

دهما دبیتن (نهفه چ قومپانیه هون دکهن) ثانکو نهفه چ

کومبونه هون دکهن، نهف واژا کومپانی سهری وی ب(کو)

دهست پی دکته نهف کویه بو کومنی (جمع) تیتته کار

ئینان.

کوناد: خودی بکهت.

کونارهنگ: مه رزه فان (حاکم، وال).

کونورک: نهف واژه یه دو مه عنایان ددهت: ۱- بو داره کی ژ

سهرقه دوتا و ژ بنقه یهک تا و نه ستوریا وی هندی

دهستکه شه نه یه نه ستیری و درک و کناریان دکهنه نا

دوتایاوی کور دا نه ستیریان پی نه قلی سهر بیستانان دکهن

وان نه ستیریا دکهنه تان؛ ۲- کنورک بو کومه له کی یان

چهنده کی ژ ئستیریان بکار تیت، لقی مه عنای مه به سستی

مزامحی دګه ینیت، کورد دبیتن: «ما تو کونورکی سهری

منی؟».

کون به فر: یه خچال، چاله به فر، کونه به فر.

درست دکهن برهنگه کی خړ و خړ وه کی ئاڅایی یه کی بیټبان
 بشه ځی په ز تیدا دنځیت. ئه و ژی بیټک هاتیبه ژ گو+تان.
کۆتهک: خورتی، سته م، لیدان، دارکاری (تعدی).
کۆتهکی: سته مکرن، ته عه دایی کرن.
کۆتەل: (۱) بیړی ئاشی بزاراځی کرمانجیا ژوری؛ (۲) نیشاندانا
 جل و بهرگ و چه کی مری بۆ پورسه که ران. لهنده ک جهیت
 کورده واری عه ده ته ک هه یه ئه گهر مرۆڅه کی مه زن و بهرکه تی
 بمریت لروژتیت پورسه و تازیدا جلکیت وی لماهینه کی دکهن
 و ههر وهرهنگ څه ننگ فیشه کی وی ژی لقه ربوسا زینی گیر
 دکهن و ژنک بی دبیژن و دلاویننه څه. دبیژنه څی دۆخی
 «کۆتەل». "مهوله وی" فهرموویه: «په نهانه ن سیمای سیمین
 واره که ت - شیوه ی کۆته له ن یادگار ه که ت».
کۆتجه: قورمه دار، کۆلیدار.
کۆتجه ی جه هه فی: بریتیه ژ پیره مپیری گه له ک عمردریژ کومالوی
 ژی بیزاربوی و ژه بهر هندئ څی وشه یی ئه هریمه نی بۆ وی
 بکارتین.
کۆتجه: بنیره کۆتجه.
کۆتی: هیستیم چه ره ک، فریدایی پاشی څه جون و کراندنی،
 په ست. کورت (قزم).
کۆتهرن: کۆتهرن.
کۆتهرن: ئه و که سه کوشوین بیده ران دمالیت ژ بۆ په پیداکرنا
 چه ند دانه ویله یه کی.
کۆتی: ناڅه لئاڅ ئیزدیان بۆ ژنان، کورت (قزم، من اسماء
 الاناڅ).
کۆتری نامه بهر: جوړه کۆتهره که بهر ټیا جیگه ی په یکی دگرت،
 بوژه د دۆخی جه نگیدا.
کۆتن: کروتن، کروژتن، قرتاندن.
کۆچکه ر: راحل، رحاله، بارکه ر، کوچه ر.
کۆچ: (۱) بیشاخ (قاعده)؛ (۲) بارکرن (رحله).
کۆچاپری: سه ننگه ریت پری.
کۆچکرن: بارکرن، مشه ختبون، روپلانندن و که زخه کرنا داری.
کۆچ کردن: کۆچ کرن، مشه ختبون، برین و که زاختنا تا و شاختیت
 داری.
کۆچی دو مایی: بارکرن ئیکجاری، مرن.
کۆچی: مشه ختی.
کۆچهک: پله یه کی روحانیه نک ئیزدیان مه عنا (ملهم) یان

کون بیٹھ: کونا تاریک، بن بیٹھ: «چی کچا ئه ز چومه دوورا
 شوو بمن ناکه ی؟ گۆت نه خیر - پا مژی ئه فرۆکه و یتفه بوچنه
 کون بیٹھ و چال».
کوندر: جهوی یه کی بیټن خوښه ده می دکهنه سه ر ناگری بیټه کی
 زیده خهوش دده ت.
کوندورومی: به نیشستی کوردیه کو دبیژنی (مصطلکی) یان
 بنیشته کی دیه.
کوندرو: ناڅی وه زبری (ضحاک) یه.
کونجار: کوسپه، کوسپه یی کونجیان.
کوندوز: (۱) ئه سلوی وی (کهن دژ) ه، قه لاته کی که څنه،
 به هوه کی که څنه، ناڅی شاره کیه فره یدونی ئاڅاکربو؛ (۲)
 ناڅی تاری شه څی تیلچاڅه هنده ک دبیژن قوندوس.
کونهور: دهنگی بروسکه ی (رعد).
کۆگه: کۆر، په لاته مان، نیشته گه، مه جلس، مه حشر.
کۆ: (۱) شین؛ (۲) کۆمه ل؛ (۳) بۆ کیده ری؟
کۆبون: کۆم بوون بۆ کاره کی.
کۆبوونه وه: خړبوون، گردبوونه څه.
کۆب: جام (قدح).
کۆب: پۆپن چیای، باده.
کۆپال: گوپال، بریتیه ژ تشتی خوار. ئه څ واژه پیټک هاتیبه ژ
 گو = جانه وهر، گا، گاو. لگه ل په یفا پال = هاژوتن، ناژوتن.
کۆپه لین: کۆپه لان، ژ ئامرازئ جوتیه.
کۆپه لان: تشته که ده می جۆتکرنی یان جه نجه رکرنی دادینه سه ر
 مه لی دواران پیټکه اتیه ژ پارچه تاتی یه کی دریتی
 ئه ستوونی، خړ.
کۆبون: (بطاقیه) (نه کوردیه).
کۆت: دهرگه څان، نیگه هبان، که له بچه، ئه څ وشه یه کی زازایی
 یه.
کۆتک: کۆد (قدح).
کۆتکی: کولکه کی پیسه و چاره کرنا وی زه حمه ته.
کۆتر: که څوک، که فته ر، کافته ر، که بوتهر (حمامه).
کۆتان: جوړه جۆتکرنه کی بچه رڅه (دائری) به هوی شه ش
 گامیشان و گایه کی هه ر لدؤرا زه څی یی دزڅرن هه تا عه ردئ
 خلاس دکهن له و دبیژنی کۆتان چکوچه رڅیناوی (مدور) ه
 وه کی کۆتانا په زی یه. ئه م دشین بیټینه تراکتوریتی کۆتان
 و کۆتانی په زی جی یه که هاڅینی بۆ په زی ژ کیتته و داران

كۆدەچى: ئەو مەئمۇر بون كودھاتنە كودەستاندىن، باجگير.
كۆدەدەر: باجدەر.
كۆدۆ: ئەو كەسە كوپشتا وى كويس بوى، ناقتى زەلامان زى ھاتىيە.
كۆد: ترارنى دارى.
كۆدك: ترارنى دارى كچكەلە.
كۆر: نابينا، ئەو كەسە كوپچاقىت وى عەيبدار بن و چ نەبىنىت، كۆرت، چال، «كۆر» درستتر و كوردىترە ژ «كور» يان «كوتىر» ى، دلکۆرە واژەيەكى موشترەكە دناث كوردى و فارسيدا.
كۆرگىن: كۆرەگىن، كۆرت كىرن.
كۆردل: برىتىيە ژ مرۆقتى بىن (بصيرە).
كۆزايى: كۆزايى.
كۆزايى: ئانكو كورابت دابىت، كۆرەبىي.
كۆزكۆرە: كۆلارە.
كۆزكۆرەنە: برىتىيە ژ كاركرنا بىن (تفكر) (تقليد اعمى).
كۆرت: قۆرت (حفرە).
كۆزى زانبارى: جىگە و كومەلى زانست (مجمع العلمى).
كۆزى گديان: ديوانا ئەوباش و پەستان (مجمع الساقطين).
كۆز: مەيدان، گورەپان (ساحە).
كۆرەوهرى: لېرەزەبىي (بدعە، مشكل، تحير).
كۆرەدەر: شىف ھشك.
كۆرەرى: رىكا نەئاشكرا.
كۆرخانە: نەخوشخانا كۆرەيان.
كۆرتايى: جىن نزم و كۆرت، عەردى پەست.
كۆرنان: نان كۆز، قەلس، عەفيس.
كۆرتىخ: گۆرتىخە.
كۆرتىخە: لايىن پشتقە لېن جىن پشتىبىن گرىدانى.
كۆردلى: بىن ھش و بىيرى.
كۆرتايى: قولى.
كۆرەمار: جورە مارەكى بىن ژەحرە كرم و مېش و ھەشەرەتان دخۆت، بەلىن چەشنەك ھەبە گەلە بۆھەرە. برىتىيە ژ مرۆقتى مۆدى و پشت شىن (لئىم).
كۆزىيە: مندالى تازە ھاتىيە دونىايى.
كۆرۈش: ناقتى وى بىن درست «ناگرا داد» ھ ئانكو ناگرتى ئەودايە. ماد ب دەستى كوروشى شكەستان.

(متنبى) ھەدگىت كۆچەك ژ فەقىرى كىمترە، ژبۆرە مرۆقان بلندتر، دبىت ئەف واژە لىك داي بىت لدو پەيقتان گو=گوتن پەيقت، + چاك=باش، ئانكو خوداننى گوتنىت چاك، عربىقتى توركا، عربىقتى مصرىيا.
كۆچەك: كولا وگۆش، كولۆتە، مېقتان خانەبىن كۆخايى گوندى.
كۆچان: قوچان (سندالملك) (ت،ك).
كۆچۆ: سەگ. كچكوك، ئەى بچوك، باژىرەكى ل دەشەرا خوراسانى.
كۆچ كۆچ: گازى كرنا سەيە.
كۆچى: بىنپەرە كۆچو (من اسماء الذكور عند اليزيديين).
كۆچەر: (بدوى) رەنگە ئەف وشەبە ژ دو واژەيان پىكھاتىبىت: <كۆھ + چەر> ئانكو چەرىن، يان <كۆز + چەر> ئانكو پاوان چەرىن يان <كۆچ + كەر>. ئان كو = چىيا + چەر، جدراندىن.
كۆچەرى: بونا ئىكى بە كۆچەر، ژيانا كۆچەراتى بىن.
كۆچەراتى: كۆچەرى.
كۆچەرىن: كۆھ جەرىن، كۆز چەرىن.
كۆچەركانى: كۆچەركى (تسىب).
كۆچەركى: برىتىيە ژ بىن (نظامى) و بىن ياسايى و پەستى و ھەر يەك بسەرى خۆ.
كۆچاندن: كۆچ پىكرن، دانەبار كىرن، دەرىختىن.
كۆچبون: كۆچ كىرن، رەوانەبونا كۆمەلەكى مرۆقان ژيەك شارىان، ناحىيەكى بۆ شار و ناحىيەيەكىدى بىنەتا نىشتەجى بونا ئىكجارى لوى جىدا.
كۆچ پىكرن: مەشەخت كىرن.
كۆچەك: كاتەكەكى ترى، تلمسك (خصله من العنب).
كۆچ: خانى بىن سادە و بىن پەنجەرە خانى يەكە كو شاوهر ز ناث رەزى، يان بىستانى بۆ چەند ھەيقتەكى درست دكەن.
كۆخە: سعال، مختار، كۆمەلە بەر.
كۆخەرەشە: قورباجە، سىياسولفە (سعال دىكى).
كۆخە كۆخ: كۆخە لدوو كۆخەي.
كۆخىن: كۆخىنا مستەمر.
كۆخ و ھۆز: كۆخىنا بدىقت ئىك، ئان كوختا تەر (بىلغم).
كۆدەر: تەنىشتا چىياي.
كۆدەرى: پارچەيەكى سفت و گەرمە ژناث دا مەخمەلە.
كۆدە: باجەك بوو لسەر پەزى لسەردەمى عوسمانيان (ت،ك).

كۆرۈۋار: كۆلەۋار، ۋارې ۋېرانىۋىيى، مال كاۋل، بېۋار ۋ ۋەلات.

كۆز: پاۋان، چەروان جىيەكى تايىبەتە يە كارو بەرخىت ساڧا دكەنئى (مرعى).

كۆزخۆر: كۆزچەرىن.

كۆزچەرىن: كۆچەر، كوچكەر.

كۆزكرن: راھاژۆتتا كار ۋ بەرخان بۆ ناڧ كۆزكاۋان، ئابلۇقەدان.

كۆزكا كار ۋ پەرخان: جىيەكى تايىبەتە لېن كوئىنى يان لېن خانى دئ چىقەكى يان تانەكى تىۋەرەكەن ۋ قەبىر بۆ كاراك ۋ بەرخىت ساڧا ۋ دېئىئى كۆزك.

كۆزەر: ئەۋ گۈلى ۋ كا ۋ كۆتەر ۋ كاىب زقرە كو ھندەك گۈلى ۋ دان تىپدا ماى.

كۆزەر كوت: كوتكەكە ژ دارى كۆزەرئ پى دقوتن دا ئەۋ گۈلى ھور بىن، برىتتە ژ كوتەكدانا كەسەكى.

كۆزەر كوت: كۆزەر كوت، برىتتە ژ داركارى كون.

كۆزەر ك: كوزىرك، گىيايەكى بەھارىە بەلك درىژ ۋ كوزقر بەكلاندى دقون.

كۆزىرى: پىرەمىرى خرفىۋى.

كۆزىك: خۆشەقى، عەزىز، تەغەر بۆ مندالى ساڧا بكار دپەن، رۆلە، بەردل.

كۆز: (۱) ھەۋسەلە، سىقلدان، گوھىشك؛ (۲) پاشگرەكە مەعنا ناڧى بكارى ددەت ۋەكى: ھەستى كۆز.

كۆزىن: كراندن، قرتاندن.

كۆزىتن: كۆزىن، كۆزىن.

كۆزە: كەرى سىپى (حمار ابىض).

كۆس: (۱) دھۆل، دھۆلا ھەرى؛ (۲) فاجعە (عەرەبكارى بوۋىە).

كۆس كرن: كۆچ كرن.

كۆس كەفتى: مال ۋىران، مال ۋىران بوى، كۆسەر كەفتى.

كۆست كەڧىت: ئانكو مالا تە ۋىران بىت، كەس ۋ كارىت تە بىرن.

كۆسەر: بەردىۋار، بن قالچە، بن سىڧاندا، كۆلان، ماپىنا دوو چىا.

كۆستەك: بەند سەعت.

كۆسپ: كۆسپە (فخ، حفرە).

كۆسپە: ئاستەنگ، برىتتە ژ مشكل ۋ تەنگ ۋ چەلەمى. خارن

ئەگەر زىدە بەكلىتو تىر بىت، ئەۋ تىتت بدەڧى مرڧى قە بنوسىت.

كۆسە: مرڧى كىم موو لردىنا ۋى، برىتتە ژ مرڧى خاپىنوك: «كۆسەى ژ چونسەى چىتەرە» "پەند"، (عەرەبكارى بوۋىە بۆ [كوسج] ى).

كۆسە ۋەھى: كۆسە بووك.

كۆسە بووك: كۆسە بووك. ئەڧ ناڧە بۆمە ژ زەمانى باستانىقە ماپە چەندانكو نە لىجى خۆ تىتتە كرن.

كۆسە بەرنىش: كۆسە بەرنىش، كۆسە بووك.

كۆسە بەرنىش: ئىك ژ دەستورىت نەروژى ئەڧە بوو:

مرڧقەكى ھەنەكران ۋ يارىكەر ۋ ترانەچى دا سەر ۋ چاڧى خۆ رەنگ كەت بەرەنگەكى پىكەنى ۋ جلكىت عەجىب غەرىب كەتە بەرخۆ ۋ سۋارى كەرەكى بىت ۋ لكۆلانان گەرىت ۋ گۆرانىت پىكەنېن بدەنگەكى بۆلبۆلى بىشىت ۋ ئىكىدى ژ ناڧتەنگى پىدا خۆكەتە كەر ۋ ھندەك جۆرە ھەلپەركى دكرن. ئەڧ كۆسە بەرنىش لزمەنئى ساسانىان بوو ژبەر ھندى ۋ شەيى كۆسە بووك يان كوسە ۋەھى ھەر ماپە ۋ نەمرىە. بەلى نەھۆ تەنئى لدەمى باران نەھاتنى قەرەچ بكارىتىن (تەماشى [جشنهائى ئىران باستان] ى بكن، لاپەرى ۲۸).

كۆش: دامەن، دەھمەن (حضن) برىتتە ژ شەرمەگەھى مرڧقان ۋ بتايىت ئى ژتان، دامەن، دەھمەن.

كۆشىن: تىكۆشىن، خەبات كرن (سعى).

كۆشك: ھاتتە عەرەبكارى كرن بۆ (جوسق، قصر)، ئاڧاھىيا مەزن ۋ بلند، مېۋانخانە، ئاڧاھىيا ناڧ باغى ۋ دەرڧەى بازىرى.

كۆشش: خەبات (سعى).

كۆشە كۆش: برىتتە ژ زەڧى ۋ زۆرى ۋ گەلەكى بى.

كۆشەند لڧىنۋە تەلاش (اجتھاد، سعى).

كۆشىار: ناڧى ھەكىمەكىە كو (ابن سىنا) شاگردى ۋى بوو، خەلكى گىلانئى بە.

كۆشا: خەباتكەر، كۆشا. (صفە مشبھه) يە ۋەكى: غارا، زانانن، ئازا، بىنا، خۆرا.

كۆڧ: كوندەبو، كىو، چىا.

كۆڧى: ئەۋ تىتتە كو خانم دكەنە سەرى خۆ.

كۆڧى خار: برىتتە ژ ئەۋ ژنك ۋ كۆڧى بى خۆ بۆ جوانى بى كەچ دكەن. مامزادەشتا خەتارئ كۆڧى خوارا كى بى تو

ئەز مرم بەر رەقسا گوھارا گل ھنارا كى بى تو

كۆفېك: ئەو پۆيىنە يەككە لىنىيە كەسكىنىڭ سەرى ھەندەك بالىدە يان ھەيە دەي شەنە بىسەرى.

كۆفك: كۆك (قەم).

كۆفتە: ماندى، بادىيانا دېيىش كەسكى: «ئەز كەسكى بويە: ماندى بويە».

كۆفل: (۱) كۆتۈرە دارەكى ئەستور، قورمە دارە؛ (۲) ناغى گۈندەكى كوردانە لىنىيە كەسكى (دۆسكى).

كۆفلەك: كۆفل.

كۆفك: كۆفك (قەم).

كۆكەل: كەلى كىشى، مېرخاس.

كۆك: (۱) مالىيە، قەلە، جوان، رىك و پىك. "جىزىرى" فەرموويە: «من ئاھ ژ دەست وان غونچە يان - كۆك و كۇبارىن چەمبەرى»؛ (۲) دەرگە قان و مەراقى پاشايان. لىقىرە دا ديارە كۇ مەراق و ھەقائىت مەزنان و ئاغايان و پاشايان و ھەمىشە يىت گەورە مەرقان ھەردەم پىكھاتى و تىرلباس و راپىچ بويە ژبەر ھەندى و ژەيى «كۆك» يى بۆ كەسى تىرچىلەك و پۆشە بىكارىن. كۆك بۆ كىلىيەت دووريارى تىت.

كۆكە: بزاراقى سلىمانى و پشەرى دېيىشە كادەي پەنىرى. كۆكە بزاراقى ئاقكور و بەرمە قلووبى دېيىشە كۆخەي (سەل).

كۆكە كۆك: كۆخە كۆخ.

كۆكەر: كۆم كەرا (جامع).

كۆكرن: كۆم كرن، خۇكرن (جمع).

كۆكلە: ھەدە، گۈلۈيەت دەزبان.

كۆكەر شە: خەندە كۆكە، سىياسورفە (سەل دىكى).

كۆكۆز: جۆرە قوماشەكى نەرم و نازكە.

كۆكە: گۆرستان، زەمان (مەشەر).

كۆگا: گرد، گر، خەرمەن (تل). "مەولەوى" فەرموويە: «شەراھى كرىھى نارى مەھجورى - كەردەو غوبار كۆگى سەبوورى».

كۆل: (۱) پشە، ئەو تىشە كۇ مەرقە بىكۆل ھەلدگىت؛ (۲) بۇنا بىشەخ، كۆچ؛ (۳) پاشگەرگە مەعنا پىشەي دەتە فاعلى ناغى، ھەكى: بىركۆل، جۆكۆل، ھەردكۆل، رەزكۆل، ئاخكۆ.

كۆلىت: كۆلىتە.

كۆلىتە: ھىلىنا مېرىشكا، جى يەكە بۆ سەگى دەرست دكەن، بىرىتە ژ خانى يەكى گەلەك سادە و بەرنەكەتى و ھىچ.

كۆلىت: بالا، كەلى، كەل (ھام).

كۆلە: بەردە، بەندە، بەنى، وشەيەكى ئەھرىمەنە.

كۆلەيى: كۆلەتى، بەردەيى، بەندەيى.

كۆلەتى: بەندەيى، بەنىياتى، بەردەيى.

كۆلە بەند: مەرقە بويە كۆلە و بەند بويە.

كۆلە بەندى: كۆلەيى، بىكۆلەتى، پىشە گىدايى.

كۆلەن: كۆلان، قەكۆلان (ھەر).

كۆلە مستە: مستە كۆلە.

كۆلەگە: دېرەگە، ئەستور.

كۆلەدان: پشەدان، رەقىن، ژبەردانان.

كۆلەدان: خۇگرتن، ژبەر نەدانان (شبات).

كۆلەدەر: خۇگرتى.

كۆلەكە زىپىنە: قاموسەكى كوردىە ژ دانانا مام و دەستا گىتوى موكرىانى، ھەم دېيىشە كەسكى و سۆرى ژى.

كۆلەرە: كۆرگۆرە.

كۆلىسك: جۆرەكى كىركانە كەفچكىت دارى پىدقە وورىن.

كۆلاک: بارۆقە.

كۆلكە مەلا: نىف مەلا.

كۆلكە ھەكىم: دوكتورى نىف دوكتور. شاعرى شەبەكى فەرموويە: «كۆلكە مەلا دىن مەبەرۆ - كۆلكە ھەكىم جان مەبەرۆ» "پەند".

كۆلىنك: بىتەرە كۆلىسك.

كۆلەوار: كۆرەوار.

كۆلەدار: كەلەگا (استعمار).

كۆلك: ئامانچ (ھەد).

كۆلى: كاولى، كىتەلى، تىرەيەكن ژ ھەندىان ئەوت مەقامىت و ھەلپەرىكى كەر لىسەردەمى بەھرام گورى ھاتنە ئىترانى بى لانھ و كاشانەنە، تەنە كارى وان لەوجى و لەوجى گەريانە، سەرشەقىت وان خۆ لەراق و توركىسە و سورى يەى ژى دايبە.

كۆم: كۆمەل.

كۆمەل: كۆمە.

كۆمە: (۱) ئەف وشەيە ھاتىبە وەرگرتن ژ كۆمەي كۇ ئەوژى ئەو گىيايە و شىنكاتى كۆلىك دتالىيەن لىدۇرا بركى ناغى؛ (۲) كۆخ كچكەلە كۇ نىچىرقان و بىستانە قان بۆ خۆژ دار و دەغلان بىشەيەكى وەختى دەرست دكەن.

کۆم: جیزی دهللی یان کۆما بهران یان کۆما مروّشان یان ههه
 جهمع و کۆمهک ژ ههه تشتهکی.
کۆم کرن: خرکرن.
کۆم بوون: گرد بوون، خرپوون.
کۆم بهفر: چاله بهفر، کۆمهله بهفری دکه نه چاله کن، (کۆم بهفر
 درستتیه ژ کون بهفری و مهعنادارتره).
کۆمیتیه: لیژنه یهکی کچکه ی چهند کهسیه ژلای گرووههکی یان
 حیزه کیشه تیتته دامه زانندن ههتا ب هندهک کاران رابن.
کۆم: کومر، دهژوی.
کۆمشهل: کۆمه، ئەو گیا و شینکاتینه کو لدۆزی برکا ئاخی یان
 دهههکی دی لیکنالیای، قومشهل.
کۆمهک: هاری کرن (مساعده).
کۆمهک کردن: یارمه تی دان.
کۆمه کدان: کۆمهک کرن.
کۆمۆ: پشت کویس.
کۆم بهست: (منظمه).
کۆمیسسیون: مزده که (اجره) دهلال و ههه گریه بهرام بهری وئ
 تشتیکو دفۆشیت ژ کالای (نه کوردییه).
کۆن: کهفن، رهشمال.
کۆنه: بناث سالقه چۆبی، لباس یان تشته کیدی (مستعمل).
کۆنه میتر: کاله میتر (کهیل).
کۆنه ژن: ژنا کۆنه بووی و بناقسالقه چۆبی.
کۆنکریت: سمنت و ئاسن (مسلح) (نه کوردیه).
کۆنگره: کۆم بهست (مؤقر).
کۆ: کیشه؟
کۆه: چیا (جبل).
کۆهستان: کۆهسار.
کۆهسار: ههردی چیا بی (الأرض الجبلیه).
کۆهی: کیشی، کۆفی.
کۆهین: وهک چیا.
کۆههج: کۆهیج.
کۆهیج: (زعزور). وشه یه که د بنههت دا کوهه ج بو، پاشی
 گۆزین و ته حویر و دهستکاری بهرداهاتیه بوویه کۆهیج،
 پاشی بدریژیا زهسانی بوویه کوهیژ چکوو «ج» و «ژ»
 نیتزیک ئیکن، پاشی «ژ» بو «ش» و بوویه کۆهیش. دیاره
 «ک» لدوو ماهیا وئ بحکمی تهسغیری پهیدا بوویه و بو

کۆهیشک ژیهه دهردی نه نفیسانندی «ک» بوویه «گ» بو
 گوهیشک، پاشی بوویه گوهیشک و لهندهک زاراغان دا
 بویه گیتۆژ، دیار بوو کو کوهیژ ژ هه میان نیتزیکتری ئەسلیه
 و کوردیتیره، چکۆ ئەسلی وشه ی کۆهه ج «کۆهیج» ه و
 لفارسیدا کویژ هاتیه.
کۆی: رهندهک (محلله).
کۆیله: بهنده، بهرده، بهنی، عهبد.
کۆیله بی: کۆیله تی.
کۆیله تی: بهنده بی، بهرده گی.
کۆییک: (۱) دژ (صعب)؛ (۲) ناخی گوندهکی کوردانه
 لکوردستانا عیراقتی (موسل).
کۆیان: فعلا وی مه کۆیۆ بۆ غائبی تیتت ههروهسا کو وانژی تیتت
 بهعنا چه قانندن، قوتانا خوریکتی، قوتانا سنگی، قوتانا
 ئالای. کۆیان و کۆوان ههه دوو درستن د هه ورامی و
 شه به کیدا. "مهوله وی" فهرموویه: «موطن اصلیت نه خاتر
 لوان - میخ مویه تت نهرووی خاک کۆوان».
کۆه: دهنگ، دهنگی هیدی، چیه.
کۆی: کرمزی (بطوله).
کۆ کرن: کرکرن، ههتا دهنگی هیدی ژ لیبرانندن.
کۆپریت: ماده یهکی خۆشه هله، خۆش ناگره، ناگره (کوردکاری
 بوویه، (لاتینی یه نه عه ره بی و نه کوردی یه).
کۆتری: کتلی (ابریق نحاسی).
کۆتلی: بنیتره کتلی.
کۆتر: گیایه کی بهاری و هاقینیه کاغهزی ژئ درست دکه ن.
کۆترین: لسه ریهک ئەستوربون، پهنگیان (حشد).
کۆتراندن: لسه ریهک ئەستورکرن، راگرتن، پهنگاندن.
کۆتان: پارچه یه کی سپیه، ته نکه، نازکه ژ په مبهوی چنیدیت.
کۆت: کهت، پشیله، که تک.
کۆت و جۆتان: یاری یه کی مندالانیه.
کۆتک: پشیله، هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (قط) ی: «کتکه
 ره شه میقاندار یهک شهف خۆشه» «په ند»، دبیتن: کتکا
 چاقنق [بیتوه فا].
کۆچ: کهچ، دۆت، قیز، که نیک، کناچۆ، کیژ، دوتهر.
کۆچینی: دهمن جاحیلیا کچچ (بکاره).
کۆچۆل: تهسغیرا کچچ، کچه جوان، ههله پهرین د ناخ دهواتتی دا.
کۆچک: تهسغیرا کچچ، کچه جوان.

کچکھ: کچکځوکه.

کچکځوکه: کچکھله.

کچکھله: ټټ و شهبانہ ته سغیرا ته سغیری دگه هیښ. قه نجه لقیږه ټټ لم لسهر ته سغیرا کوردی باخځین: ته سغیر به هوئی «ک» بدووماهییا ناڅی په پیدا دبیت به لی دځیت فیږی بیږین کو هه می کاف لدووماهییا ناڅی ته سغیری نیښن و بو ته سغیری ناگونجین، چکو «ک» لدووماهییا ناڅی لسهر چهند مه به ستانه: ۱- بو دلځانی و میهر و فیان، وه کی: کچکځوکه، کوچولوک: «ژنکیت کوردان دامان پاکن»، «ژنکیت پیغه مبه ری دایکیت مسلمانان»، «بابکټ من ټه ز بناز داری بخودان کرم»، «من لدارئ دویایی کورکه ک هه یه و ټه ز وی بروحا خو نادم»: ۲- بو سځکی بی (ته حقیری)، وه کی: سهرکیت ستمکاران دځیت بیښه پان کرن»، «ټټ خانیک به سی منه و په نجه رکه ک ژی تیدا هه یه»، «سویتالکیت فی ده می بکیر چکاری نا هیښ، سهرکړینک»: ۳- بو ته سغیری، وه کی: شه لک، که فنک، سخرک، چوچه لک، که په نک، گوره ک، تیلک، جهړک: «نانکټی خو بخو بناڅی و مننه تا خه لکن پافئ».

کچکھ بی: کچکاتی.

کچکاتی: ده وری مندالی بی.

کچ مام: دوت مام.

کچ خال: دوت خال.

کچ مه ت: دوت مه ت.

کچ کچ: کچکچه.

کچکچه: وشه یه که چیل و گولټی پی دهاژون.

کځ: (۱) بجه عنا ټټ تشته پیسه (بفارسى و بعهره بی ژى بکارهاتیه): (۲) ناڅی دهنگه کیه کو مروځی بکوځیت تیت، بو دهنگټی که نین ژى هاتیه.

کځه: ټټ تشته پیسه ژى دور به، واژه که بو مندالان تیتته گوتن.

کځمیته: نارئ دور و پشتی ناشی.

کځتان: کوځتان.

کډو: کودی، کولند.

کډویا: شوریا بی کولند تیدابیت.

کډوخ: چه مام، گهرماڅ، گهرمخانه.

کډوانه: کرمه که ناڅی ربځکیت نادمیزادی په پیدا دبیت و گه له ک دریڙه (الدوده الوحیده).

کدی: کولند (قرع).

کرفه: (وحی، برکت، ارهاص، هاتف، نداء الوحی) لثافیتسای، کرفه بجه عنا پاداشته، سروش، چیدبیت کریف یان کریف لزاراځی ټیزدیان به و مه عنایه بیت.

کرفه نادیار: دهنگټی غه بی، سروش (هاتف الغیب).

کریف: کریف، هه قال، کریفی خونئ لجه م ټیزدیا.

کریف: د کوردیدا بجه عنا دوست هاتیه.

کریفاتی: کریفاتی، کریفی.

کریفاتی: دوستی.

کریفی: کریفاتی، ټټ وشه یه (کریف، کریف) رهنگه ژ ریشه ی (کرفه) بی ثافیتسای بیت کو بجه عنا (ثواب) و پاداشت و قه نجی و چاکى و بهرکه ت هاتیه.

کریفی خوونی: دوستیا خوونی. کریفی خوونی نک ټیزدیان دبیتنه وی مسلمانیتکو کابرایټ ټیزدی کورئ خو لکوځا مسلمانه کی چوکړ (سونه ت) بکه ت.

کریفو: ټی دوستو.

کریت: ناشرین، فهیت (قبیح).

کریتی: فهیتی، ناشرینی.

کریت کرن: فهیت کرن.

کرت: مال، میرات، چه نده ک.

کرت گر: (وارث).

کرتکار: پالا.

کری کارى: پالاتی.

کری گرتی: بزه گرتی (اجیر).

کروت: قوروځ، قوروت.

کردار: کریار، ناکار (عمل، قعل).

کردن: کرن.

کریار: کردار.

کرده: ده سترکرد.

کرده کار: مروځی پیگیری.

کرزه مان: ناسمان (عرش).

کرشمه: کرشمه، ناز، دهلال، له نجه و لار.

کرم: (دوده).

کرمی نارموش: (دوده القز).

کرمک: هندک زیر یان زیفن ژ چه کیت ژنان وه کی کرمان.

کرکړ: کرکړک.

کِرکِرک: کِرکِرانک.

کِرکِرانک: نهرمه هیتستیک (غضروف).

کِریمان: ١) ناغی باییری دووی روسته میه، ئەو بایئ نهریمانیه؛
٢) ناغی باژیری کهرمانیهژی.

کِرین: تشت کِرین.

کِر: بیدهنگ.

کِر: بیدهنگی.

کِرپون: بیدهنگ بوون.

کِرۆک: گهوههر، کِرۆک و گهوههر ههر دو کوردینه، بهلی گهوههر
موشته ره که مابهینا فارسی و کوردی.

کِرێه: کِرپوه، کهرپوه.

کِراندن: قرتاندن بددانا.

کِرژ: کِرژ (توترا).

کِرار: (نسیج).

کِرده: کرن (فعل).

کِرده و پیتوه: (فعل و فاعل).

کِرژی: گِرژی.

کِرنۆش: سجده.

کِرپهک: جماد.

کِرپی: قِرپی، جانوهه ره که دکه قیته لهشی بز و مهرا، ههرهتی
وئ ده می بهاریه.

کِرسۆک: کسۆک، سهگ.

کِرمن حهرام: مرۆقی چاڤ لدهر، مرۆقی ئارهزوی حهرام
خوارنی هه بیت.

کِرمن ههلال: پاکدامان، دوور حهرام (نزیه).

کِرۆسک: کِرۆسکه.

کِرۆسکه: ههرمی بی کیفی.

کِرپنک: کِرپن.

کِرپن: ئەف ههر دو وشهیه دینه پاشگری کار و پیشه ی و
رهوشتی دهن، وهکی: سه رکِرپنک، سه رکِرپن، ههستی
کِرپنک، ههستی کِرپن، که زوان کِرپنک، شه کر کِرپنک.

کِرماج: کورد، کورد ماد، کوردو کرمانج هه مبهری ئیکن.

کِرپه: بۆری بی هه ناسه ی.

کِرۆک: رهگ و ریشه.

کِرپو: دۆستی به خزم حساب کری.

کِرپهک: تشتی بیجان (جامد).

کِرۆج: کهت و کهت.

کِرکِرک پاک کهر: زهکات.

کِرمری: ئەو کاره کو بههر که سیقه نیت، هونهر.

کِر م شهبتاب: ئەستیر ئەستیرۆک.

کِرکر: جوهره باقله که.

کِرمانج: ژ سئ وشه یان پیکهاتیه: «کورد + ماتا + حین» نانکو
ئهو کوردیکو ماننا جهی وانه. ماننا ناوچه یه کی کوردستانی
یه لسه رده می ئاشوریان وان بۆخۆ دهوله تهک پیکئینابو
ههروه کی میژوو بۆ مه دیار دکهت. مه علومه کو وشه یی
کِرمانج و وشه یی کورد هه ریه ک مه به ست دهن، ههروه کی
لشیریت زاناییت مه هاتینه، "مه لای جزیری" فه رمویه:
«ته نها نه کوردستان ددهت - شیراز و یه نگووان ددهت /
هه ریه ک لسه ر چه هقان ددهت - ژ ئسفهان تینن خه راج»؛
"خانی" دبیریت: «ژ بو بچو کیت کِرمانجان - نه ژ بو
ساحب ره و اجان»؛ "شیخ نورالدینی بریفکانی" فه ومویه:
«کِرمانج که ری خو بار دکهت - قه ستا جهی بازار دکهت».
بینه چاوا فه رقی ناکه ن مابهینا وشه یی کوردی و کِرمانجی؟
دویر نینه کو ئەف وشه یه ل کورد ماد هاتبیت ده ما مادا
ئه مپراتوریا ئاشوریا روخاندی کوردیت ماد هاتبته ناڤ
ناوچیت کوردستانا عیراقی کوردیت نیشه جی گوتبینه وان
کورد ماد پاشی بویه کوردمان - کورمانج.

کِرز: بی دهنگی، بهز (شحم و دهن)، دبیرتن: «فلانکس پییر
بوویه ج کِر تیدا نه مایه، لهو خو لبه ر سه رمایه ناگرت».

کِرینک: گِرینک، سیسانی سپیدی.

کِرز: هه شک، هه شیر، ژبه رخۆ هاتیه دهر، به کِر.

کِرژان: کِرژاندن.

کِرژاندن: قه مراندن: «هورمزگان رمان ئاته ران کِرژان» "شعر
قه دیم".

کِرژال: که ژال.

کِرسل: ئاههک، قسل، کلس (نوره).

کِرسۆت: یان کِرۆت یان کِرۆت به لکی ژ (کسوت) ی کوردکاری
بوویه، به لی ئەز دبیرن ل (کسوتا) حیثی هاتیه ب مه رو ب
مه عنا کوردی کو ئەو جل و بهرگو چه کیت بو بویکی دهن
به ری بویکی دهن. حیثی ژ لکومیت هندو ئوروپینه.

کِرسن: کِرزن کوردیتره (هرطمان).

کِرسۆک: به چه که سهگ، سهگ.

کل: (۱) کلک؛ (۲) کوره‌ی ئامانان؛ (۳) توتیا، سورمه (ع،ک).

کلک: کوری (دویلک).

کلکدار: چاپلوس (ملاق).

کلکداری: چاپلوسی (تملق).

کلیسا: کنیشت (معبد النصری).

کلپاته: لئینا لیقن بکرین په یف.

کلپه: کلپاته، گوریا ئاگری (شعله النار).

کلاش: پیتلاقه‌کی چه‌رمه و سه‌ری وی ئارموشه یان به‌ندک یان ده‌ری یه، چم چم.

کلاشپان: بریتیه ژ خودانکار و ره‌نجبه‌ر و پالا و هه‌ژاری یه: «کلاشپان دکه‌ت و چه‌کمه‌سۆر دخۆت!» "په‌ند".

کلیدار: سندوقدار (امین صندوق).

کلافه: گلۆله ده‌ری یان گلۆله به‌ندک: «باکلافه بو ئاخر له‌وانم» "مه‌وله‌وی".

کلیل و دور: فه‌که‌ر و بگر (مفتاح، ملاق).

کلیلی: نه‌وعه تفه‌نگه‌ک بون.

کلیس: ویران، کامباخ.

کلۆر: قالا، لسه‌ره‌ف، گلۆلکه (ضم).

کلانی: چاقبرسی، کولافی درستیتر و کوردیتیره.

کلپه: (یان کلپه): به‌فری سهران و گه‌رده‌نه و ملانه. "مه‌وله‌وی" فه‌رمویه: «زووسان وه‌ی رهنگ وه‌گه‌رده‌ن یاوان - گیبجیای لوول گیچ کلپه‌ی کاوان».

کم: خم، بو ئاقا گه‌له‌ک بیت، عه‌ره‌بکاری بو به (قمقم).

کمانچه: که‌فانچه، که‌وانچه، ئامرازه‌کی موسیقیه.

کمه‌که: مارمیلۆک.

کمخسته: کمخسته (کمخسته کوردیتتر ژ کمخسته‌ی).

کمان برۆ: که‌مان ئه‌برۆ، برۆکه‌فانی: «د ده‌ست دا یه‌نگیه‌ک نۆبارمندی ئه‌و که‌مان ئه‌برۆ - لبالا جه‌دوله‌ک جه‌باری لیدا هه‌مقران ئه‌برۆ» "جزیری".

کماج: نه‌وعه نانه‌کی مه‌زنه ژ ئاری گه‌نم و گه‌مۆکی چیده‌کن.

کنگلاشک: که‌نگریپ: «کنگلاشک له‌خۆ به‌شک» "په‌ند".

کندر: وه‌رسی کنفی.

کنف: گوش (قنب).

کن: نک (عند). (نک راستتره ژ کن).

کناچی: کناچۆ، کیژ، دوت، دوتەر، که‌نیشک، کچ.

کش: واژه‌یه‌که بو ده‌رئێخستنا مریشکان د کوردیدا بکار تیت، هه‌م واژه‌یه‌که یاریکه‌ریت دام و سه‌ترنجان ده‌می‌کوزال دبیته سه‌ر ره‌قیبێ خۆ بکار دبه‌ت.

کش و مات: باده، سه‌رسورمان، هه‌می کشیان و خیره‌سه‌ر بوون، هه‌می ره‌فین و مت بوون، رهنگه‌کش و مات واژه‌یه‌کی هندی بیت، چنکه‌ل یاریا شه‌تره‌نجی‌دا هه‌یه.

کشیان: خوڤه‌کشیان.

کشلاخ: که‌شلاخ، گه‌رمیان.

کشته‌بان: ئه‌نگوشته‌وان، ئه‌نگوشته‌فان، کلکه‌وانه، ئاسنه‌که خه‌یات د ده‌مێ درواری دکه‌نه تبالا خۆ بو پالدانا ده‌ری یی.

کشت و کال: چاندنی.

کشکش: (۱) زارزاریکه‌ر، ترانه‌که‌ر؛ (۲) ده‌نگه‌که مریشکان یی دکه‌نه ده‌ر؛ (۳) واژه‌یه‌ی پالدهری یی یه بو سه‌گان (اغراء).

کشته‌کشت: بووی ده‌نگی بکار تیت کورێقه‌چۆنا گیانداره‌کی په‌یدا دبیت.

کشت: توند، زیده‌بادای و باخواری.

کشته‌ک: گشته‌ک، ئاشۆژن.

کفته: ماندی، هه‌رشی، رهنگه ژ کوفته‌یه‌ی فارسیقه تراشبیای بیت کو به‌عنا ئه‌رهاقی دیته گۆتن، کوتلک.

کفکۆ: که‌ره‌کیفه.

کفکۆبی: کیفکۆبی، که‌ره‌کیفه‌یی.

کف: حکایه‌تا ده‌نگی هه‌لبونا شخاته یان ئاگری یه.

کفت: گر، فاکوفیک (شبق).

کفر: کفرۆک، جوهره تراشه‌که ل جه‌م رووبارا شین دبیت.

کفرۆک: بنیپه‌ کفر.

کفان: قه‌وس، که‌وان.

کفاندار: که‌واندار (قواس، صاحب القوس).

کفانه: کفانۆک.

کفانۆک: ئه‌و به‌رده‌کو دادنیه‌ هنداڤی سه‌ره‌ده‌ر و هه‌ر تشستی وه‌کی کفانی.

کفارک: کوارک، قارچک، خارچک.

کلزل: به‌دبه‌خت، بی‌تالع، هه‌زار، بییچاره.

کلید: کلیت، ب فرنسی (کلیف) عه‌ره‌بکاری بویه (مقلاد).

کلیت: کلیل، واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه.

کلیل: کلی.

کلی: بنیپه‌ کلید.

- کناچو:** بڻپرہ کناچي.
- کنا:** کچي، لجه م ٿيزديا کني.
- کنيشت:** په رستشگاهي فلهيان، قليچي کو خو دده ته کناره کي چاڻي.
- کنجروک:** سيددانک، په يکوله.
- کنار:** قهراغ، ره.
- کناره گيري:** ٺه وکسه کو خو ژ مرؤفا بده ته کناره کي يان بي مهيل بيت.
- کنير:** داره کي زور قاييم و بين خوشه گولان ٿي چيدکه ن.
- کنيروک:** گيايه کي بهاري بينا کنيري دده ت.
- کنج:** کچا تازه گه شي.
- کنج:** کنجک.
- کنجي:** جلک بزارئ شنگاریا وشه يه کا به لي نک هنده کوردا تيته بکار ٿينان بو بهرگيت دريايي وا ژا کنجي کورديا ديڙينه.
- کنجک:** بهرؤ، که فنه په رؤک.
- کنجکي هه شي:** مراد پي په رؤکي شينه، کورد بو مرؤقي به دفي ته شبيهي بکارتين و ديٿن: «فلانکس کنجکي هه شي يه» (بقي مه به ستي واژه يه کي ٺه هر يه نيه).
- کنه کن:** دنه گه که په يدا ديٿت ده مي ده ست پيکرنا گري يي.
- کن کني:** مرؤقي خن خني.
- کناري:** ٺستري يه کي رهق و قاييمه به لگ و تاييت وي وه کي عنابيه.
- کنورک:** مله کي ٺستري يه کو پيکفه چه سپاندي و ليکداي.
- کنوره:** داره که سه ري وي دوتايه بني وي وه کي ده ستمه ريه يه کتايه. ٺستري يان دکه نه ناف دوتايي وي و ديه نه فه داوان، ٺستري يان بکه نه تاني بيستانان وه کي شه نه يه به لي دوگوهه. کونوره هم ديٿنه بهرمله کي ٺستريان: «ما تو کونورکي سه ري مني؟».
- کند:** کن، عهردئ نزم.
- کن:** کنک.
- کنک:** کورت، کورتک، عهردئ نزم.
- کني:** ٺاکاري ٺانه، نافي گوران يه کي کورديه.
- کنگ:** کينگ، قون، قنگ.
- کوا:** کا؟ (اين؟).
- کوانگ:** کوچک.
- کوانو:** کوانگ.
- کوان:** کوفان، (گوفان سڻکتره).
- کواني:** نافي گونده کي کورده لشيما لي عيراقني (ٺاميدي).
- کياند:** هنارت، شاندي.
- کياندن:** هنارتن، شاندي.
- کيانده:** کياندي، هنارتي.
- کياسته:** کياستي.
- کياستي:** هنارتي (مرسل) به لي بشه به کي ديٿن: «گيانده، گياندن، مه کيانو لجي هنارتي و هنارتن و دهنريت»، هه ورامي ديٿن: «کياسته»، شه به کي ديٿن: «کيانده».
- کوين:** کون، کون، ره شمال.
- کوينه:** پارچه.
- کوپر:** کوور، پشت کوور.
- کوپر:** کوور، شه ڦکور.
- کوپيه:** کوويه، کوپه.
- کوپتر:** کوزهر.
- کوستان:** زوزان.
- کوستان:** زوزاني.
- کوير:** کيفينا ماري.
- کويرين:** کيفينا ماري.
- کويک:** دانيشتنا سه رچنجان.
- کويچ:** سهگ، کويچک.
- کويز:** کويزي، کويزه نه.
- کويزه:** کويزي، کويزه که.
- کويزه له:** کويزي، کويزه که.
- کويژک:** ده له که، جوړه دونده کي ٺاقيه فسيت پيس دکه ت.
- کوي:** جيغنه ي چاڻي، روي بوق.
- کوير:** کوور، کاراک دوسالي.
- کويرنج:** نداف، په رکه ر.
- کويرکول:** هووره زان.

گ

گ: تپیا بیست و یه که مین ژ تپیت چه چایی کوردی.

گا: گاو، گاب (ثور). لئاقیستایدا دبیتته گای «گئوش» کو بچهند مه بهستان هاتیبه: «گاو، دونیا، هیتز، توانایی، زهقی [زه مین]».

گاباره: (۱) سه ری گای، گابارا؛ (۲) شکفت؛ (۳) ناخی گونده کی کوردانه لکوردستانا عیراقی (دهوک)؛ (۴) لاندک.

گاب: کتر.

گابهش: کنایه ته ژ تشتت ناهه موار و سه سوپرکه ر.

گابه گیره: گیره به گیان.

گابیر: باگیر، جی کو با تیدا دبیتته زقره ک، فاتوله، به لی باگیر درستیره و کوردیتیره.

گاپینان: گا گریدان بوجوتی، گابه ستن.

گابهردان: نه و ده مه ژ بهاری کور ژ دریتز دین و چه روان ژی زور دبیت، ژ بهر هندی جوتیار بیتنا گیان ددهن چند ساعاتان گیان بهر ددهن دا بو خو بچه رن.

گابه ن: گاگریدان، جوانه گا فیری جوتی کرن، نانکو نیری ته نی دکنه سه رملی جوانه گیان دافیری جوتی بن: «گا ژ گارانی و شیف ژ تراشی» "په ند".

گابهردین: گه بهردین (قوماشه که).

گاپل: قه له و، ته مه بل.

گاپولی: (یان گه پولی) «ته ماشای واژه ی گه پولی بکه ن».

گات: قسمه کی شیعه ربه د ئاقیستایین د قسمی «یشناویشتهای» هاتینه و ژ هه می قسمیت ئاقیستای بتر جوانکاری تیدایه. دبیتن گاتها نان گاشها نانکو گاز (دعاء).

گاتان: جه معی گاتیبه.

گاترمه: (یان گیترمه) پشتبیتنا زیقی.

گاخیره: گاخوره.

گاخوره: گاهواره، ده رگشک، لاندک.

گاخور: زوردار، ده ره گ، نه وه کو تشتیت مه زن و بهرکه تی ژ مالی ژار و بیتده سته لاتان دخوت، له و بکوردی دبیتن: «گامیش گامیشان دخون».

گارژ: گورده پانا ترومیلا، گاراج (واژه یه کی بیتگانه یه).

گار: واژه یه که دبیتته پاشگری هندک سیفه تان، وه کی: «په ره ردار، ناموزگار، ئافه ریدگار، نامرزگار، سازگار».

گارد: پاسه فان، زیره فان، نیگه هبان، پاسدار، قه راول (حرس).

گارت: نیکه ژ وه سائیلی نه قلا ئالی لئیرانی، بریتیه ژ دو داریت دریتز و پیتشی فال، عه ره بانه یه که لسه ر دو چه رخان یان چارچه رخان، بده واران تشتتا لسه ر نه قل دکنه، یان گاری.

گارنده: (فاعل، عامل).

گاری: بیدوم، بنیره گارت.

گاره: ناخی چیا یه کی مه زن و بناف و بانگه دکه قیسته قه زا نامیدی یی.

گاره ک: ناخی گونده کیه لئیرانی چیا یه گاره ی.

گاره گار: ده نگ و قیریتنا مریشکانه.

گاریه: عه ره بانه، گاری.

گارس: جاورس: «گارس گول بو، باران لیهات شل و مل بو...» "په ند".

گارهش: وشه یه که بو هه می ره سه نی گای ژ چیل و گولک و گای تیتته بکارئینان، بریتیه ژ مروقی کیم فام و تینه گه شتی.

گاربان: نه و که سه کو گاره شان دهاژوت و دچه رنیست، به لی نه و مه به ست هاتیبه لادان ته نی مه به سستی که ری یی گاره ش و تشتت دناف دا ژی تیتته فام کرن، گاران، گافان.

گارانی: نه و چارپایی کو دچیتته گارانی.

- گارانیکی:** بئ دەستووری و شیلۆتیل (تسیب).
- گارپان گۆلکانی:** بئ (نظامی)، هه وهس هه وهسانئ، هه ر یهک بکه یفا خۆ.
- گاز:** (۱) (نداء)؛ (۲) نهفت؛ (۳) ددان؛ (۴) دارئ گهزئ؛ (۵) سرتئ چیا؛ (۶) دبیژنه کلبنانی ژئ؛ (۷) پاشگره که مهعنا کاری کهری (تائیر) ی ددهت، وهکی: رۆژگاز، کیرگاز: «گازی یا دووگورگیه!».
- گازنده:** گله، هاوار کرن، "جزیری" فهرموویه: «شاک السلاح ههردهم - به گوشتنا مهلی هات / گازندهیان ژکی کهم - ژکی بکه م شکایهت».
- گازه:** (۱) گاته، گاتا، گاتان. ئەسلای «گازه» یه بهعنا مناجات و پاریانه شهیه، ئەوژی پشکهکی زۆره لکتیبا ئاقیستایدا. بداخهوه نقیسفانیت بهری مهعنا گازهی نهزانیه و گوئییه «گاته» یان «گاتا» و «کاتها» چنکو «گاز» بهعنا هاوار کرن و هاوورتئ کره بۆ خودی وازهیهکی کوردیه و تهحویر بوه بهلیت گاز و گازی و گازکرن و گازندهو گازه ههمی یهک ریشه نه بهعنا بانگدان و مناجات و هیقی تین؛ (۲) (ارجوحه).
- گازن:** گازنده، گهزی پیشانئ، گهزی بددانان، دارئ گهزئ، بزراشئ بۆتان گازن هاتیه: «جانا ژ جهفایا ته و زولمئ چ خه بهر دهین؟ - کو تیر ژ جهوراته دلدلا مه بگازن» "جزیری".
- گازک:** ماشه، په لگر.
- گازی:** چرین، بانگدان (نداء).
- گازیکهر:** ئەو کهسه کو بانگی خه لکی دکهت، بانگدهر (مناد).
- گازه گاز:** دهنگه دهنگ، قیره قیر: «تهپل و رمباز و گازه گاز - تیکهل ده بوون سهگ و بهراز» "بهنسا کوردی".
- گاز کرن:** گازی کرن.
- گازی کرن:** بنیره گاز کرن.
- گازاندن:** ئیشاندن، کله کرن، (تائیر) کرن.
- گازر:** جانگشۆ (قصارا جلکان)، ئانکو گازر نافه بۆ جانگشۆی و جانگشۆستنئ ژئ. ئانکو نافه بۆ عه مهلی و عاملی، عه ره بکاری بوویه (قاصر).
- گازرگه:** گازرگه.
- گازرگه:** خانی بئ کو گازری تیدا دکهن، گازرگه کوردیتره ژ گازرگای.
- گاژ:** وهستانگه، پله، جئ، قۆناغ (منزل).
- گاس:** گاز (نفظ).
- گاسک:** گاس.
- گاسن:** گئسن.
- گاسنکهر:** گئسن درستهکهر (حداد).
- گاشه:** که قری مهزن.
- گاف:** ئیکه ژ بیست و ههفت تیپیت چه چهیی کوردی، گهف و گو، گوزاف.
- گاژ:** دهم، چاخ، پیگاف، زه مان، سه ده (دهر).
- گاژک:** ریکا تهسک، دوربای فرکیل، فره کیل.
- گاژان:** گاوان، گابان، گه وان، خاوه نی خاوه ن.
- گافانی:** گاوانی.
- گاژگافانی:** سیبازانی.
- گاژ هاقیت:** شهقاو رانان.
- گاژوک:** گامیزه.
- گافیت خودینه:** رۆژیت خودیه (سنه الله، ایام الله).
- گاژوز:** کزن (هرطمان).
- گاژکل:** گاران.
- گاژوره:** پایزه درهنگ، هه یفا دووین ژ پاییزی، نازه رماه.
- گاله:** گال، ناله، دوور، جوال.
- گال:** (۱) گاله گال؛ (۲) ئەو پشکه له کو بدانگی په زیقه دیتسه هه لواسین.
- گاله گال:** قاره قار، دهنگه دهنگ، گاله ل بئ گاله ی.
- گالین:** قارینا درێژدهم.
- گالدان:** گازی کرن، ژ ریشه بئ گاله گالی هاتیه وه رگرتن.
- گالدهر:** گازیکهر.
- گالته:** حه نهک، یاری، گه ب.
- گالته و گه پ:** فره شه، حه نهک و په یف.
- گالته کهر:** گالته چی.
- گالته چی:** حه نه کباز، یاریکهر (ک، ت).
- گالیسک:** (۱) چه قۆکا که فچکی داری پی دقه ورین؛ (۲) عه ره بانه، گاری.
- گالیسکدان:** رامالین، دامالین.
- گالیش:** باره گیای یه که بندهک.
- گالبنگ:** گیایه کی ژههرینه ناف گه نم و جهه ی شین دبیت، خوارنا وی دیناتین چیدکهت، شیرمۆک.

<p>گاواره: لاندک.</p> <p>گاوزويان: گاوزمان.</p> <p>گاوزمان: زمانگا.</p> <p>گاورگا: گاورگه.</p> <p>گاورگه: جن زهردهشتيان.</p> <p>گاسار: وهک گا.</p> <p>گاواو: گاوجوتی.</p> <p>گانهگه: ريگا کاکيشان (نهرالحجره، درب البتان).</p> <p>گابهرا، گاهنبار: ئه وشهش روژن کو خودی تيدا همی جيهان و کهيهان نافراندی، مراز بشهش روژان شهش چهرخينه. ههروهکی لئاقبستاييدا تيته ديتن و قورنانژی وهسا فهرموويه: «خلق السماوات و الارض فی سته ايام».</p> <p>گاهواره: لاندک، لانک (مهد).</p> <p>گاهنامه: سال ژمير، سالنامه (تقوم).</p> <p>گاهگه: جارجار، دهم دهم، گاف گاف.</p> <p>گاه: چاخ، گهه. «گاه» و «گهه» بۆ وهختی تیت و بۆ جییتی تیت. بۆ وهختی وهکی: تيشسته گه، ئيفاره گه، ئيره گه، ئيواره گه؛ بۆجیتی وهکی: جوگه، برينگه، ريگه، هافينگه، وارگه.</p> <p>گاهگير: گههگير، وهقتگير، جیگير.</p> <p>گاهس: بهلکی، شايد (لعل).</p> <p>گهبرکی: نسيهت بۆ گهبری.</p> <p>گهبز: گهبهزه.</p> <p>گهبهزه: گهوهزه، خوچهسن.</p> <p>گهبرگه: وهرزههکی ئيرانيا کهفته.</p> <p>گهبهست: شفتي تالک (حنظل).</p> <p>گهبه: کولندکی خون بهردانی.</p> <p>گهبر: (۱) جوړه بهرکه ئامانیت زاد تيلينانی ژئی درست دکهن؛ (۲) ناقي باژيرهکی روژههلاتی (کابل) يه.</p> <p>گهبرهک: زهردهشتی واژههیی گهورهی ژ گهبرهکی وهرگريايه. واژههیی مهزنی کهفتنره و کوردیستره ژ گهوهرهی، چکو گهوره و گهبره و گهبرهک هه بۆ زهردهشتيان، بکارتين.</p> <p>گهپ: پهپف، ههنهک، درۆ.</p> <p>گهپدان: گهپکرن.</p> <p>گهپکرن: گهپگوتن.</p> <p>گهپگوتن: یاری کرن، خه بهردان، ناخافتن، درۆکرن.</p>	<p>گاليله: نانې ئه زنی.</p> <p>گال مه دو: گازی دکهت، شبکی (بنادی).</p> <p>گال مه دان: گازی دکهن.</p> <p>گام: (۱) گاف (خطوه)؛ (۲) لغاف، لگام.</p> <p>گامژهن: ههسپی توندرۆ.</p> <p>گامج: کیمیای، کیمیاهری.</p> <p>گامیزه: دورباری کو دبیتژی خوارکه (خیاطه حلزونیه).</p> <p>گامیزهک: خوارکه، گامیزه.</p> <p>گامیزک: فه نوراژی دهري جوالی.</p> <p>گامیش: ژ دوو واژههیان پیکهاتیه: «گاو + میش» هاتیه عه ره بکاری کرن بهرنگهکی عه جیب: «گ» کرينه «ج» و «ی» کرينه «و» و «ش» کرينه «س»، دهمکات ژئی درست کرينه بۆ (جمس) و جهمع کرينه بۆ (جوامیس) و ته کسیر کرينه بۆ (جماس).</p> <p>گان: (۱) پاشکویه که مهعنا جهمع و نسيهتی د دیریت، وهکی گرۆگان، رایگان، مردهگان، خودایگان، نازادهگان، بهندهگان، هم مهعنا ته شبيهی بۆ ناقي بهری خو دیار دکهت: «بهچه گانه»؛ (۲) (جماع) ئه سلی وئ «گههان» بهعنا «اتصال».</p> <p>گاندهر: ل ئاوستا هاتیه: رو سپی (قحبه).</p> <p>گاناسه ی: بریتیه ژ کاری درۆ و بی مه بهست و بی سوود (طویل، ممل) (وشه یکی ئه هریه نیه).</p> <p>گاودمبه: هیترو.</p> <p>گاوزاد: میراته (میراث).</p> <p>گاوهرس: گارس.</p> <p>گاوا: (۱) گاف، چاخ، کات، دهم؛ (۲) گا، گارهش، توانا. ئه ف وشه یه ل سنسکریت گهله واتا ددهت ژ وان گاو هه ر تشتی په یوهندی هه بیت بگایفه وهکی شیرو چه رم... هتد (ثور، قوی).</p> <p>گاوهردون: برجی دوویی ژ برجیت فهلهکی (برج الشور).</p> <p>گاو میش: بنیره گامیش.</p> <p>گاواسن: گيسن، ئه فه ژ دو وشه یان پیکهاتیه: «گاو + ئاسن»، هندهک دبیتژن: «گهواسن».</p> <p>گاو بان: بنیره گاغان.</p> <p>گاوچهرا: چهراگه یی گاره شان.</p> <p>گاوچهرین: بنیره گاغان.</p>
---	---

گهپ و گالته: گالته و گهپ، ئاخفتنا بجه نه كفته، نوكته.

گهپل: ناقير.

گهپۆ: (۱) پيره ميرى فهرتوت؛ (۲) پارى قوتدهر (بلع).

گهپۆلى: قهلهو و لهنگ ژ دهستى راستى و پى چهپى يان بالعكس.

گهپاندن: قهپال ليدانا قوتدان.

گهجر و گۆجر: لهڤ و لاواز، چاك و خراب، فاما و عامى، هوو و گر، عه لوجه لو.

گهجه: بۆ ئهلفازيت موهتزاز تى.

گهجى: گجى (قميص) (گجى كوردتره).

گهچه: ئه و كهسه كو ئاخفتنا زمانى گيردبيت، بيانى (الكن).

گهچ: گيچ.

گهچكارى: كارگهه گيچى، كارى گيچى.

گهچينه: گيچينه، ئه و عهرده كو گيچى تيدا دهترن.

گهچكار: ئه و كهسه كو كار د گيچيدا دكهت.

گهچبرى: نيگاركه (نقاش).

گهچك: كهفان، كهمان، كهوان.

گهد: گهدا، خازوك، دهروژه كهر.

گهدا: بنيره گهد.

گهدايى: دهروژه گهري.

گهدك: گيپايه، زك، عورك.

گهده: زك.

گهده گهوره: زك مهزن.

گهدوك: گهردنهى چيپاي، سرت، ملئ چيپاي.

گهدانه: كزن (هرمطان).

گهديه: دهروژه، گهدايى، خازوكى.

گهدى وهر: (متوسل).

گهدهر و گودهر: گهجر و گوجهر، رهش و روت، (گهجر و

گوجهر راستتره).

گهده ئاباد: گورد ئاباد، گورد ئاباد، ناقى پارچهيه كه ژ پارچيت

(مدائن) ي رهگهز وئ كورد ئاباده.

گهردتى: هيبون (تدریب).

گهروه: شكايهت، گله، كه رهز.

گهر: (۱) مهرج، ده ميكو، بشه رتى؛ (۲) گۆمى ئاقى؛ (۳)

گورباتى، گورى؛ (۴) گهرك (مراد)؛ (۵) توانا، شيان؛ (۶)

له كه، هۆ (سبب)؛ (۷) گهري ئاقى، گهريت وهريسى،

گهريت ده رسۆكى، گهريت شوتكى، گهريت ماري؛ (۸) ئهف وشهيه بجه ند ده مكاتان لزمانى كورديدا تيته ديتن:

«ئه گهر، گهر، وه رگه، ئهر، وهر، ئه گه، ئه كه، وه گه، هه گه،

هه كه، ره». پاشكۆيه كه مه به ستنى مه نه و ساز كرنى

دگه هينيت و نيشانى سفته تى فاعلى پهيدا دكهت، وه كى:

«ناسنگهر، زهر گهر، ريزين گهر، ئاهنگهر، درود گهر،

سته مگهر، غاره تگهر، فسونگهر، كۆزه گهر». (تیبينى: من

وه سا باشتر زانى كو واژه ي «گهر» لقيتره دا بهرچاڤ بكه م

بشيوه به كى ته نى و ويژه ي كا چند مه عنا ژئ دچن؟): ۱-

شلتاخى، فتنه سازى؛ ۲- فيلبازى؛ ۳- گۆم، گۆمى ئاقى

(غدبر)؛ ۴- گورى (اجرب)؛ ۵- جار (مهره)؛ ۶- دۆر؛

۷- گهري وهريسى يان گهريت ماري يان گهريت پشت

بيني يان ده رسۆكى؛ ۸- ئسمى فاعله ژ گهريانى، وه كى كو

ديتزن: جهانگهڤ.

گهراى: نازناقى پاشييت ته تاران بو.

گه رجهك: هيران يان قوتان يان جوتن يان جه نجه ر كرن،

ههروه سا جوهره دانه ويله كه كو دوهنى وئ بو زور كارو

مه به سستان بكار تين، يان گيره كرنا تشته كى بنيفه نيغه بي،

په له خ.

گهرد: تۆز، غبار.

گهردى: عه شيره ته كى كوردانه لعيراقى و تركيبه ي دا دژين.

گهر داب: گهر داف، زقراڤ، گهر داو ئاقا ب ته ندوره و زقره ك.

گهر داف: بنيره گرداب.

گهر داو: بنيره گرداب.

گهري: گهريت ماري، گورباتى.

گهريان: ده وهران، چهرخين، گرخوان، زقرين (دوران): «گهريانه

رزق لسهر پيانه».

گهريان: گهريان، زقرين، چهرخين.

گهريين: گهر دوش.

گهر دوش: زقرين، چهرخين.

گهرك: وه سيله، لازم.

گهريوك: گهريوك.

گهريوك: ئه و كهسه كو به تاله و ههر دگهريت، بۆ سياحه تيتيزى

تيت.

گهريوك: گهريوك (سائح).

گهريوكى: گهريانا بئ مفا (رحاله).

- گهرهک:** فەر، پیئتقی، پیویست <زاراقتی عشائر السبعه یه>.
- گهرهکه:** لازمه، فهرزه.
- گهرپک:** رهندهک (محلله).
- گهرگور:** په زئی سپی یی یه کسالی، کافر.
- گهرم:** نهو تشسته کو بهرامبهری «سار» ی.
- گهرمۆ:** مۆفۆی سهرگهرم و کهله زیر (متهور).
- گهرمانیل:** ناشپهزی (ضحاک) ی، وی رۆژئی گهنجهک شه دکوشت و میژی یی وی لگهل میژیی په زهکی تیکهل دکرد دا ماریت (ضحاک) ی.
- گهرماسه نچ:** گهرماپیث، گهرماکیش.
- گهرماکیش:** بنییره گرما سهنج.
- گهرماپیث:** بنییره گرما سهنج.
- گهرماث:** گهرماو.
- گهرماپه:** ئاڤا گهرمی مه عده نی، سهرشوک (حمام).
- گهرمۆ:** گهرمش.
- گهرمش:** گهرمۆک.
- گهرمۆک:** گرمۆک، گرمشک، هندهک دانه و پرزکیت سۆز و زیقن ژبه ر گهرمایی ژ له شی مۆفۆی د هاقیینان بسهر دکه فن.
- گهرمیون:** شاریان.
- گهرم کرن:** شاراندن.
- گهرم گاه:** گهرمگه.
- گهرمگه:** ته حره گه (وقت الظهیره).
- گهرمایی:** گهرمی، بهرامبهری ساردی.
- گهرمی:** (حراره، تهور، سخانه).
- گهرهو:** (رهن) <بزاراقتی ههرکیان>.
- گهرهوگان:** (رهائن).
- گهرهوکیش:** گهرهوکیش، گهرهوکهش.
- گهرهوکهش:** نهو کهسه کو لچی دهینی خو لسهر ئیکی ههر تشتیکو دهستی وی تیئالیا بیهت.
- گهرهوکیشی:** گهرهوکهشی.
- گهرهوکهشی:** نهو کو ته دهینهک لسهر کابرایهک بیت وهکی سه د دیناران و لئه نجام دا دراف تورایی به دهلا دهینی خو ههرچی تشتی بیسته دهستی ته و دهینی ته پر بکه ته شه هه لگری، دبیزنه فنی رهفتاری گهرهوکیشی و دبیزنه ته ژی گهرهوکیش. (فقها) یی شهرعی دبیزنی (طفره) [سهر را بازدان].
- گهراو:** گهراش.
- گهراڤ:** ئاڤا مه ندو راوستای، گهر (غدیر).
- گهردهش:** پیاسه، گهریان، گهشت (نزهه).
- گهردهشگاه:** گهردهشگه، جهی گهریانی، سهیرانگهه.
- گهردهشگه:** بنییره گهردهشگاه.
- گهردهن:** حهفک.
- گهردهنه:** (۱) گهردهنی؛ (۲) گهردهنی چپای، سرت، مل، ناویینک (مطلمه).
- گهردهنی:** خه ناوکه، سینهریژ، رستک (قلاده).
- گهردهنکچ:** سهرشۆز، بهرفه رمان، ژیرفه رمان.
- گهردهنکهچی:** سهرشۆری، شکهستخواری، بهرفه رمانی.
- گهردهن بهند:** نهو تشسته کو د گهردهنی خو دادنیین.
- گهردهن بهستی:** گهردهنی.
- گهردهنه:** گهردهنی چپای، یان گردی.
- گهردهن کهچ کرن:** سهر چه ماندن، ژیر فهران بون.
- گهردوون:** فهلهک، چه رخ: «علم و هونه ر و کهلامی مهوزوون - عالی بکرا لبانی گهردوون» "خانی".
- گهره زمان:** گهره زمان، عهرش، بهه شت، فه رگه (مکان العظمه).
- گهرگهر:** ژ ناڤیت خودئی به (من اسماء الله الحسنی، صانع الصنائع).
- گهرماڤان:** گهرماڤه فان.
- گهرچه:** گهنه گهرچهک (خروع).
- گهریانه:** گهرانه فه، فه گهریان.
- گهرم و ساز:** ستر و گهرم، بریتیه ژ به لاییت دنیا یی.
- گهرده نازایی:** گهرده نازایی.
- گهردهن نازایی:** لیک خو ش بوون (عتق رقبه).
- گهرک:** گهردی سماق یان گهردی ههر تشسته کی، تۆز، هیرک.
- گهردهن کیتلی:** ژئا گهردهن بلند.
- گهردهن بلند:** گهردهن کیتل.
- گهردهن کیتل:** گهردهن دریژ، بهژن و گهردهن راست.
- گهرده لولوله:** گهرده لولوله، بابه لیسک، بازڤوک، گهرده چۆله.
- گهرده لویله:** بنییره گهرده لولوله.
- گهرده چۆله:** = =
- گهرمیان:** گهرم سار، جی گهرم، ده فه ره که لپاریزگا کهرکوک.
- گهرمیانی:** خه لکی گهرمیانی.

گهرمشته: بریشکه، دامشته، قهلاتک، ههر چار واژه شه به کینه.

گهروه: دبهگون، گونگۆ، قۆر.

گهرمخین: کهرکیفه بوی، گهرم و هه واپه بوی، بی هه تاف و گهرمخی (تعفن).

گهرمک: گهرم کرنا په پویه کی و دانانا وی سهر عهردی بئیش.

گهړساندن: قهړساندن، غهولاندن، محاسه ره کرن، دارکاری کرن، هه پشانندن.

گهړسین: قهړسین، عه ره بکاری بویه (قارص).

گهړه سۆک: زهغت لسهر ئیک و دو کرن، پالپالانی، قهړه په سۆک.

گهړه سۆکانی: پالپالانی، مابهینا دو یان گه له ک مرۆقان بشان و ملان.

گهرمه سود: گهرمه سون.

گهرمه سون: پارچه په کی جوان و ئارموشی خوری بو.

گهرماقی خوش: ئەف وشه به تیتته گۆتن بۆ که سه کی کو تازه ژ گهرماث و بالا قیچ هاتی، بهرامه بری (نعیما) د عه ره بییدا.

گهرمخیان: د خو دا گهرم بوی پشتی ته پونی و با و هه تاف ژی قه تع بوی و که په کیفه لیکه تی.

گهردی: (۱) بۆری (اغبر)؛ (۲) عه شیره ته کی کوردانه زۆر بدین و مئیرین.

گهره دار: تۆلدار.

گهرده نیچ: شال گهردهن.

گهردان کرن: گهردان کردن.

گهردان کردن: (تصریف، تصریف الافعال).

گهردانندی کار: (تصریف الافعال).

گهردانندی ناو: (تصریف الاسماء).

گهرما: لئا قیستایدا «گهرما» هاتیه (حراره).

گهر: شلتاخی، فیتل.

گهرناس: ئازا، زیره ک.

گهرانۆک: سه ره په رست.

گهرا: کۆله، بهنده، بهنی، نۆکه ر.

گه ربال: بیژینگ، وشه ی غربالی عه ره بی ژ وی عه ره بکاری بوویه.

گهرماسه نیج: ترمومتر، گهرما ژمیتر (میزان الحراره).

گهرم خانه: خانگی بی گهرم.

گهرم رۆ: که سی کو بله ز بچیت.

گهرمسیر: گهرمیان، ئەو عه رده کو مرۆقیته ره شمال نشین زستانی قه ست دکه نی، ههم دبیزن: گهرم سار «واژه په کی هه ورامیه».

گهره: (شرط و رهن) «موشته ره که مابهینا کوردی و فارسی».

گهز: ددان لیدان، گهزی پارچه پیستانی، داری گهزی جوهره شرینی به که گهزی ئەسه هانی.

گهز و گووز: گهز و گويز.

گهز و گويز: ب نافو بانگه.

گهز: ماده په کی شری و سپیه هنده ک سالان د هاقینیدا لداران دکه قیته (المن).

گهز نه: (۱) گهزینگ، گهزگه زۆک (گیسایه که)؛ (۲) ناخی گونده کی کوردانه ل هه ولیر.

گهزاف: عه ره بکاری بویه بۆ (جزاف) به عنا ته خمین و درۆ و ئاخفتنا به لاش و بی سوود هاتیه.

گهزلک: کیرد.

گهزین: ددان گرتن، گهز لیدان، قه پال لیدان.

گهزنده: ددان وهشین، لهق وهشین، گهزگر.

گهزگر: له قه قیچ.

گهزه ر: هاتیه عه ره بکاری کرن بۆ (جزر) کو نهۆ هنده ک دبیزنی گیزه ر، فیتیه کی زور خوششه.

گهزه ک: له قه قیچ، تیژ، تفت.

گهزه ت: گهزه.

گهزه: زیره سه ر، خهراج، عه ره بکاری بوویه بۆ (جزیه).

گهز: گهزم.

گهزم: داری گهزی، تهنگی نه فهس، خهم.

گهزمه: شه فگهره، پاسه شان، زیره شان، تیرری گه له ک مکوم: «عاله مه ب داغی فونادان - گهزمه بین وان نوون و صادان / چۆنه دا هه تا په رادان - یهنگی بی رهش گۆشه یه» "جزیری".

گهزیر: نۆبه داری شه قی، وه کیل و زمانگی مختاری، بانگ دهر.

گهزینک: گیسایه کی ئافی یه و بهاری یه ههر عه رده کی له شی مرۆقی به لگیت وی بکه قیته دسوژینیت و دخورینیت.

گهزخی: دریای، ژبه رئیک چوی.

گهزین: ددان وه شانندن، لهق وه شانندن.

گهزخانندن: دراندنا جلکی، ژبه ر ئیک برنا لباسی.

گهرمشته: بریشکه، دامشته، قهلاتک، ههر چار واژه شه به کینه.

گهروه: دبهگون، گونگۆ، قۆر.

گهرمخین: کهرکیفه بوی، گهرم و هه واپه بوی، بی هه تاف و گهرمخی (تعفن).

گهرمک: گهرم کرنا په پویه کی و دانانا وی سهر عهردی بئیش.

گهړساندن: قهړساندن، غهولاندن، محاسه ره کرن، دارکاری کرن، هه پشانندن.

گهړسین: قهړسین، عه ره بکاری بویه (قارص).

گهړه سۆک: زهغت لسهر ئیک و دو کرن، پالپالانی، قهړه په سۆک.

گهړه سۆکانی: پالپالانی، مابهینا دو یان گه له ک مرۆقان بشان و ملان.

گهرمه سود: گهرمه سون.

گهرمه سون: پارچه په کی جوان و ئارموشی خوری بو.

گهرماقی خوش: ئەف وشه به تیتته گۆتن بۆ که سه کی کو تازه ژ گهرماث و بالا قیچ هاتی، بهرامه بری (نعیما) د عه ره بییدا.

گهرمخیان: د خو دا گهرم بوی پشتی ته پونی و با و هه تاف ژی قه تع بوی و که په کیفه لیکه تی.

گهردی: (۱) بۆری (اغبر)؛ (۲) عه شیره ته کی کوردانه زۆر بدین و مئیرین.

گهره دار: تۆلدار.

گهرده نیچ: شال گهردهن.

گهردان کرن: گهردان کردن.

گهردان کردن: (تصریف، تصریف الافعال).

گهردانندی کار: (تصریف الافعال).

گهردانندی ناو: (تصریف الاسماء).

گهرما: لئا قیستایدا «گهرما» هاتیه (حراره).

گهر: شلتاخی، فیتل.

گهرناس: ئازا، زیره ک.

گهرانۆک: سه ره په رست.

گهرا: کۆله، بهنده، بهنی، نۆکه ر.

گه ربال: بیژینگ، وشه ی غربالی عه ره بی ژ وی عه ره بکاری بوویه.

گهرماسه نیج: ترمومتر، گهرما ژمیتر (میزان الحراره).

گهرم خانه: خانگی بی گهرم.

گه‌زۆکی: ماده‌یه‌کی نوسه‌که وه‌کی دوشاڤی لیبستان و ده‌رامه‌تی هافینی دکه‌فیت و دکوژیت یان لاواز دکه‌ت.

گه‌زۆژ: گوژاژ.

گه‌زۆژ: قیسک، سیقلدان.

گه‌زۆده‌هم: قاره‌مانه‌کی ئیرانیه و ژ کوردانه.

گه‌زۆم: داری به‌هقی‌یه، خه‌م، دلته‌نگی.

گه‌زۆدم: دوو‌پشک، که‌ژ + دم = کلک خوار.

گه‌ست: گه‌زین، گه‌زین، گه‌ز لیدان، پین‌قه‌دان.

گه‌س: تامه‌که کو ده‌فی تیک دبه‌ت وه‌کی تاما فیتی یی نه‌گه‌شتیی.

گه‌ست: زشت، کریت.

گه‌سته: کریتی، زشتی.

گه‌ش: شه‌بوی، جوان، بکه‌یف، رووخۆش، گولا بشکفتی، مرۆقی بشکفتی.

گه‌شی: شه‌بون، بشکفتن، گولا بشکفتی، رووخۆشی.

گه‌ش کرن: روژن کرن، ناگر هه‌لکرن، چرا گه‌ش کرن.

گه‌شت: سه‌یران.

گه‌شتگه: جین سه‌یرانج، سه‌یرانگه.

گه‌شتن: گه‌ه‌شتن (وصول).

گه‌شتی: ته‌مام بوی، باله‌ته، گه‌هان (ناضج، بالغ، اصل).

گه‌شت و گوزار: سه‌یران و بوژاندن: <گه‌شت + گوزار> (بزاراڤی سوله‌یانی).

گه‌شتر: روژتر، شه‌بویت، قه‌شه‌نگتر (ازهی).

گه‌شت و سه‌یران: گه‌شت و گوزار.

گه‌شکه: فه‌ره، لحوچون (صرع).

گه‌شکه‌یی: ئەو که‌سه کو تووشی نه‌ساخیا گه‌شکه‌ی بوی و بیته‌وش بوی.

گه‌شاندن: شه‌گه‌شاندن، گه‌ش کرن.

گه‌شتی: نیگه‌هبانی سه‌یرانگه‌یان، جه‌نگه‌لقان، ئەو نیگه‌ه‌فانه یان پاسه‌فانه کو د مه‌سافه‌یه‌کی دیارکری و موعه‌یه‌ن گه‌ردشی زی‌ره‌فانی یی ل دارستانا بکه‌ت، پاریزفانی گه‌روک.

گه‌ف: هه‌ره‌شه، ره‌وینا سه‌گی، ناڤ به‌ینا هه‌ر دو مه‌به‌ستان گه‌له‌ک نی‌زیککی هه‌یه، چکو ره‌وینا سه‌یژی هه‌ر گه‌فه.

گه‌ف کرن: هه‌ره‌شه کردن، ره‌شه کرن.

گه‌فکه‌ر: هه‌ره‌شه‌که‌ر، ره‌شه‌که‌ر.

گه‌ف و گوژ: هه‌ره‌شه و گوژه‌شه، گه‌ف و ره‌شه.

گه‌فل: کۆمه‌ل، واژده‌یه شه‌به‌کیه.

گه‌فل گه‌فل: کۆمه‌ل کۆمه‌ل، قافله قافله.

گه‌فین: ره‌وینا سه‌گی، دبیتن: «سپه مه‌گه‌فۆ: سه‌گ ده‌رویت».

گه‌فین: گفاله‌یی عه‌وری.

گه‌فلین: گه‌ولین، پیچه‌ک روژبونا سپیدی (انکشاف).

گه‌فه‌گژ: پرچا سه‌ری یی ئالۆزیای.

گه‌فزاندن: به‌هردی دان وه‌رگیتان، خوگه‌فزاندن، خو وه‌کی ده‌واری لسه‌ر عه‌ردی گه‌فزان و قولپاندن.

گه‌فزۆک: گه‌فزۆک.

گه‌فزۆک: گه‌فزۆک، جین گه‌فزۆکی گه‌فه یان گه‌وزه، ئەڤ وشه‌یه بزاراڤی عه‌شیره‌تی نافکۆر و عشاثر السبعه لقه‌زا ناگره و شیتخانجی به‌عنا مرۆقی که‌شخه‌که‌ر و خو قیتکه‌ر و خو په‌سن هاتیه. به‌لێ مه‌ دقیت برانین ئەڤ واژده‌یه ژ چ هاتیه هه‌لتراشتن؟ گه‌فه‌زه یان گه‌وزه ژ «گه‌فه‌ن» ی به‌عنا شفر هاتیه، چکو گه‌فه‌زه سه‌یوانه‌کی زۆر قیت و به‌هۆشه و هشیاره و لناڤ چیا یان بنازادی و سه‌ریلندی دبه‌ته سه‌ر و زۆر خو‌یه‌سنده، ژبه‌ر هندی ته‌شبهیها مرۆقی قیت و قیت بگه‌فه‌زی کرینه.

گه‌فه‌ن: په‌زکیفی، شفر.

گه‌فزۆک: جین گه‌فزۆکا که‌ر و ده‌واران یان ته‌یران (مکان تمغ الدواب).

گه‌فزۆه: پی‌سه‌میری ردینا وی بوژ شه‌بوی، دبیتن: «ردین گه‌فزۆه».

گه‌فا: گه‌وا، شاهد، گه‌واه.

گه‌فایی: شاده‌یی، گه‌واهی، گه‌فاهی.

گه‌فز: خیز (رمل ناعم).

گه‌فزی: که‌فته عه‌ردی و خوگه‌فزان.

گه‌فزاندن: به‌عنا به‌هردی دا دانژی هاتیه، مه‌ هند مرۆف ژوان گه‌فزاندن.

گه‌لوو: گه‌روو، قپک، حه‌فک.

گه‌لوبه‌ند: هه‌ر تشته‌کی کو ژنک بو تازه‌یی یی بکه‌نه گه‌رده‌نا خو، خه‌ناوکه.

گه‌لته‌ک: گه‌وج (احمق).

گه‌لوبه‌نده: ئەو که‌سه کو پرخۆر بیت، زک په‌رتس، خه‌ناوکه.

گه‌لته‌ک: گه‌وج (احمق).

گه‌لوبه‌نده: ئەو که‌سه کو پرخۆر بیت، زک په‌رتس، خه‌ناوکه.

- گهل:** (۱) ملهت (شعب) (گهلؤ بمهنا «ئهی گهلی مرؤقان تیت»؛ ۲) شهرمه گه.
- گهله:** (قطیع).
- گهل و گون:** شهرمه گه و گون، عهورهت و گون.
- گهل لویوشک:** گهل لیشک (لوزتین، حلقوم، بلعوم، بلاعم).
- گهل لیشک:** گهل لویوشک.
- گهلویشک:** قورک (حلقوم).
- گهلوان:** گهل هقان، هندهک بخهله تی دبیژن جهله بان.
- گهل هقان:** گهل هبان.
- گهل هبان:** شقانی میگه لی، شقانی گهله ی.
- گهل کوی:** پشتیشقانی (تکاثر).
- گهل اوین:** لیک گیربونا دو که سان یان زیتیر، بیهر سنگ گرتنا ئیکودو (اشتباک، تشابک). دبیژن: «ئهرؤ مرؤف و پؤلیس گهل اوین یهک و دو بوینه و لیک دهن». وازه یه کی فارسیه یان موشته ره که مابهینا کوردی و فارسیه و عهره بکاری بویه بؤ (جلاوز) و ده مکات (صیغه) ژی ژی درست کرینه و دبیژن: (اجلوز، یجلوز، جلز، جلاوزه).
- گهل افیژ:** ئهستیره کی گه شی معلومه سی جزره ئهستیره هه نه کو ههر یهک ژوان ده هیقه کی هاقینیدا ده می سپیدی دیار دبن: ۱- پیروو (پهروین) لهه یفا ئه وه لی هاقینی تیت؛ ۲- تهرارو، تهرازی ئه و ژی هه یفا دووی تیت؛ ۳- گهل اوین، گهل افیژ ئه و ژی هه یفا سید اتیت. ئه فجار مهنا گهل اوین و گهل اوین ژیک نه دورن چکو ئه ف سی نه وعه ئهستیره گهل اوین یهک و دو دبن ئیک بهر سینگ ئیک کی دگریت ههروه کی کو دو مرؤف یان چهند مرؤفهک لیک گیر ببن و ژیک فه نه بن و گهل اوین هه ف ببن. ناقی گهل اوین ژ گهل اوین دور نینه.
- گهلاریژان:** گهلاریژ، هه یفا گهلاریژان، خه زه لوهر.
- گهلاریژ:** خه زه لوهر، چریا پاشی بی.
- گهلا:** به لگیت دارینه.
- گهله کی:** زوری، زه حفی.
- گهللاج:** شهیتان ره وشت.
- گهللاجی:** شهیتانی، گهللاج و گهللاجی زاراقی نا ف کوردییه.
- گهلؤ:** ئه ری گه لی مرؤقان، گه لی خزمان، خزمینه (ایها الناس).
- گهلؤز:** گه وچ، گیل.
- گهلوته:** جمله، هه می، بجارهک.
- گهلؤ:** گولؤ، مرؤقی ساده و گیتزه که.
- گهلوهند:** ئه و تشتیکو پری و ره سمی دیاری بی فریکه نه جی یه کی.
- گهل یزه:** سه بوو، گؤزک، شهریک شه رابی.
- گهلیم:** بهرک، گلیم.
- گهلتهک:** گه وچ، گیل (غبی).
- گه م:** پویته (اهتمام).
- گه مه:** حه نهک.
- گه موره:** ته حله کی تام مازی (طعم عفی).
- گه موره بی:** ته حلی تام مازی.
- گه مار:** گه مار، ده باغ.
- گه ماره:** خؤشکرنا که قلی (دباغ).
- گه میؤل:** گه میؤل.
- گه میوله:** سه گی مه زن و نیبر.
- گه مبال:** گه میؤل: «ترن ترن تهر عؤزی، گه مبال پستی هؤزی» "مه ته لؤک".
- گه مالی:** سه بی بهر یه زی، نیبره سه گ.
- گه می:** که شتی.
- گه میقان:** گه میوان، که شتیقان (سفان).
- گه مش:** پری دهستی، چه مگ.
- گه مشانه:** چه نگانه.
- گه مشؤ:** کهر، مرؤقی گیل و قیل (وشهک ئه هریمه نیه).
- گه مشه گ:** گه وشه گ، گه مشؤ.
- گه مه ست:** جزره به لوره کی ره نگاوره نگه.
- گه مراندن:** په رخاندن، فه رکاندن، که لاندنا کیم.
- گه مارؤ:** دؤرلینگرتن (تطویق).
- گه نه خؤر:** بریتیه ژ مرؤقی قه ل و به خیل کو گؤشت یان میوه جاتی سپیده یان ناکریت هه تا ده می ئیقاری کو ئه رزان و بیروو دبیت، ئه و حه یوانی کو تشتی گه ندیای دخؤن.
- گه نم:** (حنظه): «گه نم گرد و جو به لاه» [بلا دؤست کؤم ببن و دوژمن به لاه].
- گه نمؤک:** گه نمه شام، به لالوک (ذره).
- گه نمه شام:** بنیره گه نمؤک.
- گه نی:** مرؤقی ئه سمه ر.
- گه نه گه رچه ک:** گه رچه.
- گه ند:** (۱) بیئا گه ندیای (نتن؛ ۲) کاری به د، مه کر، ناز کرن.

سور بوو و زکیت وانژی پری گه‌وه‌هر بوو، ناغی جه‌مشیدی لسه‌ر نقیسیب‌وو. ئینا به‌هرامی فه‌رمان کر کو لسه‌ر به‌لنگازان پشک بکه‌ن.

گه‌نگ: (۱) ناغی بوتخانه‌یه‌کیه لترکستانی؛ (۲) ناغی روبره‌کی مه‌زنه له‌ندستانی (الغاج) هندی خو تیدا دشون و سوته‌کی مری بی خو فره دده‌نه تیدا چکو بئاقه (مقدس) دزانن. هه‌ر تشسته‌کی کفانوکی و کسویر؛ (۳) ناغی چسایه‌کیه؛ (۴) ناغی باژیره‌کیه لرژه‌ه‌لاتی باژیر (خطا) بی؛ (۵) جوان، شه‌نگ؛ (۶) ناغی قیبله‌بی ئه‌وله (قدس).

گه‌نجی نه‌فراسیاب: ناغی گه‌نجه‌کیه ژ هه‌شت گه‌نجیت په‌رویزی، ئه‌ف گه‌نجی نه‌فراسیابی چاره‌مین گه‌نجه ژ هه‌شت گه‌نجیت په‌رویزی، نه‌فراسیابی فه‌شارت بوو و په‌رویزی که‌شف کرن، ئه‌و هه‌شت گه‌نجه‌ژی نه‌فنه: ۱- گه‌نجی ئه‌روس؛ ۲- گه‌نجی بادناوهر؛ ۳- ده‌بیه‌یی خسروه‌ی (ده‌بیه‌ کلۆزک)؛ ۴- گه‌نجی نه‌فراسیاب؛ ۵- گه‌نجی سوخته؛ ۶- گه‌نجی (خضرا)؛ ۷- گه‌نجی شادناوهر؛ ۸- گه‌نجی بادبار.

گه‌وال: جه‌وال.

گه‌وا: گه‌واه.

گه‌واه: شاهد.

گه‌واهی: شه‌هاده.

گه‌واهینامه: شه‌هاده‌نامه.

گه‌وه: به‌روار، به‌رواری ریکا لته‌نکیش چپای.

گه‌وچن: عه‌ره‌بکاری بوویه بو (جوشن) واژه‌یه‌که بدای و بابقه کوردیه ئانکو بئه‌لقه‌چین، حه‌لقه‌دار.

گه‌واره: لاندک، ده‌رگشک، ده‌رکۆک (گه‌واره).

گه‌واره‌که‌ر: لاندک چیکه‌ر.

گه‌وده: زک، گه‌ده (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ودا: عه‌شیره‌ته‌کی میترخاسی کوردانه تایه‌کن ژ عه‌شیره‌تا شه‌رفان.

گه‌ور: (۱) گه‌بر، زه‌رده‌شتی؛ (۲) ره‌نگی بوژ، گه‌وره، مه‌زن.

گه‌وره: مه‌زن، ژ گه‌بره‌کی کوردکاری بویه (مه‌زن کوردیتره).

گه‌وره‌یی: گه‌وره‌تی.

گه‌وره‌تی: مه‌زناتی.

گه‌وره‌تر: مه‌زنتر.

گه‌وره‌تری: مه‌زنتری.

گه‌وه‌زه: گه‌به‌زه، خو‌په‌سن، که‌شخه‌چی، ژ گه‌فه‌زی مه‌عنا شقر هاتیه.

گه‌نی: تشتی گه‌ندیای (قذر، نتن، جیفه) (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندیای: گه‌ندیای، (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندیایگ: گه‌نی بوی. ئه‌ف واژه‌یه بکارتیت جار دبیژن گه‌نی، گه‌نیاتی و جارژی دبیژن گه‌ندی، گه‌ندیای، گه‌نده، بۆگه‌ن، بۆگه‌ند، دیاره کو گه‌نی ژ گه‌ندی هاتیه کورت کرن بفریدانا «د» و گه‌ندی ژ گه‌نتی بی ناغیستایه‌ه هاتیه، مه‌گه‌له‌ک جار گوتیه کو «د» و «ت» زور جار پیک تینه‌گۆرین و وه‌رگیتان، ئه‌فجار دیاره کو گه‌ندی ژ گه‌نتی نینزیکتری ناغیستایه هه‌روه‌سا د فارسیدا «د» فریناده‌ن دبیژن «گند، گندیده».

گه‌نار: بین گه‌نی، بین حه‌ففار.

گه‌ناوور: جان دبه‌ر.

گه‌نده‌ک: گه‌نی، ئه‌ف وشه‌یه لئاغیستا و په‌هله‌ویدا بو تشتی گه‌نی هاتیه (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندخه: گلینش (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندخه‌یی: گه‌ندخۆی، په‌له، په‌له‌شت، گلیشو(وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌ندخۆیی: بپیره گه‌ندخۆیی.

گه‌نج: لاو، خزینه (واژه‌یه‌کی یه‌زدانیه).

گه‌نجی: لاوینی (واژه‌یه‌کی یه‌زدانیه).

گه‌نجینه: خه‌زینه.

گه‌نده‌پیز: گه‌نده‌پیس (وشه‌یه‌کی نه‌هریه‌نیه).

گه‌نده‌پیس: پیره‌میترو پیره‌ژن بیت نه‌شقام.

گه‌ندا: بینا نه‌خۆش.

گه‌نه: ئیشه‌که تووشی په‌زی تیت.

گه‌نگه‌شه: ئالۆزی (مشکله).

گه‌نگه‌شه‌چی: مشکل تراش، تیکفه‌دانکه‌ر.

گه‌نداڤ: ئاڤا زه‌و و گه‌نی؛ ئاڤا ژ به‌ر راوه‌ستانی گه‌نی بوی.

گه‌ناو: ئاڤا ژ به‌ر راوه‌ستانی گه‌نی بوی.

گه‌نجی گاو: ناغی گه‌نجه‌کیه ژ گه‌نجیت جه‌مشیدی لزه‌مانی به‌هرام گۆری هاته دیتن، دبیژن: رۆژه‌ک جۆتیاره‌ک زه‌ڤیا خو ئاڤ ددا و د هه‌مان کات دا کونه‌کی مه‌زن دیت کو ده‌نگه‌کی عه‌جیب ژێ ده‌هاته ده‌ری، ئینا به‌هرام پچ ئاگادار کر ئه‌فجا به‌هرامی فه‌رمان بلیکۆلانا وئ کر و پاشی بسه‌ر دو په‌یکه‌ری گامیتیت زیری هه‌لبوون، چاڤیت وان ژ یاقوتی

گههبی: ئەو کەسە کو نۆبا خەلکێ سەرئاشی یان کارەکیدێ ژێ
دستییت.

گیپه: گیپا.

گیپا: گیپایه.

گیپایه: کەله و پاچه، سەر و پێک، عوبرک و پێپیک، گەدگ،
گەدک.

گیپایی: بنێره گیپایه.

گیپهپه: بۆقهمل، ئەستوریا حەفکی.

گیپنا: قەلهو.

گیپهپه ئەستور: حەفک ئەستور، قێک ئەستور (وشهیهکی
ئەهریمه نیه).

گیتار: نامرازهکی بهزمییه و موسیقایییه ژ شهش تیتلان
پێکهاتیه دمی کو لیتتێخن دهنگهکی خوش ددهت، هاتیه
عهره بکاری کرن بۆ (قیشاره) ی.

گیتته: گیتته بۆ ماپهینا کاریتتهی و کاریتتهی دی بکار دهن بهلێ
بمجاز بۆ خانیکی کچکه و ساده ژێ بکار دهن: «ئەف ساله
هەر هنده گهشتین مه ئەف گیتته خانیکه چیکر و سهری
خۆژی دابن».

گیتی: عهرد، جهان، دونیا. ئەف واژهیه لئاقیستایین که ئیتائۆ
هاتیه هەر بهعنا دونیایه و لپههله ویدا گیتتهک هاتیه هه
بهعنا دونیایه.

گیتی ناههرین: جهان ناههرین (خالق الکون)، جهان چیکهر.

گیتی دار: خودانی دونیایی.

گیجهبا: گیتزهبا، باکوزیرک.

گیجگا: گیجگه.

گیجگه: جنیک، جینیک.

گیتزه: جهت گیتز کرنا مرۆقی ئەگه زه ریهکی لیبدهن.

گیر: فال (رمل، مندل) بمجاز بۆ مرۆقی حیلکه ره ژێ بکار تیت.

گیردان: فالدان، فال فه کرن.

گیرزان: پیتقه مان، پیتقه نویسیان، فه مان.

گیر: پاشقه مای.

گیرۆ: پاشکهفتی.

گیرۆیی: گیرۆدهیی (تأخیری).

گیرۆ کرن: ته ئخیر کرن.

گیربو: لتشتهکی ئالیا یان بتشتهکی کەفت، فه ما.

گیرفان: بهرویک، پاخ.

گهوهزهیی: خۆپه سنی، کەشخه فرۆشی.

گهوز: گهزی بددانان.

گهوزاندن: گهفراندن، غه وولاندن.

گهوزین: گهفرین.

گهورهم: مهزنی من (مولای).

گهوج: گیتز، بالولی (احمق).

گهوجی: گیتزی (احمقی).

گهوجه: باجان سوۆرک، رهنگه کوردی نه بیت.

گهود: بی دهمار (دیووت).

گهوران: مهزنان، زه رده شتیان: «هه ی هه ووران هه ووران هه ووران -
هه ره حه مه له دین گهوران» "گۆران".

گهوههر: لۆلۆ، دور.

گهو: قهف.

گهول: دهفی بچووک، دهفک.

گهوهی گهوران: مهزنی مهزنان، خودی.

گهور: کۆلی زستانی بۆ پهزی.

گهوال: حه پهنگ.

گه: گه، گاه (گه کوردیتره).

گهه: (۱) ههنگاه، گاه؛ (۲) چی، ده، نیشانه ی ئیسم
زه مانی و مهکانی وهختی دیار دکهت ئەگه ر بیته پاشکۆیی
وشه ی، وهکی شامگاه یان شامگه، ئیشاره گه، تیشته گه،
سه حه رگه، ته حه رگه، نیفرۆگه یان کوشتارگه، له شکرگه،
وارگه، هافینگه، خیزگه، کیلگه، برینگه، جیتگه، ریتگه،
جوگه، ده مانگه، سینگه، شه رگه، سهیرانگه، شه رمه گه،
ده رگه، دورگه؛ (۳) نۆیه، جه و سه ر، زه مان، وهخت.

گههاندن: گه یاندن، گه شتاندن.

گههشتن: گه یشتن (بلوغ).

گههشتن: گه هشتن.

گههین: فیرکرن، فیربون، پاشگره که مهعنا (صفتی اسم فاعل)
ی ددهت: بن گههین، تیکه هین، پیکه هین: «بن گههینا
زه مانی کوردی»، «قیراگه هین».

گههاندن: تیکه هاندن (تفهیم، افهام).

گههان: جیهان، دونیا.

گههگیر: ته مهبل، خاڤ، خامل.

گههان: لیکدا، گهشتن (جمع، جماع).

گههشتی: گهشتی، ته مام بوی.

- گیرفانبر:** پاخا پر (دراب العب).
- گیرک:** نهو موورچه بییت هوورکه، هیبره میتری (مئل ناعم).
- گیر:** پاشگره که ناخی دکه ته (وصف الفاعل) وهکی: مارگیر، فالگیر، دلگیر، دهسته گیر، بارگیر.
- گیرساندن:** داگیرساندن، چرا روژن کرن، ناگر هه لکرن، جگاره پیژن کرن، هه ل کرن.
- گیرسک:** کرۆسک.
- گیراندن:** گریاندن.
- گیرۆده:** کۆسپ، حه بری، گرفتار.
- گیرۆدهیی:** گیرویی، گرفتاری (تخیر، توقف).
- گیر و گرفت:** تهنگ و ترویسک، تهنگ و چله مه.
- گیرا:** دل کیش، بگیر، دلگیر (جذاب)، سیغهی موباله غهی وهکی: غارا، خورا، زانا، دانا، گیرا، توانا، بیبا، هیژا.
- گیرۆدار:** گرفتار، مه شغله دار.
- گیرۆداری:** گرفتاری، مه شغله داری.
- گیزه:** گیزینا گوللهی.
- گیزه گیز:** گیزه لپی گیزهی، دهنگی که لاندنا ناخی.
- گیزین:** گیزینا درتۆدهم.
- گیفک:** گیفۆک.
- گیفۆک:** گیفانک.
- گیفه لانک:** گیفه لان.
- گیفه لان:** کیشانک، گیفه + لان = جهی زلی (مزبله): «سه رگیفانکی میژوویی» (مزبله التاریخ).
- گیف و لف:** گیفک و گولهنگ. دبیتن: «ته گیفکیته مه شوژن کرن!».
- گیفه ر:** نهو چرچ بونه کولسه ره شین مرۆفان - ئیکجار پیران - پهیدا دبیت (تجدد).
- گیفه:** حه کایه تا دهنگی گولله یه، گیززه.
- گیفه گیف:** گیزه گیز.
- گیفین:** گیزینا موسته مه ر.
- گیف و هۆر:** گیزینا ب هه فرا.
- گیفتری:** گفتری کوردیتره، هندهک دبیتن گفتری (مغص).
- گیشتک:** نهو سه لکه کوژ تاییت زراف هاتیه راجاندن و فه هونان.
- گیشر:** پشیله یی نیر و مه زن، هندهک دبیتن: گفتری.
- گیله شو:** گیله شو، ئاپۆره، ناورته.
- گیل:** ئاخا سه را، گل، ئاخ، ئاخه شین.
- گیلله:** گولله، بهرکه تهنگ.
- گیلکا:** (۱) ته پۆلکه یی بلند (تل): (۲) ناخی گونده کیسه لکوردستانی عیراقتی (زیتبار).
- گینده:** گشتک، پارچه هه فیرو بقه ده را نانه کی.
- گینی:** گوونی، گیایه کی دیاره لچیا بیته زۆزانی چیدبیت.
- گین:** پاشکۆیه که مه به سستی تیکه ل و ئالۆده یی و پر بونی دگه هینیت: خه مگین، شه رمگین، سه همگین، نه ندوه گین، نانکو ته ژی و تیکه لی خه م و شه رم و سه هم و عاجزی بون.
- گیو:** ژ قاره مانه میتریت نه فسانه یی ئیرانییه و ناخی بابج وی گۆده رزه، نهو به نهی چوویه هه ریا تورانی و که یخوسره و دهیکا وی ئینایه ئیرانی.
- گیوی موکریانی:** ماموه ستایه کی سه رتۆب و هه لکه فتی بوو گه له ک کتیب و فه ره ننگ و میژوو کرتوکۆکه کی جوان بو کوردان ل پاش خو هتلایه (درودا خودی لجاننی وی بیت)، ژیا نا خو ل هه ولیتری بدومیی ئینا.
- گیوش:** گا، دونیا، جهان، عه رد، توانا (قوه)، ناخی گای ژ فنی وشه یی ئاقیستی داتراشیا یه، چشکه په یوه ندی به رد کیتلانی هه یه.
- گیا:** (عشب).
- گیا و گول:** گۆل و گیا (اعشاب و اوراد).
- گیاندار:** جاندیه ر، گیان لیه ر. (حی).
- گیانه لا:** روح دانا مرنی.
- گیانسه ک:** سه گ گیان، روح قاییم.
- گیبار:** عه ربه ده.
- گیپا:** پاچه، سه ر و پییک، کیپا.
- گیپایی:** یان گیپاری، کیپه.
- گیپه:** بنیره گیپا.
- گیتی:** دونیا، عه رد، عالم.
- گیتار:** یان کیتار، عه ره بکاری بویه بو (قیشار، قیشاره).
- گیتی ناهه رین:** فه له ک چیکه ر، یازدان (خالق الاکوان).
- گیتی روژنکه ر:** دونیا روژنکه ر، روژناییا جهانی (مشرق و منور الکون).
- گیتومه:** که مه رک، حه یاسه (حزام فضی).
- گیتره:** گوژره (جزافا).
- گیج:** گیز، حینج.

- گنجینه:** سه رلیشتیویای، سه رگهردان.
- گتیج بازی:** کهت و جوتانن، جوت و کهتانن (بازی یه که کوردانه یه). "مه وله وی" فه رمسویه: «دل وه گتیج بازی چه پگهرد بازیش وهرد - جفت ناره زوو کهرد، چه پگهرد تاق ناوهرد».
- گتیر:** (۱) گرد، گر (تل)؛ (۲) مرۆفی چهفت، رهق، کۆبی چیبای، چهپ و چوپر کهر، ژ ری دهر که تی، گرد، خائن (منحرف)؛ (۳) رهمل و فال، گریل بون. پاشگره که مهعنا وهسفی فاعلی بی بۆ ناغی درست دکهت، وهکی: نانگتیر، ناغتیر، چای گتیر، گلاله گتیر، ناشگتیر، دلگتیر، به لاگتیر، سه رگتیر، سه رفه گتیر، هافینگتیر. هه وهسا واته (داتره) ددهت.
- گتیری:** خائینی، خواری.
- گتیره:** گریدانا گا یان ولاغان لسه ر قرسی و گردانا وان هه تا نهو قرش په لقوت دبیت و دبیته کا، گتیره بریتیه ژ هه ر تشته کی سه رنج راکتیش و عه جیب، دیاسه.
- گتیرا نومه ره کوری:** نهو کاره کو کهس سه ر و بنی نزانیت: «گتیره ی نومه ره کوری» "په ند".
- گتیرا سهی:** بریتیه ژ کار ی بی گز و نظام (تسیب).
- گتیره با:** قرش و قهسه ل په ل قوت کرن بگایان.
- گتیر و فیتیر:** بریتیه ژ بی سه ل یقه بی و بی سه ر به ری.
- گتیرانه وه:** فه گتیران، هه لگه راندن.
- گتیران:** تشتی کو تو ببیه گتیرانن، وهکی طاووس گتیران.
- گتیراندن:** گتیراندنا هه ر تشته کی بۆ فرۆتنی یان هه ر کارتیکو هه ی.
- گتیر:** جیتزا ده خلی: «هیتزی له میتزی به رانم به ردا په ریتزی - ته قله میرانم به چه ند ده گتیزی؟» "مه ته لوک".
- گتیره ر:** عه ره بکاری بوویه بۆ (جزر): «گتیره ر هک ژ میتیره ری وئ کیم بو» "په ند".
- گتیرک:** گیتسک، جاروفک، گزی.
- گتیرکده ر:** گتیرک کهر.
- گتیرک کهر:** جارو کهر (کناس).
- گتیرکدان:** جارو کرن.
- گتیرکا ناغ مالی:** بریتیه ژ کهسه کی کو هه می هووره شو لیت ناغمالی چاقدتیری دکهت و مالی ریک و پیتک و پوخته و ته نزم دکهت.
- گتیراندن:** فه هیلوکی (تملص، تماطل، تأخیر).
- گتیره رگیا:** گیا گتیره ر.
- گتیریان:** گتیران.
- گتیران:** ته خمین.
- گتیرۆک:** فه هیلوکی.
- گتیر:** (۱) هیتیر؛ (۲) ناغی عه شیره ته کی کوردانه لکوردستانا عیراتی (ناکری).
- گتیره که:** هیتیره که.
- گتیری:** هیتیری.
- گتیرینک:** گیایه کی بهاریه تیتته خواری به لی بخافی پیچه ک تیره.
- گتیره فانک:** نهوه کو بچووک هه ر لدور خو دزقرن هه تا سه روان دزقریت.
- گتیرگتیرۆک:** گتیره فانک، ئیشه که تووشی مرۆقان تیت سه ری وان دزقریت، گتیر، فانکا ناغی (فاتوله الماء).
- گتیر و فیتیر:** سه رگهردان، نالوز.
- گتیر و فیتیری:** سه رگهردانی، نالوزی (ازمه).
- گتیره له:** گو هیتیر، کوتک، گیشک.
- گتیراف:** نهو ناغه کو دزقریت و نو قوم دبیت.
- گتیره لوک:** گتیرینک، گیایه کی بهاریه.
- گتیرگتیرۆکانی:** یاریا گتیرگتیرۆکی لدور خو زقرین.
- گتیربون:** هیتیربون: «ناقا لیژا، گوشتی گتیرا، گانا دریتیر» "په ند".
- گتیر و گوم:** سه رگهردان و گه رفتار.
- گتیرسوانه:** کیلوانه.
- گتیرسن:** گاسن.
- گتیرسک:** گتیرک، جه روفک.
- گتیرسکده ر:** گیتسک دهر، نهو کهسی ب گیلی عه ردی رادمالیت.
- گتیرسک کهر:** سپور (کناس).
- گتیرسکدان:** جهی گیتسکی (کنس).
- گتیرسکار:** گیتسن چیکه ر.
- گتیرل:** گهوج، ساویلکه، ساده، گتیر.
- گتیرمه ند:** گتیره ندی، داسه کی درونه یه دیاره لئیرانن.
- گتیرلی:** گهوجی و گتیر.
- گتیره ندی:** داسه کی دهستک ژ داره کی دریتزه و درونه کهر ژ پیاغه ده خلی پت ددرون.
- گتینگله:** چهپ و پیتچدانا ماریه: «که زبلهت ماری ناغی، گتینگله» ده کهت له گومان...» "گورانی".

گیلەخ: پیشازۆکه که، بنکی گیایه کی بهاریه بۆ کاری ئسترکی دهن (شیریاز).

گیلەشو: گیلە شوک.

گیلەشوک: (۱) ناوورته (صخب، غوغا؛ ۲) سیلاڤ، سیل.

گیلم گیتدانی: قهلهبالغ و ناوورته، بچ نیزامی، هه وهسبازی (رهنگه ئەف وازدیه بیگانه بیت).

گیلاس: فییقی یخ داره کیسه ئی رهنگا ورهنگه وهکی حلوی زهرکانه دبیته ئویشی و داری هه تا ۱۰ میتران درێژ دبیت، خوارنا وی بۆ مرۆڤ قهله و پرسیوده.

گیلان: گهریان: «هه وری نهو زارزار، کلاو ئەو کلاو - مه گیلو و ئەسرین، مه ریز و وداو» "مهوله وی".

گیواو: گیا، وازدیه شه به کیه.

گیژ: بنێره گیژله.

گیژور: کتکا نیر و مهزن، گیفر کوردیتره.

گیژول: مهیل، هه وهس (رغبه) (رهنگه نه کوردی بیت تورکی بیت).

گوپ: لام، رومهت.

گوین: لام، پف.

گودان: (انکار).

گویتک: گوپیلانک.

گوپیلانک: گوپیلانکیته سه ری داری، سه رتا (برعم، براعم).

گوپک: بلندترین عهردی چیا، بلندترین تایخ داری.

گوپته: خوارنه کی ساده و به لهنگازانه یه.

گوته: پته، بۆله، بشه به کی دبیتن گوتته گوت.

گوته گوت: پته پت، بۆله بۆل.

گوتابی: شاگرد (طالب مدرسی). کورد بخه له ته دبیتن قوتابی،

چکو ئەسلێ وی «گوتابی» یه و ئەسلێ گوتابی «گوتهابی» یه ئانکو گوته وی وهکی چه په ری جه نگیه و «تابی» ئەو

سه نگه ری به (محافظه) کرنا دور و دهرسانه. ژ دو وازدیان پیکهاتیه: «گوته + تابی» یان «گوش + تابی». هندهک

بهه له دبیتن «قوتابی» ئەگه ره وهسا درست بیت پیویسته بیژین قوتابی ژ کتابی کوردکاری بویه!

گوت و هۆر: پت و هۆر.

گوت گوتی: پت پتی.

گوته گوتکه: بۆله بۆلکه ره، پته پتکه ره.

گوتن: وتن، گۆتن، قۆتن.

گوجیله: به چکه سهگ.

گوجیله سهگ: تیتزه سهگ.

گوجیله هرج: کودیله هرج.

گوجک: گوته «بزاری ئاکره و زیباری».

گوجی گوجی: ماسووله ماسووله.

گوج: زیانی ئەشکرا، زولم.

گورگ: دورنده به که وهکی سهی به لی ژ سهی بتینتره و درنده تره. وازدیه براستی یخ ناڤی گورگی «قه رگه» کو هه تا نه یژێ هه ورامی بکار دهن و هه به به کی بکار دهن و دبیتن «هرگ». لئاڤیتستایدا «هرکا» هاتیه.

گورگ و میش (گورگ و میه): ئەو ده می سپیدی یه کو دنیا هیژ باش روژ نه بویه، هه دبیتن سهگ و گورگ.

گورگی باران دیتی: بریتیه ژ مرۆڤی بۆرجه راندی.

گوریل: جوهره مه میوونه که وهکی مرۆڤانه، به ژنا وی دگه هیته دو میتران، له شی وی ژ مووی درێژ نخافتیه و کلک ژ ی نینه، لسه ره دو پیمان وهکی مرۆڤان بشاسانی بریتیه دچیت، جانه وه ره کی ئارام و دا که سیایه و بی زیانه و هیچ کاری برۆڤان نینه، به لی ئەگه ره که لسه ره وی ژ مرۆڤان هه به دی ئیرشی که تی و خولین راست ئینیت تا راده به ک تووره دبیت کو بیه ک پین زکی ئینسانی بهر ددهت یان بیه ک مست میژی یخ وی دریتیت و به لاف کهت. عه ره بکاری بویه بۆ (غوربلا) ی.

گورگه لۆق: نه رمه غار.

گورگستان: بۆ گرۆهک یان حزبهک یان کیشه وه رهک یان رژیمه کی تیتته بکار ئینان کو ته غه ره دز بن و به رتیلخۆر و کولابه ردار و دراف په رست. دبیتن: «دونیا ئە قه ره هه می بویه گورگستان».

گورخه ره: که رکیشی، حه یوانه که وهکی که ری رهنگی له شی وی زه ره و خه تیت ره ش پیندا هاتینه و هه تا نه ی که هه نه بویه و ل ئافریقای دا په پیندا دهن.

گور: (۱) ئەو به ندکن کو دۆرا کالکا پین ره خ دکهن؛ (۲) ئەو دور کرنا تانی په زی کو بشفکه تا نوکیته داری نه رم و ته ره گور دکهن؛ (۳) گروه؛ (۴) گورگ، چاله که دکولن مری دکهنه تیدا.

گورگی: گورگ «بزاری قوتان».

گورگورانی: گورۆه گورۆهانی (تکتل).

- گوردهم:** کۆمهل، دهسته که .
- گوردهم گوردهم:** کۆمهل کۆمهل، دهسته که دهسته که .
- گورگین:** وهکی گورگی، گورگانی ناخچ برای قهره تازدینه .
- گوردان:** جوامیران، میرچاکان .
- گوره:** گورمین، گهف .
- گورئخ:** بهور و به تهر، هار و هاج .
- گورپین:** گورینه کی دهم درپژ .
- گورپه گورپ:** گورپه لپین گورپه .
- گورپ و هورپ:** گورپنا زور بکۆمهلی .
- گورپی:** پیتتا ناگری، دهنگت گورپه گورپ و گورمه گورمی: «نه عه وری گورگورپی، نه میری حرچی» "په ند" .
- گورپو:** خدیگ، خدی (انس) .
- گورچيله:** گولچيله، گولچیزک .
- گولچیک:** گورچيله .
- گورپی:** گهر (جرب) .
- گورپی بون:** توشی نه خوشیا گورپاتی یی هاتن، خلته .
- گورپه شه:** هه ره شه، ته ههدید .
- گورچ:** (۱) سفک، چه له ننگ، رایپچایی، گوربز: (۲) تیره یه کی مرؤفانه بنه رت دا گورجستانینه بجه مالی مه شه ورن، عه ره بان کرپه جورجیا .
- گورچین:** سفکی ناخچ (مونث) انه .
- گورچ و گول:** سفک و ئاماده و پهیت .
- گورچی:** نسبه ته بۆ قهومی گورجان (گورجیان) کو پیته ختی وان تغلیسه (ئیکه ژ کۆماریت ئیتحادی شوروی) .
- گورد:** دلیر (باسل) (کورد ژی هه ره ئه و مه به سته یه) .
- گوردو:** گورده کان .
- گورده کان:** گورده کان، گوز، گرده کان .
- گورم:** دهنگه که وهکی، دهنگت توی یان خانی هورگومینتی یان به ره کی مه زن ژ عه رده کی بلند قه رسیانچ و به رده کی که فتنی (هدیر) .
- گورمه گورم:** گورمه لپین گورمه ی .
- گورمین:** گورمه یه کی دهم درپژه .
- گورم و هورپ:** گورمینا بجمله و کۆمه لی .
- گورپلا:** کۆمه ست، ریک خراو، گور، گروه (منظمه) .
- گورگه میتش:** گورگه میتش .
- گورگه میتش:** دبیتنه هاریا گورگ و هرچان به لی بو جانده ریت دی
- دبیتن هار بریتیه ژ مرؤفیکو گه له ک ئه حمه قی شه پتانی و نه راهه ستانیان بکه ت .
- گوریز:** رایپچای، ئاماده، چه له ننگ، چالاک، سفک، گورج .
- گوریس:** وه ریس، ریسمان .
- گوریس کیشان:** گوریس کیشکان .
- گوریس کیشکان:** گوریس کیشکان .
- گوریس کیشکانی:** (لعبه جر الحبل) کنایه ته ژ جره کیشانی .
- گورپه گورپ:** ته غه ر بۆ دهنگت گورگورپا ناگری بکار تیت، گورپه لپین گورپه ی .
- گورپین:** گورپنا لدوی ئیک .
- گورگه خه و:** نقشنا مابه پنا خه و و هشیاری یی، نقشنا تیشته که ی: «لازمه بۆ شیخ بکاتن گورگه خه و - دا بلین شیخ عابده و نانوی به شه و» "شیخ ره زا" .
- گوریل:** (یان کرپل) ماده یه که بدار مازیانقه تیت وهکی رهنگی هر می یه ماده یه کی گه موره یی تیدایه بۆ گه ماری بکار دهن .
- گوریان:** گوری (قربان، فداء) .
- گورمه ت:** ئیرش (هجوم) .
- گوزلی:** چاقلدر (ت) .
- گوزگی:** خۆدی، خۆدیک، قۆدی (مرآت) (ت) .
- گوزهر:** (عبور و مرور) . "خانی" فه رمویه: «صراط ئه و پرا پر بخوف و خطر - جميع خلايق ذکهن لی گوزهر» .
- گوزهران:** قه تاندا معیشه تی .
- گوزهرگه:** گوزهرگاه ، جهی بورینتی .
- گوزهرگاه:** بنیتره گوزهرگه .
- گوزارتن:** گوزاردن .
- گوزاردن:** گوزهر کرن، بۆرین، عبور .
- گوزهر کرن:** سه ر رابۆرین، تیبۆرین (اداء، ترک) .
- گوز:** گوز، گویزگیز، گویز، جهوز، هه میژی هه ر کورپینه و ناخن بۆ دارئ گوزی و فیسقی یی وئ هه م دبیتن گورده کان، گرده کان، گرده کان، گردو، ئه سلین وئ داره کی کوردستانییه ، ئیرانییه پاشی به لافی ناخ دونیایی بویه (حسن عمید، ل ۸۶۹) .
- گوزمه:** به ربه ره کانی، گه زمه .
- گوستیل:** ئه نگوستیله (گوستیل کوردیتره چکو ئه نگوستیله نیزیکی ئه نگشتریه و تام فارسی ژئ تیت)، گوستیله .
- گوستاخ:** بی ئه ده ب، بی شه رم، به د ئه خلاق .

- گوستاخانه:** بېع شهرمانه.
- گوساله:** گوپړه که، گۆلک.
- گوسپه‌ند:** گوسفه‌ند، په‌زئ سپی.
- گوشینگه:** جی گفاشتنا تری یان زهیتونجی (معصره) "هه‌ژار" فه‌رموویه: «تا دانه ته‌کین له فیز و مینگه - ری‌یان نیه بچنه سهر گوشینگه».
- گوشمه:** که‌زوانجی قوتایی (سجوق).
- گوشلی:** دیز، دیزک (قازان). "پیر شالیاری" زه‌ده‌شتی فه‌رموویه: «وه‌روئ وه‌رارؤ وه‌روه وه‌ربنه - وه‌ریسه بریؤ چوار سهرینه / که‌رگی سیاوه‌ن هیله‌ش چه‌رمینه - گوشلی مه‌مربؤ دوئ ده‌ربنه».
- گوش:** (۱) کف (قنب)؛ (۲) فرچک، گو، گوج، ئاکره‌یی دبیژن گوجک.
- گوشان:** کوشین، گفاشین.
- گوستا:** به‌ه‌شت.
- گوستاسپ:** (۱) خوه‌ن؛ (۲) ناغی پاشایه‌که کوئیمان بزه‌ده‌شتی (د،خ) ئینابوو دینی وی قه‌وی کر و به‌لا‌فکر.
- گوشاد:** بشکفتی، قه‌بوی.
- گوشادی:** قه‌بون، که‌یف خوئی.
- گوشاد دل:** دل‌گوشاد، دل‌که‌ری، دل‌گه‌ش.
- گوشادروو:** روو‌گه‌ش.
- گوشادزمان:** زمان‌خوئ (فصیح).
- گوشته‌زوان:** زمان‌خوئ.
- گوشته‌زون بدنه‌وه:** بریتیه ژ وئ برینجی کو‌گوشتی تازه ئینا و ساریژ بوی.
- گوش کرن:** فرچک کرن.
- گوشمه:** سجوق.
- گوگره:** کویسه کرنا مپوئ، کویسه کرن.
- گوفتار:** گۆتن، وتار، گوتار.
- گوفت و گو:** وتووئژ، گۆت و بیژ.
- گوفک:** مه‌زیه‌له «بله‌هجه‌ی ئیژدیان».
- گول:** گول‌گه‌له‌ک رهنگ و نه‌وعن، ژ داری هه‌یه و گول ژ گیای هه‌یه، هنده‌ک بشتلی تیتته چان‌دن، هنده‌ک بتوئی و هنده پیشارؤک و هنده‌ک قه‌لم و هنده‌ک لسه‌ر بنج خوئین شین دین.
- گول نه‌نار:** گول هنار، داره.
- گولنار:** گول هنار.
- گونار:** گول هنار.
- گول نه‌ندام:** گولندام.
- گولندام:** نازک به‌ده‌ن.
- گول محمد:** گولا سوؤ و بیئخوئ و داره.
- گولچن:** نه‌و که‌سه کو‌گولان دچنیت.
- گولچین:** نه‌و که‌سه کو‌گولان دچنیت.
- گولچین:** گول ژ داری شه‌کر (قطف الورد).
- گولاث:** گولا و. گول+ئاث= ئا‌فا گولج، گولی ئا‌ث.
- گولاو:** ئا‌فا گولان (ماء الورد).
- گول بهار:** گولا بهاری، ناغی ژنانژی گولبه‌هار هه‌یه.
- گولا‌فگیر:** گولا‌فگیر، که‌سه‌ی ئا‌فا گولا دگرت.
- گولا‌فگیر:** نه‌و که‌سه کو‌گولا‌فی دگرت و لئه‌لکی دره‌شینیت.
- گولرهنگ:** رهنگ گول، بره‌نگی گولج.
- گولرئان:** گول بسه‌ری بووکی وه‌رکرن.
- گولزار:** باغی گولان، جی گه‌له‌ک گول تی هه‌بن.
- گولستان:** گولزار، ناغی کتیبیا (سه‌عديه).
- گولدان:** قافکا گولان.
- گولشمن:** گولزار، گولستان، باغی گولان.
- گولبه‌ند:** باغچه‌وان.
- گول بن:** بن دارا گولج، یان گول بن.
- گوله‌سوؤ:** گول محمدی.
- گول کاغز:** گولا سپی.
- گولین:** ده‌می په‌رینا نیریت کیفی.
- گول نا‌هاری:** ها‌قینیه، تو‌قیه.
- گول ناویز:** په‌رپه‌ره، سیبه‌ریه.
- گول نه‌بریشم:** گولا داریه، دره‌ختا ها‌قینیه.
- گول نا‌ته‌ش:** گولا سوؤره، ها‌قینیه، په‌رپه‌ره.
- گول نه‌خته‌ر:** ئانکو‌گول نه‌سته‌یره، پیشاریه وه‌کی سه‌رکه پیشاریه، کیم به‌لگه.
- گول نا‌قاقیا:** رهنگینه و په‌رپه‌ره.
- گول نارغه‌وان:** (یان گول نه‌رغه‌وانی) دره‌خته‌داری وئ وه‌کی داری هناریه، بې بیئنه، رهنگ سوؤره.
- گول نه‌تله‌سی:** ها‌قینیه، بېن خوئشه، تو‌قیه.
- گول به‌ر به‌رؤژ:** ئا‌فتاب گه‌ردان، زه‌ره و مه‌زنه، تو‌قیه، دگه‌ل روژی دزفیت.

- گول نه نار:** گول هنار درهختیه و سوره و په‌په‌په.
- گول بداع:** درهختیه بی بیته.
- گول بنه‌فشه:** بهاریه، بیتن خوشه، توفیه، عه‌به‌کار یوویه بو (بنفسج) ی.
- گول تاج خروس:** سواکی وه‌کی کویا دیکلیه.
- گول ه‌نا:** سوره هاقینیه، گولی خ‌نا.
- گول خه‌ره‌هره:** درهختیه (داره) گه‌رمیانه، هر به‌رده‌وامه.
- گول هیرۆ:** گول خه‌تمی، درهختی هه‌یه گیاییژی هه‌یه، دهختی هاقینیه به به‌لی گیایی بهاریه، په‌په‌په، ر‌نگ بنه‌فشیه.
- گول دوکمه‌یی:** مه‌خمه‌لیه، سوره پاییزی‌یه.
- گول رازقی:** درهختیه (داره) گه‌رمیانه.
- گول زماندار:** (یان گول زیان ده‌رقه‌فا) ر‌نگا‌وره‌نگه، زمانداره.
- گول زه‌رده:** (یان گوله‌زه‌ر) داره، شتلیه.
- گول زه‌نیه‌ق:** بهاریه، بیتن خوشه.
- گول سوره:** هه‌می وهختیه و هه‌می جی یی یه.
- گول سوسن:** جوهره‌کی گول زه‌نیه‌قیه.
- گول شاه‌سه‌ند:** هاقینیه یه هه‌می وهختیه.
- گول شهب بو:** زوزانیه، په‌په‌په، بیتن خوشه.
- گول شه‌قایق:** (یان گول خه‌شخاش) کیم به‌لگه.
- گول لاله:** سۆر هه‌یه، سپی هه‌یه، بی بیته.
- گول شه‌مدانی:** (یان گول شه‌مدانی) قه‌لمیه، ر‌نگا‌وره‌نگه.
- گول شه‌بیوری:** پیفازیه و ر‌نگا‌وره‌نگه.
- گول سد به‌لگ:** په‌په‌په سپیه.
- گول تاوسی:** زه‌رده، درهختیه.
- گول په‌ر تاوسی:** بهاریه، کیم به‌لگه.
- گول قرنفلی:** نه‌لوان و نه‌شکال هه‌یه و په‌په‌په.
- گول زمان کا:** (یان گول گا و زیان) بیابانیه، بهاریه، ثاقیه.
- گول لادن:** شتلی‌یه، هاقینیه‌یه.
- گول لاله بهاری:** سوره، بناقی شه‌قایق مه‌شه‌وره.
- گول لاله‌عباسی:** (یان گول صبح و شام): توفیه.
- گول محمدی:** بنیره گول محمد.
- گول مرواری:** سپی یه، بهاریه، توفیه.
- گول مه‌ریم:** پیفازیه، هاقینیه یه.
- گول میخه‌ک:** هاقینیه یه، پیفازی یه.
- گول میمون:** (گول مبارک): هاقینیه یه.
- گولناز:** هاقینیه یه.
- گول نیرگز:** زه‌ره بهاریه، کاسه‌داره، بیتن خوشه، پیفازیه.
- گول نه‌سته‌رن:** زه‌ره‌کاسه‌یی یه، په‌په‌په.
- گول نیلوفر:** شه‌بیوری و بلولیه، ثاقیه.
- گول هه‌میشه به‌هار:** بهاریه، زه‌ره.
- گول یاس:** داره (درهختیه)، شتله، بیتن خوشه.
- گول یاسه‌مین:** نجوره‌کی یاسیه.
- گول یاسه‌مین:** جوهره‌کی یاسیه.
- گول چیچک:** زه‌ر هه‌یه، سوورو فه‌هوه‌یی هه‌یه، سووری تاری هه‌یه، پاییزی‌یه، توفیه، بیتن خوشه.
- گول قه‌دیفه:** گول مه‌خمه‌ل.
- گول مه‌خمه‌ل:** گوله‌کی پاییزی یه و لی‌کدای یه وه‌کی قه‌دیفه‌یه.
- گولگون:** ر‌نگ گول، وه‌ک گول.
- گول گه‌نم:** گولی بی گه‌می، قنتوریون.
- گولگونه:** وه‌کی گولی، گولگون: «قاصد به مقصودا مه‌هات - با سوژده و نه‌مر و به‌رات / نیشان هنارن هه‌م خه‌لات - شه‌زاده‌یا گولگون قه‌با» "جزیری".
- گولباغ:** گوله‌باغ.
- گوله‌باغ:** گولا باغان، باغی‌گولان.
- گول ده‌سته:** چه‌پکه‌گول.
- گول پیره‌هه‌ن:** کراس گول.
- گول به‌رۆژک:** بنیره گول به‌ریره‌رۆژک.
- گول خیتف:** گول خیتفانه.
- گوله‌ژه‌ن:** راهزبانا گولان له‌گه‌ل بای.
- گول په‌ری:** مه‌قامه‌کی کوردی خوشه ژ دانانا جه‌گه‌رخوینه.
- گول شینی:** مه‌قامه‌کی کوردی خوشه.
- گول شیلان:** داری لیتی یه.
- گول باران:** گول ریژان.
- گولدون:** گولدان.
- گول و به‌ند:** گه‌رده‌نی.
- گولله‌به‌ند:** دو‌عایه‌که بخۆقه ده‌که‌ن دا گولله‌بی تغه‌نگی قینه‌که‌قیت.
- گولتی:** فرچک، نه‌وه‌ل شیرخوارنا گۆلکه.
- گولتی کرن:** فرچک کرن.
- گولۆل:** برنجا بدۆ: «هندی گولۆله نه‌و بروونی شۆله» "نالبه‌ند".
- گولۆله:** (۱) گولولکا به‌ندکی یان ده‌زی؛ (۲) مرۆقی خرچ و چاڤ
- گول چیسک:** گورچیه.

- گول چيله:** گوجيلك (كليبه).
- گولي گولي:** گولگولي.
- گولگولي:** رهنگ و هكي گوليكا نيسانئ.
- گولخوئري:** ئه و هه قيره كو هپژ نيشهك ئار و نيشهك هه قير بيت، گلخوئري.
- گولته:** ديره گه.
- گول چيچهك:** گولهكي پاييزي زور جوان و بين خوشه، زه ههيه، سوئتاري زي ههيه.
- گولي:** عه شيره تهكي كوردانن زور ديندار و ميترچاكن، لشيمالي زاخوئي دژين وان مه زنه كي بناث و دهنك هه بو دگوتني "حاج سادق" لگوندئ به هونه ي بو.
- گولين گولين:** چيروكا ملايه كي خه شيم و ژنه كي زورانه ناخي وي گولين بو، ملازي بملائي گولي مه شهوور بو، ئه فجار هه گرفتاريهك بسره مه لاي دهات دگوت: «ئاخ گولين گولين».
- گولم:** چهنگهك، پري چهنگهكي «بزاراخي شنگاريا دبيژنه رومه تي «گولم»».
- گول خه:** پيره خه، پيره خه، سميت، سميتك، سمايلوك.
- گولوك:** گولوله.
- گول و گازنده:** گله و گازنده.
- گوليزار:** گولزار، ناخي ژنانئي ههيه، ناخي سترانه كا كورديه.
- گولت:** گومتل، كومتل، پرتك شه كر يان تشته كي دي.
- گولوفت:** كولوفت، ئه ستور.
- گولومته:** (قمه الجبل).
- گولواژ:** عه ره بكاري بوويه بو «جلواژ» و كۆم بوويه بو «جلوازه».
- گول چاويش:** به بيوون.
- گولخو:** گه لحو، نه زان و ده به نك (ابله).
- گولچك:** گولخوئري، گشته كي مه زن ژ هه قيري.
- گولاله:** ئه و كوئدي داريه كو دۆم نيشي گلاله دهن.
- گولاله گيتي:** گلاله گيتي ئه و دۆمن كو نامانيت داري بو فروئتنئ دگيتن.
- گولوپ:** له مپه يي كه هه بابي (كوردئ نينه).
- گولله باران:** شيلك كرن، ده سريژ كرن بگولله ي، ره شاندن.
- گولجه:** حوليڪ.
- گوم:** وند، بزر، نه ديار، وند.
- گومبون:** وند بون، بزر بون.
- گوم كرن:** بزر كرن و وند كرن.
- گومبته:** گومبه د.
- گومبه د:** بنيره گومبه ت.
- گومان:** شك.
- گوماني:** شكي.
- گوماندار:** خودان شك.
- گومراه:** ژ ري دهر كه فتئ، ري به رزه، خرياي. (ضال).
- گومري:** گومراه.
- گومناث:** گومناو، بي ناف يا ناث به رزه بوي، ئويجاخ كور.
- گومناو:** بنيره گومناث.
- گومنام:** » »
- گومزي:** (هرمي، محدب).
- گومرؤك:** واژه يه كي تركيه جه مع و عه ره بكاري بوويه بو (گمارگ)، مالياته كه كول سنوري ژ گرت و كالاييت كو واردئ كيشوه ري دهن يان خارجي كيشوه ري دبيت تيته ستان دن.
- گوم گومه:** ققم.
- گومتل:** گولت، پارچه يه كي كچكه ژ شه كري يان تشته كي دي.
- گوميتز:** گميتز، ميتز «بزاراخي شه به كي» بفارسي زي گميتز هاتيه.
- گوميزدان:** ميزلدان.
- گوملهك:** كراس «بزاراخي زازا و بوئان».
- گومانه:** گومان، شك (حدس).
- گومان كرن:** ته خمين كرن، هه دس كرن، شك كرن.
- گوند:** دي، هوژ، كوند، ديها ت.
- گوندي:** ديها تي، خهلكي گوندي.
- گونداتي:** گوندايه تي، خهلكي گوندا بونو كاري گوندا كرن.
- گوندايه تي:** بنيره گوندا تي.
- گوندياتي:** » »
- گوندي ياتي:** » »
- گونديتي:** ره وشتي گونديان، عاده تي گونديان، ژيانا گوندي يان، وهكي گونديان، مه نسوبي گونديان.
- گوناه:** گه نه ه، تاوان. عه ره بكاري بوويه (جناح).
- گوناهكار:** تاوانبار.
- گوناهكاري:** تاوانباري.
- گوناههخش:** ئامر زگار، تاوان بهخش.
- گونبه تي شين:** ئاسمان.
- گونگ:** لال.

- گونگلہ:** کینگلہ، خۆپیتچدانا ماری (تعکوک الحیہ).
گوندۆر: گوندۆره.
گوندۆره: کالہک: «گوندہکە و گوندۆرهکە» "پەند".
گونہ: بمەعنا دل پێ سۆتی، بەزەدی ژێ هاتیہ.
گونجاندن: دو تشتان لێک موافقەت کرن، ملایم کرن، جیکرنا تشتەکی لێک یان لئاڤ تشتەکی.
گونجینە: گەنجینە.
گونجۆڤ: گونجۆڤرک.
گونجۆڤرک: مرۆڤی کورت و بێ قەلافەت.
گونەبار: تاوانبار.
گونەکەر: بریتیه ژ مرۆڤی قەلەس، دبیتۆن: «فلانکەس نارپت دا برسی نەبیت» یان «فلانکەس گونەکەر» "پەند".
گوہ: گۆچک، گوش.
گوهدار: گوهدەر.
گوهدەر: گوہ قەچن.
گوہ قەچن: (١) ئەو کەسە کو گوہی خو ددەتە ئاخفتنا خەلکی و نەهینیت وان؛ (٢) ئەو کەسە کو بەرفەرمانە.
گوهدێر: سەرنەرم، خەبەرچین.
گوهدێران: سەرنەرمی، خەبەرچینی، نەقلی خەبەری.
گوہسۆرە: ئەو بەلگە کو لوودارن کو تازە وەکی گوہی سۆرەوی هێژ کچکەنە.
گوہار: گوار.
گوہارک: گوہار.
گوہارۆک: دبیتۆنە هەر تشتەکی کفانۆنی، خەلەکا دەرگە یان خزیمۆکا دەری، هەر تشتەکی قەلانگەبووی.
گوہان: گوانی حەبواناتان.
گوہاندین: گواندین (مەنتقەیی گوانی هەمی).
گوہۆرین: گوہارتن.
گوہارتن: مەیلدان (تبدیل، تغبیر، تعویض).
گوہاستان: گوہازتن.
گوہازتن: هەلگۆرین، وەرگێران، نەقل کرن.
گوہشین: بێ هۆش بون.
گوہیژ: (زەرور).
گوہشەچن: لدو ئەخباران گەریان (استراق السم).
گوہکتک: گیایەکی بەاری یە و ژەهری یە و کرما دکوژیت.
گوہکتیک: گوہکتک.
- گوہ هسک:** سەرکیش، سەر رەق.
گوہ ماکەر: بریتیه ژ مرۆڤی کەودەن و بێ عەقل، خوێس
 <وشەیه کی ئەهریه نیه>.
گوہبەل: ئەو بزنی کو گوہیت وان لوولەنە، بریتیه ژ مرۆڤی بێ فەیت و دیۆز.
گوہبەل کرن: گوہ دان (تطلع).
گوهدرێژ: بریتیه ژ کەری، گوێ درێژ.
گوہ خشخشاندن: سەرکیش، سەرکیشی (تماطل).
گوہ کیشان: گوہ کیشانی، یاریا گوہکیشانی.
گوہپان: بریتیه ژ کیم فامی یە.
گوہسۆر: بێ فرمان، سەرکیش، گوہهسک.
گوہشی: ماندی، شەهتی، هێر.
گوہ نەسمتی: سەرکیش، تینەگەشتی (بلیید).
گوهدان: بریتیه ژ مرۆڤی گوهدار (اطاعه).
گۆ: (١) گۆت، گوہ، گویا، (بزەم)؛ (٢) هۆلی تۆپانی.
گۆبەل: گوہقیت.
گۆبەلە: بەلەباقە، ئیشەکە بزنان دگرت و دکوژیت.
گۆبەل کرن: بتەمای کارەکی یان تشتەکی (تطلع).
گۆبارە: گارانێ گامیشان.
گۆبان: تینەگەشتی، گوہسۆر، شقان.
گۆپال: چاگون، کۆپال. گو+ پال.
گۆپالۆک: هەر تشتیکو وەکی گۆپالی چەرم بوی.
گۆ: تۆپ.
گۆتال: گۆسالە، گۆلک، بەلن تەغەر ئەو وشەیه پستی وشەیین «گا» ی تیت دبیتۆن گا و گۆتال.
گۆتن: وتن، ئاخافتن، پەیفتن.
گۆتیار: گۆتنکەر، بیژەر، گویندە (قوال).
گۆتنکەر: بنیتره گۆتیار.
گۆتۆ: قیل، گۆتنەکی نەبنەجی.
گۆتکار: بنیتره گۆتیار.
گۆتەگۆت: پرپیژی (اقاویل، اشاعه).
گۆت و وێژ: گۆت و گۆ، پرس و وەلام، گوتو گوتار.
گۆترە: گوزاف (تخمینا، تلقائیا) (ت).
گۆتی: گۆتو: «گۆتی دەفی سۆتی» "پەند".
گۆتا: گەلەکبیش، بگۆتا، گۆتبا. ئەف «ا» یە لدوماهیا «گۆت» ی مەعنا (صیغە ی مبالغه) ی ددەت و (صفه المشبه) ژێ

وھكى: غارا، خۆرا، ئازا، خېرا، گۆتا، دانا، ناسا، ئاسا،
 بېنا، نەوا، ئاشنا. (گۆتا بەرامبەرى قوالىيە دەھرەبېدا).
گۆت و گۆت: گەلەك گۆتن و لېي يەك.
گۆج: گۆج، ئەو كەسە كۆژ دەستىقە شل بېت.
گۆجى: دەست شەلى.
گۆجۆ: ئاكارى مروقق شەلە ژ دەستى.
گۆجە: بەندۆرە، باجان سۆرك.
گۆجان: چۆگان، گۆپال، كاشۆ.
گۆچالى: يان قۆچالى يان كۆچالى (ھەر قوچ على، كوچ على)
 يە، بچوك بزارى قەرەجا.
گۆچەھن: شووژن.
گۆچك: كۆچك.
گۆچىچە: بشكوژا مەمكى.
گۆز: قەبر.
گۆزى: گۆرەپان (ساحە).
گۆرستان: گۆرخانە، ئارامگە.
گۆرخانە: بىنپەرە گۆرستان.
گۆر نەباش: گۆرھەلقەنە (نېباش) (ع-ك).
گۆرھەلقەنە: جانە ۋەرەكە قەبرا دكۆلېت (نېباش القبور).
گۆر كۆل: ئەو كەسە يان ئەو كەسەن كو كارى وان گۆر كۆلانە.
گۆر كۆلان: گۆر كۆلېن.
گۆر كۆلېن: كۆلېنا گۆرى (حفر القبور).
گۆر ھەلقاندىن: مرى دەرىنان.
گۆرە: (۱) گۆرە؛ (۲) گۆلك.
گۆرە: گۆرە.
گۆرە: گۆرە.
گۆرەوى: گۆرە، ھەرەبكارى بويە بۆ (جوراب).
گۆر كەن: گۆر كەنە، ئەو كەسە كو ھەردى چال دكەت بو مریا
 (حفار القبور).
گۆر كەنە: ھەفتىيار، كەمتىيار، كەفتىيار.
گۆرەسا: گۆسارە.
گۆرەكە: گۆرە.
گۆرېن: گۆران، بەدل كرن.
گۆران: گۆرپان.
گۆرپان: تەبدىل.
گۆزى: (قربان، نذر).

گۆران: (۱) دەشتەكى (بدوى)؛ (۲) ھەشېرەتەكى مەزنى كوردانە
 لىعتراقى.
گۆرانەتى: نىسبەتا بال گۆرانان.
گۆرانى: ئىستىران، ئاواز، لاژە.
گۆرانگە: ئەو جى يە كو دارى چۆلى بېرىنى ژى چىدبېت بۆ ئالفى
 پەزى، ئەو دارن لىدۆرتانېت رەزان.
گۆرانى زان: ئەو كەسە كو ئىستىرانان دزانېت.
گۆرانى بېژ: ئىستىران بېژ.
گۆرەسا: گرېدانا گۆلكى د ھەفكىپرا بوھرىسى.
گۆرپەگۆز: نەماى (مباد).
گۆر خەر: كەركىقى (ھمار الوحش).
گۆر ھەلقەن: گۆر ھەلقېن.
گۆر ھەلقېن: بىنپەرە گۆر كەن.
گۆرېن: گۆبېن (معهود).
گۆرەفان: گۆرەبان، خزمەت كارى گورستانى ۋەكى مەجىپورى
 مزگەفتى.
گۆرەبان: بىنپەرە گۆرەفان.
گۆرەوان: = =
گۆر نىشىن: جى وارىبون د ناڭ گورستانى (ساكن الضريح).
گۆزى كرن: (نذر) كرن.
گۆزبان: (نذر، قربان).
گۆزىكەر: كەسى كو قوربانى ددەت (ناذر).
گۆزەك: كابى پېتى، رېشەپى فى وشەى لىئاڭىستايدا ھەبە بەو
 رەنگە: «زەنگە» و «زىنگە» ھەر بەمەنا گۆزەك و
 «زەنگەرە» و «زىنگەرە» ھەر بەمەنا گۆزەك بەلى «زەنگە»
 و «زىنگە» وشەپىت يەزدانىنە بەلى «زەنگەرە» و
 «زىنگەرە» وشەپىت ئەھرىمەنېنە. ھەرۋەكى «ئوروتور»
 بەمەنا زك، عۆرك وشەپەكى يەزدانىيە و «مەرشق» بەمەنا
 زكەبەلى وشەپەكى ئەھرىمەنېنە.
گۆزەلى: گورانىيەكى كوردىيە، ئاقى ژنانى «گۆزەل» ھەبە.
 چىدبېت ئەڭ وشەپە ژناقى ژنا ھۆشەنگى ھاتبېتە داتراشېن
 (ئاقى وى گۆزەلە بو، ھەرۋەكى لىشەرحا ئاقىستايدا
 لاپەروى ۴۵ بىشتەئى پورداوېدا ھاتىيە).
گۆزە: گۆزك.
گۆزك: ئامانەكى خر و درىژۆك و دەرتەنگ و ژ قورپى سۆر
 قەكرى چىدكەن بۆ ئاف پى قەخارنى، بەھەربى دىبىژنى
 (كوز): «گۆزكانونىيە و ئاقى وى سارە» پەند.

- گۆزەن:** پەز، گاكیڭی.
- گۆزەكە:** سۆلینەکی ناخی یە كرم و میشك بۆخۆ چیدكەن دا خەرز و ژیاری تیدا بکەن تەغەر لروویڭ دیواران درست دکەن.
- گۆزەبانە:** گۆزەوانە، یاریەکی مندالانە یە.
- گۆزین:** نەقل، فەگۆزین.
- گۆس:** فیشەكەشیت، گازکا ناگری.
- گۆسالە:** گۆلك (ف).
- گۆسک:** گۆزک، سۆلینەیی میشە یە ژ قورۆڭ لروویڭ دیواران چیدکەت.
- گۆسارە:** گۆزەسا.
- گۆسفەند:** پەزۆڭ سپی (غنم). واژە یە فارسییە و لئاقیستایدا «گۆسپەند» هاتیە.
- گۆش:** (۱) گوھ؛ (۲) بریتیه ژ هوشداری؛ (۳) رکن، کنار.
- گۆشەگەری:** مەدەفەچ کچکە هندی گوھێ ئینسانی یە، دبیژن بو ئیشا گوھی باشە.
- گۆشەکاندن:** چاقرۆڭ کارەکی، گوھ فەچنن.
- گۆشاب:** خۆشاب، ئاڤا هژیر یان حولیک یان قسپ یان میوژی نماندی د ناڤی دایە، خۆشاف، عەرەبکاری بوبە لۆ (خشاف).
- گۆشان:** گۆشان، گوشین.
- گۆشت:** (لحم) (موشترەكە ماہینا کوردی و فارسیی).
- گۆشتاۋ:** گۆشتاڤ: «گۆشت + ئاڤ»، ئاڤا گوشتی.
- گۆشتاڤ:** بئیرە گۆشتاۋ.
- گۆشتخۆر:** جانەوهری کو خوارنا وان هەر گۆشته.
- گۆشت فرۆش:** (قصاب).
- گۆشارە:** گۆشوارە، گوهارک، گوار، گوهار، ژن بو تازەیی دکەنە گوھێ خو.
- گۆشوارە:** بئیرە گۆشارە.
- گۆشە:** کنار، کوژی، قورنەت، کەمینگە.
- گۆشەگیر:** بەرکنار، گوשה نشین، لاپەرێز. (منعزل).
- گۆشەگیری:** لاپەرێزی، بەرکناری (انعزال).
- گۆش:** (هەم گۆش) (۱) ناڤی فریشتەکیە وەکیلی هەمی کاریت بەرکەتی د جیہانیە؛ (۲) ناڤی رۆژا ۱۴ هەر هەیفەکی هەتاڤی.
- گۆشت کۆت:** گۆشت کۆی.
- گۆشت کۆی:** گۆشت کۆی.
- گۆشتکۆ:** (مهراس).
- گۆشدار:** گوهدار، شەوا (سمیع).
- گۆشە گۆشە:** کوژی کوژی.
- گۆشە نشین:** لاپەرێز، بەرکنار، روونشتنا قەدری (منعزل).
- گۆشە نشینی:** لاپەرێزی، بەرکناری (انعزال).
- گۆشاسب:** (۱) خەون، کابوس؛ (۲) گوشتاسب، ناڤی پێنجەمین زنجیرەیی پادشاهیت کیانیانە، ناڤی بابی وی لەهراسبە و ناڤی کوپی وی ئەسفندیارە. سەرزەمانی گوشتاسبی زەردەشت (د-خ) دیار بوو و گوشتاسبی پشتی کو چەند (معجزات) ژێ دیتن ئیمان پێ ئینا و دینی وی پێششەبر و برەواج ئیخست.
- گۆشتدار:** بەگۆشت، قەلەو.
- گۆشەر:** حیسیلا خورمێ.
- گۆشە:** پاشکۆیەکە بۆ تەئکیدێ لپاشی ئەژماران تیت، وەکی: دو گۆشە، سێ گۆشە، چارگۆشە، پێنج گۆشە، شەش گۆشە.
- گۆشیاری:** گۆشداری.
- گۆشدار:** زێرەقانی، گۆهداریا تشتهکی (مراقبە).
- گۆشیار:** زێرەقان، ناڤی حەکیمەکیە کو ماموستایی ئیبینی سینای بو.
- گۆشمال:** چەند مالەک، شەقەزللە ببن گوھیر راکیشان.
- گۆشماسی:** گۆشتماسی، گوشت مالین، کنایتە ژ لیدانی.
- گۆڤ:** کولی پەزی (حظیرە الماشیە).
- گۆڤەند:** (۱) ناھەنگ، بەزم، داوەت؛ (۲) ناڤی چیاپەکی یە د ناوەند کوردستانا عیراق و ترکیە دا.
- گۆڤەندگێ:** بەزمگێ (مطرب).
- گۆڤمال:** ئەو کەسە کو کولی پەزی دمالیت.
- گۆڤار:** (مجله).
- گۆڤاری:** نقیسفانی گۆڤاران.
- گۆڤا:** شاهد.
- گۆڤکی:** گۆندەکە لەقەزا زاخۆڤی، هەندەک دبیژن دو گۆندن.
- گۆڤەیی:** نیسبەتە بە گۆندێ گۆڤکی ئەوژی عەشیرەتەکن ژ تایتت کۆچەری شەرەفانی بەرەبابەکی دوسکیانە لتورکیا و سوریه و عیراقی هەنە نفوسا وان هەمییا دگەهیتە ۲۰ هەزاران، عەشیرەتەکی میترچاک و ناندرن.
- گۆگال:** گۆگار.

- گۆگا:** كیتزى ريختى، سەرگېن گەردان، قالۆچە.
- گۆگۆ:** گۆگۆك (كروى) (گۆگۆك كوردىتەرە).
- گۆگۆك:** ھەر تىشتەكى سەرخى ۋەكى گۆي.
- گۆگۆندى:** خىرۇ فېرى كرى (مخروط).
- گۆگۆندان:** خىرۇ ۋە گۆگۆفېرى كرى.
- گۆگۆكار:** گۆگۆفېرە (خراط).
- گۆل:** (۱) گۆلۈك؛ (۲) گەپنى ئاقىتى (بىر)؛ (۳) خاپاندن؛ (۴) (ابلە).
- گۆلۈك:** بەچكە چىپىل.
- گۆلۆ:** تەغەر ئەف وشەيە دىپىتە مەزۇقى گەوج ۋە گىپىل.
- گۆلۈكەفان:** گۆلۈكەفان.
- گۆلۈكەفان:** بىنپىرە گۆلۈكەفان.
- گۆلۈكەوان:** « »
- گۆلەسار:** گۆرەسار، پەت كرىن (مقعود العجل).
- گۆلەگۆل:** تەغەر ئەف شەيە دىپىتە مەزۇقى گەوران.
- گۆلەين:** گۆلەين دىپىتە مەزۇقى گەوران.
- گۆلە:** دەنگى گەوران.
- (گۆل گۆل دەكت بولبول دەكت ل چىپىتە ئەستەنبول خالى دەكت) - لغز.
- گۆلۈكە ساوا:** گۆلۈكە ساوا.
- گۆلۈكە سافا:** گۆلۈكە تازە ھاتىيە دونىياين.
- گۆلۈكەند:** گلغند، ئانكو گۆلۈكەند، پەتەكە كورت.
- گۆم:** گەپنى ئاقىتى.
- گۆمەزەرد:** (۱) تالانە رەش ۋە زەر، گەپراقى زەربى ۋە گەنى بوى؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە لقەزا ئاكرى ل كوردستانا عىراقى.
- گۆمەد:** گۆمەت.
- گۆم:** (۱) گەپراقى شىن؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە لقەزا ئاكرى ل كوردستانا عىراقى.
- گۆم سىپان:** گۆم ھەسپان.
- گۆم ھەسپان:** (۱) گەپراقى ھەسپان؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە ل كوردستانا عىراقى.
- گۆماسى:** (۱) گۆھ ماسى، سەدەفى بووك؛ (۲) ئاقىتى گۆندەكى كوردانە ل كوردستانا عىراقى، ھەولپىر.
- گۆن:** رەنگە (لون مشكل).
- گۆناگۆن:** رەنگاۋرەنگ، جوراۋا جورا (اشكال، انواع).
- گۆنە:** دېم، روو، كىنارەك ژۆخسارى، چاركنار، لام، رەنگ، رەسەن، لىپ، سىستەم (نوع).
- گۆنەگۆن:** بىنپىرە گۆنەگۆن.
- گۆنى:** كرارى گۆشىيە (جانفاس) گىيايەكە تەغەر لىبىرانى ھەيە دكەنە ئالفى پەزى لىستان ۋ ھافىنان ھەم بۆسوتەنىيىتى بىكەلك تىت.
- گۆنەر:** گۆنەل.
- گۆنەل:** چاخ، دەم، ھەدەت (موسم).
- گۆنارى:** بورجىن زىرەفانان.
- گۆنەين:** بەدبەخت (معهد)، بالندەيەكە شەف ھەتا سىپىدى ئارام نايىت، ھندەك جارژى حىلكە حىلك ۋەكى دەنگى گرىنى ژى تىت: «سەھەرگە غەندەلى مەستىن - ژ بىيەنا ۋەرد ۋ بشكۆن / شوپە تۆتاك ۋ گۆبىنان - دنالين ئەم د فرقىدا» "جزىرى".
- گۆش:** زاراف، گوتار، پەيىقن (لەجە).
- گۆش:** گۆبوش، بىنپىرە گۆش.
- گۆش:** بىنپىرە گۆش.
- گت:** پرت، پارچە غەربكارى بويە (قطعه).
- گت گت:** پرت پرت، لەت.
- گتەك:** يەكپرت، يەكەك، پارچەك، لەتەك.
- گجى:** گراس «ب زاراقى شەبەكى».
- گجە:** بىيانى، گۆندەكى «بزاراقى قەرەچان».
- گجە:** دەنگەكە گارەشان پى دەھاژۆن.
- گچكە:** گچكە لە.
- گچكەلە:** گچكەلە.
- گچكۆكە:** بچكۆلە، كچكۆك (صغير).
- گدى:** بەچكە بىن، مەزۇقى پەست، بىدەمار، گەدا، بىمانى ھندى بو كەرى تىتە گوتن.
- گدى گدى:** گدۆگدۆ.
- گدۆگدۆ:** گازى كرنا كاركانە.
- گدىانۆ:** گۆرانىيەكى كوردى خۆشە.
- گدىش:** گىشە، گرشە.
- گر:** (۱) گرد (تل)؛ (۲) مەزىن، گەورە: «گرە داگرافى بى» "پەند".
- گرد:** (۱) (تل مرتفع و كىبىر)؛ (۲) پاشكۆيەكە مەنا مژۆلى ۋ سەرگەرمىيا فاعلىيە مەفوللىقە: ناسنگر، بەرگر، رۆژىگر، رىنگر، بەرازگر، پەلگر، پاشگر، پىشگر، دەستگر، پىياوگر، قەلەمگر، شىرگر، دزگر.

«گولشاه» به‌لحی به‌لعه‌می و بیرونی دبیتزن ناقتی وی ب «گرشاه» دبه‌ن و به‌لعه‌می زیده دکهت دبیتزیت «گر» به‌عنا کتو (چیا) یه و پاشایی چیا یه ئه‌ودایه قه‌له‌م (امیر الجیا، امیر التل). «دوبوکس» کو تاریخا (طبری) بفره‌نساوی پاچه‌قه کریه دنقیسیت چکو وشه‌بی «گر» ی نک شاعر و میژووفا نیت ئیرانیان نامه‌علوم بوویه ژبه‌ره‌ندئ وان ئه‌وشه گرشاه گوری و کره «گولشاه» (شرح یشتها، ص ۴۴).

گرنجار: ژ برنجاری هاتیه هه‌لتراشین، شوین برنج.

گریان: که‌لین.

گرۆگرۆ: گرۆه‌ گرۆه، ده‌سته ده‌سته.

گرۆه: (۱) مهرج (رهن، منظمه)؛ (۲) ده‌سته‌که، کۆمه‌له‌ک.

گرۆین: قازانج دمه‌رجیدا کرن: «گه‌ره‌و + برن» (رنج فی الشرط).

گرۆ به‌ستق: مهرج کرن، ره‌هن به‌ستق.

گری: گریفک (عقد).

گریفک: گری به‌ستک، کلافه.

گری به‌ستک: گری به‌ند، به‌سته‌ک.

گری به‌ند: گلۆلک.

گری به‌ستی: گری به‌سته.

گری به‌سته: هاتیه کره‌گری (معقود).

گریدار: تشتی گری گری.

گری گرتی: عه‌ردئ هه‌لبه‌هی ژ له‌شی مروقی یان داره‌کی گری گرتی.

گری تایی: که‌لاندی «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه».

گری: گریان.

گریان: گرین.

گرین: گریستن، روندک ریتن (بکاء).

گریستن: بنیتره گرین.

گراندن: گریاندن (ابکاء).

گریاندن: گری چیکرن بۆ که‌سه‌کی (ابکاء).

گریبان: به‌رسینگ، ده‌رئ کراسی.

گریوان: گیرفان، به‌ریک، به‌رسینگ (جیب الجلباب).

گریه: گریان.

گره‌وان: گریه «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه».

گره‌ژو: گه‌لا و به‌لگیت داران، گرۆژو.

گری: (۱) مه‌زنی، گه‌وره‌یی، گریان؛ (۲) گریان، گره‌وان، بزمانی سه‌نسکریت بو دبیتزته گونداو گه‌ره‌کا (بکاء).

گریان: (بکاء) «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه».

گروو: گوری.

گری: گوری، فاک و فیک، گرکتک (جرب، شبق).

گری: گوریاتی.

گردار: گر و دژوار.

گردژوار: ئاره‌زوویه‌کی زۆر بۆ کاری ژن میترینی یی.

گرفتار: ئه‌سیری، خولامی، به‌ندی، مه‌شغولی (میتلابی).

گرفه: پاداشت، کرفه (ثواب).

گرفت: (۱) ته‌غه‌ر ئه‌ف وشه‌یه دبیته پاشکۆین وشه‌ی «گیر» ی

و دبیتن «گیر و گرفت»؛ (۲) له‌که، تاوان، گونده (ذنب)؛

(۳) غه‌رامه‌ت، کله و گازنده؛ (۳) (احتفاظ)؛ (۴) په‌رخ؛

(۵) تیل له‌رزاندن دهمی موسیقیه‌لیدانی؛ (۶) خسوف و

کسوف دان؛ (۷) خۆراگرتن، زه‌بت.

گرنک: به‌رکه‌تی، گه‌وره.

گران بن: ژنا په‌ست، به‌دخوو (هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ جریانه‌ی).

گرده‌نشین: ژ گریان که‌فتی، ناتوان بوی، ژ هیز که‌فتی.

گرشه: گیسه‌ی گه‌فی یان جه‌ی یان نیسکی و...

گرمژن: گرمینا زۆر.

گرفنجک: گری کۆزه، شه‌ب په‌رست.

گری کۆزه: ئه‌و گری یه‌یه کونه‌کریسته خلف، وشه‌یه‌کی ئه‌هریمه‌نیه، بریتیه ژ کجیت بالغ بوی و چاخئ شووکرنا وان هاتی.

گرمه‌لا: ئاگری مه‌زن و زمانه‌کیش (هه‌ر دو وشه ئه‌هریمه‌نینه).

گرنه: گوری، گردار، گروو.

گرۆ: گرۆه، کومه‌ل، ده‌سته، شاندا (مجموعه).

گرۆه: (۱) کۆمه‌به‌ست (منظمه)؛ (۲) ره‌هن (شرط). مه‌ لقیته‌دا

که‌له‌ک وشه‌هه‌نه ژقی ریشه‌ی وه‌کی: گرد، گر، گردیله، گر

و فر، گوریسی، گری به‌ند، گری به‌ستک، گری، گریدان،

گرۆبه‌ندی، گۆرگۆرانی هه‌می مه‌عنا کۆمه‌لی یی دده‌ن.

گر: (تل) لقیته‌دا هه‌ژێ گۆتنی یه‌ ئه‌م پیچه‌ک لسه‌ر وشه‌ی

(گر) باخقین چکو گر واژه‌یه‌کی کوردی و که‌فن و په‌تیه

هه‌روه‌کی لئاقتیستای به‌حسئ وشه‌یی کیومه‌رسی لئاقت

کتیب میژووویی بشیوه‌یه‌کی گشتی دبیتزته کیومه‌رسی

گروچ: نزه، پیس و پەست (دنیء النفس): «تاکو من ماوم له گیتی هیچ و پوچ - دانەنیشم قەت لگەل مەردی گروچ» "مەلا عبدالکریم شاکی".

گروچ: گۆج.

گرفنجک: گری، دبیژن: «سەدگری و گرفنجک کەتنە ریکا مە».

گریا: کەلی.

گریدان: عەقد (ریط). ئەف وازەپە گەلەک مەبەست و مەعنايان دگەهینیت ژ مەجاز و حەقیقەتان لزمانی کوردیدا وەکی: دەست گریدان، پچ گریدان، بەندگریدان، دەف گریدان، زمان گریدان، سەرگریدان، پشتبەین، گریدان، سەرگریدان، دیوارگریدان، جۆگەگریدان، تەقن گریدان، جۆت گریدان، داوەت گریدان، پەیمان گریدان، جۆقە گریدان، کۆم گریدان، گور گریدان، کوفەند گریدان، ئاش گریدان، دەرگریدان، ئاش گریدان، دەرگریدان، دیوان گریدان، میزگریدان، تاگریدان، کەلەک گریدان.

گرتن: گرتن ژێ وەکی وشە ی گریدانی بسەدان مەبەست و مەعنايان دگەهینیت ژ مەجاز و حەقیقەتان و هەم دبیستە پاشکۆیی گەلەک ناغان مەقاسد و مرازیت گۆناگۆن ددەتە دەستی مە، وەکی: رۆژی گرتن، نیتجیر گرتن، دزگرتن، مال گرتن، مار گرتن، بەرگرتن، رۆژگرتن، ماسی گرتن، دەرگرتن، یارگرتن، هەفال گرتن، دۆست گرتن، سەرگرتن، ئاف گرتن، سینگە گرتن، زێ گرتن، دیوار گرتن، دیوان گرتن، کون گرتن، دەف گرتن، چاف گرتن، بن گرتن، فال گرتن، خانی گرتن، چەپەر گرتن، جی گرتن، گەه گرتن، لەنگەر گرتن، مەلاگرتن، شقان گرتن، گاقان گرتن، جۆتیار گرتن، بەرخەوان گرتن، خولام گرتن، خدام گرتن. هتد.

گرتی: (۱) ئەنی گری (عبوس)؛ (۲) زیندانی.

گرتوو: گرتی.

گردیلە: هەر تشتەکی، گروفر (مدور).

گرپە: (بکرە).

گریوک: گرینوک، گریوکی (سریع البکاء).

گرنگی: مەزنی، بەرکەتیاتی.

گران: قورس، سەنگین، بەادار، پریز، ریزدار.

گرانی: سەنگینی، بقیمەت، پریزی، ریزداری (اعلاء).

گپ: زفر، ئارەزو.

گرژ: درژ، دژوار (عبوس).

گرنزین: گەش بون، زەردەخەنە (تیسم).

گریژ: گوھان یان دەمارێ گوھانی.

گریژی: گوھان یان دەمارێ گوھانی.

گرۆمەند: بتورمەند، ئیماندار.

گرسک: کرۆسک.

گردانە: گەردەنی.

گردهکان: گووز، گويز.

گریشان: بەرچیلک، جیب، بەرسینگ، گریبان (طوق القميص).

گردفەبون: کۆمشەبون.

گردبون: کۆم بون.

گریشمە: تەماشاشا کرنا ب دلکێ چاچی، ناز، "جزیری" فەرموویە: «گریشمە و رازی بەری - عارف فەنابین لی دەری / هەتا دنیا ئاگری - ئەو خف دیت پەروانە رەقس»؛ "مەولەوی" فەرموویە: «عیبشوە و نەزاکەت گریشمە ی بی خەوش...».

گریزان: گریزانک.

گریزانک: گریژبونا مووی لەشی (قشعیرە).

گری گۆ: ئەو بزمارۆکە یە کوناف گوندۆری یان شمتی پەیدا دبیست دبیژنی گری گۆ، بزمارۆکی، پیشکی.

گری گۆ: گوندۆری پیشکی و شمتی بی پیشکی.

گریز: گلینز (لعاب).

گرگرە: گرەگرە، گەورە.

گرهگرە: گەورەکان، مەزە مروف (کیرا).

گریپل: (۱) تشتەکە بەدار مازیاقە تپت وەکی هەمی یە؛ (۲) (دحرج).

گریل کرن: گندپ کرن (تدحرج).

گریاندن: خۆ خوراندن، خۆ هەلگراندن، هەلگراندن.

گرانه تا: گرانه تی.

گرانه تی: رەشە تا یا رەشە تی (تیفوس).

گرانفایە: گرانبها.

گرانبها: پر بها (ثمین).

گران: ماشین، خون سار، سەنگین، پر بها، بفر (ثقیل).

گرانی: ب سەنگ. ۴۳۳

گران سەر: (۱) سەرگران داگەریانا تەرازووی؛ (۲) ژن یان میترێ کونەقیانی ل سەر هەفالی خۆ دیار بکەت بەلی تەغەر سەرگەردان بکار دین.

- گران سهری:** داگپران، سهرگرانی.
- گران فروش:** نهو کهسه کو کرتی خۆ زینده بها دفروشیته.
- گرهدان:** دانه ویلهی کو زفرهیرای بیت.
- گرئ پیشفروش:** (عقد السلم).
- گرتدانا پیشفروشی:** گرئ پیشفروشی.
- گرانبای:** گرانبها.
- گرگچک:** گیایه کی بهاریه ناف گهلمان شین دبیت و دانه کی ته حل دگریت ههر گرپکه کی وی دو دندک خر تیندا هه یه و کهسه بخۆت دین دبیت، هندهک دبیتزنی شیرموک.
- گروفر:** هوور و گر (مدور).
- گروشانندن:** گرانندن، خوارنا خیار یان گندووری یا شمستی کو بدنانان تیقلی برهن و بقه شربتن.
- گرافی:** گرامی، بهریتز.
- گرد و در:** گرد و هورد، گر و فر، "ههژار" فهرموویه: «گفتیان گر و ورد، که زۆر و کهم بو - دل پینکه وه بوونی زین و مه م بوو»؛ «گره داگرافی بی» "په ند".
- گرافی:** عه شیرده ته کی کوردانه مه شهوور بمیرانی و گران و سه نگی بی نه له و دبیتزن: «گره داگرافی بی».
- گرخواردن:** گهریان.
- گر:** خورشت، کین، ئاره زوو.
- گر:** وشه یه که زۆر مه بهست و مه عنا ژ حه قیقته و مه جازژی دچن، بز وینه: نه ده ب، توره، ئرشاد، بهرزه وندی، یاسا، عه دت، بنیشسه، شیشه، که وشهن، (حد)، تهرز، ریز، (طرد). «هنده دکمه نه شپیم ته بینمه سهرگزه کی»، «دی گزه کی بگره»، «گره کی بو کوری خۆ بیته»، «ههر مرۆقه ک پیویسته لسه گرئ خو راهه ستیت»، «ما مرۆقی بیته رم و دین گزه کی دگریت؟»، «مال خراب دی گزه کی دانه بهر ژنا خو»، «نه ف تاژی یه ژ ده ری ناچیت چه ند بیته گزگز ههر تیته پیش».
- گری:** خیانهت (اختلاس).
- گریکه:** خو فرۆش، خائن (مختلس).
- گرگل:** عه لۆ عه لۆک، گونج و فرک (قرم).
- گرگی:** گوزگی (مرات) ههر دو واژه گوران وشه به ک بکار دهن (ت،ک).
- گرینک:** به بیان بونا سپیدئ (تنفس الصبح، الفجر الصادق).
- گریز:** نۆبه دارئ شهقی، میه سهر میسلی مختارئ گوندی.
- گریان:** نه ندام.
- گرم:** درشت، زفر.
- گرمی:** درشتی، زفری.
- گزرک:** گزی.
- گزی:** گزه.
- گزه:** گتیزک، ددان وه شانده بزاراخی مندالان.
- گزرک:** دوورکه فه (ابتعد).
- گزیرته:** دیمیا ناف ناخی (جزیره) (کوردکاری تیندا هه یه).
- گزه گز:** (۱) گیزه گیزا دهنگی بهرکیت تهنه نگی، گزه لپن گزه ی: (۲) دهنگی گوشتی براشتی.
- گزیتن:** گیزیتنا دهم دریتز.
- گزه و هور:** گیزیتنا ب کومه ل.
- گزه:** کوماداری دانایی سهریه ک دا هسک بن.
- گزه بی:** هسکته بوی، گزه گرتی.
- گریکاری:** بپیره گریکه ر.
- گرمک:** بزک، سهرئ لیفتی.
- گری:** گزۆک، ته رگی هوور.
- گزلوک:** ته رگی هور (برد، حالوب).
- گزلوکی:** نهو تشتیکی هوور و سپی وه کی ته رگی هوور، ته غه جار ده باره ی ددانان بکار دهن دریکا ته شبیهی دا.
- گر:** گرژ، دژ، درژ.
- گری:** گرژی، دژی، درژی.
- گرم:** بی هوهس، پهست، بیکه یف، دامای.
- گردهم:** گوژده هم، قاره مانه کی کوردی میژوویی یه.
- گزار:** گرژ.
- گزل:** قیسک، سه نگدان، سیقلدان.
- گره گر:** خشه خش، دهنگی پیژنا تشته کی.
- گرگزه:** نهو بنه گیاییت کو هاقینتی هسک دهن.
- گزال:** سو فی براهیمن گزالی ئیکه ژ میترچاکیت کوردان.
- گرژو:** فی وشه ی دبیتزنه جوانه گای دا بپه رپته سهر چیلئ، وشه یه کی نه هریمه نی یه و د توره قانی بییدا ناهیت.
- گشت:** هه می، گشت (متوتر، نشط).
- گشتی:** عموم، تیکرایی.
- گشتک:** (۱) گینده هه فیر؛ (۲) (تمامه).
- گشک:** گرژک، ته رگ.
- گشش:** گشت.

گشتک ژمیر: ئەو کەسە کو سەر ژنکانی و مایێ خود کاری ژنکا دکەت، بریتییە ژ مەزۆقی قەلس.

گفت: پەیماندا (اقرار، اعتراف).

گفت و گو: وتووێژ، گوتووێژ، کنکاش (حوار).

گفت: گشت، حکایەتا دەنگی میشییە و هەر تشتەکی کو گشتین ژێ بیئت.

گفە گف: گفە لپنج گفە.

گفتین: گفتینا دەم درێژ.

گف و هۆ: گفتینا ب کومەل.

گفتین: گفایشان.

گفایشان: گوشین (عصر).

گفار: گەفارا.

گفارا: (١) هنی؛ (٢) ناغی گوندەکی کوردانە ل کوردستانا عێراقی (نەترۆش).

گفتک: گفتکیت گۆشتی.

گفتک: فەگفتییت تایی (بنادق العجین).

گفاله: (١) پارچە عەور؛ (٢) رەفدە تەیر، رەفدە.

گفانده: (١) سەرلێف؛ (٢) قەرەغ، کنار، بەرەخ: «گفاندهی جوکی، گفاندهی بیڕی، گفاندهی بیستانێ، گفاندهی زەقی، گفاندهی ناغی، گفاندهی خانی و...».

گفر: پێچیت کولناغ زکی چێدین و زکی مەزۆقی ژان دکەت، پینەکی بای؛ دبیژن: «گفریەکی بای سار هات ئەم ژ سەرما دا بێچارە کرین»؛ «ئەفە چەند سەعت ئەم لێر بێدەرە خود راوەستاینە تەنێ گفری یەکی بای بو من نەهات کو ئەم شەنەبای بکەین.

گفردی: نقردی.

گفیری: (مفص).

گفکرن: نامادە هێرشێ بون، خوگیف کرن.

گلۆل: برنجاً بدۆیە، ئانکو دۆببنا برنجی: «هندی گلۆلە بروینی شۆلە - نەفسا خلۆلە دێ پێ کەوینی» "نالبەند".

گللاه: (١) مشروع، تصمیم، وضع اوعییه خشبییه؛ (٢) ناغی گوندەکی کورده لکوردستانا عێراقی.

گللاه رێژ: نەخشەکیش (مصمم).

گللاه گیر: ئەو کەسە کو نامانیت داری بو فرۆتنی دگپیت.

گل: خاک، ناخ.

گل و هشین: گل وەرین.

گل وەرین: قەشایش.

گله: شکایەت، سکالا، گازنده: «گله ناکەم بقەدەر دەنکە جوئی - ئەگەر کەلله سەرم پڕ لە کاکە» "شاعردک".

گله کەر: شکایەتکەر، گازنده کەر.

گله کرن: شکات کرن، گازنده کرن.

گل و گازنده: شکات و عتاب.

گلاو: ئەف وشەیه ژ دو وشەیان پێکھاتیە: «گل + ناو» ئانکو بکاربرنا ناخ و ناغی بو پاک کرنا ئەو تشتیکی سەمی تیدا چەلپانندی یە ژ تامانان و دبیژنە وی پیس بونێ ژێ گلاو.

گلاو کرن: تافیل کرن (تافیل رەنگە ژ تەغفیری فە هاتبیت).

گلاو کەر: تافیلکەر (ع، ک).

گلاوی: پیس بوی بچەلپاندا سەمی.

گلدە: (١) پارچە قوماشە کە چارسووچە نان و تشتی خود دکەنە تیدا، سفرا سەفەرێ؛ (٢) پارچە یەکی کەفنه، بەرنە کەتی ژ تشتی مالی.

گلد و گاجل: تشت و مەکی تافیبه و بەرنە کەتی و کەفن و درپالە، خەرت و پەرت. ئەف وشەیه ژ سە و وشەیان پێکھاتیە: «گلد + گا + جل» ئانکو گلد و جلی گای ئانکو پڕ و پووچ.

گلێژ: لعاب، (نەکووردیبه).

گلێژۆ: ئەو کەسە کو گلێژ ژ دەقی وی دەردکەفیت.

گلکەن: جێ بێ گل هەلفاندن، ئەف وشەیه ژ دو وشەیان پێکھاتیە: «گل + کەن» ئانکو گلکەند.

گلکۆ: ئەف وشەیه و وشەیه کی هەورامی یە ئانکو قەبر، ژ دو وشەیان پێکھاتیە: «گل + کۆ» ئانکو جێ کۆلانا گلی: «بە کلم خەلاسیم نە دەست دووریم بو - بەو راووخ زامان نەشون وەگل کۆ» "مەولەوی".

کلینە: (١) بیسیکا چاخی (انسان العین)؛ (٢) ناغی گوندەکی کوردانە لکوردستانا عێراقی (ناکری).

کلکە: گەلای دار، بەلگیت ژ داران وەرایی.

کللیه: ئەو ئەستونە جەمدیە کو بکەفر و سیفاندا نغە لزستانێ پیدایا دبیت و سەردرێژی بێ تیتە خواری، کللیه، لوبلاقە.

کلۆلە: گلۆلک (مدور).

کلچاندن: گفایشان، پەرچاندن، مەرچاندن (فرک مع العصر).

کلخیری: هەفیری کو هێژ ژ نارینی نە کەفتی.

گل خویری: گلخیری.

گشتک ژمیر: ئەو کەسە کو سەر ژنکانی و مایێ خود کاری ژنکا دکەت، بریتییە ژ مەزۆقی قەلس.

گفت: پەیماندا (اقرار، اعتراف).

گفت و گو: وتووێژ، گوتووێژ، کنکاش (حوار).

گفت: گشت، حکایەتا دەنگی میشییە و هەر تشتەکی کو گشتین ژێ بیئت.

گفە گف: گفە لپنج گفە.

گفتین: گفتینا دەم درێژ.

گف و هۆ: گفتینا ب کومەل.

گفتین: گفایشان.

گفایشان: گوشین (عصر).

گفار: گەفارا.

گفارا: (١) هنی؛ (٢) ناغی گوندەکی کوردانە ل کوردستانا عێراقی (نەترۆش).

گفتک: گفتکیت گۆشتی.

گفتک: فەگفتییت تایی (بنادق العجین).

گفاله: (١) پارچە عەور؛ (٢) رەفدە تەیر، رەفدە.

گفانده: (١) سەرلێف؛ (٢) قەرەغ، کنار، بەرەخ: «گفاندهی جوکی، گفاندهی بیڕی، گفاندهی بیستانێ، گفاندهی زەقی، گفاندهی ناغی، گفاندهی خانی و...».

گفر: پێچیت کولناغ زکی چێدین و زکی مەزۆقی ژان دکەت، پینەکی بای؛ دبیژن: «گفریەکی بای سار هات ئەم ژ سەرما دا بێچارە کرین»؛ «ئەفە چەند سەعت ئەم لێر بێدەرە خود راوەستاینە تەنێ گفری یەکی بای بو من نەهات کو ئەم شەنەبای بکەین.

گفردی: نقردی.

گفیری: (مفص).

گفکرن: نامادە هێرشێ بون، خوگیف کرن.

گلۆل: برنجاً بدۆیە، ئانکو دۆببنا برنجی: «هندی گلۆلە بروینی شۆلە - نەفسا خلۆلە دێ پێ کەوینی» "نالبەند".

گللاه: (١) مشروع، تصمیم، وضع اوعییه خشبییه؛ (٢) ناغی گوندەکی کورده لکوردستانا عێراقی.

گللاه رێژ: نەخشەکیش (مصمم).

گللاه گیر: ئەو کەسە کو نامانیت داری بو فرۆتنی دگپیت.

گل: خاک، ناخ.

گل و هشین: گل وەرین.

گندزی: که مین گرتن، زیره فانی، گه زمه یی.

گنگاشه: کومه لی بی گز و ته نزم، قهله بالغ. گنگاشه لثاقیتساید امةنا کومون هاتیه به لی لکوریدا کومبونا بگیتچهل و نالوز و بی ته رتیب دگه هینیت.

گنگاشه چی: تیکفه دانکه ر (فوضوی، من یشوش نظم الحسود).

گنجی: نهو هریه کو بدانگی په زیقه شور دبیت و پیساتی پیته دجه سپیت، دریکا مجازی بو دغه لیت که فن و بهرنه که تی بکار دهن، گنجی و گول.

گنجی و گول: تشتیت ناقمالی بی که فنه، جلک و شمه کیت بی قیمه ت.

گنجر: کنجر، جل و بهرگیت دریایی.

گنچک: کنجی، جلک، بهرک، بزای شهبه کی و شنگالی.

گنگنی: نهو که سه کو د دفنا را تاخفیت.

گیا: گیواو (حشیش، عشب).

گیاخوز: نهو جانده ره کو گیای دخوت.

گیا و گول: بریتیه ژ بهاری، گول و گیا.

گیان: جان، روح.

گیاندان: جاندان، روحدان (سکره الموت).

گیانه لا: لاقه فری (حشرجه الموت).

گیان بهخش: گیان فه دهر (واهب الروح): «دو نیا وه کی گیایی بهاری یه»: «گیا بگوهان نه خواریه» "په ند".

گیاندار: جانده ر.

گیان سهگ: روح قاییم.

گلگانندن: ته تله کرن، هه لینانا تشتی گر ژ ناف تشتی هوور، سه رقه سه رقه هه لینان.

گلواز: چه بکه به کی توتنی یه، رسته می هژیتری هسکه، رسته کی گووز یان باهیقیه.

گلواته: نهو میوژن کو پشتی مشتاخه راکرنی دمین ته ر و بشکله کی پیکفه نویسیای، میویژی قریوک و بهرنه که تییه و غداره.

گلکن: ناخکول، کاناگلی: «گل + کان» - «کان + گل».

گلنند: تویه په رویه که دکه نه ده فی کوارکی یان عمباری یان جهری یان جوالکی دریای، دبیتن: «گلنندی ده ری کوارکی، گلنندی ده ری جهرکی، گلنندی کون و ده ری جوالکی، په نجه را مه شکه سستی، گلنه نده کی بکه نی ژیه ر بای»: «مرؤفی قسه نه زان گلنه نده ک بو ده فی وی فهره» "په ند".

گندوره: گندوره.

گندوره: گوندوره.

گندپرکن: گرینل کرن، خول کرن (دحرجه).

گندپر: خول (دحرج).

گندپرکهر: (مدحرج).

گندپرکی: (مدحرج).

گناور: گیانه وهر، جانده وهر.

گندک: گنده.

گنده: گینده، گشکیت هه قبری، گنده و گیند شهبه کینه.

گندز: زیره فان، گه زمه.

لاکیشی: مه‌یلداری، تاکیشی، لاگیری، لایه‌نگیری (مشاکسه، مخالفه، مفاضله).

لاکیشی کهر: سه‌رکیشی کهر، نه‌نجیاز، تاکیشی کهر، مه‌یلاتی کهر.

لاکوتن: لاکه‌فتن، به‌رکناریون.

لاکوت: په‌مبوو چنن (ک، ع).

لاکوتی: پالاییت په‌مبوو چنن.

لاکوشکه: پشتیفان.

لاله: (۱) هه‌رگول یان کولیلکیت سه‌ریخو شین دبن لبهاریدا یان لهر جهه‌کی ئافزئو میترک. (۲) خال.

لالو: (۱) خالو؛ (۲) ئه‌ی که‌سیکو تو لالی.

لاوته: ئه‌و که‌سه کو لئاخفتیدا ده‌لنگفت.

لاویک: سینیکا فال ژ مه‌سی.

لال: (۱) یاقوت (لعل)؛ (۲) مروّقی لال (اخرس).

لالی: نک (عند) «زاراقتی زبیارانه».

لالی: بنقه، نقستن.

لالی لالی: هنده‌ک مقامن ژنک مندالی خو پیدنشین، جارجار ژی وشه‌یین لالی لاین ناڤ دا دبیشن یان دبیشن لالی لالی یان لای لای.

لالیان: پارپانه‌قه، ئلتماس کرن. «میرزا شه‌فیععی هه‌ورامی» فه‌رموویه: «شه‌مه صنعت کارخانه‌ی بالان - سه‌نعته‌گه‌ران گردوت و مه‌لالان». شه‌رحا به‌یتی: شه‌مه: رائحه؛ کارخانه: (مصنع، معمل)؛ بالان: (اعلا، عالی)؛ سه‌نعته‌گه‌ران: هوستایان؛ گرد: هه‌می، جه‌مع؛ وه‌تو: بته؛ مه‌لالان: ئلتماس دکهن و دپارینه‌قه. شاعره‌ک فه‌رموویه: «میراللی، میراللی - له بو شه‌ری مه‌لالی» ئانکو میرعه‌لی بو شه‌ر و فتنه‌ی دپارینه‌قه و دوعا شه‌ری دکه‌ت. نه‌دوره لالین، لالین لالین، لای لایین ئه‌وژی هه‌ر مه‌عنا و مه‌به‌ستین لالیانی کو ئلتماسه بگه‌هین چکو دایک ژی ئلتماسین دکه‌ت دپارینه‌قه کو مندالی وی دخه و بچیت. بیینه چاوا لالیانی هه‌ورامی و لالی لالی بادینانی گه‌شتنه هه‌ف.

لالغاو: ئالوشه‌یین ده‌قی، لغاڤوک. «مه‌حوی» فه‌رموویه: «لالغاوی واعزامرو مه‌وح ئه‌داددم پر له‌که‌ف - ریشی قیر و سیا، کتیبی وه‌عه‌که‌ی بو به‌رتنه‌ره‌ف».

لاله‌زار: ئه‌و عه‌رده کو گه‌له‌ک گول تیدا شین بوی، نه‌خاسمه لمیرگو و چیمه‌نا.

لاسکین: حیرپین.

لاسک و هۆر: حیر و هۆر.

لاسوئی: ته‌عه‌ر ئه‌ف وشه‌یه بو گوندری کو لایه‌کی وی له‌که‌داره تیتنه‌ گۆتن.

لاسوور: ته‌عه‌ر ئه‌ف وشه‌یه بو سیڤی لایه‌کی وی سوور بیت تیتنه‌ گۆتن.

لاستیک: پلاستیک.

لاسه‌ره: زریوک.

لاسا: ته‌قلید.

لاش: لاشه، گه‌نار، ره‌خ، لیڤا تشتی.

لاشه: که‌له‌خ: «لاشی مریان و جانن نه‌زانا و ده‌کی نیکن، ئانکو که‌له‌ختی مریان و روحا جاهالان وه‌ک یه‌کن» "زه‌رده‌شت".

لاشخۆر: مرارخۆر، گه‌نارخۆر.

لاشیپانه: لاداری چوارچینه‌یین ده‌رگه‌ی.

لاشو: شیره‌پانه، ئافاته‌کی مرنی یه‌ دکه‌فیتته ناڤ میشا هنگفینی و هه‌می دمرن و لناڤ دچن. بکوردی یی کرمانجیا ژۆری دبیشن شیره‌پانه.

لاف: په‌یڤ و ئاخفتنا بیسوود، ده‌عوایی زیده‌ی حه‌دی، خو‌په‌سنی. دبیشن لاف لاف.

لاف وه‌شاندن: خو‌په‌سن کرن.

لافکرن: مه‌دحتی خو‌کرن.

لافلیدان: لاف وه‌شاندن.

لافکهر: ئه‌و که‌سه کو لاف و گوزافان دفروشیت، هیتوچی.

لافاو: توفان، ناڤ رابوون (فیضان).

لافه‌لاڤ: هیڤی، هیڤی و (التماس).

لاق: ساق.

لافه‌فری: پیداه‌فیتنا سه‌که‌راتی، جانه‌لا (حشرجه‌ الموت).

لاقردی: یاری، حه‌نه‌ک، ترانه.

لاق و لوق: تاک توکی، نه‌رمه‌غار بده‌واری، ره‌هوان.

لاک: ژۆر ماندی، برسی، کوډی داری، هلاک.

لاک پشت: کیسه‌ل، پشت کوډ.

لاکه‌م تیت: ئانکو گه‌له‌ک ماندی و هلاکم، لاکه‌م ژیرسا تیت.

لاکه‌لاک: (ارهاق مستمر).

لاکوژی: بیته‌ژن کوژی، «واژه‌یه‌ک شه‌به‌کیه».

لاکیش: پیچه‌وانه‌کهر، سه‌رکیش، ته‌که‌فمۆ، تاکیش، مه‌یلدار، لاگیر.

- لاله‌روو:** دېم گولی.
- لاله‌رنگ:** گول رنگ.
- لانگی:** نه‌وعه‌کی ترنجانه.
- لام نه‌لیفا:** کنایه‌ته ژ لنگ بلندکرنا ژنان د چاخچ جه‌ماعی.
- لام:** (۱) تپه‌که ژ تپیت بیست و هفتی کوردی؛ (۲) نک من (عندی)؛ (۳) حرمل سۆتن.
- لاملامک:** ددان و چه‌ناکه.
- لامپه:** یان له‌مپه، چرا (ئنگلیزیه).
- لام و جیم:** بریتیه ژ ئاخفتی، کر و کپ بونی.
- لام و بی:** د ره‌وش و ئستلاحتی شاعریت کوردان بریتیه ژ (ل،ب) لیتفه: «شه‌ریه‌تا لامو و بییان - ناده‌م ئەز وی بحه‌یاتی / مه‌عه‌نا دال و ری‌یان - دبارین نه‌باتی / اظهار تکهن مه‌عنییان - ژ حوسنا بوت و لاتی» "فه‌قیته تهران".
- لاما:** مه‌لا، دبیژن مه‌لا ژ لامایفه کو وشه‌یه‌کی مغولیه هاتیه دده‌میکو مغولان ولایتت ئیسلامی داگیر کر بوو و ۱۰۰ سال ئەو ولات ژیره‌دستی وان بوون، نک وان لاما رجل دینه.
- لامژ:** ئەو بیچکه‌یه کو بیچگه‌ی ماکا خۆژی دمیتژت.
- لامپا:** له‌مپه (ئنگلیزیه).
- لامیسک:** به‌ل‌نگاز، مفلس، ده‌ستخالی: «میرئ مه‌یرۆی لامیسکه» "گۆرانی".
- لان:** لانه، کۆرک.
- لانه:** (۱) هیلانه، هیلینیک؛ (۲) شانیه ئیستینگان؛ (۳) ته‌مه‌ل.
- لاندر:** ئەو عه‌رده کو ئافی دراندی و هنده‌ک دبیژن ئافدیک.
- لاند:** له‌ند، که‌ند، ئه‌رد، پیشه‌یا شیری. ئەف وشه‌یه‌ی لزمانی ئنگلیزی بکار تیت بواته‌ی ئه‌رد، جیه وه‌کی تایلان، کرین لاند... هتد (لانوور) ئانکو ئه‌ردی ئاسی (لاندینک) (مطار) عه‌ردی ته‌یاره لی دنیشیت، یان (لاندک) (مه‌د).
- لاند و مندال:** بریتیه ژ لاندک و مندال خودان کرنی.
- لاندکولی:** مه‌قامه‌کی که‌فنی کوردی خۆشه.
- لانک:** لاندک، ده‌رگشک.
- لاوه:** چاپلوس.
- لاوه‌لاو:** هیفی هیفی (التماس)، چاپلوسی په‌ی چاپلوسی ژ (الیانی هاتیه).
- لاواوه:** دارئالینک.
- لاو:** (۱) گه‌نج، جاحیل، جوانی، قه‌شه‌نگی؛ (۲) ئەو توپه‌کو مندال تورانی پیتکه‌ن.
- لاواز:** له‌ر، زه‌عیف.
- لاوازی:** زه‌عیفی، له‌ری.
- لاوازکرن:** زه‌عیف کرن.
- لاوان:** جه‌معاً لاه.
- لاوک:** ئستران، گه‌نج.
- لاوکیژ:** گۆرانی بیژ.
- لاوک گۆتن:** مه‌قام گۆتن.
- لاواندن:** دلخۆش کرن، نازییدان، دله‌دله‌دان.
- لاونۆم:** من بلاو نینته‌فه (مه‌سده‌ری وی لاواندنه). "مه‌وله‌وی" دبیژت: «چون مه‌زاق تاله‌ن جه‌گردین لاه - بۆ وه‌شیرینی یه‌ک دوو نه‌واوه / یه‌کی یه‌کجاری تا و تۆمه‌وه - ئەو یه‌ک لاونۆم یاونۆمه‌وه».
- لاوژه:** گۆرانی، ئستران.
- لاوژه‌بیژ:** گۆرانی بیژ، ئستران بیژ.
- لاوژه گۆتن:** گۆرانی گۆتن، مه‌قام گۆتن، ئستران چرین.
- لاوکی مه‌تینی:** لاوکی میدیایی، لاوکی میدیانی، گۆرانی بیژ ئانژی لاوکی میتانی (بخه‌له‌تی دبیژن لاوکی مه‌عه‌دنی).
- لاهور:** مل بادن، چه‌رخاندن (اعراض). "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «لاهور که‌رده جه‌و په‌ی ئید ته‌ماشاشا - به‌و شاد پیدنا شاد کلاوحاشا».
- لاهیژه:** لیپه‌زه، کۆله‌گه، ئامرازه‌که دپخه‌ ژیر به‌را دارا بیت.
- لاهیژ:** لاواز، له‌ر.
- لاهوره:** کوزی یه‌کی گوندۆری، مرۆقی پان و سست.
- لایین لایین:** لایلاین.
- لایلاین:** لایین.
- لایین:** لالی، بنقه بنقه، ده‌نگه‌کی نازکه ژن بشاوازه‌کی خۆش بکارتین دهمیکو مندالی خۆ دتقین. دبیژنی ده‌لالیا بچوکان.
- لایه‌نگیر:** پشته‌گیر (میل).
- لایه‌نگیری:** پشته‌گیری.
- لاید:** بنپه‌ لاییده.
- لاییده:** بی مه‌یل، بی لاگیری، بیانی.

له‌بالب: لَيْثٌ و لَيْثٌ، پر: «لله الحمد ژ یاری مه ددهست جامه له‌بالب - ژ له‌بج نۆشی په‌یایه‌ی د دل نیله‌هامه له‌بالب» "جزیری".

له‌ب: لَيْثٌ.

له‌بریز: لَيْثٌ و لَيْثٌ پر، ده‌پریژ.

له‌بدۆز: هه‌تا لَيْثٌ پر.

له‌بسۆز: ئه‌و ئیسه‌کانه کوژ چای پر بیت و گهرم بیت کو لیتقان بسۆزیت، له‌بریز و له‌بدۆز ژ هی هه‌ر ئه‌و مه‌به‌سته‌نه.

له‌بله‌بان: زماندار، زۆریژ.

له‌بن: ژیر (اسفل) لینیته کوژ قوری چیتدکه‌ن.

له‌بنه‌وا: بدزیقه.

له‌بنه‌ره‌ت دا: ژ ره‌هوریشه‌فه.

له‌به‌ره‌وا: به‌رامبه‌ر، له‌گه‌ل.

له‌به‌ر: (من اجل، امام، بسبب): «له‌به‌ر بای چونه به‌ر بارانی» "په‌ند".

له‌ب: چه‌نگ، ده‌ست (کف).

له‌پۆ: مه‌زکه، ئه‌و که‌سه کو ده‌قی خۆ بۆ مال خوارنا خه‌لکی به‌ش کره‌.

له‌په: گراری کو ژ شو‌ربای په‌بیتتر و ژ په‌لاقی نه‌رمتر.

له‌په‌په: ئه‌و تشته کو پری ده‌سته‌کی بیت ته‌غه‌ر بۆ دوو‌پشکی مه‌زن بکار دبه‌ن.

له‌پۆلی: له‌پۆلی.

له‌پۆلی: شه‌په‌لیی ژ ده‌ستی راستی و پچ چه‌پچ بیان بپچچه‌وانه‌یه.

له‌په‌په‌خه: مه‌رحم (ضما).

له‌پاچه: پپه‌خه‌ف، لحاف.

له‌پتان‌دن: له‌پژان‌دن.

له‌پژان‌دن: ئیخست، له‌هردی دان.

له‌پژین: له‌هردی پان بون، به‌هردی که‌فتن.

له‌پک: ده‌ست گورک، ده‌ست گوری.

له‌پک: ریسمانی پارزونی.

له‌ب زتپین: (یان له‌ب زتپین) نازناقی خانه‌کی قاره‌مان ژ کوردانه کول قه‌لاتی دمدمی ناسی بوی و شه‌ر له‌گه‌ل ده‌وله‌تا سه‌فه‌ویان لسا‌لا ۱۰۱۸ هجری کری و ده‌ست نه‌دانا ئه‌و له‌شکری خۆ هه‌تا هه‌می هاته‌قه بران‌دن.

له‌ت: که‌ر، که‌رت، پارچه، نوکیته هیرایی، نیقه‌دان.

له‌تبون: دوو پارچه بوون.

له‌ت نه‌تبار: چاف برسی.

له‌تره: قه‌دیم، مرۆقی بگه‌ل و گوشت.

له‌ته‌چی: ئه‌و که‌سه کو که‌فنه کنجرال کۆم دکه‌ت.

له‌ته: پارچه پارچه.

له‌تکه‌ر: له‌ته‌چی.

له‌ته‌ر: لین، لینه، لینک، به‌له‌ک.

له‌ته‌ر: بۆ ته‌شی بیژی د ئه‌ورامیدا بکار هاتیه. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «ئهر له‌ته‌ره‌ی خه‌م خول ئاورده‌وه - تای گرژی مه‌ینه‌ت دووباد کرده‌وه».

له‌چه‌ر: به‌د ئه‌سل، سه‌رکیش، زکین، زکو، نزه (وضیع).

له‌چه: له‌ج.

له‌ج: له‌چه‌ک.

له‌چه‌ک: خا‌فک، سه‌رپۆشه‌کی ژنانه‌به‌هنده‌ک دبیتنی خا‌فک و هنده‌ک دبیتنی کلۆته، به‌لی وشه‌یی له‌چه‌کی ژ هه‌میان که‌فتنه و کوردیتره ته‌نی ئیژدی و جیرانیته وان ژ عه‌شایران بکارتین، ل ده‌ری و فارسی دا ژ هاتیه. فه‌ره‌ه‌نگی (طلایی) له‌ لاپه‌ری ۵۲۴ دا دبیتیت: «له‌چه‌ک: مث‌لث وشاح نسائی مث‌لث الشکل».

له‌چه‌ک‌دار: خودان له‌چه‌ک.

له‌چه‌ک‌ب: ئه‌و که‌سه کو له‌چه‌کی که‌ر دکه‌ت و نه‌ندازه دده‌ته ژنان، به‌لی مه‌عنا و مه‌به‌سته‌کی دی بلند و بریز و بناموس د وان هه‌ر دو وشه‌یان دیار دکهن، بۆ وینه: ئه‌گه‌ر کاره‌ساته‌ک یان می‌رکوشته‌ک یان که‌س و کار ژ ده‌ست چون یان مشه‌ختی یه‌ک به‌ه‌ری ژنه‌کی ژ به‌لایته دونیایی هات و خۆفه‌ردانا نا‌ف مالی مرۆقه‌کی شه‌ریف و غیره‌تدار ئه‌و ژنک وان هه‌ر دو ناخفتنان بکا تینیت و دبیتیت: «تو له‌چه‌ک‌داری منی» یان «تو له‌چه‌ک بری منی». مه‌عنا وی ئه‌قه‌یه ئانکو ناخفتن خلاس و ئه‌و نیه‌هایه‌تا پاراستنا خۆ مسۆگه‌ر کر، ئانکو تو پاریزکه‌ری شه‌ره‌فا منی و مه‌رحه‌می منی، خودانی له‌چه‌ک و عسسه‌تی منی و تو ئه‌وی کو هه‌ر تو له‌چه‌کی ده‌ری و تو په‌رده‌داری منی، پاریزگاری ناموسا منی. قه‌ت د کوریدا وشه‌ ژ وان هه‌ر دو وشه‌یان جوانتر و فه‌سیحتر نه‌هاتیه (ته‌ماشای لاپه‌ری ۱۴۶ فه‌ره‌ه‌نگی به‌دینان بکه‌).

له‌ره: ده‌لله‌ده‌ل، هه‌ژیان. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «زیله‌ی گواره و زرنگه‌ی زه‌نگوله‌ی زه‌ر - له‌ره‌ی نه‌ونه‌مام له‌ره‌ی لیموی

- تهږ» و چاره‌کي دي فهرموويه: «زيله‌ي زايه‌له‌ي زرنګه‌ي پويله‌ي هه‌ي - کهوانه‌ي ديانه‌ي زهنگوله و له‌ره‌ي به‌ي».
- لهږ:** لاواز.
لهږي: لاوازي.
لهرز: له‌رزين، تاسار.
له‌رزه له‌رزه: ترسه‌ترس.
له‌رزه‌له‌رز: ترسه‌ترس.
له‌رزوک: ټو کهسه‌کو توشی له‌رزینې هاتی.
له‌رزاندن: راهژاندن.
له‌رزک: له‌رزین.
له‌رزین: رازبان و ره‌جفین.
له‌زان: له‌رزین.
له‌رزکا مرنئ: لاقه‌فرکي، جانه‌لا، تا مرنئ.
له‌رزوتا: له‌رزوتئ.
له‌رزوتئ: تا و له‌رز، له‌رزوتئ کوردیتره ژ له‌رز و تاي وه‌کي زارافي میران و گه‌رگه‌ريان کوردیت سووریه‌ي و بوتان و چیتري ژي له‌گه‌ل ياسايي ريزماني ریک دکه‌قیت.
له‌ز: په‌له (عجله، سرعه).
له‌ز و به‌ز: ته‌ئکیده بۆ له‌زکرنئ: «من بووکک ئینا به‌له‌ز و به‌ز، سشکا مالتی بوومه ټه‌ز» "په‌ند".
له‌زکرن: سفک چون.
له‌زکهر: خوشرۆ.
له‌زم: لیزم، فامیل.
له‌زاندن: له‌زکرن.
له‌زم: ټو دورده‌مه‌کو دکه‌قیتنه بن ئافي، دورده‌م.
له‌ش: لاش، که‌له‌خ، که‌له‌ش، جه‌نده‌ک.
له‌شه: له‌ش.
له‌شکر: له‌شکر.
له‌شکر: (عسکر).
له‌شکرشکین: له‌شکرشکه‌ن. چیدبیت ټو که‌سیت کو بره‌قیت و له‌شکری بشکینیت.
له‌شکرشکه‌ن: بریتیه‌ي ژ مروفي دلیر و بجه‌رگ، چیدبیت پیچه‌وانه‌ي وی بیت.
له‌شکرگاه: له‌شکرگه، ئوردگاه، جهی له‌شکری سه‌ریازخانه.
له‌شکرگه: بنیره له‌شکرگاه.
له‌شکرکیش: فه‌مانده‌ي لشکر (قائد عسکری).
- له‌شکرکیشان:** فه‌مانده‌يان (قیاده).
له‌شگران: مروفي به‌د، خوین سار.
له‌ش سفک: دارسفک، خوین شرین.
له‌شک: کورسه (جلید).
له‌ق: گه‌ز، تشتی له‌قبوی و ژحجی دهره‌اتی.
له‌ق لیدان: گه‌زلیدان.
له‌قیان: لقیان.
له‌قاندن: لقاندن.
له‌قه: پین.
له‌قه‌هاقیتن: پین هاقیتن.
له‌قه‌هاقیتن: پین هاقیتن، گه‌زه‌هاقیتن، گیانه‌وه‌ری هار.
له‌قله‌ق: ژ له‌گله‌گي عه‌ره‌بکاري بوویه ئانژی ل له‌قله‌قینا ده‌نگي هاتیه (بعه‌ره‌بی مالک الحزین).
له‌قه‌فرکتی: لاقه‌فری (حشرجه).
له‌ک: (۱) سه‌ده‌زار؛ (۲) عه‌یب؛ (۳) عه‌شیره‌ته‌کی کوردانه.
له‌که‌د: پیله‌قه.
له‌که‌دار: عه‌بیدار.
له‌که: (بقعه).
له‌ک و په‌ک: په‌رتاله‌کی به‌رنه‌که‌تی (بضاعه مزجاه).
له‌کا: پیتلاقی گه‌مار نه‌کری.
له‌ک له‌ک: (۱) ناخفتنا بین مه‌عنا؛ (۲) له‌گ له‌گ، له‌گله‌گی.
له‌کامه: له‌کانه.
له‌کانه: ریفيکیته‌ حه‌شاندي ژ برنج و گوشتی قیمه‌ي.
له‌ک له‌ک: له‌گ له‌گ.
له‌گ له‌گ: له‌قله‌ق (مالک الحزین) (له‌ک له‌ک کوردیتره ژ له‌گله‌گی).
له‌گه‌ن: ته‌شت.
له‌گ: (۱) ماندي بین؛ (۲) گه‌هی هه‌ستیان.
له‌گه: له‌گله‌گه.
له‌گله‌گه: له‌گله‌ک.
له‌گلۆگ: گه‌ریۆک، باژتيله.
له‌گام: دویشدویشک، چلکاوخۆر، ژ لقامی کوردکاری بوویه (طفیلی).
له‌گه‌ل: له‌بال (مع، لدی، یجنب).
له‌گه‌فال: سینی ئالیسک، چلکاوخۆر.
له‌له: (مه‌زله).

- لهمه له م:** (۱) (وصیه؛ ۲) شه پښلدان (توج).
لهمپه: چرا (تنگلیزی یه).
لهمپه ره: (دوران علی طرف) «واژه یه کی شه به کیه».
لهمپه ر: حجاب، په رده، ناقنجی، به رزه ک، به رزه خ.
لهمپه ر: دهر باره ی (بخصوص).
لهنگه ر: شهل، نهو کهسه کو بله نگیت، لهنگه ر داهیلانا که شتی بی راگرتن و راهستاندنا که شتی (رسو).
لهنگی: شله ی.
لهنگین: شهلین.
لهنگه له نگ: شله شهل.
لهند: که ند، کوزک، جیه، (مهسکه ن).
لهنگه رخانه: لهنگه رگاه، جهی کو پاپور لی دراوه ستان (دار العجزه).
لهنگیزه: تافه بارانج بٹاف، لهگه نال، سینی نالیس.
لهنج: ناز، ده لال، لار (تبختر)، (لهنج و لار ته خه ر پیکه تین و دینه ناکاری و هسفی ژنان).
لهنگه رگاه: بنیره لهنگه رخانه.
لهنگه رگه: بنیره لهنگه رخانه.
لهو: بیجگه له وه.
لهوه ندی: نهو پارچه یه کو بهوچکیفه ددرون لکراسی ژن و میړی کوردا، جان، خشکوک، تازه. له وندی واته کچ و کورپت جان و لاو قیجا دبیت یه که مین جار جحیتلا ب کار نینا بیت.
لهوچه: زور ره، زور بیژ.
لهوچه یی: زور بیژ، زور روی.
لهوچه له وچ: قه وچه قه وچ، زورگویی، هه له پاسی.
لهوده کی: حنه ک.
لهوده: (۱) عماریی کایی، کادین؛ (۲) یاریکه ر، لهوده یی کایی (مخزن التین).
لهوواشه: نانجی مهن، نهو عه نانه کی نازکه.
لهووتی: چه پهل، پیس، کوردکاری تیدا هیه (لوٹ).
لهووتین: چه پهل، پیسی (کوردکاری بوویه).
لهووه لهر: گوته گوته، پرناختنی، قه وچه قه وچ.
لهولهوی: قه وچ قه وچی.
لهوله: هه ر تشته ک درپژ و ناقخالی و لوبلی بیت، وه کی بوړی و بلوولی (وشه یی قه ره چانه).
لاولاو: (نیلوفر).
لهوهند: (۱) ژن شرین، شوخ و شه نک؛ (۲) ناخفتنا دلغه که ر، نازکو نازدار (خبر حلو).
لهووتی: چه پهل، پیسی.
لهووتین: پیس بون، دبیتژن: «براستی تو مرؤقه کی لهووتی». لووتی جوړه قه ره جه کن، ههروه سا نیسه تی قه و می لوطیه.
لهها: لهخا، پیتلاف، «بزاراقتی شه به کی و هه ورامی».
لههان: لیهان، پیتلاف که ژ ده په داران چیدکه ن پین لسه ر به فری درپفه دچن: «لیهان لیهان که م قه ستا جیبان که م» "په ند".
لههی: توفان، سه یلاب، لافساو «واژه یه کی هه ورامی یه». "هه ژار" لته رجه م می م م و زینی دا فهرموویه: «ته رزه کوتی ووردی جه رگ و سی هات - له م شه سته ره هیله دا له هی هات».
لههانه: که له می.
لههه ددان: لیکدان.
لههه هاتن: پیکه اتن.
لههه هت خوش بون: لیک خوش بون.
لههه هت سل بوون: لیک تووړه بوون.
لههه هت گه ریان: ژتیک گه ریان، واژه یک نینان.
لههه راسب: شاه کی ژمیژه ی نیرانی یه کو دبیته بابی گوشتاسبی کو نیمان بزده شتی نینای، بابی نیسفه ندیاری.
لههیران: ترار، به رسفک، یان لیوان.
لههیلان: دهشت، توژ، تاریک.
لههیمون: نیموک، نیمو، لیمو (عه ره بکاری بوویه).
لهی لهی: وشه بییت بی مه به ستان، گورانی بیژ دپخه ناٹ قه برکیت به ندان بو دنگ درپژ کرنی، ههروه کی لیلی یان لؤلؤ لؤلؤ.
لههیزتن: لههیزین.
لههیزین: یاری کرن، حنه ک کرن، سه ما، به لین بزاری شنگالی.
لههیزستان: لههیزتن، به لی لههیزتن کوردیتره ژ لههیزستان. ته ماشای "نهو بهارا خانی" بکه کو دبیتژت: «لنذهب و نلعب و ناکل معن - بچین، دابله یزین بهه قرا بخون» (معن: معاً).
لههیلاج: فیلباز.
لههی: به رک.
لههیلخ: زوزان، کیستان.

- لیت:** گۆڤی په‌زی، دفن، مه‌کر.
- لیته:** ئەف و اژه‌یه د کرمانجیا ژۆریدا بۆ میوژتیکو بده‌نگه‌کی قوتای و هه‌رشاندی وه‌کی قورپ دانایه سه‌ریه‌ک و ناماده‌کری کو بکه‌نه دۆشاف، به‌لی بکرمانجیا ژیری بۆ قورپ کو تیکه‌لی ئافئ بوی هه‌روه‌کی لسه‌رحا هه‌دیسام وه‌ستا هه‌ژاری ته‌رحومه بوو دبیتیت: «من ببومه پیغه‌مبه‌ر و هیتشتا بابه‌ده‌م لیته بو» [ئاوه‌قور بو، قوره‌ په‌یت بو] (کنت نیبا و آدم بین الماء و الطین).
- لیتک:** جۆتک، هه‌له‌په‌ین.
- لیته‌دان:** لیب کرن.
- لیته‌گاو:** لیته‌گاو.
- لیته‌گاو:** قوندای (واژه‌یه‌کی ئەه‌رمیه‌نیه، زارافئ قه‌ره‌چیه).
- لیته‌ک:** فیه‌سه‌ک، مفلس، به‌نده، که‌نیزه‌ک (واژه‌یه‌کی ئەه‌رمیه‌نیه).
- لیتۆر:** لیته.
- لیچ:** چقر، نووسه‌ک، لیچ، لیف، فه‌یت.
- لیچکیش:** له‌که‌وه‌شین (هماز).
- لیچکیشان:** (همز).
- لیر:** خورشت و سووربون و هه‌له‌هین و پرزکیت لسه‌ر له‌شین مرۆڤی چیدیت و دبیتۆ: (حساسیه).
- لیره:** درافه‌کی زیری بو، نه‌ۆ درافئ کاغه‌ز ئی چیدکه‌ن و دبیتۆ لیره.
- لیرد:** ته‌لپ، دورده‌م.
- لیرتین:** لوورین، ره‌ویناسه‌ی (عواء).
- لیره‌لیر:** لووره‌لوور.
- لیر و هۆر:** لووره‌لوورا ب کومه‌ل.
- لیز:** هه‌ردئ ته‌ر و حویسه‌ک، ته‌حسۆک، لووس، تیل.
- لیزگه:** جی حویسه‌کانی، جی خۆ خشانندی (مکان الترخلق).
- لیزانئ:** یاربا خۆخشانندی (الترخلق)، مندال دبیتۆ: «لیزه‌لی میزه‌لی جی خۆشه‌ بۆ کیسه‌لی».
- لیس:** (۱) لووس، هیلین، لیسکا مریشکا، لیسا بالنده‌یان، جی نخستنا ته‌یران؛ (۲) چاپلوس، نخیان.
- لیسک:** لیس.
- لیسکه:** حویله، لووس، قوبنده‌ر، چاپلوس (ملاق).
- لیستان:** ئالیستان (لحس).
- لیسمال:** چاپلوس (ملاق).
- لیسکه‌یی:** چاپلوسی، قوبنده‌ری.
- لیسمالی:** چاپلوسی.
- لیسته:** قائمه‌یی ئافئ تستان تیدا بریز هاتیه‌ نفیسین.
- لیشمن:** له‌قهن، قاموش.
- لیشمن جاپ:** لیقه‌نلان.
- لیشه‌نلان:** جی کو گه‌له‌ک له‌قهن تیدا شین بین.
- لیشه:** ده‌لیقه، مه‌جال، بیف (فرسه)، دبیتۆ: «بی لیقه، ده‌لیقه، ده‌رلیقه» بی لیقه‌ ئانکو بی ده‌رافت ده‌رافت نه‌زان.
- لیقه:** گۆگرکه‌کی مووی هندی هیلکا چوچکیه‌ زه‌مانی به‌ری مه‌ دکه‌ر ناڤ ده‌وتتا مه‌ره‌که‌بی (محره) هه‌تا حبری بکیشیتته‌ خووقه‌له‌م حبری ژئی وه‌رگرت: «لیقه‌ویش کیشان وه‌لیته‌ی خه‌مدا» «مه‌وله‌وی» (ئانکو لیقه‌ی خۆه‌له‌کیشایه‌ ناڤ ته‌راتیا قور و خه‌مان).
- لیق:** لیچ.
- لیقه‌لیق:** تیقه‌تیق، که‌نی، خه‌نده.
- لیقاو:** لیکاو.
- لیکاو:** گلنز (لعاب).
- لیلاو:** گۆره.
- لیلاوی:** کۆره‌یی، لیلاوی: «گه‌ردی کۆچشان ئانا، دیاره‌ن - ده‌ک لیلاویت بۆجۆنت قه‌راره‌ن؟!» «مه‌وله‌وی».
- لیلای لیلای:** هه‌له‌سه‌سته‌کی زۆر خۆشه‌ کو ده‌رویش له‌گه‌ل ده‌فلیدانی دچرن له‌دحئ شیخ میسه‌وی دبیتۆ: «لیلای لیلای لیلای - شیخ میسه‌و شه‌یدولالی».
- لیلی:** لوبلی، بۆری.
- لیلو:** پارچه‌یه‌کی جوانه.
- لیله:** په‌روه‌رده‌که‌ر.
- لیله‌په‌ر:** لوبله‌په‌ر، نیلوفه‌ر (نیلوفر وشه‌یه‌کی فره‌نسیه).
- لیلک:** ژ ره‌سه‌نی له‌قهنیه‌ به‌لی ژ له‌قهنی زرافتره‌ و هندوری ڤال نینه، لیلک بخۆژی دو قسمه.
- لیم:** ئەو قور و ره‌مله‌یه‌ کو دکه‌قیتته‌ بنی ئافئ.
- لیمۆ:** عه‌ره‌بکاری بوویه‌ بۆ (لیمون).
- لینه:** جۆره‌ دهنه‌که‌ دبیتۆی تگار و به‌ره‌بی دبیتۆی (زیر).
- لینک:** لینه.
- لینگه:** کارگه‌یی لینه‌ چیکرنی.
- لینه‌ساز:** لینه‌که‌ر، لینه‌چیکه‌ر، ئەو که‌سه‌ کو لینه‌یان درست دکه‌ت.

لینز: که زه بیت بی تری، که زه بیت تریژیتسه کری، ویشیدانکی تری ژیتسه کری.

لیهان: دو ده په دارن وهکی که قیا بیژینگن دکه نه پین خولسه ر به فری پین بریتسه دچن و دانه چنه خواری. عه ره بکاری بویه (لیان).

لیهاز: لیهازه.

لیهازه: ملخه.

لیوار: کنار، په راڅ، کنار رووباری.

لیوان: جام، ترار.

لی: تپیه که گه لهک مبهست و شاخ و بهرگ ژئ درست دین: (۱) دبسته جی ناف (ضمیر) پو مذکر و مونشان تیت: لهو، له نه وه، لوی، وهکی: «لیستاند، لیتالیا، لیتدا» دگه لهک جارن مبهنا تی ژئ تیت: (۲) پو زه رفیت وهکی فهرموودهی جزیری: «دل که عبه یه مه ولایه لئ - نارئ که لیم نیسایه لئ / بانگن انا الحق دایه لئ - هم که عبه و هم طوره دل».

لیب: ژ (لعب) ی عه ره بی کوردکاری بوویه.

لیبوک: پیترانک.

لیبوی: زارزاتکی، ته مسیل کرن، ته مسیلی.

لیبران: قه راردان، ژئ برین.

لیخاندن: لیخستان، لیدان «زاراقتی کوردی سووریه یه».

لیخستان: لیدان «زاراقتی کوردی سووریه یه».

لیخه: لیتده «زاراقتی سووریه یه».

لیده: له وده، لوده کی «زاراقتی شه به کیه».

لیر: لیره وار.

لیره وار: جه نگه ل، دارستان.

لیره: لیره، لفر (هنا).

لیرکوک: لفرکوک، بریتیه ژ نیریکی پین گه لهک نیریک.

لیز: لیزمای.

لیزمایی: لیزمای.

لیزماهی: شهی ناقتی، ته راتی (رشح).

لیزم: خزم و کهس و کار، کوردکاری بوویه ژ (لازم) ی: «نیرو وهرن، لیزم وهرن، جبران و خه لکی هیشتیه یی - هون رایه کی لمن بکه ن، نیرو قهوی گریامه تی» «فه قبی ته بران».

قه وله کی نیردیا بناقتی (مسکینو ژارو) نهف به یته هاتیه برهنگن (نیرو ورن، خزم و لیزم، قه دی گریامه تی).

لیزان: به له د، زانایی (خبره).

لینان: زانایی (خبره).

لیژ: ناقا خورت و سه رنشیف، سه رنشیفیا گه لهک رک.

لیس: (یان لیس) پاشگره که مه عنا هه ر و هه ری (استمرار) دده ت، وهکی: کاسه لیس یان کاسه لیس، سیننی لیس یان سیننی لیس، نه نگوست لیس، که وچک لیس.

لیسته: لیسته.

لیسه ر: ناقتی ابونه کی پری رووباری.

لیشاڅ: لیش.

لیش: لیسهر (فیضان).

لیف: پیخه قه که بدو رووبانه ژ قماش و نیشه کا وی هری یان په مبوویه. چیدبیت نهف وشه یه ژ عه ره بی هاتبیت، لیتف دبیزنه راستیا مابه ینا دوو چیا یان.

لیف: لیچ، لیتو (شفه).

لیف و لیف: پر هتا لیتفی.

لیفلیشک: کنار، رهخ، بلایه کی لیتفی.

لیشور: بریتیه ژ نهی گری.

لیف کرن: فقه جانندن، لیتف کرنا کیسکی، نیفوکرن، نیفوکرنه ناف رانی دهری پی.

لیک: به کدل، تفاق.

لیک و لیک: هه می، تیکدا، هه می به هه می، لیک و لیک یان تیک و لیک.

لیکدان: پیکدادان، نینانه سه ری هک.

لیکدای: کوم کری، تیکه لی تیک کری، تیکه لدای.

لیکرن: بارانئ لیکر، لئاشی کرن.

لیکدانه فه: هیتفکرن، لیدانه وه (تأمل، تفکر).

لیک گیر یون: نهف هه ر دوو تشته یان هه ر دوو مروقه لیک گیر بون، تیک نالیان، لیکنالیان، نیکو دوگرت، لیک ب ده عواچون.

لیک گه پریان: واز ژ نیکو دو نینا، پرسا حالیه کو دو کرن لیکو دو گه پریان.

لیک وهره اتن: تیکنالیان.

لیک فه گیتان: چاکی بیچاکی لیکفه گیتان، دان و که ره م لیکو دو فه گیتان.

لیک بوری: نیکو دو عه فوکر.

لیکولین: ته تحقیق کرن.

لیک خورین: بسره یهک دا قیراندن.

لیز: که زه بیت بی تری، که زه بیت تریژیتسه کری، ویشیدانکی تری ژیتسه کری.

لیهان: دو ده په دارن وهکی که قیا بیژینگن دکه نه پین خولسه ر به فری پین بریتسه دچن و دانه چنه خواری. عه ره بکاری بویه (لیان).

لیهاز: لیهازه.

لیهازه: ملخه.

لیوار: کنار، په راڅ، کنار رووباری.

لیوان: جام، ترار.

لی: تپیه که گه لهک مبهست و شاخ و بهرگ ژئ درست دین: (۱) دبسته جی ناف (ضمیر) پو مذکر و مونشان تیت: لهو، له نه وه، لوی، وهکی: «لیستاند، لیتالیا، لیتدا» دگه لهک جارن مبهنا تی ژئ تیت: (۲) پو زه رفیت وهکی فهرموودهی جزیری: «دل که عبه یه مه ولایه لئ - نارئ که لیم نیسایه لئ / بانگن انا الحق دایه لئ - هم که عبه و هم طوره دل».

لیب: ژ (لعب) ی عه ره بی کوردکاری بوویه.

لیبوک: پیترانک.

لیبوی: زارزاتکی، ته مسیل کرن، ته مسیلی.

لیبران: قه راردان، ژئ برین.

لیخاندن: لیخستان، لیدان «زاراقتی کوردی سووریه یه».

لیخستان: لیدان «زاراقتی کوردی سووریه یه».

لیخه: لیتده «زاراقتی سووریه یه».

لیده: له وده، لوده کی «زاراقتی شه به کیه».

لیر: لیره وار.

لیره وار: جه نگه ل، دارستان.

لیره: لیره، لفر (هنا).

لیرکوک: لفرکوک، بریتیه ژ نیریکی پین گه لهک نیریک.

لیز: لیزمای.

لیزمایی: لیزمای.

لیزماهی: شهی ناقتی، ته راتی (رشح).

لیزم: خزم و کهس و کار، کوردکاری بوویه ژ (لازم) ی: «نیرو وهرن، لیزم وهرن، جبران و خه لکی هیشتیه یی - هون رایه کی لمن بکه ن، نیرو قهوی گریامه تی» «فه قبی ته بران».

قه وله کی نیردیا بناقتی (مسکینو ژارو) نهف به یته هاتیه برهنگن (نیرو ورن، خزم و لیزم، قه دی گریامه تی).

لیزان: به له د، زانایی (خبره).

لیک کەفتن: بشەرھاتن.

لیک بلند بون: لیک راست هاتن. وشەییج لیک دبیسە پیشگریی گەلەک چاوە (مەسدەرەن) مەعنا مشارەکە دەدەت، وەکی: لیک سۆر بون، لیک در بون، لیک بەهەجەت بون، لیک توورە بون، لیک ئالیان، لیک نازریان، لیک خۆش بون و...

لیل: شیلی، تۆز.

لیلائی: تاریاتی، کۆرای.

لیلاوی: کۆرای.

لیلەشۆ: گیلەشۆ، سیلاف، سیلاب، سیلاو.

لیمشت: لافاو، لیسەر (فیضان): «بەدەربین خەنجەرەن کوشتین - بخوونا سۆھر و لیمشتین / دچینا سومبولین قشتین - مە دل پر مسک و ماوەردە» "جیزی".

لیتان: کەلان، درست کرن، دانانەسەر.

لیتای: کەلاندی، دانایەسەر.

لیتیران: لیتۆرین، تەماشای کرن، مێزەکرن.

لیتۆرین: تێ فکرین، تەماشای کرنا تشتەکی.

لیوہ: خوریە، سروش، وەحی.

لیو: لیف.

لیوار: کنار.

لیوہشیان: بۆچیبوون، پێ چیبوون (امکانیە).

لیوہراتن: تێوہراتن.

لیوہردان: تێوہردان، ئاف تێوہردان.

لیوارە: لیوار، کنار.

لیوہستان: تێرامان (تامل)، ژئ وەستان: «ئەف ژنە ژ بچوکان وەستانیە».

لیہایدان: تێرا بەردان، فێرا بەردان.

لیہەلکۆلان: لیکۆلان، پرس ژئ کرن، تەحقیق لەگەل کرن، پرس ژئ کرن.

لیہات: ھەلکەفتن.

لیہاتن: ھەلکەفتن (توفیق، موفقیە): «خودئ خودانی

لیہاتنیە» "پەند". لیہاتن چیتەرە ژ ئئ ہاتنی، دبیتژی

ژیہاتی: بەرکەفتی، ھیژا، بەرکەفتیاتی تشتەکی داخلیە

بەلئ نابیتژی لیہاتی! چکو لیہاتن تشتەکە خارجی و ژ

چیکرنا خودیقشە تیت کو بەر نھۆ دانەبو ھەتا لسەر ھەزرا

خودانیژی نەبوویە ھەر وەکی مە لسەر واژەیی ژیہاتن و

لیہاتنی گۆتیە.

لوفۆنۆفە: دا پاشقەچم. "سەیدی ئەورامی" فەرموویە: «لوفۆنۆفە سەر و تۆ خوو جەحییلی - دەرەک پیر نۆشەرەن وەخت و ساتم/ تەفەرزادەیی زەکات و نازەنیبت - ئەزیش دەرویش و تەسا دەزکاتم».

لوب لویە: نۆکە سوورکری.

لوبلند: لوت بلند.

لوت: دفن، کەپ، پوز.

لوت بلند: کەپ بلند، بەفیز (متکبر).

لوت بەرز: دفن بلند، خۆیەسن.

لوت بەرز: دفن بلندی، خۆیەسنی.

لوت و بزوت: کوت و پر، نشکا.

لوت بریای: دفن بریای، خاپیای.

لوت برین: دفن برین، خاپاندن.

لوچ: ئارۆنە.

لوخت: پوختە و لوختە، رووس، پەند.

لوپوون: ھەلمەتدان و ئیترش کرنا بدوژواری.

لوپاسی: شمتی.

لوپک: ژالە.

لوپ: تیرەبەکی کوردانن (بابەتاھر ژ وان) لئاوچەیی ھەمەدانی و ھندە جەھیت دی دژین. دبیت مانەیا لولویا بن.

لوزە: ھەلپژاپەیی دەرپەیی (صب متواصل).

لوشاو: وازاو.

لوک: لوکم، قەوی، حیشترا نییر و توانا.

لۆ: ئسمى مەوسولە بۆ نییری.

لۆبیا: لۆبیە، دانەوتیلەییە.

لۆپ: بەرکا گەلەک مەزن و ئەستور. بەرکا کوئیرانی زستانی بسەر کورسیکا دادەدەن و لێن دنقن (نازانم ئیرانیان بخۆ چناث لیدانایینە؟).

لۆت: قفز.

لۆتک: لۆت.

لۆت و پۆت: گەلەک خواریت گوناگون (طعمە متنوعە).

لۆج: ھەردئ راھنداڤ.

لۆج: (١) بۆچی؟! (٢) تیڤلانن، <زاراڤئ رەژووگەریان>.

لۆددی: لوطی (کوردکاری بوویە ژ لوطی).

لۆدە: ھەمبارئ کای.

لۆک: ھوورە پەنییر.

- لۆز:** كېم شەرم.
- لۆزك:** گۆرانىيەكى كوردىيە.
- لۆزكى:** بىي شەرمى.
- لۆزىنە:** شىرىنى يەكى مەعلومە ژ فستق و گويز و باھىف و شەكر و گولاقچى درست دكەن. عەرەبكارى بويە (لوزىنج).
- لۆش:** لۆشە، گىيايەكى زۆزانىيە و گولەكى زەر و پان ددەت و جوانە.
- لۆشە:** لەواشە، ناننى مەزن.
- لۆشك:** لۆشە.
- لۆفەلۆف:** گرى يەكى سفك و نزم (التماس).
- لۆق:** لاق، ساق، قاچ.
- لۆقلۆق:** غارى تاكلۆكى بدەوارى.
- لۆق درىژ:** لاق درىژ، شەقاو درىژ (وشەيەكى ئەھرىمەنيە).
- لۆكە:** پەمبويى پەرەكرى.
- لۆكەن:** پەرەكەر، كورنج (نداف).
- لۆكەدار:** ئەو قەدەكەيە كو لۆكە تىدا بيت.
- لۆكى:** لۆگى.
- لۆگى:** گەريۆك (متسك) (بۆ مروۆقى پەست بكار تىت).
- لۆلۆ:** (يان لىلى) دو واژەنە مەقامبىژ بكار تىن دكەفن ناڤ بەندىت مەقامان تەنى بۆ دەنگ راکىشان و داکىشانى.
- ژنك واژەيى لۆلۆ بكار تىن دا بچووكان بترسىن و نەكەنە گرى، لۆلۆ دىخنە ناڤ سەرى بچووكان وەكى هيۆلايەكى خىيالى يى بترس دىبىژن: «كپه! نەكو لۆلۆ دىهيت تە بۆخۆ بەت»، تىرەكە ژ بنىاتا كوردا.
- لۆنگ:** بەرمالىي شى و درپالە، خەرقەيى سەرمەل و شاننى ھەژاران، پەشتەمالى كەفن: «مەديون فرقهى زەليان خيل - ديار نى بەن معدم لۆنگ خەم وەپىل» "مەولەوى".
- لپ:** دندك (حب).
- لپەك:** دندەك (حبه واحده).
- لبال:** نك، كن، جەم (عند).
- لباتە:** نك تە، لەكن تۆ، ل جەم تە (عندك).
- لبال تە:** لباتە، نك تە.
- لباد:** تەحتى، تاتى، نمۆ، نەمەد.
- لبن:** خشت، لژىر.
- لبنرا:** بپەرزەيى قە.
- لبن چوى:** ژبن خراب بويى، ژ نەساس تىكچويى.
- لبەر:** لپىش، لپەرايى.
- لباتى:** لجاتى (بدلاً عن).
- لبەرا:** لگەل، لەگەلرا (مع ذالك).
- لبەر:** رەوان كرنا سەر دل (على ظهر الغيب، حفظاً).
- لبەر كرن:** ژ بەر كرن (حفظ) كرن.
- لبەر كرى:** ژ بەر كرى (محفوظ)، (حفظ) كرى.
- لبەرايى:** بەرامبەرى سىنگى باي، كنايە تە ژ رووسى يى.
- لبەر بارانى:** ژ تىرى بارانى.
- لجان:** تىكەمە، قەلەو.
- لك:** تايى دارى، دەھىكا مەليونى.
- لل:** نەرم، ھەرشى و نەرم بوى، كولكا گەشتى و نەرم بوى. (رەنگە واژەيى لل ژ «لە» ي فارسىقە ھاتىت).
- للى:** دراڤىژا مندالا، ھىلكەيە.
- لكىرى:** لكىجى؟ لكىندەرى؟ «لكىرى زەر بوو لكىرى دەر بوو» "پەند".
- لنج:** سەركىش.
- لنجى:** سەركىشى.
- لوان:** چۆن.
- لوا:** چۆ: «ئاي چە ئىشى تەن جەگىيە جىيە من - ئاي جەلواي تۆو و ئەوشۆن دىباي من» "مەولەوى". بەشەبەكى ژى ب ھەمان واتە تىت.
- لە:** ھەرشىيان، ھەلھىيان: «دى تە لە لە كەم: ھەرشىنم».
- لھان:** لپھان. لپان، نامراژەكە دكەنە پىن خۆو لسەر بەفرى دچن.
- لھا:** (خذاء).
- لە لە:** پارچە پارچە.
- لھانە:** كەلەمى كاھۆ.

م

م: تپسا بیست و سی ژ تیپیت چهچی کوردی، بحسابا نهجهدی دبیته ژماره ۴۰، تپهکی ساز و بیدهنگه.

ما: لسهر چند مهبهستان تیت: ۱) بو تهئکید و مسوگهری بی بهرجی کو لپیش فعلی (مضارعی متصرفی) بیت و لثاقیتساید هه به و مهبهستهیه. "جزیری" فرموویه: «مانهسیم دئ چی لهزینی - ساخ و ساخلم مات و بینی / قی کمیدی لی گههینی - داسوار بت نه و پهیایه»؛ ۲) دبیته فعلا (ماضی) بی تیینه په ژ مهسدهری مانی، وهکی: «نهز چومه مهدرهسی بهلی محمه د ما، نههات»؛ ۳) دبیته تیپا پیار (استفهام) بی، وهکی: «ما پاشکهفتنا مه ژ بهر جههلی نینه؟»، «ما تو نرانی نه براینه؟».

مات: سهرسور، خو کر کرن. نه ژ (مات) نا عه ره بیه.

مات و سهرسور: هه دو واژه تهئکیدن بو نه دا کرنا مه بهستنی ته عه جو بی.

مات و میت: خو کر کرن و خو مراندن، خو کر کرن و گو هقه چین، خو مراندن و گو هتیز کرن. نه ژ رستهیه ژ دو واژه یان پیکهاتیه: «مات + میت + جاسوس» نانکو جاسوس خو مت دکهت دا خه بهر بدهست خو بینیت. مت کر. بی دهنگ بناشا وئ مات میت، مات=مت، میت=هشیار وهکی دبیتن کهری گو هتیت خو میت کرن نه خاسمه ده ما دهنگهک تیتتی. دناف ئنگلیزی دا نه ژ ههردو وشه ب کار تین مات واته بی رهنگ و میت یان مت بی دهنگ تیت کو ژ مانا بییت کوردی دویر نینه.

ماته: نه و عه رده کو دکه فیتته سه رچاقی مرؤ فان. مؤرکه که دبیتنی مؤرکا ماته ی. دبیتن: هه رکه سی عه ور لسهر چاقی وی هه بیت وی مؤرکی راهندا قی چاقی خو بهه لاویسیت عه وری سه رچاقی وی دچیت.

ماتاو: ماتاف، ماتاب (ته ماشای ماتاقی بکه).

ماتانی: یاری کرنا بمانه ی، نه و مؤرکه شیشه بییت بیکن.

ماتاتیگ: ماتاتیسک، علم حسابی.

ماتلی: جو ره کتی تهننگان بوون.

ماتاف: نه و وشهیه ژ دوو وشه یان پیکهاتیه: «مات + ئاف» نانکو نه رمه ئاف یان ئاقی به رزه، نه و ئاقه کو بنه رمی لکار تیندا جاری بییت (ع، ک).

ماچه خه: ماکه ر (ک، ف).

ماچه چه: شیشه یه کی لو بیلیداره ده رمانی بی دده نه بچوکان.

ماچه: می، هیسترا می، نه خاسمه یا کچکوک.

ماج: راموسان (وشه یه کی یه زدانیه).

ماچ کرن: راموساندن.

ماچ کردن: ماچ کرن.

ماچو: دبیتیت «بو زاراقی هه ورامی و شه به کی بکار دهن».

ماچماچانی: تیک و دو راموسین.

ماچماچوک: ماچماچانی.

ماخور: (ماخور یان مهخور): جی قومار و شه راب خوارنی (عه ره بکاری بوویه).

مادیان: ماهین، میکوله.

مادیانی: ماهینا میدیایی. بوچی دبیتنه ماهینت مادیان؟ کهس بهری دهوله تا ماد ماهین پهیدا نه کره، لزه مانی سلیمان پیغه مبهری دهوله تا میدیا هندک ماهین بهدیه بو سلیمانی هنارتن، هه ره کی لسوره ی (ص) لقورتانی به حس ژئی هاتیه: (الصافات الجیاد). گه لهک زانیار لسهر قی رایتی نه.

ماد: ته خه ر لناف میژووان وشه یی کورد بوویه ته رجومه یی

وشه بين ماد و ههر دوو وشه بويه ک گروټه هاتينه (اطلاق) کرن، ههروه کی لته فسیریت عه هدی قه دیم و عه هدی جه دید لهه می جیه ک لدوو وشه بین ماد یان مه دی واژه بی کوردستان (حاضر) ناف دوو که فنانوکان هاتیه نقیسین کو مراد پی ته رجوما مادا یان مدی به و کتیب (عشق و سلطنت) هم کو یه ک تاریخه بسه بی رومان لهه می جیدا کورد و ماد بیه ک مه عنا زانیه و گوټیه؛ و لتاریخا کنیسایی قه دیم لاپه ری ۴۶۸ سپارت و مدی و عیلام بیه ک ته رتیب ته فسیر کره. پارتیا (خراسانی نهو)، مدی (کوردستانی حازر)، عیلام (خوزستانی حازر). نه گهر نه ف تلاقه درست بیت (کورد و ماد) دو وشه نه بویه ک مه به ست (نانکو دو له فزیت موته رادف دبن) کو بویه ک مه ورد و مه عنا تلاق دبن. ده میکو نه دبیرین دهوله تا ماد هیچ مانعک نینه د ته رجومه ویدا نه بیترین دهوله تا کوردان. و هنده ک میژوو فنانان ماد بیارچه به کی عه شایریت کوردان نقیسینه، نانکو ماد تیکه ژ ته وائی کوردان. کوردی عامتر دگرن. ل هنده په رتوکیټ نه رمه نیا هاتیه (مارمار) ههروه سا (ماه).

ته جاروب بسه رهاتی: «مارگهستی ژ وه رسی دترسیت» "په ند".
ماری ناڤی: جوړه مار که بی ژه هره: «که زیله ت ماری ناڤی گینگلهی دکه ت له گومان» "گوزانی".
مارمسی: جوړه ماسی به که دبیرین حه له نکیس.
مارگیس: مارگیسه.
مارگیسه: مارمیلو که کی حولیبه.
ماروژه: ماروژه.
ماروژه: ماروژه.
ماروژه: ماروژه.
ماروژه: گیایه کی بهاریه دخون.
مارستان: ژ بیمارستانی عه ره بکاری بوویه، نه خو شخانه.
مارپان: مارپن.
مارپن: شکانن، شکه سن.
مارپا: شکه ست.
مارپایه: شکهستی به <واژه هم می شه به کینه>.
مارپه مار: باعینا په زیه.

مادو: نه ف وشه به جارنا دبسته ناف بو زه لمان خاسمه نک تیزدیان و میدیا (ناڤی ژنان). ههر وه رنگ نه ف وشه به یان هه ل تراشینا وی دبسته ناڤی گه له ک تشتان و جی یان وه کی: نامود، نامیدی، میدیا، ناماد (ناڤی چیا به که) مه دینا (چیا مه تینا) نامیدیک.

مارهش: ناڤی په رستگاهه کیه ژ په رستگاهیت بوتپه رستان لزه مانن فهرسه خان دووری ئسه هانیه سه رسه ری چیا به کیه عبارته ژ هفت مه عبه دان بته مارا (سبع السیارات) گوشتاسبی پشتگوټی خو فقه هاقیت هم می ته حویلی په رستگاهه ئایینی زه رده شتی دا (من نه و عه رد دبیتیه). دیت په رس گاها (میتراپیا) بیت چنکه هفت (سیار) لنک وان پیروز بون.

مار: (۱) (حیه)؛ (۲) بریتیه ژ مروقی کینه دوز و زکرهش، گیانداره کی زرافو دریژه (حاقد).

مارمیژ: نه و که سه کو جهی مار پیقه دای دمیتیت و ژه ری ژی دکیشیت.

مارن بن گلگلهی: بریتیه ژ که سیکو لسه رقه دوست و لبقه دوژمن و زیانکه ر.

ماره: گریدانا مارکرنا ژنکا، قه لن، کوردکاری بوویه و مه عنا هیلیفانک ژی تیت، مه عنا نه ول ژ عه ره بی کوردکاری بوویه و مه عنا دووه کوردی بین په یته.

مارگیر: هنده ک که سن ژ نهیره نگبازان کو پیشه بین وان مارگرته.

مارزیای: هیلایی، مارزو، مارزو (متروک).

مارمارک: هنده ک کر میت دریژن ناف ریثکیټ هنده ک که سان دژین.

مارنه سپه ند: (۱) ناڤی بابن نازره تابادیه نه ویکو ناڤیستا ره قانندی و چویه هندستانی نه و ژ مه زیت هه ره مه زن ژ مویه دیت زه رده شتیانه؛ (۲) ناڤی روژا ۲۹ ژ هم می هه یقیت هه تاڤی؛ (۳) ژن ئینان لوی روژی په سنده، ناڤی فریشته به کی وه کیل لسه ر ناف و مه ساحیت وی روژی به.

مارنه گمز: چه له م.

مارنه نیک: جوړه مار که ژه هره داره ده میکو تووره بو چاقیت وی وه کی چاویلکه ی لیتین.

ماروټه: مه خله ماسیان لزستانیدا.

ماروم: (یاس)، کوردکاری بوویه ژ (محروم) ی. (ع)

مارمیلو ک: کمکه، مارمولک.

مارگهستی: نه و که سه کو ماری پیقه دای، بریتیه ژ مروقیکو

ماسوره: (يان ماشوره) ئه و داره كو تهقنكه ر كرارى خوژ به ندكان پىن پاك دكه ت، ماسير.

ماسوله: ماسويله، ئه و عهرده ژ له شى مرؤقى كوژ بهر زه ربه يه كى هه لبه هيت، مازگه بى پشتى، ماسيله.

ماش: دانه و پله يه كه وه كى نيسكى يه، خا رن، دان.

ماشاه شى: برى تبه ژ تشتى كىم نر خ.

ماش قوت: برى تبه ژ مه تره قى ئه ستور، دان قوت.

ماشاه بترشى: برى تبه ژ خوارنا په ست: «دزاني ت كيرى ماشا تينيت»، «ترشى ماشا كى» "په ند".

ماشوره: ماسوره، ماسير.

ماشه رز: كلبتان.

ماشه: گازك.

ماشه الله: (۱) وشه بى سه رسورمانى يه (ع، ع) كوردكارى بوويه؛ (۲) پارچه زيره كه بو ناقچاقكى بچووكان، كوردكارى بوويه ژ (ماشاه الله).

ماشوت: كرمى ئارموشى، سؤلينا كرمى ئارموشى (شرنقه).

ماش چه راندن: برى تبه ژ دياربوونا شه رمه گه ي. ديبى ژن: «ته ماش چه راند» ئانكو شه رمه گه هى ته ديار بوو.

مافته: كرمى ناف مىلاكا په زى.

ماف: حه ق.

ماف وه رگرتن: حه ق وه رگرتن.

مافستاندن: حه ق ستاندىن.

ماف خواز: كه سى كو داوا و حه قى خو بكه ت، ئازادى خاز.

ماف ستين: ماف وه رگر.

ماف خوژ: ئه و كه سه كو حه قى خودان حه قان دخۆت.

مافه: ئه و دۆره كو ده رگه ي پى دگر، دۆرا ده رگه ي.

ماق: سه رسورمان، واق.

ماقول: مرؤقى مه زن (كوردكارى بوويه).

ماكيان: مريشك، كه رگ.

ماك: داى، ئه سل.

ماكاو: ماكاڭ.

ماك پى: شيرپى، شيرقه كرن (فظام).

ماكه له: قه لن <واژه يه كى شه به كيه > هنده ديبى ژن: مينكه له.

ماكه ر: كه رى مى.

ماكا زى: مه عده نى زىرى.

ماگه: «هندى ماگه و نه ماگه شياگه» "په ند". مايى.

مازۆ: دى هيليت واژه كى هه وراميه.

مازى: مازوو.

مازوو: (عفص) ماده يه كه به لگيت دارمازى يى تبه ديتن ژ گليزى جانه وه ره كى چى دبيت بو گه مار و پزىشكى يى سوود ژى تبه وه رگرتن، خاسه بو مه عيده ي.

مازن: مه زن، گه و ره.

مازى چن: (۱) ئه و كه سه كو بوخۆ دچسته چينا مازبان؛ (۲) نافى مقامه كى كوردببه.

مازه: برپه ي پشت، تيره گى پشت (عامود فقرى).

مازگه: ماز، ميژى و ئاقىستاي (مازگا) هاتيه به عنا ميژى.

مازگه ده ر: ئيشا پشتى.

ماژ: (يان مانژ) بو خزم و نيزيكيت زه رده شتى هاتيه بكارئينان، وشه بى «كرمانژ، كرمانج» ژ هه لتراشينا ويه. كورمانج ئانكو كورى مان ژى يه. ماژ، مانژ، مانج هه رسى يه ك مه به ستن. ئاقى مادا هاتيه به رنكى (ماژ) ژى.

ماسى: ماسى نيزيكتره ژ «ماهى» فارسى چكو ئاقىستايدا ماسۆ هاتيه ئانكو ماسى بكوردى نيزيكترى ئاقىستايه ژ ماهى يى فارسى.

ماست: بكوردى و فارسى هه ر ديبى ژن «ماست» (رانب).

«ماستى كو سه ي پيس كرى، هه ر بو سه ي باشه» "په ند"; «دۆبى چه رياندى چيتر ژ ماستى نه چه رياندى» "په ند".

ماست فروش: ئه و كه سه كو ماست و ريچالى دفرۆشيت.

ماسير: ده په داره كى بچووكه به ندكان تى دئالين ده مى ته قن كرنى.

ماسى سؤراتى: ده ه قه رن به رى ميلادى مرؤقه ك بناقى ماسى سؤر هنده ك تيب به رامبه رى مه خارچى حروفيت ته بجه دى ئيخترع كرن و غالبن كوردان بو ان حه رفا ن نقيسين كر. ئه و حه رف (تقريباً) نيزيكى حروفيت ئاقىستاينه يان هه ر ئه و بخۆنه و گۆرپن تيدا كرينه كو نهۆ ديبى ژنى ئاقىستاينى يان دين ده بيره. هه تا نيزيكى فه جرى ئيسلامى كوردان بو ان حه رفا ن و هنده ك حه رفيت دى نقيسين كرينه وه كى خه تى ئارامى و مسمارى و سوربانى و يونانى.

ماست مه هين: ئه و كه سه كو ماستى ده هينيت.

ماساو: ماسى <بزاراقى هه وراميان>. "مه وله وى" فه رمويه: «ماساو ئه سه رازيران هه رزان كه رد...»؛ «ماسى گرتن بى ته ر كرن نابيت» "په ند".

- مال:** کرت، خانی. «مالي نه بۆ كورئ چاك و نه بۆ كورئ خراب بكه»؛ «مال ژنه و بنيات خانی، شۆل رهزه و بازرگانی»؛ «مالي خودانی به لاسهري خودانيه»؛ «مال لماخوی هه رام»؛ «مالي قه لپ هه ر بۆ خوداني خوڤه دگه ريت»؛ «مالي كو بخوداني خوڤه نه چيت دزی يه»؛ «مالي خوداني داركوئي سهري خودانيه»؛ «مالا ميترتي، كانيا زيترتي» "په ند". به لي ئه ف وشه يه هاتيه ژ (مان) ئه ف وشه كوردي ژه.
- مالدار:** خودان مال، ده ستگه ه .
- مالوسه:** به رازئ مي (ماوي).
- مال په رست:** مال شرين.
- مالدوخين:** نيفؤ (تكه).
- ماليته:** هيلينا جانه وه ريت نه بالنده.
- مالين:** مالش.
- مالش:** گيتز كرن، دامالين، په رخاندين.
- مالك:** خاليت چارگوشه (حقل).
- مالك مالك:** (حقول، مريعات).
- ماله:** مه له فانيگه، مه له فانيگه (مسيح).
- مالنج:** ئه و ئاسنه كو به نا قور و گيتچي پي راست دكه نو لووس دكه ن.
- مال و مشت:** مشت و مال (تصقيل).
- مالامال:** پره تا سه ر ده قي، سه رشار.
- مالخوليانی:** خوش بۆ هزاندين، سه و داسه ري (تمنيات).
- ماليات:** باج.
- مالگوري:** هه ر شه ف ل هاقيني زه لامه ك دي چيته گه ل شقانی بگه ه و دور ئانكو هه ر شه ف دورا ماله كيپه ئه ویت په ز هه ين.
- مالگوري:** نه بو شقانی، هنده ك ديپتن: مال گوري به لي مال گوري راستتره.
- مال مه ست:** مه غرور، خو په سند.
- مالخوليا:** < وشه يه كي يونانيه > بنيه مالخوليانی.
- مامر:** مريشك، ماكيان، بريتيه ژ بيده سته لاتي.
- مامك:** ره مز.
- مام:** (عم) (كور دكاري بوويه): «مام و برازا، خال و خوارزا» "په ند".
- مامر كوژ:** خه رته ل، ماده يه كي سه مي د خه رده ليدا هه يه (خردل).
- مام ريقي:** ريقي.
- مام گورگ:** گورگ.
- مامره شام:** عه لو عه لو ك.
- مامرك:** قارك.
- مامر مامر:** گورانيه كي كه قنه: «مامر مامر، هه ي مامو...».
- مامه ند:** ژ دو وشه يان پي كه اتيه: «مال + مه ند» ئانكو «پي + مال»، ناقي زه لامانه.
- ماممل:** ناقي زه لامانه، دبيت ناقي جو ره فرنده كي بيت.
- ماما:** داپيرك.
- ماماچه:** دادوك.
- مامايي:** داپيركي.
- ماماني:** كاري داپيركي يي.
- مامان:** تشته كي جوان، د فارسي دا مانا دايك تپت.
- ماماناف:** ناقيكي.
- ماموزا:** پسمام.
- مامز:** ئاسك.
- مامه شي:** جو ره له وه ندي يه كه دياره نسبه ت بال عه شيره تا مامه شيه، ئان ماموسيه.
- ماموتكستان:** ماموتكستان.
- ماموتكستان:** جهي ماموتكي، ئانكو جهي علمي، جهي زانيني. ده مي كورد ديپتره عالمه كي ماموتستا ئانكو ئه و جهي علمي، ئانكو ماموتك ستان (وعاء العلم و المعرفه).
- مامله ت:** بازار، قه بر (ع،ك).
- مامله ت په شيماني:** زبانباريا وي كه سيه كو لبازارا خو ليقه بييت (ع،ك): «برا براه مامله ت جو دايه» "په ند".
- ماموتك:** نشان (علامه).
- ماموتستا:** سه يدا، ئه سلبي واژه ي ماموتكستان عه لامه ته، زانا، دانا، زورزان، مه مله كه تي علمي.
- مانگ:** هه يف. لئاقيستاي مانگه و ماونگه هاتيه.
- مانگانه:** هه يقانه.
- مانگ مانگ:** هه يف هه يف، مانگانه.
- مانگه شهو:** تافه هه يف.
- مان گرتن:** (اضراب).
- مان:** (۱) د كورديدا نه ويه ك مه به ست ژقي وشه ي تيندگه ن ئه وژي به رامبه ري (البقا) يه، مه به سته كيدي هه يه كوردي مه بده ف ديپتن به لي مه عنا وي تيناگه ه ن ئه وژي به رامبه ري

بمشهختی چووبوو بابلج و مانی لوبری هاتیبه دونیابین ل
 ۲۱۶ میلادی. مانی دهعوا پیغه مبهراتی بی کره پشیتیکو
 لههرسی دینان ناگاداری پهیدا کره و ناقی خو کره (فارق
 ...؟؟) نهوتیکو عیسای ناف ژئی بری. مانی مهنسووبه به
 مانای کو کوردیت بادینان و ههکاربه. مانی دبیریت:
 خودی هندهک جاران ژلای پی هندستانیتفه بههوی پیغه مبهران
 وهکی زهردهشتی موژدهی بو بهشهری بهتی دهنبریت و نهژی
 وی نهژ ژ بابلج هنارتم بو بهلاف کرنا دینتی حهق ههتا
 دهنگی من بگه هیته هه می جیهانج. له گهل ئبتدای چیکرنا
 مهخلووقاتان دو کاریت بنه رته دیار بوون: (جوانی،
 زشتی) نهول هاته نافکرن و ناسین مهخلووقاتیت پیجانه:
 ئیدراک، عقل، فکر، رامن، ئیراده. دوهمین هاته ناساندن
 دیسان مهخلووقاتیت پیجانه: ناگری ویرانگر، بایج
 خاپورکر، ئافا قوراف، دوکیل، تاری یاتی. هندهک زور
 بههل گوتینه کو مانی چینی یه، نهو نهو یه. چین لکیری و
 بابل لکیری؟! تشتیکو مهعلومه نهو مانی مرؤقه کی
 نهقاش و وینه گهر بوو و گهلهک نهقشیت چینی ژئی
 چیدکرن لهو دبیرتن چینی یه!! «مسالین سووردهتی چینی -
 غهلهط مانی خهطا کیشا / کو مندیبوو ئایینتی - ژبه ر
 زولفان دوتا کیشا / مه دیسوو شکلی شیرینتی - تو
 ئوستادان وهنا کیشا» "میر ئومادین".

مانهوی: هه وادار و پهیره ویت مانی (نیسبهت عه ره بکاری
 بوویه).

ماو: میاو، دهنگی پشیلهی

ماوه: کات، دم، وهخت (مهله، مده).

ماوی: دپله بهراز، ریبا زگه بهکی شیوعیه، مهنسووبه بال
 ماوسیتونکی.

ماوه زهر: ماوهی زهر.

ماوی زهر: نهوعه تغه ننگه که.

ماوماو: میاوه میاو، ناقی کیشوهره کیبه لشه رقی دا.

ماوش: که له بچه، نه شکله.

ماه: (۱) هه یف، مانگ؛ (۲) ناسته ننگ؛ (۳) ناقی برجه کیبه،
 ناقی رۆژا ۱۲ ی لهه می هه یقه کی هه تاقی یه، (۴) ناقی
 فریشته یه کیبه وه کیلی چاقی هه یقی یه و ری بهری کار و
 مه سالخی رۆژا ۱۲ ی هه یقی یه؛ (۵) بریتیه ژ دیم یاری د
 شیوه یی توره فانان.

مایه: (۱) ماگه (باق)؛ (۲) می، دارایی.

وشه یی (الدار، عماره) تیت. خانی وهکی خان و مان (خان
 و مان هه دو مهنه خانی، د په هله ویدا و ئافیسیتیدا
 مهنه خانی هاتیبه). ل کوردی دا ژئی هه یه بهس نه م
 ناحه سیین گه له جامه ناگاداری کره ده یکی گوتیه بچوکی
 خو هه ی خانو مان.

مانه: خانه، خانی، لشبه به کیدا دبیرتن یانه نانکو خانی. دبیرتن:
 «مه بو خو هندهک خانی مانی کری و سه ری خو دا بن».

ماندی: وهستای.

ماندی بوون: وهستان.

مانی یاتی: ماندهگی.

ماندهگی: ماندیتی.

ماندیتی: بنیره ماندی بوون.

مانژ: مانج، وشه یی کرمانژی، کرمانجی ژ فیری هاتیبه تراشین
 (نه هل بیستی زهردهشتی) پاشی مانژ یان مانج بوویه
 کرمانژ، پاشی بوویه کرمانج بو هه می کوردا بکار هاتیبه.
 چه ندانکو مانژ و مانج بو خانه واده یی زهردهشتی ته نی د
 نه سلدا بکار بوویه.

مان گرتن: (اضراب) کرن.

ماندی و مردی: ماندی یه کی هیلاک: «مردی و ماندی که فتیمه
 - بی پیتلاف و زرگالی» "خ".

ماناف: نهغه ژ دو وشه یان پیکهاتیبه: «مامانه + ناف» نانکو
 داپیرکا نافک بری.

مانگیله: هه یفا یه یک شه فی.

مان: مانا (مهنه بقاء) د ئافیسیتیدا نه ما هاتیبه.

مانگا: چیتل، ل په هله ویدا هه مانگا هاتیبه.

مانتا: د که قندا ناقی پارچه یه کی کوردستان بوویه و به گویره ی
 گوتنا میژروفانان نهو جهی بادینان و هه کاری به نهژی
 هندهک گوند ژ ده مکات (صیغه) قی وشه ی ماینه وهکی:
 گوندی ئورمانا نانکو ناگری یان باژیری ماننایان.

مانی: (۱) نانکو کهت، بی وینه، نایاب، ماندهنی (مخلد)؛
 (۲) ناقی نهقاش و وینه گره کیبه سه رده می نه رده شیری
 ساسانی پهیدا بووبوو و نهف مرؤقه پستی سه رده می عیسا
 پیغه مبهری هاتیبه دونیابین. دبیرتن به هرامی کوری هورمی
 نهو کوشتوو. ناقی کتیا وی «نه رزه ننگ» ه و عه قیده ییت
 وی تیکه لن ژ عه قیده ییت زهردهشتی و مووسای و عیسای.
 دبیرتن دهیکا وی ژ مالباتا شاهیت نه شکانیانه (کورده) و
 بابی وی ژ گه وره خانه دانیت هه مه دانیه (کورده). بابی وی

مایه‌دار: خودان دارایی (راسمالي).

مایین: ماهین، مادیان.

ماینانی: غاردانا ب‌ماهینان.

مای: مایه، ماگه (مبتقی).

مه‌تاباد: ئەولین پیغهمبهری ئاسیایی وسطایه، پیغهمبهره‌کی کورده، هه‌روه‌سا شاره‌کی که‌قنی کوردانه ل کوردستانا ئیرانی، مه‌تاباد یان مه‌هاباد.

مه: (١) جینافه بو (متکلم مع الغیر)، ئیمه، ئەم؛ (٢) دبیته ئامرازێ نه‌هی (مطلق)، چ جه‌مع و چ (مفرد) هنده‌ک زاراقیت کوردی دبیتن «نه» و هنده‌ک دبیتن «مه» بو نه‌هی. ئەف هه‌ر دو ئامرازیت نه‌هی وه‌کی ئیک تینه‌ بکارئینان، وه‌کی: نه‌که، مه‌که - نه‌به، مه‌به - نه‌رۆ، مه‌رۆ - نه‌خۆ، مه‌خۆ. لکرمانجیا ژیری ته‌غه‌ر «مه» بو نه‌هی بکاره، به‌لی "جزیری" هنده‌ک «مه» بکارئینایه: «کووش بعامی مه‌ده، ته‌رکا مودامی مه‌ده - (اکشهم فی غمی اغلبهم فی عما)».

مه‌بادا: (ربما، لعل). نه‌وه‌بیت، نه‌که.

مه‌بۆ: دبیت (بجوز).

مه‌به‌ری: دئی به‌ی، دبه‌ی.

مه‌به‌ران: دئی به‌ن، دبه‌ن (هه‌ر چار واژه شه‌به‌کینه).

مه‌به‌ست: مه‌به‌س.

مه‌به‌س: (مراد، مقصد، مفهوم، معنی).

مه‌ته: ته‌ماشاشا <بزاراقتی هه‌رکیان>.

مه‌ته‌که: ته‌ماشاکه.

مه‌تاره: (یان متاره) وه‌نده. (تعاونیه)

مه‌ترسی: ترس، جئ ترسی، گومانا ترسی.

مه‌ترکه: ئەسپه‌ره.

مه‌تالیت: گومان (خیال).

مه‌ته‌لیک: مه‌تالیک.

مه‌تالیک: دراقتی عوسمانیان بو سه‌ر ده‌وری ترکان به‌رامبه‌ری فلسی.

مه‌ته‌لقان: مه‌ته‌لوان. (ضارب الامثال) (ع).

مه‌ته‌لوان: معه‌مایبژ، چيستانی بیژ. شاعر دبیتیت: «ئه‌گه‌ر مه‌ردی مه‌ته‌لوانی - به‌فکرێ خۆت ده‌ری دینی».

مه‌ته‌لوک: معهما، له‌غز.

مه‌ته‌رسه‌ک: هه‌لامه‌تی کو لناف زه‌فی و بیستانان چیدکه‌ن سه‌ر

شکلێ ئینسانی داکو سه‌یوانات ژێ بترسن و نیزیکی ده‌رامه‌تی نه‌بن و زیانی نه‌که‌ن. هه‌م دبیترتی «ده‌وال» و «داهۆل».

مه‌تافیزیک: واژه‌به‌کی یونانی یان لاتینییه ئانکو فه‌رزانه‌یی (ماوراء الطبیعه)، حکمه‌تی الهی، (عالم المعقولات، الهیات)، مه‌عقولات ناسین، ئانکو زانینا عه‌ل و ئوسولێ ئەوه‌لیه.

مه‌تال: ئامرازه‌کی جه‌نگیه، مه‌رتال (جوشن).

مه‌تالغان: ئەو که‌سه کو دیاریا مه‌تالی هونه‌رداره.

مه‌ته‌لوکشان: ترانه‌زان و نوکته‌چی.

مه‌ته‌لوک: نوکته (ظرافه، معمی، لغز).

مه‌ته‌رتیز: چه‌په‌رتیت جه‌نگی، ژ (متاریس) ی کوردکاری بوویه.

مه‌ده‌د: کاربته (ره‌نگه‌ عه‌ره‌بی بیت).

مه‌دیو‌ماه: پسما می زه‌رده‌شتیه و ئەوه‌ل که‌سه کو ئیمان بزه‌رده‌شتی ئینای، زه‌رده‌شتی کچه‌کا خودایتی.

مه‌دله: مرۆقتی سست و خاف و ته‌مه‌هل، خامل، کسلان.

مه‌دام: هه‌ر وه‌سه.

مه‌دانن: ژ مادیانی عه‌ره‌بکاری بوویه، بریتینه ژ هه‌فت شاران و به‌ریدا پرپوون ژ دانیشتیان پشتی ساسانیان هه‌می کافل بون. ره‌نگه ژێ کوما (مدن) بیت.

مه‌دار: وه‌ستان.

مه‌دله‌یی: سستی، خاقتی، خاملی (خمول، میوعه، کسل).

مه‌رگ: مرن. لئاقیستایی «مه‌رگ» به‌عنا (فناء و تدمیر) هاتیه. (به‌راستی مه‌عنا ئاقیستی و کوردی هه‌ر یه‌کن).

مه‌رگه‌میش: مه‌رگه‌مووش، ژه‌را مشکا.

مه‌رگه‌مووش: بنییره مه‌رگه‌میش.

مه‌رگه‌مویش: بنییره مه‌رگه‌میش.

مه‌ر: مه‌رک.

مه‌رک: مه‌رپیت.

مه‌رپیت: مه‌ره.

مه‌ره: شکیر، شکفت.

مه‌ر: (نعجه).

مه‌رخ: سه‌لیقه (ذوق، صرف).

مه‌رزه‌زین: دار و درپێکه (متجاوز).

مه‌ره: دۆخ، بار.

مه‌رده‌زینه: کۆخ، کولبه، زنج، کۆلیت. ژ دو واژه‌یان پیکهاتیه:

«مه‌رده + زینده» ئانکو جی زیندییت مردیانه یان جی

میرییت زیندی یانه.

مه‌رتال: مه‌تال، قه‌لغان.

مه‌رتالغان: مه‌تالغان.

مه‌رج: په‌یمان، شه‌رت (شرط).

مه‌رد: دلیر، سه‌خی، جامیر.

مه‌ردی: دلیری، جامیری.

مه‌رده‌میر: میرسه‌ر.

مه‌ردانه: میرانی.

مه‌رز: مه‌رس، که‌وشه‌ن (حدود) (مه‌رز واژه‌یه‌کی بادینانیه).

مه‌رس: که‌وشه‌ن.

مه‌ره: دۆخ (حاله).

مه‌ره‌ز: (۱) نه‌خۆشی، (۲) جوهره‌بزنه‌که (مرعز).

مه‌ره‌زه: پشیلک، زه‌قبا برنجی، برنجی ناڤ زه‌قی یی.

مه‌رشمین: مه‌رش و مین.

مه‌رش و مین: مارشمعون، په‌لپه‌که‌ی ئیداری په‌ نک فه‌لان.

مه‌رش: (۱) ئه‌و جه‌والیت مه‌زنن کو کاییه‌ پیدکیشین؛ (۲)

ته‌مه‌بل.

مه‌رشۆ: مرۆڤن زگ گه‌وره، به‌لی لئاقیتستایدا «مه‌رشۆ» به‌عنا

بخۆ هاتیه نه‌ زک گه‌وره.

مه‌رفان: مه‌رزه‌قان، شقان.

مه‌رزه‌قان: مه‌رزه‌وان.

مه‌رزه‌وان: که‌سه‌یکو زیره‌قانی که‌وشه‌نی بیت (حرس الحدود).

مه‌رزه‌دار: به‌رپرس ژ زیره‌قانی مه‌رزی، خودان مه‌رز، سنوردار.

مه‌رزه‌داری: ئیداره‌کرنا مه‌رزه‌قانی یی، سنورداری.

مه‌رجان: لۆلۆبیت بچوک.

مه‌ردی مه‌ردان: میرخاسی میرخاسان.

مه‌ره‌وان: په‌زچه‌رین.

مه‌رداب: میری ناڤی (رب النوع).

مه‌رۆڤ: مرۆڤ، مه‌رۆڤ یان مه‌رڤ ب زاراقی جزیرا بوتان.

مه‌ره‌ست: نه‌مای (معدوم).

مه‌رچی: په‌رچتی، هه‌ره‌شی (مه‌روس).

مه‌رچین: په‌رچقین.

مه‌ره‌میس: بيمکیت قوتایی.

مه‌ره‌مه‌ۆکه: فرسته‌بیت کو پساری عه‌قیده‌ی ژ مریان ناڤ

گۆری دکه‌ن، به‌عه‌ره‌ی دبیژنه وان (نکییر و منکر). ئه‌ڤ

واژه‌یه بریتیه ژ رسته‌یه‌کی عه‌ره‌بی (من ربک) کوردکاری

بوویه بۆ (مه‌ره‌مه‌ۆکه) بوویه نازناڤی نکییر و منکر، بو

شه‌یتانی ژی تیت.

مه‌ره‌یم: ناخر هه‌فته‌یه‌ی زستانی به‌ ده‌مه‌یکو په‌لپه‌ی گه‌رمایی بلند

دبیت و جه‌مه‌د ده‌ست بتاویانی دکه‌ت هه‌فته‌یه‌ی به‌ری وی

ناڤی وی یۆخه‌نه له‌و دبیژن یۆخه‌ن دبییت، مه‌ره‌یم (میریم)

دشکیتیت.

مه‌ره‌مکی: جوهره‌رهنگه‌که.

مه‌رگۆژی: ناڤی ڤی فه‌ره‌ه‌نگیه، جی په‌که‌ لدامانی چیاپی

گاره‌ی لبادینان لایی به‌رۆژی چیا، نژیکی گوندی سوار و

سپینداری روخانه‌یه‌ک لویری هه‌یه‌ کونه‌به‌ره‌ک ناڤ وی

روخانه‌یدا هه‌یه‌ هنده‌ک جارن دبیینی ناڤی تی هه‌لافیت،

ئاڤه‌کی به‌ییز و زه‌لال و سار ئه‌و عه‌رد پر ناڤ بوو، پاشی

ده‌مه‌کی کیم دئ بیینی چ ناڤ دیار نینه. و هندی ناڤی هه‌ی

هه‌می چکبوو ناڤان ژی راه‌ستا هه‌تا دئ گومانکه‌ی کوچ

جارا ناڤ لوی جی نه‌بوویه. پاشی ده‌مه‌کی جار درێژ و جار

کورت دبیینی کو دیسان ناڤی لویری هه‌لافیت و ری بار و

که‌سه‌یت لویری دئ ئامانیت خۆ پرکه‌ن و تیرقه‌خۆن. ته‌ دیت

جاره‌کی دی هیچ نیشانه‌کی ناڤی ژی لویری ناخویت و

هه‌روه‌سا. ژه‌به‌ر هندی ناڤی وی داناینه‌ کانییا مه‌رگۆژی.

هه‌تا نه‌ۆ که‌سه نه‌زانیه ئه‌ڤ روودانه‌ چیه‌ی و ژبه‌ر چیه‌ی و

ئه‌ڤ چ رازه‌؟ من بخۆژی پاییزا سالا ۱۹۴۰ زاییینی ئه‌وده‌ر

له‌گه‌ل مه‌لا حوسینتی سپنداری و محه‌مه‌د ئاغایی به‌راشی

دیتیه.

مه‌زن: گه‌وره، لئاقیتستایی گه‌له‌ک ده‌مکات ژقی وشه‌ی تینه

دیتن: مه‌زن، مه‌زوئی، مه‌زیسته، مه‌زیو، مه‌زی، مه‌زنگه‌ه،

مه‌س، مه‌ (مه‌ز) هه‌می به‌عنا (کبیر، عظیم، جلیل، الاب

الاکیر). دیار بوو کو وشه‌یه‌ی مه‌زن ژ وشه‌یه‌ی گه‌وره‌ی

که‌ڤنتره و هه‌ر دو ژی کوردینه و ئه‌سلینه و خۆمالینه.

مه‌زگی: «بزاراقی هه‌ورامی» مزگه‌وت لئاقیتستای دا ژی هه‌ر

وه‌سایه: «فه‌قی بی ته‌دریس و مه‌درسه، بی زه‌وق -

مه‌زگی بی ئیمام و جه‌ماعه‌ت، بی شه‌وق» «مه‌وله‌وی».

مه‌ز: (۱) نک، کن (عند، لدای)؛ (۲) مه‌زن: «ریدین سۆرۆچ

له‌مه‌زت و بز نابی» «شاعیره‌ک».

مه‌زنده: کانگه‌ی دل (اعماق القلب، اعتماد).

مه‌زدا: خودی. مه‌ز=مه‌زن+د=دانه‌ر ئان ژی ل مه‌هد+

گه‌وره‌زدا زانایی بی هه‌متا.

مهزرقه: نانې ته نوورې فه تېرى.

مهزركه: ئه و پهر و پانه يه كوژنك دهستې خو دېنه تيدا و نانې بته نوورېتفه ددهن دا دهستې وان نه سوژيت.

مهزيكه: عه ره بكارى بوويه بؤ موسيقا.

مهزتيخكه: بانك (مصرف).

مهزده: مهزنده.

مهزگيت: مهزگى، عه ره بكارى بوويه بؤ (مسجد). د ريشه دا (مز+گد)ه ئانكو مالا خودې (بيت الرب).

مهزگه: ميژى.

مهزگد: ئهف وشه يه ژ سى وشه يان هاتيه درست كرن: <گه دا + گاهى + هورموزدى> (مردوخى، لاپه ره ۱۲۰)؛ شه رح: ئانكو جى گه دا و به له نكازيت مهزداى (خودى).

مهزدايه سنى: ئه قه ژى ژ سى وشه يان ليكدايي يه، ته ماشاى فرههنگى عه ميد بكه ديبېژيت: «مه» كه بېر و «زدا» عالمى بى هه متا و «ينى» په راست هه مى بتيكرايي زاناي هه ژى په راستنې بى مامه ند، «مهزدايسنى» ئانكو زه رده شتى. گومان بينه كو ناخى داسنى ژقيره هاتيه هه ل تراشين.

مهزايه: مزه (جره) <واژه يه كه كوردى په تيه>.

مهزده يه سنى: زه رده شتى، داسنى، ئيزدى. تى بينه ئه گه ر وشيت موز لى بېرېت دى مينيت دهيسنى - داسنى.

مهزانتو: دزانيت <واژه يه كى شه به كيه>.

مهژ: (يان مانژ، ماژ، مانج): ئالى به يتي زه رده شتى.

مهژى: ميژى، ميشك.

مهژى هسك: سه ركيتش، سه ر هق، نافه رمان.

مهژى رهش: تېنه گه شتى، بېزاركه ر (معجز).

مهژه: نژى، نوژى، مه ژو، نيسك، مه رجومه ك.

مهژيقانؤ: زينده گى ناكه م <واژه يه كى هه وراميه>.

مهس: (۱) (صفر، نحاس)؛ (۲) لئاقيتستايى به عنا مه زن تيت.

مهست: سه رخوش (سكران).

مهستى: سه رخوشى.

مهستانه: د حالې مه ستى يى. "جزيرى" فه رمويه: «مهستانه مهستان نو شا نو ش - قه رقه ف د جامان هاته جو ش / مادى بمينيت كه س بهوش - وه قتي كو بين دوردانه ره قس».

مهسين: كورد ته نى ديبېژنه (ابريق) ي به لى هه ر تشتيكوژ مهسى (صفرى) دوست كرى ديبېژنې مه سين.

مهستكار: ئه و كه سه كو هه ر مهسته.

مهساو: ماسى. ماساو و ماسوژى لئاقيتستايدا تينه ديتن.

مهسوان: مهسغان، مهس چيكر.

مهسغان: مهسه وان، مهسغه فان (صفار).

مهسره فخوش: روگه ش، روگه ش.

مهشمه شه: مهشمه شا.

مهشمه شا: مژمه، لئاقيتستايدا مهشمه هاتيه و لكورديدا بوويه مژمه، زه ردالوو. عه ره بكارى بوويه بؤ (شمش).

مهشك: مهشكه. ب زمانى ئه كادى هاتيه ب مانا چه رم.

مهشكه: بينېره مهشك.

مهشوله: مهشكولى.

مهشكولى: مهشكا جوان و خو شه ويست. (مهشكولى مهشكولى مقامه كى كورديه).

مهشكه ره شه: بؤ مرؤقى زك مه زن د ده راقى سفكى يى بكار تين.

مهشكه درې: مهشكه درېك.

مهشكه درېك: جانه وه ره كه ژ ره سەن و مالباتى كولى به لى گه له ك ژ كولى مه زنتره و نافريت. ئه گه ر مرؤف خو نيزيكي وي بكه ن خو زيتشه دكه ت هه روه كى كارى شه رى دكه ت هندك ديبېژنې كولى سه رئاسن، بعه ره بى ديبېژنې (حريش) و بعه ره بيا عامى ديبېژنې (شيخ الجراد).

مهشق: خو فيلكرنا نقشاندنې له ر خه ته كى خو ش، قوشمه.

مهفلاك: مهفلوك. (ع)

مهفلوك: (مفلس). (ع)

مهفا: سوود، به عنا ئه مه ك ژى هاتيه.

(شه ر به تاليفا مفايه)

جزيرى

مهفادار: سوودمه ند، ئه مه ك شناس، خو ئى ناس.

مهقه مق: واژه يه كى بؤ جى به كى ناشناس و دوو بكار دېن.

مهقاو: ئيشه دژواره ده وارن دگرېت.

مهقؤمه قؤ: قه تالاز، كيم كيم.

مهقام: ئستران، لاژه، ئاواز.

مهقامبېژ: ئستران بېژ.

مهقلى: ئاغله ويك، تاوه <كوردكارى بوويه>.

مهقناتيس: ئاسن فرين، ئاسن ره قين.

مهكه رؤن: دكه ن، يان دكه م، "خانى قويداى" فه رمويه: «وه رنه بزات جه لاي زاتى تو - مه كه رؤن رؤى حه شر من شكاتى تو».

به‌هاری، که‌سک بو سه‌رو بنیته‌ی داری، هه‌تا بیسته‌و چاری ناداری، تیر خار ماکی و کاری، «بیسته و چاری ناداری» مه‌لکه‌زان هاته‌ خاری - تیر خۆرا ماکی و کاری «فه‌رزانه». هه‌م دبیرن: «هه‌زده‌ی ناداری نه‌گه‌ ژ به‌هاری - هه‌تا بیسته و چاری تیرخوار ماکی و کاری».

مه‌لکه‌زان گه‌ر هاته‌ خاری پشته‌ی زستانه‌ی شکه‌ست

شاد کرین میری بوهاری تانی هه‌جرانی شکه‌ست

«مه‌شختی»

مه‌لکه: نه‌و منداله‌ کو پیچه‌ک مه‌زنۆکه‌ بووی، سه‌رپالا.

مه‌لووس: جوان، قه‌شه‌نگ، قشت.

مه‌له‌خ: کولی.

مه‌له‌ل: قوماشه‌کی زۆر جوان و نازکه.

مه‌له‌س: ئارمووشی سپی، ئارمووشی سافی.

مه‌لالان: دپارینه‌قه، ئیلتماسی دکه‌ن. «میرزا شه‌فیع» فه‌رموویه: «شمه‌ سه‌نه‌ته‌ ساخت کارخانه‌ بالان - سه‌نه‌ته‌ تگه‌ران گرد و تو مه‌لالان»؛ «مه‌لالان» (فعل ماضی) یه‌ ژ مه‌سده‌ری لالیانیشه‌ هاتیه. واژه‌یه‌کی هه‌روامیه‌ به‌عنا پارینه‌قه و ئیلتماس.

مه‌له‌ند: مه‌له‌ند.

مه‌له‌وی: می‌کۆک «بزاراقتی به‌رمه‌قلووبیان و روژه‌یانی».

مه‌لایه: سه‌ریه‌کلاوه، ته‌یره‌که‌ سه‌ریه‌کلاویه، ژ تیڤۆکی مه‌زنتره.

مه‌له‌وند: ناوچه، هه‌ریم.

مه‌لاخۆر: بریتیه‌ی ژ تشتی ئه‌رزان، ژبه‌ر هندێ بکوردی دبیرن مه‌لاخۆر مرازای وان نه‌وه‌ کو ته‌غه‌ر مه‌لا ده‌ست ته‌نگن و تشتی لئه‌ول دا ناکرین هه‌تا باش ئه‌رزان نه‌بیت، ده‌می‌کۆ ئه‌رزان بیت دبیرن مه‌لاخۆر.

مه‌له‌ۆک: مه‌له‌ۆ، ملک.

مه‌له‌ۆ: مه‌له‌ۆکیته‌ ده‌خلی دووری بی لناف په‌ریزی، سواله‌تیته‌ جه‌ماندی.

مه‌له‌ۆکیش: ته‌غه‌ر نه‌و ژنکن کو وان سفاله‌ و مه‌له‌ۆکان کۆم دکه‌ن و دکه‌نه‌ گیشه.

مه‌لاس: که‌مین.

مه‌لاشۆ: لوله‌ کرنا هه‌ر دو لیقان، قازده‌ن، مه‌لله‌ش.

مه‌لله‌ش: هه‌لکیشه‌نا ده‌خلییه‌ ژبه‌ر کورتی بی کو داس نه‌گریته‌ بده‌ستان هه‌لچرین و هه‌لکیشه‌ن ته‌غه‌ر سالیته‌ کیم باران نه‌و روودانه‌ په‌یدا دبیت.

مه‌کۆ: جی جاقی گرتنی و کۆم بونی (مۆقر).

مه‌که‌رۆ: دکه‌ت «بزاراقتی شه‌به‌کی».

مه‌که‌س: مه‌گه‌ز، میتش.

مه‌کۆر: مکۆر، بیزار (مجد).

مه‌کۆری: مکۆری.

مه‌که‌رۆف: زشت، ره‌نگه‌ ژ (مکروه) ی عه‌ره‌بیشه‌ کوردکاری بوویه (مشۆم).

مه‌که‌روفی: مشومی، زشتکاری.

مه‌که‌ر: به‌عنا (الا) بکارتیته‌ به‌لی تاما ئسته‌فهامی ژ ی ژ خۆ تیته‌.

مه‌گرتی: ب هه‌زامه، ب حسیبامه (فرضاً وعلی تقدیر التسلیم).

مه‌گوش: مه‌جوس، تابه‌که‌ ل میدیا دوی گوتنا هه‌رودیته‌.

مه‌گوشی: بنیره‌ مه‌گوش.

مه‌که‌رگیره: داپه‌روشک (عنکبوت).

مه‌که‌زگیر: مه‌که‌زگیره، مه‌که‌زگیره‌ک.

مه‌که‌ز: میتش، مه‌گه‌س.

مه‌که‌ل: زیروو، به‌ره‌فاژی (علق).

مه‌گیتۆ: دکه‌ریت «بزاراقتی هه‌ورامی». لازمه‌ مه‌سده‌ری وی گیلان بیت به‌لی هه‌تا نه‌وه‌ فه‌ره‌ه‌نگه‌نان نه‌نقیسه‌.

مه‌ل: بالنده، ته‌یر.

مه‌له‌و: مه‌له‌فانی.

مه‌له‌فانی: مه‌له‌کردن (سباحه).

مه‌له‌وی: می‌کۆک.

مه‌له‌وان: مه‌له‌فان.

مه‌له‌فان: مه‌له‌که‌ر (سباح).

مه‌لا: پیای ئایینی. «مه‌لا» و «مه‌له‌ۆ» وشه‌یه‌کی مغولیه‌ ژ «لاما» ی (پیای دینی) هاتیه‌ وه‌رگرتن، هه‌روه‌کی ده‌لایلاما (ملا)، موسلمانیت ترکستانه‌ی دگوتنه‌ زاناییت ئایینی خو (مه‌لا).

مه‌لای جزیری: مه‌لای جزیری ژ نه‌هلێ عرفانییه‌ و مرۆڤه‌کی زۆر عالم و شاره‌زا بوویه و زۆر ژ شیاعر بوویه، دبیرن وی علم به‌لاغه‌تی ئیختراع کره‌، شیعریته‌ وی معجزه‌نه‌ ژ معجزاتی، زه‌مانتی وی و ناقتی وی نه‌حه‌ده‌.

مه‌لکه‌زان: فریسته‌ی به‌هاری، کورد دبیرن میری به‌هاری: بیسته‌و چاری ناداری، مه‌لکه‌ زان هاته‌ خاری، باکره‌

مهودا: رهنګه ژ (ماوا) ی کوردکاری بووبیت (ع).
مهه: هه یف، که نکه نه، مه زن، گه وره.
مههرن: ټو موده یه کوژن تیدا باردار و حالدار دین و دلج وان
 دچسته هندهک خواران و دلج وان ژ هندهک خوارنا رهش
 دبیت.
مه هاباد: بنیږه مه تاباد.
مهه تاباد: ټینیږه مه تاباد.
مه هتاب: جوخینا هه یفی، تاقه هه یف، رو ناهیبیا هه یفی:
 «ساقی پچه نگ و نای و دهف - فرفووری یا مه هتاب دا»
 "جزیری".
مه هروو: جوان، رووه کی هه یفی.
مه هسیما: دیم هه یف (ک، ع).
مه هین: (۱) مه بینا ماستی؛ (۲) ماهین؛ (۳) رتقه چونه کی نه رم.
مه هاندن: مه یاندنا ماستی.
مه هانه: (۱) هه یفانه، مانگانه؛ (۲) به هانه (تعجیز).
مه هدر: شه فاعهت، جهی مه زن، گورستانا ټیزدیا ل گوندی بوزا
 زه لامیت تاینی لی دقه شتیرن وه کی (بابا شیخ) ای دبیتژنی
 مه هدر ټانکو جهی بزرک.
مه هدرچی: شافع: «هلوزابه ابوالقاسم - هلوز تهی ساقی بی
 که وسهر / هلوز فه خرا بهی هاشم - هلوز مه هدرچی بی
 مه حشهر» "باته ی".
مه هانه چی: به هانه چی (معجز).
مه هانه کهر: به هانه کهر، به هانه کهر.
مه هستان: مه هیه ستان، جهی مه زن.
مه هیه ستان: مه مله که تی جوانی، ته غهر ناچی ژنانه.
مه هه جهین: ټه نی ماه (پارچه دووی ژ وشه ی عه ره یسه)
 (ک، ع).
مه ی: شه راب.
مه یخانه: شه رابخانه.
مه یستان: (حانه الخمر). جهی مه ی لی قه دخون و لی دفروشن.
مه یکه ده: مه یخانه (حانه الخمر).
مه یکه پ: مه یگتپ (ساقی الخمر).
مه یگتپ: بنیږه مه ی گتپ.
مه یفروش: ټاره ق فروش.
مه یوش: مه یخوړ.
مه یخوړ: ټاره ق ټه خوړ.

مه ی په رست: ټاره ق خوړی مودامی (مدمن الخمر).
مه یه نګور: ټاره ق ټا ق تری.
مه یدان: فلکه، جهی مه ی لی ددانن و قه دخون.
مه یگون: رهنګ وه کی رهنګی شه رابی.
مه یته ر: میرنا خوړ، ټاوازه کی ټاینیه ل جهم ټیزدیا (سائس
 الدواب).
مه یته رخانه: جی مه یته ری.
مه یره: په نیږی لورک ژنی گرتی.
مه ییزاندن: سرنج دان، به ری خوړان (ټامل).
مه یری: میږه ی، دوین.
مه یان: ناچی یان مه یان (وسط).
مه یان: میقان «واژه یه کی شه به کیه».
مه یراه: ته نوردان.
مه یون: گیاندارکی دارستانی په (قرد).
مه یخوش: ترش و شرین.
مه یده: ټو ټاری گنمیه کو دو جار هاتیبته بیتن و ټه له ک کرن.
مه یده سالار: نانه وا، نانپت.
مه ی: قیت، گو ه میت کرن، گو ه قیت کرن، دبیتژنه جاسوسی ژنی
 چکو هه همیشه گو هیت خو میت و قیت دکهت دا ټاخفتنا ژ
 خه لکی هه لچنیت.
مه ی تک: داری ټاسیه.
مه ی تو: ناچی زه لامانه، چیدبیت ټه ټ وشه یه ژ میترا ی مه عنا
 (مجه) هاتیبته وهرگرتن.
مه ی ترا: ناچی فریشته یی وه کیل لسهر محبه تی و ټه قینی. ناچی
 فریشته یی نیگه فان و زیره فان لسهر دوستاتی یی، ټه ټه ناچه
 ژ (میت) ټامیدی هاتیه. (مظهر النور).
مه ی ترا یسم: قانونا روژ په رستن یان مهرو ټه قینی.
مه ی تر: مه تر، سه د سانتی میت (کوردی نینه).
مه یخ: بزمار.
مه یخمانه: سنگی ټاسنی کو ده واران پین گری ددهن.
مه یخی: وه کی بزمار ی، بزمار ی.
مه یخیچی: بزمار چی که ر.
مه یخچه: ټو بزمار وکن کو بده ست و پین مروشان هه لدهن،
 بزمار ی بچوک.
مه یخرمیخ: دهنګی نه فسه و سینګی وان مروشانه کو که فتینه
 زوران و خو لیکدانی، هندهک دبیتژن «مرخیس مرخیس».

میڈیا: کورد، دہولہ تا ماد، طایہ کی کوردانہ۔

میڈیو: ناقی مروفان میڈیو ہہیہ، ژ میر و ژنان ژبہر خوشہ ویستیہ ناقی مادی گہلک ناٹ و دہمکات ژ (م-ا-د) ہاتیہ تراشین، وہکی: ٹامیدی، ٹامیدیک، ٹامود، ٹامودی، مادو، میدو، ٹاماد، مہدینا، مہیاد، مدائن، مادیان، مہیانو، مادیانو، مادیانو و ...

میرشکار: سہرؤکی راوچیان۔

میر: سہرؤک، دبیت ژ میہر ہاتیت۔

میری سہری: بریتہ ژ زالم و دہستہ لاتداری۔

میرزا: نقیستان و خوندہ وار۔ پس میر۔

میراو: وہراز، میراوه، سہپان: «حہ یفن تو میراو سہرجوی بادہ بی - وہ ہہرکس بقدہ کہ فاف دادہ بی» "مہولہ وی"۔

میرہک: ٹہنجومہ نئی و ہزیران۔

میرکوت: گورز، کوتک، جورہ کرمت بہاری بہ۔

میرکوتہ: میرکوتک۔

میرکوتک: ہندہک کولکن وہکی خوریکئی بسہر لہشی دکہ قیت بہ لئی وہکی خوریکئی مہ ترسی یی نینہ۔

میرہبا: مرتبا، جوتیاریت لجم ناغا کار دکہت۔

میراتگر: کرتگر۔

میراللی: میرعہلی، میراللی: «میراللی، لہبو شہری دہلالی» "پہند"۔

میزدان: میزدان۔

میزلدان: (مٹانہ)۔

میزنبہ: میزدان، (میزدان ژ ہہ میان کوردیتر و مہ بہست دیارترہ)۔

میز: بزل، لٹاقیستایدا ہمہنا (ترشح) ہاتیبہ۔

میزمیزک: کونا میزی۔

میزتن: میتن، میزکرن۔

میزی: ٹہو گوشتہ سہرپوشہیہ کو سہری کیری دادپوشیت و لدہمی چوک برینی (ختانی) تیتہ برین و فریدان۔

میزی درت: سنہت نہ کری، چوک نہ پری (غیر مختون)۔

میزاب: سورکا ٹاقی، میزاب۔ نہ عہرہ بیہ، عہرہ بکاری بوویہ و جہمع بوویہ سہر (میزاب)۔

میزاو: میزاف۔

میزاف: میزافک۔

میزافک: ٹاقہ کی کیم۔

میزنا: بوہیہ کی زرافہ وہکی دہزی، میزی ژ گورچیلکان دگہ ہینیتہ میزدانکی (مٹانہ) ی۔

میزبان: خانخوہی میقانی (مضیاف) (کوردکاریہ)۔

میش: میہ «واژہیہ کی لوری و ٹاقیستی و فارسیہ <نعجہ>۔

میشہ: ٹادہم۔

میشیانہ: (حواء)۔

میشکی: وہکی مسکی، میشکی و موشکی کوردیترن ژ میسکی و موسکی۔

میل: سیخ۔

میم: تپہکہ ژ تپیت چہ چہ بی کوردی۔

میمت: میمک۔

میمک: مہت یان خالہت (عمہ، خالہ)۔

میمار: کولکہ کی پیسہ و بی عہلاجہ، ٹہوژی وہکی کولکا نیری بہ بہ لئی ساخ نابیت۔

میمیز: میوژ، مہویژ، مہویژ، (میمیز، میوژ ہر دو کوردیہ کی درستان)۔

میمل: خہ نیم (غنیم)۔

مینکہ: مینہکہ۔

مینکہ: بازنہکہ یان گوستیلکہ ژ شاخی حہ بیواناتی۔

مینو: ناقی زہ لامانہ و ناقی ژنانژی تیت و مہعنا وی پاک، پیرۆز، شاد، بہہشت، ٹاسمانہ، ہرہوہکی لٹاقیستایدا پیدایہ۔ ہندہک تیدگہن کو مینوژ (امین) ی عہرہ بیقہ ہاتیبہ، ٹہو زور خہلہتن، ہزر (فکر)۔

مینوی: پاکی، ٹاسمانی، بہہشتی (تقدس) (معنوی)۔

میوہ دار: بہر، بقیقی (مشر)۔

میوہ: فیقی۔

مینا: جورہ گولکہ، بالندہکہ کو زار مروقی دکہت، تیشکلکی سہر ددانج مروقی، جورہ وینہکہ کو ب ٹاقا زپری و سیمی ہاتیبہ نیگار کرن، ہرہوسا جورہ مہعدہنہکہ۔

میوان: میوان، میقان (ضیف، نزیل)۔

میوانخانہ: کۆچکا میقانان۔

میوانسہرا: میہمانسہرا (خان، فندق)۔

میوانی: میقان۔

میوان پەرور: میقان حہوین۔

میہ: مہر (نعجہ) لٹاقیستا و فارسی و لوریدا میس ہاتیبہ۔

میہا خودی: بریتہ ژ ٹارامی و بی نازاری بی۔

میرشکار: سہرؤکی راوچیان۔

میر: سہرؤک، دبیت ژ میہر ہاتیت۔

میری سہری: بریتہ ژ زالم و دہستہ لاتداری۔

میرزا: نقیستان و خوندہ وار۔ پس میر۔

میراو: وہراز، میراوه، سہپان: «حہ یفن تو میراو سہرجوی بادہ بی - وہ ہہرکس بقدہ کہ فاف دادہ بی» "مہولہ وی"۔

میرہک: ٹہنجومہ نئی و ہزیران۔

میرکوت: گورز، کوتک، جورہ کرمت بہاری بہ۔

میرکوتہ: میرکوتک۔

میرکوتک: ہندہک کولکن وہکی خوریکئی بسہر لہشی دکہ قیت بہ لئی وہکی خوریکئی مہ ترسی یی نینہ۔

میرہبا: مرتبا، جوتیاریت لجم ناغا کار دکہت۔

میراتگر: کرتگر۔

میراللی: میرعہلی، میراللی: «میراللی، لہبو شہری دہلالی» "پہند"۔

میزدان: میزدان۔

میزلدان: (مٹانہ)۔

میزنبہ: میزدان، (میزدان ژ ہہ میان کوردیتر و مہ بہست دیارترہ)۔

میز: بزل، لٹاقیستایدا ہمہنا (ترشح) ہاتیبہ۔

میزمیزک: کونا میزی۔

میزتن: میتن، میزکرن۔

میزی: ٹہو گوشتہ سہرپوشہیہ کو سہری کیری دادپوشیت و لدہمی چوک برینی (ختانی) تیتہ برین و فریدان۔

میزی درت: سنہت نہ کری، چوک نہ پری (غیر مختون)۔

میزاب: سورکا ٹاقی، میزاب۔ نہ عہرہ بیہ، عہرہ بکاری بوویہ و جہمع بوویہ سہر (میزاب)۔

میزاو: میزاف۔

میزاف: میزافک۔

میزافک: ٹاقہ کی کیم۔

میهرگان: هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ مه‌رجان، هه‌یفا مه‌ری و پاییزی یه. ناڤی رۆژ ۱۶ ژ هه‌یفا میه‌ری یه، جه‌ژنه‌کی که‌ڤنه بۆ پارسییان ژ رۆژا ۱۶ یه هه‌تا رۆژا ۲۱ میه‌ری دکیشتیت. ئەو مه‌زنتربین جه‌ژنه پشستی نه‌ورۆزی، میه‌ره‌گان دو قسمن میه‌ره‌گانی بۆره مرۆڤان (العامه) و میه‌ره‌گانی ویژیه‌یان (الخاصه) ئەوه کو ئیزدی دبیتنی (عیدا جماهی یی).

میته‌ر: چیتەر، باشتر.

میهره‌بان: میهره‌قان، دلوقان.

میهره‌قان: دلوقان (عطوف، رحیم).

میهره‌بانی: میهره‌قانی.

میهره‌قانی: (رحم، عطف).

میته‌اب: تاقه‌هه‌یفا، مانگه‌شه‌و (مه‌هتاف کوردیتره).

میهمان: میشان.

میهمان په‌روه‌ر: میشان هه‌وین، میزیان.

میهن: ولات (وطن).

میهن په‌رست: وه‌ته‌ن په‌ریس (وطنی).

میهدار: (۱) ئەو کۆتره کو دخونیت: «پرس به میهداری خۆکه – مه‌جزووب و حالدارای خۆکه» «جزیری».

میباز: ئەو که‌سه کو له کاری پیس و بۆ کاری پیس و فیسه‌کی لدوو ژنان دگه‌ریت، زان.

میتن: مژین، مشتاق، ئاسنه‌که به‌ری بکار تین (ازمیل)یان مه‌ته.

میته‌ی: هاتیه مژین.

میته‌: ماد، میدیا، ده‌وله‌تا میته‌یا (کوردی).

میتر: نیتری نه‌یه‌ک ژ ئاده‌می‌زادان کو ژ ده‌وری مندالی یی هه‌لبۆری. «نانج میتر بقه‌ره»، «میتر هه‌نه، میترکوژ ژ هه‌نه»، «میتر هه‌نه، ژن ئافسک ژ هه‌نه»، «میتر هه‌نه‌ک میترن هه‌نه‌ک که‌ری نیترن»، «که‌ر بپیاتیتته گرتیان و میتر بته‌زمانی»، «خوزی ریته‌و سمبیل له‌مه‌می میتران نه‌هاتبان»، «میتر ئەوه به‌رکا خۆ ژ ناڤی به‌ته‌ده‌ری»، «تبلیت میترکوژان دیارن»، «مالباتی میتران، میترن»، «په‌ند».

میترینی: دلیری.

میترانی: میتراتی.

میتردایه‌تی: میتردیتی.

میتردیتی: میترخاسی.

میترخاسی: میترچاکی.

میترچاکی: جوانمیردی، جوانه‌ردی، دلیری.

میتری چی: میتری زیره‌ک.

میتری میتران: میترخاسی میترخاسان.

میترک: بۆ مه‌دحی ژ تیته و بۆ سفکی یی ژ تیته. دبیتن:

«والله میترک میتره»، «میترکی بکه‌یفا خۆ»، «گازی میترکی

هه‌ بکه‌ن»، «وه‌ره میترکوژ تو خه‌لکتی کیسیتی؟». میترک

مسلمان دبیتنه شه‌یتانی ئەگه‌ر ئیزدی حازر بن چکو بناش

ئینانا شه‌یتانی ئیزدی تووره دین ژ به‌ر هندی تیکه‌ل و

جیرانیت ئیزدی دبیتن: میترک نابیتن شه‌یتانک.

میترمه‌ندۆک: (یان ئیترمه‌ندۆک) ئەوه کو ئامرازای ژن و میتران

پیتفه (خشی).

میتره‌ستان: کونه میتره‌و.

میتره‌و: (نمل): «به‌روویته‌ بنه‌کی و میتره‌ویت کونه‌کی» "په‌ند".

میتره‌وله: میتره‌وچه.

میتره‌وچه: بنیره میتره‌وله، میتره‌وی گچکه.

میتره‌مدال: نه‌وجه‌وان (مراحت).

میتره‌هن: دۆبین «بزاراڤی ئیزدیان»، ره‌نگه ئەسلی و «میهری»

بیته و هاتیبته هه‌لگۆز کرن و گۆزین.

میتره‌غوزار: ئەسلی و «میترگزار».

میتره‌گوزار: ژ دو وشه‌یان پینکه‌هاتیه: «میترگ + زار» «میترگ»

چیمه‌نه و «زار» پاشگره‌که مه‌عنا گه‌له‌کی یی دده‌ت، ئانژی

گولا وه‌کی: لاله‌زار، گولزار، میتره‌غوزار، میتره‌غوزار، نیترگ

زار. «میترگ» عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (مروج).

میتره‌داب: میتره‌داف.

میتره‌داف: (۱) میتری داڤان، میتری ته‌نگاڤیان؛ (۲) ناڤی

گونده‌کی زیباری یه.

میتر: میز (بول، مسبطه).

میتره‌ر: شاشک، جل نقیژ، چارۆک، جاجم: «گیزه‌ره‌ک ژ میتره‌را

وی کیم نه‌بوویه» "په‌ند".

میتره‌کار: زیره‌قان.

میتره: ته‌ماشاکه (مسطبه).

میتر: ژ که‌ڤنه‌ڤه، ل دترین، دورین (قدیم، قدیم).

میتره‌و: دورین، دیروک. تاریخ.

میتره‌وفان: میتره‌وفان.

میتره‌وفان: دیروکڤان (مۆرخ، عالم بالتاریخ).

- میژو:** تینیت، یاوی ھهژی، ھه، ڊھنیت.
- میژی:** میژک، میشک (دماغ).
- میژی فال:** گھلتھک.
- میژان:** مژتن.
- میژاندن:** مژاندن.
- میژوک:** میژوکھ.
- میژوکھ:** ٺھو کارک یان ٻھر ٻھر ٻھر سافایہ کو بیماک بیت و ھھر بزھک یان میھک لراست بیت دی میژیت.
- میژکھ:** فرشک کرنا کارک یان ٻھر ٻھر یان گولک ٻو جارا ٺھول.
- میژتن:** میتن.
- میژمیژوک:** ٻھ ٻھ ٻھ، گیایہ کی ٻھاریہ ھندھک گولیت سپی ددھت، مادھیه کی شرین تیدایہ بچووک ڊمیژن.
- میژولانک:** (اھداب) ٻھلی میژولانک درستتر و کورتتره.
- میژشک:** میژی.
- میژی:** (ذباب).
- میژشک:** میژشکا کھرا، جورھ میژشکھ ڊ ٻھاری ڊا دکھ قیبتہ گیانی کھر و دھواران.
- میژشانہ:** حالہ تھ کھ ٻو گا رھشان، ڊ ٻھاری ڊا چیدبیت و ڊکی ھاران لیتین و کلکا خو ڊکھ نہ سھر بشتا خو و راست و چھ ڊا ڊرھن سھ ٻھ ٻا وئ ٺ ڊو حالہ تانہ: ۱- کرمھ کھ لٻن کھ ٻھلی وان لپشتی دخولقیبت و دقلقلیت ھتا کھ ٻھلی وان کون دکھت و دھردھ کھ قیبت، ڊبیژنی ھنی؛ ۲- ٺھو کھرموژی کھرانہ کو بوآئھ ددھت.
- میژشا ھنگئینی:** میژشکھ ھنگئینی چیدکھت.
- میژسھی:** میژشکھ کی تاییہ تیبہ و تھنی ناٹ پورتنی سھ ھه ھه.
- میژسمری:** میژشکا مری.
- میژشکا مری:** بریتیبہ ٺ مرؤقی زھ عیف و بیچارہ، ژبھر ھندی وئ تھ شبیبھا میژسامری دھکھن یان ھند خیرھت تی نہ مایہ ھتا میژش ژی لسھر لھشی وی ڊمرن.
- میژشو:** تھ مہل (کسول).
- میژان:** میوان (ضیف).
- میژانی:** میوانی.
- میژانداری:** چونا میژانیا خھلکی.
- میژان ھوین:** میوان ھوین (ک، ع): «خانی میژان ھوینی» "نالہ ند".
- میژانخانہ:** میوانخانہ.
- میژانگھ:** میژانگھ.
- میژانگھ:** جھمی میژانان، کوچک: «میژان میژانی خودی ٻھ»، «میژان ٺ میژانی گرانہ، خانوخی ٺ ھھر دوکان» "ٻھ ند".
- میژو:** ٻو دارا تری بکار ڊبھن.
- میژوہ:** فیقی، ھھر فیقی یھک بیت.
- میژوجات:** فیقیبت گوناگون و جورا و جور.
- میژواتری:** داری تری.
- میژولہ:** جانڊبھری می، ٻھلی تھ غھر ٻو مرؤقان و ٻو چاریٻیان تینتہ گوتن.
- میژوان:** میژان، مھمان.
- میژوانداری:** میژانی (ضیافہ).
- میژوانی:** چونا میوانا خھلکی.
- میژوان ھوین:** میژان خودانکھر.
- میژوانخانہ:** (دار الضیافہ).
- میژویژ:** مھویژ (زیب).
- میژویژوک:** میژویژت قرپوک و سیلماتہ.
- میژو:** مو، می، موی (شعر).
- میژوچہ:** راتو، ٻھرماک، کئیلگھ.
- میژوچہ خور:** راتوخور، ٻھرماک خور: «سوھتی ٺ ھیجرانی تھ بت - ڊی مھستی فنجان تھ بت / وئ ٻھر نیشان تھ بت - موچہ ژبھر خوانی تھ بت» "جزیری"، نانکو ٻھرماک خوری سھر سفرا کھرھما تھ بیت.
- میژوچنک:** موچینک.
- میژوچینک:** موکیش (منقاش) (ٺ موکیش عھرہ بکاری بوویہ).
- میژوچرک:** گراژینک، گریژینک.
- میژوچ:** ماچ <بزاراتی ئیزدیان>.
- میژوچک:** کھ ٻھچکھ ڊو.
- میژو ڊ میر:** مھرگ و میر.
- میژو ڊ ٺھو:** مویت کورت کو لسھر کھ ٻھلی ڊمیان.
- میژو ڊک:** ڊیف، میتک (آس).
- میژو ڊار:** مرار.
- میژو ڊار خور:** مرارخور.
- میژو ڊری:** میراتہ.
- میژو ڊھ شو:** مری شو، بریتیبہ ٺ مرؤقی چھ ٻھل و پیسکھ و لاواز.

مورغ: بالنده.

مورک: ناخویرک.

مورواری: موروارید.

موروارید: لؤلۆ.

مورداد: ئەف وشەبە خەلەت بەدەفی دا تینن، راستی وی «ئەمورداد» ه. ئەمورداد ئانکو ئەمرن (مخلد)، مورداد ئانکو مرن، ناغی هەیفە پینجی هەتافی یە. لئاقیستایی ئەمورتات هاتیە: «ئە + مورداد: ئە + مرن».

موز: موزد.

موزد: مززە (اجرە).

موزەخانە: موزەخانە.

موزەدەک: (مبشر) مرۆفەکی کوردە لزهمانی قوبادی لرۆژەهلەتی دجلە لگوندەکی ناغی مادرایا پەیدا بوویە لسه‌رده‌می بابی نوشیره‌وانی کو حکمی وی ژ ٤٨٨ زایینی دەست پیدکەت دینی موزدەکی پنی کەرئ دینی مانی یە. خودئ لئک وی لسه‌ر عەرشێ دانیشتیە هەروەکی شاهێ ئیرانی لعه‌ردی لسه‌ر عەرشێ خودانیشتیە. ئەو هەمی مەبادی یی وی هەفیشکی یا ئیشتراکیه‌تا خەلکێ د مال و ژن و هەمی تشتان و یەکسانیا مرۆفان لھەمی تشتەکی هەتا ژ (زید) ی بۆ (عمر) ی حەلالە و (بالعکس). مالتی دەولەتمەندان درسته بۆ بەلەنگازان، دبێژن نەوشیره‌وانی ئەو و ٨٠ هەزار ژ هەواداری وی قەتل عام کر.

موزدەکی: هەواداریت موزدەکی.

موز: مزگینی، مزگانی (بشری).

موزدەدەر: موزدەچی.

موزدەچی: مزگینی دەر (مبشر).

موزگان: موزۆلان، مژۆلان، مژۆلانک، مژیلانک، پڕژانک.

موزە: بنێرە موزگان.

موزدەبی: ئەو تشتە کو ددەنە مزگینی دەری.

موزیلانک: بنێرە موزگان.

موز: مژ، تەم و مژ (ضباب).

موز و موزان: تەم و تاری.

موستمەند: موستمەند، بی نەوا، بیچارە، کۆفاندار.

موشەرەت: چۆنا ناغ ئەشکەنجەگە، ئەو وشەبە ژ فامیلی وشەبیێ کوردی نینە.

موش و مال: حولی کرن، راست کرن، (صیقل) دان وتیل و لووس کرن (تصقيل).

موشکاف: موقه‌لیش و مووکه‌لیش و مووشکاف چەندانکو ناغ گوفت و گوپی کوردیدا بکیمی تینە دیتن بەلی کوردینە، هەر وەکی "حاجی قادر" ی ناغ دیوانا خۆ گۆتیە: «مووی دەقە‌لیشن...». مووقه‌لیشن، مووکه‌لیش، مووشکاف مەعنا (مدقق) و (محقق) بکار دهن و ژ دو واژه‌یان پیکهاتیە: «موو + که‌لیش»، «موو + قه‌لیش»، «موو + شکاف».

موشکافی: هویرتی مەیزین (تدقیق، تحقیق).

موشک: مسک، مشک، ژ موشکی عەرەبکاری بوویە ئەم کورد هەر عەرەبکاری یەکە ی بکار دهن و دبێژن: مسک بەلی فارس دبێژن مشک.

موشتەزەن: جوو وەرزیشەکە (ملاکم).

موشتی: مشت، ئەف واژه‌یە د کوردیدا بۆ تۆشە و زەخیرەبی ئحتیاتی زستانی تبت، چو بۆ مرۆفان یان بۆ پەز و مالاتی بەلی لئاقیستایی بۆ مستی تینتە بکارئینان.

موغ: مەلایی زەردەشتیان، پلەبەکە ژ مویدی نزمترە، ژ «موگ» هاتیە. ئەف واژه‌یە ب یونانی هاتیە (مگ) ئانگو، گەورە بزک ل ئاویستا هاتیە (مگو، مغو) عەرەب کاری کەتیە مگ بویە (مج).

موغان: مغان، جەمعی موغیە.

موغ بەچە: بەچکە‌موغ، کوردە‌موغ. لشیعر و تۆرەفانی دا بۆ وان روالان بکار دهن کو لمە یخانان دا مە ی دگپرن. شاعر گەلەک جار تەشبیها مە‌عشوقیێت خۆ بموغ و بەچە یان دکەن. "جزیری" فەرموویە: «موغ بەچە ی مە ی فرۆش هەر سحرێ تین سەما - بادە‌خۆزان نووشانووش مانە لدۆری جەما».

موکور: جەخت (تصمیم، مصمم، مجد).

موکوری: جەختی (صمیمیە).

موکر: (قدر، کره، غیرمرغوب، مکروه)، دبێژن: «ئەف خوارنە موکر»، «ئەف گۆشتە موکر»، «گۆشتی حەفتیاری وەکی گۆشتی سەگیە و لبه‌ر دلێ مرۆفی هەر موکر»، «گۆشتی دەستکوژی موکر»، «گۆشتی ریقی موکر»، «ژنکیێتی فی گوندی پیس و پەلۆسن و زادئ بە‌رە‌ستی وانژی موکر» (ژ مکروهی عەرەبی کوردکاری بوویە).

مووکه‌لیش: مووقه‌لیش، مووشکاف (محقق، مدقق).

موللا: مەلا (رجل دین). ئەف واژه‌یە ژ «لاما» یی مغولی‌شە هاتیە و کوردکاری بوویە. یانژی ل (من مەلا) هاتیە.

مول: (١) خوشاف، بن داری گولی؛ (٢) هرمن.

مۆزبان: (۱) تارى؛ (۲) خۇلى يىن ھوور و گەرم؛ (۳) ئەو بەفرە كوژبەر سىستى يى مرۆف دا بېجىتە تىدا.
مۆزۆ: دىخۆت، دى خۆت، مەسدەرى وى «واردە» يە.
مۆزىچە: مۆرچە، مورک، پېشىبوت ھوپر.
مۆزچە: مۆرانە، مورک، مېروو.
مۆرش: بىتپە مۆرچە.
مۆرئان: مۆرئانك.
مۆرئانك: گىياھكى تەغەر لىناوچەيىت فېتىك پەيدا دىبىت و بىنەكى نەخوش ئى تىت، دىبىش مار ژ بىنا وى نەرحەت دىبىت و ژبەر باز ددەت. «مارى ھەز ژ مۆرئانك ژى لىبەر دەرى كونا وى شىن دېو» "پەند".
مۆرخانە: جى قازى لگلوستىلكنى داىە، نەگىن خانە.
مۆرئە: دەردە رېقى، سەگناس (داء الثعلب).
مۆزات: كرمى (معجزه، معجزات) (ك، ع).
مۆز: (۱) مېشەكى زۆر دژوار و گەزىدەپە ھەقتوشى دەواران دىبىت، دىبىش: كەرمۆز (خرمگس)؛ (۲) دارى مۆزى.
مۆزە: (۱) پىتلاھەكى ساق درىتە؛ (۲) سەوك ھاتتا ماری (تەكوك الحىه).
مۆزەخانە: ئەو ناھاھى يە كو تشىت بەركەتى و كەلەپورى كەقن تىداپە، نمايشخانە (متحف).
مۆژ: گەراف.
مۆزە: دلتهنگى.
مۆژۆ: مۆجۆ، موج (اقچم).
مۆسۆ: دى نقىت، دنقىت، فعلى (مضارع) ي يە مەسدەرى وى (وتتە) يە.
مۆسەح: زىنار (ك، ع).
مۆسە: ماسۆ.
مۆش: بەرنەكەتى، ھىچ و پوچ، مشك.
مۆشك: موشك، مشك، مسك، ژ (مسك) ي عەرەبكارى بوویە.
مۆف: ماف.
مۆف: مرۆف.
مۆفى: سۆفى يى رووالەتى.
مۆك: (شيطان).
مۆكىياتى: (شيطانى).
مۆل: مۆزە (تەكوك الحىه).

مولقى: جورە ھىزەركا زۆر خۆش و جوان و شرىنە و زىدەى عەدەتى مەزىن دىبىت، ھەر كەتەك ھندى سى كەتى ھىزى عەدەتتە. من ئەو ھىزىل شەمكەن دىبىتە و خوارىە.
مۆبەد: زانا، حاكم، خودانى پەرسىشگەھى ئاگرى د ئايىنى زەردەشتىدا. كۆم كرنا وى دىنە موبەدان عەرەبكارى بوویە بۆ (موابدە، موابدە). موبەد پەلەھكى دىنى يە ژ مغانى مەزىنترە د ئايىنى زەردەشتىدا. برەوالەتا مغوبەدژى ھاتتە.
مۆبەدئ مۆبەدان: بەرامبەرى وشەيى (قاض القضاہ) تىت.
مۆبەدخانە: (دار القضاہ).
مۆبۆ: دىبىت (فعل مضارع) فعلى وى يى فرمانى «مۆبۆ» يە. بەلى من گوھ لمەسدەرى وى ژ داى و بابى خو نەبىستتە. شەبەك ھەمى «مۆبۆ» و «مۆبە» ي بكار تىن و ھتد...
مۆج: (۱) ئەو كو ددانىت وى ئى ژىرى بدەرەقەبن، جورە ھىستەرەكە؛ (۲) ماچ «ئىزدى بكار تىن».
مۆچەر: پىچەوانەى كۆچەرە. ھندى كۆچەرە بۆ پەزى خۆ پاوانى دكرىت و درافى خۆ ددەت، بەلى ھندى مۆچەرە دقېت درافى نەدەت و تەنى بناقى رىشكىنگى يى ھەر دو سى رۆژەك لەردەكى بىتە سەر و پەزى خۆ بەلاش بچەرىنىت.
مۆچرگ: جورە كرنى يە، مووچرگ.
مۆخ: دەماغ، مېژو.
مۆخر: موغره، موخەرە.
مۆخەرە: برپەدى پىشت.
مۆد: ئەشكەنجە، سزا.
مۆدى: كىنەزك، ژ (مۆدى) يى عەرەبى كوردكارى بوویە.
مۆز: رەنگى بىنەفشى.
مۆزىانە: مۆرانە.
مۆزانە: (۱) ژەنگى كو دكەقېتە سەر مەعادنان؛ (۲) جانەوەرەكە (حشرە) لىناف داران زىندەگى يى دكەت؛ (۳) كرمەكە دكەقېتە ناھ نقىن و جلكىت ھرى يى، مورک.
مۆزى: مورک، بىنەفشى.
مۆزك: (خرز).
مۆزە: (۱) قورى كو دادىنە سەر يەك و دىوارى ژى چىدكەن؛ (۲) ئەو قالكە قورى ھشك كرىە كو شىبە بۆ نقىژى دادىنە بن ئەنیا خۆ.
مۆز: مۆز (امضاء) (ع).
مۆزك: ئىمزا كرن.

مۆلە: سنگ.
مۆلتە: بېيى، سۆرتە.
مۆلىق: (۱) تەماشاشا كرنا تېز (ك، ع؛ ۲) (معلق).
مۆم: شەمالك.
مۆمى: ناغى ژنانە.
مۆمۆل: كولكا كولناڭ چاقى ھەلدەت.
مۆميا: دەرمەنەكى مەشھورە مريان بىچ سواغ دەن دا نەرزىت.
مۆمياگەر: ئەو كەسە كو كارى مومىيى دكەت، ئەو كەسە كو مريان مومىيا دكەت.
مۆمك: شەمالكى كچكە.
مۆمىن: ئەو شەمالكە كو ژ شەماي چىبىوى.
مۆن: بو پش وشىنى ژى بكار تىت، مۆقنى نزه (دنى).
مۆنى: نزهى.
مۆنە: (خاصىيە).
مۆمتى: خۆ پاشقە كىش، خۆ ماتكەر (متملص).
مۆتارە: وەندە، ھارى كارى (تعاونىيە).
مۆتكرن: بىچ دەنگ كرن
مۆتمەت: مۆمۆر.
مۆتۆر: گوھ فەچىن.
مۆتارانى: وەندە لىك فەگىران.
مۆتالىت: مەتالىت، گومان، شك.
مۆچ: ئەفيس، قەلس (بخيل).
مۆچىي: ئەفيس بون.
مۆچاندىن: قوچاندىن.
مۆچك: (۱) مەچەي دەست؛ (۲) مەچەي دەستى.
مۆچقاسە: سەپان تىپىن، نووسەنەك، جورە گياندارەكە.
مۆچىي: قەلس، ئەفيس (شحيح).
مۆچى: مچىك.
مۆچىك: گرىژى (قشعيرە).
مۆچەمچ: مچەمچ، دەنگىن جووتنا خووانى يە.
مۆچۆلى: (۱) گورانى يەكى كوردىيە؛ (۲) عەشپىرەتەكى كوردانە لسورىيە دا دژىن. ئىزدى بكار دىن بو ناغى ژنكا.
مۆمخىيان: (نضج).
مۆمخىي: (ناضج).
مۆمخەرم: نىگاركرى.
مۆرن: مردن. «مۆرن كەرى بەقالە، دگەرىت ل ھەمى مالە»، «مۆرن

مۆرنە پى راھاقىتن چىبە؟»، «مۆرن بۆ مۆقنى بىكەس ھەزار كاقىران تىنىت»، «دەمى مۆرن بۆننى تىت ناننى شقانى دىخۆت»، «مۆقنى بىمۆق بۆ مۆرنى باشە»، «سەگ دمىرىت و كىرى وى نامىرىت»، «سەگە مەرگ...» "پەند".
مۆردن: (موت) بسەرجونا ژيانى. ئەف واژەبە لكرمانجىيا ژۆرى تەغەر بى «د» تىت، وەكى: «مۆرن، مۆراندن، مۆر، مۆرى، نەمۆر، مۆرى چۆك» و كىم جار ژى ب «د» تىت، وەكى: «مۆردەلە، مۆردىلە» بەلى تەغەر لكرمانجىيا ژىرىدا ب «د» تىت، وەكى: «مۆرد، مۆردن، مۆردو، مۆردى» و كىم جار ژى بى «د» تىت، وەكى: «دەمۆرىتم، بۆخۆت بۆم، مۆراندن». لىقپىرە پىتۆستە لىقپىستايى بنۆرىن: لىقپىستايىدا ب «د» و بى «د» وەكى ئىك ھاتىيە: ب «د» وەكى: «ئەمۆرداد [لاموت]»، «مۆرداد [مۆت]» و بى «د» وەكى: «مۆرت [موت]» ئانكو ب «د» يان بى «د» ھەر دو درىتن.
مۆراندن: لىقپىرن، بىرنا ژيانى (قشع الحىيا).
مۆرى: (۱) تام مازى، تەژى، پىر؛ (۲) خۆپەسكەر، ئەنى گرى (عبوس).
مۆرى: دژى، ئەنى درژى.
مۆرىمۆر: حرەحر، تەغەر ئەف واژەبە بۆرەوينا سەگى بكار تىت.
مۆرىكانە: پۆپەرەشە يان پۆپەشىنە، ئىش مرىشكان.
مۆرىشك: كەرگ، ماكىيان. ھەژى گۆتنى يە كو واژەبى گەرگى تەنى لىشەبەكى و ھەورامىدا تىتە دىتن، چەندانكو واژەبەكى زۆر كەقنە ژى ھەروەكى لىفەرزانەنامەبى پىرشالىيارى زەردەشتىدا ھاتىيە و پىرشالىيارى فەرموويە: «وەرەوارۆ وەرە وەرىنە - وەرىس بىرۆ چوار سەرىنە / كەرگى سىياو ھىلەش چەرمىنە - گوشلى مىمىپرىو دوودەرىنە. شەرح: بەفرەك دبارىت بەفرخورە - وەرىس ئەگەر پرىا دىبىتە چارەسەر / مرىشكا رەشە و ھىلكەى سىپى يە - قازان ئەگەر كون بو دىبىتە دوودەر».
مۆرىشكە: برىشكە، وشەبىن برىشكەى كوردىتر و راستترە ژ مرىشكەى، جكو ئەسلى واژەى ژ براشتنى يە نە ژ براشتنى.
مۆرىس: گەقزگە.
مۆرىسكا كەران: گەقزگەبى كەران.
مۆرىسانى: مرىسان، گەقزگەقزۆكانى.
مۆرىسان: لئە و بزاڭا بى تەرتىب وەكى مرىسكا كەران و گەقزگەبى وان.

مرخ: داخواز، ناردهزوو، تهما، هیفی (امل، شهوه، منی).

مریتانو: ئینسان.

مرتوخه: نارخاچک، ئاردۆله «زاراڤی ههریمی گهقهیرییه».

مرۆڤ: ئینسان، بهشهر.

مرۆڤاتی: مرۆڤانی.

مرۆڤانی: مرۆڤی (انسانیه): «مرۆڤ نهگهر گۆشتی مرۆڤی

بخۆت دئ هیستکتیت مرۆڤی فهشیریت»، «مرۆڤ ب چ

مرۆڤه؟ بیهیمان پاراستنی»، «مرۆڤ ژ دین دبیت، ژ خوین

نابیت» "په‌ند".

مراری: سۆنه، وه‌ردهک، بالندا ئافی.

مراری: مراری، مروارید، (لۆلۆ).

مردار: مردار، (مردار کوردیتره ژ مراری).

مردار: (مبته) رهنگه کردار ژ «مورداد» ی ئاڤیستیڤه هاتبیت.

مرايون: سکته بون.

مراز: ناردهزوو.

مرمړک: جوړه تری یه که ته‌غه‌ر دچپته سه‌ر داران و پایبزه‌کی

د‌ره‌نگ دگه‌هیت.

مرمړکه: مرمړک.

مرویشی: مرویشی.

مرویشی: مرووشی.

مرووشی: نه‌وعه گه‌مه‌کی ئافی یه چپتر تاما جه‌هی ددهت.

مروس: مریسی.

مریسی: میتن، هه‌لم‌یستن.

مرۆڤایه‌تی: مرۆڤاتی (انسانیه).

مرۆڤاتی: خزماتی (انسانیه).

مرۆڤخۆر: بریتیه ژ مرۆڤیت زالم و سته‌مکهر و درنده سیف‌ه‌ت.

مربله: مرده‌له.

مرده‌له: مریچۆک.

مریچۆک: مرمړۆک.

مرمړۆک: بیچاره، له‌ر و لاواز، بیده‌سته‌لات، دهم چه‌فت.

مری شو: نه‌و که‌سه کو مریان دشۆت.

مری پۆش: کفن.

مری گنی: بریتیه ژ که‌سی کو نه‌و‌پیربته خورتان رادبیت سته‌می

لژار و که‌فتی و به‌له‌نگازان دکه‌ت.

مرارخۆر: نه‌و که‌سن کو گۆشتی حیوانی نه‌فه‌کۆشتی و مراروبی

دخۆن.

مژبان: درپژن.

مژگه‌فت: ژ مژگه‌یت هاتیه تراشین و عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ

(مسجد). لئاڤیستایدا «مژکیت، مه‌زگیت، مه‌زگه‌ده،

مه‌زدگه، مژگه‌ت» ئانکو «هورمزه» ئانکو جی یه‌که بۆ

موحتاجیت هورمزی، سه‌ر هه‌رحال (مسجد) ی عه‌ره‌بی ژ

وئ عه‌ره‌بکاری بوویه و جه‌مع کرینه سه‌ر (مسجد). ئانژی

هاتیه ژ مز+ گده (بیت الرب).

مژز: ترش و شرین. دبیت مه‌رز یان مرز واتا سنور بیت.

مژه: ماف (اجره، حق).

مژگانی: مژگینی «بزاراڤی شه‌به‌کی و هه‌ورامی».

مژگینی: موژده (بشری): «ئه‌ی دل مژگانی تاما کۆچ یار -

شای شادی سه‌ر داخه‌مان کرد فرار» "مه‌وله‌وی". ئەف

وشه‌یه ئاینی‌یه پیک هاتیه ژ مژگ ئان مزد = ئین ئینان

گه‌هاندن هه‌ردو واژه پیکه‌ه دبسته (وحی) ئانژی (بشری

الاله).

مژمه‌ئیل: کوره، ژ حال که‌فتی، بۆره مرۆڤ دبپژن مز‌معیل

(مضمحل). کوردکاری بویه.

مژاش: (اجره الطحن). ئەف واژه‌یه ژ دو پارچه‌یان پیکه‌ه‌تیه:

«مز + ئاش» ئانکو ئوجره‌یی ئاشی.

مژ: سورب (رصاص).

مژه‌وره: شوژه برنجا بترشی. ژ «زه‌ور» ی ئاڤیستی هاتیه

تراشین (ته‌ماشاشه‌رحا ئاڤیستای جلدی ۱، لاپه‌ر ۱۲۵

بکه‌ن).

مژانا: دزانی (کان یدری).

مژه‌یت: تری لئاڤا گه‌رم هه‌لینان دا ببیته میو‌یژ (ک، ع).

مژگال: خپه‌ر، چه‌نگه‌به‌ر.

مژ: (۱) ته‌م، هنده‌ک جاران هه‌ر دو وشه پیکه‌ه دبنه جۆته وشه

بیه‌ک مه‌به‌ست: ته‌م و مژ؛ (۲) نه‌و عه‌وره کو دکه‌ڤیته سه‌ر

چاڤی (ضباب).

مژانه: داره‌کی درپژه به‌نجاریفه گری ددهن بۆ جۆتکاری یی.

مژۆل: مژیل (مشغول) (ک، ع).

مژۆلان: بنپیره مژگان.

مژۆلانک: بنپیره مژگان.

مژیلانک: بنپیره مژگان.

مژمه‌: ژ مه‌شمه‌شا ئاڤیستی هاتیه وه‌رگرتن و عه‌ره‌بکاری

بوویه بۆ (مشمش).

مژین: مشت، مېتن. عه ره بکارى بوويه بۆ (مص) ی.

مژاندا: مېژاندا تشتى شېرخور.

مژو: نېسک.

مژمژو: مژمژوک.

مژمژوک: مېژمېژوک.

مسل: (مووسل - موصل) هندهک دېبېژن (ميسل، ميسل).

شارهکى هه ره که قنه لشاريت کوردستانا عيراقى ناعى وى «تېگرا» يان «تېگلايه» لسه ر دهورى مسلمانان ته يى کهفته دهستى غازى يى مسلمانان پاشى همدانيان و عه قېليان فرمان ره وايى ليکرينه و پاشى وان (عمادالدين زهنگى) ل ۵۲۱ هجرى فرمان ره وايى ليکريه لدهمى ويدا ئەف شاره بته مامى ئاڤا بوويه.

مس: (۱) (صفر): ۲) بزنا همبس، بزنا موويت وئ سوور.

مسوار: وهكى (صفر) ی جۆرهکى سه ماوه رانه ژ دو واژه يان پينکها تيه: «مس + وار».

مسگر: (صفار). ئەو کو کارى مسى دکهت.

مساس: دارهکى دريژه لايسته يهکى بسه رقه دکهن ژ ناسنى يه بۆ پاک کرنا هنجارى ژ قور و گلېشان.

مسرى: مرۆقى لاغهر و کيم گۆشته.

مسابر: مسابره.

مسابره: ناشقال، گلېش، که قنه تشت (زباله).

مست: تهژى ههر دو دهستيت گرى کرى (خفته).

مست و دريش: کنايه ته ژ کاريت سهخت و نه رېک يان محال.

مسته کوله: يهک دهستى گرى کرى و قوچاندى.

مسمسوک: مرۆقى نه رمونه رمۆ و بنقه بنقه.

مسک: ژ مشکى عه ره بکارى بوويه: «لسهر شهو روژى داناوه - نه لىن فيبسى لسهر ناوه / ليه ر با جامى ياقووتى - به مشکى وشكى داداوه» "حاجى قادر".

مشيو: ئەشى، ديبت (بيجوز).

مششه خۆر: دويقه دويقهک، دوڤدوڤک، پاشماکخۆر (طفيلى).

مشخانه: مشخانه.

مشخانه: مشتخانه.

مشخانه: (بيع الوفى).

مشتاخه: جى هسک کرنا فيقى و رايېخستنا وى.

مشتاخان: هه يقا مشتاخه دانانئ (ايلول).

مشهختى: مرۆقى کوژ ولاتى خو کوچ کرى، مهاجر بووى، مشهخت بووى.

مشهخت: کهسج مهاجر.

مشهخت کرن: دانه کوچ کرن.

مشخۆر: (نشخۆر) ئەو زيده ئاليکه کو ليه ر هه يواناتان دهافراندا دميينيت، بۆ وان چارپايان ژى بکار تيت کو قه دکاين (اجتراء).

مشکۆ: په ناگه هتې خۆسره و شيرينى يه. ناعى ئيزديانه يه.

مشکه کۆر: جرحه کۆر.

مشک: مووش، ميش (فار).

مشت: پرکنا تامانى هه تا راست ديبت، مست.

مشت و مال: لوس کرن، حولى کرن، راست کرن، (صيقل) کرن.

مشۆ: ته سغيرا مشهختى يه.

مشه: زهحف، گه لهک.

مشکه خه زاله: (يربوع).

مشه مش: دهنگى نه فه سا مرۆقى نشستى.

مشار: هه ره، (مشاره) عه ره بکارى بوويه.

مشتهل: ئەو عه رده کو شتلان تيدا په روه رده دکهن، نه مامگه.

مشه خۆر: دللگان، ته ره فه، پاشماوخۆر (طفيلى).

مشكى: تشتى رهش، نه وعه شه ده يه که دکهنه سه رى خۆ.

مفت: خۆرايى، به لاش.

مفا: سود. عه ره بکارى بويه (فائده).

مفادار: سودمه ند.

مفردى: زه رقى، فاسق «ب زاراقى نافکورى».

مفس: شيرپالېو، کوردکارى بوويه ژ (مصفاه) ی عه ره بى.

مفلنگ: (قحبه)، رۆ سپى.

مقۆ: گه رتى (معتاد).

مگيز: (اداره).

مليان: بين دريژ (حليم، متواضع).

مل: باسک، گه رده ن (عنى)، گه رده نه، شان.

ملۆژم: مېمل، دژ.

ملوانه: ملبيندک، دستک.

مليپند: خه ناوکه، گه رده ن به ند، گه رده نه.

ململانئ: قه ره په ستوکانئ، پالپالانئ.

ملانئ: مه قامه کى کوردى که قنه ديبتيت: «ملانئ ملانئ شاده له يلو ملانئ چاڤ کيتوشکا للانئ» "گۆرانى".

مله پېچي: سه رکيشى، به ربه رهکانى (مراوغه).

مژین: مشت، مېتن. عه ره بکارى بوويه بۆ (مص) ی.

مژاندا: مېژاندا تشتى شېرخور.

مژو: نېسک.

مژمژو: مژمژوک.

مژمژوک: مېژمېژوک.

مسل: (مووسل - موصل) هندهک دېبېژن (ميسل، ميسل).

شارهکى هه ره که قنه لشاريت کوردستانا عيراقى ناعى وى «تېگرا» يان «تېگلايه» لسه ر دهورى مسلمانان ته يى کهفته دهستى غازى يى مسلمانان پاشى همدانيان و عه قېليان فرمان ره وايى ليکرينه و پاشى وان (عمادالدين زهنگى) ل ۵۲۱ هجرى فرمان ره وايى ليکريه لدهمى ويدا ئەف شاره بته مامى ئاڤا بوويه.

مس: (۱) (صفر): ۲) بزنا همبس، بزنا موويت وئ سوور.

مسوار: وهكى (صفر) ی جۆرهکى سه ماوه رانه ژ دو واژه يان پينکها تيه: «مس + وار».

مسگر: (صفار). ئەو کو کارى مسى دکهت.

مساس: دارهکى دريژه لايسته يهکى بسه رقه دکهن ژ ناسنى يه بۆ پاک کرنا هنجارى ژ قور و گلېشان.

مسرى: مرۆقى لاغهر و کيم گۆشته.

مسابر: مسابره.

مسابره: ناشقال، گلېش، که قنه تشت (زباله).

مست: تهژى ههر دو دهستيت گرى کرى (خفته).

مست و دريش: کنايه ته ژ کاريت سهخت و نه رېک يان محال.

مسته کوله: يهک دهستى گرى کرى و قوچاندى.

مسمسوک: مرۆقى نه رمونه رمۆ و بنقه بنقه.

مسک: ژ مشکى عه ره بکارى بوويه: «لسهر شهو روژى داناوه - نه لىن فيبسى لسهر ناوه / ليه ر با جامى ياقووتى - به مشکى وشكى داداوه» "حاجى قادر".

مشيو: ئەشى، ديبت (بيجوز).

مششه خۆر: دويقه دويقهک، دوڤدوڤک، پاشماکخۆر (طفيلى).

مشخانه: مشخانه.

مشخانه: مشتخانه.

مشخانه: (بيع الوفى).

مشتاخه: جى هسک کرنا فيقى و رايېخستنا وى.

مشتاخان: هه يقا مشتاخه دانانئ (ايلول).

مشهختى: مرۆقى کوژ ولاتى خو کوچ کرى، مهاجر بووى، مشهخت بووى.

- ملشور:** رسوا سه رچه مياي، سه رشور.
- ملشوري:** رسوايي، سه رچه ميان.
- ملتورلي:** نه ستوزراف، نانكو ملپاريك وهكي تهيري تورلي.
- ملدرت:** گهردهن درتير.
- ملاشي:** شلکه سهر (يا فوخ).
- مله:** به ربه ره کاني.
- ملهور:** که له رهق، ملقه وي، سه رکيش، (اعراض کهر).
- ملکن خو ملکن من دا:** گورانيه کی زور که فنه ديترت: «ملکن خو ملکن مندا بيگنه بچينه گوقه ندي» "گوراني".
- من:** نهز، جيناوه دبيته (ضميري مرفوع منفصل) هندهک جار «ن» ژي ديته فرهدان نه گهر گه شته هه رفه کی ساکن يان که سه ره يه کی سقک وهکی: «مدقيت» لجي «من دقيت»، «مدباغچه يا يار زين تي» لجي «من دباغچه يا يار زين تي»، «مژ ته مننه ته» لجي «من ژ ته مننه ته»، «مديت» لجي «من ديت».
- منيش:** منيج، منزي، نه ژي.
- منيح:** بنيره منيش.
- منيح:** منيج.
- منال:** زاروو.
- مندالي:** مندالانه.
- مندالانه:** منداله تي، منداليني، منداليتي (طفوله، طفوليه).
- مندالوک:** مندالوکه، بچوکی نه فام.
- مندالوک:** بنيره مندالوک.
- مندالان:** پشدان، لاندک.
- منال:** مندال.
- مندالي:** بچوکی.
- مندالانه:** وهکی کاري بچوکان.
- منگ:** بزرافتي شه به کی بو مروقي کي و بيدهنگ بکار دهن، به لي لفاقيت سايدا به عنا مروقي مه ست و بيدهنگ هاتيه، ههر دو مه عنا نه ژيک دوورن.
- منگه منگ:** منه من.
- منه من:** منجه منج.
- منجه منج:** نه و کو د دفتي را تاخفيت.
- منش:** مه نيش، نيه تاباش، ره وشت.
- مياو:** حکايه تا دهنگي پشيله يه.
- مياونو:** دگه هينيت «بزرافتي هه ورامی و شه به کی».

ن

- ن:** تپپا بیست و چاری ژ تپپیت چه چه بی کوردی بحسابا
ئه بجه دی دبسته ژماره ۵۰، تپپه کی ساز و بیده نگه.
ناه موار: ناه موار، فه شه کریت ناریک.
ناو مید: بی هیفی.
نا نازاد: چه سپاو، سه ره خو، نه نازا، نه زیره ک.
نه نهران: گران.
نا نارام: بی ئوقره، نه ره حهت.
نا نارامی: بی ئوقره بی.
نا ناشنا: نه ناس، ناه له د.
نا بینک: داره کی ئستوانیه ژ تیرۆکی ئه ستوورتره گشتکان پی
پان دکه نه ده می نان کرنیدا. ل ره گه زدا نان پانکه.
نا بان: نه بان، ئه و بز و مه رنه کو ناهیلن به چه بی وان شیری ژ
گوانی وان بمیژی، بو ژنا سه رگرانی بی لمیتری خو دکه ت
دبیژن نه بان.
نا بینا: کۆر.
نا پاک: بیباک، نه ترس.
نا به هۆز: نه ریک و لیک، ناه موار، ناه موار (غیر متناسق).
نا برود: دووا بریای.
نا به له د: نه شاره زا.
نا به کار: بیکار، فیل باز.
نا باو: نه باو (غیر شائع).
نا پاک: پیس، په ست.
نا پاک دین: ژ دین وه رگه ریایی (ملحد).
نا پرخته: خاڤ، نه پاتی (غیر مهذب، غیر مطبوخ).
نا په تی: نه په تی، های ژ خۆنه، بیهۆش.
نا په تیاتی: نه په تیاتی، بیهۆشی.
- نا په سند:** نه قه نج (غیر مستحسن).
نا په یدا: نه په یدا، بز، به رزه.
نا پایدار: بی دووم، بی نه ساس.
نا په روا: بی ترس، بیباک، بی په روا.
نا تۆره: ته مه بل، سست و خاڤ، بیکاره، بی تۆره.
نا تف: نار تف، ئه و بادۆکه کتانه یه کو دکه نه ناڤ برینی.
نا توان: ناته وان، بی هیژ.
نا ته وان: ئه و کسه کو شیایی نه بیست (غیر قادر).
نا تاف: بیده لیه، بیده رڤ.
نا ته واو: ناته مام (ک، ع).
نا ته مام: نه درست (ناقص) (ک، ع).
نا تۆر: زیره شان، چاود پیر. عه ره بکاری بوویه بو (ناطور، جمع:
نواطیر).
نا تراشیای: نه ریک و بییک (غیر متناسق).
نا چار: بی ری، بی عیلاج.
نا چاری: بی ری بی، بی عیلاجی.
نا چیز: هیچ، بی بها (لاشیء).
نا چیزی: هیچی، چونه بی.
نا چاشتی: ناچاشاندی، نه چه شانندی.
نا چاشاندی: ناچاشی.
نا چاشی: تۆره نه دایی.
نا چاندی: نه چاندی.
نا چه سپاندی: نه چه سپاندی، پتقه نه نوساندی.
نا خودا: (۱) ژ دین وه رگه ریایی (ملحد): (۲) سه روکی
که شتیفانان.
نا خیره دمه ند: نه زان، بی عه قل.

<p>نارپکی: په‌له‌شتی، ناکوکی، ناتفاقی.</p> <p>ناراست: بڼیږه نارپک.</p> <p>نارگیل: گووژئ هندی‌یه عه‌ره‌بکاری بوویه بو (نارجیل).</p> <p>نارنج: نارنگی، ره‌نگی نارنجی.</p> <p>ناره‌وا: بڼیږه نارپک.</p> <p>ناره‌وایی: نه‌درستی (حرامی).</p> <p>ناردن: هنارتن.</p> <p>نارستان: باغی هناران.</p> <p>نارک: هنارووک «بزاراقي ناکره و زبیارئ».</p> <p>ناز: (۱) ده‌لال، ده‌لالی، عیش‌سوه، کریشمه (فخر)؛ (۲) نیعمه‌ت.</p> <p>نازه‌نین: جوان و نازدار.</p> <p>نازک: زه‌ریف.</p> <p>نازکیش: ناز قبول‌کهر.</p> <p>نازکیشان: کیشانان نازان، نازه‌لگرتن.</p> <p>نازکی: جوانی، نه‌ندام نهرم و نول.</p> <p>نازدار: شیرین و به‌ناز (مدلل).</p> <p>نازیبا: کریت، به‌یته‌ش.</p> <p>نازاف: نه‌و شینکاتی‌یه کو زیده ناف دهن.</p> <p>نازکوله: نازکا خوشتقی.</p> <p>نازئ: ناقی ژانه، مقامه‌کی کوردیه.</p> <p>نازوک: نازک، تهنک.</p> <p>نازک به‌دهن: له‌ش نازک (ک، ع).</p> <p>نازناث: ناس ناف (لقب).</p> <p>نازکه‌نان: ناسکه‌نان.</p> <p>نازکه‌فس: نه‌و ژنه کو ناز و غه‌نج ژئ ناهیت خو بنازینیت.</p> <p>نازیبای: نازاندی.</p> <p>نازاندی: ده‌لال کری.</p> <p>نازار: نه‌زوک، نه‌زا، نازا (عقیم).</p> <p>ناسا: (معرف).</p> <p>ناسین: ناشنایی (معرفه، علم).</p> <p>ناسیار: ناس، ناشنا (معروف).</p> <p>ناس: ناشنا.</p> <p>ناسکرن: ناسین.</p> <p>ناسپاس: نه‌مه‌ک نه‌ناس، بیتوه‌فا، بی نه‌مه‌ک (ناکر الجمیل).</p> <p>ناسوور: کولکا قوتی، باوه‌سییر.</p>	<p>ناخیره تمه‌ند: ناخیره‌دمه‌ند.</p> <p>ناخون: نینوک، نه‌سلی وی (ناوخون) ئانکو بڼی وی لثاف خوینه.</p> <p>ناخون بر: نینوک بر.</p> <p>ناخون برین: نینوک برین.</p> <p>ناخون تراش: نینوک بر.</p> <p>ناخون تراشین: نینوک تراشین.</p> <p>ناخوونه: ناخوینه.</p> <p>ناخوینه: زیده گوشته‌که ژلایی چافی دیار دبیت.</p> <p>ناخون گرتن: نینوک برین.</p> <p>ناخوش: نه‌خوش، نه‌ساخت.</p> <p>ناخوشی: نه‌خوشی، نه‌ساختی.</p> <p>ناخوشاواز: ده‌نگ نه‌خوش.</p> <p>ناخوازه‌لا: نه‌خاسمه (لاسیما).</p> <p>ناخه‌بهر: بی ناگا.</p> <p>ناخوره: عه‌ردئ شکه‌ستی کو ناف تیدا نه‌راوه‌ستیت هه‌ر بیجیته خواری.</p> <p>نادان: نه‌زان، جاهل.</p> <p>نادانی: نه‌زانی.</p> <p>نادرست: نه‌درست، نه‌ته‌مام (باطل).</p> <p>نادرستی: نه‌درستی، نه‌ته‌مامی.</p> <p>ناده: هه‌راش، تشتی به‌روه‌خت.</p> <p>نادهیی: هه‌راشی.</p> <p>نادیار: بز، به‌رزه.</p> <p>نادوک: ناودوک.</p> <p>نادار: نه‌دار (مفلس).</p> <p>نار: هنار</p> <p>ناری: په‌سته‌یه‌که ده‌می بووک فه‌گواستنیدا دبیتن. بابلیا پله‌کا (کاهنا) هه‌بو دگوتنی (نارو) شولا وان گوتنا سترانیت خوشو دل‌گه‌ش بو. دبیت ئف (ناری) ژ (نارو) بی بابلیا هاتبیت.</p> <p>نارنیک: نارینکی.</p> <p>نارینکی: ناری، مقامی کو بو بووک دبیتن.</p> <p>ناری عه‌لی: ره‌حما ته زور.</p> <p>ناری: نازناقی شاعره‌کیه زور نیشتیمان په‌روه‌ره.</p> <p>نارپک: په‌له‌شت، ناکوک، که‌چ، خوار، نه‌ته‌مام.</p>
---	---

ناساز: نەساخ (علیل)؛ ۲) (مخالف).
ناسزا: نەههتزا، نەمناسب، نەساز.
ناسک: نازک.
ناسکەنان: نازکەنان.
ناسازگار: بنهێره ناپێک.
ناسزاوار: نەلایق (حقیر).
ناساخته: چینهکری، ئاقا نەکری (غیر مصنوع).
ناشایست: نەشایسته، کریت.
ناشایسته: ناپهسند، بەد، زشت، کریتی.
ناشتا: ناشته «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه»، هەناشته ژێ هاتییه.
ناشته: برسی، برسی کوژ سپێدێقه هیچ نەخاری، لەخرین.
ناشتایی: ئەو زاده کو سپێدی دڤۆن.
ناشکیب: ناشکیبا، بێ سەبر، بێن تەنگ.
ناشکیبا: بنهێره ناشکیب.
ناشناخته: ناشناس.
ناشناس: ناشناخت، غەریب، نەنیاس.
ناشناخت: بنهێره ناشناس.
ناشنه‌وا: ئەو کەسه کو گوهر نەده‌ته چ پەند و شیرەتان، کەر.
ناشته‌شکاندن: لەخرینی شکاندن.
ناشته‌شکین: لەخرینی شکین (مفطر).
ناشته‌کرن: خوارنا سپێدین.
ناشاد: خەمگین، بێ کەیف.
ناشادی: خەمباری (کآبه).
ناشناسی: کۆچەرکی (بداوه).
ناف: ۱) ناڤ، ناو (اسم)؛ ۲) تێدا، نافک، کاکل.
نافه: ناف، ناوک، نافک (سره).
نافه‌مسک: کیسه‌یه‌ مسکین.
نافه‌رمان: سه‌رکیش.
نافه‌رمانی: سه‌رکیشی (تەرد).
ناڤ: نافه، ناو.
نافه: (السره)، کرمانجی ژۆری دبه‌ژن «نافک» به‌لج نافه کوردیتیره. بفارسیژی هم دبه‌ژن «نافه» و شه‌به‌ک ژێ دبه‌ژن نافه و ته‌غه‌ر کرمانجی ژیری دبه‌ژن «ناوک». هەر وه‌سا ماده‌که‌ ل پیسته‌ی مامزۆ نا‌هوان دگرن و مشک یان مسکین ژ وئ چێدکه‌ن.
نافه‌رجام: بێ مه‌فا، بێ فایده، بێسوود، بێ نه‌تیجه، بێ‌تالی.

نافه‌رجامی: بێ نه‌تیجه‌یی، بێسوودی، به‌دعاقیبه‌تی، نازیبا، نه‌ناج.
نافنجی: ناوه‌ندی.
نافک: کاکلک.
نافخۆش: خۆشناڤ، ناڤ ب باشی ده‌رکه‌فتی (حسن الطیت).
نافنجیکەر: نافه‌ژیکەر (وسیط).
نافه‌رک: نافه‌ر، دیواره‌کی کو بده‌نه مابه‌ینا دو جێ یان.
نافه‌ر: نافه‌رک (حاجز).
نافه‌ری: ناوبراو (مذکور).
نافه‌جۆک: نیشه‌کا جۆکی.
نافه‌گه‌ری: به‌زێ کو ناڤ گه‌ریت ریشیکان دا.
نافه‌هر: دپلێز.
نافه‌هست: به‌رده‌ست، بن ده‌ست (بین الایدی).
نافه‌دل: ل ناڤ دلی (فی القلب).
نافه‌گه‌ل: نافه‌که‌ل و گون، نافه‌ران، شه‌رمه‌گه.
نافه‌ران: بنه‌یه‌ نافه‌گه‌ل.
نافه‌شرین: نافه‌خۆش (جمیل الاسم).
نافه‌دار: ناسیای، بناڤ و بانگ، مه‌شه‌هور.
نافه‌دیز: عومر درێژ، جاوید، نه‌مر (مخلد).
نافه‌دیزی: عومر درێژی، نه‌مری.
نافه‌دۆک: دارمه‌شک.
نافی: نه‌قییت: «مه‌ داخواز بسکین پرتۆفه - مه‌ بسکین تا به‌لاڤ نافی!» «مه‌ لا یونس».
نافدۆ: نافدۆک.
نافشک: جزیره، نافی گونده‌کی کوردانه ل کوردستانا عێراقی - ده‌ژک.
نافه‌رۆک: ناوه‌رۆک.
ناوه‌رۆک: جه‌رگه، هه‌ره‌ت (وسط، متن، محتویات).
ناک: پاشکۆیه‌که مه‌عنا ره‌وشتی (وصفیه) دده‌ت، وه‌کی: سه‌همناک، بیمناک، ترسناک، خه‌مناک.
ناکلۆکار: ناشرین، کریت.
ناکۆکی: ئالۆزی، شیل و بیل، نه‌خۆشی، بێ تفاق.
ناکۆک: ئالۆز، شیلی.
ناکەس: به‌د (وضیع). «حاجی قسادر» فه‌رموویه: «فه‌رقی ناکەس له‌گه‌ل سه‌گان ناکەم - ها به‌کس بخوونه‌وه ناکەس».

ناساز: نەساخ (علیل)؛ ۲) (مخالف).
ناسزا: نەههتزا، نەمناسب، نەساز.
ناسک: نازک.
ناسکەنان: نازکەنان.
ناسازگار: بنهێره ناپێک.
ناسزاوار: نەلایق (حقیر).
ناساخته: چینهکری، ئاقا نەکری (غیر مصنوع).
ناشایست: نەشایسته، کریت.
ناشایسته: ناپهسند، بەد، زشت، کریتی.
ناشتا: ناشته «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه»، هەناشته ژێ هاتییه.
ناشته: برسی، برسی کوژ سپێدێقه هیچ نەخاری، لەخرین.
ناشتایی: ئەو زاده کو سپێدی دڤۆن.
ناشکیب: ناشکیبا، بێ سەبر، بێن تەنگ.
ناشکیبا: بنهێره ناشکیب.
ناشناخته: ناشناس.
ناشناس: ناشناخت، غەریب، نەنیاس.
ناشناخت: بنهێره ناشناس.
ناشنه‌وا: ئەو کەسه کو گوهر نەده‌ته چ پەند و شیرەتان، کەر.
ناشته‌شکاندن: لەخرینی شکاندن.
ناشته‌شکین: لەخرینی شکین (مفطر).
ناشته‌کرن: خوارنا سپێدین.
ناشاد: خەمگین، بێ کەیف.
ناشادی: خەمباری (کآبه).
ناشناسی: کۆچەرکی (بداوه).
ناف: ۱) ناڤ، ناو (اسم)؛ ۲) تێدا، نافک، کاکل.
نافه: ناف، ناوک، نافک (سره).
نافه‌مسک: کیسه‌یه‌ مسکین.
نافه‌رمان: سه‌رکیش.
نافه‌رمانی: سه‌رکیشی (تەرد).
ناڤ: نافه، ناو.
نافه: (السره)، کرمانجی ژۆری دبه‌ژن «نافک» به‌لج نافه کوردیتیره. بفارسیژی هم دبه‌ژن «نافه» و شه‌به‌ک ژێ دبه‌ژن نافه و ته‌غه‌ر کرمانجی ژیری دبه‌ژن «ناوک». هەر وه‌سا ماده‌که‌ ل پیسته‌ی مامزۆ نا‌هوان دگرن و مشک یان مسکین ژ وئ چێدکه‌ن.
نافه‌رجام: بێ مه‌فا، بێ فایده، بێسوود، بێ نه‌تیجه، بێ‌تالی.

ناکەس بەچە: بپیژی (مجهول الاصل).

ناکام: نامراد، ئەو کەسە کو بمراد و مەقسودا خۆنەگەشتی.

ناکامی: بپی مرادی.

ناگ: ناگە.

ناگە: بپیوخت (غفلتاً).

ناگاہی: ناگەھی، بپیوختی.

ناگەھی: بپیترە ناگاہی.

ناگوزەران: بەلەنگاز.

ناگوار: تەحل، نەخۆش.

ناگەوار: مرگینیا نەخۆش.

نال: ژ نەعلی کوردکاری بوویە (ع،ک).

نالە: نالین، گریان ب ژان و ئییش.

نالین: بپیترە نالە.

نالین: بپیترە نالە.

نال و بزمار: کوردی مە دبیتژن: «ئەز کە تیسە مابەینا نال و بزمار» ، ئەف رستە جوۆتە وشەییە بو مرۆقئ سەرگەردان و گرفتار بکار تیت تانکوۆ موتەحەبیرم بەەر لایەکی بچم یان هەر پتییەکی بگرم هەر بزبانئ من تەمام دبی. تەشبیهەکە هۆسا دگەهینیت: ئەگەر بلایئ نالیقە بچم هەر چەکوچان دخۆم و ئەگەر بلایئ بزمار بچم هەر چەکوچان دخۆم و ئەگەر له گەل هەر دوانژی ب م هەر چەکوچان دخۆم. واژەبئ (نال، بزمار) هەر دو ژ عەرەبی بئ کوردکاری بوینە، جارژی دبیتژن: «کە تیسە مابەینا سوۆ و بزمارئ». بەهەر حال ئەف تەشبیهە تەشبیهەکی خەفییە، مراد بئ ستمەمکەرن تانکوۆ ئەگەر لگەل ئی ستمەمکەری ب م هەر دو قو مەطرەقان دخۆم. گورز و گۆپالان دخۆم. ئەگەر لگەل هەر دو وابم هەر تەپەسەر کریم، ئەگەر لگەل هەر دو لایان نەبم هەر پشستا من و دارئ ستمەمکارانە. بدریژیا میژووی حالئ کوردا ئەقە بوویە نەویرین دەر دئ دلئ خوۆ دەر بپرن، مەگەر بغان جورە تەشبیهان.

نالاندن: نالەنال کرن، نالەنال کرن.

نالەنال: نالاندن لپئ نالاندن.

نالەنیل: نالاندنا دەم درپژ.

نال و هۆز: نالینا ب هەقراپی.

نالین و کالین: نالاندن و ئاخ کرن.

نالەنال: بوۆ دەرنگئ عەور و با و ئاف و باران و گەلەک تشتیت دی بکار تیت: «نالەنالا روویاریە»، «نالەنالا عەورانە».

نالەکرن: ئییش دیار کرن.

نالەبار: سەرکیش، نە موافق، مخالف، بپی (نظام).

نالەباری: سەرکیشی، بپی تفاقئ، بپی (نظامی)، (مخالفە).

نامەرد: ترسنۆک، بپی غیبرەت، قەلسەمپیر. (جبان، بخیل).

نامدار: ناقدار (مشهور).

نامراد: ناکام (ک،ع)، بپی مراز.

نامووس: عەرز (شهامە) «وشەییەکی سریانیه کوردکاری و عەرەبکاری بوویە» . بەلئ کورد ب واتەکا دی بکار دینن.

نامووسدار: شەریف.

ناموهر: مەشهور، بناث و دەنگ (کریم).

نامەئاوهر: ئیئەریئ نامە، پۆست.

نامە: چامکە (رسالە).

نامەبەر: چامکەبەر (حامل الرسالە).

نامەردی: بپی غیبرەتی.

نامەردانە: بپی غیبرەتانە (خسە).

نامرۆژ: ناجوامپیر.

نامەنویس: نقیشتانئ نامەیان (عرضحالچی).

نامەدان: چانتکا نامەیان.

نامۆ: بیگانە، خەوارە، غەوارە، ناث.

نامیلکە: کراس، نامەییەکی بچووک.

نان: بکوردی و فارسی و سلاقیئت کەرخیزیا هەر ئەف ناھییە، بەرەبی (خیز)ە. بوۆ ناگاداری بەد نینە ئەم ناقیئت نانی بەرچاٹ بکەین: **نانئ تەنگ** (نانئ تیرئ)، **نانئ چیچی** (تۆتکئ بچووکا)، **نانئ سیلی**، **نانئ تەنووری**، **نانئ دوندا** (نانئ رونی لسەر سیلی نقیشکی لیددەن)، **نانئ ناسکەنان** (هەقیرئ رونە دکەنە سەر سیلی)، **نانئ بەرووی** (نانئ بەلووطی)، **نانئ گەمئ**، **نانئ گارسی**، **نانئ گەمەشامی**، **نانئ جەھی**، **نانئ برنجی**، **نانئ فەتیر**، **نانە روونک** (نانئ گەنم ل تەندووری دەر تین و لگەل نقیشکی)، **نانئ ساجی**، **نانئ مادە** (هەقیرئ فەتیر د تەندووری قەدەدەن)، **نانئ قەلی**، **نانئ ریتک**، **نانئ کەسمە**، **نانئ جەدرەقە**، **نانئ سەرپەلک**، **نانئ خروە**. مەتەلوۆک و پەند لسەر نانی: «نانئ گەنم و ئاڤا سار ناگەنە بەک»، «نان ئەگەر کەر بو درست نابیتەقە»، «نان و دۆبیت مە قینک ناکەقن»، «نانئ بچاٹ شوۆی مرنە»، «نانئ میتران بئ مننەتە»، «نانئ مرۆقی بەلا سەری مرۆقییە»،

- «نانخوئی سفره درین»، «وهکی نانی سیلی یه، نه بهره نه پشت»، «نانی بی خوئی و تریت سوورا!»، «نانی نهکهره، نینه ل چ دهرا»، «نانی میرا بقهره».
- نان و خوئی:** بریتیه ژ بهخت لبال یهک و دو بون و نه مهکشناسی بی.
- نان پاتن:** نان کرن.
- نان پیژان:** نان پاتن.
- نان پیژ:** نانهوا (خباز).
- نانهوا:** نان پیژ.
- نان خاز:** (۱) دهروزهکهر؛ (۲) (معیل، عائله).
- نانخوئ:** خولام.
- نان هلال:** وهفادار.
- نان حهرام:** بیوهفا، بی نه مهک.
- نانفروش:** نهو کهسه کونانی دفروشیت.
- نانکوز:** قهلس (بخیل).
- نانو:** بهتالو <وشه یهکی نه هریمه نی>.
- نانوزک:** نانوتل.
- نانوتل:** کارکه ری بهلاش کار دکهت ته نی نانی دخوت.
- نانگرانی:** گرانبه دهخل و دانی (غلاء).
- نان بده:** بهخشنده، ناندهر (کریم).
- نانی:** نانکو نه نانی یان نه ینا: «چ وارنه مان مهل دانی - چ کانی نه مان ناث ژئی نانی» "ناسی و حسه نیکو".
- نانی بترسی:** نانی هشک و بته نی و بیخارن: «نانی بترسی بوزکی برسی - گهر ژئی بپرسی تو هار و دینی» "نالبه ند".
- نانو:** ته مهبل، خوئی نه کهر.
- ناو:** ناث.
- ناوک:** ناثک، کاکلک.
- ناومید:** ناومید، بی هیقی.
- ناومیدی:** ناومیدی.
- ناویژه:** له که دار، عهیدار (مغشوش).
- ناوروک:** کاکلک، نافک (وسط، مغزی، محتویات، محتوی).
- ناوروک:** ناوه روک (محتوی).
- ناوروک:** ناوروک (متن).
- ناورته:** (حشد مع صخب) وشه یه کی یه زدانیه.
- ناویژیکه:** ناویژیوان (وسیط).
- ناوچاو:** مابه ینا ههر دو چاقان، مران پی نه نی یه.
- ناوهناوه:** قانقان.
- ناوس:** ناوسک.
- ناوسک:** شکه فتا ده ستکاری (کهف اصطناعی).
- ناوکه گندور:** ناوکه گندور.
- ناوکه گندور:** توفی گندور.
- ناوهند:** نیقهک (وسط).
- ناوهنجی:** نانکو ناوه ندچی، ناوه ندیکه (وسیط).
- ناونچی:** بنیره ناوهنجی.
- ناویران:** نهویران: «ناویرم بییم و ناویرم بییم - خوخی دینی ناویرم بییم» "گورانی".
- ناویهند:** مهیدان، گوره پان (ساحه).
- ناوانا:** حکایه تا دهنگی کتکیه، میاومیاو.
- ناوبری:** ناوبری (مذکور).
- ناوبراو:** ناوبری، (ناوبری سفکتره).
- ناوازه:** بی شعورو بی فام.
- ناوبرن:** ناوبردن.
- ناوبردن:** ناقتینان (ذکر).
- ناونجیکه:** ناویژیکه.
- ناوی بهکار:** نهو ناهیه کو بی کاره کی دکهت. (اسم الفاعل).
- ناوران:** ناقگل، ناقی گونده کی کوردایه لکوردستانا عیراقی، مومسل، شیخان. رهگهز کوردیه نوی+واران یان ناوه ران.
- ناوسهر:** بانئ سهری، بانئ چپای عهردی راست ژ بانئ چپای.
- ناودتیر:** ناودار.
- ناودتیری:** ناوداری، جاویدی، نه سری.
- ناوکه:** راسته و فز، به ره هم (حاصل).
- ناوهروک:** ناواخن (فهرست).
- ناوتیدان:** شیرگیر کرن.
- ناهید:** نهف واژه یه د کوردی و عهره بیدا هاتیه خه لهت کرن چونکه نه سلوی وی «نه ناهید» ه ژ نه ناهیتایی نافیستیه ه هاتیه و بهو جوړه یه: نه ناهید: پاک، پرعیفهت، تقوا، بی تالایش، بی عهیب، بی له که: به لی ناهیده: به عنا ناپاک، پهست، په لید، پیس، بی عفهت، عهره ب ناهیدی بۆ کچان و گه شتی بکار تینن، ناهید بۆ ئستیره یی زوره ی د کوردیدا تیت.
- ناههموار:** نه ریک.
- ناهنجار:** قیک نه که تی، نامونته زهم.

- ناهوميډ:** بڼې هېڅې، نائوميډ راستره.
- نای:** نهی، له قهن، قه میښ.
- نای بیژ:** نهی چی، بلوول بیژ، بلوول ژهن.
- نای ساز:** بلول ساز.
- نایاب:** بژاره، بژارده، ویژه، کیم، نادر (مختار).
- نایابی:** تشتی هله لېژرتی، ویژه بی، نادری (ندرت).
- نه:** بغه تخا نوونتی تیتته خاندن به لئ «ه» ناهیتته سهر زمانی «نه» بچه ند مه بهستان هاتیه: ۱- داخلی سه رنات و ئاکاران دبیت و مه بهستا نه فی حکمی ددهت: «نه کهن، نه بهن، نه که، نه به، نه خون، نه بیژن، نه نیره، نه نییره، نه هه لگره، نه کیشه؛ ۲- دبیته نیشانا مع کرنا ناقتی نه گهر «نه» ببیتته پاشگرئی کرداری فعلی لزاراقتی هه ورامیدا وهکی: فامه نه مانه (جات)، زهینه ب نه مانه (جات)، په روین مه رده نه (ماتت). به لئ بؤ ناقتی نیژینهی نه ث «نه» یه لدوو کرداری ناهیت، وهکی: عهلی نه مان (جاء)، حه سن نه مان (جاء)، محمه د نه مان (جاء)، ته مو مه رده ن (مات).
- نه بهز:** نه ترس، نه رهف، کیم به زین، غار نه کهر.
- نه به رهوز:** نارېک.
- نه بان:** نابان.
- نه بینا:** نابینا، کور.
- نه باور:** بیباور (ملحد).
- نه باوری:** بیباوری (الحاد).
- نه باش:** نه قه نچ، مه نیش بهد، خراب.
- نه برن:** هیلان.
- نه به رشک:** نهو کهسه کو کهسه چ هزاران د کاره کی بؤ وی ناکهت کو نهو کاره ژ وی چیبیت یان پتفه بیت یان وی کر بیت یان بکهت.
- نه بؤک:** «بزاراقتی بهرچیای مه قلووی» نابیت، دبیزن: «نه بؤک، ده بؤک».
- نه پاتی:** نه پیژای، نان نه کردی.
- نه په تی:** بته ژوش، بهرزه، نه دیار، دزگه.
- نه په تیاتی:** بیته ژوشی، بهرزه بی، نه دیاری، دزگه بی.
- نه په سه ند:** نه په سند، نه په سن، نه باش، خراب.
- نه په سند:** بنیژه نه په سه ن.
- نه په سن:** بنیژه نه په سه ند.
- نه پوخته:** نه گه شتی، نه که لی، نه باش، نه کامل، خاڅ.
- نه پاراستی:** نه پاریتزی (غیر محفوظ).
- نه په یدا:** نه نه شکر، نه دیار، بهرزه.
- نه ته وی:** (۱) دوژمن، نه یار؛ (۲) قهومی.
- نه ته وه:** قهوم.
- نه ته وایه تی:** قهومیهت.
- نه توان:** نه ته وان، نه شیان، بڼې هیژ.
- نه ته وان:** بنیژه نه توان.
- نه ته ووی:** قهومیهت، قهوم، دوژمن، نه یار.
- نه تره ک:** زریوک (من حلی النساء): «گوهار و نه تره کو تبتن - هه زار رهنگن بته خلیتن» "به کر به گئی نه رزی".
- نه ترس:** نه ترسان.
- نه ترسان:** نه ترسیان، نه ترسین، بڼې هه راس.
- نه ترسیان:** بنیژه نه ترسان.
- نه ترسین:** بنیژه نه ترسان.
- نه ترساندن:** نه هه راساندن.
- نه تره:** ودرار (معنویه، عریده).
- نه تران:** ته مه بل، نه گهر، به تالو، کولانی، دارگران، بیمه ریز.
- نه تاشاندی:** توره نه دای، گهر تی نه بوی.
- نه چه خ:** ته ورزین.
- نه جتی:** نه په سند، نه مه عقول و نه مه قبول.
- نه جوان:** نه لایق، کریت.
- نه خت:** قه لهن، شیریا بی، شیروا بی (مهر).
- نه خته ک:** کیمه ک، پیچه ک.
- نه خته نه خته:** کیم کیمه، پیچ پیچه (اندک اندک).
- نه خش:** نیگار.
- نه خشین:** رهنگین نیگاری، نیگارین.
- نه خشه:** ناوه ند، ده لیل، پیلان (مخطط، تخطیط).
- نه خشه کیشان:** پلان درست کرن، نیگار کرن.
- نه خشاندن:** نیگار کرن.
- نه خشیای:** نیگارگری (مزخرف): «ئاخفتنا مه زنان نه خشا لبه ری یه» "په ند".
- نه خوش:** نه ساخ، نه ساز، بیتام، بهد.
- نه خوشی:** نه ساخی، نه سازی، بهدی.
- نه خوشخانه:** بیمارستان.
- نه خالی:** مافور، مافیر، مه حفور. نه ف وشه یه ژ دو واژه بیان پتکهاتیه: «نه خ + نالی».

نەزگە: گووزەندی، گوێز هندی.
نەریان: ناغی باپیڕی رۆستەمییه.
نەرگس: نەرکس، نیگژ، جورە گولەکە (نرگس) عەرەب کاریه.
نەرکس: بیتییه نەرگس.
نەرمال: نەرم و نازک، مقامەکی کوردییه.
نەرمسۆ: (١) ناغی زەلامانە؛ (٢) نەرم و نازک (حلیم)؛ (٣) ملیان.
نەرگژ: بیتییه نەرگس.
نەرەوا: نارەوا.
نەراوەستایی: نەحەجمی (غیر هادی، لوج).
نەرەست: خوار (غیر مستقیم).
نەردەوان: نیردەوان، خودانی راستیی (سلم).
نەریت: رژیم (نظام).
نەریتە: زارزارک (تقلید).
نەریتە کۆرکۆزانە: (یان **نەریتە کۆرکۆزانە**): (تقلید اعمی).
نەرمەلۆت: نەرمەباز.
نەرمە باران: نە باران.
نەرم و نۆل: نازک و (لطیف).
نەرپێک: نەدرست، نەتفاق، نەبەرەوز، نەهەموار.
نەرپۆز: بی ریز (منحرف).
نەرمە خوناڤ: بارانی نەرم.
نەرپێکی: نەتفاقی، نەهەمواری.
نەزدیک: نیزیکی.
نەزدیکی: نیزیکی «زاراڤی کرمنشاھ» رەنگە ژ فارسیقە هاتیبیت.
نەزان: نادان، جاهل.
نەزانین: نادانی، جاهلی.
نەزۆک: خرش (عقیم).
نەزۆکی: مندال نەبون، نەزایین، خرسی (عقم).
نەژد: چرچ.
نەژیقانۆ: من زیندەگیم نەکریه.
نەستەر: ژ نەستەرەنێ هاتییه کورت کرن.
نەستەرەن: گولەکە بین خۆش و برەنگی سۆر یان سپی ژ گولە سۆرێ بچوکتەر، هەر تایهکی وی چەند گولان ددەت، داری وی ئستیری داره، هەم دبیژنی: نەستەرەن، نەستەرەن، نەستەرەن.

نەخوازەلا: خاسمه، نەخاسمه (لاسیما).
نەخاندن: نەخواندن، بیسەوادی.
نەخواندن: بنیپه نەخاندن.
نەخاندی: نەخواندی.
نەخواندی: بیسەواد.
نەخۆر: کەسیکو دل ناچیتە خاری یان دل ناھیلێت تشتی بخۆت.
نەخاری: ئەو کەسە کو هیژ تشتەک نەخاری.
نەخواری: نەخاری.
نەخرین: (١) لەخرین، ناشتە (لەخرین کوردیتەر و مەنادارتره)؛ (٢) ئەول مندالی کو بو ژنی تیت، ئەول نەخری.
نەخپان: نەخپوان.
نەخپوان: موافق نەبون، ریک نەکەفتن.
نەخەس: زپخەس.
نەدران: گوژی، قوربان (ع،ک).
نەدیتۆک: نەدی بدی ئەو کەسە کو تشت نەدیتی تازه پدەست کەفتی یان بسەرھەلبووی، نەدید بدید.
نەدرانی: قوربانی (اضحیە).
نەدیڕە: «بەندیڕە» ی هاتییه تراش و دەستکاری و ئال و گوژی کرن «ناگرەکە کە لەسەریت بلند هەلکەن بو نیشانا سەری رەمەزانی؛ بەندیڕەژی مەعنا سنجەقە، هەر دو مەعنا ژتیک نیزیکن.
نەرم: تشتی نەزفر، ئاسان، حولی نازک (ناعم، حلیم).
نەرمی: نەزفری، ئاسانی، نازکی، تەری (نعومە، حلم).
نەرمیچانک: گەلەک نەرم.
نەرم و نازک: جوتە واژەبەکە بو هەر تشتەکی گەلەک ئاسان و حولی و ب تەری بیت (لین و لطیف).
نەرم دل: دل نازک، برەحم.
نەرمک: نەرمکی گۆشتی، تشتی نەرمۆک.
نەرمکرن: نەرم کردن.
نەرم کردن: ئاسان کرن، رازی کرن، ئارام کرن، نەرمژاندن، تەرکرن.
نەرمژاندن: بریتییه ژ قوتانەکی زۆر.
نەرمگۆ: نەرم زمان. نەرم+گۆ= نەرم بیژ.
نەرمە: نەرمە گۆشت (ارض سەهل).
نەر: (١) نیر، (نەر و ئایییری: نیر و می) لئاقیستاید «نەر» هاتییه (زوجین).

نه‌شتهر: نشتهر، نشتهر، تشتی تیش. (مشرط).
نه‌شتهرگر: پزشکئی که لیشانا له‌شی (جراح).
نه‌شتهرگری: کارئ نه‌شتهری (جراحی).
نه‌شؤر: ئه‌و ژنه کو ژحه‌یزان وه‌ستای، ژ ده‌ستانئ راوه‌ستای. به
 عه‌ره‌بی دبیتئنی (یائسه).
نه‌فش: نه‌فشؤ، واژه‌یه‌کی بادینانیه.
نه‌فشؤ: نقش، نقشؤ، زورپه‌ت، قنیت، زفر، به‌لئ لئاقیستایدا
 نه‌فشؤ‌بته‌نئ هاتیه و مه‌عنا که‌س و کاران و پسمامان
 هاتییه تهرجومه‌ کرن، خیشاوه‌ندان. ل نارامیدا نپشا=
 توخم.
نه‌فرین: نفرین، دوعایی به‌د، دوعایی بشه‌ره، نه‌فرین. ژ نفرین
 مه‌عنا دیارتر و کوردیتره.
نه‌فهل: گیایه‌کی بهاریه لمیرگان په‌یدا دبیت، به‌لگیت وئ خرین و
 کولیکیت وئ مؤرن و سپینه و بینه‌کی خوش لی تیت.
نه‌فرزه: حاله‌ته‌کی (عصبانیه) ته‌غر بؤ هنده‌ک ژنان نیزیکی
 رۆژتیت بینئتیژی یئ په‌یدا دبیت.
نه‌فیر: بوق، نالین (ئه‌وژئ عه‌ره‌بکاری بوویه).
نه‌فید: موژده.
نه‌فی: (۱) نه‌وی، عه‌ردئ نرم؛ (۲) بچووکئ بچووکیت مروّقی
 حه‌فید، نه‌ دووره‌ کو نه‌فی ژ نه‌قبه‌ی ئاقیستایی هاتیت کو
 مه‌عنا مزگینی یئ دده‌ت.
نه‌فی چرک: مندالیت نه‌قیان.
نه‌قیاتی: نرمی.
نه‌قیان: خوش نه‌خاستن.
نه‌قیانی: نه‌قیان.
نه‌قی: کور یان کچا ژنا مروّقی ژ میتره‌کی دی.
نه‌قل: (یان **نوقل**) ئه‌و توّفک و چه‌ره‌زی کو شه‌رابخؤر د ده‌می
 شه‌رابخؤری یئ دخؤن، مه‌زه.
نه‌قیژ: نه‌قبیره.
نه‌قبیره: زخت، زختانندن.
نه‌قبیز لیدان: زخت لیدان.
نه‌ک: بؤچی نه؟ مه‌عنا ئستفهاما ئنکاری دده‌ت: «ئاخر نه‌ک
 ئیمه‌ یچ داخ نه‌دلینمی - سوّچای ناگر چؤن تو کلینمی»
 "مه‌وله‌وی".
نه‌کو: نه‌ک (رما، لعل).
نه‌کام: یئ نه‌تیجه، بیتمراد، فاشل، نه‌گه‌شتی، ناکام.

نه‌ستيله: ماندی بوون، نه‌زان، ئه‌و که‌سه کو لکار و کوشینیدا
 خه‌سته و بیزار ناییت، خه‌سته‌گی ناپه‌زیر. ره‌نگه نه‌ستيله ژ
 «نه‌ستوه» ی فارسبکه هاتیبیت (شهم، نبیل).
نه‌ستور: نه‌سطور، ناقئ پیشه‌وایه‌کی رۆحانیه لئایینی
 فه‌له‌یان د وه‌ختئ خو‌دا (اسقفی قسطنطنیه) بوو و لسالا
 ۴۴۰ مریه.
نه‌ستؤری: نه‌سطوری، په‌یره‌ویت نه‌سطور، هه‌واداریت
 ریبازگه‌یی وی.
نه‌سک: هه‌ر پشکه‌ک ژ بیست و یه‌ک پشکیت کتیبسا
 ئاقیستای کو لئ فله‌سلی یان بابی تین و ناقد برین و هه‌ر
 پشکه‌ک ژئ ناقه‌کی تاییه‌ت هه‌یه.
نه‌سترین: نه‌سرین.
نه‌ساخت: نه‌خؤش.
نه‌ساختی: نه‌خؤشی.
نه‌ساز: نه‌موافق، نه (متفق)، مویو.
نه‌سا: د کوردیدا بوویه نزه. د ئاقیستایدا «نه‌سا» هاتیه واته
 (وضیع، دنئ) و په‌ستی دگه‌هینیت و نزه‌یی کو ژ نسای
 چیبووی هه‌ر عه‌ینی مه‌عنا ده‌هینیت. واژه‌یی نزه‌ی لئاق
 کوپ و (عشائر السبعه) ی دا زؤر به‌ره‌واجه.
نه‌سک: نیسک (عدس).
نه‌سپاس: بیتوه‌فا.
نه‌سپاسی: بیتوه‌فایی، بی نان و خوئ.
نه‌ستیل: زیان (خساره).
نه‌سته‌ق: فه‌رزانه‌یی، که‌فن، به‌رکه‌تی (قول ماثور).
نه‌سوژ: نه‌سوژ.
نه‌سوژ: تشتیکو نیته سوّتنئ.
نه‌شایه‌د: نه‌هه‌ژی، نه‌مکن.
نه‌شناس: نه‌ناس.
نه‌شوناسایی: نه‌ناسی (بداوه).
نه‌شوناسی: نه‌شوناسایی، نایناسی.
نه‌شنه‌وا: سه‌رکیش، که‌ر.
نه‌شنه‌فتن: گو لی نه‌بون، که‌ری، سه‌رکیشی، نه‌بیستان.
نه‌شاره: ئاری داری، هویره داری ژ مشارکرنئ په‌یدا دبیت
 (عه‌ره‌بکاری بوویه).
نه‌شیان: نه‌توانین.
نه‌شمیله: قه‌نج و خنجیلانه، ناقئ ژنانه.

نه‌کەر: بێکاره، شۆل نه‌کەر. دبیتن: «که‌ره‌وۆ خۆره‌وۆ، نه‌که‌رۆ دلکه‌سه‌رۆ».

نه‌گین: قاز، قاش (فص الخاتم). "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «چه‌رخ هه‌راو چه‌رخ دن تاوه ئه‌رد به‌رد - ده‌س ئه‌و ده‌س نه‌گین تا خاته‌ماوه‌رد».

نه‌گنی: نه‌که‌فی، فی‌عه‌له‌کی بێ مه‌سه‌ده‌ره لزارا‌فی شه‌به‌کی و هه‌ورامی‌دا هه‌یه: «ده‌خیل زوت‌ه‌رک‌پش پات ئه‌و دخاوه - نه‌گنی نه‌ی تو‌رپی دام وه‌هه‌ر دو پاوه» مه‌وله‌وی.

نه‌مر: جاوید، هه‌میشه (مخلد).

نه‌مری: جاویدی، هه‌میشه‌یی.

نه‌مپیر: ئه‌و که‌سه که‌و توانایی (اتصال) ی جنسی لجه‌م نینه (عنبن).

نه‌مپیری: ب‌نپیره نه‌مپیر.

نه‌مان: قه‌بریان.

نه‌مرۆف: نه‌ئینسان، فاسد.

نه‌مرۆفی: نه‌ئینسانی.

نه‌مدار: غدار (مرطوب).

نه‌مه‌د: تاتی، تاتی.

نه‌مه‌دپۆش: که‌په‌ن له‌به‌ر.

نه‌مه‌دسان: کو‌تپنج، ته‌حتیک چیکه‌ر.

نه‌مه‌دمال: نه‌مه‌دساو.

نه‌مه‌دساو: ئه‌و که‌سه که‌و ته‌حتیکان قه‌دپیت.

نه‌مه‌دی: ئه‌و تشتی‌کو وه‌کی تاتیکی بیت.

نه‌مه‌ک: خوی، به‌لێ ته‌خه‌ر نه‌مه‌ک به‌عنا وه‌فا تیت. «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کی و هه‌ورامی و فارسیه».

نه‌مه‌ک هه‌رام: بپوه‌فا.

نه‌مه‌ک هه‌لال: خودان وه‌فا.

نه‌مه‌که‌خۆر: ئه‌و که‌سه که‌و بناز و نیعمه‌ت په‌روه‌رده بووی.

نه‌مه‌کناس: نه‌مه‌کشناس، وه‌فادار، ب وه‌فا.

نه‌مه‌کشناس: ب‌نپیره نه‌مه‌کناس.

نه‌موونه: نمونه، تشته‌ک یان که‌سه‌کی هه‌لب‌ژارتی دناث کومه‌له‌کی (نموزج) (عه‌ره‌بکاری بوویه).

نه‌مه‌ر: (رقم) بریتیبه‌ ژ په‌ی ب‌لند و په‌ستیای مرۆفی.

نه‌مام: شتل.

نه‌مان: (١) ئا‌فا‌هی؛ (٢) نابود‌بود، ژناث چوون (فناء).

نه‌نگ: فه‌یت، له‌که، عار (عیب).

نه‌نگسار: (مسخ، خسف).

نه‌نه: دای، دایین، دایک.

نه‌و: نوو، نوئی، نوی (جدید)، بۆ حکایه‌تا ده‌نگی پشیل‌ه‌ی ژێ بکار تیت. ئه‌ف واژه‌یه به‌چه‌ند ده‌مکاتان هاتیه و هه‌می ژێ هه‌ر کوردینه و فه‌سیح و تو‌ره‌فانان هه‌میژێ بکارئیناینه.

"جزیری" فه‌رموویه: «وئ سپی‌ده ژ بورجی قه‌وس ئه‌برۆ نومان‌دن ماهی نه‌و - خوه‌ش ژ قه‌وسی ئه‌بروان قی‌را کشان‌دن ماهی نه‌و».

نه‌وا: ده‌نگ، سه‌دا. "جزیری" فه‌رموویه: «نه‌وا یا مطرب و چه‌نگی - فیغان ئا‌قیته خه‌رچه‌نگی».

نه‌وی: (١) عه‌ردی نزم؛ (٢) نه‌وه، نه‌فی.

نه‌وه: کو‌ر و کجیت ئه‌ولادی مرۆفی.

نه‌وازش: (١) نازان‌دن؛ (٢) هه‌فی، ئاره‌زوو (امل).

نه‌وسن: ئه‌و که‌سه که‌و هه‌ر ئاره‌زوو و دارێ خوارنی یه، بێ نه‌فس ژێ هاتیه.

نه‌وتی‌رۆک: ترسۆک، ترسۆک.

نه‌وتیران: ترسان، ترسیان.

نه‌وه‌ش: نه‌خۆش، ته‌مه‌ل «واژه‌یه‌کی هه‌ورامیه».

نه‌وزاد: مندالی تازه هاتیه دونیای.

نه‌واپێژ: ده‌نگی‌ژ، مقامی‌ژ.

نه‌واساز: به‌زمگێ‌ر.

نه‌واکه‌ر: مقامی‌ژ.

نه‌وق: خالی‌گه.

نه‌وجه‌وان: گه‌نجی تازه گه‌شتی، لاو.

نه‌ویه‌هار: تازه به‌هار، نه‌ویه‌هار. فه‌ره‌ه‌نگۆکا ئه‌حمه‌دی خان.

نه‌ووهار: قه‌ژین و نو‌قه‌بوونا به‌هاری لساخ‌ری به‌هاری دا کو لدووماهیا به‌هاری باران بیاریت و گیایی چرمسی و هه‌شک‌قه‌بووی گه‌ش و شین که‌ته‌قه. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه: «ئه‌ر سه‌د کشته‌که‌م ئاخ‌ری کارشه‌ن - هه‌فته‌که‌ی ئاخ‌ری نه‌وه‌هار رشه‌ن».

نه‌وشی: نه‌بیتیت «واژه‌یه‌کی هه‌ورامیه». "هه‌ژار" ل ته‌رجمه‌یی "مه‌م و زین" فه‌رموویه: «شانازی به‌که‌م له‌کن ئه‌و و ئه‌م - که‌س نه‌وشی شتی که‌مه ژنی مه‌م».

نه‌ورۆز: رۆژا تازه، رۆژا نوو، رۆژانه و رۆزی سه‌ری سالیه ل‌نک کوردان و فارسان، رۆژا یه‌کی فه‌روه‌ردینی‌یه که‌و دبیته به‌رامبه‌ری ٢١ ی ئاداری عه‌ره‌بی، هه‌شتی ئاداری شه‌رقی

نہلہ: دہشتہ کہ کو دکھ قیبتہ ماہہ بنا دو چپایان کوڑیک
نیزیک بن، ہمہ دبیزن «نہیل»، وہکی نہیلا گہقہ پری و
گہلہ ککی دی ژی، سریانیہ.

نہی: (۱) دہزی. واژہ بہ کی شہ بہ کیہ و ہورامیہ. "مہولہ وی"
فہرمویہ: «یہ کی وہمیایہی گہنج کہ بہ وہ - چون مینچ
وہ تائی فہرتووتی نہیہ وہ؛ (۲) نای، نہی بی؛ (۳) لہقہن،
قامیش؛ (۴) رم. "مہولہ وی" فہرمویہ: «کام سہر، شام
تہمای تاج کہی ت نہ کہرد - صبحدم و تاج سہر نہی ت
نہ کہرد؟».

نہی رننگ: وشہ بہ کی ہمہ کوردیہ و ہمہ فارسیہ بہ لی
لثاقیستایدا «نہی نرہ ہاتیہ» و ہمہ عنا ریژ و رہشان دن
ہاتیہ. مہ بہستی وی (شہرحا وی) ئی واقعی مہعنا
توانایہ کوڑ سپیہریقہ تیتہ ہلرژان، نرہ گہر ژ واژہ بی
دہروونی بسوزیت. نہی رننگی چہند مہعنا بہ کی ہہیہ و
ہندہک مہ بہستان ددہ تہ بہر خۆ: (۱) ہر ورد و زکری کو
توانایہ روحی و مہعنہ وی بدہ تہ عاشقان ناقی وی نہی
رہنگہ و جہ نہیہ تہ لقیہی بی ہہیہ. چہند جوریت
نہی رننگی د کتیب و نقیژ و دو عایت زہردہشتیان ہہیہ،
(تصوف) ی ئیسلامی ژی پرہ ژ وان نرہ وادیت توانایی
دہنہ رووحی؛ (۲) (اصطلاح) کہ د تہ قدیس و تہ بہرک
بتشتیت مادی، وہکی: ناقی، شیر، خوارنی، میوہی،
شہ کری و غہیری وان ژی بواستا پقہ خونندی بو بونہ ساخان
شفایی دہن. نہساخ دہمی وان تہ بہرک بوویان دخوت
دیژن پاک و نوشگیانہ (انشاء اللہ). ٹہف واژہ بہ
عہرہ کاری بوویہ بو (نیرنج) و جہمع بوویہ بو (نیرنجات).
بہ لی پشتی ئیسلامی ناف و (لفظ) و مہعنا لی ہاتنہ
گورین و تہ عریب کرن ہمہعنا (مکر، حیلہ، جاذبیہ، شعوذہ،
طلسم، جادو، ہیولا). مہعنا وی یا روحی و نسلوی و
لغہوی ہاتنہ ہاقیتن، بداخہوا فارسان ژی مہعنا نسلوی
مراند!

نہی رننگستان: نہی رننگستان، ناقہ بو کتیبہ دو عایان و
نہورادان.

نہی چی: نہی چی کہر.
نہی چی کہر: نہو کہ سہنہ کو نہی درست دکہت، لہقہن درست
دکہت بوبلولی.

نہینک: ناوتنہ. قودیک، خودیک، خودیت، خودیت دروست و
راستترہ.

جہژنہ کی قہومیہ لنک کوردان و ہمہ ئیرانیان و دہمان
کات دا جہژنہ کی ناییہ نک زہردہشتیان. نہوروز دو
جہژن، نہوروزی گشتی (عامہ) و نہوروزی تاییہ تی
(خاصہ). ہر یہک ژ وان جہژنان (گشتی و تاییہت) شہش
رؤژن. لرؤژا سیزدی دو مایہ ہر دو جہژنان تیت و رؤژا
سیزدی ژی ہر جہژنہ و ناقی وی جہژنا سیزدہ بدہرہ.

نہوال: نہال، دؤل.

نہویژوک: ترسنوک.

نہوشی: نہیژی.

نہوت: نہفت، بترؤل.

نہوت: ژمارہ بی (۹۰).

نہوانی: نوانی، نۆقہ کرنا خانی و بہران، ناقہی کرن.

نہد: (۱) نۆ (۹، تسعہ؛ ۲) نۆہ، نہو، ئیستا.

نہاری: شینی کہر.

نہات: سالہ بیباران و بیحاصل (سلبی).

نہاتی: لہر، لاواز.

نہیلان: نہہیستان.

نہش: نہہوش.

نہوش: بیہوش، نہہش.

نہیک: نۆک.

نہیک: ئیک ژ نہان.

نہال: دؤل، گہلی، شتل تا (فرع): «کہسہ دہست دہت ژ
دہوران - نہالہک قی گولستان» "جزیری".

نہالی: نہخالی.

نہانی: نوانی.

نہہموار: ناہہموار.

نہان: قہشارتی.

نہنگ: (۱) گیاندارہ کہ لثاق دہریہ دہژیت. (۲) بورجہ کی
ٹاسمانیہ.

نہیران: نہہارین.

نہہارین: عہکسا ہیرانہیہ.

نہہژ مہ و نہہژ وان: یاری یہ کہ نہہ بچووک تبلیت خو
ہرہک تبالا د بہرؤی بچووک پراہن، دبیزن: «نہہژ مہ و
نہہژ وان» نانکو (اجنہ) پاشی دئ فیتیہ کی راہیلن وی
بچووکی راکنہ ہوا و ہسا عہقیدہ دکہن کو نہہ نجنہ
لگہل وان دہستہ باری دگرت.

نیشان: بقی مہ عنایہ عہرہ بکاری بوویہ، جہ مع کرینہ سہر نیاشین (علامہ). ب نارمیژی ہر نیشان.

نیشانی: ہدیہ کہ کوئول جار میڑ بؤ دہ زگرا خو فریدکھت، ہندک دبیتزی «دہ زگر».

نیشاپور: باژیرہ کی مہ زنہ لہریمی خوراسانی. رہگہ زا قی واژنی نیہ + شاپو، نان شاپورا نوی نان ژی باژیری شاپوری.

نیستہر: بنیڑہ نشتہر.

نیستہ جی: خوچن.

نیستہ جی کرن: دامہ زرانندن لچی یہ کی.

نیشہ جی: خوچنی.

نیشان دان: فیڑ کرن (تعلیم، تعریف، ارشاد).

نیشاق: نہیشتن، دادن، دانان.

نیشتی: دانای، سہنگین، گران، نہیشتی، شکوہ مند.

نیشیای: دانای، بریز، ریزدار، شکوہ مند (حلیم، متزن).

نیشتیمان: ولات.

نیشتیمانی: ولاتی (وطنی).

نیشتیمان دؤست: نیشتمان پەرورہ (محب الوطن).

نیشتیمان پەرورہ: ولات پاریز، ولات خودانکەر، ئەفینداری، وده تہنی.

نیف: نیو، نیف (نصف).

نیفون: مال دؤخین (تکہ).

نیفی: ہہ فیشکی بدؤ قسم (منافسہ).

نیفکاری: (منافسہ).

نیفرؤ: نیفا روژن.

نیفرؤژہ: فراقین، نیوہرؤژہ.

نیفشک: کەرہ، بریتیه ژ مروقی نهرم و ملیان، بارہر.

نیفا شہقی: نیوہشہو.

نیفہ شہف: نیفا شہقی.

نیفہ توژ: بازارہ کی دہخل چاندنی یہ بہہ فیشکی (مزارعہ).

نیفہ نان: نانن گہز برشتی، نیم برژ.

نیفہ نیفہ: بین بین.

نیفہ چل: نیفہرؤ.

نیفہرؤ: ناتہ مام.

نیفہ میڑ: میڑ مندال.

نیفہرژن: نیفژن، کچا نیزیکی بلوغی بوی.

نیفژن: بنیڑہ نیفہرژن.

نہی: لہقن، قامیش، بلول، شہ پیوور.

نہ یزار: قامیشہ زار، قامیشہ لان، عہردی گہلک پرلہقن.

نہ یار: دوژمن. نہ + یار.

نہ یاری: دوژمنی.

نی: نوو، نوئی (جدید).

نیس: نوویر، نووقہ پرکری، ئەو عہرد کو تازہ کوئالی و قہ نہ پر کری.

نیخ: دہنگ و قارہ قار.

نیخہ نیخ: دہنگ لپی دہنگ.

نیخین: دہنگی دوژم دریتز (مستمر).

نیخ و ہور: نیخ نیخا ب ہہقراپی.

نیخچک: جوڑہ برزکہ کن وہ کی بزمارؤکی، بفارسی دبیتزی: «میخچہ» و رہنگہ ژی ہر ژ فارسی یی کوردکاری بوویت و مہ عناکوژ ژ بوویت.

نیر: (۱) عہرہ بکاری بوویہ) ئەو دارہ کو جو تیاری دادنیتنہ سہر ملی ہر دو گاییت جوئی یان دہواری جوئی؛ (۲) بریتیه ژ دہستہہلات و (سیطرہ) کرنا سہر ملہتان ژ لایین کہلہ گایانقہ.

نیرہ: شہقلہ.

نیرؤ: ہیز، نافہ کہ ژ ناقیت خودی.

نیرؤی: قہویاتی، نسبہ تہ بؤ ہیزداریپی.

نیروہی: عہ شیرہ تہ کی کوردیہ ل نامیدی (لکوردستانا عیراقی). بؤرہ مروژ و عہوام دبیتز «نیروہی».

نیرؤ: جوڑہ تیخہ کی گہوہرہ دارہ شیر و خہ نجران ژئی درست دکہن، ہندک دبیتز: نیڑ.

نیزہ: (۱) سونگی، نیڑہ، نہیزہ؛ (۲) نالین، نووزہ، نالینا زہعیف.

نیزہ دار: خودان سونگی.

نیزین: نیزینا دریتزدہم، نووزین.

نیزہ نیڑ: نیزہ لدو نیزہی، نووزہ نووز.

نیز و ہور: نیزینا بجملہ، نووز و ہور.

نیس: بزنا سہرچاٹ سوڑہ.

نیسان: ہہ یفا نیسانی.

نیش: ہر تشتہ کی نووک تیڑ و زراف، درتیشکا جانہوہریت ژہرین وہ کی: ستینگن، میشتی، زہردووالہ و دوپشکی (ابر الہوام السامہ).

نیکیال: که سې کوژ دهورئ گهنجی یې بوری و بویه قهرته میتر، نه ف واژه بیه ژ دو واژه یان پیکهاتییه: «نی + کال: تازه بوویه»، کاله میتر، میترخاس، نه ستیله.

نیکوکار: باش، قهنج، قهنجکار.

نیکل: مه عده نه کی سپیه و هکی زیقی ل درجا گهرمایي ۱۴۵۲
حل دبیته.

نیگه: ته ماشا (حفظ).

نیگه هدار: پاسه شان (حافظه)، جزیری فه رموویه: «حق نیگه هدارئ ته بت پادشه ها سه روقه دان - بکناری مه فه قیران بکه جاره ک نیگه هی».

نیمو: ناقه که ژ ناقیت خودئ هه و هکی لثاقیتستایدا تیتنه دیتن. ناقی نه و فیکتی یې دیاره و هاتییه عه ره بکاری کرن.

نیم: نیف، نیم.

نیمچه: توره (وسط، نصف).

نیمبرژ: نه و نانه کو گه ز برشتی بوی.

نیمه نمک: کیم خوئ.

نیم بسمل: نیم بسمل، نه و حه یوانه کو سه رئ وئ بدرستی نه هاتبیتته برین به لئ هیژ خورانا قیت و لاقه فرئ دکهت (حرکه المذبح): «بداما محبه تی به ندیم خه دنگا فرقه تی دا نو هت - ب شو بهی مورغئ نیم بسمل دهه ف و هرتیم د خوونیدا» «جزیری».

نینه: په پیدایا نایت، هنده ک دیبژن «نیه»، هه دو ژ بکار تین. بریتیه ژ مرؤقی ده ف زوها کو هه ناسپاسه و دیبژت: «نینه، نینه، نینه».

نینه و بینه: بریتیه ژ که سه کئ کو تشت نه بیته و زوردار ژ هه بریتیتی: «بینه»، هندی بیثیت من نینه و نه و زوردار هه بیثیت بینه. له و بویه و هکی (ضرب المثل): «نینه و بینه!» و هکی مه سه لا «نیره، بدوشه» ی.

نین: ناقی باژیری نیناوا (نیناوا) بناقی وی هاتییه ناقه کرن.

نینای: ناقی مقامه کی کوردییه.

نیو: نیف، نیم.

نیوه چل: ناته مام.

نیوشک: که ره (زیده).

نیوان: (بین).

نیوه رژ: نیفرؤ.

نیوه رژه: فراقین.

نیوه نیوه: نیشه چل (بین بین).

نیا: ته ماشا. نیا ژ نیگای هاتییه کورت کرن.

نیاکه: ته ماشا که، ناگاه که، چاقدیر که، (حافظه) که.

نیاکردن: ته ماشا کردن، (هه ر سئ واژه به رمه قلبی بکار دهن).

نیاز: ناره زوو، حاجهت، پیوستی (قصد).

نیازی: ناره زوویی، حاجه تی.

نیاک: «بزارا قئ بهر مه قلبی» ناهیت.

نیه: نینه.

نی: بزارا قئ کرمانجئ ژوری مه عنا حالی میاشر دگه هینیت، و هکی: «نی نه ف نه ز چوم»، «نی نه ف نه هاتمه خواندنئ»، «نی نه ف نه ز دنقیسم». بهرام بهری (وا) د کرمانجیا ژیری یه، و هکی: «من و نه روم»، «من و دیم»، «من و نه خوم»، «من و دنوسم» یان «من و نه نوسم».

نیچیر: دیبژنه چونا راقئ، نیچیر و دیبژنه نه و حه یوانه ی گرتی ژ نیچیر (صید).

نیچیر کرن: راو کرن، راث کرن (اصطیاد).

نیچیروان: نیچیرقان، نیچیره وان (صیاد).

نیچیرقان: بنیره نیچیروان.

نیچیره فان: بنیره نیچیروان.

نیچیره وان: شکار کهر (صیاد): «ته یری نیچیری نکلی وی خواره» "په ند".

نیر: تشتی نیرینه ژ هه گیانداره کی (ذکر). «نیر» گه له ک مه عنا و مه بهستان فه دگرت: بهرام بهری جانده ری میتوله، زی، قایم، گه شتی بلند، خورت، پرپادار و گیا، نیره زه لام، نیرنیره. «نیرک کاری پیر بوویه»، «نیرکا خودایه»، «که نگرئ نیریوی ئیدی ناهیتته خوارن»، «هنده بهار پیر بو ده خل هه می نیر بوینه»، «پیشازان بوقونیرک دان»، «براستی کورد مله ته کی نیرن»، «دهنگئ فی کوری نیر بوویه»، «کچه ره هه می نیرنیره نه»، «ژنا ته موی نیره نه»، «نه ز نازم بو جانگوزان نیره کچان ناده ته شو؟!».

نیری: میتری بزنی (تیس).

نیره یی: نیرویی، عه شیره ته کی کوردانه گه له ک میترچاکن.

نیرؤ: هیتر، توانا.

نیرهنگ: نیرهنگ، جادوو. په رتو که کا درودیت ئیش و ژانایه ل جهم زه رده شتیا عه ره بکاری بوویه (نیرغ) کومه ل بوویه سه ر (نهرنجات).

- نیران:** نۆزین، تهماشا کرن.
- نیرمه ندۆک:** ئەو مرۆڤه کو نامرازی ژنان و میران پینقه هاتبیت. کوردیتر و مهعنا دیارتره ژ میرمه ندۆکی.
- نیر و می:** ههره و رهگهزیت دژ بهک دناڤ گیانه وهرا (انشی و ذکر، خنشی).
- نیرامی:** ئەوه دو تشستان لپک تهرکیب بکهی کو ئیک بچیته ناڤ ئیدی یی خالی.
- نیرامی کرن:** به ترمه کرن، پیک کرن.
- نیرج بدۆشه:** بریتیه ژ کهسهکی کو تشتهکی یان کارهکی یان ههر خزمه تهکی یۆ ئیکی بیتریت و ئەو ههر تینه گه هیت، ههر وهه کی ئیک بیتریت: «ئەف حه یوانه نیره» ئیکیدی بیتریتی: «بدۆشه!» ههر وهسا ئەو بیتریت نیره ئیدی بیتریت بدۆشه...
- نیرک:** ئەو شاتایه کو لیشه کا گیای یان دهخلی یان پیشازی یان کاری یی دهرده کفیت.
- نیرز:** نهوعه تیخه کی گه وهه رداره.
- نیرگز:** نیرکس، نیرگس، عهره بکاری بویه (نرجس).
- نیرکس:** بنیره نیرگز.
- نیرگس:** بنیره نیرکس.
- نیرگزی:** برهنگی نیرگز.
- نیرگزه:** ئەو نیرگزه کو گولیت وئ مهزنن و دبسته تۆپ و بیتداره، نیرگزا هیتا، چیتترین رهنگی نیرگزانه، بیتنه ک زۆر خوش ژئ تیت، گولید وئ مهزن و سپینه.
- نیرگرتک:** نیرگزه کی بی بیتنه و گولیت وئ کچکه نه و رهنگ تاویل به، تهغه ر لدهشت و به یاران شین دبیت.
- نیزه:** سونگی، رما کورت.
- نیزه رهن:** سونگی وهشین.
- نیزه دار:** خودان سونگی.
- نیزیک:** نه دور، نه درهنگ، خزم و کهس و کار.
- نیزیکی:** نه درهنگی.
- نیزیکبون:** بنکفه چۆن.
- نیزکه:** نیزکه.
- نیزکه:** جی یی نیزیک.
- نیز:** برس، «بزاراڤی بوتان»، دبیزن: «ئەف بچوکه ژ نیزا دگرت و نانقیت» ئانکو ژ برسا نانقیت.
- نیز:** ساختمان.
- نیزان:** ئافا کرن.
- نیزتن:** نیزاندن.
- نیزاندن:** بنا کرن، ئاقد کرن.
- نیزا:** ئافا کرن، ئاقد کرن.
- نیزکاری:** نوانی، ئافا کرن.
- نيسکه:** سه رهه لته کاندنا ماهین و هه سپان ده می غاریدا و جریب انیدا.
- نيسکه نيسک:** نيسکه لپي نيسکه ی.
- نیم:** نم (رطوبه).
- نو:** نهۆ، نوو (جدید).
- نوبی:** په یقینا خودی، مزگینی، ئەنگوشتی نوبی.
- نوبید:** مزگینی، نه فید، نه وید، نه فی.
- نوجهک:** نه جهخ.
- نوخه:** نوک.
- نوخه چی:** ئەوه کونه که سویرکی چیتدکته.
- نوخه برت:** نوک برت.
- نوردی:** چهند نانه کی وه ریچای، نووراشتی.
- نوروی:** نویری، نوردی.
- نوراشتن:** وه ریچان.
- نوراشتی:** وه ریچای.
- نورالدین:** شیخ نورالدینی خه لاتنی بریفکانی عرفانی به کی دهست بزار و بهرکه تی بوویه و شاعره کی رهوان و شرینکار و بی هه متا و خوش رهفتار بوویه، وی هندهک قه سیده بیت عهره بی ژئ هه نه به لی تهغه ر چه کامه (قصیده) بیت وی کوردینه. ئەف شیخه بی هه متایه لسا لا هجری ۱۱۹۷ - ۱۲۲۰ ب حه یات بوویه، دیوانه ک جوان و کتیه ک بناڤی بدور ژ ئاسارتت بهر مه غان بۆ مله تی کورد بجی مایه. بداخه وه دیوانا وی هه تا نهۆ چاپ نه بوویه. ههر وه رهنگ کتیه با وی بدورژی کو بزمانی عهره بیه ئەو ژئ چاپ نه بوویه. ئەف شیخه مباره که هافچاخی مه ولانا خالدی شاره زۆری هه ورامی نه قشبه ندی سلیمانی بوویه. به لی مه ولانا خالد نه دیتیه. ئەف شیخه ته نی ب (تاثیرا) شیخ نۆده هی و مه لا عوسمانی جه لیلی موسلی چهند ره خنه به ک ل مه ولانا خالدی کرینه، به لی پاشی ته حقیق و ئیکۆلینه کی کیم یان گه له ک دیار بوو کو ئەو ره خنه یانه هه می نه لچئ بوینه ههر وه کی لمیژووی دا هاتیه. به شهک ژ دیوانا وی هاتیه چاپ کرن.

نووزده: ژماره «۱۹» .

نووزده: نوزده.

نووزده: نوزین.

نووزین: نالینا نزم.

نووزدهنووز: نالهنا لالیچی یهک.

نووز و هوژ: نالینا زور.

نووزی: نیسک، نوژوو (عدس): «مامی نوژی پیساو دکوژی»
"مه ته لوک".

نووزوو: نوژی.

نووزهن: تازه نووڤه کری.

نووزاد: زفر، نقش (اصل، نسب).

نووقول: کون، کوپ، چهره زات.

نووقره: زیف.

نووقروسک: چورنم، سه ری خه وی (اغفاء).

نووقروس: بنیره نووقروسک.

نووقول کرن: کون کرن.

نوقولاندن: سماندن.

نوقلانه: مزگیننی دان، خه لاتدان بو وی که سیکو مزگیننی یهک
دای. نوقلانه مه عنا (تفاؤل) هاتیه.

نووک و بهد: چاک و خراب، سه رلیه، رسوا، رهنکه ژ نیک و
به دی تراشیای بیت.

نووک: نکل، نکلی خه نجه ری، نکلی کیرکی، نکلی تهیران،
نکلی هه ترشته کی دیتیننی نووک.

نووکورته: (۱) ناسنه کی کویره که فکچکیت داری پی
دقه ورنیسن: (۲) بریتیه ژ گازند کرنی سه ری ئیکیدا.

نووکاب: ترچماق، نوکاف (ک، ع).

نووکته: ناخفتنا فهرزانه بی (ع).

نووکتهچی: فهرزانه بیتر، فهرزانه زان.

نووکته بین: فهرزانه دوز.

نووکته زان: نووکتهچی (ظریف).

نوگون: سه رنشیف، وه رگه ریای.

نوگون بهخت: بهد بهخت، بی ئیقبال، بی تالع.

نوماز: نقیتر، نماز، نمیتر. "جزیری" فهرموویه: «عقدی ئه حرامی
دهما دلهر خویابیت فرضه عین - سجده یهک به روان دویرها

ناگرت جیتهسه د نوماز» .

نوما: دیار، خویا، واضح.

نوما: نوما.

نوه: نهۆ، قی ده می (الان، حالاً).

نوهتن: پیکان، لیدان، هنگافتن، کشاشتن. "جزیری" فهرموویه:
«خه دهنگا غه فله تی نوهتم» .

نوهت: لیدا، پیکا.

نویهر: جوانه گای یهک سال ته مام کریبت و پین د سالا دووین
نابیت، جوانه گای ده می جوت پیکرنا وی هاتبیت، دبیتنه
جوانی هه سپ و جوانی ماهین.

نویه ند: ئه و جوانه گایه یه کو تازه گریدابنه جوتی.

نویه: گهر و دوز، زیره فانی، چاقدیری، نواشانی (ع، ک).

نویه دار: حارس، زیره فان، چاقدیر.

نویاننی: گهر گهرانی (مناویه).

نویار: ئه و کچه تازه مه مک لیپهاتین.

نورسی: مه لا سه عیدنی نورسی (نورس) ناقتی گوندی وی یه.

لهقه با وی (بدیع الزمان) ه. ئەف مرۆڤی بناقۆبانگ و
به رکه تی لگوندی «نورس» لهه ریمی بدلیسی هاتیه
دونیا بی. هه ر لده و رانی گه نجیا خو پشکداری بو نازادی
خوازی بی کریه. ژ گه و ره مرۆڤیت هه لکه تی و به رکه تی
حسابه، به لکی ژ هه ره مرۆڤیت گه و ره گه و ری جیهانا
وهختی خو یه، خاسمه لرۆهه لاتنی مرۆڤه کی بیته مته یه و
دیتن لگهل (جمال الدین ئه سه دئابادی) کریه. نورسی
لسه رنجامی به لاقکرنا بییر و باوریت خو گه له ک هه وادار و
میرد و پهیره و ل ترکیه، ئیران، پاکستان، هند، ئورویا دا
ههینه، هه ر وه رهنگ ژ بو ئامانجا خو بسه دان په رتووک و
نامیلکه و خاسمه کتیبیا وی (النور) بزمانی ترکی
پیکنینه یه و گه له ک جار ژی ترکان ئه و کیشایه دادگه هی
داوی بخنه داقتی. وی گه له ک رهنج ژ دهستی کاریده ستیت
ترکان دیتینه و پروپاگندیت بدرۆ بو هه لته راشینه و ل قالب
داینه، جار دگوتن جودایی خازی کوردانه، جار دگوتن داوا
پتیه مبه راتی بی دکهت، جار دگوتن میشکی وی خراب
بوویه، جار دگوتن نوکه ری روسیه. بشان چیفان نوکانه ژ
ولاتی دوور (تبعید) کرن. مه لا سه عید هه ر لده می گه نجیا
خو ناقتی خو دانابوو (سه عیدی کوردی)، نه ره حهت دبوو
ئه گه ر که سه کی گوتیا وی «مه لا». هه تا مری جلکیت
روحانیان نه کره به رخو. پهیره ویت وی دگوتنی (بدیع
الزمان). وی بهیره ره کانیا شه فقه ی ژ بهر هندی دکر دزانی
مه قسه دا ترکا جلکیت قهومی یه تا کوردا لئا ف بهن.

نوورسى لىسالا ۱۹۶۰ مىلادى لىتمەنى ۷۷ سالىدا كۆچى دووماھى كر. نارامگەيى وى لىبازىپى ئوورفەيە.

نۆرە: گەر و دۆر: «نۆرە مەنە، نۆيا مەنە».

نۆرپن: نۆرپان، تەماشاشا كر.

نۆرەنۆر: ھەوار و گازى (صخب).

نۆرپن: گازەگازا درىژدەم.

نۆزە: ژمارە ۱۹.

نۆز: ناز.

نۆزە: نووزە، نويزە، نالپن، نالاندن، (نووزە درستتەرە).

نۆزەنۆز: نووزە لىدو نووزەي.

نۆز: (۱) نەوعە كرپىيەكى پانە و گەلەك دەست و چەنگ ھەنە: «نۆزە بسۆزە» "پەند"؛ (۲) تىت بىرىتى ژ مرۆقى خويىس و مالپەرست.

نۆزەن: تازە درستكرى، تازە ھاتىيە ژەنپن (كوردتر و درستتەرە) <نوو + ژەن>.

نۆش: (۱) ھنگشپن (شەھ، عىسل)، ھەر تىشتەكى شىرپن؛ (۲) تىرپاك؛ (۳) نۆشگىيان، ئاڧا ھەياتى؛ (۴) ژيان، نەمرى؛ (۵) نەھ؛ (۶) بىنۆشە.

نۆشا: خۆشاڧ، شەرىبە تا مېوېزە زەر.

نۆشاپە: شەرىبە تا شىرپن، عارەق، خۆشاڧى گوارا، دۆشاو. نۆش ھەر دەمىكو لگەل واژەبىدى ھاتنە لىكدان مەعنا (اسم فاعلى) ددەت و مەبەستى نۆشندەي (شارب) ددەت، وەكى: بادەنۆش، مەي نۆش، نۆشانۆش، بادنۆش، شەراب نۆش.

نۆشا: شارب، نۆشانۆش ئانكو ئى قەخۆر، بىنۆشە.

نۆشاب: نۆشاو <نۆش + ئاو>.

نۆشپن: قەخارن. "جىزىرى" فەرموويە: «مەي نەنۆشى شىيخى سەنعانى غەلەط - ئەو نەچۆ ئاڧ ئەرمىستانى غەلەط».

نۆشدارى: ئەسلى وى «نۆشداروو» وە، ژ دو واژەيان پىكھاتىيە: <نۆش + داروو> ئانكو دەرمانى شەفابەخش.

نۆشونۆش: ئەڧ گۆتنە لىدوانا مەيخواران بىكار تىت كو دەمى قەخارنا مەي دىپىژنە يەك و دو: «نۆش نۆش، نۆشا نۆش»: «مەستانە مەستان نۆشەنۆش - قەرقەف د جامان ھاتە جوش» "جىزىرى".

نۆش ئازەر: ئاڧى پەرستشگاھى دوو مە ژ پەرستشگاھىت ئاگرى ھەفتانە.

نۆشپن: قەخارن.

نۆشگىيان: خوشيا گىيانى، نۆشى گىيانت (ھنىعاً).

نۆشكەر: قەخۆر (شارب).

نۆشاڧ: دۆشاڧ، ئاڧا ھەياتى، گڧارا.

نۆشدار: (۱) دەرمانى شەفادار، تىرپاك، عەرەق؛ (۲) (سىدلى).

نۆشەروان: ئەسلى وى «ئەنۆشەروان» و عەرەبكارى بوويە بۆ (انوشىروان)، پەرەردگار ئىنسانان، ئاڧدېر، جاويد، عادل؛ ئاڧى شاھەكى عادلە كو مەمەد (ص) لىسەردەمى وى ھاتىيە دونىايى.

نۆشانۆش: لە كىيانت خۆش بىت، گڧارا بىت.

نۆشك: نۆشك.

نۆشك: سەقەت، لەنگەر.

نۆشكان: نۆشكان، جەمعا نۆشكە، سەقەت و لەنگەر.

نۆك: نكل، دمك (حمص).

نۆكە: نەز.

نۆكەر: خولامى، چاكرى.

نۆكەراتى: نۆكەرى.

نۆكەرياتى: نۆكەراتى.

نۆك درون: درونا نۆكان.

نۆك فروش: (حمصانى): «نۆكا لېرى داي» "پەند".

نۆكەند: قەنات.

نۆچ: ھەچە.

نۆچە: دەنگەكە ئەو كەس دىپىژىت كو لدەوارى بخوپىت بۆ بىرئەچۆنى.

نۆچەنچ: ھەچەھەج.

نۆچ و ھۆز: ھەچەھەچە ب كومەل.

نۆدە: واژەيە دىبىتە پاشكو بۆ ھندەك ئاڧ و (صفت و مصدران) و دكەتە (اسم فاعل) يان (اسم مفعول استمرارى) يان بۆ (مبالغەتى)، وەكى: «پەرگەندە، پەرگەندە، كوشندە، شەرمندە، وەندە، مەندە، پەرنە، بەرەندە، خوندە، فەرخوندە، فېرنە، زىندە، گەندە، سازندە، واماندە، پەسندە».

نۆپ: ھىسترا نۆپ، قىپى، قىپراندىن.

نۆپن: قىپىنا (استمرارى).

نۆپەنى: قىپەقىپىر.

نشدار: دلیر، جامیر، بدمار (شہم).	نرہ و ہوز: قیرہی ب کومہل.
نشتر: بنیرہ نہ شتر.	نرکہ: ہولین.
نشکی: نشکافی.	نرکہ نرک: ہولہ ہول.
نشٹا: دووٹا، دووٹاٹ (مبازل المیاء).	نرک و ہوز: ہولین ب کومہل.
نشخوز: (۱) ٹہو کایہ کو دفران دا لبر دہوارنقہ دمینیٹ؛ (۲) کاویژ.	نرکین: ہولینا (استمراری).
نشین: پاشگرہ کہ مہ بہستا دہوامیا لجی دگہہینیت، ودکی: سہحرا نشین، زوزان نشین، رہ شمال نشین، چادر نشین، روستا نشین، کورد نشین، عہرب نشین.	نرناش: نرنا بییش.
نفتہ نفت: حکایہ تا دنگی لوفلوفای کہ سیہ کوتای گرتی (انین).	نرنا بییش: عفریت، غول، (واڑہیہ کی ٹہریمہ نیہ).
نفسی: بالہ قی، خہزنہ (خام ابیض ناعم).	نزا: دوعا، دوعای خیر.
نفرین: دوعا، چ دوعا بخیری یان بشہری (کراہیہ). ٹہف وشہیہ ژ بنہرہ تدا ژ پہلہوی ہاتیہ: «نفرینہ کی ژ یہزدان، دکہم تو بیژہ ٹامین - شیخ و مہلاییت کوردان، بہلہنگاز و گہدا بن» "جہگہرخون".	نرزه: پست، (دنیء)، رننگہ نرزه ژ «نسا» بی ٹاقیستیشہ ہاتبیستہ ہلتراشین کو مہعنا (نحس، ضیع، دنیء) شروفہ کرینہ.
نفس: زورپیہت.	نرہی: پستی، کیمی، نسایی (نجسی).
نفردی: مفردی، سوبا، سہلت، بیژن.	نرہنز: خؤ کیم کرن، لاقہلاٹ (التماس).
نفت: نہفت.	نرم: نہوی، پست.
نفسان: نوسان، خفتن، بہلیق نفسان کوردیتہ ژ خفتنی.	نرماتی: نرمیاتی.
نقاندن: خفاندن.	نرمی: پستی.
نقستاندن: نقاندن، نوساندن.	نرمی کیشن: خؤ کیم کرن (تنازل).
نقیسین: نوسین.	نرہ: رہزی تازہ ہاتیہ بہری.
نقیساندن: نقیسین، نوسین.	نرٹ: غدار (مرطوب)، واڑہیٹ فی بابی ہمی ل بنہرہت دا ٹہگہر بفرکی لیہک ریشہ و سہرچا ونہ.
نقیسہر: نقیسفان، نوسہر.	نرٹم: بیچم (وشہیہ کی ٹہریمہ نیہ).
نقیسفان: نوسہر (کاتب).	نرٹم شوژ: ٹہنی گری، بیچم شوژ (عبوس).
نقشتی: نقشتوک، نوراشتی، ودرپیچای.	نرڈہ: ریگر (وشہیہ کی ٹہریمہ نیہ کوردکاری بوویہ ژ (نجدی).
نقشتوک: دوعای چاٹ و زاران یان شفای، ودرپیچای.	نرڈہی: ریگری (ک، ع).
نقاندن: نواندن، راوہستاندا بریارہ کی یان کارہ کی.	نرڈہگہر: نرڈہچی (ک، ع).
نقستی: خفتی، نوستو (نائم).	نرڈہچی: ریگری کہر (ک، ع).
نقاندی: خفاندی، خہواندی.	نرڈی: نوژی (عدس).
نق: خہو.	نرڈیار: ناقاہی، نوانی، دانان (بناء).
نقیز: نوژ، نمیز، نماز.	نرڈین: نرڈیار، دانہ سہریہک، بلند کرن.
نقیزکہر: نوژکہر.	نرڈہقان: سہرؤکی نرڈہچیہان و ریگران (ک، ع). (رئیس قطاع الطرق).
نقیزنہ کہر: نقیزھیل.	نرڈہوان: نرڈہقان.
نقیزھیل: ٹہو مروقی کونقیزا ناکہت (تارک الصلاة).	نشک: نشکاف.
	نشکاف: بنیرہ نشک.
	نشکافی: نشکی (فجائی).
	نشا: دلیری، جامیری (شہامہ).

نغاندن: تہرکرن، خیساندن.
نمنا بارانی: بارانی ہوور۔ دبیشن: «نمبارانہک ہات و نم بری کہتین»۔
نمک: خوئی۔
نمکدان: خویدان۔
نمکدانک: خوئی دانک، نامانی خوئی دکہنہ تپیدا۔
نمک حرام: بی نان و خوئی، بی نممک و نممک۔ (ناکر الجمیل)۔
نمک حلال: حلالزادہ (وفی)۔
نماز: نھیٹ۔
نمازخان: نیمامی پیش نھیٹی کەر، نمازخانہ، نمازگہ۔
نمازکەر: نھیٹکەر۔
نمازکەر: (تارک الصلاہ)۔
نمازگہ: جی نھیٹی، مزگہفت۔
نمازہ: نہمازہ۔ خاسمہ (لاسیما)۔
نمازؤ: نمازؤ «ہورامیہ»۔
نمازؤ: ناہیت، «نمازؤ شہبہکیہ»۔
نمازانؤ: نازانیت «شہبہکیہ»۔
نمکازؤ: یاری ناکہت۔
نمؤ: (۱) تہکہنامہ، تاتی بی دریٹ: (۲) درود، نماز۔
نہہ: نہہؤ، نیستہ (حالا، الان)۔
نہہؤ: نؤکہ، نیستہ۔
نہہؤم: نوم دو یان سہ، (طبق) خانی۔
نہہان: نہہان، بہرہ۔
نہہانی: نوانی، ناقاہیا کو مرؤقی داپوشیت و ستارہ بکہت۔
نہہالی: مافیہر، نخالی۔
نہہشتن: نیشتن، ہیٹلان۔
نہہشتوک: نیٹزگہ۔
نہہشتگہ: جی نہہشتنا فرؤکہیان۔
نہہش: نہہش، بی ہش، بی ہوش۔
نہہشتی: دانایی، مرؤقی دانایی (رزین)۔
نہہایی: دانای "جزیری" فہرموویہ: «دادچہشمان من و ہرینا خاکی ہەر و ہک توتیا - یا حہیب پی لی نہہایی نہو توراب»۔
نہہیل: راستیا ناف دو چیایان۔ دبیشن: «نہہیلا گہ قہری نہہال»، نہہلہ و نہہال و نہوال و نہہیل ہمی ژبہک ریشہنہ۔

نھیٹگہ: جی نھیٹ لی کرنی: «پیرا بنھیٹ بیت سال دریٹہ» "پہند"۔
نغانی: نوانی۔
نقردی: (۱) مرؤقی بی ژن۔ (۲) دہنگہک و ہکی دہنگی ہورہ ہورا ہہوران۔
نھیٹسکان: (معلولین)۔
نھیٹسک: (معلول)۔
نق: پریونہکی زیدہ، نہمان و (قطع) بون، چکبونا ناخی۔
نقہی تیت: زور پر ہویہ۔
نقؤ: نقوم۔
نقوم: بن ناف بون۔
نقاندن: قوجاندن، چاٹ قوجاندن، چاٹ دانانہ سہریہک۔
نوقولاندن: نوقل کرن «زاراقتی نیزدیانہ»۔
نوقل کرن: کون کرن۔
نوقل: کون۔
نقروسک: چورت، چورت، نقروسک۔
نقروس: بنیترہ نقروسک۔
نقلاتہ: شیرینی، ولفہت، تفاقہل۔
نقیای: قوجیای۔
نک: (۱) ہمہعنا ہم، کن (عند) بکارتیت: (۲) نافہ بؤ نالین (انین)۔
نک: نالینا کورت و پہی دہریہی۔
نکولگیتی: پیمان بہستی (متعہد)۔
نکراندن: خوشکرن و تیزکرن بہری ناشی بہہوی چہکوچہکی تاییہت دبیشن نکرانہ۔ ہروسا ہمہعنا (تویخ) تیت۔
نکرتہ: چہکوچی ناشی بی د نکراندنی۔ چہقوکی کہفچکیت داری بی دقہوورین، زوقلمہ، کولم (وکز، لکز)۔
نکزچک: کولم، کولہمستہ (وکز لکز)۔
نہم: عہردی بشہہ و ہمدار، تہراتی، نمباران، دلؤپ۔
"مہولہوی" فہرموویہ: «یابا لای ساقی! وہی لاداخہمی - یا جام! جہو باقی پہی زہمین نہمی»۔
نمباران: بارانی ہوور۔
نمؤ: درود، نماز۔
نمیدہ: «بزاراقتی ہورامی» چہمیای۔ "مہولہوی" فہرموویہ: «ناو پاشیہی رہویہی دیدہی نم دیدہم - مالاش وظیفہی موژہی نمیدہم»۔
نمگہ: ہمدار، جی (مرطوب)۔

نهک: نوک (حمص).

ن ه: نهه، نوکه (الآن).

نهال: شتله دارچ شلک. شاعر گه له ک جار به ژنا دلداریت خو

پي ته شبیه دکه، "جزیری" فرموویه: «دقی تاقی، دقی

خانج، مه عه پش و ئیمنی کانی - که سځ ده سدهت ژ

دهورانی، نه هاله ک فی گولستانی؛ "مهوله وی" فرموویه:

«زیله ی ته ملیت یار و کوچی نه ونه هالان - تاثیرش نی یه

ئیمسال چون سالان».

نوانی: لاواندن، نازکرن، هه ژانندن، ستارکرن، فه شارتن. "خانی"

فرموویه: «هه ر دو دوی حالیدا عه یانی - بی پهرده

سه رایو بی نوانی». ههروه سا به عنا ئافاهی و ئافایی کرن و

ستاره کرن و ئافاهی چیکرن و نژنین هاتیه.

نوښل: قازمه.

و

و: بیست و پینجهمین تیب ژ تیپیت چه چیهیی کوردی، بحسابا
 نه بجه دی دبسته ژماره (۶)، به لئی ژ تیپیی دهنگداره. د
 عه ره بیدا دبیتنیج (حرف عله).
 وا: ئەف وازیه چه ند مه به سته کی ده ته زمانج کوردی: (۱)
 واخواردن، باخواردن، سه رسورپمان (تعجب): (۲) به عنا
 واته، فسانه، تکرار، دووباره: (۳) نامان <ناه: (۴) گری
 (شبق).
 وابهستی: فه بهستی، پینکته گریدای، عه لاقه دار (قرا به).
 وابدن: وابدن، باخوارن، کشت بووی، بو به نه کی زیدده باخواری
 بکار تیبت.
 وابهردان: با بهردان.
 وابه سهر: سه ریادان.
 واتۆ: گۆتۆ.
 واته: گۆتن، گوته.
 واتن: گۆتن.
 واتیار: گۆتیار.
 واتۆک: گۆتۆک.
 واتش: گۆت، وی گۆت.
 واتشان: وان گۆت.
 واتمان: مه گۆت.
 وانم: من گۆت، <هه چار وازه شه به کینه>.
 واتهوات: گۆته گۆت.
 واجه: وازه، وشه، واته، په یف، وچه، واجه، گه پ.
 واجیم: دبیتیم.
 واج: سوود، وج.
 وچه: وازه، په یف، وچه، فچه، وژه، وشه.

واخ: ناخ، ناه، نه فسوس، مخابن.
 وادا: ناده، بژاره.
 وادم: هیتزا خودیج، فه ری یهزدانی.
 وارش: سر، ناکار، مه بهست، شوره (السور).
 وار: (۱) وارگه، هاوینه هوار (مصیف): (۲) پاشگره که لپی
 هنده ک وازهبان د کوردی و فارسیدا تیت و هنده ک مه عنا و
 مه بهستان درست دکهت کو بهری هاتنا وی لدووماهییا
 که لیمه ی نه و مه عنا ل چ ده ران دیار نین، نه و مه عنا ژی
 نه شه نه: خاوه ندی (تشبیه، لاتی)، زیددهیی (تفضیلی)
 وه کی: دیله وار، خونده وار، شوونه وار، کۆره وار، کۆله وار،
 مسوار. نه گه ر بیژین: دیل، مه بهستی به ندهیه، نه گه «وار»
 زیدده کر مه بهستی دیله کی کامله. هه ر وه رنه نگ خواندی و
 خونده وار و کۆره و کۆره وار. هه ر وه رنه نگ درسته ه بو
 خاوه ندی (تشبیه و لاتی) ژی بکار بهن و مه عنا بده نی:
 دیله وار (وه کی دیلی)، کۆره وار (وه کی کۆره ی) هتد....
 وارگه: شوینه وار، جی (محل الاقامه).
 واردن: خواردن، خواری.
 وارده: تشتی خواردنی.
 واری: تشتی خواردنی.
 واری: قاری، نه بهر جاف (مخفی).
 وارۆ: خواری (اسفل).
 وارپه واری: حکایه تا دهنگی گریا منداله ساقایه.
 وارپین: گریا دریتۆدهم ژ منداله ساقای.
 وار و هۆر: وارپینا ب کومه ل.
 وارپۆ: ژمارتن (حساب، محاسبه).
 وارۆنه: نارۆنه.

واک: (۱) ماسیگرک، تهره که ماسیان دگریت و دخوت (مجهول)؛ (۲) قه، بوش، خالی، واق. **واکرن:** قه کرن. **واکردن:** واکرن، وه کرن، کردنه وه، کردنه قه. **واکهر:** قه کهر. **واکوت:** دهرگه قوت (طارق او طرق الباب). **واکیش:** باکیش. **واگیر:** باگیر، باگر، بغیری (عبار هوائی، نافذه تفتح فی السقف خصیصا لعبور الهواء). **واگون:** فارگون، ژورک ژ ژوریت شه مه نده فری. **واگهر:** نه گهر، نه کهر. **والا:** (۱) بلند؛ (۲) بهریتز، دوست؛ (۳) خالی؛ (۴) (مکشوف). **والاتر:** بلندتر، بهریتزتر. **واله:** خوشک. **وال:** قال، ده ففره، دهر ففره. **والاکردن:** والاکرن، فالاکرن. **والاکرن:** سه رها قیتن، دیار کرن، کهشف کرن، خالی کرن. **وام:** فام، دهین، غایه ت. **وامانده:** قه مای، پاشکه تی. **وامانده:** پاشکه فتن. **وامه که:** (۱) گورانی یه کی کوردیه؛ (۲) وه نه ک. **وان:** (۱) جیناوه بۆ که سه سی سۆ یه مین، کۆم (اسم اشاره یه) بۆ دووری؛ (۲) پاشگره که مه معنا (مثل، محافظه) زیره فان و خودانی و خاوه نندی بی دگه هینیت: گوان، دهرگه وان، بهر خه وان، بیتری وان، گولکه وان، بازه وان، باغه وان، قازه وان، چویچکه وان، رده وان، خه رمانه وان و...؛ (۳) ناقی شاره کی میژوویی کوردانه که فته بن دهستی ترکان. **وانه:** (۱) نه فان، فانه، فان، دهرس (هؤلاء)؛ (۲) نه وه ها، نه وه سا. نه ف و شه یه ژ دو وشه یان پیکهاتیه: «وا + نه < نانکو نه وه سا. **وانا:** خواندی، زانا. **واندن:** خواندن. **وانج:** نیسک، نۆنجه. **وانکهر:** وانه کهر، خونه بکار. **وانه کهر:** خونده وار. **وانهوان:** وانبار، زانبار.

وارینه: برینداریونا چاقیبه ژ ناڤدا ژ بهر کول بونی. **وازیشو:** شایسته (صالح). **وازا:** هیلان. **وازاو:** لافاو. **وازیته:** بهیله. **وازینان:** دهست هه لگرتن. **وازی:** بازی، یاری، هه نه ک، گالته. **وازیکهر:** یاریکهر. **وازیکه:** جی یاری کرنی، شه هری بازی (ملعب). **وازه:** هنده ک کول پیتن لسه و چاقی بچوکیت شیرخۆر تین. **وازا:** وازه. **وازان:** نه و که سه سی کو زانا ب (انباء الجو) یه، بازان، هه و اشناسی. **وازهواز:** قازه قاز، دهنگن قازا (التماس). **وازت:** خواستن. **وازیار:** خوازیار، خازگینی. **واژه:** واجه، وشه، په یث، لثاقیتنایدا «واج» هاتیه. **واژی:** قازی، وانژی، واژی به معنا (بالمقلوب) ژی تیت. **واژو:** درستکرن و ریک کرن (تصویب، شرح، تفسیر). **واسهر:** گپژه سه سر، سه رزقین، هه واسهر (ع، ک). **واس:** ناله. **واسه واس:** ناله لدو ناله ی. **واست:** داخواز. **واسه ی:** (عاریه). **واش:** واشه. **واشه:** باشیک، عهره بکاری بوویه بۆ (باشق) ی. **واشه واش:** واژه واژ، هاژه هاژ، حکایه تا دهنگن بای. **واشه نگ:** نه و که سه کو د رهمه زانیدا نقشستیان بۆ پاشیف خوارنج رادکه ته قه بواسته ی دهۆل لیدانج. **واشه:** تۆشه، مشتی (علف الحیوانات). **واف:** بولبول (عندلیب). **وافور:** سه بیلا تریاک کیشانی یه یان بافور. **وافوری:** نه و که سه کو گهرتی بوی د وافور کیشانی دا. **وافیر:** فاویر، چهرت، (فاویر سقتر و کوردیتره). **واق:** بوش، خالی. «مه وله وی» فهرموویه: «خۆم ئاسا خه یلین وه تن مه یخانم - چۆن په یاله ی واق شیشه ی په یمانم».

وهخشوریه‌ند: زهردهشتی، په‌یره‌ویت دینی زهردهشتی (د.خ).
وهخشوری: زهردهشتی.
وهخش: به‌خش.
وهخشه: به‌خشه.
وهخشین: به‌خشین.
وهدم: ده‌ستور، ئیجازه.
وهر: (۱) پاشگره‌که لپی هنده‌ک (اسم الجنسان) تیت و مه‌عنا هه‌بوون و خودانی یی و دارایی یی ددهت، وه‌کی: نامور، داوهر، پیشاوه‌ر، هونه‌روه‌ر، تاجوهر، په‌هناوهر، باروهر، پیله‌وهر، کینه‌وهر. "باته‌یی" فه‌رموویه: «ئه‌م کرینه امتا خیرالبشر - تابعی فی مقتدایی ناموهر»؛ (۲) وه‌ئه‌گه، وه‌گه‌ر.
وهره: فه‌رقه، به‌فر.
وهره: (۱) به‌رخ؛ (۲) مه‌عنا (تعال).
وهران: باران.
وهرز: بیستانی گوندوورو شفتی و خیار و ترووزیان.
وهرزش: (ریاضه).
وهرزشکار: (ریاضی، فلاح).
وهرزشکاری: (عمل بریاضه، عمل الفلاحه).
وهره: کیتلانا زه‌قی یی بۆ جارا دوهم.
وهرگ: گورگ، فه‌رگ.
وهرگیتل: وه‌رقتیل.
وهرگیتل: به‌رکیتش، شه‌لته، ره‌شکه.
وهره‌لویایی: پیشره‌و.
وهرچه‌پ: سیله (منصطف).
وهرس: بیتزار.
وهرینه: ئه‌و کولکه لناف چاقی تیت.
وهراز: ئه‌و که‌سه کو چاقدیری و ئافدانا قه‌ره‌یین برنجی دکه‌ت هه‌م دبیتزنی که‌پاخ.
وهراز: به‌راز، گوراز.
وهرده: به‌رده، ده‌ست هه‌لگره، به‌ئله.
وهردان: به‌ردان، هیتلان، به‌ره‌لاکرن.
وهرنه: فریده، پاقتیژه.
وهرنان: هاقتین، فرهدان.
وهریادان: لیک ئالاندن، تیک ئالاندن (قتل).
وهره‌وخیر: به‌ره‌ف خیر، به‌ر ب شفا (ک، ع).

وانیار: خوندنزان، خودان خواندن.
وانیه: نه‌هۆیه.
وانگ: بانگ (اذان).
وانه: دهرس، گۆتن: «گۆشت جه‌وانه‌ی پیرشالیار بۆ» "ماریفه‌ت".
واهه: هه.
واهم: پیکه‌ه، به‌ه‌قرا (باهم).
واو: ئیکه ژ بیست و هه‌فته‌مین تیپیت چه‌چه‌یی کوردی.
واوش: باوش.
واویر: چه‌رت، قاویر (واویر و قاویر هه‌ر دو درستن).
وای: وشه‌یی دهر دیا‌رکرنی به (ویل).
وایین: ره‌فین، بازان، هه‌لاتن «بزاراقتی گیتان - قه‌زا ئاکری».
وایاندن: ره‌فاندن.
وایۆک: ره‌فه‌فۆک.
وایی: ره‌فی، باز دا، هه‌لات.
وای وای: وشه‌یی (تعجب) و مخاینی به.
وای بابۆ: ئه‌ی بابو (یا ابتاه).
وای بابک: ماره‌کی ژه‌هرداره و کوشنده‌یه.
وای دل: ئه‌ی دلو (یا ایها القلب).
وایه: وه‌سایه، وه‌هایه (نعم، هکذا).
وای لمن: های لمن (یاویلی، یاویلتاه، یاویلاه).
وه: ئه‌ف «و» به‌گه‌له‌ک مه‌به‌ستان تیت د زاراقتی کوردیدا:
 ۱- بۆ (عطف) به‌له‌ی بی بزیه‌یه، وه‌کی: ئه‌زۆتو، خه‌مۆوره‌مو، جانگوودریۆ؛ ۲- هنده‌ک جاران تیتته فرهدان ژ بۆ سفکاتیا وشه‌ی هس (هۆش)؛ ۳- دقولپیت و دبیتته (۱)، وه‌کی: خان، خون، جان، جوان؛ ۴- مه‌عنا نسبه‌تی دگه‌هینیت، وه‌کی: هندو، هندی؛ ۵- ئه‌گه‌ر که‌فته ناقتنجا «خ» و «ا» یان «خ» و «ی» ئه‌و او و تیتته قوتدان، (تلفظ) پی ناییت.
وهج: وه‌رج، ورج (حاجه).
وهجه‌ر: دهرکرنه بریاره‌کی ئاینی ژلایین زانایه‌کی (فتوی).
وهج: چه‌که‌ره.
وهخ: دهنگه‌که یان وشه‌یه‌که مرۆقتی کۆشاندار و دهرده‌دار و خه‌مگین وی بکاریتین، دبیتن: وه‌خ، ناخ، ئۆخ، ئاه، ئۆه.
وهخشوور: له‌قه‌به بۆ زهردهشت پیغه‌مبه‌ری (د.خ).

- وهره وهره:** هېدی هېدی، بهر بهر (تدریجاً).
- وهرشهک:** جاندهره کی ئاقي به دبیژن چهرمی وئ گه له ک قاییمه: «وهکی چهرمی - بیان که قلی - وهرشه کیه» "په ند".
- وهردهک:** سوڼه، کوزوڼا بووکنی.
- وهرهان:** بهران.
- وهرچ:** وورج، سوود، (نفع).
- وهریان:** کهفتن (تساقط).
- وهریای:** کهفتی (متساقط).
- وهراندن:** ئیخستن (اسقاط).
- وهرتین:** وهرین.
- وهرین:** بنیره وهرتین.
- وهر اوهر:** بهرام بهر.
- وهره:** کوتهکی، گوژمه، تهوش، نه تره، هه ترهش (مقاومه).
- وهرچهم:** بهرچاڅ.
- وهرچه پین:** (تملص).
- وهرگیلان:** پاشقه چوڼ.
- وهره خا:** بهرخ «وشه یه کی ئاقيستیه و شه به کیه».
- وهرم:** خه و.
- وهرکاک:** شاهین، شپکاک.
- وهرنام:** بهرناڅ.
- وهر:** دیسان دبیته پاشگری ئافان و معنا ئسمی فاعلی و جارا ئسمی مه فعلولی ددهت، وهکی: گونه هوهر، خه زه لوهر، ده ستوهر (تشتیکو بدهستی هاتیه وهراندن).
- وهروه:** بهفر، وهفر، بهرف.
- وهرینه:** حه لپن، حه لاندن کهر (مذیب).
- وهرمه زپ:** خه و نه هاتن (ارق).
- وهرنامه:** بهرنامه، عه ره بکاری بوویه بو (برنامج).
- وهرت:** (۱) ویرت، وهرتا، هه می ژ یه ک بناشته: حاکم، قایمقام، میر، مختار؛ (۲) ولات (وطن).
- وهرپوش:** چارۆک.
- وهرزگاو:** گایي جۆتی.
- وهرز:** ئاقيستایدا «وهره ز» هاتیه هه ره مه عهنا وهرز.
- وهره تا:** چیتیر (احسن).
- وهره شان:** پیغه مبه ران (انبیاء).
- وهر دکار:** ره وان بیژنی (بلیغ) ورده کار کوردیتره.
- وهر دکاری:** ره وان بیژنی (بلاغه).
- وهره ویرکه:** مندالی بهر ده ست.
- وهر گیتیر:** (مترجم).
- وهر گیتیران:** (تصریف، تقلیب). خودی ژئ ستان دن دبیژن: خودی لئ وهر گیتیرای.
- وهر زورگ:** مه زن، گه وره، ئه فه لسه ر زاراقی کو «ب» دکه نه «و».
- وهر زنا:** پیر، له باله ب.
- وهر زنه:** عه یاره کی پیقانی به لعیراقی، ژ وه زیه ی عه ره بکاری بوویه.
- وهر زیری:** جۆره هژیره که.
- وهر زیه:** وهرنه «واژه یه کی ئاقيستاییه».
- وهر ز:** به ز.
- وهر زه و ته غار:** بریتیه ژ به ره که تی: «بهار ئه گه ر کردی به کار ده خل تیت وهرنه و ته غار» "ناخفتنا مه زنا".
- وهره:** وزه.
- وهره:** شیبیان، توانا.
- وهر ز:** که ژ، گوته ل، هه رت.
- وهس:** بهس.
- وهسهن:** بهسه.
- وهستا:** هوستا.
- وهستان:** وهستیان، ماندی بون.
- وهستیان:** ماندی بون.
- وهسپ:** مه حت ئه ف و شه یه ژ «قیسپا» بیئ ئاقيستی کو مه عهنا مه دحه هاتیه دبیژنی «قیسپ + ره ده» قیسپرد.
- وهسپه ند:** ئیسپه ند (حرمل).
- وهستان دن:** ماندی کرن، راوه ستان.
- وهستا کار:** نانکو هوستای کاری (رئیس العمال).
- وهسه ر کرن:** بسه ر کرنه فه (تفتیش).
- وهسه ر کردن:** وهسه ر کرن.
- وهستا خه ن:** گوستاخ، گوستاخ، بیئ تۆره، بیئ حه یا، بیئ شه رم.
- وهش:** (۱) بیئ خوڅ، زیبا، گو یزکی په مسبووی، پاشکو یه که مه به سستی (مثلی) و (شبهی) دگه هینیت. وهکی: شاههش، مه هوهش، گولرهش، په ری وهش؛ (۲) وهک، گهش. "مه وله وی" فه رموویه: «سالم وهش کهر وه ئیلتفاتن - بدیه وه لاره بوینۆت ساتن».

وهشنه: با و باران، که رۆقه. (شبهه کی هه ورامی).

وهشت: قه شهنگ، جوان.

وهشله: (۱) خوزی (لیت): «وهشله و مهینهت وهختی مههجوری» «مهولهوی»؛ (۲) خوژی، خوژی، پهیک، شاتر، په یام ئاور: «وهشله ههر پهی تۆن هه ی شادمانی - پهیکی لهیل ئاما ده تۆ مزگانی» «مهولهوی».

وهشه: وهشت.

وهشاندن: وهراندن، لێدان، به لاف کرن.

وهشین: لیدەر، پاشگره که لپتی ههر نافه کی بیت مه به سستی فاعلی به تی دگه هینیت و سفه تی مباله غه ژئ چیدبیت، وهکی: دهر ب وهشین، شیهیرو هشین، دهست وهشین، به دروه هشین، داروه هشین، گوپال وهشین، پین وهشین.

وهشهک: وهرشهک.

وهشاد: گوشاد، قه بوی، رووگه ش.

وهشتمن: رهقسا دهر ویشان، سه ما (سما).

وهشارتن: وهشاردن.

وهشاردن: بهرزه کرن، قه شارتن (اخفاء).

وهشروهت: رههوان.

وهشه: وشه، واجه، واژه، په یف (کلمه).

وهشرهنگ: رووگه ش، خوش رهنگ.

وهفر: به فر، ئەف وشه یه لپه هلهوی و ئاقیستیدا بله فزا قه رقه ههروهکی لزارا قی شه به کی وهفر هاتیه، به لی کوردیت دی دبیتن: به رف و قسمه کی زۆرت ر ژ کوردان دبیتن: به فر.

وهفرین: به فرین، وهکی به فری.

وهفریی: به فریی.

وهقره: ئوقره، ئارام.

وهک: وهکو، وهش، شتی، شیتی، چاشتی، شیهی (مثل).

وهکو: وهکی، وهکه.

وهکه: بنیره وهکو.

وهکری: دهستوردایی (سماح).

وهکرن: هیلان، ریدان، درست دیوان.

وهگیر: قه گر.

وهگویی: په روپاگنده (دعا یه).

وهلگ: به لگ. «مهولهوی» فهرموویه: «په ریش که رسای وهلگ هیمهت وهیاتاخ».

وهلام: پاگو، به رسف.

وهلاو: به لاه، به لاف.

وهلاوکردن: به لاه کردن، به لاف کرن.

وهلاوه: به لاه، به لافه.

وهلهخ: بالنده یه کی مه علومه (قمری).

وهلالیک: به لالیک، هه لهه لوک.

وهلات: نیشتییمان (وطن): «وهلاتی مه کوردستانه - جهی خوشمیر و خورتانه». ژ (ولایه) هاتیه. (ع)

وهلهفت: ئەف وشه یه ئاقیستیدا «ئورقه تۆ» هاتیه کو مه عنا دۆستی ته فسیر بوویه و لکوردیدا مه عنا شوکرانیا نشت نووسان تیت، به لی ههر دو مه عنا ژیک نه دوورن چکو د ههر دو مه عنا یاندا دۆستی دیاره.

وهلاتۆ وهلاتۆ: ئەو ژئ گۆرانی یه کی کوردی یه.

وهنه: که زوان.

وهن: بیتمک، وهنه وشیه.

وهنه وشیه: بنیره وهن.

وهنه وشه: به فش (بنفسج)، به ره بکاری ژئ درست بوویه.

وهنی: به نی (عبد).

وهنم: لمن، لسه من. «مهولهوی» دبیتیت: «تا دل جه له زهت دینت ناکام بۆ - ئەو زه قه تۆ دیت وهنم حه رام بۆ».

وهنهوز: ئەولی خهوی، نقرۆسک.

وهناس: وهناه، گوناها.

وهناه: گوناها، (جناح) ژئ هاتیه عه ره بکاری کرن، وهناه د زاراقی شه به کیدا تیه دیت، ههروهکی ئاقیستیدا د قسمی خورده ئاقیستیدا تیت.

وهند: سفه تی (مشبهه) یه مه عنا زانا، خودان (غنی): (۲) ئامان، گۆزک (طبق): (۳) پاشگره که مه عنا نسبه تی دگه هینیت، وهکی: له وهنده، چه قه له وهند، سه گوه ند، گۆه ند، ئانکو مه نسووب بال لاوینی، مه نسووب بال چه قه لینی و... یان بیژی: خواوند، خودایی، حوسین وهند، حوسینی، یان: ئەله وهند، ده ما وهند وههروه سا مانا بهرزوه نه دیار ددهت.

وهنده دی: شیشه یی دهر و په نجه ران.

وههی: وهوی، بووک.

وهه: (۱) وشه یی سه رسورمانی یه، وشه یی (ئنعاشا ته بیعه تی) و جه مال و ته حسینتی یه: (۲) (اسم الفعله) مه عنا په ک په ک!، به به!

فهرموويه: «جوبي جه عصيان دليريم كه ردهن - ته قصيره م جه حهد و حيساب ويردهن».

وييانه: بياني، بيگانه، بيانوو. "مهولهوي" فهرموويه: «ناموشوي يانهم كه ردهن و ييانه - يه كسانه ن جه لام قهوم و بيگانه».

وير: (۱) فير (احول؛ ۲) بير (ذاكره).

ويرتن: قيرتن.

ويرهوير: قيرقير.

وير و هوير: قير و هوير.

ويرا: ماموستا، فيركهر (معلم).

وير: (۱) بير، قودتا (حافظه)؛ (۲) دلير (باسل).

ويرق: دهنگ و گازي به قانه (نعيق الضفادع).

ويرا: لگهل وي (معهد) «بزراقي جزيرا بوتان و چاركنار و وان».

ويران: پيتليت باينه، بايي توند.

وير: دهنگي ميشي، دهنگي گوللهي، دهنگي باي.

ويرهوير: ويزه لدو يهك.

ويرتن: ويزه يي درتزددم.

وي و هوير: ويزه بجمله.

وير: ويزه.

ويره: سافي، تاييهت، خالس.

ويرهكان: مروقيت سالح.

ويرهبي: خسوسي، تاييهتي.

ويرم: دبيتم.

ويستان: فيان، ناروزوو. لئاقيستايدها فيستن مهنا فيان هاتيه.

ويساندن: خيسانندن، تهركرن، نمندن.

ويسياي: خيسيبي، خويسيبي، نمندی (خيس شده).

ويست: بيست (۲۰).

ويسپ: مه دح (ثناء).

ويشي: (۱) هه ليرارتنه گوليت دهخلي لئاق پهريزي (التقاط السنابل)؛ (۲) ويشي يي تري (عنقود). لئاقيستايدها «ويشيانا» مهنا (تميز و تنقيح و اختياري) هاتيه؛ ويشيكرني زي هه ئيختاير و هه ليرارتنه.

ويشيدانك: نهو بستوكه زهن كو تلي يي تري پيشه نه.

ويشي چن: ويشيكر.

ويشيكهر: نهو كهسه كو گوليت دهخلي بو خو لئاق پهريزي ئيختيار دكهت.

وههوهه: (ئعاشا نه فسي) پي دبيت، بو رازي بووني هم تيت، نالوزيا دهروني.

وههار: بهار «بزارى هه ورامى و شه به كي»: «وههار وههارن، شهوي تاريخ مهيو - وههار وههارن، زهدهي باريك مهيو» «گوراني».

وهي: بووك، وهبول زارئي شه به كي. (عروس).

وههيشتم: بههشت، بههشت (جنه).

وهيس: (۱) عهشيرهت؛ (۲) ناقح سالحه كي يه مهني يه. (ل سه نسكريت وهيس واته عهبد).

وهيي: زيان.

وهي: وشه يي دهرده دهربريني يه.

وهيو: بووك، وهوي.

وهي: وهك، وهكي، وهكوو، بهو رهنكه (مثل). "مهولهوي" فهرموويه: «وهسواست وهي تهور، ئيش دان وه جهرگم - وه مهرگت قهسه م رازيم وه مهرگم».

وي: جيتاقي كهسيه بو نيري نه يي تاك و نه ديار.

وي گوت: نهو نيري نه يي نه حازر گوت.

ويبار: بيزيو (وحام).

ويبان: نهف وشهيه ژ دو واژه يان پيكهاتيه: «وي + بان» نانكو وي بانين، وي فيان، چكوبانين مهنا فيسيانه و نه بابيت مهنا نه فيانه.

ويبو: وهيو (عروس).

ويت: گوت.

ويتن: گوتن.

ويتار: گوتار، گوتار.

ويتان: بالنده به كي گه لته گه هيك دكهت و چيچكان دهرتيني هير روتيت سه رمايي سه رنه چوين و چيديت هندك جارا نهو و به چكه ييت خو لئاق بچن: «چيچكا ويتاني ته مالا خو خرابكر مالا منزي لسه راني» "په ند".

وهيچيرو: وشه يي وهزيري ژ وي عه ره بكارى بوويه (حاكم، قاضي).

ويرغال: له گلهگ، له كلهك (ب كافي درستتره) (مالك الحزين).

وير: بير (ذاكره). بيينه "مهولهوي" چ فهرموويه: «ساقى ئامانه ن نه شو جه ويرت - وه فريادم رهس تويه شقى پيرت».

ويردهن: دهرياز، بو زين، زيتر تيه په بوون. "خاناي قوبادي"

- ويشيداشى:** ويشيكرن و سهر تهنور، چكو، داش، تهنوره.
- ويل:** قاره و گريان، ئەف وشه يه ل قورتانا پيروزدا هاتيه (ويل للمطففين) ول گهله ئايه تيت دى موفه سرا گوتيه دوله كه ل جهه نه مئى نان خو له به لئى يا درست قيرو قيرو هه وارو گريانه (ك. ع).
- ويله ويل:** قاره قار.
- ويل ويلك:** هنده زهنگوليت كچكه نه ژ زيشى يان زيرى دكه نه پيت بچوكان وهكى خلخالانن. بعهره بى عامى دببىرئى (مجنجل).
- وي:** جينافه كه بو كه سى مئ و كه ت و غائب.
- ويدواتو:** (يان قيدقاتو) عالم، زانا.
- ويت:** هيت، خو ت (انت).
- ويچنه:** بببىرنگ <واژه يه كى هه وراميه>.
- ويترا:** لگه ل قيرا، په قرا، ته قرا (مع، معه).
- ويترا:** (١) به هوش، بيره وهر (ذكى؛ ٢) ماموستا (معلم).
- ويترا:** بيب (حافظه، فهم، ادراك).
- ويتران:** (١) شوينه وار، خرابه، خراب، خاپوور؛ (٢) جه ساره ت كرن.
- ويترانكه:** خرابكه، په لامارده ر.
- ويترانه مال:** خرابه مال، كافله مال.
- ويترانه زار:** جئ خرابه.
- ويتران نشين:** دانيشتنئى خراباتان.
- ويترانئى:** خراب، خاپوور.
- ويتران:** جه ساره ت كرن، دليرى (شجاعه).
- ويترانگه رى:** ويترانگه رى، كاري ويتران كرنئى.
- ويترت:** (قائمقام).
- ويتريئ:** قيرئى.
- ويتراهه:** (اسم اشاره) بب دوريه.
- ويتروكانئى:** (اسم اسره) تئ نيزيكه.
- ويتروكانئى:** (اسم اشاره) تئ گه له ك نيزيك.
- ويترينج:** وهر چه پ (منعطف).
- ويتريغال:** ويرغال. (واژه بئى ويرغالى كوردكارى بوويه) (ت).
- ويترانگه:** جهئى كو ويران بوى.
- ويتران كرن:** ويران كردن.
- ويتران كردن:** خاپوور كرن.
- ويترا:** قيرا، لگه ل.
- ويتره كا:** ئبقارئى.
- ويتز:** ميترخاس، دلير (شهم).
- ويتزهنگى:** سيار.
- ويتزه:** بنيره ويژه.
- ويتزئى:** بنيره ويژه بى.
- ويتز:** (هويژ) بخو، به خوئى (هو نفسه).
- ويتزم:** دبببم.
- ويتزن:** به نبيشته.
- ويتزه كان:** تايه تيه كان (صلحاء، اوفياء، خلص).
- ويتزكار:** كاري تايه تى.
- ويتزگوئى:** ره وانبيئى، به لاغه ت.
- ويتزگو:** ره وانبيئى، به ليغ.
- ويتزنك:** ئەو مروقه كو لهر خه و تاخفيت.
- ويتل:** بهرلا، هه كرن.
- ويتل كرن:** بهرلا كرن.
- ويتلى:** بهرلا بى.
- ويتم:** ئەزر بخو، خو م.
- ويتوه ركه رده بى:** خو هه لدان.
- وته:** نشستن، گو تن (تحدث، تكلم).
- وت:** نشست.
- وتى:** گو ت.
- وج:** ورج، سوود، حاجه ت، ويچ.
- وجدار:** سوودمه ند (ذوفائده).
- وجاخ:** بنه مال، مال بات.
- وجاغ:** وجاخ، وجاخ بو مروقى پاك نژاد ئى هاتيه (نبيل).
- وجاخكوژ:** مروقى بب زئده بى و بب كورو زوربه ت.
- وچان:** ره حه ت.
- ورج:** هرچ، هورج.
- ورچئى چيائى:** هرچئى چيائى.
- ورگ:** عورك، زك (الكروش).
- وراد:** (خياطه).
- ورد:** هور (ناعم، دقيق).
- وردئى:** هورئى (نعومه، دقه).
- ورچنئى:** هه لپزارتن (انتخاب).
- ورديله:** هوركه له، ته سغيرا قيانئى يه.

وږویرک: بچوکې تازه پټگرتی.

ورده ورده: هیدی هیدی (تدریجاً).

ورت: قهله بالغ.

ورته ورت: ورته لپې ورته.

ورده کاری: نوکته.

ورده کار: نوکته چی، نوکته بیژ.

ورگیتلان: پاشفه څه گه پریان.

ورگیتلاندن: هلچخانندن، پاشفه لیدان.

وړ: گپژ.

وړی: گپژ.

ورشه: دهنګې ټاڅې، بارانې، بایڼ.

ورشه ورش: ورشه ورشا لپې یه ک.

وره: کوته کی، گوژه، تهوش، نه تره، هه تره (مقاومه).

وری: دهنګه که سه گی پیدهرتینخن.

وزه: توانا. «دوژمنې ولاتې مه داگیر کر و لښه وزه یه ک ژ مه

نه هات». ناسان، ده سترهس.

وزاق به ستان: بخوڅه نووساندن.

وریا: زیرهک، زفت، چاپوک، چالاک. وریا (صفه مشبهه) یه ژ

وره یان ژ وهراری هاتیه تراشین و ده مکاتی (صفه

المشبهه) ی بژ (مبالغه) ی ژئی چیکرینه، وهکی: غارا، زانا،

خیرا، خوړا، دانا، ازا، بینا، وریا.

وس: کرپه، بیدهنګ به. (فعل امر).

وسپین: وسبون، کړبون.

وسپون: بڼپړه وسپین.

وسپنی: ههوی، ههوی (ضره).

وسکی: هوسکی، هسکوو، جوړه مه شروبه که.

وست: دهرکر.

وش: واژه، په یف، وشه، ووشه، واجه.

وشه: بڼپړه وش.

وشک: هوشک، هسک، حشک، زوها. هسک و هوشک

کوردی ترن ژ ووشکی چکو لټاڅیستايدا هوشکه هاتیه.

وشکی: هسکی.

وشکه ری: ریکا نه خوڅ، کوره ری.

وشتر: حیشت. وشتر کوردیتره ژ حیشتی چکو لټاڅیستايدا

فوشترا هاتیه نه حوشترا، حیشتی و حوشتر و حوشتر هه می

نه فه سیحن.

وشکه سوږی: سوږی یی جاهل: «وشکه سوږی بلن به شیخی

ته رهس - با به سه رمان نه هیئت مالی هه رهس» "حاجی قادر".

ؤ: نه ف دهنګه یان نه ف «ؤ» ه دبسته پاشگری گه لهک واژه یان

بچند مه به ستان دپته شوڅه کرن: ۱- فایده ی ندایی ددهت

به تاییهت د کرمانجیا ژوریدا وهکی: کورؤ، زه لامؤ، براؤ،

بابؤ، باشؤ، خرابؤ، هه فالؤ؛ ۲- مه عنا خاوه ندی یی لټاڅی

زیده دکهت، وهکی: زکو (مرؤڅی زکین یان زکپه رست)،

پیشؤ (مرؤڅی پین نه ستور)، عبیرؤ یان عورؤ (مرؤڅی زک

مه زن)، قیتتؤ (مرؤڅی ره پ ره په)؛ ۳- ناڅی دکه ته (صفه

مشبهه) وهکی: پانو، سوړؤ، زهرؤ، بوژؤ، خه مو، به شو،

تیزؤ، پاکؤ، باشؤ، حوژؤ؛ ۴- مه عنا ته سعیری و ته قسیری

ددهت هندک ناڅان، وهکی: رهمؤ، ره شو، حه مو، محو.

ولګه: ولات.

ول: کون.

وله: ووله.

ول ول: کون کون: «دل ول کهردهن خه دهنګی دووری -

سوچنان جه ستمم دهردی مه هجوری» "مه وله وی".

ولداش: هه فالی، هه فالینی، هه فاله تی.

ولفدت: شوکرانی. ژ نورڅه توین ټاڅیستی یه کو به عنا دؤستی

هاتیه ته فسیر کرن.

ولکرن: هه لچخانندن، چغانندن، دهرکرن.

ولکری: دهرکری (مطروذ).

ول ووله: خه رزی مریشکان.

ولده گاجی: هه رفقت و خراب بون.

ولؤ: وهسانن، بهو حاله: «خه لک و عالم زه وچی، نه ز و تو

مانه ولؤ» "شاعره ک".

ولین: وهسانن.

ولسات: ده وارن گر، به رز ټاژل.

ون: (۱) وندا (ضیاع)؛ (۲) خوین.

وندا: بزر.

وندا کرن: بزرکرن.

وندا بون: بزربون.

وندبه: لبه رچاڅی من هه په (وشه یه کی نه هه ریمه نیه، هه روه کی

گومبه یان خه فه شو).

ه

ه: تيبا بيست و شه شه مين ژ تيبيت چه چيبي كوردى، بحسابا نه بجه دى ديبته ژماره (۵)، تيبه كى ساز و ببنده ننگه.
هات: (۱) ژ فعلا تينه پهر و مه سده رى تينه پهر هاتيه (هات، هاتن)؛ (۲) مه عنا ليهاتن (صدفه، فصل) تيت: (۳) بر و بهر هكت، دهرامه د، ئيقبال.

هاتن: «مه سده رى هاتيه» (۱) بهرهم، ليهاتن: (۲) سه عاده ت، كامرانى.

هاته هات: گاله گال.

هات و هوت: هات و ههوار.

هات و ههوار: هارت و ههورت.

هارت و ههورت: دهنگه دهنگ، گازگاز، گوته گوت.

هاتم: نهز هاتم.

هاتر و هوتر: هوت هوت، مه قامم حيشتر فانيه بو حيشتران.

هات و بات: جى شكى يه، ئيحتمالى زه عيفه. (ع ك).

هاتور: باگوردان، بانگردان (حاده).

هاتولك: حاتولك، دهسته كا بهرگرى كرنى يه (فرقه المدافعه).

هات و چو: هات و چون.

هات و پات: هات و نان درستكر. ژ ريشه و ده مكاتى ئى

واژه دى گه لهك ده مكات و مه بهستان ديبين، وهكى: ۱-

هاته: پيشكوپه كه مه سده رى دكه ته مه فعولى فعلا (ماضى

مه جهول) بو مفرده دى نيتزيك، وهكى: هاته كوشتن، هاته

زيندانى كرن، هاته گرتن؛ (۲) هاتنه: نهوژى هه وهايه بو

كومه لى نيتزيك، وهكى: هاتنه برن، هاته دهركرن، هاتنه

مشهخت كرن؛ (۳) هاتيه: نهوژى بو (مخاطب) ي نيتزيك،

وهكى: هاتيه قوتان، هاتيه رهوان كرن، هاتيه نيشاندن؛

(۴) هاتمه و هاتينه نهوژى وهكى مه گوتى بهلى لقييره دا

تشته كى كورت تر و جوانتر كرمانجيا ژ تيريدا ههيه و جى
سه رنج راکيشان يه نهوژى نه قهيه: «را» يه كى لدووماهيا
مه فعولى يان ئسمى مه سده رى زنده بكه و هه مى كار
ته مامه وهكى: كوژرا، زيندانى كرا، رهوان كرا، دزرا و...
يان كوشيا، زيندانى كريا، رهوان كريا و...

هات و چۆنكەر: هاتن و چۆنكەر.

هاتن و چۆنكەر: رتيوار، تهراورى (ماره).

هاج: هاج واج.

هاج و واج: سه رگه شته (متحير)، بيچاره، ناتوان، ده مانده،

ته غه ر هاو و واج پيكنقه تين و هه ر دو ژى هه ر يه ك

مه به ستان چ جودا جودا بيتن يان پيكنقه بيتن مه عنا هه ر يه كه

(متحير).

هاج بون: سه رگه ردان بون.

هاجى: (۱) سه رگه ردانى؛ (۲) حاجى، واژه يه كى عه ره بيه و

كوردكارى بوويه.

هاجى له كلهك: حاجى له كلهك (ع، ك): «هاجى له كلهك مار

هات - ماري ژهنگ و ژار هات» "په ند".

هاجى ره شك: قه ر نا قوجه، په ره سيلك.

هاچار: بنك و قه رم و ره هيت سه بزه و فريز و گيائى.

هاجاس: نا قيرى، رهنگه ژ حجزى عه ره بيه كوردكارى بووبيت.

هاجاسكەر: نا قيرى كەر.

هاجاس كرن: نا قيرى كرن، مابه ينى كرنه.

هاجه: دامانى ره شمال و خيقه تان، هاجه.

هاجر: ژ ناگرى عه ره بكارى بوويه، نه سلوى وى «هاگر» ه.

هاجى بايف: هاجى بادام، باهيفى كيشى.

هاجى بادام: بنيره هاجى بايف.

- هادوخت:** پشکا ۲۲ ژکتیا زهندی ثاقبستانای.
- هادور:** گهدایی چیردريژ (ملحف).
- هادوری:** گهداییا بالحاف.
- هادر:** نهۆ (فوراً، حالاً، الحاحاً).
- هادری:** دهرحال (فوریه). "شیخ نووره دین بریفکانی" (قدس سره) فهرموویه: «هادری مهرگی خو تامکر دانه بینیت له زهتتی».
- هار:** سهگی گه زنده به، نه و جانده به کو تووشی نه خویشیا هاری یی بووی. «هه قالی پاری ناهیتسه هاری، رزقی هارا لدینانه» "په ند".
- هاری:** ئیشه که ژهندهک جانده به ران پهیدا دبیت وهکی: سهگ و گورگ و هرچ و کتکان و میکروبه کی تاییهت هه به و جهتیکو حه یوانی هار گه ز لکه سه کی دای میکروبی وی ته شه نه (سرایه) دکهت و دبیتسه سه به یی دیناتی یی (هاری). سهگی هار د سره رۆژیت نه ولی تووشی دامان و خه مگینی یی دبیت و تیناتی به کی زیده بۆ چیدبیت و گه رووی وی تنگ دبیت و نه شیت نافی قه خوخت، پاشی چهند رۆژه کی گهر بگرتی و تووره و ئالۆز دبیت و زمان د ده قیدا شوږ دبیته خواری و به و کنار و به و کنار دچیت و ههر که سی ببینیت دی گه زیت، پاشی پیت وی چهفت و خوار دبن و دخه نقیت و دمريت. دهردی هاری یی پشستی گه زینا سهگی هار لمړوقان زوو دیار نابیت، چهند چی له قی سهگ ژ میژی دوور بیت ئیشا هاری یی درهنگتر دیار دبیت. نه گهر گه ز لسه و چاقان بیت دهه - یازده رۆژ ئیشا هاری یی دیار دبیت، به لی نه گهر ساق بیت یان پی بیت دوو تا سی هه یشان دکیشیت هه تا دهردی هاری یی پهیدا دبیت.
- هاره هار:** هار هاری.
- هاری هاری:** هار هارانی.
- هاره رانی:** شهیتانی و ئالچاخی و نه راهه ستانی.
- هارین:** هیران (طحن).
- هارین:** گۆلین، گۆلینا عه وران.
- هاره هار:** گۆله گۆل، گاله گال، قاره قار و های و هوئی.
- هارۆ:** نه فرۆ.
- هاروو:** ناروو (خیار).
- هارت و هوږت:** های و هوئی.
- هارۆ و ساره:** نه فرۆ و سبه یی، بریتیه ژ ته سوئی.
- هارگه ز:** نه و که سه کو حه یوانه کی هار نه و گه زی بیت.
- هاریکار:** هاریکه ر.
- هاریکه ر:** یارمه تی دهر (ناصر).
- هارمه نده:** هاریووی «واژه به کی شه به کیه».
- هاژ:** هاج، سه رگه شته، هاج و واج، تووره یی (متحیر).
- هاژه:** هاژین.
- هاژین:** دهنگی با و باران و بارۆقه و وه شنه یه.
- هاژوتن:** ناژوتن.
- هاژو:** هاژوتهر.
- هاژوتهر:** هاژو، هاژی، هاژوهر.
- هاژوته سهر:** ئیرش بره سهر.
- هاژوتکار:** ئیرشکه ر: «دکیشم ناهیت، ده اژۆم ناچیت» "په ند".
- هاژوتیار:** هاژوتکار: «گۆلک بگچکه و هاژوتی ناچیته گاران و ئوتی» یان «ناچیته گاران و جوتی» "په ند".
- هاسر:** کاتژمیر ده مژمیر به لی هاسر جوانتر و کوردیتر و کورت قه برتره.
- هاسر ساز:** سه عهت ساز، سه عهت چیکه ر (مصلح الساعه).
- هاسان:** ئاسان، سانا.
- هاسانی:** ئاسانی، سانایی.
- هاسی:** ئاسی.
- هاسن:** هیسن، ئاسن.
- هاس:** ترس.
- هاسۆ:** ئاسۆ (افق).
- هاش:** به رنه که فتی.
- هاشک:** هیشک، هه چک.
- هاشه:** هاژه.
- هاشین:** هاژین.
- هاشه هاش:** هاژه هاژ.
- هاقږ:** ئاخوږ (معلف).
- هاقږدان:** ئاخوږدان.
- هاقږکه ر:** ئاخوږ چیکه ر.
- هاف:** ئاست، کۆرک، دیار.
- هاقږ:** رووبادان (التفات).
- هاقږی:** (التفات): «وان د چه رخیدا کو دیم، هاقږ په یاپه ی دانه من» "جزیری"، سه رهنج.
- هاقږی:** هاقږی.
- هاقږی:** هه قالی، ریکی.

هاقین: تاوستان. د په هله ویدا «هامین» و د ثاقب استایدا «هامه» هاتیه. «هاقین چه کی جندیانه»، «هاقین سفرا فه قیرانه» "په ند".
هاقینه وار: هاقینگه.
هاقینگه: واری هاقینی (مصیف).
هاقینگی: نه و تاشه کو تنی هاقینیدا دگه ریت، (زستانگیتر عه کسا ویه).
هاقیتن: فرهدان.
هاقیتی: فریدایی.
هاقیتزی: هاقیتی.
هاقیرت: نه و وشیه ژ دو واژه یان پیکه تیه: «هاقین + ریت»
هانه رشتی: (انزال المنی).
هاقین: ثاقبی زه لامي (منی).
هاقدهم: هافلث، همچاخ.
هاقلف: هه فک (حریف).
هاقل: پردان، دهست بو دریتز کرن، به گژدا چزن.
هاقله دای: پردای، نیرش بره سهر، پرکیشی وی بوو.
هاگ: هاگه.
هاگه: هیلکه.
هاگو: نشکاف.
هاگو: بنیره هاگو.
هاگه دان: هاگه لان.
هاگه لان: جی هیکان، هیلین.
هاگه وان: هاگه بان.
هاگه بان: هیلیقان، هیلیقانک.
هالاو: زمانه یی تاگر.
هالو: خالو.
هال: دهشت، هامون، هؤل.
هالی: خالی، قال.
هالی که ردهن: خالی کرن، قالا کرن.
هالیز: هالیز، مه شکه.
هال: نارام، هال ژ فارسیا که فنه هه هاتیه.
هاله پروژ: گزشتی لبراشتنیدا سه رقه سوتی و ژ نافدا خاف.
هالای: هیتستا، هه لای.
هامون: دهشت، به یابان. "جزیری" فه رموویه: «یه کدهم فه وه هیشتین د هاموننی فراقی...».

هاموار: هه موار.
هامواره: هه مواره، ریک، راست، موافق، هه و هه ر (دائم، مستمر، موافق).
هامیان: نارامیه، که مه رکیس، هه میان، هه مه یان (عه ربه کاری بوویه).
هامین: هاقین.
هامیتز: هه مبیتر، باوش، به رمل.
هامن: هاوین، هاقین. "مه وله وی" فه رموویه: «هامن، هامن وار، گه رمیش جوش تاوهرد - فه زای نه زم به زم نه گولان به رد».
هان: نامان.
هان هان: حلکه حلک، نه فه س کورتی، بی هلمان، بی هه لای، هه ناسه برکی.
هانی: هانی.
هانن: نانکو وه رگه، بگره (خذ).
هان دان: یارمه تی، تیز کرن، هاری کرن، (تشجیع، اغراء).
هان: هاری کرن (مدد).
هاندر: یارمه تی دهر، ناف تیدهر (مغری).
هانام: هه وارا من: «د هانام وهرن، وهرنه هه وارا من».
هاویه ر: به رامبه ر، هه قبه ر (مقابل).
هاو: حد کایه تا دنگی ره وینا سه گیه.
هاوتز: فاوتز (تمییز، فصل).
هاوهاو: هه وهه و لپی یه ک.
هاوین: هاقین.
هاوینگه: هاوینه وار.
هاوینه وار: خانی یی هاقینی، خانی یی ناف ره زان (مصیف). هاقینگه.
هاویش: (۱) هاویش؛ (۲) نارام.
هاویش: (۱) پله یه کی روحانیه د نایین زهرده شتیدا، موغ؛ (۲) نارام.
هاویشتن: فرهدان.
هاونشین: هه منشین (جلس).
هاوپشک: هه فیشک (امباز).
هاوس: جیران. دراوس.
هاویش: نارام.
هاویش بون: نارام بون. نه سلنی فنی واژه ی ژ هاوهوشی هاتیه تراشین.

هاقین: تاوستان. د په هله ویدا «هامین» و د ثاقب استایدا «هامه» هاتیه. «هاقین چه کی جندیانه»، «هاقین سفرا فه قیرانه» "په ند".
هاقینه وار: هاقینگه.
هاقینگه: واری هاقینی (مصیف).
هاقینگی: نه و تاشه کو تنی هاقینیدا دگه ریت، (زستانگیتر عه کسا ویه).
هاقیتن: فرهدان.
هاقیتی: فریدایی.
هاقیتزی: هاقیتی.
هاقیرت: نه و وشیه ژ دو واژه یان پیکه تیه: «هاقین + ریت»
هانه رشتی: (انزال المنی).
هاقین: ثاقبی زه لامي (منی).
هاقدهم: هافلث، همچاخ.
هاقلف: هه فک (حریف).
هاقل: پردان، دهست بو دریتز کرن، به گژدا چزن.
هاقله دای: پردای، نیرش بره سهر، پرکیشی وی بوو.
هاگ: هاگه.
هاگه: هیلکه.
هاگو: نشکاف.
هاگو: بنیره هاگو.
هاگه دان: هاگه لان.
هاگه لان: جی هیکان، هیلین.
هاگه وان: هاگه بان.
هاگه بان: هیلیقان، هیلیقانک.
هالاو: زمانه یی تاگر.
هالو: خالو.
هال: دهشت، هامون، هؤل.
هالی: خالی، قال.
هالی که ردهن: خالی کرن، قالا کرن.
هالیز: هالیز، مه شکه.
هال: نارام، هال ژ فارسیا که فنه هه هاتیه.
هاله پروژ: گزشتی لبراشتنیدا سه رقه سوتی و ژ نافدا خاف.
هالای: هیتستا، هه لای.
هامون: دهشت، به یابان. "جزیری" فه رموویه: «یه کدهم فه وه هیشتین د هاموننی فراقی...».

- هاویش کرن:** ئارام کرن.
- هاوسییاتی:** جیرانی.
- هاویش:** هه قیشک (شریک).
- هاوسهر:** هه مسهر، ژن.
- هاوسهری:** ژنداری (معاشره الزوجیه، زناشویی).
- هاورپی:** هه قال، هه عالی سه فهری.
- هاورپی:** بنیهر هاورپی.
- هاودهرد:** هه مدهرد (شریک الحزن).
- هاوسال:** یهک ته مهن، هه ه ته مهن.
- هاودهر:** دراوسی، هاوسی.
- هاویژهر:** ها قیتهر (رام).
- هاوول:** هاقل، پرکیشی.
- هاوار:** هه وار.
- هاوار کردن:** هه وار کرن.
- هاوار کهر:** کهسی کو هاوارد کهت (صارخ).
- هاوکار:** هاریکار، هه قالکار.
- هاوکاری:** هاریکاری، هه قالکاری.
- هاولف:** ره فیق (عدیل، مثیل).
- هاودهنگ:** پینکه، بیهک دهنگ و بیر و باورپی.
- هاودهنته:** ره شه. (ت)
- هاودهنتر کهر:** هاودهنته چی، ره شه چی کهر. (ت.ک)
- هاودهنته چی:** ره شه چی کهر، گه فوگور کهر. (ت.ک)
- هاون:** (۱) ژ «هاودنه» بی ئا قیستی هاتیبه و عهره بکاری بوویه بو (هاون، جاون)، عهره بیا درست (مه راس) ه؛ ۲) نقیژه کی زه ده شتیانه ژ پینج نقیژان: ۱- هاون؛ ۲- رهفتو؛ ۳- نه زیره ن؛ ۴- ئیقه؛ ۵- نه شههن. ئا قیستی بی هه وه نه و هاودنه ژ بی هاو نی کو تشتا تیدا دقوتن هاتیبه.
- های:** (۱) تیپا گازی کرنی یه؛ ۲) تیپا دهر پینا مخابنی یه (اسم الصوت).
- های های:** ههر بو بانگدان و گازی کرنی یه، دهنگ و گاله گال (اغراء).
- های و هژی:** هه یاهو.
- هه یاهو:** هایاهای، جار و جه نجال، داد و فریاد.
- هایاهای:** دهنگه دهنگ (غوغاء، صخب): «بهم های هویه نا کرتین ده فعی رووس - ههروه کی شیخی بخارا و نه نده لوس» «حاجی قادر».
- های هو:** بو ئستغرابی یه ژی.
- هایلو:** (یا ایها).
- هایلی:** (یا ایتهها).
- هایلو هایلو:** (یان هایلی هایلی) نه شه وشه بیته بی مه به ستن ناف گهریت مقامان دبیزن بو درتیز کرنا دهنگی و موسیقایی.
- های ژی بو:** ئاگایی هه بو (اطلاع). ئاگاداری.
- هه بان:** هه بانه (جراب).
- هه بانه:** هه بانه، گوز که کی مل درتیز و تهنگ و بیته ده ستکه، تونگه.
- هه بهک:** که فنی ده ست. نه دوره کو واژه بی «هه پک» ی ژی تراش بای بیت.
- هه بو:** هه بین، وجود.
- هه بین:** بنیهر هه بو.
- هه بلین:** هه ریلین، هه ریلین، شه هتین، شه پلین، ئالوز بو.
- هه بله تراش:** مرۆقی گه لتهک، گه وج.
- هه پک:** (۱) ئاسنه کی ددانه داره وه کی شه ی ته فنی پیدکه ن؛ ۲) عه یاره کی کیشانی یه.
- هه په نتی:** هه په نتی، هه په نته ری، زه به للاح.
- هه پکی:** هه بکی کورپی حوتم. «هه پکی بهر ره پکانه» «په ند».
- هه پک و شه پک:** نا قی دو نه ندازه بیته کیشانی بوون.
- هه پشان دن:** هه پشان دن، زیده خوارن، زک داگرتن ژ خوارنی.
- هه پله هورج:** هه پله هورج، مرۆقی قوت و قه له و.
- هه پیون:** عهره بکاری بوویه بو (افیون).
- هه پیون کیش:** هه شاش.
- هه پله گزی:** هه قه چناوه ی، پر پیژی، هه له پاسی.
- هه پوله:** زل و زه به للاح.
- هه ترهگ:** پیری فه رتوت.
- هه تیو:** بی باب، سیوی.
- هه تیویاز:** بریتیه ژ مرۆقی (لوطی) (وشه یه کی نه هریه نیه).
- هه تیویازی:** کاری (لواطی) (وشه یی نه هریه نیه).
- هه تمه چهرهک:** هه تیم چهرهک، بریتیه ژ مرۆقی په ست (وشه یه کی نه هریه نیه).
- هه تک:** فه یت. (ع)
- هه تهک:** نه تهک، هه قال، شه و کراس.
- هه تان:** تان، تانی بیستانی یان تانی ههر تشته کی (سیاج).
- هه ترۆش:** هه تاف و روژ یان هه ترهش، به عنا بجه رگ، وه رار.

- ههتلی:** هیتلی، بڼه حیا.
- ههته تۆک:** ههته تۆته.
- ههته تۆته:** ههته تۆک، هنده ک کیسکیت کچکه نه ژ ده رمانۆک و عه تریاتان ژنک درست دکهن و دکهنه ئستویب مندالی ساقای بو بڼه خوښی یی.
- ههترهگ:** فهرتوت، دهسته دارئ ئستور (مطرق).
- ههتار:** گیتج قوت، نهو کهسه کو گیتچی دهیریت.
- ههتوان:** ملحهم، مهرهم، چرک.
- ههترهش:** نه تره، گوژمه، وهرار، ووره، زهراڤ (مقاومه).
- ههتیه:** دارئ لقالبدانا تشتی وهکی شهل و شهپک و قوماش و گوژهی، دارقالب.
- ههجهر:** ههجیر. «ههجهر و ههجیر» بو ناڤی زهلامان بکارتین. بو گوژستانی ژی «بزاراڤی سندی و گولیان بکارتیت».
- ههجیر:** ههژی، هیژا، دلیر، بهرکه تی، همتاز، ناڤی (مذکران) ژی تیت.
- ههج:** کاشۆ، ههج.
- ههجل:** تهنگافی (مازق).
- ههجامهت:** ژ ههجامه تی کوردکاری بوویه (حجامه)، خوین بهردان.
- ههج:** کاشۆ.
- ههچک:** تیل، داره که وهکی که میا گوپالی هه دو سه ریت وی که هاندینه ههڤ و بوهریسی گرتیده ن بو کاری فلاهی یی ده شه خره و دارکیشانی.
- ههچا:** هو، نه گهر.
- ههچی:** ههرجی، ههه تشتهک (بو غهیری عاقلان بکارتیت).
- ههچه:** چه چه، دهنگه که بو لیخویرنا کهر و دهواران بکارتیت.
- ههدلان:** دهرده ره شه ولاخ، دهرده چیل.
- ههدا:** ته ڤرا.
- ههدف:** گردئ بچوک.
- ههداری:** ئاسانکاریت مادی (تسهیلات مادیه).
- ههدار:** نارام.
- ههدریان:** هه ندریان، راهستان، نارام بون.
- ههر:** دائیم، (کل). هندکجار «ر» دیتته فهردان وهکی: هه دبیتم هه ر دبیتم.
- ههر و ههر:** (ازل، ابد). «هه ب شیری: ههر بشیری» ، «هه دگۆ: ههر دگۆ».
- ههرا:** قاره قار.
- ههرا و هوزیا:** جار و جه نجال.
- ههراس:** ترس.
- ههراسان:** ترسان.
- ههراساندن:** ترساندن.
- ههرج:** ههه تشت (بو غهیری عاقلان).
- ههرکی:** (۱) ههرکهس (بو عاقلان); (۲) عه شیرته کی زۆر بهیژن ژ عه شیرته تیت کوردانه لکوردستانا عیراڤی دژین و لباکووری رۆژناڤایی ئیراڤی هه نه.
- ههرجی:** ههه عهرد، هه رده ر.
- ههرجی یی:** هه می ده ری، بریتیه لمزۆڤی گه ریۆک: «ههرجی کو پاله نه و ماله» "په ند".
- ههرزه چه نه:** پرپیژ.
- ههرچی:** ههه تشتهک «ههرچی دبیت بلا دبیت» "مه ته لۆک".
- ههر رۆژ:** ئانکو هه می شه (کل یوم).
- ههرز:** بیسود، بڼه مفا.
- ههرزه یی:** هه رزه کاری، هه له پاسی.
- ههرزه گۆ:** هه رزه دار، هه له پاس، چه نه باز، بیهوده بیژ.
- ههرزه دار:** فاحش، زشتگۆ.
- ههرزه بیژی:** بنییره هه رزه گۆ.
- ههره گرهگ:** فه قیری بی شه هرم و به دجنس. هنده ک دبیتن «هه رگرگ» نه و نه درسته، ئانکو هه رزه گۆیی هه زار رهگ (به د نه سل)، هه ره گرهگ: هه زار رهنگ.
- ههرسوو:** هه رلا، هه رلا یهک.
- ههرهت:** گو نه ل، گو نه، گانگه، کاملانه، وه فهدت، هه ره تی جوانی یی، هه ره تی بهاری، هه ره تی فیقی، هه ره تی ئاڤر ابونتی، هه ره تی چاڤ قه تره کرنی، هه ره تی چلی زستانی، هه ره تی گول و گیای (اوج، قوه، موسم، عنفوان).
- ههرسال:** هه موو سال.
- ههرساله:** سالیانه (سنوی).
- ههراتی:** سه رکیشی، که راتی.
- ههرا و هوزیا:** قه له بالغ (ضحیح).
- ههری:** قور، هه ره، ته فن (و حل).
- ههریه نه:** خه ره بنده.
- ههریه:** هه رپک، پرۆ.

<p>هه‌رمان: جاویدی.</p> <p>هه‌ربیلین: هه‌مه‌ریون ژبه‌ر زۆر خوارنێ، هه‌نده‌ک دبیژن هه‌ربیلین.</p> <p>هه‌رسیل: پایه (رکن).</p> <p>هه‌رچم: هه‌رچی من. لئاقیستایدا ژێ «هه‌رچم» به‌عنا هه‌رچی من هاتیه. «هه‌رچم گۆت: هه‌رچی من گۆت».</p> <p>هه‌ر لئاشی بی: ئەف رسته‌یه‌ لگی (ماندی نه‌بی) بکارتیت به‌لێ نه‌ بشیوه‌یه‌کی گشتی و عام به‌لکی ته‌نێ بۆ وی که‌سی تیه‌ته‌ گۆتن کو تازه ژ ئاشی هاتیه‌ت. بریتیه‌ ژ مه‌به‌ستی زراف و باریک، ئانکو هه‌ر مال و مندالت زۆ بن و هه‌ر رزقی ته‌ به‌رفه‌بیت و خوارن لالماته‌ بیته‌ خوارن و دنیعه‌ تاندا بی و هه‌ر لئاشی بی.</p> <p>هه‌روه‌ره‌: رسته‌یه‌که‌ بۆ وی که‌سی بکارتیت کو بۆ مه‌هانه‌ی هه‌ره‌وه‌ری بوان که‌سان بکه‌ت کو ژێرده‌ستی وینه (وه‌کی نیره‌ بدۆشه‌ی).</p> <p>هه‌راو: گوشاد، به‌رفه‌هه‌، «واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه‌».</p> <p>هه‌رماش: (١) ئانکو هه‌ر خوارنا مه‌ ماشه‌ و ماشه‌ به‌ته‌نێ؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردانه‌ لقه‌زا شیخان-پاریزگه‌یی ده‌وکێ-کوردستانا عیراق.</p> <p>هه‌رگن: (١) هه‌رکینه‌، هه‌رگنێ؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردانه‌ ل زیبار-کوردستان عیراق.</p> <p>هه‌رگاو: کوپاو، کوراف، قوراو. ئەف وشه‌یه‌ هه‌ورامیه‌ یان تاوه‌گۆزه‌یه‌ ژ دوو په‌یقان پیکه‌تیه‌: «هه‌رگ + ئاو»: «قور + ئاف»، قوراف. "مه‌وله‌وی" فه‌رموویه‌: «لافاو کووچه‌ی جه‌سته‌ی زوخالی - هه‌رگاوه‌ستی هه‌رچی بۆ مالی».</p> <p>هه‌زه‌نی: تیره‌یه‌کی جه‌زائری یانه‌ سه‌رده‌می (صلاح الدین) ی لوپری مان ژ نژاده‌کی کوردان، ئەف وشه‌یه‌ ژ ئەزه‌نی هه‌لتراشیا به‌.</p> <p>هه‌زه‌خ: (١) به‌ره‌مه‌دار، بخیرات؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردانه‌ لکوردستانا عیراق- ئەترۆش - ده‌وک.</p> <p>هه‌زاره‌زیله: قه‌له‌بالغ (حشد عظیم)، هه‌را.</p> <p>هه‌زار: هزار، ژماره (١٠٠٠).</p> <p>هه‌زاران: گه‌له‌ک هزار.</p> <p>هه‌زاره‌زار: میلیون.</p> <p>هه‌زاری: زیقزیقه.</p> <p>هه‌زارپرتی: هه‌زار تو‌یخ.</p> <p>هه‌زار تو‌یخ: مه‌عه‌دیه‌ی حه‌یوانی کو قاچکی دجوت ئه‌وی پرتی پرتی.</p>	<p>هه‌ر مه: تیکه‌لۆک.</p> <p>هه‌رگ: هه‌ره، قور.</p> <p>هه‌ره‌شه: گوره‌شه، گه‌ف.</p> <p>هه‌ره: کوپ، قور.</p> <p>هه‌رزیل: هه‌رزیلک.</p> <p>هه‌رزیلک: هه‌رزیلۆک، عرزاله، که‌پر.</p> <p>هه‌رزیلۆک: بنپه‌ هه‌رزیلۆک.</p> <p>هه‌رشین: شه‌که‌ستنا هه‌وره‌ووور بووی (تخیم).</p> <p>هه‌رشاندن: هه‌وره‌ و خاش کرن.</p> <p>هه‌ری کیتل: کیتلانا زه‌قیئا ئاف لسه‌ر بۆ برنجی.</p> <p>هه‌رپشته: رشده (رشته).</p> <p>هه‌ری به‌سه‌ر: قور به‌سه‌ر.</p> <p>هه‌ریکه‌ر: قورکه‌ر.</p> <p>هه‌ری کاری: قورکاری.</p> <p>هه‌رجۆه: هه‌ره‌نگ.</p> <p>هه‌ره‌نگ: هه‌رشکل، هه‌ر ته‌رز، هه‌ر ره‌نگ.</p> <p>هه‌روه‌وشک: هه‌روه‌وشک.</p> <p>هه‌روه‌وشک: هه‌روه‌وشک، نانه‌روون.</p> <p>هه‌روه‌وشه: که‌روه‌وشک، ژ «خه‌رگوشی» قه‌ هاتیه‌. (خه‌رگوش به‌فارسێ که‌روه‌وشکه‌).</p> <p>هه‌رگینه: (١) سه‌واله‌ت، درگن، درگنی؛ (٢) ناغی گونده‌کی کوردستان عیراقی ئه‌وژی درگینا چیدکن.</p> <p>هه‌رگنی: ئه‌وژی ناغی گونده‌کی کوردانه‌ لکوردستانا عیراقی بلجی زیباری.</p> <p>هه‌ره‌ک: ره‌وان، ئافا ره‌وان، گئارا (سلسبیل).</p> <p>هه‌رمیتی: هه‌رمیای، (قذر).</p> <p>هه‌رمیای: هه‌رمی.</p> <p>هه‌رمی: (قذر). لئاقیستایدا «ره‌مه‌نی» به‌عنا (قذر) هاتیه‌ یا زانا ئه‌وه‌ کو وشه‌ی هه‌رمی ژ ره‌مه‌نی هه‌لتراشیا به‌.</p> <p>هه‌راج: راوه‌ستانا قیমে‌ته‌ی تشتی له‌زادیدا. مه‌زادکه‌ر دبیژیت: هه‌راج ئانکو لقیزه‌ راوه‌ستان، هه‌را.</p> <p>هه‌راجخانه: جی فرۆتن و مه‌زادنی و هه‌راجی.</p> <p>هه‌رکانه: هه‌رکی.</p> <p>هه‌رکی: ژ هه‌رکانه‌ی هاتیه‌ هه‌لتراشین، ناغی تیره‌یه‌کی بوون دده‌می ده‌وله‌تا میدیا، ماد.</p> <p>هه‌رجۆه: هه‌رگۆنه‌.</p>
--	---

هزارسالی: ئەفه وشەبەکی بریتییە ژ نزاكرن، بۆ ئێكی ئانكو ژى درێژى، عومردریژى: «ناخفتن ههزاره، يهك لباره»
"په‌ند".

ههژده: ژماره «١٨».

ههژار: (١) به‌لنگاز؛ (٢) ناڤى شاعره‌كى مه‌زنى كوردانه، ناڤى وى (عبدالرحمن)ه، وى گه‌له‌ك نه‌خۆشى د رىكا نىشتىمان په‌روه‌رييدا دىتيني، گه‌له‌ك خزمه‌تيت جوان جوان ئەنجام داينه، وه‌كى: شهرحاً ديوانا جزيرى، وه‌رگيترانا مه‌موزىنى خانى بۆ زارافى موكرىانى، ديوانى شىعران، وه‌رگيترانا شه‌ره‌فنامه‌يى بدلىسى ژ فارسىيى بۆ كوردى و گه‌له‌ك خزمه‌تيت دى ئى مه‌زن مه‌زن. ئەو بخۆژى مه‌لازاده‌يه و خه‌لكى مه‌هاباده، كوردى ئيرانيه.

ههژ: بۆتايه‌كى دارى بيه‌لگ و تاييت زراف كوژ داره‌كى فه‌كه‌ن بكارتيت، شمراخ، به‌لى ء ئەسلدا تهنى هه‌ژى گو هيشكى يان شىلانتيه و به‌ره‌به‌ره شيوه‌يه‌كى كشتى فه‌گرتيه.

ههژارى: به‌لنگازى.

ههژارانه: وه‌كى به‌لنگازان.

ههژاره‌تى: هه‌ژارى.

هه‌ژى: لايق.

هه‌ژير: (١) هه‌نجير، هه‌ژير. لئاقىستايدا هه‌ژير به‌عنا لايق و هه‌ژا هاتيه، نه‌دوووره وشه‌يى هه‌ژيرى كوردى ژ وىرى هاتبيت چكو هه‌ژيرى تشته‌كى لايق و هه‌ژايه. ئەسلى هه‌ژيرى ژ هه‌جبرى هاتيه؛ (٢) بۆ مېرى دلېر د فارسيا كه‌فندا هاتيه. ئەفه ديار بوو كو د كه‌فن و نه‌ژ دا هه‌ژير بۆ تشتى جوان و لايق و هه‌ژا (شجاعه)، فىقى هه‌ژا، د ئاقىستا و په‌هله‌وى و فارسيا كه‌فن و كورديدا هاتيه و هه‌مىژى يه‌ك مه‌به‌سته: (لائق). هه‌جبر و هه‌جه‌ر ژى هه‌ر ژ وى ريشه‌ى هاتينه و هه‌ر مه‌عنا هه‌ژا و لائق و به‌ركه‌تىيى دگه‌هين. هه‌جبر و هه‌جه‌ر بۆ ناڤى زه‌لامان ژى د فارسى و كورديدا بكارتين.

هه‌ژى ياتى: هه‌ژايه‌تى، لايقى.

هه‌ژيان: لڤين.

هه‌ژاندىن: بزفاندىن، لڤاندىن، ته‌كاندان.

هه‌ژيائى: لڤاندى، بزفاندى.

هه‌ژك: قومشه‌له‌كى تاوبه‌لگان، هه‌ژ.

هه‌ژمار: هه‌ژماره، ژماره، ژمارتن.

هه‌ژه‌هه‌ژوك: ئەو مەروڤسە كو لەشنى وى يان سەرى وى هەر راده‌ژيت.

هه‌ژه‌هه‌ژوكى: مەروڤسە نه‌خۆشيا هه‌ژيانى بوى.

هه‌ژاله: هه‌ژاله.

هه‌ژاله: (١) ئەو تا داره‌يه كو تا و به‌لگيت وى رىكويىك نه‌ين؛

(٢) برىتية ژ مەروڤسە سست و په‌ست و جلگ هه‌ندام

ژبه‌ريه‌ك چۆى.

هه‌ژمه‌ت: حه‌شمه‌ت، خه‌فه‌ت.

هه‌ژين: ئەف وشه‌يه دىتته پاشكۆى هنده‌ك نامرازان و نالاتان و مه‌عنا فاعلى يه‌تى ديارده‌كه‌ت: لاندك هه‌ژين، توپزه‌ژين،

ده‌ست هه‌ژين، سه‌ره‌ژين و دووه‌ژين، خۆه‌ژين.

هه‌ژاندىن: ئەوژى پاشكۆيه‌كه‌ لدوو هنده‌ك ناڤ و مه‌سده‌ر و

سفه‌تان تىت، مه‌به‌ستيت گۆناگۆن دده‌ت، وه‌كى: مه‌شكه

هه‌ژاندىن، ده‌ست هه‌ژاندىن، لاندك هه‌ژاندىن، گۆيال هه‌ژاندىن،

كلك هه‌ژاندىن: «تۆ بۆچى سه‌رى خۆ لىن ده‌هه‌ژينى؟!»، «من

به‌ره‌ك راهه‌ژانده مارى»، «په‌زى پاشقه راهه‌ژينه»، «شه‌قى

دى بارانى هه‌ژاندى»، «باى هه‌ژاندى»، «ئەو داوه‌تى لاو

ده‌هه‌ژينيت».

هه‌س: هه‌ست، هه‌يه.

هه‌ست: هه‌يه (موجود، حس).

هه‌سان: هسان، هوسان، سوهان، ده‌ستوبه‌ر.

هه‌ستان: هه‌لستان، هه‌لستيان، رابوون.

هه‌ساندىن: فيكرن، ره‌حه‌ت بوون.

هه‌سپۆ: خه‌زوور.

هه‌سپ: ده‌وارى گرى نير (حصان).

هه‌سپى گونى: (حصان فحل).

هه‌سته‌ره: گووزان (موس الحلاقه).

هه‌سارى: (صه‌ريج).

هه‌سيان: حه‌سيان، فه‌سيان، ره‌حه‌تبوون (استراحه).

هه‌سكوو: كه‌مگيز (مغرفه).

هه‌سته‌ر: هه‌سته‌ر، ل بنه‌رتدا ئا + ستر = نه‌زوك.

هه‌سر: فرميسك، رۆندك.

هه‌ساوى: حه‌ساوى، جوهره كه‌ره‌كى گره.

هه‌سار: كوه‌سار.

هه‌ستاستا: خه‌زانك، كوچه‌ك.

هه‌ستى: ئەستى، ئەو ئاسنه كو لبه‌رى دده‌ن و چريسكان دده‌ت،

به‌رزىدا كوردان ئاگر پى هه‌لدكر.

هه‌سون: هوسين (تخديد).

- ههسکوو:** که مگیز، هوسکی.
- ههسیان:** بیتدان.
- ههسیانهفه:** فه ههسیان.
- ههسیلمهیدان:** دارکاری کرن (ع، ک).
- ههستم:** عهستم، کیم، پیچەک.
- ههستیار:** شاعر.
- ههسه نهسته:** حهسه نه سسته، تیتروازک.
- ههستکار:** ههستیار، شاعر.
- ههس:** وشه ییج سه رسورمانی.
- ههسک:** شه نه.
- ههسیر:** (حصیر) (ع).
- ههسهس:** حهس حهس، گه زمه (ع).
- ههش:** خم، هوش (نیله).
- ههشین:** وهکی رهنگی هه شی «بزاراچی بۆتانی».
- ههشتیدان:** بریتیه ژ تیکدانا کارهکی کو دقیان ئسلاح کهن.
- ههشیمهت:** حهشامهت، ههشامهت (کثره).
- ههشیش:** سپیه (قمل).
- ههشیار:** هوشیاری.
- ههشیاری:** هوشیاری.
- ههشار:** که مینگه.
- ههشامهت:** حهشامهت، زۆر کۆمبون، قیامهت.
- ههشیار کردن:** ههشیار کرن، خه بهردا کرن.
- ههشتی:** ژماره «۸۰».
- ههشتا:** ژماره «۸۰».
- ههشتیک:** ههشت ئیک (ثمن).
- ههشت:** ژماره (۸).
- ههشتویش:** ههشتاویش.
- ههشتاویش:** نافی رۆژا پینجی یه ژ (الجمسه المسترقه).
- ههشاشین:** بریتیه ژ خراب بونا کارهکی کو دقیان چیکهن رابون خراب کر له و دبیتن: «ته ههشاشین تیدا!!».
- ههشک:** ههشتک.
- ههشتک:** ههزک.
- ههشاندن:** پرکرن، داگرتن (شحن) (ک، ع).
- ههشت ههشت:** (یان **ههشت ههشت**؛ **ههفت و ههشت**) ناخفتنا بیسوود و مهفا، قه وچه قه وچ.
- ههشاردان:** خۆ د که مین نان.
- ههشهری:** بهور، به تران، ژنا گپدار و دژوار.
- ههشفاندن:** ههشفاندن.
- ههشفاندن:** ژئی برنا نقیساندی.
- ههفت:** ژماره (۷).
- ههفتی:** ژماره (۷۰).
- ههفتا:** ههفتاد (۷۰).
- ههفتاد:** ههفتی.
- ههفتی:** ژماره (۷۰).
- ههفتاو:** گلاو، ژاراف، ههفتاو کرنا تشتیکو سهی تیدا چه لپاندی (تعفیر).
- ههفتجوش:** فلزهکی رهقه ژ ههفت مهعهده نان هاتیه درستکرن، مههسینهکی زۆر بسه ننگه.
- ههفتوک:** جوهره کات ژمیترهکی. دیوارانه کو ههفتی ییج به کجار سوار دکهن.
- ههفی:** ماری مهزن، حهفی (ثعبان).
- ههفک:** حهفک.
- ههفهفی:** مروژئی کو ههه چاقتاری ییج خوارنی بیت، حهفحهفی.
- ههفهفیاتی:** حهفحهفیاتی، چاقت تیرنه بونی.
- ههفههف:** چاقت تیرنه بون.
- ههفنی:** حهفنی، گه ندیای.
- ههفک نهستور:** بریتیه ژ زالمیج (وشه یهکی ئههریمه نیه).
- ههف رهنگ:** بریتیه ژ مروژئی (متقلب) کو بههفت رهنگان خۆ دگۆریت.
- ههفت زمان:** بریتیه ژ مروژئی چاپلوس (ذی الوجهین).
- ههفار:** بیین ههفار، بیین ههفار، بیین گه نار (وشه یهکی ئههریمه نیه).
- ههفتروش:** لی راست هاتن.
- ههفتیک:** ههفت یهک.
- ههفت تا:** ههفت داڤ، ههفت قات.
- ههفت تیر:** ئه و چه کئ جهنگی یه کو ههفت گولله خۆره.
- ههفتروو:** که سئ کو دل و دهرونی وی ئیک نه بیت، (منافق).
- ههفت تویح:** قونیری.
- ههفت لۆ:** کاغهزهکی قماری یه.
- ههفتیار:** که متیار، کنایه ته ژ ژنا حهشهری.
- ههفت سین:** ئه و سفره خوارنه یه کو ههفت خوارن لسه ر بن کو

تېپا ئه ولى ناقتى وان «س» بيت، وهكى: سه بزه، سير، سماق، سيث، سه مه نوو، سنجك، سه نكه سير.

هفت برا: كومه له ئستيره كن كوژماره يي وان ههفته، ديبترنى تهرمى نووحي ژى (بنات النعش).

هفتشى: ههفتيز، بهلى د ئاقتىستايدا به عنا تاماده سازه هاتيه.

هفت شه مې: ئهف واژه به بو حه نه كى بكار تېت. بو وينه نه گهر ئىك پرسى دئ كه نك هندهك دراف بو من هنيىرى؟ نه وژى بترانه قه وهلامى ددهت: ههفت شه مې!

هف: پىكه وا، بهه فرا.

هفير: هه وير، هه مير (عجين).

هفوك: فهقه ره به كى شيعره، كومه سته (منظمه؟).

هفده: ههفت و دهه، ژماره (۱۷).

هفونك: نه گهر دو مرو فان هه ر يهك ژنيت وان خوشكيت يهك بن نهف هه ر دو مرو قه خه لك ديبترن وان هفونك (عديل).

هفگور: هه فال گوره (حريف، رفيق، فى كتله واحده).

هفگورى: هه فالينى، دوستى (رفاقه).

هفدهنگ: يهك بير و را (برأى واحد).

هفرا: پىكته (سويه).

هفزان: باراش.

هفريكه ر: هه فريكيل (عجان، من يصنع العجين).

هفيرو: نه ر م وهكى هه فيرى: «نهف نانه هه ر هه فيرويه و نه بر شتييه».

هفيروى: هه فيرو.

هفال: هه وال (رفيق).

هفند: (۱) هه ره وهز، وهنده (تعاون، تعاونى). نه سلى وى «هه قونده، هه فالوهند» به مه عنا متاره ي ژى دگريت؛ (۲) ناقتى هندهك گوندانه لكوردستانى عيراقى - دهوك؛ (۳) ناقتى زه لامانژى هه قند هه به.

هفبار: هه مبار (شريك، امبار).

هفالى: هه فالينى.

هفالىنى: هه فاله تى.

هفاله تى: هه فاليتى.

هفالىتى: بنيه هه فالى.

هفالوشك: هه فالى بچوك «هه فال هه فالوشكى، نان و په نير وشكى».

هفال هه فالاي: هه فالى گرتن.

هه فرك: جره، كهش مه كهش (جدل).

هه فركى: (مجادله). به ربه ره كانى.

هه فري: هه فري.

هه فري: (رفيق، صاحب). دوست، هه فالى ريكوسه فه رى.

هه فريز: هه فشى.

هه فشى: جى نقشنا په زى (مراح الماشيه).

هه فال كراس: ده رپى ژنان، هه وال كراس، شه لوال. ببينه چه ند وشه يه كى نازك پرتوره يه كو ناقتى چزمانان په يدا نه بوويه و نابيت، چاوا خوژ په يدا شه رم ناوهره لادايه و نه گوتيه ده رپى، بهلكى وشه يي هه فال كراسى وه رگرتيبه و دانايه جى ده رپى، چكو زانيت كوردا شه رم دكه ن ناقتى ده رپى بين هه تا براده يه كى وه سا كو ده رپيت خو پشتى شوشتنى له رده كى خهف راتيخن هه تا هه شك ببيت.

هه فال بچووك: مال بچووك (پشدان). لقيره دا ژى وشه يي هه فال بچووك بكار بر بيه نه پشدان هه ر ژبه ر ريز و توره راگرتنى.

هه فده ر: هه مده رد (تعاطف، مواس).

هه فده ردى: هه مده ردى (تعاطف، مواسات).

هه فده م: هه قچه رخ، هه شكات (معاصر).

هه فريش: به ره نگاريون.

هه فچاخ: هه فده م.

هه فره سه ن: هه فجنس.

هه فره سه نى: هه فجنسى، جناس، هه فره سه نى و ره سه ن سايبى. قاعده به كه لعلمى به دييى، به ره به يى ديبترنى جناس.

هه فقو: هيث، نهف هه ر دو واژه به ژبه ك خانه واده نه و مه عنا علم و ته فكيرى ددهن، ديبترن هيثكرن، ته ماشا كرن هم مه عنا ته علمى و فيتركرنى ددهت، ديبترن: «هه فقو: فيتركر»، ديبترن: «هه فقوت: نه و فيتركر».

هه قوت: فيتركر، "جزيرى" فه رمويه: «ئوستادى عيشقى دل هه قوت - سه ر تا قه دهم هنگى دسوت / ره مزا انا الحق هه دگوت - باور بكه ن مه نصوره دل».

هه قجار: هه وجار، هه نجار (محرث).

هه قپشك: هاويه ش.

هه قپشكى: هاويه شى، ته بايبى.

هه قوتن: فيتركرن، ته علم دان.

هه قليمه قو: گوستيلان، كاله مستان (لعبه المحبس).

هه قله مانی: هه قله مانی قۆ.

هه قهوستین: کارئ نه بجئی کو چله که تیدا نه بیت و نیتته دیتن.

هه قه: هه قه، ریبازگه یه کی ئایینی یه دبیژنئ: سار و لوو، سارلی (علی الهی)، ئەف ریبازگه یه هه ر پاشما یه کی که فئنی دینی کوردانه.

هه قه باز: فیل باز، حوقه باز.

هه قه بازی: حوقه بازی.

هه که: ئەگەر (إن، إلا).

هه کهکو: وشه یه که د ئەولئ رسته یی دوعایی دا تیت: «هه کهکو مالا ته خراب بیت!»، «هه کهکو خبیرئ ژ خو نه بیینی!». هه کهکو دبیژن: دهک.

هه که: له که (سب).

هه کهر: له که (عیب).

هه که: هه گەر.

هه گەر: ئەگەر.

هه ل: هه له، بیف (فرصه).

هه له: خه له تی.

هه له شه: (متسرع). ب له ز.

هه له شه یی: (تسرع). په له کرن، له ز کرن.

هه له لۆک: به لالیک.

هه لیز: مه شکه، گوته که بۆ مریشکا دبیژن دا بچه لبس.

هه لئ: گیایه که بۆ نالفئ حه یواناتان دچینن، به ره بهی دبیژنئ (جت).

هه لئیر: ده می دروونا هه لئیه.

هه لاش: ئەو قرم و قرش و چۆلی یی کو دکه نه سه ر شه قله یان.

هه لۆ: ئەلهو.

هه لم: هلم (بخار).

هه لمه ت: ده ست بۆ دریتژ کرن، پرکتیشی کرن (تخرش).

هه لامه ت: (۱) په رسیف، کیمکا هه یفی: (۲) شکلی مرۆفان ژ کنجیران چیدکه ن دادنیتنه ناف زه قیان هه تا ده به ژئ بره قن. (شبح).

هه لای: داوه ت.

هه لاهیل: ماره کی ئەفسانه یی یه، ژه ره ره کی بکوژی (کوشنده) هه یه.

هه لیه: عه ره به کاری بوویه بۆ (اهلیلح)، فیقی یی داره کیسه له ندئ چیدبیت، ره نگئ وی زه ر و ره ش هه یه بۆ پزیشکی یی بکار دبه ن.

هه لقه تیزان: هه لقه تیزانئ (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه لقه تران: هه لقه ترانئ (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه لقه ترانئ: دیوانا تامسار و گه و گه لته کان، حه نه کیازی و تامساری، هه له پاسی زۆر ره ویی (مجلس السفله) (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه لقه باز: حوقه باز، حیه باز (وشه یه کی ئەهریمه نیبه) (ع،ک).

هه لقه به گۆش: بریتیه ژ کوله یی و بنده ستی یی.

هه لیت: بی مه عنا، بی و اتا.

هه له تیت: هه له شه، چاف ته یسۆک، سرت.

هه لقونئ هه له شکا دۆشاقئ: ئەف رسته یه کورد بکار تین و د ده راقئ سته م لیکرنئ ژلایی سته مکه ران و خورتان و بیگانه یان یان ژ ده ستئ ده ره به گان، مه عنا وی مه به سته کی خه فیسه ئانکو ئەگەر ناموسئ پاس بکه ی ئەفه مال چو. بشیوه یه کی دی دبیژن: «های لقوونی و های له شکا دۆشاقئ» و بره نگه کی دی تیت: «وای لقوونئ، وای له شکا دۆشاقئ» ئانکو یان قوون یان مه شکه دۆشاقئ دقیت ده ست ژ ئیکئ به رده ن یان ناموسئ به رده ی یان ولات.

هه له مور: خۆلیا گهرم.

هه له مه ت: ده ست بۆ برن، ئیرش.

هه لاتن: (۱) بازدان، رۆژه لاتن (شروق): (۲) ناف هه لاتن ژ کانی یی (فوران)، بلن دبوونا تشته کی رۆن ژ به ره که لینی.

هه له که: چۆیی کیشان.

هه لیب: حه لیب، حلیب، درست، جائز (ع،ک).

هه ل: فرسه ت، بیف، درستی.

هه له کهر: جارچی، ژماده ی هه له پاسی هه تیه.

هه لک: حه لک، حلک، حه نه ک پیکری (ع،ک).

هه له په هه لپ: زاد به ز خواری.

هه له ق مه له ق: ئاخفتنا بیسه ر و بن.

هه لاندن: راکرن، تاواندن، حه لاندن.

هه لووژه: حویلیک.

هه له مار: په له مار، ئیرش.

هه له مار کهر: ئیرش کهر.

هه له مه ت: هاوه نته، ره شه.

هه له مه ته چی: هاوه نته چی، ره شه چی.

هه له ک: نه قله ک، جارک، نۆبه ک.

- هه‌لاخانە:** گه‌مارخانە (ع، ک).
- هه‌لموت:** فراگه، عه‌ردی بلندترین لچیی، هه‌لدیرگه.
- هه‌لینان:** هه‌لگرتن.
- هه‌لپه‌یواندن:** خوراندنا بنینۆکان.
- هه‌لپه‌رست:** بیقۆ (انتهازی). ژ دو وشه‌یان پیکهاتییه: «هه‌ل + په‌رست».
- هه‌للاداد:** هه‌یج لچی نه‌مای، تالان کرن و هه‌یج نه‌هیلان.
- هه‌لواردوو:** لوپسکری، تاقشه‌کری.
- هه‌لینجاندن:** ئاڤ هه‌لینان.
- هه‌لچی:** کفارک. قارچک.
- هه‌له‌پاری:** هه‌له‌پاس، هه‌ر دو واژه‌مه‌به‌ست دده‌ن.
- هه‌له:** هه‌ل هه‌له، هه‌له‌شه، مرۆقی تامسار و سه‌رسه‌ری دیاره‌کو هه‌له‌پارس ژ دو واژه‌یان پیکهاتییه: «هه‌له + پارس» به‌عنا ره‌وینا سه‌گیه‌ ئانکو سه‌رسه‌ری و زۆر ره‌و.
- هه‌لستاندن:** راکرن.
- هه‌لسوراندن:** زفراندن.
- هه‌لگرتن:** راکرن (رفع).
- هه‌لگێران:** وه‌رگێران (تقلیب).
- هه‌لچنن:** هه‌لیتجاندن.
- هه‌لکرن:** وه‌رپێچان، ئاگر هه‌لکرن.
- هه‌لکێشاندن:** هه‌لکێشان.
- هه‌لکێشان:** ژ نشیقی بو‌ئه‌فرازی.
- هه‌لهاتن:** که‌لین، (فوران) (ئه‌ڤ فعله‌ هه‌ر لازمییه).
- هه‌لاقیتن:** بلند کرن.
- هه‌له‌په‌رین:** گو‌ڤه‌ند، داوه‌ت.
- هه‌له‌په‌راندن:** راپه‌راندن.
- هه‌له‌په‌رکی:** چۆبی کرن.
- هه‌له‌به‌ستی:** گرتدان، درۆ هه‌له‌به‌ستن، سکر هه‌له‌به‌ستن.
- هه‌له‌په‌زین:** هه‌له‌په‌قژین.
- هه‌له‌په‌زین:** بغار بدووراجوون: «ئه‌گه‌ر ئه‌زم هه‌لده‌به‌زم» "په‌ند".
- هه‌له‌شاندن:** راکێشان (تنمشیه).
- هه‌له‌چخاندن:** پاشقه‌گێران.
- هه‌لدان:** بلندکرنه‌ ئه‌فراز.
- هه‌لقاندن:** کوردکاری بوویه (ع، ک).
- هه‌لکه‌ندن:** کۆلان، هه‌لکێشان.
- هه‌له‌هشیان:** ژبه‌ر ئیک چۆن.
- هه‌له‌ه‌شاندن:** ژبه‌ریه‌ک برن.
- هه‌لماتان:** یاری کرنا بگورزان.
- هه‌له‌چرین:** هه‌لکێشاننا هه‌ری یان مووی یان گیای.
- هه‌له‌یفاندن:** ته‌له‌کرن، شکه‌ف کرن.
- هه‌له‌یقیان:** بلندبوونا تشته‌کی ژبه‌ر زیده‌ ترش بوونی.
- هه‌له‌له:** هه‌یرو.
- هه‌لقولین:** ده‌رکه‌فتنا ئاڤی ژ کویراتی یی.
- هه‌له‌سه‌نگاندن:** بلند و نزم کرن.
- هه‌له‌فرین:** په‌رواز.
- هه‌له‌فراندن:** راپه‌راندن بو‌ فیرینی.
- هه‌له‌روستان:** میتن، میتین، میتین، مژین.
- هه‌ل:** کۆلی زستانجی بو‌ په‌زی، گه‌وه‌ر.
- هه‌لسیان:** هه‌لستان.
- هه‌لستان:** (قیام). رابوون.
- هه‌لواسین:** هه‌لاویستن.
- هه‌لاویستان:** بدارقه‌کرن (تعلیق).
- هه‌له‌سون:** هه‌لسون.
- هه‌لسون:** بنپیره هه‌له‌سون.
- هه‌لکه‌فتن:** (سنوح الفرصه، صدقه). لی‌هاتن.
- هه‌لسوران:** زفریان، زفراندن.
- هه‌لسوراندن:** زفراندن.
- هه‌لسۆرینه‌ر:** زفرکه‌ر (مدیر).
- هه‌له‌به‌ست:** (قافییه).
- هه‌له‌پین:** به‌ردانه‌ بدوڤه (مطارده).
- هه‌لنگفتن:** سه‌تمه‌ کرن (تعشر، إصابه).
- هه‌لنگافتن:** هه‌لنگفتن.
- هه‌لبشکوپین:** گه‌ش بوونا گول و غونچه‌یان.
- هه‌لاتک:** شه‌یتانی (احتلام).
- هه‌لی:** بازده، به‌رڤه، حه‌لی، به‌ه‌لی، به‌ه‌لی. شاعری گو‌تییه:
- «هه‌لی هه‌لی هه‌لی - سو‌رکوکی هه‌لی / به‌رده‌ ماهینی -
- پاڤی مه‌نجه‌لی / ره‌ڤدا پسمامان - گه‌شته‌ به‌رخه‌لی».
- هه‌له‌به‌ستن:** شیع‌ر هه‌له‌به‌ستن، قافییه هه‌له‌به‌ستن، جس‌ر هه‌له‌به‌ستن.
- هه‌لوک:** هه‌لاتکه، ناڤی ژنانه‌ ناڤ ئیزدی یان.
- هه‌لاتکه:** هه‌لاتک (احتلام).
- هه‌لگوسیکار:** وه‌ره‌ شه‌قبیری یی.
- هه‌لتوتترین:** روونشتنا سه‌رپیان (جلسه‌ القرفصاء).

هەلدريان: دريان.	هەمزەمان: بنێره هەقدهم.
هەلدريانن: دراندن، كەلاشتن.	هەمو: هەمی، ب گشت.
هەلدريانای: درپای، كەلاشتی.	هەمی: بنێره هەمو.
هەلباسكانی: ئێك و دوو گرتن ناخنجی دوو مرۆفان، چەنگەلۆز.	هەمه: بنێره هەمو.
هەلدريان: شەبا كرن.	هەموان: بنێره هەمو.
هەلدیر: شەنەبا كەر.	هەمچەهەری: هەف رەنگ، وەك ئێك.
هەلدیرگە: فراكە (هاویە).	هەمبس: هەمس، پرتۆف، نەوعەكی بزناوە.
هەلگوتن: مەدح لێكرن.	هەمبون: هومایون (مبارك، سعید).
هەلگۆلان: (حفر). كۆلان، چال كرن.	هەمیر: هەقیر.
هەمبەر: بەرامبەر (مقابل).	هەموارە: راست و رێك.
هەمبەرائی: بەرەبەرەكانی (معادات).	هەمیشه بووی: سەرمەدی. (ازلیه، ازلی).
هەمتر: جاش.	هەمبار: شریك. هەف پشك.
هەمگە: هەمی، پیریینه، حەمگە.	هەم: دیسان، پێشگرەكە مشارەكە ی دگەهینیت، وەكی:
هەمیستار: پێچەوانە (تضاد).	هەمپشك، هەمسا، هەمنشین، هەمشەهەری، هەمسا،
هەمتا: (مثیل، نظیر).	هەمكیش، هەمدەرد، هەمراز و...
هەمبەری: (مقابلە، مائله).	هەمیان: هەمان، هەموان (كلهم).
هەمپا: گەورەپایە، پایەدار، هەقپایە، یەكپایە (مثیل).	هەماواز: یەك دەنگ، یەك عەقیدە.
هەمدەم: دەمساز، هەقبال (مونس).	هەمبەستی: پێكڤە بەستی، یەك خەت.
هەمدەرد: هەقالب دەردی (شريك الحزن).	هەمبەستەیی: پەبۆندی.
هەمدەردی: هەقالب دەردی، شریكی دەردی.	هەمپشت: یەك پشت، هەقالبەند، هەقپشت.
هەمپشك: هەقپشك، هاوبەش، ئەمباز (شريك).	هەمراز: هەم نەیتی، هەمسە.
هەمسەر: هەقسەر (زوجه).	هەمرە: هەقال، هەقالب سەفەری.
هەمكار: هەف كار، هاوكار.	هەمرا: هەمراھ.
هەمسا: جیران، دراوسێ.	هەمزبان: هەمزبان.
هەم: پێشكۆیەكە كۆد ئەولئ واژە ی تیت و مەعنا وەكی ئێكی یئ (شباھە) و هەمكاری و شریكی یئ دگەهینیت، وەكی: هەمسا، هەمنشین، هەمكار، هەمراھ،	هەمزمان: یەك زمان، یەك قەوم. د كرمانجیا ژۆری تەغەر ئەف واژەیانە «هەف» دبیته پێشگری وان هەر دو مەعنا «هەم»
هەمدەست، هەمسەر، هەمزاد، هەم عومر، هەمدەم. جار بسورەتی قەیدی دەرتیت، مەعنا هەر دو یان هەمی تیتە بكارئینان، وەكی: هەم ئەز و هەم تو، هەم ئەقە و هەم ئەوی دی و جار مەعنا ئەو ئی بكارتیت، وەكی: ئەو هەم هات، ئەم هەم دچین.	ی ددەت، وەكی: هەقسەر، هەقگیان، هەقیرئ، هەقدهرد، هەفكار، هەقسیر، هەقپەیمان.
هەما: (١) بەستەم، بزۆری. "جزیری" فەرموویە: «دامە بدەستی سۆرئ جاما ژ رەنگی دورئ - جەذبە گەها جان و دل، پێشەو شانن هەما».	هەمرەنگ: یەك لەون.
	هەمسال: هەف تەمەن.
	هەمشیر: خوشك و برائیت شیری (اخت الرضا، اخو الرضا).
	هەموارە كرن: راست كرن، درست كرن.
	هەمیشه: هەر و هەر (دائماً).
	هەمیشهیی: هەر و هەری.

- هه‌مکاره:** عارف، هونه‌رمه‌ند، به‌له‌د د هه‌می کاره‌کی.
- هه‌مه‌رۆژ:** هه‌می رۆژ.
- هه‌م‌هه‌ک:** ئەو که‌سن کو نان و خۆی ئێکودو خواری، بریتییبه ژ دۆستایی بی.
- هه‌مه‌یان:** جزدانکتی که‌مه‌ر کیسی‌یه، کیسه.
- هه‌مه‌په‌یان:** سۆندخواری، سوندایی به ئێکودو.
- هه‌مه‌سه‌ت:** به‌کده‌ست، به‌ک بیرو و باور.
- هه‌منشین:** به‌ک نامانج.
- هه‌نگریان:** ئەنگریان، عه‌نگریان، هه‌نگرین، عه‌نگرین، عه‌نرین، توورپه‌بوون (وشه‌یه‌کی ئەهریمه‌نی یه) ژ ئە‌گربایی ئاقیستایی هاتییبه، ژ ئە‌نگره‌ مینوی داتراشیه به‌عنا (غضب، متوتر، متسمم) تیت.
- هه‌نجیر:** هه‌زیر (تین).
- هه‌نگیر:** ئە‌نگور، تری، تری (عناب) (واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه).
- هه‌ناسه:** بێن (نفس).
- هه‌ناسه‌به‌رکج:** بێن هه‌لمای، نه‌فه‌س نه‌فه‌س کرن.
- هه‌ناسه‌دان:** بێن دان (تنفس).
- هه‌ناسه‌سارد:** بێمراز، ناکام (یاس).
- هه‌ناسه‌ساردی:** بێمرازی.
- هه‌ناشته:** ناشته، له‌خرینی، خرینی.
- هه‌ندوپ:** ده‌رون.
- هه‌ندرخان:** هه‌ناث (احشاء): «هندرخانت خراب بۆ هه‌ناوت خراب بیت!».
- هه‌نه‌زا:** زێ‌کوری.
- هه‌ناو:** هه‌ناث.
- هه‌ناث:** (احشاء). هه‌ناو.
- هه‌ناوره‌ش:** هه‌ناقه‌ش، کنايه‌ته بو مرۆقی پیسو و زک ره‌ش.
- هه‌ناقه‌ش:** بێتیه هه‌ناو ره‌ش.
- هه‌ناقه‌شی:** زک‌ره‌شی (لئامه).
- هه‌نار:** هه‌نار، ئە‌نار (رمان).
- هه‌ناری:** هه‌ناری، ره‌نگ هه‌نار، ئە‌ناری.
- هه‌نگه‌دان:** هه‌نگه‌دان، گیایه‌کی زۆزانی به‌گه‌له‌ک ده‌رمانه بۆ زک ئیشی بی و کوشتننا کرمان.
- هه‌نگه‌ژاله:** خلیف.
- هه‌نجار:** هه‌نجار (محرث).
- هه‌نده‌سه:** ژ ئە‌ندازه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه.
- هه‌نگاڤ:** پێنگاڤ، پێنگاڤ.
- هه‌نگام:** هه‌نگاڤ.
- هه‌نهۆ:** (من الآن). هه‌نوکه، ئیستاکه.
- هه‌نۆکه:** بێتیه هه‌نهۆ.
- هه‌نده:** ته‌نێ (فقط).
- هه‌نداڤ:** هه‌نداڤ (فوق).
- هه‌نه‌ک:** حه‌نه‌ک، گه‌مه.
- هه‌نه‌کچی:** یاریکه‌ر، حه‌نه‌کچی، گه‌مه‌که‌ر.
- هه‌نده‌ف:** هه‌ده‌ف، گرگی بچوک.
- هه‌نده‌هو:** حه‌نده‌هو، هه‌یزۆکانی، بابیتانی (ارجوحه).
- هه‌نه‌زاگ:** زرنیخ.
- هه‌نی:** (١) ئانکو نه‌و، ئیسته (الآن)، "مه‌وله‌وی" دبیتیت: «هه‌نی فتوای شه‌رع باده‌نووشان بۆ - حه‌لالی کالای ماته‌مپۆشان بو؛ (٢) ئیدی، ئیتر، ویدی، "مه‌وله‌وی" فه‌رمویه: «ئهر هه‌ر ساتی ده‌ردی ده‌ریۆته‌رچه‌نی - به‌یۆر ماچون ئاخ په‌ی ده‌ردی و هه‌نی»، هه‌نگه‌ن،
- هه‌نگه‌شه‌لی:** له‌نکین، له‌نگۆنگۆ.
- هه‌نه‌هه‌پشی:** حه‌نه‌هه‌پشی، جیه‌کرن.
- هه‌ندریان:** حه‌ندریان، ئارامی، ته‌نابوی.
- هه‌نه‌ره:** هونه‌ر، وشه‌یه‌ی ئە‌ول ئاقیستیه وشه‌یه‌ی دوه‌م کوردیه و فارسیه.
- هه‌نه‌ری:** هونه‌ری، وشه‌یه‌ی ئە‌ول ئاقیستیه وشه‌یه‌ی دوه‌م کوردیه و فارسیه.
- هه‌نگفار:** ئیواره‌ دره‌نگ <وشه‌یه‌کی هه‌ورامیه>.
- هه‌نگوری:** هه‌نگوری، ئیفار، به‌ری مه‌غرب، هه‌نگاڤ.
- هه‌نگۆزه:** هه‌نگوری.
- هه‌وه‌س:** ئاره‌زوو (میل).
- هه‌وه‌سکار:** خودان هه‌وه‌س، ئاره‌زوومه‌ند.
- هه‌وچی:** هیوچی، هاوه‌نته‌که‌ر، ئاژاوه‌تراش.
- هه‌ور:** عه‌ور (سحاب، غمام): «هه‌ور بچن بۆ جزیر - باز بده بۆ کونیتا کوبیر/ هه‌ور بچن بۆ سۆران - هه‌لده‌نه کالک و گۆران...» دیاره ئە‌ف فه‌هوئراوانه بادینانینه چکو بادینان دکه‌فیه‌ته مابه‌ینا جزیرا بۆتان و سۆران. بابویاپیریت مه‌ بگۆتیه‌ی ته‌جاریان زانیه‌ کو عه‌وری ژ رۆژئاقایی بیت بۆ رۆژه‌لاتی ئە‌و نیشانا دونه‌یا خۆشبوونی یه و ئە‌گه‌ر ژ عه‌ور ژ رۆژه‌لاتی هاتن ئە‌و نیشانا نه‌خته‌به، ئە‌ف روودانه ته‌غهر به‌اری یه.

هه‌وری بارانی: هه‌وری باران (سحاب مطر): «هه‌ی هه‌ورۆ هه‌ورۆ هه‌ورۆ هه‌ورۆ - هه‌ی هه‌ورۆ بارانیۆ».

هه‌ویج: گیتزه‌ر، زه‌رده‌ک (جزر). گیتزه‌ر دو سی نه‌وعن، ژ مالباتی گیایان تیتته ژمارتن، گیتزه‌ری سۆر هه‌یه، ئی زه‌ر ژی هه‌یه خاوه‌نی قیستمینیت (A.C.O) و نه‌وعی قیستمینیت (B) تیدا هه‌یه، ئاسن و مه‌نگه‌نیزی هه‌م هه‌یه، مقداره‌ک شه‌کر ژی تیدا هه‌یه و شه‌کرۆ وئ بو خودانیت نه‌خۆشیا قه‌ندی زبانی نینه. بو ده‌فعا عفونته‌تی و وه‌رمیت جه‌رگ و گورچیله‌ی و نه‌خۆشیا عه‌سه‌بی و چاقرۆنی بی زۆر پرسوود و مه‌فایه. کورباتیت خوینی بقه‌ودت تیخت و بو مرۆقی کیمخوون سوودمه‌نده، پیتستی مرۆقی نه‌رم و شل دکه‌ت هه‌روه‌کی زدی پیری بی به.

هه‌و: وشه‌یی په‌سندرکنی به، وشه‌یه سه‌رسوپمانی به.

هه‌وار: (استغاثه، صراخ). فریاد.

هه‌وجار: هنجار.

هه‌وتیش: (تصادف، تشابک). سینگ ب سینگ.

هه‌ویر: هه‌قیر، بفارسی دبیژن (خمیر).

هه‌ویری: نانێ نه‌برستی، هه‌ویرویی، هه‌قیرویی.

هه‌ویزی: (١) (بساله، شجاعه؛ ٢) عه‌شیره‌ته‌کی کورده زۆر میترخاس و ناندهر و خودان په‌یمان، دزیت باش ژۆ وان رادبن! لشنگاری دژین، دئه‌سلدا خانه‌بدۆشن، (کۆچه‌رن).

هه‌وکار: هه‌قالکار (حریف، مساعد).

هه‌وکاری: هاریکاری (مساعده).

هه‌ورا: برسی.

هه‌ورایی: برسیاتی، برسیتی.

هه‌وی: ناڤێ کچا زه‌رده‌شتییه مه‌عنا دامانپاکه، ئه‌قناقه زۆره لکوردستانی. هه‌وه‌خان و هه‌وی ناڤ کوردان بو ژنان دکه‌نه ناڤ ژ شرنیا ناڤێ کچا زه‌رده‌شتییه ده‌ست بو ده‌ستی و پشت بو پشتی هه‌ر هاتیه بکار هینان به‌لێ مه‌عنا وئ نزان و ژبه‌ر که‌قنیا روژگاران.

هه‌وو: هه‌ویی (ضره). ژ هه‌قی هاتیه.

هه‌وی: بنێره هه‌وو.

هه‌ویی: ئه‌گه‌ر میره‌کی دوو ژن هه‌بن ئه‌و هه‌ر دوو ژن دبیژنه به‌ک و دوو هه‌وو بیان هه‌ویی بیان هه‌ویی، هه‌وو، هه‌وی، پناخ، بناج، بناج، بناج، بناچه، و سنی، ئاسنی، ئاموسنی، و سنی، هه‌مشوی، هه‌مشوو، هه‌مشه‌وه‌هر.

هه‌وتینجی: حه‌وتینجی، گون.

هه‌وه: هنگۆ، به‌سه.

هه‌ولی: جوانی ماهین (مه‌ره).

هه‌وری: پۆشی یه‌کی کچکه و ره‌نگاوه‌رنگه ژ ئارموشی خوری.

هه‌وتیز: (١) حه‌وتیز (اصلع): ٢) جی مه‌خه‌لبوونا په‌زی.

هه‌وش: حه‌وش.

هه‌وشین: هه‌قشین.

هه‌وا: (جو) (ع).

هه‌واندن: حه‌واندن: «خانم میقان حه‌وینی» "نالبه‌ند".

هه‌وق: ده‌ره‌جییت پیسترنکی، بلندی.

هه‌ودهل: حه‌ودهل (هه‌رسه).

هه‌ودهم: بنێره هه‌قده‌م.

هه‌وراز: ئه‌قرازی.

هه‌ورازی: ئه‌قرازی.

هه‌ورتشم: ئارموش.

هه‌واداری: مه‌یلداری.

هه‌وته‌هوت: حه‌وته‌هوت، حکایه‌تا ده‌نگی ره‌وینا سه‌گانه.

هه‌یتال: ره‌شی شه‌قی، ده‌وال، چه‌وله‌ک (هه‌یولا).

هه‌یشۆ: ژنا کیم شه‌رم.

هه‌یتا هه‌یتا: په‌یتا په‌یتا.

هه‌یۆلا: هه‌یولا، واژه‌یه‌کی بیگانه‌یه . یونانیه) ئانکوماده، ده‌وال، هه‌ر گیانداره‌کی کو هه‌یشۆ شکل نه‌گرتی بیان شکل دیار نه‌بووی دبیژنی هه‌یولا، ئه‌گه‌ر شکل گرت و بیسچم په‌یدا کر و دیار بوو دبیژنی وینه (صوره)، گیانه‌وه‌ره‌کی ئه‌فسانه‌یه.

هه‌ینه: کرپه، بیده‌نگ به.

هه‌یف: مانگ، مه‌ه.

هه‌یو: هه‌یف.

هه‌یف: هه‌یف، (هه‌یف سڤکتره ژ هه‌یوی).

هه‌ی: تیبیا گازی کرنی به: «هه‌ی خودی تو میته‌ره‌بان - هه‌ی دلۆ ئه‌ز پیر بووم و تو پیر نابی».

هه‌یته‌ت: زه‌بانی (شرطی)، ئسم فعله، ته‌هه‌یه.

هه‌یت و هه‌یت: حه‌یت و حه‌یت، گاله‌گال.

هه‌یته‌هه‌یت: حه‌یته‌هه‌یت.

هه‌یاهۆ: داد و فریاد.

هه‌ینی: ئه‌ینی، ئه‌دینه، ئادینه (جمعه).

ھیما: (کنايه). ئیشاره. درکه.	هیتز: توانا، شیان (قوه).
هیم: بنگه.	هیزۆک: جۆلانک (ارجوحه) (ع،ک).
هینک: روماتیزم.	هیزۆکانی: سواربونا هیزۆکان (ع،ک).
هین: بۆ تشته کی نامه علوم تیتته گۆتن، لئافیستایدا بیهنا ئهلادی شهیتانان هاتیه، «هونو» ههم بهو مه بهسته یه (وشه یه کی ئه هریه نیه). د کوردیدا «هین منه» یان «هی منه» یان «یا منه» یان «ئی منه»، ئه سلی هه میانژی بۆ تشتی مه جهوله.	هیزم: هیزم، دار، خورنیفک، دارئ سۆتنی، کیزم. هیزمکیش: دارکیش، کیزم کیش. هیزمپی: داریپ. هیزمسۆز: دارسۆز.
هیت: ران، پارچه بهک ژ گوشتی (قطعه).	هیزا: بهرکه تی، سه رتۆپ.
هیت و پیت: پارچه پارچه (قطعه قطعه).	هیزایی: بهرکه تیاتی، لاتی، قه شهنگی.
هیت خار: لاخوار، قوون خوار، ران کهج.	هیزیر: هه ژیر، هه ژیر، هه نجیر، به لی هه زیر ژ هه میان کوردیتره و چیتیر ریشه یی وی دچیته سه ر ئاقیستایی ههروه کی بهر نهۆ ته دیتی.
هیدی: ئارام، لسه رخۆ.	هیزژ: ئه و بخۆ.
هیدی هیدی: ئارام ئارام.	هیزم: ئه ز بخۆ «بزاراقتی بهر مه قلوبی».
هیتم: ده غدغان.	هیسن: ئاسن «بزاراقتی جزیرا بوتان».
هیتچک: هه چک، چه له مه (هه ر دو واژه د کرمانجیا ژۆریدا بکارتین).	هیسانی: ئاسانی «بزاراقتی جزیرا بوتان».
هی: فعلی ئه مره ئانکو ته ماشا که ژ هیکه ی هاتیه کورت کرن، هیکه ژی ژ هیتکه هاتیه کورت کرن. ئه شه د کرمانجیا ژۆریدا زۆر بکار دهن.	هیستر: (۱) (بغل)، بریتیه ژ مرۆقی زۆل، بیژی؛ (۲) رۆندک. هیسترانی: پین، پینانی.
هیکه: هیتکه.	هیستک: هیستی.
هیتکه: ته ماشاکه.	هیستی: ئیسقان.
هیتکه م: ته ماشاکه م (انظر، سوف انظر).	هیشیک: ئیشیک، ئیرش.
هیتی: گیتی.	هیشان: هیلان، به جی هیشان.
هیتز: گیتز.	هیشی: دامانی خیتته و ره شمال (ک،ع).
هیره: ئیره. بئنگلیزی ژی هیر (Here) بیهنا (هنا) هاتیه.	هیشتا: هنده کی دی (بعد).
هیرکه ر: گیتکه ر (مدوخ).	هیشوو: ویشی، ویشی یی تری.
هیرش: ئیرش (هجوم).	هیش: بخۆ (هو نفسه). رۆژبه یانی دبیتن: هویژ.
هیرشکه ر: په له مارکه ر. (مهاجم).	هیف: سه ح، ته ماشا، علمانندن (تفکر، تامل).
هیرپون: گیتزپون.	هیفکرن: ته ماشا کرن، (تامل) کرن، (تفکر) کرن، ته علیم.
هیرۆ: ئه ی که سیکو گیتی.	هیفار: ئیفار، ئیوار.
هیرۆ: (خطمی). جو ره گوله که.	هیفاران: ئیفاران.
هیران: (طحن)، ئاسباو کرن.	هیفاره که: هیفاره گا.
هیروشک: نانه روون.	هیفاره گا: ده می ئیفارن.
هیره ق: ئیره ق، کیر ره ق بوون (وشه یه کی ئه هریه نیه).	هیفکه م: سه حکه م، ته ماشاکه م.
هیره ق کرن: کیر ره ق کرن (به لی ئیره ش درستتر و کوردیتره).	هیفیکار: ئومیده وار (ملتمس).
هیرکۆل: په هله وانه کی مه نته شه یه د چیفانوکیت یه ونانیدا باژهن، باوه شین (مروحه) واژه یه کی بیگانه یه.	هیفیدار: هیفیکار.
	هیفی هیفی: هیفی هیفی راستره: «هیشبا ده را، خولی سه را» "په ند".

- هٲٲك**: هٲٲك.
هٲٲك: هٲٲك، خاٲه.
هٲٲكانى: هٲٲلكانى.
هٲٲكار: فٲٲكار.
هٲٲكرن: فٲٲكرن، گهرتنى كرن.
هٲٲل: (١) دارهكى كچكهٲه بهلگٲٲ وى وهكى بهلگٲٲ مازبانن و كولٲلٲكٲٲ وئ وهكى باقلكانن و گهلهك بٲٲنخوشه؛ (٢) بهعنا «چاخ، ههرهت، خوار» هاتٲه؛ هٲٲلا مازبا: چاخى مازبا و ههرهتنى وان؛ هٲٲلا شهرى: خهتنى شهرى؛ هٲٲلا بٲٲغهمهٲران: خهتنى بٲٲغهمهٲران؛ (٣) هٲٲلٲٲ واژهٲهكه جوتٲبار دهمنى كو گائٲٲ جوتى كهچرؤبٲٲ دكهن جوتٲبار لٲٲدهخورٲٲ و دبٲٲٲٲ: هٲٲلى هٲٲلى نانكو خهت خهت مرارا رى سهر خهتنى دا نهچهملازمى خهتنى به و جارؤى جوتٲبار دبٲٲٲٲ «خهت خهت» ههر ئه و مهعناٲه. ئه م دشٲٲٲٲ بٲٲٲٲن: هٲٲلا مازبا، هٲٲلا مهٲدانئى، هٲٲل هٲٲلا جوتٲبارى بهعنا خهتنى نانكو خهتا مازبا، خهتا مهٲدانى، خهتا جوت گرتنئى، «ئهف تشسته هٲٲله: خهتنى خواره».
- هٲٲلهواٲٲ**: هٲٲلهباٲٲ «واژهٲهكى ئههرٲمهٲٲه».
هٲٲلهباٲٲ: ودرنه سهر خهتا باى نانكو ودرنه سهر خهتا جهنگئى.
هٲٲلى: هٲٲلك.
هٲٲلك: هٲٲلكه.
هٲٲلكه: هٲٲك، خاٲه (بٲٲض).
هٲٲلٲنك: هٲٲلانه.
هٲٲلانه: لانه، ئاشٲبانه.
هٲٲلٲن: لانه (عش).
هٲٲلٲشان: هٲٲلٲشانك، راوكه.
هٲٲلٲشانك: ٲهك هٲٲلكهٲه دادنٲٲنه ناٲ لانهٲٲ مرٲشكئى دا مرٲشك هٲٲكى برهخفه بكهت، هندك دبٲٲٲٲٲٲ راوكه.
هٲٲلهٲهٲٲ: ئهگهر ئار و هٲٲلكهٲى تٲكدا بشٲٲلن و بكهنه وهكى ههٲٲىرى و بكهنه نان دبٲٲٲنه وى نانى هٲٲلهٲهٲٲ.
هٲٲلان: هٲٲشات (ترك) بهلٲٲ هٲٲلان كوردٲٲٲره چكو ماددهٲٲى (هه.ل) لئاقٲٲستائٲٲ بؤ مهعنا تركى هاتٲه دبٲٲٲٲٲٲ (هٲٲلٲم) ماددهٲٲى (هه.ش) نههاتٲه.
هٲٲلا بٲٲغهمهٲران: خهتنى بٲٲغهمهٲران.
هٲٲلهك: مؤخل، ئهلهك.
هٲٲل و ههرهت: دم و چاخ، چاخ و زهحف.
- هٲٲلكهكهر**: مرٲشكا هٲٲلكهكهر.
هٲٲلكهكرن: بٲٲجگهٲى مهعنا ژٲٲر (لفظى) بؤ ترسٲانئى بكار دهن بهلٲٲ واژهٲهكى ئههرٲمهٲٲه ئهگهر مهعنا مهجازى ژئى بگرن نانكو ترسنؤكى.
هٲٲم: (١) بخؤم، ئهز بخؤم؛ (٢) بنگه، رهفتار، پرهنك، رهوشٲ ٲاك.
هٲٲمن: (١) ئارام، هاوٲش؛ (٢) ناٲئى شاعرئى دهستههلاتدار و كهنكهنه و بلٲلٲٲ كوردستانئى، مام وهستا هٲٲمنى ٲه. بداخهوا ئهف عهندهٲٲسه سالا ١٣٦٥هه تاٲئى كوچى دووماهى كر.
هٲٲمان: خؤمان «بزارقئى شهبهكى».
هٲٲن: ئٲنا.
هٲٲنان: ئٲنان.
هٲٲناى: ئٲناى.
هٲٲنهر: ئٲنانهدر.
هٲٲنهر: ساٲر، تى، براٲٲٲ مٲٲرى ژئى.
هٲٲنهرى: ساٲرى، بٲٲن درٲٲٲ.
هٲٲناره: ئٲناره.
هٲٲوا: مهقامهكى كوردٲه. ٲارتهكا كهفنا كورى ٲه. ناوات، ئارهزو.
هٲٲوارهگا: ئٲوارهدهم، ئٲوارهگه.
هٲٲوارهگان: دهمنى ئٲنارئى.
هٲٲو: هاوهٲته.
هٲٲوچى: هاوهٲتهكهر.
هوت: نقشٲ.
هوته: نقشٲن.
هوتهن: نقشٲٲنه ٲان نقشٲٲه.
هور: گٲٲٲ.
هورى: گٲٲٲى.
هورٲوون: گٲٲٲوون.
هوروؤم: هورجٲم، ئٲٲرش.
هورگٲٲلان: فهگهرٲان، بؤ ٲاشقه.
هورگٲٲلاندن: ٲاشقهٲٲدان، ههٲچخاندن.
هورگٲٲره: ههٲلگره.
هورمان: دهحل (غابه).
هورٲن: دهنگئى باى و باران و ئاٲ و رووخٲان و توٲان.

هۆرەھور: هۆرە لېچە هۆرەي.

هۆردى: هۆردىلە.

هۆردىلە: كچكەلە.

هۆرش: دەنگى ئاقى.

هۆرشەھوش: هۆرشە لدو هۆرشەي.

هۆرشىن: هۆرش، ورج.

هۆرمز: هۆرمز، ئورمزد، ئاھورامزدا، خودى.

هۆرمزد: بىتەرە هۆرمز.

هۆرمە: هۆرمىن.

هۆرمەھورم: گۆرمەگۆرم.

هۆرماس: شەيتان.

هۆرموس: عطارد (رب النوع).

هۆرموزد: رۆژا پىنج شەمبە.

هۆرىزان: ھەلستان.

هۆرمزگاہ: (معبد).

هۆرمزگان: (معباد) پەرستشگاہ: «هۆرمزگان رمان ئاتران كوژان - ويشيان شاردهوه گەورەي گەورەكان / زۆردارى ئارەب كردنەخاپوور - گناي پالەيى ھەتا شارەزور / شەن و كەنيكيان و دەيل بشينا - ميترد ئازاتولى وەررويى ھوينا / رەوشتى زەردەشت مانووه بيكەس - بزيكا نيكا هۆرمز وە ھىچكەس». بەرى ھەفتى سالە من چاڭ بقتى ھوزانى كەتبول مژگەفتا بادت بەلى من نزانم من دا كى.

هۆرە: بايى رۆژھەلاتى كۆھندەك دىتەرتى رەشەبا، برىتەبە ژ مرقى مەدحو و گەفوكەركەر و درۆتراش.

هۆرگوم: خاپوور، ويران.

هۆش: (۱) ھۆش؛ (۲) ھۆرشىن.

ھوشيار: ھوشيار.

ھوشك: وشك، حوشك، حيشك، ھيشك، حويشك، ھشك. «ھوشك و ھشك و وشك» كوردترن و نىزىكترن بۆ ئاقىستايى كۆ «ھوشكە» ھاتىبە و لىفارسىدا خوشك ھاتىبە و لىفارسىدا خوشك ھاتىبە و لىفارسىدا باستانى «ئوشكە» ھاتىبە بەلى حوشك و حيشك و حويشك كۆ لىزاراقى بادىنان تىن گەلەك ژ ئاقىستا و كوردى يى دوورن.

ھوشتر: حىشتر.

ھوشترالۆك: حىشترالۆك، گاگول، گياحىشتر.

ھوشترەھوان: حىشترەھوان.

ھولىسك: چاپلوس (ملاق).

ھولىسكى: چاپلوسى، دەفخوش كرن (ملاقى).

ھول: كۆن «واژەبەكى شەبەكە».

ھولو: ھولى «واژەبەكى ئىزدىانە».

ھولى: لووس، (املس، ھولى). تىل.

ھولىچە: ھەلوژە.

ھونەر: (فن) ئەف وشەبە ئاقىستايدا (ھونەرا) بەعنا ھاتىبە.

ھونەرى: (فنى).

ھونەرور: (فنان). ھونەرمنەند.

ھونەرستان: مەدرەسا ھونەران.

ھوندور: ھندور درستترە (داخل). ل ئنگلىزى ئەندر.

ھۆ: (۱) (اسم اشارە) بە بەعنا (وہسا؛ ۲) تىپا گازی كرنى بە؛ (۳) تىپا پەسند كرنى بە؛ (۴) تىپا سەرسورمانى بە؛ (۵) بەعنا (ئەگەرئ) تىت.

ھۆب: زۆم، (ھۆبى كۆچەرەن: زۆمى كۆچەرەن).

ھۆبى: بىزى مشك.

ھۆبى: وشەبە پەسندكرنى بە.

ھۆب ھۆب: وشەبەكە حىشترقان دىتەرتن: «ھۆب ھۆب حىشترۆك - بارت چىبە؟ نىسك و نۆك» "مەتەلۆك".

ھۆتر: ھەلبىتەرە، بەركەتى (ممتاز، رجل دىنى، روحانى).

ھۆتر ھۆتر: ھەلبىتەرە ھەلبىتەرە. بەلى ئاقىستايدا بەعنا (رجل دىن) ئايىنى زەردەشتىدا ھاتىبە، پلەبەكى دىنى بە دىتەرتى (زوت) بەرتدا ئەم لىسەر وشەبە (زوت) ئاخفتىوين.

ھۆدە: ئۆدە، ژ ئوتاقى ھەلتراشپا، مەزەلك.

ھۆرداشت: راگرت، يان ھەلگرت.

ھۆز: چاقى رۆژى، خورشىد، (ھور فەسپىحتەرە ژ خۆر)، جىن بلىندو بەرھەتاف.

ھۆزەشا: رۆژھەلات، خاور.

ھۆزەشان: دەمى رۆژھەلاتى.

ھۆزەرشىان: رۆژھەلاتىبە.

ھۆزەورى: رەنگىن كەمان (قوس و قزح) ئەسلى وى (ھور + ھەورى) بە ئانكۆ ھەتاف تىكەلى قسەترىت بارانى ناھەورىدا دىبىت. چ عىلمە باب و باپىرىت مە بەرى سەدان سال ئەو تشتە زانى و نافەك ژى ھەلتراشپا؟

ھوراوا: خۆراوا، رۆژتافا. باختەر.

ھۆردە: گرار «واژەبەكى شەبەكە».

هۆرگه‌ستی: رۆژگه‌ستی.

هۆرم: خه‌و، خه‌و، واژه‌یه‌کی شه‌به‌کیه.

هۆریه‌رای: هه‌له‌په‌رین.

هۆرمه‌زپ: خه‌وه‌ه‌رمان (اراق).

هۆره: زه‌مه‌مه.

هۆرده: گرار (طبیخ). مه‌ته‌لۆک دبیژیت: «مامی شه‌به‌ک، نانێ

که‌په‌ک - هۆرده‌ی برغول، گۆشتی له‌کله‌ک»؛ (۲) هۆرێ

نافی چیا‌یه‌کیه‌ لکوردستان عیراقی، بارزان.

هۆز: گوند، عه‌شیره‌ت، تیره.

هۆزان: ماموتک، زۆرزان (قصیده، شعر، عارف، علامه).

هۆزانغان: تۆره‌غان (شاعر).

هۆزانپێژ: شیعرفه‌هون، شیعریپێژ، گۆرانی پێژ، هه‌ستیار.

هۆزگه‌ل: گه‌له‌ک گوند.

هۆشپۆش: مه‌ستکه‌ر (مسکر).

هۆشداپۆش: هۆشپۆش.

هۆش: بیری

هۆشیار: هشیار، بئاگا، بیره‌وه‌ر (عافل).

هۆشمه‌ند: به‌هۆش، پڕعه‌قل.

هۆشه: ویشی، ویشی‌پێ‌تری.

هۆشۆ: ئۆشۆ، بریتیه‌ ژ مرو‌قی گه‌له‌ک، گه‌وج.

هۆشرفین: هۆشپۆش.

هۆکج: به‌رانه، به‌رانی ته‌مام.

هۆگر: هه‌قال، والداش، خوینیقه‌گر، دۆست. لئاقیستایدا ژێ

هۆگر به‌و مه‌به‌ستانه‌ هاتیه، فیر.

هۆگری: دوستی، هه‌قالی، خۆپنقه‌رتی، فیری.

هۆل: (۱) تۆپ (کسه)؛ (۲) بیف، به‌فسر و وه‌شه‌ن؛ (۳)

چه‌روانگه‌هیت فراوان، هۆلی نافی مه‌زه‌لکان (قاعه)؛ (۴)

گه‌له‌ک (مفضل)؛ (۵) چۆل.

هۆلین: گولین، قیرین، قیرین (صبح، زئیر). "بابه‌راخ"

فه‌رموویه: «بهۆلن لاوی داسن ره‌نگی شیران».

هۆم: گیایه‌کی موقه‌ده‌سه‌ نک زه‌رده‌شتیان به‌ره‌کی دده‌ت وه‌کی

تری ریقییانه (عنب‌الشعلب)، تاییت وی رووت و بی

به‌رگن ماده‌یه‌کی (مسکر)ه.

هۆمه‌ت: نیتا قه‌نج (الحسنه). ئەف واژه‌یه‌ ئیکه ژ وان سێ

واژه‌بیته‌ بنه‌ره‌تی لئایینی زه‌رده‌شتی (د.خ) کو هه‌می

مه‌به‌ستیته‌ باش لئاف ئەدیاناڤه‌ دگریت، ئەوژی ئەفه‌نه:

۱- هۆمه‌ت: باوریا قه‌نج (اندیشه‌ نیک، النیه‌ الحسنه)؛

۲- هۆخت: گۆتتا چاک (گفتار نیک، الکلام الطیب)؛

۳- هه‌قه‌رشت: کرداری قه‌نج (کردار نیک، العمل

الصالح). سێ واژه‌بیته‌ هه‌نه‌ عه‌کسا ڤان هه‌ر سێ یانن

ئه‌وژی ئەفه‌نه: ۱- دشمت: باوریا به‌د (پندار بد، النیه‌

السیئه)؛ ۲- دژوخت: گۆتتا په‌ست (گفتار بد، القول

الفحش)؛ ۳- دژورشت: کرداری به‌د (کردار بد، العمل

القیح).

هۆمان: «بزاراڤی به‌رمه‌قلوی» خۆمان.

هۆنۆ: (یان هینۆ، هین) لئاقیستایی به‌عنا به‌چکه‌ شه‌یتان

هاتیه‌ به‌لیج د کوردیدا بۆ تشتی مه‌جهول یان ژبیرچۆی

بکارتیت (واژه‌یه‌کی ئەهرمه‌نیه). دبیژن: «هی من، یان

هین من، یان هین تۆ، یان هینۆی منه، یان هی تۆیه» مه‌عنا

(شیء) ی عه‌ره‌بی دگریت.

هر: لقییره.

هری: خوری (صوف).

هرج: ورج، هورج.

هرمی: هرمی، هرمیکی.

هرمی: بنیره‌هرمی.

هرمیت: گورمیت، هورمیت.

هزر: بیری دامان، رامان (تفکیر).

هزار: ژماره (۱۰۰۰).

هزاران: چه‌ند هزار (آلاف).

هزار لۆغان: هه‌زار فرتی، هه‌زار پرتی.

هژیان: له‌رزین، له‌قیان (ع،ک).

هژاندن: له‌قاندن (ع،ک).

هژییر: هه‌ژییر.

هسان: هستان، ئەو به‌ره‌ کو داسکو چه‌قو کو نامرازان پێ تیژ

دکه‌ن.

هسکوو: هوسکی (مغرفه).

هسوون: هه‌سوون، تیژکرن.

هشک و برشک: هشک و دیم.

هشک و دیم: دیمه‌رو.

هش: (۱) کرپه! (اسکت!)؛ (۲) هوش، عه‌قل.

هشیار: به‌خه‌به‌ر، ناگه‌دار.

هشک: حشک (یابس). لئاقیستایی «هشک» هاتیه.

هنگافتن: ليدان، چرکاندن، دهنگه لدان، گوتن، بلندکرن، هافيتن. «من تفهنگهک هافيته ميفي پيچهک هنگافت بهلي پينه کهفت»، «رهشع ژنه کی چاف هنگفینه»، «ئهز گه شتمه ئيمامي پشتيکو ته کبيرا (تخرم) ی هنگافتي»، «نقيژا جه ژني لجه مه يي نهول هفت ته کبيران دهنگيشن بهلي ل ره کهه تي دوويي پينجان دهنگيشن».

هنگوتين: بالي (عسل).

هنگفين: هنگف.

هنگف: بال.

هنگ: هنگو.

هنگو: ئيوه، هون.

هني: کرمي ميش هنگفينه، بو هني يي ژ گاره شا پهيدا دبیت، ديت.

هنارتن: فرتيکرن.

هنارن: هنارتن.

هناردن: فرتي کرن (ارسال).

هنار: ناقی فتيه کيه ب زوري ل دهقهرين چيای دهيتته چاندن.

هنارا: هنارتيا. "جزيري" فهرموويه: «هوده هودک خوش ته بيع من ئيرو دهقي ههروهک نهسيم - دا بيال دلبر هنارا بانبا ديسا جواب».

هنگين: هنگي.

هنگي: نهوده ميکو، نهوو چاختيکو.

هنگزيان: تتيک هه لچون، ليک گيريوون (تچارش).

هل: (ژ ل ه) هاتيه ته حوير کرن: هه پشيان، په لحيان.

هلهلياي: لهلهيای، هه پشيان، په لحيان.

هلورک: جولانک، جولانه، هيزوک.

هلم: (۱) (بخار: ۲) يان هيلم، تهرک کهم. لثاقيستايديا هلم هاتيه.

هلو: هه لسته، رابه سه ره خو.

هلي: راست راکره، هه لينه.

هليا: وندا بوو «واژه يه کی شه به کيه».

هليان: وندبون.

هلياندن: وند کرن.

هلهول: هولعولک.

هلهوله: هولوله، خه رزي مريشکان، خه رزي ماسيان.

هند: نه ند (فقط).

هندهک: چه ندهک، نه ندهک (بعض).

هنده: نه ف چه نده.

هندوپ: ناقدا (داخل).

هندک: نه ندهک، کيم.

هنداث: لسه ردا، بلندي، راهندا (فوق).

هنگی: چه ند (کم).

هندي: هنگي (کم). "جزيري" فهرموويه: «عه يده و ميرئ مه ئيرو ده رگه هي لوتفي فه کر - گو مه لا هنگي بخوازي دي بدم بهس تو بخواز».

هن: هند: «هن ژنک ديريغه تين قهستا کيشتي هن دکهن - نهی ژ قائم نهی ژوانم من دهري خه مار بهس» "جزيري".

ی

یادداشت: تومارکرنایا دهاتا (مذکره).
یاداش: یادداشت.
یادگار: شوین و نیشانی کوئیکیقه پاشمای (هدیه للذکره).
یادگاری: تشتهکه کوب هه دبه بدهنه ئیکی بو بیرهاتنی (ذکره).
یادگرتن: فیربون.
یادگرتی: فیربوی.
یادئ: ئه ی بیرهاتن (یا ذکریات، یا اماه).
یادهر: ناخی رۆژا دووی یه لهه یقا تیر، بحسابا هه تاقی.
یاددان: نیشاندان، فیرکرن.
یار: (۱) دۆست، یاریکه، هاریکه، یارمه ته ده؛ (۲) پاشگره که لپی سفه تی مه سده ری تیت و مه عنا ئسمی فاعلی ژئ درست دکه ت: کریار، فرۆشیار، ناسیار، پرسیار، رهفتیار، گۆتیار.
یارک: دۆستک، یاری زۆر خو شه ویست. ئه و «ک» نه ژ بو ته سفیری یه.
یاری کرن: حه نه ک کرن.
یاری: ترانه، حه نه ک کرن.
یاری یی بچوکان: بریتیه ژ کاره کی نه راست و (مجد) و درست.
یاریکه: ترانه که (هزلی).
یارا: (۱) بلند، گۆپی گه له ک بلند؛ (۲) توانا؛ (۳) (فرصه): «نه یارای خه یالی و سالی تومهن - نه تابی دووری خه یالی تومهن» مه وله وی".
یاروو: گینزک، جاروو. ئه ی یار.
یاران: جه معی یاره.

ی: بیست و هه فته مین تیپ ژ تیپیت چه چه یی کوردی، بحسابا ئه بجه دی دبسته ژماره (۱۰)، عه ره ب دبیتنی (حرف العله) به لی د کوردیدا دبیتنی ناساز.
یا: تپیا پرسیار یه بو گرتدان و ره بطی یه. بو په یوه ند (عطفی و مه عنا تخیری) دگه هینیت، ئه گه ر بکه فیه ته ناڤ دو ناڤان یان دو رسته یان دبسته جیناخی (مونث)، جار دبیتن (یان، ئان، یا).
یابان: به یابان، دهشت، جهی و ندادبوننی (متاهه).
یاب: وند، به رزه (بزر).
یابر: هه دبیه ژ مه زنان بو مرو فیت هیژا و به رکه تی (هدیه).
یابۆ: هه سپی قوله.
یابه کردن: په یدا کردن.
یاتاخ: مه نزلگه.
یاخه: به رسینگن کراسی.
یاخی: سه رکیتش.
یاخیگه ری: سه رکیتشی.
یاخت: شیر و خه نجه ری روس کری.
یاخۆ: کاری خو، پیشه یی خو، ژ دو واژه یان پیکهاتییه: «یا + خۆ». «تالبه ند» فه رموویه: «چۆمه زاخۆ زاخ مه داخۆ - پیله یا خۆ پیره میتر / ئه و چیا بیته به فر لیکه ت - هنده وی وهخت و مه جال».
یاد: بیر، هوش
یادهات: بیرهات (تذکره).
یادئینه ر: بیر ئینه ر (مذکره).
یادچون: ژ بیرکرن (نسیان).
یاددا: بیر ئینه قه ر (متذکره).

يال و گزيال: چونا بکوتهدکدانا دهواری، کنایه ته ژ تنگ و ترشی یی بلندی و بهرز و بالا و زورهملی و هیز و توانا و دهستههلاتداری به.

یاله: نهو کهله شاخه یه کو بهریدا مهی پی فهدخارن.

یال ته بک: شکهفک، سینیکا کوژ داری چیدکهن.

یالغ: دهرسوک، دهستمال، دهرسوک «واژه یه کی شه به کیه».

یان: (۱) نان، تیسپا گزیدانی به بهرامبه ری (اما) ی عهره بیه، وه کی: «کوردرستان یان نه مان»؛ (۲) (شطحات) ی

سؤفیان؛ (۳) لباده کی دریتی دیوانکیه تهحتیکا دریت.

یانه: مال، خانی، لثافتیستا یژی ههر بهو مه بهسته هاتیه.

یان خراب: خانه خراب.

یان هوان: کابانی، بانو، که بیانو، که یوانه (رب البیت). یان هوان

ژ دو واژه یان پیکهاتیه: «ژایانه + وان: یانه + وان».

یانگه: «واژه یه کی شه به کیه» جی (ارض).

یانگه گلمان: جهیت مه «واژه یه کی شه به کیه».

یانگه گلناتن: جی وه، جیت وه «واژه یه کی شه به کیه».

یانگه گلشان: جیت وان «واژه یه کی شه به کیه».

یاو: تا «واژه یه کی شه به کیه».

یاوا: گه هشت «واژه یه کی شه به کیه».

یاوان: گه هشتن، بومسده ری فعلا (ماضی) تیت «واژه یه کی

ههورامیه».

«مهولهوی» فهرموویه: «جه قاف تا به قاف مه عنا شکاوان - کهس عقلش به کنه ذات نه یاوان».

یاو و لهرز: تایب گهرم و تایب سارد.

یاو گرتی: تاوی «واژه یه کی شه به کیه».

یاوه: یاوه بی.

یاوه بی: یاوه گی.

یاوه گی: تامساری، فحشی، ههله پاسی، فرت و فیتل، لف و

دوران.

یاونایی: گه هاندن. «یاوان و یاواندن و یاونایی» هه می هیک

ریشه نه و لزارا قی ههورامی و شه به کیدا تین؛ مه یاوو بؤ

(مستقبل) یه و (مفردی غائب) ه، بؤ جمع می مه یاوان

تیت.

یاوه فرۆش: هتوچی، هاوه نته چی.

یاوه کهر: یاوه بیژ.

یاوه بیژ: ره شه چی، ره شه کهر، پر بیژ، تامسار، هاوه نته کهر.

یاوه ر: جیگر. (معاون) (ف).

یارو: نهی دۆستو، هندهک جار ئه ف وشه یه خه لک بؤ دۆزمنی ژی بؤ سفکی (اهانه) بکارتین.

یارمه تی: دهست گه هاندن (مساعده).

یارمه تیدان: هاریکرن، دهستتیرا گه هاندن.

یارمه ز: دیله وار، حيله باز.

یارمه زی: دیله واری: «یاری پاری ناهیتته هاری» "په ند".

یارگۆزل: (۱) مقامه کی کوردیه؛ (۲) بریتیه ژ (فوضی).

یازده: ژماره (۱۱).

یاز: هندهک کول و بیتت لسهر و چاقیت به چه شیرخۆران تیت.

یازمه: پۆشی یه کی رهنگا ورهنگی نارمووشیه و کچکه ترژ

جهمه دانی یی ژنک دکنه سهری خۆ.

یازمه چی: یازمه چیکهر، (رهنگه وشه یی یازمه یی ترکی بیت).

یازمه چی: جارچی، چه چی (ت).

یا: بؤ می کرنا ناقی پیشی خۆ تیت، بؤ خسله تی تیت، بؤ

شانی تیت: «ئه ف بزنه یا منه»، «ئه ف ماهینه یا

هنگۆبه»، «ئه و تشتی ته گۆتی یا زانا ئه وه»، «یا

سپه هیژی ههر ئه وه»، «یا راست ریکا خودی یه».

یاس: یاسه مین.

یاسه مین: یاسمین.

یاسمین: یاسه مون، ناسمین.

یاسان: ناقی پیغه مبه ره کی پارسی بویه.

یاسا: شهرع، قانون، زاگون، دانگ، هیقی. ئه ف وشه مغولیه

ل (یاساق) هاتیه کو قانونا جهنگیزخانی بیه.

یاسایی: شهرعی، قانونی.

یاسمینۆ: بینه خوش وه کی بیتا یاسمین.

یاف: یافه.

یافه: یاوه، درۆ، بهر بیژی لبه ر گۆتن (هذیان، فحش).

یافه بی: یاوه گۆبی.

یاقه: یاخه.

یاقما: ت. یاخما، یاخمه، یاغمه، یه خمه، یغمه، تالان

(نهب).

یاقوت: ژیا گوندی، عهره بکاری بوویه به ره کی سۆرتاریه و زۆر

جوان و گران بهایه. ئه مرژی ههر عهره بکاریه که ی بکار دبه یین

و دبیتن یاقوت.

یال: (۱) «بزارا قی شه به کی و ههورامی» گرد (تل)، گهردهن،

گهردهنی ئینسانی یان هه یوانی؛ (۲) مووی گهردهنی

هه سپی و شیری.

یاواش: ئارام. هیدی.

یاواشی: ئارامی.

یای: خانم.

یایا: ئای ئای.

یه: ئەفه، ئەوه (هَذَا). «مەولەوی» فەرموویە: «ئەی چەرخیە یە تۆنی ئەی مەیلەت کەردی؟ - ئەی بەختە یە تۆنی شادی ئاور دی؟» ئانکو: «ئەی فەلەک ئەفه تۆ نینی ئەف تازە زوو کری؟ - ئەی بەختۆ ئەفه تۆ نینی تە ئەف شادیە بەلاف کری؟».

یەبات: ویران، خاپوور، خۆیان، کامباخ، وند.

یەپراخ: یەپراغ، ئیپراغ، ئاپراخ (تدیونانی - کوردی).

یەپراغ: دۆلە، هەر سێ دەمکات ژێ ترکیه.

یەتیم: هەتیم، بێ باب (ع). سیتی.

یەتیمچە: (۱) یەتیم چەرەک (ع، ک؛ ۲) خوارنەکە ژ باجان رەشک درست دکەن.

یەتیم چەرەک: پەست (ع، ک).

یەتی: پاشگرەکە مەعنا نەسبەتا مەسەدرێ ماباشەر دگەهینیت، وەکی: یەکایەتی، کوردایەتی، مەلایەتی، براهەتی، خزمایەتی، دۆژمنایەتی. هەندەک پاشگریت دی هەر بقی مەبەستێ هەنە، وەکی: «ئاتی» دبیژن: کوردانی، مەلاتی، یەکاتی، پیشمەرگاتی، ئاغاتێ، فەقاتی. «نی» دبیژن: میتری نی، شری نی، مەردینی، کوردینی. «ئانی» دبیژن: میفانی، گافانی، شفانی، نیچیرفانی، بەرخفانی، بۆتانی، سۆرانی. «ی» دبیژن: تارانێ، تەبریزی، پیری، ترشی، رەشی، تاوی، باوی، شەفی، شۆری، گەنی.

یەتاخ: نقینا نقستنی، ئۆدە (ت).

یەخ: (۱) یەخ؛ (۲) جەمەد.

یەخە: وشە یەکی پێ ل بزنان دخورن.

یەخە: بەرسینگ.

یەخەم بەردە: بەرۆکم بەردە، بەرسینگا من بەردە.

یەختە: بارگیر. (ت. ف)

یەخنی: شوابا بەر ئافکا مریشکان.

یەخبەندان: کانون ۲، جەمەدبەندان.

یەخچال: ریشە و بناشە یێ قی وشە یە بە و رەنگە یە: ل دەمی زستانی و لەندەک جەهیت کوردستانی کورد چالە بەفران تەژی بە فر دکەن دا هاقینی بۆ خۆ سوودی ژێ وەرگرن و

بفرۆشن و لەندەک جیەهت دی چالەکی کوور دکۆلن و زستانی بەری ئافا پاکژ دەنێ هەتا پێر دبیت و لەه یفا چلەیدا دیبەستیت دبیتە جەمەد و هاقینی بمشاران دبرن و سوودی ژێ وەرگرن و هەم دفرۆشن و دبیتژنە قی چالی یەخچال، ئانکو چالی یەخی (جەمەدی). ئەقجار بۆ مە درسته ئەم بیتیژنە (ئلاجە) ی یەخچال «بۆر» یان «چالەبەر» یان «کونەبەر». پیتقی وشە یێ بیگانە ی نابین. چەند خۆشە تۆ بیژی: یەخچال، چالەبەر، کونەبەر، بۆر، نە (ئلاجە).

یەخاو: یەخاب.

یەخاب: یەخاف.

یەخاف: ئەوه کو کەشاوهرز (فلاح) د چلە یێ زستانی ئافی بەردەتە سەر زەقی یێ خۆ هەتا تەمام بن ئاف بییت و هەر ل سەر بەتلیت هەتا دبیتە جەمەد. بۆ هندی وی کاری دکەن تا کرم و سیسرک و جۆلابرک و حەشەرآتیت دی بمرن. ئەف واهیه ژ دو پەیشا پیکهاتیه: «یەخ+ ئاو» ئەف وازە یە مشتەرکە مابەینا کوردی و فارسی یان فارسیه و کوردکاری بوویه، چکو کوردیت ئیرانی بکارتین نە کوردی دی.

یەدەک: ئیدەک، دەواری (احتیاطی).

یەدەکی: چەند تشتەکن ژ ئامرازان بۆ دەمی (احتیاطی) و پیتبستی یێ.

یەزد: د بنەرەت دا ئیزەدە مەعنا هەژی ستایش. بۆ فریشتە ی تیتە بکارتینان بەلی ئەقرو بەهله ئیزەدی لجای خودی بکاردبەن. یەزد، یەز، یشت، یشتن، یسنا، یەزدان هەمی ژقی ریشە ی هاتینە وەرگرتن. د فارسیا باستانی دایە د مورادپێ یەزی بوو و مەعنا پەرستنه. یەزد مەعنا (رب النوع) تیت و جەمعی وی دبیتە یەزدان. یەزدان ئەو فریشتەنە کو وەکیلیت کار و کارساتیت جیەهانتینە، ژ با و باران و دار و گول و گیا و نەبات و جەماد و حەویان و هسک و تەری. د ئەسل و بناوشە دا یەزد یان یەزدان نە (الله) بەلکی (اهورد مزدا) مەعنا (الله) دگەهینیت کو واحدی (مطلق) ه.

یەزدان: ئیزەدان (اریاب النوع، موحد). کوما (یەزد) ه ل فەهلەوی.

یەزدانی: خودایی.

یەزدان پەناھ: پەنا بەری لایین خودیتە.

یەزدانی پاک: خودیی پاک.

یەزدان پەرتیس: یەزدان پەرت. سەر هەر حال یەزدان یەزدان بەعنا خودی خەلەتەکی شایعە! چکو واژە یەزدانی (اسم الجمع)ە.

یەزد: ناڤی شارەکی کەفتی ئیرانی یە، شارەکی زۆر جوانە. **یەزدیگورد:** شاھەکی ساسانیە بابێ بەھرام (الحماری)ە و ناخر زنجیرەبێ ساسانیانە. مرۆڤەکی زالم و تاوانبار بوو، سەرەنجامی وی بەدستی ئاشەفانەکی هانە کوشتن.

یەزشن: (یان **یەسنە، یەسنا**) ئەوژی ژ ریشەبێ (یەز) ی هاتیە کو دبتە قسەکی بەرکەتی ژ ئاقیستایی کو عبارەتە ژ ۷۲ فەسلان بناڤی (یسنا) ی ئانکۆ ستایش و پەرتش.

یەزیدی: تیرەبەکی ئایینیە و گەلەک ژ ئەسل و مەسدری دینی زەرەشتی بدوور کەتینە. چەندانکو ئەو ئیدعا زەرەشتیاتی بێ دکن ئەو بخۆژی دبیژنە خۆ ئیزدی، ژبەر هندی ئەمژی هەرەسا دنقیسین. نە دوورە کو وشەبێ ئیزدی ژ وشەبێ ئاقیستایی «ئیزەد» یقە هاتیە، چکو لئایینی زەرەشتیدا (وەکی مە گۆی) ئیزەد تیتە گۆتن بو وان فریشتیت کو ژ ئەمشاسپەندان پەبێ وان نزمترە. چکو ئەمشاسپەند شەشن ئانکۆ ملائکەتیت (الخالدون المقدسون المقربون) مەشهورن ئەما ئیزەد بیتەد و ئەژمارن. هەرچیەکی داری و بارانی یان گیای و بەری یان گول و شینکاتی، ئاڤ و کانی، رووبار و جانەبەر و هەمی کائینات ئیزەدەک لگەل وانە بو پەرتاری و پەروەردە کرن و زبەرەقانی بێ و دبیژنە وان ئیزەدان (رب النوع) یان (اریاب النوع).

یەسنا: قسەکی بەیژە ژ قسەت ئاقیستای.

یەشت: ئەوژی قسەکی مەزە ژ ئاقیستایی.

یەشمەخ: دەسوک، دەسوک، دەسوک.

یەشمەخ: بئیرە یەشمەخ.

یەڤه: یەو، جۆ، جە، جەھ (شعیر).

یەڤه ئیتاریا: (البقاء الازلی) (وشەبەکی یەزدانیە).

یەک: ئێک.

یەکتا: ئێکی بتەنێ.

یەکتا پەرت: (موحد) (وشەبەکی یەزدانیە). یەکانە پەرت.

یەکتا پەرتی: (توحید، مؤمن بالتوحید). یەکانە پەرتی.

یەکانە: (فرید بلانظیر، ولد واحد). یەکتا.

یەکان: یەکانە.

یەکیەک: ئێک لپێ ئێکی.

یەکاتی: یەکیتی.

یەکیتی: یەکیەتی.

یەکدونیا: کنا یەتە ژ گەلەک و زۆری و کەسەرەتی د دەرافتی مبالەغەتی هەرەکی دبیژن: «دکتۆری گەلەک چاڤی خۆ دا من و زەحمەت من را بر، ئەز یەکدونیا سیاسی وی دکەم».

یەکیەتی: یەکیتی.

یەکیتی: یەکیەتی (وحده، توحید).

یەکیەک: یەک یەک.

یەکری: یەک، بیرو و یاور و ریبازگە.

یەک ئەندازە: هندی یەک، یەک قیاس.

یەکیار: یەکیار.

یەکیار: (مره واحده). یەکیار.

یەکیاری: گشتی، یەکیاری، یەکسەر (کلیا، بالمره).

یەکسەر: (مجموع). ب تەڤ، هەمی، یەک لا.

یەکسەری: یەک لای.

یەک جتی: جتیەک (مکان واحد).

یەک روو: بێ چەپ و چەفتی. یەک رەخ.

یەک زەمان: یەک چاخ. یەک کات.

یەک دل: یەکاتی. (تفاق، متفق).

یەک دەست: دەستەک، بریتیە ژ تیلی و حولیاتی (یدا بید).

یەک دەرد: یەک ئاوات.

یەک شان: مل بە مل، شان بە شان.

یەک سوو: یەک لا.

یەکسان: وەکی ئێک، ژ دو واژەیان پیکهاتیە: «یەک + سان» راست.

یەکسانی: وەکی ئێک، بەرامبەری، یەک ریزی.

یەک گرۆه: یەک دەستە.

یەک گۆنە: یەک رەنگ.

یەک لا: تەمام کرن، بەرتەرەف کرن، (انجاز) کرن.

یەکلایی: بێ مەیلی، (انجاز) کرن.

یەکلایون: بێ مەیلی، یەک ئالی بون.

یەکبەر: یەک بەرھەم (اتحاد).

یەکدەر: جیران.

یەگرتن: هەگرتن و هەقراپی (اتحاد).

یەگرتی: یەگرتوو.

یەكگرتوو: (متحدین).

یەكگرتو: یەك بیر و باور، یەك (صف)، (تفاق).

یەندە: ھندە. "مەولەوی" فەرموویە: «یەند گیلان بەو دەرد شەر

نەدوورن / بابووی دەرمار وەرۆوی ھاموون».

یەنگ: قاییم بقووت ژ کفانان کو منسوین بال یەنگی. "جزیری"

فەرموویە: «عالیمە بداعی فونادان - گەزمەیین وان نوون

و سادان / چۆنە دا ھەتا پەرادان - یەنگی یی رەش

گۆشەییە».

یەو: جو، جە، جەھی (شعیر).

یەوا: ئیوا، گەشت.

یەورە: نینۆک، <بزاراچی ھەورامی> (تەماشای واژە ی سیرتی

بکە).

یەوہل: ژ (یاوہدی) عەرەبی کوردکاری بوویە.

یی: پاشگرەکە ل دو سفەتی تیت مەعنا (حاصل المصدر) ی

دەت وەکی: دیوانەیی، بیگانەیی، مەردانەیی.

یۆم: خۆم، ئەز بخۆ. "مەولانا خالد" فەرموویە: «ھەرچی یۆم

کەردەن جەنا فەرمانی - نادانیم کەردەن ویت مەزانی».

یەل: ت. ١) قارەمان، یەلان، قارەمانان؛ ٢) پاشگرەکە لپی

(اسم جنس مضاف) دا تیت و دکەتە جەمع، وەکی: «ژنە

یەل کورد زۆر بشەرەف و دامان پاکن»، «کۆرە یەل ئیوہ

ھاتنە لام بۆ خویندن». ئەف پاشگرە لکرمانجیا ژۆریدا

دیبستە «ییت» یان «ییتد» یان «ییتن»، وەکی: کوریت وە،

کچیت گوندی؛ یان: «کورپن باش ٧ ئەون کو حەز ژ ملەتی

خۆ دکەن»، «مالیت مە دانابوو واریت پار دۆستید مە ژ بیر

ناکەن».

یەلدە: سربانیە، یەلدا. جەژنەکا ھە ییزدیا دبیژنی (بەندە).

یەلدا: ناخر شەفە ژ پاییزی، تارێ شەف. یەلدا ژ سوریا نیفە

ھاتیە و مەعنا شەفا میلادی و مەسیحی مەعنا دکەن.

یەن: ناڤە بۆ دراڤی ژاپۆنی، یان کوبن.

یەند: ھند، ھن.

تیبینی:

نھۆ بۆ خۆندەواریت بۆیز و ھیزا بەرئ دەست ھەلگرتنی

چەند چەپکە گولەکی کەینە (مسک الختام):

١- نامیلکەییەک ژ واژیت (مەرب) عەرەبکاری بوی و تیکەلی

زمانی عەرەبی بوی ژ ھەمی ئەقوام و ملەتان.

٢- چۆتەواژە.

٣- واژەییەت یەزدانی و ئەھریمەنی.

٤- ئەلفبایی ئافپستی یان دین دەبیری.

مەلا خەلیل سلیمان خابوری

پشکا دووی

واژه‌یاد عه‌ره‌بکاری بووی

زمانی ترکی و فارسی ژ زمانی عه‌ره‌بی نه‌گه‌ر به‌دتر نه‌بن چاکتر نین.

بینگومان دیاره‌ کو عه‌ره‌بکاری (ته‌عرب) تشته‌کی گه‌له‌ک که‌قنه، سه‌ر دکیشیسته سه‌ر هه‌زار سالان چکو دبیین قورنان پره ژ په‌یف و واژه‌بیته ژ نه‌قوامان عه‌ره‌بکاری بووی به‌لی پاشی ئیسلام بوونا هندک قه‌ومان عه‌ره‌بکاری ئیکجاری فوره‌کدا چکو وان قه‌ومان، ب تاییه‌ت کوردان و فارسان و تورکان، هاریکاری به‌کی بتاییه‌ت مه‌زن و بلیمه‌ت کر بو ته‌عربیا گه‌له‌ک واژه‌بیته زمانی خو بو ناخ زمانی عه‌ره‌بی، هه‌تا سه‌روه‌ته‌کی مه‌زن بو تازیا درست‌کرن. واژه‌بیته خو ئینان و چه‌کوچکاری کرنی و لمه‌قره‌بدان و ب هه‌سانی هسوون و سه‌یقل دان و تیپ گورژی کرن و (ماضی، مضارع، مصدر) زی عه‌ره‌بکاری کر و لچه‌رخیدا که‌س نزانن کو نه‌ف واژه‌یان عه‌ره‌بی نین مه‌گه‌ر زمان ناس. وان عه‌ره‌یان بخوژی دگوتن و دبیزن نه‌فه مالی مه‌یه و به‌ری داری مه‌یه به‌لی نه‌ف پشته‌تی زمان ناسان هه‌ر تشته‌ک ژ هه‌ر زمانه‌کی چه‌رت دکهن و دبه‌نه به‌رماکی وی، ئیدی تازی هه‌تا هه‌ده‌کی کوپوون و ئیعتراف بو واقعی کرن و یان دی کن.

به‌ری کو نه‌م ده‌ست ژقی پیسه‌کی یی هه‌لگرن، چیرۆکه‌کی ژ ته‌عرب و عه‌ره‌بکاری یی ژلایه‌ فارسان و کوردان، بو پیکه‌نینی نه‌قل دکهن.

۱- فارس (ال) عه‌ره‌بی داخلی سه‌ر واژه‌تی زمانی خو دکهن و دبیزن (حسب فرمان، حسب الخواش، الخیابان) یان (صیغه‌ی مبالغه) ژ واژه‌تی فارسی چیدکهن و دبیزن (کفاش، قناد).

۲- وهرن ته‌ماشای شاعری شاخدار مه‌لا خضر نالی و مه‌لا صالح بامه‌رنی بکن کو دهریاری عه‌ره‌بکاری واژه‌یی کوردی چ کرینه. نه‌فه ئیکه‌م جار نالی و قه‌سیدا وی:

برای سه‌رتو پ و ریزدار و قه‌درگران و راستی په‌ریس و توره‌شان، نه‌گه‌ر ته‌ راستی ژ من دق، نه‌فه چنه‌د لاپه‌ون ژ وان و په‌یقیت بیگانه و ده‌خیل و (معرب) کو په‌شینه ناخ لوغه‌ت و زمانی تازیان عه‌ره‌بان کو نه‌ز سه‌ر هه‌لبویه و من دیتی نه، دی بو ته به‌رجا ف که‌م.

من ناخ لیدانایه (ری و ژاری ژ واژه‌بیته عه‌ره‌بکاری) من ئومیده کو توره‌شان و بیره‌شان و نقیستان سوودی ژ بیه‌ن و بیسته ره‌نما بو مووشکاف و موحه‌قیقان و ماموستایان. نه‌ی برای خوشتقی! توژی وه‌کی من بینگومانی کوچ زار و زمان لجه‌انیدا بی میخانن له‌ش گران و بی ده‌خیل و (طفیلی) و واژه‌بیته قه‌ومیت بیگانه نینه و زاراف ژئی پاک و په‌تی نابن. دقیت نه‌م بریاری ژ بیه‌ن و قرار بکه‌ین کو نه‌فه بتشته‌کی نه‌نگ و شوورده‌یی نائیته ژمارتن چکو نه‌ف توف واژه‌بیته بیژۆکه تشته‌کی بقی نه‌فی یه و نه‌چاره و تاریخیه بگه‌له‌ک هژیان دپه‌رنه ناخ زمانان. ئیره جه‌ی به‌یانا وان سه‌به‌با نینه من ژ به‌ر هندئ نه‌ف ئه‌رک و ره‌نجه کیشا چکو گه‌له‌ک قه‌وم خو هه‌لدکیشن و زمانی خو بپاک و په‌تی ژ ده‌خیل و واژه‌بیته بیانیان لقه‌له‌م دده‌ن و له‌که و ئیرادی زمانی هه‌متا و هه‌مسایه‌تی خو دده‌ن. بئیکجاری، برابیه‌ت عه‌ره‌ب کو زمانی کوردی دکهنه «کوسه‌بووک» و هه‌ر ژ به‌ر هندئ من نه‌ف چنه‌د لاپه‌ره ئیخسته دووماهیا واژه‌نامه‌یی خو و په‌یقیت عه‌ره‌بکاری (معرب) لئاخ زمانی عه‌ره‌بی دیار کرن و ژ هه‌ر هوز و قه‌ومه‌کی دریغ نه‌کره و کوم کره، ژ فارسی، ترکی، هندی، سورینی، قبطی، په‌له‌وی، کوردی (مادی)، ئاقیستی، عبری، که‌لدانی، عه‌جه‌می، ئارامی، هه‌به‌شی، یونانی، رومی، نه‌فغانی، فرعه‌ونی، به‌ریاری، ته‌ته‌ری، فنیقی، بابلی؛ نه‌فه هه‌می لئاخ زمانی عه‌ره‌بیدا خوویا دهن و تینه دیتن و حالی

« درونی لدار الشـارزور و بَرْدَه
 کفرمیسکِ گَرْمِ الی او سَرْدَه
 تَری و رْدَه قوتاً و جوتاً و سائقاً
 فیما قوتتی من جوتیه ثم فَرْدَه
 تری عینه الابدان من خاکِ خولِه
 تری منذل الاوراق من توزِ گَرْدَه
 تری درته بالوردِ کانت بهشته
 ثم الورد باران علی خـاک برده
 شوانی سلیمانی صبای پیر مصورکی
 کیوانی قرداغ هوانی دار زرده
 کان کنار ارضه اَسْمانه
 لبرزی دوره لسبزی عرده
 اتا سرچنار عینی جاریه له
 اما تانجر و فقد صار مجنون هرده
 فباغاته داغا جرگ الشقائق
 فوا دردتی خارخاری ورده
 وکم نال نالی من جفا ساقیانه
 شفاء هل شفی من نال نالی بدرده»

"دیوانی نالی، ل ۱-۴"

وهرن نالی بدردی وی بهیلن بچینه سهر سفرا ئیراغی مهلا
 صالح.

۳- لساللا ۱۹۴۰ میلادی ئەز لبامه رنن مهلا بووم، من دیت

مهلا سالحی کورئ مهلا عارفی بامه رنی قه سیده به کئ
 عه جیب بکوردی درست کربوو لسهر وهزن و لاسایئ
 عه ره بی ژلایی نهحو و سهرف و قهواعید و موسیقا و تام
 و رنگ، ئەگەر که سه کئ خواندبا هه تا گه لهک هوور و کوور
 لئ نه نیربیا نه دزانی کوئهف قه سیده به نه عه ره بیه،
 کوردیه! ئەفه ژئ بهیته که ژ وی شیعرئ من بیهر مایه بوته
 بهر چاف دکهم:

«ان الپاریخ لینت فی الیدیایمیز

بمزن فی الدقوف کالبرامیز»

ببینه کا شهیتان ژئ ده توانیت کوردی یه هوسا داژتیتیه
 قالبه کئ عه ره بی؟! یا قه نجه ئەسلی قئ بو ته روون کهم:

«ان الپاریخ لینت فی الیدیایمیز

بمزن فی الدقوف کالبرامیز»

ئپیراخ هاتینه لیتان دناف دیزه یاندا دمیزن و جزکیت روونی
 وهکی پرتیمزئ داقینه ناف ده قئ مروقی. ئپیراخ و دیز و دهف و
 پرمیز کۆم کرینه سهر وهزنه کئ عه ره بی و کرینه (اپاریخ،
 دیابیز، دقوف، برامیز) پاشی ب (ال)ی عه ره بی موعه ره ب
 کرینه و «لینت» ژ لیتانی چیکریه. پا ئەفه نه حئ ته عه جوب و
 سه رسورمانییه؟! ئەز دبیتژم یاچاک ئەوه ئەم قه گهرینه سهر کارئ
 خو چکو ئەف چیرۆکانه خلاس نابن، ئیدی به ته مایه خودای
 بیچون.

مهلا خلیل

ا - ت

آب: اغسطس، ههیشا پشتی تیر، مهه کی کو ۳۱ رۆژه،
واژه‌یه‌کی سوریا نیه.

ابریسم: ژ نه‌بریشه من فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه بو نارمووشی
خالس بکار دهن.

ابریق: مه‌سین. ژ آبریزی یان ژ آبریکی عه‌ره‌بکاری بوویه و
جمع کرینه بو اباریقی.

ابریز: زتری پاک و خووی. واژه‌یه‌کی یونانیه و عه‌ره‌بکاری
کرینه.

ابریل: هه‌یشا نیسانیه. دیسا واژه‌یه‌کی یونانیه و عه‌ره‌بکاری
بوویه.

ابراهیم: بیسینج ده‌مکاتان هاتیه: ابراهیم، ابراهام، ابراهم،
آبراهم، آبراهیم و لغافیس‌تاید افراییم هاتیه. نه و ژی بو
خه‌زووری زه‌ده‌شتی تیت. ابراهیم ناقه‌کی عبرانیه، نایا
بوچی هند ده‌مکات و گوپین و گوپین تیدا هاتیه؟ نه و ژیه
هندی‌یه چکو عه‌ره‌ب هه‌ر ده‌میکو ده‌ف بناقه‌کی عه‌جه‌میدا
بین هندک تیپیت وی تیکهل دکهن و هنده‌کیددی دگورن
یان قووت ددهن (ته‌فسیرا مجمع البیان، سوره‌ السفره، ل:
۱۹۹ و ژ نایه‌ت ۱۲۴ شهرح الحجه‌ی).

انقلیس: ژ نه‌نگلیسی (مارماسی) عه‌ره‌بکاری بوویه،
یونانیه.

ابلق: ژ به‌له‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه و جمع کرینه سه‌ر ابلق،
واژه‌یه‌کی کوردیه.

ابلیس: ابلیس ناقه‌کی نه‌عه‌ره‌بیه (ته‌ماشای ته‌فسیرا سید
محمود طالقانی، ج: ۱، ل ۱۲۱ سوره‌ البقره‌ی بکه).
بنیره پشتی لادانا پیتا نه‌لف دی بیته (بلیس) واته گوریا
ناگری ب کوردی و فارسی.

ابقونه: صورت و تمثال، واژه‌یه‌کی یونانیه.
ابنوس: داره‌کی گران بهایه، واژه‌یه‌کی یونانیه عه‌ره‌بکاری
بوویه.

ابزیم: نابزون، کوردیه، عبرانیه، (فارسیه).
ابنه: نه‌خوشییه‌کی نه‌خلاقیه‌ بووی که‌سی دبیزن کو هه‌وایه‌تی
قوندانی نک بیت، واژه‌یه‌کی (فارسیه) و نه‌هرمه‌نیه.

ا - ت

اترح: تورونج، وشه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه).

اتراقچی: مؤلگه‌یین کاروانیان، کاروانسه‌را. واژه‌یه‌کی ترکیه.

اتی: اوتی، بعهره‌بی مکواه. وشه‌یه‌کی ئینگلیزی یه.

اتوماتیک: خودکار، نه‌و تشتی سه‌ریخو کاردکه‌ت. وشه‌یه‌کی
فره‌نسیه، لاتینی یه.

اتون: جوشخانا هم‌مامی یه یان سه‌ماوری و جوشخانا کسلتی،
کوردیه و (فارسیه). نیزیکی (توتو) یا سورمه‌یه.

آتسخانه: جوشخانه‌یی سه‌ماوره‌ی. واژه‌یه‌کی (فارسیه).

اتیل: اوتیل، هتل، فندق، میوانخانه. وشه‌یه‌کی سوریا نیه.

اتوقراطی: اتوقراطیه، حوکمی سه‌ره‌ره‌لایی (حکم مطلق).
یونانیه.

اتوستراد: اتوستراد، ریگا ترمیتلان. واژه‌یه‌کی لاتینیه.

اتر: اثیر، ماده‌یه‌که ناکه‌فه بنده‌ستی کیشانی، دچیته ناخ
جه‌سته یان جسمان درتژیونا ده‌نگی و گهرمی بی بوسته‌یا

ته‌مه‌دود و جی وی چیدبیت نه‌فه نک عوله‌مای بی ته‌بیعی و
لنک عوله‌مای کدفن ناقه بو چهرخی (۹). یونانیه.

اتنۆلوجیا: علمی جنسی به‌شهریه و به‌ویژه و ره‌وشتی یه.
یونانیه.

آجر: که‌لیوچ، قرمید، ژ ناگوری عه‌ره‌بکاری بوویه.
(فارسیه).

الحشاشون: الحشاشون (Assassins) به‌عنا قاتک،
فره‌نسیه.

اخذ: ژ خیتوته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی ناخیس‌تیه و
ده‌ریه (ته‌ماشای فره‌هن‌نگا بادینانی بکه).

آخور: بعهره‌بی (معلف). نه‌ف واژه‌یه‌ کوردیه و (فارسیه).

آخن: گیایه‌که بعهره‌بی دبیزتی (راس الافعی)، یونانیه.

اذخر: ژ ازدرختی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

آذار: هه‌یشا پشتی ره‌شه‌مه‌هی یه، واژه‌یه‌کی سوریا نیه.

آذر: ناگر، واژه‌یه‌کی که‌فته بو ناقی ناگری به‌نه‌ژی د کوردی و
فارسیدا بکارتیت و عه‌ره‌بکاری بوویه بو ناقی بابی یان

مامی (ابراهیم) پیغه‌مه‌ری (د، خ).

ارکون: ارکون هاتیه کۆم کرن سه‌ر (ارکن) هی به‌عنا ره‌بیس و
پیشی و دیهقانی مه‌زن، یونانیه.

ارجوان: ژ نه‌رغه‌وانی یان ارخوانی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و
(فارسیه). کورد دبیزن نه‌رخه‌وان.

ارغنون: نامرازه‌کی به‌زمی یه. واژه‌یه‌کی یونانیه عه‌ره‌بکاری
بوویه.

اریکه: زاناییت عه‌ره‌بان به‌له‌چوینه کو دبیزن اریکه واژه‌یه‌کی
حه‌به‌شیه، یاراست نه‌وه کو وشه‌یه‌کا ناخیس‌تیه و نه‌سلتی وی

اراکه‌یه به‌عنا ته‌ختی شاهیه و به‌عنا پایته‌خت ژی هاتیه.

ههروهکی وشهیی عیراقی ژ «اراکه» ی هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن، چکو عه‌ره‌بان نافعی ئیرانی که‌فن ژ تیسفونی هه‌تا بیستونی و ئه‌کباتان (همدان) نا‌ف دانابون عراق (ترجمه ژ سید نوبخت د کتیبیا دیوان الدین، ل ۹۷).

ارض: ژ ئه‌رت‌ه‌پاته‌ی کو به‌عنا زهمینه هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن. لئاقیستایدا دبیتیت «ئه‌رت‌ه‌پات» ئه‌رت‌ه: ارض؛ پات: پاس عه‌ردپاسکه‌ر. واژه‌یه‌کی ئاقیستیبه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

ارش: ژ ئه‌رزشی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی (فارسیه).
ارناگ: که‌تتی وئ ره‌نگه جه‌مع کرینه و دبیتزن (اشکال، ارناگ). کوردیه و (فارسیه) ئه‌وژی هه‌ر کوردان عه‌ره‌بکاری کریه.

أزن: غازه‌که جورئیاتیت وئ پیک تیت ژ سن زه‌ره‌یی ئوکسیجیتی. واژه‌یه‌کی سورانیه و لاتینیبه.

ازلام: ژ زه‌لامی عه‌ره‌بکاری بوویه کو بکوردی به‌عنا می‌ر، مه‌زن، په‌یکه‌ر بکارتیت. عه‌ره‌بان بو بوتان بکارئینایه و جه‌مع کریه سهر (زلم، ازلام)، هه‌م وه‌کی کوردی به‌عنا می‌ر بکارتین و دبیتزن: زه‌لام، زه‌لم، زله‌م (زله‌م).

ازمیل: ئاسنی به‌رنکراندن و کۆلاندن و قه‌وراندنی یه، واژه‌یه‌کی ئیتالیایه.

اسباهی: ئه‌سپاهی، خوداتی ملکی، واژه‌یه‌کی کوردی یه‌په‌تیه.
آس: ئاسمین. ژ فارسی و کوردی یه‌په‌ عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسب: یان اسفناج ژ اسپانچی عه‌ره‌بکاری بوویه. واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استبرق: ژ ئسته‌بره‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه. دیسان واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استار: چار مسقال و نیقه. وشه‌یه‌کا (فارسیه)، (یونانیه).
استیخاره: به‌رکۆشه‌که که‌شیشیت شهرقی ده‌که‌نه به‌رخۆ، یونانیه.

استۆدیۆ: جه‌ی وینه‌گرتنی و شانۆ ده‌رتیخستنی یه، وشه‌یه‌کی لاتینیبه.

استراتیجی: له‌شکری، یونانیه.

استکان: (قدح الشای) وشه‌یه‌کا روسی، فارسی، کوردیه.
استوانه: ژ ئه‌ستونی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.
اسطاطیقی: ئستاتیکا، فه‌لسه‌فا جوانیی یونانیه.
اسطلاب: ئامرازئ (رصد) ئی که‌فنه، فه‌له‌ک. وشه‌یه‌کا یونانیه.

اسطقس: هه‌ر چار (عناصر) ن وشه‌یی طقس، ئی هاتیبه

هه‌لتراشین و عه‌ره‌بکاری کرینه، یونانیه.
اسطول: جه‌مع کرینه سهر (اساطیل)، یونانیه.
اسکله: میناء، وشه‌یه‌کا ئیتالیه.
اسفیداج: ژ اسفیداجی عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسفهبدییه: ژ اسپه‌بدی عه‌ره‌بکاری بوویه کو دبیتزنی (نورالانوار) ئه‌سلی وئ ئاقیستیبه.
اسفنج: گیانداره‌که لئاف ده‌ریای چیدبیت، وشه‌یه‌کا یونانیه.
اسفناج: ژ اسپانچی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی (فارسیه).
اساور: ته‌کی وئ سواره و هاتیبه کۆم کرن سهر ئوسوره‌ی و ئه‌ساوره‌ی، واژه‌یه‌کی (فارسیه) و کوردیه.
اسفند: ژ سپندی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
اسپندار: ژ سپینداری کوردیه عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسف: ژ ئه‌فسوسی (کو به‌عنا مخابنه) عه‌ره‌بکاری بوویه و ده‌مکات ژئ چی بوویه. ئه‌فسوس واژه‌یه‌کی (فارسیه) و کرینه (فعل و صیغه) بیت جوراوجۆز ژئ داتراشینه.
استاد: یان استاذ هه‌ر دو وشه‌ فارسیه و هاتینه عه‌ره‌بکاری کرن و به‌عنا (معلم، صانع) تیت.
اسفین: سنگ. سپینه کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسقف: پله‌یه‌کی ئایینی یه‌کو ژ که‌شیشی مه‌زنتره، عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (اساقفه) وشه‌یه‌کی عبرانیه.
اسرب: ژ سوربی فارسی و یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه، مه‌عنا (رصاص) ی دگه‌هینیت.
اسقنقور: گیانداره‌کی خه‌زنده‌یه و دبیتزنی (التمساح البری)، یونانیه.
اسمنت: یان سمند، واژه‌یه‌کی لاتینیبه.
اسید: تیزاب، یونانیه.
ئاشچی: (طاوه)، زادبیتز. (ترکیه).
ئاشوغ: ئاچوغ، ئه‌شکرا، نه‌به‌رزه، دیار. (ترکیه).
اشنان: چۆغان، تیسوو، غاسول. واژه‌یه‌کی یونانیه.
اشکفت: شکفت. واژه‌یه‌کی کوردیه عه‌ره‌بکاری بوویه.
اشکرا: دیار. وشه‌یه‌کی کوردیه.
اشل: ژ شلی عه‌ره‌بکاری بوویه.
اصطبل: گۆفتی ده‌اران ئه‌و ژئ لاتینیبه.
اطلس: نه‌خشا (جغرافیایی)، زه‌نگیه، یونانیه.
اصطخر: ژ ئیسته‌خری عه‌ره‌بکاری بوویه، استخر بفارسی دبیتزنه برکی و نسبه‌ت ژئ تراشینه و دبیتزن: (اصطخری)، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

هه‌روهکی وشه‌یی عیراقی ژ «اراکه» ی هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن، چکو عه‌ره‌بان نافعی ئیرانی که‌فن ژ تیسفونی هه‌تا بیستونی و ئه‌کباتان (همدان) نا‌ف دانابون عراق (ترجمه ژ سید نوبخت د کتیبیا دیوان الدین، ل ۹۷).

ارض: ژ ئه‌رت‌ه‌پاته‌ی کو به‌عنا زهمینه هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن. لئاقیستایدا دبیتیت «ئه‌رت‌ه‌پات» ئه‌رت‌ه: ارض؛ پات: پاس عه‌ردپاسکه‌ر. واژه‌یه‌کی ئاقیستیبه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

ارش: ژ ئه‌رزشی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی (فارسیه).
ارناگ: که‌تتی وئ ره‌نگه جه‌مع کرینه و دبیتزن (اشکال، ارناگ). کوردیه و (فارسیه) ئه‌وژی هه‌ر کوردان عه‌ره‌بکاری کریه.

أزن: غازه‌که جورئیاتیت وئ پیک تیت ژ سن زه‌ره‌یی ئوکسیجیتی. واژه‌یه‌کی سورانیه و لاتینیبه.

ازلام: ژ زه‌لامی عه‌ره‌بکاری بوویه کو بکوردی به‌عنا می‌ر، مه‌زن، په‌یکه‌ر بکارتیت. عه‌ره‌بان بو بوتان بکارئینایه و جه‌مع کریه سهر (زلم، ازلام)، هه‌م وه‌کی کوردی به‌عنا می‌ر بکارتین و دبیتزن: زه‌لام، زه‌لم، زله‌م (زله‌م).

ازمیل: ئاسنی به‌رنکراندن و کۆلاندن و قه‌وراندنی یه، واژه‌یه‌کی ئیتالیایه.

اسباهی: ئه‌سپاهی، خوداتی ملکی، واژه‌یه‌کی کوردی یه‌په‌تیه.
آس: ئاسمین. ژ فارسی و کوردی یه‌په‌ عه‌ره‌بکاری بوویه.
اسب: یان اسفناج ژ اسپانچی عه‌ره‌بکاری بوویه. واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استبرق: ژ ئسته‌بره‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه. دیسان واژه‌یه‌کی (فارسیه).

استار: چار مسقال و نیقه. وشه‌یه‌کا (فارسیه)، (یونانیه).
استیخاره: به‌رکۆشه‌که که‌شیشیت شهرقی ده‌که‌نه به‌رخۆ، یونانیه.

استۆدیۆ: جه‌ی وینه‌گرتنی و شانۆ ده‌رتیخستنی یه، وشه‌یه‌کی لاتینیبه.

استراتیجی: له‌شکری، یونانیه.

استکان: (قدح الشای) وشه‌یه‌کا روسی، فارسی، کوردیه.
استوانه: ژ ئه‌ستونی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.
اسطاطیقی: ئستاتیکا، فه‌لسه‌فا جوانیی یونانیه.
اسطلاب: ئامرازئ (رصد) ئی که‌فنه، فه‌له‌ک. وشه‌یه‌کا یونانیه.

اسطقس: هه‌ر چار (عناصر) ن وشه‌یی طقس، ئی هاتیبه

آکادمی: ژ آکادمیای عہدہبکاری بوویہ، دئسلا ناقتی گوندہکی بچووکہ کو (افلاطون) تیتدا دژی و باغہک ژی (افلاطونی) تیتدا ہہبوو و مہدرسا ویتژی ہہر لویتژی بوو، (یونانیہ).

الکترون: (عنصرہکی دہقسقہ) ہیچ رنہگتی مادہبہکی بہرکہتی بو وی نینہ و شحہبہکی کەرہبا سالیبہ ہہیہ، یونانیہ. الماس: ماس بہرہکی زور گران بہایہ، رہق و توند و قاییمہ. واژہبہکی یونانیہ و عہرہبا (ال) لہ زیتدہ کرہبہ و عہرہبکاری بوویہ.

المنیوم: مہعدنہکی سپیہ و سقکہ، گہرمی و کەرہبا یین دہرباز دکہت و زور بکار تیت بو نامانیت ناقمالتی و غہیری واتژی و ہم جسمہکی سادہیہ، تیتالیہ. الیاس: ناقہکی سورانیہ.

امپریالی: امپریالیسم، امپریالیزم، رژیمہکی کولہداری و تستعماری یہ، یونانیہ.

امپراطور: رژیمہ پاشایی یہ، واژہبہکی (بیزنطیہ). امیرود: ب عہرہبکاری یین بوویہ عرموط ((فارسیہ)). انترولوجیا: بو کومہلہکا شیعریت دہستبژاردہ بکار ہاتیہ، یونانیہ.

انترولوجیا: علمن زانینا (طباعتی انسانی و احوالی) ژیان و ہونہری وی، یونانیہ.

اناناس: فیتقیہکی بہرکہتی ددہت و ہکی تری و بیتنہکا خوش ژئی تیت، (سپانیہ).

انبار: عہرہبکاری بوویہ بو عمبار، کوم کرہبہ سہر عنابیر، (کوردیہ) و (فارسیہ).

انسان: ژ انزانی عہرہبکاری بوویہ. «ز» کرہبہ «س» (شیخ محمد مردوخ، ل ۴۲، کورد و کوردستان).

انجیل: ژ (انگیل) ی عہرہبکاری بوویہ، ئہنجیل بسوریانی مہعنا موژدہیہ، کوم کرہبہ سہر (اناجیل)، سربانیہ.

انسیون: رزیانہ، یونانیہ. انسولین: دہرمانہکہ بو نہخوشیا قہندی، لاتینیہ.

امبریولوجیا: (علم الاجنہ). یونانیہ.

اور: (۱) واژہبہکی عبریہ مہعنا باژیر ہہر وہکو (اورشلیوم) باژیری سہلامن؛ (۲) اور مہعنا ناور، ناگر تیت، ئہوژی بقی مہعنا یین دوویع عہرہبکاری بوویہ بو (اوار) دناٹ سومہریں دا ژی ب مہعنا باژیر ہاتیہ و گہلہک باژیر و گوندیت کوردا ہہتا نوکہ ئہف ووشہ پیتشہ دیارہ مینا

افشرج: ژ ئفسردہ عہرہبکاری بوویہ، دوشاقتی فیقتی یہ، واژہبہکی (فارسیہ).

افسنین: گیاہکی پزیشکی یہ، واژہبہکی یونانیہ. افلام: کتہتی وی (فلمہ) عہرہبکاری بوویہ و کوم کرہبہ سہر (افلام) مہعنا شانویہ، واژہبہکی ٹینگلیزی یہ.

آفرین: وشہ یین پهنسیہ و ئہسلی وی ناقیستیہ. آفرند: ژ پرندی عہرہبکاری بوویہ مہعنا باش، مہزن، شکوہ، شیرتی تیز و بوندہ، نارموش ہاتیہ، (فارسیہ). افخارسیتا: مہعنا (سرالقربانہ) نک فہلہبان، یونانیہ.

افود: نہوعہکی جلکانہ موقہدہسن ئہحبار دکہنہ بہرخو، یونانیہ.

افرنج: جی نیشیت تورویانہ بیتجگہی روما و ترکا، واژہبہکی فرہنسیہ.

افیون: شیرہبہکہ ژ خہشاشی چیدکہن مروقتی تریاکی دکیشن و مادہبہکی مروقت نقین (منوم) تیتادیہ. واژہبہکی (فارسیہ) و ژ (اپیونی) عہرہبکاری بوویہ.

اف: ژ ئقوی یان ژ قیوی یین ناقیستیہ ہاتیہ عہرہبکاری کرن کو مہعنا ئہفسوس، دریغ، دہردی یہ و لئاقیستیہی مہعنا (اسم الصوت) ہاتیہ (تہماشای شہرحا گاتا، ج ۲، ل ۱۶۷) بکہن.

افلاطون: ژ پلاتونوی عہرہبکاری بوویہ.

اقنوم: عہرہبکاری و کوم بوویہ سہر (اقانیم) مہعنا خو (شخص) تیت، یونانیہ.

اقلیم: عہرہبکاری و کوم بوویہ سہر (اقلیم)، یونانیہ. اقحوان: ژ (اکحوان) ی عہرہبکاری بوویہ، ہم دبتیژنی (بابونج)، (فارسیہ).

اقلید: مفتاح، عہرہبکاری و کوم بوویہ سہر (مقالید)، فارسی و کوردیہ.

اکزیا: ژ ئیزمکی عہرہبکاری بوویہ، وشہبہکی یونانیہ. اکس: ناقی دارہکیہ، واژہبہکی ئہمریکیہ.

اکسدہ: ژ (اکسید) ی عہرہبکاری بوویہ، یونانیہ.

اکسرخوس: پایہکی کلیسایی یہ، یونانیہ.

اکسیجین: غازہکی بترہنگ و بینہ ژ پیوستی (تنفس) یہ (ضرورہ للتنفس)، یونانیہ..

اکسیر: دہرمانہکی رونه (مایع) یان چہند دہرمانیت ہشک و تیکہلن، یونانیہ، کوردکاری و عہرہبکاری بوویہ.

اکبار: نہوعہ دھولہکی کچکہلہیہ، واژہبہکی (فارسیہ).

گلهک خاسیبهت بۆ دگوتن، کوردیه و (فارسیه).
 بادالها: هیج (عبث)، کوردیه و (فارسیه).
 بذق: شیلی یی نیف که لاندیه.
 باذق: (بذوق ما طبخ من العصیر قلیلاً قصار مسکراً)،
 (فارسیه).
 برج: عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سهر (برج و ابراج) ئەسلێ وئ
 بلندیه، بهرز (بورژ)ه. نۆیهخت د دیوانا دینیدا دبیتیت:
 برجی عه‌ره‌بکاری بوویه ژ به‌ری فارسی هاتیه وەرگرتن و
 فه‌ره‌نگا بورهان قانع ژیه هوه‌سا دگه‌هینیت و دبیتیت:
 بهرز لسه‌ر وه‌زنا (طرز) تیت و (برج ب‌ضمی مه‌عنا جه‌مال
 و جوانی و مه‌عشوق و بالایی مرۆشان)ه و سه‌رشاخه‌یی
 داران و (مطلق) بلندی ژ تیت و بزاراقتی هه‌میشه‌یی
 ئیرانی (برژ) و (برگ) و (باره) و (باره‌ک) و (بارز) و
 (بارو) هه‌م تیتیه بکارئینان، مه‌عنا ئەسلێ شان وشه‌یان
 بلندیه. (برج: ظهر، ارتفع و مکان مرتفع) و دژ و قلعه‌یی
 چیا و عماره‌تی. لقییره هاته‌ زانین کو ده‌مکاتیت برج و
 تیرج هه‌می عه‌ره‌بکاری تیدا هاتینه کرن، (فارسیه) و
 کوردی نه.
 بارود: تیزاهشکه، بارووت، ماده‌یه‌که پیکهاتیه ژ شو‌رده‌یه‌کی
 تایبه‌تی و کپیریت و ره‌ژووینی سشک هه‌لدبیت (شدید
 الاشتعال) بۆ پالدانا گولله‌ی بکارئین. وازه‌یه‌کی ترکیه
 عه‌ره‌بکاری بوویه.
 باره: ژ پاره‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، هه‌ر چل پاره قروشک بوو.
 برنامج: ژ به‌رنامه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و (فارسیه) و
 ترکیه.
 براده: ئەو هوه‌ره ئاسن یان زیف یان زتری کو ب مه‌فهرده‌ی هاتیه
 هه‌لینان، دبیتن: (براده الحدید او الذهب او الفضة)، براده
 خو (فارسیه) و مه‌عنا بریار و برینه و ئیسمی ناله ژیه ژیه
 چیکریه: (مبرد).
 بطریک: یان بطرک، ژ لاتینی عه‌ره‌بکاری بوویه و ئەسلێ وئ
 پاتریارخایه یان ژ پاتریارشی فرهنسیفه هاتیه کو مه‌عنا
 سه‌رۆکی هه‌می سه‌رۆکیت ئسقوقانه.
 بطریق: ژ باتریسیوسی فرهنسی عه‌ره‌بکاری بوویه کو د
 ئمپراتوریا رۆمی بۆ که‌سه‌کی کو ده‌هزار له‌شکر ژێرده‌ستی
 وی هه‌بن بکار دئینان.
 برنیه: گۆزکی روونی ژ ناخا قه‌لاندی، درگنی. عه‌ره‌بکاری و
 کۆم کرینه لسه‌ر (برانی) کوردیه.

(ئورمیه، ئورفه، ئورمانا، ئورمه‌داود، ئوره‌مار، ... هتد).
 اوار: ناگر شو‌عه‌یه‌ی ناگری نه‌وژی ژ (اور) ی عه‌ره‌بکاری
 بوویه.
 اورانیوم: جسمه‌کی ره‌وشه‌نه داخلی ناڤ قومبه‌لیت زورریه
 دکهن، وازه‌یه‌کی ئەمریکیه.
 اوز: قاز، وهرده‌ک، وازه‌یه‌کی (فارسیه).
 اولک: ئەندازه‌یه‌کی مه‌علومه ژ عه‌ردی، ترکیه.
 ایوب: ناڤه‌کی سوربانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ایوان: به‌رسشک، وازه‌یه‌کی (فارسیه) و کوردیه، عه‌ره‌بکاری
 بوویه. ئەڤ جوهره خانیه ته‌رزی (حیثی)یه.
 ایلول: هه‌یثا نه‌هت سوربانیه و وازه‌یه‌کی سوربانیه و
 عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ایقونه: (الصورة و التمثال)، عبرانیه و یونانیه.
 بابوج: نه‌وعه پیتلاڤه‌که، کوردیه، (فارسیه).
 بابه: ژ بابی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه.
 بابونج: ژ بابوونه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه)، کوردیه.
 بتول: نفت، وازه‌یه‌کی لاتینیه.
 بترا: شاره‌کی که‌قنه مه‌عنا ده‌په‌به‌ر، یونانیه.
 بتولجیا: ژ زانستی پزیشکییه یه‌ ده‌باره‌یا ناسینا نه‌ساختیان،
 ناسین و عه‌لامه‌تی وانه، یونانیه.
 بتانیه: ژ په‌توی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
 باتیستا: باله‌قی (نفسی، باتسقه) ژ فرهنسیفه‌یه عه‌ره‌بکاری
 بوویه.
 بابور: پاپور، که‌شتی‌یه‌که به‌تیزا بخاری دچیت، (فرهنسیه).
 بوتقه: ژ بوتقه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه، (فارسیه).
 باحورا: بابی گه‌رم، وشه‌یه‌کی سوربانیه، عه‌ره‌بکاری بوویه.
 به‌خشیش: به‌خشش ژ کوردی و فارسی یی عه‌ره‌بکاری بوویه
 مه‌عنا (اکرامیه) تیت.
 بخت: (طالع) ژ کوردی و فارسی یی عه‌ره‌بکاری بوویه. دبیتن
 (علی بختک، یا بختک).
 بوخچه: پارچه‌یه‌کی قوماشیه جلکا دکهنی، ژ کوردی و فارسی
 یی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بادنجان: یان بادنجان یان بادمجان، ژ باتنگانی عه‌ره‌بکاری
 بوویه، کوردیه و (فارسیه).
 باد: بادزه‌هر، گری‌یه‌کی نه‌خوشی گۆشتیه وه‌کی هیلکه‌ی
 خریدبیت ته‌غهر لجاندان دیار دبیت. به‌رتیدا به‌هله‌ بۆره
 مرۆشان ئیعتقاد دکر کو ئەو گوشت خرپوونه زدی سه‌مییه و

بروآز: پرواز (طیران)، (فارسیه).
 برائک: ژ بهراییکا کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه به‌عنا پیشی و به‌راییکتی یه. (برائک القتال: به‌راییکا شهری).
 برجیس: ئه‌ستیرا مشته‌ری‌یه، (فارسیه).
 بریط: ئامرازی به‌زم و شادی بیع یه (عود)، (فارسیه).
 برید: (۱) عه‌ره‌بکاری و کۆم کریه سهر (برد)، (۱۲ میل: ۲) ئه‌و قاسده کو‌نامه‌یان دبه‌ت، (فارسیه).
 برزبِق: تیتزکهری (طریق فرعی) کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ برازبِق، وشه‌یه‌کا (فارسیه).
 برسکوب: دوورینه‌که کو به‌هاریکاری یا وئ به‌ری خو‌دده‌نه ستیر و حه‌سارت دوبر هم دبیژنی تلسکوپ، واژه‌یه‌کی یونانیه.
 برجوازی: چینا ناخنجی‌یه ژ ملله‌تی ژ کارکه‌ران و مه‌ئمووریت کچکه و خودان پایه و ماقولیت که‌فن و مالداریت مه‌زن ئه‌وژی چینه‌کن بئارامی و کامرانی دژین، واژه‌یه‌ک فرهنسیه شیوعی گه‌له‌ک بکارتینن.
 برتیل: (برطیل، برطله، اعطاء الرشوه) سوربانیه و کوردیه.
 برغل: ساقار، ژ (برغل) ئ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک دبیژن (بلغر). ب تورکی دبیژنی (بورکول).
 برکار: ژ به‌رگاری یان په‌رگالی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
 برلمان: (مجلس النواب)، ئه‌نجومه‌نی ملی، ژ په‌رلمانی عه‌ره‌بکاری بوویه، فرهنسیه. ئانکو (د هیقیت).
 برمیل: جمیع و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (برامیل)، ئینگلیزی یه.
 برولیتاریا: ده‌سته‌کا کارگه‌ران، چینیی هه‌ژار و بن ده‌ست، لاتینییه.
 برنوط: عه‌ره‌بیا وی (نشوق)ه، ژ (برنووت) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه و سوربانییه.
 بریه: (مثنقب) واژه‌یه‌کی سوربانییه.
 برغن: کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (براغن)، ترکیه.
 برنز: ژ پرونزی عه‌ره‌بکاری بوویه، مه‌عه‌ده‌نه‌کی زه‌ره، (فارسیه).
 برناسیه: ژ پرناسی عه‌ره‌بکاری بوویه. مه‌زه‌به‌ی وان شاعرانه کو به‌رگری ژ مه‌عنایی رومانسیه‌تی کری و گرنگی ب فه‌ساحه‌تا زاراف و په‌یشان د دیباجه‌یدا داین، واژه‌یه‌کی فرهنسیه.
 باروده: تهنه‌نگ، واژه‌یه‌کی ترکیه.

برده: ژ به‌رده‌ی (اسیر) عه‌ره‌بکاری بوویه، به‌رده‌ی ئه‌سیره و ناخن گونده‌کیه کو ئه‌سیر دبرنه تیدا و زین و سه‌رزین تیدا دروست دکرن. عه‌ره‌بانژی ئه‌ف مه‌عنا یه (سه‌رزین) ژ عه‌ره‌بکاری کرن و لحن «ئه» (ع) بکارتینانه، (فارسیه).
 برزخ: ژ (برزک) ی عه‌ره‌بکاری بوویه. (برزک) به‌عنا بلندایه‌یه، دبیژن: ئه‌ف تشته به‌رزه (بلنده)، بالا به‌رزه، به‌ژن بلند و به‌رزه ههر وه‌کی خو‌مایه مه‌گه‌ر «ک» کرینه «خ» کوردی و په‌هله‌وی یه.
 برابر: واژه‌یه‌کی (فارسیه) و کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه بقووتدانا «م» ئ (برامبر) ی.
 بۆراق: ژ بۆری عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه. "جزیری" فرموییه: «بۆری عیشقنی پورفره‌رایه».
 بزون: پشیله، کتک. واژه‌یه‌کی ترکیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بازگان: تاجر، کوردیه و (فارسیه).
 باز: ئه‌و بالدارئ مه‌علومه، واژه‌یه‌کی کوردی و (فارسیه).
 بازار: ناخسوک، (کوردیه، فارسیه).
 به‌زار: (معامله، تعال ده‌نابازر)، کوردیه.
 بازدار: کۆم کرینه (بزادر) ی، کوردیه، (فارسیه) ئانکو خودان باز.
 بسطوما: باسترمه (قدید)، ترکیه.
 باسلیق: ره‌ه‌که لزه‌ندی مروفقان و هنده‌ک دبیژنی ره‌ها سپی.
 واژه‌یه‌کی یونانییه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بوسته: ژ پۆستی ئینگلیزی عه‌ره‌بکاری بوویه پۆسته، پۆست (برید).
 بوسته‌خانه: پۆسته‌خانه (دارالبرید)، ئینگلیزی و (فارسیه).
 به‌س: وشه‌یه‌کا کوردیه و (فارسیه)، عه‌ره‌بکاری بوویه (بس انت طیب).
 بوسه: عه‌ره‌بکاری بوویه دبیژن: (ابوس ایدک، ابوس عیونک)، واژه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه).
 بستا: ژ به‌سته‌ی (صره) عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.
 بسلمه: ره‌بیته، واژه‌یه‌کی کوردی یه بۆ حه‌یوانی کو بۆ گوشتی بخودان که‌ن تیتته‌ گۆتن.
 بستان: ژ بیستانی عه‌ره‌بکاری بوویه کۆم بوویه سهر (بساتین)، کوردیه، (فارسیه).
 بستانچی: کوردی و تورکی یه.
 بسکویت: نانئ هه‌شک، فرهنسیه ژ پسکت عه‌ره‌بکاری بوویه.

برواز: پرواز (طیران)، (فارسیه).
 برائک: ژ به‌راییکا کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه به‌عنا پیشی و به‌راییکتی یه. (برائک القتال: به‌راییکا شهری).
 برجیس: ئه‌ستیرا مشته‌ری‌یه، (فارسیه).
 بریط: ئامرازی به‌زم و شادی بیع یه (عود)، (فارسیه).
 برید: (۱) عه‌ره‌بکاری و کۆم کریه سهر (برد)، (۱۲ میل: ۲) ئه‌و قاسده کو‌نامه‌یان دبه‌ت، (فارسیه).
 برزبِق: تیتزکهری (طریق فرعی) کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ برازبِق، وشه‌یه‌کا (فارسیه).
 برسکوب: دوورینه‌که کو به‌هاریکاری یا وئ به‌ری خو‌دده‌نه ستیر و حه‌سارت دوبر هم دبیژنی تلسکوپ، واژه‌یه‌کی یونانیه.
 برجوازی: چینا ناخنجی‌یه ژ ملله‌تی ژ کارکه‌ران و مه‌ئمووریت کچکه و خودان پایه و ماقولیت که‌فن و مالداریت مه‌زن ئه‌وژی چینه‌کن بئارامی و کامرانی دژین، واژه‌یه‌ک فرهنسیه شیوعی گه‌له‌ک بکارتینن.
 برتیل: (برطیل، برطله، اعطاء الرشوه) سوربانیه و کوردیه.
 برغل: ساقار، ژ (برغل) ئ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک دبیژن (بلغر). ب تورکی دبیژنی (بورکول).
 برکار: ژ به‌رگاری یان په‌رگالی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).
 برلمان: (مجلس النواب)، ئه‌نجومه‌نی ملی، ژ په‌رلمانی عه‌ره‌بکاری بوویه، فرهنسیه. ئانکو (د هیقیت).
 برمیل: جمیع و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (برامیل)، ئینگلیزی یه.
 برولیتاریا: ده‌سته‌کا کارگه‌ران، چینیی هه‌ژار و بن ده‌ست، لاتینییه.
 برنوط: عه‌ره‌بیا وی (نشوق)ه، ژ (برنووت) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه و سوربانییه.
 بریه: (مثنقب) واژه‌یه‌کی سوربانییه.
 برغن: کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (براغن)، ترکیه.
 برنز: ژ پرونزی عه‌ره‌بکاری بوویه، مه‌عه‌ده‌نه‌کی زه‌ره، (فارسیه).
 برناسیه: ژ پرناسی عه‌ره‌بکاری بوویه. مه‌زه‌به‌ی وان شاعرانه کو به‌رگری ژ مه‌عنایی رومانسیه‌تی کری و گرنگی ب فه‌ساحه‌تا زاراف و په‌یشان د دیباجه‌یدا داین، واژه‌یه‌کی فرهنسیه.
 باروده: تهنه‌نگ، واژه‌یه‌کی ترکیه.

جلکان د زستانیدا دکهنه بهرخۆ، دو قۆلێت درێژ و دو بهریک ژ دەرڤه و ناڤدا هه‌نه، ژنو میتر بکار تین، بارانی یان (معطف)، هوله‌ندیه.

بالون: (منظاد) واژه‌یه‌کی فرهنسیه.

بالته: نه‌جه‌خیت جه‌جهری، کوردیه.

بالو: یان باله، ئیتالیه.

بالن: (المغسل فی الحمام) کۆم کرینه سه‌ر (بلانات)، یونانیه.

بلاط: عهردی مه‌رمه‌رگری، عهردی کاشیکری، لاتینیه.

باله: به‌سته‌یه‌که ژ قوماشی یان جلکان گه‌له‌ک مه‌زنه و توند هاتیه پێچان و گرتدان، واژه‌یه‌کی ئیتالیه.

بامیا: بامیه، واژه‌یه‌کی هندی یه.

بنظلون: ژ (پنتلون) ی عهره‌بکاری بوویه، په‌نته‌رون، په‌نتور، ئیتالیه.

بند: عهره‌بکاری و کۆم کرینه سه‌ر (بنود) به‌عنا فه‌سل و فه‌قه‌ره‌یه، ژ کتیبی به‌نده‌کی قانونی (قید) گرتدان، زیندانی (حیله، بحیره)، (فارسیه) و کوردیه.

بندر: مینا، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

بندیره: ده‌وێت گه‌له‌ک مه‌زن (عجمیه).

بنادوره: بندوره (طماطه).

بندوره: باجان سۆرک، پیرویی یه.

بندیره: په‌رچم، ئالا (علم)، ئیتالیه.

بندق: فستق، (فارسیه).

بنزین: واژه‌یه‌کی فرهنسیه ژ پانزینی عهره‌بکاری و کوردکاری بوویه.

بنک: بنق (مصرف)، ئینگلیزی یه.

بنکریاس: باهیقو‌کا گه‌وارشی (لوزه المعده)، وشه‌یه‌کی فرهنسیه و عهره‌بکاری بوویه.

بنج: ژ به‌نگی عهره‌بکاری بوویه، وشه‌یه‌کی (فارسی) و کوردیه.

بوریه: حیسیلیکی ژ له‌قهنی راجاندی، (فارسیه).

بۆکس: کولم، توپز، ژ ئینگلیزی یی عهره‌بکاری و کوردکاری بوویه.

بو‌قه‌له‌موون: عه‌له‌وه‌لو، دیک رومی، واژه‌یه‌کی هندی یه.

بولیس: ژ پۆلیسی عهره‌بکاری بوویه، هه‌تیه. واژه‌یه‌کی یونانیه. کو دگوتنه شارو گوندا.

بو‌تقه: ژ بو‌ته‌ی عهره‌بکاری بوویه، کوردیه.

بولقار: ریکا راستگری بو‌ترۆمبیلان، فرهنسیه.

باسمه: چاپخانه یان چاپ، ترکیه.

بصمه: مۆکرنا بتبلانه، ژ باسمه‌ی عهره‌بکاری بوویه.

باش کاتب: (کاتب اول)، ترکیه.

بوشیه: ژ پوشی عهره‌بکاری بوویه، کوردیه.

بشتخته: سه‌ندوقی بچووک، ترکیه.

باطیه: ژ باده‌ی عهره‌بکاری بوویه، (فارسیه) و کوردیه.

بطانیه: ژ په‌تووی عهره‌بکاری بوویه، (فارسیه).

بو‌ظه: ژ بو‌زی عهره‌بکاری بوویه، (فارسیه)، شه‌راه‌کی ته‌زی یه.

باعوث: نقیژا جه‌ژنا (فصحی)، دووهم نقیژا بارانی نک فه‌له‌یان، سورانیه.

بعبع: خودانی ترساندن یه، ناخفتنا لدوویه‌که و به‌ز، نامرازی تو‌له‌ساندنیه، ناخی ده‌نگه‌کیه، ترسینه‌ر، فرعه‌ونیه.

بغاز: بو‌غاز، دهرته‌نگی دهریای (مضیق)، وشه‌یه‌کی ترکیه.

بغداد: به‌غ، ئانکو مه‌زن، خودی، ژ دو واژه‌یان پیکه‌تیه: «به‌غ + داد» خودایی عادل یان داناخودی هه‌روه‌نگ به‌غ به‌عنا باغه. باغی عه‌داله‌تی «باغ + داد». واژه‌یه‌کی ئاقیستیایی یه و (فارسیه) و هاتیه عهره‌بکاری کرن ژ به‌گداد: «به‌گ + داد» (خودی + دایی).

بقویه: گۆزکا گه‌ردن درێژ و بیده‌سته، وشه‌یه‌کی ناقده‌نگیه ژ به‌قه‌قی هاتیه تراشین، کوردیه و عهره‌بکاری بوویه.

به‌قلاوا: به‌قلاوه، ترکیه و عهره‌بکاری و کوردکاری بوویه.

بکتربولوجیا: (علم الجراثیم لمکافحه الامراض المکروبیه)، یونانیه.

بکتريا: جۆزه میکرۆبه‌که، یونانیه.

بکلوریا: گه‌واهی‌یه‌که دهرچوویتی زانکۆیی وهردگرن واژه‌یه‌کی یونانیه.

به‌گ: مه‌زن، کۆم عهره‌بکاری بوویه سه‌ریگوات، ئاقیستییه.

به‌گلک: دهره‌به‌گ، ترکیه. کوردیه.

به‌که: مه‌که (ته‌ماشای مه‌که‌ی بکه).

بلبل: عهره‌بکاری کرینه و چه‌ند ده‌مکاتژی ژئ چیکرینه، دبیزن (بحرج، بیلبل، بلبله دهرجه، بلبلی)، کوردیه و (فارسیه).

بلاش: (مجاناً) وشه‌یه کوردیه.

بالکون: جناح الدار، فرهنسیه.

بلور: شیشه‌یی قاییم، واژه‌یه‌کی فرهنسیه.

بالطو: ژ پالتوی ئیتالی عهره‌بکاری بوویه، جۆزه لباسه‌که لسه‌ر

- بهرجه: ژ بههرهگی (معهنا دوپشک) عه‌ره‌بکاری بوویه، د
 نه‌سل دا بو‌پشکه‌ک ژ حاسلی نه‌ردی تیتسه بکارئینان،
 (فارسیه).
- بهو: بهرسشک، دتلیز (فارسیه) و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بهارات: دهرمانیت تیژ و بیخوش و دلغه‌کهرن بو‌زادی خوارنی
 ده‌می‌کو بکه‌نه ناخ خوارنی، واژه‌یه‌کی هندی یه.
 بهلوان: ژ په‌هلوانی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 بهریز: پاریز، ژ (په‌ره‌یز) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه)،
 کوردیه.
- بهی: ژ بهای عه‌ره‌بکاری بوویه (ثمین)، (فارسیه)، کوردیه.
 بیمارستان: نه‌خوشخانه، هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن پاشی هاتیه
 کورت کرن بو (مارستان) ی، فارسیه.
 بیوت: زادی شفق، عه‌ره‌بکاری بوویه بو‌بائت، سوربانیه.
 بیانو: ژ بیانوی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی ئیتالیه.
 بیابان: دهشت ب (لفظاً) خو‌عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردی
 (فارسیه).
- بیرق: ئالا (سنجق)، په‌رجه‌م، واژه‌یه‌کی ترکیه.
 بیروقراطیه: ده‌سته‌لان‌داریا کارمه‌ندیت ده‌فته‌رخانه‌یان چ
 ئیداری و چ میری، یونانیه.
- بیت: وشه‌یه‌کی ئارامیه یان بابلیه، ئانکو خانی ئان بنه‌مال.
 عه‌ره‌بکاری کرینه و چند ده‌مکات ژئی درست کرینه:
 (بیت، بیوت، بیوتات، ایسات) نه‌وژی د شینه‌واریت
 ئارامیاندا ئه‌و ماینه، وه‌کی: (بیت نار، بیت قار، بیت
 فار، بیت شباب، بیت واته، بیت ساحور، بیت شتار، بیت
 کار و...).
- بیزار: ژ بازداري عه‌ره‌بکاری بوویه ئانکو خودانکه‌ری بازان یان
 خودانی بازی، (فارسیه)، کوردیه.
 بیجامه: دهرین شفق، عه‌جه‌مییه. کوردیه بن+جامه.
 بیداعوجیا: په‌روه‌ده‌کرنا مندالان، یونانیه.
 بطاقه: ئارامیه.
- بیدار: ژ فارسی‌قه مه‌عنا‌گۆز و عه‌ره‌بکاری بوویه. د
 عه‌ره‌بکاریدا له‌ز و پیشقه‌چون ئیتقدم تیت کو هر دکیتشه
 سه‌ر معنا‌ه‌سلی فارسی کو (هشیار)ه.
 بیقور: گارانک ژ گاره‌شان، سوربانیه.
 بیده‌ق: ژ پیاده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سه‌ر (بیادق)،
 به‌رکیت شه‌ترنجینه، (فارسیه).
 بیسه: ژ بیسه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه.
- پارچه: پارچن تشته‌کی (ک،ف).
 پاچه: سه‌ر و پیک (ک،ف).
 پیر: ناقسالاقه‌چوی (ک،ف).
 په‌سته: سه‌رود (ک،ف).
 پاریز: په‌هریز (ک،ف).
 پشت: حیز (ک،ف).
 پایته‌خت: (عاصمه) (ک،ف).
 پایه‌دار: (خودان پله‌ویایه) (ک،ف).
 پتیل: فتیله (ک،ف).
 پلاو: په‌لاخ (ک،ف).
 په‌رده: په‌رژین (ک،ف).
 په‌رواز: په‌راویز، ده‌ه‌من (ک،ف).
 پرنج: برنز (ک،ف). ت.
 پایتون: عه‌ره‌بان، فه‌ره‌نسیه.
 پاسپورت: پاسپورت، ئیتالیه.
 تبان: ژ ته‌پانه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، دهرین کورته (ک،ف).
 تباشیر: طباشیر (ت،ف).
- تبغ: ژ تاباغو، ته‌نباک، ته‌نباکوو هاتیه تراشین و عه‌ره‌بکاری
 کرن، گیایه‌کی ئه‌مرکی نژاده ماده‌یه‌کی ژه‌ه‌راوی تیدایه
 دبیتزته نیکوتین. ئه‌ف گیایه بناقی جزیره‌یه‌کی یه ل
 مکسیکی دبیتزنی تاباغویان تاباغوو ژویری به‌لاقی
 دونیای بوویه، هم دبیتزنی توتن، واژه‌یه‌کی ئیسپانی یه.
 ته‌وه‌ت: تۆیه، ژ په‌ته‌تی ئاقیستی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 توپال: ئه‌و ته‌فشنا ناسنه‌یه کو ده‌می چه‌کوچ لیدانی دپه‌ریت
 (ک،ف).
- ته‌خته‌ره‌وان: عه‌ره‌بان (هودج) (ک،ف).
 تخت: ته‌ختی خه‌وی (ک،ف).
 ته‌خته: (لوح). (ک،ف)
- توخمه: زۆرخوارن، زۆر به‌یز، ژ ئاقیستایی عه‌ره‌بکاری بوویه ژ
 ته‌خمه‌ی هاتیه. ئارامیازی بخو بریه.
- تدشین: ژ جه‌شنی عه‌ره‌بکاری بوویه چکوجه‌شن، فه‌ره‌حه و
 شادییه و ئاه‌نگه و وه‌لیمه‌یه. ئه‌فجا ئه‌گه‌ر سه‌روکی
 ده‌وله‌تی یان ناییبی وی کارخانه‌یه‌کی فه‌که‌ت دبیتزته وی
 کاری تدشین کوژ جه‌شنی هاتیه تراشین (ک،ف).
- تدر: ژ (تذور) یان (تدرج) هاتیه، ناقی ته‌یره‌کیه زۆر
 ده‌نگ‌خوشه و ره‌نگ‌چین چینه و کلک درتزه.
 تذرو: جوهره بلبله‌کی ده‌نگ‌خوش و جوانه (ک،ف).

تربیش: خه پاره، واژه‌یه‌کی کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ترشی: واژه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه) عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ
 (طرشی).

ترمس: ناقتنه‌زینک، نامانه‌که ژ شیشه‌ی سه‌رما و گه‌رمایی
 تشتی رۆن رادگریت بۆ ماوه‌یه‌کی درێژتر، لاتینییه.

تکنیک یان تقنییه: ئەو تشته‌که خاسه به‌زانسته‌کی یان
 هونه‌رکی یان بپیشه‌یه‌کی دهنده‌ک شیوه‌یان، واژه‌یه‌کی
 یوونانییه.

تلگراف: تلغراف (برق)، یوونانییه.

توتیا: به‌رده‌که د چاقان وه‌رتین، یوونانییه.

تباترو: شانۆ (مسرح)، واژه‌یه‌کی ئیتالییه.

تکنیک: ئەو نامازن کو ئینسان بۆ رزگاری یا خو‌بکار دهن،
 یوونانییه.

ترموتر: ته‌رازوویی گه‌رما و سه‌رماسه‌نجه (میزان درجه
 الحاره)، یوونانییه.

ترانزیت: ئەوه کورئ بدنه خودانی مال و په‌رتالی لناف
 ده‌وله‌ته‌کیدا یان ناف شاره‌کیدا ببۆریت و چ باجه‌کی
 نه‌ده‌ت. واژه‌یه‌کی لاتینییه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

تریاق: ژ تریاکی عه‌ره‌بکاری بوویه، یوونانییه.

ترخون: ته‌رخوون گیایه‌کی خو‌شه‌گه‌له‌ک خوارنا ژئ درست
 دکهن، کوردیه و (فارسیه).

ترسانه: ئەمبارئ سلاخی، ته‌رسخانه، ترکیه.

ترجمه: ژ ته‌رجومانی عه‌ره‌بکاری بوویه و چهنده‌مکاتژی ژئ
 درست کرینه، دبیتژن: (ترجم، یترجم، ترجمه، مترجم،
 مترجم، تراجم) هه‌میژی موعه‌ره‌بن و وشه‌کا فارسییه.
 تفل: واژه‌یه‌کی کوردی و (فارسیه) و یونانییه.

تاسوعا: سه‌ر وه‌زنا فاعولایه. ئەف وه‌زنه د عه‌ره‌بیدا ئان نینه
 یان زۆر قه‌تلازه. بۆ رۆژا نه‌هه‌ی محه‌ره‌م بکارتیت،
 سوریانییه.

تشرین: ژ تشری یی عه‌ره‌بکاری بوویه.

تلغراف: تیلغراف، تلگراف، (یوونانییه).

تلفزیون: سیمانوما، (یوونانییه).

تلسکوب: بنیره برسکوب

تمرغ: ژ مورغی عه‌ره‌بکاری بوویه پشتی کو ده‌مکاتی (مطواع)
 ئ ژئ تراشی: (تمرغ، تیمرغ، تمرغا) هه‌می ژ واژه‌یی
 مورغی عه‌ره‌بکاری بوینه ئانکو وه‌کی مورغی (طیری) خو
 د ناخیدا گه‌فزانده، (فارسیه).

تمن: برنج، واژه‌یه‌کی رومییه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

تموز: تیرمه‌هه، واژه‌یه‌کی سوریانییه.

تلس: بنیره برسکوب.

تنور: ته‌نوور، عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌که که‌قنه و ئارامی و
 سوریانییه.

تنوره: دامه‌نه، ژ سوریانی یی عه‌ره‌بکاری بوویه.

تیهور: ده‌شت، سه‌ر وه‌زنا فیعولییه. ئەف وه‌زنه د عه‌ره‌بیدا زۆر
 زۆر قه‌تلازه مه‌گه‌ر هنده‌ک ناقتیت موسته‌عار و عه‌ره‌بکاری

بوویی، واژه‌یه‌کی سوریانییه.

تیقور: شه‌نگ و یقار، ئەفه ژئ سوریانییه.

تیزاب: ئەسید، وشه‌یه‌کی کوردیه و (فارسیه) تیژآب.

تیل: عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر تیول، ترکیه.

جبا: (مجاناً)، ترکیه.

جابان: ژ گابانی یان گافانی یان گوانی عه‌ره‌بکاری بوویه،
 ناقتی ئەسحابه‌یه‌کی کورده وی چهنده (حدیث) ژ (حضرت)

ی د بایئ (بیع و نکاح) ئ روایه‌ت کرینه، کوردیه.

جاجم: جاجیم، په‌لاس (ک،ف).

جوخ: چۆخ، قوماشه‌کی ئستوور و لووسه و ژ هری یی چیدکهن،
 ترکیه.

جاثلیق: مه‌زنی ئوسقوفانه و ژ کاتۆلیکی هاتییه عه‌ره‌بکاری
 کرن، واژه‌یه‌کی یوونانییه. واته‌خویک کوم که‌ر.

جحش: هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کرن لسه‌ر (جحاش و
 جحوش و جحشان، و جحشه) تیژکه‌که‌ر، کوردیه.

جاد: (یجید، تجویدا) ژ گاتی هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن و هه‌ر ژ
 گاتی (جاد، یجید، تجوید) هاتیینه تراشین و ئەفگاته ژئ
 قسمه‌کی موهیمی یه‌سنای شه‌دگرن، ئەو گاتانه ژئ هه‌می
 شی‌عرن و بدنه‌گه‌کی به‌سام دخوونن. عه‌ره‌بان ژئ ئەف
 مه‌عنایه بۆ خواندنا قورئانی بجوانی بکارتینان ژبه‌رکو
 عوله‌ماییتد ته‌جویدی هه‌می ئیرانی بوون، وانژی وه‌کی
 خواندنا گاتان قورئان دخاندن، ئینا ئەف ناغه‌ی ژئ بۆ وان
 ته‌عرب کرن.

جربان: هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن ژ گران بنی مه‌عنا ژنا به‌د،
 هاتییه عه‌ره‌بکاری ژ گیرفان. (فارسیه).

جرموق: کالۆش، ئەو پیتلاقه کو لسه‌ر پیتلاقی عه‌ده‌تی دکهنه یی
 خو.

جره: ژ گره‌ی هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن، (فارسیه).

جرف: ژ جاروی عه‌ره‌بکاری بوویه و ده‌مکاتی موپاله‌غه‌ی ژئ

تالیانه، یان ژ گلوازی کوردیشه عه‌ره‌بکاری بوویه و ده‌مکات ژئی تراشینه دبیتزن: (جلز، اجتماع، احلوز، یجلوز، احلواز، اجتماع، مجتمع، اجتماعا) گلواز بکوردی مه‌عنا ده‌سته‌یه.

جلاب: (فارسیه) کردی، ئه‌سلی وئ گولابه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

جلنار: ژ گولنار، گول ئه‌ناری یان گول هناری عه‌ره‌بکاری بوویه. جلق: ژ جوالکئی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه. جلک: نه‌وعه ماسی‌یه‌کی بی خوونه بهه‌ستیشه تیتته خوارن ژ جلله‌ی کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه.

جلنجبین: مه‌عجونه‌که ژ هنگشپن و گولاقئی چیدکهن، (فارسیه).

جلز: ژ گه‌لاویتی مه‌عنا لیتک تالیان عه‌ره‌بکاری بوویه.

جلجلوت: واژه‌یه‌کی سوربانیه.

جام: قه‌ج. واژه‌یه‌کی کوردی و (فارسیه) (هاوبه‌شه) و هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن هر ب (لفظا) خو ئه‌ف واژه‌یه گه‌له‌ک به‌رفره‌یه لناف ئه‌ده‌بیاتئی عه‌ره‌بیدا، شاعیری عه‌ره‌بی دبیتزیت: «کلکم قد اخذ الجام و لا جام لنا - م الذی ضر مدیر الجام لو جام لنا». عه‌ره‌بکاری کرینه و کۆم کرینه سه‌ر: (جامتات، اجوام، اجوم، جوم).

جام خانه: کۆمۆدی جامان، مه‌زه‌لکی کچکه‌بی شیشه‌بی، کوردیه و (فارسیه).

جاموس: ژ گا و میتشی عه‌ره‌بکاری بوویه، گامیش کوردیه و (فارسیه).

جمان: لؤلؤ، مرواری، مروارید، (فارسیه).

جناح: ژ گوناھن عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌سلی وئ ناقتیستیه و ه‌ناهه پاشئ ژ ریشه‌بی وئ گه‌له‌ک ده‌مکات (صیغه) هاتینه داتواشین: (جناح، جنح، اجنحه) کورد دبیتزن: گوناھ ، گوناح و لپه‌هله‌ویدا و ه‌ناس هاتیه.

جند: ژ گوندی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه و گه‌له‌ک قه‌لپ و قلیپ و دمکات و تواشین بسه‌ردا هاتیه: (جند، جندی، جنود، اجناد، اجند، اجاند).

جهننت: به‌هشت، مالا پاداشتی (ابديه)، (فارسیه).

جن: واژه‌یه‌کی ناقتیستیه ئه‌سلی وئ (جئینی) یه چهند تراشکاری و مه‌قهره‌د خواریه و عه‌ره‌بکاری بوویه و چهند ده‌مکاتژی ژئی درست کرینه: (جان، جن، جنی، جنه).

جبروت: وه‌زنه‌کی سوربانیه سه‌ر وه‌زنا (ملکوت) بۆ موباله‌غی

درست کرینه: (حراف، جرافه، جرافات، جاروف)، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

جرجان: ژ گورگانی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).

جاروش: ژ گه‌وارشی عه‌ره‌بکاری بوویه، جاروش بۆ جهازی هازمه و ده‌ستاری کوبده‌ستان باددهن، (فارسیه).

جربیب: ژ گوربی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌ندازه‌یه‌کی عه‌ردئ پانه کوبگه‌هیته ۱۰۰۰ میتتر مورده‌عان، (فارسیه).

جرف: ژ ژورفی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌ووعه‌رده کوناقئی دادۆانندی. واژه‌یه‌کی ناقتیستی و (فارسیه).

جۆی: نه‌وعه ماسی‌یه‌که شیعه ناخۆن، (فارسیه).

جرموق: ژ سه‌رموچه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، (فارسیه).

جرداب: ژ گردابی عه‌ره‌بکاری بوویه، گه‌رداڤ ناڤا بزقهره‌ک، واژه‌یه‌کی (فارسیه).

جرده: ژ جهرده‌قی یان ژ گرده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، نانئ پان و مه‌زنه، (فارسیه).

جربان: حمائیلی شیری، (فارسیه). د کافلان (کردیه).

جزر: ژ گه‌زه‌ری، گیزه‌ری عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه، (فارسیه) هه‌م بفارسی دبیتزن: هه‌ویج، زهرده‌ک.

جزاف: ژ گه‌زافی یان گیزافی عه‌ره‌بکاری بوویه، گه‌زاف، مه‌عنا گه‌له‌ک بی‌حساب، بی‌حده، بی‌ه‌ووده‌گویی، پۆج بیژی.

جزمه: ژ چه‌کمه‌ئی تورکی عه‌ره‌بکاری بوویه، ترکیه.

جزیه: ژ گزیه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، باجه‌ک بوو سالانه ژ ئه‌هلئ کتابان ده‌تاته ستانندن ئه‌گه‌ر لسه‌ر دینی خو مابان و موسولمان نه‌بووبان.

جص: واژه‌یه‌کی یونانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه ته‌ماشای (شرح المنهاجی رملی بکه ل ۶۷). (جصاص) هر ژ (جص) ی وه‌رگرتینه و عه‌ره‌بکاری کرینه، بکوردی و فارسی: گه‌ج، هنده‌ک دبیتزن: گئج.

جغرافیا: زه‌قی ناسی، واژه‌یه‌کی یونانیه ئه‌سلی وئ ژئوگرافی یه. گئو=ئه‌رد+گرافیا=علم واته (علم خارطه الارض).

جغر: علمی وه‌سف کرنا عه‌ردی و ئه‌قسامیت وئ یه، ژ یونانیه عه‌ره‌بکاری بوویه.

جفت: علمه‌کی زۆر بپیچ و چه‌په، نسبه‌تا وئ دده‌نه بال (امام جعفر الصادق)، ئه‌سلی وئ سوربانیه ژ گه‌فری عه‌ره‌بکاری بوویه.

جفت: جۆت (زوج)، کوردیه و (فارسیه).

جلاوڤ: ژ گه‌لاویزی فارسیشه عه‌ره‌بکاری بوویه مه‌عنا لیتک

جاه: شکوه، مه‌زنا، زیر، وجاهت، مه‌قام، رتبه، منزله، جهلال، وشه‌یه‌کی فارسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

جهنم: مالا نه‌شکه‌نجه‌ی، واژه‌یه‌کی عبرانیه و هندیه.

جهبذ: زانایی باش و خرابی ژتیک فہرق بکعت، عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سہر جہابذی، (فارسیه).

جہش: فارسیه و عه‌ره‌بکاری کرینه، اجہش ژئی درست کرینه (جہش، حرکه).

جرب: ژ گہریبی عه‌ره‌بکاری بوویہ ج بوئندازہ‌یه‌کی عه‌ردی بوئ ۱۰۰۰ میتر مورہ‌بعی تیتہ گۆتن.

چبنہ: ژ کہ‌پہ‌نی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ.

چاپوک: زیرہک، سٹک، کوردیہ و فارسیه.

چادر: رەشمال، خیقہت، واژه‌یه‌کی ترکیه.

چارہ: (علاج) ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

چرخ: دۆلاٹ، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویہ سہر چروخ، کوردیہ و فارسیه.

چرپایہ: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ، ئەسلی وئ (چارپایہ) یه.

چارگاہ: جۆرہ ہلپہ‌رکی و ئیقاہکہ، کوردیہ و فارسیه.

چارچویہ: چارچویہ، چارچیتف. فارسی، کوردی

چرچف: سہردۆشک، عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سہر (چراچف)، کوردیہ و فارسیه.

چرز: عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینه سہر (چرزات)، نوقل، کوردیہ.

چقوچ: ژ چقوی عه‌ره‌بکاری بوویہ سکین، کوردیہ.

چک، چہک: (سند النقود، شیک)، فارسیه.

چکوچ: (مقمقہ) ژ فارسی و کوردی ہاتیہ عه‌ره‌بکاری کرن.

چنگل: ژ چہنگالی عه‌ره‌بکاری بوویہ دہمکاتی (متعدی) بوونیزی بوئ درست‌کرینہ دبیتژن: (چنگلو، چنگلنانو، مچنگل).

چاگون: داریئ ئستور، ہہر ب (لفظاً) خو عه‌ره‌بان بکارئینایہ.

"سہید ئەحمەدی سافی" دبیتژت: «یا من غدوت ل چوگان القضا کرہ - سرکیف شات و لا تنبس ببت فم» "شرح رباعیات خیام، ل ۱۰۷، ۱۰۸."

چلو: بەلگیت دارمازی و داربہ‌وویہ، کوردیہ.

چالغی: نہوعہ‌کی لیدانا تہمبووریکیہ، ترکیه.

چمچہ: فارسیه‌کی پتہیہ و عه‌ره‌بکاری کرینہ.

چمچم: رتقہ‌چونا بناز و لہنجہ، نہوعہ کالۆشہ‌کہ.

چنگل: چنگالہ، فارسی و کوردیہ.

چنگ: نامرازی بہزمتی (طرب) یه، کوردیہ و فارسیه.

بکاردین. ہہر تشتہک سہر وەزنا (فعلوت) ی بیت سوربانیہ نہ عه‌ره‌بیہ.

جنزار: ژ رنحاری (زنگاری) تراشین و عه‌ره‌بکاری کرین، (فارسیه).

جنزیر: زنجیر، عه‌ره‌ب ہہر دو وان بکارتین و ہہردوژی عه‌ره‌ب کارینہ، ژ کوردی و فارسی ہاتینہ.

جندار: عه‌ره‌بکاری و کۆم کرینہ سہر جادر، زیرہقان، (فارسیه).

چنگ: ژ چہنگی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ، نامرازی بہزمتیہ (آلة الطرب).

جنبلط: ژ جان پۆلادی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

جنطہ: ژ چہنتہی عه‌ره‌بکاری بوویہ و کۆم بوویہ سہر (جنط، جنطات)، کوردیہ.

جنابذ: ژ گونبہ‌دی عه‌ره‌بکاری بوویہ. ئەف واژہیہ ل (بخاری) دا ہاتیہ (فتح الباری، شہوحا بخاری)، دبیتژت: «ان الجنابذ شہب القباب واحدا جنبذہ (بالضم) و هو ما ارتفع من البناء فہو فارسی معریہ و اصلہ بلسانہم (گنبدہ، گومبہ‌زہ)»، "فتح الباری، ج ۱، ل ۳۹۲".

جولان: ژ گۆلانی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

جوہر: ژ گہوہری عه‌ره‌بکاری بوویہ، (کوردیہ و فارسیه).

جورب: ژ گۆرہی عه‌ره‌بکاری بوویہ بہلی عه‌ره‌بکاریہ‌کی درست نینہ چکو جورہب ژئ نہ عه‌ره‌بیہ بہلکی ئەوژی ہہر فارسیہ کۆم کرینہ سہر جوراب، جہمعہ‌کی خہلہتہ.

جوسق: کۆچک، دیوانخانہ، بالہخانہ، قصر، (فارسیه).

جورس: ژ گارسی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ.

جوزقہ: ژ گوزغہی عه‌ره‌بکاری بوویہ.

جوز: ژ گوزی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ.

جوزہ: ژ کوزہی عه‌ره‌بکاری بوویہ، سہرپۆشی پەمبووی و خہشخاشی یه.

جوشن: ژ گہوچنی کوردیقہ عه‌ره‌بکاری بوویہ (تہماشایی واژہی کہوچہ‌نی بکہ).

جوخ: ژ چۆخی عه‌ره‌بکاری بوویہ، دبیتژن: (الجوخ نسیج من الصوف).

جاون: جاوہن، ژ ہاوہنی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ و فارسیه، یان ژ جۆتی عه‌ره‌بکاری بوویہ، کوردیہ. بہلی درستتر ئەوہ کوژ ہاوہنی ئاقیتستیہ.

جہجہ: دبیتژن: (جہجہ الضوء، نبلج) سوربانیہ.

چای: واژه‌ی هندی، کر دینه شای
 چایخانه: دو واژه‌ی هندی، یهک هندی یه نه‌ویدی کوردیه و فارسیه.
 چؤل: دهشت، صحراء، ژ کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 چوغولی: نه‌خباری و شایه، ژ چوغه‌ری عه‌ره‌بکاری بوویه.
 چوبی: ژ چوبی‌بیت (هله‌یه‌رکی) کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 چهره: ژ چاره‌ی وهه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 حجاز: ژ هجازی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه (ته‌ماشای
 گوڤاری هوخت و دیوان الدینی نوبختی) بکه.
 حراج: ژ هه‌رای عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسیه.
 حشیش: ژ عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه، بزمانی عبرانی به‌عنا
 خوژده‌میه.
 حطه: نه‌ف واژه‌یه لقورناتی هاتیه و ته‌فسیر دبیژن عبرانیه.
 حنفاء: ژ بنه‌ره‌تفه فارسیه (ته‌ماشای ته‌فسیران بکه‌ن).
 حیدر: ژ دو واژه‌یه: حی (مار) + دهر (موزق)، له‌قه‌با ئیمام
 عه‌لی یه.
 حیزوم: سینک، سه‌ر وه‌زنا فیعلوله، سوربانیه.
 حباری: ژ هو به‌ره‌ی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، بکوردی دبیژنی
 چرگ یان چرز.
 خایبه: جی مه‌زن، ژ فارسیفه هاتیه و عه‌ره‌بکاری بوویه
 (ته‌ماشای نه‌هایه المحتاجی، ج ۲، ل ۷ بکه) کو دبیژیت
 خایبه فارسیه.
 خاتون: خانم، بانو، خاتو (سیده)، ترکیه و مغولیه.
 خورده: (نشر) ژ فارسیفه عه‌ره‌بکاری بوویه به‌عنا (نواعم)
 تیت.
 خوج: خورجین، ژ فارسیفه هاتیه.
 خرنوب: ژ خورنیقی یان خورنیکی یان خورنیفکی عه‌ره‌بکاری
 بوویه، کوردیه.
 خرخاش: فارسیه، خه‌شخاش. فارسی و کوردیه.
 خراج: واژه‌یه‌کی ساسانیه ژ خه‌راگی عه‌ره‌بکاری بوویه. نه‌وژی
 دراقه‌که سه‌روان که‌سان کو عه‌ردی ده‌وله‌تی د ده‌ستیدا
 بیت.
 خرخشه: ئیزدحاما مرۆقان و قه‌له‌بالغ و خشته‌خشت، فارسیه.
 خردل: فارسیه و کوردیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 خس: کاهو، فارسیه.
 خشخاش: گیایه‌که به‌ره‌کی وه‌کی خورنیفکان دده‌ت هم
 شیلی‌یه‌کی (مخدر) ژئ چیدبیت، کوردی و فارسیه.
 خسته: نه‌ساخت، فارسی و کوردیه، ترک ژ بکارده‌ن.

خاشوگه: ژ قاشوقی عه‌ره‌بکاری بوویه، ترکیه.
 خشاش: ژ گوشابی فارسی یان ژ خوشاشی کوردی عه‌ره‌بکاری
 بوویه (تقیع الزیبب).
 خام: تشستی نه‌گه‌شتی، ژ هندیشه عه‌ره‌بکاری و کوردکاری
 بوویه.
 خانم: خاتون، مغولیه و ترکیه.
 خاکی: تشستی بره‌نگی ناخ.
 خال: نوقته، کوردی و فارسیه.
 خزمه: ژ خزیمه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 خانه‌دان: گه‌وره‌مال، کوردیه و فارسیه.
 خان: (۱) نازناقه‌ک بوو بو شاهیت چینو مغولا، فارسیه؛ (۲)
 کاروانسه‌را.
 خاقان: قرال، مغولیه.
 خلیج: نه‌ف واژه‌یه ژ خه‌لجه یان خه‌لجه‌زایی یان غه‌لجه‌ی هاتیه
 عه‌ره‌بکاری کرن. نه‌ف ناهه بو عه‌شیره‌ته‌کی ترک بناقی
 خلیج یان خلیج کو لقه‌رنی ۹ هه‌تا قه‌رنی ۱۳ نه‌خشه‌یه‌کی
 به‌رکه‌تی (مهم) زدی سه‌فه‌ویان دیارکرنه. هه‌ر نه‌و بون کو
 ژ نه‌فغانستانی هاتین و ئسفه‌هان داگرتی (ته‌ماشای تاریخا
 ئیرانی بکه، ل ۵۷۹).
 خشل: ژ خشری سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه بو مخشات، هه‌م
 وه‌ره‌نگ کوردکاری ژ بوویه.
 خشخش: تشخش، السلاح، صوت، فارسیه و کوردیه.
 خاطر: شادکرنه، ژ خاتری ئاقیستی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 خانه‌قاه: ژ خانه‌گای عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.
 خندق: ژ که‌ند یان که‌نده‌کی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.
 خنفس: کیز، ژ خرفه‌ی یانژی ل خرفسته‌ده ئاویستی هاتیه
 عه‌ره‌بکاری بوویه و کومبوویه سه‌ر خنافس، ته‌سغیر بوویه
 سه‌ر خنفس (حسین حیدی، ص ۶).
 خندریس: عاره‌قی که‌فن، واژه‌یه‌کی یونانیه.
 خنجر: واژه‌یه‌کی کوردی و فارسیه و سوربانیه و کوم کره‌ سه‌ر
 خناجر.
 خاوی: ژ ترکیفه عه‌ره‌بکاری و کوردکاری بوویه.
 خورنق: قه‌سه‌رکی مه‌زن بوو نه‌عمان کوری مونزیری بو به‌هرامی
 گۆری ئافاکر. خورنق ژ خورنگاه یان خورنگه‌ی عه‌ره‌بکاری
 بوویه ئانکو قه‌سری به‌ر به‌رۆژک، فارسیه.
 خوده: به‌ره‌به‌ی مه‌غفر، ژ خه‌وه‌ده‌ی ئاقیستییه و هاتیه
 عه‌ره‌بکاری کرن.
 خوش: (طیب)، ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

خوش: (طیب)، ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

دهمجانہ: شاشک، دبیتزن (الدمجانہ العمامہ لانتوائہا)، دبیتزن (الدامجانہ، الدملجانہ، الدمجانہ) ژ جمہدانی بیج کوردی عہرہبکاری بوویہ و ئہسلجی واژہبیژی ئیتالیہ. دست: بمہعنا نؤیہ ہاتیبہ کؤم و عہرہبکاری کرن لسہر دہستات، دسوت، دبیتزن (علی دست الحکم، الدست لی ربحت، الدست لک ربحت)، کوردیہ. دستور: قانون (نظام) ہاتیبہ عہرہبکاری کرن و کؤم کرن لسہر (دساتیر)، واژہیہکی فارسی یہ. دسکرہ: گوندی مہزن، ہاتیبہ عہرہبکاری کرن و کؤم کرن لسہر دساگر، واژہیہکہ فارسیہ. دسر: پراسوویت کہشتی بیج یہ، بزمار، ہندی یہ. دشن: دہمکات ژئی چیکرینہ دبیتزن: (دشن، یدشن، شن تدشینا)، جلکئی کہسی د بہر خوئ نہ کری. خانیبی کہس تیندا ہیژ نہدانیشتی، فارسیہ. داغ: (داعہ الحُر: افسدہ)، بمہعنا گہرمہ بہلی لثیرہ قاعدا تہجریدی بکارئینانہ داغ بمہعنا فہساد گرتیہ، فارسیہ. دفتر: کؤمہلہی ئہوراقانہ کو مہتالیبت باش و تشتیت دی تیندایہ تینہ توومار کرن. عہرہبکاری و کؤم بوویہ سہر (دفاتر)، وشہیہکی یونانیہ. دفران: جؤرہ ہہقرستہکہ (عرعر)، سوربیانیہ. دکتیلوغرافیا: (فن الکتابہ بالالہ)، یونانیہ. دکان: حانوت، ژ کوردی و فارسی عہرہبکاری بوویہ و کؤم بوویہ سہر دکاکین. دلق: ژ دہلہلی ئان دہلق عہرہبکاری بوویہ، کوردیہ و فارسیہ. دلفین: جاندارہکی دہریایی یہ زؤر مہزن و قہلہوہ دبیتزنی (الدخس)، عہرہبکاری و کؤم بوویہ سہر (دلافین)، یونانیہ. دماغ: میژی، ژ فارسی بیج عہرہبکاری و کؤم کرینہ سہر (ادمغہ). دماغ سز: واژہیہ ئہول فارسیہ و واژہیہ دہمژی ترکیہ. دانہ: گولہتؤپ، (حبہ)، کوردی و فارسیہ. داتق: ژ دانہی عہرہبکاری بوویہ و کؤم کرینہ سہر (دواتق)، فارسیہ. دنبک: ژ دربگہی عہرہبکاری بوویہ، دہؤلہکی بچووکہ، فارسیہ. دنج: ژ دہنگی عہرہبکاری بوویہ، کوردیہ. دوات: دہوید (محرہ)، ژ فارسی و کوردی عہرہبکاری بوویہ.

خوان: سفرہ، ژ فارسیقہ عہرہبکاری بوویہ. خوارده: کہرم، ژ فارسیقہ عہرہبکاری بوویہ. خیشوم: دفن، ژ سوربانی بیج عہرہبکاری بوویہ و کؤم بوویہ سہر (خیاشیم) ی، دبیتزنہ مروقتی بیج دفن (اخشم). خیطوب: جی، ئہو ژئی سوربیانیہ و ہاتیبہ ناٹ عہرہبی بیج. دبدوب: ژ ناقتیستایین ہاتیبہ بمہعنا خہبہر قہگؤزہ. عہرہبان دبدب و دبدوب بمہعنا زترہقان بکاربرنہ بہلی مہعنا ئہسلی و موستہعار ژئی دوور نینن. دبوس: ژ فارسیبیج عہرہبکاری بوویہ و کؤم کرینہ سہر (دبابیس)، مہترہق، گورزیان ژ تویزی ہاتیبہ. دپلوماسی: ئہو کہسہ کو پایہداریا دہولہتتی راسپیترنہ وی، یونانیہ. دریند: یان دہرہند، کوردیہ و فارسیہ. دربان: ژ دہرہقانی یان دہرہقانی عہرہبکاری بوویہ کو بعہرہبی دبیتہ (بواب)، فارسیہ و کوردیہ. دروق: مہسینہکی مہزنہ بیج لوولہیہ، ژ فارسی عہرہبکاری بوویہ. درویش: کؤم و عہرہبکاری بوویہ سہر (دراویش، دروشہ و متدرویش) ژئی تراشینہ، فارسیہ و کوردیہ بمہعنا فقیر. درد: ئیش (الم) دبیتزن: (خلینی بدردی)، کوردی و فارسیہ. دربونہ: (شارع فرعی) عہرہبکاری و کؤم کرینہ سہر (دربونات، دراہین)، کوردیہ. درہم: ژ دراخمہی ہاتیبہ عہرہبکاری کرن، پارہیہکہ زبقیہ یان زتیوہ (متفواٹہ) بہگوتیرہی زہمانی و کیششانا وی بہرامبہری شہس دانہیانہ (داتق) و ہہر دانہیہک دو قیراطہ. ناقتیستایہ و یونانیہ. درق: ژ دہرگہی عہرہبکاری بوویہ، مہتالی مہزن ژ چہرکتی کؤم کرینہ لسہر دروق، فارسیہ. دارچین: تیقلی دارہکیہ لہند و چینی ہہیہ، زؤر بیٹنخوش و تامخوشہ، تیکہلی گہلہک تہعام و شہرابان دکہن، عہرہبکاری و کوردکاری بوویہ. دریزہ: دبیتزن (دریزہ الباب: اغلقہ) ئہسلجی وی فارسیہ و کوردیہ، ژ دہریہستہی عہرہبکاری بوویہ (س کرینہ ز). دربصہ: دہریہسہ، دہریہستہ، ہہم ژ دہریہستہی عہرہبکاری بوویہ (س ئہفجارہ کرینہ ص). دربکہ: ژ دہریہگہی عہرہبکاری بوویہ، دہؤلہکی بچووکہ، فارسیہ.

دوشک: راژیره کی ژه هری یان په مپووی هه شاندى یه، کوردیه. دور: (نویه) دبیژن: (بالدور خوما بالزور)، کوردیه. دوسر: لقه کی له شکرئ نه عمانئ کورئ مونزیر بووه ده میکو مه لیکئ عیراقئ بوو، ناقئ وی ژ «دوشهق» ی هاتیه تراشین. دووسه: ۱- لیدان، ۲- بهرگری (القوه المهاجمه و القوه المدافعه)، فارسیه. دوادار: ژ ده ویدداری عه ره بکاری بوویه، فارسیه، کوردیه. دوباره: دوتا (مکرر) ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه. دوربین: واژه کی کوردیه عه ره بکاری و کوم بوویه سه ر (دراپین) به لئ ل کومکرنئ دا مه عنا وئ تیکدچیت چکو دور مه عنا (بعیده) ه به لی ده را چ مه عنا یئ نادهت، کوردیه. دوله: ژ ترکی عه ره بکاری بوویه. دولدرمه: به سته نی، تورکیه. دوز، دهوزن: قانون (ارگانون) پیترنا تیلیت ویه ژ فارسی عه ره بکاری بوویه. دهاقنه: ژ دیهکان عه ره بکاری بوویه که تن وئ دیهقانه (گوندی). دهکان کوردیه و فارسیه. دهیلیز: ژ دیلیزی عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سه ر (دهالیز)، کوردیه و فارسیه. دینار: ژ دهنه ری ناقیستی یان ژ دیناریونئ یونانی عه ره بکاری بوویه. دیماغوغیه: ژ دیماغوگی عه ره بکاری بوویه یان ژ دیماغوجیای، (فوضی) دبیژنی (سیاسه اغراء الجماهیر)، یونانیه. دیباج: ژ زیبای عه ره بکاری بوویه، فارسیه. دین: ئول، ریک، ریبازگه، ناقیستییه و عه ره بکاری بوویه. ئه سلئ وئ «دئینی» یه (ته ماشای واژه یی دینی بکه لفره نگا المعجم الذهبی). دینامو: ئامرازه که ته حویلا قوه تی تاقا میکانیکی دکه ته هیزه کی که هره بابی، یونانیه. دینامی: (قوی، متوثبه النفس، حیاه)، یونانیه. دینامیت: ماده یه کی خوئ هله (متفجره)، یونانیه. دیمقراطی: ژ دیموکراتیسی عه ره بکاری بوویه، یونانیه. دیباجه: پیشه کی ژ فارسی یئ وه رگرتینه. دیوان: ژ فارسی یئ عه ره بکاری کرنه و ده مکات بو درستکرنه، دبیژن (دون، یدون، تدویناً) کوم کرنه سه ر (دواوین و دیاوین)، دیوان ئه وه کوه سیده تیدا کوم کرینه، دیوان الجند.

دیر: ژ سوربانیقه عه ره بکاری بوویه و هاتیه کوم کرن سه ر (ادیره، وادیار، و دیوره) نسبه ته کی غه یرقیاسی (لاپه ریز) بو چیکرنه، دبیژن: دیوانی. دیدن: عادهت، ره وشت، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه. دیدبان: دیدوان یان دیده قسانی عه ره بکاری بوویه. دیده وان مه عنا زیره قان، چاقدیر (مراقبه)، فارسیه و کوردیه. دیق: مه عنا سه کته یئ قلبی، فارسیه. دیقوع: ترس، ژ سوربانی عه ره بکاری بوویه. دیجور: تاریکی، ژ سوربانیقه عه ره بکاری بوویه و: وم کرینه سه ر دیاجیر، چکو ئه ف و هزنه (فیعول) د عه ره ببیدا نینه مه گه ر ژ عبری و سوربانی و ئینانیه نا ف زمانئ عه ره ببیدا. ذقن: ژ زه نه خی عه ره بکاری بوویه، فارسیه. رزق: ژ ره ئوچه یئ ناقیستی عه ره بکاری بوویه و هاتیه (ته ماشای شه را خورده ناقیستای بکه، ل ۲۱۲). رادیوم: (جسم بسیط یستخرج من الاورانیموم)، لاتینیه. رادیو: سه داده ر، ژ فه ره نسی کوردکاری و عه ره بکاری بوویه (مذیاع). رادار: شه به که یه که هه ر تشتیکو بلقیت لعه ردئ یان لهه وای نیشانی مرؤقی ددهت، ژ یونانی کوردکاری و عه ره بکاری بوویه. رزدق: سه فا دارخورمای، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه. رز: برنج، یونانیه. رس: ناقئ رووباره کیه نه و دبیژنئ ناقا ئه ره س. ناقئ وئ لقورنائئ هاتیه (و اصحاب الرس و ثمود). رس ئه و روباره یه کو زه رده شت لوئری هاتیه دونیایئ. لناف کوردان (مادان) لئه زه ربیجانئ و ناقئ وی د زمانئ دهوله تا میدیا (دائیتیا) بو و لزه مانئ پشتی زه رده شتی ناقئ وی هاته گؤوین، بووه: ئه ره س، ئه ره ز، ئاراس، رس (فارسیه). هنده ک موفه سریت خولی سه رتوین لکه ندالی داینه و گؤتینه «رس» مه عنا بیره، وهی چ درو یه کی شاخدار و کلکداره! رسن: هه فسار، ژ ریسمانی هاتیه عه ره بکاری کرن، به لئ ریسمان عامتره و مه عنا هه ر وه ریسه کی تیت نه بو وه ریس هه فساری بته نئ یه. رشح: ژ تراوشی عه ره بکاری بوویه و هنده ک ده مکات ژئ تراشینه، وهکی: رشح، ترشح، تیرشح، مرشح، مترشح. رکین: راکین، واژه کی یونانیه مه عنا (ثابت الارکان) و (عالی القدر) و بلنده، کوم کرینه سه ر (اراکنه) ی مه عنا

(ثابت الارکان و الرئيس و المقدم) هاتیه، یونانیه.

رادیکالی: داخوژکه ریت تازادی یی، ژ فهره نسی عه ره بکاری بوویه.

رصدید: ژ ره سیدی عه ره بکاری بوویه به عنا گه شتتا مه بله غی یان گه شتتا چنده کی ژ مه بله غی مالی یان دراقی و کوم کرینه سهر (ارصده)، فارسیه.

رغن: (ارغنون) ژ ئه رگانوونی عه ره بکاری بوویه، یونانیه و فارسیه.

رف: عه ره بکاری و کوم کرینه سهر (رفوف)، فارسیه.

رنجبر: ژ کوردی و فارسی عه ره بکاری بوویه (کادح).

رنده: رندهش، واژه یه کی فارسی و کوردیه.

رکوع: ژ «رکو» ی عه ره بکاری بوویه (ع) پیئشه زیده کرینه، «رکو» به عنا چه میان، چه قیان. واژه یه کی په هله وی یه. روکو، رکه بگه لک مه به ستان تیت، رکه یی که وان، رکه یی دده نه بن کاربته ی، رکه یی که دده نه پال دیواری مه یلدا یه دا نه که قییت. رکه به ری (جدال)، رکو (معند). ئه ف چه ند مه عنا یانه هم می مه عنا رکوعی دگه هیین کو چه میان و چه قیانه.

رومانسیه: (برتیازه) کی توره یی یه شعور و خیال تیدا غالبه لسهر عه قلی. (یه ونانیه).

روزنه: (شباک) ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

روشن: بالکون، عه ره بکاری بوویه و کوم بوویه سهر روشن یان رواشین، فارسیه.

روشنه: روزنه، کوم کرینه سهر روشن یان رواشین، فارسیه.

ره نامج: ژ ره نامه ی فارسی عه ره بکاری بوویه. ره ه نامه ده فته ره که تاییه تی که میشانان بو ناسینا ریکید دهریایی ئاشنا دکه ت.

رھوان: عه ردی ئاسان، ده وارئ خوش روپشت خوشه، ژ کوردی و فارسی یی عه ره بکاری بوویه.

ریال: دراقه کی زقیه، ئسپانیه، ژ (رویال) ی هاتیه.

زائد: ژ زاده یی فارسی کو به عنا ته ولیده (تولید) عه ره بکاری بوویه.

ژئبق: ژ زیبه ی (جیوه) عه ره بکاری بوویه، فارسیه.

زه بانئ: پاسدارت نا ف توونئ ئاگرینه ژ زه بوونی عه ره بکاری بوویه. زه بانئ د ئه سلدا به عنا هه پته یه، نه وشه یه کی که فنه د عه ره بیدا.

زیرجد: به ره کی به اداره کوم کرینه سهر (زیارج)، فارسیه.

زاج: ژ (زاگ) ی عه ره بکاری بوویه، وشه یه کی فارسیه.

زخم: ژ فارسی کو به عنا برینه عه ره بکاری بوویه و مه عنا گوشتی گه نی و پالدا نا توند ژئ گرتینه و هم به عنا هیز و توانا بکار برینه، هم میژئ نیزیکی مه عنا فارسیا ئه سلی دگه هیین کو برینه.

زرابی: بالیف، زرابی (ما اتکی علیه)، فارسیه.

زراد: ئه وه کو زریبان چیدکن، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر زود و زراد، فارسیه.

زرکشه: ژ زه رکه شی هاتیه عه ره بکاری کرن و ده مکات ژئ درست کرینه. دبیتژن: زرکشه، مزرکش به عنا مزخرف، فارسیه.

زط: چیا، ژ هندی عه ره بکاری بوویه.

زاغ: وشه یه کی فارسیه و عه ره بکاری بوویه به لی به فزا خو یه.

زاغ: قه له ره شه به لی ئه سلی که فن ئا قیستایی یه.

زفر: چه وری، سوربانیه.

زفت: قیر، واژه یه کی فارسیه.

زقن: ژ زه نه خی عه ره بکاری بوویه، ارزینک، فارسیه.

زلف: بسک، هاتیه کوم و عه ره بکاری کرن سهر زلوف، فارسیه و کوردیه.

زلوبیه: ژ زه لایبیا فارسی و عه ره بکاری بوویه، شیرینی یه که.

زاروب: کولانا تنگ و درپژ، ئارامیه.

زعفران: عه ره بیا وی (جساده)، فارسی و چینیه.

زمان: دم، فارسیه.

زمهریر: جی یه کی جه ه نه میه. سه رمایی زور دژوار و نه قه ت، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

زمرد: به ره کی زور گران بهایه، ژ فارسی یی هاتیه و هر گرتن و عه ره بکاری کرن.

زمزم: ژ زمزمه ی عه ره بکاری بوویه. حه سه ن عه مید د فره نگا خو دا (لا په ره ۶۵۱) دبیتژت: (زمزم و زمزمه کلماتی که زردشتیان هنگام شستن یا غذا خوردن در ستایش باری تعالی میخوانند). ئه بووره یحانئ بیروونی دبیتژت: (و سروش اول من امر بالزمزمه و هو الایما بالفنه لا بالکلام المفهوم و ذلک انهم - الزردشتیون - اذ صلوا و سجوا لله و قد سواه و تناولوا الطعام فی وسط ذلک فلا یکنهم الکلام فی وسط الصلاه فیهمهون و یشریون فلا یتکلمون، هذا ما اخبرنی به اذ خور المهندس، آثار الباقیات، ل ۱۲۹). دیسان خورده ئا قیستاستا و شه رجا پورداوی و

گوفتار دهربارهی دین کورد، (ل ۷۶-۷۷).

زندیق: دئه سلدا بهنا (الصديقون) د ئۆلی مانیدا هاتیه و هندهک ژی دبیتن: ئەف وازیه سوریا به (زندیک) و هندهک ژی دبیتن زندیق ئەسلی وئ زندیکه مه نسوب بال زهندی چکو «ک» لدوو ماهیا وازیه د پهلله ویدا وهکی «ی» د عه ره بیدا لدوو ماهیا وازیه مهنا نسبه تی ددهت و پشتی عه ره بکاری یی ده مکاتژی ژی درست کرینه، دبیتن: زندیق، زنداقه، زندقه، و... عه ره بان ئەف وازیه بهنا (ملحد) هه لگوژی هه تا موخالفیت خو بقی ناخی تاوانبار بکن وان لئاث بهن هه وهکی عه باسیان کری.

زندیق: فاسد، گه لهک چه ور. دبیتن: (زنخ الدهن، فسد)، سوریا به.

زندیق: عه ره بکاری کرینه و کو کرینه سه زناجیر، کوردی و فارسیه.

زندیق: ژ زه نهی عه ره بکاری بوویه، فارسی و کوردیه.

زندیق: ژ زه مه به له یی فارسی عه ره بکاری بوویه، فه نه ری سه عه تیه.

زندیق: ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زناجیر (زنابیل).

زندیق: ژ زه نگاری عه ره بکاری بوویه، فارسیه.

زندیق: پشت بین، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: (مقدحه)، فارسی و کوردیه.

زندیق: ستینگ، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: زنجفور، ژ شجنگه رفی عه ره بکاری بوویه، جیوه یی خاقه، فارسیه.

زندیق: شیلی (غساله)، ژ سوریا به عه ره بکاری و کوردکاری بوویه، به لی کورد بو چه وری بکار دهن و دبیتن: زوم نابیتن زه وهم.

زندیق: ژ زلیوی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: سته (تعد، شهاده الزور)، کوردی و فارسیه.

زندیق: زوب، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه، (عصا غلیطه)، عه ره دبیتن: زوب.

زندیق: بو داری مه علوم و به ری وئ تیت، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: علمه که باس ژ هه حوالیت ئستیره بان دکهت، ژ زیگی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: ژ زهنگی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زنجور.

زهنگی تیره کی سیا پۆستان کو ژلایی زهنگی بارقه هاتیه.

"جزیری" فه رموویه: «زهنگیان جه وشه ن قه به ستان - پیشه به ری جو قا حه به ش».

زندیق: توتیا، ئەمانیه.

سبت: ژ «سه باتی» ئارامی بان «شه باتی» عبری بان «شه نه د» بان «سه به ده بی» فارسی بان ژ «شه باتوی» ئەکادیان بیادگار مایه و عه ره بکاری بوویه. به لی یاراست نه وه، ئەو وشه کی که فن و ریشه داره.

سبزه: بو گیاییت خوارنی د فارسیدا بکارتیت و هاتیه عه ره بکاری کرن به لی هه رب (لفظا) خو.

سبزیجات: به رامبه ری (حشایش) تیت، (جات) عه لامه تی کو مکرنتی یه، کوردیه و فارسیه.

ساج، صاج: سیل، کوردیه و فارسیه و «س» کره «ص» و عه ره بکاری کره. هه م داره که به ره کی وهکی پسته ی ددهت.

سجیل: ژ سه نگ گلی عه ره بکاری بوویه، ئەو قوره کو ناخ ناگری برژیایه (قه لیا به). ژ دو وازیه بان پیکه تیه: «سنگ + گل». فارسیه.

سجنجل: قو دیک، ژ هندی بان یونانی عه ره بکاری بوویه.

"امروا القیس" دبیتن: «ترائها مصقوله کالسجنجل».

سخدوش: ساخدوش، به ربوکه بان برازاقیه، ژ ترکی و فارسی عه ره بکاری بوویه.

سختیان: سمختیان، بو چه رمی گه مارگری بکارتیت، ژ ترکی بان فارسی عه ره بکاری بوویه.

سخته: ژ ساخته ی عه ره بکاری بوویه، فارسیه، بهنا چیکری یه.

سنور: کتک، پشیل، وازیه کی سوریا به و عه ره بکاری بوویه.

ساده: (بسیط)، ئانکو بی نه خش، یه کرهنگ، کوردیه و فارسیه.

سذق: شه قا ئاگر هه لکرنتی (لیله الوقود)، فارسیه.

سوذق: (القلب و السوارز، حلقه القید)، فارسیه.

سذلق: (الصقر، سوذلق، سوذلق)، فارسیه.

سره: نویه، ساده، په تی، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

سرجین: (بان سرقین) ژ سه رگینی عه ره بکاری بوویه کوردیه.

سرداب: عه ره بکاری و کو بوویه لسه ر (سرادیب). سرداب ژ دو وشه بان پیکه تیه: «سه رد + تاب»، هه م دبیتن: «زیرزه مین»، (قبو).

سرداق: په رده یی کو تیتته به ردان لدهر و په نجه ره بان، خیفهت،

گوفتار دهربارهی دین کورد، (ل ۷۶-۷۷).

زندیق: دئه سلدا بهنا (الصديقون) د ئۆلی مانیدا هاتیه و هندهک ژی دبیتن: ئەف وازیه سوریا به (زندیک) و هندهک ژی دبیتن زندیق ئەسلی وئ زندیکه مه نسوب بال زهندی چکو «ک» لدوو ماهیا وازیه د پهلله ویدا وهکی «ی» د عه ره بیدا لدوو ماهیا وازیه مهنا نسبه تی ددهت و پشتی عه ره بکاری یی ده مکاتژی ژی درست کرینه، دبیتن: زندیق، زنداقه، زندقه، و... عه ره بان ئەف وازیه بهنا (ملحد) هه لگوژی هه تا موخالفیت خو بقی ناخی تاوانبار بکن وان لئاث بهن هه وهکی عه باسیان کری.

زندیق: فاسد، گه لهک چه ور. دبیتن: (زنخ الدهن، فسد)، سوریا به.

زندیق: عه ره بکاری کرینه و کو کرینه سه زناجیر، کوردی و فارسیه.

زندیق: ژ زه نهی عه ره بکاری بوویه، فارسی و کوردیه.

زندیق: ژ زه مه به له یی فارسی عه ره بکاری بوویه، فه نه ری سه عه تیه.

زندیق: ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زناجیر (زنابیل).

زندیق: ژ زه نگاری عه ره بکاری بوویه، فارسیه.

زندیق: پشت بین، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: (مقدحه)، فارسی و کوردیه.

زندیق: ستینگ، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: زنجفور، ژ شجنگه رفی عه ره بکاری بوویه، جیوه یی خاقه، فارسیه.

زندیق: شیلی (غساله)، ژ سوریا به عه ره بکاری و کوردکاری بوویه، به لی کورد بو چه وری بکار دهن و دبیتن: زوم نابیتن زه وهم.

زندیق: ژ زلیوی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: سته (تعد، شهاده الزور)، کوردی و فارسیه.

زندیق: زوب، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه، (عصا غلیطه)، عه ره دبیتن: زوب.

زندیق: بو داری مه علوم و به ری وئ تیت، ژ سوریا به عه ره بکاری بوویه.

زندیق: علمه که باس ژ هه حوالیت ئستیره بان دکهت، ژ زیگی فارسی عه ره بکاری بوویه.

زندیق: ژ زهنگی عه ره بکاری بوویه و کو کرینه سه زنجور.

سلک: تیل، ژئینگلیزی بی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (اسلاک).

سمرقند: ژ جامورکه‌ندی عه‌ره‌بکاری بوویه، نانکو که‌لاتی ناخی، که‌لاتی گلین، ژ ترکی هاتیسه (کورد و کوردستانا مردوخی، ل ۱۷).

سغانین: یان شعانین (عید الاحد الذی قبل الفصح)، عبرانیه. سفجه: ژ سوفته‌بی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، (سند) کۆم کرینه سهر سفارتیج.

سکرجه: فخره سین، فارسیه. سکباجه: شۆربایه که ژ گوشتی درست دکهن، فارسیه. سکم: لباس ره‌هبانیانه یان سه‌پوشی وانه، یونانیه. سندان: کۆم کرینه سهر (سنادین)، کوردیه و فارسیه. سوخته: تایی داری هسکه، سورانیه.

سوکر: ژ مسۆگه‌ری ایطالی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتن: (سوکر الرساله: اَمَها)، ئیتالیه. دبیتن مسۆگه‌ر و دبیتن: مسوکهر.

سیگاه: (لحن موسیقی)، فارسیه. سمنجونی: ههر تشته‌کی رهنگ ئاسمانی، فارسیه. سماق: ژ کوردی و فارسی و سورانی، به‌لی ئه‌سل سورانیه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سمسار: ده‌لال، جارچی، کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (سماسر)، وازه‌یه‌کی ئاقیستییه.

سماء: ژ (ئه‌سمۆی ئاقیستی یان ائمن و ائمن سنسکریتی هاتیسه عه‌ره‌بکاری بوویه، ئاسمان.

سمۆره: ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاری بوویه، جۆره ماسی یه شۆردکه‌ن و هه‌لدگرن بۆ موحتاجی یی.

سنبل: گوله‌کی بناف و بانگ و بینه‌خۆشه، فارسیه و کوردیه. سنین: طورسین، ژ (نبط) یقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سندس: لباسه‌کی حه‌ری یه وه‌کی دیباجی یه، فارسیه. سندهج: ژ سه‌نه‌ندۆی عه‌ره‌بکاری بوویه (سندهج).

سنتور: سه‌نه‌تور، ئه‌ندامی ئه‌نجومه‌نی ئه‌عیانانه، ژ فره‌نسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سنگسار: ئه‌و مه‌ناقین کو لدیتران بۆ شه‌عبی دخوون، یونانیه. سنقر: ته‌یره‌کی نیچیرکه‌ره، جوانتر و مه‌زنتره ژ (صقر) ی، ژ ته‌تیه‌قه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سنبازج: به‌ره‌زقره‌که، به‌زیف، ئامرازان یی تیژدکه‌ن، فارسیه. سنبوسق: ژ سنبوسکی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئه‌و مه‌حشی‌یه کو

غویار، دووکیلا تیرکو هه‌می تشتان دنخیشیت، عه‌ره‌بکاری بوویه.

سرموجه: سرموجه، جۆره‌کی پیتلاقانه، عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ (جرموق)، فارسیه.

سرای: دائره‌بی ده‌وله‌تی، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه. سرو: ژ سه‌روی (کاژ) هاتیسه، عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

سروال: ژ شروال یان شلوالی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردی و فارسیه.

سریال: کراس، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر (سرابیل)، فارسیه.

سازج: یان سازج، ژ ساده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه و جه‌مع بوویه لسه‌ر (سذج)، فارسیه.

سفسطه: ئه‌ندازه و به‌لگه‌بیته نه‌درست یان فه‌شارتتا راستیان، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

سفظ: که‌فلاندنا ماسی یه، ژ سورانیقه عه‌ره‌بکاری بوویه. سفاله: ئه‌و سنگ و وه‌ریسن کو (ئه‌ندازه‌یار) چیدکه‌ن دا پی

بچه عه‌ردیت بلند، ئیتالیه. سقمونیا: گیایه‌کی پزیشکیه، مسهله، ژ یونانیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سقلاب: ژ سه‌گئابی عه‌ره‌بکاری بوویه و ژ دو وازه‌یان پیکه‌تیه: <سه‌گ + ئاب>، فارسیه و کۆم بوویه سهر (سقالیه).

سُکر: ژ شه‌کری عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، کوردیه، هندیه. سکر: ژ ئیتالی و ئارامی فه عه‌ره‌بکاری و کوردکاری بوویه، دبیتن: (سکر النهه).

سکرجه: سفه‌ری نان خواردنی یه، ژ فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سگمان: سه‌گفان، ژ کوردی و فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه. سگلاوی: سه‌قلاوی، ره‌سه‌نه‌کی ده‌وارانه گه‌له‌ک باشن. ژ (صقل) یقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سلام: ژ (شلوم) ی عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه. سلاحدار: دار، وازه‌یه‌کی کوردیه و فارسیه مه‌عنا خاوه‌ندی ددهت.

سلفات: کیسه‌ل، ژ فارسیقه عه‌ره‌بکاری بوویه. سلیح: (قاصد)، ژ سورانیقه عه‌ره‌بکاری بوویه.

سالنامه: (تقویم سنوی)، ژ فارسیقه هاتیسه. سلوگی: ژ سلوقی عه‌ره‌بکاری بوویه، ته‌ته‌ری یه.

دبیتن: (من سایت راسک)، (من سایتک بمعنی حمایتک).

سیگارہ: ژ ئینگلیزی پین عہدہ بکاری بوویہ. (جگائر) جمع معی سیگارہیہ.

سیخ: شیش، کوردیہ و فارسیہ.

سیناء: من طور سیناء و طور سنین، سیناء و سنین واژہ بیت قبطینہ و عہدہ بکاری بوویہ (مجمع البیان، ج ۱۰، ل ۵۱۱، تہفسیرا سوری و التین).

سیرج: شیرج، ژ شیرہی عہدہ بکاری بوویہ، دوشافی کونجیان، ہر دو وشہ ژئی فارسیہ.

سکم: لباسہ کی روحانیت مہ سیحی بانہ، یونانیہ.

شور: ژ شہ پیوری عبری ہاتیہ عہدہ بکاری کرن.

شیل: دورباری، فوکیل، ژ سوریانی عہدہ بکاری بوویہ.

شحنہ: (رئیس شرطہ، محافظ، مراقب، وکیل)، ترکیہ.

شادی: فارسی و کوردیہ بؤ مہ پیونج بکار دہن، کؤم دکہ نہ سہر شادی چہندانکو خہ لہ تہ، چکو شادی مہ عنا فہرح تیت نہ مہ پیون.

شاذروان: ژ فارسی ہاتیہ، پەردہ یەک بوو لڑمانی بہری بہرامبہری دہرگہ یی مہ زنان دہاتہ فہدان.

شاذ: ژ (شاتہ) یی ئاقیستیقہ ہاتیہ عہدہ بکاری کرن.

شاطوف: شاتوف (ملطاسہ)، مہ طہرقی ئاسن، ئارامیہ.

شحیم: کتابا فہرزانقیژان نک مارونیان و کؤم کرینہ سہر (شبابیر و شورات و شبابہ) و بفارسی دبیتنی شہ پیور (بلول)، عبرانیہ.

شقیف: بہرہ کتوی مہ زن کو لچیبای فہدرسیت و تیتہ خواری، سوریانیہ.

شقل: نیشان کرن، مۆر کرن، وەزن، رەفە، سوریانیہ.

شاقول: (میزان البنائین)، عبرانیہ.

شلفہ: نیزہ، سونگی (حریہ)، سوریانیہ.

شالوف: ئاقا بتوندی ژ ئەقراز بہر خوار دبیت، (شلافہ، زانیہ، فاجرہ).

شمر: شمر، یشمر، تشمیر مہ عنا ہلدان و تہرک ہاتیہ، سوریانیہ.

شنک: کؤم کرینہ سہر (شناکل)، ئاسنی کو پەنجہرہی پین سہ قاتہ دکہن، راپشت دکہن، فارسیہ.

شوار: لیتشار، لیتشا کہ قری، لیتشا فراکہی، لیتشا کہ ندالی، سوریانیہ.

بگۆشتن قیمہ کری و گووز و کاکلہ باہیشان پؤدکەن، فارسیہ.

سنبوق: ژ سنبوقی عہدہ بکاری بوویہ، گہمی یە کہ کچکہ یہ، فارسیہ.

سنبک: سمی دہواران، کؤم و عہدہ بکاری بوویہ سہر (سنابک)، فارسیہ.

سنجاب: جاندہرہ کہ ژ جرجی مہ زنترہ و جوانترہ، ژ فارسیقہ ہاتیہ.

سنجق: ئالا (لواء، علم) عہدہ بکاری و کؤم بوویہ سہر (سناجق)، ترکیہ.

سنج: (عناہ)، ژ کوردیقہ ہاتیہ.

سندیان: ژ فہ سیلا دارمازی و داربہ پروویہ، یان داربہ پروو و دارمازی بخونہ ژئی.

سندروس: سہندہ لوس یان سندروس: جہوی یە کہ یان مادہ یە کہ وکی کہ ہرہ بابی، فارسیہ.

سندان: ئہوہ کو ئاسنی لسہر پان دکہن، ژ فارسی و کوردیہ عہدہ بکاری و کؤم بوویہ بؤ (سنادین).

سورنجان: گیایہ کی بہژن کورته کولیلہ کی زہر ددہت دہرمانہ بؤ ئیشا گہان (روما تیزم)، فارسیہ.

سوسن: ژ کوردی و فارسی و ہرگرتینہ.

سوزنیق: یان سوزناق، ژ فارسی و ہرگرتینہ.

سوچ: سوچ، ترکیہ و عہدہ بکاری بوویہ.

سوار: بازن، کؤم و عہدہ بکاری بوویہ ژ فارسی یی بؤ ئہ سورہی.

سوپیور: ژ سپہ ہری یان سوپیوری چیکرینہ، بہ لئی سوپیور ژئی ہر نہ عہدہ بیہ و نہ عہدہ بکاری بوی بہ لکی یہ عما کرینہ.

سور: ژ سووری ئاقیستایی عہدہ بکاری بوویہ، پاش ماوہ یی خواری یان فہخارن (فضلہ الطعام او الشرب).

سسہیوک: واژہ، وشہ، ژ سوریانیقہ ہاتیہ.

سہیوج: واژہ، وشہ، ژ سوریانیقہ ہاتیہ.

سرطان: ژ سہر جہی عہدہ بکاری بوویہ.

سماع: ژ سہمای مہ عنا ہلپہرکی د کوردیدا، عہدہ بکاری بوویہ.

سپیایہ: تہختی ئاسن، ژ فارسی یی ہاتیہ.

سید: ژ (سیت) مہ عنا گہورہ ژ فارسیا کہ فن ہاتیہ و عہدہ بکاری بوویہ (قاموسی شاہنامہی، ل ۵۸۱).

سایان: چہتر، ژ فارسی یی عہدہ بکاری بوویہ.

سایہ: سپیہر، لہچکدار (حام، حمایہ)، فارسیہ و کوردیہ.

شاغور: (شلاله الماء)، سوولاف، سیتلاو، ئارامیه. کوردیه.
 شلم: شتیم، شولم، شلیل (السلت) ژ کوردی و فارسییقه
 عه‌ره‌بکاری بوویه.
 شاکر: ژ چاکری عه‌ره‌بکاری بوویه کوردی و فارسییه.
 شرس: ژ شه‌زه‌یی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه کوم‌مه‌عنا توند،
 رهق، دژوار، پینهاقیژه.
 شریاز: شریاس، هه‌ر دو ژی فارسی و کوردینه.
 شاروخ: ژ چاروقی عه‌ره‌بکاری بوویه، نه‌وعه پیتلاقه‌که، کوردیه
 و فارسیه.
 شرشف: ژ چرچفی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک جاران نه‌وژی
 دبیتژن: چرچف و کوم‌دکه‌نه‌سه‌ر (شراشف) یان (چراچف).
 شاش: شاشه، شاشه‌یخ تلفزیون، شاشه‌یخ راداری، شاشه‌یخ
 سینهمایی، ژ عبرانی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 شطرنج: ژ شه‌ش‌ره‌نگی یان چه‌تره‌نگی عه‌ره‌بکاری بوویه،
 واژه‌یه‌کی کوردی و فارسیه ژ شه‌ش‌ره‌نگی به‌رکان
 پیکتیت: ۱- شاه، ۲- فه‌رزین (فه‌ره‌زان)، ۳- پیل
 (فیل)، ۴- هه‌سپ، ۵- روخ (که‌ه‌لا)، ۶- په‌یاده
 (په‌یاک).
 شلال: شیلال، دوویاری فرکیله، فارسیه و کوردیه.
 شلغم: پنییره شلم
 شلح: دبیتژن: (اخذ ما معه من الاموال)، ده‌مکاتی (مشلح)
 (عربان) ژئ تراشینه، ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 شال: پشتیبین، ژ کوردی هاتییه.
 شاکری: نوکه‌ر (چاکر)، خولام، کوم‌کرینه‌سه‌ر شاکریه‌نانکو
 شاکه‌ر، دبیتژن: (الشاکریه‌اجره‌الشاکر) نانکو‌ته‌جرا
 خولامی. شاکر ژ چاکری عه‌ره‌بکاری بوویه.
 شמוש: ژ چه‌مووشی یان شه‌مبۆزی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه
 و فارسیه.
 شمعدان: دان ژ کوردی و فارسییقه هاتییه، مه‌عنا (وعاء).
 شوپک: ناوبینک (مظلمه)، کوردیه و فارسیه.
 شوریا: ژ سووری هاتییه تراشین به‌لی هه‌ر دو وشه (سور و شوریا)
 کوردی و فارسییه.
 شوپاش: شادباش، شاباش، هه‌می فارسییه.
 شواپش: ژ چاوبشی ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 شونیز: سیادانه، فارسیه.
 شووشه: شیشه، فارسیه و کوردیه.
 شودر: ژ چادری عه‌ره‌بکاری بوویه، هه‌ر دو ژی هه‌ر کوردی و

فارسییه، بو‌عه‌باه‌کی ژنانه‌بین ده‌ره‌وچک بکارتیت.
 شتم: ژ (ستم) ی عه‌ره‌بکاری بوویه. ستم‌کرینه‌شتم کوردی و
 فارسییه.
 صابون: صابون، ژ رومییقه هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن.
 صباوت: ژ سوربانییقه عه‌ره‌بکاری بوویه و مه‌عنا شکوه و
 مه‌زنانییه، ناف کتیبیت دو‌عیان تیتته‌دیتن.
 صابئه: خو‌نقومکه‌ر د ئاقیدا، وشه‌یه‌کی عبرانیه.
 صاج: سیل، نه‌عه‌ره‌بیه‌چکو‌واژه‌یخ (ص) و (ج) د وشه‌یه‌کی
 ناف‌زمانی عه‌ره‌بیدا په‌یدا نینه.
 صدا: دنگ، عه‌ره‌بکاری بوویه و کوم‌بوویه بو (اصدا)، ژ
 کوردی و فارسییه و ده‌رگرتینه.
 صرنايه: (قصبه الفرح، مزممار) سور+نای ژ زورنای هاتییه
 عه‌ره‌بکاری کرن کوردیه.
 صار: (صار، صوراً، صوّ)، سوربانیه.
 صهریج: نه‌عه‌ره‌بیه‌چکو (ص) و (ج) د واژه‌یه‌کی عه‌ره‌بیدا
 په‌یدا نابیت و نینه، مه‌گه‌ر (مستعرب و معرب) بیت.
 صرم: پندرۆک (جلد، شرح)، فارسیه.
 صاوح: کسل و تیکه‌لوکیت لگه‌لدا، دیاره عه‌ره‌بی نینه چکو
 (ص) و (ج) تیداوه و هه‌ر وشه‌یه‌کی هوییت‌ته‌و نه‌عه‌ره‌بیه
 و نه‌فارسیه‌ژی، سوربانیه.
 صقر: سه‌قه‌ر، ناقی جه‌هنه‌مییه، کوردی و فارسیه.
 صلب: (صلب الحجر: دفعه). عه‌ره‌با مه‌عنا تشتی رهق ژئ
 گرتیه، سوربانیه و عه‌ره‌بکاری و مه‌عنا گۆزین بسه‌ردا
 ئینایه.
 صلص: رویی فیقی و ته‌ماتنه‌یه، عه‌ره‌ب دبیتژنی (صلصال)،
 ئیتالییه.
 صلطه: زله‌ته‌یان (صلاط) ژ ئیتالییقه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 صلیب: ژ چلیبای عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی ئارامیه.
 سالون: ژ سالونی ئینگلیزی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 صنوبر: فارسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.
 صنجه: ژ (سنجیدن) ی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 صنه: نه‌و شیشه‌کو بسه‌ری دؤلاقی په‌میو رستنییه، ژ
 فارسییقه هاتییه.
 صراط: واژه‌یه‌کی ئاقیستییه، نه‌سلنی وی (سه‌ر راه‌نان سوی
 ری)، ه، پاشتی بوویه (سراه، سراه، زرات، زراه، ترات،
 تراه) پاشتی بحکم عه‌ره‌بکاری بوویه (صراط، صراط).
 صنار: دل‌ب، داره‌که، فارسیه.

طرار: (حیال، نشال)، پاخل بو، ژ فارسی بین عه‌ره‌بکاری بوویه.

طرخون: ژ تهرخوونی عه‌ره‌بکاری بوویه، گیایه‌کی خواری یه، ژ فارسی هاتیه.

طاسه: ژ کاسه‌بین عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسیه.

طشت: ژ ته‌شتی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و ئاقیستییه.

طرطور: دریتی لاواز، سوربانییه.

طربون: تایین داری ته‌زه، سوربانییه.

طرموس: (طرموسه) یان (طلموسه)، نانج عه‌ده‌تی، سوربانییه.

طابق: کۆم کرینه سهر (طوابق) یان (طویبق) نهو نامانه کو زادی تیدا دکهلین، ژ تابیکتی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردی و فارسیه.

طسم: ژ ته‌سمتی عه‌ره‌بکاری بوویه. ته‌سم دبیژنه نهو قایشی کو (حلاق) گیزانان پی تیژدکهن، نه‌سل سوربانییه و کوردیه به‌لی د کوردیدا بو ههر زۆله‌کی چه‌رمی یان گۆشتی بکارتیت.

طایه: کۆم کرینه سهر (طایات)، سوربانییه.

طاوه: طاویه، المقلی، سوربانییه.

طغر: مۆر، (ختم)، ئیمزا، ژ ترکیقه هاتیه (طفرا).

طقس: عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه لسهر (طقوس)، ژ (اسطقس) هاتیه توآشین، واژه‌یه‌کی یونانییه به‌عنا ته‌ریقه‌تی دینی یه و بو‌حاله‌تی جهوی ژئی تیت.

طق: (طقطق)، طه‌قه‌طه‌ق، ته‌قه‌ته‌ق، ژ کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیژن: (طقطقت الدابه: صوتت حوافرها، حکایه صوت حجر وقع علی حجر).

طلم: عه‌ره‌بکاری بوویه و ئیسم ناله‌ت ژئی تراشینه و دبیژن (مظلمه) (ناوبینک)، سوربانییه.

طلیسه: واژه‌یه‌کی نارامیه به‌عنا پارچه کاغز و عه‌ره‌بکاری بوویه.

طلسم: ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه و به‌عنا هنده‌ک رموز و نه‌خش و نیگارن بو جادووگه‌ری بکارتینن.

طلس: ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیژن: طلس الکتابه، شطبها و محاهها.

طلا: زیره و ژ فارسی بین عه‌ره‌بکاری بوویه، شاعیری وان دبیژن: (هی الخمر نکنی الطلاکما، الذئب تکنی ابا حیدره).

طمش: ژ ته‌ماشایی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، طمش به‌عنا (انظر).

صناب: خواریه‌که ژ خه‌رده‌ل و زهیتی درست دکهن، یونانییه.

صندل: داره‌کی جوان و بهاداره، هندیه.

صرماید: ژ سه‌رمایه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، عه‌ره‌بیا وی دبیته (رأس المال)، کوردیه و فارسیه.

صودیوم: جسمه‌کی ساده و سپیه وه‌کی زیقی و (تاثیره) کی کیمیاوی دژواری هه‌یه ژ لاتینی عه‌ره‌بکاری بوویه.

صوفی: ژ (تیوسوفای: الحکمه) ژ یونانی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن.

صولجان: ژ فارسی وه‌رگرتینه، کاشو.

صهروج: ساروج، سیریح، سوربانییه.

صیدلی: هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کرن سهر (صیادله)، فارسیه.

صایه: بنیره سایه

صیوان: سیوان، خیشته‌ته‌کی مه‌زنه ژ قوماشی درست دکهن، عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سهر (صواوین)، واژه‌یه‌کی کوردیه.

صیور: بیتفام، ژ سوربانییه هاتیه.

صیخود: به‌ری رهق و لوس، نارامی هاتیه.

صیوب: نهو تیره کو ته‌غهر که‌ج ناکه‌ت، نارامیه.

صیمود: بازتیر، سوربانییه.

صیهوج: ناقی ته‌یره‌کی یه، سوربانییه.

طباشیر: ژ ترکیقه هاتیه، ماده‌یه‌کی سپیه له‌دره‌سان لسهر ته‌خته‌ره‌شی نفیسینی پیدکهن، عه‌ره‌بکاری بوویه ژ (تباشیر) ی.

طابور: ترکیه.

طابق: نامانی گرار تی که‌لاندنی یه، ژ فارسی هاتیه.

طبر: ته‌قر، نه‌ور، ژ کوردی بین وه‌رگرتینه.

طاپو: ژ ترکی هاتیه، دائرا توومارکونا ملکانه لسهر خودانان، به‌ره‌بی دبیژن: (دائرة التسجيل الاملاک).

طاجن: نامانه‌کی فره و مه‌زنه تشتا تیدا دکهلین، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

طرشی: ژ ترشی بین کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

طرقط: ده‌رگه قوتانه‌کی زیده، ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

طربگه: ژ دو وشه‌یان پیکه‌هاتیه: «طرب + گه»: جهتی طه‌ره‌بین. «گه» کوردی و فارسیه.

طارمه: ژ تارومی عه‌ره‌بکاری بوویه، خانی یه‌که ژ ده‌پان درست دکهن، تانی رهز و مالاتییه، په‌رده‌یی هوشانه.

طری: ژ تهري عه‌ره‌بکاري بوويه، ده‌مکاترې ژې درست کرنه و دبیژن: (طراوه) به‌عنا شاداب و تیراف. (طراوه: تیراوه).
 طنبور: ژ دمبه‌ره‌یې فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه.
 طنجر: قازانچ ناسنین و مه‌زن ژ ترکی عه‌ره‌بکاري بوويه.
 طنفسه: هاتیه عه‌ره‌بکاري و کۆم کرن سهر (طنافس)، نه‌وعه رانیخه‌که، فارسیه.
 طوی: داره‌که لبه‌ه‌شتی، ژ حبه‌شی یې هاتیه عه‌ره‌بکاري کرن (ته‌ماشای ته‌فسیرا ابوالفتوحی، ج ۲، ل ۱۹۲ بکه‌ن)، هنده‌ک دبیژن هندیه.
 طوق: ژ کوردی و فارسیقه عه‌ره‌بکاري بوويه و کۆم کرینه سهر (اطواق).
 طوربید: نه‌وعه که‌شتی یه‌که که‌شتیت مه‌زن غه‌رق دکه‌ت و بن ئاف دکه‌ت، ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاري بوويه.
 طوب: ژ طوبوغرافیا، طوبه‌گرافیا (ناجور، که‌لپوچ، قرمید) ی عه‌ره‌بکاري بوويه، یونانیه.
 طواشی: ژ فارسی یې عه‌ره‌بکاري بوويه، خه‌ساندی.
 طاوه: سیل یان تاغله‌ویک، فارسیه.
 طور: ناقی چیايه یان ناقی چیايه‌کیه لئاوچه‌یې سینای، واژه‌یه‌کی سوربانیه و عه‌ره‌بکاري بوويه، به‌لی یا درست (طور) چیايه.
 طیلسان: لباس سهری یه بو‌پیاوه ئایینیان، کۆم کرینه سهر (طالسه)، فارسیه و عه‌ره‌بکاري بوويه.
 عباس: ژ نه‌سی هاتیه عه‌ره‌بکاري کرن (ته‌ماشای کتیبیا شناخت ادیان دکتور عه‌لی شه‌ریعه‌تی، ل ۵۴ بکه‌ن).
 عجم: ژ ئاجامی عه‌ره‌بکاري بوويه. ئاجام تیره‌یه‌که ژ ئاریبیت مونته‌سه‌ب یال ئاریبیت یاسان، ئاجام ژ نه‌سلت شاه مه‌ه‌بولی کو‌نه‌وژی ژ سلسله‌یې یاسانیان (مردوخ، ل ۱۸).
 عربده: ده‌نگ و هه‌را و قاره‌قار، ژ فارسیقه هاتیه ده‌مکات و عه‌ره‌بکاري کرینه، دبیژن: (یعرید عربده)، فارسیه.
 عربید: نه‌وژی ژ عه‌به‌ده‌ی عه‌ره‌بکاري بوويه به‌لی به‌ژدیه‌ها مه‌عنا دکه‌ن.
 عرموط: ژ نه‌میرودی (هرم) عه‌ره‌بکاري بوويه، واژه‌یه‌کی فارسیه.
 عربون: نه‌و بازاره کو‌کریار چنده‌کی ژ دراقی بده‌ته فرۆشباری به‌رجیکو‌نه‌گه‌ر لیقه‌ بوو نه‌و دراف ژ کیسی وی بچیت (دبیژنی مامله‌ت په‌شیمانی) و نه‌گه‌ر لیقه‌ نه‌بوو نه‌و ژ

بهایې وی تشتت حساب بکه‌ن، ژ فارسیقه هاتیه.
 عززاله: چه‌تر، که‌پر، ژ هه‌رزیل عه‌ره‌بکاري و کۆم کرینه سهر: (عرازیل)، کوردیه و عبریه.
 عراق: ته‌ماشای واژه‌ی (اریکه) ی بکه.
 عسکر: (جند، جیش)، ژ فارسیقه هاتیه عه‌ره‌بکاري کرن.
 عاشورا: سهر وه‌زنا (فاعولا)، سوربانیه.
 عکاز: ژ وکازی عه‌ره‌بکاري بوويه، واژه‌یه‌کی فارسیه.
 علقم: شمسی تال (حنظل، بطیخ ابوجهل)، فارسیه.
 عرم: دبیژن: (عرم فلان، انتفخ ابا بنفسه)، سوربانیه.
 عرمم: هه‌ر ژ عرمه‌ی هاتیه چه‌کوچکاري کرن، سوربانیه.
 عنبر: واژه‌یه‌کی فارسیه (ته‌ماشای شه‌رحا پورداودی بکه لسهر خورده ناقیستای، ل: ۱۲۹).
 عنتیکه: ژ نه‌نتیکه‌یې ئینگلیزی هاتیه.
 عندلیب: عه‌ره‌بکاري و کۆم بوويه سهر (عنادل)، فارسیه.
 عیشوم: فیل، سوربانیه.
 عیهوم: چیايې مه‌زن، سوربانیه.
 عیوق: نه‌ستیره، سوربانیه.
 عتیق: ژ نه‌نتیکه‌یې ئینگلیزیه هاتیه عه‌ره‌بکاري و چه‌کوچکاري کرن.
 غاغد: ژ کاغذی فارسی هاتیه.
 غربال: ژ گه‌ربالی فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه و کۆم کرینه سهر (غراییل)، (غریله، یغریل، غریله) ژ ژه‌نینه.
 غراماتیک: ژ گراماتیکی عه‌ره‌بکاري بوويه، هنده‌ک قه‌واعیدن مرۆقی ژ خه‌له‌تی یې پاریز دکه‌ن د ناخفتن و نقین و خواندن، وه‌کی (نحو و صرف و منطق و فلسفه).
 غروش: یان قروش، ترکیه.
 غشیم: ژ خه‌شیمی (ساده) عه‌ره‌بکاري بوويه و کۆم کرینه سهر (غشمه)، ژ کوردی یې وه‌رگرتینه.
 غف: ژ سوربانی عه‌ره‌بکاري بوويه، دبیژن: (غف الطیرا ذوق).
 غفران: (عید الغفران) ژ کیفوری عبرانی عه‌ره‌بکاري بوويه.
 غلیسون: ژ قلیسونی یان قه‌لیانی عه‌ره‌بکاري بوويه، کوردیه و فارسیه.
 غیدور: که‌ر، ژ نارامی هاتیه.
 فتیله: ژ پتیله یان پلیته‌ی عه‌ره‌بکاري بوويه چکو د عه‌ره‌بیدا هه‌می (پ) دکه‌نه (ف) و کۆم بوويه سهر: (فتائل)، کوردیه و فارسیه.

طری: ژ تهري عه‌ره‌بکاري بوويه، ده‌مکاترې ژې درست کرنه و دبیژن: (طراوه) به‌عنا شاداب و تیراف. (طراوه: تیراوه).
 طنبور: ژ دمبه‌ره‌یې فارسی عه‌ره‌بکاري بوويه.
 طنجر: قازانچ ناسنین و مه‌زن ژ ترکی عه‌ره‌بکاري بوويه.
 طنفسه: هاتیه عه‌ره‌بکاري و کۆم کرن سهر (طنافس)، نه‌وعه رانیخه‌که، فارسیه.
 طوی: داره‌که لبه‌ه‌شتی، ژ حبه‌شی یې هاتیه عه‌ره‌بکاري کرن (ته‌ماشای ته‌فسیرا ابوالفتوحی، ج ۲، ل ۱۹۲ بکه‌ن)، هنده‌ک دبیژن هندیه.
 طوق: ژ کوردی و فارسیقه عه‌ره‌بکاري بوويه و کۆم کرینه سهر (اطواق).
 طوربید: نه‌وعه که‌شتی یه‌که که‌شتیت مه‌زن غه‌رق دکه‌ت و بن ئاف دکه‌ت، ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاري بوويه.
 طوب: ژ طوبوغرافیا، طوبه‌گرافیا (ناجور، که‌لپوچ، قرمید) ی عه‌ره‌بکاري بوويه، یونانیه.
 طواشی: ژ فارسی یې عه‌ره‌بکاري بوويه، خه‌ساندی.
 طاوه: سیل یان تاغله‌ویک، فارسیه.
 طور: ناقی چیايه یان ناقی چیايه‌کیه لئاوچه‌یې سینای، واژه‌یه‌کی سوربانیه و عه‌ره‌بکاري بوويه، به‌لی یا درست (طور) چیايه.
 طیلسان: لباس سهری یه بو‌پیاوه ئایینیان، کۆم کرینه سهر (طالسه)، فارسیه و عه‌ره‌بکاري بوويه.
 عباس: ژ نه‌سی هاتیه عه‌ره‌بکاري کرن (ته‌ماشای کتیبیا شناخت ادیان دکتور عه‌لی شه‌ریعه‌تی، ل ۵۴ بکه‌ن).
 عجم: ژ ئاجامی عه‌ره‌بکاري بوويه. ئاجام تیره‌یه‌که ژ ئاریبیت مونته‌سه‌ب یال ئاریبیت یاسان، ئاجام ژ نه‌سلت شاه مه‌ه‌بولی کو‌نه‌وژی ژ سلسله‌یې یاسانیان (مردوخ، ل ۱۸).
 عربده: ده‌نگ و هه‌را و قاره‌قار، ژ فارسیقه هاتیه ده‌مکات و عه‌ره‌بکاري کرینه، دبیژن: (یعرید عربده)، فارسیه.
 عربید: نه‌وژی ژ عه‌به‌ده‌ی عه‌ره‌بکاري بوويه به‌لی به‌ژدیه‌ها مه‌عنا دکه‌ن.
 عرموط: ژ نه‌میرودی (هرم) عه‌ره‌بکاري بوويه، واژه‌یه‌کی فارسیه.
 عربون: نه‌و بازاره کو‌کریار چنده‌کی ژ دراقی بده‌ته فرۆشباری به‌رجیکو‌نه‌گه‌ر لیقه‌ بوو نه‌و دراف ژ کیسی وی بچیت (دبیژنی مامله‌ت په‌شیمانی) و نه‌گه‌ر لیقه‌ نه‌بوو نه‌و ژ

فختج: ژ پوختهی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌که فارسیه.

فخت: پان، فره، فارسیه.

فاخته: تغییرک، بع‌ره‌بی (الحمامه الموطوقیه) دبیتژن گوشتی وی
ده‌رمانه بۆ ئیشا له‌رزۆکی بی، فارسیه.

فدان: جۆت، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر (افدنه، فدادین،
فدانات، فدن)، واژه‌یه‌کی سوربانیه.

فدراسیون: ئیکاتیبا هنده‌ک ده‌وله‌تان یان کیشوه‌ران یان
کۆمه‌لان یان گورووه‌انه، ژ فره‌نسی یان لاتینی عه‌ره‌بکاری
بوویه.

فرجال: ژ په‌رگالی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، بۆ نام‌رازی
هنده‌سه‌ی تیتیه بکارئینان.

فرند: ژ برنده‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

فردوس: به‌هه‌شت، بیستان، میترگ، گیایی که‌سک، که‌سکاتی،
واژه‌یه‌کی فارسیه.

فرسخ: ژ فره‌سه‌نگی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سه‌ر
(فراسخ)، هه‌ر فره‌سه‌خه‌ک ۸ کیلومیتیره، واژه‌یه‌کی
فارسیه.

فرمان: ئەمر، کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سه‌ر (فرمانات،
فرامین)، ئەوژی هه‌ر فارسیه و کوردیه و ئەسلی وی
په‌رمانه.

فرانق: ژ پردانکی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

فراویز: ژ پروازی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتژن (قمیص
مفروز).

فرطوط: ژ فره‌تووتی عه‌ره‌بکاری بوویه، پیری ژ کارکه‌تی،
واژه‌یه‌کی فارسیه.

فرتیکه: ژ ئیتالیقه هاتیبه و عه‌ره‌بکاری بوویه، چه‌نگالی
زادخواری.

فرج: ژ سوربانیقه هاتیبه و ده‌مکات ژئ چیکرینه: (فرج،
یفرج، فرجا، فرج‌الله عنا‌الهم) بمه‌عنا که‌شف، لا‌برنه.

فرشه: فرچه، کوردی یه.

فر: وه‌کی دبیتژن: (کر و فر)، هه‌ردو ژئ نه‌عه‌ره‌بینه (ته‌ماشای
وشه‌ی کری بکه).

فراماسون: فرمسون، ماسونی، فره‌نسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه.

فرانج: کابووس، ژ فارسی‌بی وه‌رگرتین.

فرسیون: گیایه‌کی پزشکیه بۆ (استسقا) بی بکار دهن، ژ
فره‌نسیقه هاتیبه.

فرزدق: ژ پرازدی عه‌ره‌بکاری بوویه، گشتکی هه‌قییره،
واژه‌یه‌کی فارسیه.

فرن: ژ پرن یان پرنه‌ی ئاشووری یان ژ فرنه‌ی ئاقیستی
عه‌ره‌بکاری بوویه.

فرجام: سه‌ره‌نجام، فارسیه.

فرفجه: فرفشه (الفرفجه و الفرفشه: الانتعاش)، دبیتژن:
(فرفجه، فرفشه، فرفجه فلان: انتعاش)، سوربانیه.

فشط: (افتخار باطل، افتخر بملا بیس عنده)، سوربانیه.

فصح: بمه‌عنا جه‌ژن و یادگاری هاتیبه، د ئەسلدا دو فه‌صحن:

۱- فه‌صحن یهوودانه: یادگاری رزگاری یا جووه‌یان (بنی
ئسرائیلیان) ژ فره‌ه‌ونی مسری؛ ۲- فه‌صحن فه‌له‌یانه:

یادگاری رابوونا مه‌سیحی ژ قه‌برئ، واژه‌یه‌کی عبرانیه.

فاصولیا: وه‌ژنه‌کی سوربانیه، واژه‌یه‌کی ئەمریکی یه.

فیج: ژ په‌یکی هاتیبه عه‌ره‌بکاری کرن و چه‌کووچکاری کرن:
ئەول (پ) کرینه (ف)، پاشی (ک) کرینه (ج)، پاشی کۆم

کرینه سه‌ر (فیوج) (رسول السلطان الذی یشی علی رجليه
لنقل الرسائل)، فارسیه و کوردیه.

فهر: جه‌ژنه‌کی جووه‌یانه یان ناقی مه‌دره‌سه‌یه‌کی یه تیتدا کۆم
دین بۆ ئاهه‌نگ گیتۆانا جه‌ژنی، عبرانیه.

فسطاطه: ره‌شمالی مه‌ژن، واژه‌یه‌کی میسری بی قه‌دیمه،
فرعه‌ونی یه، هه‌م فسطاط په‌رچه‌می مسری قه‌دیمه نه
عه‌ره‌بیه (ته‌ماشای الاتقان فی علوم القرآن ئی سیوطی
بکه‌ن)، کۆم کرینه (فساطیط).

فستق: ژ پسته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، چاکه تا نه‌وژی فارس
واژه‌بی (معرب) بکار نه‌بریه و هه‌ر دبیتژن پسته نابیتژن
فستق.

فستان: جله‌کی به‌ژن درتیه، ژئانه‌یه، کوردیه.

فسیفسا: ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه.

فیسیلوجیا: زانین و ناسینا کارئ ئەندامان، لاتینیه.

فسلجه: په‌رده‌یه‌کی پارتیکه‌ره بۆ کرمئ ئارمووشی ئەو بخۆ
درست دکه‌ت و رادچینیت و تیتدا په‌رده‌پۆش دبیت هه‌تا

ته‌حویل دبسته سۆبونی (خادری)، ئەوژی سۆلینه‌یا کرمئ
قه‌زیبه ئەوی کۆ ئارمووشی تاییه‌تی ئنتاج دکه‌ت و دبیتژنی

شه‌رنه‌قه، ئیتالیه.

فشخ: یان فشخه، ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتژن: فشخه
یان فشخه (ی کسره)، سوربانیه.

فغفور: ژ فه‌غپووری عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

فلسفی: ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه، مرۆقی زانا بفه‌لسه‌فه‌ی.

فلسفه: علمی فه‌لسه‌فه‌ی، فه‌رزانه (حکمت) و کوردادان و

فلفل: رووکیش کرنا علمیه، یونانیه.
 فلش: عه‌ره‌بکاری و ده‌مکات ژئی درست کرینه (فلش، یفلش، تفتیشا، مفلش، مفلوش)، ژ سوربانیقه وهرگرتینه.
 فلسطین: ژ هله‌ستانی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه.
 فامیل: ویجاخ، عه‌شیره‌ت، بنه‌باب، فارسیه و لاتینییه.
 فانوس: ژ فینوسی فرهنسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 فیلسوف: واژه‌یه‌کی یوونانیه و هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کره بو (فلاسفه) و ناخ (فلسفه) یه، ئەسلئی وئ ژ دو واژه‌یان پیکهاتییه: <فیلیا + سوفیا>، فیلیا: محب، سوفیا: حکمه، ئانکۆ (محب‌الحکمه: ئەقینداری فه‌رزانه‌ی). عه‌ره‌ب بفه‌تھا فئ و لامئ دخوونن به‌لئ درست فیلسوفه.
 فندق: ژ فارسی هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن و کۆم کرنه سهر (فنادق).
 فنجان: فارسیه، ژ پنگانی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر (فناجین).
 فانید: ژ پانیدی عه‌ره‌بکاری بوویه، قهندئ سپیه، فارسیه.
 فوطه: ژ فووته‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، هندیه.
 فه‌لوی: ژ په‌هله‌وی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، په‌هله‌ویه.
 فه‌رس: (جدول)، هاتیه کۆم کرن سهر (فه‌اریس)، فارسیه.
 فیال: ژ پیلی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سهر (فیله، افیال، فیله)، هندی و فارسیه.
 فیروزج: ژ پیروزه‌ی یان فیروزه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه، نافئ به‌ره‌کی گران بهایه.
 فِیْطُون: جئ که‌ریه، سوربانی یان نارامیه.
 فِیْوْل: رای، سوربانیه.
 قانئ: ژ کائدی ئینگلیزی عه‌ره‌بکاری بوویه، بوخۆ چهند ده‌مکات ژئ هله‌تراشینه: (قاد، یقود، قیاده) و کۆم کرینه بو (قاده).
 قرمیسن: ژ کرمنشاهی عه‌ره‌بکاری بوویه، عه‌ره‌بان به‌رئدا دگوته کرمنشاهی: (قرمسین) (مشاهیر کورد، لاپه‌وی ۱۳، جلدی ۱).
 قراون: قیروان، ژ کاراوانی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه و کوردیه.
 قلطیه: جوړه نانه‌کی فه‌تیره، سوربانیه.
 قلط: پاکرنا زیل و گلئیشی ژ تشتی، سوربانیه.

قلش: (قصر و صغر)، ژ قه‌لاش عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.
 قلس: کۆم کرینه سهر (قلوس) ئەسلئی وی (کلس)ه، بو وهریسئ که‌شتیان یئ ئەستور تیتته‌ گۆتن، یونانیه.
 قشل: زستانه‌وار، کرینه قشلاخ و کشلاخ، ترکیه.
 قس: (رتبه بین الاسقف و الشماس یعنی شیخ)، سوربانیه.
 قب: ژ قه‌بوئی عه‌ره‌بکاری بوویه، هۆسا ته‌فسیر دکهن و دبئژن: (قب، تهی، قب‌الشیء: جمع؛ قب‌الاذیبال: جمع اطرافها) به‌لئ بکوردی بو ناماده‌ییا جه‌نگی بکار دهن، دبئژن: قه‌ب، قه‌بی ته‌مه، قه‌بی ژ ته‌خازم، قه‌به‌قه‌با که‌وانه.
 قبوط: (قه‌بوط) ژ که‌بووتی عه‌ره‌بکاری بوویه (معطف)، بارانی، فرهنسیه، ترکیه.
 قبا: ژ که‌وای عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه.
 قبیج: ژ که‌بکی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 قبان: ژ قپانی یان که‌پانی ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 قبرص: ژ مقوقسی رومی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 قاب: قاب، سهرپۆش (غطاء)، دبئژن: (قاب‌الساعه) (ته‌ماشای توضیح‌المسائل محسن‌حه‌کیمی، ل ۸۲ بکه).
 قبه: ژ گومبه‌دی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسیه.
 قبیغ: قباغ، دهرپۆش، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 قدیس: ژ قدیشی عه‌ره‌بکاری بوویه، نصرانیه.
 قریش: ژ کورشی عه‌ره‌بکاری بوویه (ته‌ماشای ل: ۵۴ ژ شناخت ادیانی بکه).
 قرطله: قرطاله، قرتاله، سه‌لک، ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 قریاچ: قامچی، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 قرصنه: دزوری گرت ناخ به‌حران، ژ ئیتالی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 قراط: واژه‌یه‌کی یونانیه کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (قراطیط).
 قریوطی: هه‌توان، دیسان یونانیه و عه‌ره‌بکاری بوویه، به‌ره‌بی (مرهم).
 قرطاس: کاغزه‌ز، عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (قراطیس)، فرعه‌ونیه.
 قرقور: سوربانیه، ژ گه‌رگوری عه‌ره‌بکاری بوویه، سوربانیه.
 قرمید: ئاجور، که‌لپووج، یونانیه.
 قرمزیه: سهر ره‌نگی سوژ، ترکیه.
 قرفل: عه‌تره‌کی زۆر بیتخۆشه، یونانیه.
 قارون: ژ (کریزوس) ی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئاخربین پاشایی

قند: ژ کهندی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قنصول: ژ کنسولی فره‌نسی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سه‌ر
 (قناصل).
 قندیل: چرا، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر (قنادیل)، لاتینییه .
 قۆزی: ترکییه، ترک ژ به‌رخان را قۆزی دبیژن.
 قوطی: ژ ترکی هاتییه عه‌ره‌بکاری کرن.
 قۆنداغ: قۆنداغه، ئه‌و په‌رۆ کو لباسی لمندالی نۆزاد پیچایی،
 واژه‌یه‌کی کوردی و فارسییه .
 قوند: (قندس)، جانداره‌کی بشیره، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری
 بوویه .
 قاون: کلاو، کلاش، ژ ترکی هاتییه .
 قۆز: ژ کۆری عه‌ره‌بکاری بوویه، (حفره). "متنبی" دبیژیت:
 «فی القور والاکم» .
 قولنج: ژ کۆلنجی عه‌ره‌بکاری بوویه، ترکیه .
 قه‌للاش: زیه‌ک، ژیهاتی، شه‌رابخۆر، مرۆقی هورکه‌له،
 فارسییه و کوردیه .
 قوزلقورت: گیایه‌کی سه‌مبیه، کوشنده، بۆ سه‌ب و دوعالی‌کرنی
 ژ د کوردیدا بکارتیت، پیمرن .
 قۆلۆن: ریثیکا ئستوه‌ر، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قاووق: کولاچی دریژکه‌له‌یه، فارسییه .
 قهرمان: ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم بوویه سه‌ر
 (قه‌رمه) .
 قیماغ: (قیماق)، سه‌رشیر، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قیمه: گوشتی هنجنی، ژ ترکی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قیر: زفت، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قیصر: واژه‌یه‌کی رۆمییه، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر
 (قیاصره) .
 قیشاره: ژ گیتاره‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسییه .
 قیدود: ئارامیه .
 قیدوم: سوربانییه .
 قیوم: سوربانییه .
 قظ: ژ کتی (پشیله) عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی کوردیه و
 ئینگلیزییه .
 قرقور: ژ گرگوری عه‌ره‌بکاری بوویه مه‌عنا به‌رخ و کاشر،
 سوربانییه .
 قردح: دبیژن (قردح: صنع السلاح، اقرب ما یطلب منه،
 تذلل)، سوربانییه .

لیدیا بوویه مال و سامانه‌کی بی‌حه‌د و ژمار هه‌بوو و
 لژه‌مانی مووسای مریوو و سه‌رکیشی بزدی مووسای دکر و
 ئیمان پین نه‌ینا، ناهه‌کی یونانییه .
 قرن: شاخ، ژ هون (معره‌ه) .
 قراقول: قراقول، قراول، قرغول، سه‌ربازی پاسه‌فانی، . ترکیه .
 قراقولخانه: قراقولگه .
 قز: ئارمووشن تاییه‌تی، ژ که‌ژئ کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه،
 رهنه‌گه بله‌فظا خو فارسیژی بیت یان فارسه‌کان عه‌ره‌بکاری
 یه‌که‌ی بکارتینن و (قز و قزوز، قزاز، قزیزه) ژئ تراشینه!!
 قسیس: ژ که‌شیشی عه‌ره‌بکاری بوویه، کوردیه و فارسییه .
 قسطاس: عه‌دل، عه‌داله‌ت، ژ رومی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قسوره: شیر، ژ حه‌به‌شی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قشمر: بی‌شه‌رم، پی‌تۆاک، عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سه‌ر
 (قشامر)، واژه‌یه‌کی ترکیه .
 قشله: جی لیس بوونا سه‌ربازان (دائره‌ المحکمه)، ترکیه .
 قشلاق: ترکیه، مه‌عنا زستانه‌وار، کۆم و عه‌ره‌بکاری کرینه سه‌ر
 (قشلاقات) .
 قصعه: ژ کاسه‌یی فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قصاره: گازر (دق الثیاب و تبیضها)، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری
 بوویه .
 قظران: ژ که‌تیرانی عه‌ره‌بکاری بوویه، سه‌یاله‌کی دونییه ژ
 هنده‌ک داران چیدبیت، هندیه یان فارسییه .
 قفیز: ژ که‌فیژی فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قفش: ژ (کفش) عه‌ره‌بکاری بوویه، پینلاش، (حذاء)، کوردی و
 فارسییه .
 ققم: قاقم، قاقوم، جانداره‌کی جوانه ژ ویجاخنی سفوره‌یان،
 فارسییه . قاقوم ژ کاکومی عه‌ره‌بکاری بوویه، نه‌سل
 ئاقیستییه، ته‌یره‌کی ئاقیه زۆر جوانه .
 قلعط: ژ سوربانییه‌ هاتییه و عه‌ره‌بکاری بوویه، ده‌مکات ژئ
 درست کرینه دبیژن: (تقلط: بالغ فی القذاره و الوساخه) .
 قلنسوه: ژ قلوسه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی سوربانییه .
 قالب: ژ کالبه‌دی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه .
 قلندر: ده‌رویش، (فقیر)، فارسییه و کوردیه .
 قمقم: ژ گومگومی عه‌ره‌بکاری بوویه، شیشه‌یی گولاچی یه،
 فارسییه .
 قاموس: ژ گنبی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه (کنف، گوش،
 کندر) .

قریدیس: جوڑہ ماسیہ کہ ہندی کولی یہ، یونانیہ۔
 قرعون: باہیث تہوؤک، باہیثا کو ہیٹ تیفلی وئ رہق نہ بووی،
 واژہیہ کی سورانیہ۔
 قرقد: نانئ ہشک، سورانیہ۔
 قلیط: پست و (خبیث و مارد)، سورانیہ۔
 کبار: دھولہ کی کچکھیہ، ژ فارسی ہاتیہ۔
 کیسون: کیسون، قیسون (قمع فیہا مادہ بارودیہ تشتعل عند
 الضغط علیہا تستخدم لاطلاق الرصاص)، واژہیہ کی
 لاتینی یہ۔
 کباب: گوشتئ براشتئ، چ قیمہ کری یان نہ، کوردی و فارسیہ۔
 کبہ: کفتہ، کوتلک، کوفتہ، کوردیہ و فارسیہ۔
 کاتدرائیہ: کورسی یئ کہ نیسہ یئ (اسقفی)، یونانیہ۔
 کاتولیک: کاتولیک، ہەر کہ سیکو لین سہر کردایہ تیا بابای
 (پاپای) بیت، ژ یونانی عہرہ بکاری بوویہ۔
 کتلی: کتری، قوؤتکی مہزن، ژ فارسی ہاتیہ۔
 کر: گہر، بیر (قلبتین)، ئەندازہ یک ۷۷ کیلوگرامان دگریت
 نانکو چل (ارباب)، دبیزن: (الکر البساتین درهما)،
 واژہیہ کی عبرانیہ۔
 کروی: کہ تی وی کەر و بہ ہندہک جار (ک) دبیتہ (ش) و
 دبیزن: (شروبی) بؤ رئیسیت فریشتہ یان تیتہ بکارئینان و
 ژ (کریم) ی عہرہ بکاری بوویہ، واژہیہ کی عبرانیہ۔
 کرباس: جلکہ کی زقہرہ عہرہ بکاری و کؤم بوویہ سہر
 (کرایس)، ژ فارسی ہاتیہ۔
 کاخیہ: ژ کوخہ (مختار) عہرہ بکاری بوویہ، فارسیہ۔
 کردینال: ژ لاتینی عہرہ بکاری و کؤم بوویہ سہر (کرا دلہ) ی،
 پایہ یہ کی بلندی کہ نیسہ یی یہ۔
 کبر: دارہ کی کچکھیہ ئستری دارہ، گولیت جاون و سپی ددہت،
 ژ گول و فیقئ یئ وئ ترشی و مخللہ ی چیدکہن بؤ (هضم و
 شہیہ) ی بکارہ، ہہم دبیزنئ (اصف)، یونانیہ۔
 کراویا: اسییون، یان انیسون، یونانیہ۔
 کوماجہ: نانہ کہ ژ نانئ مہ عمولی ئستورترہ، فارسیہ۔
 کوندہرہ: قؤندہرہ، ترکیہ۔
 کفارہ: ژ کہیفہری فارسی یان ژ کیفوری عبری عہرہ بکاری
 بوویہ بؤ (جزای و غفرانی) ہاتینہ۔
 کدیور: ژ خدیوی بہ عنایہ دہرہک عہرہ بکاری بوویہ، فارسیہ۔
 کاربون: کربون، توزہ کی سپیہ پیکہاتیہ ژ ترشی گہل
 جسمہ کیدی، ژ یونانی عہرہ بکاری بوویہ۔

کرستہ: ئەو کہ قلن کو پیلان ژئ چیدکہن، بازگانئ
 کرستہ یان، بازگانئ کہ قلان، خوردہ ہر و کہستہ کولبن و
 کہ لپووح ژ ترکی ہاتیہ عہرہ بکاری کرن۔
 کرفس: کرافس، گیایہ کی مہ علومہ و تامخوش و سوودمہ ندہ و
 ہہم دہرمانہ، بخاشی و کہ لاندی تیتہ خوارن، سورانیہ۔
 کرکدن: کرکدان، جاندارہ کی گہلہک مہزنہ و پیکشاخہ، گہلہک
 ژ گامیشی مہزنترہ، واژہیہ کی ہندی یہ و عہرہ بکاری
 بوویہ۔
 کرکم: رہ ہازہر، زہرچوہ، زہرغفران (الورس)، ہندی یہ۔
 کرنب: کہلہ می لہانہ، واژہیہ کی یونانیہ۔
 کروہ: ژ کرایہ ی عہرہ بکاری بوویہ، فارسیہ۔
 کاریز: ژ دو وشہ یان پیکہاتیہ: «کاه + ریز» (قنواہ)، فارسی
 و کوردیہ: «کاه + ریز»۔
 کرکی: ژ چرگی عہرہ بکاری بوویہ، کوردیہ و فارسیہ۔
 کر و فر: ہەر دو وشہ فارسیہ و ہاتینہ عہرہ بکاری کرن. «کر»
 بہ عنایہ و توانا و قودرہیہ و «فر» بہ عنایہ (تاییدی الہی)
 یہ و وقار و شکوہ (تہمانشای شہرحا مولوی، ل ۷۸۲، ژ
 دانانا بدیع الزمانی بکہ). عہرہ ہا مہ عنایہ لی تہ عرب
 کرینہ و مہ عنایہ ئیرش و رہقین ژئ گرتینہ۔
 کردآفاذ: ژ کوردنابادی عہرہ بکاری بوویہ، کوردناباد باژتیرہ کہ ژ
 وان ہفت باژتیرت کو پاشایت ساسانیان، ئیک لدوو
 ئیک، نیہاشتی و ئافکاری کو نہؤ دبیزنہ ہہ میان
 (مدائن)، ئەو ہفت باژتیرہ ژئ ئەقہنہ: ۱- ئەسفاپو- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: اسفانیہر؛ ۲- ئەردہ شیر- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: بہرہ سیر؛ ۳- ہنوشاپور- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: جندی سابور؛ ۴- دہرزیندان-
 ئەوان ہوسا عہرہ بکاری کریہ: درزینجان؛ ۵- جندیوخسرہ-
 ئەوان ہوسا عہرہ بکاری کریہ: رومیہ؛ ۶- تونیاباد- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: تونیافاذا؛ ۷- کوردآباد- ئەوان
 ہوسا عہرہ بکاری کریہ: کوردآفاذ۔
 کرہ: جاشہ کەر ژ گورخہری فارسی عہرہ بکاری بوویہ، بہ لئ وان
 (گ) کریہ (ک)۔
 کربلا: کہرہ لا ناقتہ کی ئارامی یہ، ئاشوری یہ بہ عنایہ نیزیکی
 خودئ، نہؤ شارہ کی عیراقیہ کو گورخانا ئیمام حوسین
 کوری ئیمام عہلی تیدایہ و لہ گہل چہند مرؤقتیت وی کو
 تیدایہ بدہستئ لہ شکرئ یہ زیدئ کوؤئ معویہ ی ہاتینہ
 شہید کرن۔

کعک: جوړه نانه که خو و پانه یان درېڅه، ژ ناری و شیر و
گوز و شه کری درست دکهن، کوم و عه ره بکاری بوویه لسه ر
(کعکات). موفه دی وی (کیک) ه، فارسیه.

کفته: کوتلک، کفته ژ فارسی و کوردی عه ره بکاری بوویه.
کافور: ژ چینی و فارسی عه ره بکاری بوویه (ته ماشای شهر حا
خورده نافیستای ژ دانانا پور دودی، ل. ۱۲۹ بکه).

کلک: که لهک، تشته که وهکی قایقه ژ داران و مه شکیت
پوباکری درست دکهن، ژ فارسی و کوردی یخ عه ره بکاری
بوویه و کوم ژ بوویه بو (اکلاک) ی.

کال: ناله ته کی خواره وهکی (صناره) ی، د حه ربیتدا بو خان
ویران کرنی بکارتینن (فارسیه).

کفکیر: ژ که فکیری عه ره بکاری بوویه، (گ) به ده ل کرینه ب
(ک)، ژ دو واژه یان پیکهاتیه: <کهف + گیر>، کوردیه.

کفل: به عنا (ضعفه)، (کفلین بمعنی ضعفین)، حه به شی یه.
کلاب: ژ فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم بوویه سهر (کلابیب).
کله: سهر، ژ کوردی و فارسی عه ره بکاری بوویه.

کلبچه: ده مکات ژ درست کرینه، دبیزن: (کلبچه) (ی جعل
الکلبچه فی یدھ علی وزن درجه).

کلیچه: ژ کولیچه عه ره بکاری بوویه، نانه کی نازکه.
کمان: ژ که وان یان که ثانی عه ره بکاری بوویه، کوردیه و
فارسیه.

کمین: که مین، ژ کوردی و فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم بوویه
سهر (کمانن).

کنیسه: ژ کنوشتای عه ره بکاری بوویه، واژه یه کی نارامیه.
کانون: (منقل، منظمه) کۆچکه، فارسیه.

کندر: کوندور، نوعه به نیشته که، فارسیه.
کهریا: ژ سوریا نی یان عبرانی یان فارسی عه ره بکاری بوویه، ژ
دو وشه یان پیکهاتیه: <گاہ + روبا>: <قرش + هه لگر>.

کهنوت: واژه یه کی سوریا نی به عنا خیشزان و سهر وهزنا
سوریا نیه (الکهنوت: وظیفه الکاهن، سر الکاهن، هو
اسرار الكنيسه المقدسه السبعه). هه ر واژه یه ک سهر وهزنا
(فعلوت) بیت نه گه سوریا نی یی نه بیت به لئ وهزنا وی هه ر
سوریا نیه چکو وهزنا (فعلوت) د عه ره بیدا نیه.

کوز: ژ گوزی عه ره بکاری بوویه، دبیزن: (کاز، یکوز، کوزا،
شرب بالکوز، کاز الشیء: جمع؛ تکوز الجمع: تجمعوا؛
اکتاز: شرب بالکوز) و (اکتاز الماء: اغترق بالکوز) و کوم
کریه سهر (اکواز، کیزان، کوزه). نه ف هنده مه به سته

کوروش: عه ره بکاری بوویه بو قرش، پاشی قریش ژ پی کرینه
و پاشی تیره یه کی عه ره بان خو نسبه ت داینه بال وی و
گوتینه خو (قریشی) نانکو کوروشی، هه روه کی لکتیبا
(کوروش کبیر در قرآن مجید) دا و مه جه له یخ (هوختی) دا
هاتیه.

کدا: ژ گه دی عه ره بکاری و تراشکاری بوویه و کوم کرینه سهر
(اکلدا) و (کدیه) ی، کوردیه و فارسیه.

کرسف: کورسوف، په مبوو (قطن)، ژ فارسی نه ف واژه یه
عه ره بکاری بوویه، پیغه مبه ر د حه دیسه که یدا نه ف وشه یه
بکار بریه و فهرموویه: (علیک بشیء من الکرسف).

کار: عه مه ل کوم کرینه سهر (کارات)، فارسیه و کوردیه.
کژاوه: هودج، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.

کاز: گاز، نهفت، نوعه ساتوره که جلدی پی دبرن، فارسیه.
کسری: ژ خوسره وی عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر
(اکاسره) ی، واژه یه کی فارسیه بو شاه خوسره وی کوری
شاه قویادی.

کستیج: ژ کوشتی یی نافیستی و فارسی عه ره بکاری بوویه و
کوم ژ کرینه سهر (کساتیج). کوشتی پشتبینه کی
(مقدس) ه نک زه رده شتیان لکتیبا (تاج العروس) یدا
هاتیه: (الکستیج [بالضم] خیط غلیظ یشده الذمی فوق
ثیابه دون الزنار)؛ "مه سعودی" لکتیبا (تنیبه و اشرافی،
ل. ۱۰۱) دا دبیزن: (... و شده الکساتیج فی اواسطهم
کشد النصارى الزنانبیر)؛ و لشه رحا "پور دود" ی لسه ر
خورده نافیستای، ل. ۶۲).

کامخ: نه ف واژه یه ژ کامه ی فارسی عه ره بکاری بوویه و کوم
کرینه سهر (کوامخ). کامه پیخوار نه که ژ ماست، شیر،
توقی نه سپه ندی، هه قیرئ هسک بووی ووسرکه ی درست
دکهن (ل. ۷۷ التنویر، محمد کاظم امام).

کشمش: مپوژ، مه ویژ، ژ فارسی عه ره بکاری بوویه.
کشتبان: ژ نه نگشتبانی عه ره بکاری بوویه.

کشکش: هه لوپک، نه و که سه کو لرژتیت که یف و جه ژن و
ناهنگی هنده ک یاری و حه ره که تان دکه ت و هنده ک
جلکیت ره نگاوره نگ و نه به ره وژ دکه ته به رخو و دره قسیت
دا خه لک پی بکه نن، وشه یه کی فارسیه.

کشک: دوی هسک کریه، کوردیه و فارسیه و عه ره بکاری
بوویه.

کعبه: ژ کابه ی فارسی عه ره بکاری بوویه (کاب: قاب).

لر: لور، لۆرک، لۆرکه، ئەو شیبەرە کوژ فرۆیی پەیتتر بیت و ژ پەنیری نەرمتر، فارسیه و کوردیه .
 لیتر: پێشانەکی پۆ تشتیت رۆن، بوونانیه .
 مەبەرد: ژ بەراوە عەرەبکاری بوویه، دەمکاتی (اسم التی) بێژدەکرنا (م) لئەولێ درست کرینه، فارسیه .
 مەتراس: دۆرێ دەرگە، ژ فارسیی عەرەبکاری بوویه .
 مەحراب: ژ مێرابی عەرەبکاری بوویه و کۆم کرینه سەر (محاریب)، ژ فارسی وەرگریا .
 مەجوس: ناڤ بو موعانان دەرێدا مەعنا زانین و فەرزانە ئەڤ ناڤانە بوون: (ماد، ماز، ماژ، ماژیک، موغ، مەگوش)، کو عەرەبکاری بوینه پۆ (مەجوسی). مەجوس: زانایێ (خارق العاده) یه و ماژیک مەعنا حیرەت ئاوەره، واژەیهکی ئاقیستییه .
 ماخور: مەبخانە، قومارخانە، ژ سوربانی عەرەبکاری بوویه .
 مەخدە: ژ مەختی فارسی عەرەبکاری بوویه .
 مەدان: ژ مادبانی عەرەبکاری بوویه .
 مەریخ: ژ مەردۆخی بابلی عەرەبکاری بوویه .
 مەرمەر: بەرەکی ژۆر توند و لووسه و جوانه، ژ فارسی هاتییه عەرەبکاری کرن .
 مەرمەیس: کرگدن، هەردو ژێ نە عەرەبیه. مەرمەیس ژ بوونا نیشە هاتییه .
 مەردانە: ژ مێردانەیی کوردی یان ژ مەردانەیی فارسی عەرەبکاری بوویه .
 مەرج: ژ مێرگی عەرەبکاری بوویه و کۆم کرینه سەر (مروج)، کوردیه .
 مەرمکی: نەوعەکی سەبغانە یان جەوی یەکه، فارسیه .
 مەردخوس: زەغفەرەن، هەر دو فارسیه .
 مەرزنجوش: ژ مەردقووشی عەرەبکاری بوویه، عەرەبکاری ژ عەرەبکاری .
 مەرم: مەعنا پاک، بند، بریز، شەریف، سوربانیه .
 مەسجد: ژ مەزگید یان مەزگەتی عەرەبکاری بوویه کوژ مەزگەدەهێشە هاتییه ئانکو هورمزگە یان هورمزگە مەعنا گەدایه کو مراز ژ وێ گەدا گاهێ هورمزیه: موحتاجیت هورمزدی (تەماشای کورد و کوردستانی مردوخی، ل. ۵۰ بکه). کۆم ژێ کرینه سەر (مساجد).
 مابون: ژ ئەبەنەیی فارسی عەرەبکاری بوویه (مخنت).
 مزج: ژ مزگی سوربانی عەرەبکاری بوویه، مزج لالا خودانی

دەمکاتە ژ گۆزە قوۆ و قوۆبەسەر و ئارامیە ئینانیه، ئەفجار تەدقیقەت چ بـسەری کوردان و زمانێ وان بین؟! کومسیون: کۆمبوونەکه بۆسەر ئاخفتنا کاری مله تی جفتا پەرلەمانی، فرەنسیه .
 کۆمەل: کۆم، عەرەبکاری و کۆم بوویه سەر (اکوام)، کوردیه .
 کووار: کەندوو، فارسیه .
 کووارە: سەلەمیش، فارسیه .
 کوچکە: (مضافه، دار الضیافه)، کوردیه .
 کودن: کەودەن، ژ فارسی عەرەبکاری بوویه .
 کیر: ژ کوروی عەرەبکاری بوویه، کوروی هەدادی، کوردیه .
 کیعوم: ناڤ، ژ عبرانی یان سوربانی عەرەبکاری بوویه .
 کیول: پاشیا ریزی، پاشیا سەفی، عبرانیه .
 کیلوگرام: کیلوگرام، کۆم کرینه سەر کیلوات، بوونانیه .
 لابلاب: لابلاب، لاو لاو، لاقلاڤ، دارنالینگ، ژ کوردی عەرەبکاری بوویه .
 لیوه: ژ لایی یان لاوی یان لاقی یی عبری کو مەعنا شیبەرە عەرەبکاری بوویه .
 لجه: ژ لژنەیی کوردی عەرەبکاری بوویه .
 لوگی: (متسکع) ژ کوردی عەرەبکاری بوویه .
 لوپ: پاری یی مەزن، کوردیه .
 لقلن: ژ لەکلەکی یان ژ لەگلەگی عەرەبکاری بوویه، فارسی و کوردیه .
 لبان: صنوبر، ژ بوونانی عەرەبکاری بوویه .
 لاچین: پیتلاقەکی ساقدرتیزه ژ ئینگلیزی عەرەبکاری بوویه .
 لجام: ژ لگامی عەرەبکاری بوویه، فارسیه و کوردیه .
 لاشین: ژ لاجینی، خام عەرەبکاری بوویه، فارسیه و کوردیه .
 لعل: ژ لالە عەرەبکاری بوویه یان هەر (بلفظاً) خو عەرەبکاری بوویه، فارسیه .
 لغم: کۆم کرینه سەر (الغام)، ترکیه .
 لقن: ژ لەگەنی (طشت) عەرەبکاری بوویه، کوردیه .
 لولو: لۆلۆ، دوۆ، گەوهەر، ژ فارسی عەرەبکاری بوویه .
 لوزینج: لوزینه، ژ فارسی عەرەبکاری بوویه و جارژی هەر (بلفظاً) خو (لوزینه) بکاردهن .
 لاوهرزه: مەعدەنەکی بناڤ و بانگە لئیران و ئەرمینیایی پەیدا دیه، چیتترین رەسەنێ وی ئەوی رۆن و کەسکه، فارسیه .
 لیمون: لیمو، نیمو، ژ کوردی و فارسی عەرەبکاری بوویه و هەر (بلفظاً) خو .

مویذ: ژ مویدی عه‌ره‌بکاری بوویه (مویذ زیتیره ژ موغانی).
مومیا: دهرمانه‌کی ره‌شه وه‌کی قیرئ، مسری یان مری پین سواغ
دادا دا خراب نه‌بن. ئەفه ۲ هه‌زار ساله هه‌یژ جه‌نده‌کی
فرعه‌ونی نه‌رزی یه ژبه‌ر مومیا‌کرنئ. مادان به‌ری مسری‌یان
ئو کاره کریه، واژه‌یه‌کی فارسیه.

موکب: واژه‌یه‌کی نا‌قیستیایی یه و عه‌ره‌بکاری بوویه، به‌لئ
گه‌له‌ک ژمیتژه‌یه.

مهرجان: ژ میتهره‌گانی عه‌ره‌بکاری بوویه، جه‌ژنه‌کی که‌فتی
مه‌زنه دکه‌قیته هه‌یقا ئەیلولئ (هه‌یقا میهره‌گانی) یان بیژه
میتهره‌ماه و عه‌ره‌بان لزاراقتی خو و شیعری خو ژۆر
بکارئینینه: (لا تقل بشری ولکن بشریان، غره‌ الداعی و
یوم المهرجان).

مصران: (مفرد) ی وی (مصیر)، جه‌معا وی (امصره و
مصرانو مصارین) درست کرینه، واژه‌یه‌کی سوربانیه، ئسم
جنسه بۆ ریشیکان به‌لئ عه‌ره‌بان ئەو عه‌ره‌بکاری کرنه و
نزاینه چ لئ بکه‌ن، رابوینه (مفرد) هک بۆ تراشینه
(مصیره) و کۆم کرینه سهر (امصره) و (مصران) (جمع
الجمع) کرینه سهر (مصارین).

میتورورگرواف: جه‌ازه‌که گۆزینا هه‌وای دده‌ته ناسین، ئانکو
ئەحوالی جه‌وی، واژه‌یه‌کی یونانیه.

میتور: ئەندازه‌یه‌کی پیقانی یه نیزیکی گه‌ز و نیقانه، یونانیه.
مملق: مالچ، ژ فارسی و ملاق ژئ درست‌کرینه و دبیتژن: (ملاق،
متملق، تملق، ملاقیه) بۆ زمان حولیاتی یئ و لووسی یئ و
چاپلوسی یئ بکاربرینه.

مصحف: واژه‌یه‌کی حه‌به‌شیه بۆ کتیبی تیتته گۆن. وی د
عه‌ره‌بیدا هاتیه بکارئینان و عه‌ره‌بکاری کرنه (ته‌ماشای
الاتقان فی علوم القرآن ئی "سیوطی" بکه).

مدهوش: ژ مه‌نده‌هۆشی عه‌ره‌بکاری بوویه و چه‌ند (صیغه) و
ده‌مکات ژئ درست‌کرینه، دبیتژن: (دهش، اندهش،
مندهش، دهشه، مدهش).

مه‌ندس: ژ ئەندازه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه و (اسم فاعل و ماضی
و مضارع) ژئ درست‌کرینه، فارسیه.

مه‌راق: کاغه‌زا سپییه، واژه‌یه‌کی فارسیه و عه‌ره‌بکاری بوویه و
کۆم کرینه سهر (مه‌راق). دبیتژن: (وکتوها فی المه‌راق)
(ته‌ماشای احکامی قرآنی بکه ژ حاشی‌یه‌یئ ابن‌العربی،
ج. ۱، ل. ۲۶، حاشی‌یه‌یئ ۶).

ماهيات: (الماهيات، الماهیه)، مانگانه (الاجر المعینه

مه‌عنا تیکه‌لکرنا نا‌قی و شه‌رابئ د ته‌قدیس‌یدا فه‌له
بکارتین (مزج الشراب: خلطه).

مس: (صفر)، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه. لکتیبا (کافییی
کلینی) هاتیه: (ثلث فضته و ثلث ماء و ثلث رصاصاً؛
ج: ۱، ل. ۱۴۵).

ماسوره: (ماصوله، شبايه)، بلول، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
مسک: ژ مشکي عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

مشممل: خنجهر، ژ نارامی عه‌ره‌بکاری بوویه.

مشلح: رووس، عوریان، سوربانیه.

مشمش: ژ نا‌قیستیایی عه‌ره‌بکاری بوویه، مژمه.

مشکاه: په‌نجهره، ژ هندی یئ عه‌ره‌بکاری بوویه.

ماش: فارسی و کوردیه.

ماشه: ژ که‌ماشه‌ی عه‌ره‌بکاری بوویه، فارسیه.

معنوی: ژ مینوی عه‌ره‌بکاری بوویه، مینۆ، عرفان، پاکي
(تصوف). واژه‌یه‌که نا‌قیستییه و فارسیه.

مغان: ته‌کئ وئ (مغ) هاتیه، پایه‌یه‌کی ئایینی یه، نا‌قیستی
یه.

مقالید: ژ ته‌قلیدی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، کلید، کلیل.
(م) بۆ ئیسمنی ئاله‌تی لیتژده کرینه بوویه (مقالید)، سهر
وه‌زنا (مفاتیح).

ملکوت: وه‌زن و واژه‌یه‌کی سوربانیه، سهر وه‌زنا (فعلوت).
(ملکوت: الملك العظيم، ملکوت السماوات، محل
القدسین). ئەف وه‌زنه هاتیه عه‌ره‌بکاری کرن بۆ (مبالغه)
ی تیتته گۆتن، وه‌کی: جیروت، لاهوت، ناسوت، که‌نسوت،
ملکوت.

مکوک: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

ملش: ژ سوربانی عه‌ره‌بکاری بوویه بۆ هه‌لک‌یشانی ده‌خلی
بده‌ستان بکاردیه‌ن.

مگدی: ژ گه‌دایئ فارسی عه‌ره‌بکاری کریه.

ملخولیا: مالیخولیا، ژ یونانی عه‌ره‌بکاری بوویه، ئیشه‌کی
سه‌ودایی یه.

منجیق: ژ منجیکی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.

منگنه: ژ منگمه‌یی عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی فارسیه.

من: ئەندازه‌یه‌کی کیشانی یه، کۆم بوویه سهر (امنان) و
(مثنی) بوویه سهر (منوان)، فارسیه.

منقاش: کوردیه، ژ مووکیشی عه‌ره‌بکاری بوویه.

مندیل: کۆم و عه‌ره‌بکاری بوویه سهر (منادیل)، فارسیه.

نشادر: ماده‌یه‌کی قلوبه تام تیژه، فارسیه.
 نط: پالداى (نطى الحائط: مال الی السقوط)، سریانییه.
 ناظور: دبیتژن: (ناظور الکریم: حارسه). گه‌له‌ک ده‌مکات ژئی
 داتراشسینه: (نظر، ينظر، نظاره، حفظ)، واژه‌یه‌کی
 سریانییه، هنده‌ک دبیتژن ناظور همی مه‌عنا بیستانه‌قانی
 ددهن.
 نافور: (سر القربان المقدس عند النصاری)، یونانییه.
 نیزه: کورته‌روم، فارسیه، کوردییه.
 نیزیک: کۆم کرینه سهر (نیازیک)، ئستره‌یی دادبیتژ
 (شهب)، واژه‌یه‌کی فارسییه.
 نیلون: نایلون، (ماده‌ غرائیه تصنع منها الثیاب و نحوها)،
 واژه‌یه‌کی ئینگلیزیه و عه‌ره‌بکاری و کوردکاری بوویه.
 نیغق: ژ نیغوی عه‌ره‌بکاری بوویه، دبیتژن: (نیغق السروال ما
 استع منه)، (ته‌ماشای واژه‌یی (نیغوی) بکه.
 نمرقه: واژه‌یه‌کی هندی یه کۆم و عه‌ره‌بکاری کرینه سهر (نمارق)
 ی، بالیف.
 نمره: (رقم)، ئیتالییه.
 ناظور: ره‌زقان، بیستانه‌قان، خه‌رمانه‌قان، ژ کوردی و فارسی
 عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر (نواطیر) (ئه‌سل
 سریانییه).
 ناعور: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر (نواعیر)،
 هنده‌ک دبیتژن هه‌ر دوو وشه‌ سریانییه و کوردی و فارسی
 نین (ئه‌فه‌ راسته).
 نفیسر: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، گازی، نالین، بوق و
 که‌ره‌نایه.
 نفعه: ژ ناهه‌یین فارسی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر
 (نفعات)، نافه‌ مشک (سره‌ المسک).
 نفت: فارسی یه عه‌ره‌بکاری بوویه.
 نقل: نقل، فارسی و کوردییه، فبقی و تۆفکیت سوورکری و
 برژاندی، چهره‌ز.
 ناموس: پاکى، دامان (شرف). پاکى عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم
 کرینه سهر (نوامیس)، فارسیه.
 نط: شپوه، (اسلوب، طریقه)، سه‌لیقه، به‌نامه، فارسیه و
 کوردیه.
 نمودج: ژ نموده‌یی فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم
 کرینه سهر (نمونات)، نه‌چار بوویه بزره‌نه‌قه سهر ئه‌سل
 وی د کۆم کرنی دا.

للمستخدم مشاورة، یعنی منسویه الی لفظ «ماه»
 الفارسیه).
 میلاذ: ژ یه‌لدانی سوریاى عه‌ره‌بکاری بوویه.
 میل: سیخ، ژ فارسی هاتیه.
 میوه: ژ فارسی و کوردی یی عه‌ره‌بکاری و کۆم بوویه سهر
 (میوه‌جات).
 میناء: کوردی و فارسی یه.
 میزان: ژ مزناین په‌له‌وی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر
 (موازين) و ده‌مکاتی (ماضی، مضارع، امر، مصدر،
 نهی، نفی) ژئی درست کرینه.
 میزاب: ژ کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه و کۆم کرینه سهر
 (میازب).
 میلج: ژ مالنجی یان مالین عه‌ره‌بکاری بوویه، واژه‌یه‌کی
 کوردییه.
 مسک: ژ مشکى عه‌ره‌بکاری بوویه ئه‌مژى هه‌ر عه‌ره‌بکاری،
 وه‌کی فارسان، بکار تینین.
 نارجیل: ژ نارگیلا هندی عه‌ره‌بکاری بوویه، دارئ گووز هندی
 یه.
 نرد: یاری یه‌کا قوماری یه ژ فارسی و کوردی عه‌ره‌بکاری
 بوویه.
 نرجس: ژ نیرگزی کوردی یان نه‌رگسى فارسی عه‌ره‌بکاری
 بوویه، ناقتی گوله‌کیه، ناقتی دایکا ئیمام مه‌هدی‌یه کوژ
 کوردان بوو، فارس دبیتژن نه‌رگس، کورد دبیتژن: نه‌رگز و
 نیرگز.
 نزاکت: ژ نازکی کوردی، فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، نه‌رمی
 (تدب، لطف).
 نازوک: ژ نازکی کوردی و فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 نسک: ژ نسکه‌یی ئاقیتستی عه‌ره‌بکاری بوویه مه‌عنا کتیبیا
 زه‌رده‌شتییه کو (مشمتمل) ه سهر ۲۱ نسکان د پینج قسما
 هه‌ر وه‌کی د کتیبیا دین کردی هاتیه.
 نسرین: ژ نستهری یان نستهره‌نی فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 نشان: کۆم کرینه سهر نیاشین، کوردی و فارسییه.
 نشاره: ئارئ داری، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ناشته: ژ حه‌به‌شی عه‌ره‌بکاری بوویه (ان ناشته اللیل).
 نشتر: (مشترط)، ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه.
 ناصور: ژ فارسی عه‌ره‌بکاری بوویه، هنده‌ک وه‌رم و برین
 له‌قه‌ده‌ی ئسانی هه‌لده‌ن ژ باوه‌سیرئ به‌دتره.

خیشوم: دفن، ناماژه پین هاتیه دان.
 دبدوب: دوزمان، ناماژه پین هاتیه دان.
 دیجور: تاریک، ناماژه پین هاتیه دان.
 زیتون: معلومه، ناماژه پین هاتیه دان.
 دبقوع: برس، ناماژه پین هاتیه دان.
 سهیوک: برس، ناماژه پین هاتیه دان.
 صیحد: بهری رهق و لووس، ناماژه پین هاتیه دان.
 صیوب: نه و تیره کو خه لمت ناچیت، ناماژه پین هاتیه دان.
 فیول: رای، ناماژه پین هاتیه دان.
 بیوت: شقی، ناماژه پین هاتیه دان.
 صیمود: باژیر، ناماژه پین هاتیه دان.
 صهیود: تیره که، ناماژه پین هاتیه دان.
 عیشوم: فیل، ناماژه پین هاتیه دان.
 غیذور: کهر، ناماژه پین هاتیه دان.
 قیدود: ماهینا دریتز، ناماژه پین هاتیه دان.
 قیدوم: پیشه کی، ناماژه پین هاتیه دان.
 گیعموم: ناخ، ناماژه پین هاتیه دان.
 خیظوب: جی، ناماژه پین هاتیه دان.
 فیظون: جی کهری، ناماژه پین هاتیه دان.
 عیهوم: چپایی مهن، ناماژه پین هاتیه دان.
 عیوق: نه ستیر، ناماژه پین هاتیه دان.
 گیول: پاشیا سهقی، ناماژه پین هاتیه دان.
 قیوم: راوه ستای، ناماژه پین هاتیه دان.
 صیور: بیفام، ناماژه پین هاتیه دان.
 نه فقه هه میژی عه ره بی نین موعه رهن، ههروه کی مه لجی واندا بو
 وه دیار کهریه ژ چ زمانی هاتیه عه ره بکاری کرن و
 موراجه عی وان عه ردان بکن.
 ودج: ژ وده گی عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر (اودج) و
 (وادجات)، واژه به کی فارسییه بو ره هیت ره ختی گه رده نی
 تیتته گوتن و بو ریشیکیت خالیژی بکارتیت به لینی فارسان
 واژه بی خوی فارسی مراندیه و ژبیر بریه نه وژی ههر (ودج)
 و (اودج) ی موعه ره بکار دهن (سید محمد کاظم امام،
 ل. ۸۰، کتیبنا النتور).
 وزغ: ژ وده عی نی ناخستایی عه ره بکاری بوویه.
 وزیر: ژ وده ری یان ژ فیچر وی ناخستایی هاتیه و
 عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر (وزراء) (فه ره هنگی
 عه مید).

نیمبرشت: نیف براشتی (المشوی علی النصف)، کوردییه و
 فارسییه.
 نوا: فارسی و کوردییه، دهنگ، سه دا.
 نوا: دندکه خورما، فارسییه.
 ناهید: نه ستیره بی زهره به، کچا سینگ پانه، ناخستاییه، د
 نه سلدا (اناهید) یان (اناهیت) به عنا (طهاره) ته،
 عه ره بکاری بوویه.
 نبراس: رووناهی چرا، کوم کرینه سهر (نباریس)، سورانییه.
 نواس: کوم کرینه سهر (نواویس)، وه کی تاوس و تاویس،
 بهری قه و راندی (کهف اصطناعی)، گورستانی فه لیه یان،
 سورانییه.
 نای: زورنای نه فقه نی (شبابه)، شمخال، دوزله، ژ فارسی
 عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر نایات.
 نیر: داره که دادینه سهر ملی گاجوتان ده می جوت پیکرنی،
 کوردییه و فارسییه.
 نیلوفر: کولیکه کی زور جوان و بینخوشه، لووله په و، ژ یونانی
 عه ره بکاری و فارسی کاری بوویه.
 نیرنجات: موفرده و و نه نیرنگه. ژ نیرنگی عه ره بکاری
 بوویه، نه سلنی وشه بی ناخستاییه به عنا دوعا و نزا و
 پارانه فیه بو شفای نه خوشان و لپاشی نیسلامی
 مه عناهه کیدی بو وی هاته هه لتراشین و به عنا جادو و بکار
 نینان، پاشی مه عناهه سلنی ژ بیبر برن و مه عناهه مجازی یان
 هه لتراشی پیته نووساندن.
 نیروز: ژ نه ورژی عه ره بکاری کرینه و برینه بهر وه زنا فیعول کو
 وه زنه کی (مستعاره) د عه ره بیدا، یان ههر نینه یان کیمه،
 نه و کیمه ژ ههر ژ لوغاتیت موعه ره بده دست خو نینایه
 نه و ژ چهنده ده مکاتنه کی مه حدوده، نه و ده مکاتیت سهر
 وه زنا فیعولی نه فقه نه.
 نیروز: نه ورژ، رۆژا نو، فارسیه، کوردییه.
 بیروت: نه و شاره معلومه، فینیقی یه.
 فیروز: نه و بهری جوانه، فارسییه.
 جیحون: ناخ رووباره کیه، فارسییه.
 ایوب: ناخ، عبرانیه.
 بیقور: کومه له چیل و گاره ش، ناماژه پین هاتیه دان.
 تیهور: دهشت، ناماژه پین هاتیه دان.
 تیقور: وقار، ناماژه پین هاتیه دان.
 حیزوم: سینک، ناماژه پین هاتیه دان.

هیلیکوبتر: باله فرده که بالیت وی لسه پشتا وینه، یونانیه. هیولا: ماده، هر گیانداره کی کو هیشتا (مصور) نه بووی دبیژنی هه بولا، نه گهر شکل گرت دبیژنی: (صوره)، یونانیه.

یاسین: ژ یه سنایی ئاقیستاییشه عه ره بکاری بوویه، یه سنا قسمه که ژ قسمیت پینجگانه یه ئناقیستایی دا. واژه یی (یس) (کلبی محدث و قاریی معروف) دخونیت: یه سنو یان یه سینو. (تقفی) دبیژنی: (ین) و هنده کیدی دبیژن (یسنی) و هنده ک دبیژن (یسنایی، یزنای) کوروش در قرآن مجید و عهد عتیق، تالیف فریدون بدی، لاپه وی ۱۸۱ و ۱۸۲). (وایشمه) و (یشما) هم هاتیه خواندن (ته ماشای تاریخ و شناخت ادیان، ته تلیفا علی شریعتی بکه، لاپه ری ۵۰۸).

۱- یاجوج و ماجوج: دو ناقییت عه جه مینه بو گورووه کی شهراوشه رکار و به دکار و خرابکاران بکاربرینه هه روه کی ل تهوراتی دا (جوج) هاتیه.

۲- هه روه سا هنده ک زانیار دبیژن، دو تیره بوینه ل سینیی ب ناقییت یوجانگ (یاجوج) مانچو (ماجوج)، کو زور سته مو خونریژی درکن.

برقان: ئیشه که به گرتنه مرو فان دگریت و میلاکا وان ته مبهل دبیت و کار ناکهت و دپه رچقییت و چ دهرمان بووی نینه بهس پاریز ژ هیلکه و تشتییت چهور، ژ یونانیشه عه ره بکاری بوویه و فارسی دبیژنی (زهردی) و کورد دبیژنی (زهرکی).

یشب: بهر کی زور گرانبهایه، ژ عبرانی یی عه ره بکاری بوویه.

یشماق: یشماخ لی سهری، ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه.

یاساق: ژ یاسایی مغولیقه عه ره بکاری بوویه.

یغما: تالان (نهب، سلب)، ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه.

یاغی: (متمرد)، ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه.

یاسمین: یاس، ئاس، ژ فارسی و کوردیقه عه ره بکاری بوویه.

یزدجورد: ژ یه زدگورد عه ره بکاری بوویه، کوردی و فارسی و ساسانیه.

یاخه: بهر سینگ، گریقان.

یلمق: عه ره بکاری کرینه و کوم کرینه سهر (یلامق، قباء، عباء)، فارسیه.

یخت: که شتی یه کی جوان و رهنگاوره نگه مرو قییت مه زن و ره ئیسییت دهوله تان لی سوار دین و لناف دهریا یان پی

دگهرین و گه شتی دکهن، ژ هولهندیقه عه ره بکاری بوویه. یاوهر: ژ ترکیفه عه ره بکاری بوویه هه قال (معاون، مرافق). یاقوت: ژ یا گوندی فارسیقه عه ره بکاری بوویه و کوم کرینه سهر (یواقیت). هه تا ئیره نه و اژیت عه ره بکاری کری کو بدهستی من که فتینه ته مام بوون و دووماهیا وان پتهات. من هیقیسه ژ پاک و چاکان که چ و کوویان راست کهن و هنده کژی چاف له بکهن و لی فی علمی زمان شناس خو ماندی بکهن. نهو پیقه چه ند چه پکه گوله ک دیده نه بهر بینا خونده واریت ریزدار.

تیبینی:

لزمانی کوردیدا بشیوه یه کی گشتی تشته کی زور عه جیب و بهر که تی و هه ژ یه کو توره فان ته ماشایه کی لیبکهن و سهر باخفن، به لی بداخه وه هه تا نهو کهس ژ نقیسانان ریکا خو تی نه ئیخستیینه، نهو تشته ژ یه نه قه یه:

هنده ک رسته یان جوته واژه یان جمکه واژه د کوردیدا بهر چاف دکهن، جوته واژه زور سه یرن دو وشه نه ته عهر پیکه تیینه زنجیر کرن و بهو پی دوو که لیمه نه وه کی (لازم و مه لزومی) نه. جار ههر دو یه که مه به ستن و جار نه، جار ئیک ته ئکیدای تییدی دکهن. جار ههر دوو کوردینه جار نه، جار بو جناس و جانکاری یی تیته جوته کرن، جار (نقیض) یت ئیکن جار نه، بو (حکم و امثالی) یان (سجع) ی یان ئیکو دو ته فسیر و راقه دکهن جار نه، جار واژه یه که بیگانه یه و ئیکیدی کوردی، جار مه به ستنی ههر دووان دیاره و جار فه رزانه نه جار مورادقه کا وه میسه و لسه زمانی هه می کوردان تین و دبوزن و هه می ته به قه یی کوردان وانوان بکارتین ژ پیر و جوان و عالم و جاهل و میر و بهگ، فه قیر و دهوله مه ند و ژ سیاسی و خه تییب، لخوشی و نه خو شی و شاهی و به هی. نه قجار مه وه سا بباشی زانی کو نه م جه دهوله کی لسهر تیپیته چه یی ژ جوته وشه یان بو خوندانیت ریزدار بهر چاف که یه بلکی جی سوود و قازانج و که لکن نقیسانان بیته و لاویت کوردان وی په سند بکهن، نه قه ژ یه جه دهوله و جوته واژه:

با و بژ
بهر و بوختان
بۆن و رهنگ
بهرد و بناغه
بهر و پشت
بهژن و بالا
ببیر و را
باز و قاز
بوست و تو
بیق و تو
بیق و بوق
باغ و بیستان
باغ و راغ
بگر و بکیش
بوش و موش
بوش و به لاش
بهیت و بالوره

(پ)

پۆ و پووج
پبیر و جوان
پۆ و پبێ
پبێ و پله
پاش و پیش
پان و پۆل
پات و بیت
پۆ و پوشته
پبێ و پیتلاو
پۆ و پۆشاو
پۆ و پۆشاک
پان و بهرین
پبیس و په لوس
پبیش و په لهخ
پووش و په لهخ
پۆ و بال
پاچه و پوچه
پبینه و په رۆ
پوش و پیتخهف
پویچ و په لاجه
پبێچ و په نا

(ت)

تاش و میش
تایین و تویین
تاگر و تاف
تاف و تاگر
تالغ و بالغ
تال و بال
تاو و تاگوردی
تالک و مالک
تاش و تۆاش
تاقیل و ماقیل
تاخ و تۆخ
تاخ و داخ
تال و گوۆ
تاجیل و ماجیل
تۆل و تایین
تالوز و تایین
تەز و رەز
تەز و پەز
تەز و تو

(ب)

ببیر و باور
بان و ببیر
بهر و بنیات
بهر و من
بهند و باو
بهند و باف
بهقال و چهقال
بین و بۆ
بنج و بماغه
باب و باببیر
باب و کالک
باب و کوپ
باش و خراب
بهرك و تهرك
بنج و بناشه
بنج و بنهوان
بنج و بنه دار

تەر و بەر
تەرک و بەرک
تاک و تۆک
تاق و تەنھا
تاک و تەنئ
تاک و تەنیا
تیک و لیک
تەیر و تەوال
تەخت و بەخت
تا و تەبەعت
تشت و تەبا
تەرش و تالان
تاو تامەزرۆ
تۆ و شەر
تۆز و دوومان
تاس و حەمام
تۆ و تەبەق
تاژی و توبلە
تین و بین
تین و تەشەنە
تەفر و بیر
تەفر و داس
تۆلکە و کەنگەر
تیت و بەربەن
تیل و تەفدای
تیت و تەلەسم
تیل و زریوک
تەم و دوومان
تۆیز و کەندال
تۆ و تەشەقلە

(ج)

جر و هۆر
جەنگ و جدال
جل و بەرگ
جل و جۆز
جئ و رئ
جئ و مەکان
جار و بار
جان و روح

پارە و پول
پاک و بیس
پاک و تاک
پەل و پۆ

(ت)

تەفر و توانا
تۆی و داسی
تۆ و زۆ
تیل و تەمبەور
توند و تیژ
تیل و تەمبەلی
تیژ و توند
توند و بەند
تەپ و رەپ
تەپ و تۆز
تەق و رەق
تەقە و رەقە
تەق و تۆق
تەر و هەشکانئ
تیز و قیز
ترش و تال
ترش و توند
تفت و تال
تیک و پنی
تیک و پنی
تیر و تەژی
تیر و رۆن
تیر و کەفان
تیر و تەنگ
تەم و مژ
تەق و هۆر
تەنگ و تریسک
تەنگاو و توورە
تیر و پیر
تیر و تار
توورە و تەنگاو
تیر و برس
تینی و برسی
تا و لەرز

جوان و جاحیل
جهر و مه‌نگه‌نه
جۆت و کیتل
جوو و جۆت
جانگ و ریس
جۆت و فۆت
جهرگ و هه‌ناو
جیبق و فیهقه
جرنا و فۆنا

(ح)

حتلی و متلی
حه‌بیت و حۆت
حه‌له‌ق و مه‌له‌ق
حال و ئه‌حوال
حه‌ج و زه‌کات
حیل و حه‌وا
حه‌ق و مننه‌ت
حه‌ق و ناحه‌ق

(چ)

چهم و چه‌قه‌ل
چۆل و هۆل
چاو و راو
چه‌ق و به‌ق
چه‌فت و خوار
چیرچ و پبیر
چۆل و چیا
چیا و چۆل
چوست و چه‌له‌نگ
چه‌ق و ره‌ق
چرپ و چۆپ
چه‌نگ و ده‌ف
چه‌ک و ژئی
چۆن و چرا
چیتل و چه‌وال
چه‌کووج و سندان
چر و چاف

(خ)

خرچ و خاو
خیتل و خوار
خواری و بواری
خاو و خلیج
خزم و خوین
خۆ و خوین
خر و پر
خاک و خۆل
خاک و خه‌ش
خانی و به‌ر
خپیر و خه‌رمان
خپیر و ببیر
خپیر و به‌ره‌که‌ت
خهم و خیال
خهم و خه‌فه‌ت
خه‌ون و خیال
خه‌و و خواری
خه‌ته‌ره و خوتره
خزم و که‌س
خه‌و و خواری
خر و خالی
خر و پان
خاچ و پاچ
خه‌رج و مه‌زیخ
خه‌رج و مه‌رج
خه‌له و خه‌رمان
خاو و خپیزان
خۆ و خۆ
خۆش و مۆش
خۆ و خۆش
خاک و خوون
خالی و بالی
خان و مان
خورد و خاب

(د)

دهم و چاو
دهم و پل
درۆ و ده‌له‌سه
دز و درۆزن

دیز و کشت	دز و دهوال
دهول و زورنا	دز و حیزه
دهنگ و مهنگ	دهست و پین
دهشت و دهریا	دهست و دار
دهشت و سهحرا	دهست و دهف
دین و دهولهت	دهست و مست
داس و قهیناغ	دهف و زار
دار و بهر	داد و بیتداد
دای و باب	دا و دهرمان
دیز و مزگهفت	دان و ستاندن
دووپشک و مار	دام و دهستگا
دل و جان	داد و فیغان
دهف و لیتف	دهر و بان
دهم و ریش	دهر و بار
دهنگ و سهدا	دهر و دونیا
دۆر و پشت	دل و زار
دۆر و بهر	دل و میلاک
دهم و قهپۆز	دیو و درنج
دین و دونیا	دل و گیان
دونیا و ئاخرهت	دهف و دل
دهق و ردهق	دل و دهروون
دیل و بهنی	دزی و حیزی
دهشت و وهشت	دز و حیز
	دان و دهکاک
(ر)	دهنگ و باس
رهش و روت	دهنگ و رهنک
رهش و بهش	دهنگ و تلیلی
رهش و شین	دهنگ و ئاواز
رهش و ههش	دهنگ و دۆز
رهش و سپی	دهر و جیران
رهش و رسوا	دهر و دراوسی
رهشکه و پیتشکه	دهر و بر
رهگ و ریشال	دۆل و دهریا
راست و چهپ	دۆل و دهره
راست و رۆن	دهرد و بهلا
راست و درست	دهست و سرد
راست و درۆ	دوور و نیتزیک
راو و نیتچیر	دۆر و کلیل
راست و دۆغری	دۆست و دوژمن
راف و نیتچیر	دام و دیوار

زیر و زهبر	ری و بان
زار و زمان	رهنگ و ریس
زک و بن زک	رهپ و رووت
زیده و کیم	ری و رهفتار
زوق و بوق	ری و رهوشت
زار و زیخ	رهزم و بهزم
	رووت و قووت
(ژ)	روح و گیان
ژن و میتر	رهنج و روو
ژن و مال	روح و جان
ژان و ژن	ریش و سمبیل
ژان و بری	ری و جن
ژههر و ژهنگ	رهش و تاری
ژور و ژیر	راو و چاو
ژازی و په‌نیر	ریز و تهرز
ژیله‌ل و ژور دا	رهخت و بهخت
	رای و بهخت
	رای و ته‌گیبر
	رهت و رو
	رهخت و فیشهک
	ریک و پی‌ک
	ره‌زیل و رسوا
	ریس و گوریس
	رهق و ته‌ق
	رهق و هسکه
	راو و رو
	(ز)
	زهر و زریان
	زهر و زه‌لال
	زهر و زه‌نبیری
	زا و زئی
	زک و زا
	زیر و زیف
	زپت و زه‌لام
	زولم و زه‌لام
	زولم و زور
	زین و قانتاخ
	زه‌بر و زه‌ره‌نگ
	زیندی و مردی
(س)	
سوئی و نه‌گوئی	
سوئی و گوئی	
سهر و سه‌کوت	
سهر و قلع	
سهر و گوئی‌لاک	
سهر و گو	
سهر و بن	
سهر و سه‌د	
سهر و که‌لله	
سر و سه‌رما	
سار و سر	
سار و گهرم	
سهر و مال	
سهر و پی	
سهر و پا	
سهر و سامان	
سووک و چرووک	
سهر و شوین	
سهر و سولاخ	
سهر و نارام	
سام و هه‌بیه‌ت	
سال و مانگ	

شین و مۆر
شین و شویه‌یی
شین و گری
شین و شادی
شقان و گاقان
شل و پل
شهر و شور
شل و شه‌پک
شه‌لوال و ده‌میر
شر و تهر
شوش و شو
شندی و مندی
شاه و گه‌دا
شه و روژ
شاه و سه‌پان
شیت و شه‌یتان
شل و شوق
شهرم و حه‌یا
شان و مل
شاخ و داخ
شالیل و بلبل
شه‌نگ و تاقت
شوق و په‌ق

(ف)

فر و فیل
فرت و فیل
فهند و فییت
فرت و چرت
فیل و فه‌رج
فتره و زه‌کات
فتل و فیت
فیل و فند

(ق)

قاپ و قور
قاچ و قور
قاچ و قول
قه‌د و بالا
قیو و مقه‌ته‌ن

سهر و پورت
سهر و پوتاک
سهر و پورتک
سهر و هه‌قسار
سهر و ژیر
سهر و سویت
سوار و په‌یا
سهر و سه‌به‌ته
سس و پست
سس و خاف
سیر و پیاز
سیر و پیشاز
سینک و به‌ر
سیرمه و فایه
سار و بار
سار و سقک
سه‌گ و سیتال
سه‌ینه و به‌ینه
سه‌رکه و کورکه
سه‌ره و به‌ره
سار و سوژانه
سه‌یر و سه‌ما
سام و هه‌بیه‌ت
ساخ و سالم
سهر و سامان
سهر و زک
سهر و دار
سهر و قوون

(ش)

شیر و شه‌پال
شیر و ریشی
شوخ و شه‌نگ
شیت و شه‌یدا
شیل و بیتل
شیت و شه‌واک
شیر و مه‌تال
شیر و ماست
شیر و قه‌لغان
شیر و شه‌کر

کت و مت
کون و قوژبن
کون و کاژال
کور و کال
کوچ و بار
کورت و کرمانجی
کور و کهچهل
کورت و براو
کوچک و تهنوور
که م و کوؤ
که م و کورت
کیشه و ریشه
کین و عناد
که بین و بهین
کار و بهرخ
که ند و کواره
کوچک و دیوان
کوسپ و ته گهره
کیر و رتل
کل و کلدان
کهؤ و کور
که ل و گور
که ل و گامیش
کوز و پاوان
کانی و بهر
که ر و کورتان
که ر و کهقل
کوئی و چهرهک
که یف و سه ما
که یف و حه یف
کیم و زیده
کرم و کینز
که ر و کونده
کالک و گۆزه

(گ)

گا و گۆتال
گورج و گۆل
گهرم و گور
گهرم و نه رم

قیو و حه سیر
قیو و قهد
قهوا و به لا
قیر و پیر
قهنجی و چاکی
قه ند و شه که ر
قاز و باز
قوون و قالتاخ
قاز و قولنگ
قازی و مه میوون؟
قوست و قنیات
قه ل و مه ل
قولپ و قلیپ
قازی و مفتی

(ک)

که ت و جوؤت
کورت و دریش
کوت و کور
که ند و له ند
کا و کوؤته ر
کا و کوزهر
کاه و کوؤه
کانی و ناٹ
کان و مه عدنه
که له ک و گه می
کرت و پرت
کرت و مال
کوز و پاوان
کا و کوؤک
کار و یار
کار و کاروان
کهؤ و کوؤ
که ر و گا
که ر و لال
که س و کار
کلیل و دور
که چ و په چ
که چ و خوار
که س و کوؤس

مال و حال
مال و مندال
مار و موور
مه‌رگ و ژى
مه‌رگ و مرن
مه‌رگ و ژين
ميپهر و باج
مار و دووپشك
مه‌شك و كئ
مال و ژن
مه‌ست و سه‌رخوش
ماس‌ت و شير
ماس‌ت و په‌نير
مري و زيندى
ميٲويژ و كيٲقيژ
مه‌شك و كه‌شك
مست و دريشك

(ن)

نان و نمه‌ك
نان و خوي
نان و خوان
نان و پات
تانه و گري
نو‌كه‌ر و سه‌پان
ناله و فيغان
نيسك و نو‌ك
نشيف و نه‌فراز
نهرم و نو‌ل
نهرم و گهرم
نهرم و نازك
نزم و بلند
ناز و نووز
ناز و نيٲعمه‌ت
نير و هنجار
ناي و چه‌نگ
نيسك و ماش
نان و دو

(و)

گه‌ند و گلش
گه‌ند و گوو
گه‌له‌ك و به‌له‌ك
گورج و شوژ
گورك و مهر
گه‌پ و گالته
گالته و گه‌مه
گا و گو‌ل
گفت و گو
گول و گيا
گيژ و ويژ
گيل و ويل
گيره و فيره
گاز و نياز
گير و گرفت
گل و گازنده
گوشت و نينو‌ك
گه‌ل و گوشت
گه‌نم و جو
گه‌ند و بو
گه‌ز و مقه‌س
گه‌جه‌ر و گو‌جه‌ر
گيژ و گه‌لته‌ك

(ل)

له‌و و لاوازه
له‌نجه و لار
له‌كه و لو‌مه
لاف و گوزاف
لق و پو‌پ
ليته و پيسته
ليٲ و لمٲور
ليٲ و لمٲوز
لال و كه‌ر
لق و چق
لام و جيم
مه‌رگ و مردن
مو و منك
مشت و مر
مي ه و گورگ

هه پیت و هوت
هه پیر و گه پیر
هه یا و هۆ
هه فیت و هه شت
هه را و هۆریا
های و هۆ
هنی و منی
هه پیر و توانا
هه پیره و هه مبهانه
هه تلی و مه تلی
هات و هۆت
هه له ق و مه له ق
هه ژه و بره
هه ست و خوست
های و هۆی
هات و ههورت
هۆل و هۆش

وشک و تهر
وشک و برینگ
ورد و درشت
وا و وهران
وار و وارگه
ویشی و داشی
وا و وهشهن
وهرگ و رواس

(هـ)

هار و هاج
هوش و گوش
هات و هه وار
هه پچ و پوچ
هات و بات
هات و نه هات
هه تیم و سه تی
هه رچی و په رچی